

तृतीया ॥

अग्नेर्जनिष्ठा महते वीर्याय ब्रह्मोदनाय पक्तवे जातवेदः ।

सप्तऋषयो भूतकृत्स्ते त्राजीजनन्स्यै रयिं सर्ववीरं नि यच्छ ॥ ३ ॥

अग्ने । अजनिष्ठाः । महते । वीर्याय । ब्रह्मोदनाय । पक्तवे । जातवेदः ।
सप्तऋषयः । भूतकृतः । ते । त्रा । अजीजनन् । अस्यै । रयिम् । सर्ववी-
रम् । नि । यच्छ ॥ ३ ॥

हे अग्ने अजनिष्ठाः मथनेन उत्पन्नो भवसि । ॥ जनी प्रादुर्भावे ।
रूपम् ॥ । महते प्रभूताय वीर्याय सामर्थ्याय । लोके दाह-
क्षमस्याग्नेः सद्भावेपि मन्त्रसामर्थ्येन मयि तस्माद् अग्नेरेव वीर्याधिक्यं
यत इत्यर्थः । यस्माद् एवम् अग्नेर्वीर्यं महत् तस्माद् विशिनष्टि ।
हि जातवेदः जातानाम् उत्पन्नानां प्राणिनां वेदितरग्ने ब्रह्मोदनाय पक्त-
वे । ॥ पचेस्तुमर्थे तवेन् प्रत्ययः ॥ । [पक्तुं] भूतकृत् ॥ १ ॥ गनां
पृथिव्यादीनां कर्तारः स्रष्टारस्ते प्रसिद्धाः सप्तऋषयः त्रा त्राम अजाज-
नन् मन्त्रसामर्थ्येन निरतिशयवीर्यम् उदपीपदन् । ॥ जनेण्यन्तात् लु-
डि चडि रूपम् ॥ । अस्यै पत्न्यै सर्ववीरम् सवैर्वीरैः पुत्रपौत्रादि-
रूपैर्युक्तं रयिम् धनं नि यच्छ नियमय । यथा एनां रयिः प्राप्नोति
तथा कुर्वित्यर्थः । ॥ यम् उपरमे । “इषुगमियमां छः” इति छ-
विम् ॥ । अथ वा नितरां प्रयच्छ । ॥ दाण् दाने । “पा-
गां” इत्यादिना यच्छादेशः ॥ ॥

चतुर्थी ॥

समिद्धो अग्ने समिधा समिध्यस्व विद्वान् देवान् यज्ञियाँ एह वक्षः ।

तेभ्यो हविः अपयं जातवेद उक्तमं नाकमधि रोहयेमम् ॥ ४ ॥

समोऽइद्धः । अग्ने । समोऽइधा । सम । इध्यस्व । विद्वान् । देवान् । यज्ञि-
यान् । आ । इह । वक्षः ।

१ BCK सप्तर्षयो. We with ABDKRŠVCs. २ P इध्यस्व. We. with PJCp.

1 S' जातवेदः after पक्तवे.

तेभ्यः । हविः । अपयन् । जातवेदः । उत्तमम् । नाकम् । अधि । रो-
हय । इमम् ॥ ४ ॥

हे अग्ने समिद्धः संदीप्तस्त्वं समिधा मन्त्रेण आधीयमानया पलाशा-
दिवृक्षसंभूतया समिद्धः पुनरलौकिकप्रभावेन संदीपितः स तादृशस्त्वं
विद्वान् जानन् यज्ञियान् यज्ञार्हान् देवान् । ॥ “यज्ञर्विग्भ्यां घख-
जौ” इति घप्रत्ययः ॥ । इह अस्मिन् देवयजने यजमाने वा आ-
वक्षः आवह । ॥ वहेल्लेटि अडागमः । “सिब्रुहुलं लेटि” इति
सिप् । ढवकत्वषत्वानि ॥ । हे जातवेदः जातानां वेदितरमे ते-
भ्यो देवेभ्यः हविः अपयन् ब्रह्मौदनलक्षणम् अन्नं पचन् । ॥
पाके इत्यस्मात् ण्यन्तात् लटः शत्रादेशः । आकारान्तलक्षणे पुकि
घटादिपाठात् “मितां ह्रस्वः” इति उपधाह्रस्वत्वम् ॥ । इमं
जमानम् उत्तमम् अतिशयेन उत्कृष्टं नाकम् दुःखसंस्पर्शरहितं स्वर्गं लो-
रोहय । देहावसत्त्वानन्तरं प्रापयेत्यर्थः । ॥ उत्तमम् इ-
ति । “तमश्चत्तमौ सर्वत्र” इति उज्झादिषु पाठात् अन्तोदात्तत्वम् ।
नाकम् इति । नास्मिन् अकम् अस्तीति नाकः । “नभ्राण्णपात्” इ-
त्यादिना नञः प्रकृतिभावः ॥ ॥

पञ्चमी ॥

त्रेधा भागो निहितो यः पुरा वो देवानां पितॄणां मर्त्यानाम् ।

अंशान् जानीध्वं वि भजामि तान् वो यो देवानां स इमां पारया-
ति ॥ ५ ॥

त्रेधा । भागः । निहितः । यः । पुरा । वः । देवानां । पितॄणाम् ।
मर्त्यानाम् ।

अंशान् । जानीध्वम् । वि । भजामि । तान् । वः । यः । देवानां । सः ।
इमाम् । पारयाति ॥ ५ ॥

१ P अपयम्. We with P J Cp.

२ A B D K Cs अंशान्जानी°. We with CR S V.
1 S' Sāyana's text too is समिद्धः स for समिध्यस्व. The latter is a better reading than Sāyana's.

[अ० १. सू० १.] ४७९ एकादशं काण्डम् ।

वः युष्माकं देवानाम् अश्व्यादीनां पितृणाम् पितृपितामहप्रपितामहानां
 पर्यानाम् मनुष्याणां भोजयितव्यानां ब्राह्मणानां योः भागस्त्रेधा त्रिविधः
 [पुरा] निहितः ब्रीह्यवस्थायां विभज्य स्थापितः । ॥ “एधाच्च”
 ति त्रिशब्दाद् विधार्थे एधाच् प्रत्ययः ॥ । हे देवाद्याः अंशान्
 जान जानीध्वम् अवगच्छत । ॥ ज्ञा अवबोधने । कृतादित्वात्
 प्रत्ययः । “ज्ञाजनोर्जा” इति जादेशः ॥ । वः युष्मभ्यं तान्
 गान् अहं वि भजामि पृथक्करोमि । तत्र देवार्थेन भागेन निर्वा-
 णादेकं कर्तव्यम् पितृर्थेन वृद्धिश्राद्धम् मनुष्यार्थेन ब्राह्मणभोजनं इति
 पुण्यभागस्य उपयोगः । तत्र देवानां यो भागः सः अग्नौ ह-
 वानः सन् इमां पत्नीं पारयाति इष्टफलस्य पारं गमयति । य साधु ।
 णा तीरं कर्मसमाप्ताविति धानुः ॥ ॥

षष्ठी ॥

॥ ९ ॥

अग्ने सहस्वानभिभूरभीदसि नीचो न्युजि द्विषतः सपत्नान् । अंशून् ।
 इयं मात्रा मीयमाना मिता च सजातांस्ते बलिहृतः कृणोतु ॥ ६ ॥
 अग्ने । सहस्वान् । अभिऽभूः । अभि । इत् । असि । नीचः । नि । उज्ज ।
 द्विषतः । सऽपत्नान् ।
 इयम् । मात्रा । मीयमाना । मिता । च । सऽजातान् । ते । बलिऽहृतः ।
 कृणोतु ॥ ६ ॥

हे अग्ने सहस्वान सहः पराभिभवनक्षमं बलं तद्वान् । ॥ “त-
 सौ मत्वर्थे” इति भत्वात् पदत्वाभावाद् रुत्वाभावः ॥ । अत एव
 अभिभूः अभिभविता शत्रूणाम् अभ्यसि । इत् अवधारणे । अभिभवस्ये-
 च । सर्वोत्कृष्टो वर्तस इत्यर्थः । तस्माद्धेतोः [द्विषतः] द्वेष्टून अप्रियका-
 णः सपत्नान् अस्मदीयान् शत्रून् नीचः न्यञ्जनान् नीचीनगमनान् क्ष-
 येणून न्युज्ज अधोमुखान् पातय । ॥ निपूर्वाद् अञ्चतेः “ञट्विग्”
 त्यादिना क्तिन् । “अनिदिताम्” इति नलोपः । शसि भसंज्ञायाम्
 “अचः” इत्यकारलोपे “चौ” इति दीर्घत्वम् । न्युज्जेति । उज्ज आ-

जवे । अत्र उपसर्गवशाद् अधोमुखीकरणम् अर्थः । यथा “दशाभिः
कलशौ मृष्टा न्युज्जति” इति [आप० १२. २९. ९] ॥ मात्रा नि-
र्माणा मीयमाना क्रियमाणा मिता निर्मिता च इयं शाला हे यजमान-
ते तुभ्यं सजातान् समानजन्मनः पुरुषान् बलिहृतः । बलिः उपायनद्र-
व्यम् । तस्य हर्तृन् कृणोतु करोतु ॥

सप्तमी ॥

साकं सजातैः पर्यसा संहैध्युदुज्जैनां महते वीर्याय ।

पाके इत्यस्मात् नाकस्याधि रोह विष्टपं स्वर्गो लोक इति यं वदन्ति ॥ ७ ॥

घटादिपाठात् सजातैः । पर्यसा । सह । अधि । उत् । उज्ज । एनाम् । मह-
जमानम् र्याय ।

नाकस्य । अधि । रोह । विष्टपम् । स्वऽङ्गः । लोकः । इति
ति । “तम् । वदन्ति ॥ ७ ॥

हे यजमान सजातैः समानजन्मभिः पुरुषैः साकम् सार्धं पर्यसा प-
योवत्सारभूतेन कर्मफलेन सह अधि भव । ॥ अस्तेलौटि “सेह्यपि
च्च” इति हिरादेशः । “ध्वसोरेद्धावभ्यासलोपश्च” इति एत्वम् । त-
स्य “अस्मिद्धवद् अत्रा भात्” इति असिद्धत्वात् “हुञ्जल्भ्यो हेर्धिः” इ-
ति धित्वं भवति ॥ एनां प्रत्नीं महते अधिकाय वीर्याय यथा ए-
षा महद् वीर्यं प्राप्नोति तथा उद्-उज्ज उज्जमय उन्नतशिरस्कां कुरु
हे यजमान त्वं देहावसाने ऊर्ध्वः ऊर्ध्वदिगभिमुखः सन् नाकस्य दुः-
खसंस्पर्शरहितस्य लोकस्य विष्टपम् उपरिप्रदेशम् अधि रोह अधिरूढो
भव । यं स्थानविशेषं स्वर्गो लोकः लोकनीयः सुकृतफलोपभोगप्रदेश-
इति वदन्ति अभिज्ञाः कथयन्ति ॥

अष्टमी ॥

इयं मही प्रति गृह्णातु चर्मं पृथिवी देवी सुमनस्यमाना ।

अथ गच्छेम सुकृतस्य लोकम् ॥ ८ ॥

इयम् । मही । प्रति । गृह्णातु । चर्म । पृथिवी । देवी । सुऽमनस्यमाना ।
अथ । गच्छेम । सुऽकृतस्य । लोकम् ॥ ८ ॥

इयं पुरोवर्तिनी मही देवयजनभूमिः चर्म आनन्दुर्हं निर्वापार्थम् आ-
स्तीर्यमाणम् अजिनं प्रति गृह्णातु स्वीकरोतु । आस्तीर्णाजिना मा पृ-
थिवी देवी देवतारूपा सुमनस्यमाना शोभनं मनः कुर्वती अनुग्रहबुद्धि-
युक्ता भवतु । अवहननाधिकरणत्वेन प्राप्तखेदा न भवत्वित्यर्थः । अथ
अवहननाधारभूतायाः पृथिव्या अनुग्रहानन्तरं सुकृतस्य यागादिजन्यस्य
गुण्यस्य फलभूतं लोकं वयं गच्छेम प्राप्नुयाम ॥

नवमी ॥

एतौ ग्रावाणौ सयुजा युञ्जि चर्मणि निर्भिन्ध्यंशून् यजमानाय साधु ।
अवघ्नती नि जहि य इमां पृतन्यव ऊर्ध्वं प्रजामुद्भरन्त्युदूह ॥ ९ ॥

एतौ । ग्रावाणौ । सयुजा । युञ्जि । चर्मणि । निः । भिन्धि । अंशून् ।
यजमानाय । साधु ।

अवघ्नती । नि । जहि । ये । इमाम् । पृतन्यवः । ऊर्ध्वम् । प्रजाम् ।
उत्तुद्भरन्ती । उत् । ऊह ॥ ९ ॥

हे ऋत्विक् एतौ पुरोवर्तिनौ ग्रावाणौ अश्मवद् दृढतरौ उलूखलमु-
तलौ सयुजा सयुजौ एकस्मिन् अवहननकर्मणि सह युञ्जानौ व्याप्रिय-
माणौ मित्रभूतौ वा चर्मणि अवहननार्थम् आस्तीर्णे आनन्दुहेऽजिने युञ्जि
गजिय स्थापय । ॥ युजिर् योगे । लेटि “सेर्द्यपिच्च” इति हिरादे-
शः । तस्य डित्वात् “असोरलोपः” इति अकारलोपे “हुझलभ्यो हे-
र्धः” इति हेर्धिरादेशः ॥ अंशून् । उलूखलमुसलयोग्रावत्वेन रूप-
पाद् व्रीहयः सोमांशुत्वेन रूप्यन्ते । सोमलताखण्डवद् यागनिर्वर्तकान्
भीहीन् यजमानाय यजमानार्थं साधु शोभनं निर्भिन्धि युक्ताभ्याम् उ-
लूखलमुसलाभ्याम् अवजहि वितुषीकुरु । ॥ भिदिर् विदारणे । पू-

वर्वल्लोणमध्यमैकवधने रूपम् ॥ । हे पत्ति अवघ्नती अवहननं कु-
र्वती नि जहि निबन्धस्व । के पुनस्ते निहन्तव्या इत्याह य इति । इ-
माम् आत्मीयां प्रजां हन्तुं ये शत्रवः पृतन्यवः पृतनां सेनाम् आत्मन
इच्छन्तः वर्तन्ते तान् नि जहीत्यर्थः । ॥ पृतनाशब्दात् “सुप आ-
त्मनः ज्यच्” । “क्याच्छन्दसि” इति उप्रत्ययः । “कप्यध्वरपृतनस्यर्चि-
लोपः” इति आकारलोपः ॥ । अपि च अवहननानन्तरम् उद्ग-
रन्ती मुसलम् ऊर्ध्वं हरन्ती । ॥ “हग्रहोर्भः” इति भत्वम् ॥ । प्र-
जाम् असदीयाम् ऊर्ध्वम् उद् गृह उन्नतं स्थानम् उद्गमय । श्रेष्ठ्यं
गमयेत्यर्थः ॥

दशमी ॥

गृहाण ग्रावाणौ संकृतौ वीर हस्त आ ते देवा यज्ञिया यज्ञमंगुः ।

त्रयो वरा यतमांस्त्वं वृणीषे तास्ते समृद्धीरिह राधयामि ॥ १० ॥ (१)

गृहाण । ग्रावाणौ । संकृतौ । वीर । हस्ते । आ । ते । देवाः । यज्ञियाः ।
यज्ञम् । अंगुः ।

त्रयः । वराः । यतमान् । त्वम् । वृणीषे । ताः । ते । समृद्धीः । इह ।
राधयामि ॥ १० ॥ (१)

हे वीर वीर्यवन् अध्वर्यो हस्ते स्वकीये पाणौ संकृतौ शोभनकर्माणौ
ग्रावाणौ उलूखलमुसलौ गृहाण स्वीकुरु । ॥ ग्रह उपादाने । “हलः
श्रः शानज्झौ” इति शानजादेशः ॥ । ते* प्रसिद्धा यज्ञिया यज्ञार्हा
देवास्त्वदीयं यज्ञम् आ अंगुः आगमन् । ॥ इण् गतौ । “इणो गा
लुङि” इति गादेशः ॥ । त्रयः त्रिसंख्याका वराः यजमानेन वर-
यितव्याः प्रार्थनीयाः पदार्थाः । कर्मसमृद्धिः तत्फलभूता ऐहिकी समृद्धिः
आमुष्मिकी समृद्धिरिति । हे यजमान त्वं यतमान् यावद्विधान् वरान्

१ K K̄ संकृतौ. Cs संकृतौ corrected into संकृतौ. V संकृतौ. We with ABB C I
R S P P J C P.

1 S' आवाकाहारानन्तरम्.

वृणीषे प्रार्थयसे ते तव ताः प्राग् उदीरिता वरयितव्याः समृद्धीः इह
अस्मिन् यज्ञे राधयामि संसाधयामि । ॥ राध साध संसिद्धौ ॥

[इति] एकादशे काण्डे प्रथमं सूक्तम् ॥

“इयं ते धीतिः” इति सूक्तस्य ब्रह्मौदनसवे पूर्वसूक्तेन सह उक्तो
विनियोगः । तत्र “इयं ते धीतिः” इति प्रथमाया ऋचः पूर्वार्धेन प-
रापवनार्थं शूर्पं गृहीयात् । “परा पुनीहि” इति उत्तरार्धेन तुषान्
उद्धेत् । सूत्रितं हि । “इयं ते धीतिः [११] वर्षवृद्धम् [१२. ३. १९]
इति शूर्पं गृह्णाति । ऊर्ध्वं प्रजाम् [९] विश्वव्यचाः [१२. ३. १९] इ-
त्युद्धति । परा पुनीहि [११] इति तुषम्” इति [कौ० ८. २] ॥

“उपश्वसे” [१२] इति ऋचा तुषेभ्यस्तण्डुलान् [पृथक्] कुर्यात् ।
“उपश्वस इत्यपवेवेक्ति” इति हि [कौ० ८. २] सूत्रम् ॥

“परेहि नारि” [१३] इति ऋचा उदकम् आहरन्तीं पत्नीं सं-
प्रेषयेत् । “एमा अगुः” [१४] इति ऋचः प्रथमपादेन आगच्छन्तीं
पत्नीम् अनुमन्त्रयते । “उत्तिष्ठ नारि” इति पादद्वयेन पत्नीम् आ-
ह्वयेत् । “आ त्वागन् यज्ञः” इति पादैकदेशेन जलकुम्भदात्री प-
त्नी कर्तारं प्रेषयेत् । “प्रति कुम्भं गृभाय” इति अर्धपादेन पत्नी
जलकुम्भं ग्राहयेत् कर्तारम् । तत्रैव कर्मणि “ऊर्जो भागः” [१५]
इति ऋचः प्रथमपादेन जलकुम्भं भूमौ निदध्यात् । “ऋषिप्रशिष्टा-
पः” इति पादत्रयेण उदपात्रम् आस्तीर्णचर्मणि निदध्यात् । सूत्रितं
हि । “परेहि नारीत्युदहृतं संप्रेष्यति अप उपगताम् अलंकृताम् ।
“एमा अगुरित्यायतीम् अनुमन्त्रयते । उत्तिष्ठ नारीति पत्नीं संप्रेष-
यति । प्रति कुम्भं गृभायेति प्रतिगृह्णाति । ऊर्जो भाग इति निद-
धाति” इति “ऋषिप्रशिष्टा [१५] इत्युदपात्रं चर्मणि निदधाति” इति
व [कौ० ८. १] ॥

पैतृमेधिके चयनाख्ये कर्मणि “ऊर्जो भागः” इति ऋचा अस्थीनि
अश्मभिः इष्टकाभिर्वा आच्छादयेत् ॥

“अग्ने चरुः” [१६] इति ऋचा चरुस्थालीम् अग्नावधिश्रयेत् ।
 “अग्ने चरुरधिश्रयति” इति [कौ० ८. २] सूत्रात् ॥
 तथा दर्शपूर्णमासयोश्चर्वधिश्रयणेपि एषा विनियुक्ता । सूत्रितं हि ।
 “फलीकृतांस्त्रिः प्रक्षाय्य तण्डुलान् अग्ने चरुर्याज्ञेयस्त्वाध्यरुक्षद् इति च-
 रुम् अधिनिदधाति” इति [कौ० १. २] ॥

ब्रह्मौदनसव एव “शुद्धाः पूताः” इति ऋचा अधिश्रिते चरुपात्रे उद-
 कम आसिञ्चेत् । “ब्रह्मणा शुद्धाः” इति ऋचा आसिक्तासु अप्सु तण्डु-
 लान् आवपेत् । सूत्रितं हि । “शुद्धाः [पूताः] [१७] पूताः पवित्रैः
 “[१२. ३. २५] [इति पवित्रे] अन्तर्धायोदकम् आसिञ्चति । ब्रह्मणा
 “शुद्धाः [१८] संख्याता स्तोकाः [१२. ३. २८] इत्यासिक्तानिरुक्तांस्त
 “लान् आवपेत्” इति [कौ० ८. २] ॥

“तथा दर्शपूर्णमासयोश्चरुस्थाल्याम् उदकासेचने तण्डुलावापे च “शु-
 द्धाः पूताः” “ब्रह्मणा शुद्धाः” इत्येते ऋचौ विनियुक्ते । सूत्रितं हि ।
 “शुद्धाः पूता इत्युदकम् आसिञ्चति ब्रह्मणा शुद्धा इति तण्डुलान्”
 इति [कौ० १. २] ॥

“उरुः प्रथस्व” इति ऋचा चरुं श्रपयेत् । “उरुः प्रथस्व [१९]
 उद्योधन्ति [१२. ३. २९] इति श्रपयति” इति [कौ० ८. २] सूत्रात् ॥
 तथा तत्रैव कर्मणि “उरुः प्रथस्व” इत्येषा दातृवाचने विनियु-
 क्ता । “उरुः प्रथस्व महता महिम्ना [१९] इदं मे ज्योतिः [२८] स-
 त्याय [१२. ३. ४६-४८] इति तिस्रः” [कौ० ८. ९] इति सूत्रात् ॥

तत्र प्रथमा ॥

इयं ते धीतिरिदमु ते जनित्रं गृहातु त्वामदितिः शूरपुत्रा ।

परा पुनीहि य इमां पृतन्यवोस्यै रयिं सर्ववीरं नि यच्छ ॥ ११ ॥

इयम् । ते । धीतिः । इदम् । ऊं इति । ते । जनित्रम् । गृहातु । त्वाम् ।
 अदितिः । शूरऽपुत्रा ।

1 S' असंख्याताः. 2 S' स्तोकात्यासिक्तानिरुक्तांस्तण्डुलान्. Kaus'ika: इत्यायस्त्वासुनी-
 कतण्डुलान्. The ऋ may be क्त.

परा । पुनीहि । ये । इमाम् । पृतन्यवः । अस्यै । रयिम । सर्वेऽवीरम् ।
नि । यच्छ ॥ ११ ॥

हे शूर्प ते तव यत् परापवनं तण्डुलेभ्यस्तुषविवेचनम् इयमेव धीतिः
पानम् । ॥ धेद पाने । अस्माद् भावे क्तिन् । “घुमास्या०” इति
इत्वम् ॥ । इदमु इदमेव परापवनकर्म ते तव जनित्रम् जनननि-
मित्तं कारणम् । एवंविधं त्वा त्वां शूरपुत्रा शूराः शौर्योपेता मित्रवरुण-
धातृप्रभृतयः पुत्रा यस्याः सा अदितिः अदीना देवमाता गृह्णातु परा-
पवनार्थं हस्ते धारयतु । ये शत्रवः इमां पत्नीं हिंसितुं पृतन्यवः पृतनां
सेनाम् आत्मन इच्छवो भवन्ति तान् निरसितुं परा पुनीहि अवहतेभ्यो
ब्रीहिभ्यस्तुषान् पृथक् कुरु । ॥ पूज् पवने । “ष्वादीनां ह्रस्वः”
इति ह्रस्वत्वम् ॥ । अस्यै पत्न्यै [सर्ववीरम्] सर्वैर्वीरैः पुत्रपौत्रादि-
भेरुपेतं [रयिम] धनं नि यच्छ नितरां प्रयच्छ ॥

द्वितीया ॥

उपश्वसे ध्रुवये सीदता यूयं वि विच्यध्वं यज्ञियासस्तुषैः ।

श्रिया समानानति सर्वान्त्स्यामाधस्पदं द्विषतदयामि ॥ १२ ॥

उपश्वसे । ध्रुवये । सीदत । यूयम् । वि । विच्यध्वम् । यज्ञियासः । तुषैः ।
श्रिया । समानान् । अति । सर्वान् । स्याम् । अधःस्पदम् । द्विषतः ।
पादयामि ॥ १२ ॥

व्या ध्रुवये ध्रुवाय स्थिराय सत्यफलाय कर्मणे हे तण्डुलाः युष्मान् उप-
पानश्वसे उप समीपे आश्वसयामि प्रभूतान् करोमि । यागे विनियोक्ष्य इ-
व पन्तस्थिर्यः । ॥ श्वस प्राणने इति धातुः । ध्रु गतिस्थैर्ययोः इत्यस्माद्
गोयं औणादिकः किप्रत्ययः ॥ । अतो यूयं सीदत शूर्पे उपविशत । य-
ज्ञियासैः यज्ञिया यज्ञार्हा यूयं तुषैर्वि विच्यध्वम् विविक्ताः पृथक्कृता भव-
न्त । ॥ विचिर् पृथग्भावे इति धातुः ॥ । वयमपि युष्मज्जनि-

१ A B D K K̄ S E V C s ध्रुवये. We with B C R P P̄ J C p and Sāyana's text in S'.

1 S' °हितेभ्यो. 2 S' °भागे.

तया श्रिया संपदा सर्वान् समानान् समानजन्मनः पुरुषान् अति स्या-
म अतिक्रान्ता भवेम । द्विषतः द्वेष्टुन् शत्रून् अधस्पदम् पादयोरधस्तात्
पादयामि क्षिपामि । ॥ “अधःशिरसी पदे” इति विसर्जनीयस्य
सत्वम् ॥

तृतीया ॥

परेहि नारि पुनरेहि क्षिप्रमपां त्वा गोष्ठोऽध्यरुक्षद् भराय ।
तासां गृहीताद् यतमा यज्ञिया असन् विभाज्य धीरीतरा जहीतात् ॥ १३ ॥
परा । इहि । नारि । पुनः । आ । इहि । क्षिप्रम् । अपाम् । त्वा । गोऽ-
स्थः । अधि । अरुक्षत् । भराय ।
तासाम् । गृहीतात् । यतमाः । यज्ञियाः । असन् । विभाज्य । धीरी ।
इतराः । जहीतात् ॥ १३ ॥

उदकाहर्त्री प्रेष्यते । हे नारि परा इहि परागच्छ उदकाहरणार्थं प-
राङ्मुखी जलाशयं गच्छ । तत्र जलं गृहीत्वा क्षिप्रम् शीघ्रं पुनरेहि पुन-
रागच्छ । तस्मिन् समये त्वा त्वाम् अपाम् उदकानां गोष्ठः । गावस्ति-
ष्ठन्ति पानार्थम् अस्मिन्निति गोष्ठो जलराशिः । ॥ “घञर्थे कवि-
धानम्” इति अधिकरणे कप्रत्ययः । “अम्बाम्बगोभूमिः” इति ष-
त्वम् ॥ । भराय भरणार्थम् अध्यरुक्षत् अधिरोहतु । शिरसि आ-
रोहतु । ॥ रुह बीजजन्मनि प्रादुर्भावे । “शल इगुपधाद् अनिटः
क्सः” इति कसप्रत्ययः ॥ । तासां प्राप्तानाम् अपां मध्ये यतमाः
यादृश्य आपो यज्ञियाः शार्हा असन् अभवन् ता गृहीतात् घटादि-
ना गृहाण । ॥ ग्रह उपादाने । “तुह्योस्तातङ् आशिष्यन्यतरस्याम्”
इति हेस्तातङ् आदेशः ॥ । यद्वा । इदानीं बहुवद् उच्यते । हे उ-
दकाहर्त्र्यो नार्यः गृहीतात् गृहीत घटादिपात्रेषु उदकं पूरयत । ॥ “त-
स्य तात्” इति तशब्दस्य तात् आदेशः । यतमा इति । “वा बहूनां

१ EBC गोष्ठो अध्य०. We with ABDK¹RS²VCs. २ ARKV आसन्. We
with BCD³SP⁴JECs.

1 Sāyana's text in S' too has आसन्.

जातिपरिग्रहे इतमच्" इति यच्छब्दात् इतमच् प्रत्ययः ॥ इतरा
अयज्ञिया अपः धीरी धीमती त्वं विभाज्य यज्ञियाभ्यो विविच्य जही-
तात् जहीहि परित्यज । ॥ ओहाक् त्यागे । तात्तडि "घुमास्या०"
इति ईत्वम् ॥

म
वि
ए
त
१६

चतुर्थी ॥

एमा अंगुर्योषितः शुम्भमाना उत्तिष्ठ नारि त्वसं रभस्व ।

सुपत्नी पत्या प्रजया प्रजावत्या त्वागन् यज्ञः प्रति कुम्भं गृभाय ॥१४॥

आ । इमाः । अगुः । योषितः । शुम्भमानाः । उत् । तिष्ठ । नारि । त्व-
सं । रभस्व ।

सुपत्नी । पत्या । प्रजया । प्रजावती । आ । त्वा । अगन् । यज्ञः । प्रति ।
कुम्भम् । गृभाय ॥ १४ ॥

शुम्भमानाः शोभनालंकारयुक्ता इमा योषितः उदकाहर्त्र्यः मह्यमे-

अगुः आगमन् । हे नारि पत्नि उत्तिष्ठ आसनाद् उत्थिता भव । ॥ "अ-

नूर्ध्वकर्मणि" इति पर्युदासाद् आत्मनेपदाभावः ॥ त्वं त्वाम् उ-

पगतास्ताः सं रभस्व संग्रहीतुम् उद्युक्ता भव । ॥ रभ रभस्ये । रभस्यं

कार्योपक्रम इति तद्ध्याख्या ॥ पत्या शोभनपतिना सुपत्नी पत्नीनां

श्रेष्ठतमा । यद्वा पत्या गुणाधिकेन पुरुषेण शोभनपतिका । ॥ "वि-

भाषा सपूर्वस्य" इति डीम्नकारौ ॥ प्रजया पुत्रादिरूपया प्रजाव-

ती शोभनपुत्रयुक्ता । भवेत्यर्थः । ईदृशीं त्वा त्वां यज्ञः आ अगन् उद-

करूपेण प्रापत् । ॥ गमेर्लुङि "मन्ते घस०" इति हेलुक् । "ह-

ल्ड्या०" इत्यादिलोपे "मो नो धातोः" इति नत्वम् ॥ कुम्भम्

उदकपूर्णघटं प्रति गृभाय प्रतिगृहाण आदत्स्व । ॥ ग्रहेर्लोणमध्यमै-

कवचने "छन्दसि शायजपि" इति आप्रत्ययस्य शायजादेशः । "हग्र-

होर्भः०" इति भत्वम् ॥

१ So A B B C D K K R S P P E J Cs. Sāyana त्व and सम् separately, which is inferior to the reading of our authorities.

1 Here Sāyana's reading is inferior to ours. See note १ above. 2 S' ईदृशी.

पञ्चमी ॥

ऊर्जो भागो निहितो यः पुरा व ऋषिप्रशिष्टाय आ भरैताः ।
अयं यज्ञो गातुवित् नाथवित् प्रजाविदुग्रः पशुविद् वीरविद् वो अस्तु ॥ १५ ॥
ऊर्जः । भागः । निहितः । यः । पुरा । वः । ऋषिऽप्रशिष्टा । अपः । आ ।
भर । एताः ।
अयम् । यज्ञः । गातुऽवित् । नाथऽवित् । प्रजाऽवित् । उग्रः । पशुऽवित् ।
वीरऽवित् । वः । अस्तु ॥ १५ ॥

हे आपः वः युष्माकम् ऊर्जः बलकरस्य सारभूतस्य जलराशेयो भा-
गः अंशः पुरा पूर्वं निहितः ब्रह्मणा परिकल्पितः । स एव अत्राह
निधीयत इति शेषः । हे पति एताः आहताः सारभूता अपः ऋषि-
प्रशिष्टा ऋषिणा मन्त्रेण अतीन्द्रियार्थदर्शिना ब्रह्मणा वा प्रशिष्टा अनु-
शिष्टा अनुज्ञाता [त्वम्] आ भर आस्तीर्णे चर्मणि आहर । स्थापये-
त्यर्थः । ॥ ऋषिप्रशिष्टेति । शासु अनुशिष्टौ । अस्मात् कर्मणि नि-
ष्टा । “शास इदङ्गुलोः” इति इत्त्वम् ॥ अयं क्रियमाणः ब्रह्मौ-
दनसवाख्यो यज्ञः गातुवित् गातोः “स्वर्गमार्गस्य लम्भकः । नाथवित्
नाथ्यमानस्य आशंसनीयस्य स्वर्गादिफलस्य लम्भयिता । यद्वा नाथः स्वा-
मी तस्य लम्भकः । प्रजावित् प्रजायन्त इति प्रजाः पुत्रपौत्रादिरूपाः
तासां लम्भकः । उग्रः उद्गूर्णबलः । परैरनभिभवनीय इत्यर्थः । पशु-
वित् पशूनां गवाश्चादीनां लम्भयिता । वीरवित् विविधम् ईर्यन्ते तत्त-
त्कर्मणि प्रेष्यन्त इति वीराः कर्मकरास्तेषां लम्भयिता हे यजमानपत्न्या-
दयः वः युष्मभ्यम् एवंविधफलप्रदः अस्तु भवतु ॥

षष्ठी ॥

अग्ने चरुर्यज्ञियस्त्वाध्यरुक्षच्छुचिस्तपिष्ठस्तपसा तपैनम् ।

आर्षेया दैवा अभिसंगत्य भागमिमं तपिष्ठा ऋतुभिस्तपन्तु ॥ १६ ॥

१ P निऽहिताः. We with P J Cp.

1 S' नाथ्यमानस्य. 2 S' धम् for विविधम्. 3 S' तत्कर्म° for तत्तत्कर्म°.

अग्ने । चरुः । यज्ञियः । त्वा । अधि । अरुक्षत् । शुचिः । तपिष्ठः । तपसा ।
तप । एनम् ।

आर्षेयाः । दैवाः । अभिसंगत्य । भागम् । इमम् । तपिष्ठाः । ऋतुभिः ।
तपन्तु ॥ १६ ॥

हे अग्ने त्वा त्वां यज्ञियः यज्ञार्हः चरुः हविःश्रपणार्था स्याली अध्य-
क्षत् अधिरोहतु उपरि तिष्ठतु । शुचिः शुद्धो निर्मलः तपिष्ठः तप्त-
माः । १ तप्तशब्दात् “तुश्छन्दसि” इति इष्टनि “तुरिष्ठेमेयस्सु” इ-
ति तृलोपः ॥ तपसा संतापकेन आत्मीयेन तेजसा एनं चरुं तप-
सां कुरु । आर्षेयाः । गोत्रप्रवर्तकान् ऋषीन् ये विदुस्ते आर्षेया ब्राह्म-
णः । दैवाः । [देवाः] होतव्या इन्द्रादयः तत्संबन्धिजना दैवाः । ते
भये स्वंस्वं भागम् अंशम् अभिसंगत्य अभिप्राप्य इमं तपिष्ठाः
तप्तमाः सन्तः ऋतुभिः वसन्तादिभिः कालविशेषैः तपन्तु तत्समर्हमे- ॥

सप्तमी ॥

शुद्धाः पूता योषितो यज्ञिया इमा आपश्चरुमव सर्पन्तु शुभ्राः ।

अदुः प्रजां बहुलान् पशून् नः पक्तौदनस्य सुकृतामेतु लोकम् ॥ १७ ॥

शुद्धाः । पूताः । योषितः । यज्ञियाः । इमाः । आपः । चरुम् । अव ।

सर्पन्तु । शुभ्राः ।

अदुः । प्रजाम् । बहुलान् । पशून् । नः । पक्ता । ओदनस्य । सुकृताम् ।

एतु । लोकम् ॥ १७ ॥

शुद्धाः निर्मलाः पूताः पवित्राभ्याम् उत्पूता उत्पवनाख्यसंस्कारेण प-
योयं वेत्तीकृताः योषितः योषिद्रूपा मिश्रयित्र्यो वा यज्ञियाः यज्ञार्हाः शुभ्राः

१ S गुरुवर्णा इमाः आहता आपश्चरुम् अव सर्पन्तु स्यालीं प्रविशन्तु । ता

So, P J आपो नः अस्मभ्यं प्रजाम् पुत्रादिरूपां बहुलान् अनेकविधान् गोमहि-

1 S वाद्यांश्च पशून् अदुः ददतु प्रयच्छन्तु ॥ ओदनस्य ब्रह्मौदनाख्यस्य प-

क्वां पाचको यजमानः । अपचेः “अन्येभ्योपि दृश्यन्ते” इति क-
निप् ॥ सुकृतां पुण्यकृतां लोकम् सुखोपभोगस्थानं स्वर्गादिकम्
एतु गच्छतु ॥

अष्टमी ॥

ब्रह्मणा शुद्धा उत पूता घृतेन सोमस्यांशवस्तण्डुला यज्ञिया इमे ।
अपः प्र विशत प्रति गृह्णातु वश्चरुमिं पक्ता सुकृतामेतं लोकम् ॥ १८ ॥
ब्रह्मणा । शुद्धाः । उत । पूताः । घृतेन । सोमस्य । अंशवः । तण्डुलाः
यज्ञियाः । इमे ।

अपः । प्र । विशत । प्रति । गृह्णातु । वः । चरुः । इमम् । पक्ता । सुकृ-
ताम् एतं । लोकम् ॥ १८ ॥

ब्रह्मणा मन्त्रेण शुद्धाः निर्दोषाः उत अपि च घृतेन क्षरणशीलेन उ-
क्तेन पूताः प्रक्षालिताः । यद्वा श्रपणानन्तरभाविना अभिधारणेनाज्येन
पूताः पवित्रीकृताः सोमस्य अमृतमयस्य अंशवः लताखण्डाः । तदा-
त्मका इत्यर्थः । “निर्भिन्ध्यंशून्” इति हि प्राग्[९] उक्तम् । अत-
एव यज्ञियाः यज्ञार्हा इमे तण्डुलाः यूपम् अपः स्थालीगतानि उदका-
नि प्र विशत । चरुः स्थाली च वः युष्मान् प्रति गृह्णातु स्वीकरो-
तु । इमम् ओदनं पक्ता । ओदनपाकेन ब्रह्मोदनसवाख्यं कर्म लक्ष्यते ।
एतत् कर्म कृत्वेत्यर्थः । व्याख्यातम् अन्यत् ॥

नवमी ॥

उरुः प्रथस्व महता महिम्ना सहस्रपृष्ठः सुकृतस्य लोके ।

पितामहाः पितरः प्रजोपजाहं पक्ता पञ्चदशस्ते अस्मि ॥ १९ ॥

उरुः । प्रथस्व । महता । महिम्ना । सहस्रपृष्ठः । सुकृतस्य । लोके ।

१ B आपः. We with A B C D K K V R S E C s. २ B °विशतु. We with A B C D
K K R S E V C s. ३ K V C s सुकृतामेतु. We with A B B C D K R S E. ४ P तं-
दुलाः. We with P J C p. ५ K एतु. We with P P J C p. ६ B C K पक्ता. We with
A D R S K P P J E V C s.

पितामहाः । पितरः । प्रजा । उपजा । अहम् । पक्ता । पञ्चदशः । ते ।

अस्मि ॥ १९ ॥

हे ओदन सुकृतस्य पुण्यस्य फलभूते लोके स्वर्गादौ महता अधिकेन महिम्ना माहात्म्येन उरुः विस्तीर्णः सहस्रपृष्ठः सहस्रावयवः सन् प्रथमं विस्तीर्णो भव । अस्मदीयाः पितरः पितामहाः । ॥ उपलक्षणम् एतत् ॥ । पितृपितामहाद्याः सप्तपुरुषा हे ओदन त्वया तृप्यन्ते । तथा प्रजा पुत्रदहितरूपा उपजा तत्पुत्रादिरूपा । ॥ एतदपि उपलक्ष्यम् । अस्मि भवामि । मदनुष्ठितेन अनेन्याः सप्तपुरुषास्त्वया प्रीयन्ते । एतदुभयं दशमी ॥ ते तन् पञ्चदशः पञ्चदशसंख्यापू-

सहस्रपृष्ठः शतधारो अक्षितो ब्रह्मोदनो देवयानः स्वर्गः । ॥ अमंस्त आ दधामि प्रजया रेषयैनान् बलिहाराय मृडतामहमेव ॥ २० ॥ (२)

सहस्रपृष्ठः । शतधारः । अक्षितः । ब्रह्मोदनः । देवयानः । स्वर्गः । अमन् । ते । आ । दधामि । प्रजया । रेषयै । एनान् । बलिहाराय । मृडतात् । महाम् । एव ॥ २० ॥ (२)

सहस्रपृष्ठः सहस्रशरीरः शतधारः शतसंख्याकाभिर्धाराभिरमृतमयीभिः । उक्तः अक्षितः अक्षीयमाणः । भुज्यमानोपि क्षयम् अप्राप्नुवन्नित्यर्थः । देवयानः देवान् इन्द्रादीन् यान्ति गच्छन्ति पुण्यकृतः अनेनेति देवयानः । देवत्वप्राप्तिसाधनभूत इत्यर्थः । तथा स्वर्गः फलभूतं स्वर्गं प्रति गन्तव्यं । देवत्वप्राप्तिसाधनत्वात् तदात्मकोयम् इत्यर्थः । हे यजमान त्वया क्रियमानं हे गोयं ब्रह्मोदनः एतत्संज्ञकः सवयज्ञः । उक्तगुणविशिष्टो भवतीत्यर्थः ।

1 Tl १ So P P J. Cp-पक्त्वा. २ VK रेशयैः. We with A B C D K R S K E C s. ३ So So S P J Cp.

1 S' अस्मदीयान् पितरः.

अपि च ते तव बलिहाराय बलिः उपायनद्रव्यं तद्धरणार्थम् अमून प्र-
सिद्धान् सजातान् आ दधामि अभिमुखं स्थापयामि । एनान् प्रज-
या पुत्रभृत्यादिरूपया रेशय लेशय अल्पीकुरु । उपक्षीणान् कुर्वित्य-
र्थः । ॥ लिश अल्पीभावे । रलयोः एकत्वस्मरणाद् रेफः ॥ म-
ह्यमेव मामेव प्राग् उदीरितः सवयशः मृळतात् मृडयतु सुखयतु स-
र्वोत्कृष्टं करोतु । ॥ मृड सुखने । “क्रियाग्रहणं कर्तव्यम्” इति
कर्मणः संप्रदानत्वाद् अस्मदश्चतुर्थी ॥

[इति एकादशकाण्डे] द्वितीयं सूक्तम् ॥

“उदेहि वेदिम्” इति सूक्तस्य ब्रह्मौ

११

इत्यनेन सह उक्तो विनियोगः । यमया चरोरुद्धासनं कुर्यात् । “अ

तत्र “उदेद्वियो चरुस्थाली प्रदक्षिणम् आवर्तयेत् । सूत्रितं हि

“आवर्तस्व” इति [२१] धर्ता ध्रियस्व [१२. ३. ३५] इत्युद्धासयति । अ

“आवर्तस्व” इति कुम्भीं प्रदक्षिणम् आवर्तयेत्” इति [कौ० ८. २]

“अदितेर्हस्तम्” इति ऋचा सुचं वेद्यां सादयेत् । “अदितेर्हस्तं” [२४] ।
सर्वान्तसमागाः [१२. ३. ३६] इति मन्त्रोक्तम्” इति [कौ० ८. ३] सूत्रात् ।

“शृतं त्वा हव्यम्” [२५] इति ऋचा चतुर आर्षेयान् आसने उप-
वेशयेत् । सूत्रितं हि । “शृतं त्वा हव्यम् इति चतुर आर्षेयान् भृग्व”
ङ्गिरोविद उपसादयति” इति [कौ० ८. ४] ॥

“सोम राजन्” [२६] इति ऋचा चतुर आर्षेयान् ऋत्विजो यज-
मान आह्वयेत् । “शुद्धाः पूताः” [२७] इति ऋचा तेषाम् ऋत्विजा-
हस्तप्रक्षालनार्थम् उदकं दद्यात् । “शुद्धाः पूता इति मन्त्रोक्तम्” इति
[कौ० ८. ४] सूत्रात् ॥

“इदं मे ज्योतिः” इति ऋचा ओदने हिरण्यं निदध्यात् । सूत्रितं
हि । “इदं मे ज्योतिः” [२८] समन्त्रयः [१२. ३. ५०] इति हिरण्यमा
मर्धनिदधाति” इति [कौ० ८. ३] ॥

अत्र “इदं मे ज्योतिः” इति प्रथमपादं दातारं वाचयन् हिरण्यम् अधिनिदध्यात् । “कृण्वे पन्थाम्” इति “चरमपादं च दातारं वाचयेत्” इति हि भाष्यकारः ॥

“पक्वं क्षेत्रात्” इति मध्यमेन पादद्वयेन बर्हिषासादितम् ओदनम् ईषत् कर्षयेत् । “पक्वं क्षेत्रात् [२५] वर्षं वनुष्व [१२. ३. ५३] ब्रह्मपकर्षयति” इति हि [कौ० ८. ४] सूत्रम् ॥

“इदं मे ज्योतिः” इति समस्ता ऋक् दातृवाचने विनियुक्ता । “इदं मे ज्योतिः [२६] सत्याय [१२. ३. ४६-४८] इति तिस्रः” इति हि सूत्रम् [कौ० ८. ९] ॥

“अग्नौ तुषान्” [२९] इति ऋचः प्रथमपादेन अग्नौ तुषान् जुहु-
ल्यतो “अग्नौ तुषान् इति तुषान् आवपति” इति [कौ० ८. ४] सूत्रात् ॥
“परः कम्बूकान्” इति सव्येन पादेन फलीकरणान् अपोहयम्
[कौ० ८. ४] सूत्रम् ॥

“श्राम्यतः” [३०] इत्यादिका ऋचः ओदनसंपाते विकल्पेन विनि-
युक्ताः । सूत्रितं हि । “सूक्तेन पूर्वं संपातवन्तं करोति श्राम्यत इति प्रभृ-
तेभिर्वा” इति [कौ० ८. ४] ॥

तत्र प्रथमा ॥

उदेहि वेदिं प्रजया वर्धयेनां नुदस्व रक्षः प्रतरं धेह्येनाम् ।

श्रिया समानानति सर्वांन्त्स्यामाधस्पदं द्विषतस्पादयामि ॥ २१ ॥

उत्तएहि । वेदिम् । प्रजया । वर्धय । एनाम् । नुदस्व । रक्षः । प्रत-
रम् । धेहि । एनाम् ।

श्रिया । समानान् । अति । सर्वांन् । स्याम् । अधःस्पदम् । द्विषतः । पा-
दयामि ॥ २१ ॥

हे पक्वौदन वेदिम् हविरासादनाय प्रोक्षणादिबर्हिस्तरणादिसंस्कारसं-

1 This is not found in Kes'ava. So the author referred to must be Dārila.
So S'. Kausika: अपकर्षति.

स्कृतां भूमिं प्रति उदेहि उदागच्छ । अग्नेः सकाशाद् उत्थाय वेद्याम्
 आसीदेत्यर्थः । एनां पत्नीं प्रजया पुत्रादिरूपया वर्धय समृद्धां कुरु । रक्षः
 यज्ञविघातकं राक्षसं नुदस्व अस्मात् स्थानात् प्रेरय प्रच्यावय । ॥ नु-
 द प्रेरणे ॥ । तथा एनां पत्नीं प्रतरम प्रकृष्टतरं यथा भवति तथा
 धेहि धारय पोषय वा । ॥ दुधाज् धारणपोषणयोः । “ध्वसोरे-
 द्वावभ्यासलोपश्च” इति एत्वाभ्यासलोपौ ॥ । श्रिया समानान् इ-
 ति उत्तरोर्ध्वो व्याख्यातः [१२] ॥

द्वितीया ॥

अभ्यावर्तस्व पशुभिः सहैनां प्रत्यङ्गेनां देवताभिः सहैधि ।

मा त्वा प्रापच्छपथो माभिचारः स्वे क्षेत्रे अनमीवा वि राज ॥ २२ ॥

अभिऽआवर्तस्व । पशुऽभिः । सह । एनाम् । प्रत्यङ् । एनाम् । देवताभिः ।
 सह । एधि ।

“७ मा । त्वा । प्र । आपत् । शपथः । मा । अभिऽचारः । स्वे । क्षेत्रे । अन-
 मीवा । वि । राज ॥ २२ ॥

हे ब्रह्मौदन एनान् पत्नीयजमानादीन् पशुभिः लब्धव्यैर्गोमहिषाद्यैः
 सह अभ्यावर्तस्व अभिलक्ष्य आवृत्तो भव । तथा एनान् यष्टव्याभिर्देव-
 ताभिः सह प्रत्यङ् प्रत्यञ्चन् आभिमुख्येन गच्छन् एधि भव ॥ हे यज-
 मान यद्वा हे पत्नि शपथः परकृत आक्रोशस्त्वा त्वां मा प्रापत् मा प्रा-
 प्तोतु । ॥ आप्लु व्याप्तौ । माङि लुङि लृदित्वात् छेः अङ् आ-
 देशः ॥ । तथा परकृतः अभिचारः मारणकर्म मा प्राप्नोतु । तथा
 स्वे स्वकीये क्षेत्रे स्थाने अनमीवा अमीवा रोगस्तद्रहिता सती वि राज
 विशेषेण राजमाना भव । ॥ राजतिः ऐश्वर्यकर्मा ॥ ॥

तृतीया ॥

चृतेन तृष्टा मनसा हितैषा ब्रह्मौदनस्य विहिता वेदिरग्रे ।

१ A प्रत्यङ्गे. B प्रत्यङ्गे. Cs प्रत्यङ्गे corrected into प्रत्यङ्गे. We with BCDKEL
 SE. २ So P P J Cp. ३ P P Cp अनमीवाः । J अनमीवा । changed to अनमीवाः ।

1 S' inserts धनं after प्रकृष्टतरं.

अंसद्रीं शुद्धामुप धेहि नारि तत्रौदनं सादय दैवानाम् ॥ २३ ॥

ऋतेन । तष्टा । मनसा । हिता । एषा । ब्रह्मऽओदनस्य । विऽहिता । वे-
दिः । अग्रे ।

अंसद्रीम् । शुद्धाम् । उप । धेहि । नारि । तत्र । ओदनम् । सादय । दै-
वानाम् ॥ २३ ॥

ऋतेन सत्येन ब्रह्मणा तष्टा तनूकृता सम्यङ्निर्मिता । तक्षू तक्षू
तनूकरणे । कर्मणि निष्ठा । “यस्य विभाषा” इति इट्प्रतिषेधः । “स्कोः
संयोगाद्योः” इति कलोपः । मनसा प्रथमसंष्टेन हैरण्यगर्भेण
हिता धारिता । “दधातेर्हिः” इति निष्ठायां हिरादेशः । एषा
एवंगुणविशिष्टा वेदिः ब्रह्मौदनस्य सादनाय अग्रे पुरा विहिता महर्षिभिः
लिप्ता । ह नारि पाल्म अंशध्रीम् अंशध्रीं भागान् देवमन्यपितृसं-
न्धिनो धारयतीति अंशध्री तां शुद्धाम् अनुपहतां वेदिम् अप धेहि
प समीपे धारय । तत्र वेद्यां पक्वम् इमं दैवानां स्वभूतम् ओदनं
सादय प्रापय । आसादयेत्यर्थः ॥

चतुर्थी ॥

अदितेर्हस्तां सुचमेतां द्वितीयां सप्तऋषयो भूतकृतो यामकृण्वन् ।

सा गात्राणि विदुष्योदनस्य दर्विवेद्यामध्येन चिनोतु ॥ २४ ॥

अदितेः । हस्ताम् । सुचम् । एताम् । द्वितीयां । सप्तऽऋषयः । भूतऽकृ-
तः । याम् । अकृण्वन् ।

सा । गात्राणि । विदुषी । ओदनस्य । दर्विः । वेद्याम् । अधि । एनम् ।

चिनोतु ॥ २४ ॥

मि ।

१ BCK अंसद्रीं. V अंशध्रीं. We with ABDRSECs. २ VK दैवानाम्. We
th ABBCDKRSPJECs. ३ So we with PPJCP. ४ KV हस्तं. We
ad हस्तां and द्वितीयां with ABBCDKRSEV. ५ EBSRCK सप्तर्षयो. We
th ADCs. ६ So we read with PPJCP.

S' महर्षिभिः.

७ ॥

क् ।

अदितेः देवमातुः द्वितीयम् द्वित्वसंख्यापूरकं हस्तम् एतां होमसाधन-
भूतां यां सुचं भूतकृतः भूतानां प्राणिनां स्रष्टारः [सप्तऋषयः] अकृ-
ण्वन् अकुर्वन् सैषा दर्विः होमसाधनभूता सुक् ओदनस्य पक्वस्य ग-
त्राणि शरीराणि तत्परूषि च विदुषी जानती वेद्याम् अधि उपरि ए-
नं ब्रह्मौदनं विनोतु स्थापयतु ॥

पञ्चमी ॥

शृतं त्वा हव्यमुप सीदन्तु देवा निःसृप्याग्नेः पुनरेनान् प्र सीद ।

सोमेन पूतो जठरे सीद ब्रह्मणामार्षेयास्ते मा रिषन् प्राशितारः ॥ २५ ॥

शृतम् । त्वा । हव्यम् । उप । सीदन्तु । देवाः । निःसृप्य । अग्नेः । पु-
नः । एनान् । प्र । सीद ।

सोमेन पूतः । जठरे । सीद ब्रह्मणाम् । आर्षेयाः । ते । मा । रिषन् ।
प्राशितारः ॥ २५ ॥

हे ओदनं शृतम् पक्वम् अत एव हव्यम् हवनयोग्यं त्वा त्वां देवा
उप सीदन्तु यष्टव्या देवा उपसंन्ता भवन्तु । “शृतं पाके” इति
निपात्यते ॥ शृतस्यैव हविषो देवार्हता तैत्तिरीये स्पष्टम् आम्नाय-
ते । “यो विदग्धः स नैर्ऋतो योशृतः स रौद्रो यः शृतः स सदेवः”
इति [तै० सं० २. ६. ३. ४] । हे तादृशौदनं त्वम् अग्नेः सकाशात्
निःसृप्य निर्गत्य पुनरेनान् प्र सीद प्राप्नुहि । सोमेन अमृतमयेन सो-
मरसेन क्षीरदध्यादिरूपेण । श्रूयते हि सोमात्मकत्वं दधिपयसोः । “सो-
मः खलु वै सांनाय्यम्” इति [तै० ब्रा० ३. २. ३. ११] । तेन पूतः शुद्धः
सन् ब्रह्मणाम् ब्राह्मणानां जठरे उदरे सीद उपविश । आर्षेयाः स्वस-
गोत्रप्रवराभिज्ञा भृग्वङ्गिरोविदस्ते* ब्राह्मणा ओदनस्य प्राशितारः भो-
क्तारः मा रिषन् मा विनश्यन्तु । तेषाम् उदरे प्रविष्टत्वं हिंसां या
कृथा इत्यर्थः ॥

(8)

युवाः broad and hairy, १; ३२,
४, २४, २५, ९; १०. ८, ४४; ११. ७, १८. ७, वागा-
१८.

युवोः ७. ६०, १; २०. ४३, २.

युष्महि ७. ६४, २.

युष्माकम् ट. ९, २२.

युष्मान् १८. ४, ८६.

युथा २०. ५६, ५. ५

युथाऽइव १८. ३, २३; २०. ७०, १४. that the te

यूथे ५. २०, ३; ९. १४. १७: १३. १ Ganes' Bhat

यूथेषु २०. १२६. १९.

यूथ्या २०. ७३. ९.

यूने २०. २१. १०.

यूपः १२. १, ३८.

यूपान् १३: १, ४७.

यूपे ९. ७. ९.

यूयम् १. २६. ३: ३०. १: ३. १. and wished that

6; 8. 21; 8: 26. 8: 36. 12: should be ol

२१, ११; G. ११४. ? : ११९. ? : ११९. ? : ११९. ? : ११९.

1, 12; 11, 2; 24: 23. 2, 3: 2/any: of

8. 10: 48: 19. 11. 6. 80: 21-11

20. १२:६: १७. १२: ३७. ११- ६५

यथा: ८.४, १९.

विनि 95 to

the seventh

12. 1: 19. 2²: 30. 2³: 3³. 32 2.

२. १२. २: २६. ०१: ३८. १: ३९. ३१

10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846,

तादयामि ।

विं मे ॥ ३९ ॥

॥ २७ ॥

। हस्तेषु । प्रऽपृथक् ।

d him, ...

I colla

10

1875

100

७; १;
३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११;
१२; १३; १४; १५; १६; १७; १८; १९; २०;
२१; २२; २३; २४; २५; २६; २७; २८; २९; ३०;
३१; ३२; ३३; ३४; ३५; ३६; ३७; ३८; ३९; ४०;
४१; ४२; ४३; ४४; ४५; ४६; ४७; ४८; ४९; ५०;
५१; ५२; ५३; ५४; ५५; ५६; ५७; ५८; ५९; ६०;
६१; ६२; ६३; ६४; ६५; ६६; ६७; ६८; ६९; ७०;
७१; ७२; ७३; ७४; ७५; ७६; ७७; ७८; ७९; ८०;
८१; ८२; ८३; ८४; ८५; ८६; ८७; ८८; ८९; ९०;
९१; ९२; ९३; ९४; ९५; ९६; ९७; ९८; ९९; १००;

१८; २८; ३४; ३९; ४७; ४९;
 ३, २०; २५; २६; २७; २८; २९; ३०;
 ३१; ३२; ३३; ३४; ३५; ४६; ४७; ४८;
 ५९; ७२; ४, १६; १७; १८; १९; २०;
 २१; २२; २३; २४; २९; ४०; ४४;
 ५७; ६८; ७५; ७६; ८६; ८७; १९. ६,
 ११; १२; १४; ११, ४; ५; १८, १; २;
 ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; २७, ११;
 १२; १३; ३१, ४; ३४, २; ३५, ५; ३६,
 ३; ४२, २; ४७, ३; ४८, ५; ४९, ७;
 ५०, २; ५५, ५; ५८, ६; ६५, १; ६६,
 १; २०. १५, ४; २१, ११; २५, ४; ३०,
 २; ३७, ९; ५५, २; ७०, १३; ७१, २;
 ७६, ५; ७७, ६; ८३, २; ८८, २; ९४,
 ६; ७; ११२, ३; ११५, ३; १२५, २;
 १३९, ३; १४३, ९.

ये इति ३. ७, ४; ४. २६, १; ४^४; ५^३; ६^३;
६. १३८, ४; ८. ३, २९; १०. ९, १३;
१४^३; १६; १९; २१.

येतिरे १८. १, १७.

येन १. ९, ३; १३, १; २९, १; ३२, १; ३.
९, ४; १५, ५; ६; २२, ३; २३, १;
३०, ४; ४. ११, ६; २२, ५; २३, ५;
६; २४, २; ६; ३५, २; ५. १९, १४;
६. ७, १; २; ३; ३०, २; ५७, १; ६८,
३; ८२, २; १०१, २; ११७, १; १२९,
२; ७. ११, १; १३, १; ३९, २; ८. १,
१०; ३, २१; ४, ४; ९. २, १७; ३, ९;

सन
गोत्र
कारः
कृथा

about 10½ inches long by 4½ inches broad and have 10 lines to a line. The MS. is written by one hand *गुरुन्या नमः भावमस्तु ॥ वागा-* bold and correct. The edges on the right and left have *निश्वासत वदा या वेदेभ्योखिलं* the ravages of time, but the lower and upper edges are in good *अष्टमोनुवाकः ॥ श्री* last two leaves that are extant (leaves 292 and 294) are torn at the right and left ends, especially the former. With these exceptions, the MS. is preserved throughout. The accents marked are the anudatta, the udatta, and the svarita by horizontal and perpendicular strokes respectively, the true svarita being shown by a diagonal-crooked line as in C. The beginning is: *श्रीशिवो जयतु ॥ ॐ नमो ब्रह्मवेद* The colophon is: *इति नवमोनुवाकः ॥ अनुसू* *॥ ऋचा ९३६ ॥ ॥ इति अथर्वणसंहिता समाप्त ॥* *ज्येष्ठ वदि २ गरा अदेह पंभातवन्दरेन लषीतं ॥ छ ॥ शुभं* is very old and worn out. It was written as a sacred text, and wished that

V. This is Venkan Bhatji, a celebrated Atharva Vaidika in the country. He was not only an excellent Agnihotri of the same, and practised by the Atharva-Vedins. He knew the Veda by heart and a considerable portion in the MS. of his cousin of Ganes' Bhat Dada from whom he had the text. Unlike Kesava Bhat he had no Sanskrit language and had all the Samhitā text in each case he knew also the older version contained of course the improvement in each case he knew also the older version. He knew besides the Grihyasūtra the whole of the charms prescribed therein, a reputation after by those who appreciated him. eight or nine years ago when I colla-

॥ हस्तेषु । प्रपृथक् ।

॥ ददादिदं मे ॥ २७ ॥

॥ वेदार्थस्य प्रकाशेन

॥ तृतीयः अनुवाकः ॥

॥ त्रिपुष्टाः पुरियंति विश्वा-रूपाणि विश्वानि

॥ नमो ब्रह्मवेद

॥ ऋचा ९३६ ॥

॥ इति अथर्वणसंहिता समाप्त ॥

॥ अनुसू

॥ इति नवमोनुवाकः ॥

॥ श्रीशिवो जयतु ॥

॥ ॐ नमो ब्रह्मवेद

॥ निश्वासत वदा या वेदेभ्योखिलं

॥ वागा-

and the latter ten Kāṇḍas on 224 folios, separately
 however, is the same throughout, beautifully clear and
 The first two Kāṇḍas as also part of Kāṇḍa XX (up
 to the udātta indicated by a red dot on the top of the letter,
 the right side and the anudāttatara or anudātta by a similar dot
 the rest of the MS. has the marking of the accents in the usual
 al lines at the foot, and on the right side of letters having the
 unudātta and svarita respectively, the udātta being left unmarked.
 is marked by a bent line from the south-west corner of the

MS. is 10 by 4½ inches with 7 lines to

It begins thus: ६० ॥ अंनमोऽथर्वीगरसे ॥ अंये
 colophons, one at the end of Kāṇḍa X and
 colophons are respectively, as follows:

॥ स्वस्ति श्री संवत् १६५१ वर्षे आखाद शुक्ल द्वितीया
 अन्तरनागरशातियपंचुली श्रीविश्वप । सुत पं० । वसीष्ट ।
 रायण । सुत पंचुली शिवा लिपावितं पुत्रपौत्रादिकपठनार्थं ॥ ॥
 सदा बुधैः ॥ हिनाधिक्यै स्वरैर्वर्णैः ॥ रस्माकं दूषणं नहि ॥ १॥

येतिरे

येन १. कं [इ] ॥ दशमो अनुवाकः समाप्तः ॥ छ ॥ क्र० ९३६

९, ४; अखितं । लेपकपाठकजयोस्तु ॥ कल्याणमस्तु ॥ छ ॥

३ ॥ श्रीविश्व[प] सुत पं० । वसीष्ट । सुत पं० । लहूआ ।

६ लेपादितं ॥ पुत्रपौत्रादिकपठनार्थं ॥ शुभं भवतु ॥ अपरं पुस्तकं

रस्माकं दूषणं [नहि] ॥ The MS. is therefore 297

301 Vis'rupa caused it to be written by

2; at this MS. was caused to be written

10 B as appears from a comparison of the

whole Saṁhitā except the XVIIIth

and from it. It contained 294 folios,

containing the XVIIIth Kāṇḍa.

गुह्ये चावापृथिवी (753, 10) up to मर्त्यः

१ K V देवा. We with A B B C D K ^h ^m as'ankar of Junāgadh. The folios are

worn away. The beginning is: --गाथपः-- आसरस्वत्य नमः । आगुरुभ्या नमः । आवन्नमस्तु ॥ वागा

Bhat remained with me for ^{कृतकृत्या सुस्मि नमामि गजाननं ॥ यस्य निश्चासत वदा या वेदेभ्योऽखिलं}

He was about fifty-five years old MS. ends: पंचमं सूक्तं ॥ — ॥ अष्टमोऽनुवाकः ॥ अ

good Vaidikas of the Atharva V ^{पुरंधरेण सायणार्येण विरचिते अथर्वसंहिताभाष्ये चतुर्थक}

that the sacred Saṁhitā of his Veda ¹⁻⁴ worn away in the last line. On

and Whitney's beautifully printed text in my hand), he was more shocked

the several MSS. of that Veda, which were with me, exhibited nur

varieties of reading, and still more horrified when he found that the te

knew by heart and which was as it had been improved by Ganes' Bhat

was the worse for the improvements. His great anxiety at first was th

text I was going to publish should not show that his pāṭha was incorrect.

when he saw that the improvements made by Ganes' Bhat Dādā were

one source of incorrectness and variety in reciting or reading, and that i

end in hundreds of instances the traditional text must be admitted to be

corrupt, he resigned himself to the necessities of the situation and ca

change his view of my duties as editor of a sacred text, and wished tha

all materials available, as good a text as could be constructed should be o

for the interpretation of the Veda, though he little hoped the

would exchange their corruptions for our ^{corruptions}. He was anxio

my text published without any foot-notes i ^{three hundred years or th}

garised the sacred text. It is very mu and eighty S'ital-palm leaves,

died about six years ago and saw no ^{names} to the page containing 95 to

^m K. A small-sized modern MS. ^{nentary on the sixth and the seventh}

Bhat, written on modern green paper. It cl ^{the third Anuvāka. The}

by K, and embodied the improvements made b ^{॥ — ॥ वेदार्थस्य प्रकाशेन}

was returned to Kes'ava Bhat. ^{गजपरमेश्वरश्रीवीरप्रताप}

^{॥ — ॥ सौंदर्यामि ।}

R. This is a beautifully written old ^{॥ ॥}

s'ankar of Junāgadh. It contains the whole ^{त ददादिदं मे ॥ २७ ॥}

॥ हस्तेषु । प्रस्पृश्यक् ।

the
निवार

and the latter terminating with श्रद्धा चापो ब्रह्म समाहिताः
 however, is the 1a XX of which, however, the first
 The first two hymn and the second mantra up to
 the udatta.
 It is wanting in Kāṇḍas XVIII and XIX except that it
 are want
 first two antras and the third up to मर्त्यस्य ॥ of the former Kāṇḍa. It
 ed 273 folios of which the first 136 are wanting, as are also folios 199 to
 th inclusive. It is written by one hand throughout. The udatta is in-
 by a red dot on the top of the proper syllable, the svarita by a red dot to
 ht hand of the syllable, and the anudatta or the anudattatara by a similar
 the foot of the letter. It comes from the Deccan College Government Col-
 of MSS. It contains 100 folios about 9½ inches by 4 inches with 10 lines to
 ge, and sometimes 11, each line having 31 to 38 letters. The date is given
 last page in the colophon and is St. 1541 or A. D. 1485. The colophon
 follows: इति शस्त्रकाण्डं समाप्तं ॥ श्रीः ॥ संवत् १५४१ वर्षे भाद्रपद वदि -- । सोमे ॥ अग्नेह
 वास्तवे ॥ श्रीः ॥ पंचुली लक्ष्मीधरसुत ॥ पंचुली मा--नपठनार्थं पुत्रपौत्रादीनां तथा शिष्यादीनां
 हं पुस्तकं लिखितं ॥ -- मस्तु ॥ श्रीरस्तु ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीः ॥ लेखकपाठकयोः कल्याणं ब्रूयात् ॥
 श्रीः ॥ श्रीः ॥ यादशं पुस्तके दृष्टमिति ॥ श्रीः ॥ श्रीः ॥ ---
 २१; २४; २९; ११, १; १६; २२; १२, २; ८; १४; २३; १२. १, ३७; ४७; ४९; ९०
 ४१; ९, ६; ७; ९; १२; २०; २२
 २३; १०, ९; ३०; ३१; ३२; ११. १, ९;
 ११; २, २; ७, २१; ८, ८; १२;
 २; ९, ११; १९; २६; २७; १०, १
 ३; २४; २९; ११, १; १६;
 २२; १२, २; ८; १४; २३;
 १२. १, ३७; ४७; ४९; ९०
 ९७; २, २६; २७; ४९; ९१; ३, ६
 whole is in a good state of preservation,
 the end where pieces of the paper
 ing.
 atharva Veda from Māhulī; his full name is
 he knew the Saṁhitā and Pada texts by heart
 t four Kāṇḍas. He knew the whole Saṁhitā
 Kāṇḍa. His memory of the last two anu-
 and his mastery of Kāṇḍa XIX was also im-

क
क

१ KV द्वा. We with ABB
JCP.

hasankar

The folios are

worn away. The beginning is: --णाधपः--आसरस्वत्य नमः । आगुरुभ्या नमः । आवन्नमस्तु ॥ वागा

शाचाः सुमनसः सवायानामुपक्रमे । यं नत्वा कृतकृत्या स्युर्न नमामि गजाननं ॥ यस्य निश्वासत वदा या वेदेभ्योखिलं
जगत् । निर्ममे तमहं वंदे विद्यातीर्थमहेश्वरं ॥ The MS. ends: पंचमं सूक्तं ॥ — ॥ अष्टमोनुवाकः ॥ श्री

मद्राजाधिराजराजपरमेश्वरश्रीवीरहरिहरमहाराजसाम्राज्यधुरंधरेण सायणार्येण विरचिते अथर्वसंहिताभाष्ये चतुर्थं
अष्टमोनुवाकः ॥ — ॥ The last leaf too is much worn away in the last line. On

blank leaf at the end occur the words अथर्वसंहिताभाष्य बोले ७३०. The writing is e

graved on the leaves with a stylus or steel-pen and then blackened with ink, th

engraved parts alone taking the ink and leaving all other spaces clean. Th

leaves are bored on the right and left hands at points equidistant from the ex

tremities for the strings to pass through. Two slips of teak board of a size slightly

greater than that of the leaves holding the latter between them and keep the whole

Veshtana by means of the strings well bound and compact. No date is given.

The writing is all in good preservation. From the appearance of the leaves

which though not very old are decidedly old, it is difficult to say how old the

MS. is. The leaves are of what is called the S'ital-palm, which are very much

more durable than those of the Karital-palm, the common belief, perhaps exag

gerated, being that the former last for two thousand years. A native scholar

of Mysore who is well versed with MSS. written on similar materials is of

opinion that the present volume cannot be less than three hundred years old.

The second volume consists of one hundred and eighty S'ital-palm leaves,

1' 8½" long by 1½" in width, with seven to eight lines to the page containing 95 to

112 letters to the line. It contains the commentary on the sixth and the seventh

Kāṇḍas and that on the eighth Kāṇḍa up to the end of the third Anuvāka. The

sixth ends on leaf No. 92, thus: षष्ठकांडे त्रयोदशेनुवाके नवमं सूक्तं ॥ — ॥ वेदार्थस्य प्रकाशेन

तमो हार्दं निवारयन् । पुमर्थीश्वतुरो देयाद्विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ — ॥ श्रीमद्राजाधिराजराजपरमेश्वरश्रीवीरप्रताप

महाराजकारिते अथर्वसंहिताभाष्ये षष्ठकांडं संपूर्णं ॥ — ॥ श्रीविद्याशंकराय नमः ॥ — ॥ सांदयामि ।

यै नमः ॥ — ॥ श्रीगणाधिपतये नमः ॥ — ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ — ॥ लिखितं मया ॥ — ॥ अबद्धो वा सुबद्धो वा मम दोषो न विद्यते ॥

— ॥ विसर्गबिंदुमात्राणि पदपादाक्षराणि च ॥ — ॥ न्यूनानि च in e

शुभमस्तु ॥ — ॥ अथर्वणवेदभाष्ये ८ कां The seventh Kāṇḍa begins with figures (७३) of ॥ ब्रह्मणाम् । हस्तेषु । प्रऽपृथक् ।

The following colophon: be seen that excer

mentary has

निवारयन् । पुमर्थीश्वतुरो देयाद्विद्या

4 has have no

8; ७;
 १ पायणार्येण विरचिते अथर्वसंहिताभाष्ये सप्तमकांडः समाप्तः ॥ — ॥ श्रीगणाधिपतये नमः ॥ — ॥ — ॥
 २ अथर्वशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया ॥ — ॥ अबद्धो वा सुबद्धो वा मम दोषो न विद्यते ॥ — ॥ करकृतम-
 ३ राधः क्षंतमर्हति संतः ॥ — ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ — ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ — ॥ — ॥ — ॥
 273 एवमेव कांडतके बोले ६३ ग्रंथ ३३०० The eighth begins: श्रीगणाधिपतये नमः । श्रीसरस्वत्यै
 incl. । निर्विघ्नमस्तु । यस्य निश्चितं वेदा &c., and ends: इत्यष्टमकांडे तृतीयोनुवाके पंचमं सूक्तं ॥ — ॥
 a re तस्य तृतीयोनुवाकः ॥ — ॥ श्री ॥ एतने कांड बोले ५७ के ग्रंथ १७०० उभयं ग्रंथ ७३००. This
 han volume appears to be very well preserved and fresh. The native scholar
 fog of Mysore already referred to estimates that it is about one hundred and fifty
 M years old.

a The third volume contains the commentary on the eleventh Kāṇḍa
 and consists of 54 palm leaves numbered 101 to 154, 1' 10" long by 2 1/4" broad,
 each page containing generally 8 lines with 116 letters to the line. It
 सत्यं ॥ अथ ॥ पञ्चुली लेखमाधर ॥ निर्विघ्नमस्तु ॥ यस्य निश्चितं वेदा
 ॥ श्रीगणाधिपतये नमः ॥ — ॥ निर्विघ्नमस्तु ॥ यस्य निश्चितं वेदा
 पठं सूक्तं ॥ — ॥ वेदार्थस्य प्रकाशेन तमो हार्दं निवारयन् । पुमर्थोऽथ ॥
 श्रीमद्वाजाधिराजराजपरमेश्वरश्रीविरहिरहमहाराजसाम्राज्य (here the leaf is broken off) एवमेव एकादशकांडः
 समाप्तः ॥ — ॥ श्री ॥ — ॥ श्री ॥ The age of this volume may be about the same as
 that of the previous volume. The handwriting appears different and is bolder.
 From the fact that the numbering of the leaves begins from 101 and not from 1 it is plain that the previous 100 leaves must have contained the commentary
 on the ninth and tenth Kāṇḍas.

The fourth volume contains the commentary on the XVIIth, XVIIIth
 and XIXth Kāṇḍas and the first four Anuvākas of the XXth Kāṇḍa. It con-
 tains 195 palm leaves 1' 8 1/2" in length by 1 3/4" in width, with 7 lines to the page
 each line containing 94 to 117 letters. It begins: श्रीगणाधिपतये नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।
 सरस्वत्यै नमः । निर्विघ्नमस्तु । यस्य निश्चितं वेदा &c. At the end of the XVIIth Kāṇḍa which
 leaf No. 10 is to be seen : सप्तदशकांडः समाप्तः ॥ — ॥ ग्रंथ ३०० ॥ — ॥ श्रीग-
 The end of the XVIIIth Kāṇḍa occurs on leaf No. 64 and has:
 ॥ — ॥ यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया ॥ अबद्धो वा
 ॥ करकृतमपराधः क्षंतमर्हति संतः ॥ — ॥ ई अष्टादशकांड वंदके अं-
 १ K V देवा. We with A Bhaskarankar of Junagadh. ॥ कांड यदृशं बोले ६४ के ग्रंथ ३०३० मूल सा-
 J Cr. ॥ श्रीशारदापरमेश्वर्यै नमः ॥
 । श्रीशारदापरमेश्वर्यै नमः । The
 समाप्तः ॥ — ॥ वेदार्थस्य

प्रकाशेन तमो हार्दं निवारयन् । पुमर्थंश्चतुरो देयाद्विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ ——— ॥ इति श्रीमद्राजाधिराजराजपर
मेश्वरश्रीवीरहरिहरमहाराजसाम्राज्यधुरंधरेण सायणार्यविरचिते माधवीये अथर्ववेदसंहिताभाष्ये वेदार्थप्रकाशे
एकोनविंशं कांडं समाप्तं ॥ ——— ॥ श्रीविद्याशंकरार्पणमस्तु ॥ ——— ॥ श्रीगण्डीपतये नमः ॥ ——— ॥
श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ ——— ॥ श्रीशारदापरमेश्वर्यै नमः ॥ यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया ॥ ——— ॥
अबद्धो वा सुबद्धो वा मम दोषो न विद्यते ॥ ——— ॥ करकृतमपराधः क्षंतमहंति संतः ॥ ——— ॥ एकोनविंशति-
कांडं वेदके बोले ८७ के ग्रंथसंख्ये ३६०० ॥ ——— ॥ संसदशकांड अष्टादशकांड एकोनविंशकांड सह कांड ३ सूरके
ग्रंथ ६६०० आरं साविरद येछु नूर्वे ऐवचु ॥ At the close of the volume which oc-
curs on leaf No. 195 ends the fourth Anuvāka of the XXth Kāṇḍa thus : नोस्मान्
पात रक्षत ॥ ——— ॥ ——— ॥ इप्पत्तने कांड बोले ३० के ग्रंथ ३ ता ३०००. The writing in this
volume is smaller than in the previous ones but is equally legible and well-form-
ed. In age there is not much to distinguish between this and the second volume
and is belicved to be about one hundred and fifty years old.

All the four volumes come from the celebrated Maṭha of S'rī S'anka-
rāchārya at S'ringerī in the Mysore Dominions.

Kd. This comes from the Maṭha at Kūḍle in the same territory. It
contains the commentary on the first four Kāṇḍas and consists of 276 palm
leaves 1' 7 $\frac{1}{8}$ " by 2", there being 8 to 9 lines to the page of between 60 and 90
letters to the line. Like S' this is also engraved on the leaves with a steel-pen
in the Nandī Nāgarī characters. In appearance it is more modern than any of
the four Veslīṭāṇas of S'. It begins thus : श्रीगुरुभ्यो नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । अविज्ञमस्तु
वागीशाद्याः सुमनसः सर्वार्थानमुपक्रमे । यं नत्वा कृतकृत्या स्युस्त नमामि गजाननं । यस्य निश्चसितं वदा या चदभ्या
खलं जगत् । निर्ममे तमहं वेदे विद्यातीर्थमहेश्वरं । It ends : पंचमं सूक्तं अष्टमोनुवाकः ॥ श्रीमद्राजाधिराजराज-
परमेश्वरश्रीवीरहरिहरमहाराजसाम्राज्यधुरंधरेण सायणार्येण विरचिते अथर्वसंहिताभाष्ये चतुर्थकांडे अष्टमोनुवाकः ।
समाप्तः ॥ The first and last pages have been worn away so that parts of a few
letters have been lost but the rest of the writing is thoroughly well preserved.

Both S' and Kd have the edges of their leaves and the wooden bo
much blackened apparently by exposure to smoke, though this is less in
of Kd than in that of the four volumes constituting S'. Both
rather engraved in the Nandī Nāgarī characters, and both
S'itāl, thick, pliable and durable. The text in it त ददादिदं मे ॥ २७ ॥
is generally devoid of the figures (1 & 3) of त ब्रह्मणाम् । हस्तेषु । प्रऽपृथक् ।

It will thus be seen that excer
the text of the commentary has
first four Kāṇḍas have not

MS., Kd, as the latter appears clearly to be copied from the S'ringeri MS. The blunders, omissions, inaccuracies and special peculiarities of the one are found in the other. As a consequence of this I have often had to restore passages, and adopt conjectural emendations which appeared inevitable, with such extraneous help as was available from the Sûtras with their commentators and from Sâyana's own commentary on parallel passages in other parts of the Saṁhitā. To the paucity of materials was added the difficulty created by the fact that the two MSS. were written in an alphabet which though not foreign was not easily legible except after considerable practice. Though, therefore, I have endeavoured to do my best in settling the text of the commentary I am sensible that the scantiness of the materials available to me cannot but have affected the character of the Edition, and left much to be desired.

K V. दवा. We with A has
J CP.

षष्ठी ॥

सोमं राजन्संज्ञानमां वपैभ्यः सुब्राह्मणा यतमे त्वोपसीदान् ।

ऋषीनार्षेयांस्तपसोधि जातान् ब्रह्मोदने सुहवा जोहवीमि ॥ २६ ॥

सोमं । राजन् । समऽज्ञानम् । आ । वप । एभ्यः । सुऽब्राह्मणाः । यतमे ।
त्वा । उपऽसीदान् ।ऋषीन् । आर्षेयान् । तपसः । अधि । जातान् । ब्रह्मऽओदने । सुऽहवा ।
जोहवीमि ॥ २६ ॥

हे राजन् राजमान सोम तदात्मक ब्रह्मोदन एभ्यः भोक्तृभ्यो ब्राह्म-
णेभ्यः । ॥ तादर्थ्ये चतुर्थी ॥ । संज्ञानम् सम्यग् ज्ञानम् आ
वप निधेहि । मोहं मा कृथा इत्यर्थः । यतमे यज्जातीयाः सुब्राह्मणाः
शोभना ब्राह्मणा भृग्वङ्गिरोविदः त्वा त्वाम् उपसीदान् उपसन्ना भव-
न्ति । ॥ सीदतेल्लेटि आडागमः । यतमे इति । “वा बाहूनां यः
परिग्रहे इतमच्” इति इतमच् प्रत्ययः । तस्य सर्वनामगणे पाठात्
तदन्तेस्य सर्वनामसंज्ञायां जसः शीभावः ॥ । एभ्य इति पूर्वत्र संब-
न्धः । अपि च तपसोधि जातां दीक्षारूपात् तपस उत्पन्ना । “ब्रह्मणो
वा एष जायते यो दीक्षते” इति हि ब्राह्मणम् [आप० १०. ११. ६] ।
एवंभूता सुहवा शोभनाह्वाना पत्नी आर्षेयान् प्रागुक्तलक्षणान् ऋषीन्
ब्रह्मोदने विषये जोहवीमि पुनःपुनराह्वयामि । ॥ ह्वयतेर्यङुगन्तात्
लटि उत्तमैकवचने “ह्वः संप्रसारणम्” “अभ्यस्तस्य च” इति संप्रसा-
रणम् । “गुणो यङुकोः” इति अभ्यासस्य गुणः ॥

सप्तमी ॥

शुद्धाः पूता योषितो यज्ञिया इमा ब्रह्मणां हस्तेषु प्रपृथक् सादयामि ।

यत्काम इदमभिषिञ्चामि वोहमिन्द्रो मरुत्वान्त ददादिदं मे ॥ २७ ॥

शुद्धाः । पूताः । योषितः । यज्ञियाः । इमाः । ब्रह्मणाम् । हस्तेषु । प्रऽपृथक् ।
सादयामि ।

यत्कामः । इदम् । अभिऽसिञ्चामि । वः । अहम् । इन्द्रः । मरुत्वान् ।
सः । ददातु । इदम् । मे ॥ २७ ॥

शुद्धाः निर्मलाः पापरहिताः पूताः स्वसंसर्गेण अन्यस्यापि पावयित्र्यः
योषितः स्त्रीरूपा मिश्रणशीला वा यज्ञियाः यज्ञार्हा इमाः एवंगुणवि-
शिष्टा अपः ब्रह्मणाम् प्रागुदीरितलक्षणानां ब्राह्मणानां हस्तेषु पाणि-
षु । अत्र प्र इत्युपसर्गः उपसृष्टं क्रियाम् आह । प्रक्षालनक्रियाव्याजे-
नेत्यर्थः । प्रकर्षेण [वा] पृथक् सादयामि । सांकर्यं यथा न भवति तथा
विक्षिपामीत्यर्थः । हे उदीरितलक्षणा आपः वः युष्मान् अहं यत्कामः
यत् फलं काम्यमानः इदम् इदानीम् अभिषिञ्चामि अभितः क्षारया-
मि इदं काम्यमानं फलं सः प्रसिद्धो मरुत्वान् मरुद्गणैर्युक्त इन्द्रो मे
मह्यं ददातु ॥

अष्टमी ॥

इदं मे ज्योतिरमृतं हिरण्यं पक्वं क्षेत्रात् कामदुघा म एषा ।

इदं धनं नि दधे ब्राह्मणेषु कृण्वे पन्थां पितृषु यः स्वर्गः ॥ २८ ॥

इदम् । मे । ज्योतिः । अमृतम् । हिरण्यम् । पक्वम् । क्षेत्रात् । कामऽदु-
घा । मे । एषा ।

इदम् । धनम् । नि । दधे । ब्राह्मणेषु । कृण्वे । पन्थाम् । पितृषु । यः ।
स्वऽर्गः ॥ २८ ॥

इदं निधीयमानं हिरण्यम् अमृतम् अविनश्वरं मे मम ज्योतिः प्रका-
शः । स्वर्गमार्गस्य प्रकाशको दीप इत्यर्थः ॥ पक्वम् पाकेन संस्कृतम्
एतद् अन्नम् क्षेत्रात् ब्रीहियवादिसस्याद्याद् भूप्रदेशाद् उत्पन्ना एषा [मे]
कामदुघा कामानां दोग्ध्री धेनुः । ॥ “दुहः कब्धश्च” इति कब्ध-
त्वे ॥ इदं धनं दक्षिणात्वेन दीयमानं ब्राह्मणेषु नि दधे निक्षिपा-
मि यथा मम तत् स्वर्गे लोके कोटिगुणितं स्यात् । तथा पितृषु अस्म-

१ B omits the visarga in यः. We with AKK^mBCDER^mSVCS.

दीयेषु पितृपितामहादिषु विषये यं प्रसिद्धस्तैरभिलषितः स्वर्गः पुण्यलो-
कः तस्य पन्थाम् पन्थानं कृण्वे करोमि ॥

नवमी ॥

अग्नौ तुषाना वप जातवेदसि परः कम्बूकाँ अप मृद्धि दूरम् ।

एतं शुश्रुम गृहराजस्य भागमथो विद्म निर्ऋतेर्भागधेयम् ॥ २९ ॥

अग्नौ । तुषान् । आ । वप । जातवेदसि । परः । कम्बूकान् । अप । मृ-
द्धि । दूरम् ।

एतम् । शुश्रुम् । गृहऽराजस्य । भागम् । अथो इति । विद्म । निःऽऋतेः ।
भागऽधेयम् ॥ २९ ॥

हे ऋत्विक् जातवेदसि जातानां वेदितरि अग्नौ तुषान् ब्रह्मौदनार्थत-
ण्डुलेभ्यः पृथक्कृतान् आ वप प्रक्षिप । तेषाम् अग्नौ प्रक्षेपः प्रतिपत्ति-
रित्यर्थः ॥ तथा कम्बूकान् फलीकरणान् परः परस्ताद् दूरम् अप मृ-
द्धि पादेन अपमार्जनं कुरु । गृहराजस्य गृहाणाम् अधिपतेर्वास्तुनाथ-
स्य । ॥ “राजाहःसखिभ्यः” इति टच् ॥ एतं कम्बूकाख्यं
भागं शुश्रुम अभिज्ञेभ्यो वयं श्रुतवन्तः । अथो अपि च निर्ऋतेः पा-
पदेवताया भागधेयम् हविर्भागम् एतं विद्म जानीमः । ॥ “विदो
लटो वा” इति मसो मादेशः । भागशब्दात् स्वार्थे धेयप्रत्ययः ॥

दशमी ॥

आम्यतः पचतो विद्धि सुन्वतः पन्थां स्वर्गमधि रोहयैनम् ।

येन रोहात् परमापद्य यद् वयं उत्तमं नाकं परमं व्योमि ॥ ३० ॥ (३)

आम्यतः । पचतः । विद्धि । सुन्वतः । पन्थाम् । स्वःऽगम् । अधि । रो-
हय । एनम् ।

येन । रोहात् । परम् । आऽपद्य । यत् । वयः । उत्तमम् । नाकम् । प-
रम् । विऽओमि ॥ ३० ॥ (३)

१ B निर्ऋतेर्भाग°. We with ACDEK^mBR^hSV Cs.

1 S' यथा. 2 S' कंबु°.

आम्यतः दीक्षारूपं तपस्तप्यमानान् । ॥ अमु तपसि खेदे च ।
 अस्मात् लटः शत्रादेशः । “शमाम अष्टानां दीर्घः श्यनि” इति दी-
 र्घः ॥ दीक्षाजनितश्रमानन्तरं पचतः उक्तरीत्या ब्रह्मौदनपाकं कु-
 र्वतः सुन्वतः सोमाभिषवं कुर्वतः । सवयज्ञ एव सोमयागत्वेन रूप्यते ।
 सवयज्ञानुष्ठातृन् यजमानान् हे ब्रह्मौदनं त्वं विद्धि जानीहि । एनान् य-
 जमानान् स्वर्गम् स्वर्गप्रापकं पन्थाम् पन्थानं मार्गम् अधि रोहय उपरि
 आरोहय । उत्तमम् उत्कृष्टतमं नाकम् दुःखसंस्पर्शरहितं परमम् सर्वस्य
 परस्ताद् उपरि देशे वर्तमानं स्वर्गस्थं यद् व्योमास्ति तद् येन पथा
 अयं यजमानो रोहात् रोहेत् आरूढो भवेत् । कथं भूत्वेत्याह । परम्
 उत्कृष्टं वयः पक्षिरूपं श्येनात्मकं यद् अस्ति तद् आपद्य आस्थाय ।
 श्रूयते हि तैत्तिरीयके । “श्येनो वै वयसां पतिष्ठः । श्येन एव भूत्वा
 सुवर्गं लोकं पतति” इति [तै० सं० ५. ४. ११. १] । तं पन्थानम् आ-
 रोहयेहि पूर्वत्रान्वयः ॥

[इति.] तृतीयं सूक्तम् ॥

“बभ्रेरध्वर्यो” इति सूक्तस्य ब्रह्मौदनसवे “अग्ने जायस्व” [११. १]
 इत्यनेन सह उक्तो विनियोगः । तत्र “बभ्रेरध्वर्यो” इति ऋचा ओ-
 दनस्योपरि गतं कुर्यात् । सूत्रितं हि । “बभ्रेरध्वर्यो [३१] इदं प्रापम्
 [१२. ३. ४५] इत्युपर्यापानं करोति” इति [कौ० ८. ३] ॥

“घृतेन गात्रा” इति पादेन घृतेन ओदनं विष्यन्दयेत् । “घृतेन
 “गात्रा [३१] आ सिञ्च सर्पिः [१२. ३. ४५] इति सर्पिषा विष्यन्द-
 “यति” इति [कौ० ८. ३] सूत्रात् ॥

“कृण्वे पन्थाम्” इति चरमपादं दातारं वाचयेत् । “बभ्रे रक्षः”
 इत्यादिभिर्ऋग्भिः ओदनम् अनुमन्त्रयेत् । “समाचिनुष्व” इत्यनया आ-
 ज्यं जुहुयात् । “अग्ने प्रेहि [४. १४. ५] समाचिनुष्व [३६] इत्याज्यं जु-
 हुयात्” इति हि [कौ० ८. ४] सूत्रम् ॥

1 S' यदिस्तदापद्य. 2 S' इत्यपर्या° for इत्युपर्या°. We with Kaus'ika. 3 S' नि-
 ष्यन्द° for विष्यन्द°. We with Kaus'ika. 4 S' सूत्रात्.

तत्र प्रथमा ॥

बभ्रेरध्वर्यो मुखमेतद् वि मृड्याज्याय लोकं कृणुहि प्रविद्वान् ।

घृतेन गात्रानु सर्वा वि मृड्धि कृण्वे पन्थां पितृषु यः स्वर्गः ॥ ३१ ॥

बभ्रेः । अध्वर्यो इति । मुखम् । एतत् । वि । मृड्धि । आज्याय । लोकम् ।
कृणुहि । प्रविद्वान् ।घृतेन । गात्रा । अनु । सर्वा । वि । मृड्धि । कृण्वे । पन्थाम् । पितृषु । यः ।
स्वःऽगः ॥ ३१ ॥

हे अध्वर्यो अध्वरस्य नेतृत्विक बभ्रेः भरणशीलस्य पोषकस्य पक्व-
स्य ओदनस्य । ॥ डुभृज् धारणपोषणयोः । “आह्वगमहनजनः कि-
किनौ लिट् च” इति किप्रत्ययः ॥ तथाविधस्य ओदनस्य एतन्मुखम्
उपरिप्रदेशं वि मृड्धि विशेषेण मार्जय शोधय । ॥ मृजूष् शुद्धौ ।
अस्मात् लोटि सेहिरादेशः । “हुञ्जलभ्यः” इति हेर्धित्वम् । अदहि-
त्वात् शपो लुक् । “ब्रश्च०” इत्यादिषत्वे जश्त्वम् ॥ मुखविमार्ज-
नानन्तरम् हे अध्वर्यो विद्वान् जानन् आज्याय । ॥ षष्ठ्यर्थे चतु-
र्थी ॥ आज्यस्य धारणार्थं लोकम् स्थानं गर्तरूपं कृणुहि कुरु ओ-
दनमध्ये कल्पय । ॥ कृवि हिंसाकरणयोश्च । “धिन्वि कृण्वोर च”
इति उग्रप्रत्ययः । “उतश्च प्रत्ययाच्छन्दसि वा वचनम्” इति हेर्लुगभा-
वः ॥ तथा सर्वा सर्वाणि गात्रा गात्राणि स्थालीगतस्य ओदन-
स्य अङ्गानि घृतेन क्षरणशीलेन आज्येन अनु वि मृड्धि आनुपूर्व्येण
विमार्जय । स्वभ्यक्तानि कुर्वित्यर्थः । अनेन ओदनेन पन्थाम् पन्थानं
मार्गं कृण्वे कुर्वे । कीदृशः स पन्था इत्यहं पितृष्विति । पितृषु पि-
तृपितामहादिषु पूर्वपुरुषेषु विषयभूतेषु यः पन्थाः स्वर्गः स्वलोकं प्रति
ऋजुत्वेन गच्छति [तथाविधः] । ॥ स्वर्शब्दोपपदाद् “गमेर्दोन्त्य-
त्रापि दृश्यते” इति उग्रप्रत्ययः ॥ स्वर्गप्राप्तिसाधनभूतो मार्ग इ-
त्यर्थः ॥

द्वितीया ॥

बभ्रे रक्षः समदमा वपैभ्यो ब्राह्मणा यतमे त्वापसीदान् ।

पुरीषिणः प्रथमानाः पुरस्तादार्षेयास्ते मा रिषन् प्राशितारः ॥ ३२ ॥

बभ्रे । रक्षः । स॒म॒द॒म । आ । व॒प । ए॒भ्यः । अ॒ब्रा॒ह्म॒णाः । य॒त॒मे । त्वा ।
उ॒प॒सी॒दा॒न् ।

पु॒री॒षि॒णः । प्र॒थ॒मा॒नाः । पु॒र॒स्ता॒त् । आ॒र्षे॒याः । ते॒ । मा । रि॒ष॒न् । प्र॒अ॒-
शि॒ता॒रः ॥ ३२ ॥

हे बभ्रे भरणशील ब्रह्मोदन अब्राह्मणाः ब्राह्मणव्यतिरिक्ताः क्षत्रियाद्या यतमे ये त्वा त्वाम उपसीदान् उपसीदेयुः प्राशनार्थम् उपसन्ना भवेयुः । ॥ “वा बहूनां जातिपरिप्रश्ने” इति यच्छब्दात् इतमच् । तदन्तस्य सर्वनामसंज्ञायां जसः शीभावः ॥ एभ्यः ब्राह्मणव्यतिरिक्तेभ्यः रक्षः समदम् रक्षोजात्या सह मदनम् । यद्वा समानं माद्यन्ति अस्मिन्निति समत् संग्रामः राक्षसैः कलहम् आ वपं प्रक्षिप । राक्षसकृतां पीडां आपयेत्यर्थः । ये तु पुरस्ताद् उक्ता आर्षेयाः ऋषिगोत्रप्रवराभिज्ञाः पुरीषिणः पृणाति पूरयतीति वा पुरीषं प्रजापश्चादिकम् । श्रूयते हि । “प्रजा वै पशवः पुरीषम् । प्रजयैवैनं पशुभिः पुरीषघ्नं करोति” इति [तै० सं० २, ६, ४, ३] । यास्कस्तु पुरीषशब्दं निरवोचत् । पुरीषं पृणातेः पूरयतेवेति [नि० २, २२] । तद् एषाम् अस्तीति पुरीषिणः । अत एव प्रथमानाः लोके पुत्रपौत्रादिसमृद्ध्या विस्तीर्यमाणास्ते भृग्वङ्गिरोविदो ब्राह्मणाः हे ओदन तव प्राशितारः भोक्तारः मा रिषन् हिंसां मा प्राप्नुवन्तु । ॥ रिष हिंसायाम् ॥ । समृद्धा भवन्तु इत्यर्थः ॥

तृतीया ॥

आर्षेयेषु नि दध ओदन त्वा नानार्षेयाणामप्यस्यत्र ।

अग्निर्मे गोप्ता मरुतश्च सर्वे विश्वे देवा अभि रक्षन्तु पक्वम् ॥ ३३ ॥

१ P बभ्रे. Cp बभ्रे changed to बभ्रे. We with P J.

आर्षेयेषु । नि । दधे । ओदन । त्वा । न । अनार्षेयाणाम् । अपि । अ-
स्ति । अत्र ।

अग्निः । मे । गोप्ता । मरुतः । च । सर्वे । विश्वे । देवाः । अभि । रक्षन्तु ।
पक्वम् ॥ ३३ ॥

हे ओदन त्वा त्वाम् आर्षेयेषु प्रागुक्तलक्षणेषु ब्राह्मणेषु नि दधे नि-
तरां स्थापयामि । अत्र अस्मिन् ब्रह्मौदने अनार्षेयाणाम् ऋषिगोत्रप्रव-
रानभिज्ञानां पुरुषाणाम् । ॥ अपिः संभार्वनार्थः ॥ । संभाव-
नापि नैवास्ति विद्यते । मे मम अग्निः अग्रणीर्देवो गोप्ता गोपायिता
रक्षिता । ॥ गुपू रक्षणे । तृचि “आयादय आर्धधानुके वा” इति
आयप्रत्ययाभावः ॥ । तथा सर्वे सप्तगणात्मका [मरुतः] मरुतंज्ञा
देवाश्च । मम गोप्ता इति विपरिणामेन संबन्धः । अपि च विश्वे सर्वे
देवाः मित्रवरुणार्यमादयः पक्वम् पाकेन संस्कृतम् इमं ब्रह्मौदनम् अभि
रक्षन्तु अभितः पालयन्तु । ॥ पक्वम् इति । पचेः कर्मणि निष्ठा ।
“पचो वः” इति निष्ठातकारस्य वकारः ॥

चतुर्थी ॥

यज्ञं दुहानं सदमित् प्रपीनं पुमांसं धेनुं सदं रयीणाम् ।

प्रजामृतत्वमुत दीर्घमायू रायश्च पोषैरुप त्वा सदेम ॥ ३४ ॥

यज्ञम् । दुहानम् । सदम् । इत् । प्रऽपीनम् । पुमांसम् । धेनुम् । सद-
नम् । रयीणाम् ।

प्रजाऽअमृतत्वम् । उत । दीर्घम् । आयुः । रायः । च । पोषैः । उप ।
त्वा । सदेम् ॥ ३४ ॥

यज्ञम् अग्निहोत्रदर्शपूर्णमासाद्यात्मकं दुहानम् उत्पादयन्तम् । ब्रह्मौद-
नपाकानन्तरमेव हि आधानादिवैतानक्रियास्वधिकार इति ब्रह्मौदनस्य का-
रणत्वोपन्यासः । सदम् इत् सदैव प्रपीनम् प्रवृद्धोधस्कम् । ॥ प्यायी
वृद्धौ । अस्मात् प्रपूर्वात् निष्ठायां “प्यायः पी” इति पी आदे-
शः ॥ । पुमांसं धेनुम् । उक्तलक्षणो ब्रह्मौदनः पुरुषा धेनुरित्य-

र्थः । तथा रयीणाम् धनानां सदनम् उपवेशनस्थानम् । “अन्नाद् भूतानि जायन्ते” [तै० आ० ६.२] इत्यादिश्रुतेः । हे ओदनं एवंभूतं त्वां भुञ्जाना वयं प्रजाऽमृतत्वम् प्रकर्षेण जायत इति प्रजा पुत्रपौत्रादिरूपा तथा यत् अमृतीत्वम् अमरणधर्मता । सांतत्येन वृत्तिरित्यर्थः । श्रूयते हि । “प्रजाम अनु प्रजायसे । तदु ते मर्यामृतम्” इति [तै० ब्रा० १. ५. ५. ६] “प्रजाभिरग्ने अमृतत्वम् अश्याम” इति [ऋ० सं० ५. ४. १०] च । [ताम्] उत अपि च दीर्घम् शतसंवत्सरपरिमितम् आयुः जीवनम् । तथा रायः धनस्य पोषैः समृद्धिभिश्च सह प्रजाऽमृतत्वादिकं सर्वं फलम् उप सदेम उपगम्यास्म । यद्वा प्रजाऽमृतत्वादिरूपं त्वाम् इति सामानाधिकरण्येन संबन्धः । ॥ सदेः आशीर्लिङि “लिङ्याशिष्यङ्” इति अङ् प्रत्ययः ॥

पञ्चमी ॥

वृषभो॑सि स्वर्गं ऋषी॑नार्षे॒यान् गच्छ ।

सुकृतां॑ लोके सीद॑ तत्र॑ नौ संस्कृतम् ॥ ३५ ॥

वृषभः । असि । स्वःऽगः । ऋषीन् । आर्षेयान् । गच्छ ।

सुकृताम् । लोके । सीद । तत्र । नौ । संस्कृतम् ॥ ३५ ॥

हे ब्रह्मोदन त्वं [वृषभः] कामानां वर्षिता असि भवसि । तथा स्वर्गः स्वर्लोकस्य गन्ता गमयिता वा भवसि । अतः ऋषीन् मन्त्रद्रष्टृन् आर्षेयान् उदीरितलक्षणान् ब्राह्मणान् गच्छ अस्माभिर्दीयमानः प्राप्नुहि । तैरुपभुक्तः सन् पश्चाद् अदृष्टरूपेण सुकृताम् पुण्यकृतां फलभूते लोके नाकष्टाख्ये सीद उपविश । ततः परं नौ आवयोस्तत्र खलु सुकृतफलभूते लोके संस्कृतम् संस्कारो भोक्तृभोक्तव्यात्मकः । संपत्स्यत इत्यर्थः ॥

षष्ठी ॥

समाचिनुष्वानुसंप्रयाह्यग्ने पयः कल्पय देवयानान् ।

१ B व्याहृते. We with A B C D E K K̄ R S̄ P P̄ J V C s, though they read the accent wrongly.

1 S' तद्.

एतैः सुकृतैरनु गच्छेम यज्ञं नाके तिष्ठन्तमधि सप्त-
रश्मौ ॥ ३६ ॥

समऽआचिनुष्व । अनुऽसंप्रयाहि । अग्ने । पथः । कल्पय । देवऽयानान् ।
एतैः । सुऽकृतैः । अनु । गच्छेम । यज्ञम् । नाके । तिष्ठन्तम् । अधि । स-
प्तऽरश्मौ ॥ ३६ ॥

हे ओदन त्वं समाचिनुष्व समाचयनम् सर्वेषाम् अज्ञानां समूहीभ-
वनं कुरु । अनु पश्चात् संप्रयाहि गन्तव्यान् प्रति गच्छ । हे अग्ने त्व-
मपि अस्य ओदनस्य गमनाय देवयानान् पथः देवा एव यैर्यान्ति ग-
च्छन्ति तादृशान् मार्गान् कल्पय विरचय । वयमपि एतैरेव देवयानैः प-
थिभिः सुकृतैः पुण्यफलभूतैः नाके दुःखासंस्पृष्टे स्वर्गे लोके अधि सप्त-
रश्मौ आदित्यमण्डलस्योपरि तिष्ठन्तं यज्ञम् अनु गच्छेम अनुप्राप्नुयाम ।
स्मर्यते हि । “अग्नौ प्रास्ताहुतिः सम्यग् आदित्यम् उपतिष्ठते” इति
[म० स्मृ० ३. ७६] ॥

सप्तमी ॥

येन देवा ज्योतिषा द्यामुदायन् ब्रह्मौदनं पक्ता सुकृतस्य लोकम् ।

तेन गेष्व सुकृतस्य लोकं स्वरारोहन्तो अभि नाकमुत्तमम् ॥ ३७ ॥ (४)

येन । देवाः । ज्योतिषा । द्याम् । उत्तऽआयन् । ब्रह्मऽओदनम् । पक्ता ।

सुऽकृतस्य । लोकम् ।

तेन । गेष्व । सुऽकृतस्य । लोकम् । स्विः । आऽरोहन्तः । अभि । नाकम् ।

उत्तऽउत्तमम् ॥ ३७ ॥ (४)

देवा इन्द्रादयो येन ज्योतिषा सूर्यरश्मिलक्षणेन तेजसा । “अग्निज्यो-
तिरहः शुक्लः” [भ० गी० ८. २४] इत्युदीरितलक्षणस्य देवयानमार्गस्य उप-
लक्षणम् एतत् । येन पथा द्याम् द्युलोकं स्वर्गम् उदायन् उदगच्छन् ।
किं कृतेत्याह । ब्रह्मौदनं पक्ता । एतद् ब्रह्मौदनसंवाख्यं कर्म अनुष्ठाये-

१ So P P J. Cp अग्ने corrected to अग्ने probably intended to be अग्ने.

1 S' तेन.

त्यर्थः । द्यां विशिनष्टि । सुकृतस्य पुण्यकर्मणः फलभूतं लोकम् । यतो देवा अनेन पथा उदायन्, ततो हेतोः अस्य मार्गस्य देवयानसंज्ञा निष्पन्नेति भावः । अनेन देवयानेन पथा वयमपि सुकृतस्य सुकर्मणः सवयज्ञात्मकस्य फलभूतं लोकं जेषम जयेम प्राप्नुयाम । उक्त एवार्थो विव्रियते । उत्तमम्, उत्कृष्टतमं नाकम् नाकपृष्ठाख्यं स्थानविशेषम् अभिलक्ष्य स्वः आरोहन्तः । तदुपायत्वेन स्वर्गाख्यं स्थानं प्रथमम् अधिरोहन्त इत्यर्थः । यद्वा । “लक्षणहेत्वोः, क्रियायाः” इति हेतौ शतृप्रत्ययः ॥ स्वर्गारोहणाद्धेतोः सुकृतफलं प्रथमं जयेमेति पूर्वत्र संबन्धः ॥

एवम् “अग्ने जायस्व” इत्यादिसूक्तचतुष्टयं ब्रह्मौदनाख्यस्य साङ्गस्य कर्मणः प्रतिपादकत्वेन अर्थत एकत्वाद् अर्थसूक्तम् इति मन्त्रद्रष्टृभिः परिभाष्यते । एवं सर्वेष्वर्थसूक्तेषु द्रष्टव्यम् ॥

[इति] एकादशकाण्डे प्रथमेनुवाके चतुर्थं सूक्तम् ॥

“भवाशर्वौ मृडतम्” इत्यादिसूक्तत्रयम् अर्थसूक्तम् । तेन अर्थसूक्तेन स्वस्त्ययनकामः आज्यसमित्पुरोडाशादिशष्कुल्यन्तानां त्रयोदशद्रव्याणाम् अन्यतमं जुहुयात् । सर्वाणि वा त्रयोदश द्रव्याणि जुहुयात् । सूत्रितं हि । “विश्वजित् [६. १०७] शकधूमम् [६. १२८] भवाशर्वौ [११. २] इत्युपदधीत” इति [कौ० ७. १] ॥

तथा रुद्रभूतप्रेतराक्षसलोकपालादिनिमित्ताभिधाते स्वस्त्ययनार्थं सारूप-वत्साया गोर्दुग्धे पक्वं चरुं त्रिधा विभज्य समस्तेन अर्थसूक्तेन रुद्रदेवतायै तिस्र आहुतीर्जुहुयात् । सूत्रितं हि । “विश्वजित् [६. १०७] शक-धूमम् [६. १२८] भवाशर्वौ [११. २] इत्युपदधीत । उत्तमेन सारूप-वत्सस्य रुद्राय त्रिर्जुहोति” इति [कौ० ७. १] ॥

तथा मांसमुखाग्रपतनलक्षणाद्भुतशान्त्यर्थम् अनेन अर्थसूक्तेन रुद्राय आज्यं जुहुयात् । “अथ यत्रैतन्मांसमुखो निपतति तत्र जुहुयात्” इति प्रक्रम्य कौशिकेन सूत्रितम् । “रुद्राय स्वाहेति हुत्वा भवाशर्वौ मृडतं माभि यातम् इत्येतेन सूक्तेन जुहुयात् । सा तत्र प्रायश्चित्तिः” इति [कौ० १३. ३७] ॥

तथा अग्निचयने रौद्रीरिष्टका अनेनार्थसूक्तेन अनुमन्त्रयेत् । तद् उक्तं वैताने । “भवाशर्वौ मृडतम् [११. २.] यस्ते सर्पः [१२. १. ४६] इति रौद्रीः” इति [वै० ५. २.] ॥

तथा सर्वकामप्राप्त्यर्थं शान्त्यर्थं वा क्रियमाणे लक्षहोमे एतद् अर्थसूक्तम् । तथा च आथर्वणपरिशिष्टेभिहितम् । “‘व्रजश्च मे क्षत्रं च मे’ “ये अग्नयः [३. २१] नमो देववधेभ्यः [६. १३] भवाशर्वौ [११. २] “प्राणाय नमः [११. ६.] इति हुत्वा” इति ॥

तत्र प्रथमा ॥

भवाशर्वौ मृडतं माभि यातं भूतपती पशुपती नमो वाम ।

प्रतिहितामायतां मा वि स्वाष्टं मा नो हिंसिष्टं द्विपदो मा चतुष्पदः ॥ १ ॥

भवाशर्वौ । मृडतम् । मा । अभि । यातम् । भूतपती इति भूतपती । पशुपती इति पशुपती । नमः । वाम ।

प्रतिहिताम् । आयताम् । मा । वि । स्वाष्टम् । मा । नः । हिंसिष्टम् ।

द्विपदः । मा । चतुःस्पदः ॥ १ ॥

एतदादिसूक्तत्रयेण भौमान्तरिक्षाद्युत्पातदोषनिवृत्तये अष्टमूर्तिर्गहादेवः प्रार्थ्यते । ताश्च पारमेश्वर्यो मूर्तयः आगमिकैरेवम् अनुक्रान्ताः ।

शर्वं पशुपतिं चोग्रं रुद्रं भवम् अभेश्वरम् ।

महादेवं च भीमं च ।

इति । तासाम् उत्पत्तिः शतपथब्राह्मणे षष्ठकाण्डे “असद् वा इदम् अग्र आसीत्” [श० ब्रा० ६. १. १. १] इत्यादिना प्रपञ्चिता । तत्र सृष्ट्यादौ भवति यस्मात् सर्वं जगद् इति भवः । शृणाति सर्वं जगद्धिनस्ति संहतिसमये इति शर्वः । स्थितिकालवर्तिनीनाम् अन्यासा मूर्तीनाम् उपसंग्रहाय सृष्टिसंहतिकारिण्यौ आद्यन्तवर्तिन्यौ परमेश्वरस्य मूर्ती निर्दिश्येते । भवश्च

1 So S'. The *Vaitāna* (ed. Garbe 1878, and our own MSS. of the text) reads रौद्रान्. Somāditya's *Ākshēpa*, a commentary on the *Vaitāna*, also reads रौद्रान् and explains it by होमान्.

शर्वश्च भवाशर्वौ । ॥ “देवताद्वन्द्वे च” इति पूर्वपदस्य आनङ् आ-
देशः ॥ हे भवाशर्वौ एतत्संज्ञौ देवौ मृळतम अस्मान् सुखय-
तम् । ॥ मृढ सुखने ॥ तथा मा माम अभि यातम् रक्ष-
णार्थम् आभिमुख्येन गच्छतम् । यद्वा हिंसार्थम् अभिगमनं मा का-
ष्टम् । हे भूतपती भूतानां प्राणिनां स्वामिनौ हे पशुपती पशूनां गो-
महिषादीनां पालयितारौ वाम युवाभ्यां नमः । करोमीति शेषः । अ-
स्मदीयेन नमस्कारेण संतुष्टौ युवां प्रतिहिताम् आत्मीये धनुषि अतिसं-
हिताम् आयताम् ज्यया सह आकृष्टाम् आत्मीयाम् इषुं मा वि स्वा-
ष्टम् अस्मदाभिमुख्येन मा विसृजतम् । “याम् इषुं गिरिशन्त हस्ते
विभर्ष्यस्तवे” इति हि निगमः [तै० सं० ४. ५. १. २] । ॥ सृज वि-
सर्गे इत्यस्माद्वातोर्माडि लुङि मध्यमद्विवचने “सृजिहशोर्ज्ञत्यम् अकिति”
इति अञ् आगमः । “सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु” इति वृद्धिः । “ज्ञ-
लो ज्ञलि” इति सलोपः । “वश्च” इत्यादिषत्वे ष्टुत्वम् ॥ तथा
ऋः अस्माकं द्विपदः पादद्वयोपेतान् पुत्रभृत्यादिरूपान् मनुष्यान् मा
हिंसिष्टम् । ज्वरादिरोगेण पीडितान् मा कार्ष्टम् इत्यर्थः । तथा चतुष्पदः
पादचतुष्टयोपेतान् गोमहिषाश्वादीन् अस्मदीयान् मा हिंसिष्टम् । ॥ द्वौ
पादावस्य चत्वारः पादा अस्येति विगृह्य समासे “संख्यासुपूर्वस्य” इति
पादशब्दस्य अन्यलोपः । शसि. भसंज्ञायां “पादः पत्” इति पञ्जावः ।
द्विपद इत्यत्र “द्वित्रिभ्यां पादन्मूर्धसु बहुव्रीहौ” इति उत्तरपदान्नोदात्त-
त्वम् । चतुष्पद इत्यत्र तु “बहुव्रीहौ प्रकृत्या” इति पूर्वपदप्रकृतिस्वर-
त्वम् ॥

द्वितीया ॥

शुने क्रोष्ट्रे मा शरीराणि कर्तुमलिङ्गवेभ्यो गृध्रेभ्यो ये च कृष्णा अविष्यवः ।
मक्षिकास्ते पशुपते वयांसि ते विधसे मा विदन्त ॥ २ ॥

१ V K कर्तुम०. We with ABBCDEVKRŠPĴCs, though wrong in the
accent. २ V मलिङ्गवेभ्यो. We with ABBCDEKĴKRŠPĴCs.
1 S' omits ०म् इषुं. 2 S' inserts च after तथा.

शुने । क्रोष्टे । मा । शरीराणि । कर्तुम् । अलिङ्गवेभ्यः । गृध्रेभ्यः । ये । च ।

कृष्णाः । अविष्यवः ।

मक्षिकाः । ते । पशुपते । वयांसि । ते । विघसे । मा । विदन्त ॥ २ ॥

हे भवाश्रवौ शरीराणि अस्मत्संबन्धीनि शुने सारमेयाय । ॥ “श्वयुव-
मघोनाम् अतद्धिते” इति संप्रसारणम् ॥ क्रोष्टे सृगालाय । ॥ “वि-
भाषा तृतीयादिष्वचि” इति क्रोष्टृशब्दस्य तृज्वङ्गावः । उभयत्र तादर्थ्ये
चतुर्थी ॥ श्वसृगालभक्षणार्थं कर्तुं मा । प्रभवतम् इत्यर्थः । तथा
अलिङ्गवेभ्यः विङ्गवा अधृष्टाः कातरास्तद्विपरीतेभ्यः । ॥ वर्णविकार-
शब्दान्दसः ॥ गृध्रेभ्यः मांसमुखेभ्यः पक्षिभ्यः । ये च कृष्णाः कृ-
ष्णवर्णा वायसाः अविष्यवः आमिषम् इच्छन्तः अन्तरिक्षे संचरन्ति ते-
भ्यश्च । गृध्रकाकादिपक्षिणां भक्षणार्थमपि अस्मच्छरीराणि मा कुरुतम्
इत्यर्थः । हे पशुपते पशूनाम् अधिपते रुद्र ते त्वदीया मक्षिकाः तथा
ते त्वदीयानि वयांसि पक्षिणश्च विघसे विशेषेण अद्यत इति विघस. अ-
न्तम् । ॥ “उपसर्गेऽदः” इति अप् । “घञपोश्च” इति घञ् आदे-
शः ॥ तस्मिन् विघसे अन्ते निमित्तभूते सति मा विदन्त अस्म-
च्छरीराणि न लभन्ताम् । मा भक्षयन्तु इत्यर्थः । ॥ विदू लाभे ।
माङि लुङि लृदित्वात् ह्येः अङ् आदेशः ॥

तृतीया ॥

क्रन्दाय ते प्राणाय याश्च ते भव रोपयः ।

नमस्ते रुद्र कृष्णः सहस्राक्षायामर्त्य ॥ ३ ॥

क्रन्दाय । ते । प्राणाय । याः । च । ते । भव । रोपयः ।

१ So P P J Cp distinctly. Sāyana: कर्तुम्, which is not so good as कर्तम्. (Sāyana's text too is: कर्तुम्). But then कर्तम् ought to be कर्तम्. Perhaps it was this difficulty that determined Sāyana in favour of कर्तुम्. Wrongly accented as it is we prefer कर्तम्. २ So P P J Cp. ३ P P J Cp अविदन्त. We with Sāyana.

1 There is much stretching here. Sāyana did not know that the easier reading कर्तम् did exist.

नमः । ते । रुद्रः । कृष्णः । सहस्रऽअक्षाय । अमर्त्य ॥ ३ ॥

हे भव ते तव क्रन्दाय क्रन्दनाय शब्दाय प्राणाय प्राणवायवे नम-
स्कुर्मः । यद्वा क्रन्दयति रोदयति सर्वम् अन्तकाले इति क्रन्दः । ॥ क-
दि क्रदि ह्रदि आह्वाने रोदने च ॥ । तथा प्राणाय प्राणयित्रे प्रा-
णन्यापारेण त्रेष्टयित्रे जगत्प्राणभूताय वा ते तुभ्यं नमस्कुर्मः । तथा
हे भव ते तव याश्च रोपयः रोपयित्रो मोहयित्र्यस्तन्वः सन्ति ताभ्य-
श्च नमस्कुर्म इत्यर्थः । ॥ युप रूप लुप विमोहने । अस्माद् औ-
णादिक इकारप्रत्ययः ॥ । हे रुद्र । रोदयति सर्वम् अन्तकाल इति
रुद्रः । ॥ रोदेर्णिलुक् च इति [उ० २, २२] रक् प्रत्ययः । णिचो लु-
का लुप्तत्वात् प्रत्ययलक्षणाभावात् लघूपधगुणाभावः ॥ । यद्वा रुद्
दुःखं दुःखहेतुर्वा तस्य द्रावको देवो रुद्रः परमेश्वरः । हे देव सहस्रा-
क्षाय सहस्रम् अक्षीणि दर्शनशक्तयो यस्य स तथोक्तः । सर्वजगत्साक्षि-
णे । निरावरणज्ञानरूपायेत्यर्थः । ॥ “बहुव्रीहौ सकथ्यक्ष्णोः” इ-
ति षच् समासान्तः ॥ । अमर्त्यः । ॥ “सुपां सुलुक्” इति
चतुर्थ्यैकवचनस्य सु आदेशः ॥ । अमर्त्याय अमरणधर्मणे । सांसा-
रिकदुःखासंस्पृष्टायेत्यर्थः । एवंभूताय ते तुभ्यं नमः नमस्कारं कृष्णः
कुर्मः ॥

चतुर्थी ॥

पुरस्तात् ते नमः कृष्ण उत्तरादधरादुत् ।

अभीवर्गाद् दिवस्पर्यन्तरिक्षाय ते नमः ॥ ४ ॥

पुरस्तात् । ते । नमः । कृष्णः । उत्तरात् । अधरात् । उत् ।

अभिऽवर्गात् । दिवः । परि । अन्तरिक्षाय । ते । नमः ॥ ४ ॥

हे रुद्र ते तुभ्यं पुरस्तात् पूर्वस्यां दिशि नमः कृष्णः नमस्कारं कु-
र्मः । तथा उत्तरात् उत्तरस्यां दिशि । अधरात् । अधरशब्दो दक्षिणदि-
ग्वचनः । “पश्चात् पुरस्ताद् अधराद् उदक्तात्” [ऋ० १०, ८७, २१]
इत्यादिनिगमेषु तथा दर्शनात् । अधरस्यां दक्षिणस्यां दिशि । ॥ “उ-

त्तराधरदक्षिणाद् आतिः” इति सप्तम्यर्थे आतिप्रत्ययः ॥ उत्तश-
ब्दः अप्यर्थे । दक्षिणोत्तरदिशोरवस्थिताय ते तुभ्यं नमः । कृष्ण इ-
त्यनुषङ्गः । अभीवर्गात् अभितो वृज्यते गृहादिरूपेण परिच्छिद्यते इति
अभीवर्गः अवकाशात्मक आकाशः । ॥ वृजी वर्जनै । कर्मणि घञ् ।
“उपसर्गस्य घञ्यमनुष्ये बहुलम्” इति दीर्घः ॥ तादृशाद् दिवः
द्योतमानाद् आकाशात् परि उपरिभागे । ॥ “पञ्चम्यपाङ्परि-
भिः” इति पञ्चमी । “पञ्चम्याः परावध्यर्थे” इति विसर्जनीयस्य स-
त्वम् ॥ आकाशमण्डलस्य मध्ये अन्तरिक्षाय अन्तरा क्षान्ताय नि-
यन्तृत्वेन अवस्थिताय ते तुभ्यं नमस्कुर्मः । “अस्मिन् महत्यर्णवेन्तरिक्षे
भवा अधि” इति हि निगमान्तरम् [तै० सं० ४. ५. ११. १] ॥

पञ्चमी ॥

मुखाय ते पशुपते यानि चक्षूषि ते भव ।

त्वचे रूपाय संहर्षे प्रतीचीनाय ते नमः ॥ ५ ॥

मुखाय । ते । पशुपते । यानि । चक्षूषि । ते । भव ।

त्वचे । रूपाय । संहर्षे । प्रतीचीनाय । ते । नमः ॥ ५ ॥

हे पशुपते पशूनां पालयितर्देव ते त्वदीयाय मुखाय आस्याय नमो-
स्तु । हे भव एतत्संज्ञक देव ते तव यानि चक्षूषि दर्शनसार्धनानि इ-
न्द्रियाणि सन्ति तेभ्यो नमोस्तु । तथा त्वर्चे त्वच्छरीरसंबन्धिने चर्मणे
रूपाय नीलपीतादिवर्णाय संहर्षे सम्यग्दर्शनाय । यद्वा सम्यग् अर्थान्
पश्यतीति संहक् संद्रष्टा तद्रूपाय । प्रतीचीनाय प्रत्यगात्मरूपिणे ते तुभ्यं
नमोस्तु । ॥ प्रतिपूर्वाद् अञ्जतेः “ऋत्विग्” इत्यादिना क्तिन् ।
“अनिदिताम्” इति नलोपः ॥ “विभाषाञ्जेरदिक्स्त्रियाम्” इति स्वा-
र्थिकः खप्रत्ययः ॥

षष्ठी ॥

अङ्गेभ्यस्त उदराय जिह्वाया आस्यायि ते ।

दुह्यो गन्धाय ते नमः ॥ ६ ॥

अङ्गेभ्यः । ते । उदराय । जिह्वायै । आस्यायि । ते ।

दुत्तभ्यः । गन्धाय । ते । नमः ॥ ६ ॥

हे पशुपते ते तव संबन्धिभ्यः अङ्गेभ्यः हस्तपादादिभ्यो नमोस्तु । सामान्योक्तमेव प्राधान्यख्यापनाय विशेषतो निर्दिशति । ते तव लीलाविग्रहधारिणः संबन्धिने उदराय जिह्वायै रसनायै [आस्याय] आस्याख्यकुहराय दन्तः दन्तेभ्यः गन्धाय गन्धग्राहकेन्द्रियाय घ्राणाय ते तत्संबन्धिने नमः । ॥ दन्त इति । “पह्न” इत्यादिना दन्तशब्दस्य द-
ज्ञावः ॥

सप्तमी ॥

अस्त्रा नीलशिखण्डेन सहस्राक्षेण वाजिना ।

रुद्रेणार्धकघातिना तेन मा समरामहि ॥ ७ ॥

अस्त्रा । नीलशिखण्डेन । सहस्रऽअक्षेण । वाजिना ।

रुद्रेण । अर्धकऽघातिना । तेन । मा । सम । अरामहि ॥ ७ ॥

अस्त्रा क्षेपत्रा नीलशिखण्डेन नीलवर्णकेशसंनिवेशविशेषयुक्तेन सहस्राक्षेण सहस्रसंख्याकचक्षुरिन्द्रिययुक्तेन वाजिना वेगवता अर्धकघातिना सेनाया अर्धं हन्तुं शीलम् अस्य । ॥ “सुप्यजातौ णिनिस्ताच्छील्ये” इति हन्तेर्णिनिप्रत्ययः । “हनसोदिण्णलोः” इति तत्वम् । “हो हन्तेर्जिणिन्नेषु” इति घत्वम् ॥ । एवंगुणविशिष्टेन तेन प्रसिद्धेन रुद्रेण मा सम अरामहि मा संगच्छामहै । आर्ता मा भूमेत्यर्थः । ॥ नृगतौ । अस्मात् माङि लुङि “समो गम्यच्छि” इति आत्मनेपदम् । “सर्तिशास्यर्तिभ्यश्च” इति ह्येः अङ् आदेशः ॥

अष्टमी ॥

स नो भवः परि वृणक्तु विश्वत आप इवाग्निः परि वृणक्तु नो भवः ।
मा नोभि मास्त नमो अस्वस्मै ॥ ८ ॥

सः । नः । भवः । परि । वृणक्तु । विश्वतः । आपः । इव । अग्निः । परि ।

वृणक्तु । नः । भवः ।

मा । नः । अभि । मांस्तं । नमः । अस्तु । अस्मै ॥ ८ ॥

सः उदीरितप्रभावो भवः नः अस्मान् विश्वतः विश्वस्मात् सर्वस्माद् उपद्रवजातात् परि वृणक्तु परितो वर्जयतु । अयमेवार्थो दृष्टान्तेन दृढीक्रियते आप इवाग्निरिति । यथा दहन्नग्निः आपः । ॥ शसि द्वा-
न्दसी वृद्धिः ॥ । अपः उदकानि परिवर्जयति परित्यजति एवं नः
अस्मान् भवः परि वृणक्तु परित्यजतु । नः अस्मान् [माभि मांस्तं] मा
अभिमन्यताम् । मा बाधताम् इत्यर्थः । ॥ अभिपूर्वो मन्यति हिंसने
वर्तते । अस्मान्माडि लुडि “एकाच उपदेशेनुदात्तात्” इति सिच इट्-
तिषेधः । “न माङ्योगे” इति अङभावः ॥ । अस्मै भवाय नमो-
स्तु नमस्कारो भवतु ॥

नवमी ॥

चतुर्नमो अष्टकृत्वो भवाय दश कृत्वः पशुपते नमस्ते ।

तवेमे पञ्च पशवो विभक्ता गावो अश्वः पुरुषा अजवयः ॥ ९ ॥

चतुः । नमः । अष्टकृत्वः । भवाय । दश । कृत्वः । पशुपते । नमः । ते ।

तव । इमे । पञ्च । पशवः । विभक्ताः । गावः । अश्वः । पुरुषाः । अ-

जवयः ॥ ९ ॥

अष्टकृत्वो भवायेति विशेषणात् चतुर्नम इत्यत्र शर्वायेति अर्थात् सं-
बध्यते । चतुः चतुर्वारं शर्वाय नमोस्तु । ॥ “द्वित्रिचतुर्भ्यः सुच्”
इति क्रियाभ्यावृत्तिगणने सुच् प्रत्ययः ॥ । तथा भवाय देवाय अ-
ष्टकृत्वः अष्टवारं नमोस्तु । ॥ “संख्यायाः क्रियाभ्यावृत्तिगणने कृत्व-
सुच्” इति कृत्वसुच् प्रत्ययः ॥ । हे पशुपते ते तुभ्यं दशकृत्वः द-
शवारं नमोस्तु । कस्माद् एवं प्रार्थ्यस इत्युच्यते । इमे वक्ष्यमाणा वि-

१ P °कृत्वा. We with P J Cp.

1 Sāyana's text too reads मंस्त, not मांस्त.

भक्ताः जातितो भिन्नाः हे पशुपते तव स्वभूताः गावः गोत्वजातीयाः सा-
स्त्रादिमद्वक्तयः अश्वाः अश्वजात्याक्रान्ता एकखुराः पशवः पुरुषाः मनु-
ष्यजातीयाः अजाश्च अवयश्च अजावयः । अजत्वावित्ते द्वे जाती विभि-
न्नव्यक्तिके प्रसिद्धे । यस्माद् इमे पञ्चधा भिन्नाः पशवस्तव स्वभूतास्तस्मात्
तान् रक्षेति प्रार्थ्यस इत्यर्थः ॥

दशमी ॥

तव चतस्रः प्रदिशस्तव द्यौस्तव पृथिवी तवेदमुग्रोर्वान्तरिक्षम् ।

तवेदं सर्वमात्मन्वद् यत् प्राणत् पृथिवीमनु ॥ १० ॥ (५)

तव । चतस्रः । प्रदिशः । तव । द्यौः । तव । पृथिवी । तव । इदम् । उग्र ।
उरु । अन्तरिक्षम् ।

तव । इदम् । सर्वम् । आत्मन्वद् यत् । प्राणत् । पृथिवीम् । अनु ॥ १० ॥ (५)

हे उग्र उद्गूर्णबल रुद्र चतस्रः चतुःसंख्याकाः प्रदिशः प्रधानभूताः
प्राच्याणा महादिशस्तव स्वभूताः । तथा द्यौः स्वर्गलोकोपि तव वशे
वर्तते । पृथिवी भूलोकश्च तव स्वभूता । इदं परिदृश्यमानम् उरु वि-
स्तीर्णम् अन्तरिक्षं च तवाधीनम् । इत्थं दिग्बलयं लोकत्रयं च व्याप्य
स्थितस्य तव इदं परिदृश्यमानं सर्वम् आत्मन्वद् आत्मना भोक्तरूपेण
अधिष्ठितं शरीरजातं स्वभूतम् । ॥ आत्मा अस्यास्तीति आत्मन्वद् ।

मनुपि पदसंज्ञायां नलोपे “मादुपधायाः” इति वाचम् । “अनो नुद्”
इति नुडागमः ॥ । तथा पृथिवीम् अनु । ॥ लक्षणे अनोः क-
र्मप्रवचनीयत्वम् ॥ । पृथिवीं लक्ष्यकृत्य । पृथिव्याम् इत्यर्थः । यत्
प्राणत् प्राणनव्यापारं कुर्वद् वर्तते तत् सर्वं तव । प्रशासने वर्तत इ-
त्यर्थः । तस्मात् सर्वेषाम् अनुग्रहाय त्वमेव नमस्कार्यो भवसीति भावः ॥

[इति] पञ्चमं सूक्तम् ॥

“उरुः कोशः” इत्यस्य सूक्तस्य पूर्वसूक्तेन सह उक्तो विनियोगः ॥

तत्र प्रथमा ॥

उरुः कोशो वसुधानस्तवायं यस्मिन्निमा विश्वा भुवनान्यन्ताः ।

स नो मृड पशुपते नमस्ते परः क्रोष्टारो अभिभाः श्वानः परो यन्त्र-
घरुदो विकेश्यः ॥ ११ ॥

उरुः । कोशः । वसुधानः । तव । अयम् । यस्मिन् । इमा । विश्वा । भु-
वनानि । अन्तः ।

सः । नः । मृड । पशुपते । नमः । ते । परः । क्रोष्टारः । अभिभाः ।
श्वानः । परः । यन्तु । अघरुदः । विडकेश्यः ॥ ११ ॥

हे पशुपते पशूनां पालयितर्महादेव उरुः विस्तीर्णो वसुधानः वसूनि
वासहेतुभूतानि पुण्यपापरूपाणि कर्माणि धीयन्ते अस्मिन्निति वसुधा-
नः । ॥ दधातेः अधिकरणे ल्युट् ॥ । एवंभूतः कोशः अण्ड-
कटाहात्मकः तवायम् । तव स्वभूतोयम् इत्यर्थः । कोशं विशिनष्टि । य-
स्मिन् अण्डकटाहात्मके महति कोशे अन्तः मध्ये इमा इमानि परिह-
श्यमानानि विश्वा विश्वानि सर्वाणि भुवनानि भूतजातानि वर्तन्ते । स
कोशस्तव स्वभूत इति संबन्धः । स तथाविधस्त्वं नः अस्मान् मृड सु-
खय । ते तुभ्यं नमोस्तु । त्वत्प्रसादात् अभिभाः अभिभविताः क्रोष्टा-
रः क्रोशनशीलाः सृगाला मांसभक्षकाः श्वानश्च परः परस्तात् अस्म-
त्तो दूरदेशे यन्तु गच्छन्तु । तथा अघरुदः अघम् अमङ्गलं यथा भव-
ति तथा रुदत्यः रोदनं कुर्वत्यः विकेश्यः विकीर्णकेशाः पिशाच्यश्च प-
रो यन्तु परस्ताद् दूरं गच्छन्तु ॥

द्वितीया ॥

धनुर्विभर्षि हरितं हिरण्ययं सहस्रघ्निं शतवधं शिखण्डिनं ।

रुद्रस्येषुश्चरति देवहेतिस्तस्यै नमो यतमस्यां दिशीतः ॥ १२ ॥

धनुः । विभर्षि । हरितम् । हिरण्ययम् । सहस्रघ्निं । शतवधम् । शि-
खण्डिनं ।

१ BCR K सहस्रघ्निं. V K सहस्रघ्न्यं. We with ADESPPPJCs. २ B शिख-
ण्डिनम्. We with ABCDEKRRSPPPJVCs. ३ K १ for ३. We with AB
BCDEKRSVCs. ४ So P P J. Cp सहस्रघ्निं.

रुद्रस्य । इषुः । चरति । देवहेतिः । तस्यै । नमः । यतमस्याम् । दिशि ।

इतः ॥ १२ ॥

हे रुद्र त्वं संहृतिसभये विश्वसंहरणार्थं धनुर्विभर्षि धारयसि । ॥ दु-
भृज् धारणपोषणयोः । जुहोत्यादित्वात् शपः श्लुः । “भृजाम इत्” इति
अभ्यासस्य इत्त्वम् ॥ कीदृशं तद्धनुरिति विशिनष्टि । हरितम् ह-
रिद्वर्णं हिरण्ययम् हिरण्यविकारम् । स्वर्णमयम् इत्यर्थः । ॥ “ऋत्व्य-
[वास्त्व्य]वास्त्वमाध्वीहिरण्ययानि च्छन्दसि” इति हिरण्यशब्दात् मनुपि व-
र्णलोपो निपात्यते ॥ सहस्रं ह्यम् सहस्रसंख्याकान् एकयत्नेन हन्ति
हिनस्तीति सहस्रं ह्यम् । ॥ वर्णोपजनश्छान्दसः । “स्तम्बे क च”
इति विहितः कप्रत्ययो बहुलवचनाद् अत्रापि द्रष्टव्यः ॥ यद्वा स-
हस्रं हन्यन्ते आताड्यन्ते अनेनेति सहस्रं ह्यम् । ॥ “घञर्थे कविधा-
नम्” इति करणे कप्रत्ययः ॥ शतवधम् शतसंख्याकस्य प्राणि-
जातस्य मारकम् । यद्वा शतं सहस्रम् इति अपरिमितनाम । अपरि-
मितस्य विश्वस्य संहारकम् इत्यर्थः । [शिखण्डि] मयूरपिच्छादिनिर्मिताः
शिखण्डस्तद्युक्तम् । तस्यै त्वदीयाय धनुषे नमोस्तु ॥ इदानीम् इषुं न-
मस्करोति । रुद्रस्य रोदयितुर्देवस्य इषुर्बाणः चरति सर्वत्र अप्रतिहतगति-
र्देवता । देवहेतिः देवस्य संबन्धिनी हननसाधनभूता शक्तिरेव सेत्यर्थः ।
तस्यै इष्वै नमोस्तु नमस्कारो भवतु । इतः अस्मात् अस्मदीयात् स्या-
नाद् यतमस्याम् यस्यां दिशि वर्तते तस्यां दिशि अवस्थितायै तस्यै न-
मोस्त्विति संबन्धः ॥

तृतीया ॥

योऽभियातो निलयते त्वां रुद्र निचिकीर्षति ।

पश्चादनुप्रयुङ्क्षे तं विद्धस्य पदनीरिव ॥ १३ ॥

यः । अभिऽयातः । निऽलयते । त्वाम् । रुद्र । निऽचिकीर्षति ।

पश्चात् । अनुऽप्रयुङ्क्षे । तम् । विद्धस्य । पदनीऽइव ॥ १३ ॥

१ K D S C s २ for ३. We with A B B C E K R.

1 S' °हिरण्यया°. 2 S' सहस्रम्. 3 S' सहस्रम्.

हे रुद्र यः पुरुषस्त्वया अभियातः अभिगतो विलयते पुरतः स्यानुम्
अशक्तः पलायते । यद्वा तत्रैव निलीनो भवति [न च केवलं निलीनो
भवति] प्रत्युत त्वां निचिकीर्षति निकर्तुं हिंसितुम् इच्छति । ॥ नि-
पूर्वः करोति हिंसने वर्तते । कृञ् हिंसायाम् इति प्रकृत्यन्तरं वा ॥ हे
देव तम् अपकृतवन्तं जनं पश्चात् अनन्तरमेव त्वम् अनुप्रयुङ्क्षे तत्पुत्रस्य
अपकारस्य अनुप्रयोगं करोषि । यथापराधं दण्डयसीत्यर्थः । तत्र दृष्टा-
न्तः । विद्वस्य शस्त्रहतस्य पुरुषस्य पदनीरिव तदीयानि पदानि भूमौ
निक्षिप्तानि नयन् । यत्र शत्रुर्निवसति तावत्पर्यन्तं गमयन् पुरुषः नि-
लीनं शत्रुम् उपलभ्य प्रतिविध्यति तद्वद् इत्यर्थः ॥

चतुर्थी ॥

भवारुद्रौ सयुजा संविदानावुभावुग्रौ चरतो वीर्याय ।

ताभ्यां नमो यतमस्यां दिशी इतः ॥ १४ ॥

भवारुद्रौ । सयुजा । समऽविदानौ । उभौ । उग्रौ । चरतः । वीर्याय ।

ताभ्याम् । नमः । यतमस्याम् । दिशि । इतः ॥ १४ ॥

भवश्च रुद्रश्च भवारुद्रौ । ॥ “देवताद्वन्द्वे च” इति पूर्वपदस्य
आनङ् आदेशः ॥ सयुजा सयुजौ समानं युञ्जानौ मित्रभूतौ संवि-
दानौ समानं जानानौ । ऐकमत्यं गतावित्यर्थः । ॥ विद ज्ञाने ।
अस्मात् संपूर्वात् “समो गम्यंछि” इति आत्मनेपदम् ॥ तौ उभौ
उग्रौ उज्जूर्णबलौ परैरप्रधृष्यौ सन्तौ वीर्याय । ॥ “क्रियाग्रहणं कर्त-
व्यम्” इति कर्मणः संप्रदानत्वाच्चतुर्थी ॥ वीर्यम् वीरकर्म चरतः
अनुतिष्ठतः । यद्वा उग्रौ दुष्प्रधर्षौ चरतः सर्वत्र वर्तते । किमर्थम् ।
वीर्याय । ॥ तादर्थ्ये चतुर्थी ॥ स्ववीर्यप्रकटनार्थम् । ताभ्यां
भवारुद्राभ्यां नमोस्तु । दूरस्थयोरेव तयोर्नमस्कारः कर्तव्यः न संनिधा-
नम् अपेक्षणीयम् तस्यार्तिकरत्वात् इत्यभिप्रेत्याह यतमस्याम् इति । इतः

१ V K १ for ३. We with A B C D E K R S C s. २ P दिशि. We with P J C p.

1 S' नयत्. 2 S' तस्याति°.

अस्मात् अस्मदावासस्थानाद् यतमस्यां दिशि यस्यां कस्यांचिद् दिशि
तौ वर्तेते तत्रस्थयोरेव तयोर्नमस्कारः । नमस्कारार्थमपि संनिहितौ मा
भूताम् इत्यर्थः ॥

पञ्चमी ॥

नमस्तेस्त्रायते नमो अस्तु परायते ।

नमस्ते रुद्र तिष्ठत आसीनायोत ते नमः ॥ १५ ॥

नमः । ते । अस्तु । आऽयते । नमः । अस्तु । पराऽयते ।

नमः । ते । रुद्र । तिष्ठते । आसीनाय । उत । ते । नमः ॥ १५ ॥

हे रुद्र आयते अस्मदाभिमुख्येन गच्छते ते तुभ्यं नमोस्तु । तथा
परायते पराङ्मुखं गच्छते तुभ्यं नमोस्तु । ॥ आङ्पूर्वात्परापूर्वाच्च
इण् गतौ इत्यस्मात् लटः शत्रादेशः । “इणो यण्” इति यण् आ-
देशः । “शतुरनुमः” इति विभक्तेरुदात्तत्वम् ॥ आगमनं परा-
गमनं च विहाय यत्रकापि तिष्ठते [ते] तुभ्यं नमोस्तु । उत अपि च
आसीनाय स्वस्थाने उपविष्टाय ते तुभ्यं नमः ॥

षष्ठी ॥

नमः सायं नमः प्रातर्नमो रात्र्या नमो दिवा ।

भवाय च शर्वाय चोभाभ्यामकरं नमः ॥ १६ ॥

नमः । सायम् । नमः । प्रातः । नमः । रात्र्या । नमः । दिवा ।

भवाय । च । शर्वाय । च । उभाभ्याम् । अकरम् । नमः ॥ १६ ॥

हे रुद्र सायम् सायंकाले तुभ्यं नमोस्तु । [प्रातः] प्रातःकाले प्रभा-
तसमये च तुभ्यं नमोस्तु । तथा रात्र्या रात्रिसमये तुभ्यं नमोस्तु ।
दिवा दिवससमयेपि तुभ्यं नमोस्तु । एतेन नमस्कारस्य सार्वकालिकत्वम्
उक्तम् । “भवाशर्वौ मृडतम्” इति यौ देवौ प्राक् सह निर्दिष्टौ तत्र
भवाय च नमः शर्वाय च नमः । उभाभ्यां परस्परानुरागेण संयुक्ताभ्यां

१ A B C K R नमस्ते अस्त्वा०. We with B K D S V C_s.

1 S' omits 'त्परापूर्वा'. 2 S' omits तुभ्यं नमोस्तु । दिवा दिवससमये०.

च नमः अकरम् अहं नमस्करोमि । ॥ कशोतेश्छान्दसो लुङ् ।
 “कृमृदरुहिभ्यश्छान्दसि” इति ह्रैः अङ् आदेशः । “ऋदृशोङि गुणः”
 इति गुणः ॥

सप्तमी ॥

सहस्राक्षमतिपश्यं पुरस्ताद् रुद्रमस्यन्तं बहुधा विपश्चितम् ।

मोपाराम जिह्वयेर्यमानम् ॥ १७ ॥

सहस्रऽअक्षम् । अतिऽपश्यम् । पुरस्तात् । रुद्रम् । अस्यन्तम् । बहुऽधा ।
 विपऽचितम् ।

मा । उप । अराम । जिह्वया । ईर्यमानम् ॥ १७ ॥

सहस्राक्षम् सहस्रसंख्याकैः अक्षिभिर्युक्तं पुरस्तात् पुरोभागे अतिपश्यम्
 अतिशयेन अतिक्रम्य वा पश्यतीति अतिपश्यः । ॥ दृशिर् प्रेक्षणे
 इत्यस्मात् “पाघ्राध्माधेदृशः [शः]” इति शप्रत्ययः । “पाघ्राध्मास्था०”
 इत्यादिना पश्यादेशः ॥ यद्वा पुरस्तात् इति उत्तरत्र संबध्यते ।
 पुरस्तात् पूर्वस्यां दिशि बहुधा बहुप्रकारम् अस्यन्तम् शरजालं क्षिपन्तं
 विपश्चितम् मेधाविनं सूक्ष्मदर्शिनं जिह्वया ईर्यमानम् जिह्वाग्रेण शस्त्रं
 जगद् व्यामुवन्तम् । भक्षणार्थं लिहन्तम् इत्यर्थः । एवंभूतं रुद्रं मा न-
 पाराम मा उपगच्छाम । ॥ अर्तेर्माङि लुङि “सर्तिशास्वर्तिभ्यश्च”
 इति ह्रैः अङ् आदेशः ॥

अष्टमी ॥

श्यावाश्वं कृष्णमसितं मृणन्तं भीमं रथं केशिनः पादयन्तम् ।

पूर्वे प्रतीमो नमो अस्वस्मै ॥ १८ ॥

श्यावऽअश्वम् । कृष्णम् । असितम् । मृणन्तम् । भीमम् । रथम् । के-
 शिनः । पादयन्तम् ।

पूर्वे । प्रति । इमः । नमः । अस्तु । अस्मै ॥ १८ ॥

श्यावाश्वम् श्यावाः केषिशवर्णा अश्वा यस्य स तथोक्तः तम् कृष्णम्

कृष्णवर्णम् असितम् सितेतरपरिच्छदम् मृणन्तम् हिंसन्तम् । ॥ मृ
हिंसायाम् । प्वादित्वात् ह्रस्वः ॥ । भीमम् बिभेति अस्माद् इति
भीमो भयंकरः । ॥ “भीमादयोपादाने” इत्युपादाने भियः घुगवा
[उ० १. १४५] इति मक् प्रत्ययः ॥ । एतत्संज्ञकं रुद्रं केशिनः के-
शी नाम असुरः । तस्य रथं पादयन्तम् भङ्गा भूमौ क्षिपन्तम् एवंभूतं
देवं पूर्वं अन्येभ्यः स्तोतृभ्यः प्रथमभाविनः सन्तो वयं प्रतीमः जानीमः ।
रक्षकत्वेन अवगच्छाम इत्यर्थः । अस्मै रुद्राय नमोस्तु ॥

नवमी ॥

मा नोभि स्ता मर्त्यं देवहेति मा नः क्रुधः पशुपते नमस्ते ।

अन्यत्रास्मद् दिव्यां शाखां वि धूनु ॥ १९ ॥

मा । नः । अ॒भि । स्ताः । म॒र्त्यम् । दे॒व॒ऽहे॒तिम् । मा । नः । क्रु॒धः । प॒-
शु॒ऽप॒ते । नमः । ते ।

अ॒न्यत्र । अ॒स्मत् । दि॒व्याम् । शा॒खां । वि । धू॒नु ॥ १९ ॥

हे रुद्र देवहेतिम् देवसंबन्धि आयुधं वज्रात्मकम् आत्मीयाम् इष्टुं वा
नः अस्माकं मर्त्यम् मरणधर्माणं जनम् अभिलक्ष्य मा स्ताः मा विसृ-
ज । ॥ सृजते: “माडि लुङ्” । मध्यमैकवचने ह्ये: सिच् । “सृ-
जिह्मशोर्ज्ञत्यम् अकिति” इति अम् आगमः । वृद्धौ “झलो झलि” इति
सिचो लोपः । “बहुलं छन्दसि” इति इडभावः । “हल्ङ्याभ्यः”
इति सिलोपः । छान्दसो जकारलोपः ॥ । हे पशुपते नः अस्म-
भ्यं मा क्रुधः क्रुद्धो मा भूः । ॥ क्रुध कोपे । माडि लुङि पुषा-
दित्वात् ह्ये: अङ् आदेशः ॥ । ते तुभ्यं नमोस्तु । देवहेतिविसर्जन-
स्य अवकाशम् आह अन्यत्रेति । अस्मत् अस्मत्तः अन्यत्र देशे दिव्याम्
दिवि भवां शाखाम् शाखावत् प्रसृतां देवहेतिं वि धूनु विसृज । ॥ धूज्

१ B मर्त्यं. We with A B C D E K K̄ R S̄ V C s. Sāyana here has doubtless been
either careless or followed an inferior reading. २ B °हुतं changed into °हितं. We
with A B C D E K K̄ R S̄ V C s. ३ P मर्त्यम्. Cp मर्त्यं changed to मर्त्यं. We with
P J.

कम्पने । स्वादित्वात् श्रुप्रत्ययः । “उतश्च प्रत्ययाद्” इति हेर्लुक् ॥

दशमी ॥

मा नो हिंसीरधि नो ब्रूहि परिणो वृद्धि मा क्रुधः ।

मा त्वया समरामहि ॥ २० ॥ (६)

मा । नः । हिंसीः । अधि । नः । ब्रूहि । परि । नः । वृद्धि । मा । क्रुधः ।

मा । त्वया । सम । अरामहि ॥ २० ॥ (६) ।

हे रुद्र नः अस्मान् मा हिंसीः अस्मद्विषये हिंसां मा कृथाः । नः अस्मान् अधि ब्रूहि आधिक्येन कथय । अनुग्राह्यत्वेन पक्षपातवचनम् अधिवचनम् । नः अस्मान् परि वृद्धि तवायुधविषयात् परिहर । अस्मान् परिहृत्य अन्यत्र त्वद्धेतिः प्रवर्तताम् इत्यर्थः । मा क्रुधः अस्मद्विषये क्रुद्धो मा भूः । एवंभूतेन त्वया वयं मा समरामहि संगच्छामहे । उक्तार्थम् एतत् [७] ॥

[इति] एकादशकाण्डे प्रथमेनुवाके षष्ठं सूक्तम् ॥

“मा नो गोषु” इति सूक्तस्य स्वस्त्ययनादिकर्मसु विनियोगः पूर्वमेव उक्तः ॥

तत्र प्रथमा ॥

मा नो गोषु पुरुषेषु मा गृधो नो अजविषु ।

अन्यत्रोग्रं वि वर्तय पियारूणां प्रजां जहि ॥ २१ ॥

मा । नः । गोषु । पुरुषेषु । मा । गृधः । नः । अजऽअविषु ।

अन्यत्र । उग्र । वि । वर्तय । पियारूणाम् । प्रजाम् । जहि ॥ २१ ॥

हे रुद्र नः अस्माकं संबन्धिषु गोषु पुरुषेषु पुत्रभृत्यादिषु च मा गृधः हिंसितुम् अभिकाङ्क्षां मा कृथाः । [तथा नः अस्माकम् अजाविषु अजेषु अविषु च मा गृधः ।] ॥ गृधु अभिकाङ्क्षायाम् । माङि लुङि पुषादित्वात् ह्येः अङ् आदेशः ॥ [हे उग्र उद्गूर्णबल

तव हेतिम् अन्यत्र अस्मत्तः अन्यस्मिन् स्थाने पियारूणां प्रजाया वि वर्तय गमय क्षिप । तथा कृत्वा च पियारूणाम् देवर्हिसकानां प्रजां जहि । ॥ जहीति । “हन्तेर्जः” इति जादेशे] तस्य “असिद्धवद् अत्रा भात्” इति असिद्धत्वात् “अतो हेः” इति लुगभावः ॥

द्वितीया ॥

यस्य तक्त्वा कासिका हेतिरेकमश्वस्येव वृषणः क्रन्द एति ।

अभिपूर्वं निर्णयते नमो अस्त्वस्मै ॥ २२ ॥

यस्य । तक्त्वा । कासिका । हेतिः । एकम् । अश्वस्यऽइव । वृषणः । क्रन्दः । एति ।

अभिऽपूर्वम् । निऽनयते । नमः । अस्तु । अस्मै ॥ २२ ॥

तक्त्वा [कृच्छ्रेण] जीवनप्रापिका । ॥ [तकि कृच्छ्र]जीवने । अस्माद् “अन्येभ्योपि दृश्यन्ते” इति मनिन् ॥ कासिका । ॥ कास शब्दकुत्सायाम् ॥ कुत्सितशब्दकारिणी आर्तस्वरकरी ज्वरादिपीडा [तस्य] रुद्रस्य हेतिः हननसाधनम् आयुधम् एकम् अपकारिणं पुरुषं वृषणः सेचनसमर्थस्य अश्वस्य क्रन्दः हेष्वाशब्द इव एति प्राप्नोति । सा हेतिस्तत्र अभिपूर्वम् पूर्वपूर्वम् अभिलक्ष्य तत्र योयः प्रथमभावी तन्तं निर्णयते निःशेषेण गमयति नाशं प्रापयति । अस्मै ज्वराद्युपद्रवकारिणे रुद्राय नमोस्तु ॥

तृतीया ॥

योऽन्तरिक्षे तिष्ठति विष्टभितोयज्वनः प्रमृणन् देवपीयून् ।

तस्मै नमो दशभिः शक्करीभिः ॥ २३ ॥

यः । अन्तरिक्षे । तिष्ठति । विऽस्तभितः । अयज्वनः । प्रऽमृणन् । देवऽपीयून् ।

तस्मै । नमः । दशऽभिः । शक्करीभिः ॥ २३ ॥

यो रुद्रः अन्तरिक्षे आकाशे निराधारप्रदेशे विष्टभितः विशेषेण स्त-
भितः निरुद्धगतिस्तिष्ठति । किं कुर्वन् । अयज्वनः दर्शपूर्णमासादियागेन
इष्टवन्तो जना यज्वानः तद्विपरीता अयज्वानः तान् देवपीयून् देवानां
हिंसकान् जनान् प्रमृणन् प्रकर्षेण हिंसन् । तस्मै रुद्राय दशभिः श-
करीभिः । शक्य इति अङ्गुलिनाम् । कर्मसु शक्ताभिः अङ्गुलिभिः न-
मोस्तु । अङ्गुलिवन्धनेन प्रणामं कुर्म इत्यर्थः ॥

चतुर्थी ॥

तुभ्यमारण्याः पशवो मृगा वने हिता हंसाः सुपर्णाः शकुना वयांसि ।

तव यक्षं पशुपते अप्सु अन्तस्तुभ्यं क्षरन्ति दिव्या आपो वृधे ॥ २४ ॥

तुभ्यम् । आरण्याः । पशवः । मृगाः । वने । हिताः । हंसाः । सुपर्णाः ।

शकुनाः । वयांसि ।

तव । यक्षम् । पशुपते । अप्सु । अन्तः । तुभ्यम् । क्षरन्ति । दिव्याः ।

आपः । वृधे ॥ २४ ॥

हे पशुपते पशूनां पालयितर्महादेव तुभ्यं त्वदर्थम् आरण्याः अरण्ये
भवाः पशवः । तानेव यथेच्छं स्वीकुरु । ग्राम्यान् पशून् मा बाधिष्ठा
इत्यर्थः । आरण्यानेव पशून् निर्दिशति । वने अरण्ये हिताः विधात्रा
स्थापिता मृगाः हरिणशार्दूलसिंहाद्याः । [हंसाः] एतत्संज्ञाः पक्षिणः ।
सुपर्णाः शोभनपतङ्गाः श्येनाः । शकुनाः अन्ये च शकुनयो वनचराः
पक्षिणः । एवमात्मकानि वयांसि पक्षिजातानि हे रुद्र त्वदर्थं भागत्वेन
कल्पितानि । तव त्वदीयं यक्षम् पूज्यं स्वरूपम् अप्सु अन्तः उदकेषु मध्ये
वर्तते अतः तुभ्यं त्वदर्थं मृधे उन्दनाय । ॥ शृधु मृधु उन्दे ।
अस्मात् संपदादिलक्षणो भावे क्तिप् ॥ अभिषेकाय दिव्याः दिवि
भवा आपः क्षरन्ति प्रवहन्ति । अस्मदुपभोग्यम् उदकमपि मा स्पृक्ष
इत्यर्थः ॥

१ ABCER ३ for १. B has no kampa. We with K K S V Cs.

1 S' सक्ताभिः.

पञ्चमी ॥

शिशुमारा अजगराः पुरीकया जषा मत्स्या रजसा येभ्यो अस्यसि ।
न ते दूरं न परिष्ठास्ति ते भव सद्यः सर्वान् परि पश्यसि भूमिं पूर्व-
स्माद्धंस्युत्तरस्मिन् समुद्रे ॥ २५ ॥

शिशुमाराः । अजगराः । पुरीकयाः । जषाः । मत्स्याः । रजसाः । ये-
भ्यः । अस्यसि ।

न । ते । दूरम् । न । परिऽस्था । अस्ति । ते । भव । सद्यः । सर्वान् । प-
रि । पश्यसि । भूमिम् । पूर्वस्मात् । हंसि । उत्तरस्मिन् । समुद्रे ॥ २५ ॥

आरण्यपशुवज्जलचरप्राणिनामपि रुद्रभागत्वम् उच्यते । शिशुमाराः
नक्रविशेषाः । अजगराः सर्पविशेषाः । पुलीकयाद्या जलचराः प्राणि-
विशेषाः । हे रुद्र त्वदर्थम् एते सर्वे जलचराः प्राणिन इत्यर्थः । रज-
सा आत्मीयेन तेजसा येभ्यः जलचरप्राणिभ्यः अस्यसि आयुधं क्षिपसि ।
हे भव ते तव सर्वगतस्य दूरम् विप्रकृष्टं नैवास्ति । [ते] परिष्ठा प-
रिष्ठाय स्थिता प्रजापि न विद्यते । यतस्त्वं सर्वान् कृत्स्नां भूमिं सद्यः
क्षणादेव परि पश्यसि परितः अवलोकयसि । तथा पूर्वस्मात् पुरोवर्ति-
नः समुद्रात् उत्तरस्मिन् उत्तरदिग्वर्तिनि समुद्रे जलधौ हंसि क्षणादेव
गच्छसि । ॥ हन्तिरत्र गत्यर्थः ॥ अतः सर्वगतस्य तव विप्र-
कृष्टं नैवास्ति तथा च शिशुमारादयस्तत्र नित्यसंनिहिता इत्यर्थः ॥

षष्ठी ॥

मा नो रुद्र तक्मना मा विषेण मा नः सं स्वा दिव्येनाग्निना ।
अन्यत्रास्मद् विद्युतं पातयैताम् ॥ २६ ॥

१ BK $\overset{m}{K}\overset{h}{B}$ omit the visarga. २ V हृषा; $\overset{h}{B}CE$ जृषा; R जृषा. We with ADK
 $\overset{h}{K}\overset{h}{S}Cs$. ३ A $\overset{h}{S}$ सर्वा परि. We with AB $\overset{h}{B}CDEK\overset{h}{K}VR$ Cs. ४ B °द्वंस्युत्तर°. ५ So P $\overset{h}{P}$ J. Cp पुलीकयाः. ६ PJ जृषा; corrected into जृषाः. ७ PJCp अस्ति. We
with P. ८ P $\overset{h}{P}$ सर्वान्. We with J Cp. ९ B पातयैताम्.

मा । नः । रुद्र । तक्मना । मा । विषेण । मा । नः । सम । स्वाः ।
दिव्येन । अग्निना ।

अन्यत्र । अस्मत् । विद्युतम् । पातय । एताम् ॥ २६ ॥

हे रुद्र तक्मना कृच्छ्रजीवनकारिणा ज्वरादिरोगेण त्वदीयेन आयुधेन
नः अस्मान् मा सं स्वाः मा संसृज । तथा विषेण स्थावरजङ्गमोद्भवे-
न प्राणापहारिणा मा संसृज । तथा दिव्येन दिवि भवेन अग्निना वै-
द्युतरूपेण तेजसा नः अस्मान् मा संसृज । अस्मत्तः अन्यत्र आरण्यप-
श्चादिषु एतां विद्युतम् त्वदायुधभूतां विद्योतमानाम् अशन्ति पातय प्रक्षिप ॥

सप्तमी ॥

भवो दिवो भव ईशे पृथिव्या भव आ पमे उर्वेऽन्तरिक्षम् ।

तस्मै नमो यतमस्यां दिशीऽतः ॥ २७ ॥

भवः । दिवः । भवः । ईशे । पृथिव्याः । भवः । आ । पमे । उरु ।
अन्तरिक्षम् ।

तस्मै । नमः । यतमस्याम् । दिशि । इतः ॥ २७ ॥

भवः एतत्संज्ञो देवो दिवः द्युलोकस्य ईशे ईष्टे । द्युलोकम् ईशिय-
व्यत्वेन अधितिष्ठतीत्यर्थः । ॥ ईश ऐश्वर्ये । “लोपस्त आत्मनेपदेषु”
इति तलोपः । “अधीगर्घदयेशाम्” इति कर्मणि षष्ठी ॥ तथा
स एव भवः पृथिव्याः भूलोकस्यापि ईशे ईष्टे । तथा उरु विस्तीर्णम्
अन्तरिक्षम् द्यावापृथिव्योर्मध्ये वर्तमानं लोकं स एव भवः आ पमे स्व-
तेजसा आपूरयति । ॥ प्रा पूरणे । अस्मात् छान्दसो लिट् । “आ-
तो लोप इटि च” इति आलोपः ॥ तस्मै त्रैलोक्यव्यापिने ।
अन्यद् उक्तार्थम् [१४] ॥

अष्टमी ॥

भव राजन् यजमानाय मृड पशूनां हि पशुपतिर्वभूथ ।

१ B B C D E K K R S C_s तस्यै. We with P V A. २ P J C_p तस्यै. We with P.
३ P C_p विशि. We with P J.

यः अद्धाति सन्ति देवा इति चतुष्पदे द्विपदेस्य मृड ॥ २८ ॥

भव । राजन् । यजमानाय । मृड । पशूनाम् । हि । पशुपतिः । बभूय ।

यः । अतः दधाति । सन्ति । देवाः । इति । चतुःस्पदे । द्विस्पदे । अस्य ।

मृड ॥ २८ ॥

हे राजन् सर्वस्याधिपते हे भव यजमानाय त्वदर्थं यागं कुर्वते जना-
य मृळं सुखय । त्वं खलु पशूनां पशुपतिर्बभूय “तवेमे पञ्च पशवो वि-
भक्ताः” [९] इति प्रागुदीरितानां गवाश्चादीनां पशूनां पतिः पालयिता
भवसि । पशूनां पशुपतिरिति वृत्त्यवृत्तिभ्यां बहुत्वं स्वामित्वं च प्रतिपा-
द्यते । ॥ “बभूयाततन्य जगृभम ववर्येति निगमे” इति भवतेस्थलि
इडभावो निपात्यते ॥ हि यस्माद् एवं तस्माद् यजमानाय मृडेति
संबन्धः ॥ य आस्तिकः पुरुषो देवा इन्द्रादयो रक्षकाः सन्तीति अद्-
धाति आद्रियते । विश्वसितीत्यर्थः । अस्य अद्धानस्य पुरुषस्य संबन्धिने
चतुष्पदे गवाश्चादये द्विपदे पुत्रभृत्यादिरूपाय च मृळं सुखय ॥

नवमी ॥

मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा नो वहन्तमुत मा नो वक्ष्यतः ।

मा नो हिंसीः पितरं मातरं च स्वां तन्वं रुद्र मा रीरिषो नः ॥ २९ ॥

मा । नः । महान्तम् । उत । मा । नः । अर्भकम् । मा । नः । वहन्तम् ।

उत । मा । नः । वक्ष्यतः ।

मा । नः । हिंसीः । पितरम् । मातरम् । च । स्वाम् । तन्वम् । रुद्र ।

मा । रीरिषः । नः ॥ २९ ॥

हे रुद्र नः अस्माकं संबन्धिनं महान्तम् प्रवयसं वृद्धं मा हिंसीः ।
उत अपि च नः अस्माकम् अर्भकम् शिशुं मा हिंसीः । नः अस्मा-
कं संबन्धिनं वहन्तम् भारवहनक्षमं मध्यवयस्कं पुरुषं मा हिंसीः । उ-
त अपि च वक्षतेः कृतवहनव्यापारान् पुरुषान् नः अस्मदीयान् मा हिं-

1 This is the reading of Sāyana's text also.

सीः । तथा नः अस्मदीयं पितरं मातरं च मा हिंसीः । तथा नः अस्माकं स्वाम स्वकीयां तन्वम शरीरं मा रीरिषः मा हिंसीः । ॥ रिष रुष हिंसायाम् । ण्यन्तात् लुङि चङि रूपम् । “न माङ्योगे” इति अङभावः ॥

दशमी ॥

रुद्रस्यैलवकारेभ्योऽसंसूक्तगिलेभ्यः ।

इदं महास्येभ्यः श्वेभ्यो अकरं नमः ॥ ३० ॥

रुद्रस्य । ऐलवकारेभ्यः । असंसूक्तगिलेभ्यः ।

इदम् । महाऽआस्येभ्यः । श्वेभ्यः । अकरम् । नमः ॥ ३० ॥

अतः परं महादेवस्य परिवारा नमस्कारेण प्रार्थ्यन्ते । रुद्रस्य महादेवस्य संबन्धिभ्यः ऐलवकारेभ्यः । ॥ इल प्रेरणे । अस्माद् भावे घञ् । ततो मतर्थायो वकारः ॥ । एलवानि प्रेरणयुक्तानि कर्माणि कुर्वन्तीति एलवकारेण प्रमथगणाः । तेभ्यः अहं नमस्करोमि । तथा असंसूक्ताः । । सम्यक् सूक्तं शोभनं भाषितं संसूक्तम् । तद्विपरीतम् असंसूक्तम् असमीचीनम् अशोभनवचनं गृणन्ति भाषन्ति इति असंसूक्तगिलाः । ॥ गृशब्दे इत्यस्माद् औणादिक इलच् प्रत्ययश्चिलोपश्च ॥ । यद्वा तादृग्भाषणं यथा भवति तथा गिरन्ति भक्षयन्तीति असंसूक्तगिलाः । ॥ गृ निगरणे इत्यस्मात् पचाद्यच् । गुणं बाधित्वा “ऋत इद्धातोः” इति व्यत्ययेन इत्वम् । “अचि विभाषा” इति लत्वम् । यद्वा गल अदने इत्यस्माद् वा अच् प्रत्ययः । छान्दसम् इत्वम् ॥ । एवंभूतेभ्यो रुद्रगणेभ्यो नमस्करोमि ॥ महास्येभ्यः महत् प्रभूतम् आस्यं मुखविवरम् एषाम् अस्तीति महास्याः । ॥ “आन्महतः” इति आत्वम् ॥ । मृगयाविहारार्थं किरातवेषधारिणो देवस्य संबन्धिभ्यः [श्वेभ्यः] सारमेयेभ्यः इदं नमः अ-

१ So we with all our MSS. and vaidikas. २ B श्वेभ्यो.

1 S' परिवारनमः. 2 S' गृ श०. 3 So S'. Have we to add some such words as गल स्यावे इत्यस्माद्? 4 S' has the words आन्महत इति आत्वम् after मृगयाविहारार्थं.

यः श्रद्धांति सन्ति देवा इति चतुष्पदे द्विपदेस्य मृड ॥ २८ ॥

भव । राजन् । यजमानाय । मृड । पशूनाम् । हि । पशुपतिः । बभूय ।

यः । श्रुतऽदधाति । सन्ति । देवाः । इति । चतुःऽपदे । द्विऽपदे । अस्य ।

मृड ॥ २८ ॥

हे राजन् सर्वस्याधिपते हे भव यजमानाय त्वदर्थं यागं कुर्वते जना-
य मृळं सुखय । त्वं खलु पशूनां पशुपतिर्बभूय “तवेमे पञ्च पशवो वि-
भक्ताः” [९] इति प्रागुदीरितानां गवाश्चादीनां पशूनां पतिः पालयिता
भवसि । पशूनां पशुपतिरिति वृत्त्यवृत्तिभ्यां बहुत्वं स्वामित्वं च प्रतिपा-
द्यते । ॥ “बभूयाततन्थ जगृभम ववर्थेति निगमे” इति भवतेस्थलि
इडभावो निपात्यते ॥ हि यस्माद् एवं तस्माद् यजमानाय मृडेति
संबन्धः ॥ य आस्तिकः पुरुषो देवा इन्द्रादयो रक्षकाः सन्तीति श्रद्-
धाति आद्रियते । विश्वसितीत्यर्थः । अस्य श्रद्धाधानस्य पुरुषस्य संबन्धिने
चतुष्पदे गवाश्चादये द्विपदे पुत्रभृत्यादिरूपाय च मृळं सुखय ॥

नवमी ॥

मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा नो वहन्तमुत मा नो वक्ष्यतः ।

मा नो हिंसीः पितरं मातरं च स्वां तन्वं रुद्र मा रीरिषो नः ॥ २९ ॥

मा । नः । महान्तम् । उत । मा । नः । अर्भकम् । मा । नः । वहन्तम् ।

उत । मा । नः । वक्ष्यतः ।

मा । नः । हिंसीः । पितरम् । मातरम् । च । स्वाम् । तन्वम् । रुद्र ।

मा । रीरिषः । नः ॥ २९ ॥

हे रुद्र नः अस्माकं संबन्धिनं महान्तम् प्रवयसं वृद्धं मा हिंसीः ।
उत अपि च नः अस्माकम् अर्भकम् शिशुं मा हिंसीः । नः अस्मा-
कं संबन्धिनं वहन्तम् भारवहनक्षमं मध्यवयस्कं पुरुषं मा हिंसीः । उ-
त अपि च वक्षतेः कृतवहनव्यापारान् पुरुषान् नः अस्मदीयान् मा हिं-

1 This is the reading of Sāyana's text also.

सीः । तथा नः अस्मदीयं पितरं मातरं च मा हिंसीः । तथा नः अस्माकं स्वाम् स्वकीयां तन्वम शरीरं मा रीरिषः मा हिंसीः । ॥ रिष रुष हिंसायाम् । ण्यन्तात् लुङि चङि रूपम् । “न माङ्योगे” इति अडभावः ॥

दशमी ॥

रुद्रस्यैलवकारेभ्योऽसंसूक्तगिलेभ्यः ।

इदं महास्येभ्यः श्वेभ्यो अकरं नमः ॥ ३० ॥

रुद्रस्य । ऐलवकारेभ्यः । असंसूक्तगिलेभ्यः ।

इदम् । महाऽआस्येभ्यः । श्वेभ्यः । अकरम् । नमः ॥ ३० ॥

अतः परं महादेवस्य परिवारा नमस्कारेण प्रार्थ्यन्ते । रुद्रस्य महादेवस्य संबन्धिभ्यः ऐलवकारेभ्यः । ॥ इल प्रेरणे । अस्माद् भावे घञ् । ततो मतर्थायो वकारः ॥ । एलवानि प्रेरणयुक्तानि कर्माणि कुर्वन्तीति एलवकाराः कर्मकराः प्रमथगणाः । तेभ्यः अहं नमस्करोमि । तथा असंसूक्तगिलेभ्यः । सम्यक् सूक्तं शोभनं भाषितं संसूक्तम् । तद्विपरीतम् असंसूक्तम् असमीचीनम् अशोभनवचनं गृणन्ति भाषन्ति इति असंसूक्तगिलाः । ॥ गृशब्दे इत्यस्माद् औणादिक इलच् प्रत्यय-यष्टिलोपश्च ॥ । यद्वा तादृग्भाषणं यथा भवति तथा गिरन्ति भक्षयन्तीति असंसूक्तगिलाः । ॥ गृ निगरणे इत्यस्मात् पचाद्यच् । गुणं बाधित्वा “ऋत इद्धातोः” इति व्यत्ययेन इत्वम् । “अचि विभाषा” इति लत्वम् । यद्वा गल अदने इत्यस्माद् वा अच् प्रत्ययः । छान्दसम् इत्वम् ॥ । एवंभूतेभ्यो रुद्रगणेभ्यो नमस्करोमि ॥ महास्येभ्यः महत् प्रभूतम् आस्यं मुखविवरम् एषाम् अस्तीति महास्याः । ॥ “आन्महतः” इति आत्वम् ॥ । मृगयाविहारार्थं किरातवेषधारिणो देवस्य संबन्धिभ्यः [श्वेभ्यः] सारमेयेभ्यः इदं नमः अ-

१ So we with all our MSS. and vaidikas. २ B श्वेभ्यो.

1 S' परिवारनमः. 2 S' गृ श°. 3 So S'. Have we to add some such words as गल सावे इत्यस्माद्? 4 S' has the words आन्महत इति आत्वम् after मृगयाविहारार्थं.

करम् करोमि । ॥ करोतेश्चान्दसौ लुङ् । “कृमृहुरुहिभ्यश्चान्दसि”
इति ह्येः अङ् आदेशः ॥

एकादशी ॥

नमस्ते घोषिणीभ्यो नमस्ते केशिनीभ्यः ।

नमो नमस्कृताभ्यो नमः संभुञ्जतीभ्यः ।

नमस्ते देव सेनाभ्यः स्वस्ति नो अभयं च नः ॥ ३१ ॥ (७)

नमः । ते । घोषिणीभ्यः । नमः । ते । केशिनीभ्यः ।

नमः । नमः ऽकृताभ्यः । नमः । समऽभुञ्जतीभ्यः ।

नमः । ते । देव । सेनाभ्यः । स्वस्ति । नः । अभयम् । च । नः ॥ ३१ ॥ (७)

हे रुद्र ते त्वदीयाभ्यो घोषिणीभ्यः प्रभूतघोषयुक्ताभ्यः सेनाभ्यः न-
मोस्तु । तथा ते त्वदीयाभ्यः केशिनीभ्यः विपरीताकृतिकेशयुक्ताभ्यः वि-
कीर्णकेशयुक्ताभ्यो वा सेनाभ्यो नमोस्तु । याश्च त्वदीयाः सेना नमस्कृ-
ताः च चेश्वरप्रभृतयः ताभ्यश्च नमोस्तु । संभुञ्जतीभ्यः सहभोजनं कुर्व-
तीभ्यः सेनाभ्यो नमोस्तु । हे देव रुद्र ते त्वदीयाभ्यः उक्तव्यतिरिक्ताभ्यः
सेनाभ्यो नमोस्तु । हे देव त्वत्प्रसादात् नः अस्मभ्यं स्वस्ति क्षेमम् अ-
भयं च न भयराहित्यमपि भवतु । स्वस्तिशब्दयोगात् स्वस्त्ययनकर्मणि
विनियोगः । भयराहित्यप्रार्थनाच्च अद्भुतशान्तावपि । इति लिङ्गानुसारेण
सर्वत्र विनियोगो द्रष्टव्यः ॥

सप्तमसूक्तम् ।

इति सायणाचार्यविरचिते अथर्वसंहिताभाष्ये

एकादशकाण्डे प्रथमोऽनुवाकः ॥

द्वितीयेऽनुवाके षट् सूक्तानि । तत्र “तस्यौदनस्य” इत्यादिसूक्तत्रयम्
अर्थसूक्तम् । तेन बृहस्पतिसवाख्ये सवयज्ञे हविरभिमर्शनसंपातदातृवा-
चनदानादीनि कर्माणि कुर्यात् ॥

तथा अभिचारकर्मणि सवविधानेन ओदनं पक्ता पृषातकेन उपसिञ्च्य

1 Sāyana's text also: चन for our च नः.

श्रीगणाधिपतये नमः ॥ निर्विघ्नम् अस्तु ॥

यस्य निश्चसितं वेदा यो वेदेभ्योखिलं जगत् ५

निर्ममे तम् अहं वन्दे विद्यातीर्थमहेश्वरम् ॥ १ ॥

एकादशकाण्डे पञ्चानुवाकाः । प्रथमेनुवाके सप्त सूक्तानि । तत्र “अग्ने जायस्व” इत्यादिसूक्तचतुष्टयम् अर्थसूक्तम् । तेन ब्रह्मौदनसवे निरुपह-
विरभिमर्शनसंपातदातृवाचनदानानि कुर्यात् । तत्र “अग्ने जायस्व” [१]
इति प्रथमया ब्रह्मौदनादिसवयज्ञेषु मथ्यमानम् अग्निम् अनुमन्त्रयेत् ।
“कृणुत धूमम्” [२] इति द्वितीयया मथनसमये उत्पद्यमानधूमानुमन्त्रणं
कुर्यात् । “अग्नेजनिष्ठाः” [३] इति तृतीयस्यास्त्रिभिः पादैर्मथ्यमानं जा-
ताग्निम् अनुमन्त्रयेत् । “अस्यै रयिम्” इति चतुर्थेन पादेन पत्न्यै फलं
काङ्क्षन् अग्निम् अनुमन्त्रयेत् । “समिद्धः” [४] इति चतुर्थ्या काष्ठैः प्र-
ज्वाल्यमानम् अग्निम् अनुमन्त्रयेत् । “उत्तमं नाकम्” इति चतुर्थे पादे
दातारं वाचयेत् । यद् आह कौशिकः । “अग्नीन् आधास्यमानः स
वान् वा दास्यन् संवत्सरं ब्राह्मौदनिकम् अग्निं दीपयति” इत्युपक्रम्य
“अग्ने जायस्वेति मथ्यमानम् अनुमन्त्रयते । पत्नी मन्त्रं संनमयति यज-
मानश्च । कृणुत धूमम् इति धूमम् अग्नेजनिष्ठा इति जातं समिद्धो
“अग्निरिति समिध्यमानम्” इति [कौ० ८. १] ॥

ब्रह्मौदनसवयज्ञ एव देवपितृमनुष्यार्थं व्रीहिराशीन् त्रेधा विभक्तान् “त्रे-
धा भागः” [५] इति ऋचस्त्रिभिः पादैः कर्ता अनुमन्त्रयेत् । “यो दे-
वानाम्” इति चतुर्थपादेन पत्नीम् अनुमन्त्रयेत् । “अग्ने सहस्वान्” [६]
इति ऋचा दातारम् अनुमन्त्र्य देवभागं कुम्भ्यां निर्वपेत् । सूत्रितं हि ।

1 S' तृतीयया for तृतीयस्याः. 2 S' मथ्यमान°. 3 S' सवांदास्यन्. We with Kausi-
ka. 4 S' सांवत्सरं. We with Kausika. 5 S' यजमानंच.

आदिष्टान् अंशान् अजानत्यै प्रयच्छति । तांस्त्रेधा भाग इति ब्रीहिरा-
शिषु निदधाति । तेषां त्रयः पितॄणां तं श्राद्धं करोति । यो मनुष्याणां
“तं ब्राह्मणान् भोजयति । यो देवानां तम् अग्ने सहस्वान् इति दक्षिणं
“जान्वाच्यापराजितामुखः प्रह्वो वा मुष्टिभिः प्रसृताञ्जलिभिः कुम्भ्यां नि-
र्वपति” इति [कौ० ८. २] ॥

तत्रैव कर्मणि “साकं सजातैः” [७] इति ऋचा निरुप्तान् ब्रीहीन्
उलूखले आवपेत् । सूत्रितं हि । “साकं सजातैरिति ब्रीहीन् उलूखल
आवपति” इति [कौ० ८. २] ॥ अत्र “साकम्” इत्यर्थेन उलूखले
ब्रीहीन् आवपेत् । “उर्ध्वो नाकस्य” इत्यर्थेन पच्यमानस्य ओदन-
स्योपरि गर्तं कुर्याद् इति भाष्यकारः ॥

तत्रैव कर्मणि ब्राह्मोदनिकस्याग्नेः पश्चाद्भागे औक्षं वा आनडुहं वा
चर्म प्रस्तृणन्तं यजमानम् “इयं मही” [८] इति ऋचा वाचयेत् । “इयं
महीति चर्मास्तृणाति प्राग्ग्रीवम् उत्तरलोम” इति [कौ० ८. १] सूत्रात् ॥

“एतौ ग्रावाणौ” [९] इति ऋचः प्रथमपादेन उलूखलमुसलं चर्मणि
स्थापयेत् । “निर्भिन्ध्यंशून्” इति पादत्रयेण ब्रीहीन् अवहन्यात् । “गृ-
हाण ग्रावाणौ” इत्यर्थेन उलूखलमुसलम् अवहननार्थं पत्नीं ग्राहयेत् ।
“त्रयो वराः” इत्यर्थेन निर्वापानन्तरं वरं [वृणन्तावनुमन्त्रयते । सूत्रितं
हि । “एतौ”] ग्रावाणौ [९] अयं ग्रावा [१२. ३. १४] इत्युलूखलमुसलं
शूर्पं प्रक्षालितं चर्मण्याधाय गृहाण ग्रावाणौ [१०] इत्युभयं गृह्णाति” इति
[कौ० ८. २] “निर्भिन्ध्यंशून् ग्राहिं फाप्मानम् इत्यवहन्ति” इति [कौ०
८. २] “त्रयो वरा इति त्रीन् वरान् वृणीष्व” इति च [कौ० ८. २] ॥

तत्र प्रथमा ॥

अग्ने जायस्वादितिर्नाथितेयं ब्रह्मोदनं पचति पुत्रकामा ।

सप्तर्षयो भूतकृतस्ते त्वा मन्यन्तु प्रजया सहेह ॥ १ ॥

1 BCK सप्तर्षयो. We with ADKRŠKVCs.

1 S' मर्त. The emendation is conjectural. 2 S' मूर्ज. 3 S' ऋचा. 4 S' एव for
अव°. 5 S' has simply वृणीतौ in place of the words in the brackets. 6 S' शूर्प°.

अग्ने । जायस्व । अदितिः । नाथिता । इयम् । ब्रह्मऽओदनम् । पचति ।
पुत्रऽकामा ।

सप्तऽऋषयः । भूतऽकृतः । ते । त्वा । मन्थन्तु । प्रऽजया । सह । इह ॥ १ ॥

हे अग्ने जायस्व मथनाद् उत्पद्यस्व । ॥ जर्नी प्रादुर्भावे । दि-
वादित्वात् श्यन् । “ज्ञाजनोर्जा” इति जादेशः ॥ किमर्थं जन-
नप्रार्थनम् इति आह । नाथिता नाथमाना याचमाना । ॥ नाथृ
याञ्जायाम् । अस्मात् कर्तरि निष्ठा ॥ इष्टफलम् आशंसमाना इयम्
अदितिः अदीना देवमाता पुत्रकामा पुत्रान् कामयमाना । ॥ “शी-
लिकमिभक्षाचरिभ्यो णः” इति कमेर्णप्रत्ययः ॥ ब्रह्मौदनम् । ब्रह्मणे
जगत्स्रष्ट्रे स्वाहाकारेण दे० ओदनो ब्रह्मौदनः । यद्वा ब्रह्मौदनसवाख्ये
अस्मिन् कर्मणि ब्राह्मणानां भोजनाय भागत्वेन कल्पित ओदं ब्रह्मौद-
नः । तं पचति निर्वापादिक्रमेण पक्वं करोति । तदर्थम् हे अग्ने जा-
यस्वत्यर्थः । ब्रह्मौदनपाकन आदितः पुत्रोत्पत्तिस्तैत्तिरीयके समानः ।
“अदितिः पुत्रकामा साध्येभ्यो देवेभ्यो ब्रह्मौदनम् अपचत् । तस्या उ-
च्छेषणम् अददुः । तत् [प्राश्नात्] । सा रेतोधत्त । तस्यै चत्वार आ-
दित्या अजायन्त” इति [तै० सं० ६. ५. ६. १] । अदितिकर्तृकस्य ब्रह्मौद-
नपाकस्य पूर्वम् अतिवृत्तत्वेन इदानीम् भावात् अदितिशब्दस्य स्थाने
पत्नीयजमानयोर्नामग्रहणं कर्तव्यम् । यद् आह कौशिकः । “पत्नी मन्त्रं
संनमयति यजमानश्च” इति [कौ० ८. २] । सप्तऽऋषयः सप्तसंख्याका
ऋषयः अतीन्द्रियार्थस्य द्रष्टारो मरीच्यत्तिप्रमुखाः । ॥ “दिक्सं-
ख्ये संज्ञायाम्” इति संख्याशब्दस्य समानाधिकरणेन उत्तरपदेन समा-
सः ॥ भूतकृतः भूतानां पृथिव्यादीनां कर्तारः स्रष्टारस्ते प्रसिद्धाः
हे अग्ने त्वा त्वाम् इह अस्मिन् देवयजने प्रजया पुत्रपौत्रादिरूपया यज-
मानसंबन्धिन्या सह मन्थन्तु मथनेन उत्पादयन्तु । ॥ मन्थ विलो-
डने इति धातुः ॥

१. P कृतऽकृतः. We with P J Cp.

1 S' शीलिका०. 2 S' भिक्षा०. 3 S' ब्रह्मो०. 4 S' मन्थतु.

कृणुत धूमं वृषणः सखायोद्रोघाविता वाचमच्छ ।

अयमग्निः पृतनाषाट् सुवीरो येन देवा असहन्त दस्यून ॥ २ ॥

कृणुत । धूमम् । वृषणः । सखायः । अद्रोघऽअविता । वाचम् । अच्छ ।

अयम् । अग्निः । पृतनाषाट् । सुवीरः । येन । देवाः । असहन्त । दस्यून ॥ २ ॥

हे वृषणः वृषाणः कामानां वर्षितारः । ॥ “वा षपूर्वस्य नि-
गमे” इति दीर्घाभावः ॥ सखायः समानख्यानाः सर्वजगन्मित्र-
भूताः सप्तऋषयः ऋत्विजो वा यूयं धूमं कृणुत मथनेन उत्पादय-
त । ॥ कृवि हिंसाकरणयोश्च । “धिन्विकृण्व्योर च” इति उग्र-
त्ययः । ॥ तीर्थाश्वस्वः बलीयस्वम् अन्यत्र विकरणेभ्यः” इति वचनात्
तिङ् एव । ॥ दात्तत्वम् । ॥ पादादित्वात् निघाताभावः ॥ अद्रोघाविता
अद्रोहकाः सुतयर्थम् अनूच्यमानाम ऋगूपां वाचम् आनृद्धिः अयं
“एतौ मेः पृतनाषाट् पृतनाः शात्रवीः सेनाः सहते अभिभवतीति
स्थापयेत् ॥ ॥ षह अभिभवे । “छन्दसि सहः” इति ण्विप्रत्य-
हाणः “सहेः साडः सः” इति षत्वम् ॥ “अग्ने हंसि न्यत्ति-
म” इति निगमः [ऋ० सं० १०. ११८. १] । सुवीरः वीरा विक्रान्ता
देवाः शोभनैस्तेरुपेतः । यद्वा वीर्याजायन्त इति वीराः पुत्रा यजमान-
संबन्धिनः । शोभनैस्तेर्युक्तः । जायत इत्यर्थः । ॥ “वीरवीर्यौ च”
इति उत्तरपदाद्युदात्तत्वम् ॥ शोभनवीर्योपेतत्वम् अग्नेः समर्थयते ।
येन अग्निना देवा इन्द्रादयो दस्यून उपक्षपयितृन् असुरान् असहन्त अ-
भ्यभवन् । सोयम् अग्निरिति संबन्धः ॥

१ All our MSS. and vaidikas असहन्त (the pada MSS. and vaidikas असहन्त) except Cs, which has असहन्त changed to असहन्त, and this I adopt, though I suspect the authority of Cs for the correction is the accent in the corresponding passage in the *Rigveda* (III. 29. 9). २ P J °अविताः. Cp °अविता corrected to °अविताः. We with P.

1 S' सचरि°.

अनेन अर्थसूक्तेन अभिमृश्य संपात्य अभिमन्य द्वेभ्यां प्रयच्छेत् । द्वेष्यं वा अनेन अर्थसूक्तेन अभिमृशेत् हुताज्यशेषेण संपातयेद् वा ॥

विपक्षे बाधपुरःसरम् ओदनस्यैव प्राशितृत्वं प्राशितव्यत्वं च अग्रे वक्ष्यते । तत्र प्राशितुरोदनस्य शिरःप्रभृतीनि अङ्गानि कल्पयति ॥

(१) तस्यौदनस्य बृहस्पतिः शिरो ब्रह्म मुखम् ॥ १ ॥

तस्य । ओदनस्य । बृहस्पतिः । शिरः । ब्रह्म । मुखम् ॥ १ ॥

द्यावापृथिवी श्रोत्रे सूर्याचन्द्रमसावक्षिणी सप्तऋषयः प्राणापानाः ॥ २ ॥
द्यावापृथिवी इति । श्रोत्रे इति । सूर्याचन्द्रमसौ । अक्षिणी इति । सप्तऋषयः । प्राणापानाः ॥ २ ॥

तस्य प्रसिद्धस्य विराडात्मना भावनीयस्य ओदनस्य बृहस्पतिर्देवः शिरः मूर्धा । तस्यापि कारणभूतं यद् ब्रह्म तत् ओदनस्य मुखम् आस्यम् ॥ द्यावापृथिवी श्रोत्रे सूर्याचन्द्रमसावक्षिणी सप्तऋषयः प्राणापानाः ॥ २ ॥ “दिवो द्यावा” इति द्यावादेशः ॥ ते उभे अस्य ओदनस्य विराडात्मनः श्रोत्रे । ॥ श्रवणेन्द्रियस्य एकत्वेपि तद्गोलकापेक्षया द्वित्वम् ॥ सूर्याचन्द्रमसौ सूर्यः सर्वस्य प्रेरक आदित्यः । ॥ “[राज]सूयसूर्यः” इति निपात्यते ॥ चन्द्रम् आह्लादकरम् अमृतं मिमीते सर्वस्य जगतो निर्मिमीत इति चन्द्रमाः । ॥ चन्द्रे माडित इति [उ० ४, २२७] औणादिकः असिप्रत्ययः । सूर्यश्च चन्द्रमाश्च सूर्याचन्द्रमसौ । “देवताद्वन्द्वे च” इति पूर्वपदस्य आनङ् आदेशः ॥ तौ अस्य विराडात्मन ओदनस्य अक्षिणी चक्षुषी । ये सप्तऋषयः मरीच्यक्षिप्रभृतयस्ते प्राणापानाः । मुखनासिकाभ्यां बहिर्निःसरन् वायुः प्राणः । अन्तः प्रविशन् वायुः अपानः । प्राणश्च अपानश्च प्राणापानौ । ये सप्तऋषयस्तेऽस्य प्राणापानात्मना भावनीया इत्यर्थः । ॥ प्राणापानयोर्द्वित्वेपि उद्देश्यसंख्यापेक्षया तयोर्वृत्त्यपेक्षया वा बहुवचननिर्देशः ॥

1 S' omits 'त्वि' in मरीच्यक्षि. 2 S' वृत्तितदापेक्षया for तयोर्वृत्त्यपेक्षया. Or have we to correct: वृत्तितदपेक्षया?

इत्थम् ओदनस्य देवतारूपाणि अङ्गानि परिकल्प्य तत्साधनेष्वपि दे-
वतारूपत्वं संपादयति ॥

चक्षुर्मुसलं कामं उलूखलम् ॥ ३ ॥

चक्षुः । मुसलम् । कामः । उलूखलम् ॥ ३ ॥

दितिः शूर्पमदितिः शूर्पग्राही वातोपाविनक् ॥ ४ ॥

दितिः । शूर्पम् । अदितिः । शूर्पऽग्राही । वातः । अप । अविनक् ॥ ४ ॥

अस्य उक्तमहिमोपेतस्य ओदनस्य उपादानभूतव्रीह्यवहननार्थं यन्मुसलं
तच्चक्षुः चक्षुरिन्द्रियम् । यत् उलूखलं स कामः अभिलाषः । मुसलो-
लूखले हविरवहननार्थं चक्षुरादिरूपेण भावनीये इत्यर्थः ॥ दितिः असु-
रमाता सैव परापवनार्थं शूर्पम् । अदितिः देवमाता सा शूर्पग्राही तस्य
शूर्पस्य ग्राहीत्री । या शूर्पेण परापुनाति सा अदित्यात्मना भावनीये-
त्यर्थः । वातः वायुः अपाविनक् अतीहन्मिस्तण्डुलाग्निविवेचयति ।
वात । विवेचयति वायुबुद्धिः कार्येत्यर्थः । अत एव तैत्तिरीयके “वा-
युर्वो विविनक्तु” इति मन्त्रवर्णः [तै० सं० १. १. ५. २] । ॥ विचिर्
पृथग्भवति । अस्मात् लङि रुधादित्वात् श्रम । “हल्ङ्याब्भ्यः” इति
लोपे “चोः कुः” इति कुत्वम् ॥

देवाः ३ ओदनस्य विराडात्मना उपासनम् अभिधित्सुस्तत्संबन्धिनां कणादीनां
संबन्धितत्त्वात्मकत्वेन तस्य ओदनस्य सार्वान्तर्यं प्रतिपादयति ॥

इति : अश्वाः कणा गावस्तण्डुला मशकास्तुषाः ॥ ५ ॥

अश्वाः । कणाः । गावः । तण्डुलाः । मशकाः । तुषाः ॥ ५ ॥

कबु फलीकरणाः शरोभ्रम् ॥ ६ ॥

कबु । फलीऽकरणाः । शरः । अभ्रम् ॥ ६ ॥

१ P सूर्पम्. We with P J Cp. २ P कणः. We with P J. ३ BK शिरो°. V recog-
nises both readings. A शीरो° changed to शरो°. We with P C D E K R S Cs.
४ So P P J Cp.

1 S' अपविनक्.

श्याममयोस्य मांसानि लोहितमस्य लोहितम् ॥ ७ ॥

श्यामम् । अयः । अस्य । मांसानि । लोहितम् । अस्य । लोहितम् ॥ ७ ॥

ये ओदनसंबन्धिनः कणास्ते अश्वाः । अश्वात्मना भावनीया इत्यर्थः । ओदनस्य उपादानभूता ये तण्डुलास्ते गावः । परापूर्तास्तुषा मशकाः क्षुद्रजन्तवः ॥ ये फलीकरणास्तत् कम्बु । कं शिर एव भ्रुवौ यस्य प्राणिजातस्य तत् कम्बु । शिरसो भ्रुवोश्च भेदो न दृश्यत इत्यर्थः । तथाविधप्राण्यात्मना फलीकरणा भावनीया इत्यर्थः । यद् अभ्रम् अन्तरिक्षे संचरन् मेघस्तद् अस्य शिरः । “बृहस्पतिना शीर्ष्णा” इति [११. ४. १] प्राशने वक्ष्यमाणत्वात् तदुपयोगिदेवतात्मकं शिरः प्राग् उक्तम् । चेतनाचेतनात्मकस्य सर्वस्य जगतः ओदने भावनीयत्वप्रतिपादनप्रसङ्गायातम् एतच्छिर इति न पौनरुक्त्यम् ॥ श्यामम् श्यामवर्णं यत् अयः खनित्राद्युपादानं तत् अस्य विराडात्मन ओदनस्य मांसानि । यल्लोहितम् लोहितवर्णम् अयः ताम्रात्मकं लोके दृश्यते तत् सर्वम् अस्य ओदनस्य लोहितम् असृग् धातुः ॥

पुनरन्यान्यपि वस्तूनि ओदने संपादयति ॥

त्रपु भस्म हरितं वर्णः पुष्करमस्य गन्धः ॥ ८ ॥

त्रपु । भस्म । हरितम् । वर्णः । पुष्करम् । अस्य । गन्धः ॥ ८ ॥

खलः पात्रं स्फ्यावंसावीषे अनुक्ये ॥ ९ ॥

खलः । पात्रम् । स्फ्यौ । अंसौ । ईषे इति । अनुक्ये इति ॥ ९ ॥

आन्त्राणि जत्रवो गुदा वरत्राः ॥ १० ॥

आन्त्राणि । जत्रवः । गुदाः । वरत्राः ॥ १० ॥

ओदनपाकानन्तरभावि यद् भस्म तत् त्रपु सीसम् । तदात्मना भस्म भावनीयम् इत्यर्थः । यत् हरितम् हेम तत् अस्य ओदनस्य वर्णः ।

१ K B °वंसाविषे. We with A B C D E K R S V C s. २ P स्फौ. P स्फ्यै. We with J C p. ३ P ईषे. We with P J C p.

1 S' भ्रुवो.

यत् पुष्करम् कमलं तद् अस्य ओदनस्य गन्धः ॥ यः खलः व्रीह्यादि-
धान्यस्य पलालेभ्यो विवेचनस्थानं तद् अस्य पात्रम् धारणार्थम् आव-
पनम् । स्फौ प्रवृद्धौ धान्याधारस्य शकटस्यावयवौ । तावस्य ओदनस्य
अंसौ । ॥ स्फायी वृद्धौ इत्यस्माद् औणादिको डप्रत्ययः ॥ । ये
शकटसंबन्धिन्यौ ईषे ते अस्य ओदनस्य अनूक्ये अंसयोर्मध्यदेहस्य च
संधी । ॥ अनु उच्यते समवेयते संधीयत इति अनूक्या । कर्मणि
ण्यत् । “चजोः कु मिण्यतोः” इति कुत्वम् ॥ । लोके सर्वप्राणिसं-
बन्धीनि आन्त्राणि यानि सन्ति तानि जत्रवः अनडुद्धीवाणां शकटयोजना-
र्या रज्जवः । अशितपीतान्नरससंचारणार्थाः सर्वप्राणिशरीरेषु या गुदास्ता
अस्य वरत्राः ओदनसंबन्धिशकटलाङ्गलयोजनार्थाश्चर्मविकारा रज्जवः ॥

इत्थं सर्वात्मकस्य ओदनस्य स्थाल्यपिधानयोर्द्यावापृथिव्यात्मकताम् आह ॥

इयमेव पृथिवी कुम्भी भवति राध्यमानस्योदनस्य द्यौरपिधानम् ॥ ११ ॥

इयम् । एव । पृथिवी । कुम्भी । भवति । राध्यमानस्य । ओदनस्य । द्यौः ।

अपिऽध्यमि

निम् ॥ ११ ॥

इयं वि

पच्यमान

नि

देव

सं

इ

परिदृश्यमाना पृथिवी प्रथिता विस्तीर्णा भूमिरेव राध्यमानस्य
ओदनस्य उदीरितरीत्या सर्ववस्त्वात्मकस्य कुम्भी पाकार्था
याली भवति । द्यौः द्युलोकः अपिधानम् कुम्भीमुखस्य च्छादकं पात्रम् ।
द्यावापृथिव्योरन्तरालं सर्वम् अयम् ओदनो व्याप्य वर्तत इत्यर्थः ॥

पुनरन्यदपि अवयवजातम् अस्मिन् संपादयति ॥

सीताः पर्शवः सिकता ऊर्बध्यम् ॥ १२ ॥

सीताः । पर्शवः । सिकताः । ऊर्बध्यम् ॥ १२ ॥

सीताः कर्षणोत्पन्ना बीजावापार्था लाङ्गलपद्धतयः । ता अस्य ओद-
नस्य पर्शवः पार्श्वास्थीनि । नद्यादिषु याः सिकतास्ता अस्य ऊर्बध्यम्
अर्धजीर्णतृणात्मकम् उदरगतं शकृत् ऊर्बध्यम् इति उच्यते ॥

पुनरन्यां संपत्तिम् आह ॥

ऋतं हस्तावनेजनं कुल्योपसेचनम् ॥ १३ ॥

ऋतम् । हस्तऽअवनेजनम् । कुल्या । उपऽसेचनम् ॥ १३ ॥

ऋतम् इति उदकनाम । लोके विद्यमानं कृत्स्नम् उदकं हस्तावने-
जनम् अस्य ओदनस्य हस्तप्रक्षालनार्थम् । कुल्या अल्या सरित् । तत्रत्यं
समस्तम् उदकम् अस्य ओदनस्य उपसेचनम् मिश्रणसाधनम् ॥

उदीरितमहिमोपेतस्य पाकार्था कुम्भी पृथिव्येवेत्युक्तम् । तस्या अग्नौ
स्थापनप्रकारम् आह ॥

ऋचा कुम्भ्यधिहिताविज्येन प्रेषिता ॥ १४ ॥

ऋचा । कुम्भी । अधिऽहिता । आविज्येन । प्रऽइषिता ॥ १४ ॥

ब्रह्मणा परिगृहीता साम्ना पर्यूढा ॥ १५ ॥

ब्रह्मणा । परिऽगृहीता । साम्ना । परिऽऊढा ॥ १५ ॥

उदीरितलक्षणा ओदनपाकार्था कुम्भी स्थाली ऋचा ऋग्वेदेन अ-
धिहिता अग्नौवुपरि आहिता स्थापिता । आविज्येन ऋत्विजः अध्वर्य-
वः । तत्संबन्धिकर्मप्रतिपादकेन यजुर्वेदेन प्रेषिता अग्निं प्रगमिता । ब्र-
ह्मणा ब्रह्मवेदेन आथर्वणेन परिगृहीता परितो धारिता । साम्ना सामवे-
देन पर्यूढा पर्यूढा अङ्गारैः परिवेष्टिता ॥

इत्थम् अधिश्रितायां स्थाल्याम् ओदनपाकस्य अनुगुणं साधनम् आह ॥

बृहदायवनं रथन्तरं दर्विः ॥ १६ ॥

बृहत् । आऽयवनम् । रथम्ऽतरम् । दर्विः ॥ १६ ॥

बृहत् साम आयवनम् उदके प्रक्षिप्तानां तण्डुलानां मिश्रणसाधनं
काष्ठम् । तथा रथन्तरं साम दर्विः ओदनोद्धारणसाधनम् ॥

ईदृग्विधस्य ओदनस्य पक्त्वन् दर्शयति ॥

ऋतवः पक्ता आर्तवाः समिन्धते ॥ १७ ॥

१ K V कुल्योप^०. We with K^m B^h A B C D E R S^m Cs. २ B^० इयचनम्.

१ S' आथर्वेण.

ऋतवः । प॒त्तारः । आ॒र्त॒वाः । स॒म । इ॒न्ध॒ते ॥ १७ ॥

ऋतवः वसन्ताद्याः षट् अस्य ओदनस्य पत्तारः पचिक्रियायाः क-
र्तारः । सर्वजगदात्मकौदनपाकस्य कालाधीनत्वात् नान्यः पक्तुं शक्नोती-
त्यर्थः । आर्तवाः ऋतुसंबन्धिनः अहोरात्राः तत्तद्वतौ जायमानाः प्रा-
णिविशेषा वा समिन्धते संदीपयन्ति । यथा ओदनः पच्यते तथा अ-
ग्निं ज्वलयन्तीत्यर्थः । ॥ इन्धी दीप्तौ ॥

साक्षात्पक्त्वम आदित्यस्यैवेति दर्शयति ॥

च॒रुं प॒ञ्च॒बिल॒मुखं घ॒र्मोऽभी॒न्धे ॥ १८ ॥

च॒रुम । प॒ञ्च॒ऽबिल॒म । उ॒खम । घ॒र्मः । अ॒भि । इ॒न्धे ॥ १८ ॥

चरुशब्दः ओदनवचनः । तस्य पाकार्या स्यात्यपि चरुरित्युच्यते । तं
चरुं पञ्चबिलम् “गावो अश्वाः पुरुषा अजावयः” [११. २. ९] इति
प्रागुदीरितपञ्चपशूपत्तिहेतुत्वेन पञ्चधा विभिन्नमुखम् । यद्वा अन्तः पञ्चधा
गृहकैः प्रविभक्तम् । पञ्चबिलः । यद् आह आपस्तम्बः “पञ्च-
“बिलस्य चरोर्विज्ञायते आज्य आग्नेयः पूर्वस्मिन् बिले । दधनैन्द्रो
मुखे । शृते प्रतिदुहि नीतमिश्रे वा वैश्वदेवः पश्चिमे । अप्सु मै-
त्रावरुण उत्तरे । पयसि बार्हस्पत्यो मध्यमे” इति । एवंभूतम् उखम् ।
चरुशब्दापेक्षया पुलङ्गता । उखां स्थालीं घर्मः प्रवर्ग्यात्मकस्तीक्ष्ण आ-
दित्यः अभीन्धे अभितपति ॥

अस्यौदनस्य सर्वलोकप्राप्तिसाधनताम् आह ॥

ओ॒द॒नेन॑ य॒ज्ञव॒चः स॒र्वे लो॒काः स॒मा॒प्याः ॥ १९ ॥

ओ॒द॒नेन॑ । य॒ज्ञऽव॒चः । स॒र्वे । लो॒काः । स॒मऽआ॒प्याः ॥ १९ ॥

इत्थं महाप्रभावेण पक्वेन ओदनेन यज्ञवचः यज्ञैः अग्निष्टोमादिभिः

१ P र॒त्तारः. We with P J Cp.

२ AB अभी॒न्धे. We with B C D E K K̄ R S̄ Y C s.

३ P य॒ज्ञऽव॒चः. We with P J Cp.

१ S' ०क्रियायां. २ S' ग्रहकैः. ३ S' शृ॒णे.

४ See Śāyana on Taittirīya Sāmhita I. 6. 1, where the author is merely called कल्पसूत्रकारः.

प्राप्तव्यत्वेन उच्यमानाः । ॥ वचेः कर्मणि विच् ॥ सर्वे लो-
काः भूम्यन्तरिक्षस्वर्गाद्याः समाप्याः सम्यग् आप्तुम अर्हाः । सर्वलोका-
वाप्तिः अस्यौदनस्य फलम् इत्यर्थः ॥

पुनरपि अस्य महिमानम् आह ॥

यस्मिन्समुद्रो द्यौर्भूमिस्त्रयोवरपरं श्रिताः ॥ २० ॥

यस्मिन् । समुद्रः । द्यौः । भूमिः । त्रयः । अवरऽपरम् । श्रिताः ॥ २० ॥

यस्मिन्नोदने समुद्रः उदधिः द्यौः आकाशः द्युलोको वा भूमिः पृ-
थिवी एते त्रयः अवरपरं श्रिताः । एकः अवरः अधस्ताद् भवति अन्यः
परस्ताद् यथा भवति तत् अवरपरम् । उत्तराधरभावेन स्थिता इत्यर्थः ॥

सर्वजगत्कल्पनास्पदत्वलक्षणं माहात्म्यम् अस्य दर्शयति ॥

यस्य देवा अकल्पन्तोच्छिष्टे षडशीतयः ॥ २१ ॥

यस्य । देवाः । अकल्पन्त । उत्तऽशिष्टे । षट् । अशीत्यः ॥ २१ ॥

। प्राणाः । त्वा । हास्यान्तः ।

यस्य ओदनस्य उच्छिष्टे यागावशिष्टे जशं षडशीतयः ॥

ख्याका देवा अकल्पन्त समर्था वीर्यवन्तः अभवन् । अथ वा ।

पिरन्तर्णीतण्यर्थः ॥ । सर्वे जगद् अकल्पयन् । तथा च अग्रे समी-
क्षास्यते । “उच्छिष्टे नाम रूपं चोच्छिष्टे लोक आहितः” [११
१] इत्यादिना । तेन ओदनेन सर्वे लोकाः समाप्या इति संबन्धः ॥

उक्तं माहात्म्यं गुरुमुखात् ज्ञातव्यम् इत्यभिप्रेत्य शिष्यप्रश्नम् उद्गा-
वयति ॥

तं त्वौदनस्य पृच्छामि यो अस्य महिमा महान् ॥ २२ ॥

तम् । त्वा । ओदनस्य । पृच्छामि । यः । अस्य । महिमा । महान् ॥ २२ ॥

हे गुरो त्वा त्वाम ओदनस्य तं महिमानं पृच्छामि । अस्यौदनस्य
यो महिमा महान् अधिकतरः ॥

तत्र प्रतिवचने वर्जनीयं [दर्शयति] ॥

स य ओदनस्य महिमानं विद्यात् ॥ २३ ॥

सः । यः । ओदनस्य । महिमानम् । विद्यात् ॥ २३ ॥

नाल्य इति ब्रूयान्नानुपसेचन इति नेदं च किं चेति ॥ २४ ॥

न । अल्पः । इति । ब्रूयात् । न । अनुपऽसेचनः । इति । न । इदम् ।
च । किम् । च । इति ॥ २४ ॥

स प्रसिद्धो यो गुरुः उदीरितलक्षणस्य ओदनस्य महिमानम् माहात्म्यं
विद्यात् जानीयात् असौ उपदेशसमये अल्प इति न ब्रूयात् महिम्नोऽल्प-
त्वं नोपदिशेत् । अनुपसेचनः उपसिच्यते अर्नेनेति उपसेचनं क्षीराज्य-
दध्यादि तद्रहित इति च न ब्रूयात् । न च इदम् इति पुरोवर्तित्वेन
निर्दिश्य ब्रूयात् । किम् इति अनिर्दिष्टरूपेण च न ब्रूयात् । प्रागुक्तप्र-
कारेणैव सार्वार्थ्यं ब्रूयाद् इत्यर्थः ॥

आधिक्यवचनमपि अस्य विषये न युक्तम् इत्याह ॥

यावद् दाताभिमनस्येत तन्नाति वदेत् ॥ २५ ॥

उदीरितगोत्रं न तत् । न । आ । व । वदेत् ॥ २५ ॥

सवयज्ञानुष्ठाता यावत् फलम् अभिमनस्येत मनसा अभिप्रा-
इच्छेत् तत् नाति वदेत् । तत् फलम् अतिक्रम्य अधिकं न ब्रूयाद्
इत्यर्थः ॥

अथ वक्ष्यमाणैः पर्यायैस्तस्योदनस्य प्राशने भावनाविशेषं वक्तुं ब्रह्म-
वादिनां प्रश्नद्वयम् अवतारयति ॥

ब्रह्मवादिनो वदन्ति पराञ्चमोदनं प्राशीः प्रत्यञ्चाऽमिति ॥ २६ ॥

ब्रह्मऽवादिनः । वदन्ति । पराञ्चम् । ओदनम् । प्र । आशीः । प्रत्य-
ञ्चाऽम् । इति ॥ २६ ॥

१ P विद्यात्. We with P J Cp. २ V प्राशीः. ABCR प्राशीः. S D प्राशीः. Cs प्राशीः. Dc प्राशीः changed to प्राशीः. We with V. ३ A B C D E K K R S P P J Cp V Cs Dc all read : प्रत्यञ्चाऽमिति. ४ P प्र । आशीः । P प्र । आशीः । J प्र । आशीः । ५ P P J प्रत्यञ्चाम्. We with Cp.

1 S' असा दश° for असौ उपदेश°. 2 S' वचन for चत्. 3 S' विषयविशेषे for विषये which emendation is conjectural. 4 S' doubtful between मनस्यभि° and मनसाभि°.

त्वमोदुनं प्राशीऽस्त्वामोदुनाऽ इति ॥ २७ ॥

त्वम् । ओदुनम् । प्र । आशीऽः । त्वाम् । ओदुनाऽः । इति ॥ २७ ॥

ब्रह्म वेदः तद् वदितुं शीलम् एषाम् इति ब्रह्मवादिनो ब्रह्मविचारका महर्षयः । ते संभूय वदन्ति परस्परं भाषन्ते । हे देवदत्त त्वम् इमम् ओदुनं पराञ्चम् पराङ्मुखं स्थितं प्राशीः प्राशितवान् असि उत प्रत्यञ्चम् आत्माभिमुखं स्थितं प्राशितवान् असि । प्राशितुस्तव प्राशितव्यः स ओदुनः किं पराङ्मुखः उत अभिमुखः इति प्रश्नः । ॥ “विचार्यमाणानाम्” इति स्मृतः ॥ तथा हे देवदत्त त्वम् ओदुनं प्राशीः भक्षितवान् असि अथ वा स एव ओदुनस्त्वां प्राशीत् इति प्रश्नान्तरम् । ॥ अत्रापि पूर्ववत् स्मृतः ॥

अत्र आद्ये प्रश्ने प्रथमकल्पे दोषम् आह ॥

पराञ्चं चैनं प्राशीः प्राणास्त्वा हास्यन्तीत्येनमाह ॥ २८ ॥

पराञ्चम् । च । एनम् । प्रऽआशीः । प्राणाः । त्वा । हास्यन्ति । इति ।

एनम् । आह ॥ २८ ॥

चशब्दश्चेदर्थे । पराञ्चम् पराङ्मुखत्वेन स्थितम् एनम् ओदुनं प्राशी-
श्चेत् प्राणाः प्राणवायवः त्वा त्वां हास्यन्ति त्यक्ष्यन्तीत्येनं प्राशितारम् अ-
विद्वान् ब्रवीतु । बहिर्मुखः प्राणो बहिर्मुखोदुनप्राशनाय शरीराद् विनि-
र्गतो भवेद् इत्यर्थः ॥

द्वितीयकल्पम् अनूद्य दूषयति ॥

प्रत्यञ्चं चैनं प्राशीरपानास्त्वा हास्यन्तीत्येनमाह ॥ २९ ॥

प्रत्यञ्चम् । च । एनम् । प्रऽआशीः । अपानाः । त्वा । हास्यन्ति । इति ।

एनम् । आह ॥ २९ ॥

१ Dc प्राशीऽस्त्वा° corrected to प्राशीऽस्त्वा°. S Cs प्राशीस्त्वा°. A B C R K K प्रा-
शीऽस्त्वा°. P J प्र । आशीः ३ । P प्र । आशीः ३ । Cp प्र । आशीः । We with Dc P. २ P
J ओदुनाः ३ । P Cp ओदुनाः । ३ P पुनम्. We with P J Cp.

1 S' °मुख—मस्थि—वानसि.

अत्रापि चशब्दश्चेदर्थे । प्रतिमुखम् अवस्थितं चेद् एनम् ओदनं ।
शीस्तर्हि त्वा त्वाम् अपान्ताः अपानवायुवृत्तयो हास्यन्ति त्यक्ष्यन्ति ।
त्येनं प्राशितारम् आह अभिज्ञो ब्रूयात् । अपानवायोरोदनस्य च प्रत्य
ङ्मुखत्वेन अधोङ्गारात् अपानस्य शरीराद् विनिर्गम एव स्याद् इत्यर्थः ॥

द्वितीयप्रश्नः अनङ्गीकारपरास्त इत्याह ॥

नैवाहमोदनं न मामोदनः ॥ ३० ॥

न । एव । अहम् । ओदनम् । न । माम् । ओदनः ॥ ३० ॥

अहम् ओदनं नैव प्राशिषम् । ओदनोपि मां न प्राशीत् । अतः
पक्षद्वयस्यानङ्गीकारात् तत्प्रयुक्तदोषाभाव इत्यर्थः ॥

कथं तर्हि तत्प्राशनम् इति तत्राह ॥

ओदन एवोदनं प्राशीत् ॥ ३१ ॥ (८)

ओदनः । एव । ओदनम् । प्र । आशीत् ॥ ३१ ॥ (८)

भोक्तृभोक्तव्यप्रपञ्चात्मक ओदनं इति उक्तम् । अतः ओदन एव क-
र्ता ओदन्नुष स्वात्मानं प्राशितवान् । अश भोजने इत्य-
स्मात् लुङ् रूपम् ॥

[इति] प्रथमं ॥

अथ उत्तरैः पर्यायैः ओदनस्यैव भोक्तृत्वं भोज्यत्वं च विपक्षे बाधपु-
रःसरं समर्थ्यते । तत्र प्रथमम् “तस्योदनस्य बृहस्पतिः शिरः” इति यद्
उक्तं विपक्षे बाधपुरःसरं तस्य प्रयोजनं प्रथमेन पर्यायेणाह ॥

(२) ततश्चैनमन्येन शीर्ष्णा प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
ज्येष्ठतस्ते प्रजा मरिष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न परा-
ञ्चं न प्रत्यञ्चम् । बृहस्पतिना शीर्ष्णा । तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजी-
गमम् । एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्गः

१ P P J C p प्र । आशीत् ।

1 S' चा-योः for च. 2 S' ओदनमिति.

एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १ ॥

ततः । च । एनम् । अन्येन । शीर्ष्णा । प्रऽआशीः । येन । च । एतम् ।
पूर्वे । ऋषयः । प्रऽआश्रन् ॥ ज्येष्ठतः । ते । प्रऽजा । मरिष्यति । इति ।
एनम् । आह ॥ तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । पराञ्चम् ।
न । प्रत्यञ्चम् ॥ बृहस्पतिना । शीर्ष्णा ॥ तेन । एनम् । प्र । आशि-
षम् । तेन । एनम् । अजीगमम् ॥ एषः । वै । ओदुनः । सर्वऽअङ्गः ।
सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः ॥ सर्वऽअङ्गः । एव । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः ।
सम् । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १ ॥

पूर्वे प्रथमभाविनोऽनुष्ठातार ऋषयः येन च शिरसा एतम् ओद-
नं प्राश्रन् प्राशितवन्तः । ॥ अश भोजने । ऋषादित्वात् आश्रित्य-
यः ॥ । ततस्तस्माद् अन्येन शीर्ष्णा शिरसा । ॥ “शीर्षं शब्द-
सि” इति शिरःशब्दस्य शीर्षन् आदेशः ॥ । ततश्चेति चशब्दश्चेद-
र्थे । अन्येन चेत् शिरसा एनम् उक्तप्रभावं ओदनं प्राशीः हे देवद-
त्त प्राशितवान् असि ते तव प्रजा पुत्रादिरूपा ज्येष्ठत आरभ्य ज्येष्ठा-
दिक्रमेण मरिष्यति इति अनेन प्रकारेण एनं प्राशितारम् आह अभि-
ज्ञो ब्रूयात् । इत्थम् अयथाप्राशने दोष उपन्यस्तः । एतद्दोषपरिहार-
ण प्राशनम् आह तं वा इति । तं तथाविधम् ओदनम् अहम् अ-
र्वाञ्चम् अवाङ्मुखम् अञ्चन्तं न प्राशिषम् । तथा पराञ्चम् पराङ्मुखम्
अञ्चन्तमपि न प्राशिषम् । तथा प्रत्यञ्चम् आत्माभिमुखम् अञ्चन्तमपि
न प्राशिषम् । अतः पराञ्चं चैनं प्राशीः इत्यादिना उक्तदोषस्य अप्र-
सङ्गः । कथं तर्हि प्राशीरित्याह । बृहस्पतिना शीर्ष्णा बृहस्पत्यात्मना ओ-
दनसंबन्धिशिरसा । ऋषयो हि पूर्वम् अनेनैव शिरसा ओदनं प्राश्रन् ।
अहमपि ओदनात्मकस्तेनैव शिरसा एनम् ओदनं प्राशिषम् प्राशितवान्
अस्मि । ओदन एवौदनं प्राशीत् इति ह्युक्तम् । तेनैव शिरसा एनम्
ओदनम् अजीर्गमम् गन्तव्यं देशं प्रापितवान् अस्मि । ॥ गमेर्ण्य-
न्तात् लुङि चङि रूपम् ॥ । एष वै इत्थं खलु प्राशितोऽयम् ओ-

दनः सर्वोङ्गः सर्वैरवयवैरुपेतः सर्वपरुः सर्वैः परुभिः पर्वभिः अवयवसं-
धिभिरुपेतः सर्वतनूः संपूर्णशरीरः । इत्थं वेदितुः फलम् आह सर्वोङ्ग
एवेति । यः पुरुषः एवम् उक्तप्रकारेण ओदनस्य प्राशनं वेद जानाति
सोपि सर्वोङ्गत्वाद्विफलं प्राप्तः सन् सं भवति पुण्यभूते स्वर्गादिलोके उ-
त्पद्यते । एवम् उत्तरेपि पर्याया व्याख्येयाः ॥

“द्यावापृथिवी श्रोत्रे” इति द्यावापृथिव्योः ओदनसंबन्धिः श्रोत्रत्वेन भा-
वनं यद् उक्तं तत्प्रयोजनमपि विषये बाधपुरुःसरं द्वितीयमन्त्रेण उप-
न्यस्यति ॥

ततश्चैनमन्याभ्यां श्रोत्राभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
बधिरो भविष्यसीत्येनमाह । तं वा अहं नावाञ्चं न पराञ्चं न
प्रत्यञ्चम् । द्यावापृथिवीभ्यां श्रोत्राभ्याम् । ताभ्यामेनं प्राशिषं ता-
भ्यामेनमजीगमम् । एष वा ओदनः सर्वोङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
सर्वोङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ २ ॥

ततः । च । एनम् । अन्यभ्याम् । श्रोत्राभ्याम् । प्रऽआशीः । याभ्याम् ।
च । एतम् । पूर्वं । ऋषयः । प्रऽगश्नन् ॥ बधिरः । भविष्यसि । इति ।
एनम् । आह ॥ तम् । वै । अहम् । न । अवाञ्चम् । न । पराञ्चम् ।
न । प्रत्यञ्चम् ॥ द्यावापृथिवीभ्याम् । श्रोत्राभ्याम् ॥ ताभ्याम् । ए-
नम् । प्र । आशिषम् । ताभ्याम् । एनम् । अजीगमम् ॥ एषः । वै ।
ओदनः । सर्वोङ्गः । सर्वपरुः । सर्वतनूः ॥ सर्वोङ्गः । एव ।
सर्वपरुः । सर्वतनूः । सम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ २ ॥

एवम् अनुषज्य वाक्यं पूरयित्वा व्याख्येयम् । अयम् अर्थः । याभ्यां
श्रोत्राभ्यां पूर्वं प्रथमभाविन ऋषयः एतम् ओदनं प्राश्नन् ततोऽन्याभ्यां
श्रोत्राभ्यां लौकिकाभ्यां यदि ओदनं प्राशितवान् असि तर्हि त्वं बधिरः
नष्टश्रोत्रेन्द्रियो भविष्यसि इत्येनं प्राशितारम् आह । तं वा अहम् इ-
त्यादि पूर्ववत् । द्यावापृथिवीभ्यां श्रोत्राभ्याम् ओदनस्य श्रोत्रत्वेन भावि-

ताभ्या ताभ्यामेव एनम् ओदनं प्राशिषम् ताभ्यामेव एनम् [अजीगमम्]
गमितवान् अस्मि न तु आत्मीयाभ्यां श्रोत्राभ्यां येन उक्तदोषः प्रसज्येद्
इति भावः । एष वा ओदन इत्यादिवाक्यशेषः सर्वत्र समानार्थः ।
एवम् उत्तरेषु पर्यायेषु अनुषङ्गेण वाक्यपरिसमाप्तिर्वाक्ययोजना च कर्तव्या ॥

“सूर्याचन्द्रमसावक्षिणी” इति यद् उक्तं प्राक् तस्य प्रयोजनकथनप-
रस्तृतीयो मन्त्रः ॥

ततश्चैनमन्याभ्यामक्षीभ्या प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
अन्धो भविष्यसीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्र-
त्यञ्चम् । सूर्याचन्द्रमसाभ्यामक्षीभ्याम् । ताभ्यामेनं प्राशिषं ता-
भ्यामेनमजीगमम् । एष वा ओदनः सर्वोङ्गः सर्वेपरुः सर्वतनूः ।
सर्वोङ्ग एव सर्वेपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥

ततः । च । एनम् । अन्याभ्याम् । अक्षीभ्याम् । प्रऽआशीः । याभ्याम् ।
च । एतम् । पूर्वं । ऋषयः । प्रऽआश्नन् ॥ अन्धः । भविष्यसि । इति ।
एनम् । आह ॥ तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । पराञ्चम् ।
न । प्रत्यञ्चम् ॥ सूर्याचन्द्रमसाभ्याम् । अक्षीभ्याम् ॥ ताभ्याम् । ए-
नम् । प्र । आशिषम् । ताभ्याम् । एनम् । अजीगमम् ॥ एषः । वै ।
ओदनः । सर्वोऽङ्गः । सर्वोऽपरुः । सर्वोऽतनूः ॥ सर्वोऽङ्गः । एव ।
सर्वोऽपरुः । सर्वोऽतनूः । सम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ३ ॥

याभ्यां चक्षुभ्यां पूर्वं ऋषयः एतम् ओदनं प्राश्नन् ततश्च ताभ्यां चेद्
अन्याभ्याम् अक्षीभ्यां चक्षुभ्याम् एनम् ओदनं प्राशितवान् अस्मि [तर्हि]
अथवाप्राशनात् अन्धः लुप्तचक्षुष्को भविष्यसि इत्येनं प्राशितारम् आह
ब्रूयात् । ॥ अक्षीभ्याम् इति । “ई च द्विवचने” इति अक्षिशब्दस्य
ईकारान्तादेशः ॥ तं वा अहम् इत्यादि पूर्ववत् । सूर्याचन्द्रमसाभ्याम्
सूर्यश्च चन्द्रमाश्च सूर्याचन्द्रमसौ तद्रूपाभ्याम् अक्षीभ्याम् ओदनसंबन्धिच-

क्षुभ्याम् । ताभ्याम् एनं प्राशिषम् इत्यादि पूर्ववत् । एष वा ओदनः
सर्वाङ्ग इत्यादिवाक्यशेषः समानार्थः ॥

“ब्रह्म मुखम्” इति यद् ओदनस्य मुखकल्पनं कृतं तस्योपयोगम्
आह ॥

ततश्चैनमन्येन मुखेन प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् । मुख-
तस्ते प्रजा मरिष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न
प्रत्यञ्चम् । ब्रह्मणा मुखेन । तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् । ए-
ष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः
सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ४ ॥

ततः । च । एनम् । अन्येन । मुखेन । प्रऽआशीः । येन । च । एतम् ।
पूर्वं । ऋषयः । प्रऽआश्नन् ॥ मुखतः । ते । प्रऽजा । मरिष्यति । इ-
ति । एनम् । आह ॥ तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । प-
राञ्चम् । न । प्रत्यञ्चम् ॥ ब्रह्मणा । मुखेन ॥ तेन । एनम् । प्र ।
आशिषम् । तेन । एनम् । अजीगमम् ॥ एषः । वा । ओदनः । स-
र्वऽअङ्गः । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः ॥ सर्वऽअङ्गः । एव । सर्वऽपरुः ।
सर्वऽतनूः । सम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ४ ॥

येन च ओदनसंबन्धिना ब्रह्मात्मकेन मुखेन पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् त-
तोऽन्येन चेन्मुखेन ओदनं प्राशीस्तर्हि मुखतः मुखाद् आरभ्य अभिमु-
खप्रदेशे वा ते त्वदीया प्रजा मरिष्यति विनङ्क्यति इति अनेन प्रकारेण
एनं प्राशितारम् आह कश्चिद् ब्रूयात् । तं वा अहम् इत्यादि पूर्ववत् ।
ब्रह्मणा यत् जगत्कारणं ब्रह्म वेदात्मकं वा तदात्मकेन मुखेन ओदनसं-
बन्धिना । तेन प्रागुक्तेन एनम् ओदनं प्राशिषम् इत्यादि समानम् ॥

पूर्वं “बृहस्पतिः शिरः” इत्यादिना कानिचिदेव अङ्गानि उपलक्षणत्वेन
ओदनस्य परिकल्पितानि । अस्मिन् प्रकरणे अनुक्तानामपि अवयवानां

प्राशने करणत्वेन विनियोगादेव तत्तदवयवजातम् ओदनस्य अर्थात् क्लृप्तं वेदितव्यम् । तत्र अग्नेर्जिह्वैव प्राशितुर्जिह्वेति पञ्चमेन मन्त्रेण प्रतिपादयति ॥

ततश्चैनमन्यया जिह्वया प्राशीर्यया चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् । जिह्वा ते मरिष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् । अग्नेर्जिह्वया । तयैनं प्राशिषं तयैनमजीगमम् । एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वेपरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्ग एव सर्वेपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ५ ॥

ततः । च । एनम् । अन्यया । जिह्वया । प्रऽआशीः । यया । च । एतम् । पूर्वं । ऋषयः । प्रऽआश्नन् ॥ जिह्वा । ते । मरिष्यति । इति । एनम् । आह ॥ तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । पराञ्चम् । न । प्रत्यञ्चम् ॥ अग्नेः । जिह्वया ॥ तया । एनम् । प्र । आशिषम् । तया । एनम् । अजीगमम् ॥ एषः । वै । ओदनः । सर्वेऽअङ्गः । सर्वेऽपरुः । सर्वेऽतनूः ॥ सर्वेऽअङ्गः । एव । सर्वेऽपरुः । सर्वेऽतनूः । सम् । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ५ ॥

यया जिह्वया पूर्वं ऋषयः एतम् ओदनं प्राश्नन् ततोऽन्यया आत्मीयया जिह्वया चेत् हे देवदत्त त्वम् ओदनं प्राशीस्तर्हि ते त्वदीया जिह्वा मरिष्यति प्राणांस्त्यक्ष्यति । प्राणत्यागेन शुष्का स्वकार्यक्षमा न भविष्यतीत्यर्थः । ॥ मृड् प्राणत्यागे । “ म्रियतेर्लुङ्ङिडोश्च ” इति आत्मनेपदस्य नियमनात् परस्मैपदम् । “ ऋद्धनोः स्ये ” इति इडागमः ॥ तं वा अहम् इत्यादि पूर्ववत् । अग्नेः अवयवभूतया जिह्वया । सैव प्राशितुः ओदनस्य च जिह्वेत्यर्थः । तया जिह्वया एनम् ओदनम् अहं प्राशिषम् इत्यादि पूर्ववत् ॥

दन्तानामपि विपरिवृत्तिं षष्ठेन मन्त्रेण दर्शयति ॥

ततश्चैनमन्यैर्दनैः प्राशीर्यैश्चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् । दन्तास्ते शं-
त्स्यन्तीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
ऋतुभिर्दनैः । तैरेनं प्राशिषं तैरेनमजीगमम् । एष वा ओदनः
सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भ-
वति य एवं वेद ॥ ६ ॥

ततः । च । एनम् । अन्यैः । दनैः । प्रऽआशीः । यैः । च । एतम् ।
पूर्वं । ऋषयः । प्रऽआश्नन् ॥ दन्ताः । ते । शत्स्यन्ति । इति । एनम् ।
आह ॥ तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । पराञ्चम् । न ।
प्रत्यञ्चम् ॥ ऋतुऽभिः । दनैः ॥ तैः । एनम् । प्र । आशिषम् ।
तैः । एनम् । अजीगमम् ॥ एषः । वै । ओदनः । सर्वऽअङ्गः । स-
र्वऽपरुः । सर्वऽतनूः ॥ सर्वऽअङ्गः । एव । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः ।
सम् । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ६ ॥

यैर्दनैः । एतम् ओदनं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ततोऽन्यैर्दनैश्चेत् । ए-
नम् । प्राशीः प्राशितुस्ते तव दन्ताः सत्स्यन्ति विशीर्णाः पतिष्यन्ति इ-
त एनेन प्रकारेण एनं प्राशितारम् आह अभिज्ञो ब्रूयात् । तं प्रति
उत्तरं तं वा अहम् इत्यादि पूर्ववत् । ऋतुभिः वसन्तग्रीष्मादिभिर्दनैः ।
ऋतवः अस्य दन्ता इति अर्थाद् उक्तं भवति । तैः ऋत्वात्मकैर्दनैः ए-
नम् ओदनं प्राशिषम् अतो नोक्तदोषप्रसङ्गः । अन्यद् उक्तार्थम् ॥

“सप्तऋषयः प्राणापानाः” इति यत् प्राग् उक्तं तस्य इदानीम् उ-
पयोगम् आह सप्तमेन मन्त्रेण ॥

ततश्चैनमन्यैः प्राणापानैः प्राशीर्यैश्चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् । प्रा-
णापानास्वा हास्यन्तीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं

१ B सत्स्यन्ती°. We with ABCDEK^mK^mR^mS^mP^mP^mJVCs. २ B प्राशीर्यैश्चैतं. Cs
प्राशीर्यैश्चैतं.

न प्रत्यञ्चम् । सप्तर्षिभिः प्राणापानैः । तैरेनं प्राशिषं तैरेनमजी-
गमम् । एष वा ओदनः सर्वोङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः । सर्वोङ्ग ए-
व सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ७ ॥

ततः । च । एनम् । अन्यैः । प्राणापानैः । प्रऽआशीः । यैः । च । ए-
तम् । पूर्वे । ऋषयः । प्रऽआश्रन् ॥ प्राणापानाः । त्वा । हास्यन्ति ।
इति । एनम् । आह ॥ तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । प-
राञ्चम् । न । प्रत्यञ्चम् ॥ सप्तर्षिभिः । प्राणापानैः ॥ तैः । एनम् ।
प्र । आशिषम् । तैः । एनम् । अजीगमम् ॥ एषः । वै । ओदनः ।
सर्वोङ्गः । सर्वपरुः । सर्वतनूः ॥ सर्वोङ्गः । एव । सर्वपरुः ।
सर्वतनूः । सम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ७ ॥

यैः प्राणापानैः ऋष्यात्मकैः एतम् ओदनं पूर्वेऽभिज्ञाः प्राश्रन् ततोऽन्यै-
श्चेत् प्राणापानैः एनम् ओदनं प्राशीस्तर्हि प्राशितारं त्वा त्वां प्राणापानाः
प्राणापानात्मिका मुख्यप्राणस्य वृत्त्यो हास्यन्ति पश्यन्ति । ॥ ओ-
हाक् त्यागे ॥ इति अनेन प्रकारेण एनं प्राशितारम् आह वि-
शेषज्ञो ब्रूयात् । तस्योत्तरं तं वा अहम् इत्यादि । सप्तर्षिभिः एत-
दात्मकैः प्राणापानैः । तैरेनं प्राशिषम् इत्यादि पूर्ववत् ॥

इत्थम् उत्तमाङ्गवर्तिनाम् अवयवानां प्राशने करणभूतानां देवतारू-
पत्वम् अभिधाय अन्येषाम् अवयवानां तथात्वम् अभिधित्तुः कृत्स्नशरी-
रव्यापिरूपस्य अन्तरिक्षरूपेण विपरिवृत्तिम् आह अष्टमेन पर्यायेण ॥

ततश्चैनमन्येन व्यचसा प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्रन् । राज-
यक्ष्मस्त्वा हनिष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न
प्रत्यञ्चम् । अन्तरिक्षेण व्यचसा । तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीग-
मम् । एष वा ओदनः सर्वोङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः । सर्वोङ्ग एव

१ B corrects सप्तर्षि° into सप्तर्षि°. Cs सप्तर्षि°. D K S सप्तर्षि°. We with A
BCEKRV. २ So PPJ. Cp सप्तर्षिभिः.

ततः । च । ए॒न॒म । अ॒न्ये॒न । पृ॒ष्ठे॒न । प्र॒ऽआ॒शीः । ये॒न । च । ए॒त॒म ।
 पू॒र्वे । ऋ॒ष॒यः । प्र॒ऽआ॒श्र॒न् ॥ वि॒द्यु॒त् । त्वा । ह॒नि॒ष्य॒ति । इति॑ । ए॒-
 न॒म । आ॒ह ॥ त॒म । वै । अ॒ह॒म । न । अ॒र्वा॒ञ्च॒म । न । प॒रा॒ञ्च॒म ।
 न । प्र॒त्य॒ञ्च॒म ॥ दि॒वा । पृ॒ष्ठे॒न ॥ ते॒न । ए॒न॒म । प्र । आ॒शि॒ष॒म ।
 ते॒न । ए॒न॒म । अ॒जी॒ग॒म॒म ॥ ए॒षः । वै । ओ॒द॒नः । स॒र्वे॒ऽअ॒ङ्गः । स-
 र्वे॒ऽप॒रुः । स॒र्वे॒ऽत॒नूः ॥ स॒र्वे॒ऽअ॒ङ्गः । ए॒व । स॒र्वे॒ऽप॒रुः । स॒र्वे॒ऽत॒नूः ।
 स॒म । भ॒व॒ति । यः । ए॒व॒म । वे॒द ॥ ९ ॥

[येन] दिवा द्युलोकात्मकेन पृष्ठेन मध्यशरीरापरभागेन एतम् ओदनं
 पूर्वं ऋषयः प्राश्रन् ततोऽन्येन चेत् पृष्ठेन आत्मीयेन शरीरापरभागेन
 त्वम् एनम् ओदनं प्राशीः विद्युत् विद्योतमाना अशनिस्त्वा त्वां हनि-
 ष्यति । इत्येनम् आह इत्यादि पूर्ववत् । दिवा द्युलोकात्मकेन पृष्ठेन श-
 रीरापरभागेन । तेन अवयवेन एनं प्राशिषम् इत्यादि पूर्ववत् ॥

अवग्रहान्तिरस्यापि देवतात्मकत्वं द्रष्टे दशमेऽन्ते मन्त्रेण ॥

ततश्चैनमन्येनोरसा प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्रन् । कृष्या न
 रात्स्यसीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
 पृथिव्योरसा । तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् । एष वा ओदनः
 सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भ-
 वति य एवं वेद ॥ १० ॥

ततः । च । ए॒न॒म । अ॒न्ये॒न । उ॒र॒सा । प्र॒ऽआ॒शीः । ये॒न । च । ए॒त॒म ।
 पू॒र्वे । ऋ॒ष॒यः । प्र॒ऽआ॒श्र॒न् ॥ कृ॒ष्या । न । रा॒त्स्य॒सि । इति॑ । ए॒न॒म ।
 आ॒ह ॥ त॒म । वै । अ॒ह॒म । न । अ॒र्वा॒ञ्च॒म । न । प॒रा॒ञ्च॒म । न । प्र॒-
 त्य॒ञ्च॒म ॥ पृ॒थि॒व्या । उ॒र॒सा ॥ ते॒न । ए॒न॒म । प्र । आ॒शि॒ष॒म । ते॒न ।
 ए॒न॒म । अ॒जी॒ग॒म॒म ॥ ए॒षः । वै । ओ॒द॒नः । स॒र्वे॒ऽअ॒ङ्गः । स॒र्वे॒ऽप॒रुः ।

सर्वेऽतनूः ॥ सर्वेऽअङ्गः । एव । सर्वेऽपरुः । सर्वेऽतनूः । सम । भव-
ति । यः । एवम् । वेद ॥ १० ॥

येन उरसा पूर्वं ऋषयः प्राशितवन्तस्ततोऽन्येन चेद् उरसा स्तनम-
ण्डलस्य उपरिवर्तिना पुरोभागस्थावयवेन त्वम् ओदनं प्राशीस्तर्हि कृ-
ष्या कर्षणक्रियया न रात्स्यसि । व्रीहियवादिसस्यैः समृद्धो न भविष्य-
सीत्यर्थः । ॥ राध साध संसिद्धौ । लटि “एकाच उपदेशेनुदा-
त्तात्” इति इट्प्रतिषेधः ॥ अन्यद् उक्तार्थम् । पृथिव्या उरसा
पृथिवीत्वेन भाव्यमानेन उरसा । तेनैनम् प्राशिषम् इत्यादि समानम् ॥

उदरस्यापि देवतात्मना भावनाम् आह एकादशेन मन्त्रेण ॥

ततश्चैनमन्येनोदरेण प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् । उदर-
दारस्त्वा हनिष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न
प्रत्यञ्चम् । सत्येनोदरेण । तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् । एष
वा उदरेण ऋषयः सर्वेऽतनूः । सर्वेऽअङ्गः एव सर्वेऽपरुः स-
र्वेऽतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ११ ॥

वेत्तः । च । एनम् । अन्येन । उदरेण । प्रऽआशीः । येन । च । एतम् ।
पूर्वं । ऋषयः । प्रऽआश्नन् ॥ उदरऽदारः । त्वा । हनिष्यति । इति ।
एनम् । आह ॥ तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । पराञ्चम् ।
न । प्रत्यञ्चम् ॥ सत्येन । उदरेण ॥ तेन । एनम् । प्र । आशिषम् ।
तेन । एनम् । अजीगमम् ॥ एषः । वै । ओदनः । सर्वेऽअङ्गः । स-
र्वेऽपरुः । सर्वेऽतनूः ॥ सर्वेऽअङ्गः । एव । सर्वेऽपरुः । सर्वेऽतनूः ।
सम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ११ ॥

पूर्वं ऋषयो येन उदरेण प्राश्नन् ततोऽन्येन उदरेण यदि इमम् ओ-
दनं प्राशीस्तर्हि त्वा त्वाम् उदरदारः उदरस्य दारणात्मकः अतीसाराख्यो
रोगो हनिष्यति मारयिष्यति । अन्यत् पूर्ववत् । सत्येन । यथार्थकथना-

त्मकं सत्यम् । तेन उदरेण तद्रूपतया भाव्यमानेन उदरेण । एनम् ओ-
दनं प्राशिषम् इत्यादि समानम् ॥

अवयवान्तरस्यापि देवतारूपेण भावनम् आह द्वादशेन मन्त्रेण ॥

ततश्चैनमन्येन वस्तिना प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् । अ-
प्सु मरिष्यसीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्य-
ञ्चम् । समुद्रेण वस्तिना । तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् । एष
वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः स-
र्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १२ ॥

ततः । च । एनम् । अन्येन । वस्तिना । प्रऽआशीः । येन । च । एतम् ।
पूर्वं । ऋषयः । प्रऽआश्नन् ॥ अप्सु । मरिष्यसि । इति । एनम् ।
आह ॥ तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । पराञ्चम् । न । प्रत्य-
ञ्चम् ॥ समुद्रेण । वस्तिना ॥ तेन । एनम् । प्र । आशिषम् । ते-
नैनम् । एनम् । अजीगमम् ॥ एषः । वै । ओदनः । सर्वपरुः । स-
र्वऽपरुः । सर्वऽतनूः ॥ सर्वऽअङ्गः । एव । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः ।
सम् । भवति । य । एवं । वेद ॥ १२ ॥

वसति अस्मिन् अशितपीतान्नोदकम् [इति वस्तिः मूत्राशयः] । ४८३-
तरावयवानामिव तस्यापि प्राशने साधकतमत्वविवक्षया करणत्वम् ॥ ये-
न वस्तिना पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ततोऽन्येन चेद् वस्तिना त्वम् ओदनं
प्राशीस्तर्हि त्वम् अप्सु उदकेषु मरिष्यसि इति अनेन प्रकारेण एनं प्रा-
शितारम् आह ब्रूयात् । तं वा अहम् इत्यादि उक्तार्थम् । समुद्रेण
वस्तिना समुद्रात्मना भावितेन आत्मीयेन वस्तिना । तेनैनं प्राशिषम्
इत्यादि पूर्ववत् । समुद्रस्य वस्तिरूपता तैत्तिरीयके समाम्नायते । “तद्
“अभ्रमिव समहन्यत । तद् वस्तिम् अभिनत् । स समुद्रोभवत् । त-
“स्मात् समुद्रस्य न पिबन्ति” इति [तै० ब्रा० २. २. ९. ३] ॥

ऊर्वोरपि देवताभावनाम् आह त्रयोदशेन मन्त्रेण ॥

ततश्चैनमन्याभ्यामुरुभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
 ऊरु ते मरिष्यत इत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न
 प्रत्यञ्चम् । मित्रावरुणयोरुरुभ्याम् । ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामे-
 नमजीगमम् । एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः । स-
 र्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १३ ॥

ततः । च । एनम् । अन्याभ्याम् । ऊरुऽभ्याम् । प्रऽआशीः । याभ्याम् ।
 च । एतम् । पूर्वं । ऋषयः । प्रऽआश्नन् ॥ ऊरु इति । ते । मरिष्य-
 तः । इति । एनम् । आह ॥ तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् ।
 न । पराञ्चम् । न । प्रत्यञ्चम् ॥ मित्रावरुणयोः । ऊरुऽभ्याम् ॥ ता-
 भ्याम् । एनम् । प्र । आशिषम् । ताभ्याम् । एनम् । अजीगमम् ॥
 एषः । वै । ओदनः । सर्वऽअङ्गः । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः ॥ सर्वऽअङ्गः ।
 एव । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः । सम् । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १३ ॥

याभ्याम् । एनम् । पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् । साधकतमत्वविवक्ष-
 या कारणत्वम् ॥ ततोऽन्याभ्यां चेद् ऊरुभ्याम् एनम् ओदनं प्रा-
 शितुं न ऊरु मरिष्यतः त्यक्तप्राणौ शुष्कौ भविष्यत इत्येनम्
 आह । तं वा अहम् इत्यादि पूर्ववत् । मित्रावरुणयोः मित्रश्च वरुण-
 श्च मित्रावरुणौ । “देवताद्वन्द्वे च” इति पूर्वपदस्य आनङ् ।
 “देवताद्वन्द्वे च” इति उभयपदप्रकृतिस्वरत्नम् ॥ तयोः संबन्धि-
 भ्याम् ऊरुभ्याम् । ताभ्याम् एनं प्राशिषम् इत्यादि पूर्ववद् योज्यम् ॥
 जानुनोरपि देवतासंबन्धित्वेन भावनम् आह [चतुर्दशेन मन्त्रेण] ॥

ततश्चैनमन्याभ्यामष्टीवज्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
 सामो भविष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्र-
 त्यञ्चम् । तष्टुरष्टीवज्याम् । ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीग-
 मम् । एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्ग एव

सर्वेपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १४ ॥

ततः । च । एनम् । अन्याभ्याम् । अष्टीवतंभ्याम् । प्रऽआशीः । या-
भ्याम् । च । एतम् । पूर्वे । ऋषयः । प्रऽआश्रन् ॥ स्वामः । भवि-
ष्यसि । इति । एनम् । आह ॥ तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् ।
न । पराञ्चम् । न । प्रत्यञ्चम् ॥ त्वष्टुः । अष्टीवतंभ्याम् ॥ ताभ्याम् ।
एनम् । प्र । आशिषम् । ताभ्याम् । एनम् । अजीगमम् ॥ एषः ।
वै । ओदनः । सर्वेऽअङ्गः । सर्वेऽपरुः । सर्वेऽतनूः ॥ सर्वेऽअङ्गः । ए-
व । सर्वेऽपरुः । सर्वेऽतनूः । सम । भवति । यः । एवम् वेद ॥ १४ ॥

अष्टीवन्तौ अस्थिमन्तौ ऊर्वोरधःप्रदेशवर्तिनौ अवयवौ जानुलक्षणौ ।
“आसन्दीवद् अष्टीवत्” इति मनुषि निपात्यते । ताभ्याम् अ-
ष्टीवद्भ्याम् अन्याभ्याम् इत्यादि सर्वे पूर्ववद् योज्यम् । स्वामः शुष्कज-
ङ्घः । शुष्कजङ्घो भविष्यसि इत्येनं प्राशितारम् आह । तं वा अहम्
इत्यादि पूर्ववत् ॥ त्वष्टुः देवस्य संबन्धिभ्याम् जीवन्त्सर्वेऽ ॥ गतार्थम्
अन्यत् ॥

पादयोरपि देवतासंबन्धित्वेन भावनम् आह पञ्चदशेन म ॥ १५ ॥

ततश्चैनमन्याभ्यां पादाभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः आश्रन् ।
बहुचारी भविष्यसीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं
न प्रत्यञ्चम् । अश्विनोः पादाभ्याम् । ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्या-
मेनमजीगमम् । एष वा ओदनः सर्वेऽङ्गः सर्वेऽपरुः सर्वेऽतनूः ।
सर्वेऽङ्ग एव सर्वेऽपरुः सर्वेऽतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १५ ॥

ततः । च । एनम् । अन्याभ्याम् । पादाभ्याम् । प्रऽआशीः । याभ्याम् ।
च । एतम् । पूर्वे । ऋषयः । प्रऽआश्रन् ॥ बहुचारी । भविष्यसि ।
इति । एनम् । आह ॥ तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । प-
राञ्चम् । न । प्रत्यञ्चम् ॥ अश्विनोः । पादाभ्याम् ॥ ताभ्याम् । एनम् ।

प्र । आशिषम् । ताभ्याम् । एनम् । अजीगमम् ॥ एषः । वै । ओ-
दनः । सर्वेऽअङ्गः । सर्वेऽपरुः । सर्वेऽतनूः ॥ सर्वेऽअङ्गः । एव । सर्वेऽप-
रुः । सर्वेऽतनूः । सम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १५ ॥

जङ्घयोरधोवर्तिनौ पादौ । बहुचारी बहु अधिकं चरितुं शीलम् अ-
स्य स तथोक्तः । ॥ “सुप्यजातौ णिनिस्ताच्छीत्ये” इति णि-
निः ॥ । सर्वदा प्रवासशील इत्यर्थः । अश्विनोः संबन्धिभ्यां तदी-
यत्वेन भाविताभ्यां पादाभ्याम् ॥ वाक्ययोजना पूर्ववत् ॥

पादाग्रयोरपि देवतासंबन्धित्वेन भावनम् आह ॥

ततश्चैनमन्याभ्यां प्रपदाभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
सर्पस्त्वा हनिष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न
प्रत्यञ्चम् । सवितुः प्रपदाभ्याम् । ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेन-
मजीगमम् । एष वा ओदनः सर्वेऽङ्गः सर्वेऽपरुः सर्वेऽतनूः । सर्वेऽ-
ङ्गः । एव सर्वेऽपरुः सर्वेऽतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १६ ॥

ततः च । एनम् । अन्याभ्याम् । प्रपदाभ्याम् । प्रआशीः । याभ्याम् ।
आह । एतस्मिन् पूर्व । ऋषयः । प्रआश्नन् ॥ सर्पः । त्वा । हनिष्यति ।
इति । एनम् । आह ॥ । तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । परा-
ञ्चम् । न । प्रत्यञ्चम् ॥ सवितुः । प्रपदाभ्याम् ॥ ताभ्याम् । ए-
नम् । प्र । आशिषम् । ताभ्याम् । एनम् । अजीगमम् ॥ एषः । वै ।
ओदनः । सर्वेऽअङ्गः । सर्वेऽपरुः । सर्वेऽतनूः ॥ सर्वेऽअङ्गः । एव ।
सर्वेऽपरुः । सर्वेऽतनूः । सम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १६ ॥

प्रपदाभ्यां पादाग्राभ्याम् । सर्पः प्रसिद्धः । सवितुः सर्वस्य प्रेरकस्य
देवस्य संबन्धिभ्यां प्रपदाभ्यां पादाग्राभ्याम् ॥

हस्तयोरपि देवतासंबन्धित्वेन भावनम् आह ॥

ततश्चैनमन्याभ्यां हस्ताभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
ब्राह्मणं हनिष्यसीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न
प्रत्यञ्चम् । ऋतस्य हस्ताभ्याम् । ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनम-
जीगमम् । एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वेपरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्ग
एव सर्वेपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १७ ॥

ततः । च । एनम् । अन्याभ्याम् । हस्ताभ्याम् । प्रऽआशीः । याभ्याम् ।
च । एतम् । पूर्वे । ऋषयः । प्रऽआश्नन् ॥ ब्राह्मणम् । हनिष्यसि । इति ।
एनम् । आह ॥ तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । पराञ्चम् ।
न । प्रत्यञ्चम् ॥ ऋतस्य । हस्ताभ्याम् ॥ ताभ्याम् । एनम् । प्र । आ-
शिषम् । ताभ्यामेनम् । अजीगमम् ॥ एषः । वै । ओदनः । स-
र्वः । बन्धेर्ब्रध्निबुधी च [उ० ३, वी० अङ्गः । एव । सर्वेऽपरुः ।
त्ययः प्रकृतेर्ब्रधादेशश्च ॥ तस्य विष्ट वेद ॥ १७ ॥

पण्डलात्मकोयम् ओदनं इत्यर्थः ॥
ब्राह्मणं हनिष्यसीत्येनमाह । ब्रह्महत्या तव भविष्यतीत्यर्थः । सत्यं
परं ब्रह्म तस्य संबन्धिभ्यां हस्ताभ्याम् । ताभ्याम् एनम्
न्यत् सर्वं पूर्ववत् ॥

इत्थं प्राशितुः सर्वेष्वङ्गेषु देवताप्रतिपत्तीर्विधाय तदाधारभूतायां भूम्या-
मपि प्रतिपत्तिविशेषं विपक्षे बाधपुरःसरं दर्शयति ॥

ततश्चैनमन्ययां प्रतिष्ठया प्राशीर्ययां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् । अ-
प्रतिष्ठानोनायतनो मरिष्यसीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न
पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् । सत्ये प्रतिष्ठाय । तयैनं प्राशिषं तयैनमजी-
गमम् । एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वेपरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्ग ए-
व सर्वेपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १८ ॥ (२)

ततः । च । एनम् । अन्ययां । प्रतिष्ठयां । प्रऽआशीः । ययां । च ।

एतम् । पूर्वे । ऋषयः । प्रऽआश्रन् ॥ अ॒प्र॒ति॒ऽस्था॒नः । अ॒ना॒य॒त॒नः ।
म॒रि॒ष्य॒सि । इति । ए॒न॒म् । आ॒ह ॥ त॒म् । वै । अ॒हम् । न । अ॒र्वा-
ञ्च॒म् । न । प॒राञ्च॒म् । न । प्र॒त्यञ्च॒म् ॥ स॒त्ये । प्र॒ति॒ऽस्था॒य ॥ त॒या ।
ए॒न॒म् । प्र । आ॒शि॒ष॒म् । त॒या । ए॒न॒म् । अ॒जी॒ग॒म॒म् ॥ ए॒षः । वै ।
ओ॒द॒नः । स॒र्वे॒ऽअ॒ङ्गः । स॒र्वे॒ऽप॒रुः । स॒र्वे॒ऽत॒नूः ॥ स॒र्वे॒ऽअ॒ङ्गः । ए॒व ।
स॒र्वे॒ऽप॒रुः । स॒र्वे॒ऽत॒नूः । स॒म् । भ॒व॒ति । यः । ए॒व॒म् । वे॒द ॥ १८ ॥

प्रतिष्ठति अस्याम् इति प्रतिष्ठा पादयोराधारभूता भूमिः । ॥ १ ॥
गतिनिवृत्तौ । “आतश्चोपसर्गे” इति अधिकरणे अङ् प्रत्ययः ॥ २ ॥ य-
या च प्रतिष्ठया सत्यब्रह्मात्मिकया एतम् ओदनं पूर्वं प्रथमभाविन ऋ-
षयः प्राश्रन् ततोऽन्यथा चेत् प्रतिष्ठया एनम् अञ्च न पराञ्चं न त-
वान् असि तर्हि त्वम् अप्रतिष्ठान् । ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेन-
अनायतन इति । स्थानोपवेश-
शितारम् अ कश्चिद् विद्वाः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः । सर्वा-
तस्यैतद्वि-
ततः अञ्चम् अभिमुखम् अवस्थितं न प्राशिषम् । न पराञ्चम्
च । एनम् अवस्थितमपि न प्राशिषम् । न प्रत्यञ्चम् प्रत्यङ्मुखम् आ-
ममुख्येन अवस्थितमपि न प्राशिषम् । किं तु आत्मभूतम् ओदनं सत्ये
सर्वदा बाधविधुरं “विज्ञानम् आनन्दं ब्रह्म” [बृ० आ० ३. ९. ३४]
इत्याद्युपनिषदेकवेद्ये सर्वजगत्कल्पनास्पदे ब्रह्मणि प्रतिष्ठाय प्रतिष्ठितः स-
माश्रितो भूत्वा तेन सर्वजगत्प्रतिष्ठात्मकेन प्राशिषम् प्राशितवान् असि ।
तेनैव सत्येन एनम् अजीगमम् उदरमध्यं गमितवान् असि । यद्वा ।
अस्य सवयज्ञस्य फलभूतं नाकपृष्ठाख्यं लोकं गमितवान् असि । एष
खलु उदीरितभावनया प्राशित ओदनः सर्वाङ्गः सर्वैरङ्गैः अवयवैरुपेतः
सर्वपरुः सर्वैः पर्वभिः अवयवसंधिभिरुपेतः सर्वतनूः कृत्स्नशरीरो भवति ।
सर्वशरीराभिमानिविराडात्मको भवतीत्यर्थः । उक्तम् अर्थं वेदितुः फलम्
आह सर्वाङ्ग एवेत्यादिना ॥

इत्थम् आद्यन्तयोः पर्याययोः संपूर्णान्नात् मध्यवर्तिषु पर्यायेषु अनुषङ्गेण वाक्यपरिसमाप्तिं कृत्वा व्याख्यातव्यम् ॥

[इति] द्वितीयेनुवाके द्वितीयं सूक्तम् ॥

“एतद् वै ब्रह्मस्य विष्टपम्” इत्यस्य सूक्तस्य “तस्यौदनस्य” इति सूक्तेन सह उक्तो विनियोगः ॥

तत्र प्रथमा ॥

(३) एतद् वै ब्रह्मस्य विष्टपं यदोदनः ॥ १ ॥

एतत् । वै । ब्रह्मस्य । विष्टपम् । यत् । ओदनः ॥ १ ॥

यत् योऽयम् उक्तमहिमोपेत ओदनः एतत् खलु ब्रह्मस्य विष्टपम् ब्रह्मस्य हिमोपेतं जगत् सृजतीति ब्रह्मः सूर्यमण्डलमध्यवर्ती ईश्वरः । बन्धेर्ब्रध्निबुधौ च [उ० ३. ५] इति श्रौणादिको नक् प्रत्ययः प्रकृतेर्ब्रधादेशश्च । तस्य विष्टपम् विष्टपं मण्डलम् । सूर्यमण्डलात्मकोयम् ओदनं इत्यर्थः ॥

एतद् वेदिनुः फलम् आह द्वितीयया ॥

ब्रह्मलोको भवति ब्रह्मस्य विष्टपि अयते य एवं वेद ॥ २ ॥

ब्रह्मलोकः । भवति । ब्रह्मस्य । विष्टपि । अयते । यः । एवम् । वेद ॥ २ ॥

यः पुरुषः एवम् उक्तप्रकारेण [वेद ओदनस्य] सूर्यमण्डलात्मकत्वं वेद । मण्डलाभिमानिसूर्यरूपेण ओदनम् उपास्त इत्यर्थः । असौ ब्रह्मलोको भवति ब्रह्मस्य सूर्यस्य यो लोकस्तल्लोकवर्ती भवति । यद्वा सूर्य इव लोकनीयः दर्शनीयो भवति । ब्रह्मस्य सूर्यस्य विष्टपि विष्टपे मण्डलात्मके स्थाने अयते सेवते । सूर्यात्मको भवतीत्यर्थः । “असौ वा आदित्यो ब्रह्मस्य विष्टपम्” इति हि तैत्तिरीयकम् [तै० सं० ५. ३. ५] ॥

अथ सूर्यात्मकाद् ओदनात् सर्वेषां देवानां सृष्टिम् आह तृतीयया ॥

एतस्माद् वा ओदनात् त्रयस्त्रिंशत् लोकान् निरमिमीत प्रजापतिः ॥ ३ ॥

1 S' व्याख्यातम्. 2 S' ओदनम्. 3 S' has in place of 'भिमानि' a blank space for about three letters, followed by ति.

एतस्मात् । वै । ओदुनात् । त्रयः ऽत्रिंशतम् । लोकान् । निः । अमिमीत् ।

प्रजाऽपतिः ॥ ३ ॥

एतस्मात् सूर्यात्मकाद् ओदनात् [सर्वजगदुपादान]भूतात् प्रजापतिः प्र-
जानां स्रष्टा देवः त्रयस्त्रिंशत् लोकान् “अष्टौ वसवः एकादश रुद्राः द्वा-
दशादित्याः प्रजापतिश्च वषट्कारश्च” इति [ऐ० ब्रा० १. १०] ऐतरेयकादि-
श्रुतिप्रसिद्धां ये त्रयस्त्रिंशत्संख्याकां देवास्तेषां लोकान् अधिष्ठातृसहितान्
निरमिमीत निर्मितवान् ॥

तल्लोकप्राप्तिसाधनत्वेन यज्ञोपि अस्मादेव सूर्यात्मकाद् ओदनात् सृष्ट
इत्याह ॥

तेषां प्रज्ञानाय यज्ञमसृजत् ॥ ४ ॥

तेषाम् । प्रज्ञानाय । यज्ञम् । असृजत् ॥ न च न पराच्च न

तेषां देवलोकं त्वम अप्रतिष्ठासि । ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेन-
क्षात्काराय इति । स्थानोपवेशः सर्वज्ञः सर्वपरुः सर्वतनुः । सर्वा-
धानादेव अ कश्चिद विद्वाः सर्वज्ञः सर्वपरुः सर्वतनुः । सर्वा-
असृजतदेव स्तरं तं वा अहम् इत्यादि । ते खलु उ॥ अनन् आदनम्
स्वरूपः च । ए- भवस्थितमपि न प्राशिषम् । न प्रत्यञ्चम् प्रत्यङ्मुखम् आ-
त्ममुख्येन अवस्थितमपि न प्राशिषम् । किं तु आत्मभूतम् ओदनं सत्ये
सर्वदा बाधविधुरं “विज्ञानम् आनन्दं ब्रह्म” [बृ० आ० ३. ९. ३४]
इत्याद्युपनिषदेकवेद्ये सर्वजगत्कल्पनास्पदे ब्रह्मणि प्रतिष्ठाय प्रतिष्ठितः स-
माश्रितो भूत्वा तेन सर्वजगत्प्रतिष्ठात्मकेन प्राशिषम् प्राशितवान् अस्मि ।
तेनैव सत्येन एनम् अजीगमम् उदरमध्यं गमितवान् अस्मि । यद्वा ।
अस्य सवयज्ञस्य फलभूतं नाकपृष्ठाख्यं लोकं गमितवान् अस्मि । एष
खलु उदीरितभावनया प्राशित ओदनः सर्वाङ्गः सर्वैरङ्गैः अवयवैरुपेतः
सर्वपरुः सर्वैः पर्वभिः अवयवसंधिभिरुपेतः सर्वतनुः कृत्स्नशरीरो भवति ।
सर्वशरीराभिमानिविराडात्मको भवतीत्यर्थः । उक्तम् अर्थं वेदितुः फलम्
आह सर्वाङ्ग एवेत्यादिना ॥

वर्तमानं प्राणं रुणद्धि आवृणोति निरुद्धगतिं करोति । प्राणोपासकस्य अनिष्टाचरणाद् इत्यर्थः ॥

न केवलम् एतावानेव दोषः सर्वफलहानिरपि तस्य स्याद् इत्याह ॥

न च प्राणं रुणद्धि सर्वज्यानि जीयते ॥ ६ ॥

न । च । प्राणम् । रुणद्धि । सर्वज्यानिम् । जीयते ॥ ६ ॥

प्राणं रुणद्धि इत्येतावदेव न च अपि तर्हि सर्वज्यानिम् प्रजापञ्चा-
दिरूपस्य सर्वस्य अभिमतस्य वस्तुनः, ज्यानिर्हानिर्यथा भवति तथा जी-
पशवः गवाक्षी, भवति । ज्या वयोहानौ । अस्मात् कर्मणि
त्सवः खलु नः गन् । ब्रम् । त्ते, संप्रसारणम् । जीयत इत्येतावता
स्थानि उत्पद्यन्ते । तस्मै न अस्मै विषयताप्रतिपत्त्यर्थविशेषणसंबन्धाय

रः । ज्या बन्धेर्ब्रधिवुद्धौ च [उ० ३. ५] इति
त्ययः प्रकृतेर्ब्रधादेशश्च । तस्य विष्टपम् वि
सूर्यमण्डलात्मकोयम् ओदनं इत्यर्थः ॥

एतद् वेदितुः फलम् आह द्वितीयया ॥

ब्रह्मलोको भवति ब्रह्मस्य विष्टपि श्रयते य एवं वेद ॥ २ ॥

ब्रह्मलोकः । भवति । ब्रह्मस्य । विष्टपि । श्रयते । यः । एवम् । वेद ॥ २ ॥

यः पुरुषः एवम् उक्तप्रकारेण [वेद ओदनस्य] सूर्यमण्डलात्मकत्वं वे-
द । मण्डलाभिमानिसूर्यरूपेण ओदनम् उपास्त इत्यर्थः । असौ ब्र-
ह्मलोको भवति ब्रह्मस्य सूर्यस्य यो लोकस्तल्लोकवर्ती भवति । यद्वा सूर्य
इव लोकनीयः दर्शनीयो भवति । ब्रह्मस्य सूर्यस्य विष्टपि विष्टब्धे मण्ड-
लात्मके स्थाने श्रयते सेवते । सूर्यात्मको भवतीत्यर्थः । “असौ वा आ-
दित्यो ब्रह्मस्य विष्टपम्” इति हि तैत्तिरीयकम् [तै० सं० ५. ३. ३. ५] ॥

अथ सूर्यात्मकाद् ओदनात् सर्वेषां देवानां सृष्टिम् आह तृतीयया ॥

एतस्माद् वा ओदनात् त्रयस्त्रिंशत् लोकान् निरमिमीत प्रजापतिः ॥ ३ ॥

1 S' व्याख्यातम्. 2 S' ओदनम्. 3 S' has in place of °भिमानि° a blank space for about three letters, followed by ति.

तथा आयुष्कामः अनेनार्थसूक्तेन दक्षिणं कर्णम् अनुमन्त्रयेत् ॥

तथा ऋषिहस्ते आयुष्कामस्य शरीरम् अभिमन्त्रयेत् । सूत्रितं हि ।

“आ रभस्व[८.२] प्राणाय नमः[११.६] विषासहिम्[१७.१] इत्य-

“नुमन्त्रयेत्” इति [कौ० ७.९]

तथा अस्यार्थसूक्तस्य आयुष्यगणे पाठाद् “विश्वकर्मभिरायुष्यैः स्वस्त्य-
यनैराज्यं जुहुयात्” इति [होमे]षु विनियोगोऽनुसंधेयः [कौ० १४.३] ॥

तथा “अमृतां दिव्यान्तरिक्षभौमेषु प्रयुजीत” [न० क० १७] इति
विहितायाम् अमृताख्यायां महाशान्तौ अनेनार्थसूक्तेन ब्रीहियवमयं मणिं
ब्रवीयात् । तद् उक्तं नक्षत्रकल्पे । प्राणाय नमः
तायां ब्रवीयात्” इति [न० क० १९] ॥ ॥

तथा ग्रहयज्ञे अनेनार्थसूक्ते यज्ञम् । असृजत् ॥
उपस्थानं वा कुर्यात् । ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेन-
“[१९.६] इति । स्थानोपवेशः । सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः । सर्वा-
“श्रराय” अ- कश्चिद् विद्वाः । तं खलु उ- । न न आदनम्
तथा- अ- अ- अभिमुखम् अवस्थितं न प्राशिषम् । न पराञ्चम्
“नमः” च । ए- भवस्थितमपि न प्राशिषम् । न प्रत्यञ्चम् प्रत्यङ्मुखम् आ-
अभिमुख्येन अवस्थितमपि न प्राशिषम् । किं तु आत्मभूतम् ओदनं सत्ये
सर्वदा बाधविधुरं “विज्ञानम् आनन्दं ब्रह्म” [बृ० आ० ३.९.३४]
इत्याद्युपनिषदेकवेद्ये सर्वजगत्कल्पनास्पदे ब्रह्मणि प्रतिष्ठाय प्रतिष्ठितः स-
माश्रितो भूत्वा तेन सर्वजगत्प्रतिष्ठात्मकेन प्राशिषम् प्राशितवान् अस्मि ।
तेनैव सत्येन एनम् अजीगमम् उदरमध्यं गमितवान् अस्मि । यद्वा ।
अस्य सवयज्ञस्य फलभूतं नाकपृष्ठाख्यं लोकं गमितवान् अस्मि । एष
खलु उदीरितभावनया प्राशित ओदनः सर्वाङ्गः सर्वैरङ्गैः अवयवैरुपेतः
सर्वपरुः सर्वैः पर्वभिः अवयवसंधिभिरुपेतः सर्वतनूः कृत्स्नशरीरो भवति ।
सर्वशरीराभिमानिविराडात्मको भवतीत्यर्थः । उक्तम् अर्थं वेदितुः फलम्
आह सर्वाङ्ग एवेत्यादिना ॥

ष्ठिते प्रतिष्ठास्यामि” [प्र० उ० ६. ३] इत्यादिश्रुतिभ्यः । तस्मै प्राणाय नमः
 नमस्कारोस्तु । ॥ “अनितेः” इति नकारस्य णत्वम् ॥ । तस्य
 सगुणब्रह्मात्मकत्वं दर्शयति । यस्य प्राणस्य वशे सर्वम् इदं चराचरात्म-
 कं जगद् वर्तते । एतेन तस्य सकलजगन्नियन्तृत्वम् उक्तम् । यः प्राणो
 भूतः भूतकालावच्छिन्नः न तु भविष्यन् । सर्वदा लब्धसत्ताक इत्य-
 र्थः । ॥ भू सत्तायाम् इत्यस्मात् कर्तरि निष्ठा ॥ । सर्वस्य प्राणि-
 जातस्य ईश्वरः ईशिता कर्तुम् अकर्तुम् अन्यथा वा कर्तुं शक्तः । ॥ ई-
 श ऐश्वर्ये । “स्थेयान् । ब्रूमः । ते । वरच्” इति वरच् प्रत्ययः । “स्वा-
 पशवः गवाचा । तत्रे ते उद्दिश्य” इति षष्ठी ॥ । यस्मिन् उ-
 त्सवः खलु नः अस्माकं न उद्दिश्य समस्तं जगत् प्रतिष्ठितम् । कार-
 स्थानि उत्पद्यन्ते । तस्मै प्राणाय नम इति

रः । ॥ बन्धेर्ब्रौ च [उ० ३. ५] इति
 त्ययः प्रकृतेर्ब्रधादेशश्च ॥ । तस्य विष्टपम् वि
 सूर्यमण्डलात्मकोयम् ओदनं इत्यर्थः ॥

एतद् वेदिनुः फलम् आह द्वितीयया ॥

ब्रह्मलोको भवति ब्रह्मस्य विष्टपि श्रयते य एवं वेद ॥ २ ॥

ब्रह्मलोकः । भवति । ब्रह्मस्य । विष्टपि । श्रयते । यः । एवम् । वेद ॥ २ ॥

यः पुरुषः एवम् उक्तप्रकारेण [वेद ओदनस्य] सूर्यमण्डलात्मकत्वं वे-
 द । मण्डलाभिमानिसूर्यरूपेण ओदनम् उपास्त इत्यर्थः । असौ ब्र-
 ह्मलोको भवति ब्रह्मस्य सूर्यस्य यो लोकस्तल्लोकवर्ती भवति । यद्वा सूर्य
 इव लोकनीयः दर्शनीयो भवति । ब्रह्मस्य सूर्यस्य विष्टपि विष्टब्धे मण्ड-
 लात्मके स्थाने श्रयते सेवते । सूर्यात्मको भवतीत्यर्थः । “असौ वा आ-
 दित्यो ब्रह्मस्य विष्टपम्” इति हि तैत्तिरीयकम् [तै० सं० ५. ३. ३. ५] ॥

अथ सूर्यात्मकाद् ओदनात् सर्वेषां देवानां सृष्टिम् आह तृतीयया ॥

एतस्माद् वा ओदनात् त्रयस्त्रिंशत् लोकान् निर्मिमीत प्रजापतिः ॥ ३ ॥

1 S' व्याख्यातम्. 2 S' ओदनम्. 3 S' has in place of °भिमानि° a blank space for about three letters, followed by ति.

तृतीया ॥

यत् प्राण स्तनयितुनाभिः क्रन्दत्योषधीः ।

प्र वीयन्ते गर्भान् दधतेथो बह्वीर्वि जायन्ते ॥ ३ ॥

यत् । प्राणः । स्तनयितुना । अभिः क्रन्दति । ओषधीः ।

प्र । वीयन्ते । गर्भान् । दधते । अथो इति । बह्वीः । वि । जायन्ते ॥ ३ ॥

यत् यदा प्राणः जगत्प्राणभूतः सूर्यात्मको देवः स्तनयितुना मेघध्व-
निना ओषधीः ब्रीहियवाद्या ग्राम्याः आरण्याश्च वीरुधः अभिः क्रन्दति
अभिलक्ष्य शब्दायते । यथा गोयूथमध्ये हस्तो परायते परा-
स्ता अभिलक्ष्य [शब्दं] करोति तथेत्यर्थः । कापि अवस्थिताय
प्राणाभिक्रन्दनमात्रादेव गर्भं उपविष्टाय हे त्वं यज्ञं यजे-
खादनेषु ।

तदानीमेव गर्भं । स्थान्तानाय प्रकर्षेण ज्ञानाय तत्तल्लोकोपभोग्यसुखसा-
बहुप्रकारा कश्चिद्, इमं यज्ञम् असृजत सृष्टवान् । यज्ञसृष्ट्यभि-
र्गत्सृष्टिरुक्ता भवति । “अग्निष्टोमेन वै प्रजापतिः प्रजां
[ते० सं० ७. १. १. २] इत्यादिश्रुतेः । स्मर्यते च । अग्नौ प्रा-
जाः इति [म० स्मृ० ३. ७६] ॥

इत्थं सर्वजगदुपादानभूतस्य ओदनस्य सूर्यमण्डलान्तर्वर्तिहिरण्यगर्भता-
दात्म्यं विदुषो माहात्म्यं दर्शयति ॥

स य एवं विदुष उपद्रष्टा भवति प्राणं रुणद्धि ॥ ५ ॥

सः । यः । एवम् । विदुषः । उपद्रष्टा । भवति । प्राणम् । रुणद्धि ॥ ५ ॥

स यः यः कश्चन पुरुषः एवम् उक्तप्रकारेण विदुषः उपासकस्य उ-
पद्रष्टा भवति उप समीपे तत्कृतस्य अकामोपनतस्य द्रष्टा साक्षात्कर्ता
भवति । तस्य मनसि उपरोधं जनयतीत्यर्थः । स उपरोधकः स्वशरीरे

१ So A B C D E K K̄ R S̄ V C_s Dc. P P̄ J C_p भवति. See R.w.

1 S' प्रसिद्धः यत्र ——— संख्याका.

पञ्चमी ॥

यदा प्राणो अभ्यवर्षीद् वर्षेण पृथिवीं महीम् ।

पशवस्तत् प्र मोदन्ते महो वै नो भविष्यति ॥ ५ ॥

यदा । प्राणः । अभिऽअवर्षीत् । वर्षेण । पृथिवीम् । महीम् ।

पशवः । तत् । प्र । मोदन्ते । महः । वै । नः । भविष्यति ॥ ५ ॥

यदा यस्मिन् काले प्राणो देवः महीम् महतीं पृथिवीम् विस्तीर्णां भूमिं वर्षेण वृष्टिकर्मणा अभ्यवर्षीत् अभितः सिक्तां करोति तत् तदानीं या तत् प्र मोदन्ते प्रहृष्यन्ति । केनाभिप्रायेणेत्याह । महो वै उ-
अथो इति अस्माकं भविष्यति । वृष्टेरनन्तरं पृथिव्यां भूयांसि स-
हे प्राणं ते तव या प्रिय-तात्पर्यः ॥
ज्यानि जीयत इति पुनस्तुतः ॥

न केवलम् एतावदेव इत्याह ॥

न च सर्वज्यानि जीयते पुरैनं जरसः प्राणो जहाति ॥

न । च । सर्वऽज्यानिम् । जीयते । पुरा । एनम् । जरसः ।

ह्राति ॥ ७ ॥ (१०)

॥ ६ ॥

सर्वज्यानि जीयत इति एतावदेव न च एनं निन्दकं जरसः जराव-
स्थायाः पुरा प्राणो जहाति परित्यजति । म्रियतेसावित्यर्थः । एतद् उक्तं
भवति । विदुषो व्यतिक्रमं दृष्ट्वा निन्दतः पुरुषस्य प्रथमं प्राणरोधो भ-
वति ततः सर्ववस्तुहानिर्भवति ततः अकालमरणम् इति ॥

[इति] तृतीयं सूक्तम् ॥

“प्राणाय नमः” इत्यादिसूक्तत्रयम् अर्थसूक्तम् । अनेन उपनयनक-
र्मणि माणवकस्य नाभिं संस्पृश्य आचार्यो जपेत् । “उपनयनम्” प्र-
क्रम्य सूत्रितम् । “दक्षिणेन पाणिना नाभिदेशं संस्तभ्य जपति आ र-
“भस्व[८.२] प्राणाय नमः[११.६] विषासहिम्[१७.१] इत्यनुमन्त्र-
“यते” इति [कौ० ७. ६] ॥

शोभनगन्धयुक्ता अकः अकार्षीः । ॥ डुकृञ् करणे । अस्माद्भुङि
“मन्त्रे घस०” इति हेलुक् । “हल्ङ्याब्भ्यः” इति तिलोपः ॥

सप्तमी ॥

नमस्ते अस्त्रायते नमो अस्तु परायते ।

नमस्ते प्राणं तिष्ठत आसीनायोत ते नमः ॥ ७ ॥

नमः । ते । अस्तु । आऽयते । नमः । अस्तु । पराऽयते ।

नमः । ते । प्राण । तिष्ठते । आसीनाय । उत । ते । नमः ॥ ७ ॥

हे प्राण आयते आगच्छते ते तुभ्यं नमोस्तु । तथारायते परा-
ङ्मुखं गच्छते तुभ्यं नमोस्तु । हे प्राण तिष्ठते यत्र अवस्थिताय
[ते] तुभ्यं नमोस्तु । आसीनाय उपविष्टाय ते नमः । नम-
शब्दः अप्यर्थे । आसीनाय उक्तं शान्तिकल्पे । “सहस्रबाहुः पुरुषः
दवस्थापन्नस्य न । स्थीं [१०. २] प्राणाय नमः [११. ६] इति शनै-
व शी० क० १५ ॥

तत्रैव लक्षहोमे एतद् अर्थसूक्तं होमे विनियुक्तं परिशिष्टे ।
“देववधेभ्यः [६. १३] भवाशवौ [११. २] प्राणाय नमः [११. ६]
हुता” इति ॥

तत्र प्रथमा ॥

प्राणाय नमो यस्य सर्वमिदं वशे ।

यो भूतः सर्वस्येश्वरो यस्मिन्सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ १ ॥

प्राणाय । नमः । यस्य । सर्वम् । इदम् । वशे ।

यः । भूतः । सर्वस्य । ईश्वरः । यस्मिन् । सर्वम् । प्रतिऽस्थितम् ॥ १ ॥

प्राणाय प्रकर्षेण अनिति सर्वप्राणिशरीरं व्याप्य चेष्टत इति प्राणः
समष्टिशरीराभिमानी प्रथमसृष्टो हिरण्यगर्भः । “प्राणः प्रजानाम् उद-
यत्येष सूर्यः” इति [प्र० उ० १. ८] “स प्राणम् असृजत” इति [प्र०
उ० ६. ४] “कस्मिन्वहम उक्तान्त उक्तान्तो भविष्यामि कस्मिन् वा प्रति-

ते तुभ्यं नमोस्तु । ॥ “विभाषाञ्चेरदिकस्त्रियाम्” इति स्वार्थिकः
 खः ॥ किं बहुना सर्वस्मै सर्वव्यापारकर्त्रे सर्वप्राणिशरीरान्तर्वर्तिने
 ते तुभ्यम् इदं नमः अयं नमस्कारो भवतु । ॥ “सर्वस्य सुपि”
 इति आद्युदात्तत्वम् ॥

नवमी ॥

या ते प्राण प्रिया तनूयो ते प्राण प्रेयसी ।

अथो यद् भेषजं तव तस्य नो धेहि जीवसे ॥ ९ ॥

या । ते । प्राण । प्रिया । तनूः । यो इति । ते । प्राण । प्रेयसी ।

अथो इति । यत् । भेषजम् । तव । तस्य । नः । धेहि । जीवसे ॥ ९ ॥

हे प्राणं ते तव या प्रिय - त्वत्प्रिया तनूः शरीरम् अस्ति तथा
 संबन्धः ॥

द्वितीया ॥

नमस्ते प्राण क्रन्दाय नमस्ते स्तनयित्वे ।

नमस्ते प्राण विद्युते नमस्ते प्राण वर्षते ॥ २ ॥

नमः । ते । प्राण । क्रन्दाय । नमः । ते । स्तनयित्वे ।

नमः । ते । प्राण । विद्युते । नमः । ते । प्राण । वर्षते ॥ २ ॥

हे प्राण क्रन्दाय क्रन्दनशीलाय ध्वनते [ते] तुभ्यं नमः । ॥ क्र-
 दि आह्वाने रोदने च । इदित्वात् नुम् । पचाद्यच् ॥ तथा स्तन-
 यित्वे मेघजालं प्रविश्य स्तनितं गर्जितं कुर्वते । ॥ स्तन शब्दे ।
 अस्माण्यन्ताद् औणादिक इत्नुच् प्रत्ययः । “अयामन्ताल्वायेत्विष्णुषु”
 इति णेः अय् आदेशः ॥ एवंभूताय ते तुभ्यं नमः । हे प्राण
 विद्युते विद्युदात्मना विद्योतमानाय ते तुभ्यं नमः । तदनन्तरं वर्षते वृ-
 ष्णिं कुर्वते ते तुभ्यम् हे प्राण नमोस्तु ॥

1 S' inserts इति स प्राणमसृजत after प्रतिष्ठास्यामि, in forgetfulness that the S'ruti had already been quoted.

तथेत्यर्थः । यच्च जङ्गमात्मकं वस्तु प्राणति प्राणनव्यापारं करोति यच्च
स्थावरात्मकं न प्राणति प्राणनव्यापारं न करोति । किं तु आत्मावि-
नाभूतः प्राणः स्थावरेषु निरुद्धगतिरेव अन्तर्वर्तते । तस्य सर्वस्य स्थाव-
रजङ्गमात्मनो जगतः प्राणः खलु ईश्वरः ईशिता स्वामी ॥

[इति] चतुर्थं सूक्तम् ॥

“प्राणो मृत्युः” इति सूक्तस्य पूर्वसूक्तेन सह उक्तो विनियोगः ॥

तत्र प्रथमा ॥

प्राणो मृत्युः प्राणस्तक्मा प्राणं देवा उपासते ।

प्राणो ह सत्यवादिनमुत्तमे लोक आ दधत् ॥ ११ ॥

प्राणः । मृत्युः । प्राणः । तक्मा । प्राणस्तक्मा । प्राणं देवा उपासते ।

प्राणः । ह । सत्यवादिनमुत्तमे लोक आ दधत् ॥ ११ ॥

प्राण एव स्थितं धारयन्ति । अथो अनन्तरमेव बह्वीः बह्व्यो

एव प्राणं जीयन्ते विविधम् उत्पद्यन्ते ॥

ध्यर्वा

चतुर्थी ॥

त्यर्थं यत् प्राण ऋतावागतेभिः क्रन्दत्योषधीः ।

सर्वं तदा प्र मोदते यत् किं च भूम्यामधि ॥ ४ ॥

यत् । प्राणः । ऋतौ । आऽगते । अभिऽक्रन्दति । ओषधीः ॥

सर्वम् । तदा । प्र । मोदते । यत् । किम् । च । भूम्याम् । अधि ॥ ४ ॥

प्राणो देवः ऋतावागते ऋतुकाले समागते वर्षतौ आगते वा यत्
यदा ओषधीः अभिऽक्रन्दति तदा सर्वं प्र मोदते प्रहृष्यति । ॥ मु-

द हर्षे ॥ । भूम्याम् अधि उपरि यत् किं च यत् किमपि प्राणि-
जातं वर्तते । तत् सर्वम् इत्यन्वयः ॥

१ P J दधते. We with P. २ B C मोदते. We with A D E K K R S V Dc. ३ So
we with A B C D E K K R S P P J V Dc Cp. See R. ४ P J मोदते. We with
P Cp.

ष्ट्री स्वस्वव्यापारेषु सर्वेषां प्रेरयित्री परदेवता । तथाविधं प्राणं सर्वे जना उपासते स्वाभिलषितफलसिद्ध्यर्थं सेवन्ते । प्राण एव सूर्यः सर्वस्य प्रेरक आदित्यः । तथा चन्द्रमाः अमृतमयः सोमोपि स एव । एतेन प्राणस्य अग्नीषोमात्मकत्वम् उक्तम् । तथाविधमेव प्राणं प्रजापतिम् प्रजानां स्रष्टारं देवम् आहुः अभिज्ञाः कथयन्ति । ॥ “पत्यावैश्वर्ये” इति पूर्वपदप्रकृतिस्वरत्वम् ॥

तृतीया ॥

प्राणापानौ ब्रीहियवावनद्भान् प्राण उच्यते ।

यवे ह प्राण आहितोपानो ब्रीहिरुच्यते ॥ १३ ॥

प्राणापानौ । ब्रीहिऽयवौ । अनद्भान् । प्राणः । उच्यते ।
हे प्राणं ते तव या प्रिय - शास्त्रे ब्रीहिः । उच्यते ॥ १३ ॥

अभिवृष्टां ओषधयः प्राणेन समवादिरन् । तभूतौ वृत्तिविशे-
आयुर्वै नः प्रातीतरः सर्वा नः सुरभीरकः ॥ ६ ॥ य तावित्यर्थः ।
अभिऽवृष्टाः । ओषधयः । प्राणेन । सम । अवादिरन् । कर्षणे-
आयुः । वै । नः । प्र । अतीतरः । सर्वाः । नः । सुरभीरकः । वार्थ

प्राणेन देवेन अभिवृष्टाः अभिषिक्ता ओषधयो ग्राम्या आरण्याश्च ते-
नैव प्राणेन समवादिरन् समवदन्त संभाषणं कृतवत्यः । ॥ “भास-
नोपसंभाषाज्ञानयत्नविमत्युपमन्त्रणेषु वदः” इति आत्मनेपदम् । डि
व्यत्ययेन शस्य रन् आदेशः । तस्य “छन्दस्युभयथा” इति आर्धधा-
तुकत्वाद् इडागमः । उपधावृद्धिश्छान्दसी ॥ संवदनप्रकारमेव द-
र्शयति आयुरिति । हे प्राणं नः अस्माकम् आयुः जीवनं त्वं प्राती-
तरः प्रावर्धयः । ॥ प्रपूर्वस्तरतिर्वर्धनार्थः । अस्माण्यन्तात् लुङि च-
ङि रूपम् ॥ तथा नः अस्मान् सर्वाः । ॥ “बहुवचनस्य
वस्त्रसौ” इति द्वितीयान्तस्य अस्मदो नस् आदेशः ॥ सुरभीः

१ B अभिवृष्ट्या. Sâyana's text also अभिवृष्ट्या.

1 S' तदा followed by a space for two letters.

तथेत्यर्थः । यच्च जङ्गमात्मकं वस्तु प्राणति प्राणनव्यापारं करोति यच्च
स्थावरात्मकं न प्राणति प्राणनव्यापारं न करोति । किं तु आत्मावि-
नाभूतः प्राणः स्थावरेषु निरुद्धगतिरेव अन्तर्वर्तते । तस्य सर्वस्य स्थाव-
रजङ्गमात्मनो जगतः प्राणः खलु ईश्वरः ईशिता स्वामी ॥

[इति] चतुर्थं सूक्तम् ॥

“प्राणो मृत्युः” इति सूक्तस्य पूर्वसूक्तेन सह उक्तो विनियोगः ॥

तत्र प्रथमा ॥

प्राणो मृत्युः प्राणस्तक्मा प्राणं देवां उपासते ।

प्राणो ह सत्यवादिनमुत्तमे लोक आ दधत् ॥ ११ ॥

प्राणः । मृत्युः । प्राणः । तक्मा । प्राणस्तक्मा । प्राणं देवां उपासते ।

प्राणः । ह । सत्सनादिभिः । सर्वाः प्राणव्यापारनिर्वर्त्या इति तत्त-

प्राण एव भस्कार्यत्वम् ॥

एव प्राणो अष्टमी ॥

ध्यात्वा नमस्ते प्राण प्राणते नमो अस्त्वपानते ।

त्यर्थः पराचीनाय ते नमः प्रतीचीनाय ते नमः सर्वस्मै त इदं नमः ॥ ८ ॥

नमः । ते । प्राण । प्राणते । नमः । अस्तु । अपानते ।

पराचीनाय । ते । नमः । प्रतीचीनाय । ते । नमः । सर्वस्मै । ते । इदम् ।

नमः ॥ ८ ॥

हे प्राण देव प्राणते प्राणनव्यापारं कुर्वते ते तुभ्यं नमोस्तु । तथा
अपानते अपाननव्यापारं कुर्वते अपानवृत्त्यात्मकाय तुभ्यं नमोस्तु । तथा
पराचीनाय पराञ्चनाय परागमनस्वभावाय देहाद् बहिरवस्थिताय ते तु-
भ्यं नमोस्तु । तथा प्रतीचीनाय प्रतिमुखम् अञ्चते देहमध्ये वर्तमानाय

१ D^mSK omit अ° in अस्त्वायते. We with A^hB^hC^hE^hK^mK^mR^mCs. २ B omits अ° in
अस्तु. We with A^hB^hC^hD^hE^hK^mK^mR^mS^mV^mCs.

1 S' अपानावृत्त्या°.

ष्ट्री स्वस्वव्यापारेषु सर्वेषां प्रेरयित्री परदेवता । तथाविधं प्राणं सर्वे जना उपासते स्वाभिलषितफलसिद्ध्यर्थं सेवन्ते । प्राण एव सूर्यः सर्वस्य प्रेरक आदित्यः । तथा चन्द्रमाः अमृतमयः सोमोपि स एव । एतेन प्राणस्य अग्नीषोमात्मकत्वम् उक्तम् । तथाविधमेव प्राणं प्रजापतिम् प्रजानां स्रष्टारं देवम् आहुः अभिज्ञाः कथयन्ति । ॥ “पत्यावैश्वर्ये” इति पूर्वपदप्रकृतिस्वरत्वम् ॥

तृतीया ॥

प्राणापानौ ब्रीहियवावनङ्गान् प्राण उच्यते ।

यवे ह प्राण आहितोपानो ब्रीहिरुच्यते ॥ १३ ॥

प्राणापानौ । ब्रीहिऽयवौ । अनङ्गान् । प्राणः । उच्यते ।

हे प्राणं ते तव या प्रिय - तातावन - ब्रीहिः । उच्यते ॥ १३ ॥

प्राण ते तव यौ* । ॥ लिङ्गव्यत्ययः ॥

प्राणापानवृत्तिद्वयात्मके अग्नीषोमरूपे वा । अथो अपि तभूतौ वृत्तिविशेषौ भेषजम् अमृतत्वप्रापकम् औषधम् अस्ति तस्य सर्वस्य तावित्यर्थः । तिकस्य सकाशात् नः अस्माकं जीवसे जीवनाय धेहि अमृतत्वत्तु कर्षणे औषधं प्रयच्छ ॥

दशमी ॥

प्राणः प्रजा अनु वस्ते पिता पुत्रमिव प्रियम् ।

प्राणो ह सर्वस्येश्वरो यच्च प्राणति यच्च न ॥ १० ॥ (११)

प्राणः । प्रजाः । अनु । वस्ते । पिता । पुत्रमऽइव । प्रियम् ।

प्राणः । ह । सर्वस्य । ईश्वरः । यत् । च । प्राणति । यत् । च । न ॥ १० ॥ (११)

प्राणो देवः प्रजाः प्रजायमाना देवतिर्यङ्गानुष्ठाद्याः अनु वस्ते अनुक्रमेण च्छादयति । तच्छरीराणि नाडीद्वारा व्याप्य वर्तत इत्यर्थः । ॥ वस आच्छादने । अदादित्वात् शपो लुक् ॥ तत्र दृष्टान्तः पिता पुत्रमिव । यथा पिता प्रियम् स्निग्धं पुत्रं वस्त्रेण स्वकीयेन आच्छादयति

तथेत्यर्थः । यच्च जङ्गमात्मकं वस्तु प्राणति प्राणनव्यापारं करोति यच्च
स्थावरात्मकं न प्राणति प्राणनव्यापारं न करोति । किं तु आत्मावि-
नाभूतः प्राणः स्थावरेषु निरुद्धगतिरेव अन्तर्वर्तते । तस्य सर्वस्य स्थाव-
रजङ्गमात्मनो जगतः प्राणः खलु ईश्वरः ईशिता स्वामी ॥

[इति] चतुर्थं सूक्तम् ॥

“प्राणो मृत्युः” इति सूक्तस्य पूर्वसूक्तेन सह उक्तो विनियोगः ॥

तत्र प्रथमा ॥

प्राणो मृत्युः प्राणस्तक्त्वा प्राणं देवां उपासते ।

प्राणो ह सत्यवादिनमुत्तमे लोक आ दधत् ॥ ११ ॥

प्राणः । मृत्युः । प्राणः । तक्मा । पण्डितः । वसोस्त । लन-

प्राणः । ह । स्रज्ज्वादिनिम् । उत्तमे । लोके । अर्था इति तत्त्व-

प्राण एव देवो मृत्युः स्वनिर्गमनेन सर्वप्राणिनां मरणस्य कर्ता ।

एव प्राणस्तस्मा कच्छजीवनकरो ज्वरादिरोगः । तथा तं प्राणम् देहम्-

ध्यायन्तं देवाः इन्द्रियाणि उपासते । स्वस्वविषयोपभोगाय सेवन्त इ-

तयर्थं । यद्वा प्राणं हिरण्यगर्भं समष्ट्यात्मकम् अष्ट्यादयो देवा उपा-

सति । स एव प्राणः सत्यवादिनम् । सत्यं यथार्थं वदितुं शीलम् अस्य

स तथाक्तः । सत्यवदनशीलं महानुभावम् उत्तमे उत्कृष्टतमे लोके आ

दधत् आदधाति स्थापयति ॥

द्वितीया ॥

प्राणो विराट् प्राणो देष्टुः प्राणं सर्वं उपासते ।

प्राणो ह सूर्यश्चन्द्रमाः प्राणमाहुः प्रजापतिम् ॥ १२ ॥

प्राणः । वि॒ऽराट् । प्रा॒णः । दे॒ष्ट्री । प्रा॒णम् । सर्वे । उप । आसते ।

प्राणः । ह । सूर्यः । चन्द्रमाः । प्राणम् । आहुः । प्रजाऽपतिम् ॥ १२ ॥

प्राण एव देवो विराट् स्थूलप्रपञ्चाभिमानी ईश्वरः । तथा प्राणो दे-

ष्ट्री स्वस्वव्यापारेषु सर्वेषां प्रेरयित्री परदेवता । तथाविधं प्राणं सर्वे जना उपासते स्वाभिलषितफलसिद्ध्यर्थं सेवन्ते । प्राण एव सूर्यः सर्वस्य प्रेरक आदित्यः । तथा चन्द्रमाः अमृतमयः सोमोपि स एव । एतेन प्राणस्य अग्नीषोमात्मकत्वम् उक्तम् । तथाविधमेव प्राणं प्रजापतिम् प्रजानां स्रष्टारं देवम् आहुः अभिज्ञाः कथयन्ति । ॥ “पत्यावैश्वर्ये” इति पूर्वपदप्रकृतिस्वरत्वम् ॥

तृतीया ॥

प्राणापानौ ब्रीहियवावनद्भान् प्राण उच्यते ।

यवे ह प्राण आहितोपानो ब्रीहिरुच्यते ॥ १३ ॥

प्राणापानौ ब्रीहिऽयवौ । अनद्भान् । प्राणः । उच्यते ।

हे प्राण ते । प्राणः । आऽहितः । अपानः । ब्रीहिः । उच्यते ॥ १३ ॥

प्राण ते तव यौनश्च प्राणापानौ मुख्यस्य प्राणस्य प्रधानभूतौ वृत्तिविशेषौ । तावेव ब्रीहिश्च यवश्च ब्रीहियवौ । प्राणापानात्मकौ तावित्यर्थः । यो वृत्तिमान् मुख्यः प्राणः सः अनद्भान् उच्यते । ब्रीहियवयोः कर्षणेन उत्पादयिता बलीवर्दो वृत्तिमत्प्राणात्मना ज्ञातव्य इत्यर्थः । उक्तं वार्थं वेवृणोति । यवे ह यवे खलु प्राणः प्राणवृत्त्यात्मको वायुः आहितः स्रष्टा स्थापितः । अपानवृत्त्यात्मकस्तु वायुः ब्रीहिरुच्यते । ब्रीहिषु अवस्थानेन तदात्मकः कथ्यत इत्यर्थः । अत एव तौ ब्रीहियवौ ओषधीषु मध्ये पुष्टिकरत्वेन सर्वप्राणिभिरुपजीव्यौ । अतो लोकरक्षणाय प्राण एव ब्रीहियवानुद्रूपेण कथ्यत इत्यर्थः ॥

चतुर्थी ॥

अपानति प्राणति पुरुषो गर्भे अन्तरा ।

यदा त्वं प्राणं जिन्वस्यथ स जायते पुनः ॥ १४ ॥

अप । अनति । प्र । अनति । पुरुषः । गर्भे । अन्तरा ।

यदा । त्वम् । प्राणम् । जिन्वसि । अथ । सः । जायते । पुनः ॥ १४ ॥

अन्नात्मकत्वं प्राणस्य उक्तम् । तद्रसपरिणामरूपशरीरधारी पुरुषो ग-
र्भे स्त्रिया गर्भाशये अन्तरा मध्ये अपानति हे प्राण त्वत्प्रवेशेन अपान-
नव्यापारं करोति [प्राणति प्राणनव्यापारं करोति] च । हे प्राण शु-
क्रशोणितावस्थायामेव पुरुषशरीरं प्रविश्य तत्परिणामाय प्राणापानवृत्ती
जनयसीत्यर्थः । हे प्राण त्वं यदा यस्मिन् काले जिवसि गर्भीभूतं पु-
रुषं मातृभुक्ताहारपरिणतान्नरसेन प्रीणयसि । पुष्यसीत्यर्थः । ॐ जिवि
प्रीणने । इदित्वात् नुम् ॐ । अथौ अनन्तरमेव स पुरुषः पुनर्जा-
यते स्वार्जितपरिपक्वपुण्यपापफलोपभोगाय पुनर्भूम्याम् उत्पद्यते । प्राण
एव सर्वस्योत्पादकं इत्यर्थः ॥

पञ्चमी ॥

प्राणमाहुर्मातरिश्वां वातो ह प्राण उच्यते ।

प्राणे ह भूतं भव्यं च प्राणे सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ १५ ॥

प्राणः । आहुः । मातरिश्वा नम् । वातः । ह । प्राणः । उच्यते ।

प्राणे । ह । भूतम् । भव्यम् । च । प्राणे । सर्वम् । प्रतिष्ठितम् ॥ १५ ॥

मातरि । अन्तरिक्षे श्वसिति वर्तते इति मातरिश्वा अन्तरिक्षाधिपतिर्वा-
युः । तं वायुं प्राणं प्राणात्मकम् आहुः । “वायुः प्राणो भूत्वा ना-
सिके प्राविशत्” इति श्रुतेः [ऐ० आ० २, ४, २] । उक्त एवार्थो व्यति-
हारेण दृढीक्रियते वातो ह प्राण उच्यते इति । “सैषानस्तमिता देवता
यद् वायुः” [बृ० आ० १, ३, ३३] इति सर्वजगदाधारभूतः सूत्रात्मा यो
वातः सदा गमनशीलो वायुः स एव प्राण उच्यते । अतो नानयोर्भे-
द इत्यर्थः । तस्मिन् प्राणे जगदाधारभूते सूत्रात्मनि भूतम् भूतकालाव-
च्छिन्नम् उत्पन्नं जगत् भव्यम् भविष्यत्कालावच्छिन्नम् उत्पत्त्यमानं ज-
गत् । तद् उभयम् आश्रित्य वर्तते । किं बहुना तस्मिन् प्राणे सर्वम्
इदं जगत् प्रतिष्ठितम् आश्रितम् ॥

1 S' अनात्मकत्वं for अन्नात्मकत्वं. 2 S' शुक्र°. 3 S' पुष्यती°. 4 Sâyana's text also:
जिवस्यथो स &c. 5 S' -तः for श्रुतेः.

षष्ठी ॥

आथर्वणीराङ्गिरसीदैवीर्मनुष्यजा उत ।

ओषधयः प्र जायन्ते यदा त्वं प्राण जिन्वसि ॥ १६ ॥

आथर्वणीः । आङ्गिरसीः । दैवीः । मनुष्यजाः । उत ।

ओषधयः । प्र । जायन्ते । यदा । त्वम् । प्राण । जिन्वसि ॥ १६ ॥

आथर्वणीः अथर्वणा महर्षिणा सृष्टा आङ्गिरसीः अङ्गिरोभिः सृष्टाः । ॥ उभयत्र “तस्येदम्”-अर्थे अण् ॥ दैवीः देवैः सृष्टाः । ॥ “देवाद् यज्जौ” इति प्राग्दीव्यतीयः अञ् प्रत्ययः । सर्वत्र “टिड्ढाणञ्” इति डीप् । “वा छन्दसि” इति जसि पूर्वसवर्णदीर्घानि । ॥ आथर्वणीः मनुष्येभ्य उत्पन्नाः । उतशब्दः अप्यर्थे । एवमित्थं विधा ओषधयः प्र जायन्ते प्रकर्षेण उत्पद्यन्ते हे प्राण त्वं यदा यसि ले जिन्वसि वृष्टिप्रदानेन प्रीणयसि ॥

गतिना ।

सप्तमी ॥

यदा प्राणो अभ्यवर्षीद् वर्षेण पृथिवीं महीम् ।

ओषधयः प्र जायन्तेथो याः काश्च वीरुधः ॥ १७ ॥

यदा । प्राणः । अभिऽअवर्षीत् । वर्षेण । पृथिवीम् । महीम् ।

ओषधयः । प्र । जायन्ते । अथो इति । याः । काः । च । वीरुधः ॥ १७ ॥

पूर्वोर्ध्वौ व्याख्यातः । ओषधयो ब्रीहियवाद्याः वृष्ट्यनन्तरमेव प्र जायन्ते । अथो अपि च याः काश्च वीरुधः विरोहणशीला लतारूपा आरण्याः ता अपि सर्वाः प्र जायन्ते ॥

अष्टमी ॥

यस्ते प्राणेदं वेद् यस्मिंश्चासि प्रतिष्ठितः ।

सर्वे तस्मै बलिं हरानमुष्मिह्लोक उत्तमे ॥ १८ ॥

१ B अथर्व०. २ P अथर्वणीः. We with P J C P. ३ V B B C K C s. जायन्ते०. We with A D E K R S.

यः । ते । प्राण । इदम् । वेद । यस्मिन् । च । अस्मि । प्रतिऽस्थितः ।
सर्वे । तस्मै । बलिम् । हरान् । अमुष्मिन् । लोके । उत्तमे ॥ १८ ॥

हे प्राण ते त्वदीयम् इदम् उदितं माहात्म्यं यो वेद जानाति यस्मि-
श्च विदुषि त्वं प्रतिष्ठितोसि उदीरितमहिमोपेतत्वेन भाव्यमानो भवसि
तस्मै विदुषे सर्वे देवाः अमुष्मिन् स्वर्गे उत्तमे उत्कृष्टतमे लोके बलिम्
अमृतमयं भागं हरान् हरन्ति । ॥ हरतेर्लेटि आडागमः । “इतश्च
लोपः” इति इकारलोपः । संयोगान्तलोपः ॥

नवमी ॥

यथा प्राण बलिहृतस्तुभ्यं सर्वाः प्रजा इमाः ।

एवा तस्मै बलिं हरान् यस्त्वा शृणवत् सुश्रुवः ॥

यथा । प्राण । बलिऽहृतः । तुभ्यम् । सर्वाः । प्रजाः ।

एव । तस्मै । बलिम् । हरान् । यः । त्वा । शृणवत् । सुऽ

९ ॥

हे प्राण सर्वा इमाः प्रजाः देवतिर्यङ्मानुषाद्याः यथा येन प्रकारेण
तुभ्यं त्वदर्थं बलिहृतः बलेर्भोक्तव्यस्य अन्नस्य हर्तारः उपहर्तारो भवन्ति
एव एवं तस्मै विदुषे बलिं हरान् हरन्तु प्रयच्छन्तु । हे सुश्रुवः शृण्वन्
प्राण त्वा त्वां यः शृणवत् शृणुयात् तव माहात्म्यप्रतिपादकं मन्त्रजातं श्र-
वणेन्द्रियेण जानीयात् । तस्मै इति संबन्धः । ॥ शृणवत् इति । श्रु
श्रवणे । अस्मात् लेटि आडागमः । “श्रुवः शृ च” इति श्रुप्रत्ययः शृ-
भावश्च । सुश्रुव इति । तस्मादेव धातोर्लिटः कसुः ॥

दशमी ॥

अन्तर्गर्भश्चरति देवतास्वाभूतो भूतः स उ जायते पुनः ।

स भूतो भव्यं भविष्यत् पिता पुत्रं प्र विवेशां शचीभिः ॥ २० ॥ (१२)

अन्तः । गर्भः । चरति । देवतासु । आऽभूतः । भूतः । सः । ऊं इति ।

जायते । पुनः ।

१ K K V विवेश. We with A B C D E R S Cs.

1 S' सर्वविदुषे.

सः । भूतः । भव्यम् । भविष्यत् । पिता । पुत्रम् । प्र । विवेश । शचीभिः

॥ २० ॥ (१२)

देवतासु देवेषु अन्तः मध्ये गर्भः सन् प्राणश्चरति । न केवलं मनुष्या-
दिष्वित्यर्थः । आभूतः आसमन्ताद् व्याप्तो भूतः नित्यः सन् स उ स
एव प्राणः पुनर्जायते । तत्तच्छरीरेण सह पुनरुत्पद्यत इवेत्यर्थः । भूतः
नित्यवर्तमानः स प्राणः भूतम् भूतकालावच्छिन्नं वस्तु भविष्यत् भावि-
कालावच्छिन्नम् उत्पत्त्यमानं च वस्तु शचीभिः आत्मीयाभिः शक्तिभिः
प्र विवेश । पिता पुत्रम् । लुप्तोपमम् एतत् । यथा पिता स्वकीयं पुत्रं
स्वावयवैरनुप्रविशति तथेत्यर्थः । अथ वा प्राण एव हि सर्वस्य लोकः प
पितुः जनकः । सोऽयं पुत्रम् स्वस्माद् उत्पन्नं पुत्रभूतं सर्वं जगत् सा
कर्तुं निवेशित्यर्थः ॥

[इति] पञ्चमं सूक्तम् ॥

वेध
ले

“दिनाः स्यादम्” इति सूक्तस्यापि पूर्ववद् विनियोगः ॥

तत्र प्रथमा ॥

एकं पादं नोत्खिदति सलिलाद्द्वंस उच्चरन् ।

यदङ्ग स तमुत्खिदेन्नैवाद्य न श्वः स्या-

न्न रात्री नाहः स्यान्न व्युच्छेत् कदा चन ॥ २१ ॥

एकम् । पादम् । न । उत् । खिदति । सलिलात् । हंसः । उत्तुच्चरन् ।

युत् । अङ्ग । सः । तम् । उत्तुत्खिदेत् । न । एव । अद्य । न । श्वः । स्यात् ।

न । रात्री । न । अहः । स्यात् । न । वि । व्युच्छेत् । कदा ।

चन ॥ २१ ॥

हन्ति गच्छतीति हंसः जगत्प्राणभूतः सूर्यः । स सलिलाद् उच्चरन्
उत्तुच्छन् । उद्यन्नित्यर्थः । एकं पादं नोत्खिदति नोद्धरति । एकं पादं
निश्चलं स्थापयित्वा एकेनैव पादेन परिभ्रमतीत्यर्थः । तथा च मन्त्रव-

यः । ते । प्राण । इदम् । वेद । यस्मिन् । च । अस्मि । प्रतिऽस्थितः ।
सर्वे । तस्मै । बलिम् । हरान् । अमुष्मिन् । लोके । उत्तमे ॥ १८ ॥

हे प्राण ते त्वदीयम् इदम् उदितं माहात्म्यं यो वेद जानाति यस्मि-
श्च विदुषि त्वं प्रतिष्ठितोसि उदीरितमहिमोपेतत्वेन भाव्यमानो भवसि
तस्मै विदुषे सर्वे देवाः अमुष्मिन् स्वर्गे उत्तमे उत्कृष्टतमे लोके बलिम्
अमृतमयं भागं हरान् हरन्ति । ॥ हरतेल्लेटि आडागमः । “इतश्च
लोपः” इति इकारलोपः । संयोगान्तलोपः ॥

नवमी ॥

यथा प्राण बलिहृतस्तुभ्यं सर्वाः प्रजा इमाः ।

एवा तस्मै बलिं हरान् यस्त्वा शृणवत् सुश्रवः ॥

यथा । प्राण । बलिऽहृतः । तुभ्यम् । सर्वाः । प्रजाः ।

एव । तस्मै । बलिम् । हरान् । यः । त्वा । शृणवत् । सुऽ

९ ॥

हे प्राण सर्वा इमाः प्रजाः देवतिर्यङ्गानुष्याद्याः यथा येन प्रकारेण
तुभ्यं त्वदर्थं बलिहृतः बलेर्भोक्तव्यस्य अन्नस्य हर्तारः उपहर्तारो भवन्ति
एव एवं तस्मै विदुषे बलिं हरान् हरन्तु प्रयच्छन्तु । हे शुश्रवः शृण्वन्
प्राण त्वा त्वां यः शृणवत् शृणुयात् तव माहात्म्यप्रतिपादकं मन्त्रजातं श्र-
वणेन्द्रियेण जानीयात् । तस्मै इति संबन्धः । ॥ शृणवत् इति । श्रु-
श्रवणे । अस्मात् लेटि आडागमः । “श्रुवः शृ च” इति श्रुप्रत्ययः शृ-
भावश्च । शुश्रुव इति । तस्मादेव धातोर्लिटः कसुः ॥

दशमी ॥

अन्तर्गर्भश्चरति देवतास्वाभूतो भूतः स ज जायते पुनः ।

स भूतो भव्यं भविष्यत् पिता पुत्रं प्र विवेशां शचीभिः ॥ २० ॥ (१२)

अन्तः । गर्भः । चरति । देवतासु । आऽभूतः । भूतः । सः । जं इति ।

जायते । पुनः ।

१ K K V विवेश. We with A B C D E R S Cs.

1 S' सर्वविदुषे.

सः । भूतः । भव्यम् । भविष्यत् । पिता । पुत्रम् । प्र । विवेश । शचीभिः

॥ २० ॥ (१२)

देवतासु देवेषु अन्तः मध्ये गर्भः सन् प्राणश्चरति । न केवलं मनुष्या-
दिष्वित्यर्थः । आभूतः आसमन्ताद् व्याप्तो भूतः नित्यः सन् स उ स
एव प्राणः पुनर्जायते । तत्तच्छरीरेण सह पुनरुत्पद्यत इवेत्यर्थः । भूतः
नित्यवर्तमानः स प्राणः भूतम् भूतकालावच्छिन्नं वस्तु भविष्यत् भावि-
कालावच्छिन्नम् उत्पत्स्यमानं च वस्तु शचीभिः आत्मीयाभिः शक्तिभिः
प्र विवेश । पिता पुत्रम् । लुप्तोपमम् एतत् । यथा पिता स्वकीयं पुत्रं
स्वावयवैरनुप्रविशति तथेत्यर्थः । अथ वा प्राण एव हि सर्वस्य लोकस्य
पितृ जनकः । सोऽयं पुत्रम् स्वस्माद् उत्पन्नं पुत्रभूतं सर्वं जगत् सात्मकं
कर्तुं निवेशित्यर्थः ॥

[इति] पञ्चमं सूक्तम् ॥

वेध ले "दिताः पादम्" इति सूक्तस्योपि पूर्ववद् विनियोगः ॥

तत्र प्रथमा ॥

एकं पादं नोत्खिदति सलिलाद्वांस उच्चरन् ।

यदङ्ग स तमुत्खिदेन्नैवाद्य न श्वः स्या-

न्न रात्री नाहः स्यान्न व्युच्छेत् कदा चन ॥ २१ ॥

एकम् । पादम् । न । उत् । खिदति । सलिलात् । वांसः । उत् उच्चरन् ।

युत् । अङ्ग । सः । तम् । उत् उत्खिदेत् । न । एव । अद्य । न । श्वः । स्यात् ।

न । रात्री । न । अहः । स्यात् । न । वि । व्युच्छेत् । कदा ।

चन ॥ २१ ॥

हन्ति गच्छतीति हंसः जगत्प्राणभूतः सूर्यः । स सलिलाद् उच्चरन्
उद्गच्छन् । उद्यन्नित्यर्थः । एकं पादं नोत्खिदति नोद्धरति । एकं पादं
निश्चलं स्थापयित्वा एकेनैव पादेन परिभ्रमतीत्यर्थः । तथा च मन्त्रव-

र्णः । “तं सूर्यं देवम् अजम् एकपादम्” इति [तै० ब्रा० ३. १. २. ८] ।
 अङ्ग हे देवदत्त स उच्चरन् सूर्यः यत् यदि तं निहितं पादम् उत्खि-
 देत् क्षिपेत् तर्हि असौ द्वाभ्यां पादाभ्याम् अस्मदादिवद् यत्रकापि गच्छेत्
 निषीदेद् वा । तथा च कालपरिच्छेदकस्य सूर्यस्य परिस्पन्दाभावात् अ-
 र्द्य श्वः रात्री अहः इत्येवं विभिन्नव्यवहारो न स्यात् । ॥ “रात्रे-
 श्चाजसौ” इति रात्रिशब्दात् डीप् ॥ कदा चन कदाचिदपि न
 व्युच्छेत् । व्युच्छनम् उषसः प्रादुर्भावः । सूर्यस्योदयेऽसंभाव्यमाने तत्पुरो-
 भाविनी उषा अपि नोदियात् । तथा च जगदान्ध्यमेव स्याद् इत्यर्थः ॥
 अथ वा हन्ति गच्छति कृत्स्नशरीरं व्याप्य वर्तत इति हंसः प्राणः । स-
 लिलात् सलिलोपलक्षितात् पाञ्चभौतिकाद् देहाद् उच्चरन् प्राणवृत्त्यात्मना
 ऊर्ध्वं गच्छन् एकं पादम् अपानवृत्त्यात्मना नीचं गच्छन् नीचं गच्छन् य-
 दि स प्राणस्तमपि अर्धमात्मकं पादम् उत्खिदेत् शरीराद् उ-
 दा प्राणस्य कालस्थेन शरीरतो निर्गतत्वात् मृतशरीरस्य तस्य श्वः
 रात्रिः अहः इत्येवमात्मकः कालविभागो न स्यात् । कदाचिदेन व्यु-
 च्छेत् तिमसो निवृत्तिर्न स्यात् । अतः जगत् सजीवं कर्तुम् एकं पादं
 नोत्खिदतीत्यर्थः ॥

प्राणतः

द्वितीया ॥

अष्टाचक्रं वर्तत एकनेमि सहस्राक्षरं प्र पुरो नि पश्चात् ।

अर्धेन विश्वं भुवनं जजान यदस्यार्धं कृतमः स केतुः ॥ २२ ॥

अष्टाऽचक्रम् । वर्तते । एकऽनेमि । सहस्रऽअक्षरम् । प्र । पुरः । नि । पश्चात् ।

अर्धेन । विश्वम् । भुवनम् । जजान । यत् । अस्य । अर्धम् । कृतम् । सः ।

केतुः ॥ २२ ॥

अष्टाचक्रम् त्वगसृगाद्याः सप्त धातवः ओजो नाम अष्टमो धातुः । ते-

१ V K पश्चात्. We with A B C D E K R S V C s. २ P पश्चात्. Cp पश्चात् cor-
 rected into पश्चात्. We with P J.

1 S' सूर्यपरिस्प०. 2 S' उषा अप्युदियात्. 3 S' omit ० न शरीरतो.

त्र रथात्मना वर्णनीयस्य शरीरस्य चक्रत्वेन रूप्यन्ते । अष्टौ चक्राणि यस्य तद् अष्टाचक्रं शरीरम् । ॥ “छन्दसि च” इति अष्टनो दीर्घः ॥ । ता-
दृक् शरीरम् एकनेमि एकेनैव प्राणेन नेमिनेव वेष्टितम् । लोके हि
रथचक्रं नेमिवेष्टितमेव प्रवर्तते । अत्र तु चक्राष्टकमपि एक एव प्राणात्मको
नेमिः आवेष्ट्य वर्तयतीत्यर्थः । सहस्राक्षरम् बहुभिरक्षैरुपेतम् । ॥ शो-
मत्वर्थीयः ॥ । यद्वा प्राणपरिस्पन्दवशेन सहस्रं बहुविधानि अक्षरा-
णि वर्णावर्णात्मकानि शब्दरूपाणि यस्य तत् तथोक्तम् । यद्वा । ॥ अ-
श्रोतेः औणादिकः [सर]प्रत्ययः ॥ । बहुविधव्याप्तिकम् इत्यर्थः । ए-
वं रथात्मकं शरीरं पुरः पुरस्तात् पूर्वस्मिन् भागे प्र वर्तते पश्चात् अपर-
भागे नि वर्तते । इत्थं महानुभावः प्राणः प्राणिशरीरं प्रविश्य तत्र [प्र-
वृत्ति]निर्मुक्ती जन्तयतीत्यर्थः । शरीरस्य रथत्वेन रूपणम् अन्यत्रापि आ-
त्मात्म ।

आत्मानं रथिनं विद्धि शरीरं रथमेव तु [क० व० ३. ३]
इत्यादिना । स प्राणः सूत्रात्मभावेन स्थितः अर्धेन स्वात्मलोकेन एकेन
विश्वम् सर्वं भुवनम् भूतजातं जजान प्राणवाय्वात्मना प्रविश्य जन्तयामा-
स । अस्य सूत्रात्मनः प्राणस्य यद् अन्यद् अर्धम् प्राणरूपेणावसिताद्
अपरो भागः तस्यापरिच्छिन्नस्य केतुः कतमः कीदृशः । परब्रह्मात्मस्य
प्राणस्य एकदेश एव कृत्स्नं जगद् वर्तते । अवशिष्टं स्वरूपम् आनन्याद्
इदम् ईदृग् इति निर्धारयितुम् अशक्यम् इत्यर्थः । श्रूयते हि । “पादो-
स्य विश्वा भूतानि त्रिपाद् अस्यामृतं दिवि” इति [ऋ० १०. १०. ३] ।
स्मृतिश्च भवति ।

विष्टभ्याहम् इदं कृत्स्नम् एकांशेन स्थितो जगत् । इति [भ० गी० १०. ४२] ॥

तृतीया ॥

यो अस्य विश्वजन्मन ईशे विश्वस्य चेष्टतः ।

अन्येषु क्षिप्रधन्वने तस्मै प्राण नमोस्तु ते ॥ २३ ॥

यः । अस्य । विश्वजन्मनः । ईशे । विश्वस्य । चेष्टतः ।

अन्येषु । क्षिप्रधन्वने । तस्मै । प्राण । नमः । अस्तु । ते ॥ २३ ॥

यः प्राणो विश्वजन्मनः विश्वानि सर्वाणि नानारूपाणि जन्मानि यस्य
तत् तथोक्तम् तस्य चेष्टतः व्याप्रियमाणस्य अस्य विश्वस्य [सर्व]स्य जग-
तः ईशे ईष्टे । ॥ ईश ऐश्वर्ये । “लोपस्त आत्मनेपदेषु” इति त-
लोपः ॥ । अन्येषु प्राणिशरीरेषु क्षिप्रधन्वने क्षिप्रं गच्छते व्याप्नुव-
ते । ॥ धविर्गत्यर्थः । इदित्वात् नुम् । कनिन् युवृषितक्षि[राजि]धन्वी-
त्यादिना [उ० १. १५४] कनिन् प्रत्ययः ॥ । हे प्राण तस्मै तथा-
विधाय ते तुभ्यं नमोस्तु ॥

चतुर्थी ॥

यो अस्य सर्वजन्मन ईशे सर्वस्य चेष्टतः ।

अतन्द्रो ब्रह्मणा धीरः प्राणो मानु तिष्ठतु ॥ २४ ॥

यः । अस्य । सर्वजन्मनः । ईशे । सर्वस्य । चेष्टतः ।

अतन्द्रः । ब्रह्मणा । धीरः । प्राणः । मा । अनु । तिष्ठतु ॥ २४ ॥

पूर्वोर्ध्वो व्याख्यातः । विश्वशब्दस्य स्थाने सर्वशब्द एव विशेषः । स
जगदीश्वरः प्राणः अतन्द्रः आलस्यरहितः सर्वदा सर्वत्र संचरिष्णुः धीरः
धियुक्ता ज्ञानशक्त्या युक्तः ब्रह्मणा सर्वगतब्रह्मात्मकेन अनवच्छिन्नेन रूपेण
समस्तं माम् अनु तिष्ठतु अनुवर्तताम् ॥

पञ्चमी ॥

ऊर्ध्वः सुप्तेषु जागार ननु तिर्यङ् नि पद्यते ।

न सुप्तमस्य सुप्तेष्वनु शुश्राव कश्चन ॥ २५ ॥

ऊर्ध्वः । सुप्तेषु । जागार । ननु । तिर्यङ् । नि । पद्यते ।

न । सुप्तम् । अस्य । सुप्तेषु । अनु । शुश्राव । कः । चन ॥ २५ ॥

हे प्राण त्वम् ऊर्ध्वः उत्थितः सन् सुप्तेषु निद्रापरवशेषु प्राणिषु जा-
गर जागृहि तद्रक्षणार्थं निद्रारहितो वर्तस्व । ॥ जागृ निद्राक्षये ।

१ V K जागर. Cs जागार ननु. We with A B B C D E K R V. २ D S Cs सुश्राव.
We with A B B C E K K R V. ३ P J P सुश्राव । We with C p.

1 S' omit °चरिष्णुः धीरः. 2 So in S'. Sāyana's text also is जागर.

लोठि “बहुलं छन्दसि” इति शपो लुगभावः ॥ । जागरणे कारणम् आह नन्विति । सुप्तः प्राणीं तिर्यङ् तिर्यग्वस्थितः नि पद्यते निद्रापरवशः शेते । ननु इति प्रश्ने । अतस्त्वं जागृहीत्यर्थः । प्राणस्यापि सुप्तिः किं न स्याद् इति तत्राह न सुप्तम् इति । प्राणिषु सुप्तेषु निद्रापरवशेषु सत्सु तच्छरीरमध्यवर्तिनः अस्य प्राणस्य सुप्तम् स्वायं कश्चन कोपि पुरुषः न अनु शुश्राव अनु पारंपर्यक्रमेण श्रुतवान् । प्राणस्वपनस्य वक्ता श्रोता च दुर्लभ इत्यर्थः ॥

षष्ठी ॥

प्राण मा मत् पर्यावृतो न मदन्यो भविष्यति ।

अपां गर्भमिव जीवसे प्राणं बध्नामि त्वा मयि ॥ २६ ॥ (१३)

प्राणः मा मत् । परिऽआवृतः । न । मत् । अन्यः । भविष्यति ।

अपाम् । गर्भमऽइव । जीवसे । प्राणं । बध्नामि । त्वे । मयि ॥ २६ ॥ (१३)

एतास्तथा अवगम्य

प्राण मा मत् पर्यावृतः पराङ्मुखो मा भूः । ॥ वृत्तु वर्तने । अङ्गत्वा माङ्गि लुङि “द्युज्यो लुङि” इति परस्मैपदम् । “पुष्पादिद्युताद्युदितः” इति ह्येः अङ् आदेशः ॥ । पर्यावृत्त्यसौवम आह । हे प्राण त्वं मत् सकाशाद् अन्यो न भविष्यति मया सह दात्म्यापन्न एव वर्तसे । अतः पर्यावृत्तिशङ्कापि न संभवतीत्यर्थः । अतो हे प्राण त्वा त्वां मयि मच्छरीरे जीवसे जीवनाय बध्नामि आसजामि । अपां गर्भमिव अपाम् उदकानां गर्भभूतं वैश्वानराग्निं जीवनार्थं देहमध्ये धारयन्ति तथेत्यर्थः । अग्नेः अङ्गर्भत्वं मन्त्रवर्णाद् अवगम्यते । “अपां गर्भं दर्शतम् ओषधीनाम्” [ऋ० १. १६४. ५२] “अग्ने विश्वस्य भूतस्याग्ने गर्भो अपांसि” इति [तै० सं० ४. २. ३. ३] च ॥

षष्ठं सूक्तम् ॥

१ A B C D E K R S मत् पर्या० and मदन्यो respectively. We with B K P V Cs.
२ P J मत् । Cp मत् । changed into मत् । We with P. ३ J मत् । Cp मत् । changed into मत् । We with P P.

1 So S'.

इति सायणार्यविरचिते अथर्वसंहिताभाष्ये

एकादशकाण्डे द्वितीयोऽनुवाकः ॥

तृतीयेऽनुवाके पञ्च सूक्तानि । तत्र “ब्रह्मचारीणांश्चरति” इत्यादिभि-
स्त्रिभिः सूक्तैर्ब्रह्मचारिणो माहात्म्यम् उच्यते । तस्य ब्रह्मयज्ञजपे विनि-
योगः ॥

तत्र प्रथमसूक्ते प्रथमा ॥

ब्रह्मचारीणांश्चरति रोदसी उभे तस्मिन् देवाः संमनसो भवन्ति ।

स दाधार पृथिवीं दिवं च स आचार्यं तपसा पिपति ॥ १ ॥

ब्रह्मचारी । इणान् । चरति । रोदसी इति । उभे इष्टिः । तस्मिन् । देवाः ।

सममनसः । भवन्ति ।

सः । दाधार । पृथिवीम् । दिवम् । च । सः । आचार्यम् । तपसा ।

पिपति ॥ १ ॥

शब्दः

ब्रह्मचारी ब्रह्मणि वेदात्मके अध्येतव्ये चरितुं शीलम् अस्य स तथो-
क्तः उभे रोदसी द्यावापृथिव्यौ इणान् आत्मीयेन तपसा अभीक्ष्णं व्या-
चरति स्वनियमे प्रवर्तते । ॥ इष अभीक्ष्ण्ये । अस्मात् लटः
शत्रादेशः । ऋादित्वात् आ प्रत्ययः ॥ तस्मिन् ब्रह्मचारिणि सर्वे
इन्द्रादयो देवाः संमनसः समानमनस्का भवन्ति । अनुग्रहबुद्धियुक्ता भ-
वन्तीत्यर्थः । स ब्रह्मचारी आत्मीयेन तपसा पृथिवीम् भूमिं दिवम् द्यु-
लोकं च दाधार । ॥ तुजादित्वाद् अभ्यासदीर्घत्वम् ॥ धारय-
ति पोषयति । तथा आचार्यम् स्वं गुरुं तेनैव तपसा पिपतिं पालयति ।
सन्मार्गवृत्त्या आचार्यं परिपालयतीत्यर्थः । “शिष्यपापं गुरोरपि” इति
शिष्यकृतेन पापेन गुरोरपि पातित्यस्मरणाद् एवम् उक्तम् । ॥ “च-
रेराडि चागुरौ” इति [गुरावभि]धेये आङ्पूर्वाच्चरतेः “ऋहलोर्ण्यत्”

१ A B B C D E K R S Cs ३ for र. We with K V.

1 S' °जप° for °जपे. 2 S' वेति followed by a blank space for two or three letters after चरितुं. 3 S' has आडि for चरेराडि.

इति ण्यदेव प्रत्ययो भवति । “तित् स्वरितः” इति स्वरितत्वम् । पिप-
तीति । पृ० पालनपूरणयोः । जुहोत्यादित्वात् शपः श्नुः । “अतिपिप-
त्योश्च” इति अभ्यासस्य इत्त्वम् ॥

द्वितीया ॥

ब्रह्मचारिणं पितरो देवजनाः पृथग् देवा अनुसंयन्ति सर्वे ।

गन्धर्वा एनमन्वायन् त्रयस्त्रिंशत् त्रिशताः षट्सहस्राः सर्वान्त्स देवा-
स्तपसा पिपति ॥ २ ॥

ब्रह्मऽचारिणम् । पितरः । देवऽजनाः । पृथक् । देवाः । अनुऽसंयन्ति । सर्वे ।
गन्धर्वाः । एनम् । अनु । आयन् । त्रयःऽत्रिंशत् । त्रिऽशताः । षट्स-
हस्रान् । तः । देवान् । तपसा । पिपति ॥ २ ॥

ब्रह्मचारिणम् । गन्धर्व्यम् आचरन्तं पुरुषं पितरः पितृगणा देवज-
न एतत्संज्ञा देवगणा अन्ये च सर्वे देवा इन्द्रादयः पृथग् अनुसंय-
न्ति । तस्य रक्षणार्थं पृथक् पृथक् तम् अनुगच्छन्तीत्यर्थः । तथा ग-
न्धर्वाः अन्तरिक्षसंचारिणो विश्वावसुप्रभृतयः एनं ब्रह्मचारिणम् अन्वायन्
अनुगच्छन्ति । ये च त्रयस्त्रिंशद् देवाः “अष्टौ वसवः एकादश द्वा-
द्वादशादित्याः प्रजापतिश्च वषट्कारश्च” [ऐ० ब्रा० १. १०] इत्येवं प्राग्
दाहताः ये च त्रिशताः । त्रय इति अत्रापि संबध्यते । त्र्युत्तरत्रिंशत्सं-
ख्याकास्तद्विभूतिरूपा देवाः । तथा षट्सहस्राः ये च तद्विभूतिरूपाः ष-
ट्सहस्रसंख्याका देवाः । एवमेव वैश्वदेवनिविदि देवानां संख्या उत्तरोत्तरं
भूयसी तन्माहात्म्यप्रतिपादनाय समाम्नायते । “ये स्य त्रय एकादशा-
स्त्रयश्च त्रिंशच्च त्रयश्च त्री च शता त्रयश्च त्री च सहस्रा” इति प्रक्रम्य
“अतो वा देवा भूयांसः स्य” इति [निवि० १. ७] । तत्र प्रकृतसं-
ख्यातो भूयस्त्वश्रवणाद् अत्र षट्सहस्रा इति अधिकसंख्योक्तिः । तान्
सर्वान् देवान् स ब्रह्मचारी तपसा आत्मीयेन ब्रह्मचर्यनियमेन पिपति
पालयति । देवमनुष्यादिरूपं सर्वं जगद् ब्रह्मचर्येण ध्रियत इत्यर्थः ॥

तृतीया ॥

आचार्यं उपनयमानो ब्रह्मचारिणं कृणुते गर्भमन्तः ।

तं रात्रींस्त्रिंश उदरे विभर्ति तं जातं द्रष्टुमभिसंयन्ति देवाः ॥ ३ ॥

आऽचार्यः । उपऽनयमानः । ब्रह्मऽचारिणम् । कृणुते । गर्भम् । अन्तः ।
तम् । रात्रीः । त्रिंशः । उदरे । विभर्ति । तम् । जातम् । द्रष्टुम् । अभिऽ-
संयन्ति । देवाः ॥ ३ ॥

ब्रह्मचारिणम् माणवकम् उपनयमानः स्वसमीपम् उपगमयन् आचा-
र्यः अन्तः विद्याशरीरस्य मध्ये गर्भं कृणुते करोति । ॥ उपनयमा-
न इति । “संमाननोत्संजनाचार्यकरणं” इति आत्मनेपदम् ॥ तं
गर्भीभूतं ब्रह्मचारिणं तिस्रो रात्रीः ॥ ॥ अत्यन्तं ॥ तृती-
या ॥ तावत्कालं पर्यन्तं त्रिरात्रम् उदरे आत्मीये विभर्ति धारयति ।
चतुर्थे दिवसे जातम् विद्यामयशरीराद् उत्पन्नं तं ब्रह्मचारिणं द्रष्टुम् अ-
लोकयितुं देवा अभिसंयन्ति अभिमुखं संभूय गच्छन्ति । उपनयनसंस्का-
रेण माणवकस्य आचार्यसकांशाद् उत्पत्तिं भगवान् आपस्तम्बोपि आ-
ह भि । “स हि विद्यातस्तं जनयति । तच्छ्रेष्ठं जन्म । शरीरमेव मा-
तुरौ जनयतः” इति आप० ध० १. १. १५-१७ ॥

चतुर्थी ॥

इयं समित् पृथिवी द्यौर्द्वितीयोतान्तरिक्षं समिधा मृणाति ।

ब्रह्मचारी समिधा मेखलया श्रमेण लोकांस्तपसा पिपर्ति ॥ ४ ॥

इयम् । समऽइत् । पृथिवी । द्यौः । द्वितीया । उत । अन्तरिक्षम् । समऽइ-
धा । मृणाति ।

ब्रह्मऽचारी । समऽइधा । मेखलया । श्रमेण । लोकान् । तपसा । पिप-
र्ति ॥ ४ ॥

पूर्वं ब्रह्मचारिणो माहात्म्यकथनपुरःसरं तदुत्पत्तिरभिहिता । अधुना

स्तुतिव्याजेन तन्नियमा उपदिश्यन्ते । इयं परिदृश्यमाना पृथिवी ब्रह्म-
चारिणः प्रथमा समित् । द्यौः द्युलोकात्मिका द्वितीया समित् । उत
अपि च अन्तरिक्षे द्यावापृथिव्योर्मध्ये समिधा अग्नावाधीयमानया पृणा-
ति पूरयति । ॥ पृ पालनपूरणयोः । “प्वादीनां ह्रस्वः” इति ह्र-
स्वत्वम् ॥ । इत्थं ब्रह्मचारी समिधा आधीयमानया मेखलाया धा-
र्यमाणया मौञ्ज्या श्रमेण इन्द्रियनिग्रहोद्भूतखेदेन तपसा अन्येनापि देह-
सन्तापकेन नियमजातेन लोकान् प्रागुक्तान् पृथिव्यादीन् पिपर्ति पूरय-
ति पालयति वा । अतः समिदाधानादिकम् अवश्यम् अस्य कर्तव्यम्
इत्यर्थः ॥

पञ्चमी ॥

पूर्वो जातो ब्रह्मणो ब्रह्मचारी धर्मं वसानिस्तत्सोदतिष्ठत् ।

तस्माज्जातं ब्राह्मणं ब्रह्म ज्येष्ठं देवाश्च सर्वे अमृतेन साकम् ॥ ५ ॥

पूर्वः । जातः । ब्रह्मणः । ब्रह्मचारी । धर्मम् । वसानः । तपसा । उत ।
अतिष्ठत् ।

तस्मात् । जातम् । ब्राह्मणम् । ब्रह्म । ज्येष्ठम् । देवाः । च । सर्वे । अ-
न । साकम् ॥ ५ ॥

यत् सर्वजगत्कारणं ब्रह्म सत्यज्ञानादिलक्षणं तस्माद् ब्रह्मणः सकाशाद्
ब्रह्मचारी पूर्वो जातः प्रथमम् उत्पन्नः । स च उत्पन्नो धर्मम् दीप्तं
रूपं वसानः आच्छादयन् तपसा समिदाधानादिरूपेण सह उदतिष्ठत् उ-
त्थितवान् । तस्मात् ब्रह्मचार्यात्मना तपस्तप्यमानाद् ब्रह्मणः सकाशाद्
ब्राह्मणम् ब्राह्मणानां स्वभूतं ज्येष्ठम् प्रशस्यतमं वृद्धतमं वा ब्रह्म वेदात्म-
कं जातम् प्रादुर्भूतम् । तत्प्रतिपाद्याः सर्वे अश्यादयो देवाश्च अमृतेन अ-
मृतत्वप्रापकेन स्वोपभोग्येन साकं सह । जाता इत्यर्थः । प्रथमजननाद्
ब्रह्मचारी सर्वश्रेष्ठ इत्यर्थः ॥

षष्ठी ॥

ब्रह्मचार्येति समिधा समिद्धः कार्ष्णीं वसानो दीक्षितो दीर्घश्मश्रुः ।

स सद्य एति पूर्वस्मादुत्तरं समुद्रं लोकान्तसंगृभ्य मुहुः आचरिक्त ॥ ६ ॥

ब्रह्मऽचारी । एति । समऽद्धा । समऽद्धः । कार्ष्णीम् । वसानः । दीक्षितः । दीर्घऽश्मश्रुः ।

सः । सद्यः । एति । पूर्वस्मात् । उत्तरम् । समुद्रम् । लोकान् । समऽगृभ्य । मुहुः । आऽचरिक्त ॥ ६ ॥

समिधा सायंप्रातरग्नावाधीयमानया तज्जनितेन तेजसा समिद्धः संदी-
पितः कार्ष्णीम् कृष्णमृगसंबन्धि अजिनं वसानः धारयन् दीक्षितः भि-
क्षाचरणादिभिर्नियमविशेषैर्नियन्ति । १ ॥ "दाघश्मश्रुः दीर्घश्मश्रुः श्मश्रु-
युक्तः सन् ब्रह्मचारी । २ ॥ ब्रह्मचर्यधर्मेण युक्तः एति वर्तते । स उदीरित-
क्षणो ब्रह्मचारी । ३ ॥ सद्यः शीघ्रं पूर्वस्मात् समुद्रात् उत्तरम् उत्तरदिग्व-
समुद्रम् ४ ॥ एति गच्छति । तपसो महिम्ना व्याप्नोतीत्यर्थः । तथा लो-
पृथिव्या ५ ॥ अन्तरिक्षादीन् संगृह्य हस्ते धृत्वा मुहुः अत्यर्थम् आचरिक्त ६ ॥
ह ७ ॥ ख्येन करोति । सर्वे लोका अस्य वशे भवन्तीत्यर्थः । ८ ॥ अ-
क्रत इति । करोतेर्यङुगन्तात् लङि रूपम् ९ ॥

सप्तमी ॥

ब्रह्मचारी जनयन् ब्रह्मापो लोकं प्रजापतिं परमेष्ठिनं विराजम् ।

गर्भो भूत्वामृतस्य योनाविन्द्रो ह भूत्वासुरांस्ततर्ह ॥ ७ ॥

ब्रह्मऽचारी । जनयन् । ब्रह्म । अपः । लोकम् । प्रजाऽपतिम् । परमेऽस्थि-
नम् । विऽराजम् ।

१ B दीर्घः श्मश्रुः. २ P कार्ष्णीम् । We with P J Cp. ३ P °चरिक्त । We with P J Cp. ४ B D R S K K Cs भूत्वाअमृत°. We with A B C E V. ५ P लोकाम् । We with P J Cp.

1 S' has space for six letters after °श्मश्रुः and omits दीर्घरा° from the following word. 2 Sâyana's text in S' too : संगृह्य.

गर्भः । भूत्वा । अमृतस्य । योनौ । इन्द्रः । ह । भूत्वा । असुरान् । त-
तर्ह ॥ ७ ॥

उक्तलक्षणो ब्रह्मचारी ब्रह्मचर्यमहिम्ना ब्रह्म ब्राह्मणजातिम् अपः स्ना-
नपानार्था गङ्गाद्या नदीः इमम् आत्मनः फलभूतं स्वर्गादिलोकं प्रजा-
पतिम् प्रजानां स्रष्टारम् अवान्तरसृष्टिकरं परमेष्ठिनम् परमे उत्कृष्टे स-
त्यलोके तिष्ठतीति परमेष्ठी तम् आदिब्रह्माणं विराजम् स्थूलप्रपञ्चशरीरा-
भिमानिनेम् ईश्वरं च जनयन् उत्पादयन् वर्तते । स्वस्वकारणाद् उत्प-
द्यमानानाम् एषां ब्रह्मचर्यं निमित्तकारणम् इति तदाश्रयभूतो ब्रह्मचार्य-
व जनयन्निति उपचर्यते । अमृतस्य अमरणशीलस्य ब्रह्मणः संबन्धिन्यां
योनौ सत्त्वरजस्तमोगुणात्मिकायां प्रकृतौ प्रथमं ब्रह्मचारी गर्भो भूत्वा
उदीरितं सन् जनयति । पश्चात् इन्द्रो ह भूत्वा तपोबलाद् इन्द्रत्वं प्रा-
प्य असुरैर्न सुरविरोधिनो दैत्यान् तनर्ह जघान । ॥ तृह हिसि हिं-
सायाम् ॥ । इत्थं सर्वजगत्कर्तृत्वेन ब्रह्मचारिणः स्तुतिः ॥

अष्टमी ॥

आचार्यस्ततश्च नभसी उभे इमे उर्वी गम्भीरे पृथिवीं दिवं च ।

ते रक्षति तपसा ब्रह्मचारी तस्मिन् देवाः समनसो भवन्ति ॥ ८ ॥

आऽचार्यः । ततश्च । नभसी इति । उभे इति । इमे इति । उर्वी इति ।

गम्भीरे इति । पृथिवीम् । दिवं । च ।

ते इति । रक्षति । तपसा । ब्रह्मऽचारी । तस्मिन् । देवाः । समऽमनसः ।

भवन्ति ॥ ८ ॥

इमे परिदृश्यमाने उभे नभसी नभः अन्तरिक्षम् । तत्साहचर्याद् द्वि-
वचनेन पृथिव्युपलक्ष्यते । द्यावापृथिव्यौ आचार्यस्ततश्च तक्षणेन जनया-
मास । ॥ तक्षू त्वक्षू तनूकरणे । अस्मात् लिट् ॥ । नभसी-
विशेष्येते । उर्वी विस्तीर्णे गम्भीरे गाम्भीर्ययुक्ते । परिच्छेत्तुम् अशक्ये

१ K V तं. We with A B B̄ C D E K̄ R S̄ V C s. २ B̄ रक्षन्तु.

1 S' उत्पाद्य°.

इत्यर्थः । ते एव व्यस्तं निर्दिशति पृथिवीं दिवं चेति । तं द्यावापृथिव्योरुत्पादकम् आचार्यं ब्रह्मचारी आत्मीयेन तपसा ब्रह्मचर्यनियमेन रक्षति पालयति । तस्मिंस्तथाविधे ब्रह्मचारिणि सर्वे देवाः संमनसः समानमनस्काः प्रीता भवन्ति ॥

नवमी ॥

इमां भूमिं पृथिवीं ब्रह्मचारी भिक्षामा जभार प्रथमो दिवं च ।

ते कृत्वा समिधावुपास्ते तयोरार्पिता भुवनानि विश्वा ॥ ९ ॥

इमाम् । भूमिम् । पृथिवीम् । ब्रह्मऽचारी । भिक्षाम् । आ । जभार । प्रथमः । दिवम् । च ।

ते इति । कृत्वा । समऽद्धौ । उप । ~~अस्ते~~ ~~तयो~~ ~~अर्पिता~~ ~~भुवना-~~
नि । विश्वा ॥ ९ ॥

इमां परिदृश्यमानां पृथिवीम् प्रथितां विस्तीर्णां भूमिं ब्रह्मचारी प्रथमः प्रथमभावी सन् भिक्षाम् आ जभार भिक्षात्वेन आहूतवान् । अनन्तरं दिवम् द्युलोकं च द्वितीयां भिक्षाम् आजहार । ॥ “हग्र-
ह ॥ १०” इति भत्वम् ॥ ते द्यावापृथिव्यौ भिक्षणेन लब्धे समिधौ कृत्वा उपास्ते अग्निं परिचरति । समिन्धनसाधनयोस्तयोर्द्यावापृथिव्योः विश्वा विश्वानि सर्वाणि भुवनानि भूतजातानि आर्पिता अर्पितानि स्थापितानि । आश्रित्य वर्तन्त इत्यर्थः ॥

दशमी ॥

अर्वाग्न्यः परो अन्यो दिवस्पृष्ठाद् गुहां निधी निहितौ ब्राह्मणस्य ।

तौ रक्षति तपसा ब्रह्मचारी तत् केवलं कृणुते ब्रह्म विद्वान् ॥ १० ॥ (१४)

अर्वाक् । अन्यः । परः । अन्यः । दिवः । पृष्ठात् । गुहां । निधी इति
निऽधी । निऽहितौ । ब्राह्मणस्य ।

तौ । रक्षति । तपसा । ब्रह्मऽचारी । तत् । केवलम् । कृणुते । ब्रह्म । वि-
द्वान् ॥ १० ॥ (१४)

दिवः द्युलोकस्य पृष्ठात् उपरिभागाद् अर्वाक् अधः भूलोके अन्यः
 एको निधिर्वेदात्मकः गुहा गुहायाम् आचार्यहृदयरूपायां निक्षिप्तः । अ-
 न्यः अपरो निधिस्तत्प्रतिपाद्यदेवतारूपः परः परस्ताद् उपरि देशे गु-
 हायां ज्ञातुम् अशक्ये स्थाने निक्षिप्तः । ब्राह्मणस्य अधीतवेदस्य संब-
 न्धिनौ तौ निहितौ निक्षिप्तौ निधी ब्रह्मचारी तपसा ब्रह्मचर्यनियमेन
 रक्षति पालयति । विद्वान् वेदार्थरहस्याभिज्ञः तत् शब्दतदार्थात्मकं नि-
 धिद्वयं केवलम् निष्प्रपञ्चं ब्रह्म कृणुते कुरुते । स्वात्मभूते परब्रह्मणि वे-
 दराशेस्तदर्थस्य च अध्यस्तात्वेन अधिष्ठानभूतं ब्रह्मैव ताद्रूप्येण साक्षात्क-
 रोतीत्यर्थः ॥

[इति] तृतीयेनुवाके प्रथमं सूक्तम् ॥

द्वितीयसूक्ते प्रथमा ॥

अर्वाग्न्य इतो अन्यः पृथिव्या अग्नी समेतो नभसी अन्तरेमे ।

तयोः श्रयन्ते रश्मयोधि हृदास्ताना तिष्ठति तपसा ब्रह्मचारी ॥ ११ ॥

अर्वाक् । अन्यः । इतः । अन्यः । पृथिव्याः । अग्नी इति । समेतः । न-
 भसी इति । अन्तरा । इमे इति ।

तयोः । श्रयन्ते । रश्मयः । अधि । हृदाः । तान् । आ । तिष्ठति । तपसा ।

ब्रह्मचारी ॥ ११ ॥

इतः अस्याः पृथिव्या अर्वाक् अधःप्रदेशे अन्यः एकोऽग्निः अनुद्यत्सू-
 र्यात्मको वर्तते । अन्यः अपरः पार्थिवोऽग्निः पृथिव्या उपरि वर्तते ।
 ततः सूर्य उदिते सति इमे नभसी अन्तरा अनयोर्द्यावापृथिव्योर्मध्ये ता-
 वग्नी समेतः परस्परं संगतौ भवतः । ॥ “अन्तरान्तरेण युक्ते” इ-
 ति द्वितीया ॥ तयोः सूर्याभ्योः संबन्धिनो रश्मयः परस्परसंमे-
 लनेन अतिहृदाः श्रयन्ते द्यावापृथिव्यौ आश्रयन्ति । “वैश्वानरो यतते
 सूर्येण” इति हि [ऋ० १. ९८. १] निगमः । इत्थम् अग्निद्वयोपेतां तां
 भूमिं ब्रह्मचारी तपसा तपोमहिम्ना आ तिष्ठति अधितिष्ठति । अग्नि-
 रूपेण तस्या अधिदेवता भवतीत्यर्थः ॥

द्वितीया ॥

अभि^३क्रन्दन् स्तनयन्वरुणः शिति^३ङ्गो बृहच्छेपोनु भूमौ जभार ।

ब्रह्मचारी सिञ्चति सानौ रेतः पृथिव्यां तेन जीवन्ति प्रदिशश्चतस्रः ॥१२॥

अभिऽक्रन्दन् । स्तनयन् । अरुणः । शितिङ्गः । बृहत् । शेषः । अनु । भू-
मौ । जभार ।

ब्रह्मऽचारी । सिञ्चति । सानौ । रेतः । पृथिव्याम् । तेन । जीवन्ति । प्रऽ-
दिशः । चतस्रः ॥ १२ ॥

अभिक्रन्दन् अभितः शब्दं कुर्वन् । एतदेव विज्रियते । स्तनयन् मे-
घेषु स्तनितं गर्जितं कुर्वन् श्येतिङ्गः श्येतवर्णं जलपूर्णं मेघं प्राप्तः एवं-
भूतो वरुणः बृहत् प्रभूतं ज्ञेयं तयाः आत्मीयं प्रजननं भूमा प्राप्ताम् अनु-
जभार जहार । ॥ १२ ॥ तन वरुणसंबन्धिना शेषसा ब्रह्मचारी स्वतपोमहिम्ना
सर्वजगदुत्पादकश्च यमोऽयम् उदकलक्षणं वरुणसंबन्धि रेतः पृथिव्यां सानौ उन्नतप्र-
देशे सिञ्चमभावीते वर्षति । एतेन सर्वजगदुत्पादनार्थम् ऊर्ध्वरेतस्कात् ब्रह्मचा-
रिणः दिक् सूचितं भवति । वारुणमेव रेतः सिञ्चति न स्वकीयम् इत्यर्थस्य
ह ॥ १० ॥ इमात् । तेन वृष्टेन उदकलक्षणेन रेतसा प्रदिशश्चतस्रः प्राच्याद्या
महादेशो जीवन्ति प्राणान् धारयन्ति । तत्रत्याः प्राणिनः समृद्धा भव-
नीत्यर्थः । यस्मिन् राष्ट्रे ब्रह्मचारी निवसति तत्र कालवृष्टिर्भवतीति ता-
त्पर्यार्थः ॥

तृतीया ॥

अग्नौ सूर्यं चन्द्रमसि मातरिश्च ब्रह्मचार्येषु समिधमा दधाति ।

तासामर्चाषि पृथग्भ्रे चरन्ति तासामाज्यं पुरुषो वर्षमापः ॥ १३ ॥

१ K K̄ B A C V °क्रन्दं for °क्रन्दन्. We with D E R S̄. २ Cs स्तनयन्वरुणः. ३ K V श्येतिङ्गो, a maladaptation of Sāyana's reading taken from his text which reads श्ये-
तिगो. K V, while preserving °तिङ्गो of the MSS; adopted श्यन्° from Sāyana's text,
and thus made up a new reading of their own. ४ So P P̄ J C P. ५ P जीवन्ती. We
with P̄ J C P. ६ A B B̄ C D E S̄ ३ for १. We with K K̄ V Cs.

अ॒ग्नौ । सू॒र्ये । च॒न्द्रम॑सि । मा॒तरि॒श्वन् । ब्र॒ह्म॒ऽचा॒री । अ॒प्सु । स॒मि॒धम् । आ । द॒धा॒ति ।

ता॒साम् । अ॒र्ची॑षि । पृथ॑क् । अ॒ग्ने । च॒र॒न्ति । ता॒साम् । आ॒ज्यम् । पु॒रुषः ।
व॒र्षम् । आ॒पः ॥ १३ ॥

ब्रह्मचारी ब्रह्मचर्यनियमवान् पुरुषः अग्नौ पृथिव्यामवस्थिते अन्तरिक्ष-
गते सूर्ये चन्द्रमसि मातरिश्वन् मातरिश्वनि वायौ अप्सु च समिधम्
आ दधाति प्रक्षिपति । अत्र अग्न्यादीनां पूर्वपूर्वस्याभावे उत्तरोत्तरस्मिन्
समिदाधानं कर्तव्यम् सर्वथा लोपो न कर्तव्यः तत्र सूर्यादिषु संस्मृत्य
तद्रश्मियुक्तप्रदेशे समिदाधानं । तेषां संनिधानात् तदपेक्षया तासाम्
इति स्त्रीलिङ्गे । प्रतिनिर्देशः । तासां तेषाम् अग्न्यादीनाम् अर्चीषि दी-
प्यः अग्ने अन्तरिक्षे पृथक् चरन्ति असंकीर्णं वर्तन्ते । यद्वा अग्ने उ-
दकपूर्णे मेघे धनुराकारेण पृथक् पृथग् वर्तन्ते । तासाम् । पूर्ववत् स्त्री-
लिङ्गनिर्देशः । तेषाम् अग्न्यादीनां ब्रह्मचारिणां समिध्यमानानाम् आ-
ज्यादिकं कार्यम् । अग्न्यादयो ब्रह्मचारिसमिन्धनेन आज्यादिकम् अग्न्याद-
यन्तीत्यर्थः । आज्यम् इत्यनेन गोसमृद्धिरुक्ता । पुरुष इत्यनेन पुत्र-
समृद्धिः । वर्षम् इति काले वृष्टिप्रादुर्भावः । आप इति वापीकूपतः
कादिसमृद्धिः ॥

चतुर्थी ॥

आ॒चा॒र्यो॑ मृ॒त्युर्व॑रुणः सोमं ओष॑धयः पयः ।

जी॒मू॒ता॑ आ॒स॒न्त॒स॒त्वा॒न॒स्तै॒रि॒दं स्व॑राभृतम् ॥ १४ ॥

आ॒ऽचा॒र्यः । मृ॒त्युः । व॒रुणः । सोमः । ओष॑धयः । पयः ।

जी॒मू॒ताः । आ॒स॒न् । स॒त्वा॒नः । तैः । इ॒दम् । स्वः । आ॒ऽभृ॑तम् ॥ १४ ॥

आचार्य एव मृत्युः मारयिता देवः । अपराधाचरणाद् रुष्टस्तस्य जी-
वनम् अपहरतीत्यर्थः । तथा स एव आचार्यो वरुणः दुरितस्य वार-

द्वितीया ॥

अभि^१क्रन्दन् स्तनयन्^२रुणः शिति^३ङ्गो बृहच्छेपोनु भूमौ जभार ।

ब्रह्म^४चारी सिञ्चति^५ सानौ^६ रेतः पृथिव्यां तेन जीवन्ति प्रदिशश्चतस्रः ॥१२॥

अभिऽक्रन्दन् । स्तनयन् । अरुणः । शितिङ्गः । बृहत् । शेषः । अनु । भू-
मौ । जभार ।

ब्रह्मऽचारी । सिञ्चति । सानौ । रेतः । पृथिव्याम् । तेन । जीवन्ति । प्रऽ-
दिशः । चतस्रः ॥ १२ ॥

अभिक्रन्दन् अभितः शब्दं कुर्वन् । एतदेव विव्रियते । स्तनयन् मे-
घेषु स्तनितं गर्जितं कुर्वन् श्यैतिङ्गः श्येतवर्णं जलपूर्णं मेघं प्राप्तः । वना-
भूतो वरुणः बृहत् प्रभूतं जेह्वं च्छमा ॥

जभार जहार । जेतुं केवलमाचार्यो भूत्वा वरुणो यद्यदैच्छत् प्रजापतौ ।

सर्वजगदुत्पादकं ब्रह्मचारी प्रायच्छत् स्वान् मित्रो अद्यात्मनः ॥ १५ ॥

देशे सिञ्चति । घृतम् । कृणुते । केवलम् । आऽचार्यः । भूत्वा वरुणः । यतऽयत् ।

गृणोति । ऐच्छत् । प्रजाऽपतौ ।

तत् । ब्रह्मऽचारी । प्र । अयच्छत् । स्वान् । मित्रः । अधि । आत्मनः ॥ १५ ॥

वरुणो देवः आचार्यो भूत्वा घृतम् क्षरणशीलम् उदकं केवलम् अमा-
सह कृणुते कुरुते । उदकमेव अनन्यसाधारणं स्वम् आत्मना सहितं क-
रोतीत्यर्थः । स वरुणः प्रजापतौ स्वजनके ब्रह्मणि यद्यत् फलम् ऐच्छत्
मित्रो देवो ब्रह्मचारी भूत्वा स्वकीयब्रह्मचर्यमाहात्म्येन स्वात् स्वकीयात्
आत्मनः शरीरात् । ॥ अधिः पञ्चम्यर्थानुवादी । त्यब्लोपे च इयं
पञ्चमी ॥ । स्वशरीरम् अनपेक्ष्येत्यर्थः । तत् अपेक्षितं सर्वम् आचार्य-

१ So we read and divide with A B B C D E K K̄ R S̄ P P̄ J V C s, Sāyana's text the Panchapatalikā and the Brihatsarvānukramanikā. See R w. २ B B̄ प्रायच्छन्स्वा°. We with A C D E K K̄ R S̄ V C s.

1 S'. °परब्रह्म° for °परं ब्रह्म°.

अग्नौ । सूर्ये । चन्द्रमसि । मातरिश्चन । ब्रह्मऽचारी । अप्सु । समिधम् । आ । दधाति ।

तासाम् । अर्चीषि । पृथक् । अग्ने । चरन्ति । तासाम् । आज्यम् । पुरुषः । वर्षम् । आपः ॥ १३ ॥

ब्रह्मचारी ब्रह्मचर्यनियमवान् पुरुषः अग्नौ पृथिव्यामवस्थिते अन्तरिक्ष-
गते सूर्ये चन्द्रमसि मातरिश्चन मातरिश्चनि वायौ अप्सु च समिधम्
आ दधाति प्रक्षिपति । अत्र अग्न्यादीनां पूर्वपूर्वस्याभावे उत्तरोत्तरस्मिन्
समिदाधानं कर्तव्यम् सर्वथा लोपो न कर्तव्यः तत्र सूर्यादिषु संस्मृत्य
तद्रश्मियुक्तप्रदेशे समिदाधानम् । अपां संनिधानात् तदपेक्षया तासाम्
इति त्रीलिङ्गेन ब्रह्मचर्येण अधिकं माह । तासां तेषाम् अग्न्यादीनाम् अर्चीषि दी-
ष्टा अभवत् । स च प्रजापतिः वि राजति विराट् । यद्वा अग्ने उ-
द्गाणं विदधाति पूर्वं यो वै वेदांश्च ग्रहिणोति तस्मै । पूर्ववत् स्त्री-
इति श्रुत्युक्तः स्थूलप्रपञ्चशरीराभिमानी ईश्वरो विराट् । स एताम् आ-
तन्त्रः इन्द्रः परमैश्वर्ययुक्तः सर्वजगत्स्रष्टा परमात्मा अभवत् । त-
च्चाद-
चार्यः परंपरया सर्वदेवतात्मक इति तस्य माहात्म्यं केन वर्णयितुं श-
क्यं इति भावः ॥

सप्तमी ॥

ब्रह्मचर्येण तपसा राजा राष्ट्रं वि रक्षति ।

आचार्यो ब्रह्मचर्येण ब्रह्मचारिणमिच्छते ॥ १७ ॥

ब्रह्मऽचर्येण । तपसा । राजा । राष्ट्रम् । वि । रक्षति ।

आऽचार्यः । ब्रह्मऽचर्येण । ब्रह्मऽचारिणम् । इच्छते ॥ १७ ॥

ब्रह्म वेदः तदध्ययनार्थम् आचर्यम् आचरणीयं समिदाधानमैश्वर्यो-
र्ध्वरेतस्कत्वादिकं ब्रह्मचारिभिरनुष्ठीयमानं कर्म ब्रह्मचर्यम् । तेन ब्रह्मच-
र्येण तपसा तत्कृतेन उपवासादिव्रतनियमेन च राजा राष्ट्रं स्वकीयं वि

द्वितीया ॥

अभिक्रन्दन् स्तनयन्नरुणः शितिङ्गो बृहच्छेपोनु भूमौ जभार ।

ब्रह्मचारी सिञ्चति सानौ रेतः पृथिव्यां तेन जीवन्ति प्रदिशश्चतस्रः ॥१२॥

अभिऽक्रन्दन् । स्तनयन् । अरुणः । शितिङ्गः । बृहत् । शेषः । अनु । भू-
मौ । जभार ।

ब्रह्मऽचारी । सिञ्चति । सानौ । रेतः । पृथिव्याम् । तेन । जीवन्ति । प्रऽ-
दिशः । चतस्रः ॥ १२ ॥

अभिक्रन्दन् अभितः शब्दं कुर्वन् । एतदेव विव्रियते । स्तनयन् मे-
घेषु स्तनितं गर्जितं कुर्वन् श्यैतिङ्गः श्येतवर्णं जलपूर्णं मेघं प्राप्तः ।
भूतो वरुणः बृहत् प्रभूतं जे-
जभार जहार । जेतुं केवलमाचार्यो भूत्वा वरुणो यद्यदैच्छत् प्रजापतौ ।

सर्वजगदुत्पाद-
ब्रह्मचारी प्रायच्छत् स्वान् मित्रो अद्यात्मनः ॥ १५ ॥
देशे सिञ्चति । घृतम् । कृणुते । केवलम् । आऽचार्यः । भूत्वा वरुणः । यतऽयत् ।
ह एच्छत् । प्रजाऽपतौ ।

तत् । ब्रह्मऽचारी । प्र । अयच्छत् । स्वान् । मित्रः । अधि । आत्मनः ॥ १५ ॥

वरुणो देवः आचार्यो भूत्वा घृतम् क्षरणशीलम् उदकं केवलम् अमा
सह कृणुते कुरुते । उदकमेव अनन्यसाधारणं स्वम् आत्मना सहितं क-
रोतीत्यर्थः । स वरुणः प्रजापतौ स्वजनके ब्रह्मणि यद्यत् फलम् ऐच्छत्
मित्रो देवो ब्रह्मचारी भूत्वा स्वकीयब्रह्मचर्यमाहात्म्येन स्वात् स्वकीयात्
आत्मनः शरीरात् । ॥ अधिः पञ्चम्यर्थानुवादी । त्यब्लोपे च इयं
पञ्चमी ॥ । स्वशरीरम् अनपेक्ष्येत्यर्थः । तत् अपेक्षितं सर्वम् आचार्य-

१ So we read and divide with A B B C D E K K̄ R S̄ P P̄ J V C s, Sāyana's text
the Panchapatalikā and the Brihatsarvānukramanikā. See R.w. २ B B̄ प्रायच्छन्स्वा°.
We with A C D E K K̄ R S̄ V C s.

1 S'. °परब्रह्म° for °परं ब्रह्म°.

अग्नौ । सूर्ये । चन्द्रमसि । मातरिश्चन । ब्रह्मऽचारी । अप्सु । समिध-
धम् । आ । दधाति ।

तासाम् । अर्चीषि । पृथक् । अग्ने । चरन्ति । तासाम् । आज्यम् । पुरुषः ।
वर्षम् । आपः ॥ १३ ॥

ब्रह्मचारी ब्रह्मचर्यनियमवान् पुरुषः अग्नौ पृथिव्यामवस्थिते अन्तरिक्ष-
गते सूर्ये चन्द्रमसि मातरिश्चन मातरिश्चनि वायौ अप्सु च समिधम्
आ दधाति प्रक्षिपति । अत्र अग्न्यादीनां पूर्वपूर्वस्याभावे उत्तरोत्तरस्मिन्
समिदाधानं कर्तव्यम् सर्वथा लोपो न कर्तव्यः तत्र सूर्यादिषु संस्मृत्य
तद्रश्मियुक्तप्रदेशे समिदाधानम् । अपां संनिधानात् तदपेक्षया तासाम्
इति त्रीलिङ्गेन ब्रह्मचर्येण अधिकं माहुर्यते । यद्वा अग्ने उ-
द्वा अभवत् । स च प्रजापतिः वि राजति विराट् । पूर्ववत् स्त्री-
इति श्रुत्युक्तः स्थूलप्रपञ्चशरीराभिमानि ईश्वरो विराट् । स एताम् आ-
तन्तः इन्द्रः परमैश्वर्ययुक्तः सर्वजगत्स्रष्टा परमात्मा अभवत् । त-
च्चाद-
चार्यः परंपरया सर्वदेवतात्मक इति तस्य माहात्म्यं केन वर्णयितुं श-
क्यं इति भावः ॥

सप्तमी ॥

ब्रह्मचर्येण तपसा राजा राष्ट्रं वि रक्षति ।

आचार्यो ब्रह्मचर्येण ब्रह्मचारिणमिच्छते ॥ १७ ॥

ब्रह्मऽचर्येण । तपसा । राजा । राष्ट्रम् । वि । रक्षति ।

आऽचार्यः । ब्रह्मऽचर्येण । ब्रह्मऽचारिणम् । इच्छते ॥ १७ ॥

ब्रह्म वेदः तदध्ययनार्थम् आचर्यम् आचरणीयं समिदाधानमैश्वर्यो-
र्ध्वरेतस्कत्वादिकं ब्रह्मचारिभिरनुष्ठीयमानं कर्म ब्रह्मचर्यम् । तेन ब्रह्मच-
र्येण तपसा तत्कृतेन उपवासादिव्रतनियमेन च राजा राष्ट्रं स्वकीयं वि

यिता देवः । परिचर्यापरं ब्रह्मचारिणं पापान्निवारयतीत्यर्थः । तथा आ-
चार्य एव सोमश्चन्द्रमाः तद्वद् आह्लादकरत्वात् । ओषधयः व्रीहियवाद्याः ।
पयः क्षीरम् । तत् सर्वम् आचार्यात्मकमेव तत्प्रसादलभ्यत्वात् । यद्वा
यो मृत्युर्यमः स नचिकेतसे ब्रह्मविद्याम् उपदिश्य आचार्यः संपन्नः ।
वरुणोपि भृगवे ताम् उपदिश्य आचार्योभवत् । एवं सोमोपीति । स-
र्वदेवतात्मक आचार्य इत्यर्थः । तत्र आचार्यरूपस्य वरुणस्य ये सत्त्वानः
सदनशीला अनुचरास्ते जीमूता आसन् जीवनम् उदकं तस्य मूतवद्
भर्तारः जलपूर्णा मेघा अभवन् । तैर्जीमूतैः इदं स्वः सुष्ठु अरणशीलम्
उदकम् आभृतम् आहतम् । वृष्ट्यर्थं आत्मनि धारितम् इत्यर्थः । यद्वा
इदं स्वः सुप्रापं सर्वं जगत् आभृतम् । वृष्ट्या समन्तात् पोषितम् इत्यर्थः ॥

ज

प्रक्षणीयं प्रजन्तौ युवानम् । विन्दते । पतिम् ।
अमा धृतं ब्रह्मचर्येण । अश्वः । घासम् । जिगीर्षति ॥ १८ ॥

तद् ब्रह्मचर्यं प्रशस्यते । कन्या अकृतविवाहा स्त्री ब्रह्मचर्यं चरन्ती
अब्रह्मचर्येण युवानम् युवत्वगुणोपेतम् उत्कृष्टं पतिं विन्दते लभते ॥
बहुना पशुजातिरपि ब्रह्मचर्येण स्वाभिलषितं फलं लभत इत्याह अ-
तत्तान् इति । अनङ्गान् अनो वहन् पुंगवः ब्रह्मचर्येण ऊर्ध्वरेतस्कावादिना
धमेण अनोवहनादिकं स्वकार्यं निर्वर्तयन् उत्कृष्टं पतिं लभते । तथा
अश्वः ब्रह्मचर्येण घासम् भक्षणीयं तृणादिकं जिगीर्षति भक्षितुम् इच्छति ॥
नवमी ॥

ब्रह्मचर्येण तपसा देवा मृत्युमपाप्नत ।

इन्द्रो ह ब्रह्मचर्येण देवेभ्यः स्वराभरत् ॥ १९ ॥

ब्रह्मचर्येण । तपसा । देवाः । मृत्युम् । अप । अघ्नत ।

इन्द्रः । ह । ब्रह्मचर्येण । देवेभ्यः । स्वः । आ । अभरत् ॥ १९ ॥

१ B जिगीर्षति. V A B C D E K C P जिगीर्षति. We with K R S C s. २ P P जिगी-
र्षति. J C P. जिगीर्षति. We with J partly, and Sâyana as to the repha. ३ B B C D
E S ३ for १. We with K K V C s.

भूताय वरुणाय प्रायच्छत् दत्तवान् । ततश्च शिष्येण सता ब्रह्मचारिणा
विद्योपदेष्टुर्गुरोः प्रीतिकरम् अपेक्षितं धनं संपाद्य प्रदातव्यम् इत्ययमपि
एको नियमो ब्रह्मचारिण उक्तो वेदितव्यः ॥

षष्ठी ॥

आचार्यो ब्रह्मचारी ब्रह्मचारी प्रजापतिः ।

प्रजापतिर्वि राजति विराडिन्द्रोभवद् वशी ॥ १६ ॥

आऽचार्यः । ब्रह्मऽचारी । ब्रह्मऽचारी । प्रजाऽपतिः ।

प्रजाऽपतिः । वि । राजति । विराट् । इन्द्रः । अभवत् । वशी ॥ १६ ॥

आचार्यः प्रथमं विद्याम् उपदिश्य ब्रह्मचार्यात्मना जातः । स च ब्र-
ह्मचारि तपसमन्तं भूतम् ॥ इति कश्चिन्मात्रं प्राप्य प्रजापतिः जगत्स-
प्रहोरात्रे अहश्च रात्रिश्च । ॥ “हेमन्तशिशिराविह भवति । “यो ब्र-
इति नपुंसकलिङ्गता निपात्यते ॥ । वनस्पतिः वनानां [श्वे० ६. १८]
वः । ॥ “पारस्करप्रभृतीनि च संज्ञायाम्” इति सुट् वशी स्व-
वनस्पत्यादिषु युगपत्” इति उभयपदप्रकृतिस्वरत्वम् ॥ । आ-
अस्मिन्निति संवत्सरो द्वादशमासात्मकः कालः ऋतुभिः वसन्ताद्यैः ष
सह । ते ओषध्यादयः अनुक्रान्ताः सर्वे ब्रह्मचारिणस्तपोमाहात्म्यात् ज-
ताः उत्पन्नाः ॥

[इति] तृतीयेनुवाके द्वितीयं सूक्तम् ॥

तृतीयसूक्ते प्रथमा ॥

पार्थिवा दिव्याः पशव आरण्या ग्राम्याश्च ये ।

अपक्षाः पक्षिणश्च ये ते जाता ब्रह्मचारिणः ॥ २१ ॥

पार्थिवाः । दिव्याः । पशवः । आरण्याः । ग्राम्याः । च । ये ।

अपक्षाः । पक्षिणः । च । ये । ते । जाताः । ब्रह्मऽचारिणः ॥ २१ ॥

१ So we with. A B B C D E K K R S V. See R.w. २ B आपक्षाः. K अपक्षाः.

३ So P P J C P.

रक्षति विशेषेण पालयति । यस्य राज्ञो जनपदे ब्रह्मचर्येण युक्ताः पु-
रुषास्तपश्चरन्ति तदीयं राष्ट्रं अभिवर्धत इत्यर्थः । यद्वा राज्ञः कर्त-
व्यत्वेन कालविशेषेषु श्रुतिस्मृत्युदितं ब्रह्मचर्यं तपोऽनुतिष्ठन् राजा तेनैव
ब्रह्मचर्येण तपसा राष्ट्रं पालयतीत्यर्थः । आचार्योऽपि ब्रह्मचर्येण नियमेन
ब्रह्मचारिणम् शिष्यम् इच्छते आत्मनोभिलष्यति । ब्रह्मचर्यनियमस्यमेव
आचार्यं शिष्या उपगच्छन्तीत्यर्थः । ॥ इषु इच्छायाम् । व्यत्ययेन
आत्मनेपदम् । “इषुगमियमां छः” इति छत्वम् ॥

अष्टमी ॥

ब्रह्मचर्येण कन्याऽयुवानं विन्दते पतिम् ।

अनङ्गान् ब्रह्मचर्येणाश्वौ घासं जिगीर्षति ॥ १८ ॥

ब्रह्मचर्येण । कन्या । ब्रह्म । रक्षति । ब्रह्मचारिणि । आऽभृतम् ॥ २२ ॥
अनङ्गान् ।

प्रजापतिस्त सृष्टा देवमनुष्याद्याः सर्वे आत्मसु शरीरेषु
अत्राष्टिकं नाना स्वस्वसंबन्धिन एव विभ्रति धारयन्ति पोषयन्ति
तेन ॥ इभृज् धारणपोषणयोः । जुहोत्यादित्वात् शपः श्नुः । “अ-
पस्तात्” इति झस्य अदादेशः । “भृजाम् इत्” इति अभ्यासस्य
इत्त्वम् ॥ तान् सर्वान् प्राणान् ब्रह्मचारिणि आचार्यमुखाद् आ-
भृतम् आहृतम् अध्ययनेन संपादितं ब्रह्म वेदात्मकं रक्षति पालयति ।
ब्रह्मचार्यधीतं ब्रह्म सर्वप्राणिरक्षणक्षमम् इत्यर्थः ॥

तृतीया ॥

देवानामेतत् परिषूतमनभ्यारूढं चरति रोचमानम् ।

तस्माज्जातं ब्राह्मणं ब्रह्म ज्येष्ठं देवाश्च सर्वे अमृतेन साकम् ॥ २३ ॥

देवानाम् । एतत् । परिऽसूतम् । अनभिऽआरूढम् । चरति । रोचमानम् ।

तस्मात् । जातम् । ब्राह्मणम् । ब्रह्म । ज्येष्ठम् । देवाः । च । सर्वे । अमृते-

न । साकम् ॥ २३ ॥

ब्रह्मचर्यरूपेण तपसा देवाः अग्न्यादयो मृत्युम् मरणम् अपाघ्नत अप-
हतवन्तः । अमर्त्याः संपन्ना इत्यर्थः । इन्द्रो ह इन्द्रोपि ब्रह्मचर्येणैव सा-
धनेन देवेभ्यः देवानाम् अर्थे स्वः स्वर्गम् आभरत् आहरत् ॥

दशमी ॥

ओषधयो भूतभव्यमहोरात्रे वनस्पतिः ।

संवत्सरः सहर्तुभिस्ते जाता ब्रह्मचारिणः ॥ २० ॥ (१५)

ओषधयः । भूतभव्यम् । अहोरात्रे इति । वनस्पतिः ।

संवत्सरः । सह । चतुर्भिः । ते । जाताः । ब्रह्मचारिणः ॥ २० ॥ (१५)

ओषः पाकः आसु धीयत इति ओषधयो ब्रीहियवाद्याः अरण्यजा
वीरुधश्च । भूतभव्यमिति ॥ २० ॥ १५ ॥ वाग्म्यं भव्यम् उत्पत्त्यमानम् ।

ब्रह्मचारी । ब्रह्म । भ्राजत् । विभर्ति । तस्मिन् । अहोरात्रे च च्छन्दसि”
संवत्सरोत्ताः । पालयिता दे-

प्राणापानौ । जनयन् । आत् । विज्ञानम् । वाचम् । मनः । हृदयम् । तदा
मेधाम् ॥ २४ ॥ “उभे

ब्रह्मचारी ब्रह्मचर्यवान् पुरुषो भ्राजत् दीप्यमानं ब्रह्म वेदात्मकं धारयति । तस्मिन् अधि उपरि विश्वे सर्वे देवाः समोताः संबद्धाः ।
“यावतीर्वै देवतास्ताः सर्वा वेदविदि ब्राह्मणे वसन्ति” इति श्रुतेः [तै०
आ० २. १५] । स च सर्वेषां देवानां निवासभूतो ब्रह्मचारी प्राणापानौ
सर्वप्राणिसंबन्धिनौ जनयन् उत्पादयन् वर्तते । आत् अनन्तरं व्यानम् ।
“अथ यः प्राणापानयोः संधिः स व्यानः” इति [छा० १. ३. ३] श्रु-
त्यन्तरप्रसिद्धं व्यानाख्यं वायुम् वाचम् वागिन्द्रियं परापश्यन्त्यादिरूपां वा
शब्दात्मिकां वाचम् मनः सर्वेन्द्रियानुग्राहकम् अन्तःकरणम् हृदयम् त-
दावासस्थानभूतं हृदयकमलम् ब्रह्म वेदात्मकम् मेधाम् आशुविद्याग्रहण-
कुशलां बुद्धिम् एतत् सर्वं ब्रह्मचारी जनयन् वर्तते ॥

चक्षुः श्रोत्रं यशो अस्मासु धेह्यन्नं रेतो लोहितमुदरम् ॥ २५ ॥

पार्थिवाः पृथिव्याः संबन्धिनो जनाः । ॥ “पृथिव्या जाजौ”
इति “तस्येदम्”-अर्थे अज् प्रत्ययः ॥ तथा दिव्याः दिवि भ-
वाः । ॥ “द्युप्रागपागुदक्प्रतीचो यत्” इति शैषिको यत् प्रत्य-
यः ॥ आरण्याः अरण्ये भवाः पशवः सिंहशार्दूलहरिणाद्याः ।
आम्याः गवाश्चमहिषाद्याः । एवंभूता ये पशवः सन्ति तथा अपक्षाः
पक्षरहिताः प्राणिनो ये सन्ति पक्षिणः पक्षवन्तश्च ये सन्ति ते सर्वे ब्रह्म-
चारिणो जाताः ब्रह्मचर्यप्रभावाद् उत्पन्ना इत्यर्थः ॥

द्वितीया ॥

पृथक् सर्वे प्राजापत्याः प्राणानात्मसु बिभ्रति ।

तान्सर्वान् ब्रह्म रक्षति ब्रह्मचारिण्याभृतम् ॥ २२ ॥

पृथक् । सर्वे । प्राजाऽपत्याः सत्त्वाः । तान् यशः बिभ्रति

तान् । सर्वान् । धियादिकं कदाचिदपि अस्माकं मा भूद् इत्यर्थः ।

प्राजापत्याः अन्नाद् पुत्रादिकारणं रेतः लोहितम् शरीरगतम् असृक्
प्राणान्नाम् । तं पलक्षितं समस्तशरीरम् । तानि एतानि अन्नादीनि ब्रह्म-
तन् । पृथक् नाना गन्तुं सलिलस्य पृष्ठे उदकस्य मध्ये तपस्तप्यमानः [स-

॥ इह भूतः । वर्तते इत्यर्थः । स तपस्वी ब्रह्मचारी अनिशं स्नातः
स्नानेन पवित्रीकृतः बभ्रुः बभ्रुवर्णः । एतदेव विव्रियते पिङ्गल इति ।
पिङ्गलवर्णः सन् पृथिव्याम् भूम्यां बहु अधिकं रोचते दीप्यते ॥

[इति] तृतीयेनुवाके तृतीयं सूक्तम् ॥

“अग्निं ब्रूमः” इत्यादि सूक्तद्वयम् अर्थसूक्तम् । तस्य बृहज्जणे लघु-
गणे च पाठात् शान्त्युदकाभिमन्त्रणादौ विनियोगः ॥

अस्यार्थसूक्तस्य “मुञ्चन्तु मा [११. ८. ७]° भवाश्वाविदम् [११. ८. ९]
या देवीः पञ्च [११. ८. २२] यन्मातली रथक्रीतम्” [११. ८. २३] इ-
त्येताश्चतस्र ऋचो वर्जयित्वा सप्तप्रतीके अंहोलिङ्गगणे पाठात् “अनुक्ता-

१ So A B B C D E K K R S V Cs, and Sāyana's text in S'. २ B रोचत. ३ P
तपमानः.

एतत् सर्वापरोक्षं परब्रह्म देवानां परिषूतम् परिगृहीतम् । आत्मतया साक्षात्कृतम् इत्यर्थः । [रोचमानम्] स्वप्रकाशचिद्रूपतया दीप्यमानम् अनभ्यारूढम् अन्यैरनाक्रान्तं सर्वोत्कर्षेण चरति वर्तते । तस्मात् सकाशाद् ब्राह्मणम् ब्रह्मणः संबन्धि ब्राह्मणस्य वा असाधारणं स्वं ज्येष्ठम् प्रवृद्धतमं प्रशस्यतमं वा ब्रह्म वेदात्मकं जातम् प्रादुर्भूतम् । “अस्य महतो भूतस्थ निश्चसितम् एतद् यद् ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोथर्ववेदः” इति श्रुतेः [चु० आ० २. ४. १०] । देवाः तत्प्रतिपाद्या अग्न्यादयश्च सर्वे अमृतेन स्वोपभोग्येन अमृतत्वप्रापकेन सुधारसेन सीकम् सहं जाता इत्यर्थः ॥

चतुर्थी ॥

ब्रह्मचारी ब्रह्म भ्राजद् बिभर्ति तस्मिन् देवा अधि विश्वे समोताः ।

प्राणापानौ हृदयं ब्रह्म मेधाम् ॥ २४ ॥

अग्निः अग्रणीः सर्वेषां देवानां अधि विश्वे । यमो देवतानाम्” इति [तै० ब्रा० २. ४. ३. ३] अग्नेः । ब्रूमः स्तुमः । यद्वा इष्टफलं याचामहे । तथा वनस्पतीन् वतेन तेनाग्निना संवर्धितान् महावृक्षान् ओषधीः व्रीहियवा अपि च] वीरुधः आरण्या लतारूपाः ताः सर्वा ब्रूमः स्तुमः । इन्द्रम् द्युलोकाधिपतिं बृहस्पतिम् बृहतां देवानां पतिं सूर्यम् सर्वस्य रक्म आदित्यं च ब्रूमः स्तुमः । ते सर्वे नः अस्मान् अंहसः पापात् मुञ्चन्तु ॥

द्वितीया ॥

ब्रूमो राजानं वरुणं मित्रं विष्णुमथो भगम् ।

अंशं विवस्वन्तं ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ २ ॥

ब्रूमः । राजानम् । वरुणम् । मित्रम् । विष्णुम् । अथो इति । भगम् ।

अंशम् । विवस्वन्तम् । ब्रूमः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ २ ॥

अत्र वरुणादयः सूर्यमूर्तयः स्तूयन्ते । राजानम् राजमानम् ईशितारं

चक्षुः । श्रोत्रम् । यशः । अस्मासु । धेहि । अन्नम् । रेतः । लोहितम् । उ-
दरम् ॥ २५ ॥

तानि कल्पद् ब्रह्मचारी सलिलस्य पृष्ठे तपोतिष्ठत् तप्यमानः समुद्रे ।

स स्नातो बभ्रुः पिङ्गलः पृथिव्यां बहु रोचते ॥ २६ ॥ (१६)

तानि । कल्पत् । ब्रह्मऽचारी । सलिलस्य । पृष्ठे । तपः । अतिष्ठत् । तप्य-
मानः । समुद्रे ।

सः । स्नातः । बभ्रुः । पिङ्गलः । पृथिव्याम् । बहु । रोचते ॥ २६ ॥ (१६)

पञ्चमी ॥ हे ब्रह्मन् ब्रह्मचार्यात्मक अस्मासु स्तोतृषु चक्षुः रूपग्राहकम्
इन्द्रियं श्रोत्रम् शब्दग्राहकम् । प्राधान्याद् उपलक्षणत्वेन एतद् इन्द्रियद्व-
यम् उक्तम् । चक्षुःश्रोत्रादीन्निवा तर्णान्ते ॥ ३ ॥ कीर्तिं च अस्मासु
धेहि धारय । अग्निं च अस्मासु धेहि धारय । अग्निं च अस्मासु धेहि धारय ।

तथा भोज्यम् । अग्निं च अस्मासु धेहि धारय । अग्निं च अस्मासु धेहि धारय ।

उदरम् । अन्नादिगुणयुक्तं सवितारम् सर्वस्य प्रेरकं ब्रूमः स्तुमः । तथा
म । उतशब्दः अप्यर्थे । पूषणमपि स्तुमः । अग्रियम् अग्रे भवः
प्रियः । प्रथमगण्य इत्यर्थः । ॥ “अग्राद् यत्” “घच्छौ च”
इति घच् प्रत्ययः । चित्वाद् अन्तोदात्तत्वम् ॥ तादृशं त्वष्टारं ब्रू-
मः स्तुमः ॥ गतम् अन्यत् ॥

चतुर्थी ॥

गन्धर्वाप्सरसो ब्रूमो अश्विना ब्रह्मणस्पतिम् ।

अर्यमा नाम यो देवस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ ४ ॥

गन्धर्वऽअप्सरसः । ब्रूमः । अश्विना । ब्रह्मणः । पतिम् ।

अर्यमा । नाम । यः । देवः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ ४ ॥

गन्धर्वाश्च अप्सरसश्च गन्धर्वाप्सरसः । “अग्निर्गन्धर्वस्तस्यौषधयोप्सर-

न्यप्रतिषिद्धानि भैषज्यानाम् अंहोलिङ्गाभिः” [कौ. ४. ८] इत्यादिषु सर्वभैषज्यादिकर्मसु गणप्रयुक्तो विनियोगोऽनुसंधेयः ॥

तथा “हस्तिरथदानानुक्रमं वक्ष्ये” इति प्रक्रम्य उक्तं परिशिष्टे ।

तस्मात् सर्वेषु दानेष्वनुक्तविधिकेषु च ।

अग्निं ब्रूम इति सूक्तेनाज्यतन्त्रेण होमयेत् । इति [प० १४. १] ॥

तत्र प्रथमा ॥

अग्निं ब्रूमो वनस्पतीनोषधीरुत वीरुधः ।

इन्द्रं बृहस्पतिं सूर्यं ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ १ ॥

अग्निम् । ब्रूमः । वनस्पतीन् । ओषधीः । उत । वीरुधः ।

इन्द्रम् । बृहस्पतिं । सूर्यम् । ते नो मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १ ॥

चन्द्रमाश्च सूर्याचन्द्रमसौ । “अग्निरग्रे प्र-
विश्वान् [सर्वान्] आदित्यान् अश्वान् पुत्रान् ब्रू-
अन्यत् ॥

षष्ठी ॥

वातं ब्रूमः पर्जन्यमन्तरिक्षमथो दिशः ।

आशाश्च सर्वा ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ ६ ॥

वातम् । ब्रूमः । पर्जन्यम् । अन्तरिक्षम् । अथो इति । दिशः ।

आशाः । च । सर्वाः । ब्रूमः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ ६ ॥

वातम् वायुं ब्रूमः स्तुमः । पर्जन्यम् वृष्टिप्रदं देवम् अन्तरिक्षम् आ-
काशम् अथो अपि च दिशः दिग्देवता आशाः विदिशश्च सर्वास्ता ब्रू-
मः स्तुमः ॥

सप्तमी ॥

मुञ्चन्तु मा शपथ्यादिहोरात्रे अथो उषाः ।

सोमो मा देवो मुञ्चतु यमाहुश्चन्द्रमा इति ॥ ७ ॥

वा वरुणं देवं ब्रूमः स्तुमः । मित्रम् सर्वस्य मित्रभूतं देवं विष्णुम् व्या-
पनशीलं देवम् अथो अपि च भगम् भजनीयं देवम् अंशम् एतत्संज्ञं
देवं विवस्वन्तम् विवस्वत्संज्ञं देवं ब्रूमः स्तुमः । ते नो मुञ्चन्त्वंहस इ-
ति समानम् ॥ एते च आदित्यास्तैत्तिरीयेऽनुक्रम्यन्ते । “मित्रश्च वरु-
णश्च । धाता चार्यमा च । अंशश्च भगश्च । इन्द्रश्च विवस्वांश्चेत्येते”
[तै० आ० १. १३. ३] । आचार्यैस्तु द्वादशादित्याः परिगणिताः ।

धात्रर्यममित्राख्या वरुणांशभगा विवस्वदिन्द्रयुताः ।
पूषाह्वयपर्जन्यौ त्वष्टा विष्णुश्च भानवः प्रोक्ताः । इति ॥

तृतीया ॥

ब्रूमो देवं संवितारं धृषाधान्याद उपल ।

त्वष्टारमग्रियं नृसर्वोत्तमाणां ॥ ३ ॥

ब्रूमः । तेन भित्तर्पितिकं कदाचित्तरम् । नृन । पूषणम् ।

त्वष्टारम् । अ । उत । य ।

क्षिणः । ब्रूमः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ ३ ॥

इत्यादि व्याख्यातम् [११. ७. २१] । हरिणशार्दूलसिंहाद्या
तान् पार्थिवादीन् स्तुम इति शेषः । शकुन्तान् शकुनभूतान्
पिङ्गलादीन् ब्रूमः स्तुमः ॥

नवमी ॥

भवाशर्वाविदं ब्रूमो रुद्रं पशुपतिश्च यः ।

इषूर्या एषां संविद्य ता नः सन्तु सदा शिवाः ॥ ९ ॥

भवाशर्वौ । इदम् । ब्रूमः । रुद्रम् । पशुपतिः । च । यः ।

इषूः । याः । एषाम् । समऽविद्य । ताः । नः । सन्तु । सदा । शिवाः ॥ ९ ॥

भवश्च शर्वश्च भवाशर्वौ । तावुद्दिश्य इदं स्तुतिवाक्यं ब्रूमः वदामः ।
तथा रुद्रं स्तुमः । यश्च पशुपतिर्देवस्तमपि स्तुमः । एते च देवाः “भ-
वाशर्वौ मृडतम्” [११. २] इत्यस्मिन् सूक्ते प्रपञ्चिताः । एषां देवानां

सः” [तै० सं० ३. ४. ७. १] इत्यादिमन्त्रवर्णप्रसिद्धान् गन्धर्वाप्सरोरूपान् देवगणान् ब्रूमः स्तुमः । तथा अश्विना अश्विनौ स्तुमः । ब्रह्मणो वे-
दराशेः पतिं स्वामिनम् तथा अर्यमा नाम अर्यमेति प्रसिद्धो यो दे-
वोस्ति तमापि स्तुमः । ते सर्वे नः अस्मान् अंहसः मुञ्चन्त्विति शेषं
समानम् ॥

पञ्चमी ॥

• अहोरात्रे इदं ब्रूमः सूर्याचन्द्रमसावुभा ।

विश्वानादित्यान् ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ ५ ॥

अहोरात्रे इति । इदम् । ब्रूमः । सूर्याचन्द्रमसौ । उभा ।

विश्वान् । आदित्यान् । अश्विना । अश्विनः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ ५ ॥

अहश्च रात्रिश्च अहोरात्रे इदं ब्रूमः । सूर्यश्च
चन्द्रमाश्च सूर्याचन्द्रमसौ उभा स्तुमः ।
विश्वान् [सूर्याचन्द्रमसौ] । अश्विनाः तदपेक्षया अल्पानि अश्विनौ
सर्वान् स्तुमः ॥

[इति] तृतीयेनुवाके चतुर्थं सूक्तम् ॥

“श्रीन् वा इदं ब्रूमः” इति सूक्तस्य पूर्ववद् विनियोगः
श्रौतदर्शपूर्णमासयोः प्राशिन्नभक्षणानन्तरम् “यन्मातली रथक्रीतम्”
इत्यनया ब्रह्मा अङ्गिर्मार्जयेत् । तद् उक्तं वैताने । “प्राशिन्नं यवमात्रम्
अधस्ताद् उपरिष्ठाद् वाभिधारितम्” इत्युपक्रम्य “मातल्याङ्गिर्मार्जयित्वा
प्राणान् संस्पृशते” इति [वै० १. ३] ॥

पञ्चमसूक्ते प्रथमा ॥

सप्तर्षीन् वा इदं ब्रूमोपो देवीः प्रजापतिम् ।

पितॄन् यमश्रेष्ठान् ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ ११ ॥

१ P J यक्षाणि । We with P Cp. २ B K K D S V सप्तर्षीन् । Dc सप्तर्षीन् corrected
to सप्तर्षीन्. Cs सप्तर्षीन्. Sāyana's text : सप्तर्षीन्. We with A B C E R.

1 S' भवन्ति. The text in S' is संतु. 2 S' एषां तानि for एतानि.

मुञ्चन्तु । मा । शपथ्याति । अहोरात्रे इति । अथो इति । उषाः ।
सोमः । मा । देवः । मुञ्चतु । यम् । आहुः । चन्द्रमाः । इति ॥ ७ ॥

शपथ्यात् शपथप्रभवात् पापात् मा मां मुञ्चन्तु अहोरात्रे अहरभि-
मानिदेवता रात्र्यभिमानिदेवता च अथो अपि च उषाः अहोरात्रयोः
संधौ वर्तमाना उषःकालाभिमानिनी देवता । तासां बहुत्वात् मुञ्चन्तु
इति बहुवचनम् । तथा सोमो देवः मा मां तस्मात् पापात् मुञ्चतु ।
तं विशिनष्टि । यं सोमं चन्द्रमा इति आहुः अभिज्ञाः कथयन्ति । स
सोमोत्र मोचक इत्यर्थः ॥

अष्टमी ॥

पार्थिवा दिव्याः पशवः ^{धान्याद उप}

शकुन्ताः ^{पुष्पि तैत्तवा} ^{ना} ^{नोण} ^{ग्रशः} ॥ ३ ॥

पार्थिवाः ^{पुष्पादिकं कदाचि} ^{अरुम} । ^{उत} ^{यम्} ।
त्वष्टारः । अग्निक्षेत्रेणः । ब्रूमः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ ३ ॥

इति इत्यादि व्याख्यातम् [११. ७. २१] । हरिणशार्दूलसिंहाद्या
स्तुमः । तान् पार्थिवादीन् स्तुम इति शेषः । शकुन्तान् शकुनभूतान्
पिङ्गलादीन् ब्रूमः स्तुमः ॥

नवमी ॥

भवाश्वाविदं ब्रूमो रुद्रं पशुपतिश्च यः ।

इषूर्या एषां संविद्य ता नः सन्तु सदा शिवाः ॥ ९ ॥

भवाश्वावौ । इदम् । ब्रूमः । रुद्रम् । पशुपतिः । च । यः ।

इषूः । याः । एषाम् । समऽविद्य । ताः । नः । सन्तु । सदा । शिवाः ॥ ९ ॥

भवश्च शर्वश्च भवाश्वावौ । तावुद्दिश्य इदं स्तुतिवाक्यं ब्रूमः वदामः ।
तथा रुद्रं स्तुमः । यश्च पशुपतिर्देवस्तमपि स्तुमः । एते च देवाः “भ-
वाश्वावौ मृडतम्” [११. २] इत्यस्मिन् सूक्ते प्रपञ्चिताः । एषां देवानां

या इषूः । रान् संविद्यैः संजानीमः ता नः अस्माकं सदा सर्वदा शि-
शः सुखं नः [सन्तु] भवन्तु ॥

दशमी ॥

दिवं ब्रूमो नक्षत्राणि भूमिं यक्षाणि पर्वतान् ।

समुद्रा नद्यो वेशन्तास्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ १० ॥ (१७)

दिवम् । ब्रूमः । नक्षत्राणि । भूमिम् । यक्षाणि । पर्वतान् ।

समुद्राः । नद्यः । वेशन्ताः । ते । नुः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १० ॥ (१७)

दिवम् द्योतमानां द्यां ब्रूमः स्तुमः । तत्राश्रितानि नक्षत्राणि पुण्य-
कृतां धामानि । “सुकृतां वा एतानि ज्योतींषि यन्नक्षत्राणि” इति श्रुतेः
[तै० सं० ५. ४. १. ३] । तानि स्तुमः । तथा भूमिं स्तुमः । यदृश्य-
पूज्यानि तत्रत्यानि पुण्यक्षेत्राणि स्तुमः । तथा पर्वतान् हिमवत्प्रमुचदे-
महागिरीन् स्तुमः । समुद्राः सप्तसंख्याका भूम्याश्रिताः प्रसिद्धाः । तानि
द्यञ्च गङ्गाद्याः । वेशन्ताः तदपेक्षया अल्पानि अस्यानि सरांसि । तानि
सर्वान् स्तुमः ॥

[इति] तृतीयेनुवाके चतुर्थं सूक्तम् ॥

“सप्तर्षीन् वा इदं ब्रूमः” इति सूक्तस्य पूर्ववद् विनियोगः
श्रौतदर्शपूर्णमासयोः प्राशिन्नभक्षणानन्तरम् “यन्मातली रथक्रीतम्”
इत्यनया ब्रह्मा अङ्गिर्मार्जयेत् । तद् उक्तं वैताने । “प्राशिन्नं यवमात्रम्
अधस्ताद् उपरिष्ठाद् वाभिधारितम्” इत्युपक्रम्य “मातल्याङ्गिर्मार्जयित्वा
प्राणान् संस्पृशते” इति [वै० १. ३] ॥

पञ्चमसूक्ते प्रथमा ॥

सप्तर्षीन् वा इदं ब्रूमोपो देवीः प्रजापतिम् ।

पितॄन् यमश्रेष्ठान् ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ ११ ॥

१ P J यक्षाणि । We with P Cp. २ B K K D S V सप्तर्षीन् । De सप्तर्षीन् corrected to सप्तर्षीन्. Cs सप्तर्षीन्. Sâyana's text: सप्तर्षीन्. We with A B C E R.

1 S' भवन्ति. The text in S' is संतु. 2 S' एषां तानि for एतानि.

सप्तऽक्षृषीन् । वै । इदम् । ब्रूमः । अपः । देवीः । प्रजाऽपतिम् ।
पितॄन् । यमऽश्रेष्ठान् । ब्रूमः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ ११ ॥

सप्तऽक्षृषीन् उद्दिश्य खलु इदं स्तुतिवचनं ब्रूमः । अथ वा तान् इ-
दं फलं याचामहे । तथा अपो देवीः अब्देवताः प्रथमसृष्टाः स्तुमः ।
प्रजापतिम् तासां स्रष्टारं स्तुमः । तथा यमश्रेष्ठान् यमः श्रेष्ठो मुख्यो-
धिपतिर्येषां तान् पितॄन् बर्हिषदग्निष्वात्तादीन् ब्रूमः स्तुमः ॥

द्वितीया ॥

ये देवा दिविषदो अन्तरिक्षसदश्च ये ।

पृथिव्यां शक्ता ये श्रितास्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ १२ ॥

ये । देवाः । दिविऽसदः । अन्तरिक्षऽसदः । च । ये ।

पृथिव्याम् । शक्ताः । ये । श्रिताः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १२ ॥

ये दिविसदः द्युलोके सीदन्तः उपविशन्तो देवाः । ऋषदू विश-
रणगत्यवसादनेषु । “सत्सूद्विष०” इत्यादिना क्तिप् ॥ तथा ये च
अन्तरिक्षसदः अन्तरिक्षे उपविष्टाः तथा पृथिव्याम् भूमौ शक्ताः शक्ता
देवा ये श्रिताः आश्रिताः ॥ अन्यद् गतम् ॥

तृतीया ॥

आदित्या रुद्रा वसवो दिवि देवा अथर्वाणः ।

अङ्गिरसो मनीषिणस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ १३ ॥

आदित्याः । रुद्राः । वसवः । दिवि । देवाः । अथर्वाणः ।

अङ्गिरसः । मनीषिणः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १३ ॥

आदित्याः अदितेः पुत्रा द्वादशसंख्याकाः । रुद्राः एकादश । वसवः
अष्टौ । एते च दिवि वर्तमाना गणत्रयात्मका देवाः । विंशतिकाण्डा-
त्मकस्यास्य वेदस्य द्रष्टारो महर्षयः अथर्वाणस्तेपि तत्संख्याकाः । अङ्गि-

१ P P J सप्तऽक्षृषीन् । We with Cp. २ P शक्ताः । We with P J Cp.

1 So S'. S's text too : दिविसदः.

रसोपि अस्य वेदस्य द्रष्टारस्तावन्तः । मनीषिणः मनस ईषिणः सर्वज्ञाः
ते सर्वे अस्माभिः स्तुताः नः अस्मान् अंहंसः पापात् मुञ्चन्तु ॥

चतुर्थी ॥

यज्ञं ब्रूमो यजमानमृचः सामानि भेषजा ।

यजूंषि होत्रा ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ १४ ॥

यज्ञम् । ब्रूमः । यजमानम् । ऋचः । सामानि । भेषजा ।

यजूंषि । होत्राः । ब्रूमः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १४ ॥

यज्ञम् अग्निष्टोमादिकं ब्रूमः स्तुमः । तथा यजमानम् तत्फलभाजं
स्तुमः । ऋचः तस्मिन् यज्ञे याज्यादिरूपेण विनियुक्ताः पादबद्धा मन्त्राः ।
तथा सामानि फलवद्यज्ञसाधनस्तोत्रनिर्वर्तकानि प्रगीतमन्त्रात्मकानि रथ-
न्तरवृहद्वैरूपादीनि । भेषजा यानि च भेषजानि शान्तिकराणि वामदे-
व्यादीनि । यजूंषि तस्मिन् यज्ञे आध्वर्यवकर्मसु करणतया विनियुक्तानि
क्रियमाणानुवादीनि वा प्रश्निष्टपठितानि । होत्राः । होता मैत्रावरुणो
ब्राह्मणाच्छंसी पोता नेष्टुः अच्छावाक आग्नीध्र इति तस्मिन् सोमयागे
सप्त वषट्कर्तारः तेषां क्रिया होत्राः । एतान् ऋक्सामादीन् यज्ञावय-
वान् ब्रूमः स्तुमः ॥

पञ्चमी ॥

पञ्चं राज्यानि^१ वीरुधां सोमश्रेष्ठानि ब्रूमः ।

दुर्भो भङ्गो यवः सहस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ १५ ॥

पञ्च । राज्यानि । वीरुधाम् । सोमऽश्रेष्ठानि । ब्रूमः ।

दुर्भः । भङ्गः । यवः । सहः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १५ ॥

वीरुधाम विरोहणशीलानाम् ओषधीनां पञ्चसंख्याकानि राज्यानि रा-

१ K K V पञ्च राज्यानि. Dc पंच राज्यानि changed to पंच राज्यानि. We with A B B^h
C D E R S Cs.

1 S' omit पापात् मु°. 2 S' omits या° and leaves space for five letters before °ज्या°.

ज्ञा भिषजा विनियुज्यमानानि पञ्चकाण्डपुष्पफलमूलात्मकानि सोमश्रेष्ठा-
नि । सोमो ह्यासां राजा । अतः स एव श्रेष्ठः प्रशस्यतमो येषां त-
थाविधानि वीरुधां राज्यानि ब्रूमः स्तुमः । तथा दर्भः कुशमयः प्र-
सिद्धः । भङ्गः शणः । यवः ओषधिविशेषः प्रसिद्धः । सहः कश्चिद्
ओषधिविशेषः । एतेपि अस्माभिः स्तुताः पापाद् मुञ्चन्तु ॥ यद्वा वी-
रुधाम ओषधीनां मध्ये पञ्चसंख्याकानि राज्यानि राज्ञः सोमस्य कर्मा-
णि क्रियाविशेषनिष्पन्नानि । भेषजानीत्यर्थः । तानि च सोमश्रेष्ठानि सो-
मो लतारूपेण उत्पन्नः श्रेष्ठः प्रशस्यतमः येषां तानि । एतेन सोमल-
तात्मकम् एकं राज्यम् इत्युक्तं भवति । दर्भादीनि च चत्वारि एवं पञ्च
राज्यानि स्तुम इति ॥

षष्ठी ॥

अरायान् ब्रूमो रक्षांसि सर्पान् पुण्यजनान् पितॄन् ।

मृत्यूनेकशतं ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ १६ ॥

अरायान् । ब्रूमः । रक्षांसि । सर्पान् । पुण्यजनान् ॥ पितॄन् ।

मृत्यून् । एकशतम् । ब्रूमः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १६ ॥

अरायान् दान्मृत्तबन्धकान् हिंसकान् ब्रूमः स्तुमः । यद्वा अरा-
याः आर्तिकरा रक्षोवद् बाधकाः पिशाचविशेषाः । तान् ब्रूमः स्तुमः ।
तथा रक्षांसि । ॥ रक्षो रक्षितव्यम् अस्माद् इति यास्कः [नि०
४. १८] ॥ राक्षसान् । सर्पान् पन्नगान् । पुण्यजनान् यातुधा-
नान् । पितॄन् पूर्वपुरुषान् पितृलोकं गतान् । मृत्यून् मारयितॄन् देवान्
एकशतम् एकोत्तरशतसंख्याकान् । “शतायुर्वै पुरुषः शतवीर्यः । आत्मैक-
शतम्” इति [तै० ब्रा० १. ७. ६. ४] श्रुतेर्मर्त्यः पुरुषः एकशतप्रकारः ।
ततो मारयितुर्मृत्योरपि तावत्प्रकारत्वं युज्यत एव । तथा च अन्यत्रापि
मन्त्रवर्णो दृश्यते । “अपास्य योसिनात् पाशान् मृत्यून् एकशतं च”
इति । तान् सर्वान् ब्रूमः स्तुमः ॥

1 S' omit राज्यानि रा०. 2 S' च for चत्वारि. 3 S' leaves space for two or three
letters and then reads यान् for अरायान्. 4 So S'. 5 S' येसिनात्.

सप्तमी ॥

ऋतून् ब्रूम ऋतुपतीनार्तवानुत हायनान् ।

समाः संवत्सरान् मासांस्ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ १७ ॥

ऋतून् । ब्रूमः । ऋतुऽपतीन् । आर्तवान् । उत । हायनान् ।

समाः । समऽवत्सरान् । मासान् । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहंसः ॥ १७ ॥

ऋतून् वसन्ताद्यान् ब्रूमः स्तुमः । तथा ऋतुपतीन् तेषाम् ऋतूनाम् अधिपतीन् । तत्र वसन्तस्य वसवोधिपतयः । “वसन्तेनर्तुना देवा वसवस्त्रिवृता स्तुतम्” इति श्रुतेः [तै० ब्रा० २. ६. १९. १] । ग्रीष्मस्य रुद्रा अधिपतयः । “ग्रीष्मेण देवा ऋतुना रुद्राः पञ्चदशे स्तुतम्” इति [तै० ब्रा० २. ६. १९. १] आम्नानात् । वर्षतोरादित्या अधिपतयः । “वर्षाभिर्ऋतुनादित्याः” इति [तै० ब्रा० २. ६. १९. १] श्रूयमाणत्वात् । शरदतोर्ऋभवोधिपतयः । “शारदेनर्तुना देवा एकविंश ऋभवः स्तुतम्” इति [तै० ब्रा० २. ६. १९. २] श्रुतेः । “हेमन्तशिशिरयोः समासेन” [ऐ० ब्रा० १. १] इति एकत्वश्रवणात् समासेन तयोर्मरुतोधिपतयः । श्रूयते हि । “हेमन्तेनर्तुना देवा मरुतस्त्रिणवे स्तुतम्” इति [तै० ब्रा० २. ६. १९. २] । इत्थं वसुरुद्रादीन् ऋतुपतीन् ब्रूमः स्तुमः । आर्तवान् तत्तद्वतुविशेषसंबन्धिनः पदार्थान् । उतशब्दः ऋण्यर्थे । हायन्त्या समाः संवत्सरान् इति पर्यायशब्दाश्चान्द्रसौरसावनभेदेन त्रिविधसंवत्सराभिप्रायाः । मासान् चैत्राद्यान् । एतान् सर्वान् ब्रूमः स्तुमः ॥

अष्टमी ॥

एतं देवा दक्षिणतः पश्चात् प्राञ्चं उदेत ।

पुरस्तादुत्तराच्छक्रा विश्वे देवाः समेत्य ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ १८ ॥

आ । इत् । देवाः । दक्षिणतः । पश्चात् । प्राञ्चः । उतऽएतं ।

पुरस्तात् । उत्तरात् । शक्राः । विश्वे । देवाः । समऽएत्य । ते । नः ।

मुञ्चन्तु । अंहंसः ॥ १८ ॥

१ P पाञ्चः । We with P J Cp.

1 S' इव for इति. 2 S' शरदताऋताधिपतयः. 3 S' मरुतस्त्रिणवे.

हे देवाः दक्षिणतः दक्षिणस्यां दिशि [स्थिता यूयम्] एत आगच्छत ।
एवं चतसृषु दिक्षु अवस्थिताः सर्वे देवाः समेत्य समागत्य ते यूयम् अ-
स्मान् अंहसः पापात् । मुञ्चतेति शेषः ॥

नवमी ॥

विश्वा॑न् दे॒वानि॒दं ब्रू॑मः स॒त्यसं॑धानृतावृ॒धः ।

विश्वा॑भिः प॒त्नीभिः स॒ह ते नो॑ मुञ्च॒न्त्वंह॑सः ॥ १९ ॥

विश्वा॑न् । दे॒वान् । इ॒दम् । ब्रू॑मः । स॒त्यऽसं॑धान् । ऋ॒तऽवृ॒धः ।

विश्वा॑भिः । प॒त्नीभिः । स॒ह । ते । नः । मुञ्च॒न्तु । अंह॑सः ॥ १९ ॥

विश्वे देवा नाम देवगणाः । तान् उद्दिश्य इदं स्तुतिवचनं ब्रूमः वदामः । यद्वा इदं फलं याचामहे । कीदृशान् । सत्यसंधान् सत्यप्रतिज्ञान् । ऋतावृधः ऋतम् इति सत्यस्य यज्ञस्य वा नामधेयम् तस्य वर्धयितृन् । विश्वाभिः पत्नीभिः विश्वाख्याभिर्देवीभिः सह । तान् ब्रूम इत्यर्थः । ते न इत्यादि समानम् ॥

दशमी ॥

सर्वा॑न् दे॒वानि॒दं ब्रू॑मः स॒त्यसं॑धानृतावृ॒धः ।

सर्वा॑भिः प॒त्नीभिः स॒ह ते नो॑ मुञ्च॒न्त्वंह॑सः ॥ २० ॥

सर्वा॑न् । दे॒वान् । इ॒दम् । ब्रू॑मः । स॒त्यऽसं॑धान् । ऋ॒तऽवृ॒धः ।

सर्वा॑भिः । प॒त्नीभिः । स॒ह । ते । नः । मुञ्च॒न्तु । अंह॑सः ॥ २० ॥

विश्वशब्दस्य स्थाने सर्वशब्द एव विशेषः । उक्तान् अनुक्तांश्च सर्वान् देवान् । अन्यत् पूर्ववद् योज्यम् ॥

एकादशी ॥

भू॒तं ब्रू॑मो भू॒तप॑तिं भू॒ताना॑मु॒त यो व॑शी ।

भू॒तानि॒ सर्वा॑ सं॒गत्य॒ ते नो॑ मुञ्च॒न्त्वंह॑सः ॥ २१ ॥

भू॒तम् । ब्रू॑मः । भू॒तऽप॑तिम् । भू॒ताना॑म् । उ॒त । यः । व॑शी ।

भूतानि । सर्वा । समङ्गत्य । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ २१ ॥

भूतम् लब्धसत्ताकं वस्तुमात्रं ब्रूमः स्तुमः । भूतपतिम् तस्य भूतस्य अधिपतिम् ईश्वरम् । उत अपि च तेषां सर्वेषां भूतानां यो वशी व-
शयिता नियन्ता तमपि स्तुमः । सर्वा सर्वाणि तानि भूतानि संगत्य
संभूयागत्य ॥ गतम् अन्यत् ॥

द्वादशी ॥

या देवीः पञ्च प्रदिशो ये देवा द्वादशर्तवः ।

संवत्सरस्य ये दंष्ट्रास्ते नः सन्तु सदा शिवाः ॥ २२ ॥

याः । देवीः । पञ्च । प्रदिशः । ये । देवाः । द्वादश । ऋतवः ।

समङ्गवत्सरस्य । ये । दंष्ट्राः । ते । नः । सन्तु । सदा । शिवाः ॥ २२ ॥

याः प्रसिद्धाः पञ्चसंख्याकाः प्रदिशः प्रधानदिशः [देवीः] देव्यो दा-
नादिगुणयुक्ता देवतारूपा वा सन्ति ये देवाः दानादिगुणयुक्ता द्वादश-
संख्याका ऋतवः “मधुश्च माधवश्च” इत्येवम् [तै० सं० १. ४. १४] अ-
नुक्रान्ता मासाः तथा संवत्सरस्य द्वादशमासात्मकस्य प्रजापतेर्ये दंष्ट्राः
दशन्ति खादन्ति एभिरिति दंष्ट्रा दन्तविशेषाः । ॥ “दाम्नीशस०”
इत्यादिना करणे छून् प्रत्ययः ॥ ते चात्र संवत्सरसंबन्धिना वि-
ष्ट्यादिदुष्टकालात्मकाः । ते सर्वे नः अस्माकं सदा सर्वदा शिवाः क-
ल्याणहेतवः सन्तु ॥ .

त्रयोदशी ॥

यन्मातली रथक्रीतममृतं वेद भेषजम् ।

तदिन्द्रो अप्सु प्रावेशयत् तदापो दत्त भेषजम् ॥ २३ ॥ (१८)

यत् । मातली । रथक्रीतम् । अमृतम् । वेद । भेषजम् ।

तत् । इन्द्रः । अप्सु । प्र । अवेशयत् । तत् । आपः । दत्त । भेष-
जम् ॥ २३ ॥ (१८)

मातली इन्द्रस्य सारथिः रथक्रीतम् रथस्य क्रयेण लब्धम् अमृतम्
अमरणसाधनं यद् भेषजं वेद जानाति तत् भेषजम् इन्द्रस्तस्य रथस्य
अधिपतिर्देवः अप्सु उदकेषु प्रावेशयत् प्राक्षिपत् । हे आपः यूयं तत् मा-
तलिना क्रीतम् इन्द्रेण क्षिप्तं भेषजम् औषधं दत्त अस्मभ्यं प्रयच्छत ॥

पञ्चमं सूक्तम् ॥

इति सायणाचार्यविरचिते अथर्वसंहिताभाष्ये एकादशकाण्डे

तृतीयोऽनुवाकः ॥

चतुर्थेऽनुवाके षट् सूक्तानि । तत्र आद्यैस्त्रिभिः सूक्तैर्ब्रह्मोदनाख्ये सव-
यज्ञे हुतशिष्टस्य ओदनस्य सर्वजगत्कारणभूतब्रह्माभेदेन स्तुतिः क्रियते ।
तत्रैव एषां विनियोगो द्रष्टव्यः ॥

तत्र प्रथमसूक्ते प्रथमा ॥

उच्छिष्टे नाम रूपं चोच्छिष्टे लोक आहितः ।

उच्छिष्ट इन्द्रश्चाग्निश्च विश्वमन्तः समाहितम् ॥ १ ॥

उत्शिष्टे । नाम । रूपम् । च । उत्शिष्टे । लोकः । आहितः ।

उत्शिष्टे । इन्द्रः । च । अग्निः । च । विश्वम् । अन्तः । समुत्आहितम् ॥ १ ॥

उच्छिष्टे । होमाद् ऊर्ध्वं शिष्यते अवशिष्यत इति हुतावशिष्टः प्राश-
नार्थं ओदनः उच्छिष्टः । तस्य देवसृष्टिहेतुत्वं तावच्छ्रूयते हि । “अ-
दितिः पुत्रकामा साध्येभ्यो देवेभ्यो ब्रह्मोदनम् अंपचत् । तस्या उच्छे-
षणम् अददुः । तत् प्राश्नात् । सा रेतोधत् । तस्यै धाता चार्यमा
“चाजायेताम्” इत्यादि [तै० ब्रा० १.१.९.१] । तथा अस्मिन्नेव वेदे
मुण्डकोपनिषदि अन्नस्य सर्वजगद्धेतुता समाम्नास्यते ।

तपसा चीयते ब्रह्म ततोऽन्नम् अभिजायते ।

अन्नात् प्राणो मनः सत्यं लोकाः कर्मसु चामृतम् ॥

इति [मु० १.१.८] । तस्मिन् उच्छिष्टे हुतशिष्टे अन्ने नाम नामधेया-
त्मकः शब्दप्रपञ्चः रूपम् तेन निरूपणीयः अर्थप्रपञ्चश्च तद् उभयम् आ-

हितम् आस्थितम् । नामरूपात्मकः प्रपञ्चस्तस्मिन् कारणभूते समाश्रित्य
 लब्धसत्ताकोवतिष्ठत इत्यर्थः । यद्वा “अथात आदेशो नेति नेति” [बृ०
 आ० २. ३. ११] “नेह नानास्ति किञ्चन” [बृ० आ० ४. २. २१] इत्येवं
 दृश्यप्रपञ्चनिषेधाद् ऊर्ध्वं तदवधित्वेन शिष्यते अवशिष्यत इत्युच्छिष्टं बा-
 धावधित्वेन शिष्यमाणं परं ब्रह्म । तस्मिन् शुक्त्यादौ रजतादिवत् नाम-
 रूपं चेति द्विधाभूतं समस्तं जगत् आहितम् आरोपितम् । वर्तत इत्यर्थः ।
 इत्थं सामान्येन सर्वजगदाधारत्वम् अभिधाय विशेषतो निर्दिशति उ-
 च्छिष्टे लोक आहित इत्यादिना । उच्छिष्टे उच्छिष्यमाणे ब्रह्माभिन्ने का-
 रणभूते तस्मिन्नोदने लोकः पृथिव्यादिरूपः सर्वो लोकः आहितः आ-
 स्थितः । तस्मिन्नेव उच्छिष्टे द्युलोकाधिपतिः [इन्द्रश्च] पृथिव्यधिपतिः
 अग्निश्च उभौ आहितौ । किं बहुन । एतदुपलक्षितं विश्वम् सर्वं जगत्
 अन्तः मध्ये समाहितम् सम्यग् ईश्वरेण स्थापितम् ॥

द्वितीया ॥

उच्छिष्टे द्यावापृथिवी विश्वं भूतं समाहितम् ।

आपः समुद्र उच्छिष्टे चन्द्रमा वात आहितः ॥ २ ॥

उत्तऽशिष्टे । द्यावापृथिवी इति । विश्वम् । भूतम् । समऽआहितम् ।

आपः । समुद्रः । उत्तऽशिष्टे । चन्द्रमाः । वातः । आऽहितः ॥ २ ॥

प्रथमयर्चा संग्रहेण उक्त एवार्थः एतदादिभिर्मन्त्रैर्बहुधा प्रपञ्चयते ।
 द्यावापृथिवी द्यावापृथिव्यौ उच्छिष्टे उच्छिष्यमाणे ब्रह्मणि तदात्मके हु-
 तशिष्टौदने वा समाहिते । आश्रित्य वर्तते इत्यर्थः । भूतम् तत्रत्यं यद्
 भूतजातं विश्वम् सर्वं तद् उच्छिष्टे समाहितम् सम्यग् निहितम् । त-
 दाधारवशात् प्रचलतीत्यर्थः । तथा आपः व्यापनशीलाः प्रथमसृष्टा ज-
 गत्कारणभूताः तासां समुदायात्मकः समुद्रश्च तस्मिन् उच्छिष्टे समाहि-
 ताः । चन्द्रमाः तस्मात् समुद्रात् मथ्यमानाद् उत्पन्नः वातः वायुः अ-
 न्तरिक्षाधिपतिर्देवः आहितः आश्रितः ॥

तृतीया ॥

सन्नुच्छिष्टे असंश्रोभौ मृत्युर्वाजः प्रजापतिः ।

लौक्या उच्छिष्टे आर्यत्ता वःश्च द्रश्चापि श्रीर्मयि ॥ ३ ॥

सन् । उत्तऽशिष्टे । असन् । च । उभौ । मृत्युः । वाजः । प्रजाऽपतिः ।

लौक्याः । उत्तऽशिष्टे । आऽर्यत्ताः । वः । च । द्रः । च । अपि । श्रीः ।

मयि ॥ ३ ॥

सन् सत्तया ऋडीकृतो भादरूपः प्रपञ्चः । असन् अभावात्मकश्च ।
 उभौ सदसतौ उच्छिष्टे तस्मिन् उदीरितलक्षणे । कार्यत्वेन वर्तेते इत्य-
 र्थः । तथा तस्य सदसदात्मकस्य प्रपञ्चस्य [मारको] मृत्युः वाजः तदी-
 यं बलं तस्य सर्वस्य स्रष्टा प्रजापतिश्च तत्रैव आहिताः । तथा लौक्याः
 लोकसंबन्धिन्यः प्रजाः तस्मिन् उच्छिष्टे आहिताः स्थापिताः । तथैव वः
 वारको वरुणः द्रः द्रावकः अमृतमयः सोमः । परस्परसमुच्चयायै च-
 कारौ । तावपि अस्मिन् आहितौ । तत्प्रसादात् श्रीः संपत् मयि वि-
 दुषि आहिता आस्थिता भवतु ॥

चतुर्थी ॥

हृदः हृदःस्थिरो न्यो ब्रह्म विश्वसृजो दश ।

नाभिमिव सर्वतश्चक्रमुच्छिष्टे देवताः श्रिताः ॥ ४ ॥

हृदः । हृदःस्थिरः । न्यः । ब्रह्म । विश्वऽसृजः । दश ।

नाभिमऽइव । सर्वतः । चक्रम् । उत्तऽशिष्टे । देवताः । श्रिताः ॥ ४ ॥

हृदः हृदाङ्गः । प्रवृद्धशरीरो देव इत्यर्थः । हृदहृदहि वृद्धौ ।
 “हृदः स्थूलबलयोः” इति निष्ठायां निपात्यते ॥ हृद[स्थिर]ः

१ K आर्यत्ता. Dc आर्यत्ता corrected to आर्यत्ता. We with AB^hBCDEK^mRS^mVCS.
 २ P³ आऽर्यत्ताः । We with P J Cp. ३ So A^hBBCDEK^hK^mRS^mP²P³JVCs Dc.
 See the next note. ४ P²P³J हृदः । स्थिरः । Cp हृदः । स्थिरः । We with Sāyana's com-
 mentary. ५ So P²P³JK Cp.

1 S' सद followed by a blank space for three letters, in place of मारको.

हंहणेन स्थिरीकृतो लोकः । न्यः नेतारस्तत्रत्याः प्राणिनः । ब्रह्म परिवृढं
जगत्कारणम् अव्यक्तात्मकम् । विश्वसृजः विश्वस्य स्रष्टारो नव ब्रह्माणः
तत्स्रष्टा [दशमः एवं] दशसंख्याकाः । यद्वा नव प्राणाः मुख्यः प्राण
एकः । एते हि प्रथमस्रष्टा विश्वस्य स्रष्टारः । एते सर्वे उच्छिष्टे सं-
माहिताः । अपि च देवताः इन्द्राद्याः सर्वे देवा नाभिमिव चक्रम यथा
रथचक्रं मध्यस्थं नाभिं सर्वत आवेष्ट्य वर्तते एवम् उच्छिष्टे श्रिताः
आश्रिताः । कारणभूतं ब्रह्म आवेष्ट्य वर्तन्त इत्यर्थः ॥

पञ्चमी ॥

ऋक् साम यजुरुच्छिष्ट उद्गीथः प्रस्तुतं स्तुतम् ।

हिङ्कार उच्छिष्टे स्वरः साम्नो मेडिश्च तन्मयि ॥ ५ ॥

ऋक् । साम । यजुः । उत्ऽशिष्टे । उत्ऽगीथः । प्रऽस्तुतम् । स्तुतम् ।

हिङ्ऽकारः । उत्ऽशिष्टे । स्वरः । साम्नः । मेडिः । च । तत् । मयि ॥ ५ ॥

अनयोत्तरया च यज्ञाङ्गानां तदाश्रितत्वं प्रतिपाद्यते ऋक् साम य-
जुरिति । सर्वत्र जातावेकवचनम् । ऋचः पादबद्धा मन्त्रा यज्ञे याज्या-
नुवाक्यादिरूपेण विनियुक्ताः । सामानि प्रगीतमन्त्राः “आज्यैः स्तुवते”
“पृष्ठैः स्तुवते” इत्येवं स्तोत्रसामर्थ्येन विनियुक्ताः । यजुषि प्रश्निष्टप-
ठिता अनुष्ठेयार्थप्रकाशका मन्त्राः । तेषां लक्षणं जैमिनिराचार्योऽसूत्रयत् ।
“तेषाम् ऋग् यत्रार्थवशेन पादव्यवस्था” [जै० २. १. ३५] “गीतिषु
सामाख्या” [जै० २. १. ३६] “शेषे यजुःशब्दः” [जै० २. १. ३७] इति ।
एवं त्रिविधा मन्त्रा उच्छिष्टे उच्छिष्ट्यमाणे ब्रह्मणि समाश्रिताः । तत्र आ-
ज्यादिस्तोत्रनिर्वर्तकानां साम्नां पञ्च भक्त्यः हिङ्कारप्रस्तावोद्गीथप्रतिहार-
निधनाख्याः प्रयोगशास्त्रेण कल्पिताः । तत्र च उद्गात्रा गीयमानो भाग
उद्गीथः । प्रस्तुतम् प्रस्तोत्रा गीयमानः प्रस्तावाख्यो भागः । प्रस्तूयते स्तु-
तेः प्रारम्भः क्रियते अनेनेति प्रस्तुतम् । ॥ प्रपूर्वात् स्तौतेः करणे
निष्ठा ॥ । स्तुतम् स्तोत्रं स्तवनकर्म । हिङ्कारः सर्वैरुद्गातृभिः आदौ

तृतीया ॥

सन्नुच्छिष्टे असंश्रोभौ मृत्युर्वाजः प्रजापतिः ।

लौक्या उच्छिष्टे आर्यंता ब्रश्च द्रश्चापि श्रीर्मयि ॥ ३ ॥

सन् । उतऽशिष्टे । असन् । च । उभौ । मृत्युः । वाजः । प्रजाऽपतिः ।
 लौक्याः । उतऽशिष्टे । आऽर्यंताः । ब्रः । च । द्रः । च । अपि । श्रीः ।
 मयि ॥ ३ ॥

सन् सत्तया ऋडीकृतो भादरूपः प्रपञ्चः । असन् अभावात्मकश्च ।
 उभौ सदसतौ उच्छिष्टे तस्मिन् उदीरितलक्षणे । कार्यत्वेन वर्तेते इत्य-
 र्थः । तथा तस्य सदसदात्मकस्य प्रपञ्चस्य [मारको] मृत्युः वाजः तदी-
 यं बलं तस्य सर्वस्य स्रष्टा प्रजापतिश्च तत्रैव आहिताः । तथा लौक्याः
 लोकसंबन्धिन्यः प्रजाः तस्मिन् उच्छिष्टे आहिताः स्थापिताः । तथा ब्रः
 वारको वरुणः द्रः द्रावकः अमृतमयः सोमः । परस्परसमुच्चयायै च-
 कारौ । तावपि अस्मिन् आहितौ । तत्प्रसादात् श्रीः संपत् नयि वि-
 दुषि आहिता आस्थिता भवतु ॥

चतुर्थी ॥

हृदः स्थास्थिरो न्यो ब्रह्म विश्वसृजो दश ।

नाभिमिव सर्वतश्चक्रमुच्छिष्टे देवताः श्रिताः ॥ ४ ॥

हृदः । हृदऽस्थिरः । न्यः । ब्रह्म । विश्वऽसृजः । दश ।

नाभिमऽइव । सर्वतः । चक्रम् । उतऽशिष्टे । देवताः । श्रिताः ॥ ४ ॥

हृदः हृदाङ्गः । प्रवृद्धशरीरो देव इत्यर्थः । ॥ हृह हहि वृद्धौ ।
 “हृदः स्थूलबलयोः” इति निष्ठायां निपात्यते ॥ हृह[स्थिर]ः

१ K आर्यंता. Dc आर्यंता corrected to आर्यंता. We with ABBCDEKRSVCs.
 २ P आर्यंताः । We with PJCp. ३ So ABBCDEKRSPPJVCs Dc.
 See the next note. ४ PPJ हृह । स्थिरः । Cp हृहः । स्थिरः । We with Sâyana's com-
 mentary. ५ So PPJK Cp.

1 S' सद followed by a blank space for three letters, in place of मारको.

दृंहणेन स्थिरीकृतो लोकः । न्यः नेतारस्तत्रत्याः प्राणिनः । ब्रह्म परिवृढं
जगत्कारणम् अव्यक्तात्मकम् । विश्वसृजः विश्वस्य स्रष्टारो नव ब्रह्माणः
तत्स्रष्टा [दशमः एवं] दशसंख्याकाः । यद्वा नव प्राणाः मुख्यः प्राण
एकः । एते हि प्रथमसृष्टा विश्वस्य स्रष्टारः । एते सर्वे उच्छिष्टे सं-
माहिताः । अपि च देवताः इन्द्राद्याः सर्वे देवा नाभिमिव चक्रम् यत्न
रथचक्रं मध्यस्थं नाभिं सर्वत आवेष्ट्य वर्तते एवम् उच्छिष्टे श्रिताः
आश्रिताः । कारणभूतं ब्रह्म आवेष्ट्य वर्तन्त इत्यर्थः ॥

पञ्चमी ॥

ऋक् साम यजुरुच्छिष्ट उद्गीथः प्रस्तुतं स्तुतम् ।

हिङ्कार उच्छिष्टे स्वरः साम्नो मेडिश्च तन्मयि ॥ ५ ॥

ऋक् । साम । यजुः । उत्ऽशिष्टे । उत्ऽगीथः । प्रऽस्तुतम् । स्तुतम् ।

हिङ्ऽकारः । उत्ऽशिष्टे । स्वरः । साम्नः । मेडिः । च । तत् । मयि ॥ ५ ॥

अनयोत्तरया च यज्ञाङ्गानां तदाश्रितत्वं प्रतिपाद्यते ऋक् साम य-
जुरिति । सर्वत्र जातावेकवचनम् । ऋचः पादबद्धा मन्त्रा यज्ञे याज्या-
नुवाक्यादिरूपेण विनियुक्ताः । सामानि प्रगीतमन्त्राः “आज्यैः स्तुवते”
“पृष्ठैः स्तुवते” इत्येवं स्तोत्रसाधनत्वेन विनियुक्ताः । यजुंषि प्रशिष्टप-
ठिता अनुष्ठेयार्थप्रकाशका मन्त्राः । तेषां लक्षणं जैमिनिराचार्योऽसूत्रयत् ।
“तेषाम् ऋग् यत्रार्थवशेन पादव्यवस्था” [जै० २. १. ३५] “गीतिषु
सामाख्या” [जै० २. १. ३६] “शेषे यजुःशब्दः” [जै० २. १. ३७] इति ।
एवं त्रिविधा मन्त्रा उच्छिष्टे उच्छिष्ट्यमाणे ब्रह्मणि समाश्रिताः । तत्र आ-
ज्यादिस्तोत्रनिर्वर्तकानां साम्नां पञ्च भक्त्यः हिङ्कारप्रस्तावोद्गीथप्रतिहार-
निधनाख्याः प्रयोगशास्त्रेण कल्पिताः । तत्र च उद्गात्रा गीयमानो भाग
उद्गीथः । प्रस्तुतम् प्रस्तोत्रा गीयमानः प्रस्तावाख्यो भागः । प्रस्तूयते स्तु-
तेः प्रारम्भः क्रियते अनेनेति प्रस्तुतम् । ॥ प्रपूर्वात् स्तौतेः करणे
निष्ठा ॥ । स्तुतम् स्तोत्रं स्तवनकर्म । हिङ्कारः सर्वैरुद्गातृभिः आदौ

प्रयुज्यमानो हिं इति शब्दः । स्वरः कृत्स्नसामाश्रितः कुष्टप्रथमद्वितीयतृतीयचतुर्थमन्द्रातिमन्द्रात्मकः सप्तविधः स्वरः । अथ वा कानिचित् सामानि आ इ ई इत्येवमात्मकैः स्वरैः परिसमाप्यन्ते । तानि च सामानि स्वरनिधनानि इत्युच्यन्ते । स आकारोत्र स्वरशब्देन विवक्षितः । स च साम्नः संबन्धी । तथा मेडिः मेलयिता ऋगक्षराणां गानविशेषस्य च संसर्जकः स्तोभविशेषः । अथ वा मेलिरिति वाङ्माम । साम्नः संबन्धिनी वाक् । कानिचित् सामानि वाङ्निधनानि गीयन्ते । तदभिप्रायम् एतत् । तद् एतद् उद्गीथादिकं सर्वम् उच्छिष्टे समाश्रितम् । तत् सर्वं मयि यज्ञसमृद्धयर्थं भवत्वित्यर्थः ॥

षष्ठी ॥

ऐन्द्राग्नं पावमानं महानाग्नीर्महाव्रतम् ।

उच्छिष्टे यज्ञस्याङ्गान्यन्तर्गर्भं इव मातरि ॥ ६ ॥

ऐन्द्राग्नम् । पावमानम् । महाऽनाग्नीः । महाऽव्रतम् ।

उत्तऽशिष्टे । यज्ञस्य । अङ्गानि । अन्तः । गर्भःऽइव । मातरि ॥ ६ ॥

ऐन्द्राग्नम् इन्द्राग्न्योः स्तावकम् “इन्द्राग्नी आ गतं सुतम्” इति तृचे [ऋ० ३. १२. १] गीयमानं हिं साम ऐन्द्राग्नं प्रातःसवने प्रयुज्यमानम् । पावमानम् त्रिष्वपि सवनेषु सवनादौ गीयमानं पवमानसोमदेवताकं साम । ॥ उभयत्र “सास्य देवता” इति अण् प्रत्ययः ॥ । महानाग्नीः महानाग्न्यः । “विदा मघवन् विदा गातुम् अनुशंसिषो दिशः” [ऐ० आ० ४. १] इत्याम्नाता ऋचः । तत्र गीयमानं शाक्रं सामापि महानाग्नीशब्देनोच्यते । ताश्च द्वादशाहमध्यवर्तिनि दशरात्रे पञ्चमेऽहनि पृष्ठसामत्वेन विनियुक्ताः । महाव्रतम् राजनगायत्रबृहद्रथन्तरभद्राख्यैः पञ्चभिः सामभिः क्रियमाणं स्तोत्रम् । तच्च गवामयनस्योपान्येहनि प्रथमं पृष्ठस्तोत्रम् । एकाहोपि सोमयागस्तद्वान् महाव्रतम् इति आख्यायते । एवम् ऐन्द्राग्नादीनि यज्ञस्य अङ्गानि उच्छिष्टे अन्तः मध्ये मातरि गर्भं इव वर्तन्ते । यथा मातुरुदरमध्ये आश्रितो गर्भः पुष्यन् अ-

1 S' मेलेरिति. 2 S' नोच्यन्ते. 3 S' omits °म°. 4 S' °व्रत इति.

भिवर्धते एवम् एतान्यपि कारणभूते ब्रह्मणि आश्रितत्वेन भाव्यमानानि
अङ्गिनं यज्ञं फलसमृद्धं कुर्वन्तीत्यर्थः ॥

सप्तमी ॥

राजसूयं वाजपेयमग्निष्टोमस्तदध्वरः ।

अर्काश्वमेधावुच्छिष्टे जीववर्हिर्मदिनामः ॥ ७ ॥

राजऽसूयम् । वाजऽपेयम् । अग्निऽस्तोमः । तत् । अध्वरः ।

अर्कऽअश्वमेधौ । उत्तऽशिष्टे । जीवऽवर्हिः । मदिनऽतमः ॥ ७ ॥

अङ्गवद् अङ्गिनामपि तदाश्रयत्वम् इतः परं प्रतिपाद्यते । राजा सूयते
प्रेर्यते यस्मिन् कर्मणि तद् राजसूयम् इष्टिपशुसोमदर्विहोमात्मकं शस्त्रप्रधा-
नम् । ॥ “राजसूयसूर्य०” इत्यादिना क्यपि निपात्यते । “गतिका-
रकोपपदात् कृत” इति कृदुत्तरपदप्रकृतिस्वरत्वम् ॥ वाजपेयम् वाजः
अन्नं द्रवीकृत्य पेयं यस्मिन् कर्मणि तत् तथोक्तम् । “राजा स्वर्गकामो
राजसूयेन यजेत” इति [आश्व० ९. ९. १९] क्षत्रिय एव राजसूये कर्मणि
अधिकारी । वाजपेये तु ब्राह्मणक्षत्रि० उभावपि अधिक्रियेते । श्रूयते हि ।
“स वा एष ब्राह्मणस्य चैव राजन्यस्य च यज्ञः । तं वा एतं वाजपेयम् इ-
त्याहुः” इति [तै० ब्रा० १. ३. २. ३] । तथा अग्निष्टोमः चरमेस्तोत्रे यज्ञा-
यज्ञीये अग्निः स्तूयत इति अग्निष्टोमः द्वादशस्तोत्रं शस्त्रसहितः सर्वस्तेमानां
प्रकृतिभूतः सोमयागः । तत् । ॥ लिङ्गव्यत्ययः ॥ सोध्वरः
हिंसाप्रत्यवायरहितः । “अग्नीषोमीयं पशुम् आलभेत” इति [आ]लभ्य-
पशुहिंसाया विहितत्वेन “न हिंस्यात् सर्वभूतानि” इति निषेधशास्त्रस्य
तत्रानुप्रवेशाभावात् । अर्काश्वमेधौ अर्कश्चित्योग्निः । अश्वो मेधः पशुर्य-
स्मिन् त्रिरात्रात्मके अहीने सोमे सोऽश्वमेधः । तौ अर्काश्वमेधौ । अ-
थ वा विराडात्मना उपास्यमानश्चित्योग्निः अर्कः । तस्य च तथात्वेन उ-
पासनम् ऐतरेयद्रोपनिषदि समाम्नायते । “एतं ह्येव बह्वृचा महत्युक्थे
मीमांसन्ते । एतमग्नावध्वर्यवः । एतं महाव्रते ब्रन्दोगाः” इति [ऐ० आ०

१ B आर्काश्व०.

1 S' शतप्रधानम्. 2 So S'. 3 S' °स्तोत्रे. 4 S' °षोमीयपशुं.

३.२.३] । अश्वमेधशब्देन च “उषा वा अश्वस्य मेध्यस्य शिरः” [बृ० आ० १.१.१] इत्याद्युपनिषदा अश्वमेधाङ्गस्य अश्वस्य विराडात्मना यद् उपासनम् उक्तं तद् विवक्षितम् । “तावेतावर्काश्वमेधौ” [बृ० आ० १.२.७] इति तदुपासनप्रकरणे समास्नानात् । एतदेवाभिप्रेत्य तैत्तिरीयैरपि आस्नायते । “अर्को वा एष यद् अग्निः । असावादित्योश्वमेधः” इति [तै० सं० ५.७.५.२] । एते राजसूयादयः सर्वे उच्छिष्टे उच्छिष्यमाणे निष्प्रपञ्चे ब्रह्मणि तदात्मना भाव्यमाने ओदने वा समाश्रिताः । तथा जीवबर्हिः जीवावस्थान्येव बर्हीषि यस्य यागविशेषस्य स तथोक्तः । मदिन्तमः मादयितृतमः देवानां तृप्तिविशेषकरः अन्योपि सोमयागः । स सर्वोपि उच्छिष्टे समाश्रित इत्यर्थः । ॥ “नाद्वस्य” इति तमपो नुडागमः ॥

अष्टमी ॥

अ॒ग्न्या॒धेय॒मथो॑ दी॒क्षा का॒म॒प्र॒च्छन्द॑सा॒ सह ।

उत्स॑न्ना य॒ज्ञाः स॒त्ताण्युच्छि॑ष्टेधि॒ समा॑हिताः ॥ ८ ॥

अ॒ग्निऽआ॒धेय॑म । अथो॒ इति॑ । दी॒क्षा । का॒मऽप्रः॑ । छन्द॑सा । सह ।

उत्स॑न्नाः । य॒ज्ञाः । स॒त्ताणि॑ । उत्स॑न्निष्टे । अधि॑ । सम॑ऽआहिताः ॥ ८ ॥

अग्न्याधेयम् अग्नयो गार्हपत्यादयो यस्मिन् कर्मणि आधीयन्ते तद् अग्न्याधेयम् । अथो अग्न्याधानानन्तरमेव सोमयागस्य या दीक्षा दीक्षणीयेष्ट्यादिरूपा कामप्रच्छन्दसा कामान् अभिलषितान् फलविशेषान् प्राप्तिं यजमानस्य पूरयतीति कामप्रम् । ॥ प्रा पूरणे । “आतोनुपसर्गे कः” इति कप्रत्ययः ॥ तादृशेन छन्दसा गायत्रीत्रिष्टुबादिना सवननिष्पादकेन सह । उत्सन्नयज्ञाः इदानीं दुरधिगमतया अनुष्ठानाभावात् लुप्तमाया यज्ञा उत्सन्नयज्ञा इत्युच्यन्ते । तानेव निर्दिशति सत्ताणीति । सी-

१ E कामः प्रः छन्दसा. A C K K̄ V Dc कामप्रच्छन्दसा. B कामपृच्छन्दसा. D R B C s कामः प्रः छन्दसा. S कामः प्र छन्दसा. We with the spirit of D R B C s and with P P̄ J C p. Sāyana: कामप्रच्छन्दसा, one word. २ P कम° for काम°. We with P̄ J C p. ३ P सत्ताणि । We with P J C p.

1 Sāyana's text too: उत्सन्नयज्ञाः सत्ता°.

दन्ति एषु बहवो यजमानाः कर्तृत्वेनेति बहुकर्तृकाः सोमयागाः सत्त्वाणि उच्यन्ते । श्रूयते हि । “चतुर्विंशतिपरमाः सप्तदशावराः सत्तम आसीरन्” इति । तानि च त्रयोदशरात्रप्रभृतीनि विश्वसृजाम अयनान्तानि । न खल्विदानींतनानाम् अल्पमतीनाम् अल्पायुषां तदनुष्ठानं संभवतीति तेषाम् उत्सन्नयज्ञत्वम् । एवम् अनुक्रान्ता अग्न्याधेयादयः सर्वे यागा उच्छिष्टे ब्रह्मणि अधि समाहिताः समाश्रिताः ॥

नवमी ॥

अग्निहोत्रं च श्रद्धा च वषट्कारो व्रतं तपः ।

दक्षिणेष्टं पूर्तं चोच्छिष्टेधि समाहिताः ॥ ९ ॥

अग्निहोत्रम् । च । श्रद्धा । च । वषट्कारः । व्रतम् । तपः ।

दक्षिणा । इष्टम् । पूर्तम् । च । उत्तशिष्टे । अधि । समऽआहिताः ॥ ९ ॥

अग्नये होत्रं होमः अस्मिन् कर्मणि इति अग्निहोत्रम् “सायं प्रातरग्निहोत्रं जुहुयात्” इति [आप० ६. १५. १४] विहितम् । श्रद्धा श्रद्धानं तदनुष्ठानविषया आस्तिक्यबुद्धिः । ॥ “श्रदन्तरोरुपसर्गवद् वृत्तिरिष्यते” इति वचनात् “आतश्चोपसर्गे” इति अङ् । परस्परसमुच्चयार्थौ चकारौ ॥ । वषट्कारः याज्यान्ते हविःप्रदानाय प्रयुज्यमानो वषट् इति शब्दः । व्रतम् । “नानृतं वदेत् । नास्य ब्राह्मणोनाश्वान् गृहे वसेत्” [तै० ब्रा० १. ९. ४. २] इत्यादिशास्त्रविहितम् आहिताग्नेः प्रातिस्विकम् अनृतवदनवर्जनादिरूपं कर्म

अहिंसा सत्यम् अस्तेयं शौचम् इन्द्रियनिग्रहः ।

इत्येवमादिरूपं वर्ज्यसाधारणं च व्रतशब्देन विवक्षितम् । तपः शरीरसंतापकरं कृच्छ्रचान्द्रायणादिकम् । यद्वा “पयो ब्राह्मणस्य व्रतम् यवागू राजन्यस्य आमिक्षा वैश्यस्य” इति [तै० आ० २. ८. १] दीक्षादिवसेषु देहयात्रार्थं विहितं पयःपानादिकं व्रतम् । तपो ब्रह्मचर्यं चित्तैकाग्र्यं वा ।

मनसश्चेन्द्रियाणां चैकाग्र्यं तप उच्यते ।

इति स्मरणात् । दक्षिणा “तस्य द्वादशशतं दक्षिणा” इत्यादिशास्त्रेण

विहिता ऋत्विगान्तये देयद्रव्यस्य कृत्तिः । तथा इष्टम् श्रुतिविहितं याग-
होमादि कर्म । पूर्तम् स्मृतिपुराणाभिहितं वापीकूपतटाकदेवायतनारामादि-
निर्माणम् । एते च अग्निहोत्रादयः सर्वे उच्छिष्टे उच्छिष्यमाणे प्रपञ्चा-
सुंस्पृष्टे ब्रह्मणि । ॥ अधिः सप्तम्यर्थानुवादी ॥ समाहिताः स-
माश्रिताः ॥

दशमी ॥

एकरात्रो द्विरात्रः सद्यःऋक्ः प्रऋक्ऋक्थ्यः ।

ओतं निहितमुच्छिष्टे यज्ञस्याणूनि विद्यया ॥ १० ॥ (१९)

एकरात्रः । द्विरात्रः । सद्यःऋक्ः । प्रऋक्ः । उक्थ्यः ।

आऽउतम् । निऽहितम् । उतऽशिष्टे । यज्ञस्य । अणूनि । विद्यया ॥ १० ॥ (१९)

एकां रात्रिं व्याप्य वर्तमानः सोमयाग एकरात्रः । तथा द्वे रात्री
व्याप्य वर्तमानः सोमयागो द्विरात्रः । द्विरात्रप्रभृतयः सोमयागा अहीना
इत्युच्यन्ते । “द्विरात्रप्रभृत्य उपरिष्ठाद् अतिरात्रा अहीना एकादशरा-
त्रात्” इति सूत्रितत्वात् । अतो नैषां सत्त्वेष्वन्तर्भाव इति पृथगुपादा-
नम् । ॥ “अहःसर्वैकदेशसंख्यातपुण्याच्च रात्रेः” इति समासान्तः
अकारप्रत्ययः ॥ । सद्यःऋक्ः प्रऋक्ः इत्युभौ एकाहौ सोमयागवि-
शेषौ । सद्यस्तदानीमेव ऋज्यते सोमोस्मिन्निति सद्यःऋक्ः । प्रऋक्श-
ब्दोपि इत्थं निर्वक्तव्यः । उक्थ्यः अग्निष्टोमसंस्थातं ऊर्ध्वभावीनि त्रीणि
स्तुतशस्त्राणि उक्थ्यसंज्ञकानि यस्य सन्ति स सोमयाग उक्थ्यः । तद्
एतद् एकरात्रादिकम् उच्छिष्टे उदीरितलक्षणे ओतम् आबद्धं निहि-
तम् निक्षिप्तम् । वर्तत इत्यर्थः । इत्थं यज्ञस्य संबन्धीनि अणूनि सू-
क्ष्माणि रूपाणि विद्यया भावनया । तत्रैव कारणभूते ब्रह्मणि निहि-
तानीत्यर्थः ॥

[इति] चतुर्थेनुवाके प्रथमं सूक्तम् ॥

1 S' कृत्तिः. 2 S' त for तथा. 3 S' परिऋक्ः. 4 S' उक्थ्यः. 5 S' ब्रह्मणापितत्व-
नीत्यर्थः.

द्वितीयसूक्ते प्रथमा ॥

चतुरात्रः पञ्चरात्रः षड्रात्रश्चोभयः सह ।

षोडशी सप्तरात्रश्चोच्छिष्टाज्जिरे सर्वे ये यज्ञा अमृते हिताः ॥ ११ ॥

चतुःरात्रः । पञ्चरात्रः । षट्परात्रः । च । उभयः । सह ।

षोडशी । सप्तपरात्रः । च । उत्पशिष्टात् । जिरे । सर्वे । ये । यज्ञाः ।

अमृते । हिताः ॥ ११ ॥

चतसृभी रात्रिभिरावर्त्यमानः सोमयागाश्चतुरात्रः । एवं पञ्चरात्रषड्रात्रसप्तरात्रा व्याख्येयाः । उभय इत्यनेन चतुरात्रादीनां द्विगुणितत्वं विवक्षितम् । उभौ चतुरात्रलक्षणौ अवयवावस्य सः अष्टरात्र उभयः । एवं पञ्चरात्रो द्विगुणितो दशरात्रो भवति । षड्रात्रो द्विगुणितो द्वादशरात्र इत्येवम् अवगन्तव्यम् । सहशब्द एतेषां साहित्यम् आचष्टे । षोडशी उक्थ्यसंस्थात उपरि षोडशं षोडशसंख्यापूरकं स्तोत्रं शस्त्रं च यस्यास्ति स सोमयागः षोडशी । तन्निर्वचनम् एवम् आम्नायते । “यद् वाव षोडशं स्तोत्रं षोडशं शस्त्रं तेन षोडशी । तत् षोडशिनः षोडशित्वम्” इति [तै० सं० ६. ६. ११. १] । ये च अन्ये यज्ञा अमृते हिताः अमृतलक्षणफलजनने समर्थाश्चतुरात्रादयः सर्वे ते यज्ञा उच्छिष्टात् ब्रह्मौदनोच्छेषणाद् उच्छिष्यमाणात् जगत्कारणाद् ब्रह्मण एव वा जिरे जाता बभूवुः । ॥ जनी प्रादुर्भावे । “गमहन०” इति उपधालोपः । “द्विर्वचनेचि” इति स्थानिवत्त्वात् साच्कस्य द्विर्वचनम् ॥

द्वितीया ॥

प्रतीहारो निधनं विश्वजिज्ञाभिजिज्ञ यः ।

साहातिरात्रावुच्छिष्टे द्वादशाहोपि तन्मयि ॥ १२ ॥

प्रतिहारः । निधनम् । विश्वजिज्ञा । च । अभिजिज्ञा । च । यः ।

साहातिरात्रौ । उत्पशिष्टे । द्वादशपहः । अपि । तत् । मयि ॥ १२ ॥

१ B चतुरात्रः. Dc चतुरात्रः changed to चतुरात्रः. We with A B C D E K K R S V Cs. २ P चतु०. We with P J Cr.

उद्गीथभक्त्यनन्तरभाविनी प्रतिहर्त्रा उच्यमाना साम्नश्चतुर्थी भक्तिः प्र-
तिहारः । ॥ “उपसर्गस्य घञ्यमनुष्ये बहुलम्” इति सांहितिको
दीर्घः ॥ येन भागेन साम परिसमाप्यते तन्निधनम् । तच्च सर्वै-
रुद्गातृभिर्वक्तव्यम् । विश्वजिदभिजितौ द्वौ सोमयागौ अग्निष्टोमसंस्थौ ।
साहातिरात्रौ । एकेन अह्ना समाप्यमानः सवनत्रयात्मकः सोमयागः
साहः । रात्रिम् अतीत्य वर्तत इति अतिरात्रः एकोनत्रिंशत्स्तुतशस्त्रवान्
सोमयागः । एते प्रतिहारादयः उच्छिष्टे ब्रह्मणि परिकल्पिताः । द्वाद-
शाहोऽपि । द्वादशानाम् अह्नां समाहारो यस्मिन् ऋतौ स ऋतुर्द्वादशाहः ।
स च सत्ताहीनात्मकः । सोऽपि तस्मिन् ब्रह्मणि आश्रितः । ॥ “रा-
जाहःसखिभ्यः” इति टच् समासान्तः । “न संख्यादेः समाहारे”
इति अह्नादेशाभावः ॥ यद् एतद् अनुक्रान्तं यज्ञजातं तत् सर्वं
मयि भवत्विति प्रार्थना अवगन्तव्या ॥

तृतीया ॥

सूनृता संनतिः क्षेमः स्वधोर्जामृतं सहः ।

उच्छिष्टे सर्वे प्रत्यञ्चः कामाः कामेन तातृपुः ॥ १३ ॥

सूनृता । समऽनतिः । क्षेमः । स्वधा । ऊर्जा । अमृतम् । सहः ।

उत्तऽशिष्टे । सर्वे । प्रत्यञ्चः । कामाः । कामेन । तातृपुः ॥ १३ ॥

सूनृता प्रियसत्यात्मिका वाक् । संनतिः फलस्य नतिः उपनतिः ।
तस्य उपनतस्य फलस्य परिरक्षणं क्षेमः । स्वधा पितृणां संबन्धिनी तृ-
प्तिकरी । यद्वा अन्ननामैतत् । सर्वप्राण्युपभोग्यम् अन्नम् । ऊर्जा प्राणस्य
स्थापकं बलकरम् अन्नम् । ॥ ऊर्जं बलप्राणनयोः । अस्मात् पचा-
द्यच् ॥ अमृतम् देवोपभोग्यम् अमृतत्वप्रापकं पीयूषम् । सहः प-
राभिभवनक्षमं बलम् । एते सर्वे कामाः काम्यमानाः फलविशेषा उ-
च्छिष्टे ब्रह्मणि आश्रिताः प्रत्यञ्चः आत्माभिमुखम् अञ्चन्तः प्राप्नुवन्तः

१ B क्षेम. K R S क्षेम. We with A B C D E K V Cs Dc. २ P J क्षेम । P क्षेम ।
We with Cp. ३ P ऊर्जाम् । We with P J Cp.

1 S' तन्निधानम्. 2 S' प्राणयोः.

कामेन काम्यमानेन अभिलषितफलेन तातृपुः यजमानं तर्पयन्ति प्रीण-
यन्ति । ॥ तृप प्रीणने । “छन्दसि लुङ्लङ्लिटः” इति वर्तमाने
लिट् ॥

चतुर्थी ॥

नव भूमीः समुद्रा उच्छिष्टेधि श्रिता दिवः ।

आ सूर्यो भात्युच्छिष्टेहोरात्रे अपि तन्मयि ॥ १४ ॥

नव । भूमीः । समुद्राः । उत्तऽशिष्टे । अधि । श्रिताः । दिवः ।

आ । सूर्यः । भाति । उत्तऽशिष्टे । अहोरात्रे इति । अपि । तत् । मयि ॥ १४ ॥

नव भूमीः नवखण्डात्मिकाः पृथिव्यः । समुद्राः सप्तसंख्याकाः । दि-
वः द्युलोका उपरितनाः । उच्छिष्टे अधि उच्छिष्यमाणे ब्रह्मणि श्रिताः
आश्रिताः । सूर्यश्चायम् उच्छिष्टे उच्छिष्यमाणे स्वप्रकाशे परब्रह्मणि आ-
श्रितः सन् आ भाति आसमन्ताद् दीप्यते । “तस्य भासा सर्वम् इदं
विभाति” इति श्रुतेः [क० व० ५. १५] । अहोरात्रे अपि तद् आश्रित्य
आभातः । तद् उक्तं सर्वं मयि भवत्विति ॥

पञ्चमी ॥

उपह्व्यं विषूवन्तं ये च यज्ञा गुहा हिताः ।

विभर्ति भर्ता विश्वस्योच्छिष्टो जनितुः पिता ॥ १५ ॥

उपह्व्यम् । विषूवन्तम् । ये । च । यज्ञाः । गुहा । हिताः ।

विभर्ति । भर्ता । विश्वस्य । उत्तऽशिष्टः । जनितुः । पिता ॥ १५ ॥

उपह्व्यम् एतत्संज्ञं सोमयागम् । विषूवन्तम् । गवामयनाख्यस्य सं-
वत्सरसत्तस्य मासषट्कात्मकयोः पूर्वोत्तरपक्षयोर्मध्ये एकविंशस्तोमकोनुष्ठेयः

१ B B P भूमिः. We with A C D E K K R S V P J C P C s D c. २ B E omit अ in
अपि. D c अपि changed to पि. We with A C D K K R S V C s. ३ P P J omit the
visarga. C p श्रिता corrected into श्रिताः, which we adopt. ४ D उपह्व्यं. K K V उ-
पह्व्यं विषू°. D c उपह्व्यं विषू° changed to उपह्व्यं विषू° We with A B B C E R S C s.
५ P C p उपह्व्यम् । We with P J.

सोमयागो विषूवान् तम् । ये चान्ये यज्ञा गुहा हिताः गुहाया निगू-
ढा अज्ञायमाना वर्तन्ते तान् सर्वान् यज्ञान् अयम् उच्छिष्टः उच्छिष्ट-
माण ओदनः परमात्मा वा विभर्ति धारयति पोषयति वा । कीदृशः
स इति विशेष्यते । विश्वस्य सर्वस्य जगतो भर्ता । जनितुः जनयितुः
स्वजनकस्य सवयज्ञानुष्ठातुः पिता पुण्यलोके तस्योत्पादकः । परमात्मपक्षे
तु लोके यो जनयिता तस्य सर्वस्यापि पिता । सर्वे जनयितारोपि अ-
स्मात् प्रथमम् उत्पद्य ततः स्वकार्यं जनयन्तीत्यर्थः । ततः सर्वकारणका-
रणभूत इति भावः ॥

षष्ठी ॥

पिता जनि॒तुरुच्छि॒ष्टो॒सोः पौ॒त्रः पिता॒म॒हः ।

स क्षि॒यति॒ विश्व॒स्येशा॑नो वृ॒षा भू॒म्याम॑ति॒द्भ्यः ॥ १६ ॥

पिता । ज॒नि॒तुः । उत्प॑द्यि॒ष्टः । असोः । पौ॒त्रः । पिता॒म॒हः ।

सः । क्षि॒य॒ति॒ । विश्व॒स्य । ई॒शानः॑ । वृ॒षा । भू॒म्याम् । अ॒ति॒द्भ्यः ॥ १६ ॥

उच्छिष्टः हुतावशिष्ट ओदनः जनितुः जनयितुः स्वोत्पादकस्य पिता
लोकान्तरे दिव्यशरीरस्य उत्पादकः । तथा असोः प्राणस्य पौत्रः । प्राण-
चलनात् शरीरस्य चलनं तेन च ओदनस्य पाक इति व्यवधानापेक्षया
पौत्रत्वम् । तथा तस्यैव प्राणस्य अयं पितामहः । भाविस्वर्गभोगयोग्य-
स्य शरीरस्य तावद् अयं पिता । तस्य शरीरोत्पत्त्यनन्तरं तत्र प्राणसं-
चार इति भाविशरीरव्यवधानाद् भाविनः प्राणस्य अयं परंपरया उत्पाद-
क इति पितामहत्वम् ॥ “अथात आदेशो नेति नेति” [बृ० आ० २. ३.
११] इति दृश्यप्रपञ्चनिषेधावधित्वेन उच्छिष्ट्यमाणः परमात्मा यदा उच्छि-
ष्टशब्दार्थः तदा एवं योजना । जनि॒तुर्जन॑यितुः उत्पादकस्य प्राणिजातस्य
उच्छिष्ट्यमाणः परमात्मा पिता । स्वस्वकार्यम् उत्पादयतां सर्वेषाम् अयम्
आद्यस्रष्टेत्यर्थः । तथा असोः प्राणस्य प्रथमसृष्टस्य हिरण्यगर्भात्मनः पौ-
त्रः । पुत्रश्चतुर्मुखो ब्रह्मा तत्सृष्टा देवादयः पौत्राः । तदात्मना परमा-
त्मैव अवस्थित इत्यर्थः । तत्र यः पितामहो हिरण्यगर्भः तस्य च पर-

मात्मनश्च वास्तवभेदाभावात् पितामहत्वमपि विज्ञेयम् । एवंभूतः स उ-
च्छिष्टः विश्वस्य सर्वस्य जगत ईशानः ईश्वरो भवन् वृषा कामानां व-
र्षिता अतिष्ठयः अतिक्रान्तहननः सन् भूम्याम् पृथिव्यां क्षियति निवस-
ति । सर्वप्राणिशरीरेषु वर्तते ॥

सप्तमी ॥

ऋतं सत्यं तपो राष्ट्रं श्रमो धर्मश्च कर्म च ।

भूतं भविष्यदुच्छिष्टे वीर्यं लक्ष्मीर्बलं बलं ॥ १७ ॥

ऋतम् । सत्यम् । तपः । राष्ट्रम् । श्रमः । धर्मः । च । कर्म । च ।

भूतम् । भविष्यत् । उत्तऽशिष्टे । वीर्यम् । लक्ष्मीः । बलम् । बलं ॥ १७ ॥

ऋतम् मनसा यथार्थसंकल्पनम् । सत्यम् वाचा यथार्थभाषणम् ।
तपः शरीरसंतापकरो व्रतोपवासादिनियमविशेषः । राष्ट्रम् राज्यम् । श्र-
मः शान्तिः शब्दादिविषयोपभोगस्य उपरतिः । धर्मः तज्जन्यः अपूर्वविशे-
षः । कर्म वर्णाश्रमानुसारेण विहितं यागदानहोमादि । भूतम् उत्पन्नं
जगत् । भविष्यत् उत्पत्त्यमानम् । एतत् सर्वम् उच्छिष्टे ब्रह्मणि तदा-
त्मके ओदने वा कार्यत्वेन नित्यम् आश्रितम् इति । तथा वीर्यम् सा-
मर्थ्यम् । लक्ष्मीः सर्ववस्तुसंपत्तिः । बलम् सर्वकर्मनिर्वर्तनक्षमं शरीरगतं
सामर्थ्यं बले बलवति तस्मिन् उच्छिष्टे । वर्तन्त इत्यर्थः ॥

अष्टमी ॥

समृद्धिरोज आकूतिः क्षत्रं राष्ट्रं षडुर्व्यः ।

संवत्सरोध्युच्छिष्ट इडां प्रैषा ग्रहा हविः ॥ १८ ॥

समऽऋद्धिः । ओजः । आऽकूतिः । क्षत्रम् । राष्ट्रम् । षट् । उर्व्यः ।

समऽवत्सरः । अधि । उत्तऽशिष्टे । इडां । प्रऽएषाः । ग्रहाः । हविः ॥ १८ ॥

समृद्धिः इष्टफलस्य अभिवृद्धिः । ओजः शारीरबलम् अष्टमो धातुः ।
आकूतिः इष्टफलविषयः संकल्पः । क्षत्रम् क्षात्रं तेजः । राष्ट्रम् क्षत्रध-
र्मेण परिपालनीयं राज्यम् । षट् षट्ख्याका उर्व्यः । ताश्च मन्त्रान्तरे

सोमयागो विषूवान् तम् । ये चान्ये यज्ञा गुहा हिताः गुहाया निगू-
ढा अज्ञायमाना वर्तन्ते तान् सर्वान् यज्ञान् अयम् उच्छिष्टः उच्छिष्ट-
माण ओदनः परमात्मा वा विभर्ति धारयति पोषयति वा । कीदृशः
स इति विशेष्यते । विश्वस्य सर्वस्य जगतो भर्ता । जनितुः जनयितुः
स्वजनकस्य सवयज्ञानुष्ठातुः पिता पुण्यलोके तस्योत्पादकः । परमात्मपक्षे
तु लोके यो जनयिता तस्य सर्वस्यापि पिता । सर्वे जनयितारोपि अ-
स्मात् प्रथमम् उत्पद्य ततः स्वकार्यं जनयन्तीत्यर्थः । ततः सर्वकारणका-
रणभूत इति भावः ॥

षष्ठी ॥

पिता जनि_२तुरुच्छि_२ष्टोसोः पौत्रः पितामहः ।

स क्षियति विश्वस्येशानो वृषा भूम्यामतिङ्ग्यः ॥ १६ ॥

पिता । जनि_२तुः । उत्प_२दिष्टः । असोः । पौत्रः । पितामहः ।

सः । क्षियति । विश्वस्य । ईशानः । वृषा । भूम्याम् । अतिङ्ग्यः ॥ १६ ॥

उच्छिष्टः हुतावशिष्ट ओदनः जनितुः जनयितुः स्वोत्पादकस्य पिता
लोकान्तरे दिव्यशरीरस्य उत्पादकः । तथा असोः प्राणस्य पौत्रः । प्राण-
चलनात् शरीरस्य चलनं तेन च ओदनस्य पाक इति व्यवधानापेक्षया
पौत्रत्वम् । तथा तस्यैव प्राणस्य अयं पितामहः । भाविस्वर्गभोगयोग्य-
स्य शरीरस्य तावद् अयं पिता । तस्य शरीरोत्पत्त्यनन्तरं तत्र प्राणसं-
चार इति भाविशरीरव्यवधानाद् भाविनः प्राणस्य अयं परंपरया उत्पाद-
क इति पितामहत्वम् ॥ “अथात् आदेशो नेति नेति” [बृ० आ० २. ३.
११] इति दृश्यप्रपञ्चनिषेधावधित्वेन उच्छिष्टमाणः परमात्मा यदा उच्छि-
ष्टशब्दार्थः तदा एवं योजना । जनि_२तुर्जनयितुः उत्पादकस्य प्राणिजातस्य
उच्छिष्टमाणः परमात्मा पिता । स्वस्वकार्यम् उत्पादयतां सर्वेषाम् अयम्
आद्यसृष्टेत्यर्थः । तथा असोः प्राणस्य प्रथमसृष्टस्य हिरण्यगर्भात्मनः पौ-
त्रः । पुत्रश्चतुर्मुखो ब्रह्मा तत्सृष्टा देवादयः पौत्राः । तदात्मना परमा-
त्मैव अवस्थित इत्यर्थः । तत्र यः पितामहो हिरण्यगर्भः तस्य च पर-

मात्मनश्च वास्तवभेदाभावात् पितामहत्वमपि विज्ञेयम् । एवंभूतः स उ-
च्छिष्टः विश्वस्य सर्वस्य जगत ईशानः ईश्वरो भवन् वृषा कामानां व-
र्षिता अतिष्ठयः अतिक्रान्तहननः सन् भूम्याम् पृथिव्यां क्षियति निवस-
ति । सर्वप्राणिशरीरेषु वर्तते ॥

सप्तमी ॥

ऋतं सत्यं तपो राष्ट्रं श्रमो धर्मश्च कर्म च ।

भूतं भविष्यदुच्छिष्टे वीर्यं लक्ष्मीर्बलं बलं ॥ १७ ॥

ऋतम् । सत्यम् । तपः । राष्ट्रम् । श्रमः । धर्मः । च । कर्म । च ।

भूतम् । भविष्यत् । उत्तऽशिष्टे । वीर्यम् । लक्ष्मीः । बलम् । बलं ॥ १७ ॥

ऋतम् मनसा यथार्थसंकल्पनम् । सत्यम् वाचा यथार्थभाषणम् ।
तपः शरीरसंतापकरो व्रतोपवासादिनियमविशेषः । राष्ट्रम् राज्यम् । श्र-
मः शान्तिः शब्दादिविषयोपभोगस्य उपरतिः । धर्मः तज्जन्यः अपूर्वविशे-
षः । कर्म वर्णाश्रमानुसारेण विहितं यागदानहोमादि । भूतम् उत्पन्नं
जगत् । भविष्यत् उत्पत्त्यमानम् । एतत् सर्वम् उच्छिष्टे ब्रह्मणि तदा-
त्मके ओदने वा कार्यत्वेन नित्यम् आश्रितम् इति । तथा वीर्यम् सा-
मर्थ्यम् । लक्ष्मीः सर्ववस्तुसंपत्तिः । बलम् सर्वकर्मनिर्वर्तनक्षमं शरीरगतं
सामर्थ्यं बले बलवति तस्मिन् उच्छिष्टे । वर्तन्त इत्यर्थः ॥

अष्टमी ॥

समृद्धिरोज आकूतिः क्षत्रं राष्ट्रं षडुर्व्यः ।

संवत्सरोध्युच्छिष्ट इडां प्रैषा ग्रहा हविः ॥ १८ ॥

समऽऋद्धिः । ओजः । आऽकूतिः । क्षत्रम् । राष्ट्रम् । षट् । उर्व्यः ।

समऽवत्सरः । अधि । उत्तऽशिष्टे । इडां । प्रऽएषाः । ग्रहाः । हविः ॥ १८ ॥

समृद्धिः इष्टफलस्य अभिवृद्धिः । ओजः शारीरबलम् अष्टमो धातुः ।
आकूतिः इष्टफलविषयः संकल्पः । क्षत्रम् क्षात्रं तेजः । राष्ट्रम् क्षत्रध-
र्मेण परिपालनीयं राज्यम् । षट् षट्ख्याका उर्व्यः । ताश्च मन्त्रान्तरे

परिगण्यन्ते । “षण्मोर्वीरंहसस्यान्तु द्यौश्च पृथिवी चाहश्च रात्रिश्चापश्चौष-
धयश्च” इति [आश्व० १. २. १] । तथा संवत्सरः द्वादशमासात्मकः का-
लः । इडा नाम देवता यस्याः प्रीतये यज्ञेषु हुतशिष्टात् पुरोडाशादे-
र्भागोवदीयते । प्रैषाः कर्मसु ऋत्विजां प्रेरका मन्त्राः । ग्रहाः वायव्यै-
र्गृह्यमाणा ऐन्द्रवायवादयः सोमाः । हविश्चरुपुरोडाशादिलक्षणम् । एतत्
सर्वम् उच्छिष्टे [अधि] उच्छिष्यमाणे ब्रह्मणि आधारे । वर्तत इत्यर्थः ॥

नवमी ॥

चतुर्होतार आग्नेयश्चातुर्मास्यानि निविदः ।

उच्छिष्टे यज्ञा होत्राः पशुबन्धास्तदिष्टयः ॥ १९ ॥

चतुःऽहोतारः । आग्नेयः । चातुःऽमास्यानि । निऽविदः ।

उत्तऽशिष्टे । यज्ञाः । होत्राः । पशुऽबन्धाः । तत् । इष्टयः ॥ १९ ॥

चतुर्होतारः चतुर्होतृसंज्ञका मन्त्राः “चित्ति सुक्” इत्याद्याः पञ्चानु-
वाकास्तैत्तिरीयके [तै० आ० ३. १-५] समाम्नाताः । यद्यपि तेषां दशहो-
ता चतुर्होता [पञ्चहोता] षड्भूता सप्तहोतेति क्रमेण संज्ञा तथापि ते सर्वे
चतुर्होतृसंज्ञयैवोच्यन्ते । तथा च तत्रैव होतृविध्यवसाने श्रूयते । “त्वं वै
“मे नेदिष्ठं हूतः प्रत्यश्रौषीः । त्वं वै नानाख्यातार इति । तस्मान्नु हैनां-
चतुर्होतार इत्याचक्षते” इति [तै० ब्रा० २. ३. ११. ४] । आग्नेयः पशु-
शीघसंबन्धिनां प्रयाजानां याज्याः । श्रूयते हि तन्नामनिर्वचनम् । “आ-
ग्नीभिरामुवन् तद् आग्नीणाम् आग्निवम्” इति [तै० ब्रा० २. २. ८. ६] ।
भगवान् आश्वलायनोपि सूत्रयति स्म । “एकादश प्रयाजाः । तेषां प्रैषाः ।
“प्रथमं प्रैषसूक्तम् । अध्वर्युप्रेषितो मैत्रावरुणः प्रैष्यति । प्रैषैर्होतारम् ।
“होता यजत्याग्नीभिः प्रैषसल्लिङ्गाभिः” इति [आश्व० ३. २. १-५] । चा-
तुर्मास्यानि चतुर्षु मासेषु क्रियमाणानि वैश्वदेववरुणप्रधाससाकमेधशुनासी-
रीयाख्यानि चत्वारि पर्वाणि “अक्षयं ह वै चातुर्मास्ययाजिनः सुकृतं भव-
ति” इति [श० प० २. ६. ३. १, आप० ८. १. १] श्रुत्या विहितानि । नि-

१ So we read with A B C D E K K R S P P J V C S Dc.

1 S' त्वयैनाना° for त्वं वै नाना°. 2 So S'.

विदः स्तोतव्यगुणप्रकर्षनिवेदनपरा मन्त्राः “अग्निर्देवेद्वः । अग्निर्मन्विद्वः । इन्द्रो मरुत्वान्तसोमस्य पिबतु । इन्द्रो देवः सोमं पिबतु” [निवि० १. १-३] इत्येवमाद्याः । “निविद्विर्न्यवेदयंस्तन्निविदां निविद्वम” इति हि [ऐ० ब्रा० ३. ९] ब्राह्मणम् । तथा यज्ञा यागाः । होत्राः होतृप्रमुखाः सप्त वषट्कर्तारः । पशुबन्धाः अग्नीषोमीयसवनीयानुबन्ध्यात्मकाः सोमाङ्गभूताः पशुयागाः । स्वतन्त्राश्च “वायव्यं श्वेतम् आलभेत” [तै० सं० २. १. १. १] इत्यादिना विहिताः । इष्टयोपि अङ्गभूताः स्वतन्त्राश्च । तद् एतद् अनु-
क्रान्तं चतुर्होतृप्रभृतिकं सर्वम् उच्छिष्टे । उच्छिष्ट्यमाणे ब्रह्मणि तदात्मके ओदने [वा] समाश्रित्य वर्तत इत्यर्थः ॥

दशमी ॥

अर्धमासाश्च मासाश्चार्तवा ऋतुभिः सह ।

उच्छिष्टे घोषिणीरापः स्तनयितुः श्रुतिर्मही ॥ २० ॥ (२०)

अर्धमासाः । च । मासाः । च । आर्तवाः । ऋतुभिः । सह ।

उत्तः शिष्टे । घोषिणीः । आपः । स्तनयितुः । श्रुतिः । मही ॥ २० ॥

अर्धमासाः पञ्चदशदिवसात्मकाः पक्षाः । मासाश्चैत्राद्याः । आर्तवाः तद्दहतुसंबन्धिनः पदार्थविशेषाः । ऋतुभिः तैर्वसन्ताद्यैः सह । सर्व एते उच्छिष्टे समाश्रिताः । तथा घोषिणीः घोषिण्यः घोषयुक्ता आपः । स्तनयितुः स्तनयन् गर्जितं कुर्वन् मेघः । श्रुतिः शुद्धा मही महती भूमिः । एतेपि तस्मिन् उच्छिष्टे । समाश्रिता इत्यर्थः ॥

[इति] चतुर्थेनुवाके द्वितीयं सूक्तम् ॥

तृतीयसूक्ते प्रथमा ॥

शर्कराः सिकता अश्मान् ओषधयो वीरुधस्तृणा ।

अभ्राणि विद्युतो वर्षमुच्छिष्टे संश्रिता श्रिता ॥ २१ ॥

१ DEKRŠVCs omit the visarga. We with ABCKDc. २ KV शुचि०. We with ABBCDEKŠRDCŠPJ. ३ P घोषिणीः । We with PJCP. ४ P श्रुतिः । We with PJCP. ५ So ABBCDEKŠRŠPPJVCs Dc, without the visarga.

शर्कराः । सिकताः । अश्मानः । ओषधयः । वीरुधः । तृणा ।
अभ्राणि । विद्युतः । वर्षम् । उत्तशिष्टे । समञ्जिता । श्रिता ॥ २१ ॥

शर्कराः सुद्रपाषाणविशेषाः । सिकताः वालुकाः । अश्मानः पाषाणाः ।
ओषधयः ब्रीहियवाद्याः । वीरुधः विरोहणशीला लताः । तृणा तृणा-
नि गवादिभिरुपभोग्यानि । अभ्राणि उदकपूर्णा मेघाः । विद्युतस्तडि-
तः । वर्षम् वृष्टिः । एते सर्वे उच्छिष्टे संश्रिताः समवस्थिताः । श्रि-
ताः इति पुनरुक्तिरादरार्था । यद्वा ये च अन्ये संश्रिताः स्वाश्रयसमव-
ताः पदार्थास्ते सर्वे श्रिता इति ॥

तीया ॥

राद्धिः प्राप्तिः समाप्तिः प्रमृष्टिः एधनुः ।

अत्याप्तिरुच्छिष्टे भूतिश्चाहिता निहिता हिता ॥ २२ ॥

राद्धिः । प्रञ्जः । समञ्जः । विञ्जः । महः । एधनुः ।

अतिञ्जः । उत्तशिष्टे । भूतिः । च । आहिता । निहिता । हिता ॥ २२ ॥

राद्धिः संसिद्धिः सम्यग् निष्पत्तिः । प्राप्तिः प्रेप्सितस्य फलस्य अधि-
गमः । समाप्तिः सम्यग् आप्तिः । व्याप्तिः विविधा आप्तिः । महः तेजः
उत्सवो वा । एधनुः अभिवृद्धिः । अत्याप्तिः अतिक्रान्ता आप्तिः । भू-
तिः समृद्धिः । सा च आहिता आभिमुख्येन स्थिता निहिता निक्षि-
प्ता । अत्र सर्वत्र उपसर्गवशाद् अर्थभेदोवगन्तव्यः । राज्ञ्यादयः सर्वा-
स्तस्मिन् उच्छिष्टे हिताः स्थिताः ॥

तृतीया ॥

यच्च प्राणति प्राणेन यच्च पश्यति चक्षुषा ।

उच्छिष्टाज्जिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥ २३ ॥

यत् । च । प्राणति । प्राणेन । यत् । च । पश्यति । चक्षुषा ।

उत्तशिष्टात् । जिरे । सर्वे । दिवि । देवाः । दिविश्रितः ॥ २३ ॥

यच्च प्राणिजातं प्राणेन प्राणवायुना प्राणति प्राणनव्यापारं करोति यद्वा प्राणेन घ्राणेन्द्रियेण प्राणति गन्धान् आजिघ्रति यच्च प्राणिजातं चक्षुषा चक्षुरिन्द्रियेण पश्यति नीलपीतादिकं साक्षात्करोति ते सर्वे प्राणिनः उच्छिष्टात् उच्छिष्यमाणाद् ब्रह्मणः सकाशात् जज्ञिरे । तथा दिवि-श्रितः द्युलोके स्थिताः । ॥ अत्रिञ् सेवायाम् । “क्विप् च” इति क्विप् । “तत्पुरुषे कृति बहुलम्” इत्यत्र “हृद्युभ्यां डेरुपसंख्यानम्” इति अलुक् ॥ ये च अन्ये दिवि द्युलोके वर्तमाना देवास्ते सर्वे उच्छिष्टाज्जज्ञिरे ॥

चतुर्थी ॥

ऋचः सामानि छन्दांसि पुराणं यजुषा सह ।

उच्छिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥ २४ ॥

ऋचः । सामानि । छन्दांसि । पुराणम् । यजुषा । सह ।

उत्तऽशिष्टात् । जज्ञिरे । सर्वे । दिवि । देवाः । दिविऽश्रितः ॥ २४ ॥

उच्छिष्टाज्जज्ञिर इति उत्तरोर्ध्वः अनुषज्यते । ऋचः पादबद्धा मन्त्राः । सामानि गीतविशिष्टा मन्त्राः । छन्दांसि गायत्र्युष्णिगादीनि चतुरक्षराधिकानि सप्तसंख्याकानि । पुराणम् पुरातनवृत्तान्तकथनरूपम् आख्यानम् । यजुषा यजुर्मन्त्रेण सह उच्छिष्टाज्जज्ञिरे । शेषं पूर्ववत् ॥

पञ्चमी ॥

प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रमक्षितिश्च क्षितिश्च या ।

उच्छिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥ २५ ॥

प्राणापानौ । चक्षुः । श्रोत्रम् । अक्षितिः । च । क्षितिः । च । या ।

उत्तऽशिष्टात् । जज्ञिरे । सर्वे । दिवि । देवाः । दिविऽश्रितः ॥ २५ ॥

प्राणापानौ प्राणवृत्तिः अपानवृत्तिश्च । चक्षुः रूपदर्शनसाधनम् इन्द्रियम् । श्रोत्रम् शब्दग्रहणसाधनम् इन्द्रियम् । अक्षितिः क्षयाभावः । या च क्षितिः क्षयः । यद्वा अक्षितिः अक्षीयमाणा देवता । क्षितिः क्षयाभिमानिनी । एते सर्वे पदार्था उच्छिष्टाज्जज्ञिरे इति ॥

शर्कराः । सिकताः । अश्मानः । ओषधयः । वीरुधः । तृणा ।

अभ्राणि । विद्युत् । वर्षम् । उत्तशिष्टे । समऽश्रिता । श्रिता ॥ २१ ॥

शर्कराः क्षुद्रपाषाणविशेषाः । सिकताः वालुकाः । अश्मानः पाषाणाः । ओषधयः ब्रीहियवाद्याः । वीरुधः विरोहणशीला लताः । तृणा तृणा-
नि गवादिभिरुपभोग्यानि । अभ्राणि उदकपूर्णा मेघाः । विद्युत्स्तडि-
तः । वर्षम् वृष्टिः । एते सर्वे उच्छिष्टे संश्रिताः । समवस्थिताः । श्रि-
ताः इति पुनरुक्तिरादरार्था । यद्वा ये च अन्ये संश्रिताः । अश्रयसमेवं-
ताः पदार्थास्ते सर्वे श्रिता इति ॥

चिद्वेतीया ॥

राद्धिः प्राप्तिः समाप्तिः । अर्थाभिर्मन्त्रैः । मोदयान् । समादमुः ।

चतुर्थाः । सुखहेतवः पदार्थाः । ते सर्वे उच्छिष्टाज्जिरे इति ॥

सप्तमी ॥

देवाः पितरो मनुष्याः । गन्धर्वाप्सरसश्च ये ।

उच्छिष्टाज्जिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥ २७ ॥ (२१)

देवाः । पितरः । मनुष्याः । गन्धर्वऽअप्सरसः । च । ये ।

उत्तशिष्टात् । जिरे । सर्वे । दिवि । देवाः । दिविश्रितः ॥ २७ ॥

देवाः अष्टौ वसव एकादश रुद्रा इत्येवं गणशो वर्तमानाः । पितरः
पितृलोकनिवासिनः पूर्वपुरुषाः । मनुष्याः मनोः सकाशाद् उत्पन्ना म-
नुष्यजात्याक्रान्ताः । ॥ “मनोर्जातावज्यतौ षुक् च” इति मनुशब्दाद्
यत् प्रत्ययः षुगागमश्च । “तित् स्वरितः” इति स्वरितत्वम् ॥ । ग-
न्धर्वाप्सरसः गन्धर्वाः विश्वावसुप्रभृतयः । अप्सरसः उर्वशीप्रभृतयः । ये
च एते देवाद्या अनुक्रान्तास्ते सर्वे उच्छिष्टात् ब्रह्मोदनोच्छेषणाद् उच्छि-
ष्यमाणाद् ब्रह्मणः सकाशाद् वा जिरे उत्पन्नाः । तथा दिवि द्युलो-

यच्च प्राणिजातं प्राणेन प्राणवायुना प्राणति प्राणनव्यापारं करोति यद्वा प्राणेन प्राणेन्द्रियेण प्राणति गन्धान् आजिघ्रति यच्च प्राणिजातं चक्षुषा चक्षुरिन्द्रियेण पश्यति नीलपीतादिकं साक्षात्करोति ते सर्वे प्राणिनः उच्छिष्टात् उच्छिष्यमाणाद् ब्रह्मणः सकाशात् जज्ञिरे । तथा दिवि-श्रितः द्युलोके स्थिताः । ॥ श्रिज् सेवायाम् । “क्विप् च” इति क्विप् । “तत्पुरुषे कृति बहुलम्” इत्यत्र “हृदयभ्यां डेरुपसंख्यानम्” इति अलुक् ॥ । ये च अन्ये दिवि द्युलोके वर्तमाना देवास्ते सर्वे उच्छिष्टाजज्ञिरे ॥

चतुर्थी ॥

ऋचः सामानि च्छन्दांसि पुराणं यजुषा सह ।

उच्छिष्टाजज्ञिरे सर्वे देवा दिविश्रितः ॥ २४ ॥

यन्मन्युर्जायामावहत् संकल्पस्य गृहादधि ।

क आसं जन्याः के वराः क उ ज्येष्ठवरो भवत् ॥ १ ॥

यत् । मन्युः । जायाम् । आऽअवहत् । समऽसंकल्पस्य । गृहात् । अधि ।

के । आसन् । जन्याः । के । वराः । कः । ऊं इति । ज्येष्ठऽवरः । अभवत् ॥ १ ॥

स्वमहिमप्रतिष्ठस्य परब्रह्मणः सत्त्वरजस्तमोगुणात्मिकाया मायाशक्तेश्च प्राणिकर्मपरिपाकजनितसंबन्धवशाज्जायमाना “सोकामयत बहु स्यां प्रजायेय” [तै० आ० ८. ६] इत्यादिश्रुतिप्रतिपाद्या या पारमेश्वरी सिसृक्षावस्था सां लौकिकविवाहत्वेन रूप्यते । यत् यदा मन्युः मन्यते सर्वं जानातीति मन्युः निरावरणज्ञान ईश्वरः । अत एव तस्य सर्वदेवतात्मकत्वम् आम्नायते । “मन्युर्भगो मन्युरेवास देवो मन्युर्होता वरुणो विश्ववेदाः” [तै० ब्रा० २. ४. १. ११] इति । ॥ मन ज्ञाने इत्यस्माद् औणादिको युप्रत्ययः ॥ । स जायाम् आवहत् जायतेस्यां सर्वं जगद् इति जाया सिसृक्षावस्थापन्ना पारमेश्वरी मायाशक्तिः । ताम् अभिमुख्यं प्रापयत् । भार्यात्वेन अभ्यमन्यतेत्यर्थः । लोके हि जाया कस्यचित् श्वशुरस्य गृहाद् आनीयते । तद् दर्शयति संकल्पस्येति । “सो-

षष्ठी ॥

आनन्दा मोदाः प्रमुदोभीमोदमुदश्च ये ।

उच्छिष्टाज्जिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥ २६ ॥

आऽनन्दाः । मोदाः । प्रऽमुदः । अभि॒मोदुऽमुदः । च । ये ।

उत्तऽशिष्टात् । ज॒जिरे । सर्वे । दिवि । देवाः । दिविऽश्रितः ॥ २६ ॥

आनन्दाः विषयोपभोगजनिताः सुखविशेषाः । मोदाः विषयदर्शनजन्या हर्षाः । ॥ मुद हर्षे इत्यस्माद् भावे घञ् ॥ । प्रकृष्टा मुदः प्रमुदः प्रकृष्टविषयलाभजन्या हर्षाः । ये च अभीमोदमुदः आभिमुख्येन वर्तमानो मोदः अभिमोदः । ॥ “उपसर्गस्य घञ्यमनुष्ये बहुलम्” इति दीर्घः । ॥ अभिमोदेन मोदयान्ति हर्षयन्तीत्यभिमादमुदः ।

त । आसन् । जन्याः । ते । वराः । ब्रह्म । ज्येष्ठऽवरः । अभवत्

तस्मिन् सृष्टिसमये स्रष्टुः परमेश्वरस्य तपः स्रष्टव्यपर्यालोचन
“यः सर्वज्ञः सर्वविद् यस्य ज्ञानमयं तपः” इति श्रुतेः [मु० १. १. १.]
तस्य कर्म च प्राणिभिरनुष्ठितं पुण्यापुण्यात्मकं सुखदुःखफलोन्मुखं परिपक्वं
कर्म च आस्ताम् अभवताम् । एवकारेण तदुभयव्यतिरिक्तस्य सत्ता नि-
वार्यते । तपःकर्मणी एव सम्यगुपकरणत्वेन तस्मिन् समये अवस्थिते इत्य-
र्थः । श्रूयते हि । “तपसा चीयते ब्रह्म” [मु० १. १. ८] । “स तपोतप्य-
त । स तपस्तप्त्वा इदं सर्वम् असृजत” इति [तै० आ० ८. ६] । तपःक-
र्मणोः सत्ताया आधारं निर्दिशति । महति प्रभूते अर्णवे समुद्रे प्रलयका-
लीने अन्तः मध्ये । ॥ “आपो वा इदम् अग्रे सलिलम् आसीत्”
इति हि [तै० ब्रा० १. १. ३. ५] ब्राह्मणम् । अर्णोसि उदकानि विद्यन्ते
अस्मिन् इति अर्णवः । “अर्णसो लोपश्च” इति मत्वर्थीयो वकारः स-
लोपश्च ॥ । अनयोरेव तपःकर्मणोर्वस्वनाराभावाद् व्यक्तिबाहुल्यबहु-
त्वं उपचर्य कृतस्य प्रश्नस्य प्रतिवचनं त आसं जन्या इति । ॥ नि-

१ P P J आस्ताम् । We with Cp. २ P J महुति । We with P Cp.

1 S' लोचनयात्मकम्. 2 S' सत्युपकरणत्वेन. 3 S' omit °त्व°.

के वर्तमाना ये च अन्ये देवाः तथा दिविश्रितः दिवम् आश्रित्य वर्तमाना देवजनाः ते सर्वे उच्छिष्टाज्जिरे इति ॥

[इति] चतुर्थेनुवाके तृतीयं सूक्तम् ॥

“यन्मन्युर्जायाम्” इत्यादिसूक्तत्रयम् अर्थसूक्तम् । अस्य सूक्तत्रयस्य ब्रह्मयज्ञजपे विनियोगः । अनेन च सूक्तत्रयेण षाट्कौशिकस्य शरीरस्य मध्ये आत्मत्वेन प्रविष्टं ब्रह्म उपदेक्ष्यन् उपलब्ध्यधिकरणभूतस्य तस्य शरीरस्य तत्साधनभूतानाम् इन्द्रियाणां च देवानां प्रश्नप्रतिवचनरूपेण उत्पत्तिम् अभिधित्सुस्तदुपायभूतां सृष्टिं प्रश्नप्रतिवचनाभ्याम् उपोद्धातयति “यन्मन्युः” इति द्यूचेन ॥

तत्र प्रथमा ॥

यत्ताव । तानि । विद्यात् । प्रतिऽअक्षम् । ... । व । अद्य

वदेत् ॥ ३ ॥

यद् ब्रह्म सशक्तिकम् अभवद् इत्युक्तं तस्मात् सकाशाद् देवेभ्यः अधिष्ठातृभ्यः अग्न्यादिभ्यः पुरा तेषाम् उत्पत्तेः प्रागेव दशसंख्याका देवाः दीव्यन्ति स्वस्वविषयं प्रकाशयन्तीति देवा ज्ञानकर्मेन्द्रियाणि । यद्वा सप्त शीर्षण्याः प्राणा द्वौ अवाञ्चौ मुख्यः प्राण एक इति दश । अथ वा “प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रम्” इत्युत्तरत्र वक्ष्यमाणा दशसंख्याका देवाः साकम् सह अजायन्त । श्रूयते हि ।

एतस्माज्जायते प्राणो मनः सर्वेन्द्रियाणि च । इति [मु० २. १. ३] यो वै यः खलु उपासकः तान् देवान् प्रत्यक्षं विद्यात् अपरोक्षं जानीयात् स खलु विद्वान् अद्य इदानीं महत् देशकालकृतपरिच्छेदरहितं सर्वगतं ब्रह्म वदेत् उपदिशेत् ॥

चतुर्थी ॥

प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रमक्षितिश्च क्षितिश्च यां ।

१ B ये. We with A^h B^h C^h D^h E^h K^h K^h R^h S^h V^h C^h D^h.

1 S' उपपादत. 2 S' देशकालवकृत°.

कामयत बहु स्यां प्रजायेय” इति [तै० आ० ८. ६] प्राथमिक ईश्वरकृतः संकल्पः । तस्य गृहाद् आवासात् । तद्वशादेव हि एषा सिसृक्षावस्था स-
मजायत इत्येवं व्यपदिश्यते । ॥ अधिः पञ्चम्यर्थानुवादी ॥ तदा
तस्मिन् जायाया आवहने जन्याः जनसंबन्धिनो बान्धवा वधूवरपक्षीयाः
के आसन् । सृष्टेः प्राक् कस्यचिदपि अभावाद् एवं प्रश्नः । के वा व-
राः कन्यावरणस्य कर्तारः । को नाम तस्मिन् समये ज्येष्ठवरः प्रधान-
भूतो वरः उद्वाहकर्ता अभवत् ॥

द्वितीया ॥

तपश्चैवास्तां कर्म चान्तर्महर्णवे ।

त आसं जन्यास्ते वरा ब्रह्म ज्येष्ठवरो भवत् ॥ २ ॥

तपः । च । एव । आस्ताम् । कर्म । च । अन्तः । महर्ति । अर्णवे ।

प्राणापारं करोतीति उदानः । एते प्राणापानादौ देवताः ।

नसाधनम् इन्द्रियम् । मनः सर्वेन्द्रियानुग्राहकं सुखादिज्ञानसाधनम् अ-
न्तःकरणम् । त एते प्राणापानादयो दश देवाः आकूतिम् पुरुषकृतं सं-
कल्पम् आवहन् अभिमुख्येन प्रापयन्ति । पुरुषस्य अभिमतम् अर्थं नि-
ष्पादयन्तीत्यर्थः ॥

पञ्चमी ॥

अजाता आसन्तवोथो धाता बृहस्पतिः ।

इन्द्राग्नी अश्विना तर्हि कं ते ज्येष्ठमुपासत ॥ ५ ॥

अजाताः । आसन् । ऋतवः । अथो इति । धाता । बृहस्पतिः ।

इन्द्राग्नी इति । अश्विना । तर्हि । कम् । ते । ज्येष्ठम् । उप । आसत ॥ ५ ॥

ऋतवः वसन्ताद्याः कालविशेषास्तस्मिन् सृष्टिसमये अजाता आसन्
अनुत्पन्ना अभवन् । अथो अपि च धाता एतत्संज्ञकः अदितेः पुत्रः ।
बृहस्पतिः बृहतां देवानां पतिः सुरगुरुः । इन्द्राग्नी । अश्विना अश्विनौ

१ B अजाता. We with A B C D E K K̄ R S̄ V C s D c. २ P ते । We with P̄ J C p.

1 S' inserts विविधं after अन्नरसं. 2 S' अणिवदन° for वदन°.

दिश्यमानप्रतिनिर्दिश्यमानयोः एकताम् आपादयन्ति सर्वनामानि पर्याये-
ण तल्लिङ्गताम् उपाददत इति न्यायेन त इति प्रतिनिर्दिश्यमानापेक्षं पुं-
लिङ्गत्वम् ॥ । तास्तपःकर्मव्यक्तयो जन्याः विवाहप्रवृत्ता बन्धुजना आ-
सन् । त एव वराः वरयितारश्च आसन् । यत् सिसृक्षावस्थं जगत्का-
रणं ब्रह्म मायाशक्तिरूपाया [जायाया] आवहने स एव ज्येष्ठवरः अ-
भवत् । प्रधानभूत उद्वाहकर्ताभवद् इत्यर्थः ॥

तृतीया ॥

दशं साकर्मजायन्त देवा देवेभ्यः पुरा ।

यो वै तान् विद्यात् प्रत्यक्षं स वा अद्य महद् वदेत् ॥ ३ ॥

दशं । साकर्म । अजायन्त । देवाः । देवेभ्यः । पुरा ।

यः । वै । तान् । विद्यात् । प्रति^१अर्थम् । ~~उत्पत्तिं पुण्यापुण्यात्मकात् परिपक्वात्~~ महत् ।

सकाशात् जज्ञे । स्वमहिमप्रतिष्ठस्य असङ्गोदासीनस्य सृष्ट्यनुस्वत्वं
प्राणिकर्मपरिपाककृतम् इति तदीयस्य तपसोपि कर्मैव कारणम् इत्यर्थः ।
अतस्ते धात्रादयो ज्येष्ठम् वृद्धतमं सृष्टेः कारणभूतं परिपक्वं स्वकृतं [तत्]
कर्म उपासते स्वोत्पादनाय प्रार्थयन्ते । देवमनुष्यादिरूपस्य सर्वस्य जगतः
कर्मैव मूलकारणम् इत्यर्थः ॥

सप्तमी ॥

येत आसीद् भूमिः पूर्वा यामद्वातय इद् विदुः ।

यो वै तां विद्यान्नामथा स मन्येत पुराणवित् ॥ ७ ॥

या । इतः । आसीत् । भूमिः । पूर्वा । याम् । अद्वातयः । इत् । विदुः ।

यः । वै । ताम् । विद्यात् । नाम^५था । सः । मन्येत । पुराण^६वित् ॥ ७ ॥

१ P J आस्ताम्. We with P C P. २ P महति । We with P J C P. ३ P ज्ञे । ४ P
आसते । We with P J C P. ५ C D E K S V तान्विद्या°. Cs तान्विद्या°. We with A R
P J. ६ K पुराणवत्. We with A B B C D E K R S P P J V. ७ P C P तान् । We
with P J.

1 S' उपासत अभ्य°. But Sâyana's text in S' : उपासते.

व्यानोदानौ वाङ् मनस्ते वा आकूतिमावहन् ॥ ४ ॥
 प्राणापानौ । चक्षुः । श्रोत्रम् । अक्षितिः । च । क्षितिः । च । या ।
 व्यानऽउदानौ । वाक् । मनः । ते । वै । आऽकूतिम् । आ । अवहन् ॥ ४ ॥

हृदम्बुजमध्ये अवस्थितस्य क्रियाशक्त्यात्मकस्य मुख्यप्राणस्य प्राणापाना-
 द्या [वृत्तयः । चक्षुः दर्शनसाधनम्] इन्द्रियम् । श्रोत्रम् शब्दग्रहणसा-
 धनम् इन्द्रियम् । अक्षितिः अक्षीयमाणा ज्ञानशक्तिः । क्षितिः क्षीयमाणा
 निवासहेतुभूता वा क्रियाशक्तिः । ज्ञानशक्तिर्हि आत्मस्वरूपत्वेन नित्यत्वाद्
 न कदाचित् क्षीयते । क्रियाशक्तिस्तु अपवर्गसमये लिङ्गशरीरेण सह नि-
 वर्तत इति क्षितिशब्दाभिधेया । ॥ परस्परसमुच्चयार्थौ चकारौ ॥ । या
 एवंविधा द्विविधा शक्तिः । अस्तीत्यर्थः । व्यानोदानौ अन्तरसं सर्वासु
 नाडीषु विविधानि आग्नेरयतीति व्यानः । उत ऊर्ध्वम् अनिति उ-
 नाडीषु विविधानि समभवत् । वाक् । इन्द्रः । कुतः । सोमः । कुतः । अग्निः । अजायत ।
 कुतः । त्वष्टा । सम । अभवत् । कुतः । धाता । अजायत ॥ ५ ॥

धात्रादयो देवा अजाता आसन्निति उक्तम् । तेषाम् उत्पत्तिकारणम्
 अनया पृच्छ्यते । कुतः कस्मात् कारणाद् इन्द्रः अजायत उदपद्यत ।
 एवम् उत्तरत्रापि योजना । एषां प्रश्नानां प्रतिवचनम् उत्तरया चृचा
 क्रियते ॥

नवमी ॥

इन्द्रादिन्द्रः सोमात् सोमो अग्नेरग्निरजायत ।

त्वष्टा ह जज्ञे त्वष्टुर्धातुर्धाताजायत ॥ ९ ॥

इन्द्रात् । इन्द्रः । सोमात् । सोमः । अग्नेः । अग्निः । अजायत ।

त्वष्टा । ह । जज्ञे । त्वष्टुः । धातुः । धाता । अजायत ॥ ९ ॥

पूर्वस्मिन् कल्पे यादृग्रूप इन्द्रस्तस्माद् इन्द्राद् इदानींतन इन्द्रो जज्ञे ।
 तत्समानरूपो जात इत्यर्थः । एवं सोमात् सोम इत्यादिषु योजना ।

एतत्संज्ञौ देवौ । एते षड् देवा ऋतूनाम् अधिपतयः । तेपि तस्मिन् समये अजाता अभवन् । एवं तर्हि तस्मिन् काले ते धात्रादयः स्वोत्पत्त्यर्थं ज्येष्ठम् वृद्धतमं कारणभूतं कं जनयितारम् उपासते* अभ्यर्थयन्ते । अस्य प्रश्नस्य उत्तरम् अनन्तरभाविनी ऋक् ॥

षष्ठी ॥

तपश्चैवास्तां कर्म चान्तर्महत्यर्णवे ।

तपो ह जज्ञे कर्मणस्तत् ते ज्येष्ठमुपासत ॥ ६ ॥

तपः । च । एव । आस्ताम् । कर्म । च । अन्तः । महति । अर्णवे ।

तपः । ह । जज्ञे । कर्मणः । तत् । ते । ज्येष्ठम् । उप । आसत ॥ ६ ॥

पूर्वोर्ध्वौ व्याख्यातः । तत्र जगत्स्रष्टुरीश्वरस्य, स्रष्टव्यपर्यालोचनात्मकं तपः कर्मणः कल्पान्तरे प्राणिभिरनुष्ठितम्, पुरा आसते ॥ १० ॥ (२२) ~~कर्म~~ क-

ये । ते । आसन् । दश । जाताः । देवाः । देवेभ्यः । पुरा ।

पुत्रेभ्यः । लोकम् । दत्त्वा । कस्मिन् । ते । लोके । आसते ॥ १० ॥ (२२)

देवेभ्यः अधिष्ठातृभ्यः अग्न्यादिदेवताभ्यः पुरा पूर्वं ये ते देवाः प्रा-
गुक्ताः प्राणापानाद्या दशसंख्याका जाता आसन् ते पुत्रेभ्यः आत्मजे-
भ्यो लोकम् स्वकीयं स्थानं दत्त्वा कस्मिन् लोके स्थाने आसते उप-
विशन्ति । यथा लौकिका जनाः पुत्रान् उत्पाद्य तेषां स्वकीयं स्थानं द-
त्त्वा स्थानान्तरं स्वनिवासार्थम् आश्रयन्ति एवम् एषां सृष्टानाम् इन्द्रि-
याणां तदधिष्ठातृणां च देवानां निवासंश्रयः क इति प्रश्नार्थः । अस्य
प्रश्नस्य “देवाः पुरुषम् आविशन्” [१३] इति प्रतिवचनम् अग्रे
भविष्यति ॥

[इति] चतुर्थेनुवाके चतुर्थं सूक्तम् ॥

पञ्चमसूक्ते प्रथमा ॥

यदा केशानस्य स्नाव मांसं मज्जानमाभरत् ।

इतः अस्याः पुरोवर्तिन्या भूमेः पूर्वा पूर्वभाविनी अतीतकल्पस्या या भूमिः आसीत् अभवत् । यां पूर्वा भूमिम् अद्वातयः अद्वा प्रत्यक्षम् अ-
तन्ति व्याप्नुवन्ति इति अद्वातयः तपःप्रभावसमासादितसार्वज्ञ्याः अतीता-
नागतज्ञा महर्षयः । इच्छब्दः अवधारणे । त एव विदुः जानन्ति ।
नान्ये । ताम् अतीतकल्पस्यां भूमिं यो वै यः खलु नामथा नामप्रकारे-
ण तस्यां यद्यद् वस्त्वस्ति तत् सर्वं नामग्राहं विद्यात् जानीयात् । ॥ ना-
मशब्दात् छान्दसस्थाल् प्रत्ययः ॥ पुराणवित् पुरातनस्य अर्थस्य वे-
दिता स विद्वान् मन्येत इदानींतनीमपि सर्वा भूमिं मन्येत जानीयात् ।
ज्ञातुं शक्नोतीत्यर्थः ॥

अष्टमी ॥

कुत इन्द्रः कुतः सोमः कुतो अग्निरजायत ।

कुतो अस्ताजायत ॥ ८ ॥

कुतः केशान् कुतः स्त्रावे कुतो अस्थीन्याभरत् ।

अङ्गा पर्वणि मज्जानं को मांसं कुत आभरत् ॥ १२ ॥

कुतः । केशान् । कुतः । स्त्रावे । कुतः । अस्थीनि । आ । अभरत् ।

अङ्गा । पर्वणि । मज्जानम् । कः । मांसम् । कुतः । आ । अभरत् ॥ १२ ॥

केशादीन् संभृत्य ईश्वरः शरीरं सृष्टवान् इत्युक्तम् । अत्र केशाद्यु-
पादानत्वं स्रष्टृत्वं च वस्त्वन्तरविरहात् स्वात्मन एवेति काका प्रतिपाद्य-
ते । स्रष्टा ईश्वरः कुतः कस्माद् उपादानकारणात् केशान् सम अभ-
रत् । किं तदुपादानकारणम् । न किञ्चिद् अस्ति । “सदेव सोम्येदम्
अग्र आसीत् एकमेवाद्वितीयम्” [छा० उ० ६. २. १] इति अद्वितीयत्व-
श्रुतेर्वस्त्वन्तरस्याभावात् स्वात्मन एव केशादीन् समभरद् इत्यर्थः । तथा
च अभिन्ननिमित्तोपादानत्वम् ईश्वरस्य श्रूयते । “सोकामयत् बहु स्यां
प्रजायेयेति” [तै० आ० ८. ६] । तत्र कामयितृत्वात् कुलालादिवन्निमि-

१ P मासम् । २ K K V स्त्रावः. We with ABBCDERSPJCs. ३ P स्त्रा-
वः । We with PJCp. ४ P मासम् । We with PJCp.

पूर्वपूर्वसृष्ट्यनुसारेणैव इदानींतना अपि इन्द्रादयो देवाः सृष्टा इत्यर्थः ।
 “सूर्याचन्द्रमसौ धाता यथापूर्वम् अकल्पयत्” इति श्रुतेः [ऋ० सं० १०.
 १९०.३] । यद्वा इन्द्रात् इन्द्रत्वप्रापकात् कर्मणः इन्द्रो जज्ञे । इन्द्रश-
 ब्दः स्वकारणभूते कर्मणि उपचर्यते । इत्थं सोमात् सोम इत्यादावपि
 द्रष्टव्यम् । “तपो ह जज्ञे कर्मणस्तत् ते ज्येष्ठम् उपासते” [६] इति हि
 कर्मणः सर्वजगत्कारणत्वम् उक्तम् । ॥ अस्मिन् पक्षे इन्द्राद् इन्द्र
 इति “जनिकर्तुः प्रकृतिः” इति पञ्चमी ॥ अथ वा अधिभूतम्
 अवस्थिता ये इन्द्रादयः तेभ्यः सकाशाद् अध्यात्मम् अवस्थितानाम् अ-
 धिष्ठातृदेवानाम् उत्पत्तिः कथ्यत इति बोद्धव्यम् ॥

दशमी ॥

ये त आसन् दश जाता देवा देवेभ्यः पुरा ।
 पुत्रेभ्यो लोकं दत्त्वा कस्मिंस्ते लोकं गन्तव्यम् । तस्य सवत्स-
 रं ये । ते । आसन् । तस्य सवत्स-
 रं । तृतीया ॥

संसिचो नाम ते देवा ये संभारान्त्समभरन् ।
 सर्वं संसिच्य मर्त्यं देवाः पुरुषमाविशन् ॥ १३ ॥
 समऽसिचः । नाम । ते । देवाः । ये । समऽभारान् । समऽअभरन् ।
 सर्वम् । समऽसिच्य । मर्त्यम् । देवाः । पुरुषम् । आ । अविशन् ॥ १३ ॥

ये देवाः प्रागुक्ता ज्ञानेन्द्रियकर्मेन्द्रियात्मकाः साधिष्ठातृकाः प्राणापा-
 नाद्या वा संभारान् संभ्रियन्त इति संभाराः प्राग् उदीरिताः [केशा]-
 द्याः तान् समभरन् एकत्र संभृतवन्तः ते देवाः संसिचो नाम । संसिच-
 न्ति । सम इति एकीभावे । तान् संभारान् एकीकृत्य बन्धकेन रसेन
 आवधन्तीति संसिचः संसेचनसमर्थाः । संधायका इत्यर्थः । ते मर्त्यम्

१ K K̄ संभारान्त्सम°, a reading clearly due to a misreading of a letter in a MS. Cs
 °भारान् समभरन्. We with A B B̄ C D E R S̄ P P̄ J V. २ P ते । We with P̄ J C P.

1 S' omit °ह च भगवान् वा°.

शरीरं कृत्वा पादवत् कं लोकमनु प्राविशत् ॥ ११ ॥

यदा । केशान् । अस्थि । स्नाव । मांसम् । मज्जानम् । आऽअभरत् ।

शरीरम् । कृत्वा । पादवत् । कम । लोकम् । अनु । प्र । अविशत् ॥ ११ ॥

यदा यस्मिन् सृष्टिकाले केशान् शिरोरुहान् अस्थिस्नावादिधातून् शरीरोपादानभूतान् स्रष्टा समभरत् एकत्र संभृतवान् । तत्र अस्थि प्रसिद्धम् स्नाव अस्थां संधिवन्धनार्थं सिराजालम् मांसम् प्रसिद्धम् मज्जा अस्थ्यन्तर्गतो रसः । तैः संभृतैः पादवत् । उपलक्षणम् एतत् । हस्तपादाद्यङ्गोपाङ्गसहितं शरीरं कृत्वा निर्माय । तदानीं कम अन्यं लोकं स्थानम् अनु प्राविशत् । तदेव शरीरम् आत्मभावेन प्राविशद् इत्यर्थः । “तत् सृष्ट्वा तदेवानुप्राविशत्” [तै० आ० ८. ६] “अनेन जीवेनात्मनानुप्राविश्य नामरूपे व्याकृद्भूतः” [छा० उ० ६. ३. २] इत्यादिश्रुतेः ॥

॥ ॥

कुतः केशान् कुतः स्नावं कुतो अस्थीन्याभरत् ।

अङ्गा पर्वणि मज्जानं को मांसं कुत आभरत् ॥ १२ ॥

कुतः । केशान् । कुतः । स्नावं । कुतः । अस्थीनि । आ । अभरत् ।

अङ्गा । पर्वणि । मज्जानम् । कः । मांसम् । कुतः । आ । अभरत् ॥ १२ ॥

केशादीन् संभृत्य ईश्वरः शरीरं सृष्टवान् इत्युक्तम् । अत्र केशाद्युपादानत्वं स्रष्टृत्वं च वस्त्वन्तरविरहात् स्वात्मन एवेति काका प्रतिपाद्यते । स्रष्टा ईश्वरः कुतः कस्माद् उपादानकारणात् केशान् सम अभरत् । किं तदुपादानकारणम् । न किञ्चिद् अस्ति । “सदेव सोम्येदम् अग्र आसीत् एकमेवाद्वितीयम्” [छा० उ० ६. २. १] इति अद्वितीयत्वश्रुतेर्वस्त्वन्तरस्याभावात् स्वात्मन एव केशादीन् समभरद् इत्यर्थः । तथा च अभिन्ननिमित्तोपादानत्वम् ईश्वरस्य श्रूयते । “सोकामयत् बहु स्यां प्रजायेयेति” [तै० आ० ८. ६] । तत्र कामयितृत्वात् कुलालादिवन्निमि-

१ P मांसम् । २ K K V स्नावः. We with A B B C D E R S P P J C s. ३ P स्नावः । We with P J C p. ४ P मांसम् । We with P J C p.

तत्त्वम् । प्रजायेयेति उत्तमपुरुषश्रुत्या स्वस्यैव बहुभावावस्थानप्रतिपादनाद्
उपादानत्वम् । आह च भगवान् बादरायणः । “प्रकृतिश्च प्रतिज्ञाह-
ष्टान्तानुपरोधात्” [बा० १. ४. २३] इति । तथा कुतः कस्माद् उपा-
दानकारणात् स्त्राव उत्पन्नम् । न कस्माच्चित् । किं तु स्वस्मादेव ।
एवम् उत्तरत्रापि योज्यम् । अङ्गा अङ्गानि हस्तपादादीनि पर्वाणि त-
त्संधीन् मज्जानम् अस्थ्यन्तर्गतं रसम् । कर्मकर्तृभावस्य एकत्र विरो-
धात् केशाद्युपादानभूताद् अन्य एव कश्चित् संभर्ता स्याद् इत्याशङ्क्य
तदनन्यत्वमपि प्रतिपादयति क इति । कः अन्यः एतान् आभरत् । न
कश्चिद् अस्ति । उपादानभावेन स्थित एव ईश्वरः केशादीनाम् आह-
र्तापि अभवद् इत्यर्थः । विचित्रशक्तियोगित्वेन एकस्यैव कर्तृत्वं कर्मत्वं च
न व्याहन्यत इत्यर्थः । यद्वा कुतः केशान् इत्यादिषु सर्वत्र कारणप्रश्न-
मात्रं क्रियते । को मांसम् इति कर्तृप्रश्नमात्रम् । तस्य सर्वस्य प्रतिव-
चनम् उत्तरया क्रियते ॥ असि

तृतीया ॥

संसिचो नाम ते देवा ये संभारान्त्समभरन् ।

सर्वं संसिच्य मर्त्यं देवाः पुरुषमाविशन् ॥ १३ ॥

सम्ऽसिचः । नाम । ते । देवाः । ये । सम्ऽभारान् । सम्ऽअभरन् ।

सर्वम् । सम्ऽसिच्यं । मर्त्यम् । देवाः । पुरुषम् । आ । अविशन् ॥ १३ ॥

ये देवाः प्रागुक्ता ज्ञानेन्द्रियकर्मेन्द्रियात्मकाः साधिष्ठातृकाः प्राणापा-
नाद्या वा संभारान् संभ्रियन्त इति संभाराः प्राग् उदीरिताः [केशा]-
द्याः तान् समभरन् एकत्र संभृतवन्तः ते देवाः संसिचो नाम । संसिच्य-
न्ति । सम् इति एकीभावे । तान् संभारान् एकीकृत्य बन्धकेन रसेन
आबध्नन्तीति संसिचः संसेचनसमर्थाः । संधायका इत्यर्थः । ते मर्त्यम्

१ K K संभारान्त्सम°, a reading clearly due to a misreading of a letter in a MS. Cs
°भारान् सम्भरन्. We with ABBCDERSPJPV. २ P ते । We with PJCp.

1 S' omit °ह च भगवान् वा°.

मरणधर्माणम् सर्वं शरीरं संसिच्य असृजा आर्द्रीकृत्य पुरुषम् पुरुषाकृतिं कृत्वा तम् आविशन् प्रविष्टवन्तः । यावत् शरीरे प्राणा निवसन्ति तावन्तं कालं प्राणाधिष्ठितं शरीरं सर्वव्यवहारक्षमं भवति । तस्मात् प्राण-
देवाः पृथिव्यादिपञ्चभूतमात्राभ्यः समुद्भूतं प्रागुदीरितकेशास्थ्यादिधानुमयं पुरुषशरीरं प्रविश्य वर्तन्त इत्यर्थः ॥

चतुर्थी ॥

ऊरु पादावष्टीवन्तौ शिरो हस्तावथो मुखम् ।

पृष्टीर्बर्जह्ये पार्श्वे कस्तत् समदधादृषिः ॥ १४ ॥

ऊरु इति । पादौ । अष्टीवन्तौ । शिरः । हस्तौ । अथो इति । मुखम् ।

पृष्टीः । बर्जह्ये इति । पार्श्वे इति । कः । तत् । सम । अदधात् । ऋषिः ॥ १४ ॥

ऊरु जान्वोरुपरि वर्तमौ । पादौ तयोरधस्ताद्भागौ । अष्टीवन्तौ ऊरुपादयोर्मध्यस्थे जानुनी । शिरः मूर्ध्नि तौ बाहू । अथो अपि च मुखम् आस्यम् । पृष्टीः पृष्ठवंशस्य अभितो कानाः । बर्जह्ये एतत्संज्ञौ अवयवौ । उभे पार्श्वे । तत् अनुक्रान्तं सर्वम् अङ्गजातं क ऋषिः संधानोपायज्ञानवान् समदधात् परस्परं संहितं संश्लिष्टं कृतवान् । अस्य प्रश्नस्य प्रतिवचनम् उत्तरया क्रियते ॥

पञ्चमी ॥

शिरो हस्तावथो मुखं जिह्वां ग्रीवाश्च कीकसाः ।

त्वचा प्रावृत्य सर्वं तत् संधां समदधाज्मही ॥ १५ ॥

शिरः । हस्तौ । अथो इति । मुखम् । जिह्वाम् । ग्रीवाः । च । कीकसाः ।

१ K K̄ C E S̄ पृष्टी°. We with A B B̄ D R V C s Dc. २ P P̄ J C P पृष्टीः । ३ J बर्जह्ये इति । P P̄ बर्जह्ये इति । We with C P. ४ P पार्श्वेन् । इति । corrected to पार्श्वे इति. We with P̄ J. ५ P omits the visarga. We with P̄ J. ६ B̄ K V omit the visarga. C s is doubtful. In it an old anusvāra may have been cancelled or a new one may have been inserted. We with A B C D E K̄ R S̄ P P̄ J V. ७ B समदधा°.

1 S' मूर्ध्ना. 2 S' पशुः.

त्वचा । प्रऽआवृत्य । सर्वम् । तत् । समऽधा । सम । अदधात् । मही ॥१५॥

शिरः मूर्धानम् । हस्तौ बाहू । अथो अपि च मुखम् आस्यम् । जिह्वाम् तन्मध्ये वर्तमानां रसनाम् । ग्रीवाः कन्धराः । कीकसाः कीकसान् अस्थीनि । उपलक्षणम् एतत् । एतदुपलक्षितानि प्रागुदीरितानि अस्थिस्रावादीनि ऊरुपादादीनि च सर्वाणि अङ्गानि त्वचा चर्मणा प्रावृत्य प्रावृतानि आच्छन्नानि कृत्वा सर्वं तत् अङ्गजातं मही । ॥ व-
र्णोपजनश्चान्दसः ॥ । महती संधा संधानकर्त्री देवता समदधात् संहितं परस्परसंश्लिष्टं स्वस्वव्यापारक्ष्मं कृतवती । ॥ संधेति । “आ-
तश्चोपसर्गे” इति संपूर्वाद् दधातेः कर्तरि कप्रत्ययः ॥

षष्ठी ॥

यत्तच्छरीरमशयत् संधया संहितं महत् ।

येनेदमद्य रोचते को अस्मिन् वर्णमाभरत् ॥ १६ ॥

यत् । तत् । शरीरम् । अशयत् । समऽधया । समऽहितम् । महत् ।

येन । इदम् । अद्य । रोचते । कः । अस्मिन् । वर्णम् । ओ । अभरत् ॥१६॥

तत् उक्तप्रकारं यत् शरीरं संधया संधाया देवतया संहितं कृतावय-
वसंधानं महत् प्रवृद्धम् अशयत् शेते । वर्तत इत्यर्थः । इदं शरीरम्
अद्य इदानीं येन वर्णेन कृष्णगौरादिरूपेण रोचते दीप्यते अस्मिन् श-
रीरे को नाम देवः तं वर्णम् आभरत् आहरत् संपादितवान् । अस्य
प्रतिवचनम् उत्तरया क्रियते ॥

सप्तमी ॥

सर्वे देवा उपाशिष्वन् तदजानाद् वधूः सुती ।

ईशा वंशस्य या जाया सास्मिन् वर्णमाभरत् ॥ १७ ॥

१ K V तेनेद°. We with A B P^h Q D E R S P P J C s. २ P P J C P आऽअभरत् ।
The correction is mine. ३ A B^h सुतीः. We with B C D E K K R S V. ४ K V
त्रिश्वस्य. We read वंशस्य with A C D E K R S P P J V C s.

सर्वे । देवाः । उप । अशिक्षन् । तत् । अजानात् । वधूः । सती ।

ईशा । वंशस्य । या । जाया । सा । अस्मिन् । वर्णम् । आ । अभरत् ॥ १७ ॥

सर्वे इन्द्रादयो देवाः उपाशिक्षन् समीपे शक्ता भवितुम् ऐच्छन् ।
वधूः सती परमेश्वरेण कृतोद्वाहा भगवती आद्या परचिद्रूपिणी शक्तिः
तत् देवैः कृतम् अजानात् ज्ञातवती । या एषा विश्वस्य सर्वस्य जगतः
ईशा ईशाना नियन्त्री मायाशक्तिः । “यन्मन्युर्जायाम् आवहद्” [१]
इति ह्युक्तम् । सा पारमेश्वरी शक्तिः अस्मिन् षाण्डौशिके शरीरे गौरपी-
तनीलादिवर्णम् आभरत् आहरत् । उदपादयद् इत्यर्थः ॥

अष्टमी ॥

ऊरू १. त्वष्टा व्यतृणत् पिता त्वष्टुर्य उत्तरः ।

पृष्टीः । बर्जह्ये ३. मर्त्यं देवाः पुरुषमाविशन् ॥ १८ ॥

यदा । त्वष्टा । विऽअतृणत् । पिता । त्वष्टुः । यः । उत्तरः ।

गृहम् । कृत्वा । मर्त्यम् । देवाः । पुरुषम् । आ । अविशन् ॥ १८ ॥

यत् पूर्वं सामान्येन उक्तं “देवाः पुरुषमाविशन्” इति तद् अत्र
विशेष्यते । “यावच्छो वै रेतसः सित्तस्य त्वष्टा रूपाणि विकरोति ता-
वच्छो वै तत् प्रजायते” इति हि श्रूयते [तै० सं० १. ५. ९. २] । तत्र
यः अध्यात्मम् अवस्थितस्त्वष्टा मनुष्यगवाश्वादिरूपाणां विकर्ता देवः त-
स्य त्वष्टुः पिता उत्पादकः उत्तरः उत्कृष्टतरो यस्त्वष्टां अधिदैवं स्थितः वि-
चित्रस्य जगतो निर्माता एतत्संज्ञो देवः स यदा यस्मिन् काले व्यतृणत्
विविधं चक्षुःश्रोत्रादीनि छिद्राणि पुरुषशरीरे तर्दनेन अकरोत् । ॥ उ-
तृदिर् हिंसानादरयोः ॥ । तदा मर्त्यम् मरणधर्मकं त्वष्टा देवेन वि-
तृणं बहुच्छिद्रं पुरुषशरीरं गृहं कृत्वा आवासस्थानं कृत्वा देवाः [इ-
न्द्रियाणि] प्राणापानादयश्च तं पुरुषम् आविशन् प्रविष्टवन्तः ॥

१ K विश्वस्य । P वंशस्य । We with P J Cp. २ B मर्त्यं. ३ P गृहम् । We with P J Cp. ४ P विशन् ।

1 S' भवती. 2 S' परमेश्वरी. 3 S' षण्डौशिके. 4 S' अधिदैवम्.

नवमी ॥

स्वप्नो वै तन्द्रीर्निर्ऋतिः पाप्मानो नाम देवताः ।

जरा खालत्यं पालित्यं शरीरमनु प्राविशन् ॥ १९ ॥

स्वप्नः । वै । तन्द्रीः । निःऽऋतिः । पाप्मानः । नाम । देवताः ।

जरा । खालत्यम् । पालित्यम् । शरीरम् । अनु । प्र । अविशन् ॥ १९ ॥

इत्थं शरीरस्योत्पत्तिम् अभिधाय प्रथमसृष्टानाम् इन्द्रियाणां प्राणा-
पानादीनां च तत्र प्रवेश उक्तः । तावता सात्मकं सत् तच्छरीरं सर्व-
व्यवहारक्षमं जातम् । इतः परं सर्वविकाराश्रयत्वम् अस्य उच्यते । स्वप्नः
स्वापो निद्रा । ॥ जिघ्रप् शये । “स्वपो नन्” इति भावे नन्
प्रत्ययः ॥ वैशब्दो लोकप्रसिद्धिं द्योतयति । तन्द्री अलसता । नि-
र्ऋतिः पापदेवता दुर्गतिः । पाप्मानः ब्रह्महत्यादिपापानि । स्वप्नादिरू-
पा एता देवताः पुरुषशरीरम् अनु प्राविशन् । तथा जरा वयोहानि-
करी चरमावस्था । खालित्यम् चित्तस्य चक्षुरादीनां च स्खलनम् । पा-
लित्यम् पलितत्वम् । एतदभिमानिनो देवाश्च शरीरम् अनु प्राविशन् ॥

दशमी ॥

स्तेयं दुष्कृतं वृजिनं सत्यं यज्ञो यशो बृहत् ।

बलं च क्षत्रमोजश्च शरीरमनु प्राविशन् ॥ २० ॥ (२३)

स्तेयम् । दुःऽकृतम् । वृजिनम् । सत्यम् । यज्ञः । यशः । बृहत् ।

बलम् । च । क्षत्रम् । ओजः । च । शरीरम् । अनु । प्र । अविशन् ॥ २० ॥

स्तेयम् स्तेन्यं तस्करत्वम् । ॥ “स्तेनाद् यत्नलोपश्च” इति स्तेन-
शब्दाद् भावे यत् प्रत्ययो नलोपश्च ॥ दुष्कृतम् दुष्कर्म सुरापा-
नादिकम् । वृजिनम् तज्जनितं दुरितम् । सत्यम् यथार्थकथनम् । यज्ञो
यागः । यशः कीर्तिः । बृहत् प्रभूतम् । यशसो विशेषणम् एतत् ।
बलम् प्रसिद्धम् एतत् । क्षत्रम् क्षत्रियसंबन्धि तेजः । ओजः शरीरगतो

१ R B प्राविशत्. We with A B C D E K K̄ S V Cs.

1 S' °प्रसिद्धं.

बलहेतुरष्टमो धातुः । [एते] सर्वे पुरुषस्य शरीरम् अनु प्राविशन् ।
जीवच्छरीरम् आश्रित्य उत्पद्यन्त इत्यर्थः ॥

[इति] चतुर्थेनुवाके पञ्चमं सूक्तम् ॥

षष्ठसूक्ते प्रथमा ॥

भूतिश्च वा अभूतिश्च रातयोरातयश्च याः ।

क्षुधश्च सर्वास्तृष्णाश्च शरीरमनु प्राविशन् ॥ २१ ॥

भूतिः । च । वै । अभूतिः । च । रातयः । अरातयः । च । याः ।

क्षुधः । च । सर्वाः । तृष्णाः । च । शरीरम् । अनु । प्र । अविशन् ॥ २१ ॥

भूतिः समृद्धिः । अभूतिः असमृद्धिः । ॥ परस्परसमुच्चयार्थौ च-
कारौ ॥ । वैशब्दः प्रसिद्धौ । रातयो मित्राणि । अरातयः शत्रवः ।
या इमा भूतिप्रभृतयः क्षुधः बुभुक्षा अन्नाकाङ्क्षाः तृष्णाः पिपासाः एताश्च
सर्वाः पुरुषस्य शरीरम् अनु प्राविशन् । आश्रित्य प्रभवन्तीत्यर्थः ॥

द्वितीया ॥

निन्दाश्च वा अनिन्दाश्च यच्च हन्तेति नेति च ।

शरीरं श्रद्धा दक्षिणाश्रद्धा चानु प्राविशन् ॥ २२ ॥

निन्दाः । च । वै । अनिन्दाः । च । यत् । च । हन्ते । इति । न । इति । च ।

शरीरम् । श्रद्धा । दक्षिणा । अश्रद्धा । च । अनु । प्र । अविशन् ॥ २२ ॥

निन्दाः कुत्सनानि । अनिन्दाः अकुत्सनानि । हन्तेति हर्षे । यच्च
वस्तु हर्षजनकम् । नेत्ययं शब्दः संनिहितस्य हन्तार्थस्य हर्षस्य निषेधे ।
यच्च वस्तु हर्षजनकम् । श्रद्धा श्रद्धानम् अभिलाषविशेषः । दक्षिणा
दक्ष्यते समृध्यते अनयेति दक्षिणा धनसमृद्धिः । ॥ दक्ष वृद्धौ इत्य-
स्माद् द्रुदक्षिभ्याम् इनन् [३०२. ५०] इति इनन् प्रत्ययः ॥ । अ-

१ B दक्षिणाश्रद्धा. A B C D R S K Cs दक्षिणाश्रद्धा. E दक्षिणाः श्रद्धा. Dc दक्षिणा-
श्रद्धा° corrected to दक्षिणाश्रद्धा°. We with K V Dc. २ P हतं । J हंतं । P हंताः ।
changed to हंता । We with J Cp. ३ P J दक्षिणा । We with P Cp.

श्रद्धा श्रद्धानांभावः अभिलाषराहित्यम् एतानि सर्वाणि पुरुषस्य शरी-
रम् अनु प्राविशन् । तद् आश्रित्य प्रादुर्भवन्तीत्यर्थः ॥

तृतीया ॥

विद्याश्च वा अविद्याश्च यच्चान्यदुपदेश्यम् ।

शरीरं ब्रह्म प्राविशच्चः सामाथो यजुः ॥ २३ ॥

विद्याः । च । वै । अविद्याः । च । यत् । च । अन्यत् । उपदेश्यम् ।

शरीरम् । ब्रह्म । प्र । अविशत् । ऋचः । साम । अथो इति । यजुः ॥ २३ ॥

विद्याः शास्त्रजनितज्ञानानि । अविद्याः अज्ञानानि । यच्चान्यत् वस्तु
उपदेश्यम् उपदेशसमधिगम्यं विद्याविद्यानाम् आश्रयभूतं तच्छब्दं ब्रह्म
पुरुषस्य शरीरं प्राविशत् । परापश्यन्त्यादिरूपेण तत्रैव प्रादुर्भवतीत्यर्थः ॥
अथो अपि च ऋक्सामयजुरात्मकास्त्रयो वेदाः पुरुषशरीरम् अनु प्रा-
विशन् । यद्वा ऋगादीनां पृथगुपादानात् तदङ्गभूताः पुराणादयो विद्या-
शब्देन विवक्षिताः । अविद्याशब्देन च वेदविरुद्धागमाः ॥

चतुर्थी ॥

आनन्दा मोदाः प्रमुदोभीमोदमुदश्च ये ।

हसो नरिष्ठा नृत्तानि शरीरमनु प्राविशन् ॥ २४ ॥

आनन्दाः । मोदाः । प्रमुदः । अभिमोदमुदः । च । ये ।

हसः । नरिष्ठा । नृत्तानि । शरीरम् । अनु । प्र । अविशन् ॥ २४ ॥

पूर्वोर्ध्वौ व्याख्यातः [११. ९. २६] । हसः हासः । हसे ह-
सने । “स्वनहसोर्वा” इति भावे अप् ॥ नृरिष्ठाः मनुष्यस्य इ-

१ B प्रमुदो°. We with A B C D E R S K K V Cs. २ K नृरिष्ठा. J नृरिष्ठा । We
with A B B C D E K R S P P V Cs Cp Dc. Here Sâyana might not have had the
padapāṭha before him. Whatever नृरिष्ठा may mean (vide VII. 12. 2; also VS.
30. 6), नृः इष्टा can hardly be the text, as taken by Sâyana, who seems here inferior
to the unanimous testimony of the MSS.

1 S' एतत्सर्वम् for एतानि सर्वाणि. 2 S' उपदेश्य°.

च्छागोचराः शब्दस्पर्शादिविषयाः । नृत्तानि नर्तनानि भरतशास्त्रोक्तानि ।
एते आनन्दादयः सर्वे पुरुषस्य शरीरम् अनु प्राविशन् ॥

पञ्चमी ॥

आलापाश्च प्रलापाश्चाभीलापलपश्च ये ।

शरीरं सर्वे प्राविशन्नायुजः प्रयुजो युजः ॥ २५ ॥

आऽलापाः । च । प्रऽलापाः । च । अभिऽलापऽलपः । च । ये ।

शरीरम् । सर्वे । प्र । अविशन् । आऽयुजः । प्रऽयुजः । युजः ॥ २५ ॥

आलापाः आभाषणानि सार्थकानि वचनानि । प्रलापाः निरर्थका-
नि वचनानि । ॥ लप व्यक्तायां वाचि । भावे घञ् ॥ । ये
च अभीलापलपः अभिलापः उक्तविधः शब्दः तेन लपन्ति ब्रुवन्तीति
अभीलपलपः शब्दस्य उच्चारयितारः । ॥ “क्विप् च” इति लपेः
क्विप् ॥ । ते सर्वे आलापादयः पुरुषशरीरं प्राविशन् । आयुजः
आयोजनानि प्रयुजः प्रयोजनानि युजः योजनानि । ॥ सर्वत्र सं-
पदादिलक्षणो भावे क्विप् । उपसर्गवशाद् अमीषाम् अर्थभेदोऽवगन्त-
व्यः ॥ । एवम् आयोजनादिक्रियाः शरीरम् अनु प्राविशन् ॥

षष्ठी ॥

प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रमक्षितिश्च क्षितिश्च या ।

व्यानोदानौ वाङ्मनः शरीरेण त ईयन्ते ॥ २६ ॥

प्राणापानौ । चक्षुः । श्रोत्रम् । अक्षितिः । च । क्षितिः । च । या ।

व्यानऽउदानौ । वाक् । मनः । शरीरेण । ते । ईयन्ते ॥ २६ ॥

त्रयः पादाः पूर्ववद् [११. ९. २५] व्याख्येयाः । ते प्राणापानादयः सर्वे
शरीरम् अनुप्रविश्य तेन सह ईयन्ते स्वस्वव्यापारेषु प्रवर्तन्ते । ॥ ईड्
गतौ । दिवादित्वात् श्यन् प्रत्ययः ॥

१ P अविशन् । We with P J Cp.

1 S' — नि for वचनानि. 2 S' लप — वन्तीति. 3 S' स्वस्य for स्वस्व°.

सप्तमी ॥

आशिषश्च प्रशिषश्च संशिषो विशिषश्च याः ।

चित्तानि सर्वे संकल्पाः शरीरमनु प्राविशन् ॥ २७ ॥

आऽशिषः । च । प्रऽशिषः । च । समऽशिषः । विऽशिषः । च । याः ।
चित्तानि । सर्वे । समऽकल्पाः । शरीरम् । अनु । प्र । अविशन् ॥ २७ ॥

आशिषः आशासनानि इष्टफलप्रार्थनानि । ॥ “आशासः कौ०”
इति वचनाद् इत्थम् ॥ । तथा प्रशिषः प्रशासनानि । संशिषः
संशासनानि । विशिषः विविधानि शासनानि । ॥ अत्र उपसर्गव-
शाद् धात्वर्थस्य भेदोऽवगन्तव्यः ॥ । या एता आशीराद्याः सन्ति ।
चित्तानीति बहुवचनेन मनोबुद्ध्यहंकाराः संगृह्यन्ते । तथा संकल्पा इति
बहुवचनेन सर्वा अन्तःकरणवृत्तयः । एते सर्वे पुरुषस्य शरीरे ॥ अनु-
प्राविशन् ॥

अष्टमी ॥

आस्तेयीश्च वास्तेयीश्च त्वरणाः कृपणाश्च याः ।

गुह्याः शुक्राः स्थूला अपस्ता बीभत्सावसादयन् ॥ २८ ॥

आस्तेयीः । च । वास्तेयीः । च । त्वरणाः । कृपणाः । च । याः ।

गुह्याः । शुक्राः । स्थूलाः । अपः । ताः । बीभत्सौ । असादयन् ॥ २८ ॥

आसमन्तात् स्नानम् आस्तेयम् । ॥ णा शौचे । “अचो यत्”
इति भावे यत् । “ईद्यति” इति ईत्थम् ॥ । तत्संबन्धिन्य आपः
आस्तेय्यः । ॥ “तस्येदम्” इति अण् । “टिड्ढाणञ्” [इति
डीप्] ॥ । वाशब्दो विकल्पार्थः । ॥ तस्य सुप् सुपेति स्तेयशब्दे-

१ B K P Cs आस्तेयीश्च. Dc आस्तेयी° corrected to आस्तेयी°. A B C D E R S K P J
V आस्तेयीश्च. २ A B B C D E K R S P P J C P Dc: वास्तेयीश्च. K V वास्तेयीश्च with
Sâyana. ३ B B C E R शुक्राः. We with A D S V Cs. ४ P त्वरणाः. 1. We with P
J C P. ५ P अपः. 1. We with P J C P.

न समासः ॥ । विकल्पेन स्नानं वास्त्रेयं तत्संबन्धिन्य आपः । य-
द्वा । ॥ आस उपवेशने इत्यस्माद् औणादिको नप्रत्ययः ॥ । आ-
सनस्य शरीरे प्राणावस्थानस्य निमित्तभूता आपः आस्त्रेयः । तथा व-
स्त्रम् मूल्यद्रव्यं सर्वव्यवहारास्पदं शरीरं तदुपादानभूता आपः वास्त्रेयः ।
“पञ्चम्याम् आहुतावापः पुरुषवचसो भवन्ति” इति श्रुतेः । ॥ आ-
स्त्रशब्दाद् वस्त्रशब्दाच्च शैषिको ढक् प्रत्ययः ॥ । तथा त्वरणाः त्व-
रया गच्छन्त्यः । कृपणाः कृशा अल्पाः । एवंभूताश्च या आपः स-
न्ति । [याश्च] गुह्याः गुहायां भवाः । शुक्राः शुक्रवर्णाः शुक्रात्मना
परिणता वा । स्थूलाः स्थौल्योपेता महत्यः आपः व्यापनशीला नद्या-
दिरूपेण वर्तमानाः [ताः] सर्वा आपः बीभत्सौ बीभत्स्यमाने जुगु-
प्स्यमाने पुरुषशरीरे असादयन् । अथ वा ता एव आपो बीभत्सौ
जुगुप्स्यमाने पुरुषे स्वकार्ये शरीरम् असादयन्नित्यर्थः । ॥ बध ब-
न्धने । “मानबधदानशानभ्यः” इति सन् । ॥ च “बधेर्वै-
रूप्ये” इति स्मरणात् कुत्सनेऽर्थे भवति । “सनाशंसभिश्च उः” इति
उप्रत्ययः ॥ ॥

नवमी ॥

अस्थि कृत्वा समिधं तदुष्टापो असादयन् ।

रेतः कृत्वाज्यं देवाः पुरुषमाविशन् ॥ २९ ॥

अस्थि । कृत्वा । समऽइधम् । तत् । अष्ट । आपः । असादयन् ।

रेतः । कृत्वा । आज्यम् । देवाः । पुरुषम् । आ । अविशन् ॥ २९ ॥

अस्थि प्राणिशरीरसंबन्धि अस्थिजातं समिधम् समिन्धनसाधनं शरी-
रपरिपाकस्य निमित्तं कृत्वा तत् तत्र षाट्कौशिके शरीरे अष्टसंख्याका आ-
स्त्रेयीश्चेत्यादिना अनुक्रान्ता अपः असादयन् । तस्य समिन्धनस्य अभि-
वृद्धिकारणम् आज्यं रेतः शुक्लं कृत्वा परिकल्प्य । अत्रास्थीनि पुरुषश-

१ P आज्यम् । We with P J Cp.

1 S' तत्संबन्धिनीरपः. 2 S' शुक्रात्मना. 3 So the text too in S'. 4 S' जुगुप्स° for
जुगुप्स° . 5 So S'.

रीरान्तर्गतानि शरीरवृद्धिहेतुत्वात् समित्त्वेन रूप्यन्ते रेतश्च स्वशरीरवृद्धेः पुत्राद्युत्पत्तिहेतुत्वेन च आज्यत्वेन रूप्यते । अत एव तैत्तिरीयके अग्न्या-धेयप्रकरणे आधीयमानासु समित्सु अस्थित्वं तदञ्जनसाधने आज्ये रेतस्त्वं च आरोप्य स्तूयते । “अस्थि वा एतद् यत् समिधः । एतद् रेतो यद् आज्यम्” इति [तै० ब्रा० १. १. ९. ४] । इत्थं कृत्वा देवाः इन्द्रियाणि तदधिष्ठातारः अग्न्यादयो वा पुरुषशरीरं प्राविशन् ॥

दशमी ॥

या आपो याश्च देवता या विराड् ब्रह्मणा सह ।

शरीरं ब्रह्म प्राविशच्छरीरेधि प्रजापतिः ॥ ३० ॥

याः । आपः । याः । च । देवताः । यां । विराट् । ब्रह्मणा । सह ।

शरीरम् । ब्रह्म । प्र । अविशत् । शरीरे । अधि । प्रजापतिः ॥ ३० ॥

याः प्रागुदीरिता आपः याश्च देवताः इन्द्रियाभिमानिन्यः यांश्च “वि-राड् वा इदम् अग्र आसीत्” [८. १०. १] इत्यादिना सार्वान्त्र्येण उक्ता विराट्ज्ञा देवता ब्रह्मणा ब्राह्मणेजसा सह वर्तमाना ताः सर्वोः शरीरं प्राविशन् । तदनन्तरं यज्जगत्कारणं परं ब्रह्म तदपि अन्तर्यामि-रूपेण तच्छरीरं प्राविशत् । तस्मिन् शरीरे [अधि] प्रजापतिः प्रजानां पालयिता पुत्राद्युत्पादको जीवो वर्तते ॥

एकादशी ॥

सूर्यश्चक्षुर्वातः प्राणं पुरुषस्य वि भेजिरे ।

अथोस्येतरमात्मानं देवाः प्रायच्छन्मये ॥ ३१ ॥

सूर्यः । चक्षुः । वातः । प्राणम् । पुरुषस्य । वि । भेजिरे ।

अथ । अस्य । इतरम् । आत्मानम् । देवाः । प्र । अयच्छन् । अमये ॥ ३१ ॥

“आदित्यश्चक्षुर्भूत्वाक्षिणी प्राविशत्” [ऐ० आ० २. ४. २] इति श्रुतेः

१ CP याः. We with P P J. २ K K अथो०. We with A B B C D E R S V Cs.

1 S' याश्च for या च. 2 S' प्राविशत्.

सूर्यः चक्षुरभिमानि देवः । स च पुरुषस्य संबन्धि चक्षुरिन्द्रियम् आ-
त्मीयभागेन स्वीकृतवान् । वातः वायुः प्राणम् प्राणेन्द्रियं भागेन
स्वीचकार । “वायुः प्राणो भूत्वा नासिके प्राविशत्” [ऐ० आ० २. ४. २]
इति श्रुतेः । उपलक्षणम् एतत् । एवम् अन्यान्यपि इन्द्रियाणि पुरुषसं-
बन्धीनि तत्तदधिदेवता वि भेजिरे विभज्य स्वीकृतवत्यः । अथ अनन्तरम्
इतरम् प्राणेन्द्रियव्यतिरिक्तम् आत्मानम् षाट्कौशिकं स्थूलशरीरम् अग्नये
सर्वे देवा भागेन प्रायच्छन् । अग्निना मरणानन्तरं स्थूलशरीरमेव के-
वलं दह्यते ।

ज्ञानेन्द्रियाणि पञ्चैव तथा कर्मेन्द्रियाण्यपि ।

वायवः पञ्च बुद्धिश्च मनः सप्तदशं विदुः ।

इति यत् सप्तदशात्मकं लिङ्गशरीरम् उक्तं तस्य मुक्तिपर्यन्तं विनाशाभा-
वात् तत्तद्देवतारूपेण अवस्थानमेवेत्यर्थः ॥

द्वादशी ॥

तस्माद् वै विद्वान् पुरुषमिदं ब्रह्मेति मन्यते ।

सर्वा ह्यस्मिन् देवता गावो गोष्ठ इवांसते ॥ ३२ ॥

तस्मात् । वै । विद्वान् । पुरुषम् । इदम् । ब्रह्म । इति । मन्यते ।

सर्वाः । हि । अस्मिन् । देवताः । गावः । गोस्थेऽइव । आंसते ॥ ३२ ॥

तस्मात् खलु कारणात् विद्वान् उक्तप्रकारं सर्वं जानन् पुरुषम् पुरु-
षशरीरम् इदम् अपरोक्षम् अन्तर्बहिर्व्याप्य अवस्थितं ब्रह्मेति मन्यते जा-
नाति । कुत इत्यत आह । हि यस्मात् सर्वा देवताः प्राणापानादिवा-
यवः सर्वेन्द्रियाणि तदधिष्ठातारः अग्न्यादयश्च अस्मिन् शरीरे आसते नि-
वसन्ति । तत्र दृष्टान्तः गावो गोष्ठ इव । यथा गावः स्वकीये गोष्ठे
स्थाने विस्रम्भेण निवसन्ति तथेत्यर्थः । तस्मात् सर्वाभिर्देवताभिः आश्रितं

१ So we read with AB^hBCDEK^mK^mR^mS^mP^pP^pJ Dc V Cs. २ Cp आसते । J आ-
सते । corrected to आसते । We with P^pP^p.

1 S' सप्तदशकात्मकं.

जीवरूपेण अन्तर्यामिरूपेण च ब्रह्मणा प्रविष्टं पुरुषशरीरं तत्तादात्म्येन विद्वान् साक्षात्करोतीत्यर्थः ॥

त्रयोदशी ॥

प्रथमेन प्रमारेण त्रेधा विष्वङ् वि गच्छति ।

अद एकेन गच्छत्यद एकेन गच्छतीहैकेन नि षेवते ॥ ३३ ॥

प्रथमेन । प्रमारेण । त्रेधा । विष्वङ् । वि । गच्छति ।

अदः । एकेन । गच्छति । अदः । एकेन । गच्छति । इह । एकेन । नि ।

सेवते ॥ ३३ ॥

शरीरम् अभिमन्यमानो जीवात्मा तेन शरीरेण तत्र प्रविष्टैरिन्द्रियै-
श्च पुण्यापुण्यात्मकानि कर्माणि अनुष्ठाय तत्फलोपभोगार्थं परणानन्तरं
स्वर्गनरकादीनि स्थानानि प्राप्नोति । तद् अत्र निरूप्यते । प्रथमेन प्र-
मभाविना स्थूलशरीरेण प्रमारेण प्रमृतेन । ॥ हेतौ तृतीया ॥ भो-
गायतनस्य शरीरस्य तदारम्भककर्मक्षयेण । त्यागाद्धेतोरित्यर्थः । त्यक्तशरी-
रः स जीवात्मा त्रेधा त्रिप्रकारं विष्वङ् नाना नि गच्छति नियमेन प्र-
याति ॥ अदः विप्रकृष्टं स्वर्गाख्यं स्थानम् एकेन पुण्येन कर्मणा गच्छति
प्राप्नोति । अदः विप्रकृष्टं नरकाख्यं स्थानम् एकेन पापेन कर्मणा ग-
च्छति प्राप्नोति । तथा इह अस्मिन् भूलोके एकेन पुण्यपापात्मकेन मि-
श्रितेन कर्मणा नि षेवते नितरां सुखदुःखात्मकान् भोगान् सेवते ।
श्रूयते हि । “पुण्येन पुण्यलोकं नयति पापेन पापम् उभाभ्यामेव म-
नुष्यलोकम्” इति ॥

चतुर्दशी ॥

अप्सु स्तीमासु वृद्धासु शरीरमन्तरा हितम् ।

१ V with Sāyana, विष्वङ्गि for विष्वङ् वि. २ B alters to यच्छति. We with K K B
A C D E R S C s. ३ B V गच्छति. We with A B C D E K K R S C s. ४ So P P J C P.

1 S' तदातारंभक°. 2 S' in its text has: विष्वङ्गिषेवते, and in its commentary:
विष्वङ्गाना. Sāyana apparently means to read विष्वक् and not विष्वङ्.

तस्मिन्ब्रवोध्यन्तरा तस्माच्छ्रवोध्युच्यते ॥ ३४ ॥ (२४)

अप्ऽसु । स्तीमासु । वृद्धासु । शरीरम् । अन्तरा । हितम् ।

तस्मिन् । शवः । अधि । अन्तरा । तस्मात् । शवः । अधि । उच्यते ॥ ३४॥

स्तीमासु अनार्द्रं सर्वं जगद् आर्द्रं कुर्वतीषु । ऋतिम ष्टिम ष्टीम
आर्द्रीभावे । तत्र स्तीमतेः पचाद्यच् ॥ तथाविधासु वृद्धासु प्रवृ-
द्धासु अप्सु उदकेषु अन्तरा मध्ये शरीरम् ब्रह्माण्डात्मकं समष्टिभूतं हि-
तम् निहितं वर्तते । स्मर्यते हि ।

अप एव ससर्जादौ तासु वीर्यम् अवाकिरत् ।

तद् अण्डम् अभवद्वैमं कोटिसूर्यसमप्रभम् । [म० स्मृ० १. ९]

इति । तस्मिन् ब्रह्माण्डशरीरे अधि उपरि अन्तरा मध्ये च शवः बलात्म-
कः सूत्रात्मा सर्वाधारभूतवस्त्वात्मकः परमेश्वरो वर्तते । तस्मात् समष्टिशरी-
राद् अधिकत्वेन स [शवः] बलात्मकः सूत्रात्मा उच्यते । श्रूयते हि ।

“वायुवै गौतम तत् सूत्रम् । वायुना वै गौतम सूत्रेणायं लोकः परश्च
“लोकः सर्वाणि च भूतानि संदृब्धानि भवन्ति” इति [वृ० आ० ३. ७. ६] ॥

चतुर्थेनुवाके षष्ठं सूक्तम् ॥

[इति] एकादशकाण्डे चतुर्थेनुवाकः ॥

पञ्चमेनुवाके षट् सूक्तानि । तत्र “ये बाहवः” इत्यादि सूक्तत्रयम्
अर्थसूक्तम् । “उत्तिष्ठत सं नद्यध्वम्” इत्यादि सूक्तत्रयम् अर्थसूक्तम् ।
आभ्याम् अर्थसूक्ताभ्यां जयकामो राजा युद्धकाले यथालिङ्गं स्वीयान् भ-
टान् प्रति संप्रेषं कुर्यात् जपं कुर्याच्च ॥

तथा शत्रुजयकर्मणि “ये बाहवः” इत्यनुवाकेन पृषदाज्यं सक्तूंश्च
जुहुयात् ॥

तथा अनेनानुवाकेन धनुरिध्मेऽग्नौ पृषदाज्येन अक्ता धनुःसमिध आ-
दध्यात् । इष्विध्मेऽग्नौ पृषदाज्येन अक्ता इषुसमिध आदध्यात् ॥

तथा अनेनानुवाकेन पृषदाज्येन धनुः संपात्य विमृज्य अभिमन्य यो-
द्धे जयकामाय राज्ञे प्रयच्छेत् ॥

भाङ्गपाशान् अनेनानुवाकेन पृषदाज्येन संपात्य अभिमन्त्य परसेना-
क्रमणस्थानेषु प्रक्षिपेत् ॥

तथा मौञ्जपाशान् आमपात्राणि त्रिसंधीनि लोहमयानि पात्राणि व-
ज्ररूपाणि अर्बुदरूपाणि वा अनेनानुवाकेन पृषदाज्येन संपात्य अभिम-
न्त्य युद्धस्थानेषु प्रक्षिपेत् ॥

तथा [अनेन] अनुवाकेन शितिपदीं गां पृषदाज्येन संपात्य अभि-
मन्त्य राज्ञश्चिह्नितकेतुदण्डे रहस्यं बन्धीयात् । अन्यां शितिपदीं गां सं-
पात्य अभिमन्त्य शत्रुसेनामध्ये निरस्येत् । ततो युद्धार्थं सेनानायकम्
उत्सृजेत् ॥

एतत् सर्वं कौशिकेन सूत्रितम् । “ये बाहव उत्तिष्ठतेति यथालिङ्गं सं-
“प्रेष्यति । होमार्थं पृषदाज्यम् । प्रदानान्तानि वाप्यानि । वाप्यैस्त्रिषन्धी-
“नि वज्ररूपाण्यर्बुदरूपाणि । शितिपदीं संपातवतीं दर्भरज्ज्वा क्षत्रियायो-
“पासङ्गदण्डे बन्धाति । द्वितीयाम् अस्यति” इति [कौ० २. ७] ॥

तत्र प्रथमा ॥

ये बाहवो या इषवो धन्वनां वीर्याणि च ।

असीन् परशूनायुधं चित्ताकूतं च यद्वृदि ।

सर्वं तदर्बुदे त्वममित्रेभ्यो हृशे कुरुदारांश्च प्र दर्शय ॥ १ ॥

ये । बाहवः । याः । इषवः । धन्वनाम् । वीर्याणि । च ।

असीन् । परशून् । आयुधम् । चित्तऽआकूतम् । च । यत् । वृदि ।

सर्वम् । तत् । अर्बुदे । त्वम् । अमित्रेभ्यः । हृशे । कुरु । उत्तऽआरान् ।

च । प्र । दर्शय ॥ १ ॥

ये अस्मदीयानां योद्धृणां भटानां बाहवः आयुधग्राहिणो हस्ताः या

१ S आसीत्प°, E असीत्प°. K K V आसीन्प°, a reading due to the text in S' which
has आसी° for असी°. We with A B C D R P J Cs. २ B कुरु°. ३ P धन्वानाम् ।
४ P आसीन् । We with P J Cp.

१ S' भाग°. २ S' सेनायकम्. ३ S' °संधीनि. ४ S' क्षत्रियायोपाशुमंकदंडे. We with
Kausika.

इषवः बाणाः तथा धन्वनाम् धनुषाम् अस्मदीयानां यानि च वीर्याणि
वीरकर्माणि शत्रुनिपातनसामर्थ्यानि सन्ति तान् सर्वान् बाह्यादीन् असीन्
खड्गान् परशून् परश्वधान् कुठारविशेषान् यद् अन्यदपि आयुधम् आ-
योधनसाधनशस्त्रम् यच्च अस्मदीयानां योद्धृणां हृदि हृदये अवस्थितं चि-
त्ताकृतम् चित्तेन मनसा संकल्प्यमानं शत्रूणां मारणम् । यद्वा चित्तानि
अस्मदीयानां भटानां धैर्ययुक्तानि मनांसि आकूतानि संकल्पाः इमम्
अनेन प्रकारेण हनिष्यामि इमम् अनेनेत्येवं बहुधा भिन्नाः । ॥ “द्व-
न्द्वश्च प्राणितूर्यसेनाङ्गानाम्” इति एकवद्भावाद् एकवचनम् ॥ । ये
बाहव इत्यादिना यद् एतद् अनुक्रान्तं तत् सर्वम् हे अर्बुदे । अर्बुदो
नाम सर्पऋषिः । तथा च ऐतरेयके समाम्नायते । “अर्बुदः काद्र-
वेयः सर्पऋषिर्मन्त्रकृत्” इति [ऐ० ब्रा० ६. १] । तस्य द्वौ पुत्रौ अर्बु-
दिश्च न्यर्बुदिश्चेति । ॥ अपत्येथे “अत इज्” इति इज् । “संज्ञा-
पूर्वको विधिरनित्यः” इति आदिवृद्धिर्न क्रियते ॥ । अर्बुदस्य हे पु-
त्र हे सर्प [त्वम्] उक्तं सर्वम् अमित्रेभ्यः अस्मच्छत्रुभ्यः दृशे दृष्टये कु-
रु । यथा शत्रूणां मनसि भीतिर्जायते तथा अस्मदीयानि युद्धोपकरणा-
नि दर्शयेत्यर्थः । अपि च उदारान् उद्गतान् अन्तरिक्षचरान् रक्षःपि-
शाचादीन् मन्त्रसामर्थ्योद्भावितान् शत्रूणां भीत्यर्थं प्रदर्शय । यद्वा सूर्य-
रश्मिप्रभवा उल्कादयः आन्तरिक्ष्या उत्पाता उदाराः । तानपि तेभ्यः
पराजयार्थं प्रदर्शय । “तस्मात् तेषानाद् उदारा अजायन्त” इति तै-
त्तिरीयकम् [तै० ब्रा० २. २. ९. २] । उदारयन्ति आर्तिम् उद्भावयन्तीति
उदाराः । ॥ ऋ गतौ । अस्मात् उत्पूर्वात् ण्यन्तात् पचाद्यच् ॥

द्वितीया ॥

उत्तिष्ठत् सं नद्यध्वं मित्रा देवजना यूयम् ।

संहृष्टा गुप्ता वः सन्तु या नो मित्राण्यर्बुदे ॥ २ ॥

उत् । तिष्ठत् । सम् । नद्यध्वम् । मित्राः । देवजनाः । यूयम् ।

१ K K V नो मित्राण्य०. We with A B B C D E R S C s.

1 S' अर्बुदश्च.

समऽदृष्टां । गुप्तां । वः । सन्तु । या । नः । मित्राणि । अर्बुदे ॥ २ ॥

हे मित्राः मित्रभूता अस्माकं जये प्रवृत्ता हे देवजनाः यूयम् उत्तिष्ठत अस्मात् सेनानिवेशाद् उज्जच्छत । ॥ “उदोनूर्ध्वकर्मणि” इति पर्युदस्तत्वाद् आत्मनेपदाभावः ॥ सं नह्यध्वम् उत्थानानन्तरं युद्धाय संनद्धा भवत । तथा वः युष्माभिः संहृष्टाः सम्यङ्गिरीक्षिताः अस्मदीया भटाः गुप्ताः रक्षिताः सन्तु भवन्तु । व इति तृतीयार्थे षष्ठी । हे अर्बुदे सर्प नः अस्माकं या यानि मित्राणि अस्मदीयैः शत्रुभिः सह योद्धुम् आगतानि तानि त्वया गुप्तानि रक्षितानि भवन्त्वित्यर्थः ॥

तृतीया ॥

उत्तिष्ठतमा रभेथामादानसंदानाभ्याम् ।

अमित्राणां सेनां अभि धत्तमर्बुदे ॥ ३ ॥

उत् । तिष्ठतम् । आ । रभेथाम् । आदानऽसंदानाभ्याम् ।

अमित्राणाम् । सेनाः । अभि । धत्तम् । अर्बुदे ॥ ३ ॥

हे अर्बुदे त्वं च न्यर्बुदिश्च युवाम् उत्तिष्ठतम् स्थानाद् उच्चलतम् । आ रभेथाम् युद्धम् उपक्रमेथाम् । ॥ रभ राभस्ये । राभस्यं कार्योपक्रम इति तद्वृत्तिः ॥ अनन्तरम् आदानसंदानाभ्याम् आदीयते गृह्यते अनेनेति ग्रहणार्थं रज्जुयन्त्रम् आदानम् । संदीयते बध्यते अनेनेति संदानं बन्धनरज्जुः । ताभ्यां रज्जुभ्याम् अमित्राणां शत्रूणां संबन्धिनीं सेनाम् अभि धत्तम् बधीतम् ॥ ॥ अभिपूर्वो दधातिर्बन्धने वर्तते । यथा । “अश्वाभिधानीम् आदत्ते” इति [तै० सं० ५. १. २. १] ॥

अर्बुदिर्नाम् यो देव ईशानश्च न्यर्बुदिः ।

याभ्यामन्तरिक्षमावृतमियं च पृथिवी मही ।

ताभ्यामिन्द्रमेदिभ्यामहं जितमन्वेमि सेनया ॥ ४ ॥

१ So P P J Cp, and not समऽदृष्टाः and गुप्ताः. २ P अर्बुदे ।

1 The text in S' too reads सेनामभि for our सेना अभि.

अर्बुदिः । नाम । यः । देवः । ईशानः । च । निऽअर्बुदिः ।
 याभ्याम् । अन्तरिक्षम् । आऽवृतम् । इयम् । च । पृथिवी । मही ।
 ताभ्याम् । इन्द्रमेदिऽभ्याम् । अहम् । जितम् । अनु । एमि । सेनया ॥ ४ ॥

उत्तिष्ठ त्वं देवजनार्बुदे सेनया सह ।

भञ्जन्मित्राणां सेनां भोगेभिः परि वारय ॥ ५ ॥

उत् । तिष्ठ । त्वम् । देवऽजन् । अर्बुदे । सेनया । सह ।

भञ्जन् । अमित्राणाम् । सेनाम् । भोगेभिः । परि । वारय ॥ ५ ॥

चतुर्थी ॥ अर्बुदिन्यर्बुद्योर्माहात्म्यम् अनया प्रतिपाद्यते । अर्बुदिरिति
 प्रसिद्धः सर्पात्मको यो देवः तथा ईशानः सर्वस्य ईशिता यश्च न्यर्बु-
 दिन्विर्बुदिसिद्धः सर्पः याभ्याम् अर्बुदिन्यर्बुदिभ्याम् अन्तरिक्षं सर्वम् आ-
 वृतम् स्वशरीरैरावेष्टितम् इयं परिदृश्यमाना मही महती पृथिवी च या-
 भ्याम् आवृता । तौ सर्पात्मकौ देवौ संग्रामजयकर्मणि सर्वोत्कर्षेण वर्ते-
 ते इत्यर्थः ॥

पञ्चमी ॥ ताभ्यां द्यावापृथिव्यौ व्याप्य वर्तमानाभ्याम् इन्द्रमेदिभ्याम्
 इन्द्रस्य स्निग्धाभ्याम् । ॥ जिमिदा स्नेहने । अस्मात् ताच्छीलिको
 णिनिः ॥ । अर्बुदिन्यर्बुदिभ्यां जितं शत्रुबलम् अहं पश्चात् सेनया
 अन्वेमि अनुगच्छामि । हे देवजन देवजातीय अर्बुदे त्वं सेनया आत्मी-
 यया सह उत्तिष्ठ उद्गच्छ । शत्रून् प्रथमम् अभियाहीत्यर्थः । अनन्तरम्
 अमित्राणाम् शत्रूणां सेनां भञ्जन् आमर्दयन् भग्नवीर्यां कुर्वन् भोगेभिः
 भोगैः आत्मीयैः सर्पशरीरैः परि वारय परिवेष्टय । यथा शत्रुसेना अ-
 स्मान् न पश्यति तथा तदीयानि अक्षीणि पिधेहीत्यर्थः ॥

षष्ठी ॥

सप्त जातान् न्यर्बुद उदाराणां समीक्षयन् ।

१ P अर्बुदिः । We with P J Cp. २ P अर्बुदिः । We with P J Cp. ३ P अर्बुदे ।
 We with P J Cp.

तेभिष्टुमाज्ये हुते सर्वैरुत्तिष्ठ सेनया ॥ ६ ॥

सप्त । जातान् । निऽअर्बुदे । उत्तऽआराणाम् । समऽईक्ष्यन् ।

तेभिः । त्वम् । आज्ये । हुते । सर्वैः । उत् । तिष्ठ । सेनया ॥ ६ ॥

हे न्यर्बुदे एतत्संज्ञ सर्प उदाराणाम् प्रागुक्तलक्षणानां मध्ये सप्तसंख्याकान् जातान् उत्पन्नान् दृष्टितीरोधायकान् समीक्ष्यन् शत्रूणां दर्शयंस्त्वम् आज्ये हुते । उपलक्षणम् एतत् । आज्योपलक्षितेषु द्रव्येषु हुतेषु सत्सु तेभिः तैः सर्वैरुपलक्षितः सन् अस्मदीयया सेनया सह उत्तिष्ठ उन्नच्छ ॥

सप्तमी ॥

प्रतिघ्नानाश्रुमुखी कृधुकर्णी च क्रोशतु ।

विकेशी पुरुषे हुते रदिते अर्बुदे तव ॥ ७ ॥

प्रतिऽघ्नाना । अश्रुऽमुखी । कृधुऽकर्णी । च । क्रोशतु ।

विऽकेशी । पुरुषे । हुते । रदिते । अर्बुदे । तव ॥ ७ ॥

हे अर्बुदे तव रदिते दन्तैर्विलेखने खादने सति तथा तेन रदनेन शत्रुभूते पुरुषे हुते मृते सति तदीया जाया प्रतिघ्नाना प्रतिमुखं स्वकीयं वक्षस्ताडयन्ती । ॥ प्रतिपूर्वात् हन्तेर्लटः शानच् । “गमहनं” इति उपधालोपः ॥ । अश्रुमुखी बाष्पमुखी कृधुकर्णी । कृध्विति ह्रस्वनाम । कर्णाभरणपरित्यागेन ह्रस्वकर्णी च विकेशी विकीर्णशिरोरुहा च सती क्रोशतु रोदनं करोतु । ॥ क्रुश आह्वाने रोदने च ॥

अष्टमी ॥

संकर्षन्ती करूकरं मनसा पुत्रमिच्छन्ती ।

पतिं भ्रातरमात्स्वान् रदिते अर्बुदे तव ॥ ८ ॥

समऽकर्षन्ती । करूकरम् । मनसा । पुत्रम् । इच्छन्ती ।

१ B अर्बुदे. २ BCs रदिते. ३ P कर्षन्ती । We with P J Cp.

1 S' दृष्टितीरो. 2 S' om. तथा ते°.

पतिम् । भ्रातरम् । आत् । खान् । रदिते । अर्बुदे । तव ॥ ८ ॥

हे अर्बुदे तव त्वदीये रदिते रदने दन्तैर्विलेखने सति विषावेशवशात् शत्रुस्त्री करूकरं संकर्षन्ती । करु इति अनुकरणशब्दोयम् । तत्करोतीति करूकरम् हस्तपादाद्यवयवगतं संधिमद् अस्थिजातं तत् सम्यक् कर्षन्ती । लोके हि भयवशाद् उभयोर्हस्तयोः परस्परान्गुलिनिपीडनेन तादृशं शब्दम् उत्पादयन्ति । तदनन्तरं मनसा अन्तःकरणेन विषप्रतीकाराय पुत्रम् आत्मीयं सुतम् इच्छन्ती । तदनन्तरं पतिम् भ्रातरम् इच्छन्ती । [ततो] भ्रातरम् आत्मीयं सहजम् । आत् अनन्तरं खान् स्वकीयान् बन्धुजनान् विषनिर्हरणाय इच्छन्ती । इत्थम् इतिकर्तव्यतामूढा भवत्वित्यर्थः ॥

नवमी ॥

अलिक्लुवाः जाष्कमदा गृध्राः श्येनाः पतत्रिणः ।

ध्वाङ्गाः शकुनयस्तृप्यन्त्वमित्रेषु समीक्ष्यन् रदिते अर्बुदे तव ॥ ९ ॥

अलिक्लुवाः । जाष्कमदाः । गृध्राः । श्येनाः । पतत्रिणः ।

ध्वाङ्गाः । शकुनयः । तृप्यन्तु । अमित्रेषु । समीक्ष्यन् । रदिते । अर्बुदे । तव ॥ ९ ॥

अलिक्लुवाः । विशिष्टैर्व्ययुक्ता विक्लुवाः तद्विपरीता अलिक्लुवाः । धृष्टाः पक्षिण इत्यर्थः । याँश्च पक्षिजातयः क्लमदाः क्लमस्य शरीरावसादस्य दात्र्यः । ताँ अनुक्रामति । गृध्राः श्वेतवर्णा मांसाभिलाषिणः पक्षिणः । श्येनाः प्रसिद्धाः । पतत्रिणः अन्ये च मांसभक्षकाः पक्षिणः पतत्रिशब्देन विवक्षिताः । ध्वाङ्गाः काकाः । एवमात्मकाः शकुनयः हे अर्बुदे तव रदिते त्वदीये रदने विषदन्तैर्विलेखने अमित्रेषु अस्मदीयेषु शत्रुषु सति स-

१ B जाःकमदा. A D K S V Cs जाःकमदा. Sâyana याः क्लमदा. K V whose reading is of course taken from Sâyana recite 'क्लुवा याः क्लमदा (!)' instead of 'क्लुवा याः क्लमदा, because Sâyana is unaccented. Sâyana's text is not good. It probably arose originally from mispronunciation of ज for य. P P J जाष्कमदाः ।. Cp जाःकमदाः ।. We with C R K Dc and P P J.

1 S' करूपकरं. 2 S' तावानु° (sic) for ता अनु°.

मीक्षयन् । ॥ व्यत्ययेन एकवचनम् ॥ । तन्मरणं प्रतीक्षमाणा-
स्तदनन्तरं तद्भक्षणेन तृप्यन्तु तृप्ता भवन्तु ॥

दशमी ॥

अथो सर्वं श्वापदं मक्षिका तृप्यतु क्रिमिः ।

पौरुषेयेधि कुणपे रदिते अर्बुदे तव ॥ १० ॥ (२५)

अथो इति । सर्वम् । श्वापदम् । मक्षिका । तृप्यतु । क्रिमिः ।

पौरुषेये । अधि । कुणपे । रदिते । अर्बुदे । तव ॥ १० ॥ (२५)

अथो अपि च सर्वं श्वापदम् शुनः पदानीव पदानि यस्य सृगाल-
व्याघ्रादेः तत् सर्वं श्वापदम् । मक्षिका मांसनिषेविणी या नीलमक्षिकेति
प्रसिद्धा । क्रिमिः मांसेषु जीर्णेषु चास्पमानः प्राणी । एतत् सर्वम् हे अ-
र्बुदे तव रदिते सति पौरुषेये पुरुषसंबन्धिनि कुणपे शक्शरीरे अधि उ-
परि तृप्यतु । तव खादनेन सर्वेषु शत्रुषु मृतेषु तच्छरीराणि गृधादयः
पक्षिश्चसृगालादयश्च भक्षयन्त्वित्यर्थः ॥

[इति] पञ्चमेनुवाके प्रथमं सूक्तम् ॥

“आ गृहीतम्” इति सूक्तस्य शत्रुजयकर्मणि विनियोग उक्तः ॥

द्वितीयसूक्ते प्रथमा ॥

आ गृहीतं सं बृहत् प्राणापानान् न्यर्बुदे ।

निवाशा घोषाः सं यन्त्वमित्रेषु समीक्षयन् रदिते अर्बुदे तव ॥ ११ ॥

आ । गृहीतम् । सम । बृहत्तम् । प्राणापानान् । निऽअर्बुदे ।

निऽवाशाः । घोषाः । सम । यन्तु । अमित्रेषु । समऽईक्षयन् । रदिते ।

अर्बुदे । तव ॥ ११ ॥

हे न्यर्बुदे त्वं च अर्बुदिश्च युवां शत्रुसंबन्धिनः प्राणापानान् आ गृ-
हीतम् आसमन्तात् स्वीकुरुतम् । तदनन्तरं सं बृहत्तम् समूलम् उत्खिद-
तम् । ॥ बृह् उद्यमने । तुदादित्वात् शप्रत्ययः ॥ हे अर्बुदे

तव रदिते सति अमित्रेषु शत्रुषु तद् रदितं समीक्षयन् । ऋषष्ठयर्थे
प्रथमा ॥ समीक्षयतां जनानां निवाशाः नीचीनं वाश्यमाना आ-
भाष्यमाणा घोषाः शब्दाः सं यन्तु सम्यग्वर्तन्ताम् । विषनिपीडितानाम्
आर्तस्वरा उत्पद्यन्ताम् इत्यर्थः ॥

द्वितीया ॥

उद् वेपय सं विजन्तां भियामित्रान्तं सृज ।

उरुग्राहैर्बाहुवैर्विध्यामित्रान् न्यर्बुदे ॥ १२ ॥

उत् । वेपय । सम् । विजन्ताम् । भिया । अमित्रान् । सम् । सृज ।

उरुऽग्राहैः । बाहुऽवैः । विध्य । अमित्रान् । निऽअर्बुदे ॥ १२ ॥

हे न्यर्बुदे एतत्संज्ञ सर्पजातीय देव अमित्रान् अस्मदीयान् शत्रून् उद्
वेपय उक्कम्पय । ऋटुवेषु कम्पने इति धातुः ॥ ते च अन्तरं
सं विजन्ताम् भयात् स्वस्थानात् प्रचलिताः उद्विग्ना भवन्तु । ओ-
विजी भयचलनयोः ॥ भिया अस्मत्तकाशाज्जनितया भीत्या सं
सृज संयोजय । तदनन्तरम् ऊरुग्राहैः ऊरूणां ग्रहणैः बाहुवैः बाहु-
ना वक्रबन्धनैः अमित्रान् अस्मदीयान् शत्रून् विध्य ताडय ॥

तृतीया ॥

मुह्यन्तेषां बाहवश्चित्ताकूतं च यद्बुद्धि ।

मैषामुच्छेषि किं चन रदिते अर्बुदे तव ॥ १३ ॥

मुह्यन्तु । एषाम् । बाहवः । चित्तऽआकूतम् । च । यत् । हृदि ।

मा । एषाम् । उत् । शेषि । किम् । चन । रदिते । अर्बुदे । तव ॥ १३ ॥

हे अर्बुदे तव रदिते खादने सति एषां शत्रूणां बाहवः विषावेशव-
शाद् मुह्यन्तु मूढा व्यापारासमर्था भवन्तु । एषां शत्रूणां हृदि हृदये
यत् चित्ताकूतम् चित्तेन संकल्पितम् अर्थजातं तदपि मुह्यन्तु मूढं वि-
स्मृतं भवतु । यद्वा चित्तानि मनांसि आकूतानि कर्तव्यविशेषविषयास्त-
द्वृत्तयः । तत् सर्वं मुह्यन्तु । अपि च एषां शत्रूणां संबन्धि किं चन

किमपि रथतुरगहस्यादिलक्षणं बलं मा उच्छेषि उच्छिष्टम् अवशिष्टं मा भूत् । सर्वमपि त्वया हन्यताम् इत्यर्थः ॥

चतुर्थी ॥

प्रतिघ्नानाः सं धावन्तूरः पटूरावाघ्नानाः ।

अघारिणीर्विकेश्यो रुदत्यः पुरुषे हते रदिते अर्बुदे तव ॥ १४ ॥

प्रतिघ्नानाः । सम् । धावन्तु । उरः । पटूरौ । आघ्नानाः ।

अघारिणीः । विक्शेयः । रुदत्यः । पुरुषे । हते । रदिते । अर्बुदे । तव ॥ १४ ॥

हे अर्बुदे तव रदिते खादने सति पुरुषे स्वकीये भर्तरि हते सति तदीयाः स्त्रियः प्रतिघ्नानाः प्रतिमुखं स्वशरीरम् आघ्नत्यस्ताडयन्त्यः । तथा उरः वक्षःस्थलं पटूरौ तत्प्रदेशौ [च] आघ्नानाः हस्ताभ्याम् आताडयन्त्यः । विकेश्यः विकीर्णकेश्यः । अघारिणीः अघेन भर्तावयागजनितेन दुःखेन आर्ताः । रुदत्यः संजातरोदनाः सत्यः सं धावन्तु मृतपुरुषसमीपं शीघ्रं गच्छन्तु । ॥ “सर्तैर्वेगितायां गतौ धावादेशो वक्तव्यः” इति “पाघ्ना” इत्यादिना धाव् आदेशः ॥

पञ्चमी ॥

श्रन्वितीरप्सरसो रूपका उतार्बुदे ।

अन्तःपात्रे रेरिहतीं रिशां दुर्निहितैषिणीम् ।

सर्वास्ता अर्बुदे त्वममित्रेभ्यो दृशे कुरुदारांश्च प्र दर्शय ॥ १५ ॥

श्रन्वितीः । अप्सरसः । रूपकाः । उत । अर्बुदे ।

अन्तःपात्रे । रेरिहतीम् । रिशाम् । दुर्निहितैषिणीम् ।

सर्वाः । ताः । अर्बुदे । त्वम् । अमित्रेभ्यः । दृशे । कुरु । उत आरान् ।

च । प्र । दर्शय ॥ १५ ॥

१ V धावन्तूरः पटूरा०. K धावन्तूरश्चतुरा०. ABBCEKRPJ धावन्तूरः पटूरा०.
We with DSCs. २ ABBCE ३ for १. We with DSKKVCs. ३ P PJ पटूरा०.
द्वौरो । We with Cp.

श्रन्वतीः शुना क्रीडार्थेन सारमेयेण सहिता अप्सरसः गन्धर्वस्त्रियः ।
 रूपकाः मायावशात् केवलं रूपमात्रेण उपलभ्यमानाः सेनारूपकाः । हे
 अर्बुदे ताः सर्वा अमित्रेभ्यो दर्शय । तथा पात्रे अन्तः मध्ये रेरिहन्तीम्
 पुनःपुनर्लिहन्तीं दुर्निहितैषिणीम् दुष्टनिक्षिप्तम् इच्छन्तीं वंशाम गाम् हे
 अर्बुदे त्वं सर्वास्ताः प्राग् उदीरिता अमित्रेभ्यः शत्रुभ्यो दृशे दर्शनाय
 कुरु । उदारान् उल्कापातादीन् अद्भुतान् विकृतदर्शनान् यक्षराक्षसांश्च
 प्र दर्शय ॥

खडूरेधिचङ्कमां खर्विकां खर्ववासिनीम् ।

य उदारा अन्तर्हिता गन्धर्वाप्सरसश्च ये ।

सर्पा इतरजना रक्षीसि ॥ १६ ॥

खडूरेधिचङ्कमां खर्विकां खर्ववासिनीम् ।

ये । उत्तऽआराः । अन्तऽहिताः । गन्धर्वऽअप्सरसः । च । ये ।

सर्पाः । इतरऽजनाः । रक्षीसि ॥ १६ ॥

चतुर्दंष्ट्रांश्चावदतः कुम्भमुष्कां अस्मद्मुखान् ।

स्वभ्यसा ये चोन्मसाः ॥ १७ ॥

चतुःदंष्ट्रान् । श्यावदतः । कुम्भऽमुष्कान् । अस्मक्मुखान् ।

स्वभ्यसाः । ये । च । उत्तऽभ्यसाः ॥ १७ ॥

षष्ठी ॥ दूरभूतं खं खदूरम् आकाशे दूरदेशे अधि उपरि चङ्कमाम् च-
 ङ्कमणशीलां मायावशाद् इतस्ततः प्रादुर्भवन्तीं [खर्विकाम् अल्पह्रस्वां ख-
 र्वीवाशिनीम् खर्वम् अल्पं शब्दायमानां मानवशात् मितभाषमाणाम् हे अ-
 र्बुदे त्वं शत्रुभ्यः प्र दर्शय यथा ते पराजयेरन् । ये उदाराः यक्षराक्षसादयः

१ K °चक्रमां. We with AB^h CDEK^h R^h S^h JVC^h. २ PP °चक्रमाम् । We with JCP. ३ P इतरऽजनाः । We with P^h JCP. ४ B °दंष्ट्रां. K °दंष्ट्रां. We with A B CDEK^h R^h S^h VCs. ५ B^h °मुष्कां.

1 S' रेरिहन्ती. The text too in S' has रेरिहन्ती. 2 S' °लिहन्ती. 3 मानावशात्.
 4 S' प्रतिभासमानाम्. The emendation is conjectural.

अन्तर्हिताः स्वमायया व्यवहिताः अस्मद्गोचरा न भवन्ति ये च गन्ध-
र्वाप्सरसस्तथाविधाः तान् सर्वान् पराजयार्थं शत्रुभ्यो दर्शय ॥

सप्तमी ॥ सर्पाः सर्पस्वरूपाः इतरजनाः इतरजनसंज्ञका देवाः । यद्वा
सर्पाः सर्पात्मका देवास्तदपेक्षया इतरजनाः तत्सदृशा देवजातयः । रक्षांसि
राक्षसाः । ते च चतुर्दंष्ट्राः दंशनसाधनचतुर्दन्तयुक्ताः । तान् । श्यावदतः
श्यामवर्णदन्तयुक्तान् । एतानपि मायामयान् अमित्रेभ्यो दर्शय । तथा
[कुम्भमुष्कान् कुम्भा]कृतिमुष्कयुक्तान् । असृङ्मुखान् रक्तास्यान् । स्व-
भ्यसाः स्वायत्तभीतयो राक्षसाः । ये च उञ्च्यसाः उज्जतभीतयः । ॥ भ्य-
स भये । “घञर्थे कविधानम्” इति कप्रत्ययः ॥ घोरेण रूपेण
इत्थं विविधभयजनका राक्षसा इत्यर्थः । तान् सर्वान् अमित्रेभ्यो माय-
या दर्शय ॥

अष्टमी ॥

उद् वेपय त्वमर्बुदेमित्राणाममूः सिचः ।

जयंश्च जिष्णुश्चामित्राँ जयतामिन्द्रमेदिनौ ॥ १८ ॥

उत् । वेपय । त्वम् । अर्बुदे । अमित्राणाम् । अमूः । सिचः ।

जयन् । च । जिष्णुः । च । अमित्रान् । जयताम् । इन्द्रमेदिनौ ॥ १८ ॥

हे अर्बुदे त्वम् अमित्राणाम् शत्रूणाम् अमूः सेनाः शुचः शोचमाना
विषावेशजनितशोकार्ताः उद् वेपय उत्कम्पय । ॥ शुच शोके । अ-
स्मात् “क्विप् च” इति क्विप् ॥ तथा अमित्रान् शत्रून् जयन्
पराभावयन् जिष्णुः जयशीलश्च अर्बुदिन्यर्बुदी इन्द्रमेदिनौ इन्द्रेण सह
स्त्रिह्यन्तौ जयताम् अस्माकं जयं कुरुताम् ॥

नवमी ॥

प्रबलीनो मृदितः शयां हृतोऽमित्रो न्यर्बुदे ।

१ B °दे अमित्रा° for °देमित्रा°. We with AK^hB^hCDER^hSV^hCs. २ K V शुचः.
We with K^hB^hACDER^hSP^hJ^hVCs Cp. ३ Sāyana's text and K V जयंश्च. We
with ABC^hB^hDEK^hR^hSV^hCs. ४ B °मित्राँ. B^hK^hK^hV^hCs °मित्रान्. ५ Cp जयान् ।
We with P^hP^hJ. The य seems to be lengthened in the Saṁhitā.

अग्निजिह्वा धूमशिखा जयन्तीर्यन्तु सेनया ॥ १९ ॥

प्रऽवलीनः । मृदितः । श्याम । हतः । अमित्रः । निऽअर्बुदे ।

अग्निऽजिह्वाः । धूमऽशिखाः । जयन्तीः । यन्तु । सेनया ॥ १९ ॥

हे न्यर्बुदे अमित्रः अस्मदीयः [शत्रुः] प्रवलीनः प्रभीतः मृदितः संपिष्टगात्रः हतः गतासुः श्याम शेताम । ॥ “लोपस्त आत्मनेपदेषु” इति तलोपः । वली भये । अस्मात् प्रपूर्वात् कर्मणि निष्ठा । तकारस्य नत्वम् ॥ अग्निजिह्वाः अग्नेर्ज्वालाः धूमशिखाः धूमप्ररोहाः मायावशात् त्वयोत्पादिताः जयन्तीः शत्रुबलं जयन्त्यः सेनया अस्मदीयया सह यन्तु गच्छन्तु ॥

दशमी ॥

तयार्बुदे प्रणुत्तानामिन्द्रो हन्तु वरंवरम् ।

अमित्राणां शचीपतिर्मांसीषां मोचि कश्चन ॥ २० ॥ (२६)

तया । अर्बुदे । प्रऽनुत्तानाम् । इन्द्रः । हन्तु । वरम्ऽवरम् ।

अमित्राणाम् । शचीऽपतिः । मा । अमीषाम् । मोचि । कः । चन ॥ २० ॥

हे अर्बुदे त्वया प्रणुत्तानाम् युद्धरङ्गात् प्रच्यावितानाम् । ॥ “नसत्तनिषत्तानुत्तप्रतूर्त” इति निपातनात् निष्ठानत्वाभावः ॥ अमित्राणाम् शत्रूणां शचीपतिः शच्याः पतिः इन्द्रः वरंवरम् श्रेष्ठंश्रेष्ठं हन्तु मारयन्तु । अमीषां शत्रूणां मध्ये कश्चन कश्चिदपि मा मोचि मा मुच्यताम् क्रमशः सर्वो हन्यताम् इत्यर्थः । ॥ मुच्य मोक्षणे इत्यस्मात् कर्मणि माङि लुङ् । “चिण् भावकर्मणोः” इति ह्येचिण् आदेशः । “चिणो लुक्” इति तशब्दस्य लुक् ॥

[इति] पञ्चमेनुवाके द्वितीयं सूक्तम् ॥

“उत् कसन्तु हृदयानि” इति सूक्तस्य शत्रुजयकर्मणि विनियोग उक्तः ॥

तत्र प्रथमा ॥

उत्कसन्तु हृदयान्यूर्ध्वः प्राण उदीषतु ।

1 S' omits °चि मा मुच्यताम् and has a blank space for about seven letters instead.

शौष्कास्यमनु वर्तताममित्रान् मोत मित्रिणः ॥ २१ ॥

उत् । कसन्तु । हृदयानि । ऊर्ध्वः । प्राणः । उत् । ईषतु ।

शौष्कऽआस्यम । अनु । वर्तताम । अमित्रान् । मा । उत् । मित्रिणः ॥ २१ ॥

शत्रूणां संबन्धीनि हृदयानि अन्तःकरणानि उत् कसन्तु शरीराद् उ-
ज्जच्छन्तु । तथा प्राणः प्राणवायुः ऊर्ध्वः सन् उदीषतु शत्रुशरीरान्निर्ग-
च्छतु । ॥ ईष गतौ ॥ । अमित्रान् शत्रून् शौष्कास्यम् शु-
ष्कास्यता । भीतिवशाद् आस्यस्य निर्द्रवत्वम् । तद् अनु वर्तताम् अनु-
गच्छतु । आस्यशोषणेन शत्रवो म्रियन्ताम् इत्यर्थः । अपि च मित्रि-
णः अस्माकं मित्रभूतान् जनान् मा अनुवर्तताम् । तेषाम् आस्यशोषो
मा भूद् इत्यर्थः ॥

द्वितीया ॥

ये च धीरा ये चाधीराः पराञ्चो बधिराश्च ये ।

तमसा ये च तूपरा अथो बस्ताभिवांसिनः ।

सर्वास्ताँ अर्बुदे त्वममित्रेभ्यो दृशे कुरूदारांश्च प्र दर्शय ॥ २२ ॥

ये । च । धीराः । ये । च । अधीराः । पराञ्चः । बधिराः । च । ये ।

तमसाः । ये । च । तूपराः । अथो इति । बस्तऽअभिवांसिनः ।

सर्वान् । तान् । अर्बुदे । त्वम् । अमित्रेभ्यः । दृशे । कुरु । उत्तऽआरान् । च ।

प्र । दर्शय ॥ २२ ॥

ये च धीराः शूरा भटाः ये च अधीराः अशूराः कातराः । पराञ्चः
पराङ्मुखा युद्धात् पलायमानाः ये च बधिराः भयवशात् हतश्रवणसा-
मर्थ्याः । तमसाँ मोहेन ये च तूपराः तूपरः शृङ्गहीनः पशुः । तद्वद्
अवस्थिताः । अथो अपि च बस्ताविवाशिनः बस्ताश्च अवयश्च बस्ता-
वयः तद्वद् वाशितुं शीलम् एषां ते बस्ताविवाशिनः । बस्ताविध्वनिं

१ So A B^h C D E K^m R^m S^m V C^s. Sâyana interprets तमसा, which is inferior to the MSS. २ So A B^h C D E K^m R^m S^m P² P³ J C^p V C^s. ३ So P² P³ J C^p. ४ So P² P³ J C^p.

कुर्वाणा इत्यर्थः । हे अर्बुदे त्वं सर्वास्तान् स्वमायया उद्धावितान् अ-
मित्रेभ्यः शत्रुभ्यो दृशे दर्शनाय कुरु पराजयार्थम् । गतम् अन्यत् ॥

तृतीया ॥

अर्बुदिश्च त्रिषंधिश्चामित्रान् नो वि विध्यताम् ।

यथैषामिन्द्र वृत्रहन् हनाम शचीपतेमित्राणां सहस्रशः ॥ २३ ॥

अर्बुदिः । च । त्रिऽसंधिः । च । अमित्रान् । नः । वि । विध्यताम् ।

यथा । एषाम् । इन्द्र । वृत्रऽहन् । हनाम । शचीऽपते । अमित्राणाम् । सह-
स्रशः ॥ २३ ॥

[त्रिषंधिः] कश्चित् सेनामोहको देवः संधित्रयोपेतवज्रायुधाभिमानो
वा । स च अर्बुदिश्च उभौ नः अस्माकम् अमित्रान् शत्रून् वि वि-
ध्यताम् विविधं ताडयताम् । हे वृत्रहन् वृत्रस्य हन्तरिन्द्र हे शची-
पते शच्या देव्याः पते यथा येन प्रकारेण एषाम् अमित्राणाम् शत्रूणां
संबन्धिनो जनान् सहस्रशः सहस्रसंख्याकान् एकोद्योगेन हनाम मार-
याम । तथा वि विध्यताम् इति संबन्धः । ॥ “संख्यैकवचनाच्च
वीप्सायाम् ” इति सहस्रशब्दात् शस् प्रत्ययः ॥

चतुर्थी ॥

वनस्पतीन् वानस्पत्यानोषधीरुत वीरुधः ।

गन्धर्वाप्सरसः सर्पान् देवान् पुण्यजनान् पितॄन् ।

सर्वास्तौ अर्बुदे त्वममित्रेभ्यो दृशे कुरुदारांश्च प्र दर्शय ॥ २४ ॥

वनस्पतीन् । वानस्पत्यान् । ओषधीः । उत । वीरुधः ।

गन्धर्वऽअप्सरसः । सर्पान् । देवान् । पुण्यऽजनान् । पितॄन् ।

सर्वान् । तान् । अर्बुदे । त्वम् । अमित्रेभ्यः । दृशे । कुरु । उतऽआरान् । च ।

प्र । दर्शय ॥ २४ ॥

१ K अथैषा°. We with ABBCDEKRSPPJCPVCS. २ BCs सर्वास्तां.
३ P उग्र. We with PJCp.

1 S' मोक्षको.

वनस्पतीन् वृक्षान् । वानस्पत्यान् वनस्पतिविकारान् । ओषधीः व्री-
हियवाद्याः । [उत्] वीरुधः विरोहणशीला आरण्याः । गन्धर्वाप्सरसः
गन्धर्वान् अप्सरसश्च सर्पान् विकृतवेषान् भुजङ्गान् देवान् पुण्यजनान् य-
क्षान् पितॄन् मृतान् पूर्वपुरुषान् मायामयान् । तान् सर्वान् हे अर्बुदे
त्वं शत्रुभ्यो दृष्टिविषयान् कुरु । उक्तार्थम् अन्यत् ॥

पञ्चमी ॥

ईशां वो मरुतो देव आदित्यो ब्रह्मणस्पतिः ।

ईशां व इन्द्रश्चाग्निश्च धाता मित्रः प्रजापतिः ।

ईशां व ऋषयश्चक्रुर्मित्रेषु समीक्षयन् रदिते अर्बुदे तव ॥ २५ ॥

ईशाम् । वः । मरुतः । देवः । आदित्यः । ब्रह्मणः । पतिः ।

ईशाम् । वः । इन्द्रः । च । अग्निः । च । धाता । मित्रः । प्रजापतिः ।

ईशाम् । वः । ऋषयः । चक्रुः । अमित्रेषु । समीक्षयन् । रदिते । अर्बुदे ।
तव ॥ २५ ॥

हे शत्रवः वः युष्माकं मरुदाद्या देवाः । प्रत्ययश्रवणसामर्थ्यात् चक्रु-
रिति अन्ते श्रूयमाणं सर्वत्र संबध्यते । ईशां चक्रुः ईश्वराः शिक्षका भव-
न्तु । तथा इन्द्रश्च अग्निश्च इत्यनुक्रान्ताश्च देवाः हे शत्रवः [वः] युष्मान्
ईशां चक्रुः ईश्वराः युष्माकं नियन्तारो भवन्तु । तथा ऋषयः अथर्वा-
ङ्गिरःप्रभृतयः ईशां चक्रुः ईश्वराः शिक्षका भवन्तु । ॥ ईश ऐश्वर्ये ।
“इजादेश्च गुरुमतो नृच्छः” इति आम प्रत्ययः । “आम्प्रत्ययवत् कृञोनुप्र-
योगस्य” इत्यनुप्रयुज्यमानस्य करोतेः आत्मनेपदाभावश्छान्दसः ॥ हे
अर्बुदे अमित्रेषु अस्मदीयेषु शत्रुषु तव रदिते दन्तैर्विलेखने खादने सति
तत् समीक्षयन् । ॥ व्यत्ययेन एकवचनम् ॥ अवलोकयन्तो दे-
वाद्याः । ईशां चक्रुः इति संबन्धः ॥

१ B ऋषयः०.

1 S' मरुताद्या.

षष्ठी ॥

तेषां सर्वेषामीशाना उत्तिष्ठत् सं नद्यध्वं मित्रा देवजना यूयम् ।

इमं संग्रामं संजित्य यथालोकं वि तिष्ठध्वम् ॥ २६ ॥ (२७)

तेषामं । सर्वेषाम् । ईशानाः । उत् । तिष्ठत् । सम् । नद्यध्वम् । मित्राः ।

देवजनाः । यूयम् ।

इमम् । सम्ग्रामम् । सम्जित्य । यथाऽलोकम् । वि । तिष्ठध्वम् ॥ २६ ॥

तेषां सर्वेषाम् अस्मदीयानां शत्रूणाम् ईशानाः ईश्वराः शिक्षकाः [स-
नाः उत्तिष्ठत् सं नद्यध्वं च तेषां शिक्षणाय उत्थाय संनद्धा भवत] । हे
मित्रा देवजनाः यूयम् इमम् अस्मदीयं प्रस्तुतं संग्रामं संजित्य सम्यग्
जित्वा अस्मदीयान् शत्रून् निरस्य यथालोकम् यथास्थानं वि तिष्ठध्वम् ।
स्वस्वं स्थानं गच्छतेत्यर्थः । ॥ “समवप्रविभ्यः स्थः” इति आत्म-
नेपदम् ॥

[इति] पञ्चमेनुवाके तृतीयं सूक्तम् ॥

“उत्तिष्ठत्” इति सूक्तस्य शत्रुजयकर्मणि संप्रैषणादिषु विनियोग उक्तः ॥

तत्र प्रथमा ॥

उत्तिष्ठत् सं नद्यध्वमुदाराः केतुभिः सह ।

सर्पा इतरजना रक्षांस्यमित्राननु धावत ॥ १ ॥

उत् । तिष्ठत् । सम् । नद्यध्वम् । उत्ऽआराः । केतुऽभिः । सह ।

सर्पाः । इतरजनाः । रक्षांसि । अमित्रान् । अनु । धावत् ॥ १ ॥

हे उदाराः औदार्यगुणोपेताः सेनानायकाः केतुभिः आत्मीयैर्ध्वजैः स-
ह उत्तिष्ठत् युद्धार्थम् उद्गच्छत् सं नद्यध्वम् संनद्धाः कवचादिभिः संब-
द्धा युद्धोद्युक्ता भवत । यद्वा उदाराः पूर्वोक्ता मायामया अद्भुतरूपा
यानुधानाद्याः । तेन संबोद्धाः ॥ सर्पाः हे सर्पाकृतयो देवजनाः । इ-

तरजनाः सर्पव्यतिरिक्ता देवजातयः एतत्संज्ञाः । हे रक्षांसि राक्षसाः यू-
यमपि अस्मदीयान् अमित्रान् शत्रून् अनु धावत अनु पृष्ठतः शीघ्रं ग-
च्छत ॥

ईशां वो वेद राज्यं त्रिषंधे अरुणैः केतुभिः सह ।

ये अन्तरिक्षे ये दिवि पृथिव्यां ये च मानवाः ।

त्रिषंधेस्ते चेतसि दुर्णामान् उपासताम् ॥ २ ॥

ईशाम् । वः । वेदम् । राज्यम् । त्रिऽसंधे । अरुणैः । केतुऽभिः । सह ।

ये । अन्तरिक्षे । ये । दिवि । पृथिव्याम् । ये । च । मानवाः ।

त्रिऽसंधेः । ते । चेतसि । दुऽर्णामानः । उप । आसताम् ॥ २ ॥

अयोमुखाः सूचीमुखा अथो विकङ्कतीमुखाः ।

क्रव्यादो वार्तरंहस आ सजन्त्वमित्रान् वज्रेण त्रिषंधिना ॥ ३ ॥

अयऽमुखाः । सूचीऽमुखाः । अथो इति । विकङ्कतीऽमुखाः ।

क्रव्यऽअदः । वार्तऽरंहसः । आ । सजन्तु । अमित्रान् । वज्रेण । त्रिऽ-
संधिना ॥ ३ ॥

द्वितीया ॥ हे अमित्राः वः युष्माकं राज्यम् राष्ट्रं त्रिसंधिर्वज्राभिमानी
देवः ईशां वेद ईशितव्यत्वेन जानातु । युष्मत्तः अपहृत्य स्ववशं करो-
त्वित्यर्थः । ॥ ईश ऐश्वर्ये । “इजादेश्च गुरुमतः” इति पूर्ववद्
आम् प्रत्ययः । कृभवस्तिव्यतिरिक्तस्य विदेरनुप्रयोगश्छान्दसः ॥ हे
त्रिसंधे वज्रात्मक देव अरुणैः अरुणवर्णैः केतुभिः आत्मीयैर्ध्वजैः सह ।
उत्तिष्ठेति शेषः । ये केतवः अन्तरिक्षे उत्पातरूपेण प्रादुर्भवन्ति ये च
[दिवि] द्युलोके ये च पृथिव्याम् भूलोके मानवाः मनुष्यसंबन्धिनः के-
तवः । तैः केतुभिः सहेति पूर्वत्र संबन्धः ॥

१ K °धेस्त्वे. K °धेस्ते. V °धेत्वे. We read °धेस्ते with ABCDEBRSPJCs
CP Dc. २ P P J CP वेदऽराज्यम् । We with Sâyana. ३ So P P J CP. ४ So ABB
CDEK K R S V Cs Dc. ५ P शुची°. P J शुची°. We with CP.

तृतीया ॥ हे त्रिसंधे त्वे^१ तव चेतसि मनसि वर्तमानं [दुर्णामानम्]^२
 दुष्टसंज्ञकम् अस्मदीयं शत्रुम् उपासताम् संभजन्ताम् । के पुनस्त इ-
 त्याह । अयोमुखाः अयःसदृशतुण्डयुक्ताः पक्षिणः । सूचीमुखाः सूच्या-
 कारतुण्डयुक्ताः पक्षिणः । अथो अपि च विकङ्कतीमुखाः विकङ्कतः ब-
 हुकण्टको वृक्षविशेषः । ॥ “छन्दसीवनिपौ” इति मतवर्तीय ईका-
 रः ॥ । विकङ्कतवद् बहुकण्टक[युक्त]मुखाः पक्षिविशेषाः ॥ ऋव्यादः
 ऋव्यम् आममांसम् अदन्ति भक्षयन्तीति ऋव्यादो गृध्रादयः । ॥ “ऋ-
 व्ये च” इति अद भक्षणे इत्यस्माद् विट् प्रत्ययः ॥ । वातरंहसः
 वातवेगाः त्रिसंधिना एतत्संज्ञेन देवेन वज्रेण वज्रायुधाभिमानिना प्रेरिताः
 सन्तः अमित्रान् अस्मदीयान् शत्रून् आ सजन्तु आसक्ता भवन्तु । य-
 द्वा संधित्रयोपेतेन वज्रायुधेन आसक्तान् संबद्धान् कुर्वन्तु । यथा ते व-
 ज्रेण हन्येरन् तथा प्रयतन्ताम् इत्यर्थः । यस्य हि निकटे एवरूपाः प-
 क्षिणः ॥ सर्पन्ति तस्य मरणम् अवश्यं भवतीति शाकुनिकशास्त्रप्रसिद्धिः ॥

चतुर्थी ॥

अन्तर्धेहि जातवेद आदित्य कुणपं बहु ।

त्रिषंधेरियं सेनां सुहितास्तु मे वशे ॥ ४ ॥

अन्तः । धेहि । जातवेदः । आदित्य । कुणपम् । बहु ।

त्रिऽसंधेः । इयम् । सेना । सुऽहिता । अस्तु । मे । वशे ॥ ४ ॥

हे जातवेदः जातानां वेदितः सांग्रामिकान्ने आदित्य । ॥ “सुपां
 सुलुक्” इति विभक्तेर्लुक् ॥ । आदित्यम् दिवि वर्तमानं सूर्यं बहु
 बहुलं कुणपम् । ॥ तृतीयार्थे द्वितीया ॥ । बहुलेन शवशरीरेण
 अन्तरिक्षे निपद्यमानेन अन्तर्धेहि आच्छादय । त्रिषंधेर्देवस्य संबन्धिनी
 इयं सेना मे मम वशे सुहितास्तु सम्यग् निहितास्तु । तथा वयं शत्रून्
 जयेमैवेत्यर्थः ॥

१ So A B B C D E K K̄ R S̄ V C s Dc. २ P P̄ J सेनाः । We with Cp.

1 The text in S' reads त्रिसंधे त्वे in place of our त्रिषंधेस्ते. 2 S' repeats again.

3 The text in S' has दुर्णामानमुपा°. 4 S' has space for two letters instead of °युक्त°.

पञ्चमी ॥

उत्तिष्ठ त्वं देवजनार्बुदे सेनया सह ।

अयं बलिर्व आहुतस्त्रिषंधेराहुतिः प्रिया ॥ ५ ॥

उत् । तिष्ठ । त्वम् । देवज॒नं । अ॒र्बुदे । सेन॑या । सह ।

अ॒यम् । ब॒लिः । वः । आ॒हुतः । त्रि॒संधेः । आ॒हुतिः । प्रि॒या ॥ ५ ॥

हे देवजन देवजातीय अर्बुदे त्वम् आत्मीयया सेनया सह उत्तिष्ठ उज्जच्छ । हे अर्बुदे आहुतिः हूयमानः पृषदाज्यहोमः वः युष्माकम् अयं बलिः तृप्तिकरो हविर्भागः । यतो बलिप्रियास्त्वदीयाः सर्पाः अतोऽस्मदीयं हूयमानं पृषदाज्यं स्वीकृत्य अस्मदीयान् शत्रून् मारयन्तु इत्यर्थः । तथा त्रिषंधेर्देवस्य या सेना प्राग् उक्ता सापि आहुतिप्रिया अनयाहुत्या प्रीता सती शत्रून् हिनस्तु ॥

षष्ठी ॥

शितिपदी सं द्यंतु शरव्येऽयं चतुष्पदी ।

कृत्येमित्रेभ्यो भव त्रिषंधेः सह सेनया ॥ ६ ॥

शि॒ति॒प॒दी । सम् । द्य॑न्तु । श॒र॒व्या । इ॒यम् । च॒तुः॒प॒दी ।

कृ॒त्ये । अ॒मि॒त्रे॒भ्यः । भ॒व । त्रि॒संधेः । सह । सेन॑या ॥ ६ ॥

शितिः श्वेतवर्णः पादे यस्याः सा शितिपदी गौः । सेयं चतुष्पदी पादचतुष्टयोपेता शरव्या शरूणां बाणानां समूहः शरव्या । ॥ “पाशादिभ्यो यः” इति समूहेर्थे यप्रत्ययः ॥ शरसंहतिरूपा भूत्वा सं पतंतु शत्रून् संप्राप्नोतु । हे कृत्ये कृत्यारूपिणि शितिपदि त्वम् अमित्रे-

१ P °ज॒ना । We with J P C P. २ So A B B̄ C D E K K̄ R S̄ P P̄ J C P V C S D c.

३ So P P̄ J C P. ४ P इ॒दम् । We with P̄ J C P.

1 Sâyana's readings in this verse are inferior to ours. He could easily have changed and improved them, and the fact that he did not do so shows that he faithfully adhered to his text such as it was. 2 The text in S' has पतंतु for our द्यंतु.

तृतीया ॥ हे त्रिसंधे^१ त्वे^२ तव चेतसि मनसि वर्तमानं [दुर्णामानमं^३]
 दुष्टसंज्ञकम् अस्मदीयं शत्रुम् उपासताम् संभजन्ताम् । के पुनस्त इ-
 त्याह । अयोमुखाः अयःसदृशतुण्डयुक्ताः पक्षिणः । सूचीमुखाः सूच्या-
 कारतुण्डयुक्ताः पक्षिणः । अथो अपि च विकङ्कतीमुखाः विकङ्कतः ब-
 हुकण्ठको वृक्षविशेषः । ॥ “छन्दसीवनिपौ०” इति मतर्थीय ईका-
 रः ॥ । विकङ्कतवद् बहुकण्ठक[युक्त]मुखाः पक्षिविशेषाः ॥ ऋव्यादः
 ऋव्यम् आममांसम् अदन्ति भक्षयन्तीति ऋव्यादो गृध्रादयः । ॥ “ऋ-
 व्ये च” इति अद भक्षणे इत्यस्माद् विट् प्रत्ययः ॥ । वातरंहसः
 वातवेगाः त्रिसंधिना एतत्संज्ञेन देवेन वज्रेण वज्रायुधाभिमानिना प्रेरिताः
 सन्तः अमित्रान् अस्मदीयान् शत्रून् आ सजन्तु आसक्ता भवन्तु । य-
 द्वा संधित्रयोपेतेन वज्रायुधेन आसक्तान् संबद्धान् कुर्वन्तु । यथा ते व-
 ज्रेण हन्येरन् तथा प्रयतन्ताम् इत्यर्थः । यस्य हि निकटे एवरूपाः प-
 क्षिण उपसर्पन्ति तस्य मरणम् अवश्यं भवतीति शाकुनिकशास्त्रप्रसिद्धिः ॥

चतुर्थी ॥

अन्तर्धेहि जातवेद् आदित्य कुणपं बहु ।

त्रिषंधेरियं सेनां सुहितास्तु मे वशे ॥ ४ ॥

अन्तः । धेहि । जातवेद् । आदित्य । कुणपम् । बहु ।

त्रिऽसंधेः । इयम् । सेनां । सुऽहिता । अस्तु । मे । वशे ॥ ४ ॥

हे जातवेदः जातानां वेदितः सांग्रामिकाम्ने आदित्य । ॥ “सुपां
 सुलुक्” इति विभक्तेर्लुक् ॥ । आदित्यम् दिवि वर्तमानं सूर्यं बहु
 बहुलं कुणपम् । ॥ तृतीयार्थे द्वितीया ॥ । बहुलेन शवशरीरेण
 अन्तरिक्षे निपद्यमानेन अन्तर्धेहि आच्छादय । त्रिषंधेर्देवस्य संबन्धिनी
 इयं सेना मे मम वशे सुहितास्तु सम्यग् निहितास्तु । तथा वयं शत्रून्
 जयेमैवेत्यर्थः ॥

१ So A B B C D E K K R S V C s Dc. २ P P J सेनाः । We with Cp.

1 The text in S' reads त्रिसंधे त्वे in place of our त्रिषंधेस्ते. 2 S' repeats again.

3 The text in S' has दुर्णामानमुपा०. 4 S' has space for two letters instead of युक्त०.

पञ्चमी ॥

उत्तिष्ठ त्वं देवजनार्बुदे सेनया सह ।

अयं बलिर्व आहुतस्त्रिषंधेराहुतिः प्रिया ॥ ५ ॥

उत् । तिष्ठ । त्वम् । देवजन् । अर्बुदे । सेनया । सह ।

अयम् । बलिः । वः । आहुतः । त्रिऽसंधेः । आहुतिः । प्रिया ॥ ५ ॥

हे देवजन देवजातीय अर्बुदे त्वम् आत्मीयया सेनया सह उत्तिष्ठ उन्नच्छ । हे अर्बुदे आहुतिः हूयमानः पृषदाज्यहोमः वः युष्माकम् अयं बलिः तृप्तिकरो हविर्भागः । यतो बलिप्रियास्त्वदीयाः सर्पाः अतोऽस्मदीयं हूयमानं पृषदाज्यं स्वीकृत्य अस्मदीयान् शत्रून् मारयन्तु इत्यर्थः । तथा त्रिषंधेर्देवस्य या सेना प्राग् उक्ता सापि आहुतिप्रिया अनयाहुत्या प्रीता सती शत्रून् हिनस्तु ॥

षष्ठी ॥

शितिपदी सं द्यंतु शरव्येऽयं चतुष्पदी ।

कृत्येमित्रेभ्यो भव त्रिषंधेः सह सेनया ॥ ६ ॥

शितिऽपदी । सम् । द्यंतु । शरव्या । इयम् । चतुऽपदी ।

कृत्ये । अमित्रेभ्यः । भव । त्रिऽसंधेः । सह । सेनया ॥ ६ ॥

शितिः श्वेतवर्णः पादे यस्याः सा शितिपदी गौः । सेयं चतुष्पदी पादचतुष्टयोपेता शरव्या शरूणां बाणानां समूहः शरव्या । ॥ “पाशादिभ्यो यः” इति समूहेर्थे यप्रत्ययः ॥ शरसंहतिरूपा भूत्वा सं पतंतु शत्रून् संप्राप्नोतु । हे कृत्ये कृत्यारूपिणि शितिपदि त्वम् अमित्रे-

१ P °जन्ता । We with J P C P.

२ So A B B C D E K K R S P P J C P V C s D c.

३ So P P J C P. ४ P इदम् । We with P J C P.

1 Sâyana's readings in this verse are inferior to ours. He could easily have changed and improved them, and the fact that he did not do so shows that he faithfully adhered to his text such as it was. 2 The text in S' has पतंतु for our द्यंतु.

भ्यः शत्रुभ्यः कृत्यारूपा संहर्त्री भव । त्रिषंधेर्देवस्य सेनया सह । सेनापि तव सहायभूतेत्यर्थः ॥

सप्तमी ॥

धूमाक्षी सं पततु कृधुकर्णी च क्रोशतु ।

त्रिषंधेः सेनया जिते अरुणाः सन्तु केतवः ॥ ७ ॥

धूमऽअक्षी । सम । पततु । कृधुऽकर्णी । च । क्रोशतु ।

त्रिऽसंधेः । सेनया । जिते । अरुणाः । सन्तु । केतवः ॥ ७ ॥

शत्रुसंबन्धिनी सेना धूमाक्षी धूमेन मायामयेन आवृतानि अक्षीणि चक्षूषि यस्याः सा तथोक्ता । ॥ “बहुव्रीहौ सकथ्यक्ष्णोः स्वाङ्गात् षच्” इति षच् समासान्तः । “षिज्ञौरादिभ्यश्च” इति डीष् ॥ तादृशी सती सं पततु सम्यग् निपद्यताम् । तथा कृधुकर्णी अल्पश्रोत्रा पटहध्वनिना हतश्रवणसामर्थ्या च सा परकीया सेना क्रोशतु आक्रोशतु । इतिकर्तव्यतामूढा भवतु । इत्थं त्रिषंधेर्देवस्य संबन्धिन्या सेनया परकीये बले जिते जेतव्ये सति तत्संबन्धिनः अरुणाः अरुणवर्णाः केतवः ध्वजाः सन्तु भवन्तु ॥ यद्वा धूमैरक्षीणि आवृण्वती कृत्या धूमाक्षी । सा सं पततु शत्रुसेनां समागच्छतु । तथा कृधुकर्णी । कृधु इति अल्पनाम । कर्णयोः अल्पत्वापादिका श्रवणशक्तेर्विहन्त्री कृत्या कृधुकर्णी । सा च भीत्युत्पादनाय क्रोशतु । एवं त्रिषंधेः सेनया परकीये बले जिते सति तदीयाः केतवः अरुणाः रुधिरेणाक्ताः अरुणवर्णा भवन्तु ॥

अष्टमी ॥

अवायन्तां पक्षिणो ये वयांस्यन्तरिक्षे दिवि ये चरन्ति ।

श्वापदो मक्षिकाः सं रभन्तामामादो गृध्राः कुणपे रदन्ताम् ॥ ८ ॥

अव । अयन्ताम् । पक्षिणः । ये । वयांसि । अन्तरिक्षे । दिवि । ये । चरन्ति ।

१ B omits the visarga. We with A B C D E K K̄ R S̄ V C_s D_c P P̄ J C_p २ P P̄ J तपतु । We with C_p. It is पततु in A B B̄ C D E K K̄ R S̄ C_s D_c. ३ B रंभन्ता°. We with A B C D E K K̄ R S̄ V C_s D_c.

श्वापदः । मक्षिकाः । सम । रभन्ताम् । आमऽअदः । गृध्राः । कुणपे ।
रदन्ताम् ॥ ८ ॥

अथ जयानन्तरभावीनि कार्याणि प्रार्थ्यन्ते । अन्तरिक्षे आकाशे ये व-
यांसि पक्षिणः संचरन्ति ते पक्षिणः अवायन्ताम् मृते शत्रुबले मांसभक्ष-
णाय अवाङ्मुखं निपद्यन्ताम् । ॥ अथ पय गतौ । अनुदात्तेच्चाद्
आत्मनेपदम् ॥ । तथा दिवि द्युलोके ये पक्षिणश्चरन्ति तेऽप्यवा-
यन्ताम् । तथा श्वापदः शुनः पादा इव पादा येषां ते तथोक्ताः श्व-
सृगालादयः मक्षिकाश्च सं रभन्ताम् शत्रुसेनायां शवभक्षणार्थम् उपक्रम-
न्ताम् । तथा आमादः आममांसभक्षका गृध्राः पक्षिविशेषाः कुणपे श-
त्रुसेनासंबन्धिशवशरीरे रदन्ताम् स्वतुण्डैः पादैश्च विलिखन्तु । भक्षणाय
उद्युज्जताम् इत्यर्थः । ॥ रद विलेखने ॥

नवमी ॥

यामिन्द्रेण संधां समधत्थां ब्रह्मणा च बृहस्पते ।

तयाहमिन्द्रसंधया सर्वान् देवानिह हुवे इतो जयत मामुतः ॥ ९ ॥

याम् । इन्द्रेण । समऽधाम् । समऽअधत्थाः । ब्रह्मणा । च । बृहस्पते ।

तया । अहम् । इन्द्रऽसंधया । सर्वान् । देवान् । इह । हुवे । इतः । जय-

त । मा । अमुतः ॥ ९ ॥

हे बृहस्पते देव इन्द्रेण देवानाम् अधिपतिना ब्रह्मणा च तत्स्रष्टा प्रजा-
पतिना च यां संधाम् संधातृक्रियां प्रतिज्ञारूपां समधत्ताः । ॥ इन्द्रा-
न्दसो वर्णविकारः ॥ । संहितवान् असि । तथा च मन्त्रान्तरम् ।
“इयं वः सा सत्या संधाभूद् याम् इन्द्रेण समधत्तुम्” इति [तै० सं० १.
७. ८. ४] । हे इन्द्र तया संधया प्रतिज्ञारूपया संधानक्रियया सर्वान्
देवान् इह अस्मिन् संग्रामे हुवे आह्वयामि । हे आहूता देवाः इतः

१ K A V समधत्ता. We with B B C D E K R S P J C s Dc. २ P °अधत्ता: i. We
with P J C p. ३ So P P J C p.

1 S' omit तेऽप्यवाय°. 2 S' °रूपं. 3 S' समधत्ता. 4 S' समदध्वम्.

आसु अस्मदीयासु सेनासु जयत जयं कुरुत । अमुतः अमीषु परसे-
नासु मा जयत ॥

दशमी ॥

बृहस्पतिराङ्गिरस ऋषयो ब्रह्मसंशिताः ।

असुरक्षयणं वधं त्रिषंधिं दिव्याश्रयन् ॥ १० ॥ (२८)

बृहस्पतिः । आङ्गिरसः । ऋषयः । ब्रह्मसंशिताः ।

असुरक्षयणम् । वधम् । त्रिसंधिम् । दिवि । आ । अश्रयन् ॥ १० ॥

आङ्गिरसः अङ्गिरसः पुत्रो बृहस्पतिः देवमन्त्री ब्रह्मसंशिताः ब्रह्मणा
मन्त्रेण स्वभ्यस्तेन तीक्ष्णीकृता अन्य ऋषयश्च असुरक्षयणम् असुराणां क्ष-
यकरं वधम् हननसाधनम् आयुधं त्रिषंधिम् एतत्संज्ञं देवं संधित्रयोपेतं
वज्रं वा दिवि द्युलोके स्थितम् आश्रयन् असेवन्तः ॥ ममभजन्तेत्यर्थः ॥

[इति] पञ्चमेनुवाके चतुर्थं सूक्तम् ॥

“येनासौ गुप्त आदित्यः” इति सूक्तस्य शत्रुसेनाजयकर्मणि विनियोग
उक्तः ॥

तत्र प्रथमा ॥

येनासौ गुप्त आदित्य उभाविन्द्रश्च तिष्ठतः ।

त्रिषंधिं देवा अभजन्तौजसे च बलाय च ॥ ११ ॥

येन । असौ । गुप्तः । आदित्यः । उभौ । इन्द्रः । च । तिष्ठतः ।

त्रिसंधिम् । देवाः । अभजन्तः । ओजसे । च । बलाय । च ॥ ११ ॥

येन त्रिसंधिना असौ दूरे दिवि दृश्यमान आदित्यः गुप्तः रक्षितः
असुरकृतोपद्रवपरिहारेण पालितः स आदित्य इन्द्रश्च उभौ येन त्रिसंधि-
ना वज्रेण बलेन तिष्ठतः स्वस्थाने प्रतिष्ठितौ भवतः तं त्रिसंधिम् असुरक्ष-
यणम् आयुधभूतं देवं देवाः सर्वे अभजन्त असेवन्तः । किमर्थम् । ओ-

१ B °स्थिताः afterwards corrected into °शिताः. २ P वेधम् । ३ B येनासु. We with
A B C D E K K̄ R S̄ V C s D c.

जसे ओजो नाम शरीरान्तर्गतोऽष्टमो धातुः । बलं तेजः । तस्मै च
तत्कार्याय बलाय च । ॥ उभयभत्र तादर्थ्यं चतुर्थी ॥

द्वितीया ॥

सर्वल्लोकान्समजयन् देवा आहुत्यानया ।

बृहस्पतिराङ्गिरसो वज्रं यमसिञ्चतासुरक्षयणं वधम् ॥ १२ ॥

सर्वान् । लोकान् । सम । अजयन् । देवाः । आहुत्या । अनया ।

बृहस्पतिः । आङ्गिरसः । वज्रम् । यम् । असिञ्चत । असुरक्षयणम् ।

वधम् ॥ १२ ॥

देवाः इन्द्रादयः अनया आहुत्या अनेन पृषदाज्यहोमेन सर्वान् लो-
कान् समजयन् असुरान् निहत्य प्राप्नुवन् । आङ्गिरसः अङ्गिरसः पुत्रो
बृहस्पतिः असुरक्षयणम् असुराणां क्षयकरं [यं] वधम् हननसाधनं वज्रम्
आयुधम् असिञ्चत सेचनेन निर्मितवान् । पृषदाज्याहुतिरेव वज्रात्मना प-
रिणेत्यर्थः । अनया वज्ररूपया आहुत्येति पूर्वत्रान्वयः ॥

तृतीया ॥

बृहस्पतिराङ्गिरसो वज्रं यमसिञ्चतासुरक्षयणं वधम् ।

तेनाहममूं सेनां नि लिम्पामि बृहस्पतेमित्रान् हन्म्योजसा ॥ १३ ॥

बृहस्पतिः । आङ्गिरसः । वज्रम् । यम् । असिञ्चत । असुरक्षयणम् । वधम् ।

तेन । अहम् । अमूम् । सेनाम् । नि । लिम्पामि । बृहस्पते । अमित्रान् ।

हन्मि । ओजसा ॥ १३ ॥

पूर्वोर्ध्वः पूर्ववद् व्याख्येयः । हे बृहस्पते तेन त्वया निर्मितेन असु-
राणाम् अन्तकारिणा वज्रेण अहम् अमूंः शत्रुवीः सेनाम् । ॥ व्य-
त्ययेन एकवचनम् ॥ । सेनाः नि लिम्पामि नितरां छिनद्मि । से-
नाच्छेदनानन्तरं तदधिपतीन् अमित्रान् शत्रून् ओजसा आत्मीयेन बलेन
नि हन्मि निहिनस्मि ॥

चतुर्थी ॥

सर्वे देवा अत्यायन्ति ये अश्नन्ति वषट्कृतम् ।

इमां जुषध्वमाहुतिमितो जयत मामुतः ॥ १४ ॥

सर्वे । देवाः । अतिऽआयन्ति । ये । अश्नन्ति । वषट्कृतम् ।

इमाम् । जुषध्वम् । आऽहुतिम् । इतः । जयत । मा । अमुतः ॥ १४ ॥

सर्वे इन्द्रादयो देवाः अत्यायन्ति शत्रून् अतिक्रम्य अस्मदभिमुखम् आ-
गच्छन्ति । ते विशेष्यन्ते । ये देवा वषट्कृतम् वषट्कारेण दत्तं हविः अश्नन्ति
भुञ्जते । ते सर्वे यूयम् इमाम् अस्मदीयाम् आहुतिं जुषध्वम् सेवध्वम् ।
तथा प्रीता यूयम् इतः । ॐ सप्तम्यर्थे तसिल् प्रत्ययः ॐ । आ-
सु अस्मदीयासु सेनासु जयत जयं कुरुत । अमुतः अमूषु परकीयासु
सेनासु मा जयत । तत्र पराजय एव भवत्वित्यर्थः ॥

पञ्चमी ॥

सर्वे देवा अत्यायन्तु त्रिषंधेराहुतिः प्रिया ।

संधां महतीं रक्षत ययाग्रे असुरा जिताः ॥ १५ ॥

सर्वे । देवाः । अतिऽआयन्तु । त्रिऽसंधेः । आऽहुतिः । प्रिया ।

समऽधाम् । महतीम् । रक्षत । यया । अग्रे । असुराः । जिताः ॥ १५ ॥

सर्वे इन्द्रादयो देवाः अत्यायन्ति शत्रून् अतिक्रम्य अस्मदभिमुखम् आ-
गच्छन्तु । तथा त्रिसंधेः एतन्नाम्नः सेनामोहकस्य देवस्य इयम् अस्म-
दीया आहुतिः प्रिया प्रीतिकरी भवतु । हे देवाः संधाम् जयविषयप्र-
तिज्ञां महतीम् प्रौढां रक्षत । सा च त्रिसंधेराहुतिः तां प्रतिज्ञां रक्षतु ।
यया संधया अग्रे पूर्वं देवासुरयुद्धकाले असुरा जिताः पराजयं प्रापि-
ताः । तां संधाम् इति पूर्वत्रान्वयः ॥

वायुरमित्राणामिष्वग्राण्याञ्चतु ।

इन्द्र एषां बाहून् प्रति भनक्तु मा शक्न प्रतिधामिषुम् ।

आदित्य एषामस्त्रं वि नाशयतु चन्द्रमा युतामगतस्य पन्थाम् ॥ १६ ॥
 वायुः । अमित्राणाम् । इषुऽअग्राणि । आ । अञ्चतु ।
 इन्द्रः । एषाम् । बाहून् । प्रति । भनक्तु । मा । शक्न । प्रतिऽधाम् । इषुम् ।
 आदित्यः । एषाम् । अस्त्रम् । वि । नाशयतु । चन्द्रमाः । युताम् । अग-
 तस्य । पन्थाम् ॥ १६ ॥

षष्ठी ॥ वायुर्देवः अमित्राणाम् शत्रूणाम् इष्वग्राणि इषूणाम् शराणाम्
 अग्राणि आञ्चतु अभिमुखं गच्छतु । प्रतिकूलवातेन लक्ष्यप्राप्तेः प्रागेव
 निपात्यन्ताम् इत्यर्थः । तथा इन्द्रो देवः एषां शत्रूणां बाहून् प्रति भनक्तु
 प्रातिकूलेन भग्नान् आयुधग्रहणासमर्थान् करोतु । ॥ भञ्जो आमर्द-
 ने । रुधादित्वात् श्रम् प्रत्ययः ॥ अतस्ते इषुम् बाणं प्रतिधाम
 पुनर्धनुषि प्रतिहितां कर्तुं मा शक्न शक्ता न भवन्तु । ॥ शक् श-
 क्तौ । माङि लुङि लृदिच्चात् छेः अङ् आदेशः ॥

सप्तमी ॥ एषां शत्रूणाम् अस्त्रम् आयुधजातम् आदित्यः सूर्यो वि ना-
 शयतु सामर्थ्यकुण्ठनेन विनष्टं करोतु । तथा चन्द्रमाः सोमः अगतस्य अ-
 प्राप्तस्य आजिगमिषतः शत्रोः पन्थाम् पन्थानम् अस्मत्प्राप्त्युपायभूतं मार्गं
 युताम् ततः पृथक्कुरुताम् । तादृशं मार्गं शत्रुर्न पश्यत्वित्यर्थः । ॥ यु-
 मिश्रणामिश्रणयोः । अस्मात् लोटि अदादित्वात् शपो लुक् ॥

अष्टमी ॥

यदि प्रेयुर्देवपुरा ब्रह्म वर्माणि चक्रिरे ।

तनूपानं परिपाणं कृण्वाना यदुपोचिरे सर्वं तदरसं कृधि ॥ १७ ॥

यदि । प्रऽईयुः । देवऽपुराः । ब्रह्म । वर्माणि । चक्रिरे ।

तनूऽपानम् । परिऽपानम् । कृण्वानाः । यत् । उपऽऊचिरे । सर्वम् ।

तत् । अरसम् । कृधि ॥ १७ ॥

१ B नाशयति. We with A B C D E K K̄ R S̄ V C̄s. २ J अञ्चतु । We with P P̄
 Cp. ३ P प्रति । धाम् । We with P̄ J Cp.

1 S' आचतु, though the text in S' has °ग्राण्यांचतु. 2 S' °वादेन. 3 S' om. आ°.

यदि प्रेयुरित्येका पूर्वम् [५. ८. ६] आम्नाता । सा तत्रैव व्याख्याता ॥
नवमी ॥

ऋव्यादा^१नुवर्तयन् मृत्युना च पुरोहितम् ।

त्रिषंधे^२ प्रेहि सेनया जयामित्रान् प्र पद्यस्व ॥ १८ ॥

ऋव्यऽअदा^३ । अनुऽवर्तयन् । मृत्युना । च । पुरःऽहितम् ।

त्रिऽसंधे । प्र । इहि । सेनया । जय । अमित्रान् । प्र । पद्यस्व ॥ १८ ॥

[हे त्रिषंधे एतत्संज्ञक देव] पुरोहितम् पुरस्तात् स्थितं शत्रुं ऋव्यादा ।
ऋव्यम् आममांसम् अस्ति भक्षयतीति ऋव्यात् । तेन अनुवर्तयन् अनु-
गमयन् । मृत्युना मारकेण देवेन [च] अनुगमयन् । सेनया आत्मीयया
प्रेहि प्रगच्छ । गत्वा च अमित्रान् शत्रून् जय तदर्थं प्र पद्यस्व शत्रुमध्यं
प्रविश । ॥ पद गतौ । दिवादित्वात् श्यन् प्रत्ययः ॥

सर्वास्तां^४ अर्बुदे हुताङ्गानदशुमी ॥

ये । वर्मिणः । ये । अवर्माणः । अमित्राः । ये । च । वर्मिणः ।

सर्वान् । तान् । अर्बुदे । हुतान् । श्वानः । अदन्तु । भूम्याम् ॥ २३ ॥

उक्त एवार्थो विव्रियते । ये शत्रवो वर्मिणः वर्मणा शस्त्रवारककवचेन
युक्ताः ये अवर्माणः वर्मरहिताः ये च [अमित्राः] शत्रवो वर्मिणः वर्म
कवचव्यतिरिक्तं शस्त्रनिवारकम् तद्युक्ताः । तदाच्छन्ता इत्यर्थः । हे अ-
र्बुदे तान् सर्वान् त्वया हुतान् मारितान् भूम्याम् पृथिव्यां निपतितान्
श्वानः श्वसृगालाद्याः श्वापदाः अदन्तु भक्षयन्तु ॥

चतुर्थी ॥

ये रथिनो^५ ये अरथा असादा^६ ये च सादिनः ।

सर्वानदन्तु^७ तान् हुतान् गृध्राः श्येनाः पतत्रिणः ॥ २४ ॥

१ P P J C P अयमनि । २ P P J C P अयमना । ३ B C s सर्वास्तां । ४ B सर्वोददन्तु ।
K C सर्वानन्दन्तु । V सर्वान्दन्तु । We with A B D E K R S V C s.

1 S' अन्मति. 2 S' यापाशैः । लोपः । लोपः for ज्यापाशैः. Did Sāyana mean यापाशैः ।
जकारलोपः? His text too in S' is यापाशैः.

मुह्यन्त्वद्यामूः सेनां अमित्राणां न्यर्बुदे ॥ २० ॥ (२५)

शितिऽपदी । सम् । पततु । अमित्राणाम् । अमूः । सिंचः ।

मुह्यन्तु । अद्य । अमूः । सेनाः । अमित्राणाम् । निऽअर्बुदे ॥ २० ॥

शितिः श्वेतवर्णः पादे यस्याः सा शितिपदी गौः । सा परसेनामध्ये विसृज्यमाना अमित्राणां शत्रूणां शुंचः शोचमाना अस्मदायुधैर्निपीड्यमाना अमूः सेनाः सं पततु संगच्छतु । हे न्यर्बुदे एतत्संज्ञक सर्प अमित्राणाम् शत्रूणाम् अमूः दूरे दृश्यमानाः सेना अद्य इदानीं युद्धसमये मुह्यन्तु मूढा भवन्तु । स्वमायावशेन तासा मोहम् उत्पादयेत्यर्थः ॥

[इति] पञ्चमेनुवाके पञ्चमं सूक्तम् ॥

“मूढा अमित्रा न्यर्बुदे” इति सूक्तस्य शत्रुजयकर्मणि विनियोग उक्तः ॥

तत्र प्रथमा ॥

मूढा अमित्रा न्यर्बुदे जह्येषां तं

आमित्रा अमित्रसंबन्धिनी शात्रवी सेना अस्मदीयां सेनां प्राप्य वधानाम् हननसाधनानाम् आयुधानां समरं संगमने सति विविद्धा विविधशस्त्रपातेन हता सहस्रकुणपा असंख्यातशवयुक्ता सती ककजाकृता कुत्सितजनना विलोलजनना वा कृता भवन्तु ॥

षष्ठी ॥

मर्माविधं रोरुवतं सुपर्णैरदन्तु दुश्चितं मृदितं शयानम् ।

य इमां प्रतीचीमाहुतिममित्रो नो युयुत्सति ॥ २६ ॥

मर्माविधम् । रोरुवतम् । सुऽपर्णैः । अदन्तु । दुःचितम् । मृदितम् । शयानम् ।

यः । इमाम् । प्रतीचीम् । आऽहुतिम् । अमित्रः । नः । युयुत्सति ॥ २६ ॥

सुपर्णैः शोभनपतनैः शरैः मर्माविधम् मर्मसु स्तनमूलादिस्थानेषु वि-

१ B शते° and K शेमा° for शेता°. We with A B C D E K R S P P J C P V C s.
२ Dc रदन्तु corrected to रदन्तु. A B C D E K K R S C s V रदन्तु. We with Dc P C P.
३ P J अदन्तु । P C P अदन्तु ।, which we adopt.

1 S' अश्वरूढाः. 2 Sāyana's text in S' is सेनाम् for शेताम्.

यः । च । कवची । यः । च । अकवचः । अमित्रः । यः । च । अज्मनि ।
ज्याऽपाशैः । कवचऽपाशैः । अज्मना । अभिऽहतः । श्याम ॥ २२ ॥

यः शत्रुः कवची कवचवान् तनुत्रेणावृतशरीरः यश्च शत्रुः अकवचः
कवचरहितः अनावृतशरीरः यश्च अमित्रः शत्रुः [अज्मनि] अजति ग-
च्छत्यनेनेति अज्म रथादि यानम् तत्र वर्तते स सर्वः शत्रुः ज्यापाशैः
स्वस्वधनुर्गतैर्मौर्वीपाशैः कवचपाशैः वर्मबन्धनपाशैः अज्मना रथादिना त-
त्रत्यैः पाशैश्च अभिहितः बद्धः श्याम शेताम् । ॥ “लोपस्त आ-
त्मनेपदेषु” इति तलोपः ॥ अयम् अर्थः । यद्यत् स्वरक्षणाय ध-
नुःकवचादिकम् आबध्यते तदेव तस्य गतिप्रतिबन्धकं भवत्विति ॥

तृतीया ॥

ये वर्मिणो येवर्माणो अमित्रा ये च वर्मिणः ।

सर्वास्ताँ अर्बुदे हताङ्घ्रान्दन्तु भूम्याम् ॥ २३ ॥

ये । वर्मिणः । ये । अवर्माणः । अमित्राः । ये । च । वर्मिणः ।

सर्वान् । तान् । अर्बुदे । हतान् । श्वानः । अदन्तु । भूम्याम् ॥ २३ ॥

उक्त एवार्थो विव्रियते । ये शत्रवो वर्मिणः वर्मणा शस्त्रवारककवचेन
युक्ताः ये अवर्माणः वर्मरहिताः ये च [अमित्राः] शत्रवो वर्मिणः वर्म
कवचव्यतिरिक्तं शस्त्रनिवारकम् तद्युक्ताः । तदाच्छन्ना इत्यर्थः । हे अ-
र्बुदे तान् सर्वान् त्वया हतान् मारितान् भूम्याम् पृथिव्यां निपतितान्
श्वानः श्वसृगालाद्याः श्वापदाः अदन्तु भक्षयन्तु ॥

चतुर्थी ॥

ये रथिनो ये अरथा असादा ये च सादिनः ।

सर्वानदन्तु तान् हतान् गृध्राः श्येनाः पतत्रिणः ॥ २४ ॥

१ P P J C P अज्मनि । २ P P J C P अज्मना । ३ B C s सर्वास्ताँ । ४ B सर्वाददन्तु ।
K C सर्वानदन्तु । V सर्वान्दन्तु । We with A B D E K R S V C s.

1 S' अज्मति. 2 S' यापाशैः । लोपः । लोपः for ज्यापाशैः. Did Sāyana mean यापाशैः ।
जकारलोपः ? His text too in S' is यापाशैः.

ये । रथिनः । ये । अरथाः । असादाः । ये । च । सादिनः ।

सर्वान् । अदन्तु । तान् । हतान् । गृध्राः । श्येनाः । पतत्रिणः ॥ २४ ॥

ये शत्रवो रथिनः रथारूढाः ये च अरथाः रथरहिताः ये च असादाः अश्वादियानरहिताः पदातयः ये च सादिनः अश्वारूढाः हे अर्बुदे त्वत्प्रसादेन अस्माभिर्हतान् मारितान् तान् सर्वान् शत्रून् गृध्रादयः पक्षिणो रदन्तु विलिखन्तु । नखैर्मुखेन विलिख्य भक्षयन्त्वित्यर्थः । ॥ रद विलेखने इति धातुः ॥

पञ्चमी ॥

सहस्रकुणपा शेतामामित्री सेनां समरे वधानाम् ।

विविद्धा ककजाकृता ॥ २५ ॥

सहस्रकुणपा । शेताम् । आमित्री । सेनां । समरे । वधानाम् ।

विविद्धा । ककजाकृता ॥ २५ ॥

आमित्री अमित्रसंबन्धिनी शत्रवी सेना अस्मदीयां सेनां प्राप्य वधानाम् हननसाधनानाम् आयुधानां समरे संगमने सति विविद्धा विविधशस्त्रपातेन हता सहस्रकुणपा असंख्यातश्वयुक्ता सती ककजाकृता कुत्सितजनना विलोलजनना वा कृता भवतु ॥

षष्ठी ॥

मर्माविधं रोरुवतं सुपर्णैरदन्तु दुश्चितं मृदितं शयानम् ।

य इमां प्रतीचीमाहुतिममित्रो नो युयुत्सति ॥ २६ ॥

मर्माविधम् । रोरुवतम् । सुपर्णैः । अदन्तु । दुःचितम् । मृदितम् । शयानम् ।

यः । इमाम् । प्रतीचीम् । आहुतिम् । अमित्रः । नः । युयुत्सति ॥ २६ ॥

सुपर्णैः शोभनपतनैः शरैः मर्माविधम् मर्मसु स्तनमूलादिस्थानेषु वि-

१ B शते° and K शेमा° for शेता°. We with A B C D E K R S P P J C P V C s.
२ Dc °रदन्तु corrected to °रदन्तु. A B C D E K K R S C s V °रदन्तु. We with Dc P
Cp. ३ P J अदन्तु । P C P अदन्तु ।, which we adopt.

1 S' अभ्वरूढाः. 2 Sāyana's text in S' is सेनाम् for शेताम्.

ध्यमानम् । व्यध ताडने इत्यस्मात् मर्मशब्दोपपदात् संपदादिलक्षणः कर्मणि क्तिप् । “ग्रहिज्या०” इत्यादिना संप्रसारणम् । “नहिवृत्तिवृषिव्यधिरुचिसहितनिषु कौ” इति पूर्वपदस्य दीर्घः ॥ मर्मव्यधनादेव रोरुवतम् अत्यर्थं क्रोशन्तं दुश्चितम् दुःखैः पूरितं मृदितम् चूर्णीकृतम् अत एव भूमौ शयानम् एवंभूतं शत्रुम् अदन्तु श्वसृगालादयो भक्षयन्तु । यः अमित्रः शत्रुः नः अस्माकं संबन्धिनीम् इमां पृषदाज्येन हूयमानाम् आहुतिं प्रतीचीम् प्रतिमुखम् अञ्चन्तीं प्रतिनिवृत्तगतिं कर्तुं युयुत्सति योद्धुम् इच्छति । तम् एवम्भूतं भक्षयन्तु इति पूर्वत्र संबन्धः ॥

सप्तमी ॥

यां देवा अनुतिष्ठन्ति यस्या नास्ति विराधनम् ।

तयेन्द्रो हन्तु वृत्रहा वज्रेण त्रिसंधिना ॥ २७ ॥ (३०)

याम् । देवाः । अनुतिष्ठन्ति । यस्याः । न । अस्ति । विराधनम् ।

तया । इन्द्रः । हन्तु । वृत्रहा । वज्रेण । त्रिसंधिना ॥ २७ ॥

यां पृषदाज्याहुतिं देवा अनुतिष्ठन्ति वज्रोत्पादनाय आचरन्ति । यस्या आहुतेर्विराधनम् विराद्धिमोघवीर्यता नास्ति । अप्रतिहता शक्तिर्विद्यत इत्यर्थः । तया आहुत्या उत्पादितेन त्रिसंधिना संधित्रयोपेतेन वज्रेण वृत्रहा वृत्रासुरं हतवान् इन्द्रः हन्तु अस्मदीयान् शत्रून् हिनस्तु । “सर्वोल्लोकान्समजयन् देवा आहुत्यानया” [१२] इत्यनया ऋचा पृषदाज्याहुतेर्वज्ररूपता प्रागेवोक्ता ॥

पञ्चमेनुवाके षष्ठं सूक्तम् ॥

वेदार्थस्य प्रकाशेन तमो हार्दं निवारयन् ।

पुमर्थीश्चतुरो देयाद् विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ १ ॥

श्रीमद्राजाधिराजराजपरमेश्वरश्रीवीरहरिहरमहाराजसाम्राज्यधुरंधरेण

सायणार्येण विरचिते अथर्वसंहिताभाष्ये

एकादशकाण्डः समाप्तः ॥

पृथिवीसूक्तम् एतत् । अस्मिन् पृथिव्याः प्रभूतं निसर्गवर्णनम् । कतिचित्पौराणिकीः कथाश्चानुलक्ष्य वर्णनम् । बह्वारं च ऋषिः पृथिवीं वरान् प्रार्थयते ॥

संप्रदायानुसारेण तु सूक्तं बहुविधं विनियुज्यते । तद्यथा “सत्यं बृहत्” इत्यनुवाको वास्तोष्पत्यगणे पठितः । अस्य गणस्य विनियोगः “इहैव ध्रुवाम्” [३. १२] इति सूक्ते द्रष्टव्यः ॥

तथा आग्रहायणीकर्मणि राज्ञौ अभ्यातानान्तं कृत्वा त्रयश्चरवः श्रपयितव्याः । ततः अनेनानुवाकेन अग्नेः पश्चाद् गतेर्द-
र्भान् आस्तीर्य एकं चरं सकृत् सर्वहुतं जुहोति । द्वितीयं चरम् अनेनानुवाकेन संपात्याभिमन्त्र्य अश्नाति । तृतीयं चरं “सत्यं
बृहत्” इति आद्याभिः सप्तभिर्ऋषिभिः “भूमे मातः” [६३] इत्यष्टम्या ऋचा च त्रिर्जुहोति । अष्टानाम् ऋचाम् आद्यत्या होम-
त्रयं संपादनीयम् इत्यर्थः । अग्नेः पश्चाद् दर्भेषु कशिपु तृणमयं प्रस्तरणम् आस्तीर्य “विमृग्वरीम्” [२९] इत्यनयोपविशति ।
“यास्ते शिवाः” [९. २. २५] इति संविशति । “यच्छयानः” [३४] इति पर्यावर्तते । “सत्यं बृहत्” इति नवभिः श-
न्तिवा [५९] इत्यृचा “उदायुषा” [३. ३१. १०, ११] इति द्वाभ्यां च प्रातरुत्तिष्ठते । “उद्वयम्” [७. ५५. ७] इति
गच्छति । “उदीराणाः” [२८] इत्यृचा प्राङ् वोदङ् वा बाह्यतो गच्छति । “यावत् ते” [३३] इत्यृचा भुवम् ईक्षते ॥
इत्याग्रहायणीकर्म ॥

तथा पुष्टिकामः उन्नतं स्थलम् आरुह्य “यावत् ते” [३३] इत्यृचा ईक्षते ॥

तथा अनेनानुवाकेन उदपात्रं संपात्य पुरस्ताद् अग्नेः सीरं युक्तं संप्रोक्षति ॥

तथा अनेनानुवाकेन ऋषिकर्म भवति ॥ तच्च “सीरा युञ्जन्ति” इति [३. १७] सूक्ते विस्तरेणोक्तं द्रष्टव्यम् ॥

तथा पुत्रधनादिसर्वफलप्राप्त्यर्थं “यस्यां सदोहविधाने [३८-४०] इति तिस्रभिराज्यं जुहोति ॥

तथा व्रीहियवाद्यन्नकामः “यस्यामन्नम् [४२] इत्यृचा पृथिवीम् उपतिष्ठते ॥

तथा मणिहिरण्यादिकामः “निधिं विभ्रती [४४, ४५] इति द्वाभ्यां पृथिवीम् उपतिष्ठते ॥

तथा प्राप्यापि मणिं हिरण्यं वा आभ्यामेवोपतिष्ठते ॥

तथा पुष्टिकामो वृष्टिकाले “यस्यां कृष्णम् [५२] इत्यृचा नवोदकम् अभिमन्त्र्य आचमनं स्नानं च करोति ॥

तद् उक्तं कौशिकेन । “सत्यं बृहद् इत्याग्रहायण्याम् । पश्चाद् अग्नेर्दर्भेषु खदायां सर्वहुतम् । द्वितीयं संपातवन्तम् अश्नाति ।
“तृतीयस्यादितः सप्तभिर्भूमे मातरिति त्रिर्जुहोति । पश्चाद् अग्नेर्दर्भेषु कशिपुस्तीर्य विमृग्वरीम् इत्युपविशति । यास्ते शिवा
“इति संविशति । यच्छयान इति पर्यावर्तते । नवभिः शन्तिवेति दशम्योदायुषेत्युपतिष्ठति । उद्वयम् इत्युत्क्रामति । उदी-
“राणा इति त्रीणि पदानि प्राङ् वोदङ् वा बाह्येनोपनिष्क्रम्य यावत् त इति वीक्षते । उन्नताच्च । पुरस्ताद् अग्नेः सीरं युक्तम्
“उदपात्रेण संपातवतावसिञ्चति । आयोजनानाम् अप्ययः । यस्यां सदोहविधाने इति जुहोति वरो मं आगमिष्यतीति । यस्या-
“मन्नम् इत्युपतिष्ठते । निधिं विभ्रतीति मणिं हिरण्यकामः । एवं विद्वान् । यस्यां कृष्णम् इति वार्षकृतसाचामति । शिर-
“सानयते” इति [कौ० ३. ७] ॥ वरो वरणीयोर्यो मम भवेद् इत्यर्थः ॥

तथा ग्रामपत्तनादिरक्षार्थम् अनेनानुवाकेन चतुरः पुरोडाशान् अश्मोत्तरान् कृत्वा ग्रामादिकोणेषु निखनति ॥

तथा ग्रामपत्तनादिरक्षार्थम् अनेनानुवाकेन एकैकस्य पुरोडाशस्य पाषाणम् उपरि कृत्वा उभयान् संपातवतः कृत्वा ग्रामादि-
कोणेषु निखनति । सर्वत्र प्रतिद्रव्यं सूक्ताद्युत्तिः ॥

तथा अग्नेरायतनस्य असंतापयुक्ते देशे शयानः एतम् अनुवाकं जपति । सर्वत्र कर्मणां विकल्पः ॥

तद् उक्तं कौशिकसूत्रे । “भौमस्य दतिकर्माणि । पुरोडाशान् अश्मोत्तरान् अन्तः सक्तिषु निदधाति । उभयान्तसंपात-
वतः । सभाभागधानेषु च । असंतापे ज्योतिरायतनस्यैकतोन्धं शयानो भौमं जपति” इति [कौ० ५. २] ॥

तथा भूमिचलने अस्यानुवाकस्य होमे विनियोगः । “अथ यत्रैतद् भूमिचलो भवति” इत्युपक्रम्योक्तं कौशिकेन । “सत्यं बृहद् इत्येतेनानुवाकेन जुहुयात् सा तत्र प्रायश्चित्तिः” इति [कौ० १३. ६] ॥

तथा सोमयज्ञे दीक्षितनियमेषु मूत्रपुरीषशुद्ध्यर्थं लोद्यादाने अस्य विनियोगः । तद् उक्तं वैताने । “सत्यं बृहद् इति लोष्टम् आदाय” इति [वै० ३. २] ॥

तथा “पार्थिवीं भूमिकामस्य” इति [न० क० १७] विहितायां पार्थिव्यां महाशान्तौ अस्यानुवाकस्य विनियोगः । तद् उक्तं नक्षत्रकले । “सत्यं बृहद् इत्यनुवाकः पार्थिव्याम्” इति [न० क० १८] ॥

सत्यं बृहद् तमुग्रं दीक्षा तपो ब्रह्म यज्ञः पृथिवीं धारयन्ति ।

सा नो भूतस्य भव्यस्य पत्न्युरुं लोकं पृथिवी नः कृणोतु ॥ १ ॥

सत्यम् । बृहत् । ऋतम् । उग्रम् । दीक्षा । तपः । ब्रह्म । यज्ञः । पृथिवीम् । धारयन्ति ।

सा । नः । भूतस्य । भव्यस्य । पत्नी । ॥

असंबाधं मध्यतो मानवानां यस्या उद्वतः प्रवतः समं बहु ।

नानावीर्या ओषधीर्या बिभर्ति पृथिवी नः प्रथतां राध्यतां नः ॥ २ ॥

असम्बाधम् । मध्यतः । मानवानाम् । यस्याः । उद्वतः । प्रवतः । समम् । बहु ।

नानावीर्याः । ओषधीः । या । बिभर्ति । पृथिवी । नः । प्रथताम् । राध्यताम् । नः ॥ २ ॥

यस्यां समुद्र उत सिन्धुरापो यस्यामन्नं कृष्टयः संबभूवुः ।

यस्यामिदं जिन्वति प्राणदेजत् सा नो भूमिः पूर्वपेये दधातु ॥ ३ ॥

यस्याम् । समुद्रः । उत । सिन्धुः । आपः । यस्याम् । अन्नम् । कृष्टयः । सम्बाभूवुः ।

यस्याम् । इदम् । जिन्वति । प्राणत् । एजत् । सा । नः । भूमिः । पूर्वपेये । दधातु ॥ ३ ॥

यस्याश्चतस्रः प्रदिशः पृथिव्या यस्यामन्नं कृष्टयः संबभूवुः ।

या बिभर्ति बहुधा प्राणदेजत् सा नो भूमिर्गोष्वप्यन्नं दधातु ॥ ४ ॥

यस्याः । चतस्रः । प्रदिशः । पृथिव्याः । यस्याम् । अन्नम् । कृष्टयः । सम्बाभूवुः ।

१ K K V Dc P P J मध्यतो. A B B C D R S C S C P बध्यतो. It is probable the original reading मध्यतो was changed to बध्यतो by the proximity of the ब in असंबाधं. We allow the corrupt reading to stand in the saṁhitā text because it appears ancient and the pada text exhibits the original reading. २ K V Dc प्राणादे°, a careless misreading doubtless due to णाद् being taken for णा द, which was further corrected into a mistake. ३ K K V Dc पृथिव्यां. ४ B B K K R S Dc गोष्वप्य°. We with A C D V C S. ५ A C R P P J न्ये. We with B D K K S V Dc C S C P.

या । वि॒मर्ति॑ । व॒हुऽधा । प्रा॒णत् । ए॒जत् । सा । नः । भूमिः॑ । गो॒षु । अपि॑ । अ॒ग्ने ।

द॒धातु ॥ ४ ॥

यस्यां॑ पू॒र्वे पू॒र्वज॒ना वि॒चक्रि॑रे यस्यां॑ दे॒वा असु॑रान॒भ्यव॑र्तयन् ।

गवा॑म॒श्वानां॑ वय॑सश्च वि॒ष्ठा भगं॑ व॒र्चः पृथि॑वी नो दधातु ॥ ५ ॥

यस्याम् । पू॒र्वे । पू॒र्वऽज॒नाः । वि॒चक्रि॑रे । यस्याम् । दे॒वाः । असु॑रान् । अ॒भिऽअ॑वर्तयन् ।

गवा॑म् । अ॒श्वाना॑म् । वय॑सः । च । वि॒ऽस्था । भग॑म् । व॒र्चः । पृथि॑वी । नः । द॒धातु ॥ ५ ॥

वि॒श्वंभ॒रा वसु॑धानी॑ प्रति॒ष्ठा हि॒र॒ण्यव॑क्षा जग॑तो नि॒वेश॑नी ।

वै॒श्वान॒रं बिभ्र॑ती भूमि॒र॒ग्निमिन्द्र॑ऋषभा॒ द्रवि॑णे नो दधातु ॥ ६ ॥

वि॒श्वम्ऽभ॒रा । वसु॑ऽधानी॑ । प्र॒तिऽस्था । हि॒र॒ण्यऽव॑क्षाः । जग॑तः । नि॒ऽवेश॑नी ।

वै॒श्वान॒रम् । बिभ्र॑ती । भूमिः॑ । अ॒ग्निम् । इन्द्र॑ऽऋषभा॑ । द्रवि॑णे । नः । द॒धातु ॥ ६ ॥

यां रक्ष॑न्त्यस्व॒प्ना वि॒श्वदा॑नीं दे॒वा भूमिं॑ पृथि॒वीम॑प्र॒माद॑म् ।

सा नो॑ म॒धु प्रि॒यं दु॒हाम॑थो उ॒क्षतु॑ व॒र्चसा॑ ॥ ७ ॥

याम् । रक्ष॑न्ति । अ॒स्वप्नाः । वि॒श्वऽदा॑नींम् । दे॒वाः । भूमि॑म् । पृथि॒वीम् । अ॒प्रऽमा॑दम् ।

सा । नः । म॒धु । प्रि॒यम् । दु॒हाम् । अ॒थो इति॑ । उ॒क्षतु॑ । व॒र्चसा॑ ॥ ७ ॥

या॒र्णवे॒धि स॒लिल॑म॒ग्र आसी॑द् यां मा॒याभि॑र॒न्वच॑रन् मनी॒षिणः॑ ।

यस्या॑ हृद॒यं प॒रमे॑ व्यो॒मिन्त्स॒त्येना॑वृ॒तम॒मृतं॑ पृथि॒व्याः ।

सा नो॑ भूमि॒स्त्विषि॑ बलं॒ राष्ट्रे॑ द॒धातू॑त्तमे ॥ ८ ॥

या । अ॒र्णवे॑ । अ॒धि । स॒लिल॑म् । अ॒ग्ने । आसी॑त् । याम् । मा॒याभिः॑ । अ॒नुऽअ॑चरन् ।

मनी॒षिणः॑ ।

यस्याः । हृद॒यम् । प॒रमे॑ । वि॒ऽओ॒मन् । स॒त्येन॑ । आऽवृ॒तम् । अ॒मृत॑म् । पृथि॒व्याः ।

सा । नः । भूमिः॑ । त्विषि॑म् । बल॑म् । रा॒ष्ट्रे । द॒धातु॑ । उ॒त्त॑ऽतमे ॥ ८ ॥

यस्या॑मापः॑ परि॒चराः॑ स॒मानि॑र॒होरा॑त्रे अ॒प्रमा॑दं क्ष॒रन्ति॑ ।

सा नो॑ भूमि॒र्भूरि॑धारा॒ पयो॑ दु॒हाम॑थो उ॒क्षतु॑ व॒र्चसा॑ ॥ ९ ॥

१ A B C D Cs ंष्टा. २ D Dc ंद्रर्षभा. ३ A C D R Cs या॒र्णवे॑. We with B K K
§ V Dc. ४ D ंव. Dc ंवि changed to ंवि.

यस्याम् । आपः । परिऽचराः । समानीः । अहोरात्रे इति । अप्रऽमादम् । क्षरन्ति ।
सा । नः । भूमिः । भूरिऽधारा । पर्यः । दुहाम् । अथो इति । उक्षतु । वर्चसा ॥ ९ ॥

यामश्विनावमिमातां विष्णुर्यस्यां विचक्रमे ।

इन्द्रो यां चक्र आत्मनेनमित्रां शचीपतिः ।

सा नो भूमिर्वि सृजतां माता पुत्राय मे पर्यः ॥ १० ॥ (१)

याम् । अश्विनौ । अमिमाताम् । विष्णुः । यस्याम् । विऽचक्रमे ।

इन्द्रः । याम् । चक्रे । आत्मने । अनमित्राम् । शचीऽपतिः ।

सा । नः । भूमिः । वि । सृजताम् । माता । पुत्राय । मे । पर्यः ॥ १० ॥ (१)

गिर्यस्ते पर्वता हिमवन्तोरण्यं ते पृथिवि स्योनमस्तु ।

बभ्रुं कृष्णां रोहिणीं विश्वरूपां ध्रुवां भूमिं पृथिवीमिन्द्रगुप्ताम् ।

अजीतोहतो अक्षतोर्ध्वं पृथिवीमहम् ॥ ११ ॥

गिर्यः । ते । पर्वताः । हिमऽवन्तः । अरण्यम् । ते । पृथिवि । स्योनम् । अस्तु ।

बभ्रुम् । कृष्णाम् । रोहिणीम् । विश्वऽरूपाम् । ध्रुवाम् । भूमिम् । पृथिवीम् । इन्द्रऽगुप्ताम् ।

अजीतः । अहतः । अक्षतः । अर्ध्वं । अस्थाम् । पृथिवीम् । अहम् ॥ ११ ॥

यत् ते मध्यं पृथिवि यच्च नभ्यं यास्त ऊर्जस्तन्वः संबभूवुः ।

तासु नो धेह्यभि नः पवस्व माता भूमिः पुत्रो अहं पृथिव्याः ।

पर्जन्यः पिता स उ नः पिपर्तु ॥ १२ ॥

यत् । ते । मध्यम् । पृथिवि । यत् । च । नभ्यम् । याः । ते । ऊर्जः । तन्वः । सम्ऽबभूवुः ।

तासु । नः । धेहि । अभि । नः । पवस्व । माता । भूमिः । पुत्रः । अहम् । पृथिव्याः ।

पर्जन्यः । पिता । सः । ऊं इति । नः । पिपर्तु ॥ १२ ॥

यस्यां वेदिं परिगृह्णन्ति भूम्यां यस्यां यज्ञं तन्वते विश्वकर्माणः ।

यस्यां मीयन्ते स्वरवः पृथिव्यामूर्ध्वाः शुक्रा आहुत्याः पुरस्तात् ।

सा नो भूमिर्वर्धयद् वर्धमानां ॥ १३ ॥

१ B K R Cs P P Cp शची°. २ All our authorities read भूमिर्वर्धयद्वर्धमाना, the pada-authorities dividing वर्धयत् । वर्धमाना । The correction already made by Rv is obviously necessary.

यस्याम् । वेदिम् । परिऽगृह्णन्ति । भूम्याम् । यस्याम् । यज्ञम् । तन्वते । विश्वऽकर्माणः ।
यस्याम् । मीयन्ते । स्वरवः । पृथिव्याम् । ऊर्ध्वाः । शुक्राः । आऽहुत्याः । पुरस्तात् ।
सा । नः । भूमिः । वर्धयत् । वर्धमाना ॥ १३ ॥

यो नो द्वेषत् पृथिवि यः पृतन्याद् योऽभिदासान्मनसा यो वधेन ।

तं नो भूमे रन्धय पूर्वकृत्वरि ॥ १४ ॥

यः । नः । द्वेषत् । पृथिवि । यः । पृतन्यात् । यः । अभिऽदासात् । मनसा । यः । वधेन ।
तम् । नः । भूमे । रन्धय । पूर्वऽकृत्वरि ॥ १४ ॥

त्वज्जातास्त्वयि चरन्ति मर्त्यास्त्वं बिभर्षि द्विपदस्त्वं चतुष्पदः ।

तवेमे पृथिवि पञ्च मानवा येभ्यो ज्योतिरमृतं मर्त्येभ्य उद्यन्तसूर्यो र-
श्मिभिरातनोति ॥ १५ ॥

त्वत् । जाताः । त्वयि । चरन्ति । मर्त्याः । त्वम् । बिभर्षि । द्विऽपदः । त्वम् । चतुऽपदः ।
तव । इमे । पृथिवि । पञ्च । मानवाः । येभ्यः । ज्योतिः । अमृतम् । मर्त्येभ्यः । उद्यन्तः ।
सूर्यः । रश्मिऽभिः । आऽतनोति ॥ १५ ॥

ता नः प्रजाः सं दुहतां समग्रा वाचो मधु पृथिवि धेहि मह्यम् ॥ १६ ॥

ताः । नः । प्रऽजाः । सम् । दुहताम् । समऽअग्राः । वाचः । मधु । पृथिवि । धेहि ।
मह्यम् ॥ १६ ॥

विश्वस्व मातरमोषधीनां ध्रुवां भूमि पृथिवीं धर्मणा धृताम् ।

शिवां स्योनामनु चरेम विश्वहा ॥ १७ ॥

विश्वऽस्वम् । मातरम् । ओषधीनाम् । ध्रुवाम् । भूमिम् । पृथिवीम् । धर्मणा । धृताम् ।
शिवाम् । स्योनाम् । अनु । चरेम । विश्वहा ॥ १७ ॥

महत् सधस्यं महती बभूविथ महान वेग एजथुर्वेपथुष्टे ।

महांस्वेन्द्रो रक्षत्यप्रमादम् ।

सा नो भूमे प्र रोचय हिरण्यस्येव संहशि मा नो द्विस्त कश्चन ॥ १८ ॥

महत् । सधऽस्यम् । महती । बभूविथ । महान् । वेगः । एजथुः । वेपथुः । ते ।
महान् । त्वा । इन्द्रः । रक्षति । अप्रऽमादम् ।

सा । नः । भूमे । प्र । रोचय । हिरण्यस्यऽइव । समऽदृशि । मा । नः । द्विक्षत । कः ।

चन ॥ १८ ॥

अग्निर्भूम्यामोषधीष्वग्निमापो बिभ्रत्यग्निरश्मसु ।

अग्निरन्तः पुरुषेषु गोष्वश्वेष्वग्नयः ॥ १९ ॥

अग्निः । भूम्याम् । ओषधीषु । अग्निम् । आपः । बिभ्रति । अग्निः । अश्मसु ।

अग्निः । अन्तः । पुरुषेषु । गोषु । अश्वेषु । अग्नयः ॥ १९ ॥

अग्निर्दिव आ तपत्यग्नेर्देवस्योर्वैः अन्तरिक्षम् ।

अग्निं मर्तास इन्धते हव्यवाहं घृतप्रियम् ॥ २० ॥ (२)

अग्निः । दिवः । आ । तपति । अग्नेः । देवस्य । उरु । अन्तरिक्षम् ।

अग्निम् । मर्तासः । इन्धते । हव्यऽवाहम् । घृतऽप्रियम् ॥ २० ॥ (२)

अग्निवासाः पृथिव्यसितज्ञूस्त्रिषीमन्तं संशितं मा कृणोतु ॥ २१ ॥

अग्निऽवासाः । पृथिवी । असितऽज्ञूः । त्रिषीऽमन्तम् । समऽशितम् । मा । कृणोतु ॥ २१ ॥

भूम्यां देवेभ्यो ददति यज्ञं हव्यमरंकृतम् ।

भूम्यां मनुष्या जीवन्ति स्वधयान्नेन मर्त्याः ।

सा नो भूमिः प्राणमायुर्दधातु जरदष्टिं मा पृथिवी कृणोतु ॥ २२ ॥

भूम्याम् । देवेभ्यः । ददति । यज्ञम् । हव्यम् । अरम्ऽकृतम् ।

भूम्याम् । मनुष्याः । जीवन्ति । स्वधया । अन्नेन । मर्त्याः ।

सा । नः । भूमिः । प्राणम् । आयुः । दधातु । जरत्ऽअष्टिम् । मा । पृथिवी । कृणोतु ॥ २२ ॥

यस्ते गन्धः पृथिवि संबभूव यं बिभ्रत्योषधयो यमापः ।

यं गन्धर्वा अप्सरसश्च भेजिरे तेन मा सुरभिं कृणु मा नो द्विक्षत

कश्चन ॥ २३ ॥

यः । ते । गन्धः । पृथिवि । समऽबभूव । यम् । बिभ्रति । ओषधयः । यम् । आपः ।

यम् । गन्धर्वाः । अप्सरसः । च । भेजिरे । तेन । मा । सुरभिम् । कृणु । मा । नः । द्वि-

क्षत । कः । चन ॥ २३ ॥

यस्ते^१ गन्धः पुष्करमाविवेश^२ यं संजभ्रुः^३ सूर्यायां विवाहे ।

अमर्त्याः पृथिवि गन्धमग्रे^४ तेन^५ मा सुरभिं कृणु^६ मा नो^७ द्विक्षत^८ क-

श्चन ॥ २४ ॥

यः । ते । गन्धः । पुष्करम् । आऽविवेश । यम् । सम्जभ्रुः । सूर्यायाः । विऽवाहे ।

अमर्त्याः । पृथिवि । गन्धम् । अग्रे । तेन । मा । सुरभिम् । कृणु । मा । नः । द्विक्षत । कः ।

श्चन ॥ २४ ॥

यस्ते^१ गन्धः पुरुषेषु स्त्रीषु पुंसु भगो रुचिः ।

यो अश्वेषु^२ वीरेषु^३ यो मृगेषु^४ हस्तिषु^५ ।

कन्यायां^६ वर्चो^७ यद् भूमे^८ तेनास्माँ^९ अपि^{१०} सं सृज^{११} मा नो^{१२} द्विक्षत^{१३} क-

श्चन ॥ २५ ॥

यः । ते । गन्धः । पुरुषेषु । स्त्रीषु । पुम्सु । भगः । रुचिः ।

यः । अश्वेषु । वीरेषु । यः । मृगेषु । उत । हस्तिषु ।

कन्यायाम् । वर्चः । यत् । भूमे । तेन । अस्मान् । अपि । सम् । सृज । मा । नः । द्वि-

क्षत । कः । चन ॥ २५ ॥

शिला भूमिरश्मा^१ पांसुः^२ सा भूमिः^३ संधृता^४ धृता ।

तस्यै^५ हिरण्यवक्षसे^६ पृथिव्या^७ अकरं^८ नमः ॥ २६ ॥

शिला । भूमिः । अश्मा । पांसुः । सा । भूमिः । सम्संधृता । धृता ।

तस्यै । हिरण्यवक्षसे । पृथिव्यै । अकरम् । नमः ॥ २६ ॥

यस्यां^१ वृक्षा^२ वानस्पत्या^३ ध्रुवास्तिष्ठन्ति^४ विश्वहा^५ ।

पृथिवीं^६ विश्वधायसं^७ धृतामच्छावदामसि^८ ॥ २७ ॥

यस्याम् । वृक्षाः । वानस्पत्याः । ध्रुवाः । तिष्ठन्ति । विश्वहा ।

पृथिवीम् । विश्वधायसम् । धृताम् । अच्छावदामसि ॥ २७ ॥

उदीराणा^१ उतासीनास्तिष्ठन्तः^२ प्रकामन्तः^३ ।

१ S Cs अश्वेषु. २ B C D S यद्भूमे. We with A E K R V Dc Cs P P J Cp.

३ R E तेनास्माँ.

पृथ्वां दक्षिणसव्याभ्यां मा व्यधिष्महि भूम्याम् ॥ २८ ॥

उत्ऽईराणाः । उत् । आसीनाः । तिष्ठन्तः । प्रऽक्रामन्तः ।

पृत्ऽभ्याम् । दक्षिणऽसव्याभ्याम् । मा । व्यधिष्महि । भूम्याम् ॥ २८ ॥

विमृग्वरीं पृथिवीमा वदामि क्षमां भूमिं ब्रह्मणा वावृधानाम् ।

ऊर्जं पुष्टं विभ्रतीमन्नभागं घृतं त्वाभि नि षीदेम भूमे ॥ २९ ॥

विऽमृग्वरीम् । पृथिवीम् । आ । वदामि । क्षमाम् । भूमिम् । ब्रह्मणा । ववृधानाम् ।

ऊर्जम् । पुष्टम् । विभ्रतीम् । अन्नऽभागम् । घृतम् । त्वा । अभि । नि । षीदेम । भूमे ॥ २९ ॥

शुद्धा न आपस्तन्वे क्षरन्तु यो नः सेदुरप्रिये तं नि दध्मः ।

पवित्रेण पृथिवि मोत् पुनामि ॥ ३० ॥ (३)

शुद्धाः । नः । आपः । तन्वे । क्षरन्तु । यः । नः । सेदुः । अप्रिये । तम् । नि । दध्मः ।

पवित्रेण । पृथिवि । मा । उत् । पुनामि ॥ ३० ॥ (३)

यास्ते प्राचीः प्रदिशो या उदीचीर्यास्ते भूमे अधराद् याश्च पश्चात् ।

स्योनास्ता मह्यं चरते भवन्तु मा नि पप्तं भुवने शिश्रियाणः ॥ ३१ ॥

याः । ते । प्राचीः । प्रऽदिशः । याः । उदीचीः । याः । ते । भूमे । अधरात् । याः ।

च । पश्चात् ।

स्योनाः । ताः । मह्यम् । चरते । भवन्तु । मा । नि । पप्तम् । भुवने । शिश्रियाणः ॥ ३१ ॥

मा नः पश्चान्ना पुरस्तान्नुदिष्टा मोत्तरादधरादुत् ।

स्वस्ति भूमे नो भव मा विदन् परिपन्थिनो वरीयो यावया वधम् ॥ ३२ ॥

मा । नः । पश्चात् । मा । पुरस्तात् । नुदिष्टाः । मा । उत्तरात् । अधरात् । उत् ।

स्वस्ति । भूमे । नः । भव । मा । विदन् । परिऽपन्थिनः । वरीयः । यावय । वधम् ॥ ३२ ॥

यावत् तेभि विपश्यामि भूमे सूर्येण मेदिना ।

तावन्मे चक्षुर्मा मेष्टोत्तरामुत्तरां समाम् ॥ ३३ ॥

यावत् । ते । अभि । विऽपश्यामि । भूमे । सूर्येण । मेदिना ।

तावत् । मे । चक्षुः । मा । मेष्टे । उत्तराम्ऽउत्तराम् । समाम् ॥ ३३ ॥

१ B D S पृथिवीमा. २ K स्वे°. A B C E R P P J स्वे°. We with D K S V Dc Cs Cp. ३ P मा । उत् । We with P J Cp. ४ C S °दिष्टा. ५ P मेष्टाः ।

यच्छयानः पर्यावर्ते दक्षिणं सव्यमभि भूमे पार्श्वम् ।

उत्तानास्त्वा प्रतीचीं यत् पृथीभिरधिशेमहे ।

मा हिंसीस्तत्र नो भूमे सर्वस्य प्रतिशीवरि ॥ ३४ ॥

यत् । शयानः । परिऽआवर्ते । दक्षिणम् । सव्यम् । अभि । भूमे । पार्श्वम् ।

उत्तानाः । त्वा । प्रतीचीम् । यत् । पृथीभिः । अधिऽशेमहे ।

मा । हिंसीः । तत्र । नः । भूमे । सर्वस्य । प्रतिऽशीवरि ॥ ३४ ॥

यत् ते भूमे विखनमि क्षिप्रं तदपि रोहनु ।

मा ते मर्म विमृग्वरि मा ते हृदयमर्पिषम् ॥ ३५ ॥

यत् । ते । भूमे । विऽखनमि । क्षिप्रम् । तत् । अपि । रोहनु ।

मा । ते । मर्म । विऽमृग्वरि । मा । ते । हृदयम् । अर्पिषम् ॥ ३५ ॥

ग्रीष्मस्ते भूमे वर्षाणि शरद्धेमन्तः शिशिरो वसन्तः ।

ऋतवस्ते विहिता हायनीरहोरात्रे पृथिवि नो दुहाताम् ॥ ३६ ॥

ग्रीष्मः । ते । भूमे । वर्षाणि । शरत् । हेमन्तः । शिशिरः । वसन्तः ।

ऋतवः । ते । विऽहिताः । हायनीः । अहोरात्रे इति । पृथिवि । नः । दुहाताम् ॥ ३६ ॥

यापं सर्पं विजमाना विमृग्वरी यस्यामासन्नग्नयो ये अप्स्र्वन्तः ।

परा दस्यून ददती देवपीयूनिन्द्रं वृणाना पृथिवी न वृत्रम् ।

शक्राय दध्रे वृषभाय वृष्णे ॥ ३७ ॥

या । अप । सर्पम् । विजमाना । विऽमृग्वरी । यस्याम् । आसन्न । अग्नयः । ये । अप्स्र्वन्तः ।

परा । दस्यून । ददती । देवऽपीयून् । इन्द्रम् । वृणाना । पृथिवी । न । वृत्रम् ।

शक्राय । दध्रे । वृषभाय । वृष्णे ॥ ३७ ॥

यस्यां सदोहविर्धाने यूपो यस्यां निमीयते ।

ब्रह्माणो यस्यामर्चन्त्यग्निः साम्ना यजुर्विदः ।

युज्यन्ते यस्यामृत्विजः सोममिन्द्राय पातवे ॥ ३८ ॥

१ K K̄ S̄ V Dc Cs P J C_p °ष्टी°. We with A B̄ C D E R̄ P̄. २ P दक्षिणाम् । ३ A B̄ D E विषनामि. ४ K K̄ V Dc हृदयमर्पितम्. ५ P विमृग्वरि । ६ P शतम् । ७ A B̄ B̄ C D E R̄ S̄ Cs ३. We with K K̄ V Dc.

यस्याम् । सदोहविर्धाने इति सदऽहविर्धाने । यूपः । यस्याम् । निऽमीयते ।

ब्रह्माणः । यस्याम् । अर्चन्ति । ऋक्ऽभिः । साम्ना । यजुऽविदः ।

युज्यन्ते । यस्याम् । ऋत्विजः । सोमम् । इन्द्राय । पातवे ॥ ३८ ॥

यस्यां पूर्वे भूतकृत ऋषयो गा उदानृचुः ।

सप्त सत्त्वेण वेधसो यज्ञेन तपसा सह ॥ ३९ ॥

यस्याम् । पूर्वे । भूतऽकृतः । ऋषयः । गाः । उत । आनृचुः ।

सप्त । सत्त्वेण । वेधसः । यज्ञेन । तपसा । सह ॥ ३९ ॥

सा नो भूमिरा दिशतु यद्धनं कामयामहे ।

भगो अनुप्रयुङ्क्षामिन्द्र एतु पुरोगवः ॥ ४० ॥ (४)

सा । नः । भूमिः । आ । दिशतु । यत् । धनम् । कामयामहे ।

भगः । अनुऽप्रयुङ्क्षाम् । इन्द्रः । एतु । पुरऽगवः ॥ ४० ॥ (४)

यस्यां गायन्ति नृत्यन्ति भूम्यां मर्त्या व्यैलिबाः ।

युध्यन्ते यस्यामाक्रन्दो यस्यां वदति दुन्दुभिः ।

सा नो भूमिः प्र णुदतां सपत्नानसपत्नं मा पृथिवी कृणोतु ॥ ४१ ॥

यस्याम् । गायन्ति । नृत्यन्ति । भूम्याम् । मर्त्याः । विऽपैलिबाः ।

युध्यन्ते । यस्याम् । आऽक्रन्दः । यस्याम् । वदति । दुन्दुभिः ।

सा । नः । भूमिः । प्र । णुदताम् । सऽपत्नान् । असपत्नम् । मा । पृथिवी । कृणोतु ॥ ४१ ॥

यस्यामन्नं व्रीहियवौ यस्या इमाः पञ्च कृष्टयः ।

भूम्यै पर्जन्यपत्न्यै नमोस्तु वर्षमेदसे ॥ ४२ ॥

यस्याम् । अन्नम् । व्रीहिऽयवौ । यस्याः । इमाः । पञ्च । कृष्टयः ।

भूम्यै । पर्जन्यऽपत्न्यै । नमः । अस्तु । वर्षऽमेदसे ॥ ४२ ॥

यस्याः पुरो देवकृताः क्षेत्रे यस्यां विकुर्वते ।

१ So all our authorities without exception. The reading though ungrammatical (see Pāṇ. VIII. 1. 71) is universal and ancient, due probably to a mistaken notion that आनृचुः contains the upasarga आ. See, however, XIX. ६. ५ = Rig. X. ९०.

११, where the pada-text would appear to be incorrect. २ B R P P युक्ता°. ३ P विऽपैलिबाः ।

प्रजापतिः पृथिवीं विश्वगर्भामाशां रण्यां नः कृणोतु ॥ ४३ ॥

यस्याः । पुरः । देवऽकृताः । क्षेत्रे । यस्याः । विऽकुर्वते ।

प्रजाऽपतिः । पृथिवीम् । विश्वऽगर्भाम् । आशाम्ऽआशाम् । रण्याम् । नः । कृणोतु ॥ ४३ ॥

निधिं विभ्रती बहुधा गुहा वसु मणिं हिरण्यं पृथिवी ददातु मे ।

वसूनि नो वसुदा रासमाना देवी दधातु सुमनस्यमाना ॥ ४४ ॥

निऽधिम् । विभ्रती । बहुऽधा । गुहा । वसु । मणिम् । हिरण्यम् । पृथिवी । ददातु । मे ।

वसूनि । नः । वसुऽदाः । रासमाना । देवी । दधातु । सुऽमनस्यमाना ॥ ४४ ॥

जनं विभ्रती बहुधा विवाचसं नानाधर्माणं पृथिवी यथौकसम् ।

सहस्रं धारा द्रविणस्य मे दुहां ध्रुवेव धेनुरनपस्फुरन्ती ॥ ४५ ॥

जनम् । विभ्रती । बहुऽधा । विऽवाचसम् । नानाऽधर्माणम् । पृथिवी । यथाऽओकसम् ।

सहस्रम् । धाराः । द्रविणस्य । मे । दुहाम् । ध्रुवाऽइव । धेनुः । अनपऽस्फुरन्ती ॥ ४५ ॥

यस्ते सपौ वृश्चिकस्तृष्टदंश्मा हेमन्तजब्धो भृमलो गुहा शये ।

किमिर्जिन्वत् पृथिवि यद्यदेजति प्रावृषिं तन्नः सर्पन्मोप सृपद् यच्छिवं

तेन नो मृड ॥ ४६ ॥

यः । ते । सर्पः । वृश्चिकः । तृष्टऽदंश्मा । हेमन्तऽजब्धः । भृमलः । गुहा । शये ।

किमिः । जिन्वत् । पृथिवि । यत्ऽयत् । एजति । प्रावृषिं । तत् । नः । सर्पत् । मा ।

उप । सृपत् । यत् । शिवम् । तेन । नः । मृड ॥ ४६ ॥

ये ते पन्थानो बहवो जनार्यना रथस्य वर्त्मानसश्च यातवे ।

यैः संचरन्त्युभये भद्रपापास्तं पन्थानं जयेमानमित्रमत्स्करं यच्छिवं

तेन नो मृड ॥ ४७ ॥

ये । ते । पन्थानः । बहवः । जनऽअर्यनाः । रथस्य । वर्त्मानः । च । यातवे ।

यैः । सन्ऽचरन्ति । उभये । भद्रऽपापाः । तम् । पन्थानम् । जयेम । अनमित्रम् । अत्-

स्करम् । यत् । शिवम् । तेन । नः । मृड ॥ ४७ ॥

१ A दधातु. २ B B K °पस्पुर°. A E °पस्फर°. ३ R शये. ४ So all our authorities. See Rw. ५ B E वर्त्मानसश्च.

म॒ल्वं वि॒भ्रती गुरु॒भृद् भ॒द्रपा॒पस्य॑ नि॒धनं॑ ति॒तिक्षुः ।

व॒राहे॑ण॒ पृथि॒वी संवि॑दाना सू॒क्राय॑ वि जि॒हीते॑ मृ॒गाय॑ ॥ ४८ ॥

म॒ल्वम् । वि॒भ्रती । गुरु॒भृत् । भ॒द्रपा॒पस्य॑ । नि॒धनम् । ति॒तिक्षुः ।

व॒राहे॑ण॒ । पृथि॒वी । स॒म्वि॑दाना । सू॒क्राय॑ । वि । जि॒हीते॑ । मृ॒गाय॑ ॥ ४८ ॥

ये त आ॒र॒ण्याः प॒शवो॑ मृ॒गा वने॑ हि॒ताः सि॒हा व्या॒घ्राः पु॒रुषा॑दुश्चर॒न्ति ।

उ॒लं वृ॒कं पृथि॒वि दु॒च्छुना॑मि॒त ऋ॒क्षीकां॑ रक्षो॒ अप॑ बा॒धया॑स्मत् ॥ ४९ ॥

ये । ते । आ॒र॒ण्याः । प॒शवः॑ । मृ॒गाः । वने॑ । हि॒ताः । सि॒हाः । व्या॒घ्राः । पु॒रुषा॑दुश्चर॒न्ति ।

उ॒लम् । वृ॒कम् । पृथि॒वि । दु॒च्छुना॑म् । इ॒तः । ऋ॒क्षीका॑म् । रक्षः॑ । अप॑ । बा॒धय॑ । अ॒स्मत् ॥ ४९ ॥

ये ग॒न्ध॒र्वा अ॒प्सर॒सो ये चा॒रायाः॑ कि॒मीदि॑नः ।

पि॒शा॒चान्त॑सर्वा रक्षो॑सि॒ तान॒स्मद् भू॒मे याव॑य ॥ ५० ॥ (५)

ये । ग॒न्ध॒र्वाः । अ॒प्सर॒सः । ये । च । अ॒रायाः॑ । कि॒मीदि॑नः ।

पि॒शा॒चान् । सर्वा॑ । रक्षो॑सि । तान् । अ॒स्मद् । भू॒मे । याव॑य ॥ ५० ॥ (५)

यां द्वि॒पादः॑ प॒क्षिणः॑ स॒ंपत॑न्ति हं॒साः सु॒पर्णाः॑ श॒कुना॑ वयांसि ।

यस्यां॑ वा॒तो मा॒तरि॒श्वेय॑ते रजांसि॑ कृ॒ण्वंश्च॒यव॑यंश्च वृ॒क्षान् ।

वा॒तस्य॑ प्र॒वामु॑प॒वामनु॑ वा॒त्यर्चिः॑ ॥ ५१ ॥

याम् । द्वि॒पादः॑ । प॒क्षिणः॑ । स॒म्पत॑न्ति । हं॒साः । सु॒पर्णाः॑ । श॒कुनाः॑ । वयांसि॑ ।

यस्याम् । वा॒तः । मा॒तरि॒श्वा । ई॒यते॑ । रजांसि॑ । कृ॒ण्वन् । च॒यव॑यन् । च । वृ॒क्षान् ।

वा॒तस्य॑ । प्र॒वाम् । उप॒वाम् । अनु॑ । वा॒ति । अ॒र्चिः ॥ ५१ ॥

यस्यां॑ कृ॒णम॑रुणं च संहि॑ते अ॒होरा॒त्रे वि॒हिते॑ भू॒म्याम॑धि ।

व॒र्षेण॑ भू॒मिः पृथि॒वी वृ॒तावृ॑ता सा नो॑ दधातु भ॒द्रया॑ प्रि॒ये धाम॑निधा॒मनि॑ ॥ ५२ ॥

१ P मल्वम्. We with P J Cp. २ B B रक्षो. K V Dc Cs Cp रक्षोप. We with ACD
E K R S. ३ P ते । ४ P P कान् । We with J Cp. ५ P सर्वाः । ६ K K V
Dc द्विपादः. ७ A B D E C S चययंश्च.

यस्याम् । कृष्णम् । अरुणम् । च । संहिते इति सम्ऽहिते । अहोरात्रे इति । विहिते इति
विऽहिते । भूम्याम् । अधि ।

वर्षेण । भूमिः । पृथिवी । वृता । आऽवृता । सा । नः । दधातु । मद्रया । प्रिये । धाम-
निऽधामनि ॥ ५२ ॥

द्यौश्च म इदं पृथिवी चान्तरिक्षं च मे व्यचः ।

अग्निः सूर्य आपो मेधां विश्वे देवाश्च सं ददुः ॥ ५३ ॥

द्यौः । च । मे । इदम् । पृथिवी । च । अन्तरिक्षम् । च । मे । व्यचः ।

अग्निः । सूर्यः । आपः । मेधाम् । विश्वे । देवाः । च । सम् । ददुः ॥ ५३ ॥

अहमस्मि सहमान उत्तरो नाम भूम्याम् ।

अभीषाडस्मि विश्वाषाडाशामाशां विषासहिः ॥ ५४ ॥

अहम् । अस्मि । सहमानः । उत्तरः । नाम । भूम्याम् ।

अभीषाट् । अस्मि । विश्वाषाट् । आशाम्ऽआशाम् । विऽससहिः ॥ ५४ ॥

अदो यद् देवि प्रथमाना पुरस्ताद् देवैरुक्ता व्यसर्पो महित्वम् ।

आ त्वां सुभूतमविशत् तदानीमकल्पयथाः प्रदिशश्चतस्रः ॥ ५५ ॥

अदः । यत् । देवि । प्रथमाना । पुरस्तात् । देवैः । उक्ता । विऽअसर्पः । महिऽत्वम् ।

आ । त्वा । सुऽभूतम् । अविशत् । तदानीम् । अकल्पयथाः । प्रऽदिशः । चतस्रः ॥ ५५ ॥

ये ग्रामा यदरण्यं याः सभा अधि भूम्याम् ।

ये संग्रामाः समितयस्तेषु चारु वदेम ते ॥ ५६ ॥

ये । ग्रामाः । यत् । अरण्यम् । याः । सभाः । अधि । भूम्याम् ।

ये । सम्ऽग्रामाः । सम्ऽइतयः । तेषु । चारु । वदेम । ते ॥ ५६ ॥

अश्व इव रजो दुधुवे वि तान् जनान् य आक्षियन् पृथिवीं यादजायत ।

मन्द्राग्रेत्वंरी भुवनस्य गोपा वनस्पतीनां गृभिरोषधीनाम् ॥ ५७ ॥

अश्वऽइव । रजः । दुधुवे । वि । तान् । जनान् । ये । आऽअक्षियन् । पृथिवीम् । यात् ।
अजायत ।

१ P आऽवृत्ता । २ J P उक्ताः । ३ B अधि । ४ B समिधयं । R समितं । All other
authorities have समितयं । P J सम्ऽइतयः । Cp सम्ऽइतयः । changed into सम्ऽइ-
तयः । We with P.

मन्द्रा । अग्रऽइत्वंरी । भुवन्स्य । गोपाः । वनस्पतीनाम् । गृभिः । ओषधीनाम् ॥ ५७ ॥

यद् वदामि मधुमत् तद् वदामि यदीक्षे तद् वनन्ति मा ।

विषीमानसि जूतिमानवान्यान् हन्मि दोधतः ॥ ५८ ॥

यत् । वदामि । मधुऽमत् । तत् । वदामि । यत् । ईक्षे । तत् । वनन्ति । मा ।

त्विविऽमान् । अस्मि । जूतिऽमान् । अव । अन्यान् । हन्मि । दोधतः ॥ ५८ ॥

शन्तिवा सुरभिः स्योना कीलालोभी पर्यस्वती ।

भूमिरधि ब्रवीतु मे पृथिवी पर्यसा सह ॥ ५९ ॥

शन्तिऽवा । सुरभिः । स्योना । कीलालऽऊभी । पर्यस्वती ।

भूमिः । अधि । ब्रवीतु । मे । पृथिवी । पर्यसा । सह ॥ ५९ ॥

यामन्वैच्छद्विषा विश्वकर्मान्तरर्णवे रजसि प्रविष्टाम् ।

भुजिष्यै पात्रं निहितं गुहा यदाविभोगे अभवन्मातृमज्जः ॥ ६० ॥

याम् । अनुऽपेच्छत् । ह्विषा । विश्वऽकर्मा । अन्तः । अर्णवे । रजसि । प्रऽविष्टाम् ।

भुजिष्यमि । पात्रम् । निऽहितम् । गुहा । यत् । आविः । भोगे । अभवत् । मातृम-
ज्जः ॥ ६० ॥

त्वमस्यावपनी जनानामदितिः कामदुघा पप्रथाना ।

यत् ते जनं तत् त आ पूरयाति प्रजापतिः प्रथमजा ऋतस्य ॥ ६१ ॥

त्वम् । असि । आऽवपनी । जनानाम् । अदितिः । कामऽदुघा । पप्रथाना ।

यत् । ते । जनम् । तत् । ते । आ । पूरयाति । प्रजाऽपतिः । प्रथमऽजाः । ऋतस्य ॥ ६१ ॥

उपस्थास्ते अनमीवा अयक्ष्मा अस्मभ्यं सन्तु पृथिवि प्रसूताः ।

दीर्घं न आयुः प्रतिबुध्यमाना वयं तुभ्यं बलिहृतः स्याम ॥ ६२ ॥

उपऽस्थाः । ते । अनमीवाः । अयक्ष्माः । अस्मभ्यम् । सन्तु । पृथिवि । प्रऽसूताः ।

दीर्घम् । नः । आयुः । प्रतिऽबुध्यमानाः । वयम् । तुभ्यम् । बलिऽहृतः । स्याम ॥ ६२ ॥

भूमे मातर्नि धेहि मा भद्रया सुप्रतिष्ठितम् ।

१ K वदानि. २ A D E K K̄ S̄ V Dc Cs P P̄ J वदानि. We with B C R Cp. ३ A R °त्तद°. ४ P शितिऽवा । We with P̄ J Cp. ५ P P̄ °ऊभी । We with J Cp. ६ A B B̄ C D E K K̄ R̄ S̄ Dc Cs ३. We with V.

संविदना दिवा कवे श्रियां मा धेहि भूत्याम् ॥ ६३ ॥ (६)

भूमे । मातः । नि । धेहि । मा । भद्रया । सुऽप्रतिस्थितम् ।

सम्ऽविदना । दिवा । कवे । श्रियाम् । मा । धेहि । भूत्याम् ॥ ६३ ॥ (६)

प्रथमेनुवाके प्रथमं सूक्तम् ॥

इति प्रथमोनुवाकः ॥

क्रव्याद् नाम योमिस्तद्विषयं सूक्तम् एतत् । त्रयोमयो भवन्ति । आमात्क्रव्याद्व्यवाह इति । आमम् अपक्वम् अत्तीति आमाद् लौकिकोमिः “येनेदं मनुष्याः पक्त्वाभ्रन्ति” इति शतपथे [१. २. १. ४] । क्रव्यं शवदाहे मांसम् अत्तीति क्रव्याद् घोरस्वरूपश्चितामिः पित्र्यः “येन पुरुषं दहन्ति स क्रव्याद्” इति तत्रैव । हव्यं पक्वं देवयजन आहुतम् अन्नम् अत्तीति वा देवान् प्रति तदन्नं वहतीति वा समिद्धो हव्यवाद् यागयोग्योमिः । आमात्क्रव्यादौ यागयोग्यौ न भवतः । अत्र क्रव्यादं घोरस्वरूपम् अभिम् अनुलक्ष्य सूक्तं प्रवर्तते । न केवलं क्रव्याच्छवदाहे शवमांसम् अस्ति अपि तु घोरत्वाद् यक्ष्मादीन् बहून् रोगान् मृत्युं च बहुविधम् आवहति । तथैव नानापत्कारको भवति । तास्ता आपदस्तास्तान् रोगांस्तं च मृत्युं सूक्तकर्ता प्रार्थनया परिहारयति । अपि च क्रव्यादो यद् घोरं रूपं तेन स शत्रून् मारयत्विति प्रार्थयते । सर्वाणि पापानि क्रव्याद् अपहरत्वित्याशास्ते । तथैव क्रव्यादो नाशाय गार्हपत्यसामेः प्रार्थना । क्रव्यादोमेर्ये पर्युपासकास्ते नाशमाप्नुवन्तीत्याह ॥

सांप्रदायिकाः क्रव्याच्छमने विनियुजते । क्रव्यादं शमयिष्यन् क्रव्याच्छमनकामः कौशिकेनोक्तप्रकारेण कर्म करोति । तत् सर्वं “पित्र्यमग्निं शमयिष्यन् ज्येष्ठस्य चाविभक्तिनः” इत्यादि नवमेध्याये चतुर्थकाण्डिकां यावत् प्रपञ्चितं द्रष्टव्यम् ॥

नडमा रोह न ते अत्र लोक इदं सीसं भागधेयं त एहि ।

यो गोषु यक्ष्मः पुरुषेषु यक्ष्मस्तेन त्वं साकर्मधराङ् परैहि ॥ १ ॥

नडम् । आ । रोह । न । ते । अत्र । लोकः । इदम् । सीसम् । भागऽधेयम् । ते । आ । इहि । यः । गोषु । यक्ष्मः । पुरुषेषु । यक्ष्मः । तेन । त्वम् । साकर्म । अधराङ् । परा । इहि ॥ १ ॥

अघशंसदुःशंसाभ्यां करेणानुकरेण च ।

यक्ष्मं च सर्वं तेनेतो मृत्युं च निरजामसि ॥ २ ॥

अघशंसऽदुःशंसाभ्याम् । करेण । अनुऽकरेण । च ।

यक्ष्मम् । च । सर्वम् । तेन । इतः । मृत्युम् । च । निः । अजामसि ॥ २ ॥

निरितो मृत्युं निरैति निररातिमजामसि ।

यो नो द्वेष्टि तमेद्व्यग्ने अक्रव्याद् यमुं द्विष्मस्तमुं ते प्र सुवामसि ॥ ३ ॥

निः । इतः । मृत्युम् । निऽक्रतिम् । निः । अरातिम् । अजामसि ।

यः । नः । द्वेष्टि । तम् । अद्वि । अग्ने । अक्रव्यऽअत् । यम् । ऊं इति । द्विष्मः । तम् ।

ऊं इति । ते । प्र । सुवामसि ॥ ३ ॥

१ ABBCE तमच्चग्ने. DKKRŠ V Dc Cs तमच्चग्ने. PPJV Cp अधि । The correction is obvious. See Whitney's Index. २ P P Cp अक्रव्यऽअत् । We with J.

यद्यग्निः क्रव्याद् यदि वा व्याघ्रं इमं गोष्ठं प्रविवेशान्योकाः ।

तं माषाज्यं कृत्वा प्र हिणोमि दूरं स गच्छत्वप्सुषदोप्यग्नीन् ॥ ४ ॥

यदि । अग्निः । क्रव्यऽअत् । यदि । वा । व्याघ्रः । इमम् । गोऽस्थम् । प्रऽविवेश । अ-
निऽओकाः ।

तम् । माषऽआज्यम् । कृत्वा । प्र । हिणोमि । दूरम् । सः । गच्छतु । अप्सुऽसदः ।
अपि । अग्नीन् ॥ ४ ॥

यत् त्वा क्रुद्धाः प्रचक्रुर्मन्युना पुरुषे मृते ।

सुकल्पमग्ने तत् त्वया पुनस्त्वोदीपयामसि ॥ ५ ॥

यत् । त्वा । क्रुद्धाः । प्रऽचक्रुः । मन्युना । पुरुषे । मृते ।

सुऽकल्पम् । अग्ने । तत् । त्वया । पुनः । त्वा । उत् । दीपयामसि ॥ ५ ॥

पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः पुनर्ब्रह्मा वसुनीतिरग्ने ।

पुनस्त्वा ब्रह्मणस्पतिराधाद् दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ॥ ६ ॥

पुनः । त्वा । आदित्याः । रुद्राः । वसवः । पुनः । ब्रह्मा । वसुऽनीतिः । अग्ने ।

पुनः । त्वा । ब्रह्मणः । पतिः । आ । अधात् । दीर्घायुऽत्वाय । शतऽशारदाय ॥ ६ ॥

यो अग्निः क्रव्यात् प्रविवेश नो गृहमिमं पश्यन्नितरं जातवेदसम् ।

तं हरामि पितृयज्ञाय दूरं स घर्ममिन्धां परमे सधस्थे ॥ ७ ॥

यः । अग्निः । क्रव्यऽअत् । प्रऽविवेश । नः । गृहम् । इमम् । पश्यन् । इतरम् । जा-
तऽवेदसम् ।

तम् । हरामि । पितृऽयज्ञाय । दूरम् । सः । घर्मम् । इन्धाम् । परमे । सधऽस्थे ॥ ७ ॥

क्रव्यादमग्निं प्र हिणोमि दूरं यमराज्ञो गच्छतु रिप्रवाहः ।

इहायमितरो जातवेदा देवो देवेभ्यो हव्यं वहतु प्रजानन् ॥ ८ ॥

क्रव्यऽअदम् । अग्निम् । प्र । हिणोमि । दूरम् । यमऽराज्ञः । गच्छतु । रिप्रऽवाहः ।

इह । अयम् । इतरः । जातऽवेदाः । देवः । देवेभ्यः । हव्यम् । वहतु । प्रऽजानन् ॥ ८ ॥

क्रव्यादमग्निमिषितो हरामि जनान् हंहन्तं वज्रेण मृत्युम् ।

१ So all our authorities. See Rw. २ B D E C's 'षदो'. ३ All our Mss. omit क्र-
व्यादम्. But it is to be understood as usual, as verses 8 and 10 begin with it. But
the fact that K V omit it shows that the tradition of this Veda is derived from
Mss. and is not strictly oral as it should always be. Though the Mss. omit
repeated words the reciters do not.

नि तं शास्त्रिं गार्हपत्येन विद्वान् पितॄणां लोकेपि भागो अस्तु ॥ ९ ॥

क्रव्यऽअर्दम् । अग्निम् । इषितः । हरामि । । जनान् । दृंहन्तम् । वज्रेण । मृत्युम् ।

नि । तम् । शास्त्रि । गार्हऽपत्येन । विद्वान् । पितॄणाम् । लोके । अपि । भागः । अस्तु ॥ ९ ॥

क्रव्यादमग्निं शशमानमुक्थ्यं प्र हिणोमि पथिभिः पितृयाणैः ।

मा देवयानैः पुनरा गा अत्रैवैधि पितॄषु जागृहि त्वम् ॥ १० ॥ (७)

क्रव्यऽअर्दम् । अग्निम् । शशमानम् । उक्थ्यम् । प्र । हिणोमि । पथिभिः । पितॄयानैः ।

मा । देवऽयानैः । पुनः । आ । गाः । अत्र । एव । एधि । पितॄषु । जागृहि । त्वम् ॥ १० ॥ (७)

समिन्धते संकसुकं स्वस्तये शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः ।

जहाति रिप्रमत्येन एति समिद्धो अग्निः सुपुना पुनाति ॥ ११ ॥

सम् । इन्धते । सम्ऽकसुकम् । स्वस्तये । शुद्धाः । भवन्तः । शुचयः । पावकाः ।

जहाति । रिप्रम् । अति । एनः । एति । सम्ऽइद्धः । अग्निः । सुऽपुना । पुनाति ॥ ११ ॥

देवो अग्निः संकसुको दिवस्पृष्ठान्यारुहत् ।

मुच्यमानो निरेणसोमोगसौ अशस्त्याः ॥ १२ ॥

देवः । अग्निः । सम्ऽकसुकः । दिवः । पृष्ठानि । आ । अरुहत् ।

मुच्यमानः । निः । एनसः । अमोक् । अस्मान् । अशस्त्याः ॥ १२ ॥

अस्मिन् वयं संकसुके अग्नौ रिप्राणि मृज्महे ।

अभूम यज्ञियाः शुद्धाः प्र ण आयूषि तारिषत् ॥ १३ ॥

अस्मिन् । वयम् । सम्ऽकसुके । अग्नौ । रिप्राणि । मृज्महे ।

अभूम । यज्ञियाः । शुद्धाः । प्र । णः । आयूषि । तारिषत् ॥ १३ ॥

संकसुको विकसुको निर्ऋथो यश्च निस्वरः ।

ते ते यद्मं सवेदसो दूराद् दूरमनीनशर्न ॥ १४ ॥

१ R शास्त्रि. २ B C अपि for °पि. ३ A B B C D E R S Dc Cs ३. We with K K V. ४ C R Dc निरेणसो. ५ R E °गसौ. ६ B मृज्महे. ७ A B C E K K R P J तारिषत्. We with D S V Dc Cs P Cp. ८ R E Dc Cp निःस्वरः. We with A B C D K K S V Cs P P J. ९ All our saṁhitā authorities have °नीनशं. And so the pada authorities too except J P Cp which have °नीनशम् ।

सम्ऽकसुकः । विऽकसुकः । निऽऽकथः । यः । च । निऽऽस्वरः ।

ते । ते । यक्ष्मम् । सऽवैदसः । दुरात् । दुरम् । अनीनशन् ॥ १४ ॥

यो नो अश्वेषु वीरेषु यो नो गोघ्नजाविषु ।

क्रव्यादं निर्णुदामसि यो अग्निर्जनयोपनः ॥ १५ ॥

यः । नः । अश्वेषु । वीरेषु । यः । नः । गोषु । अजऽअविषु ।

क्रव्यऽअदम् । निः । नुदामसि । यः । अग्निः । जनऽयोपनः ॥ १५ ॥

अन्येभ्यस्त्वा पुरुषेभ्यो गोभ्यो अश्वेभ्यस्त्वा ।

निः क्रव्यादं नुदामसि यो अग्निर्जीवितयोपनः ॥ १६ ॥

अन्येभ्यः । त्वा । पुरुषेभ्यः । गोभ्यः । अश्वेभ्यः । त्वा ।

निः । क्रव्यऽअदम् । नुदामसि । यः । अग्निः । जीवितऽयोपनः ॥ १६ ॥

यस्मिन् देवा अमृजत यस्मिन् मनुष्या उत ।

तस्मिन् घृतस्तावो मृष्टा त्वमग्ने दिवं रुहं ॥ १७ ॥

यस्मिन् । देवाः । अमृजत । यस्मिन् । मनुष्याः । उत ।

तस्मिन् । घृतऽस्तावः । मृष्टा । आ । त्वम् । अग्ने । दिवम् । रुहं ॥ १७ ॥

समिद्धो अग्न आहुत स नो माभ्यपक्रमीः ।

अत्रैव दीदिहि द्यवि ज्योक् च सूर्ये दृशे ॥ १८ ॥

सम्ऽइन्द्रः । अग्ने । आऽहुत । सः । नः । मा । अभिऽअपक्रमीः ।

अत्र । एव । दीदिहि । द्यवि । ज्योक् । च । सूर्यम् । दृशे ॥ १८ ॥

सीसे मृड्ढं नडे मृड्ढमग्नौ संकसुके च यत् ।

अथो अव्यां रामायां शीर्षक्तिमुपबर्हणे ॥ १९ ॥

सीसे । मृड्ढम् । नडे । मृड्ढम् । अग्नौ । सम्ऽकसुके । च । यत् ।

अथो इति । अव्याम् । रामायाम् । शीर्षक्तिम् । उपऽबर्हणे ॥ १९ ॥

सीसे मलं सादयित्वा शीर्षक्तिमुपबर्हणे ।

१ B न. २ A B D S Cs निष्क°. We with B C E K K R V Dc. ३ All our authorities अमृजत, except J which has अमृजत, corrected into अमृजत । ४ A B D K K S V Dc Cs रुहः. P P J रुहः । We with B C E R Cp. ५ P मा । ६ P मृड्ढम् ।

अव्यामसिक्त्यां मृष्टा शुद्धा भवत यज्ञियाः ॥ २० ॥ (८)

सीसे । मलम् । सादयित्वा । शीर्षक्तिम् । उपऽबर्हणे ।

अव्याम् । असिक्त्याम् । मृष्टा । शुद्धाः । भवत । यज्ञियाः ॥ २० ॥ (८)

परं मृत्यो अनु परेहि पन्थां यस्त एष इतरो देवयानात् ।

चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवीमीहेमे वीरा बहवो भवन्तु ॥ २१ ॥

परम् । मृत्यो इति । अनु । परा । इहि । पन्थाम् । यः । ते । एषः । इतरः । देवऽयानात् ।

चक्षुष्मते । शृण्वते । ते । ब्रवीमि । इह । इमे । वीराः । बहवः । भवन्तु ॥ २१ ॥

इमे जीवा वि मृतैराववृत्रन्नभूद् भद्रा देवहूतिर्नो अद्य ।

प्राञ्चो अगाम नृतये हसाय सुवीरासो विदथमा वदेम ॥ २२ ॥

इमे । जीवाः । वि । मृतैः । आ । अववृत्रन् । अभूत् । भद्रा । देवऽहूतिः । नः । अद्य ।

प्राञ्चः । अगाम । नृतये । हसाय । सुऽवीरासः । विदथम् । आ । वदेम ॥ २२ ॥

इमं जीवेभ्यः परिधिं दधामि मैषां नु गादपरो अर्थमेतम् ।

शतं जीवन्तः शरदः पुरुचीस्तिरो मृत्युं दधतां पर्वतेन ॥ २३ ॥

इमम् । जीवेभ्यः । परिऽधिम् । दधामि । मा । एषाम् । नु । गात् । अपरः । अर्थम् । एतम् ।

शतम् । जीवन्तः । शरदः । पुरुचीः । तिरः । मृत्युम् । दधताम् । पर्वतेन ॥ २३ ॥

आ रोहतायुर्जरसं वृणाना अनुपूर्वं यतमाना यति स्थ ।

तान् वस्त्वष्टां सुजनिमा सजोषाः सर्वमार्युर्नयतु जीवनाय ॥ २४ ॥

आ । रोहत । आयुः । जरसम् । वृणानाः । अनुऽपूर्वम् । यतमानाः । यति । स्थ ।

तान् । वः । त्वष्टा । सुऽजनिमा । सऽजोषाः । सर्वम् । आर्युः । नयतु । जीवनाय ॥ २४ ॥

यथाहान्यनुपूर्वं भवन्ति यथर्तव ऋतुभिर्यन्ति साकम् ।

यथा न पूर्वमपरो जहात्येवा धातरायूषि कल्पयैषाम् ॥ २५ ॥

यथा । अहानि । अनुऽपूर्वम् । भवन्ति । यथा । ऋतवः । ऋतुऽभिः । यन्ति । साकम् ।

यथा । न । पूर्वम् । अपरः । जहाति । एव । धातः । आयूषि । कल्पय । एषाम् ॥ २५ ॥

१ B देवयानान्. २ P मृत्यो० । ३ B R विमृतै०. ४ A D K K̄ S̄ V Dc Cs Cp यदि.
E °ति changed to °दि. We with B C R P P̄ J.

अश्मन्वती रीयते सं रभध्वं वीर्यध्वं प्र तरता सखायः ।

अत्रा जहीत ये असन् दुरेवा अनमीवानुत्तरेमाभि वाजान् ॥ २६ ॥

अश्मन्ऽवती । रीयते । सम् । रभध्वम् । वीर्यध्वम् । प्र । तरत । सखायः ।

अत्र । जहीत । ये । असन् । दुःऽएवाः । अनमीवान् । उत् । तरेम् । अभि । वाजान् ॥ २६ ॥

उत्तिष्ठता प्र तरता सखायोश्मन्वती नदी स्यन्दत इयम् ।

अत्रा जहीत ये असन्नशिवाः शिवान्स्योनानुत्तरेमाभि वाजान् ॥ २७ ॥

उत् । तिष्ठत । प्र । तरत । सखायः । अश्मन्ऽवती । नदी । स्यन्दते । इयम् ।

अत्र । जहीत । ये । असन् । अशिवाः । शिवान् । स्योनान् । उत् । तरेम् । अभि । वा-
जान् ॥ २७ ॥

वैश्वदेवीं वर्चस आ रभध्वं शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः ।

अतिक्रामन्तो दुरिता पदानि शतं हिमाः सर्ववीरा मदेम ॥ २८ ॥

वैश्वऽदेवीम् । वर्चसे । आ । रभध्वम् । शुद्धाः । भवन्तः । शुचयः । पावकाः ।

अतिऽक्रामन्तः । दुःऽइता । पदानि । शतम् । हिमाः । सर्वऽवीराः । मदेम् ॥ २८ ॥

उदीचीनैः पथिभिर्वायुमङ्गिरतिक्रामन्तोर्वरान् परैभिः ।

त्रिः सप्त कृत्व ऋषयः परेता मृत्युं प्रत्यौहन् पदयोपनेन ॥ २९ ॥

उदीचीनैः । पथिभिः । वायुमत्ऽभिः । अतिऽक्रामन्तः । अवरान् । परैभिः ।

त्रिः । सप्त । कृत्वः । ऋषयः । पराऽइताः । मृत्युम् । प्रति । औहन् । पदऽयोपनेन ॥ २९ ॥

मृत्योः पदं योपयन्त एत द्राघीय आयुः प्रतरं दधानाः ।

आसीना मृत्युं नुदता सधस्थेथ जीवासो विदथमा वदेम ॥ ३० ॥ (९)

मृत्योः । पदम् । योपयन्तः । आ । इत । द्राघीयः । आयुः । प्रऽतरम् । दधानाः ।

आसीनाः । मृत्युम् । नुदत । सधऽस्थे । अथ । जीवासः । विदथम् । आ । वदेम् ॥ ३० ॥ (९)

इमा नारीरविधवाः सुपत्नीराज्जनेन सर्पिषा सं स्पृशन्ताम् ।

अनश्रवो अनमीवाः सुरत्ना आ रोहन्तु जनयो योनिमग्रे ॥ ३१ ॥

इमाः । नारीः । अविधवाः । सुऽपत्नीः । आऽअज्जनेन । सर्पिषा । सम् । स्पृशन्ताम् ।

अ॒न॒श्र॒वः । अ॒न॒मी॒वाः । सु॒ऽर॒त्ताः । आ । रो॒ह॒न्तु । ज॒न॒यः । यो॒नि॒म् । अ॒ग्ने ॥ ३१ ॥

व्या॒क॒रो॒मि ह॒वि॒षा॒हमे॒तौ तौ ब्र॒ह्म॒णा व्य॑हं क॒ल्प॒यामि ।

स्व॒धां पि॒तृ॒भ्यो अ॒ज॒रां कृ॒णो॒मि दी॒र्घे॒णायु॑षा॒ समि॒माने॑त्सृ॒जामि ॥ ३२ ॥

वि॒ऽआ॒क॒रो॒मि । ह॒वि॒षा । अ॒हम् । ए॒तौ । तौ । ब्र॒ह्म॒णा । वि । अ॒हम् । क॒ल्प॒यामि ।

स्व॒धाम् । पि॒तृ॒भ्यः । अ॒ज॒राम् । कृ॒णो॒मि । दी॒र्घे॒ण । आ॒यु॑षा । स॒म् । इ॒मान् । सृ॒जामि ॥ ३२ ॥

यो नो॑ अ॒ग्निः पि॒त॒रो ह॒त्स्व॑न्त॒रावि॒वेशा॑मृ॒तो म॒र्त्येषु॑ ।

म॒र्य्यहं॑ तं परि॑ गृ॒ह्णामि॑ दे॒वं मा सो अ॒स्मान् द्वि॑क्ष॒त मा व॒यं तम् ॥ ३३ ॥

यः । नः । अ॒ग्निः । पि॒त॒रः । ह॒त्स्व॑ऽसु । अ॒न्तः । आ॒ऽवि॒वेशः । अ॒मृ॒तः । म॒र्त्येषु॑ ।

म॒र्य्यि । अ॒हम् । तम् । परि॑ । गृ॒ह्णामि॑ । दे॒वम् । मा । सः । अ॒स्मान् । द्वि॑क्ष॒त । मा । व॒-

यम् । तम् ॥ ३३ ॥

अ॒पा॒वृ॒त्य गा॒र्हप॑त्यात् क॒व्या॒दा प्रे॑तं दक्षि॒णा ।

प्रि॒यं पि॒तृ॒भ्य आ॒त्म॒ने ब्र॒ह्म॒भ्यः कृ॒णु॒ता प्रि॒यम् ॥ ३४ ॥

अ॒प॒ऽआ॒वृ॒त्य । गा॒र्ह॑ऽप॒त्यात् । क॒व्य॑ऽअ॒दा । प्र । इ॒त् । द॒क्षि॒णा ।

प्रि॒यम् । पि॒तृ॒भ्यः । आ॒त्म॒ने । ब्र॒ह्म॑ऽभ्यः । कृ॒णु॒त । प्रि॒यम् ॥ ३४ ॥

द्वि॒भा॒ग॒ध॒नमा॑दाय प्र क्षि॒णात्य॑व॒र्त्या ।

अ॒ग्निः पु॒त्रस्य॑ ज्येष्ठस्य॑ यः क॒व्या॒दनिरा॑हितः ॥ ३५ ॥

द्वि॒भा॒ग॒ऽध॒नम् । आ॒ऽदा॒य । प्र । क्षि॒णा॒ति । अ॒व॒र्त्या ।

अ॒ग्निः । पु॒त्रस्य॑ । ज्येष्ठस्य॑ । यः । क॒व्य॑ऽअ॒त् । अ॒ग्निः॑ऽआ॒हि॒तः ॥ ३५ ॥

यात् कृ॒षते॑ यद् व॒नुते॑ यच्च॑ व॒स्त्रेन॑ वि॒न्दते॑ ।

सर्वं॑ म॒र्त्यस्य॑ तन्नास्ति॑ क॒व्या॒च्चेद॑निरा॒हितः ॥ ३६ ॥

यात् । कृ॒षते॑ । यत् । व॒नुते॑ । यत् । च॒ । व॒स्त्रेन॑ । वि॒न्दते॑ ।

सर्वम् । म॒र्त्यस्य॑ । तत् । न । अ॒स्ति॑ । क॒व्य॑ऽअ॒त् । च॒ । इ॒त् । अ॒ग्निः॑ऽआ॒हि॒तः ॥ ३६ ॥

१ A B B C D E R S Dc Cs ३ for १. We with K K V. २ A B K K V Dc °मां स्-
जामि. ३ E पित॒रो. K पित॒रो. ४ A B C D E R S Cs ३. We with K K V Dc. ५ A
म॒र्त्येषु. ६ K V °दा॒त्प्रे॒त. ७ C R Cs P व॒स्त्रेन. We with A B D E K K S V Dc P J
Cp. ८ A B D Cs क॒व्या॒च्चे°. ९ P J V Cp अस्ति । We with P.

अश्मन्वती रीयते सं रभध्वं वीर्यध्वं प्र तरता सखायः ।

अत्रा जहीत ये असन् दुरेवा अनमीवानुत्तरेमाभि वाजान् ॥ २६ ॥

अश्मन्ऽवती । रीयते । सम् । रभध्वम् । वीर्यध्वम् । प्र । तरत । सखायः ।

अत्र । जहीत । ये । असन् । दुःऽएवाः । अनमीवान् । उत् । तरेम । अभि । वाजान् ॥ २६ ॥

उत्तिष्ठता प्र तरता सखायोश्मन्वती नदी स्यन्दत इयम् ।

अत्रा जहीत ये असन्नशिवाः शिवान्त्स्योनानुत्तरेमाभि वाजान् ॥ २७ ॥

उत् । तिष्ठत । प्र । तरत । सखायः । अश्मन्ऽवती । नदी । स्यन्दते । इयम् ।

अत्र । जहीत । ये । असन् । अशिवाः । शिवान् । स्योनान् । उत् । तरेम । अभि । वा-
जान् ॥ २७ ॥

वैश्वदेवीं वर्चस आ रभध्वं शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः ।

अतिक्रामन्तो दुरिता पदानि शतं हिमाः सर्ववीरा मदेम ॥ २८ ॥

वैश्वऽदेवीम् । वर्चसे । आ । रभध्वम् । शुद्धाः । भवन्तः । शुचयः । पावकाः ।

अतिऽक्रामन्तः । दुःऽइता । पदानि । शतम् । हिमाः । सर्वऽवीराः । मदेम ॥ २८ ॥

उदीचीनैः पथिभिर्वायुमङ्गिरतिक्रामन्तोर्वरान् परेभिः ।

त्रिः सप्त कृत्व ऋषयः परेता मृत्युं प्रत्यौहन् पदयोपनेन ॥ २९ ॥

उदीचीनैः । पथिऽभिः । वायुमत्ऽभिः । अतिऽक्रामन्तः । अवरान् । परेभिः ।

त्रिः । सप्त । कृत्वः । ऋषयः । पराऽइताः । मृत्युम् । प्रति । औहन् । पदऽयोपनेन ॥ २९ ॥

मृत्योः पदं योपयन्त एत द्राघीय आयुः प्रतरं दधानाः ।

आसीना मृत्युं नुदता सधस्थेथ जीवासो विदथमा वदेम ॥ ३० ॥ (९)

मृत्योः । पदम् । योपयन्तः । आ । इत । द्राघीयः । आयुः । प्रऽतरम् । दधानाः ।

आसीनाः । मृत्युम् । नुदत । सधऽस्थे । अथ । जीवासः । विदथम् । आ । वदेम ॥ ३० ॥ (९)

इमा नारीरविधवाः सुपत्नीराञ्जनेन सर्पिषा सं स्पृशन्ताम् ।

अनश्रवो अनमीवाः सुरत्ना आ रोहन्तु जनयो योनिमग्रे ॥ ३१ ॥

इमाः । नारीः । अविधवाः । सुऽपत्नीः । आऽअञ्जनेन । सर्पिषा । सम् । स्पृशन्ताम् ।

१ A B R सखायः. २ D येसन्न°. ३ P P °इतः । ४ S D Cs आयुष्प्र°. ५ E सध-
स्थेथ जीवासो.

अ॒न॒श्र॒वः । अ॒न॒मी॒वाः । सु॒ऽर॒त्ताः । आ । रो॒ह॒न्तु । ज॒न॒यः । यो॒नि॒म् । अ॒ग्ने ॥ ३१ ॥

व्या॒करो॒मि ह॒विषा॒हमे॒तौ तौ ब्रह्म॑णा व्य॒हं क॒ल्प॒यामि ।

स्व॒धां पि॒तृभ्यो॑ अ॒जरां॑ कृ॒णोमि॑ दी॒र्घेणा॒युषा॑ स॒मि॒माने॑त्सृ॒जामि ॥ ३२ ॥

वि॒ऽआ॒करो॒मि । ह॒विषा॑ । अ॒हम् । ए॒तौ । तौ । ब्रह्म॑णा । वि । अ॒हम् । क॒ल्प॒यामि ।

स्व॒धाम् । पि॒तृ॒भ्यः । अ॒जरा॑म् । कृ॒णोमि॑ । दी॒र्घेण॑ । आ॒युषा॑ । स॒म् । इ॒मान् । सृ॒जामि ॥ ३२ ॥

यो नो॑ अ॒ग्निः पि॒तरो॑ ह॒त्स्व॒न्तरा॑वि॒वेशा॑मृ॒तो म॒र्त्येषु॑ ।

म॒र्य॒हं तं परि॑ गृ॒ह्णामि॑ दे॒वं मा सो अ॒स्मान् द्वि॒क्षत॑ मा व॒यं तम् ॥ ३३ ॥

यः । नः । अ॒ग्निः । पि॒तरः॑ । ह॒त्स्व॒ऽसु । अ॒न्तः । आ॒ऽवि॒वेश॑ । अ॒मृतः॑ । म॒र्त्येषु॑ ।

म॒र्यि॑ । अ॒हम् । तम् । परि॑ । गृ॒ह्णामि॑ । दे॒वम् । मा । सः । अ॒स्मान् । द्वि॒क्षत॑ । मा । व॒-

यम् । तम् ॥ ३३ ॥

अ॒पा॒वृत्य॑ गा॒र्हप॒त्यात् क्र॒व्यादा॑ प्रे॒तं दक्षि॑णा ।

प्रि॒यं पि॒तृभ्य॑ आ॒त्मने॑ ब्रह्म॒भ्यः कृ॒णुता॑ प्रि॒यम् ॥ ३४ ॥

अ॒प॒ऽआ॒वृत्य॑ । गा॒र्ह॒ऽप॒त्यात् । क्र॒व्य॒ऽअदा॑ । प्र । इ॒त् । द॒क्षि॒णा ।

प्रि॒यम् । पि॒तृ॒भ्यः । आ॒त्मने॑ । ब्रह्म॒भ्यः । कृ॒णुता॑ । प्रि॒यम् ॥ ३४ ॥

द्वि॒भा॒ग॒ध॒नमा॑दा॒य प्र॑ क्षि॒णाय॑व॒र्त्या ।

अ॒ग्निः पु॒त्रस्य॑ ज्येष्ठस्य॒ यः क्र॒व्याद॑नि॒राहितः॑ ॥ ३५ ॥

द्वि॒भा॒ग॒ऽध॒नम् । आ॒ऽदा॒य । प्र । क्षि॒णाति॑ । अ॒व॒र्त्या ।

अ॒ग्निः । पु॒त्रस्य॑ । ज्येष्ठस्य॑ । यः । क्र॒व्य॒ऽअत् । अ॒निः॒ऽआ॒हितः॑ ॥ ३५ ॥

यत् कृ॒षते॑ यद् व॒नुते॑ यच्च॑ व॒स्त्रेन॑ वि॒न्दते॑ ।

सर्व॑ म॒र्त्यस्य॑ तन्नास्ति॒ क्र॒व्याच्चे॑द॒नि॒राहितः॑ ॥ ३६ ॥

यत् । कृ॒षते॑ । यत् । व॒नुते॑ । यत् । च॒ । व॒स्त्रेन॑ । वि॒न्दते॑ ।

सर्व॑म् । म॒र्त्यस्य॑ । तत् । न । अ॒स्ति॒ । क्र॒व्य॒ऽअत् । च॒ । इत् । अ॒निः॒ऽआ॒हितः॑ ॥ ३६ ॥

१ A B B C D E R S Dc Cs ३ for १. We with K K V. २ A B K K V Dc °मां सृ-
जामि. ३ E पितरो. K पितरो. ४ A B C D E R S Cs ३. We with K K V Dc. ५ A
मर्त्येषु. ६ K V °दात्प्रेत. ७ C R Cs P वस्त्रेन. We with A B D E K K S V Dc P J
Cp. ८ A B D Cs क्र॒व्याच्चे°. ९ P J V Cp अस्ति । We with P.

अयज्ञियो हतवर्चा भवति नैनेन हविरत्तवे ।

छिनत्ति कृष्या गोर्धनाद् यं क्रव्यादनुवर्तते ॥ ३७ ॥

अयज्ञियः । हतऽवर्चाः । भवति । न । एनेन । हविः । अत्तवे ।

छिनत्ति । कृष्याः । गोः । धनात् । यम् । क्रव्यऽअत् । अनुऽवर्तते ॥ ३७ ॥

मुहुर्गृध्रैः प्र वदत्याति मर्त्यो नीत्य ।

क्रव्याद् यानग्निरन्तिकादनुविद्वान् वितावति ॥ ३८ ॥

मुहुः । गृध्रैः । प्र । वदति । आतिम् । मर्त्यः । निऽइत्य ।

क्रव्यऽअत् । यान् । अग्निः । अन्तिकात् । अनुऽविद्वान् । विऽतावति ॥ ३८ ॥

ग्राह्या गृहाः सं सृज्यन्ते स्त्रिया यन्म्रियते पतिः ।

ब्रह्मैव विद्वानेष्यो^३ यः क्रव्यादं निरादधत् ॥ ३९ ॥

ग्राह्या । गृहाः । सम् । सृज्यन्ते । स्त्रियाः । यत् । म्रियते । पतिः ।

ब्रह्मा । एव । विद्वान् । एष्यः । यः । क्रव्यऽअदम् । निऽआदधत् ॥ ३९ ॥

यद् रिप्रं शमलं चकृम यच्च दुष्कृतम् ।

आपो मा तस्माच्छुम्भन्वग्नेः संकसुकाच्च यत् ॥ ४० ॥ (१०)

यत् । रिप्रम् । शमलम् । चकृम । यत् । च । दुऽकृतम् ।

आपः । मा । तस्मात् । शुम्भन्तु । अग्नेः । सम्ऽकसुकात् । च । यत् ॥ ४० ॥ (१०)

ता अधरादुदीचीराववृत्रन् प्रजानतीः पथिभिर्देवयानैः ।

पर्वतस्य वृषभस्याधि पृष्ठे नवाश्चरन्ति सरितः पुराणीः ॥ ४१ ॥

ताः । अधरात् । उदीचीः । आ । अववृत्रन् । प्रऽजानतीः । पथिऽभिः । देवऽयानैः ।

पर्वतस्य । वृषभस्य । अधि । पृष्ठे । नवाः । चरन्ति । सरितः । पुराणीः ॥ ४१ ॥

अग्ने अक्रव्यान्निः क्रव्यादं नुदा देवयजनं वह ॥ ४२ ॥

अग्ने । अक्रव्यऽअत् । निः । क्रव्यऽअदम् । नुद् । आ । देवऽयजनम् । वह ॥ ४२ ॥

इमं क्रव्यादा विवेशायं क्रव्यादमन्वगात् ।

१ P भवति । २ P J C P एनेन । ३ B गृहाः. ४ B K १. ५ S ० दधात्. P J निऽआद-
धत् । ६ B B C D c दुऽकृतम्. ७ A D E S C s ० निऽक्रव्यादं. R ० निऽक्रव्यादं. We with
B C K K V D c. ८ P C P अक्रव्यऽअत् । We with J P.

व्याघ्रौ कृत्वा नानानं तं हरामि शिवापरम् ॥ ४३ ॥

इमम् । कृत्वाऽअत् । आ । विवेश । अयम् । कृत्वाऽअदम् । अनु । अगात् ।

व्याघ्रौ । कृत्वा । नानानम् । तम् । हरामि । शिवऽअपरम् ॥ ४३ ॥

अन्तर्धिदेवानां परिधिर्मनुष्याणा-

मग्निर्गाहपत्य उभयानन्तरा श्रितः ॥ ४४ ॥

अन्तःऽधिः । देवानाम् । परिऽधिः । मनुष्याणाम् ।

अग्निः । गाहपत्यः । उभयान् । अन्तरा । श्रितः ॥ ४४ ॥

जीवानामायुः प्र तिर त्वमग्ने पितृणां लोकमपि गच्छन्तु ये मृताः ।

सुगार्हपत्यो वितपन्नरातिमुषामुषां श्रेयसीं धेह्यस्यै ॥ ४५ ॥

जीवानाम् । आयुः । प्र । तिर । त्वम् । अग्ने । पितृणाम् । लोकम् । अपि । गच्छन्तु ।

ये । मृताः ।

सुऽगार्हपत्यः । विऽतपन्न । अरातिम् । उषाम्ऽउषाम् । श्रेयसीम् । धेहि । अस्यै ॥ ४५ ॥

सर्वानग्ने सहमानः सपत्नानैषामूर्जं रयिमस्मासु धेहि ॥ ४६ ॥

सर्वान् । अग्ने । सहमानः । सऽपत्नान् । आ । एषाम् । ऊर्जम् । रयिम् । अस्मासु । धेहि ॥ ४६ ॥

इममिन्द्रं वह्निं पप्रिमन्वारभध्वं स वो निर्वक्षद् दुरितादवद्यात् ।

तेनाप हत शरुमापतन्तं तेन रुद्रस्य परि पातास्ताम् ॥ ४७ ॥

इमम् । इन्द्रम् । वह्निम् । पप्रिमम् । अनुऽआरभध्वम् । सः । वः । निः । वक्षत् । दुऽइतात् ।

अवद्यात् ।

तेन । अप । हत । शरुम् । आऽपतन्तम् । तेन । रुद्रस्य । परि । पात । अस्ताम् ॥ ४७ ॥

अनङ्गाहं स्रवमन्वारभध्वं स वो निर्वक्षद् दुरितादवद्यात् ।

आ रोहत सवितुर्नावमेतां षड्विर्वीभिरमतिं तरेम ॥ ४८ ॥

अनङ्गाहम् । स्रवम् । अनुऽआरभध्वम् । सः । वः । निः । वक्षत् । दुऽइतात् । अवद्यात् ।

आ । रोहत । सवितुः । नावम् । एताम् । षट्सुभिः । उर्वीभिः । अमतिम् । तरेम ॥ ४८ ॥

१ B कृत्वा. २ The *Sarvānukramanī* and the *Panchapaṭalikā* and our *Saṁhitā* authorities do not put an *avasāna* after 'नुष्याणाम्', though of course the *pāda* authorities as usual indicate the end of a *pāda* by a ॥. See Rw. ३ CR उभयान्.

४ K K̄ S V Dc Cs Cp विलपन्न°. We with A B C D E R P P̄ J. ५ P प्रपिमम् ।

६ P आस्ताम् । ७ P स्रवम् ।

अहोरात्रे अन्वेषि विभ्रत क्षेम्यस्तिष्ठन् प्रतरणः सुवीरः ।

अनातुरान्सुमनसस्तल्प विभ्रज्ज्योगेव नः पुरुषगन्धिरेधि ॥ ४९ ॥

अहोरात्रे इति । अनु । एषि । विभ्रत् । क्षेम्यः । तिष्ठन् । प्रतरणः । सुवीरः ।

अनातुरान् । सुमनसः । तल्प । विभ्रत् । ज्योक् । एव । नः । पुरुषगन्धिः । एधि ॥ ४९ ॥

ते देवेभ्य आ वृश्चन्ते पापं जीवन्ति सर्वदा ।

क्रव्याद् यानग्निरन्तिकादश्व इवानुवर्पते नडम् ॥ ५० ॥ (११)

ते । देवेभ्यः । आ । वृश्चन्ते । पापम् । जीवन्ति । सर्वदा ।

क्रव्यऽअत् । यान् । अग्निः । अन्तिकात् । अश्वःऽइव । अनुऽवर्पते । नडम् ॥ ५० ॥ (११)

येऽश्रद्धा धनकाम्या क्रव्यादा समासते ।

ते वा अन्येषां कुम्भीं पर्यादधति सर्वदा ॥ ५१ ॥

ये । अश्रद्धाः । धनऽकाम्या । क्रव्यऽअदा । समऽआसते ।

ते । वै । अन्येषाम् । कुम्भीम् । परिऽआदधति । सर्वदा ॥ ५१ ॥

मेव पिपतिषति मनसा मुहुरा वर्तते पुनः ।

क्रव्याद् यानग्निरन्तिकादनुविद्वान् वितावति ॥ ५२ ॥

प्रऽइव । पिपतिषति । मनसा । मुहुः । आ । वर्तते । पुनः ।

क्रव्यऽअत् । यान् । अग्निः । अन्तिकात् । अनुऽविद्वान् । विऽतावति ॥ ५२ ॥

अविः कृष्णा भागधेयं पशूनां सीसं क्रव्यादपि चन्द्रं ते आहुः ।

माषाः पिष्टा भागधेयं ते हव्यमरण्यान्या गह्वरं सचस्व ॥ ५३ ॥

अविः । कृष्णा । भागऽधेयम् । पशूनाम् । सीसम् । क्रव्यऽअत् । अपि । चन्द्रम् । ते । आहुः ।

माषाः । पिष्टाः । भागऽधेयम् । ते । हव्यम् । अरण्यान्याः । गह्वरम् । सचस्व ॥ ५३ ॥

इषीकां जरतीमिष्टा तिलिप्त्रं दण्डनं नडम् ।

तमिन्द्र इध्मं कृत्वा यमस्याग्निं निरादधौ ॥ ५४ ॥

१ K °ष्टन्तप्र° (sic). २ BCEKR येऽश्रद्धा. We with ADKSV De Cs. ३ All our Sāṃhitā authorities have °काम्यात्क्र°. V °काम्यात्. and P P J Cp °काम्या । आत् । Only De originally read काम्या क्र° which we follow. Rw. have the correction in the Index. ४ K विपति°. ५ K J पिष्टा. K J पिष्टाः ।

इषीकाम् । जरतीम् । इष्ट्वा । तिलिपञ्जम् । दण्डनम् । नडम् ।

तम् । इन्द्रः । इध्मम् । कृत्वा । यमस्य । अग्निम् । निःऽआर्दधौ ॥ ५४ ॥

प्रत्यञ्चमर्के प्रत्यर्पयित्वा प्रविद्वान् पन्थां वि ह्याविवेश ।

परामीषामसून् दिदेश दीर्घेणायुषा समिमान्सृजामि ॥ ५५ ॥ (१२)

प्रत्यञ्चम् । अर्कम् । प्रतिऽअर्पयित्वा । प्रऽविद्वान् । पन्थाम् । वि । हि । आऽविवेश ।

परा । अमीषाम् । असून् । दिदेश । दीर्घेण । आयुषा । सम् । इमान् । सृजामि ॥ ५५ ॥ (१२)

द्वितीयेनुवाके प्रथमं सूक्तम् ॥

इति द्वितीयोनुवाकः ॥

“पुमान् पुंसोधि तिष्ठ चर्म” इति स्वर्गौदनविषयकं सूक्तम् । ऋषिः क्वचिद् ओदनं क्वचिद् दंपती संवोधयति । पक्षस्य स्वर्गौदनस्य प्रतापं तथा तेन प्रापणीयानि फलानि चिन्तयित्वाह । स्वर्गेऽनेनौदनेन पुत्रादिभिः समागमो भविष्यतीत्यभिप्रायं दर्शयति । स्वर्गौदनात् क्रव्यादं रक्षश्च पिशाचं च परिहरति । आदित्याश्च अक्षिरसश्च एतं क्रव्यादादिभ्यः पालयन्त्वित्याशास्ते । यः स्वर्गौदनः स षष्ठिवर्षानन्तरं फलप्रदो भवतीति तथा पशुनिधिपा इवेति वर्ण्यते । तं च प्राच्यादिसर्वाभ्यो दिग्भ्यः संरक्षणार्थं परिदद्यास्ता एतम् अस्मदर्थे परिरक्षन्तु स चास्मान् जरापूर्वकं मृत्युं यावद् भागधेयम् आनयत्वित्याशास्य सूक्तम् उपसंहरति ॥

सांप्रदायिका यत् सवयज्ञविधौ विनियुज्यते सूक्तं सम्यक् तत् । तच्च “अमीन् आधास्यमानः सवान् वा दासन्” इति प्रक्रम्य “यथासवम् अन्यान् पृथग्वेति प्रकृतिः” इत्यन्ते कौशिकसूत्रे [कौ० ८. १-४] द्रष्टव्यम् ॥ अयं यः सौत्रिको विनियोगस्तेन कतिपयमन्त्राणां तात्पर्यं समीचीनम् आविर्भवतीत्यसंशयम् ॥

पुमान् पुंसोधि तिष्ठ चर्मैहि तत्र ह्यस्व यतमा प्रिया ते ।

यावन्तावग्रे प्रथमं समेयथुस्तद् वां वयो यमराज्ये समानम् ॥ १ ॥

पुमान् । पुंसः । अधि । तिष्ठ । चर्मै । इहि । तत्र । ह्यस्व । यतमा । प्रिया । ते ।

यावन्तौ । अग्रे । प्रथमम् । समऽप्यथुः । तद् । वाम् । वयः । यमऽराज्ये । समानम् ॥ १ ॥

तावद् वां चक्षुस्तति वीर्याणि तावत् तेजस्ततिधा वाजिनानि ।

अग्निः शरीरं सचते यदैधोधा पक्वान्मिथुना सं भवाथः ॥ २ ॥

तावत् । वाम् । चक्षुः । तति । वीर्याणि । तावत् । तेजः । ततिऽधा । वाजिनानि ।

अग्निः । शरीरम् । सचते । यदा । एधः । अथ । पक्वात् । मिथुना । सम् । भवाथः ॥ २ ॥

१ R प्रविद्वान्०. २ B ०सूनिदेश. B. ०सून्दीदेश. R ०मसून्दि०. ३ Such is the accent of all our authorities except P J which have दिदेश । ४ B D K K̄ V Dc ०मांस-जामि. ५ E समेयथु०. ६ P P̄ मिथुना ।

समस्मिँल्लोके समु देवयाने सं स्मा समेतं यमराज्येषु ।

पूतौ पवित्रैरुप तद्ध्वयेथां यद्यद् रेतो अधि वां संबभूव ॥ ३ ॥

सम् । अस्मिन् । लोके । सम् । ऊं इति । देवयाने । सम् । स्मा । सम्ऽपतम् । यमराज्येषु ।
पूतौ । पवित्रैः । उप । तत् । द्वयेथाम् । यत्ऽयत् । रेतः । अधि । वाम् । सम्ऽबभूव ॥ ३ ॥

आपस्पृत्रासो अभि सं विशध्वमिमं जीवं जीवधन्याः समेत्य ।

तासां भजध्वममृतं यमाहुर्यमोदनं पचति वां जनित्री ॥ ४ ॥

आपः । पुत्रासः । अभि । सम् । विशध्वम् । इमम् । जीवम् । जीवधन्याः । सम्ऽपत्य ।
तासाम् । भजध्वम् । अमृतम् । यम् । आहुः । यम् । ओदनम् । पचति । वाम् । जनित्री ॥ ४ ॥

यं वां पिता पचति यं च माता रिप्रान्निर्मुक्त्यै शर्मलाच्च वाचः ।

स ओदनः शतधारः स्वर्ग उभे व्यापि नभसी महित्वा ॥ ५ ॥

यम् । वाम् । पिता । पचति । यम् । च । माता । रिप्रात् । निऽमुक्त्यै । शर्मलात् । च । वाचः ।
सः । ओदनः । शतधारः । स्वर्गः । उभे इति । वि । आप । नभसी इति । महित्वा ॥ ५ ॥

उभे नभसी उभयांश्च लोकान् ये यज्वनामभिजिताः स्वर्गाः ।

तेषां ज्योतिष्मान् मधुमान् यो अग्रे तस्मिन् पुत्रैर्जरसि सं श्रयेथाम् ॥ ६ ॥

उभे इति । नभसी इति । उभयान् । च । लोकान् । ये । यज्वनाम् । अभिजिताः । स्वर्गाः ।
तेषाम् । ज्योतिष्मान् । मधुमान् । यः । अग्रे । तस्मिन् । पुत्रैः । जरसि । सम् । श्रयेथाम् ॥ ६ ॥

प्राचीं प्राचीं प्रदिशमा रभेथामेतं लोकं अदधानाः सचन्ते ।

यद् वां पक्वं परिविष्टमग्नौ तस्य गुप्तये दंपती सं श्रयेथाम् ॥ ७ ॥

प्राचीम्ऽप्राचीम् । प्रदिशम् । आ । रभेथाम् । एतम् । लोकम् । अत्ऽदधानाः । सचन्ते ।
यत् । वाम् । पक्वम् । परिऽविष्टम् । अग्नौ । तस्य । गुप्तये । दंपती इति दम्ऽपती । सम् ।
श्रयेथाम् ॥ ७ ॥

दक्षिणां दिशमभि नक्षमाणौ पर्यावर्तेथामभि पात्रमेतत् ।

तस्मिन् वां यमः पितृभिः संविदानः पक्वाय शर्म बहुलं नि यच्छात् ॥ ८ ॥

१ A K Cs तद्ध्व°. K तद्ध्व°. B D तद्ध्व°. We with E R S De. २ B शर्मलाच. ३ A तस्मिन्वां corrected to तस्मिन्वयं. B corrects तस्मिन्वो (?) into तस्मिन्वयं. D K K S De Cs Cp तस्मिन्वयं. We with B C E R P P J.

दक्षिणाम् । दिशम् । अभि । नक्षमाणौ । परिऽआवर्तयाम् । अभि । पात्रम् । एतत् ।
तस्मिन् । वाम् । यमः । पितृऽभिः । सम्ऽविदानः । पकार्य । शर्म । बहुलम् । नि । य-
च्छात् ॥ ८ ॥

प्रतीचीं दिशामियमिदं वरं यस्यां सोमो अधिपा मृडिता च ।

तस्यां श्रयेथां सुकृतः सचेथामर्धा पक्वाम्मिथुना सं भवाथः ॥ ९ ॥

प्रतीचीं । दिशाम् । इयम् । इत् । वरम् । यस्याम् । सोमः । अधिऽपाः । मृडिता । च ।
तस्याम् । श्रयेथाम् । सुऽकृतः । सचेथाम् । अर्ध । पक्वात् । मिथुना । सम् । भवाथः ॥ ९ ॥

उत्तरं राष्ट्रं प्रजयोत्तरावद् दिशामुदीची कृणवन्नो अग्रम् ।

पाङ्क्तं छन्दः पुरुषो बभूव विश्वैर्विश्वज्ञैः सह सं भवेम ॥ १० ॥ (१३)

उत्तरम् । राष्ट्रम् । प्रऽजया । उत्तरऽवत् । दिशाम् । उदीची । कृणवत् । नः । अग्रम् ।
पाङ्क्तम् । छन्दः । पुरुषः । बभूव । विश्वैः । विश्वऽअज्ञैः । सह । सम् । भवेम ॥ १० ॥ (१३)

ध्रुवेयं विराणनमो अस्त्वस्यै शिवा पुत्रेभ्य उत मह्यमस्तु ।

सा नो देव्यदिते विश्ववार इर्य इव गोपा अभि रक्ष पक्वम् ॥ ११ ॥

ध्रुवा । इयम् । विऽराट् । नमः । अस्तु । अस्यै । शिवा । पुत्रेभ्यः । उत । मह्यम् । अस्तु ।
सा । नः । देवि । अदिते । विश्वऽवारे । इर्यऽइव । गोपाः । अभि । रक्ष । पक्वम् ॥ ११ ॥

पितेव पुत्रानभि सं स्वजस्व नः शिवा नो वाता इह वान्तु भूमौ ।

यमोदुनं पचतो देवते इह तं नस्तप उत सत्यं च वेत्तु ॥ १२ ॥

पिताऽइव । पुत्रान् । अभि । सम् । स्वजस्व । नः । शिवाः । नः । वाताः । इह । वान्तु । भूमौ ।
यम् । ओदुनम् । पचतः । देवते इति । इह । तम् । नः । तपः । उत । सत्यम् । च ।
वेत्तु ॥ १२ ॥

यद्यात् कृष्णः शकुन एह गत्वा त्सरन् विषक्तं विलं आससाद ।

यद्वा दास्याद्द्रहस्ता समङ्क उलूखलं मुसलं शुम्भतापः ॥ १३ ॥

यत्ऽयत् । कृष्णः । शकुनः । आ । इह । गत्वा । त्सरन् । विऽसक्तम् । विलं । आऽससाद ।

१ P दक्षिणम् । We with P J Cp. २ B changes 'मध्व' to 'मिध्व'. ३ D सचेता°.
४ B 'मथा'. ५ P कृणवत् । ६ S D Cs तन्न° for तं न°. ७ B C P Cp सरन् for त्सरन्.
We with A D E K R S V Dc Cs P J. ८ P त्सरम् ।

यत् । वा । दासी । आर्द्रऽहस्ता । समऽअङ्के । उलूखलम् । मुसलम् । शुम्भत । आपः ॥ १३ ॥

अयं ग्रावा पृथुबुधो वयोधाः पूतः पवित्रैरप हन्तु रक्षः ।

आ रोह चर्म महि शर्म यच्छ मा दंपती पौत्रमघं नि गाताम् ॥ १४ ॥

अयम् । ग्रावा । पृथुऽबुधः । वयऽधाः । पूतः । पवित्रैः । अप । हन्तु । रक्षः ।

आ । रोह । चर्म । महि । शर्म । यच्छ । मा । दंपती इति दम्पती । पौत्रम् । अघम् ।

नि । गाताम् ॥ १४ ॥

वनस्पतिः सह देवैर्न आगन् रक्षः पिशाचौ अपबाधमानः ।

स उच्छ्रयातै प्र वदाति वाचं तेन लोको अभि सर्वान् जयेम ॥ १५ ॥

वनस्पतिः । सह । देवैः । नः । आ । अगन् । रक्षः । पिशाचान् । अपऽबाधमानः ।

सः । उत् । श्रयातै । प्र । वदाति । वाचम् । तेन । लोकान् । अभि । सर्वान् । जयेम ॥ १५ ॥

सप्त मेधान पशवः पर्यगृह्णन् य एषां ज्योतिष्मो उत यश्चकर्श ।

त्रयस्त्रिंशद् देवतास्तान्सचन्ते स नः स्वर्गमभि नेष लोकम् ॥ १६ ॥

सप्त । मेधान् । पशवः । परि । अगृह्णन् । यः । एषाम् । ज्योतिष्मान् । उत । यः । चकर्श ।

त्रयऽत्रिंशत् । देवताः । तान् । सचन्ते । सः । नः । स्वऽगम् । अभि । नेष । लोकम् ॥ १६ ॥

स्वर्गं लोकमभि नो नयासि सं जायया सह पुत्रैः स्याम ।

गृह्णामि हस्तमनु मैवत्र मा नस्तारीनिर्ऋतिर्मो अरातिः ॥ १७ ॥

स्वऽगम् । लोकम् । अभि । नः । नयासि । सम् । जायया । सह । पुत्रैः । स्याम् ।

गृह्णामि । हस्तम् । अनु । मा । आ । एतु । अत्र । मा । नः । तारीत् । निऽऋतिः । मो

इति । अरातिः ॥ १७ ॥

ग्राहि पाप्मानमति तां अयाम तमो व्यस्य प्र वदासि वल्गु ।

वानस्पत्य उद्यतो मा जिहिंसीर्मा तण्डुलं वि शरीर्देवयन्तम् ॥ १८ ॥

ग्राहिम् । पाप्मानम् । अति । तान् । अयाम् । तमः । वि । अस्य । प्र । वदासि । वल्गु ।

वानस्पत्यः । उत्पद्यतः । मा । जिहिंसीः । मा । तण्डुलम् । वि । शरीः । देवऽयन्तम् ॥ १८ ॥

१ P समऽअङ्के । २ E R पिशाचौ । ३ E लोकं । ४ P वदाति । We with P J Cr.
५ E R ज्योतिष्मै । ६ R जायसि । ७ E R तं । ८ B D K J जिहिंसी । A C K K V D c Cs
P P जिहिं । We with E R S. ९ B C शरीः । १० P तण्डुलम् ।

विश्वव्यं चा घृतपृष्ठो भविष्यन्त्सयोनिलोकमुप याह्येतम् ।

वर्षवृद्धमुप यच्छ शूर्पं तुषं पलावानप तद् विनक्तु ॥ १९ ॥

विश्वऽव्यं चाः । घृतऽपृष्ठः । भविष्यन् । सऽयौनिः । लोकम् । उप । याहि । एतम् ।

वर्षऽवृद्धम् । उप । यच्छ । शूर्पम् । तुषम् । पलावान् । अप । तत् । विनक्तु ॥ १९ ॥

त्रयो लोकाः संमिता ब्राह्मणेन द्यौरेवासौ पृथिव्यन्तरिक्षम् ।

अंशून् गृभीत्वान्वारभेथामा प्यायन्तां पुनरा यन्तु शूर्पम् ॥ २० ॥ (१४)

त्रयः । लोकाः । सम्मिताः । ब्राह्मणेन । द्यौः । एव । असौ । पृथिवी । अन्तरिक्षम् ।

अंशून् । गृभीत्वा । अनुऽआरभेथाम् । आ । प्यायन्ताम् । पुनः । आ । यन्तु । शूर्पम् ॥ २० ॥ (१४)

पृथग्रूपाणि बहुधा पशूनामेकरूपो भवसि सं समृद्ध्या ।

एतां त्वचं लोहिनीं तां नुदस्व ग्रावा शुम्भाति मलग इव वस्त्रा ॥ २१ ॥

पृथक् । रूपाणि । बहुऽधा । पशूनाम् । एकऽरूपः । भवसि । सम् । सम्ऽऋद्ध्या ।

एताम् । त्वचम् । लोहिनीम् । ताम् । नुदस्व । ग्रावा । शुम्भाति । मलगऽइव । वस्त्रा ॥ २१ ॥

पृथिवीं त्वा पृथिव्यामा वेशयामि तनूः समानी विकृता त एषा ।

यद्यद् द्युत्तं लिखितमर्पणेन तेन मा सुस्त्रोर्ब्रह्मणापि तद् वपामि ॥ २२ ॥

पृथिवीम् । त्वा । पृथिव्याम् । आ । वेशयामि । तनूः । समानी । विऽकृता । ते । एषा ।

यत्ऽयत् । द्युत्तम् । लिखितम् । अर्पणेन । तेन । मा । सुस्त्रोः । ब्रह्मणा । अपि । तत् ।

वपामि ॥ २२ ॥

जनित्रीव प्रति हर्यासि सूनुं सं त्वा दधामि पृथिवीं पृथिव्या ।

उखां कुम्भी वेद्यां मा व्यथिष्ठा यज्ञायुधैराज्येनातिषक्ता ॥ २३ ॥

जनित्रीऽइव । प्रति । हर्यासि । सूनुम् । सम् । त्वा । दधामि । पृथिवीम् । पृथिव्या ।

उखा । कुम्भी । वेद्याम् । मा । व्यथिष्ठाः । यज्ञऽआयुधैः । आज्येन । अतिऽसक्ता ॥ २३ ॥

अग्निः पचन् रक्षतु त्वा पुरस्तादिन्द्रो रक्षतु दक्षिणतो मरुत्वान् ।

१ K °कउपे. D °कमपे. २ K °नपिषद्विनक्तु. A E R C s P P J °मपतद्वि°. We with B C D K S V C p. ३ A B C D E K R S D c C s °सौ पृथि°. P J असौ १. We with K P C p V. ४ A C E R D c ३ for १. We with B D K S V C s. ५ A B C D E K R C s °भीत्वा अन्वा°. W with K S V D c. ६ K प्यायतां. ७ P C p मा १. ८ A K K उषा.

वरुणस्त्वा दंहाद्वरुणे प्रतीच्या उत्तरात् त्वा सोमः सं ददातै ॥ २४ ॥

अग्निः । पचन्ते । रक्षतु । त्वा । पुरस्तात् । इन्द्रः । रक्षतु । दक्षिणतः । मरुत्वान् ।
वरुणः । त्वा । दंहात् । धरुणे । प्रतीच्याः । उत्तरात् । त्वा । सोमः । सम् । ददातै ॥ २४ ॥

पुताः पवित्रैः पवन्ते अम्राद् दिवं च यन्ति पृथिवीं च लोकान् ।

ता जीवला जीवधन्याः प्रतिष्ठाः पात्र आसिक्ताः पर्यग्निरिन्धाम् ॥ २५ ॥

पुताः । पवित्रैः । पवन्ते । अम्रात् । दिवम् । च । यन्ति । पृथिवीम् । च । लोकान् ।
ताः । जीवलाः । जीवधन्याः । प्रतिस्थाः । पात्रैः । आसिक्ताः । परि । अग्निः । इ-
न्धाम् ॥ २५ ॥

आ यन्ति दिवः पृथिवीं सचन्ते भूम्याः सचन्ते अन्तरिक्षम् ।

शुद्धाः सतीस्ता उ शुम्भन्त एव ता नः स्वर्गमभि लोकं नयन्तु ॥ २६ ॥

आ । यन्ति । दिवः । पृथिवीम् । सचन्ते । भूम्याः । सचन्ते । अधि । अन्तरिक्षम् ।
शुद्धाः । सतीः । ताः । ऊं इति । शुम्भन्ते । एव । ताः । नः । स्वःऽगम् । अभि ।
लोकम् । नयन्तु ॥ २६ ॥

उतेव प्रभ्वीरुत संमितास उत शुक्राः शुचयश्चामृतासः ।

ता ओदनं दंपतिभ्यां प्रशिष्टा आपः शिक्षन्तीः पचता सुनाथाः ॥ २७ ॥

उतऽइव । प्रभ्वीः । उत । सम्ऽमितासः । उत । शुक्राः । शुचयः । च । अमृतासः ।
ताः । ओदनम् । दंपतिभ्याम् । प्रशिष्टाः । आपः । शिक्षन्तीः । पचत । सुनाथाः ॥ २७ ॥

संख्याता स्तोकाः पृथिवीं सचन्ते प्राणापानैः संमिता ओषधीभिः ।

असंख्याता ओष्यमानाः सुवर्णाः सर्वे व्यापुः शुचयः शुचित्वम् ॥ २८ ॥

सम्ऽख्याताः । स्तोकाः । पृथिवीम् । सचन्ते । प्राणापानैः । सम्ऽमिताः । ओषधीभिः ।

१ D दंघातै. २ P पचम् । ३ K ०रिन्धान्. ४ Such is the accent of all our authorities. ५ P शुभं । ते । J शुभम् । ते । P शुभम् । ते । We with Cp. ६ A प्रशिष्टा. ७ None of our authorities have प्रशिष्टा आपः शिक्षन्तीः as appears to be required. R.w. take with the Mss. आपःशिक्षन्तीः as one word. Of our authorities only Cp has आपः । शिक्षन्तीः । which is still wanting in half the truth आपः । Defective as it is we follow Cp. < K P P J V आपःऽशिक्षन्तीः । We with Cp.

असंमृज्याताः । आऽउप्यमानाः । सुऽवर्णाः । सर्वम् । वि । आपुः । शुचयः । शु-
चिऽत्वम् ॥ २८ ॥

उद्योधन्त्यभि वल्गन्ति तप्ताः फेनमस्यन्ति बहुलांश्च बिन्दून् ।

योषेव हृष्टा पतिमृत्विष्यायैतैस्तण्डुलैर्भवता समापः ॥ २९ ॥

उत् । योधन्ति । अभि । वल्गन्ति । तप्ताः । फेनम् । अस्यन्ति । बहुलान् । च । बिन्दून् ।
योषाऽइव । हृष्टा । पतिम् । ऋत्विष्याय । एतैः । तण्डुलैः । भवत । सम् । आपः ॥ २९ ॥

उत्थापय सीदतो बुध एनानद्भिरात्मानमभि सं स्पृशन्ताम् ।

अमांसि पात्रैरुदकं यदेतन्मितास्तण्डुलाः प्रदिशो यदीमाः ॥ ३० ॥ (१५)

उत् । स्थापय । सीदतः । बुधे । एनान् । अत्ऽभिः । आत्मानम् । अभि । सम् । स्पृशन्ताम् ।
अमांसि । पात्रैः । उदकम् । यत् । एतत् । मिताः । तण्डुलाः । प्रदिशः । यदि । इमाः ॥ ३० ॥ (१५)

प्र यच्छ पशुं त्वरयो हरौषमहिंसन्त ओषधीर्दान्तु पर्वन् ।

यासां सोमः परि राज्यं बभूवामन्युता नो वीरुधो भवन्तु ॥ ३१ ॥

प्र । यच्छ । पशुम् । त्वरय । आ । हर । ओषम् । अहिंसन्तः । ओषधीः । दान्तु । पर्वन् ।
यासाम् । सोमः । परि । राज्यम् । बभूव । अमन्युताः । नः । वीरुधः । भवन्तु ॥ ३१ ॥

नवं बहिरोदनाय स्तृणीत प्रियं हृदश्चक्षुषो वल्ग्वस्तु ।

तस्मिन् देवाः सह दैवीर्विशन्तिमं प्राश्नन्त्वृतुभिर्निषद्य ॥ ३२ ॥

नवम् । बहिः । ओदनाय । स्तृणीत । प्रियम् । हृदः । चक्षुषः । वल्गु । अस्तु ।

तस्मिन् । देवाः । सह । दैवीः । विशन्तु । इमम् । प्र । अश्नन्तु । ऋतुभिः । निऽसद्य ॥ ३२ ॥

१ All our authorities have °मृत्विष्यायै° (except C which has °मृत्विष्यायैस्तैस्तै°, and K which has °मृत्विष्याय एतैस्तै°), the pada-authorities reading ऋत्विष्याय । एतैः । Rv. have changed the reading to °मृत्विष्यायै° (ऋत्विष्या या एतैः &c.). The construction with या ऋत्विष्या सा योषेव though not incorrect appears un-Vedic, and the reading is opposed to all the Mss. and reciters, and, further, is not necessary. In all the passages which have yet been found ऋत्विष्य may correctly be interpreted as equivalent to 'maithuna' (See XIV. 2. 37. Rv. X. 183. 2. TS. 2. 5. 1. 5). २ K त्वर्या, who, however, says त्वरया is a *varietas lectionis*. ३ K K V Dc परिराज्यं. We with A B C D E R S C s P P J C p. ४ All our authorities read प्रियां. ५ P J अश्नन्तु । We with P C p.

वनस्पते स्तीर्णमा सीद बर्हिरग्निष्टोमैः संमितो देवताभिः ।

त्वष्ट्रेव रूपं सुकृतं स्वधित्यैना एहाः परि पात्रे ददृश्राम् ॥ ३३ ॥

वनस्पते । स्तीर्णम् । आ । सीद् । बर्हिः । अग्निऽस्तोमैः । सम्ऽमितः । देवताभिः ।

त्वष्ट्राऽइव । रूपम् । सुऽकृतम् । स्वऽधित्या । एना । एहाः । परि । पात्रे । ददृश्राम् ॥ ३३ ॥

षष्ठ्यां शरत्सु निधिपा अभीच्छात् स्वः पक्वेनाभ्यश्रिवातै ।

उपैनं जीवान् पितरश्च पुत्रा एतं स्वर्गं गमयान्तमग्नेः ॥ ३४ ॥

षष्ठ्याम् । शरत्सु । निधिऽपाः । अभि । इच्छात् । स्वः । पक्वेन । अभि । अश्रिवातै ।

उप । एनम् । जीवान् । पितरः । च । पुत्राः । एतम् । स्वःऽगम् । गमय । अन्तम् ।

अग्नेः ॥ ३४ ॥

धर्ता ध्रियस्व धरुणे पृथिव्या अच्युतं त्वा देवताश्रयावयन्तु ।

तं त्वा दंपती जीवन्तौ जीवपुत्रावुद् वासयात् पर्यग्निधानात् ॥ ३५ ॥

धर्ता । ध्रियस्व । धरुणे । पृथिव्याः । अच्युतम् । त्वा । देवताः । च्यवयन्तु ।

तम् । त्वा । दंपती इति दम्ऽपती । जीवन्तौ । जीवपुत्रौ । उत् । वासयात् । परि ।

अग्निऽधानात् ॥ ३५ ॥

सर्वान्तसमागां अभिजित्य लोकान् यावन्तः कामाः समतीतृपस्तान् ।

वि गाहेथामायवनं च दर्विरेकस्मिन् पात्रे अध्युद्धरैनम् ॥ ३६ ॥

सर्वान् । सम्ऽआगाः । अभिऽजित्य । लोकान् । यावन्तः । कामाः । सम् । अतीतृपः । तान् ।

वि । गाहेथाम् । आऽयवनम् । च । दर्विः । एकस्मिन् । पात्रे । अधि । उत् । ह्र । ए-

नम् ॥ ३६ ॥

उप स्तृणीहि प्रथय पुरस्ताद् घृतेन पात्रमभि धारयैतत् ।

वाश्रेवोस्त्रा तरुणं स्तनस्युमिमं देवासो अभिहिङ्कृणोत ॥ ३७ ॥

उप । स्तृणीहि । प्रथय । पुरस्तात् । घृतेन । पात्रम् । अभि । धारय । एतत् ।

वाश्राऽइव । उस्त्रा । तरुणम् । स्तनस्युम् । इमम् । देवासः । अभिऽहिङ्कृणोत ॥ ३७ ॥

उपास्तरिर्करो लोकमेतमुरुः प्रथतामसमः स्वर्गः ।

१ A K P J सुकृतं. We with B C D E K R S V Dc Cs P Cp. २ P जीवान् । ३ R
°त्रा उद्वा°. S °बुद्धास°. ४ B गायेथा°. ५ A B D अभिहि°.

तस्मिं ह्ययातै महिषः सुपर्णो देवा एनं देवताभ्यः प्र यच्छान् ॥ ३८ ॥

उप । अस्तरीः । अकरः । लोकम् । एतम् । उरुः । प्रथताम् । असमः । स्वऽङ्गः ।

तस्मिन् । अयातै । महिषः । सुऽपर्णः । देवाः । एनम् । देवताभ्यः । प्र । यच्छान् ॥ ३८ ॥

यद्यज्जाया पचति त्वत् परःपरः पतिर्वा जाये त्वत् तिरः ।

सं तत् सृजेथा सह वां तदस्तु संपादयन्तौ सह लोकमेकम् ॥ ३९ ॥

यत्ऽयत् । जाया । पचति । त्वत् । परऽपरः । पतिः । वा । जाये । त्वत् । तिरः ।

सम् । तत् । सृजेथाम् । सह । वाम् । तत् । अस्तु । सम्ऽपादयन्तौ । सह । लोकम् ।

एकम् ॥ ३९ ॥

यावन्तो अस्याः पृथिवीं संचन्ते अस्मत् पुत्राः परि ये संबभूवुः ।

सर्वास्तां उप पात्रे ह्वयेथां नाभिं जानानाः शिशवः समायान् ॥ ४० ॥ (१६)

यावन्तः । अस्याः । पृथिवीम् । संचन्ते । अस्मत् । पुत्राः । परि । ये । सम्ऽवभूवुः ।

सर्वान् । तान् । उप । पात्रे । ह्वयेथाम् । नाभिम् । जानानाः । शिशवः । सम्ऽआयान् ॥ ४० ॥ (१६)

वसोर्या धारा मधुना प्रपीना घृतेन मिश्रा अमृतस्य नाभयः ।

सर्वास्ता अव रुन्धे स्वर्गः षष्ठ्यां शरत्सु निधिपा अभीच्छात् ॥ ४१ ॥

वसोः । याः । धाराः । मधुना । प्रऽपीनाः । घृतेन । मिश्राः । अमृतस्य । नाभयः ।

सर्वाः । ताः । अव । रुन्धे । स्वऽङ्गः । षष्ठ्याम् । शरत्ऽसु । निधिऽपाः । अभि । इ-

च्छात् ॥ ४१ ॥

निधिं निधिपा अभ्येनिमिच्छादनीश्वरा अभितः सन्तु येऽन्ये ।

अस्माभिर्दत्तो निहितः स्वर्गस्त्रिभिः काण्डैस्त्रीन्स्वर्गानरुक्षत् ॥ ४२ ॥

निऽधिम् । निधिऽपाः । अभि । एनम् । इच्छात् । अनीश्वराः । अभितः । सन्तु । ये । अन्ये ।

अस्माभिः । दत्तः । निऽहितः । स्वऽङ्गः । त्रिऽभिः । काण्डैः । त्रीन् । स्वऽङ्गान् । अ-

रुक्षत् ॥ ४२ ॥

१ B C D K P P J यं °त् for °न्. We with A E K R S V Dc Cs. Cp यच्छान् । २ P स्वऽङ्गाः । ३ A B B C D E K R S Dc Cs P J Cp संचन्ते. We with K V P. ४ R E सर्वास्तां. ५ B D सर्वास्ता. ६ D K K S Cs J षष्ठ्यां. ७ K K V Dc °मिच्छा°. ८ K १ for ३. Cs has no kampa. ९ P °हिताः । १० P स्वऽङ्गाः ।

अग्नी रक्षस्तपतु यद् विदेवं क्रव्यात् पिशाच इह मा प्र पास्त ।

नुदाम एनमप रुध्मो अस्मदादित्या एनमङ्गिरसः सचन्ताम् ॥ ४३ ॥

अग्निः । रक्षः । तपतु । यत् । विदेवम् । क्रव्यऽअत् । पिशाचः । इह । मा । प्र । पास्त ।
नुदामः । एनम् । अप । रुध्मः । अस्त । आदित्याः । एनम् । अङ्गिरसः । सचन्ताम् ॥ ४३ ॥

आदित्येभ्यो अङ्गिरोभ्यो मध्विदं घृतेन मिश्रं प्रति वेदयामि ।

शुद्धहस्तौ ब्राह्मणस्यानिहत्यैतं स्वर्गं सुकृतावपीतम् ॥ ४४ ॥

आदित्येभ्यः । अङ्गिरऽभ्यः । मधु । इदम् । घृतेन । मिश्रम् । प्रति । वेदयामि ।
शुद्धहस्तौ । ब्राह्मणस्य । अनिहत्य । एतम् । स्वऽगम् । सुकृतौ । अपि । इतम् ॥ ४४ ॥

इदं प्रापमुत्तमं काण्डमस्य यस्माल्लोकात् परमेष्ठी समाप ।

आ सिञ्च सर्पिर्घृतवत् समङ्ग्येष भागो अङ्गिरसो नो अत्र ॥ ४५ ॥

इदम् । प्र । आपम् । उत्तमम् । काण्डम् । अस्य । यस्मात् । लोकात् । परमेऽस्थी ॥
सम्ऽआप ।

आ । सिञ्च । सर्पिः । घृतवत् । सम । अङ्गि । एषः । भागः । अङ्गिरसः । नः । अत्र ॥ ४५ ॥

सत्याय च तपसे देवताभ्यो निधिं शेवधिं परि दन्न एतम् ।

मा नो द्यूतेव गान्मा समित्यां मा स्मान्यस्मा उत्सृजता पुरा मैत्र ॥ ४६ ॥

सत्याय । च । तपसे । देवताभ्यः । निधिम् । शेवधिम् । परि । दन्नः । एतम् ।

मा । नः । द्यूते । अव । गात् । मा । सम्ऽइत्याम् । मा । स्म । अन्यस्मै । उत् । सृजत ।
पुरा । मैत्र ॥ ४६ ॥

अहं पचाम्यहं ददामि ममेदु कर्मन् करुणेधि जाया ।

कौमारो लोको अजनिष्ठ पुत्रोऽन्वारभेथां वय उत्तरावत् ॥ ४७ ॥

अहम् । पचामि । अहम् । ददामि । मम । इत् । ऊं इति । कर्मन् । करुणे । अधि । जाया ।

कौमारः । लोकः । अजनिष्ठः । पुत्रः । अनुऽआरभेथाम् । वयः । उत्तरवत् ॥ ४७ ॥

१ D रुध्मो. We with AB^hCEK^hRS^hV Dc Cs P^hP J Cp. २ P मा । ३ P
J रुध्मः । ४ B corrects पि to प. ५ P ब्राह्मणस्य । ६ E प्राप°. ७ B काण्डमस्य.
८ B दध्म. ९ E मैत्र. B वत्. ADR^hSCs P J मैत्र. We with BCK^hK^hV Dc P^h Cp.
१० P द्यूते । ११ K वदामि. १२ K S १ for ३. १३ P अनिष्ठ ।

न किलिबिषमत्र नाधारो अस्ति न यन्मित्रैः समममान एति ।

अनूनं पात्रं निहितं न एतत् पक्कारं पक्कः पुनरा विशाति ॥ ४८ ॥

न । किलिबिषम् । अत्र । न । आऽधारः । अस्ति । न । यत् । मित्रैः । समऽअममानः । एति ।

अनूनम् । पात्रम् । निऽहितम् । नः । एतत् । पक्कारम् । पक्कः । पुनः । आ । विशाति ॥ ४८ ॥

प्रियं प्रियाणां कृण्वाम तमस्ते यन्तु यतमे द्विषन्ति ।

धेनुरनङ्गान् वयोवय आयदेव पौरुषेयमप मृत्युं नुदन्तु ॥ ४९ ॥

प्रियम् । प्रियाणाम् । कृण्वाम् । तमः । ते । यन्तु । यतमे । द्विषन्ति ।

धेनुः । अनङ्गान् । वयःऽवयः । आऽयत् । एव । पौरुषेयम् । अप । मृत्युम् । नुदन्तु ॥ ४९ ॥

समग्नयो विदुरन्यो अन्यं य ओषधीः सचते यश्च सिन्धून् ।

यावन्तो देवा दिव्याऽतपन्ति हिरण्यं ज्योतिः पचतो बभूव ॥ ५० ॥ (१७)

सम् । अग्नयः । विदुः । अन्यः । अन्यम् । यः । ओषधीः । सचते । यः । च । सिन्धून् ।

यावन्तः । देवाः । दिवि । आऽतपन्ति । हिरण्यम् । ज्योतिः । पचतः । बभूव ॥ ५० ॥ (१७)

एषां त्वचां पुरुषे सं बभूवानग्नाः सर्वे पशवो ये अन्ये ।

क्षत्रेणात्मानं परि धापयाथोमोतं वासो मुखमोदनस्य ॥ ५१ ॥

एषा । त्वचाम् । पुरुषे । सम् । बभूव । अग्नाः । सर्वे । पशवः । ये । अन्ये ।

क्षत्रेण । आत्मानम् । परि । धापयाथः । अमाऽउतम् । वासः । मुखम् । ओदनस्य ॥ ५१ ॥

यदक्षेषु वदा यत् समित्यां यद्वा वदा अनृतं वित्तकाम्यां ।

समानं तन्तुमभि संवसानौ तस्मिन्सर्वं शर्मलं सादयेथाः ॥ ५२ ॥

यत् । अक्षेषु । वदाः । यत् । सम्ऽइत्याम् । यत् । वा । वदाः । अनृतम् । वित्तऽकाम्या ।

समानम् । तन्तुम् । अभि । सम्ऽवसानौ । तस्मिन् । सर्वम् । शर्मलम् । सादयेथाः ॥ ५२ ॥

१ D संनममान. B R सनममान. E सममान. Cs संमममान. We with A C K K S V D c P P J C p. २ B B Cs निहितं. ३ P किलिबिषम् । ४ P कृण्वाम । ५ A B B D E R S V Cs P C p विदुः. We with C K P J. Dc विदुः changed to विदुः. ६ A S सचते. ७ Dc एषां corrected to एषा. ८ S त्वचा. ९ R यदक्षेषु. १० B काम्या. ११ B सादयेथाः.

वर्षं वनुष्वापि गच्छ देवांस्त्वचो धूमं पर्युत्पातयासि ।

विश्वव्यचा घृतपृष्ठो भविष्यन्तस्योनिलोकमुप याद्येतम् ॥ ५३ ॥

वर्षम् । वनुष्व । अपि । गच्छ । देवान् । त्वचः । धूमम् । परि । उत् । पातयासि ।

विश्वव्यचाः । घृतपृष्ठः । भविष्यन् । सऽयोनिः । लोकम् । उप । याहि । एतम् ॥ ५३ ॥

तन्वम् स्वर्गो बहुधा वि चक्रे यथा विद आत्मन्नन्यवर्णाम् ।

अपाजैत् कृष्णां रुशतीं पुनानो या लोहिनी तां ते अग्नौ जुहोमि ॥ ५४ ॥

तन्वम् । स्वऽगः । बहुधा । वि । चक्रे । यथा । विदे । आत्मन् । अन्यऽवर्णाम् ।

अप । अजैत् । कृष्णाम् । रुशतीम् । पुनानः । या । लोहिनी । ताम् । ते । अग्नौ । जुहोमि ॥ ५४ ॥

प्राच्यै त्वा दिशेऽग्नयेधिपतयेसिताय रक्षित्र आदित्यायेषुमते ।

एतं परि ददस्त्वं नो गोपायतास्माकमैतोः ।

दिष्टं नो अत्र जरसे नि नेषजरा मृत्यवे परि णो ददात्वथ पके न सह सं भवेम ॥ ५५ ॥

प्राच्यै । त्वा । दिशे । अग्नये । अधिऽपतये । असिताय । रक्षित्रे । आदित्याय । इषुऽमते ।

एतम् । परि । ददस्त्वं । नः । गोपायत । आ । अस्माकम् । आऽपेतोः ।

दिष्टम् । नः । अत्र । जरसे । नि । नेषत् । जरा । मृत्यवे । परि । नः । ददातु । अथ ।

पकेन । सह । सम । भवेम ॥ ५५ ॥

दक्षिणायै त्वा दिश इन्द्रायाधिपतये तिरश्चिराजये रक्षित्रे यमायेषुमते ।

एतं०१० ॥ ५६ ॥

दक्षिणायै । त्वा । दिशे । इन्द्राय । अधिऽपतये । तिरश्चिराजये । रक्षित्रे । यमाय । इ-

षुऽमते ॥० ॥ ५६ ॥

प्रतीच्यै त्वा दिशे वरुणायाधिपतये पृदाकवे रक्षित्रेऽनायेषुमते ।

एतं०१० ॥ ५७ ॥

प्रतीच्यै । त्वा । दिशे । वरुणाय । अधिऽपतये । पृदाकवे । रक्षित्रे । अनाय । इषुऽमते ॥० ॥ ५७ ॥

१ B पातयामि. R P P J °पातयामसि. We with A B C D E K K S V Dc Cs Cp.
२ S °निलोकमुप. ३ B रुशतीं.

उदीच्यै त्वा दिशे सोमायाधिपतये स्वजाय रक्षित्रेशन्या इषुमत्यै ।

एतं ०।० ॥ ५६ ॥

उदीच्यै । त्वा । दिशे । सोमाय । अधिऽपतये । स्वजाय । रक्षित्रे । अशन्यै । इषुऽमत्यै ॥ ० ॥ ५६ ॥

ध्रुवायै त्वा दिशे विष्णवेधिपतये कल्माषग्रीवाय रक्षित्र ओषधीभ्य इ-

षुमतीभ्यः । एतं ०।० ॥ ५९ ॥

ध्रुवायै । त्वा । दिशे । विष्णवे । अधिऽपतये । कल्माषऽग्रीवाय । रक्षित्रे । ओषधीभ्यः ।

इषुऽमतीभ्यः ॥ ० ॥ ५९ ॥

ऊर्ध्वायै त्वा दिशे बृहस्पतयेधिपतये श्वित्राय रक्षित्रे वर्षायेषुमते ।

एतं परि दद्मस्तं नो गोपायतास्माकमैतोः ।

दिष्टं नो अत्र जरसे नि नेषज्जरा मृत्यवे परि णो ददात्वयं पकेन सह
सं भवेम ॥ ६० ॥ (१८)

ऊर्ध्वायै । त्वा । दिशे । बृहस्पतये । अधिऽपतये । श्वित्राय । रक्षित्रे । वर्षाय । इषुऽमते ।

एतम् । परि । दद्मः । तम् । नः । गोपायत । आ । अस्माकम् । आऽपतोः ।

दिष्टम् । नः । अत्र । जरसे । नि । नेषत् । जरा । मृत्यवे । परि । नः । ददातु ।

अर्थ । पकेन । सह । सम् । भवेम ॥ ६० ॥ (१८)

तृतीयेनुवाके प्रथमं सूक्तम् ॥

इति तृतीयोनुवाकः ॥

वशाविषयकं सूक्तम् एतत् । वशा गौर्या गर्भे न गृह्णातीति दारिद्र्यः (कौ० ५. ८) । वशा वन्ध्या गौरिति सायणः (ऋ० २. ७. ५) । वशा स्वभाववन्ध्या गौरिति स एव (ऋ० १०. ९१. १४) ।

यस्य गृहे वशा जाता तस्य गृहे 'अज्ञातगदा सती' अर्थाद् अज्ञातवशात्स्वरूपवैकल्या सती आ वर्षत्रयाद् रक्षितव्या । तदनन्तरम् असंग्राह्या भवति । वशा गौर्देवानां विशेषेण प्रियं हविर्भवति । तस्माद्देवानामर्थे तां याचद्भ्यो ब्राह्मणेभ्यस्तत्पतिर्देवादेव । तथा कृते प्रजादिबुद्धिर्भवति न च कृते बह्व्य आपदः संजायन्ते । तदेव आपद्भ्यसनं तस्या अदत्तायाः कस्मादङ्गात् कीदृशं भवतीत्याह । अन्यापि कथं विपत्तिर्भवतीति च । याचद्भ्यो ब्राह्मणेभ्योऽदत्ता वशा ब्रह्मोपद्रवादि पापं जनयति । यदा वशां ब्राह्मणा याचन्ते देवा एव तद् याचन्तीति मन्तव्यम् वशा हि देवानां भागो भवति । वशा दत्ता सती सर्वान् दातुः कामान् दुग्धे । यो वशां वेहतं मन्यमानः स्वयमेव हत्वा पचेत्तस्य हानिर्भवति । वशा हि ब्राह्मणेभ्य आत्मानं दीयमानां तैश्च हता सती देवेभ्यो हवीरूपेण अर्प्यमाणाम् इच्छति । तस्माद् यदि हुतां वा अहुतां वा यो वशापतिस्तां स्वगृहे एव पचते सोधःपातम् आप्य नरकं गच्छतीत्याह ॥

वशाशमनप्रकारः कौशिके [५. ८, ९] प्रपञ्चितः ॥

१ P कल्पा० । २ K V Dc P श्वित्राय.

वशादानस्य प्रकारस्तु “ददामीति वशाम् उदपात्रेण संपातवता संप्रोक्ष्याभिमन्त्र्याभिनिगद्य दद्याद् दाता वाच्यमानः” इति कौशिके [८.७] दर्शितः ॥

ददामीत्येव ब्रूयादनु चैनामभुत्सत ।

वशां ब्रह्मभ्यो याचञ्यस्तत् प्रजावदपत्यवत् ॥ १ ॥

ददामि । इति । एव । ब्रूयात् । अनु । च । एनाम् । अभुत्सत ।

वशाम् । ब्रह्मभ्यः । याचत्भ्यः । तत् । प्रजावत् । अपत्यवत् ॥ १ ॥

प्रजया स वि क्रीणीते पशुभिश्चोप दस्यति ।

य अपैयेभ्यो याचञ्यो देवानां गां न दित्सति ॥ २ ॥

प्रजया । सः । वि । क्रीणीते । पशुभिः । च । उप । दस्यति ।

यः । अपैयेभ्यः । याचत्भ्यः । देवानाम् । गाम् । न । दित्सति ॥ २ ॥

कूटयास्य सं शीर्यन्ते श्लोणया काटमर्दति ।

बण्डया दहन्ते गृहाः काणया दीयते स्वम् ॥ ३ ॥

कूटया । अस्य । सम् । शीर्यन्ते । श्लोणया । काटम् । अर्दति ।

बण्डया । दहन्ते । गृहाः । काणया । दीयते । स्वम् ॥ ३ ॥

विलोहितो अधिष्ठानाच्छक्रो विन्दति गोपतिम् ।

तथा वशायाः संविद्यं दुरदभ्रा ह्युच्यसे ॥ ४ ॥

विऽलोहितः । अधिऽस्थानात् । शक्रः । विन्दति । गोऽपतिम् ।

तथा । वशायाः । सम्ऽविद्यम् । दुरदभ्रा । हि । उच्यसे ॥ ४ ॥

पदोरस्या अधिष्ठानाद् विक्लिन्दुर्नाम विन्दति ।

अनामनात् सं शीर्यन्ते या मुखेनोपजिघ्रति ॥ ५ ॥

पदोः । अस्याः । अधिऽस्थानात् । विऽक्लिन्दुः । नाम । विन्दति ।

अनामनात् । सम् । शीर्यन्ते । याः । मुखेन । उपजिघ्रति ॥ ५ ॥

यो अस्याः कर्णावास्कृत्या स देवेषु वृश्चते ।

लक्ष्मं कुर्व इति मन्यते कनीयः कृणुते स्वम् ॥ ६ ॥

१ B °यादनु. २ A K K ह्युच्यसे. B V ह्युच्यसे. C S Cs ह्युच्यसे. D Dc ह्युच्यसे. E ह्युच्यसे. R ह्युच्यसे. ३ B °मनान्सं. ४ B यक्ष्मं.

यः । अस्याः । कर्णौ । आऽऽकुनोति । आ । सः । देवेषु । वृश्चते ।

लक्ष्म । कुर्वे । इति । मन्यते । कनीयः । कृणुते । स्वम् ॥ ६ ॥

यदस्याः कस्मै चिद् भोगाय बालान् कश्चित् प्रकृन्तति ।

ततः किशोरा म्रियन्ते वत्सान् घातुको वृकः ॥ ७ ॥

यत् । अस्याः । कस्मै । चित् । भोगाय । बालान् । कः । चित् । प्रऽकृन्तति ।

ततः । किशोराः । म्रियन्ते । वत्सान् । च । घातुकः । वृकः ॥ ७ ॥

यदस्या गोपतौ सत्या लोम ध्वाङ्क्षो अजीहिडत् ।

ततः कुमारा म्रियन्ते यक्ष्मो विन्दत्यनामनात् ॥ ८ ॥

यत् । अस्याः । गोऽपतौ । सत्याः । लोम । ध्वाङ्क्षः । अजीहिडत् ।

ततः । कुमाराः । म्रियन्ते । यक्ष्मः । विन्दति । अनामनात् ॥ ८ ॥

यदस्याः पल्पूलनं शकृद् दासी समस्यति ।

ततोपरूपं जायते तस्मादव्येष्यदेनसः ॥ ९ ॥

यत् । अस्याः । पल्पूलनम् । शकृत् । दासी । समऽस्यति ।

ततः । अपऽरूपम् । जायते । तस्मात् । अविऽष्यत् । एनसः ॥ ९ ॥

जायमानाभि जायते देवान्सब्राह्मणान् वशा ।

तस्माद् ब्रह्मभ्यो देयैषा तदाहुः स्वस्य गोपनम् ॥ १० ॥ (१९)

जायमाना । अभि । जायते । देवान् । सऽब्राह्मणान् । वशा ।

तस्मात् । ब्रह्मऽभ्यः । देया । एषा । तत् । आहुः । स्वस्य । गोपनम् ॥ १० ॥ (१९)

य एनां वनिमायन्ति तेषां देवकृता वशा ।

ब्रह्मज्येयं तदब्रुवन् य एनां निप्रियायते ॥ ११ ॥

ये । एनाम् । वनिम् । आऽयन्ति । तेषाम् । देवऽकृता । वशा ।

ब्रह्मऽज्येयम् । तत् । अब्रुवन् । यः । एनाम् । निऽप्रिययते ॥ ११ ॥

य अप्रियेभ्यो याचञ्चो देवानां गां न दित्सति ।

१ B योअस्या०. २ K V पल्पू०. We with Dc Cs P Cp. The other MSS. doubtful between ०ल्पू० and ०लपू०. ३ R सकृ०. ४ P P J Cp गोऽपनम् । ५ J P एनाम् । ६ So P P J Cp.

आ स देवेषु वृश्चते ब्राह्मणानां च मन्यवे ॥ १२ ॥

यः । आर्षेयैभ्यः । याचत्ऽभ्यः । देवानाम् । गाम् । न । दित्सति ।

आ । सः । देवेषु । वृश्चते । ब्राह्मणानाम् । च । मन्यवे ॥ १२ ॥

यो अस्य स्याद् वशाभोगो अन्यामिच्छेत तर्हि सः ।

हिंस्ते अदत्ता पुरुषं याचितां च न दित्सति ॥ १३ ॥

यः । अस्य । स्यात् । वशाऽभोगः । अन्याम् । इच्छेत । तर्हि । सः ।

हिंस्ते । अदत्ता । पुरुषम् । याचिताम् । च । न । दित्सति ॥ १३ ॥

यथा शेवधिर्निहितो ब्राह्मणानां तथा वशा ।

तामेतदुच्छायन्ति यस्मिन् कस्मिंश्च जायते ॥ १४ ॥

यथा । शेवऽधिः । निऽहितः । ब्राह्मणानाम् । तथा । वशा ।

ताम् । एतत् । अच्छऽआयन्ति । यस्मिन् । कस्मिन् । च । जायते ॥ १४ ॥

स्वमेतदुच्छायन्ति यद् वशां ब्राह्मणा अभि ।

यथैनानन्यस्मिन् जिनीयादेवास्यां निरोधनम् ॥ १५ ॥

स्वम् । एतत् । अच्छऽआयन्ति । यत् । वशाम् । ब्राह्मणाः । अभि ।

यथा । एनान् । अन्यस्मिन् । जिनीयात् । एव । अस्याः । निऽरोधनम् ॥ १५ ॥

चरेदेवा त्रैहायणादविज्ञातगदा सती ।

वशा च विद्यान्नारद ब्राह्मणास्तर्ह्येष्याः ॥ १६ ॥

चरेत् । एव । आ । त्रैहायणात् । अविज्ञातऽगदा । सती ।

वशाम् । च । विद्यात् । नारद । ब्राह्मणाः । तर्हि । एष्याः ॥ १६ ॥

य एनामवशामाह देवानां निहितं निधिम् ।

उभौ तस्मै भवाश्वौ परिक्रम्येषुमस्यतः ॥ १७ ॥

यः । एनाम् । अवशाम् । आह । देवानाम् । निऽहितम् । निऽधिम् ।

उभौ । तस्मै । भवाश्वौ । परिऽक्रम्य । इषुम् । अस्यतः ॥ १७ ॥

१ P मृत्यवे । We with P J Cp. २ B दित्सते. ३ P स्यात् । We with P J Cp.
४ P अच्छऽयन्ति । We with P J Cp. ५ A B B C D E R S C S P J Cp ब्राह्मणा ।
We with K K V Dc P. ६ P स्वाम् ।

यो अस्या ऊधो न वेदथो अस्या स्तनानुत ।

उभयेनैवासौ दुहे दातुं चेदशकद् वशाम् ॥ १८ ॥

यः । अस्याः । ऊधः । न । वेद । अथो इति । अस्याः । स्तनान् । उत ।

उभयेन । एव । असौ । दुहे । दातुम् । च । इत् । अशकत् । वशाम् ॥ १८ ॥

दुरदभ्रैर्नमा शये याचितां च न दित्सति ।

नास्मै कामाः समृध्यन्ते यामदत्त्वा चिकीर्षति ॥ १९ ॥

दुरदभ्रा । एनम् । आ । शये । याचिताम् । च । न । दित्सति ।

न । अस्यै । कामाः । सम् । ऋध्यन्ते । याम् । अदत्त्वा । चिकीर्षति ॥ १९ ॥

देवा वशामयाचन् मुखं कृत्वा ब्राह्मणम् ।

तेषां सर्वेषामददद्देवं न्येति मानुषः ॥ २० ॥ (२०)

देवाः । वशाम् । अयाचन् । मुखम् । कृत्वा । ब्राह्मणम् ।

तेषाम् । सर्वेषाम् । अददत् । हेडम् । नि । एति । मानुषः ॥ २० ॥ (२०)

हेडं पशूनां न्येति ब्राह्मणेभ्योददद् वशाम् ।

देवानां निहितं भागं मर्त्यश्चेन्निप्रियायते ॥ २१ ॥

हेडम् । पशूनाम् । नि । एति । ब्राह्मणेभ्यः । अददत् । वशाम् ।

देवानाम् । निऽहितम् । भागम् । मर्त्यैः । च । इत् । निऽप्रिययते ॥ २१ ॥

यदन्ये शतं याचेयुर्ब्राह्मणा गोपतिं वशाम् ।

अथैनां देवा अब्रुवन्नेवं ह विदुषो वशा ॥ २२ ॥

यत् । अन्ये । शतम् । याचेयुः । ब्राह्मणाः । गोऽपतिम् । वशाम् ।

अथ । एनाम् । देवाः । अब्रुवन् । एवम् । ह । विदुषः । वशा ॥ २२ ॥

१ C °कदृशा. २ K S V °वृद्धेडं. ३ B B C E K न्येति for न्येति. We with A D K S V Dc Cs. ४ P अयाचन् । ५ All our authorities except Cp have °भ्योददद्-शाम् (P P J K V reading अददत् in the pada-pāṭha). We with Cp. Rw have already made the correction. ६ P मर्त्याः । ७ A C E K R S P J Cp अथैतां. We with B D K V Dc Cs. ८ P एताम् । P J Cp एताम् ।

आ स देवेषु वृश्चते ब्राह्मणानां च मन्यवे ॥ १२ ॥

यः । आवेयेभ्यः । याचतऽभ्यः । देवानाम् । गाम् । न । दित्सति ।

आ । सः । देवेषु । वृश्चते । ब्राह्मणानाम् । च । मन्यवे ॥ १२ ॥

यो अस्य स्याद् वशाभोगो अन्यामिच्छेत तर्हि सः ।

हिंस्ते अदत्ता पुरुषं याचितां च न दित्सति ॥ १३ ॥

यः । अस्य । स्यात् । वशाभोगः । अन्याम् । इच्छेत । तर्हि । सः ।

हिंस्ते । अदत्ता । पुरुषम् । याचिताम् । च । न । दित्सति ॥ १३ ॥

यथा शेवधिर्निहितो ब्राह्मणानां तथा वशा ।

तामेतदुच्छायन्ति यस्मिन् कस्मिंश्च जायते ॥ १४ ॥

यथा । शेवधिः । निऽहितः । ब्राह्मणानाम् । तथा । वशा ।

ताम् । एतत् । अच्छाऽयन्ति । यस्मिन् । कस्मिन् । च । जायते ॥ १४ ॥

स्वमेतदुच्छायन्ति यद् वशां ब्राह्मणा अभि ।

यथैनानन्यस्मिन् जिनीयादेवास्या निरोधनम् ॥ १५ ॥

स्वम् । एतत् । अच्छाऽयन्ति । यत् । वशाम् । ब्राह्मणाः । अभि ।

यथा । एनान् । अन्यस्मिन् । जिनीयात् । एव । अस्याः । निऽरोधनम् ॥ १५ ॥

चरेदेवा त्रैहायणादविज्ञातगदा सती ।

वशा च विद्यान्नारद ब्राह्मणास्तर्ह्येष्याः ॥ १६ ॥

चरेत् । एव । आ । त्रैहायणात् । अविज्ञातगदा । सती ।

वशाम् । च । विद्यात् । नारद । ब्राह्मणाः । तर्हि । एष्याः ॥ १६ ॥

य एनामवशामाह देवानां निहितं निधिम ।

उभौ तस्मै भवाशर्वौ परिक्रम्येषुमस्यतः ॥ १७ ॥

यः । एनाम् । अवशाम् । आह । देवानाम् । निऽहितम् । निऽधिम ।

उभौ । तस्मै । भवाशर्वौ । परिक्रम्य । इषुम् । अस्यतः ॥ १७ ॥

१ P मृत्यवे । We with P J Cp. २ B दित्सते. ३ P स्यात् । We with P J Cp.
४ P अच्छाऽयन्ति । We with P J Cp. ५ A B B C D E R S C s P J Cp ब्राह्मणा ।
We with K K V Dc P. ६ P स्वाम् ।

यो अस्या ऊधो न वेदाथो अस्या स्तनानुत ।

उभयेनैवासौ दुहे दातुं चेदशकद् वशाम् ॥ १८ ॥

यः । अस्याः । ऊधः । न । वेद । अथो इति । अस्याः । स्तनान् । उत ।

उभयेन । एव । असौ । दुहे । दातुम् । च । इत् । अशकत् । वशाम् ॥ १८ ॥

दुरदुन्नैनमा शये याचितां च न दित्सति ।

नास्मै कामाः समृध्यन्ते यामदत्त्वा चिकीर्षति ॥ १९ ॥

दुरदुन्ना । एनम् । आ । शये । याचिताम् । च । न । दित्सति ।

न । अस्यै । कामाः । सम् । ऋध्यन्ते । याम् । अदत्त्वा । चिकीर्षति ॥ १९ ॥

देवा वशामयाचन् मुखं कृत्वा ब्राह्मणम् ।

तेषां सर्वेषामददद्देडं न्येति मानुषः ॥ २० ॥ (२०)

देवाः । वशाम् । अयाचन् । मुखम् । कृत्वा । ब्राह्मणम् ।

तेषाम् । सर्वेषाम् । अददत् । हेडम् । नि । एति । मानुषः ॥ २० ॥ (२०)

हेडं पशूनां न्येति ब्राह्मणेभ्योददद् वशाम् ।

देवानां निहितं भागं मर्त्यश्चेन्निप्रियायते ॥ २१ ॥

हेडम् । पशूनाम् । नि । एति । ब्राह्मणेभ्यः । अददत् । वशाम् ।

देवानाम् । निऽहितम् । भागम् । मर्त्यः । च । इत् । निऽप्रिययते ॥ २१ ॥

यदन्ये शतं याचेयुर्ब्राह्मणा गोपतिं वशाम् ।

अथैनां देवा अब्रुवन्नेवं ह विदुषो वशा ॥ २२ ॥

यत् । अन्ये । शतम् । याचेयुः । ब्राह्मणाः । गोऽपतिम् । वशाम् ।

अथ । एनाम् । देवाः । अब्रुवन् । एवम् । ह । विदुषः । वशा ॥ २२ ॥

१ C °कद्वशा. २ K S V °दुद्देडं. ३ B B C E K न्येति for न्येति. We with A D K S V Dc Cs. ४ P अयाचन् । ५ All our authorities except Cp have °भ्योददद्-शाम् (P P J K V reading अददत् in the pada-pāṭha). We with Cp. Rw have already made the correction. ६ P मर्त्याः । ७ A C E K R S P J Cp अथैतां. We with B D K V Dc Cs. ८ P एताम् । P J Cp एताम् ।

य एवं विदुषेदृत्वाथान्येभ्यो ददद् वशाम् ।

दुर्गा तस्मा अधिष्ठाने पृथिवी सहदेवता ॥ २३ ॥

यः । एवम् । विदुषे । अदृत्वा । अर्थ । अन्येभ्यः । ददत् । वशाम् ।

दुः५गा । तस्मै । अधिऽस्थाने । पृथिवी । सहऽदेवता ॥ २३ ॥

देवा वशामयाचन् यस्मिन्ने अजायत ।

तामेतां विद्यान्नारदः सह देवैरुदाजत ॥ २४ ॥

देवाः । वशाम् । अयाचन् । यस्मिन् । अत्रे । अजायत ।

ताम् । एताम् । विद्यात् । नारदः । सह । देवैः । उत् । आजत ॥ २४ ॥

अनपत्यमल्पपशुं वशा कृणोति पूरुषम् ।

ब्राह्मणैश्च याचितामथैनां निप्रियायते ॥ २५ ॥

अनपत्यम् । अल्पऽपशुम् । वशा । कृणोति । पूरुषम् ।

ब्राह्मणैः । च । याचिताम् । अर्थ । एनाम् । निऽप्रियायते ॥ २५ ॥

अग्नीषोमाभ्यां कामाय मित्राय वरुणाय च ।

तेभ्यो याचन्ति ब्राह्मणास्तेष्वामृतं ददत् ॥ २६ ॥

अग्नीषोमाभ्याम् । कामाय । मित्राय । वरुणाय । च ।

तेभ्यः । याचन्ति । ब्राह्मणाः । तेषु । आ । वृश्चते । अददत् ॥ २६ ॥

यावदस्या गोपतिर्नोपशृणुयादृचः स्वयम् ।

चरेदस्य तावद् गोषु नास्य श्रुत्वा गृहे वसेत् ॥ २७ ॥

यावत् । अस्याः । गोऽपतिः । न । उपऽशृणुयात् । ऋचः । स्वयम् ।

चरेत् । अस्य । तावत् । गोषु । न । अस्य । श्रुत्वा । गृहे । वसेत् ॥ २७ ॥

१ A B B̄ D E C_s विदुषे°. We with C K K̄ R S̄ V Dc. २ All our Sāṃhitā authorities have °भ्योददद् वशाम्. P P̄ J C_p ददत् । R w °भ्योऽददद् वशाम्. Our correction is necessary. ३ Dc विद्यान्नारदः changed to विद्यान्नारदः. P P̄ नारदः । We with A B B̄ C D E K K̄ R S̄ C_s J C_p. ४ P याचिताम् । ५ R S̄ णस्तेष्वामृतं. ६ A B̄ C E R P P̄ J वसेत्. We with D K K̄ S̄ V Dc C_s C_p.

यो अस्यां ऋचं उपश्रुत्याथ गोष्वचीचरत् ।

आयुश्च तस्य भूतिं च देवा वृश्चन्ति हीडिताः ॥ २८ ॥

यः । अस्याः । ऋचः । उपश्रुत्य । अथ । गोषु । अचीचरत् ।

आयुः । च । तस्य । भूतिम् । च । देवाः । वृश्चन्ति । हीडिताः ॥ २८ ॥

वशा चरन्ती बहुधा देवानां निहितो निधिः ।

आविष्कृणुष्व रूपाणि यदा स्थाम जिघांसति ॥ २९ ॥

वशा । चरन्ती । बहुधा । देवानाम् । निहितः । निधिः ।

आविः । कृणुष्व । रूपाणि । यदा । स्थाम् । जिघांसति ॥ २९ ॥

आविरात्मानं कृणुते यदा स्थाम जिघांसति ।

अथो ह ब्रह्मभ्यो वशा याच्याय कृणुते मनः ॥ ३० ॥ (२१)

आविः । आत्मानम् । कृणुते । यदा । स्थाम् । जिघांसति ।

अथो इति । ह । ब्रह्मभ्यः । वशा । याच्याय । कृणुते । मनः ॥ ३० ॥ (२१)

मनसा सं कल्पयति तद् देवा अपि गच्छति ।

ततो ह ब्रह्माणो वशामुपप्रयन्ति याचितुम् ॥ ३१ ॥

मनसा । सम् । कल्पयति । तद् । देवान् । अपि । गच्छति ।

ततः । ह । ब्रह्माणः । वशाम् । उपप्रयन्ति । याचितुम् ॥ ३१ ॥

स्वधाकारेण पितृभ्यो यज्ञेन देवताभ्यः ।

दानेन राजन्यो वशाया मातुर्हेडं न गच्छति ॥ ३२ ॥

स्वधाकारेण । पितृभ्यः । यज्ञेन । देवताभ्यः ।

दानेन । राजन्यः । वशायाः । मातुः । हेडम् । न । गच्छति ॥ ३२ ॥

१ A D S अस्या ३. २ K ऋचं. ३ All our authorities have गोष्वचीचरत्, the pada-authorities having अचीचरत्. R.w's correction appears necessary. ४ A C D R Cs P J Cp वृश्चन्ति. We with B B E K K S V Dc P. ५ B E R V Dc आविः कृणुष्व । We with A C D K K S Cs. ६ P P J कृणुते । We with Cp. ७ B K K याच्याय. A B E R P V याच्याय. D Cs याच्याय. Cp याच्याय. We with C Dc S P J. ८ P स्थाम् । ९ E R वं. १० B K K ब्रह्माणो.

वशा माता राजन्यस्य तथा संभूतमग्रशः ।

तस्या आहुर्नर्पणं यद् ब्रह्मभ्यः प्रदीयते ॥ ३३ ॥

वशा । माता । राजन्यस्य । तथा । सम्भूतम् । अग्रशः ।

तस्याः । आहुः । नर्पणम् । यत् । ब्रह्मभ्यः । प्रदीयते ॥ ३३ ॥

यथाज्यं प्रगृहीतमालुम्पेत् सुचो अग्नये ।

एवा ह ब्रह्मभ्यो वशामग्नय आ वृश्चतेददत् ॥ ३४ ॥

यथा । आज्यम् । प्रगृहीतम् । आलुम्पेत् । सुचैः । अग्नये ।

एव । ह । ब्रह्मभ्यः । वशाम् । अग्नये । आ । वृश्चते । अददत् ॥ ३४ ॥

पुरोडाशवत्सा सुदुर्घा लोकेऽस्मा उप तिष्ठति ।

सास्मै सर्वान् कामान् वशा प्रदुर्घे दुहे ॥ ३५ ॥

पुरोडाशवत्सा । सुदुर्घा । लोके । अस्मै । उप । तिष्ठति ।

सा । अस्मै । सर्वान् । कामान् । वशा । प्रदुर्घे । दुहे ॥ ३५ ॥

सर्वान् कामान् यमराज्ये वशा प्रदुर्घे दुहे ।

अथाहुर्नारकं लोकं निरुन्धानस्य याचिताम् ॥ ३६ ॥

सर्वान् । कामान् । यमराज्ये । वशा । प्रदुर्घे । दुहे ।

अथ । आहुः । नारकम् । लोकम् । निरुन्धानस्य । याचिताम् ॥ ३६ ॥

प्रवीयमाना चरति क्रुद्धा गोपतये वशा ।

वेहतं सा मन्यमानो मृत्योः पार्श्वे बध्यताम् ॥ ३७ ॥

प्रवीयमाना । चरति । क्रुद्धा । गोपतये । वशा ।

वेहतम् । सा । मन्यमानः । मृत्योः । पार्श्वे । बध्यताम् ॥ ३७ ॥

यो वेहतं मन्यमानो मा च पचते वशाम् ।

अप्यस्य पुत्रान् पौत्रांश्च याचयते बृहस्पतिः ॥ ३८ ॥

यः । वेहतम् । मन्यमानः । अमा । च । पचते । वशाम् ।

अपि । अस्य । पुत्रान् । पौत्रान् । च । याचयते । बृहस्पतिः ॥ ३८ ॥

१ A R प्रगृहीतम्. २ B °ददत्. ३ P सुच ।. ४ V Dc लोके. ५ P अस्मै ।. ६ So P P J Cp. See Chaturādhyāyī 4. 90. ७ P °रुन्धानस्य ।. ८ R मन्यमानो.

महदेषाव तपति चरन्ती गोषु गौरपि ।

अथो ह गोपतये वशाददुषे विषं दुहे ॥ ३९ ॥

महत् । एषा । अव । तपति । चरन्ती । गोषु । गौः । अपि ।

अथो इति । ह । गोऽपतये । वशा । अददुषे । विषम् । दुहे ॥ ३९ ॥

प्रियं पशूनां भवति यद् ब्रह्मभ्यः प्रदीयते ।

अथो वशायास्तत् प्रियं यद् देवत्रा हविः स्यात् ॥ ४० ॥ (२२)

प्रियम् । पशूनाम् । भवति । यत् । ब्रह्मभ्यः । प्रदीयते ।

अथो इति । वशायाः । तत् । प्रियम् । यत् । देवत्रा । हविः । स्यात् ॥ ४० ॥ (२२)

या वशा उदकल्पयन् देवा यज्ञादुदेत्य ।

तासां विलिप्त्यं भीमामुदाकुस्त नारदः ॥ ४१ ॥

याः । वशाः । उत्ऽअकल्पयन् । देवाः । यज्ञात् । उत्ऽपत्य ।

तासाम् । विलिप्त्यम् । भीमाम् । उत्ऽआकुस्त । नारदः ॥ ४१ ॥

तां देवा अमीमांसन्त वशेयाश्मवशेति ।

तामब्रवीन्नारद एषा वशानां वशतमेति ॥ ४२ ॥

ताम् । देवाः । अमीमांसन्त । वशा । इयाश्म् । अवशाश्म् । इति ।

ताम् । अब्रवीत् । नारदः । एषा । वशानाम् । वशतमा । इति ॥ ४२ ॥

कति नु वशा नारद यास्त्वं वेत्थ मनुष्यजाः ।

तास्त्वा पृच्छामि विद्वांसं कस्या नाश्रीयादब्राह्मणः ॥ ४३ ॥

कति । नु । वशाः । नारद । याः । त्वम् । वेत्थ । मनुष्यजाः ।

ताः । त्वा । पृच्छामि । विद्वांसम् । कस्याः । न । अश्रीयात् । अब्राह्मणः ॥ ४३ ॥

विलिप्त्या बृहस्पते या च सूतवशा वशा ।

तस्या नाश्रीयादब्राह्मणो य आशंसेत् भूत्याम् ॥ ४४ ॥

१ B B D Cs P Cp स्यात्. २ DK K S V Cs विलिप्तिं. A Dc °प्तिं changed from °स्यं. Cp विलिप्तिं changed to विलिप्त्यं. We with B C E R P P J. ३ So all our Saṁhitā authorities. Also Rw. Against Pāṇini VIII. 2. 97, see *Chaturādhyāyī* 1. 97. ४ So all our pada-authorities. See foregoing note. ५ B यास्तं. ६ P वेत्थ ।

विऽलिप्त्याः । बृहस्पते । या । च । सुतऽवशा । वशा ।

तस्याः । न । अश्रीयात् । अब्राह्मणः । यः । आऽशंसेत । भूत्याम् ॥ ४४ ॥

नमस्ते अस्तु नारदानुष्टु विदुषे वशा ।

कृतमासां भीमर्तमा यामदत्त्वा पराभवेत् ॥ ४५ ॥

नमः । ते । अस्तु । नारद । अनुष्टु । विदुषे । वशा ।

कृतमा । आसाम् । भीमर्तमा । याम् । अदत्त्वा । पराऽभवेत् ॥ ४५ ॥

विलिप्ती या बृहस्पतेथो सुतवशा वशा ।

तस्या नाश्रीयादब्राह्मणो य आशंसेत भूत्याम् ॥ ४६ ॥

विऽलिप्ती । या । बृहस्पते । अथो इति । सुतऽवशा । वशा ।

तस्याः । न । अश्रीयात् । अब्राह्मणः । यः । आऽशंसेत । भूत्याम् ॥ ४६ ॥

त्रीणि वै वशाजातानि विलिप्ती सुतवशा वशा ।

ताः प्र यच्छेद् ब्रह्मभ्यः सोऽनाब्रस्कः प्रजापतौ ॥ ४७ ॥

त्रीणि । वै । वशाऽजातानि । विऽलिप्ती । सुतऽवशा । वशा ।

ताः । प्र । यच्छेत् । ब्रह्मभ्यः । सः । अनाब्रस्कः । प्रजाऽपतौ ॥ ४७ ॥

एतद् वो ब्राह्मणा हविरिति मन्वीत याचितः ।

वशां चेदेनं याचेयुर्या भीमाददुषो गृहे ॥ ४८ ॥

एतत् । वः । ब्राह्मणाः । हविः । इति । मन्वीत । याचितः ।

वशाम् । च । इत् । एनम् । याचेयुः । या । भीमा । अददुषः । गृहे ॥ ४८ ॥

देवा वशां पर्यवदन् न नोदादिति हीडिताः ।

एताभिर्ऋग्भिर्भेदं तस्माद् वै स पराभवत् ॥ ४९ ॥

देवाः । वशाम् । परि । अवदन् । न । नः । अदात् । इति । हीडिताः ।

एताभिः । ऋक्ऽभिः । भेदम् । तस्मात् । वै । सः । परा । अभवत् ॥ ४९ ॥

उतैनां भेदो नाददाद् वशामिन्द्रेण याचितः ।

१ P अब्राह्मणः । २ A B C D K R S V Dc Cs P J °नुष्टु. Cp अनुष्टु । We with E K P.
३ B ता प्र. ४ A B C D E K R सोना°. We with K S V Dc Cs. ५ C K ब्राह्मणा. P
Cp ब्राह्मणाः । We with A B D E K R S V Dc Cs P J.

तस्मात् तं देवा आगसोवृश्चन्तहमुत्तरे ॥ ५० ॥

उत । ए॒नो॒म् । भे॒दः । न । अ॒द॒दा॒त् । व॒शाम् । इ॒न्द्रे॒ण । या॒चि॒तः ।
तस्मात् । तम् । दे॒वाः । आ॒ग॒सः । अ॒वृ॒श्चन् । अ॒हम्॒ऽउ॒त्तरे ॥ ५० ॥

ये व॒शाया॒ अदा॒नाय॒ वद॑न्ति परि॒रा॒पिणः॑ ।

इ॒न्द्रस्य॑ म॒न्यवे॑ जा॒लमा॑ आ वृ॒श्चन्ते॑ अचि॒त्त्या ॥ ५१ ॥

ये । व॒शायाः॑ । अदा॒नाय॑ । वद॑न्ति । परि॒ऽरा॒पिणः॑ ।

इ॒न्द्रस्य॑ । म॒न्यवे॑ । जा॒लमाः॑ । आ । वृ॒श्चन्ते॑ । अचि॒त्त्या ॥ ५१ ॥

ये गो॒प॒तिं परा॒णीया॒याहु॑र्मा द॒दा इति॑ ।

रु॒द्रस्या॒स्तां ते हे॒तिं परि॑ य॒न्त्यचि॒त्त्या ॥ ५२ ॥

ये । गो॒ऽप॒तिम् । परा॒ऽनीय॑ । अर्थ॑ । आ॒हुः । मा । द॒दाः । इति॑ ।

रु॒द्रस्य॑ । अ॒स्ताम् । ते । हे॒तिम् । परि॑ । य॒न्ति । अचि॒त्त्या ॥ ५२ ॥

यदि॑ हु॒तां यद्य॑हु॒ताम॒मा च॒ पच॑ते व॒शाम् ।

दे॒वान्स॒ब्राह्म॑णानृ॒त्वा जि॒हो लो॒कानि॑र्ऋ॒च्छति॑ ॥ ५३ ॥ (२३)

यदि॑ । हु॒ताम् । यदि॑ । अ॒हु॒ताम् । अ॒मा । च॒ । पच॑ते । व॒शाम् ।

दे॒वान् । स॒ऽब्राह्म॑णान् । ऋ॒त्वा । जि॒हः । लो॒कात् । निः । ऋ॒च्छति॑ ॥ ५३ ॥ (२३)

चतुर्थेनुवाके प्रथमं सूक्तम् ।

इति चतुर्थोनुवाकः ॥

ब्रह्मगवीविषयमेतत् सूक्तम् । ब्राह्मणस्य गौर्ब्रह्मगवी । तां क्षत्रियो नादद्यात् । आदद्याच्चेद् वाग् वीर्यं लक्ष्मीस्तं हास्यति । ओजआदि नशिष्यति । तां क्षत्रियो न हन्यात् न पचेत् न भक्षेत् । सा हि हुता सती नानाविधा आपदो नानाविधान् मृत्यून् नानाविधानि च दुःखानि ऐहिकान्यामुष्मिकाणि आवहतीत्याह ॥

संप्रदायानुसारेणास्य सूक्तस्य विनियोगस्तु “नैतां ते देवाः” इत्यत्र [५. १८] द्रष्टव्यः ॥

अ॒मे॒ण त॒पसा॑ सृ॒ष्टा ब्रह्म॑णा वि॒त्त॑र्ते श्रि॒ता ॥ १ ॥

१ A B B̄ C D E K̄ S̄ Cs आ॒ग॒सो. P J आ॒ग॒सः ।. Cp आ॒ग॒सः ।. changed to आ॒ग॒सः ।. Dc आ॒ग॒सो° changed to आ॒ग॒सो°. K R अ॒ग॒सो. We with V Dc P̄. V, however, wrongly reads his pada as आ॒ग॒सः ।. २ P P̄ J प॒ताम् ।. ३ All our authorities have ते (the pada being ते ।). R w's correction is of course necessary. ४ P अ॒स्ताम् ।. P̄ अ॒स्ताम् ।. We with J Cp. ५ A C D E K̄ K̄ V Dc Cs P̄ J Cp °नि॒र्ऋ॒च्छति॑. We with B R P. ६ B̄ दृ॒ष्टा. ७ So we with all our authorities. See R w.

श्रमेण । तर्पसा । सृष्टा । ब्रह्मणा । वि॒त्ता । ऋ॒ते । श्रि॒ता ॥ १ ॥

स॒त्येनावृ॒ता श्रि॒या प्रावृ॒ता यश॑सा॒ परी॑वृता ॥ २ ॥

स॒त्येन॑ । आऽवृ॒ता । श्रि॒या । प्रावृ॒ता । यश॑सा । परिऽवृ॒ता ॥ २ ॥

स्व॒धया॑ परि॒हिता॑ अ॒द्भया॑ पर्यू॒ढा दी॒क्षया॑ गु॒प्ता य॒ज्ञे प्र॒ति॒ष्ठिता॑ लो॒को
नि॒धन॑म् ॥ ३ ॥

स्व॒धया॑ । परिऽहि॒ता । अ॒द्भया॑ । परिऽऊ॒ढा । दी॒क्षया॑ । गु॒प्ता । य॒ज्ञे । प्र॒ति॒स्थिता॑ । लो॒कः ।

निऽध॑नम् ॥ ३ ॥

ब्रह्म॑ पद॒वायं॑ ब्रा॒ह्मणो॑धिपतिः ॥ ४ ॥

ब्रह्म॑ । पदऽवा॒यम् । ब्रा॒ह्मणः॑ । अधिऽप॒तिः ॥ ४ ॥

तामा॒ददा॑नस्य ब्रह्मग॒र्वी जि॑नतो ब्रा॒ह्मणं॑ क्षत्रि॒यस्य॑ ॥ ५ ॥

ताम् । आऽद॒दान॑स्य । ब्रह्मऽग॒र्वीम् । जि॑नतः । ब्रा॒ह्मणम् । क्षत्रि॒यस्य॑ ॥ ५ ॥

अप॑ क्रामति॒ सूनृ॑ता वी॒र्यं॑ पु॒ण्या ल॒क्ष्मीः॑ ॥ ६ ॥ (२४)

अप॑ । क्राम॒ति । सूनृ॑ता । वी॒र्यम् । पु॒ण्या । ल॒क्ष्मीः॑ ॥ ६ ॥ (२४)

इति पञ्चमेनुवाके प्रथमं पर्यायसूक्तम् ॥

ओज॑श्च तेज॑श्च स॒हश्च॑ बलं॒ च वाक्॑ चेन्द्रि॒यं च॑ श्रीश्च॒ धर्म॑श्च ॥ १ ॥

ओजः॑ । च । तेजः॑ । च । स॒हः । च । बलं॑ । च । वाक् । च । इन्द्रि॒यम् । च । श्रीः॑ ।

च । धर्मः॑ । च ॥ १ ॥

ब्रह्म॑ च क्ष॒त्रं च॑ रा॒ष्ट्रं च॑ वि॒शश्च॑ त्वि॒षिश्च॑ यश॑श्च॒ वच॑श्च॒ द्रवि॑णं च ॥ २ ॥

ब्रह्म॑ । च । क्ष॒त्रम् । च । रा॒ष्ट्रम् । च । वि॒शः । च । त्वि॒षिः । च । यशः॑ । च । वच॑श्च ।

च । द्रवि॑णम् । च ॥ २ ॥

आयु॑श्च रू॒पं च॑ ना॒मं च॑ की॒र्तिश्च॑ प्रा॒णश्चा॒पा॒नश्च॑ चक्षु॑श्च॒ श्रोत्रं॑ च ॥ ३ ॥

आयुः॑ । च । रू॒पम् । च । ना॒मं । च । की॒र्तिः । च । प्रा॒णः । च । अ॒पा॒नः । च । चक्षुः॑ ।

च । श्रोत्रं॑ । च ॥ ३ ॥

पर्य॑श्च॒ रस॑श्चान्नं॒ चान्नाद्यं॑ च॒र्तं च॑ स॒त्यं चेष्टं॑ च॒ पूर्तं॑ च॒ प्र॒जा च॑ प॒शव॑श्च ॥ ४ ॥

१ P P J ० लिताः । १. We with V Cp. २ P ब्रह्मणम् । ३ A B B D E R S Dc Cs ३.
We with C K K V. ४ So we with all our authorities. See R.w.

पर्यः । च । रसः । च । अन्नम् । च । अन्नऽअद्यम् । च । ऋतम् । च । सत्यम् । च । इष्टम् ।
च । पुर्तम् । च । प्रऽजा । च । पशवः । च ॥ ४ ॥

तानि सर्वाण्यप्यं कामन्ति ब्रह्मगवीमाददानस्य जिनतो ब्राह्मणं क्षत्रि-
यस्य ॥ ५ ॥ (२५)

तानि । सर्वाणि । अप्यं । कामन्ति । ब्रह्मऽगवीम् । आऽददानस्य । जिनतः । ब्राह्मणम् ।
क्षत्रियस्य ॥ ५ ॥ (२५)

इति पञ्चमेऽनुवाके द्वितीयं पर्यायसूक्तम् ॥

सैषा भीमा ब्रह्मगव्यं घविषा साक्षात् कृत्या कूलवज्रमावृता ॥ १ ॥

सा । एषा । भीमा । ब्रह्मऽगवी । अघऽविषा । सऽअक्षात् । कृत्या । कूलवज्रम् । आऽवृता ॥ १ ॥

सर्वाण्यस्यां घोराणि सर्वे च मृत्यवः ॥ २ ॥

सर्वाणि । अस्याम् । घोराणि । सर्वे । च । मृत्यवः ॥ २ ॥

सर्वाण्यस्यां क्रूराणि सर्वे पुरुषवधाः ॥ ३ ॥

सर्वाणि । अस्याम् । क्रूराणि । सर्वे । पुरुषऽवधाः ॥ ३ ॥

सा ब्रह्मज्यं देवपीयुं ब्रह्मगव्यादीयमाना मृत्योः पङ्क्तींश्च आ द्यति ॥ ४ ॥

सा । ब्रह्मऽज्यम् । देवऽपीयुम् । ब्रह्मऽगवी । आऽदीयमाना । मृत्योः । पङ्क्तींश्च । आ ।
द्यति ॥ ४ ॥

मेनिः शतवधा हि सा ब्रह्मज्यस्य क्षितिर्हि सा ॥ ५ ॥

मेनिः । शतऽवधा । हि । सा । ब्रह्मऽज्यस्य । क्षितिः । हि । सा ॥ ५ ॥

तस्माद् वै ब्राह्मणानां गौर्दुराधर्षा विजानता ॥ ६ ॥

तस्मात् । वै । ब्राह्मणानाम् । गौः । दुःऽआधर्षा । विऽजानता ॥ ६ ॥

वज्रो धावन्ती वैश्वानर उद्वीता ॥ ७ ॥

वज्रः । धावन्ती । वैश्वानरः । उद्वीता ॥ ७ ॥

हेतिः शफानुत्खिदन्ती महादेवोऽपेक्षमाणा ॥ ८ ॥

१ A B कामति. २ P ब्रह्मणम् । ३ A B B C D E K K S V D C C s ३ (A E °व्या ३°).
४ P आवृता । ५ D S C s °पीयुं. P °पीयूम् । ६ B °वींश्च. C K K °वींश्च. V D C °वींश्च.
We with A B D E R S C s P P J C p. ७ E उद्वीता. ८ A B °खिदन्ति. ९ D देवो १°.

अग्नेः । तर्पसा । सुष्टा । ब्रह्मणा । वि॒त्ता । ऋ॒ते । श्रि॒ता ॥ १ ॥

सत्येनावृ॒ता श्रि॒या प्रावृ॒ता यश॑सा परी॒वृता ॥ २ ॥

सत्येनं । आऽवृ॒ता । श्रि॒या । प्रावृ॒ता । यश॑सा । परिऽवृ॒ता ॥ २ ॥

स्व॒धया परि॑हिता अ॒द्यया पर्यू॑ढा दी॒क्षया गु॒प्ता य॒ज्ञे प्र॒ति॒ष्ठिता लो॒को
नि॒धन॑म् ॥ ३ ॥

स्व॒धया । परिऽहि॒ता । अ॒द्यया । परिऽऊ॒ढा । दी॒क्षया । गु॒प्ता । य॒ज्ञे । प्र॒ति॒स्थिता । लो॒कः ।

निऽधन॑म् ॥ ३ ॥

ब्रह्म॑ पद॒वायं ब्राह्म॑णोधिपतिः ॥ ४ ॥

ब्रह्म॑ । पद॒वायम् । ब्राह्म॑णः । अधिऽपतिः ॥ ४ ॥

तामा॒ददा॑नस्य ब्रह्म॒गवीं जि॒नतो ब्राह्म॑णं क्षत्रि॒यस्य ॥ ५ ॥

ताम् । आऽद॒दानस्य । ब्रह्म॑ग॒वीम् । जि॒नतः । ब्राह्म॑णम् । क्षत्रि॒यस्य ॥ ५ ॥

अप॑ क्रामति॒ सूनृ॑ता वी॒र्यं पु॒ण्या ल॒क्ष्मीः ॥ ६ ॥ (२४)

अप॑ । क्राम॒ति । सूनृ॑ता । वी॒र्यम् । पु॒ण्या । ल॒क्ष्मीः ॥ ६ ॥ (२४)

इति पञ्चमेनुवाके प्रथमं पर्यायसूक्तम् ॥

ओज॑श्च तेज॑श्च स॒हश्च ब॒लं च वाक् चै॒न्द्रि॒यं च श्रीश्च ध॒र्मश्च ॥ १ ॥

ओजः । च । तेजः । च । स॒हः । च । ब॒लम् । च । वाक् । च । इन्द्रि॒यम् । च । श्रीः ।

च । ध॒र्मः । च ॥ १ ॥

ब्रह्म॑ च क्ष॒त्रं च रा॒ष्ट्रं च वि॒शश्च त्वि॒षिश्च यश॑श्च व॒र्चश्च द्र॒विणं च ॥ २ ॥

ब्रह्म॑ । च । क्ष॒त्रम् । च । रा॒ष्ट्रम् । च । वि॒शः । च । त्वि॒षिः । च । यशः । च । व॒र्चः ।

च । द्र॒विणम् । च ॥ २ ॥

आयु॑श्च रू॒पं च ना॒मं च की॒र्तिश्च प्रा॒णश्चा॒पानश्च चक्षु॑श्च श्रो॒त्रं च ॥ ३ ॥

आयुः । च । रू॒पम् । च । ना॒मम् । च । की॒र्तिः । च । प्रा॒णः । च । अ॒पानः । च । चक्षुः ।

च । श्रो॒त्रम् । च ॥ ३ ॥

पर्य॑श्च रस॒श्चान्नं चान्नाद्यं च॑र्तं च सत्यं चेष्टं च पू॒र्तं च प्र॒जा च प॒शव॑श्च ॥ ४ ॥

१ P P J °क्षिताः । २ We with V Cp. ३ P ब्रह्मणम् । ४ A B B D E R S Dc Cs ३.
We with CK K V. ५ So we with all our authorities. See R.w.

पर्यः । च । रसः । च । अन्नम् । च । अन्नऽअर्घम् । च । क्रतुम् । च । सत्यम् । च । इष्टम् ।
च । पुर्तम् । च । प्रऽजा । च । पशवः । च ॥ ४ ॥

तानि सर्वाण्यप्येकमन्ति ब्रह्मगवीमाददानस्य जिनतो ब्राह्मणं क्षत्रि-
यस्य ॥ ५ ॥ (२५)

तानि । सर्वाणि । अप्ये । कामन्ति । ब्रह्मऽगवीम् । आऽददानस्य । जिनतः । ब्राह्मणम् ।
क्षत्रियस्य ॥ ५ ॥ (२५)

इति पञ्चमेनुवाके द्वितीयं पर्यायसूक्तम् ॥

सैषा भीमा ब्रह्मगव्यैघविषा साक्षात् कृत्या कूल्वजमावृता ॥ १ ॥

सा । एषा । भीमा । ब्रह्मऽगवी । अघऽविषा । सऽअक्षात् । कृत्या । कूल्वजम् । आऽवृता ॥ १ ॥

सर्वाण्यस्यां घोराणि सर्वे च मृत्यवः ॥ २ ॥

सर्वाणि । अस्याम् । घोराणि । सर्वे । च । मृत्यवः ॥ २ ॥

सर्वाण्यस्यां क्रूराणि सर्वे पुरुषवधाः ॥ ३ ॥

सर्वाणि । अस्याम् । क्रूराणि । सर्वे । पुरुषऽवधाः ॥ ३ ॥

सा ब्रह्मज्यं देवपीयुं ब्रह्मगव्यादीयमाना मृत्योः पङ्क्तींश्च आ द्यति ॥ ४ ॥

सा । ब्रह्मऽज्यम् । देवऽपीयुम् । ब्रह्मऽगवी । आऽदीयमाना । मृत्योः । पङ्क्तींश्च । आ ।
द्यति ॥ ४ ॥

मेनिः शतवधा हि सा ब्रह्मज्यस्य क्षितिर्हि सा ॥ ५ ॥

मेनिः । शतऽवधा । हि । सा । ब्रह्मऽज्यस्य । क्षितिः । हि । सा ॥ ५ ॥

तस्माद् वै ब्राह्मणानां गौर्दुराधर्षा विजानता ॥ ६ ॥

तस्मात् । वै । ब्राह्मणानाम् । गौः । दुःऽआधर्षा । विऽजानता ॥ ६ ॥

वज्रो धावन्ती वैश्वानर उद्गीता ॥ ७ ॥

वज्रः । धावन्ती । वैश्वानरः । उत्ऽगीता ॥ ७ ॥

हेतिः शफानुत्खिदन्ती महादेवोऽपेक्षमाणा ॥ ८ ॥

१ A B कामति. २ P ब्रह्मणम् । ३ A B B C D E K K S V D c Cs ३ (A E °व्या३°).
४ P आवृता । ५ D S C s °पीयुं. P °पीयुम् । ६ B °वींश्च. C K K °वींश्च. V D c °विंश्च.
We with A B D E R S C s P P J C p. ७ E उद्गीता. ८ A B °खिदन्ति. ९ D देवोऽपेक्षमाणा.

हेतिः । शफान् । उत्खिदन्ती । महाऽदेवः । अपऽईक्षमाणा ॥ ८ ॥

क्षुरपविरीक्षमाणा वाश्यमानाभि स्फूर्जति ॥ ९ ॥

क्षुरऽपविः । ईक्षमाणा । वाश्यमाना । अभि । स्फूर्जति ॥ ९ ॥

मृत्युहिङ्कुण्वत्युग्रो देवः पुच्छं पर्यस्यन्ती ॥ १० ॥

मृत्युः । हिङ्कुण्वती । उग्रः । देवः । पुच्छम् । परिऽअस्यन्ती ॥ १० ॥

सर्वज्यानिः कणौ वरीवर्जयन्ती राजयक्ष्मो मेहन्ती ॥ ११ ॥

सर्वऽज्यानिः । कणौ । वरीवर्जयन्ती । राजऽयक्ष्मः । मेहन्ती ॥ ११ ॥

मेनिर्दुह्यमाना शीर्षक्तिर्दुग्धा ॥ १२ ॥

मेनिः । दुह्यमाना । शीर्षक्तिः । दुग्धा ॥ १२ ॥

सेदिरुपतिष्ठन्ती मिथोयोधः परामृष्टा ॥ १३ ॥

सेदिः । उपऽतिष्ठन्ती । मिथऽयोधः । पराऽमृष्टा ॥ १३ ॥

शरव्या ३ मुखेपिनह्यमाने ऋतिर्हन्यमाना ॥ १४ ॥

शरव्या । मुखे । अपिऽनह्यमाने । ऋतिः । हन्यमाना ॥ १४ ॥

अघविषा निपतन्ती तमो निपतिता ॥ १५ ॥

अघऽविषा । निऽपतन्ती । तमः । निऽपतिता ॥ १५ ॥

अनुगच्छन्ती प्राणानुप दासयति ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यस्य ॥ १६ ॥ (२६)

अनुऽगच्छन्ती । प्राणान् । उप । दासयति । ब्रह्मऽगवी । ब्रह्मऽज्यस्य ॥ १६ ॥ (२६)

इति पञ्चमेनुवाके तृतीयं पर्यायसूक्तम् ॥

वैरं विकृत्यमाना पौत्राद्यं विभाज्यमाना ॥ १ ॥

वैरम् । विऽकृत्यमाना । पौत्रऽआद्यम् । विऽभाज्यमाना ॥ १ ॥

१ C स्फूर्जति. P स्फु°. २ A B C E K K̄ V Dc °त्युग्रो. D R Cs °कुण्वत्युग्रो. S̄ °कुण्व-
त्युग्रो changed to °कुण्वत्युग्रो. ३ P P̄ हिङ्कु°. ४ K °योधः (1) ५ A B E R °ने ऋति°. C °नर्ऋति°. D °नेरति°. K K̄ S̄ V Cs °नेरिति°. Dc °न ऋति° changed to °नेरिति°. P P̄
J Cp °नह्यमाने 1. The context and the saṁhitā text favor °नह्यमाना in the pada text.
६ K °हन्यमाना.

देवहेतिर्हियमाणा व्युद्धिर्हता ॥ २ ॥

देवऽहेतिः । हियमाणा । विऽक्रुद्धिः । हता ॥ २ ॥

पाप्माधिधीयमाना पारुष्यमवधीयमाना ॥ ३ ॥

पाप्मा । अधिऽधीयमाना । पारुष्यम् । अवऽधीयमाना ॥ ३ ॥

विषं प्रयस्यन्ती तक्ता प्रयस्ता ॥ ४ ॥

विषम् । प्रऽयस्यन्ती । तक्ता । प्रऽयस्ता ॥ ४ ॥

अघं पच्यमाना दुष्वस्यं पक्ता ॥ ५ ॥

अघम् । पच्यमाना । दुऽस्वस्यम् । पक्ता ॥ ५ ॥

मूलबर्हणी पर्याक्रियमाणा क्षितिः पर्याकृता ॥ ६ ॥

मूलऽबर्हणी । परिऽआक्रियमाणा । क्षितिः । परिऽआकृता ॥ ६ ॥

असंज्ञा गन्धेन शुर्गुद्धियमाणाशीविष उद्धृता ॥ ७ ॥

असंज्ञा । गन्धेन । शुक् । उद्धियमाणा । आशीविषः । उद्धृता ॥ ७ ॥

अभूतिरुपहियमाणा पराभूतिरुपहता ॥ ८ ॥

अभूतिः । उपऽहियमाणा । पराऽभूतिः । उपऽहता ॥ ८ ॥

शर्वः क्रुद्धः पिश्यमाना शिमिदा पिशिता ॥ ९ ॥

शर्वः । क्रुद्धः । पिश्यमाना । शिमिदा । पिशिता ॥ ९ ॥

अवर्तिरश्यमाना निःकृतिरशिता ॥ १० ॥

अवर्तिः । अश्यमाना । निऽकृतिः । अशिता ॥ १० ॥

अशिता लोकांश्छिनन्ति ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यमस्माच्चामुष्माच्च ॥ ११ ॥ (२०)

अशिता । लोकात् । छिनन्ति । ब्रह्मऽगवी । ब्रह्मऽज्यम् । अस्मात् । च । अमुष्मात् ।

च ॥ ११ ॥ (२०)

इति पञ्चमेनुवाके चतुर्थं पर्यायसूक्तम् ॥

१ A C D E R S̄ Cs °हेतिर्हियमाणा. We with K K̄ V Dc P P̄ J C P. २ E R व्युद्धि-
हता. B वृद्धिर्हता. We with A C D K K̄ S̄ V Dc Cs. ३ P देवाऽहेतिः । ४ P क्रुता ।
५ B E प्रयस्यन्ती. ६ A शकुद्धि°. B शनुकुद्धि°. D K K̄ S̄ V Dc Cs शगुद्धि°. We with
B C E R. ७ B उद्धृता. ८ P P̄ J C P उद्धिय°. ९ P °नाः । १० B C K K̄ S̄ V लो-
कांश्छि°. We with A B D E R P P̄ J C P.

तस्या आहननं कृत्वा मेनिराशसनं वलग ऊर्बध्यम् ॥ १ ॥

तस्याः । आऽहननम् । कृत्वा । मेनिः । आऽशसनम् । वलगः । ऊर्बध्यम् ॥ १ ॥

अस्वगता परिहृता ॥ २ ॥

अस्वगता । परिहृता ॥ २ ॥

अग्निः क्रव्याद् भूत्वा ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यं प्रविश्यात्ति ॥ ३ ॥

अग्निः । क्रव्यऽअत् । भूत्वा । ब्रह्मऽगवी । ब्रह्मऽज्यम् । प्रऽविश्य । अत्ति ॥ ३ ॥

सर्वास्याङ्गा पर्वा मूलानि वृश्चति ॥ ४ ॥

सर्वा । अस्य । अङ्गा । पर्वा । मूलानि । वृश्चति ॥ ४ ॥

छिनत्त्यस्य पितृबन्धु परा भावयति मातृबन्धु ॥ ५ ॥

छिनत्ति । अस्य । पितृऽबन्धु । परा । भावयति । मातृऽबन्धु ॥ ५ ॥

विवाहां ज्ञातीन्सर्वानपि क्षापयति ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यस्य क्षत्रियेणापुनर्दी-
यमाना ॥ ६ ॥

विऽवाहान् । ज्ञातीन् । सर्वान् । अपि । क्षापयति । ब्रह्मऽगवी । ब्रह्मऽज्यस्य । क्षत्रियेण ।
अपुनःऽदीयमाना ॥ ६ ॥

अवास्तुमेनमस्वगमग्रजसं करोत्यपरापरणो भवति क्षीयते ॥ ७ ॥

अवास्तुम् । एनम् । अस्वगम् । अग्रजसम् । करोति । अपराऽपरणः । भवति । क्षीयते ॥ ७ ॥

य एवं विदुषो ब्राह्मणस्य क्षत्रियो गामादुत्ते ॥ ८ ॥ (२८)

यः । एवम् । विदुषः । ब्राह्मणस्य । क्षत्रियः । गाम् । आऽदुत्ते ॥ ८ ॥ (२८)

इति पञ्चमेनुवाके पञ्चमं पर्यायसूक्तम् ॥

क्षिप्रं वै तस्याहनने गृध्राः कुर्वत ऐलवम् ॥ १ ॥

क्षिप्रम् । वै । तस्य । आऽहनने । गृध्राः । कुर्वते । ऐलवम् ॥ १ ॥

क्षिप्रं वै तस्यादहनं परि नृत्यन्ति केशिनी-

राघ्नानाः पाणिनोरसि कुर्वाणाः पापमैलवम् ॥ २ ॥

१ B ᳚ परिहृता (may be °हु°). We with ACDEK᳚VP᳚J Cp. २ ABB
DK᳚V De °पुनर्दीयमाना. ᳚ अपुनःऽदीयमाना । V Cp अपुनः । दीयमाना । Cs °पुन-
र्दीयमाना. We with CER᳚PJ. ३ B भवति. ४ P एलवम् । We with ᳚J Cp.

तस्य । आऽदह॑नम् । परि॑ । नृत्य॑न्ति । केशि॑नीः ।

आऽघ्ना॑नाः । पा॒णिना॑ । उर॑सि । कु॒र्वाणाः । पा॒पम् । ऐ॒ल॒वम् ॥ २ ॥

क्षि॒प्रं वै तस्य॑ वास्तु॑षु वृ॒काः कुर्व॑त ऐ॒ल॒वम् ॥ ३ ॥

तस्य॑ । वास्तु॑षु । वृ॒काः । कुर्व॑ते । ऐ॒ल॒वम् ॥ ३ ॥

क्षि॒प्रं वै तस्य॑ पृ॒च्छन्ति॒ यत् तदासी॑द्दि॒दं नु ता॑दिति ॥ ४ ॥

क्षि॒प्रम् । वै । तस्य॑ । पृ॒च्छन्ति॒ । यत् । तत् । आसी॑त् । इ॒दम् । नु । ता॑त् । इति॑ ॥ ४ ॥

छिन्ध्या॑ च्छिन्धि॒ प्र च्छिन्ध्य॑पि क्षा॒पय॑ क्षा॒पय॑ ॥ ५ ॥

छिन्धि॑ । आ । छिन्धि॑ । प्र । छिन्धि॑ । अपि॑ । क्षा॒पय॑ । क्षा॒पय॑ ॥ ५ ॥

आ॒ददा॑नमाङ्गि॒रसि॑ ब्रह्म॒ज्यमुप॑ दासय ॥ ६ ॥

आऽद॑दानम् । आ॒ङ्गि॒रसि॑ । ब्रह्म॒ज्यम् । उप॑ । दा॒सय॑ ॥ ६ ॥

वैश्व॒देवी॒ ह्यु॒च्यसे॑ कृ॒त्या कू॒र्बज॑मावृ॒ता ॥ ७ ॥

वैश्व॒देवी॒ । हि । उ॒च्यसे॑ । कृ॒त्या । कू॒र्बज॑म् । आऽवृ॑ता ॥ ७ ॥

ओष॑न्ती स॒मोष॑न्ती ब्रह्म॒णो वज्रः॑ ॥ ८ ॥

ओष॑न्ती । स॒मोष॑न्ती । ब्रह्म॒णः । वज्रः॑ ॥ ८ ॥

क्षुर॑पविर्मृत्युर्भू॒त्वा वि धा॑व त्वम् ॥ ९ ॥

क्षुर॑पविः । मृ॒त्युः । भू॒त्वा । वि । धा॑व । त्वम् ॥ ९ ॥

आ द॑त्से जि॒न॒तां व॒र्च इ॒ष्टं पू॒र्तं चा॒शिषः॑ ॥ १० ॥

आ । द॑त्से । जि॒न॒ताम् । व॒र्चः । इ॒ष्टम् । पू॒र्तम् । च । आ॒शिषः॑ ॥ १० ॥

आ॒दाय॑ जी॒तं जी॒ताय॑ लो॒केऽमु॑ष्मिन् प्र य॑च्छसि ॥ ११ ॥

आऽद॑य । जी॒तम् । जी॒ताय॑ । लो॒के । अ॒मु॒ष्मिन् । प्र । य॑च्छसि ॥ ११ ॥

१ B तस्या. २ K K V तदासीद्विदं नु तादिति. D Cs तदासीद्विदं नु तादिति. C तदासीद्विदं नु तादिति. S तदासीद्विदं नु तादिति. P आसीत् ३. तात् ३. P आसीत्. तात् ३. Cs आसीत्. इदं. नु. तात्. changed to आसीत्. इदं. नु. तात् ३. J आसीत्. तात् ३. A B E R Dc. तदासीद्विदं नु तादिति. ३ B K °रसिब्र°. ४ P आंगिरसि. ५ D Cs °ह्यु (no kampa). E R °ह्यु३°. K °ह्यु१°. V °ह्यु१°. Dc °ह्यु१°. A B C °ह्यु३°. ६ P कूर्बजम्. ७ B लोके१°.

अङ्ग्ये पदवीर्भव ब्राह्मणस्याभिःस्त्या ॥ १२ ॥

अङ्ग्ये । पदऽवीः । भव । ब्राह्मणस्य । अभिऽशस्त्या ॥ १२ ॥

मेनिः शरव्या भवाघादुघविषा भव ॥ १३ ॥

मेनिः । शरव्या । भव । अघात् । अघऽविषा । भव ॥ १३ ॥

अङ्ग्ये प्र शिरो जहि ब्रह्मज्यस्य कृतागसो देवपीयोरराधसः ॥ १४ ॥

अङ्ग्ये । प्र । शिरः । जहि । ब्रह्मऽज्यस्य । कृतऽआगसः । देवऽपीयोः । अराधसः ॥ १४ ॥

त्वया प्रमूर्णं मृदितमग्निर्देहतु दुश्चितम् ॥ १५ ॥ (२९)

त्वया । प्रऽमूर्णम् । मृदितम् । अग्निः । दहतु । दुःचितम् ॥ १५ ॥ (२९)

इति पञ्चमेनुवाके षष्ठं पर्यायसूक्तम् ॥

वृश्च प्र वृश्च सं वृश्च दह प्र दह सं दह ॥ १ ॥

वृश्च । प्र । वृश्च । सम् । वृश्च । दह । प्र । दह । सम् । दह ॥ १ ॥

ब्रह्मज्यं देव्यङ्ग्य आ मूलादनुसंदह ॥ २ ॥

ब्रह्मऽज्यम् । देवि । अङ्ग्ये । आ । मूलात् । अनुऽसंदह ॥ २ ॥

यथायाद् यमसादनात् पापलोकान् परावतः ॥ ३ ॥

यथा । अयात् । यमऽसदनात् । पापऽलोकान् । पराऽवतः ॥ ३ ॥

एवा त्वं देव्यङ्ग्ये ब्रह्मज्यस्य कृतागसो देवपीयोरराधसः ॥ ४ ॥

एव । त्वम् । देवि । अङ्ग्ये । ब्रह्मऽज्यस्य । कृतऽआगसः । देवऽपीयोः । अराधसः ॥ ४ ॥

वज्रेण शतपर्वणा तीक्ष्णेन क्षुरभृष्टिना ॥ ५ ॥

वज्रेण । शतऽपर्वणा । तीक्ष्णेन । क्षुरऽभृष्टिना ॥ ५ ॥

प्र स्कन्धान् प्र शिरो जहि ॥ ६ ॥

प्र । स्कन्धान् । प्र । शिरः । जहि ॥ ६ ॥

लोमान्यस्य सं छिन्धि त्वचमस्य वि वेष्टय ॥ ७ ॥

लोमानि । अस्य । सम् । छिन्धि । त्वचम् । अस्य । वि । वेष्टय ॥ ७ ॥

१ R. ऽङ्ग्ये. २ R. अङ्ग्ये. ३ So our authorities of saṁhitā and pada respectively. We should expect यथा याद् यम° and यथा । यात् । यम्° ।

मांसान्यस्य शातय स्नावान्यस्य सं वृह ॥ ८ ॥

मांसानि । अस्य । शातय । स्नावानि । अस्य । सम् । वृह ॥ ८ ॥

अस्थीन्यस्य पीडय मज्जानमस्य निर्जहि ॥ ९ ॥

अस्थीनि । अस्य । पीडय । मज्जानम् । अस्य । निः । जहि ॥ ९ ॥

सर्वास्याङ्गा पर्वाणि वि श्रथय ॥ १० ॥

सर्वा । अस्य । अङ्गा । पर्वाणि । वि । श्रथय ॥ १० ॥

अग्निरेनं क्रव्यात् पृथिव्या नुदतामुदोषतु वायुरन्तरिक्षान्महतो व-
रिष्णः ॥ ११ ॥

अग्निः । एनम् । क्रव्यऽअत् । पृथिव्याः । नुदताम् । उत् । ओषतु । वायुः । अन्तरिक्षात् ।

महतः । वरिष्णः ॥ ११ ॥

सूर्ये एनं दिवः प्र नुदतां न्योषितु ॥ १२ ॥ (३०)

सूर्यः । एनम् । दिवः । प्र । नुदताम् । नि । ओषतु ॥ १२ ॥ (३०)

पञ्चमेऽनुवाके सप्तमं पर्यायसूक्तम् ॥

पञ्चमोऽनुवाकः ॥

इति द्वादशं काण्डं समाप्तम् ॥

१ D E K S वृह. Cp वृह । We with A B C K R V Dc Cs P P J. २ J V Cp
विश्र० । P वि । श्रथय । P विश्रथय ।

“उदेहि वाजिन्” इति सूक्तं रोहितदेवताकम् । रोहितः कश्चिद् देवः । उद्यन् यः सूर्यस्तदात्मक इति ज्ञेयम् । रोहितसा-
हचर्येण मरुतः इन्द्रः अज एकपादः अग्निः सविता मित्रावरुणौ क्रव्याद् अग्निः सूर्य इत्यादयो देवा अप्याहूता वर्णिताश्च ।
रोहितस्य तथा तत्संबन्धिदेवानामत्र वर्णने प्रयोजनं राज्ञो राष्ट्रस्य भरणम् इति सूक्त इतस्ततो द्रष्टव्यम् ॥

क्वचिन्मन्त्रेषु रोहितपदस्य निर्वचनं रुहो रुरोह प्ररुहो रुरोह यावापृथिवीभ्यां रुरोहेति रोहित इति ध्वनितम् ॥

याज्ञिकास्तु वक्ष्यमाणप्रकारेण विनियुजन्ति । तद्यथा ।

अर्थकामः “उदेहि वाजिन्” इत्यादिविशत्यृग्मिभिरुद्यन्तम् आदित्यम् उपतिष्ठते ॥

तथा अर्थोत्थापनकामः उक्तविशत्यृग्मिः ज्ञानं कृत्वा उपतिष्ठते ॥

तथा अर्थसिद्धिकामः अहतवस्त्रपरिधानं कृत्वा उक्ताभिर्कृग्मिभिरुपतिष्ठते ॥

तथा अर्थो मम सिध्यताम् एवंकामस्ताभिर्कृग्मिभिरुपतिष्ठते ॥

तथा विद्रावणादिविषये शमनकामः उक्ताभिर्कृग्मिभिरुपतिष्ठते ॥

सूत्रितं हि । “उत्तमेन [६. ६२] वाचस्पतिलिङ्गाभिरुद्यन्तम् उपतिष्ठते । ज्ञातोऽहृतवसनो निक्त्वाहृतम् आच्छादयते
ददाति” इति । कौ० ५. ५ ॥ उदेहि वाजिभिति विशत्यृचो वाचस्पतिलिङ्गा इति केशवः ॥

“यो रोहितः” इति द्वयोर्कचोः [२५, २६] सलिलगणे पाठः । अतः “सलिलैः क्षीरौदनम् अश्नाति मन्यान्तानि”
[कौ० ३. १] “सलिलैः सर्वकामः” [कौ० ३. ७] इत्यादौ चास्य विनियोगः ॥ सलिलगणश्च “आपो हि एषा” इति १. ५
सूक्ते द्रष्टव्यः ॥

“समिद्धो अग्निः समिधानो घृतवृद्धः” इति [२८-३२] पञ्चर्चस्य विनियोगो “य इमे यावापृथिवी” [१३. ३] इत्यत्र
द्रष्टव्यः ॥

उदेहि वाजिन् यो अप्सवन्तरिदं राष्ट्रं प्र विशः सुनृतावत् ।

यो रोहितो विश्वमिदं जजान स त्वा राष्ट्राय सुभृतं विभर्तु ॥ १ ॥

उत्ऽएहि । वाजिन् । यः । अप्सु । अन्तः । इदम् । राष्ट्रम् । प्र । विशः । सुनृतावत् ।

यः । रोहितः । विश्वम् । इदम् । जजान । सः । त्वा । राष्ट्राय । सुभृतम् । विभर्तु ॥ १ ॥

उद्वाज आ गन् यो अप्सवन्तर्विश आ रोह त्वद्योनयो याः ।

सोमं दधानोप ओषधीर्गाश्चतुष्पदो द्विपद आ वेशयेह ॥ २ ॥

उत् । वाजः । आ । गन् । यः । अप्सु । अन्तः । विशः । आ । रोह । त्वद्योनयः । याः ।

सोमम् । दधानः । अपः । ओषधीः । गाः । चतुऽपदः । द्विऽपदः । आ । वेशय । इह ॥ २ ॥

यूयमुग्रा मरुतः पृश्निमातर इन्द्रेण युजा प्र मृणीत शत्रून् ।

१ B B C D E R S C s ३. We with K K V Dc.

आ वो रोहितः शृणवत् सुदानवस्त्रिषप्तासो मरुतः स्वादुसंमुदः ॥ ३ ॥

युयम् । उग्राः । मरुतः । पृश्निऽमातरः । इन्द्रेण । युजा । प्र । मृणीत । शत्रून् ।

आ । वः । रोहितः । शृणवत् । सुऽदानवः । त्रिऽसप्तासः । मरुतः । स्वादुऽसंमुदः ॥ ३ ॥

रुहो रुरोह रोहित आ रुरोह गर्भो जनीनां जनुषामुपस्थम् ।

ताभिः संरब्धमन्वविन्दन् षडुर्वीर्गातुं प्रपश्यन्निह राष्ट्रमाहाः ॥ ४ ॥

रुहः । रुरोह । रोहितः । आ । रुरोह । गर्भः । जनीनाम् । जनुषाम् । उपऽस्थम् ।

ताभिः । सम्ऽरब्धम् । अनु । अविन्दन् । षट् । उर्वीः । गातुम् । प्रऽपश्यन् । इह । रा-
ष्ट्रम् । आ । अहाः ॥ ४ ॥

आ ते राष्ट्रमिह रोहितोहर्षीद् व्यास्थिन्मृधो अभयं ते अभूत् ।

तस्मै ते द्यावापृथिवी रेवतीभिः कामं दुहाथामिह शक्ररीभिः ॥ ५ ॥

आ । ते । राष्ट्रम् । इह । रोहितः । अहर्षीत् । वि । आस्थत् । मृधः । अभयम् । ते । अभूत् ।

तस्मै । ते । द्यावापृथिवी इति । रेवतीभिः । कामम् । दुहाथाम् । इह । शक्ररीभिः ॥ ५ ॥

रोहितो द्यावापृथिवी जजान तत्र तन्तुं परमेष्ठी ततान ।

तत्र शिश्रियेज एकपादोदंहद् द्यावापृथिवी बलेन ॥ ६ ॥

रोहितः । द्यावापृथिवी इति । जजान । तत्र । तन्तुम् । परमेऽस्थी । ततान ।

तत्र । शिश्रिये । अजः । एकऽपादः । अदंहत् । द्यावापृथिवी इति । बलेन ॥ ६ ॥

रोहितो द्यावापृथिवी अदंहत् तेन स्वस्तमितं तेन नाकः ।

तेनान्तरिक्षं विमिता रजांसि तेन देवा अमृतमन्वविन्दन् ॥ ७ ॥

रोहितः । द्यावापृथिवी इति । अदंहत् । तेन । स्वः । स्तमितम् । तेन । नाकः ।

तेन । अन्तरिक्षम् । विऽमिता । रजांसि । तेन । देवाः । अमृतम् । अनु । अविन्दन् ॥ ७ ॥

वि रोहितो अमृशद् विश्वरूपं समाकुर्वाणः प्ररुहो रुहश्च ।

दिवं रुद्धा महता महिम्ना सं ते राष्ट्रमनक्तु पयसा घृतेन ॥ ८ ॥

१ K K̄ V Dc संरब्धम्°. २ A D S̄ Cs °तो अहर्षी°. We with B̄ C E K̄ K̄ R V Dc.
३ B̄ C E R̄ S̄ °व्यास्थ° for °द् व्यास्थि°. We with A D K̄ K̄ V. ४ A B̄ C D E K̄ K̄
R̄ S̄ V Dc Cs दुहाथाम्°. P P̄ J C̄ दुहाथाम्°. The emendation to °ता° adopted by
Rw. is not inevitable, though desirable. ५ P रेवतिभिः°. ६ B̄ B̄ D E R̄ S̄ स्व.
७ R रुद्धा.

वि । रोहितः । अमृशत् । विश्वऽरूपम् । समऽआकुर्वाणः । प्रऽरुहः । रुहः । च ।

दिवम् । रुद्धा । महता । महिम्ना । सम् । ते । राष्ट्रम् । अनक्तु । पर्यसा । घृतेन ॥ ८ ॥

यास्ते रुहः प्ररुहो यास्तं आरुहो याभिरापृणासि दिवमन्तरिक्षम् ।

तासां ब्रह्मणा पर्यसा वावृधानो विशि राष्ट्रे जागृहि रोहितस्य ॥ ९ ॥

याः । ते । रुहः । प्रऽरुहः । याः । ते । आऽरुहः । याभिः । आऽपृणासि । दिवम् । अन्तरिक्षम् ।

तासाम् । ब्रह्मणा । पर्यसा । ववृधानः । विशि । राष्ट्रे । जागृहि । रोहितस्य ॥ ९ ॥

यास्ते विशस्तर्पसः संबभूवुर्वत्सं गायत्रीमनु ता इहागुः ।

तास्त्रा विशन्तु मनसा शिवेन संमाता वत्सो अभ्येति रोहितः ॥ १० ॥ (१)

याः । ते । विशः । तर्पसः । समऽवभूवुः । वत्सम् । गायत्रीम् । अनु । ताः । इह । आ । अगुः ।

ताः । त्वा । आ । विशन्तु । मनसा । शिवेन । समऽमाता । वत्सः । अभि । प्तु । रोहितः ॥ १० ॥ (१)

ऊर्ध्वो रोहितो अधि नाके अस्थाद् विश्वा रूपाणि जनयन् युवा कविः ।

तिग्मेनाग्निज्योतिषा वि भाति तृतीयं चक्रे रजसि प्रियाणि ॥ ११ ॥

ऊर्ध्वः । रोहितः । अधि । नाके । अस्थात् । विश्वा । रूपाणि । जनयन् । युवा । कविः ।

तिग्मेन । अग्निः । ज्योतिषा । वि । भाति । तृतीयं । चक्रे । रजसि । प्रियाणि ॥ ११ ॥

सहस्रशृङ्गो वृषभो जातवेदा घृताहुतः सोमपृष्ठः सुवीरः ।

मा मा हासीन्नाथितो नेत् त्वा जहानि गोपोषं च मे वीरपोषं च धेहि ॥ १२ ॥

सहस्रऽशृङ्गः । वृषभः । जातऽवेदाः । घृतऽआहुतः । सोमऽपृष्ठः । सुऽवीरः ।

मा । मा । हासीत् । नाथितः । न । इत् । त्वा । जहानि । गोऽपोषम् । च । मे । वीरऽपोषम् । च । धेहि ॥ १२ ॥

रोहितो यज्ञस्य जनिता मुखं च रोहिताय वाचा श्रोत्रेण मनसा जुहोमि ।

रोहितं देवा यन्ति सुमनस्यमाना स मा रोहैः सामित्यै रोहयतु ॥ १३ ॥

रोहितः । यज्ञस्य । जनिता । मुखम् । च । रोहिताय । वाचा । श्रोत्रेण । मनसा । जुहोमि ।

रोहितम् । देवाः । यन्ति । सुऽमनस्यमानाः । सः । मा । रोहैः । सामऽइत्यै । रोहयतु ॥ १३ ॥

रोहितो यज्ञं व्यदिधाद् विश्वकर्मणे तस्मात् तेजांस्युप मेमान्यागुः ।

वोचेयं ते नाभिं भुवनस्याधि मज्मनि ॥ १४ ॥

रोहितः । यज्ञम् । वि । अद्धात् । विश्वऽकर्मणे । तस्मात् । तेजांसि । उप । मा । इमानि ।

आ । अगुः ।

वोचेयम् । ते । नाभिम् । भुवनस्य । अधि । मज्मनि ॥ १४ ॥

आ त्वा रुरोह बृहत्युत्त पङ्क्तिरा ककुब् वर्चसा जातवेदः ।

आ त्वा रुरोहोष्णिहाक्षरो वषट्कार आ त्वा रुरोह रोहितो रेतसा सह ॥ १५ ॥

आ । त्वा । रुरोह । बृहती । उत्त । पङ्क्तिः । आ । ककुप् । वर्चसा । जातऽवेदः ।

आ । त्वा । रुरोह । उष्णिहाऽअक्षरः । वषट्कारः । आ । त्वा । रुरोह । रोहितः ।

रेतसा । सह ॥ १५ ॥

अयं वस्ते गर्भं पृथिव्या दिवं वस्तेयमन्तरिक्षम् ।

अयं ब्रध्नस्य विष्टपि स्वर्लोकान् व्यानिशे ॥ १६ ॥

अयम् । वस्ते । गर्भम् । पृथिव्याः । दिवम् । वस्ते । अयम् । अन्तरिक्षम् ।

अयम् । ब्रध्नस्य । विष्टपि । स्वः । लोकान् । वि । आनिशे ॥ १६ ॥

वाचस्पते पृथिवी नः स्योना स्योना योनिस्तल्पा नः सुशेवा ।

इहैव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन् पर्यग्निरायुषा वर्चसा द-

धातु ॥ १७ ॥

वाचः । पते । पृथिवी । नः । स्योना । स्योना । योनिः । तल्पा । नः । सुऽशेवा ।

इह । एव । प्राणः । सख्ये । नः । अस्तु । तम् । त्वा । परमेऽस्थिन् । परि । अग्निः ।

आयुषा । वर्चसा । दधातु ॥ १७ ॥

वाचस्पत ऋतवः पञ्च ये नौ वैश्वकर्मणाः परि ये संबभूवुः ।

१ B C D E R S̄ Cs P P̄ J C P मय्मनि. Dc मय्मनि changed to मज्मनि. २ C D Dc Cs
हृत्युत्त. E हृत्युत्त. R हृत्युत्त. S̄ हृत्युत्त. ३ B दिवं च वस्ते°. ४ D E S̄ Cs न
स्योना. ५ B E K K R सुशेवाः. We with A B C D S̄ V Dc Cs P P̄ J C P. ६ So P
P̄ J C P, and not तल्पाः । ७ A B C D E K R S̄ V Dc Cs P P̄ J C P ये नौ. B K
read योनौ for ये नौ. The passage is not free from suspicion of corruption.

इहैव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन् परि रोहित आयुषा व-
र्चसा दधातु ॥ १८ ॥

पते । ऋतवः । पञ्च । ये । नौ । वैश्वऽकर्मणाः । परि । ये । सम्ऽवभृशुः ।

परि । रोहितः । आयुषा । वर्चसा । दधातु ॥ १८ ॥

वाचस्पते सौमनसं मनश्च गोष्ठे नो गा जनय योनिषु प्रजाः ।

इहैव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन् पर्यहमायुषा वर्चसा द-
धामि ॥ १९ ॥

वाचः । पते । सौमनसम् । मनः । च । गोऽस्थे । नः । गाः । जनय । योनिषु । प्रजाः ।

इह । एव । प्राणः । सख्ये । नः । अस्तु । तम् । त्वा । परमेऽस्थिन् । परि । अहम् । आ-
युषा । वर्चसा । दधामि ॥ १९ ॥

परि त्वा धात् सविता देवो अग्निर्वर्चसा मित्रावरुणावभि त्वा ।

सर्वा अरातीरवक्रामन्नेहीदं राष्ट्रमकरः सूनृतावत् ॥ २० ॥ (२)

परि । त्वा । धात् । सविता । देवः । अग्निः । वर्चसा । मित्रावरुणौ । अभि । त्वा ।

सर्वाः । अरातीः । अवऽक्रामन् । आ । इहि । इदम् । राष्ट्रम् । अकरः । सूनृताऽवत् ॥ २० ॥ (२)

यं त्वा पृषती रथे प्रष्टिर्वहति रोहिते ।

शुभा यासि रिणन्नपः ॥ २१ ॥

यम् । त्वा । पृषती । रथे । प्रष्टिः । वहति । रोहिते ।

शुभा । यासि । रिणन् । अपः ॥ २१ ॥

अनुव्रता रोहिणी रोहितस्य सूरिः सुवर्णी बृहती सुवर्चीः ।

तया वाजान् विश्वरूपां जयेम तया विश्वाः पृतना अभि ष्याम ॥ २२ ॥

अनुव्रता । रोहिणी । रोहितस्य । सूरिः । सुवर्णी । बृहती । सुवर्चीः ।

तया । वाजान् । विश्वऽरूपान् । जयेम । तया । विश्वाः । पृतनाः । अभि । ष्याम ॥ २२ ॥

१ A प्रष्टि०. B C K K̄ V Dc P P̄ Cp पृष्टि०. S̄ प्रष्टि० changed to प्रष्टि०. We with D E R Cs J. २ B R S̄ Cs रोहितः. P Cp रोहितः ।. ३ B E K R P P̄ J ऋणन्नपः. S̄ यासि रि० changed to यास्यु०. We with A B C D K̄ V Dc Cs Cp. ४ C ष्याम. ५ P P̄ J ०रूपाम् ।. Cp ०रूपां ।.

इदं सद् रोहिणी रोहितस्यासौ पन्थाः पृषती येन याति ।

तां गन्धर्वाः कश्यपा उन्नयन्ति तां रक्षन्ति कवयोऽप्रमादम् ॥ २३ ॥

इदम् । सद् । रोहिणी । रोहितस्य । असौ । पन्थाः । पृषती । येन । याति ।

ताम् । गन्धर्वाः । कश्यपाः । उन् । नयन्ति । ताम् । रक्षन्ति । कवयः । अप्रमादम् ॥ २३ ॥

सूर्यस्याश्वा हरयः केतुमन्तः सदा वहन्त्यमृताः सुखं रथम् ।

घृतपावा रोहितो भ्राजमानो दिवं देवः पृषतीमा विवेश ॥ २४ ॥

सूर्यस्य । अश्वाः । हरयः । केतुमन्तः । सदा । वहन्ति । अमृताः । सुखम् । रथम् ।

घृतपावा । रोहितः । भ्राजमानः । दिवम् । देवः । पृषतीम् । आ । विवेश ॥ २४ ॥

यो रोहितो वृषभस्तिग्मशृङ्गः पर्यग्निं परि सूर्यं बभूव ।

यो विष्टभ्नाति पृथिवीं दिवं च तस्माद् देवा अधि सृष्टीः सृजन्ते ॥ २५ ॥

यः । रोहितः । वृषभः । तिग्मशृङ्गः । परि । अग्निम् । परि । सूर्यम् । बभूव ।

यः । विष्टभ्नाति । पृथिवीम् । दिवम् । च । तस्मात् । देवाः । अधि । सृष्टीः । सृजन्ते ॥ २५ ॥

रोहितो दिवमारुहन्महतः पर्यर्णवात् ।

सर्वो रुरोह रोहितो रुहः ॥ २६ ॥

रोहितः । दिवम् । आ । अरुहत् । महतः । परि । अर्णवात् ।

सर्वः । रुरोह । रोहितः । रुहः ॥ २६ ॥

वि मिमीष्व पर्यस्वतीं घृताचीं देवानां धेनुरनपस्पृशेष्टा ।

इन्द्रः सोमं पिबतु क्षेमो अस्त्रग्निः प्र स्तौतु वि मृधो नुदस्व ॥ २७ ॥

वि । मिमीष्व । पर्यस्वतीम् । घृताचीम् । देवानाम् । धेनुः । अनपस्पृक् । एष्टा ।

इन्द्रः । सोमम् । पिबतु । क्षेमः । अस्तु । अग्निः । प्र । स्तौतु । वि । मृधः । नुदस्व ॥ २७ ॥

समिद्धो अग्निः समिधानो घृतवृद्धो घृताहुतः ।

अभीषाड विश्वाषाडग्निः सपत्नान् हन्तु ये मम ॥ २८ ॥

१ D Cs तान् for तां. २ A B B C D E K K R S Cs गंधर्वाः. Dc गंधर्वाः changed to गंधर्वाः. P J Cp गंधर्वाः. 1. We with V Dc P. ३ P P J रोहिणीः. 1. We with Cp.

सम्ऽइच्छः । अग्निः । सम्ऽइधानः । घृतऽवृद्धः । घृतऽआहुतः ।

अभीषाद् । विश्वाषाद् । अग्निः । सऽपत्नान् । हन्तु । ये । मम ॥ २८ ॥

हन्त्वेनान् प्र दहत्वग्निर्यो नः पृतन्यति ।

क्रव्यादाग्निना वयं सपत्नान् प्र दहामसि ॥ २९ ॥

हन्तु । एनान् । प्र । दहतु । अग्निः । यः । नः । पृतन्यति ।

सऽअदी । अग्निना । वयम् । सऽपत्नान् । प्र । दहामसि ॥ २९ ॥

क्रव्यं अवाचीनानव जहीन्द्र वज्रेण बाहुमान् ।

अर्धा सपत्नान् मामकानग्नेस्तेजोभिरादिषि ॥ ३० ॥ (३)

अवाचीनान् । अव । जहि । इन्द्र । वज्रेण । बाहुऽमान् ।

अर्ध । सऽपत्नान् । मामकान् । अग्नेः । तेजऽभिः । आ । अदिषि ॥ ३० ॥ (३)

अग्ने सपत्नानधरान् पादयास्मद् व्यथया सजातमुत्पिपानं बृहस्पते ।

इन्द्राग्नी मित्रावरुणावधरे पद्यन्तामप्रतिमन्यूयमानाः ॥ ३१ ॥

अग्ने । सऽपत्नान् । अधरान् । पादय । अस्मत् । व्यथय । सऽजातम् । उत्ऽपिपानम् ।
बृहस्पते ।

इन्द्राग्नी इति । मित्रावरुणौ । अधरे । पद्यन्ताम् । अप्रतिमन्यूयमानाः ॥ ३१ ॥

उद्यंस्त्वं देव सूर्य सपत्नानव मे जहि ।

अवैनानश्मना जहि ते यन्त्वधमं तमः ॥ ३२ ॥

उत्ऽयन् । त्वम् । देव । सूर्य । सऽपत्नान् । अव । मे । जहि ।

अव । एनान् । अश्मना । जहि । ते । यन्तु । अधमम् । तमः ॥ ३२ ॥

वत्सो विराजो वृषभो मतीनामा रुरोह शुक्रपृष्ठोन्तरिक्षम् ।

घृतेनार्कमभ्यर्चन्ति वत्सं ब्रह्म सन्तं ब्रह्मणा वर्धयन्ति ॥ ३३ ॥

वत्सः । विऽराजः । वृषभः । मतीनाम् । आ । रुरोह । शुक्रऽपृष्ठः । अन्तरिक्षम् ।

घृतेन । अर्कम् । अभि । अर्चन्ति । वत्सम् । ब्रह्म । सन्तम् । ब्रह्मणा । वर्धयन्ति ॥ ३३ ॥

दिवं च रोहं पृथिवीं च रोहं राष्ट्रं च रोहं द्रविणं च रोहं ।

प्रजां च रोहामृतं च रोह रोहितेन तन्वै^१ सं स्पृशस्व ॥ ३४ ॥

दिवम् । च । रोह । पृथिवीम् । च । रोह । राष्ट्रम् । च । रोह । द्रविणम् । च । रोह ।
प्रजाम् । च । रोह । अमृतम् । च । रोह । रोहितेन । तन्वम् । सम् । स्पृशस्व ॥ ३४ ॥

ये देवा राष्ट्रभृतोभितो यन्ति सूर्यम् ।

तैष्टे रोहितः संविदानो राष्ट्रं दधातु सुमनस्यमानः ॥ ३५ ॥

ये । देवाः । राष्ट्रभृतः । अभितः । यन्ति । सूर्यम् ।

तैः । ते । रोहितः । सम्विदानः । राष्ट्रम् । दधातु । सुमनस्यमानः ॥ ३५ ॥

उत् त्वा यज्ञा ब्रह्मपूता वहन्त्यध्वगतो हरयस्त्वा वहन्ति ।

तिरः समुद्रमति रोचसेर्णवम् ॥ ३६ ॥

उत् । त्वा । यज्ञाः । ब्रह्मपूताः । वहन्ति । अध्वगतः । हरयः । त्वा । वहन्ति ।

तिरः । समुद्रम् । अति । रोचसे । अर्णवम् ॥ ३६ ॥

रोहिते द्यावापृथिवी अधि श्रिते वसुजिति गोजिति संधनाजिति ।

सहस्रं यस्य जनिमानि सप्त च वोचेयं ते नाभिं भुवनस्याधि मज्मनि ॥ ३७ ॥

रोहिते । द्यावापृथिवी इति । अधि । श्रिते इति । वसुजिति । गोजिति । संधनजिति ।

सहस्रम् । यस्य । जनिमानि । सप्त । च । वोचेयम् । ते । नाभिम् । भुवनस्य । अधि ।

मज्मनि ॥ ३७ ॥

यशा यासि प्रदिशो दिशश्च यशाः पशूनामुत चर्षणीनाम् ।

यशाः पृथिव्या अदित्या उपस्थेहं भूयासं सवितेव चारुः ॥ ३८ ॥

यशाः । यासि । प्रदिशः । दिशः । च । यशाः । पशूनाम् । उत । चर्षणीनाम् ।

यशाः । पृथिव्याः । अदित्याः । उपस्थे । अहम् । भूयासम् । सविताऽइव । चारुः ॥ ३८ ॥

अमुत्र सन्निह वेत्थेतः संस्तानि पश्यसि ।

इतः पश्यन्ति रोचनं दिवि सूर्यं विपश्चितम् ॥ ३९ ॥

अमुत्र । सन् । इह । वेत्थ । इतः । सन् । तानि । पश्यसि ।

इतः । पश्यन्ति । रोचनम् । दिवि । सूर्यम् । विपश्चितम् ॥ ३९ ॥

१ B B C D S Cs ३ for १. We with A K K V Dc. २ A R S रोचसे अर्णवम्. ३ B

D E R S Cs P P J Cp मज्मनि. We with C Dc.

देवो देवान् मर्चयस्यन्तश्चरस्यर्णवे ।

समानमग्निमिन्धते तं विदुः कवयः परे ॥ ४० ॥ (४)

देवः । देवान् । मर्चयसि । अन्तः । चरसि । अर्णवे ।

समानम् । अग्निम् । इन्धते । तम् । विदुः । कवयः । परे ॥ ४० ॥ (४)

अवः परेण पर एनावरेण पदा वत्सं बिभ्रती गौरुदस्थात् ।

कद्रीची कं स्विदर्थं परागात् क्वि स्वित् सूते नहि यूथे अस्मिन् ॥ ४१ ॥

अवः । परेण । परः । एना । अवरेण । पदा । वत्सम् । बिभ्रती । गौः । उत् । अस्थात् ।

सा । कद्रीची । कम् । स्वित् । अर्थम् । परा । अगात् । क्वि । स्वित् । सुते । नहि । यूथे ।

अस्मिन् ॥ ४१ ॥

एकपदी द्विपदी सा चतुष्पद्याष्टापदी नवपदी बभ्रुवुषी ।

सहस्राक्षरा भुवनस्य पङ्क्तिस्तस्याः समुद्रा अधि वि क्षरन्ति ॥ ४२ ॥

एकऽपदी । द्विऽपदी । सा । चतुऽपदी । अष्टाऽपदी । नवऽपदी । बभ्रुवुषी ।

सहस्रऽअक्षरा । भुवनस्य । पङ्क्तिः । तस्याः । समुद्राः । अधि । वि । क्षरन्ति ॥ ४२ ॥

आरोहन् द्याममृतः प्राव मे वचः ।

उत् त्वा यज्ञा ब्रह्मपूता वहन्त्यध्वगतो हरयस्त्वा वहन्ति ॥ ४३ ॥

आऽरोहन् । द्याम् । अमृतः । प्र । अव । मे । वचः ।

उत् । त्वा । यज्ञाः । ब्रह्मऽपूताः । वहन्ति । अध्वऽगतः । हरयः । त्वा । वहन्ति ॥ ४३ ॥

वेद तत् ते अमर्त्य यत् ते आक्रमणं दिवि ।

यत् ते सधस्थं परमे व्योमिन् ॥ ४४ ॥

वेद । तत् । ते । अमर्त्य । यत् । ते । आऽक्रमणम् । दिवि ।

यत् । ते । सधऽस्थम् । परमे । विऽओमन् ॥ ४४ ॥

सूर्यो द्यां सूर्यः पृथिवीं सूर्य आपोति पश्यति ।

सूर्यो भूतस्यैकं चक्षुरा रुरोह दिवं महीम् ॥ ४५ ॥

सूर्यः । द्याम् । सूर्यः । पृथिवीम् । सूर्यः । आपः । अति । पश्यति ।

सूर्यः । भूतस्य । एकम् । चक्षुः । आ । रुरोह । दिवम् । महीम् ॥ ४५ ॥

उर्वीरासन् परिधयो वेदिर्भूमिरकल्पत ।

तत्रैतावग्नी आधत्त हिमं ग्रंसं च रोहितः ॥ ४६ ॥

उर्वीः । आसन् । परिऽधयः । वेदिः । भूमिः । अकल्पत ।

तत्र । एतौ । अग्नी इति । आ । अधत्त । हिमम् । ग्रंसम् । च । रोहितः ॥ ४६ ॥

हिमं ग्रंसं चाधाय यूपान् कृत्वा पर्वतान् ।

वर्षाज्यावग्नी ईजाते रोहितस्य स्वर्विदः ॥ ४७ ॥

हिमम् । ग्रंसम् । च । आऽधाय । यूपान् । कृत्वा । पर्वतान् । मानः ॥ ३५ ॥

वर्षऽआज्यौ । अग्नी इति । ईजाते इति । रोहितस्य । स्वऽविदः ॥ ४७ ॥

स्वर्विदो रोहितस्य ब्रह्मणाग्निः समिध्यते ।

तस्माद् ग्रंसस्तस्माद्धिमस्तस्माद् यज्ञोजायत ॥ ४८ ॥

स्वऽविदः । रोहितस्य । ब्रह्मणा । अग्निः । सम् । इध्यते ।

तस्मात् । ग्रंसः । तस्मात् । हिमः । तस्मात् । यज्ञः । अजायत ॥ ४८ ॥

ब्रह्मणाग्नी वावृधानौ ब्रह्मवृद्धौ ब्रह्माहुतौ ।

ब्रह्मेष्टावग्नी ईजाते रोहितस्य स्वर्विदः ॥ ४९ ॥

ब्रह्मणा । अग्नी इति । ववृधानौ । ब्रह्मऽवृद्धौ । ब्रह्मऽआहुतौ ।

ब्रह्मऽइष्टौ । अग्नी इति । ईजाते इति । रोहितस्य । स्वऽविदः ॥ ४९ ॥

सत्ये अन्यः समाहितोऽस्वैन्यः समिध्यते ।

ब्रह्मेष्टावग्नी ईजाते रोहितस्य स्वर्विदः ॥ ५० ॥ (५)

सत्ये । अन्यः । सम्ऽआहितः । अप्सु । अन्यः । सम् । इध्यते ॥ ५० ॥ (५)

यं वातः परि शुम्भति यं वेन्द्रो ब्रह्मणस्पतिः ।

ब्रह्मेष्टावग्नी ईजाते रोहितस्य स्वर्विदः ॥ ५१ ॥

यम् । वातः । परिऽशुम्भति । यम् । वा । इन्द्रः । ब्रह्मणः । पतिः ।

ब्रह्मऽइष्टौ । अग्नी इति । ईजाते इति । रोहितस्य । स्वऽविदः ॥ ५१ ॥

वेदिं भूमिं कल्पयित्वा दिवं कृत्वा दक्षिणाम् ।

१ E यज्ञोजायत. २ P Cp ब्रह्मऽइष्टौ । We with P J. ३ BBCE ३ for १. ४ P ब्रह्मऽइष्टौ । Cp ब्रह्मऽइष्टौ ।

ग्रंसं तदग्निं कृत्वा चकार विश्वमात्मन्वद् वर्षेणाज्येन रोहितः ॥ ५२ ॥
वेदिम् । भूमिम् । कल्पयित्वा । दिवम् । कृत्वा । दक्षिणाम् ।

ग्रंसम् । तत् । अग्निम् । कृत्वा । चकार । विश्वम् । आत्मन्वत् । वर्षेण । आज्येन ।
रोहितः ॥ ५२ ॥

वर्षमाज्यं ग्रंसो अग्निर्वेदिभूमिरकल्पत ।

सा कदा पर्वतानग्निर्गीर्भिरूर्ध्वा अकल्पयत् ॥ ५३ ॥

अवः । परेण । प-ग्रंसः । अग्निः । वेदिः । भूमिः । अकल्पत् ।

सा । कदीची । पर्वतान् । अग्निः । गीःऽभिः । ऊर्ध्वान् । अकल्पयत् ॥ ५३ ॥

गीर्भिरूर्ध्वान् कल्पयित्वा रोहितो भूमिमब्रवीत् ।

त्वयीदं सर्वं जायतां यद् भूतं यच्च भाव्यमि ॥ ५४ ॥

गीःऽभिः । ऊर्ध्वान् । कल्पयित्वा । रोहितः । भूमिम् । अब्रवीत् ।

त्वयि । इदम् । सर्वम् । जायताम् । यत् । भूतम् । यत् । च । भाव्यम् ॥ ५४ ॥

स यज्ञः प्रथमो भूतो भव्यो अजायत ।

तस्माद्ध जज्ञ इदं सर्वं यत् किं चेदं विरोचते रोहितेन ऋषिणाभृतम् ॥ ५५ ॥

सः । यज्ञः । प्रथमः । भूतः । भव्यः । अजायत् ।

तस्मात् । ह । जज्ञे । इदम् । सर्वम् । यत् । किम् । च । इदम् । विरोचते । रोहितेन ।

ऋषिणा । आभृतम् ॥ ५५ ॥

यश्च गां पदा स्फुरति प्रत्यङ् सूर्यं च मेहति ।

तस्य वृश्चामि ते मूलं न छायां करवोपरम् ॥ ५६ ॥

यः । च । गाम् । पदा । स्फुरति । प्रत्यङ् । सूर्यम् । च । मेहति ।

तस्य । वृश्चामि । ते । मूलम् । न । छायां । करवः । अपरम् ॥ ५६ ॥

यो माभिच्छायमत्येषि मां चाग्निं चान्तरा ।

तस्य वृश्चामि ते मूलं न छायां करवोपरम् ॥ ५७ ॥

यः । मा । अभिच्छायम् । अतिऽपि । माम् । च । अग्निम् । च । अन्तरा ।

१ P चकार । २ D यच्च भाव्यम् । ३ A B D S Cs यज्ञः । ४ P ऋषिणा । ५ K
त्येति ।

तस्य । वृश्चामि । ते । मूलम् । न । छायाम् । कर्बुः । अपरम् ॥ ५७ ॥

यो अद्य देव सूर्य त्वां च मां चान्तरायति ।

दुष्पश्यं तस्मिन् शर्मलं दुरितानि च मृज्महे ॥ ५८ ॥

यः । अद्य । देव । सूर्य । त्वाम् । च । माम् । च । अन्तरा । अयति ।

दुःस्वपश्यम् । तस्मिन् । शर्मलम् । दुःइतानि । च । मृज्महे ॥ ५८ ॥

मा प्र गाम पथो वयं मा यज्ञादिन्द्र सोमिनः ।

मान्त स्युर्नो अरातयः ॥ ५९ ॥

मा । प्र । गाम् । पथः । वयम् । मा । यज्ञात् । इन्द्र । सोमिनः ।

मा । अन्तः । स्युः । नः । अरातयः ॥ ५९ ॥

यो यज्ञस्य प्रसाधनस्तन्तुर्देवेष्वाततः ।

तमाहुतमशीमहि ॥ ६० ॥ (६)

यः । यज्ञस्य । प्रसाधनः । तन्तुः । देवेषु । आततः ।

तम् । आहुतम् । अशीमहि ॥ ६० ॥ (६)

प्रथमेनुवाके प्रथमं सूक्तम् ॥

इति प्रथमोनुवाकः ॥

“उदस्य केतवः” इति सवितृदेवताकम् ॥

याज्ञिका वक्ष्यमाणप्रकारेण विनियुज्जन्ति ।

“उदस्य केतवः” इत्यनुवाकस्य सलिलगणे पाठः । अतस्तस्य गणप्रयुक्तो विनियोगो द्रष्टव्यः [१. ५] ॥

तथा उपनयने आयुरभिवृद्ध्यर्थम् अनेनानुवाकेन माणवकज्जिकालम् आदित्यम् उपतिष्ठेत् । सूत्रितं हि । “उदस्य केतवः [१३. २] मूर्धाहम् [१६. ३] विषासहिम् [१७. १] इत्युद्यन्तम् उपतिष्ठते मध्यंदिनेऽस्तं यन्तम्” इति । कौ० ७. ९ ॥

तथा चातुर्मास्ये साकमेधपर्वणि पित्र्येष्टौ जातायाम् आदित्योपस्थाने इदं विनियुक्तम् । तद् उक्तं वैताने । “प्राञ्चोभ्युत्क्रम्यो-
दस्य केतव इत्यादित्यमुपतिष्ठन्ते” इति । वै० २. ५ ॥

उदस्य केतवो दिवि शुक्रा भ्राजन्त ईरते ।

आदित्यस्य नृचक्षसो महिब्रतस्य मीढुषः ॥ १ ॥

उत् । अस्य । केतवः । दिवि । शुक्राः । भ्राजन्तः । ईरते ।

आदित्यस्य । नृचक्षसः । महिब्रतस्य । मीढुषः ॥ १ ॥

१ P Cp कर्बुः । We with P J. २ B दुष्पश्यं. ३ B C D E R S C S मृज्महे. P P J Cp मृज्महे । We with Dc. ४ P गाम । ५ A B E R Dc P J मीढुषः.

दिशां प्रज्ञानां स्वरयन्तमर्चिषां सुपक्षमाशुं पतयन्तमर्णवे ।

स्तवाम् सूर्यं भुवनस्य गोपां यो रश्मिभिर्दिशं आभाति सर्वाः ॥ २ ॥

दिशाम् । प्रज्ञानाम् । स्वरयन्तम् । अर्चिषां । सुपक्षम् । आशुम् । पतयन्तम् । अर्णवे ।

स्तवाम् । सूर्यम् । भुवनस्य । गोपाम् । यः । रश्मिभिः । दिशः । आभाति । सर्वाः ॥ २ ॥

यत् प्राङ् प्रत्यङ् स्वधया यासि शीभं नानारूपे अहनी कर्षि मायया ।

तदादित्य महि तत् ते महि श्रवो यदेको विश्वं परि भूम जायसे ॥ ३ ॥

यत् । प्राङ् । प्रत्यङ् । स्वधया । यासि । शीभम् । नानारूपे इति नानारूपे । अहनी इति । कर्षि । मायया ।

तत् । आदित्य । महि । तत् । ते । महि । श्रवः । यत् । एकः । विश्वम् । परि । भूम । जायसे ॥ ३ ॥

विपश्चितं तरणिं भ्राजमानं वहन्ति यं हरितं सप्त बह्वीः ।

सुताद् यमत्तिर्दिवमुन्निनाय तं त्वा पश्यन्ति परियान्तमाजिम ॥ ४ ॥

विपःचितम् । तरणिम् । भ्राजमानम् । वहन्ति । यम् । हरितः । सप्त । बह्वीः ।

सुतात् । यम् । अत्तिः । दिवम् । उत्तुन्निनाय । तम् । त्वा । पश्यन्ति । परियान्तम् । आजिम ॥ ४ ॥

मा त्वा दभन् परियान्तमाजिं स्वस्ति दुर्गा अति याहि शीभम् ।

दिवं च सूर्यं पृथिवीं च देवीमहोरात्रे विमिमानो यदेषि ॥ ५ ॥

मा । त्वा । दभन् । परियान्तम् । आजिम । स्वस्ति । दुर्गा । अति । याहि । शीभम् ।

दिवम् । च । सूर्यं । पृथिवीम् । च । देवीम् । अहोरात्रे इति । विमिमानः । यत् । एषि ॥ ५ ॥

स्वस्ति ते सूर्यं चरसे रथाय येनोभावेन्तौ परियासि सद्यः ।

यं ते वहन्ति हरितो वहिष्ठाः शतमश्वा यदि वा सप्त बह्वीः ॥ ६ ॥

स्वस्ति । ते । सूर्यं । चरसे । रथाय । येन । उभौ । अन्तौ । परियासि । सद्यः ।

यम् । ते । वहन्ति । हरितः । वहिष्ठाः । शतम् । अश्वाः । यदि । वा । सप्त । बह्वीः ॥ ६ ॥

१ K K S V प्रज्ञानं. Dc प्रज्ञानं changed to प्रज्ञानं. P प्रज्ञानम् । २ P रश्मि° । ३ P भूम । ४ A B C D E K K R S V Dc P P J C P सुता°. But A B E R S P may be सुता°. Cs सुता°. ५ B E °भावेन्तौ. ६ All our authorities have वहिष्ठाः.

सुखं सूर्यं रथमंशुमन्तं स्योनं सुवर्हिमधि तिष्ठ वाजिनम् ।

यं ते वहन्ति हरितो वहिष्ठाः शतमश्वा यदि वा सप्त बहीः ॥ ७ ॥

सुखम् । सूर्यं । रथम् । अंशुमन्तम् । स्योनम् । सुवर्हिम् । अधि । तिष्ठ । वाजिनम् ।
यम् । ते । वहन्ति । हरितः । वहिष्ठाः । शतम् । अश्वाः । यदि । वा । सप्त । बहीः ॥ ७ ॥

सप्त सूर्यो हरितो यातवे रथे हिरण्यत्वचसो बृहतीर्युक्त ।

अमोचि शुक्रो रजसः परस्ताद् विधूय देवस्तमो दिव

सप्त । सूर्यः । हरितः । यातवे । रथे । हिरण्यत्वचसः । बृहती
अमोचि । शुक्रः । रजसः । परस्ताद् । विधूय । देवः । तमः । दि

उत् केतुना बृहता देव आगन्पावृक् तमोभि ज्योत

दिव्यः सुपर्णः स वीरो व्यख्यददितेः पुत्रो भुवनानि विश्वा ॥ ९ ॥

उत् । केतुना । बृहता । देवः । आ । अगन् । अप । अवृक् । तमः । अभि । ज्योतिः ।
अथैत् ।

दिव्यः । सुपर्णः । सः । वीरः । वि । व्यख्यत् । अदितेः । पुत्रः । भुवनानि । विश्वा ॥ ९ ॥

उद्यन् रश्मीना तनुषे विश्वा रूपाणि पुष्यसि ।

उभा समुद्रौ क्रतुना वि भासि सर्वाँल्लोकान् परिभूर्भ्राजमानः ॥ १० ॥ (७)

उत्पद्यन् । रश्मीन् । आ । तनुषे । विश्वा । रूपाणि । पुष्यसि ।

उभा । समुद्रौ । क्रतुना । वि । भासि । सर्वाँन् । लोकान् । परिभूः । भ्राजमानः ॥ १० ॥ (७)

पूर्वापरं चरतो माययैतौ शिशू क्रीडन्तौ परि यातोर्णवम् ।

विश्वान्यो भुवना विचष्टे हैरण्यैरन्यं हरितो वहन्ति ॥ ११ ॥

पूर्वऽअपरम् । चरतः । मायया । एतौ । शिशू इति । क्रीडन्तौ । परि । यातः । अर्णवम् ।

विश्वा । अन्यः । भुवना । विचष्टे । हैरण्यैः । अन्यम् । हरितः । वहन्ति ॥ ११ ॥

दिवि त्वत्तिरधारयेत् सूर्या मासाय कर्तवे ।

१ A B C D E K K̄ R S̄ V Dc Cs सूर्य. P P̄ J सूर्य ।. Cp सूर्यम् ।. The emendation made by R.w to सूर्य appears desirable. २ B सुवर्णमधि. ३ All our authorities have वहिष्ठाः. ४ P अपः ।. ५ P अवृक् ।. ६ B B̄ S̄ उद्यन् रश्मीना. ७ A B यातो अर्णवम्. ८ A B E ०रण्यं. ९ B ०धारयत्. १० So we with all our authorities. See R.w.

स एषि सुधृतस्तपन् विश्वा भूतावचाकशत् ॥ १२ ॥

दिवि । त्वा । अक्षिः । अधारयत् । सूर्ये । मासाय । कर्तवे ।

सः । एषि । सुधृतः । तपन् । विश्वा । भूता । अवचाकशत् ॥ १२ ॥

उभावन्तौ समर्षसि वत्सः संमातराविव ।

नन्वेतेदितः पुरा ब्रह्म देवा अमी विदुः ॥ १३ ॥

तदादित्यम् । अर्षसि । वत्सः । संमातरौऽइव ।

एत । प्राङ् । प्रत्य । पुरा । ब्रह्म । देवाः । अमी इति । विदुः ॥ १३ ॥

इति मुद्रमनु श्रितं तत् सिषासति सूर्यः ।

अध्वास्य विततो महान् पूर्वश्चापरश्च यः ॥ १४ ॥

यत् । समुद्रम् । अनु । श्रितम् । तत् । सिषासति । सूर्यः ।

अध्वा । अस्य । विस्तृतः । महान् । पूर्वः । च । अपरः । च । यः ॥ १४ ॥

तं समाप्नोति जूतिभिस्ततो नापं चिकित्सति ।

तेनामृतस्य भक्षं देवानां नाव रुन्धते ॥ १५ ॥

तम् । सम् । आप्नोति । जूतिभिः । ततः । न । अपं । चिकित्सति ।

तेन । अमृतस्य । भक्षम् । देवानाम् । न । अव । रुन्धते ॥ १५ ॥

उदु त्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः ।

दृशे विश्वाय सूर्यम् ॥ १६ ॥

उत् । ऊं इति । त्यम् । जातवेदसम् । देवम् । वहन्ति । केतवः ।

दृशे । विश्वाय । सूर्यम् ॥ १६ ॥

अप ते तायवो यथा नक्षत्रा यन्त्यक्तुभिः ।

सूराय विश्वचक्षसे ॥ १७ ॥

अपं । ते । तायवः । यथा । नक्षत्रा । यन्ति । अक्तुभिः ।

सूराय । विश्वचक्षसे ॥ १७ ॥

अहश्चान्नस्य केतवो वि रश्मयो जनां अनु ।

भ्राजन्तो अग्नयो यथा ॥ १८ ॥

अहश्चन् । अस्य । केतवः । वि । रश्मयः । जनान् । अनु ।

भ्राजन्तः । अग्नयः । यथा ॥ १८ ॥

तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य ।

विश्वमा भासि रोचन ॥ १९ ॥

तरणिः । विश्वऽदर्शतः । ज्योतिःऽकृत् । असि । सूर्य ।

विश्वम् । आ । भासि । रोचन ॥ १९ ॥

प्रत्यङ् देवाना विशः प्रत्यङ्गुदेवि मानुषीः ।

प्रत्यङ् विश्वं स्वर्दिशे ॥ २० ॥ (८)

प्रत्यङ् । देवानाम् । विशः । प्रत्यङ् । उत् । एषि । मानुषीः ।

प्रत्यङ् । विश्वम् । स्वर्दिशे ॥ २० ॥ (८)

येना पावक चक्षसा भुरण्यन्तं जनों अनु ।

त्वं वरुण पश्यसि ॥ २१ ॥

येन । पावक । चक्षसा । भुरण्यन्तम् । जनान् । अनु ।

त्वम् । वरुण । पश्यसि ॥ २१ ॥

वि द्यामेषि रजस्पृश्वहर्मिमानो अक्तुभिः ।

पश्यन् जन्मानि सूर्य ॥ २२ ॥

वि । द्याम् । एषि । रजः । पृथु । अहः । मिमानः । अक्तुभिः ।

पश्यन् । जन्मानि । सूर्य ॥ २२ ॥

सप्त त्वा हरितो रथे वहन्ति देव सूर्य ।

शोचिष्केशं विचक्षणम् ॥ २३ ॥

सप्त । त्वा । हरितः । रथे । वहन्ति । देव । सूर्य ।

शोचिःऽकेशम् । विऽचक्षणम् ॥ २३ ॥

मारुहति ।

अयुक्त ।

१ B B C D E Cs ज्योतिःकृदसि. २ B C D E R S प्रत्यङ्गुदेवि. K गुदेवि. We with V D C Cs. ३ E R जनों. ४ A E K R Dc पश्यं. ५ A B D S Cs शोचिःकेशं

अयुक्त सप्त शुन्ध्युवः सूरौ रथस्य नप्त्यः ।

ताभिर्याति स्वयुक्तिभिः ॥ २४ ॥

अयुक्त । सप्त । शुन्ध्युवः । सूरः । रथस्य । नप्त्यः ।

ताभिः । याति । स्वयुक्तिभिः ॥ २४ ॥

रोहितो दिवमारुहत् तपसा तपस्वी ।

ति स उ जायते पुनः स देवानामधिपतिर्बभूव ॥ २५ ॥

रोहितः । दिवम् । आ । अरुहत् । तपसा । तपस्वी ।

सः । योनिम् । आ । एति । सः । ऊं इति । जायते । पुनः । सः । देवानाम् । अधिपतिः ।

बभूव ॥ २५ ॥

यो विश्वचर्षणिरुत विश्वतोमुखो यो विश्वतस्पाणिरुत विश्वतस्पृथः ।

सं बाहुभ्यां भरति सं पतत्रैर्द्यावापृथिवी जनयन् देव एकः ॥ २६ ॥

यः । विश्वचर्षणिः । उत । विश्वतःसुखः । यः । विश्वतःपाणिः । उत । विश्वतःस्पृथः ।

सम् । बाहुभ्याम् । भरति । सम् । पतत्रैः । द्यावापृथिवी इति । जनयन् । देवः । एकः ॥ २६ ॥

एकपाद् द्विपदो भूयो वि चक्रमे द्विपात् त्रिपादमभ्येति पश्चात् ।

द्विपाद् षट्पदो भूयो वि चक्रमे त एकपदस्तन्वं^१ समासते ॥ २७ ॥

एकपात् । द्विपदः । भूयः । वि । चक्रमे । द्विपात् । त्रिपादम् । अभि । एति । पश्चात् ।

द्विपात् । ह । षट्पदः । भूयः । वि । चक्रमे । ते । एकपदः । तन्वम् । सम् । आसते ॥ २७ ॥

अतन्द्रो यास्यन् हरितो यदास्याद् द्वे रूपे कृणुते रोचमानः ।

केतुमानुद्यन्तसहमानो रजांसि विश्वा आदित्य प्रवतो वि भांसि ॥ २८ ॥

अतन्द्रः । यास्यन् । हरितः । यत् । आऽअस्थात् । द्वे इति । रूपे इति । कृणुते । रोचमानः ।

केतुमान् । उत्पद्यन् । सहमानः । रजांसि । विश्वाः । आदित्य । प्रवतः । वि । भांसि ॥ २८ ॥

बण्महौ अंसि सूर्य बडादित्य महौ अंसि ।

महांस्ते महतो महिमा त्वमादित्य महौ अंसि ॥ २९ ॥

बद् । महान् । अंसि । सूर्य । बद् । आदित्य । महान् । अंसि ।

महान् । ते । महतः । महिमा । त्वम् । आदित्य । महान् । अंसि ॥ २९ ॥

रोचसे दिवि रोचसे अन्तरिक्षे पतङ्ग पृथिव्यां रोचसे रोचसे अप्सु^१ अन्तः ।

उभा समुद्रौ रुच्या व्यापिथ देवो देवासि महिषः स्वर्जित् ॥ ३० ॥ (९)

रोचसे । दिवि । रोचसे । अन्तरिक्षे । पतङ्ग । पृथिव्याम् । रोचसे । रोचसे । अप्सु । अन्तः ।

उभा । समुद्रौ । रुच्या । वि । आपिथ । देवः । देव । असि । महिषः । स्वः । जित् ॥ ३० ॥ (९)

अर्वाङ् परस्तात् प्रयतो व्यध्व आशुर्विपश्चित् पतयन् पतारुहत् ॥

विष्णुर्विचित्तः शर्वसाधितिष्ठन् प्र केतुना सहते विश्व

अर्वाङ् । परस्तात् । प्रयतः । विऽअध्वे । आशुः । विपऽचित

विष्णुः । विऽचित्तः । शर्वसा । अधिऽतिष्ठन् । प्र । केतुना । सह

चित्रश्चिकित्वान् महिषः सुपर्ण आरोचयन् रोदसी अन्तः ।

अहोरात्रे परि सूर्य वसाने प्रास्य विश्वा तिरतो वीर्याणि ॥ ३२ ॥

चित्रः । चिकित्वान् । महिषः । सुऽपर्णः । आऽरोचयन् । रोदसी इति । अन्तरिक्षम् ।

अहोरात्रे इति । परि । सूर्यम् । वसाने इति । प्र । अस्य । विश्वा । तिरतः । वीर्याणि ॥ ३२ ॥

तिग्मो विभ्राजन् तन्वं^१ शिशानोरंगमासः प्रवतो रराणः ।

ज्योतिष्मान् पक्षी महिषो वयोधा विश्वा आस्थात् प्रदिशः कल्प-

मानः ॥ ३३ ॥

तिग्मः । विऽभ्राजन् । तन्वम् । शिशानः । अस्मऽगमासः । प्रऽवतः । रराणः ।

ज्योतिष्मान् । पक्षी । महिषः । वयऽधाः । विश्वाः । आ । अस्थात् । प्रऽदिशः । कल्प-

मानः ॥ ३३ ॥

चित्रं देवानां केतुरनीकं ज्योतिष्मान् प्रदिशः सूर्य उद्यन् ।

दिवाकरोति द्युनैस्तमांसि विश्वातारीद् दुरितानि शुक्रः ॥ ३४ ॥

चित्रम् । देवानाम् । केतुः । अनीकम् । ज्योतिष्मान् । प्रऽदिशः । सूर्यः । उत्पद्यन् ।

दिवाऽकरः । अति । द्युनैः । तमांसि । विश्वा । अतारीत् । दुऽइतानि । शुक्रः ॥ ३४ ॥

चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः ।

१ R दिवि रोचसे. २ A B C E R ३ for १. ३ D E C s व्यापिथ. ४ B B C D E S

C s ३ for १. We with K K R V D c. ५ B °नोअरंग°. ६ B C s अस्थात्.

आप्राद् द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्यं आत्मा जगत्तस्तस्युषश्च ॥ ३५ ॥

चित्रम् । देवानाम् । उ०त् । अगात् । अनीकम् । चक्षुः । मित्रस्य । वरुणस्य । अग्नेः ।

आ । अप्रात् । द्यावापृथिवी इति । अन्तरिक्षम् । सूर्यः । आत्मा । जगत्तः । तस्युषः । च ॥ ३५ ॥

उच्चा पतन्तमरुणं सुपर्णं मध्ये दिवस्तरणिं भ्राजमानम् ।

पृथ्वासु त्वा सवितारं यमाहुर्जस्रं ज्योतिर्यदविन्ददक्षिः ॥ ३६ ॥

उ०त् । अन्तौ । अरुणम् । सुऽपर्णम् । मध्ये । दिवः । तरणिम् । भ्राजमानम् ।

रोहितः । दिवम् । वितारम् । यम् । आहुः । अजस्रम् । ज्योतिः । यत् । अविन्दत् ।

सः । योनिम् । आ ।

वभुव ॥ २५ ॥ यमानं सुपर्णमदित्याः पुत्रं नाथकाम उप यामि भीतः ।

स नः सूर्यं प्र तिर दीर्घमायुर्मा रिषाम सुमतौ ते स्याम ॥ ३७ ॥

दिवः । पृष्ठे । धावमानम् । सुऽपर्णम् । अदित्याः । पुत्रम् । नाथऽकामः । उप । यामि । भीतः ।

सः । नः । सूर्यं । प्र । तिर । दीर्घम् । आयुः । मा । रिषाम । सुऽमतौ । ते । स्याम ॥ ३७ ॥

सहस्राढ्यं वियतावस्य पक्षौ हरेर्हंसस्य पततः स्वर्गम् ।

स देवान्सर्वानुरस्युपदद्य संपश्यन् याति भुवनानि विश्वा ॥ ३८ ॥

सहस्रऽअह्वयम् । विऽयतौ । अस्य । पक्षौ । हरेः । हंसस्य । पततः । स्वऽऽगम् ।

सः । देवान् । सर्वान् । उरसि । उपऽदद्य । सम्ऽपश्यन् । याति । भुवनानि । विश्वा ॥ ३८ ॥

रोहितः कालो अभवद् रोहितोऽग्रे प्रजापतिः ।

रोहितो यज्ञानां मुखं रोहितः स्वराभरत ॥ ३९ ॥

रोहितः । कालः । अभवत् । रोहितः । अग्रे । प्रजाऽपतिः ।

रोहितः । यज्ञानाम् । मुखम् । रोहितः । स्वः । आ । अभरत् ॥ ३९ ॥

रोहितो लोको अभवद् रोहितोऽत्यतपद् दिवम् ।

रोहितो रश्मिभिर्भूमिं समुद्रमनु सं चरत् ॥ ४० ॥ (१०)

रोहितः । लोकः । अभवत् । रोहितः । अति । अतपत् । दिवम् ।

रोहितः । रश्मिभिः । भूमिम् । समुद्रम् । अनु । सम् । चरत् ॥ ४० ॥ (१०)

१ P उ०त् । २ P आदित्याः । ३ A D E K K S रोहित for रोहितः . ४ A B C D E S Cs ३ for १. We with B K K V Dc. ५ R ०भरत् . ६ P अभवत् ।

सर्वा दिशः समचरद् रोहितोधिपतिर्दिवः ।

दिवं समुद्रमाद् भूमिं सर्वं भूतं वि रक्षति ॥ ४१ ॥

सर्वाः । दिशः । सम् । अचरत् । रोहितः । अधिऽपतिः । दिवः ।

दिवम् । समुद्रम् । आत् । भूमिम् । सर्वम् । भूतम् । वि । रक्षति ॥ ४१ ॥

आरोहन्क्षुको बृहतीरतन्द्रो द्वे रूपे कृणुते रोचमानः ।

चित्रश्चिकित्वान् महिषो वातमाया यावतो लोकान् ॥ ४२ ॥

भाति ॥ ४२ ॥

आऽरोहन् । शुक्रः । बृहतीः । अतन्द्रः । द्वे इति । रूपे इति । कृणुते । रोचमानः ।

चित्रः । चिकित्वान् । महिषः । वातम् आयाः । यावतः । लोकान् । अभि । यत् ।

विऽभाति ॥ ४२ ॥

अभ्यन्यदेति पर्यन्यदस्यते होरात्राभ्यां महिषः कल्पमानः ।

सूर्यं वयं रजसि क्षियन्तं गातुविदं हवामहे नाधमानाः ॥ ४३ ॥

अभि । अन्यत् । एति । परि । अन्यत् । अस्यते । अहोरात्राभ्याम् । महिषः । कल्पमानः ।

सूर्यम् । वयम् । रजसि । क्षियन्तम् । गातुविदम् । हवामहे । नाधमानाः ॥ ४३ ॥

पृथिवीप्रो महिषो नाधमानस्य गातुरदब्रक्षुः परि विश्वं बभूव ।

विश्वं संपश्यन्सुविदत्रो यजत्र इदं शृणोतु यदहं ब्रवीमि ॥ ४४ ॥

पृथिवीऽप्रः । महिषः । नाधमानस्य । गातुः । अदब्रक्षुः । परि । विश्वम् । बभूव ।

विश्वम् । सम्पश्यन् । सुविदत्रः । यजत्रः । इदम् । शृणोतु । यत् । अहम् । ब्रवीमि ॥ ४४ ॥

पर्यस्य महिषा पृथिवीं समुद्रं ज्योतिषा विभ्राजन् परि द्यामन्तरिक्षम् ।

सर्वं संपश्यन्सुविदत्रो यजत्र इदं शृणोतु यदहं ब्रवीमि ॥ ४५ ॥

१ A B C E R Dc आरोहन्क्षुको. K °हन्क्षु°. Cs °हन्क्षु°. We with D K S V. P °रो-
हम् । २ K K अभ्याः । A B C D E R S Dc Cs अभ्याः । We with V. ३ K °देति.
K V °देति. P एति । We with A B C D E R S Dc Cs P J C P. ४ A °ते अहो°. ५ So
we with A B B C D E R S Cs P J C P. Also R w. K K V Dc P बभूव. We have
probably to understand a यः with बभूव. ६ B E ब्रवीमि.

परि । अस्य । महिमा । पृथिवीम् । समुद्रम् । ज्योतिषा । विऽभ्राजन् । परि । द्याम् ।
अन्तरिक्षम् ।

सर्वम् । समुऽपश्यन् । सुऽविदत्रः । यजत्रः । इदम् । शृणोतु । यत् । अहम् । ब्रवीमि ॥ ४५ ॥

अबोधयन्निः समिधा जनानां प्रति धेनुमिवायतीमुषासम् ।

यद्वा इव प व्यामुजिहानाः प्र भानवः सिस्रते नाकमच्छ ॥ ४६ ॥ (११)

वा । पतन्तम् । समुऽइधा । जनानाम् । प्रति । धेनुमुऽइव । आऽयतीम् । उपेसम् ।
व्याम । त्वा । सा । उतऽजिहानाः । प्र । भानवः । सिस्रते । नाकम् । अच्छ ॥ ४६ ॥ (११)

॥ ३६ ॥

द्वितीयेनुवाके प्रथमं सूक्तम् ॥

इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

रोहितदेवताकम् एतत् सूक्तम् । रोहितः कश्चिद् देव उद्यत्सूर्यरूपः सूर्यस्य रोहितनामको यः प्रधानोऽश्वस्तद्रूपेण वा कल्पितः । तस्य परमार्थं रूपं त्रयोदशचतुर्दशपञ्चदशषोडशसप्तदशाष्टादशैकोनविंशेषु मन्त्रेषु द्रष्टव्यम् ॥

सांप्रदायिकास्तु एवं विनियुजन्ति । तद्यथा ।

आभिचारिके कर्मणि “य इमे द्यावापृथिवी” इत्यनुवाकेन पाशान् पदे वृश्चति विधानेन ॥

तथा तत्रैव कर्मणि अनेनानुवाकेन रक्तशालिक्षीरौदनं संपात्याभिमन्त्र्य द्वेष्टाय ददाति ॥

तस्मिन्नेव कर्मणि अनेनानुवाकेन आमपात्रस्योपरि द्वेष्टाय हस्तप्रक्षालनं ददाति ॥

तथा तस्मिन्नेव कर्मणि अनेनानुवाकेन वृषभं संपातवन्तं कृत्वा शत्रोरभिमुखं विसृजति ॥

तथा उक्त एव कर्मणि अनेनानुवाकेन शत्रुप्रतिकृतिं मृन्मयीं कृत्वा पश्चाद् अग्नेः स्थाणौ बद्ध्वा तस्या मूर्ध्नि संपातान् आनयति ॥ “यस्मिन् षडुर्वीः पञ्च” [६] इत्युचा उदवज्जान् प्रहरति उक्तेन विधानेन ॥ “यो अन्नादो अन्नपतिः” [७] इत्युचा उदकम् अभिमन्त्र्य द्वेष्टं मनसा चाध्यायन्नाचामति ॥

तद् उक्तं कौशिकेन । “समिद्धो अग्निः [१३. १. २८-३२] य इमे द्यावापृथिवी [१३. ३] अजैष्म [१६. ६] इत्य-
“धिपाशान् आदधाति । पदेपदे पाशान् वृश्चति । अधिपाशान् बाधकां छङ्गस्तान् संक्षुब्धं संनद्य अष्ट्रेभ्यस्यति । अशिशिषेः क्षी-
“रौदनादीनि त्रीणि । गर्तेध्मावन्तरेणावलेखनीं स्थाणौ निबध्य द्वादशरात्रं संपातान् अभ्यतिनयति । षष्ठ्योदवज्जान् प्रहरति ।
“सप्तम्याचामति” इति [कौ० ६. ३] ॥

य इमे द्यावापृथिवी जजान यो द्रापि कृत्वा भुवनानि वस्ते ।

यस्मिन् क्षियन्ति प्रदिशः षडुर्वीर्याः पतङ्गो अनु विचाकशीति

तस्य देवस्य । क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।

उद् वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ १ ॥

यः । इमे इति । द्यावापृथिवी इति । जजान । यः । द्रापिः । कृत्वा । भुवनानि । वस्ते ।

१ P has सम् । २ P उषासम् । ३ The division into avasānas which we adopt in this and the following verses is based on A B B C D E K K R S V D c C s P P J. See R.w.

सर्वा दिशः समचरद् रोहितोधिपतिर्दिवः ।

दिवं समुद्रमाद् भूमिं सर्वं भूतं वि रक्षति ॥ ४१ ॥

सर्वाः । दिशः । सम । अचरत् । रोहितः । अधिऽपतिः । दिवः ।

दिवम् । समुद्रम् । आत् । भूमिम् । सर्वम् । भूतम् । वि । रक्षति ॥ ४१ ॥

आरोहन्छुको बृहतीरतन्द्रो द्वे रूपे कृणुते रोचमानः ।

चित्रश्चिकित्वान् महिषो वातमाया यावतो लो ॥ ३९ ॥

भाति ॥ ४२ ॥

यन् । पतङ्गः ।

आऽरोहन् । शुक्रः । बृहतीः । अतन्द्रः । द्वे इति । रूपे इति । कृणुते । रोचमानः ।

चित्रः । चिकित्वान् । महिषः । वातम्ऽआयाः । यावतः । लोकान् । अभि । यत् ।

विऽभाति ॥ ४२ ॥

अभ्यन्यदेति पर्यन्यदस्यतेहोरात्राभ्यां महिषः कल्पमानः ।

सूर्यं वयं रजसि क्षियन्तं गातुविदं हवामहे नाधमानाः ॥ ४३ ॥

अभि । अन्यत् । एति । परि । अन्यत् । अस्यते । अहोरात्राभ्याम् । महिषः । कल्पमानः ।

सूर्यम् । वयम् । रजसि । क्षियन्तम् । गातुऽविदम् । हवामहे । नाधमानाः ॥ ४३ ॥

पृथिवीप्रो महिषो नाधमानस्य गातुरदब्धक्षुः परि विश्वं बभूव ।

विश्वं संपश्यन्सुविदत्रो यजत्र इदं शृणोतु यदहं ब्रवीमि ॥ ४४ ॥

पृथिवीऽप्रः । महिषः । नाधमानस्य । गातुः । अदब्धऽक्षुः । परि । विश्वम् । बभूव ।

विश्वम् । सम्ऽपश्यन् । सुऽविदत्रः । यजत्रः । इदम् । शृणोतु । यत् । अहम् । ब्रवीमि ॥ ४४ ॥

पर्यस्य महिमा पृथिवीं समुद्रं ज्योतिषा विभ्राजन् परि द्यामन्तरिक्षम् ।

सर्वं संपश्यन्सुविदत्रो यजत्र इदं शृणोतु यदहं ब्रवीमि ॥ ४५ ॥

१ A B C E R Dc आरोहन्छुको. K °हन्छु°. Cs °हन्छु°. We with D K S V. P °रो-
हम् । २ K K अभ्या । A B C D E R S Dc Cs अभ्या । We with V. ३ K °देति.
K V °देति. P एति । We with A B C D E R S Dc Cs P J C P. ४ A °ते अहो°. ५ So
we with A B B C D E R S Cs P J C P. Also R w. K K V Dc P बभूव. We have
probably to understand a यः with बभूव. ६ B E ब्रवीमि.

परि । अस्य । महिमा । पृथिवीम् । समुद्रम् । ज्योतिषा । विऽभ्राजन् । परि । द्याम् ।
अन्तरिक्षम् ।

सर्वम् । समुऽपश्यन् । सुऽविदत्रः । यजत्रः । इदम् । शृणोतु । यत् । अहम् । ब्रवीमि ॥ ४५ ॥

अबोधयन्निः समिधा जनानां प्रति धेनुमिवायतीमुषासम् ।

यद्वा इव प्र वयामुजिहानाः प्र भानवः सिस्रते नाकमच्छ ॥ ४६ ॥ (११)

उच्चा । पतन्तम् । समुऽइधा । जनानाम् । प्रति । धेनुमुऽइव । आऽयतीम् । उषसम् ।
यद्वा इव । त्वा । सा । म । उतऽजिहानाः । प्र । भानवः । सिस्रते । नाकम् । अच्छ ॥ ४६ ॥ (११)

द्वितीयेनुवाके प्रथमं सूक्तम् ॥

इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

रोहितदेवताकम् एतत् सूक्तम् । रोहितः कश्चिद् देव उद्यत्सूर्यरूपः सूर्यस्य रोहितनामको यः प्रधानोऽस्तद्रूपेण वा कल्पितः । तस्य परमार्थं रूपं त्रयोदशचतुर्दशपञ्चदशषोडशसप्तदशाष्टादशैकोनविंशेषु मन्त्रेषु द्रष्टव्यम् ॥

सांप्रदायिकास्तु एवं विनियुजन्ति । तद्यथा ।

आभिचारिके कर्मणि “य इमे द्यावापृथिवी” इत्यनुवाकेन पाशान् पदे वृश्चति विधानेन ॥

तथा तत्रैव कर्मणि अनेनानुवाकेन रक्तशालिक्षीरौदनं संपात्याभिमन्त्र्य द्वेष्याय ददाति ॥

तस्मिन्नेव कर्मणि अनेनानुवाकेन आमपात्रस्योपरि द्वेष्याय हस्तप्रक्षालनं ददाति ॥

तथा तस्मिन्नेव कर्मणि अनेनानुवाकेन वृषभं संपातवन्तं कृत्वा शत्रोरभिमुखं विसृजति ॥

तथा उक्त एव कर्मणि अनेनानुवाकेन शत्रुप्रतिकृतिं मृन्मयीं कृत्वा पश्चाद् अग्नेः स्थाणौ बद्ध्वा तस्या मूर्ध्नि संपातान् आनयति ॥ “यस्मिन् षड्वीः पञ्च” [६] इत्युक्ता उदवज्जान् प्रहरति उक्तेन विधानेन ॥ “यो अन्नादो अन्नपतिः” [७] इत्युक्ता उदकम् अभिमन्त्र्य द्वेष्यं मनसा चाध्यायन्नाचामति ॥

तद् उक्तं कौशिकेन । “समिद्धो अग्निः [१३. १. २८-३२] य इमे द्यावापृथिवी [१३. ३] अजैष्म [१६. ६] इत्यधिपाशान् आदधाति । पदेपदे पाशान् वृश्चति । अधिपाशान् बाधकां छड्गूस्तान् संक्षुच्य संनह्य भ्रष्ट्रेभ्यस्यति । शिशिषोः क्षीरौदनादीनि त्रीणि । गतेध्मावन्तरेणावलेखनीं स्थाणौ निबध्य द्वादशरात्रं संपातान् अभ्यातिनयति । षष्ठ्योदवज्जान् प्रहरति । “सप्तम्याचामति” इति [कौ० ६. ३] ॥

य इमे द्यावापृथिवी जजान यो द्रापिं कृत्वा भुवनानि वस्ते ।

यस्मिन् क्षियन्ति प्रदिशः षड्वीर्याः पतङ्गो अनु विचाकशीति

तस्य देवस्य । क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्रह्मणं जिनाति ।

उद् वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ १ ॥

यः । इमे इति । द्यावापृथिवी इति । जजान । यः । द्रापिम् । कृत्वा । भुवनानि । वस्ते ।

१ P has सम । २ P उषासम् । ३ The division into avasānas which we adopt in this and the following verses is based on A B B̄ C D E K K̄ R Š V Dc Cs P P̄ J. See Rv.

यस्मिन् क्षियन्ति । प्रऽदिशः । षट् । उर्वीः । याः । पतङ्गः । अतु । विऽचाकशीति ।
तस्य । देवस्य ॥ क्रुद्धस्य । एतत् । आगः । यः । एवम् । विद्वांसम् । ब्राह्मणम् । जिनाति ।
उत् । वेपय । रोहित । प्र । क्षिणीहि । ब्रह्मऽज्यस्य । प्रति । मुञ्च । पाशान् ॥ १ ॥

यस्माद् वाता ऋतुथा पवन्ते यस्मात् समुद्रा अधि विक्षरन्ति
तस्य देवस्य ॥ १०१० ॥ २ ॥

यस्मात् । वाताः । ऋतुऽथा । पवन्ते । यस्मात् । समुद्राः । अधि । विऽक्षरन्ति ।
तस्य ॥ १० ॥ २ ॥

यो मारयति प्राणयति यस्मात् प्राणन्ति भुवनानि विश्वा
तस्य ॥ १०१०१० ॥ ३ ॥

यः । मारयति । प्राणयति । यस्मात् । प्राणन्ति । भुवनानि । विश्वा ।
तस्य ॥ १० ॥ ३ ॥

यः प्राणेन द्यावापृथिवी तर्पयत्यपानेन समुद्रस्य जठरं यः पिपति
तस्य ॥ १०१०१० ॥ ४ ॥

यः । प्राणेन । द्यावापृथिवी इति । तर्पयति । अपानेन । समुद्रस्य । जठरम् । यः । पिपति ।
तस्य ॥ १० ॥ ४ ॥

यस्मिन् विराट् परमेष्ठी प्रजापतिरग्निवैश्वानरः सह पङ्क्त्या श्रितः ।
यः परस्य प्राणं परमस्य तेज आददे
तस्य ॥ १०१०१० ॥ ५ ॥

यस्मिन् । विराट् । परमेऽस्थी । प्रजाऽपतिः । अग्निः । वैश्वानरः । सह । पङ्क्त्या । श्रितः ।
यः । परस्य । प्राणम् । परमस्य । तेजः । आऽददे ।
तस्य ॥ १० ॥ ५ ॥

यस्मिन् षडुर्वीः पञ्च दिशो अधि श्रिताश्चतस्र आपो यज्ञस्य त्रयोक्षराः ।
यो अन्तरा रोदसी क्रुद्धश्चक्षुषैक्षत
तस्य ॥ १०१०१० ॥ ६ ॥

यस्मिन् । षट् । उर्वीः । पञ्च । दिशः । अधि । श्रिताः । चतस्रः । आपः । यज्ञस्य । त्रयः ।
अक्षराः ।

यः । अन्तरा । रोदसी इति । कुङ्गः । चक्षुषा । ऐक्षत ।
तस्य ॥ १० ॥ ६ ॥

यो अन्नादो अन्नपतिर्वभूव ब्रह्मणस्पतिरुत यः ।

भूतो भविष्यद् भुवनस्य यस्यतिस-
तस्य ०१०१० ॥ ७ ॥

यः । अन्नऽअदः । अन्नऽपतिः । बभूव । ब्रह्मणः । पतिः । उत । यः ।
भूतः । भविष्यत् । भुवनस्य । यः । पतिः ।
तस्य ॥ १० ॥ ७ ॥

अहोरात्रैर्विमितं त्रिंशदङ्गं त्रयोदशं मासं यो निर्मिमीते
तस्य ०१०१० ॥ ८ ॥

अहोरात्रैः । विऽमितम् । त्रिंशत्ऽअङ्गम् । त्रयऽदशम् । मासम् । यः । निऽमिमीते ।
तस्य ॥ १० ॥ ८ ॥

कृष्णं नित्यान् हरयः सुपर्णा अपो वसाना दिवमुत् पतन्ति ।
त आववृत्रन्तसर्दनाहृतस्य
तस्य ०१०१० ॥ ९ ॥

कृष्णम् । निऽयानम् । हरयः । सुऽपर्णाः । अपः । वसानाः । दिवम् । उत् । पतन्ति ।
ते । आ । अववृत्रन् । सर्दनात् । ऋतस्य ।
तस्य ॥ १० ॥ ९ ॥

यत् ते चन्द्रं कश्यप रोचनावद् यत् संहितं पुष्कलं चित्रभानु ।
यस्मिन्सूर्या आपिताः सप्त साकं
तस्य ०१०१० ॥ १० ॥ (१२)

यत् । ते । चन्द्रम् । कश्यप । रोचनऽवत् । यत् । सप्तऽहितम् । पुष्कलम् । चित्रऽभानु ।
यस्मिन् । सूर्याः । आपिताः । सप्त । साकम् ।
तस्य ॥ १० ॥ १० ॥ (१२)

१ J चक्षुषा । changed to चक्षुषा । P चक्षुषा । We with P Cp. २ A योन्नादो.
३ B K R V De omit अ०. ४ P अदः । ५ P अन्नऽपतिः । ६ K ०नि०. ७ P
निऽमिमी० । ८ K पुष्करं. P पुष्कलम् ।

बृहदेनमनु वस्ते पुरस्ताद् रथंतरं प्रति गृह्णाति पश्चात् ।

ज्योतिर्वसाने सदमप्रमादं

तस्य ०।०।० ॥ ११ ॥

बृहत् । एनम् । अनु । वस्ते । पुरस्तात् । रथम्ऽतरम् । प्रति । गृह्णाति । पश्चात् ।

ज्योतिः । वसाने इति । सदम् । अप्रऽमादम् ।

तस्य १० ॥ ११ ॥

बृहदन्यतः पक्ष आसीद् रथंतरमन्यतः सबले सध्रीची ।

यद् रोहितमर्जनयन्त देवास्-

तस्य ०।०।० ॥ १२ ॥

बृहत् । अन्यतः । पक्षः । आसीत् । रथम्ऽतरम् । अन्यतः । सबले इति सऽबले । स-
ध्रीची इति ।

यत् । रोहितम् । अर्जनयन्त । देवाः ।

तस्य १० ॥ १२ ॥

स वरुणः सायमग्निर्भवति स मित्रो भवति प्रातरुद्यन् ।

स सविता भूत्वान्तरिक्षेण याति स इन्द्रो भूत्वा तपति मध्यतो दिवं

तस्य ०।०।० ॥ १३ ॥

सः । वरुणः । सायम् । अग्निः । भवति । सः । मित्रः । भवति । प्रातः । उत्ऽद्यन् ।

सः । सविता । भूत्वा । अन्तरिक्षेण । याति । यः । इन्द्रः । भूत्वा । तपति । मध्यतः ।
दिवम् ।

तस्य १० ॥ १३ ॥

सहस्राह्यं वियतावस्य पक्षौ हरेर्हंसस्य पततः स्वर्गम् ।

स देवान्सर्वानुरस्युपदद्य संपश्यन् याति भुवनानि विश्वा

तस्य ०।०।० ॥ १४ ॥

सहस्रऽअह्यम् । विऽयतौ । अस्य । पक्षौ । हरेः । हंसस्य । पततः । स्वऽऽगम् ।

सः । देवान् । सर्वान् । उरसि । उपऽदद्य । समऽपश्यन् । याति । भुवनानि । विश्वा ।

तस्य १० ॥ १४ ॥

अयं स देवो अस्व^१न्तः सहस्रमूलः पुरुशाको अक्षिः^२ देवास्-
य इदं विश्वं भुवनं जजान

तस्य ०।०।० ॥ १५ ॥

१: । दिवि ।

अयम् । सः । देवः । अस्व^१न्तः । सहस्र^३मूलः । पुरु^४शाकः । अक्षिः^२ । देवाः ।
यः । ॥ १५ ॥ विश्वम् । भुवनम् । जजान ।

तस्य १० ॥ १५ ॥

शुक्रं वहन्ति हरयो रघुष्यदो देवं दिवि वर्चसा भ्राजमानम् ।
यस्योर्ध्वा दिवं तन्व^१स्तपन्त्यर्वाङ् सुवर्णैः पटुरैर्वि भाति
तस्य ०।०।० ॥ १६ ॥

शुक्रम् । वहन्ति । हरयः । रघु^२ष्यदः । देवम् । दिवि । वर्चसा । भ्राजमानम् ।
यस्य । ऊर्ध्वाः । दिवम् । तन्वः^३ । तपन्ति । अर्वाङ् । सु^४वर्णैः । पटुरैः । वि । भाति ।
तस्य १० ॥ १६ ॥

येनादित्यान् हरितः संवहन्ति येन यज्ञेन बहवो यन्ति प्रजानन्तः ।
यदेकं ज्योतिर्बहुधा विभाति
तस्य ०।०।० ॥ १७ ॥

येन । आदित्यान् । हरितः । सम्^१वहन्ति । येन । यज्ञेन । बहवः । यन्ति । प्र^२जानन्तः ।
यत् । एकम् । ज्योतिः । बहु^३धा । वि^४भाति ।
तस्य १० ॥ १७ ॥

सप्त युञ्जन्ति रथमेकचक्रमेको अश्वो वहति सप्तनामा ।
त्रिनाभि चक्रमजरमनर्वं यत्रेमा विश्वा भुवनाधि तस्युस्-
तस्य ०।०।० ॥ १८ ॥

सप्त । युञ्जन्ति । रथम् । एक^१चक्रम् । एकः । अश्वः । वहति । सप्तनामा ।

१ A B C E R ३ for १. We with D K K̄ S̄ V Dc Cs. २ K K̄ V Dc अद्रिः. ३ P
°मूलम् । ४ The MSS. read thus: K K̄ V °न्वा१°; D °न्वा१°; Dc °न्वा३° changed to
°न्वा१°; E Cs तन्वा१त°; C तन्वा३स्त°; R तन्वा३स्त°; S̄ तन्वास्त°. ५ S̄ यांति. ६ All
our authorities read विभाति except P which has विऽभाति and which we follow.

बृहदेनमनं चक्रम् । अजरम् । अनर्वम् । यत्र । इमा । विश्वा । भुवना । अधि । तस्थुः ।
ज्योतिः ॥ १८ ॥

तस्य ऋधा युक्तो वहति वहिरुग्रः पिता देवानां जनिता मतीनाम् ।
बृहत्तस्य तन्तुं मनसा मिमानः सर्वा दिशः पवते मातरिश्वा
तस्य ०१०१० ॥ १९ ॥

अष्टधा । युक्तः । वहति । वहिः । उग्रः । पिता । देवानाम् । जनिता । मतीनाम् ।
ऋतस्य । तन्तुम् । मनसा । मिमानः । सर्वाः । दिशः । पवते । मातरिश्वा ।
तस्य १० ॥ १९ ॥

सम्यञ्चं तन्तुं प्रदिशोनु सर्वा अन्तर्गायत्र्याममृतस्य गर्भे
तस्य ०१०१० ॥ २० ॥ (१३)

सम्यञ्चम् । तन्तुम् । प्रदिशः । अनु । सर्वाः । अन्तः । गायत्र्याम् । अमृतस्य । गर्भे ।
तस्य १० ॥ २० ॥ (१३)

निष्पुचस्तिष्ठो व्युषो ह तिस्रस्त्रीणि रजांसि दिवो अङ्ग तिस्रः ।
विद्म ते अग्ने त्रेधा जनित्रं त्रेधा देवानां जनिमानि विद्म
तस्य ०१०१० ॥ २१ ॥

निष्पुचः । तिस्रः । विष्पुचः । ह । तिस्रः । त्रीणि । रजांसि । दिवः । अङ्ग । तिस्रः ।
विद्म । ते । अग्ने । त्रेधा । जनित्रम् । त्रेधा । देवानाम् । जनिमानि । विद्म ।
तस्य १० ॥ २१ ॥

वि य और्णोत् पृथिवीं जायमान आ समुद्रमदधादन्तरिक्षे
तस्य ०१०१० ॥ २२ ॥

वि । यः । और्णोत् । पृथिवीम् । जायमानः । आ । समुद्रम् । अदधात् । अन्तरिक्षे ।
तस्य १० ॥ २२ ॥

त्वमग्ने क्रतुभिः केतुभिर्हितोऽर्कः समिद्ध उदरोचया दिवि ।

१ B D प्रदिशो०. २ P गायत्र्याम् । ३ A S जनिमानि. ४ P निष्पुचः । ५ P दिवः ।
६ A D S V Cs १ for ३. We with B C E K K Dc.

किमभ्यार्चिन्मरुतः पृश्निमातरो यद् रोहितमर्जनयन्त देवास्-
तस्य ०।०।० ॥ २३ ॥

त्वम् । अग्ने । ऋतुऽभिः । केतुऽभिः । हितः । अर्कः । समऽइन्द्रः । उत् । अरोचथाः । दिवि ।
किम् । अभि । आर्चन् । मरुतः । पृश्निऽमातरः । यत् । रोहितम् । अर्जनयन्त । देवाः ।
तस्य । ० ॥ २३ ॥

आत्मदा बलदा यस्य विश्व उपासन्ते प्रशिषं यस्य देवाः ।
योऽस्येशे द्विपदो यश्चतुष्पदस्-
तस्य ०।०।० ॥ २४ ॥

यः । आत्मऽदाः । बलऽदाः । यस्य । विश्वे । उपऽआसन्ते । प्रऽशिषम् । यस्य । देवाः ।
यः । अस्य । ईशे । द्विऽपदः । यः । चतुऽपदः ।
तस्य । ० ॥ २४ ॥

एकपाद् द्विपदो भूयो वि चक्रमे द्विपात् त्रिपादमभ्येति पश्चात् ।
चतुष्पाच्चक्रे द्विपदामभिस्वरे संपश्यन् पङ्क्तिमुपतिष्ठमानस्-
तस्य देवस्य । क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।

उद् वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ २५ ॥

एकऽपात् । द्विऽपदः । भूयः । वि । चक्रमे । द्विऽपात् । त्रिऽपादम् । अभि । एति । पश्चात् ।
चतुऽपात् । चक्रे । द्विऽपदाम् । अभिऽस्वरे । सम्ऽपश्यन् । पङ्क्तिम् । उपऽतिष्ठमानः ।
तस्य । देवस्य ॥ क्रुद्धस्य । एतत् । आगः । यः । एवम् । विद्वांसम् । ब्राह्मणम् । जिनाति ।
उत् । वेपय । रोहित । प्र । क्षिणीहि । ब्रह्मऽज्यस्य । प्रति । मुञ्च । पाशान् ॥ २५ ॥

कृष्णायाः पुत्रो अर्जुनो राज्या वत्सोजायत ।

स ह द्यामधि रोहति रुहो रुरोह रोहितः ॥ २६ ॥ (१४)

कृष्णायाः । पुत्रः । अर्जुनः । राज्याः । वत्सः । अजायत ।

सः । ह । द्याम् । अधि । रोहति । रुहः । रुरोह । रोहितः ॥ २६ ॥ (१४)

तृतीयेनुवाके प्रथमं सूक्तम् ॥

इति तृतीयोऽनुवाकः ॥

एतदपि रोहितदेवताकम् । विनियोगस्तु “स एति” इत्यनुवाकं जपति स्वर्गकाम इति विनियोगमालायाम् ॥

स एति सविता स्वर्दिवस्पृष्टेविचाकशत् ॥ १ ॥

सः । एति । सविता । स्वर्दि । दिवः । पृष्टे । अवऽचाकशत् ॥ १ ॥

रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥ २ ॥

रश्मिऽभिः । नभः । आऽभृतम् । महाऽइन्द्रः । एति । आऽवृतः ॥ २ ॥

स धाता स विधर्ता स वायुर्नभ उच्छ्रितम् १० ॥ ३ ॥

सः । धाता । सः । विऽधर्ता । सः । वायुः । नभः । उत्ऽश्रितम् १० ॥ ३ ॥

सोर्यिमा स वरुणः स रुद्रः स महादेवः १० ॥ ४ ॥

सः । अर्यमा । सः । वरुणः । सः । रुद्रः । सः । महाऽदेवः १० ॥ ४ ॥

सो अग्निः स उ सूर्यः स उ एव महायमः १० ॥ ५ ॥

सः । अग्निः । सः । ऊं इति । सूर्यः । सः । ऊं इति । एव । महाऽयमः १० ॥ ५ ॥

तं वत्सा उप तिष्ठन्त्येकशीर्षाणो युता दश १० ॥ ६ ॥

तम् । वत्साः । उप । तिष्ठन्ति । एकऽशीर्षाणः । युताः । दश १० ॥ ६ ॥

पश्चात् प्राञ्च आ तन्वन्ति यदुदेति वि भासति १० ॥ ७ ॥

पश्चात् । प्राञ्चः । आ । तन्वन्ति । यत् । उत्ऽपति । वि । भासति १० ॥ ७ ॥

तस्यैष मारुतो गणः स एति शिष्याकृतः ॥ ८ ॥

तस्य । एषः । मारुतः । गणः । सः । एति । शिष्याऽकृतः ॥ ८ ॥

रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥ ९ ॥

रश्मिऽभिः । नभः । आऽभृतम् । महाऽइन्द्रः । एति । आऽवृतः ॥ ९ ॥

तस्येमे नव कोशा विष्टम्भा नवधा हिताः ॥ १० ॥

तस्य । इमे । नव । कोशाः । विष्टम्भाः । नवऽधा । हिताः ॥ १० ॥

१ K स्वर्दिवः पृ०. २ A B B C D E K R V Dc Cs °स्पृष्टेव°. K °वः पृष्टेव°. We with S. ३ S उच्छ्रितं. ४ The Vaidikas repeat the line रश्मिभिर्नभ आभृतं &c. after verses 3, 4, 5, 6 and 7. D S and Dc support the repetition and the other MSS. are not opposed to it, as their omission of indisputable intermediate repetition is habitual.

स प्रजाभ्यो वि पश्यति यच्च प्राणति यच्च न ॥ ११ ॥

सः । प्रजाभ्यः । वि । पश्यति । यत् । च । प्राणति । यत् । च । न ॥ ११ ॥

तमिदं निर्गतं सहः स एष एक एकवृदेक एव ॥ १२ ॥

तम् । इदम् । निर्गतम् । सहः । सः । एषः । एकः । एकवृत् । एकः । एव ॥ १२ ॥

एते अस्मिन् देवा एकवृत्तो भवन्ति ॥ १३ ॥ (१५)

एते । अस्मिन् । देवाः । एकवृत्तः । भवन्ति ॥ १३ ॥ (१५)

इति चतुर्थेनुवाके प्रथमं पर्यायसूक्तम् ॥

कीर्तिश्च यशश्चास्मभश्च नभश्च ब्राह्मणवर्चसं चान्नं चान्नाद्यं च ॥ १ ॥

कीर्तिः । च । यशः । च । अस्मः । च । नभः । च । ब्राह्मणवर्चसम् । च । अन्नम् । च ।

अन्नऽअद्यम् । च ॥ १ ॥

य एतं देवमेकवृत्तं वेदं ॥ २ ॥

यः । एतम् । देवम् । एकवृत्तम् । वेदं ॥ २ ॥

न द्वितीयो न तृतीयश्चतुर्थो नाप्युच्यते ॥ ३ ॥

न । द्वितीयः । न । तृतीयः । चतुर्थः । न । अपि । उच्यते ॥ ३ ॥

न पञ्चमो न षष्ठः सप्तमो नाप्युच्यते ॥ ४ ॥

न । पञ्चमः । न । षष्ठः । सप्तमः । न ॥ ४ ॥

नोष्टमो न नवमो दशमो नाप्युच्यते ॥ ५ ॥

न । अष्टमः । न । नवमः । दशमः । न । अपि । उच्यते ॥ ५ ॥

स सर्वस्मै वि पश्यति यच्च प्राणति यच्च न ॥ ६ ॥

सः । सर्वस्मै । वि । पश्यति । यत् । च । प्राणति । यत् । च । न ॥ ६ ॥

तमिदं निर्गतं सहः स एष एक एकवृदेक एव ॥ ७ ॥

तम् । इदम् । निर्गतम् । सहः । सः । एषः । एकः । एकवृत् । एकः । एव ॥ ७ ॥

१ The Vaidikas repeat य एतं देवमेकवृत्तं वेदं after the following verses of this and the first verse of the next paryāya-sūkta. D and S support the repetition, and the other MSS. are not opposed to it, as they invariably omit all intermediate repetitions. २ K K R V Dc नोष्टमो. We with A B B C D E S Cs.

सर्वे अस्मिन् देवा एकवृत्तो भवन्ति ॥ १० ॥ ८ ॥ (१६)

सर्वे । अस्मिन् । देवाः । एकवृत्तः । भवन्ति ॥ १० ॥ ८ ॥ (१६)

इति चतुर्थेनुवाके द्वितीयं पर्यायसूक्तम् ॥

ब्रह्म च तपश्च कीर्तिश्च यशश्चाम्भश्च नभश्च ब्राह्मणवर्चसं चान्नं चान्नार्घ्यं च ॥ १० ॥ १ ॥

ब्रह्म । च । तपः । च । कीर्तिः । च । यशः । च । अम्भः । च । नभः । च । ब्राह्मणवर्चसं । च । अन्नं । च । अन्नार्घ्यम् । च ॥ १० ॥ १ ॥

भूतं च भव्यं च श्रद्धा च रुचिश्च स्वर्गश्च स्वधा च ॥ २ ॥

भूतम् । च । भव्यम् । च । श्रद्धा । च । रुचिः । च । स्वर्गः । च । स्वधा । च ॥ २ ॥

य एतं देवमेकवृत्तं वेद ॥ ३ ॥

यः । एतम् । देवम् । एकवृत्तम् । वेद ॥ ३ ॥

स एव मृत्युः सोऽमृतं सोऽम्भं च स रक्षः ॥ ४ ॥

सः । एव । मृत्युः । सः । अमृतम् । सः । अम्भम् । सः । रक्षः ॥ ४ ॥

स रुद्रो वसुवर्निर्वसुदेये नमोवाके वषट्कारोनु संहितः ॥ ५ ॥

सः । रुद्रः । वसुवर्निः । वसुदेये । नमःवाके । वषट्कारः । अनु । समुहितः ॥ ५ ॥

तस्येमे सर्वे यातव उप प्रशिषमासते ॥ ६ ॥

तस्य । इमे । सर्वे । यातवः । उप । प्रशिषम् । आसते ॥ ६ ॥

तस्यामू सर्वा नक्षत्रा वशे चन्द्रमसा सह ॥ ७ ॥ (१७)

तस्य । अमू । सर्वा । नक्षत्रा । वशे । चन्द्रमसा । सह ॥ ७ ॥ (१७)

इति चतुर्थेनुवाके तृतीयं पर्यायसूक्तम् ॥

१ All our authorities have सर्वे अस्मिन्देवा, except P which has सर्वे । २ K च भव्यं च. B B D E K R S Cs च भव्यं च. P Cp भव्यम् । J भव्यम् changed to भव्यम् । We with A C V Dc P. ३ P J insert सर्वम् । च । after भव्यम् । च । Also P but without accents. The Saṁhitā MSS. (A B B C D E K K S) and Cp omit the words. R Dc once read them (without accents) but have subsequently cancelled them. ४ A °वां ३. B C D E R S Cs °भ्वं ३. We with K K V Dc. ५ P P J °वने । We with Cp. ६ P प्रशिषम् ।

स वा अहो जायत तस्मादहरजायत ॥ १ ॥

सः । वै । अहः । अजायत । तस्मात् । अहः । अजायत ॥ १ ॥

स वै रात्र्या अजायत तस्माद् रात्रिरजायत ॥ २ ॥

०वै । रात्र्याः । अजायत । तस्मात् । रात्रिः । अजायत ॥ २ ॥

स वा अन्तरिक्षादजायत तस्मादन्तरिक्षमजायत ॥ ३ ॥

१ । अन्तरिक्षात् । अजायत । तस्मात् । अन्तरिक्षम् । अजायत ॥ ३ ॥

आस० स वै वायोरजायत तस्माद् वायुरजायत ॥ ४ ॥

०वै । वायोः । अजायत । तस्मात् । वायुः । अजायत ॥ ४ ॥

स वै दिवोजायत तस्माद् द्यौरध्यजायत ॥ ५ ॥

०वै । दिवः । अजायत । तस्मात् । द्यौः । अधि । अजायत ॥ ५ ॥

स वै दिग्भ्योजायत तस्माद् दिशोजायन्त ॥ ६ ॥

०वै । दिक्भ्यः । अजायत । तस्मात् । दिशः । अजायन्त ॥ ६ ॥

स वै भूमेरजायत तस्माद् भूमिरजायत ॥ ७ ॥

०वै । भूमेः । अजायत । तस्मात् । भूमिः । अजायत ॥ ७ ॥

स वा अग्नेरजायत तस्मादग्निरजायत ॥ ८ ॥

०वै । अग्नेः । अजायत । तस्मात् । अग्निः । अजायत ॥ ८ ॥

स वा अन्नोजायत तस्मादापो जायन्त ॥ ९ ॥

०वै । अत्भ्यः । अजायत । तस्मात् । आपः । अजायन्त ॥ ९ ॥

स वा ऋग्भ्योजायत तस्मादृचो जायन्त ॥ १० ॥

०वै । ऋक्भ्यः । अजायत । तस्मात् । ऋचः । अजायन्त ॥ १० ॥

स वै यज्ञादजायत तस्माद् यज्ञोजायत ॥ ११ ॥

सः । वै । यज्ञात् । अजायत । तस्मात् । यज्ञः । अजायत ॥ ११ ॥

स यज्ञस्तस्य यज्ञः स यज्ञस्य शिरस्कृतम् ॥ १२ ॥

१ CD वाहो for वा अहो. २ A B B C D E R S C_s P J C_p भुमेर°. Dc भुमेर° changed to भूमेर°. We with K K V P̄. ३ A B B C D E R S C_s P J C_p तस्मा-
द्भूमिर°. Dc भूमिर° changed to भूमिर°. We with K K V P̄.

सः । यज्ञः । तस्य । यज्ञः । सः । यज्ञस्य । शिरः । कृतम् ॥ १२ ॥

स स्तनयति स वि द्योतते स उ अश्मानमस्यति ॥ १३ ॥

सः । स्तनयति । सः । वि । द्योतते । सः । ऊं इति । अश्मानम् । अस्यति ॥ १३ ॥

पापाय वा भद्राय वा पुरुषायासुराय वा ॥ १४ ॥

पापाय । वा । भद्राय । वा । पुरुषाय । असुराय । वा ॥ १४ ॥

यद्वा कृणोष्योषधीर्यद्वा वर्षसि भद्रया यद्वा जन्यमवीवृधः ॥ १५ ॥

यत् । वा । कृणोषि । ओषधीः । यत् । वा । वर्षसि । भद्रया । यत् । वा । जन्यम् । अ-
वीवृधः ॥ १५ ॥

तावांस्ते मघवन् महिमोपो ते तन्वुः शतम् ॥ १६ ॥

तावान् । ते । मघवन् । महिमा । उपो इति । ते । तन्वुः । शतम् ॥ १६ ॥

उपो ते बध्वे बद्धानि यदि वासि न्यर्बुदम् ॥ १७ ॥ (१८)

उपो इति । ते । बध्वे । बद्धानि । यदि । वा । असि । निऽर्बुदम् ॥ १७ ॥ (१८)

इति चतुर्थेऽनुवाके चतुर्थं पर्यायसूक्तम् ॥

भूयानिन्द्रो नमुराद् भूयानिन्द्रासि मृत्युभ्यः ॥ १ ॥

भूयान् । इन्द्रः । नमुरात् । भूयान् । इन्द्र । असि । मृत्युऽभ्यः ॥ १ ॥

भूयानरात्याः शच्याः पतिस्त्वमिन्द्रासि विभूः प्रभूरिति त्वोपास्महे

वयम् ॥ २ ॥

भूयान् । अरात्याः । शच्याः । पतिः । त्वम् । इन्द्र । असि । विऽभूः । प्रऽभूः । इति ।

त्वा । उप । आस्महे । वयम् ॥ २ ॥

नमस्ते अस्तु पश्यत पश्य मा पश्यत ॥ ३ ॥

नमः । ते । अस्तु । पश्यत । पश्य । मा । पश्यत ॥ ३ ॥

अन्नाद्येन यशसा तेजसा ब्राह्मणवर्चसेन ॥ ४ ॥

१ All our authorities have जन्यमवीवृधः (the pada-authorities अवीवृधः ।.) २ A D^S बध्वे बद्धा^०. R बद्धे बद्धा^०. Cs बध्वे बद्धा^०. E बद्धे बद्धा^०. BCPJ बद्धे बद्धा^०. P बद्धे । बद्धानि । K K^V बध्वे बद्धा^०. Dc बद्धे बद्धा^० changed to बध्वे बद्धा^०. Cp बद्धे । बद्धानि । changed from बद्धे । बद्धानि । R^w बद्धे बद्धानि.

अ॒न्नाद्ये॑न । यश॑सा । तेज॑सा । ब्रा॒ह्मण॑ऽव॒र्च॒सेन॑ ॥ ४ ॥

अ॒म्भो॒ अ॒मो॒ महः॑ सह॒ इति॒ त्वोपा॑स्महे व॒यम् ॥ ५ ॥

अ॒म्भः । अ॒मः । महः॑ । सहः॑ । इति॑ ॥ ५ ॥

अ॒म्भो॒ अ॒रुणं॑ र॒जतं॑ रजः॒ सह॒ इति॒ त्वोपा॑स्महे व॒यम् ॥ ६ ॥ (१९)

अ॒म्भः । अ॒रुणम् । र॒जतम् । रजः॑ । सहः॑ । इति॑ ॥ ६ ॥ (१९)

इति चतुर्थेनुवाके पञ्चमं पर्यायसूक्तम् ॥

उ॒रुः पृ॒थुः सु॒भूभुव॑ इति॒ त्वोपा॑स्महे व॒यम् ॥ ७ ॥

उ॒रुः । पृ॒थुः । सु॒भूभुवः॑ । इति॑ ॥ ७ ॥

प्र॒थो व॒रो व्य॒चो लोक॑ इति॒ त्वोपा॑स्महे व॒यम् ॥ ८ ॥

प्र॒थः । व॒रः । व्य॒चः । लोकः॑ । इति॑ ॥ ८ ॥

भ॒वद्व॑सुरि॒दद्व॑सुः सं॒यद्व॑सुरा॒यद्व॑सुरिति॒ त्वोपा॑स्महे व॒यम् ॥ ९ ॥

भ॒वत्॑ऽव॒सुः । इ॒दत्॑ऽव॒सुः । सं॒यत्॑ऽव॒सुः । आ॒यत्॑ऽव॒सुः । इति॑ । त्वा । उप । आ॒स्महे॑ ।
व॒यम् ॥ ९ ॥

नम॑स्ते अस्तु पश्य॑त पश्य॑ मा पश्य॑त ॥ १० ॥

नमः॑ । ते । अस्तु । पश्य॑त । पश्य॑ । मा । पश्य॑त ॥ १० ॥

अ॒न्नाद्ये॑न॒ यश॑सा तेज॑सा ब्रा॒ह्मण॑व॒र्च॒सेन॑ ॥ ५ ॥ (२०)

अ॒न्नाद्ये॑न॒ यश॑सा । तेज॑सा । ब्रा॒ह्मण॑ऽव॒र्च॒सेन॑ ॥ ५ ॥ (२०)

चतुर्थेनुवाके षष्ठं पर्यायसूक्तम् ॥

चतुर्थेनुवाकः ॥

इति त्रयोदशं काण्डं समाप्तम् ॥

१ The Vaidikas repeat the two lines नमस्ते and अ॒न्नाद्ये॑न after this verse as also after the following one and after each of the first two verses of the next paryāya-sūktā. This would not interfere with the number of the verses composing the paryāya-sūktas as intermediate repetitions do not come in the enumeration. There is nothing in the *Sarvānukramanī* or the *Pañchapatalikā* inconsistent with the Vaidikas' repetition. C D E R S Dc indicate the repetition and the other MSS. are not opposed to it. २ P J पृथः । ३ K राजद्वसु०.

विवाहपरमेतत् काण्डम् । तत्र वक्ष्यमाणानि कर्माणि भवन्ति । तेषु तत्तन्मन्त्रविनियोगाः सूत्रकारेण प्रायोऽन्वर्थमेव कृ-
त्वास्ते कौशिके दशमेध्याये विस्तरेण प्रपञ्चितास्तत्रैव द्रष्टव्याः । अत्र तु कर्मक्रमस्य मन्त्रवद् दिग्दर्शनम् ॥

सूक्तारम्भे सूर्या नमः या सूर्यरूपा सवितृपुत्री देवी तस्या विवाहस्य कथा वर्णिता ॥

कर्मक्रमः यथा वक्ष्यते ।

विवाहः । स कुमार्याः पितृगृहे सत्येनोत्तमितेति षोडश पूर्वापरमिति १. २३, २४ द्वे इत्यष्टादशभिराज्यहोमः । आग-
मकृशरं कुमारीमाशयति^१ ॥ हस्तगृहीतशरावसंपुटं सानुचरं केचिद् वरं प्रति प्रेषयति । १. ३१ ॥ ब्राह्मणप्रेषणम् । १. ३१ ॥
कुमारीरक्षार्थं पालप्रेषणम् । १. ३४ ॥ उदकग्रहणार्थं व्रजनम् ॥ अप्सु लोष्टं प्रक्षिपति । १. ३७ ॥ अवगाहनम् । १. ३८ ॥
उदकघटपूरणम् । १. ३८ ॥ उदकघटम् उदाहाराय प्रयच्छति । १. ३९ ॥ शाखायां घटनिधानम् ॥ तेनोदकेन सर्वोदकार्य-
करणम् ॥ आज्यहोमः । १. १७ ॥ कुमारीकेशविर्चनम् । १. ५८ ॥ ईशानक्रौणे तिष्ठन्त्याः कुमार्या उष्णोदकेन आप्लावनम् ।
२. ६५ ॥ शीतोदकेन सेचनम् । १. ३५, १. ४३ ॥ वाससाङ्गानि प्रमाष्टि ॥ तत् कुमारी पालाय प्रयच्छति । २. ६६, ६७ ॥
तद्वासस्तुम्बरदण्डेन गृहीत्वा गोपाटे प्रक्षिपति ॥ अहतेन वाससा तामाच्छादयति । १. ४५, ५३ ॥ यज्ञोपवीतवद्वाधूयं वस्त्रं
बध्नाति ॥ केशप्रलेखनम् । २. ६८ ॥ योक्त्वस्य कटिप्रदेशे बन्धनम् । १. ४२, २. ७० ॥ ज्येष्ठीमधुमणे रक्तसूत्रेण बन्धनम्^२
अनामिकायाम् ॥ कन्यादानाद् अनन्तरम् उपाध्यायः कुमारीं हस्ते गृहीत्वा कौतुकगृहान्निर्णयति ॥ शाखायां युगं धारयति ।
१. २० ॥ दक्षिणतस्तत् पुरुषो धारयति । कन्याया ललाटप्रदेशे हिरण्यबन्धनम् । १. ४०, ४१ । तदुपरि युगच्छिद्रादुदक-
निनयनम् ॥ कुमार्या अश्मारोहणम् । १. ४७ ॥ तया लाजहोमः । २. ६३ ॥ वरेण पाणिग्रहणम् । १. ४८-५२ ॥ वरः
कन्याम् अग्निं त्रिः परिणयति । १. ३९ ॥ सप्तलेखालेखनम्^३ ॥ तासु वधूमुत्क्रामयति ॥ तल्प उपवेशयति । २. ३१, १. ६० ॥
उपविष्टायास्तस्याः पादौ सुहृत् प्रक्षालयति ॥ कुमारीकटिवेष्टितं योक्त्रं मोचयति । १. ५७, ५८ ॥ तद्योक्त्रे भृत्याः संभन्ते ।
ये जयन्ति ते बलीयांसो मन्यन्ते ॥ वधूः सर्वौषधीर्वरमूर्ध्नि पलाशपत्रेणावपति । २. ५३-५८ ॥ कुमारीं तल्पाद् उत्थाप-
यति । १. ५९, ६०, ६२ ॥ इति विवाहः ॥

अथोद्वाहः । तत्र वरस्य गृहे वधूनयनम् । तद्यथा । वधूरौ यानमारोहयति । १. ६१, २. ३० ॥ कर्ता अग्रे व्रजति । २. ८,
१. ६४ ॥ दक्षिणेन पादेन प्रक्रामति अध्वानम् । २. ११, १. ३४ ॥ तेनैवाहा यद्यन्याप्यूढा तर्हि वधूवस्त्रस्य दशाखण्डं गृहीत्वा
चतुष्पथे क्षिप्त्वा दक्षिणेन पादेन तदुपरि तिष्ठति तत् प्रायश्चित्तम् । २. ७४ ॥ उभयोरुदयोः शुभकामः सन् जपं कुर्यात् । २. ४६ ॥
अन्तरा ब्रह्माणम् अतिक्रमयतः ॥ यानस्य विनिष्करणम् । २. ४७ ॥ अध्वनि तीर्थं आयाते लोष्टं प्रक्षिप्य तत् उत्तरति । २. ६ ॥
महावृक्षेषु दृष्टेषु जपति । २. ९ ॥ वर्ध्वीक्षणार्थं कुट्टक्षु क्लीष्वागतासु ताः प्रति जपति । २. २८ ॥ द्वैमेदं (सिन्धुसंगमं) दृष्ट्वा
जपति । २. ७ ॥ ओषधीनदीक्षेत्रवनेषु दृष्टेषु जपति । २. ७ ॥ श्मशाने दृष्टे जपति । २. ७३ ॥ अध्वनि सुप्तायां वध्वां प्रबो-
धयति मन्त्रेण । २. ७५ ॥ वरपितृगृहे आसन्नागते जपति । २. १२ ॥ गृहमागते याने तद् अग्निः संप्रोक्ष्य बलीवदौ विमोच-
यति । २. १६ ॥ निर्ऋत्यपनोदाय पत्नीशालां प्रोक्षति । २. १९ ॥ दक्षिणतो गृहपार्श्वे गोमयपिण्डेऽमानं स्थापयति । १. ४७ ॥
तस्योपरि पलाशस्य यत्पर्णत्रितयं तस्माद् मध्यमपर्णे गृहीत्वा स्थापयति तस्योपरि घृतं घृतस्योपरि चत्वारि दूर्वाग्राणि तदु-
परि वधूं स्थापयति । १. ४७ ॥ तस्माद् वधूं प्रपाद्य वरगृहे प्रवेशयति । २. २६, १. २१, १. ६३, १. ६४ । पूर्णपात्रेण कुम्भ-
फलेन अक्षतसहितेन प्रवेशः ॥ अग्निं प्रज्वालय ततो हस्तग्रहणं कृत्वा वरो वधूं परिणयति । २. १७, १८ ॥ अग्निसरस्वतीपि-
तसूर्यादेवमित्रवरुणेभ्यो नमस्कुर्वतीम् अनुमन्त्रयते । २. २०, २. ४६ ॥ कश्चिद् रोहितचर्म आहरति । २. २१ । उपस्तृतस्य
तस्योपरि बल्बजम् उपस्तृणीते तस्योपरि वधूमारोहयति उपवेशयति च । २. २३ ॥ दक्षिणोत्तरम् उपस्थं कुर्वते वधूः ॥
ब्राह्मणायनं कुमारं शुभनामकं तस्या उपस्थ उपवेशयति । २. २४ ॥ कुमाराय फलमोदकादि दत्त्वा तम् उत्थापयति । २. २५ ॥

तेन भूतेनेत्यादिना वरवध्वौ क्रमेण जुहुतः^१ । २. १-५, २. ४५ ॥ संपातान् आनयति । उदपात्रे उत्तरान् संपातान् आनयति । उदपात्रं वरवध्वोरञ्जल्योर्निनयति । २. ४५ ॥ तेन भूतेनेति^२ रसान् संपात्य तान् स्थालीपाकं च जायापती उपसर्पयति । तत एकस्मिन् स्थाने स्वजनैः सह उपविश्य मिष्टान्नस्य सहाशनं कुर्यात् पतिः ॥ तेनैव सूक्तेन यवानाम् आज्यमिश्राणां पूर्णा-
अलिं जुहोति ॥ इत्युद्राहः ॥

अथ चतुर्थिकाकर्म । तद्यथा । सप्त मर्यादा^३ इति वरो व्रीहीन् जुहोति विवाहाम्नौ ॥ अक्ष्यौ नाविति^४ परस्परं वरवध्वावक्षिणी अज्जाते ॥ महीमूर्ध्विति वरवध्वौ खट्वामालम्भयति आचार्यः । आरोहयति । २. ३१ । तत्र च तामुपवेशयति । २. २३ ॥ संवेशयति च । २. ३२ ॥ तौ वस्त्रेणाच्छादयति^५ ॥ तावभिमुखौ करोति । २. ३७ ॥ इहेमाविति । २. ६४ ॥ वरवध्वौ त्रिः संनुदति ॥ मधुघमणिं पिष्ट्वा औक्षे प्रक्षिप्य वधूवरौ परस्परं संगच्छेते^६ । २. ७१, ७२ ॥ ब्रह्म जज्ञानमिति^७ अङ्गुष्ठेन वरः प्रजननदेशं स्पृशति ॥ खट्वाया उत्थापयति वरो वधूम् । २. ४३ ॥ अहतवस्त्रं वरवध्वौ परिधापयति आचार्यः । १. ४५ । वधूसीमन्ते शष्पं निदधाति वरः । १. ५५, ५६ । व्रीहियवौ सीमन्ते निदधाति अमन्त्रकम् । दर्भपिक्कल्या सीमन्तं शणशकलेन वधूकेशान् परिवेष्टयति ॥ सर्वेण काण्डेन आज्यं जुहोति वरः । प्रायश्चित्तमेतत् ॥ शुल्कद्रव्यं पृथक् करोति इदं तव इदं मामकीयमिति । १. ३२ ॥ वाधूयं वस्त्रं ददतं वरमनुमन्त्रयते । १. २५-३० । आचार्यस्तत् प्रतिगृह्णाति । २. ४१, ४२ ॥ तत् स्थाणावासजति । २. ४८ ॥ तद् गृहीत्वा गच्छति । २. ४९ ॥ तद् वृक्षं प्रतिच्छादयति । २. ५० ॥ सर्वे स्नानं कुर्वन्ति । २. ४५ ॥ तेन वाधूयेनाच्छादयत्यात्मानमाचार्यः । २. ५१ ॥ नवं वसानः । २. ४४ । इति जपित्वा आचार्यो गृहं गच्छति ॥ कुमार्यो नीयमानायां पितृगृहे रोदने सति जीवं रुदन्ति । १. ४६ । इत्यनया यदीमे केशिनः । २. ५९-६२ । इति चतस्रमिध्वाज्यं जुहोति । तत् प्रायश्चित्तम् ॥ इति चतुर्थिकाकर्म ॥

सत्येनोत्तमिता भूमिः सूर्येणोत्तमिता द्यौः ।

ऋतेनादित्यास्तिष्ठन्ति दिवि सोमो अधि श्रितः ॥ १ ॥

सत्येन । उत्तमिता । भूमिः । सूर्येण । उत्तमिता । द्यौः ।

ऋतेन । आदित्याः । तिष्ठन्ति । दिवि । सोमः । अधि । श्रितः ॥ १ ॥

सोमेनादित्या बलिनः सोमेन पृथिवी मही ।

अथो नक्षत्राणामेषामुपस्थे सोम आहितः ॥ २ ॥

सोमेन । आदित्याः । बलिनः । सोमेन । पृथिवी । मही ।

अथो इति । नक्षत्राणाम् । एषाम् । उपस्थे । सोमः । आहितः ॥ २ ॥

सोमं मन्यते पपिवान यत् संपिषन्त्योषधिम् ।

सोमं यं ब्रह्माणो विदुर्न तस्याश्नाति पार्थिवः ॥ ३ ॥

सोमम् । मन्यते । पपिवान् । यत् । सम्पिषन्ति । ओषधिम् ।

सोमम् । यम् । ब्रह्माणः । विदुः । न । तस्य । अश्नाति । पार्थिवः ॥ ३ ॥

1 See vi. 78, vi. 82 and v. 24. 2 See vi. 78. 3 See v. 1, 6. 4 See vii. 37.

5 See vii. 6, 2. 6 See vii. 38. 7 See i. 34. 8 See iv. 1.

यत् त्वा सोम प्रपिबन्ति तत् आ प्यायसे पुनः ।

वायुः सोमस्य रक्षिता समानां मास आकृतिः ॥ ४ ॥

यत् । त्वा । सोम । प्रपिबन्ति । ततः । आ । प्यायसे । पुनः ।

वायुः । सोमस्य । रक्षिता । समानाम् । मासः । आऽकृतिः ॥ ४ ॥

आच्छद्विधानैर्गुपितो बार्हतैः सोम रक्षितः ।

विवाहः प्राणामिच्छृण्वन् तिष्ठसि न ते अश्नाति पार्थिवः ॥ ५ ॥

मकुशरं कुर

आच्छत्विधानैः । गुपितः । बार्हतैः । सोम । रक्षितः ।

प्राणाम् । इत् । शृण्वन् । तिष्ठसि । न । ते । अश्नाति । पार्थिवः ॥ ५ ॥

चित्तिरा उपबर्हणं चक्षुरा अभ्यञ्जनम् ।

द्यौर्भूमिः कोश आसीद् यदयात् सूर्या पतिम् ॥ ६ ॥

चित्तिः । आः । उपऽबर्हणम् । चक्षुः । आः । अभिऽअञ्जनम् ।

द्यौः । भूमिः । कोशः । आसीत् । यत् । अयात् । सूर्या । पतिम् ॥ ६ ॥

रैभ्यासीदनुदेयी नाराशंसी न्योचनी ।

सूर्याया भद्रमिद् वासो गार्थयैति परिष्कृता ॥ ७ ॥

रैभी । आसीत् । अनुऽदेयी । नाराशंसी । निऽओचनी ।

सूर्यायाः । भद्रम् । इत् । वासः । गार्थया । एति । परिष्कृता ॥ ७ ॥

स्तोमा आसन् प्रतिधयः कुरीरं छन्द ओपशः ।

सूर्याया अश्विना वरान्निरासीत् पुरोगवः ॥ ८ ॥

स्तोमाः । आसन् । प्रतिऽधयः । कुरीरम् । छन्दः । ओपशः ।

सूर्यायाः । अश्विना । वरा । अग्निः । आसीत् । पुरऽगवः ॥ ८ ॥

सोमो वधूयुरभवदश्विनास्तामुभा वरा ।

सूर्या यत् पत्ये शंसन्तीं मनसा सविताददात् ॥ ९ ॥

सोमः । वधूऽयुः । अभवत् । अश्विना । आस्ताम् । उमा । वरा ।

सूर्याम् । यत् । पत्ये । शंसन्तीम् । मनसा । सविता । अददात् ॥ ९ ॥

मनो अस्या अन आसीद् द्यौरासीदुत च्छदिः ।

शुक्रावन्द्वाहावास्तां यदयात् सूर्या पतिम् ॥ १० ॥ (१)

मनः । अस्याः । अनः । आसीत् । द्यौः । आसीत् । उत । छदिः ।

शुक्रौ । अनद्वाहौ । आस्ताम् । यत् । अयात् । सूर्या । पतिम् ॥ १० ॥ (१)

ऋक्सामाभ्यामभिहितौ गावौ ते सामनावैताम् ।

श्रोत्रे ते चक्रे आस्तां दिवि पन्थाश्चराचरः ॥ ११ ॥

ऋक्ऽसामाभ्याम् । अभिऽहितौ । गावौ । ते । सामनौ । ऐताम् ।

श्रोत्रे इति । ते । चक्रे इति । आस्ताम् । दिवि । पन्थाः । चराचरः ॥ ११ ॥

शुचीं ते चक्रे यात्या व्यानो अक्ष आहतः ।

अनो मनस्मयं सूर्यारोहत् प्रयंती पतिम् ॥ १२ ॥

शुची इति । ते । चक्रे इति । यात्याः । विऽआनः । अक्षः । आऽहतः ।

अनः । मनस्मयम् । सूर्या । आ । अरोहत् । प्रयंती । पतिम् ॥ १२ ॥

सूर्याया वहतुः प्रागात् सविता यमवासृजत् ।

मघासु हन्यन्ते गावः फल्गुनीषु व्युद्यते ॥ १३ ॥

सूर्यायाः । वहतुः । प्र । अगात् । सविता । यम् । अवऽअसृजत् ।

मघासु । हन्यन्ते । गावः । फल्गुनीषु । वि । उद्यते ॥ १३ ॥

यदश्विना पृच्छमानावयातं त्रिचक्रेण वहतुं सूर्यायाः ।

कैकं चक्रं वामासीत् क देष्ट्राय तस्थुः ॥ १४ ॥

यत् । अश्विना । पृच्छमानौ । अयातम् । त्रिऽचक्रेण । वहतुम् । सूर्यायाः ।

क । एकम् । चक्रम् । वाम् । आसीत् । क । देष्ट्राय । तस्थुः ॥ १४ ॥

यदयातं शुभस्पती वरेयं सूर्यामुप ।

विश्वे देवा अनु तद् वामजानन् पुत्रः पितरमवृणीत पूषा ॥ १५ ॥

यत् । अयातम् । शुभः । पती इति । वरेऽयम् । सूर्याम् । उप ।

१ K सामनावितः. २ P पथाः । ३ E प्रयंती. ४ All our authorities have हन्यन्ते.
(P P J C P हन्यन्ते ।.) Perhaps a चेत् or च is to be understood. ५ D E K Cs तस्थुः.
P तस्थुः । ६ K पितराववृणीत. ७ All our pada authorities have the avagraha.

विश्वे । देवाः । अनु । तत् । वाम् । अजानन् । पुत्रः । पितरम् । अवृणीत । पुषा ॥ १५ ॥

द्वे ते चक्रे सूर्ये ब्रह्माण ऋतुथा विदुः ।

अथैकं चक्रं यद् गुहा तदद्वातय इद् विदुः ॥ १६ ॥

द्वे इति । ते । चक्रे इति । सूर्ये । ब्रह्माणः । ऋतुऽथा । विदुः ।

पतिः । एकम् । चक्रम् । यत् । गुहा । तत् । अद्वातयः । इत् । विदुः ॥ १६ ॥

अर्यमणं यजामहे सुबन्धुं पतिवेदनम् ।

उर्वारुकमिव बन्धनात् प्रेतो मुञ्चामि नामुतः ॥ १७ ॥

अर्यमणम् । यजामहे । सुऽबन्धुम् । पतिऽवेदनम् ।

उर्वारुकम्ऽइव । बन्धनात् । प्र । इतः । मुञ्चामि । न । अमुतः ॥ १७ ॥

प्रेतो मुञ्चामि नामुतः सुबद्धाममुतस्करम् ।

यथेयमिन्द्र मीढुः सुपुत्रा सुभगासति ॥ १८ ॥

प्र । इतः । मुञ्चामि । न । अमुतः । सुऽबद्धाम् । अमुतः । करम् ।

यथा । इयम् । इन्द्र । मीढुः । सुऽपुत्रा । सुऽभगा । असति ॥ १८ ॥

प्र त्वा मुञ्चामि वरुणस्य पाशाद् येन त्वाबध्नात् सविता सुशेवाः ।

ऋतस्य योनौ सुकृतस्य लोके स्योनं ते अस्तु सहसम्भलायै ॥ १९ ॥

प्र । त्वा । मुञ्चामि । वरुणस्य । पाशात् । येन । त्वा । अबध्नात् । सविता । सुऽशेवाः ।

ऋतस्य । योनौ । सुऽकृतस्य । लोके । स्योनम् । ते । अस्तु । सहऽसम्भलायै ॥ १९ ॥

भगस्त्वेतो नयतु हस्तगृह्याश्विना त्वा प्र वहतां रथेन ।

गृहान् गच्छ गृहपत्नी यथासौ वशिनी त्वं विदथमा वदासि ॥ २० ॥ (२)

भगः । त्वा । इतः । नयतु । हस्तऽगृह्या । अश्विना । त्वा । प्र । वहताम् । रथेन ।

गृहान् । गच्छ । गृहऽपत्नी । यथा । असः । वशिनी । त्वम् । विदथम् । आ । वदासि ॥ २० ॥ (२)

इह प्रियं प्रजायै ते समृध्यतामस्मिन् गृहे गार्हपत्याय जागृहि ।

१ All our authorities have सूर्ये. २ So we with A^b B^c C^d E^f K^g R^h Sⁱ V^j C^s P^t J^u C^p.
Dc इद्विदुः changed to इद्विदुः. K^g विदुः. P^t विदुः. The correction to विदुः is not
inevitable. ३ P पेकम्. We with P^t J^u C^p. ४ D मुचामि. P^t C^p मुचामि. ५ P भगः.

ए॒ना प॒त्या त॒न्वं १सं स्पृ॑श॒स्वाथ॒ जिर्वि॑र्वि॒दथ॒मा व॑दासि ॥ २१ ॥

इ॒ह । प्रि॒यम् । प्र॒ऽजायै॑ । ते । सम् । ऋ॒ध्यता॑म् । अ॒स्मिन् । गृ॒हे । गा॒र्होऽप॒त्याय॑ । जा॒गृहि॑ ।

ए॒ना । प॒त्या । त॒न्व॒मि । सम् । स्पृ॑श॒स्व । अ॒र्थ । जिर्वि॑ः । वि॒दथ॑म् । आ । व॒दासि॑ ॥ २१ ॥

इ॒हैव स्तं॑ मा वि यौष्टं॑ वि॒श्वमायु॑र्व्य॒श्रुत॑म् ।

क्रीड॑न्तौ पु॒त्रैर्न॑मृ॒भिर्मो॑द॒मानौ स्व॑स्त॒कौ ॥ २२ ॥

इ॒ह । ए॒व । स्त॒म् । मा । वि । यौष्ट॑म् । वि॒श्वम् । आ॒युः । वि । अ॒श्रुत॑म् ।

क्रीड॑न्तौ । पु॒त्रैः । नमृ॑ऽभिः । मो॑द॒मानौ । सु॒ऽअ॒स्त॒कौ ॥ २२ ॥

पू॒र्वापरं॑ च॒रतो॑ मा॒ययै॑तौ शिशू॒ क्रीड॑न्तौ परि॑ यातो॒र्णव॑म् ।

वि॒श्वान्यो॑ भुव॒ना वि॒चष्टे॑ ऋ॒तूर॑न्यो वि॒दध॑ज्जायसे॒ नवः॑ ॥ २३ ॥

पू॒र्वऽअ॒पर॑म् । च॒रतः॑ । मा॒यया॑ । ए॒तौ । शिशू॑ इति॑ । क्रीड॑न्तौ । परि॑ । या॒तः । अ॒र्णव॑म् ।

वि॒श्वो । अ॒न्यः । भुव॑ना । वि॒ऽचष्टे॑ । ऋ॒तून् । अ॒न्यः । वि॒ऽदध॑त् । जा॒यसे॑ । नवः॑ ॥ २३ ॥

नवो॑नवो भव॒सि जा॒यमा॒नोह्रां॑ के॒तुरु॒षसा॑मे॒ष्यग्र॑म् ।

भा॒गं दे॒वेभ्यो॑ वि द॒धास्या॒यन् प्र॑ च॒न्द्रम॑स्तिरसे दी॒र्घमा॒युः ॥ २४ ॥

नवः॑ऽनवः । भव॑सि । जा॒यमा॒नः । अ॒ह्नाम् । के॒तुः । उ॒षसा॑म् । ए॒षि । अ॒ग्रम् ।

भा॒गम् । दे॒वेभ्यः॑ । वि । द॒धासि॑ । आ॒ऽयन् । प्र । च॒न्द्रमः॑ । ति॒रसे॑ । दी॒र्घम् । आ॒युः ॥ २४ ॥

परा॑ दे॒हि शा॒मुल्यं॑ ब्र॒ह्मभ्यो॑ वि भ॒जा वसु॑ ।

कृ॒त्यैषा॑ प॒द्मती॑ भू॒त्वा जा॒या वि॒शते॑ प॒तिम् ॥ २५ ॥

परा॑ । दे॒हि । शा॒मुल्य॑मि । ब्र॒ह्मभ्यः॑ । वि । भ॒ज । वसु॑ ।

कृ॒त्या । ए॒षा । प॒त्ऽवती॑ । भू॒त्वा । आ । जा॒या । वि॒शते॑ । प॒तिम् ॥ २५ ॥

नी॒ललो॒हितं॑ भ॒वति॑ कृ॒त्यास॒क्तिर्व्य॑ज्यते ।

ए॒धन्ते॑ अ॒स्या जा॒तयः॑ प॒तिर्व॑न्धेषु॒ बध्य॑ते ॥ २६ ॥

नी॒लऽलो॒हित॑म् । भ॒वति॑ । कृ॒त्या । आ॒स॒क्तिः । वि । अ॒ज्यते॑ ।

१ B C E त॒न्वं १सं. We with A D K K̄ R S̄ V Dc Cs. २ So we with all our authorities. In VIII. 1. 6. Sāyana has जिर्वि°, not जिर्वि°. In R̄gveda the form is जिर्वि, but from Sāyana on R̄g. 70. 10 it appears the regular form is जिर्वि, and जिर्वि a corruption. ३ P P̄ अ॒श्रुत॑म् । ४ B °ब॒न्धेषु॑.

एधन्ते । अस्याः । ज्ञातर्यः । पतिः । वन्धेषु । वध्यते ॥ २६ ॥

अश्लीला तनूर्भवति रुशती पापयामुया ।

पतिर्यद् वध्वोऽ वाससः स्वमङ्गमभ्यर्णुते ॥ २७ ॥

अश्लीला । तनूः । भवति । रुशती । पापया । अमुया ।

पतिर्यद् वध्वः । वाससः । स्वम् । अङ्गम् । अभ्यर्णुते ॥ २७ ॥

आशसनं विशसनमथो अधिविकर्तनम् ।

सूर्यायाः पश्य रूपाणि तानि ब्रह्मोत शुम्भति ॥ २८ ॥

आशसनम् । विशसनम् । अथो इति । अधिविकर्तनम् ।

सूर्यायाः । पश्य । रूपाणि । तानि । ब्रह्मा । उत । शुम्भति ॥ २८ ॥

तृष्टमेतत् कटुकमपाष्ठवद् विषवन्नैतदत्तवे ।

सूर्या यो ब्रह्मा वेद स इद् वाधूयमर्हति ॥ २९ ॥

तृष्टम् । एतत् । कटुकम् । अपाष्ठवत् । विषवत् । न । एतत् । अत्तवे ।

सूर्याम् । यः । ब्रह्मा । वेद । सः । इत् । वाधूयम् । अर्हति ॥ २९ ॥

स इत् तत् स्योनं हरति ब्रह्मा वासः सुमङ्गलम् ।

प्रायश्चित्तिं यो अध्येति येन जाया न रिष्यति ॥ ३० ॥ (३)

सः । इत् । तत् । स्योनम् । हरति । ब्रह्मा । वासः । सुमङ्गलम् ।

प्रायश्चित्तिम् । यः । अध्येति । येन । जाया । न । रिष्यति ॥ ३० ॥ (३)

युवं भगं सं भरतं समृद्धमृतं वदन्तावृतौर्ध्वेषु ।

ब्रह्मणस्पते पतिमस्यै रोचय चारुं संभलो वदतु वाचमेताम् ॥ ३१ ॥

युवम् । भगम् । सम् । भरतम् । समृद्धम् । वदन्तौ । वदन्तौ । वदन्तौ । वदन्तौ ।

ब्रह्मणः । पते । पतिम् । अस्यै । रोचय । चारु । सम्भलः । वदतु । वाचम् । एताम् ॥ ३१ ॥

इहेदसाय न परो गमाथेमं गावः प्रजया वर्धयाथ ।

शुभं यतीरुत्रियाः सोमवर्चसो विश्वे देवाः क्रन्तिह वो मनांसि ॥ ३२ ॥

१ A B C D E R S P P J C P र्यद् वध्वो०. Cs र्यद् वध्वो०. We with B K K V Dc.

२ So we with all our authorities. ३ P विषवत् । C P विषवत् । We with P J.

४ K वृताद्येषु. ५ P अस्य । ६ B संवर्धयाथ. ७ So all our authorities, not क्र०.

इह । इत् । असाथ । न । परः । गमाथ । इमम् । गावः । प्रजया । वर्धयाथ ।
शुभम् । यतीः । उस्त्रियाः । सोमऽवर्चसः । विश्वे । देवाः । क्रन् । इह । वः । मनींसि ॥ ३२ ॥

इमं गावः प्रजया सं विशांथायं देवानां न मिनाति भागम् ।

अस्मै वः पूषा मरुतश्च सर्वे अस्मै वो धाता सविता सुवाति ॥ ३३ ॥

इमम् । गावः । प्रजया । सम् । विशाथ । अयम् । देवानाम् । न । मिनाति । भागम् ।

अस्मै । वः । पूषा । मरुतः । च । सर्वे । अस्मै । वः । धाता । सविता । सुवाति ।

अनृक्षरा ऋजवः सन्तु पन्थानो येभिः सखायो यन्ति नो वरेयम् ।

सं भगेन समर्यम्णा सं धाता सृजतु वर्चसा ॥ ३४ ॥

अनृक्षराः । ऋजवः । सन्तु । पन्थानः । येभिः । सखायः । यन्ति । नः । वरेयम् ।

सम् । भगेन । सम् । अर्यम्णा । सम् । धाता । सृजतु । वर्चसा ॥ ३४ ॥

यच्च वर्चो अक्षेषु सुरायां च यदाहितम् ।

यद् गोष्वश्विना वर्चस्तेनेमां वर्चसावतम् ॥ ३५ ॥

यत् । च । वर्चः । अक्षेषु । सुरायाम् । च । यत् । आहितम् ।

यत् । गोषु । अश्विना । वर्चः । तेन । इमाम् । वर्चसा । अवतम् ॥ ३५ ॥

येन महानृष्या जघनमश्विना येन वा सुरा ।

येनाक्षा अभ्यषिच्यन्त तेनेमां वर्चसावतम् ॥ ३६ ॥

येन । महानृष्याः । जघनम् । अश्विना । येन । वा । सुरा ।

येन । अक्षाः । अभ्यषिच्यन्त । तेन । इमाम् । वर्चसा । अवतम् ॥ ३६ ॥

यो अनिध्मो दीदयदुस्त्वन्तर्यं विप्रास ईडते अध्वरेषु ।

अपां नपान्मधुमतीरपो दा याभिरिन्द्रो वावृधे वीर्याविान् ॥ ३७ ॥

यः । अनिध्मः । दीदयत् । अप्सु । अन्तः । यम् । विप्रार्सः । ईडते । अध्वरेषु ।

अपाम् । नपात् । मधुमतीः । अपः । दाः । याभिः । इन्द्रः । ववृधे । वीर्यवान् ॥ ३७ ॥

१ S विशांथायं. २ A P नि. ३ P अर्थ. ४ All our authorities have °व्वश्विना. The nominative may be construed with युवाम् understood. P has अवतम् which points to a reading अवताम्. ५ So all our authorities, P P J C dividing म-हानृष्याः. ६ A B E R ३ for १. ७ S वीर्यवान्. ८ P has changed °सः to °साः.

इदमहं रुशन्तं ग्राभं तनूदूषिमपोहामि ।

यो भद्रो रोचनस्त्वमुदचामि ॥ ३८ ॥

इदम् । अहम् । रुशन्तम् । ग्राभम् । तनूऽदूषिम् । अपो । ऊहामि ।

यः । भद्रः । रोचनः । तम् । उत् । अचामि ॥ ३८ ॥

यं ब्राह्मणाः स्तपनीर्हरन्त्ववीरघ्निरुदजन्त्वापः ।

अर्यम्णो अग्निं पर्येतुं पूषन् प्रतीक्षन्ते श्वशुरो देवरश्च ॥ ३९ ॥

आ । अस्यै । ब्राह्मणाः । स्तपनीः । हरन्तु । अवीरऽघ्नीः । उत् । अजन्तु । आपः ।

अर्यम्णः । अग्निम् । परि । एतु । पूषन् । प्रति । ईक्षन्ते । श्वशुरः । देवरः । च ॥ ३९ ॥

शं ते हिरण्यं शम् सन्त्वापः शं मेथिर्भवतु शं युगस्य तर्ज्ञ ।

शं त आपः शतपवित्रा भवन्तु शम् पत्या तन्वै सं स्पृशस्व ॥ ४० ॥ (४)

शम् । ते । हिरण्यम् । शम् । ऊं इति । सन्तु । आपः । शम् । मेथिः । भवतु । शम् । युगस्य । तर्ज्ञ ।

शम् । ते । आपः । शतऽपवित्राः । भवन्तु । शम् । ऊं इति । पत्या । तन्वम् । सम् । स्पृशस्व ॥ ४० ॥ (४)

खे रथस्य खेनसः खे युगस्य शतक्रतो ।

अपालामिन्द्र त्रिष्णूत्वाकृणोः सूर्यत्वचम् ॥ ४१ ॥

खे । रथस्य । खे । अनसः । खे । युगस्य । शतक्रतो इति शतऽक्रतो ।

अपालाम् । इन्द्र । त्रिः । पुत्वा । अकृणोः । सूर्यऽत्वचम् ॥ ४१ ॥

आशासाना सौमनसं प्रजां सौभाग्यं रयिम् ।

पत्युरनुव्रता भूत्वा सं नद्यस्वामृताय कम ॥ ४२ ॥

आऽशासाना । सौमनसम् । प्रजाम् । सौभाग्यम् । रयिम् ।

पत्युः । अनुऽव्रता । भूत्वा । सम् । नद्यस्व । अमृताय । कम ॥ ४२ ॥

यथा सिन्धुर्नदीनां साम्राज्यं सुषुवे वृषा ।

१ EK रोचनस्त्वमुदचामि. २ K पर्येति. ३ P पूषम् । ४ B C D E R S ३ for १. We with K K V Dc Cs. ५ B E K R V Dc त्रिःपुत्वा°. We with A B C D K S Cs.

ए॒वा त्वं स॒म्राज्ञे॑धि प॒त्युरस्तं॑ प॒रेत्य॑ ॥ ४३ ॥

यथा । सिन्धुः । नदीनाम् । साम्ऽराज्यम् । सुसुवे । वृषा ।

ए॒व । त्वम् । स॒म्राज्ञी॑ । ए॒धि । प॒त्युः । अस्तम् । प॒राऽइत्य॑ ॥ ४३ ॥

स॒म्राज्ञे॑धि श्वशुरेषु स॒म्राज्यु॑त दे॒वृषु॑ ।

ननान्दुः स॒म्राज्ञे॑धि स॒म्राज्यु॑त श्व॒श्वाः ॥ ४४ ॥

स॒म्राज्ञी॑ । ए॒धि । श्वशुरेषु । स॒म्राज्ञी॑ । उ॒त । दे॒वृषु॑ ।

ननान्दुः । स॒म्राज्ञी॑ । ए॒धि । स॒म्राज्ञी॑ । उ॒त । श्व॒श्वाः ॥ ४४ ॥

या अ॒कृ॒न्त॒न्नव॑यन् याश्च॑ तन्निरे या दे॒वीर॑न्ताँ अ॒भितो॑द॒दन्त॑ ।

तास्त्वा॑ ज॒रसे॑ सं व्य॒यन्त्वायु॑ष्मतीदं परि॑ ध॒त्स्व वा॑सः ॥ ४५ ॥

याः । अ॒कृ॒न्त॒न् । अ॒व॒यन् । याः । च । त॒न्निरे॑ । याः । दे॒वीः । अ॒न्ताँ । अ॒भितः॑ । अ॒द॒दन्त॑ ।

ताः । त्वा । ज॒रसे॑ । स॒म् । व्य॒यन्तु॑ । आ॒यु॒ष्मती॑ । इ॒दम् । परि॑ । ध॒त्स्व । वा॑सः ॥ ४५ ॥

जी॒वं रु॒दन्ति॑ वि न॒यन्त्य॑ध्व॒रं दी॒र्घाम॑नु प्र॒सिति॑ दी॒ध्युर्नरः॑ ।

वा॒मं पि॒तृभ्यो॑ य इ॒दं संमी॑रिरे म॒यः प॒तिभ्यो॑ ज॒नये॑ परि॒ष्वजे॑ ॥ ४६ ॥

जी॒वम् । रु॒दन्ति॑ । वि । न॒यन्ति॑ । अ॒ध्व॒रम् । दी॒र्घाम् । अ॒नु । प्र॒सितिम् । दी॒ध्युः । नरः॑ ।

वा॒मम् । पि॒तृभ्यः॑ । ये । इ॒दम् । स॒म्राज्ञी॑रिरे । म॒यः । प॒तिभ्यः॑ । ज॒नये॑ । परि॒ष्वजे॑ ॥ ४६ ॥

स्यो॒नं ध्रु॒वं प्र॒जायै॑ धा॒रयामि॑ ते॒श्मानं॑ दे॒व्याः पृ॒थि॒व्या उ॒पस्ये॑ ।

त॒मा ति॑ष्ठानु॒माद्या॑ सु॒वर्चा॑ दी॒र्घं त॒ आयुः॑ स॒विता॑ कृ॒णोतु॑ ॥ ४७ ॥

स्यो॒नम् । ध्रु॒वम् । प्र॒जायै॑ । धा॒रयामि॑ । ते । अ॒श्मानम् । दे॒व्याः । पृ॒थि॒व्याः । उ॒प॒स्ये॑ ।

तम् । आ । ति॒ष्ठ । अ॒नु॒माद्या॑ । सु॒वर्चाः॑ । दी॒र्घम् । ते । आयुः॑ । स॒विता॑ । कृ॒णोतु॑ ॥ ४७ ॥

येना॒ग्निर॒स्या भू॒म्या ह॑स्तं ज॒ग्राह॑ दक्षिणम् ।

तेन॑ गृ॒ह्णामि॑ ते॒ हस्तं॑ मा व्य॒धिष्ठा॑ म॒या सह॑ प्र॒जया॑ च॒ धने॑न च ॥ ४८ ॥

येन॑ । अ॒ग्निः । अ॒स्याः । भू॒म्याः । ह॑स्तम् । ज॒ग्राह॑ । दक्षिणम् ।

तेन॑ । गृ॒ह्णामि॑ । ते । ह॑स्तम् । मा । व्य॒धिष्ठाः॑ । म॒या । सह॑ । प्र॒जया॑ । च॒ धने॑न । च ॥ ४८ ॥

दे॒वस्ते॑ स॒विता॑ ह॑स्तं गृ॒ह्णातु॑ सोमो॒ राजा॑ सुप्र॒जसं॑ कृ॒णोतु॑ ।

१ A B C D °य॒न्याश्च॑ । S °य॒न्याश्च॑ । We with B E K K R V Dc Cs. २ E R °र॒तं ।

३ B °श्मानं॑ । ४ S °नु॒माद्या॑ ।

अग्निः सुभगां जातवेदाः पत्ये पत्नीं जरदष्टिं कृणोतु ॥ ४९ ॥

देवः । ते । सविता । हस्तम् । गृह्णातु । सोमः । राजा । सुऽग्रजसम् । कृणोतु ।

अग्निः । सुऽभगाम् । जातऽवेदाः । पत्ये । पत्नीम् । जरत्ऽअष्टिम् । कृणोतु ॥ ४९ ॥

गृह्णामि ते सौभगत्वाय हस्तं मया पत्या जरदष्टिर्यथासः ।

अर्यमा सविता पुरंधिर्मह्यं त्वादुर्गाहपत्याय देवाः ॥ ५० ॥ (५)

सुः । ते । सौभगऽत्वाय । हस्तम् । मया । पत्या । जरत्ऽअष्टिः । यथा । असः ।

भगः । अर्यमा । सविता । पुरम्ऽधिः । मह्यम् । त्वा । अदुः । गार्हऽपत्याय । देवाः ॥ ५० ॥ (५)

भगस्ते हस्तमग्रहीत् सविता हस्तमग्रहीत् ।

पत्नी त्वमसि धर्मेणाहं गृहपतिस्तव ॥ ५१ ॥

भगः । ते । हस्तम् । अग्रहीत् । सविता । हस्तम् । अग्रहीत् ।

पत्नी । त्वम् । असि । धर्मेणा । अहम् । गृहऽपतिः । तव ॥ ५१ ॥

ममेयमस्तु पोष्या मह्यं त्वादाद् बृहस्पतिः ।

मया पत्या प्रजावति सं जीव शरदः शतम् ॥ ५२ ॥

मम । इयम् । अस्तु । पोष्या । मह्यम् । त्वा । अदात् । बृहस्पतिः ।

मया । पत्या । प्रजाऽवति । सम् । जीव । शरदः । शतम् ॥ ५२ ॥

त्वष्टा वासो व्यदिधाच्छुभे कं बृहस्पतेः प्रशिषां कवीनाम् ।

तेनेमां नारीं सविता भगश्च सूर्यामिव परि धत्तां प्रजया ॥ ५३ ॥

त्वष्टा । वासः । वि । व्यदिधात् । शुभे । कम् । बृहस्पतेः । प्रऽशिषां । कवीनाम् ।

तेन । इमाम् । नारीम् । सविता । भगः । च । सूर्याम्ऽइव । परि । धत्ताम् । प्रऽजया ॥ ५३ ॥

इन्द्राग्नी द्यावापृथिवी मातरिश्वा मित्रावरुणा भगो अश्विनोभा ।

बृहस्पतिर्मरुतो ब्रह्म सोम इमां नारीं प्रजया वर्धयन्तु ॥ ५४ ॥

इन्द्राग्नी इति । द्यावापृथिवी इति । मातरिश्वा । मित्रावरुणा । भगः । अश्विना । उभा ।

बृहस्पतिः । मरुतः । ब्रह्म । सोमः । इमाम् । नारीम् । प्रऽजया । वर्धयन्तु ॥ ५४ ॥

१ P °ग्रजस° । २ BDKKSVCS °यथासंत, (K uncertain). Dc यथासंतः changed to यथासंत. We with ACERP P J Cp. ३ CERSP J Cp प्रजावति. ABBCs प्रजावती. We with DKKV Dc P. ४ K °छुभे.

बृहस्पतिः प्रथमः सूर्यायाः शीर्षे केशाँ अकल्पयत् ।

तेनेमामश्विना नारीं पत्ये सं शोभयामसि ॥ ५५ ॥

बृहस्पतिः । प्रथमः । सूर्यायाः । शीर्षे । केशान् । अकल्पयत् ।

तेन । इमाम् । अश्विना । नारीम् । पत्ये । सम् । शोभयामसि ॥ ५५ ॥

इदं तद्रूपं यदवस्त योषां जायां जिज्ञासे मनसा चरन्तीम् ।

तामन्वर्तिष्ये सखिभिर्नवग्वैः क इमान् विद्वान् वि चर्त पाशान् ॥ ५६ ॥

इदम् । तत् । रूपम् । यत् । अवस्त । योषां । जायाम् । जिज्ञासे । मनसा । चरन्तीम् ।

ताम् । अन्व । अर्तिष्ये । सखिभिः । नवग्वैः । कः । इमान् । विद्वान् । वि । चर्त ।

पाशान् ॥ ५६ ॥

अहं वि ष्यामि मयि रूपमस्या वेदित् पश्यन् मनसः कुलायम् ।

न स्तेयमग्नि मनसोदमुच्ये स्वयं अश्रानो वरुणस्य पाशान् ॥ ५७ ॥

अहम् । वि । ष्यामि । मयि । रूपम् । अस्याः । वेदित् । इत् । पश्यन् । मनसः । कुलायम् ।

न । स्तेयम् । अग्नि । मनसा । उत् । अमुच्ये । स्वयम् । अश्रानः । वरुणस्य । पाशान् ॥ ५७ ॥

प्र त्वा मुञ्चामि वरुणस्य पाशाद् येन त्वावभात् सविता सुशेवाः ।

उरुं लोकं सुगमत्र पन्थां कृणोमि तुभ्यं सहपन्त्यै वधु ॥ ५८ ॥

प्र । त्वा । मुञ्चामि । वरुणस्य । पाशात् । येन । त्वा । अवभात् । सविता । सुशेवाः ।

उरुम् । लोकम् । सुगमम् । अत्र । पन्थाम् । कृणोमि । तुभ्यम् । सहपन्त्यै । वधु ॥ ५८ ॥

उद्यच्छध्वमप रक्षो हनाथेमां नारीं सुकृते दधात ।

धाता विपश्चित् पतिमस्यै विवेद् भगो राजा पुर एतु प्रजानन् ॥ ५९ ॥

उत् । उद्यच्छध्वम् । अप । रक्षः । हनाथ । इमाम् । नारीम् । सुकृते । दधात ।

धाता । विपःचित् । पतिम् । अस्यै । विवेद् । भगः । राजा । पुरः । एतु । प्रजा-

नन् ॥ ५९ ॥

भगस्ततश्च चतुरः पादान् भगस्ततश्च चत्वार्युष्पलानि ।

१ K केशाँ. E R केशाँ. २ A E कुलायन्. ३ K अश्रानो. K अश्रानो. ४ P पश्यन् ।

We with P J Cp. ५ So we with all our authorities. See R.w.

त्वष्टा पिपेश मध्यतोनु वर्धन्तिता नो अस्तु सुमङ्गली ॥ ६० ॥

भर्गः । तत्क्ष । चतुरः । पादान् । भर्गः । तत्क्ष । चत्वारि । उष्णलानि ।

त्वष्टा । पिपेश । मध्यतः । अनु । वर्धन् । सा । नः । अस्तु । सुमङ्गली ॥ ६० ॥

सुकिंशुकं वहतुं विश्वरूपं हिरण्यवर्णं सुवृत्तं सुचक्रम् ।

आ रोह सूर्ये अमृतस्य लोकं स्योनं पतिभ्यो वहतुं कृणु त्वम् ॥ ६१ ॥

सुकिंशुकम् । वहतुम् । विश्वरूपम् । हिरण्यवर्णम् । सुवृत्तम् । सुचक्रम् ।

आ । रोह । सूर्ये । अमृतस्य । लोकम् । स्योनम् । पतिभ्यः । वहतुम् । कृणु । त्वम् ॥ ६१ ॥

अभ्रातृघ्नीं वरुणापशुघ्नीं बृहस्पते ।

इन्द्रापतिघ्नीं पुत्रिणीमास्मभ्यं सवितर्वह ॥ ६२ ॥

अभ्रातृघ्नीम् । वरुण । अपशुघ्नीम् । बृहस्पते ।

इन्द्र । अपतिघ्नीम् । पुत्रिणीम् । आ । अस्मभ्यम् । सवितः । वह ॥ ६२ ॥

मा हिंसिष्टं कुमार्यैः स्थूणे देवकृते पथि ।

शालाया देव्या द्वारं स्योनं कृण्मो वधूपथम् ॥ ६३ ॥

मा । हिंसिष्टम् । कुमार्यैः । स्थूणे इति । देवकृते । पथि ।

शालायाः । देव्याः । द्वारम् । स्योनम् । कृण्मः । वधुपथम् ॥ ६३ ॥

ब्रह्मापरं युज्यतां ब्रह्म पूर्वं ब्रह्मान्ततो मध्यतो ब्रह्म सर्वतः ।

अनाव्याधां देवपुरां प्रपद्य शिवा स्योना पतिलोके वि राज ॥ ६४ ॥ (६)

ब्रह्म । अपरम् । युज्यताम् । ब्रह्म । पूर्वम् । ब्रह्म । अन्ततः । मध्यतः । ब्रह्म । सर्वतः ।

अनाव्याधाम् । देवपुराम् । प्रपद्य । शिवा । स्योना । पतिलोके । वि । राज ॥ ६४ ॥ (६)

प्रथमेनुवाके प्रथमं सूक्तम् ॥

इति प्रथमोऽनुवाकः ॥

१ A वर्धन्तिता. K K̄ °ध्री°. B °ध्री°. B seems to correct to °ध्री°. We with CD ER Š V Dc Cs P P̄ J Cp. २ So we with all our authorities. See Rw. ३ P सूर्ये । ४ Š °तुघ्नी. ५ B corrects to सवितुर्वह. ६ B B̄ D K̄ R Š Cs ३ for १. We with CK V Dc. ७ P °र्याम् । P̄ °र्यै (omitting म्). We with J Cp. ८ A B B̄ Cs शिवा. We with CDE K K̄ R Š V Dc.

तुभ्यमग्ने पर्यवहन्त्सूर्या वहतुना सह ।

स नः पतिभ्यो जायां दा अग्ने प्रजया सह ॥ १ ॥

तुभ्यम् । अग्ने । परि । अवहन् । सूर्याम् । वहतुना । सह ।

सः । नः । पतिभ्यः । जायाम् । दाः । अग्ने । प्रजया । सह ॥ १ ॥

पुनः पत्नीमग्निर्दादायुषा सह वर्चसा ।

दीर्घायुरस्या यः पतिर्जीवाति शरदः शतम् ॥ २ ॥

पुनः । पत्नीम् । अग्निः । अदात् । आयुषा । सह । वर्चसा ।

दीर्घायुः । अस्याः । यः । पतिः । जीवाति । शरदः । शतम् ॥ २ ॥

सोमस्य जाया प्रथमं गन्धर्वस्तेपरः पतिः ।

तृतीयो अग्निष्टे पतिस्तुरीयस्ते मनुष्यजाः ॥ ३ ॥

सोमस्य । जाया । प्रथमम् । गन्धर्वः । ते । अपरः । पतिः ।

तृतीयः । अग्निः । ते । पतिः । तुरीयः । ते । मनुष्यजाः ॥ ३ ॥

सोमो ददद् गन्धर्वाय गन्धर्वो ददद्भ्ये ।

रयिं च पुत्राश्चादादग्निर्मह्यमथो इमाम् ॥ ४ ॥

सोमः । ददत् । गन्धर्वाय । गन्धर्वः । ददत् । अग्ने ।

रयिम् । च । पुत्रान् । च । अदात् । अग्निः । मह्यम् । अथो इति । इमाम् ॥ ४ ॥

आ वामगन्त्सुमतिर्वाजिनीवसू न्यश्विना हत्सु कामा अरंसत ।

अभूतं गोपा मिथुना शुभस्पती प्रिया अर्यम्णो दुर्यो अशीमहि ॥ ५ ॥

आ । वाम् । अग्न । सुमतिः । वाजिनीवसू इति वाजिनीवसू । नि । अश्विना । ह-
त्सु । कामाः । अरंसत ।

अभूतम् । गोपा । मिथुना । शुभः । पती इति । प्रियाः । अर्यम्णः । दुर्यो । अशीमहि ॥ ५ ॥

सा मन्दसाना मनसा शिवेन रयिं धेहि सर्ववीरं वचस्यमि ।

सुगं तीर्थं सुप्रपाणं शुभस्पती स्याणुं पथिष्ठामपं दुर्मतिं हतम् ॥ ६ ॥

१ So we with all our authorities and rightly as अग्ने (to be pronounced अग्ने) begins the pāda. Only P has दाः । अग्ने । Dc दा अग्ने changed to दा अग्ने. All others दा अग्ने. Thus the accent though doubtful is that of all reliable MSS. and Vaidikas. २ P जाया । ३ B न्यश्विना.

सा । म॒न्द॒सा॒ना । म॒न॒सा । शि॒वेन॑ । र॒थि॒म् । धे॒हि॒ । स॒र्वेऽवी॒र॒म् । व॒च॒स्य॒म् ।
 सु॒ऽग॒म् । ती॒र्थ॒म् । सु॒ऽप्र॒पा॒न॒म् । शु॒भः । प॒ती इति॑ । स्था॒णु॒म् । प॒थि॒ऽस्था॒म् । अ॒प॒ ।
 दुः॒ऽम॒ति॒म् । ह॒त॒म् ॥ ६ ॥

या ओष॑धयो॒ या न॒द्यो॒ऽ या॒नि॒ क्षे॒त्रा॒णि॒ या व॒ना ।

तास्त्वा॑ वधु॒ प्र॒जाव॑तीं॒ पत्ये॑ रक्षन्तु॒ रक्ष॑सः ॥ ७ ॥

याः । ओष॑धयः । याः । न॒द्यः । या॒नि॒ । क्षे॒त्रा॒णि॒ । या । व॒ना ।

ताः । त्वा । व॒धु॒ । प्र॒जाऽव॑तीम् । प॒त्ये॑ । र॒क्षन्तु॑ । र॒क्ष॑सः ॥ ७ ॥

ए॒मं प॒न्था॑म॒रुक्षाम॑ सु॒गं स्व॑स्ति॒वाह॑नम् ।

यस्मि॑न् वी॒रो न रि॑ष्यत्य॒न्येषां॑ वि॒न्दते॒ वसु॑ ॥ ८ ॥

आ । इ॒मम् । प॒न्था॑म् । अ॒रुक्षाम॑ । सु॒ऽग॒म् । स्व॒स्ति॒ऽवा॒ह॑नम् ।

यस्मि॑न् । वी॒रः । न । रि॑ष्यति । अ॒न्येषा॑म् । वि॒न्दते॑ । वसु॑ ॥ ८ ॥

इ॒दं सु॑ मे॒ नरः॑ शृ॒णुत॒ यया॑शिषा॒ दंप॑ती॒ वाम॑म॒श्नुतः॑ ।

ये ग॒न्ध॒र्वा अ॒प्सर॑सश्च दे॒वीरे॑षु वा॒नस्प॑त्येषु॒ येधि॑ त॒स्युः ।

स्यो॒नास्ते॑ अ॒स्यै व॒ध्वै भ॑वन्तु॒ मा हिं॑सिषुर्व॒हतु॑मु॒ह्यमा॑नम् ॥ ९ ॥

इ॒दम् । सु॒ । मे॒ । न॒रः । शृ॒णुत॒ । यया॑ । आ॒ऽशिषा॑ । दंप॑ती इति॑ दम्प॑ती । वाम॑म् । अ॒श्नुतः॑ ।

ये । ग॒न्ध॒र्वाः । अ॒प्सर॑सः । च॒ । दे॒वीः । ए॒षु । वा॒नस्प॑त्येषु । ये । अधि॑ । त॒स्युः ।

स्यो॒नाः । ते॒ । अ॒स्यै । व॒ध्वै । भ॑वन्तु । मा । हिं॑सिषुः । व॒हतु॑म् । उ॒ह्यमा॑नम् ॥ ९ ॥

ये व॒ध्वश्चि॒न्द्रं व॑हतुं॒ यक्ष्मा॑ यन्ति॒ जना॑न् अनु॒ ।

पुन॑स्तान् य॒ज्ञिया॑ दे॒वा न॑यन्तु॒ यत् आ॑गताः ॥ १० ॥ (७)

ये । व॒ध्वः । चि॒न्द्रम् । व॒हतु॑म् । यक्ष्माः । यन्ति॑ । जना॑न् । अनु॒ ।

पुनः॑ । तान् । य॒ज्ञिया॑ः । दे॒वाः । न॑यन्तु । यत् । आ॑गताः ॥ १० ॥ (७)

मा वि॑दन् परिप॒न्थिनो॒ य आ॑सीद॒न्ति दंप॑ती ।

सु॒गेन॑ दु॒र्गम॑तीता॒मप॑ द्रान्त्वरा॑तयः ॥ ११ ॥

१ P P पथाम् । २ So we with all our MSS. and Vaidikas. The first two lines have to be construed together and the third independently, addressed to the bride. See R.w. ३ BC °मुह्यमानम्. ४ ER जनै. ५ P P J यज्ञिया । We with Cp.

मा । विदन् । परिऽपन्थिनः । ये । आऽसीदन्ति । दंपती इति दम्ऽपती ।
सुऽगेन । दुऽगम् । अति । इताम् । अप । द्रान्तु । अरातयः ॥ ११ ॥

सं काशयामि वहतुं ब्रह्मणा गृहैरघोरेण चक्षुषा मित्रियेण ।

पर्याण्डं विश्वरूपं यदस्ति स्योनं पतिभ्यः सविता तत् कृणोतु ॥ १२ ॥

सम् । काशयामि । वहतुम् । ब्रह्मणा । गृहैः । अघोरेण । चक्षुषा । मित्रियेण ।

परिऽआनन्दम् । विश्वऽरूपम् । यत् । अस्ति । स्योनम् । पतिऽभ्यः । सविता । तत् । कृ-
णोतु ॥ १२ ॥

शिवा नारीयमस्तमागन्निमं धाता लोकमस्यै दिदेश ।

तामर्यमा भगो अश्विनोभा प्रजापतिः प्रजया वर्धयन्तु ॥ १३ ॥

शिवा । नारी । इयम् । अस्तम् । आ । अगन् । इमम् । धाता । लोकम् । अस्यै । दिदेश ।

ताम् । अर्यमा । भगः । अश्विना । उभा । प्रजाऽपतिः । प्रऽजया । वर्धयन्तु ॥ १३ ॥

आत्मन्वत्युर्वरा नारीयमागन् तस्यां नरो वपत बीजमस्याम् ।

सा वः प्रजां जनयद् वक्षणाभ्यो विभ्रती दुग्धमृषभस्य रेतः ॥ १४ ॥

आत्मन्ऽवती । उर्वरा । नारी । इयम् । आ । अगन् । तस्याम् । नरः । वपत । बीजम् ।
अस्याम् ।

सा । वः । प्रऽजाम् । जनयत् । वक्षणाभ्यः । विभ्रती । दुग्धम् । ऋषभस्य । रेतः ॥ १४ ॥

प्रति तिष्ठ विराडसि विष्णुरिवेह सरस्वति ।

सिनीवालि प्र जायतां भगस्य सुमतावसत् ॥ १५ ॥

प्रति । तिष्ठ । विऽराट् । असि । विष्णुऽइव । इह । सरस्वति ।

सिनीवालि । प्र । जायताम् । भगस्य । सुऽमतौ । असत् ॥ १५ ॥

उद् व ऊर्मिः शम्या हन्त्वापो योक्ताणि मुञ्चत ।

मादुःकृतौ व्येनिसावध्यावशुनमारताम् ॥ १६ ॥

उत् । वः । ऊर्मिः । शम्याः । हन्तु । आपः । योक्ताणि । मुञ्चत ।

१ B corrects °ण° to °न°. A B K R V Dc Cs °न°. We with C D E K S. २ P वर्धयन्तु । ३ K K V P P बीजमस्याम्. Dc °मस्यां changed to °मस्यां. ४ P उर्वरी । ५ S शम्या । ६ B °दुःकृतौ. Cs दुःकृतौ. ७ D व्येन°.

मा । अदुःऽकृतौ । विऽर्पनसौ । अङ्ग्यौ । अशुनम् । आ । अरताम् ॥ १६ ॥

अघोरचक्षुरपतिघ्नी स्योना शग्मा सुशेवा सुयमा गृहेभ्यः ।

वीरसूदेवृकामा सं त्वयैधिषीमहि सुमनस्यमाना ॥ १७ ॥

अघोरऽचक्षुः । अपतिऽघ्नी । स्योना । शग्मा । सुऽशेवा । सुऽयमा । गृहेभ्यः ।

वीरऽसूः । देवृऽकामा । सम् । त्वया । एधिषीमहि । सुऽमनस्यमाना ॥ १७ ॥

अदेवृङ्ग्यपतिघ्नीहैधि शिवा पशुभ्यः सुयमा सुवर्चाः ।

प्रजावती वीरसूदेवृकामा स्योनेममग्निं गार्हपत्यं सपर्य ॥ १८ ॥

अदेवृऽघ्नी । अपतिऽघ्नी । इह । एधि । शिवा । पशुऽभ्यः । सुऽयमा । सुऽवर्चाः ।

प्रजाऽवती । वीरऽसूः । देवृऽकामा । स्योना । इमम् । अग्निम् । गार्हऽपत्यम् । सपर्य ॥ १८ ॥

उत्तिष्ठेतः किमिच्छन्तीदमागा अहं त्वेडे अभिभूः स्वाद् गृहात् ।

शून्यैषी निर्ऋते याजगन्धोत्तिष्ठाराते प्र पत मेह रंस्थाः ॥ १९ ॥

उत् । तिष्ठ । इतः । किम् । इच्छन्ती । इदम् । आ । अगाः । अहम् । त्वा । ईडे । अ-

भिऽभूः । स्वात् । गृहात् ।

शून्यऽएषी । निःऽऋते । या । आऽजगन्ध । उत् । तिष्ठ । अराते । प्र । पत । मा । इह ।

रंस्थाः ॥ १९ ॥

यदा गार्हपत्यमसपर्यैत् पूर्वमग्निं वधूरियम् ।

अधा सरस्वत्यै नारि पितृभ्यश्च नमस्कुरु ॥ २० ॥ (८)

यदा । गार्हऽपत्यम् । असपर्यैत् । पूर्वम् । अग्निम् । वधूः । इयम् ।

अध । सरस्वत्यै । नारि । पितृऽभ्यः । च । नमः । कुरु ॥ २० ॥ (८)

शर्म वमैतदा हरास्यै नार्या उपस्तरे ।

सिनीवालि प्र जायतां भगस्य सुमतावसत् ॥ २१ ॥

शर्म । वमै । एतत् । आ । हर । अस्यै । नार्यै । उपऽस्तरे ।

सिनीवालि । प्र । जायताम् । भगस्य । सुऽमतौ । असत् ॥ २१ ॥

यं बलवजं न्यस्यथ चर्म चोपस्तृणीयन् ।

१ C K प्रजावतीवीरसूदेवृ०. २ E च०. ३ So we with all our MSS. and Vaidikas.

४ C मसपर्यैतत्पू०.

तदा रोहनु सुप्रजा या कन्या विन्दते पतिम् ॥ २२ ॥

यम् । बल्बजम् । निऽअस्यथ । चर्म । च । उपऽस्तृणीथन ।

तत् । आ । रोहनु । सुऽप्रजाः । या । कन्या । विन्दते । पतिम् ॥ २२ ॥

उप स्तृणीहि बल्बजमधि चर्मणि रोहिते ।

तत्रोपविश्य सुप्रजा इममग्निं संपर्यतु ॥ २३ ॥

उप । स्तृणीहि । बल्बजम् । अधि । चर्मणि । रोहिते ।

तत्र । उपऽविश्य । सुऽप्रजाः । इमम् । अग्निम् । संपर्यतु ॥ २३ ॥

आ रोह चर्मोप सीदग्निमेष देवो हन्ति रक्षसि सर्वा ।

इह प्रजां जनय पत्ये असौ सुज्यैष्ठ्यो भवत् पुत्रस्त एषः ॥ २४ ॥

आ । रोह । चर्म । उप । सीद् । अग्निम् । एषः । देवः । हन्ति । रक्षसि । सर्वा ।

इह । प्रऽजाम् । जनय । पत्ये । असौ । सुऽज्यैष्ठ्यः । भवत् । पुत्रः । ते । एषः ॥ २४ ॥

वि तिष्ठन्तां मानुरस्या उपस्थान्नानारूपाः पशवो जायमानाः ।

सुमङ्गल्युप सीदेममग्निं संपत्नीं प्रति भूषेह देवान् ॥ २५ ॥

वि । तिष्ठन्ताम् । मानुः । अस्याः । उपऽस्थात् । नानाऽरूपाः । पशवः । जायमानाः ।

सुऽमङ्गली । उप । सीद् । इमम् । अग्निम् । समऽपत्नी । प्रति । भूष । इह । देवान् ॥ २५ ॥

सुमङ्गली प्रतरणी गृहाणां सुशेवा पत्ये श्वशुराय शंभूः ।

स्योना श्वश्चै प्र गृहान् विशेमान् ॥ २६ ॥

सुऽमङ्गली । प्रऽतरणी । गृहाणाम् । सुऽशेवा । पत्ये । श्वशुराय । शम्भूः ।

स्योना । श्वश्चै । प्र । गृहान् । विशे । इमान् ॥ २६ ॥

स्योना भव श्वशुरेभ्यः स्योना पत्ये गृहेभ्यः ।

स्योनास्यै सर्वस्यै विशे स्योना पुष्टायैषां भव ॥ २७ ॥

स्योना । भव । श्वशुरेभ्यः । स्योना । पत्ये । गृहेभ्यः ।

स्योना । अस्यै । सर्वस्यै । विशे । स्योना । पुष्टायै । एषाम् । भव ॥ २७ ॥

सुमङ्गलीरियं वधूरिमां समेत पश्यत ।

सौभाग्यमस्यै दत्त्वा दौर्भाग्यैर्विपरेतन ॥ २८ ॥

सुऽमङ्गलीः । इयम् । वधूः । इमाम् । समुऽपत् । पश्यत ।

सौभाग्यम् । अस्यै । दत्त्वा । दौऽभाग्यैः । विऽपरेतन ॥ २८ ॥

या दुर्हादौ युवतयो याश्चेह जरतीरपि ।

वचो न्वस्यै सं दत्तायास्तं विपरेतन ॥ २९ ॥

याः । दुऽहार्दः । युवतयः । याः । च । इह । जरतीः । अपि ।

वचैः । जु । अस्यै । सम् । दत्त । अर्थ । अस्तम् । विऽपरेतन ॥ २९ ॥

रुक्मप्रस्तरणं वक्ष्यं विश्वा रूपाणि विभ्रतम् ।

आरोहत् सूर्या सावित्री बृहते सौभगाय कम् ॥ ३० ॥ (९)

रुक्मऽप्रस्तरणम् । वक्ष्यम् । विश्वा । रूपाणि । विभ्रतम् ।

आ । आरोहत् । सूर्या । सावित्री । बृहते । सौभगाय । कम् ॥ ३० ॥ (९)

आ रोह तल्पं सुमनस्यमानेह प्रजां जनय पत्यै अस्यै ।

इन्द्राणीव सुबुधा बुध्यमाना ज्योतिरग्रा उषसः प्रति जागरासि ॥ ३१ ॥

आ । रोह । तल्पम् । सुऽमनस्यमाना । इह । प्रऽजाम् । जनय । पत्यै । अस्यै ।

इन्द्राणीऽइव । सुऽबुधा । बुध्यमाना । ज्योतिःऽअग्राः । उषसः । प्रति । जागरासि ॥ ३१ ॥

देवा अग्रे न्यपिद्यन्त पत्नीः समस्पृशन्त तन्वस्तिनूभिः ।

सूर्येव नारि विश्वरूपा महित्वा प्रजावती पत्या सं भवेह ॥ ३२ ॥

देवाः । अग्रे । नि । अपिद्यन्त । पत्नीः । सम् । अस्पृशन्त । तन्वः । तनूभिः ।

सूर्याऽइव । नारि । विश्वऽरूपा । महिऽत्वा । प्रजाऽवती । पत्या । सम् । भव । इह ॥ ३२ ॥

उत्तिष्ठेतो विश्वावसो नमसेडामहे त्वा ।

जामिमिच्छ पितृषदं न्यक्तिं स ते भागो जनुषा तस्य विद्धि ॥ ३३ ॥

१ All our authorities have जरती° (pada जरतीः ।), which is not inadmissible as जरतीः may well be a vocative. २ A B D E K R S Dc Cs ३ for १. We with C K V. ३ S °खं विप°. P अस्तम् । ४ P अस्यै । ५ C D S P रुक्मप्रस्तरणं. We with A B B E K K R V Dc Cs P J Cp. R w have changed the accent to रुक्मप्रस्तरणं, but that does not appear necessary as the compound should be taken as a shashthi-tatpuru- sha in the sense of a 'conch [made] of gold.' ६ P जागरासि । We with P J Cp. ७ So we with all our authorities except C which reads न्यक्तिं. See R w.

उत् । तिष्ठ । इतः । विश्ववसो इति विश्वऽवसो । नमसा । ईडामहे । त्वा ।
जामिम् । इच्छ । पितृऽसदम् । निऽअक्तम् । सः । ते । भागः । जुषा । तस्य । विद्धि ॥ ३३ ॥

अप्सरसः सधमादं मदन्ति हविर्धानमन्तरा सूर्यं च ।

तास्ते जनित्रमभि ताः परेहि नमस्ते गन्धर्वतुना कृणोमि ॥ ३४ ॥

अप्सरसः । सधऽमादम् । मदन्ति । हविऽधानम् । अन्तरा । सूर्यम् । च ।
ताः । ते । जनित्रम् । अभि । ताः । परा । इहि । नमः । ते । गन्धर्वऽऋतुना । कृणोमि ॥ ३४ ॥

नमो गन्धर्वस्य नमसे नमो भामाय चक्षुषे च कृणमः ।

विश्वावसो ब्रह्मणा ते नमोभि जाया अप्सरसः परेहि ॥ ३५ ॥

नमः । गन्धर्वस्य । नमसे । नमः । भामाय । चक्षुषे । च । कृणमः ।
विश्ववसो इति विश्वऽवसो । ब्रह्मणा । ते । नमः । अभि । जायाः । अप्सरसः । परा । इहि ॥ ३५ ॥

राया वयं सुमनसः स्यामोदितो गन्धर्वमावीवृताम ।

अगन्त देवः परमं सधस्यमगन्त यत्र प्रतिरन्त आयुः ॥ ३६ ॥

राया । वयम् । सुऽमनसः । स्याम । उत् । इतः । गन्धर्वम् । आ । अवीवृताम् ।
अगन् । सः । देवः । परम् । सधऽस्यम् । अगन्तम् । यत्र । प्रऽतिरन्ते । आयुः ॥ ३६ ॥

सं पितरावृत्तिये सृजेथां माता पिता च रेतसो भवाथः ।

मर्य इव योषामधिरोहयैनां प्रजां कृण्वाथामिह पुष्यतं रयिम् ॥ ३७ ॥

सम् । पितरौ । ऋत्तिये इति । सृजेथाम् । माता । पिता । च । रेतसः । भवाथः ।
मर्यऽइव । योषाम् । अधि । रोहय । एनाम् । प्रऽजाम् । कृण्वाथाम् । इह । पुष्यतम् ।
रयिम् ॥ ३७ ॥

तां पूर्वं छिवतमामेरयस्व यस्यां बीजं मनुष्या इवपन्ति ।

या न ऊरु उशती विश्रयाति यस्यामुशन्तः ग्रहरेम शेषः ॥ ३८ ॥

ताम् । पूर्वम् । शिवऽतमाम् । आ । ईरयस्व । यस्याम् । बीजम् । मनुष्याः । वपन्ति ।

१ See note 7, page 309. २ K नमोभिजायाः B नमोभिजाया. ३ A Cs पुष्यतां. Cp पुष्यतां. changed to पुष्यतं. ४ So P P J Cp. Would not the locative be preferable? See foot-note to XII. 3. 29. ५ P एनाम्. ६ So we with A B B C D E K K R S V Dc Cs. P पूर्वम्. P Cp पूर्वम्. J पूर्वम्. changed to पूर्वम्. R w have changed the accent to पूर्व in conformity with the Rigveda. ७ K विश्रयाति.

या । नः । ऊरू इति । उशती । विऽश्रयाति । यस्याम् । उशन्तः । प्रऽहरेम । शेषः ॥ ३८ ॥

आ रोहोरुमुप धत्स्व हस्तं परि ष्वजस्व जायां सुमनस्यमानः ।

प्रजां कृण्वथामिह मोदमानौ दीर्घं वामायुः सविता कृणोतु ॥ ३९ ॥

आ । रोह । ऊरुम् । उप । धत्स्व । हस्तम् । परि । स्वजस्व । जायाम् । सुऽमनस्यमानः ।

प्रऽजाम् । कृण्वथाम् । इह । मोदमानौ । दीर्घम् । वाम् । आयुः । सविता । कृणोतु ॥ ३९ ॥

आ वा प्रजां जनयतु प्रजापतिरहोरात्राभ्यां समनक्त्यमा ।

अदुर्मङ्गली पतिलोकमा विशेमं शं नो भव द्विपदे शं चतुष्पदे ॥ ४० ॥ (१०)

आ । वाम् । प्रऽजाम् । जनयतु । प्रजाऽपतिः । अहोरात्राभ्याम् । सम् । अनक्तु । अर्यमा ।

अदुःऽमङ्गली । पतिऽलोकम् । आ । विश । इमम् । शम् । नः । भव । द्विऽपदे । शम् ।

चतुऽपदे ॥ ४० ॥ (१०)

देवैर्दत्तं मनुना साकमेतद् वाधूयं वासो वध्वश्च वस्त्रम् ।

यो ब्रह्मणे चिकितुषे ददाति स इद् रक्षांसि तल्पानि हन्ति ॥ ४१ ॥

देवैः । दत्तम् । मनुना । साकम् । एतद् । वाधूऽयम् । वासः । वध्वः । च । वस्त्रम् ।

यः । ब्रह्मणे । चिकितुषे । ददाति । सः । इद् । रक्षांसि । तल्पानि । हन्ति ॥ ४१ ॥

यं मे दत्तो ब्रह्मभागं वधूयोर्वाधूयं वासो वध्वश्च वस्त्रम् ।

युवं ब्रह्मणेनुमन्यमानौ बृहस्पते साकमिन्द्रश्च दत्तम् ॥ ४२ ॥

यम् । मे । दत्तः । ब्रह्मऽभागम् । वधूऽयोः । वाधूऽयम् । वासः । वध्वः । च । वस्त्रम् ।

युवम् । ब्रह्मणे । अनुऽमन्यमानौ । बृहस्पते । साकम् । इन्द्रः । च । दत्तम् ॥ ४२ ॥

स्योनाद्योनेरधि बुध्यमानौ हसामुदौ महसा मोदमानौ ।

सुगू सुपुत्रौ सुगृहौ तराथो जीवावुषसो विभातीः ॥ ४३ ॥

स्योनात् । योनेः । अधि । बुध्यमानौ । हसामुदौ । महसा । मोदमानौ ।

सुगू इति सुऽगू । सुऽपुत्रौ । सुऽगृहौ । तराथः । जीवौ । उषसः । विऽभातीः ॥ ४३ ॥

नवं वसानः सुरभिः सुवासा उदागा जीव उषसो विभातीः ।

आण्डात् पतन्नीवामुक्षि विश्वस्मादेनसस्परि ॥ ४४ ॥

नवम् । वसानः । सुरभिः । सुऽवासाः । उत्तऽआगाम् । जीवः । उषसः । विऽभातीः ।
आ णडात् । पतत्रीऽइव । अमुक्षि । विश्वसात् । एनसः । परि ॥ ४४ ॥

शुम्भनी द्यावापृथिवी अन्तिसुम्ने महिब्रते ।

आपः सप्त सुस्रुवुर्देवीस्ता नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ ४५ ॥

शुम्भनी इति । द्यावापृथिवी इति । अन्तिसुम्ने इत्यन्तिऽसुम्ने । महिब्रते इति महिऽब्रते ।

आपः । सप्त । सुस्रुवुः । देवीः । ताः । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ ४५ ॥

सूर्यायै देवेभ्यो मित्राय वरुणाय च ।

ये भूतस्य प्रचेतसस्तेभ्य इदमकरं नमः ॥ ४६ ॥

सूर्यायै । देवेभ्यः । मित्राय । वरुणाय । च ।

ये । भूतस्य । प्रऽचेतसः । तेभ्यः । इदम् । अकरम् । नमः ॥ ४६ ॥

य ऋते चिदभिऽश्रिषः पुरा जनुभ्य आतृदः ।

संधाता संधिं मघवां पुरुवसुर्निष्कर्ता विहुतं पुनः ॥ ४७ ॥

यः । ऋते । चित् । अभिऽश्रिषः । पुरा । जनुऽभ्यः । आऽतृदः ।

सम्ऽधाता । सम्ऽधिम् । मघवां । पुरुऽवसुः । निऽकर्ता । विऽहुतम् । पुनः ॥ ४७ ॥

अपास्मत् तम उच्छतु नीलं पिशङ्गमुत लोहितं यत् ।

निर्दहनी या पृषातक्यस्मिन् तां स्थाणावध्या संजामि ॥ ४८ ॥

अपं । अस्मत् । तमः । उच्छतु । नीलम् । पिशङ्गम् । उत् । लोहितम् । यत् ।

निऽदहनी । या । पृषातकी । अस्मिन् । ताम् । स्थाणौ । अर्धि । आ । संजामि ॥ ४८ ॥

यावतीः कृत्या उपवासने यावन्तो राज्ञो वरुणस्य पाशाः ।

वृद्धियो या असमृद्धयो या अस्मिन् तां स्थाणावधि सादयामि ॥ ४९ ॥

यावतीः । कृत्याः । उपऽवासने । यावन्तः । राज्ञः । वरुणस्य । पाशाः ।

विऽऋद्धयः । याः । असम्ऽऋद्धयः । याः । अस्मिन् । ताः । स्थाणौ । अर्धि । सादयामि ॥ ४९ ॥

१ E °श्रुषः. २ K K̄ C D S̄ V जनुभ्य. Cs जरुभ्य. Dc जनु° changed to जनु°. P जनु°. 3 P जनुभ्यः. 4 We with ABBERJP. ५ B̄ K̄ R पुरुवसु°. ६ C °निः-कर्ता. ७ P °धत्ता. ८ A C D E K̄ R S̄ V Dc °क्य३. B̄ Cs °क्य३°. ९ P उच्छतु. १० E पाशात्. ११ A C °तां. B D R S̄ Dc °ताः. We with B̄ E K̄ K̄ V Cs.

या मे प्रियतमा तनूः सा मे बिभाय वाससः ।

तस्याग्रे त्वं वनस्पते नीविं कृणुष्व मा वयं रिषाम ॥ ५० ॥ (११)

या । मे । प्रियतमा । तनूः । सा । मे । बिभाय । वाससः ।

तस्य । अग्रे । त्वम् । वनस्पते । नीविम् । कृणुष्व । मा । वयम् । रिषाम ॥ ५० ॥ (११)

ये अन्ता यावतीः सिचो य ओतवो ये च तन्तवः ।

वासो यत् पत्नीभिरुतं तन्नः स्योनमुप स्पृशात् ॥ ५१ ॥

ये । अन्ताः । यावतीः । सिचः । ये । ओतवः । ये । च । तन्तवः ।

वासः । यत् । पत्नीभिः । उतम् । तत् । नः । स्योनम् । उप । स्पृशात् ॥ ५१ ॥

उशतीः कन्यला इमाः पितृलोकात् पतिं यतीः ।

अव दीक्षामसृक्षत् स्वाहा ॥ ५२ ॥

उशतीः । कन्यलाः । इमाः । पितृलोकात् । पतिम् । यतीः ।

अव । दीक्षाम् । असृक्षत् । स्वाहा ॥ ५२ ॥

बृहस्पतिनावसृष्टां विश्वे देवा अधारयन् ।

वर्चो गोषु प्रविष्टं यत् तेनेमां सं सृजामसि ॥ ५३ ॥

बृहस्पतिना । अवसृष्टाम् । विश्वे । देवाः । अधारयन् ।

वर्चः । गोषु । प्रविष्टम् । यत् । तेन । इमाम् । सम् । सृजामसि ॥ ५३ ॥

बृहस्पतिना० ।

तेजो गोषु प्रविष्टं यत् तेन० ॥ ५४ ॥

०॥ तेजः । गोषु । प्रविष्टम् । यत् । तेन । ० ॥ ५४ ॥

बृहस्पतिना० ।

भगो गोषु प्रविष्टो यस्तेन० ॥ ५५ ॥

०॥ भगः । गोषु । प्रविष्टः । यः । तेन । ० ॥ ५५ ॥

बृहस्पतिना० ।

यशो गोषु प्रविष्टं यत् तेन० ॥ ५६ ॥

१ E रिशाम. २ All our authorities have पतियतीः, the Pada-authorities reading पतिम् । यतीः ।

०॥ यशः । गोषु । प्रऽविष्टम् । यत् । तेन ॥ ५६ ॥

बृहस्पतिना ० ।

पयो गोषु प्रविष्टं यत् तेन ० ॥ ५७ ॥

०॥ पयः । गोषु । प्रऽविष्टम् । यत् । तेन ॥ ५७ ॥

बृहस्पतिनावसृष्टां विश्वे देवा अधारयन् ।

रसो गोषु प्रविष्टो यस्तेनेमां सं सृजामसि ॥ ५८ ॥

बृहस्पतिना । अवऽसृष्टाम् । विश्वे । देवाः । अधारयन् ।

रसः । गोषु । प्रऽविष्टः । यः । तेन । इमाम् । सम् । सृजामसि ॥ ५८ ॥

यदीमे केशिनो जना गृहे ते समनर्तिषू रोदेन कृण्वन्तोऽघम् ।

अग्निष्ठा तस्मादेनसः सविता च प्र मुञ्चताम् ॥ ५९ ॥

यदि । इमे । केशिनः । जनाः । गृहे । ते । सम्ऽअनर्तिषुः । रोदेन । कृण्वन्तः । अघम् ।

अग्निः । त्वा । तस्मात् । एनसः । सविता । च । प्र । मुञ्चताम् ॥ ५९ ॥

यदीयं दुहिता तव विकेश्यरुदद् गृहे रोदेन कृण्वत्यघम् ।

अग्निष्ठा ० ॥ ६० ॥ (१२)

यदि । इयम् । दुहिता । तव । विऽकेशी । अरुदत् । गृहे । रोदेन । कृण्वती । अ-

घम् ॥ ० ॥ ६० ॥ (१२)

यजामयो यद्युवतयो गृहे ते समनर्तिषू रोदेन कृण्वतीरघम् ।

अग्निष्ठा ० ॥ ६१ ॥

यत् । जामयः । यत् । युवतयः । गृहे । ते । सम्ऽअनर्तिषुः । रोदेन । कृण्वतीः । अ-

घम् ॥ ० ॥ ६१ ॥

यत् ते प्रजायां पशुषु यद्वा गृहेषु निष्ठितमघकृद्भिरघं कृतम् ।

१ P P̄ बृहस्पतिनां । २ A K १ for ३. None of our authorities read कृण्वन्तोऽघम्; only P̄ has कृण्वन्तः, and Dc has changed कृण्वन्तोऽघं to कृण्वन्तोऽघं. The MSS. of Rw. also read कृण्वन्तः (see their *Index*). This reading, therefore, appears ancient, traditional and general. It is likely the wrong accent and the kampa were introduced from false analogy with कृण्वत्यघम् in the next verse. ३ A C D E K̄ R S̄ Dc Cs ३ for १. We with B K V. ४ B R निष्ठितमघ°. C निष्ठितमघ° changed to निष्ठितमघ°.

अग्निष्ठा तस्मादेनसः सविता च प्र मुञ्चताम् ॥ ६२ ॥

यत् । ते । प्रऽजायाम् । पशुषु । यत् । वा । गृहेषु । निऽस्थितम् । अघकृत्ऽभिः । अ-
घम् । कृतम् ।

अग्निः । त्वा । तस्मात् । एनसः । सविता । च । प्र । मुञ्चताम् ॥ ६२ ॥

इयं नार्युप ब्रूते पूल्यान्यावपन्तिका ।

दीर्घायुरस्तु मे पतिर्जीवाति शरदः शतम् ॥ ६३ ॥

इयम् । नारी । उप । ब्रूते । पूल्यानि । आऽवपन्तिका ।

दीर्घऽआयुः । अस्तु । मे । पतिः । जीवाति । शरदः । शतम् ॥ ६३ ॥

इहेमाविन्द्र सं नुद चक्रवाकेव दंपती ।

प्रजयैनौ स्वस्तकौ विश्वमायुर्व्यश्रुताम् ॥ ६४ ॥

इह । इमौ । इन्द्र । सम् । नुद । चक्रवाकाऽइव । दंपती इति दम्ऽपती ।

प्रऽजया । एनौ । सुऽअस्तकौ । विश्वम् । आयुः । वि । अश्रुताम् ॥ ६४ ॥

यदासन्ध्यामुपधाने यद् वोपवासने कृतम् ।

विवाहे कृत्यां यां चक्रुरास्ताने तां नि दध्मसि ॥ ६५ ॥

यत् । आऽसन्ध्याम् । उपऽधाने । यत् । वा । उपऽवासने । कृतम् ।

विऽवाहे । कृत्याम् । याम् । चक्रुः । आऽस्ताने । ताम् । नि । दध्मसि ॥ ६५ ॥

यद् दुष्कृतं यच्छर्मलं विवाहे वहतौ च यत् ।

तत् सभलस्य कम्बले मृज्महे दुरितं वयम् ॥ ६६ ॥

यत् । दुऽकृतम् । यत् । शर्मलम् । विऽवाहे । वहतौ । च । यत् ।

तत् । सम्ऽभलस्य । कम्बले । मृज्महे । दुऽइतम् । वयम् ॥ ६६ ॥

१ A B B̄ D E K̄ R̄ S̄ D̄ C̄s P̄ P̄ J C̄p and the Vaidikas K V पूल्यां. C alone has पूल्यां. The Prākṛit form is पुल्ल पोल्ल, पोल, पोल्लय, (see Jacobi's *Ausgewählte Erzählungen* 36, 34) and not पुप्प or पुप्फ, and thus points to an original पूल्य and not पूल्प. The fact that the Vaidikas repeat पूल्प might only show that their reading was derived from the MSS. which they misread. २ B E सक्तुं. ३ B R J श्रुतम्. ४ P चक्रवाकऽइव । ५ P सन्ध्याम् । ६ P P̄ J आस्तां. We with C̄p. ७ P P̄ परि । for नि । We with J C̄p. ८ B D C̄s यद् दुःकृतं. S̄ यद् दुःकृतं. ९ B D E R̄ S̄ C̄s P̄ P̄ J C̄p मृज्महे.

संभले मलं सादयित्वा कम्बले दुरितं वयम् ।

अभूम यज्ञियाः शुद्धाः प्र ण आयूषि तारिषत् ॥ ६७ ॥

सम्भले । मलम् । सादयित्वा । कम्बले । दुःऽइतम् । वयम् ।

अभूम । यज्ञियाः । शुद्धाः । प्र । णः । आयूषि । तारिषत् ॥ ६७ ॥

कृत्रिमः कण्टकैः शतदन् य एषः ।

अपास्याः केश्यं मलमप शीर्षण्यं लिखात् ॥ ६८ ॥

कृत्रिमः । कण्टकैः । शतदन् । यः । एषः ।

अप । अस्याः । केश्यम् । मलम् । अप । शीर्षण्यम् । लिखात् ॥ ६८ ॥

अङ्गादङ्गाद् वयमस्या अप यक्ष्मं नि दध्मसि ।

तन्मा प्रापत् पृथिवीं मोत देवान् दिवं मा प्रापदुर्वैन्तरिक्षम् ।

अपो मा प्रापन्मलमेतदग्ने यमं मा प्रापत् पितृञ्च सर्वान् ॥ ६९ ॥

अङ्गात्ऽअङ्गात् । वयम् । अस्याः । अप । यक्ष्मम् । नि । दध्मसि ।

तत् । मा । प्र । आपत् । पृथिवीम् । मा । उत । देवान् । दिवम् । मा । प्र । आपत् ।
उरु । अन्तरिक्षम् ।

अपः । मा । प्र । आपत् । मलम् । एतत् । अग्ने । यमम् । मा । प्र । आपत् । पितृन् । च ।
सर्वान् ॥ ६९ ॥

सं त्वा नह्यामि पर्यसा पृथिव्याः सं त्वा नह्यामि पर्यसौषधीनाम् ।

सं त्वा नह्यामि प्रजया धनेन सा संनद्धा सनुहि वाजमेमम् ॥ ७० ॥ (१३)

सम् । त्वा । नह्यामि । पर्यसा । पृथिव्याः । सम् । त्वा । नह्यामि । पर्यसा । ओषधीनाम् ।

सम् । त्वा । नह्यामि । प्रजया । धनेन । सा । सम्ऽनद्धा । सनुहि । वाजम् । आ ।

इमम् ॥ ७० ॥ (१३)

अमोहमसि सा त्वं सामाहमस्मृत्कं द्यौरहं पृथिवी त्वम् ।

१ D S C s P P J C P तारिषत्. २ So we with A B B C D E R C s J. P P कटंकः 1. S कंकतः changed to कंटकः. C P कंटकः changed to कंकतः (without accent). D c कंटकः changed to कंकतः. K K V कंकतः. ३ D K R S अपास्याः. ४ K K V P लिखात्. D c लिखात् changed to लिखात्. ५ A D E R S C s ३ for १. ६ B K प्रापपितृञ्च. ७ P अस्याः 1. ८ P यक्ष्मन् 1. ९ P मा 1. १० P अपः 1. P आपः 1. ११ A B वाजमेमां.

ताविह सं भवाव प्रजामा जनयावहै ॥ ७१ ॥

अमः । अहम् । अस्मि । सा । त्वम् । साम् । अहम् । अस्मि । ऋक् । त्वम् । द्यौः । अहम् । पृथिवी । त्वम् ।

तौ । इह । सम् । भवाव । प्रजाम् । आ । जनयावहै ॥ ७१ ॥

जनियन्ति नावग्रवः पुत्रियन्ति सुदानवः ।

अरिष्टासू सचेवहि बृहते वाजसातये ॥ ७२ ॥

जनिऽयन्ति । नौ । अग्रवः । पुत्रिऽयन्ति । सुदानवः ।

अरिष्टासू इत्यरिष्टऽसू । सचेवहि । बृहते । वाजसातये ॥ ७२ ॥

ये पितरो वधूदर्शा इमं वहतुमागमनं ।

ते अस्यै वध्वै संपत्न्यै प्रजावच्छर्मं यच्छन्तु ॥ ७३ ॥

ये । पितरः । वधूऽदर्शाः । इमम् । वहतुम् । आ । अगमनं ।

ते । अस्यै । वध्वै । सम्पत्न्यै । प्रजावत् । शर्मं । यच्छन्तु ॥ ७३ ॥

येदं पूर्वागन् रशनायमाना प्रजामस्यै द्रविणं चेह दत्त्वा ।

तां वहन्त्वगतस्यानु पन्थां विराडियं सुप्रजा अत्यजैषीत् ॥ ७४ ॥

या । इदम् । पूर्वा । अगन् । रशनाऽयमाना । प्रजाम् । अस्यै । द्रविणम् । च । इह । दत्त्वा ।

ताम् । वहन्तु । अगतस्य । अनु । पन्थाम् । विराट् । इयम् । सुप्रजाः । अति । अ-

जैषीत् ॥ ७४ ॥

प्र बुध्यस्व सुबुधा बुध्यमाना दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ।

गृहान् गच्छ गृहपत्नी यथासौ दीर्घं त आयुः सविता कृणोतु ॥ ७५ ॥ (१४)

प्र । बुध्यस्व । सुबुधा । बुध्यमाना । दीर्घायुत्वाय । शतशारदाय ।

गृहान् । गच्छ । गृहपत्नी । यथा । असः । दीर्घम् । ते । आयुः । सविता । कृणोतु ॥ ७५ ॥ (१४)

द्वितीयेनुवाके प्रथमं सूक्तम् ॥

द्वितीयोनुवाकः ॥

इति चतुर्दशं काण्डं समाप्तम् ॥

१ A B D E K K̄ S̄ V C_s अमः. Dc P P̄ J. अगमम् । Cp आ । अगमं । We with CR.

२ A B B̄ संपत्न्यै. ३ C K S̄ V अग्रवः. K̄ Dc अगन्. P अग्रम् । ४ C बुध्यमाना.

अत्र काण्डे ब्राह्ममहिमा प्रपञ्च्यते । ब्राह्मो नाम उपनयनादिसंस्कारहीनः पुरुषः । सोऽर्थाद् यज्ञादिवेदविहिताः क्रियाः कर्तुं नाधिकारी । न स व्यवहारयोग्यश्चेत्यादि जनमतं मनसि कृत्य ब्राह्मोधिकारी ब्राह्मो महानुभावो ब्राह्मो देवप्रियो ब्राह्मो ब्राह्मणक्षत्रिययोर्वर्चसो मूलं किं बहुना ब्राह्मो देवाधिदेव एवेति प्रतिपाद्यते । यत्र ब्राह्मो गच्छति विश्वं जगद् विश्वे च देवास्तत्र तमनुगच्छन्ति तस्मिन् स्थिते तिष्ठन्ति तस्मिंश्चलति ते चलन्ति । यदा स गच्छति राजवत् स गच्छतीत्यादि । न पुनरेतत् सर्वब्राह्मणपरं प्रतिपादनम् अपि तु कंचिद्विद्वत्तमं महाधिकारं पुण्यशीलं विश्वसमान्यं कर्मपरैर्ब्राह्मणैर्विद्विष्टं ब्राह्मम् अनुलक्ष्य वचनम् इति मन्तव्यम् ॥

ब्राह्म आसीदीर्यमान एव स प्रजापतिं समैरयत् ॥ १ ॥

ब्राह्मः । आसीत् । ईर्यमानः । एव । सः । प्रजाऽपतिम् । सम् । ऐरयत् ॥ १ ॥

स प्रजापतिः सुवर्णमात्मनोपश्यत् तत् प्राजनयत् ॥ २ ॥

सः । प्रजाऽपतिः । सुऽवर्णम् । आत्मन् । अपश्यत् । तत् । प्र । अजनयत् ॥ २ ॥

**तदेकमभवत् तल्ललाममभवत् तन्महदभवत् तज्ज्येष्ठमभवत् तद् ब्रह्मा-
भवत् तत् तपोभवत् तत् सत्यमभवत् तेन प्राजायत ॥ ३ ॥**

तत् । एकम् । अभवत् । तत् । ललामम् । अभवत् । तत् । महत् । अभवत् । तत् । ज्ये-
ष्ठम् । अभवत् । तत् । ब्रह्मा । अभवत् । तत् । तपः । अभवत् । तत् । सत्यम् । अभ-
वत् । तेन । प्र । अजायत ॥ ३ ॥

सोविर्धत् स महानभवत् स महादेवो भिवत् ॥ ४ ॥

सः । अवर्धत् । सः । महान् । अभवत् । सः । महाऽदेवः । अभवत् ॥ ४ ॥

स देवानामीशां पर्यैत् स ईशानोभवत् ॥ ५ ॥

सः । देवानाम् । ईशाम् । पर्यैत् । सः । ईशानः । अभवत् ॥ ५ ॥

स एकब्राह्मो भिवत् स धनुरादत्त तदेवेन्द्रधनुः ॥ ६ ॥

सः । एकऽब्राह्मः । अभवत् । सः । धनुः । आ । अदत्त । तत् । एव । इन्द्रऽधनुः ॥ ६ ॥

नीलमस्योदरं लोहितं पृष्ठम् ॥ ७ ॥

नीलम् । अस्य । उदरम् । लोहितम् । पृष्ठम् ॥ ७ ॥

**नीलेनैवाग्रियं भ्रातृव्यं प्रोणोति लोहितेन द्विषन्ति विध्यतीति ब्रह्मवा-
दिनो वदन्ति ॥ ८ ॥**

नीलेन । एव । अग्रियम् । आर्तव्यम् । प्र । ऊर्णोति । लोहितेन । द्विषन्तम् । विध्यति ।
इति । ब्रह्मऽवादिनः । वदन्ति ॥ ८ ॥

इति प्रथमेनुवाके प्रथमं पर्यायसूक्तम् ॥

स उदतिष्ठत् स प्राचीं दिशमनु व्यचिलत् ॥ १ ॥

सः । उत् । अतिष्ठत् । सः । प्राचीम् । दिशम् । अनु । वि । अचलत् ॥ १ ॥

तं बृहच्च रथंतरं चादित्याश्च विश्वे च देवा अनुव्यचिलन् ॥ २ ॥

तम् । बृहत् । च । रथम्ऽतरम् । च । आदित्याः । च । विश्वे । च । देवाः । अनुऽव्यचि-
लन् ॥ २ ॥

बृहते च वै स रथंतराय चादित्येभ्यश्च विश्वेभ्यश्च देवेभ्य आ वृश्चते य
एवं विद्वांसं ब्राह्मणमुपवदति ॥ ३ ॥

बृहते । च । वै । सः । रथम्ऽतराय । च । आदित्येभ्यः । च । विश्वेभ्यः । च । देवेभ्यः ।
आ । वृश्चते । यः । एवम् । विद्वांसम् । ब्राह्मणम् । उपऽवदति ॥ ३ ॥

बृहतश्च वै स रथंतरस्य चादित्यानां च विश्वेषां च देवानां प्रियं धाम
भवति तस्य प्राच्यां दिशि ॥ ४ ॥

बृहतः । च । वै । सः । रथम्ऽतरस्य । च । आदित्यानाम् । च । विश्वेषाम् । च । दे-
वानाम् । प्रियम् । धाम । भवति । तस्य । प्राच्याम् । दिशि ॥ ४ ॥

श्रद्धा पुंश्चली मित्रो मागंधो विज्ञानं वासोहरुणीषं रात्री केशा हरितौ
प्रवतौ कल्मलिर्मणिः ॥ ५ ॥

श्रद्धा । पुंश्चली । मित्रः । मागंधः । विऽज्ञानम् । वासः । अहः । उष्णीषम् । रात्री ।
केशाः । हरितौ । प्रऽवतौ । कल्मलिः । मणिः ॥ ५ ॥

भूतं च भविष्यच्च परिष्कन्दौ मनो विपथम् ॥ ६ ॥

भूतम् । च । भविष्यत् । च । परिऽस्कन्दौ । मनः । विऽपथम् ॥ ६ ॥

मातरिश्वा च पर्वमानश्च विपथवाहौ वातः सारथी रेष्मा प्रतोदः ॥ ७ ॥

मातरिश्वा । च । पर्वमानः । च । विपथऽवाहौ । वातः । सारथिः । रेष्मा । प्रऽतोदः ॥ ७ ॥

१ B C E C_s C_p मित्रो मागंधो. R मित्रो मागंधो. We with A B D K K̄ S̄ V D_c P P̄ J.
२ D E K S̄ V D_c C_s परिष्कन्दौ. We with A B B̄ C K̄ R. ३ So we with all our
authorities. See R_w. ४ So we with all our authorities. See R_w.

की॒र्तिश्च॒ यश॑श्च॒ पुरःस॒रा॒वैनं॑ की॒र्तिर्गच्छ॑त्या यशो॑ गच्छति॒ य ए॒वं
वेद॑ ॥ ८ ॥

की॒र्तिः । च॒ । यशः॑ । च॒ । पुरः॑ऽस॒रौ । आ । ए॒नम् । की॒र्तिः । गच्छ॑ति । आ । यशः॑ ।
गच्छ॑ति । यः । ए॒वम् । वेद॑ ॥ ८ ॥

स उ॒दतिष्ठ॑त् स दक्षि॑णां दि॒शमनु॑ व्यचि॒लत् ॥ ९ ॥

०सः । दक्षि॑णाम् । दि॒शम् । ॥ ९ ॥

तं य॒ज्ञाय॑ज्ञि॒यं च॒ वाम॑दे॒व्यं च॒ य॒ज्ञश्च॒ यज॑मानश्च॒ प॒शव॑श्चानुव्यचि॒-
लन् ॥ १० ॥

तम् । य॒ज्ञाय॑ज्ञि॒यम् । च॒ । वाम॑ऽदे॒व्यम् । च॒ । य॒ज्ञः । च॒ । यज॑मानः । च॒ । प॒शवः॑ । च॒ ।
अनु॑ऽव्यचि॒लन् ॥ १० ॥

य॒ज्ञाय॑ज्ञि॒याय॑ च॒ वै स॒ वाम॑दे॒व्याय॑ च॒ य॒ज्ञाय॑ च॒ यज॑मानाय च॒ प॒शु-
भ्य॑श्चा वृ॒श्चते॑ य ए॒वं वि॒द्वांसं॑ ब्रा॒त्यमुप॑वदति ॥ ११ ॥

य॒ज्ञाय॑ज्ञि॒याय॑ । च॒ । वै । सः । वाम॑ऽदे॒व्याय॑ । च॒ । य॒ज्ञाय॑ । च॒ । यज॑मानाय । च॒ । प॒-
शु॒भ्यः । च॒ । आ । वृ॒श्चते॑ । ॥ ११ ॥

य॒ज्ञाय॑ज्ञि॒र्यस्य॑ च॒ वै स॒ वाम॑दे॒व्यस्य॑ च॒ य॒ज्ञस्य॑ च॒ यज॑मानस्य च॒ प॒-
शूनां॑ च॒ प्रि॒यं धाम॑ भवति॒ तस्य॑ दक्षि॑णायां दि॒शि ॥ १२ ॥

य॒ज्ञाय॑ज्ञि॒र्यस्य॑ । च॒ । वै । सः । वाम॑ऽदे॒व्यस्य॑ । च॒ । य॒ज्ञस्य॑ । च॒ । यज॑मानस्य । च॒ । प॒-
शू॒नाम् । च॒ । प्रि॒यम् । धाम॑ । भवति॑ । तस्य॑ । दक्षि॑णायाम् । दि॒शि ॥ १२ ॥

उ॒षाः पुंश्च॑ली मन्त्रो॑ मा॒गधो॑ वि॒ज्ञानं॑ वा॒सोह॑रु॒ष्णीषं॑ रात्री॑ केशा॑ हरि॒तौ
प्र॒व॒तौ क॑ल्म॒लिर्म॒णिः ॥ १३ ॥

उ॒षाः । पुंश्च॑ली । मन्त्रः॑ । मा॒गधः॑ । वि॒ज्ञानम् । वा॒सः । अ॒हः । उ॒ष्णीषम् । रात्री॑ ।
केशाः॑ । हरि॒तौ । प्र॒व॒तौ । क॒ल्म॒लिः । म॒णिः ॥ १३ ॥

अ॒मा॒वा॒स्या च॑ पौ॒र्ण॒मासी॑ च॒ परि॑ष्क॒न्दौ मनो॑ ०।० ॥ १४ ॥

अ॒मा॒वा॒स्या । च॒ । पौ॒र्ण॒मासी॑ । च॒ । ॥ १४ ॥

१ So we with all our authorities. See R.w. २ All our authorities omit य ए॒व वेद॑ which R.w. insert after भवति. ३ P J प॒शूनाम् । We with P Cp.

स उदतिष्ठत् स प्रतीचीं दिशमनु व्यचिलत् ॥ १५ ॥

°सः । प्रतीचीम् । दिशम् । ० ॥ १५ ॥

तं वैरूपं च वैराजं चापश्च वरुणश्च राजानुव्यचिलत् ॥ १६ ॥

तम् । वैरूपम् । च । वैराजम् । च । आपः । च । वरुणः । च । राजा । अनुऽव्यचिलत् ॥ १६ ॥

वैरूपाय च वै स वैराजाय चान्यश्च वरुणाय च राज्ञ आ वृश्चते य एवं
विद्वांसं ब्राह्मणमुपवदति ॥ १७ ॥

वैरूपाय । च । वै । सः । वैराजाय । च । अनुऽभ्यः । च । वरुणाय । च । राज्ञे । आ ।
वृश्चते । ० ॥ १७ ॥

वैरूपस्य च वै स वैराजस्य चापां च वरुणस्य च राज्ञः प्रियं धाम भ-
वति तस्य प्रतीच्यां दिशि ॥ १८ ॥

वैरूपस्य । च । वै । सः । वैराजस्य । च । अपाम् । च । वरुणस्य । च । राज्ञः । प्रियम् ।
धाम । भवति । तस्य । प्रतीच्याम् । दिशि ॥ १८ ॥

इरा पुंश्चली हसो मागधो विज्ञानं वासोहृष्णीषं रात्री केशा हरितौ
प्रवर्तौ कल्मलिर्मणिः ॥ १९ ॥

इरा । पुंश्चली । हसः । मागधः । विऽज्ञानम् । वासः । अहः । उष्णीषम् । रात्री । केशाः ।
हरितौ । प्रऽवर्तौ । कल्मलिः । मणिः ॥ १९ ॥

अहश्च रात्री च परिष्कन्दौ मनो ० ॥ २० ॥

अहः । च । रात्री । च । ० ॥ २० ॥

स उदतिष्ठत् स उदीचीं दिशमनु व्यचिलत् ॥ २१ ॥

सः । उत् । अतिष्ठत् । सः । उदीचीम् । दिशम् । अतुं । वि । अचलत् ॥ २१ ॥

तं श्यैतं च नौधसं च सप्तर्षयश्च सोमश्च राजानुव्यचिलत् ॥ २२ ॥

१ So we divide with all our authorities. See R.w. We read इरा पुं° with A B B C D E R S C s P J C p. Dc इरा पुं° changed to इरा पुं°. K K P V इरा पुं°. The latter MSS. are influenced by the *Rigveda* accent. २ A D K K V P हसो मागधो. Dc हसो मागधो changed to हसो मागधो. We with B C E R S C s P J C p. ३ See note 2 at page 320. ४ A B B C K K R सप्तर्षय°. We with D E S V Dc C s.

तम् । श्यैतम् । च । नौधसम् । च । सप्तऽऋषयः । च । सोमः । च । राजा । अनुऽव्यचि-
लम् ॥ २२ ॥

श्यैतायं च वै स नौधसायं च सप्तर्षिभ्यश्च सोमाय च राज्ञ आ वृश्चते
य एवं विद्वांसं ब्राह्मणमुपवदति ॥ २३ ॥

श्यैतायं । च । वै । सः । नौधसायं । च । सप्तर्षिभ्यः । च । सोमाय । च । राज्ञे । आ ।
वृश्चते । यः । एवम् । विद्वांसम् । ब्राह्मणम् । उपवदति ॥ २३ ॥

श्यैतस्य च वै स नौधसस्य च सप्तर्षीणां च सोमस्य च राज्ञः प्रियं धाम
भवति तस्योदीच्यां दिशि ॥ २४ ॥

श्यैतस्य । च । वै । सः । नौधसस्य । च । सप्तर्षीणाम् । च । सोमस्य । च । राज्ञः ।
प्रियम् । धाम । भवति । तस्य । उदीच्याम् । दिशि ॥ २४ ॥

विद्युत् पुंश्चली स्तनयितुर्मागधो विज्ञानं वासोहरुणीषं रात्री केशा
हरितौ प्रवर्तौ कल्मलिर्मणिः ॥ २५ ॥

विद्युत् । पुंश्चली । स्तनयितुः । मागधः । विज्ञानम् । वासः । अहः । उरुणीषम् । रात्री ।
केशाः । हरितौ । प्रवर्तौ । कल्मलिः । मणिः ॥ २५ ॥

श्रुतं च विश्रुतं च परिस्कन्दौ मनो विपथम् ॥ २६ ॥

श्रुतम् । च । विश्रुतम् । च । परिस्कन्दौ । मनः । विपथम् ॥ २६ ॥

मातरिश्वा च पर्वमानश्च विपथवाहौ वातः सारथी रेष्मा प्रतोदः ॥ २७ ॥

मातरिश्वा । च । पर्वमानः । च । विपथवाहौ । वातः । सारथिः । रेष्मा । प्रतोदः ॥ २७ ॥

कीर्तिश्च यशश्च पुरःसरावैनं कीर्तिर्गच्छत्या यशो गच्छति य एवं
वेद ॥ २८ ॥

कीर्तिः । च । यशः । च । पुरःसरौ । आ । एनम् । कीर्तिः । गच्छति । आ । यशः ।
गच्छति । यः । ॥ २८ ॥

इति प्रथमेनुवाके द्वितीयं पर्यायसूक्तम् ॥

स संवत्सरमूर्ध्वोतिष्ठत् तं देवा अब्रुवन् ब्राह्म किं नु तिष्ठसीति ॥ १ ॥

१ C P P̣ J C P सप्तऋषी०. We with A B B̄ D E K K̄ R S̄ V Dc Cs. २ P ०लीः । ३ A
D E K V Dc Cs परिस्कन्दौ. ४ P P̄ have no avagraha. J वि०श्रुतम् । changed to विश्रु-
तम् । We with C P. ५ B B̄ C E R ०र्ध्वोति०. Cs ०मूर्ध्वोति०. We with A D K K̄ S̄ V Dc.

सः । समऽवत्सरम् । ऊर्ध्वः । अतिष्ठत् । तम् । देवाः । अब्रुवन् । ब्रात्य । किम् । उ ।
तिष्ठसि । इति ॥ १ ॥

सोब्रिवीदासन्दीं मे सं भरन्विति ॥ २ ॥

सः । अब्रवीत् । आऽसन्दीम् । मे । सम् । भरन्तु । इति ॥ २ ॥

तस्मै ब्रात्यायासन्दीं समभरन् ॥ ३ ॥

तस्मै । ब्रात्याय । आऽसन्दीम् । सम् । अभरन् ॥ ३ ॥

तस्या ग्रीष्मश्च वसन्तश्च द्वौ पादावास्तां शरच्च वर्षाश्च द्वौ ॥ ४ ॥

तस्याः । ग्रीष्मः । च । वसन्तः । च । द्वौ । पादौ । आस्ताम् । शरत् । च । वर्षाः । च । द्वौ ॥ ४ ॥

बृहच्च रथन्तरं चानूच्ये ३ आस्तां यज्ञायज्ञियं च वामदेव्यं च तिरश्च्ये ॥ ५ ॥

बृहत् । च । रथम्ऽन्तरम् । च । अनुच्ये ३ इति । आस्ताम् । यज्ञायज्ञियम् । च । वामऽदे-
व्यम् । च । तिरश्च्ये ३ इति ॥ ५ ॥

ऋचः प्राञ्चस्तन्तवो यजूंषि तिर्यञ्चः ॥ ६ ॥

ऋचः । प्राञ्चः । तन्तवः । यजूंषि । तिर्यञ्चः ॥ ६ ॥

वेद आस्तरणं ब्रह्मोपबर्हणम् ॥ ७ ॥

वेदः । आऽस्तरणम् । ब्रह्म । उपऽवर्हणम् ॥ ७ ॥

सामासाद उन्नीथोपिश्त्रयः ॥ ८ ॥

साम । आऽसादः । उत्ऽङ्गीथः । अपऽश्त्रयः ॥ ८ ॥

तामासन्दीं ब्रात्य आरोहत् ॥ ९ ॥

ताम् । आऽसन्दीम् । ब्रात्यः । आ । आरोहत् ॥ ९ ॥

तस्य देवजनाः परिष्कन्दा आसन्तसंकल्पाः ग्रहाय्या ३ विश्वानि भूता-
न्युपसदः ॥ १० ॥

तस्य । देवऽजनाः । परिऽस्कन्दाः । आसन् । समऽकल्पाः । ग्रऽहाय्याः । विश्वानि ।
भूतानि । उपऽसदः ॥ १० ॥

१ D तिरश्च्ये. A B E R C s P P J C p तिरश्च्ये. We with C K K S V D c. २ P
सामा । ३ A D E K S V D c C s परिष्कन्दा. B C K R परिष्कन्दा. ४ A B E K P
ग्रहाय्या. We with B C D K R S V D c C s P J C p.

विश्वान्येवास्य भूतान्युपसदो भवन्ति य एवं वेद ॥ ११ ॥

विश्वानि । एव । अस्य । भूतानि । उपसदः । भवन्ति । यः । १० ॥ ११ ॥

इति प्रथमेनुवाके तृतीयं पर्यायसूक्तम् ॥

तस्मै प्राच्या दिशः ॥ १ ॥

तस्मै । प्राच्याः । दिशः ॥ १ ॥

वासन्तौ मासौ गोप्सारावैकुर्वन् बृहच्च रथन्तरं चानुष्ठातारौ ॥ २ ॥

वासन्तौ । मासौ । गोप्सारौ । वैकुर्वन् । बृहत् । च । रथम् । उत्तरम् । च । अनुऽस्थातारौ ॥ २ ॥

वासन्तावेनं मासौ प्राच्या दिशो गोपायतो बृहच्च रथन्तरं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ ३ ॥

वासन्तौ । एनम् । मासौ । प्राच्याः । दिशः । गोपायतः । बृहत् । च । रथम् । उत्तरम् । च । अनु । तिष्ठतः । यः । १० ॥ ३ ॥

तस्मै दक्षिणाया दिशः ॥ ४ ॥

तस्मै । दक्षिणायाः । दिशः ॥ ४ ॥

ग्रेष्मौ मासौ गोप्सारावैकुर्वन् यज्ञायज्ञियं च वामदेव्यं चानुष्ठातारौ ॥ ५ ॥

ग्रेष्मौ । मासौ । गोप्सारौ । वैकुर्वन् । यज्ञायज्ञियम् । च । वामऽदेव्यम् । च । १० ॥ ५ ॥

ग्रेष्मावेनं मासौ दक्षिणाया दिशो गोपायतो यज्ञायज्ञियं च वामदेव्यं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ ६ ॥

ग्रेष्मौ । एनम् । मासौ । दक्षिणायाः । दिशः । गोपायतः । यज्ञायज्ञियम् । च । वामऽदेव्यम् । च । १० ॥ ६ ॥

तस्मै प्रतीच्या दिशः ॥ ७ ॥

तस्मै । प्रतीच्याः । दिशः ॥ ७ ॥

वार्षिकौ मासौ गोप्सारावैकुर्वन् वैरूपं च वैराजं चानुष्ठातारौ ॥ ८ ॥

वार्षिकौ । मासौ । गोप्सारौ । वैकुर्वन् । वैरूपम् । च । वैराजम् । च । १० ॥ ८ ॥

१ ABCs P P J भवति. २ P दिशिः । ३ All our MSS. read °रावकु° which is not quite inadmissible. The first sentence may end with गोप्सारौ, and अकुर्वन् may begin a new one. See R.w.

वार्षिकावेनं मासौ प्रतीच्या दिशो गोपायतो वैरूपं च वैराजं चानु
तिष्ठतो य एवं वेद ॥ ९ ॥

वार्षिकौ । एनम् । मासौ । प्रतीच्याः । दिशः । गोपायतः । वैरूपम् । च । वैराजम् ।
च ॥ १० ॥ ९ ॥

तस्मा उदीच्या दिशः ॥ १० ॥

तस्मै । उदीच्याः । दिशः ॥ १० ॥

शारदौ मासौ गोप्तारावकुर्वन्नयैतं च नौधसं चानुष्ठातारौ ॥ ११ ॥

शारदौ । मासौ । गोप्तारौ । अकुर्वन् । श्यैतम् । च । नौधसम् । च ॥ १० ॥ ११ ॥

शारदावेनं मासावुदीच्या दिशो गोपायतः श्यैतं च नौधसं चानु
तिष्ठतो य एवं वेद ॥ १२ ॥

शारदौ । एनम् । मासौ । उदीच्याः । दिशः । गोपायतः । श्यैतम् । च । नौधसम् ।
च ॥ १० ॥ १२ ॥

तस्मै ध्रुवाया दिशः ॥ १३ ॥

तस्मै । ध्रुवायाः । दिशः ॥ १३ ॥

हैमनौ मासौ गोप्तारावकुर्वन् भूमिं चाग्निं चानुष्ठातारौ ॥ १४ ॥

हैमनौ । मासौ । गोप्तारौ । अकुर्वन् । भूमिम् । च । अग्निम् । च ॥ १० ॥ १४ ॥

हैमनावेनं मासौ ध्रुवाया दिशो गोपायतो भूमिश्चाग्निश्चानु तिष्ठतो य
एवं वेद ॥ १५ ॥

हैमनौ । एनम् । मासौ । ध्रुवायाः । दिशः । गोपायतः । भूमिः । च । अग्निः । च ॥ १० ॥ १५ ॥

तस्मा ऊर्ध्वाया दिशः ॥ १६ ॥

तस्मै । ऊर्ध्वायाः । दिशः ॥ १६ ॥

शैशिरौ मासौ गोप्तारावकुर्वन् दिवं चादित्यं चानुष्ठातारौ ॥ १७ ॥

शैशिरौ । मासौ । गोप्तारौ । अकुर्वन् । दिवम् । च । आदित्यम् । च । अनुऽस्थातारौ ॥ १७ ॥

शैशिरावेनं मासावूर्ध्वाया दिशो गोपायतो द्यौश्चादित्यश्चानु तिष्ठतो य
एवं वेद ॥ १८ ॥

शैशिरौ । ए॒नम् । मा॒सौ । ऊ॒र्ध्वायाः । दि॒शः । गो॒पा॒य॒तः । द्यौः । च । आ॒दि॒त्यः । च ।
अ॒नु । ति॒ष्ठ॒तः । यः । १० ॥ १८ ॥

इति प्रथमेऽनुवाके चतुर्थं पर्यायसूक्तम् ॥

तस्मै॒ प्रा॒च्या दि॒शो अ॒न्तर्दे॒शाद् भ॒वमि॒ष्वा॒सम॑नु॒ष्ठाता॒रम॑कुर्वन् ॥ १ ॥

तस्मै । प्रा॒च्याः । दि॒शः । अ॒न्तः॒ऽदे॒शात् । भ॒वम् । इ॒षु॒ऽआ॒सम् । अ॒नु॒ऽस्था॒ता॒रम् । अ॒-
कुर्वन् ॥ १ ॥

भ॒व ए॒नमि॒ष्वा॒सः प्रा॒च्या दि॒शो अ॒न्तर्दे॒शाद॑नु॒ष्ठाता॒नु ति॒ष्ठति॒ नैनं॑ श॒र्वो
न भ॒वो ने॒शानं॑ ॥ २ ॥

भ॒वः । ए॒नम् । इ॒षु॒ऽआ॒सः । प्रा॒च्याः । दि॒शः । अ॒न्तः॒ऽदे॒शात् । अ॒नु॒ऽस्था॒ता । अ॒नु ।
ति॒ष्ठति॒ । न । ए॒नम् । श॒र्वः । न । भ॒वः । न । ई॒शानः॑ ॥ २ ॥

ना॒स्य प॒शून् न स॑मा॒नान् हि॒नस्ति॒ य ए॒वं वेद॑ ॥ ३ ॥

न । अ॒स्य । प॒शून् । न । स॑मा॒नान् । हि॒नस्ति॒ । यः । १० ॥ ३ ॥

तस्मै॒ दक्षि॑णाया दि॒शो अ॒न्तर्दे॒शाच्छ॒र्वमि॒ष्वा॒सम॑नु॒ष्ठाता॒रम॑कुर्वन् ॥ ४ ॥

तस्मै । दक्षि॑णायाः । दि॒शः । अ॒न्तः॒ऽदे॒शात् । श॒र्वम् । इ॒षु॒ऽआ॒सम् । १० ॥ ४ ॥

श॒र्व ए॒नमि॒ष्वा॒सो दक्षि॑णाया दि॒शो अ॒न्तर्दे॒शाद॑नु॒ष्ठाता॒नु ति॒ष्ठति॒ नै-
नं० ॥ ५ ॥

श॒र्वः । ए॒नम् । इ॒षु॒ऽआ॒सः । दक्षि॑णायाः । दि॒शः । १० ॥ ५ ॥

तस्मै॒ प्र॒ती॒च्या दि॒शो अ॒न्तर्दे॒शात् प॒शुप॑तिमि॒ष्वा॒सम॑नु॒ष्ठाता॒रम॑कुर्वन् ॥ ६ ॥

तस्मै । प्र॒ती॒च्याः । दि॒शः । अ॒न्तः॒ऽदे॒शात् । प॒शु॒ऽप॑तिम् । इ॒षु॒ऽआ॒सम् । १० ॥ ६ ॥

प॒शुप॑तिरे॒नमि॒ष्वा॒सः प्र॒ती॒च्या दि॒शो अ॒न्तर्दे॒शाद॑नु० ॥ ७ ॥

प॒शु॒ऽप॑तिः । ए॒नम् । इ॒षु॒ऽआ॒सः । प्र॒ती॒च्याः । दि॒शः । १० ॥ ७ ॥

तस्मा॒ उदी॑च्या दि॒शो अ॒न्तर्दे॒शादु॒ग्रं दे॒वमि॒ष्वा॒सम॑नु॒ष्ठाता॒रम॑कुर्वन् ॥ ८ ॥

तस्मै । उदी॑च्याः । दि॒शः । अ॒न्तः॒ऽदे॒शात् । उ॒ग्रम् । दे॒वम् । इ॒षु॒ऽआ॒सम् । १० ॥ ८ ॥

उ॒ग्र ए॒नं दे॒व इ॒ष्वा॒स उदी॑च्या दि॒शो अ॒न्तर्दे॒शाद॑नु० ॥ ९ ॥

उग्रः । एनम् । देवः । इषुऽआसः । उदीच्याः । दिशः । १० ॥ ९ ॥

तस्मै ध्रुवायां दिशो अन्तर्देशाद् रुद्रमिष्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् ॥ १० ॥

तस्मै । ध्रुवायां । दिशः । अन्तःऽदेशात् । रुद्रम् । इषुऽआसम् । १० ॥ १० ॥

रुद्र एनमिष्वासो ध्रुवायां दिशो अन्तर्देशादनु० ॥ ११ ॥

रुद्रः । एनम् । इषुऽआसः । ध्रुवायां । दिशः । १० ॥ ११ ॥

तस्मा ऊर्ध्वायां दिशो अन्तर्देशान्महादेवमिष्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् ॥ १२ ॥

तस्मै । ऊर्ध्वायां । दिशः । अन्तःऽदेशात् । महाऽदेवम् । इषुऽआसम् । १० ॥ १२ ॥

महादेव एनमिष्वास ऊर्ध्वायां दिशो अन्तर्देशादनु० ॥ १३ ॥

महाऽदेवः । एनम् । इषुऽआसः । ऊर्ध्वायां । दिशः । अन्तःऽदेशात् । अनुऽस्थाता । १० ॥ १३ ॥

तस्मै सर्वेभ्यो अन्तर्देशेभ्य ईशानमिष्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् ॥ १४ ॥

तस्मै । सर्वेभ्यः । अन्तःऽदेशेभ्यः । ईशानम् । इषुऽआसम् । अनुऽस्थातारम् । अकुर्वन् ॥ १४ ॥

ईशान एनमिष्वासः सर्वेभ्यो अन्तर्देशेभ्योऽनुष्ठातानु तिष्ठति नैनं शर्वो
न भवो नेशानः ॥ १५ ॥

ईशानः । एनम् । इषुऽआसः । सर्वेभ्यः । अन्तःऽदेशेभ्यः । अनुऽस्थाता । अनु । तिष्ठति ।

न । एनम् । शर्वः । न । भवः । न । ईशानः ॥ १५ ॥

नास्य पशून् न समानान् हिनस्ति य एवं वेद ॥ १६ ॥

न । अस्य । पशून् । न । समानान् । हिनस्ति । यः । १० ॥ १६ ॥

इति प्रथमेनुवाके पञ्चमं पर्यायसूक्तम् ॥

स ध्रुवां दिशमनु व्यचिलत् ॥ १ ॥

सः । ध्रुवाम् । दिशम् । अनु । वि । अचलत् ॥ १ ॥

तं भूमिश्चाग्निश्चौषधयश्च वनस्पतयश्च वानस्पत्याश्च वीरुधश्चानुव्यचि-
लन् ॥ २ ॥

तम् । भूमिः । च । अग्निः । च । औषधयः । च । वनस्पतयः । च । वानस्पत्याः । च ।

वीरुधः । च । अनुऽव्यचिलन् ॥ २ ॥

भूमेश्च वै सोऽग्नेश्चौषधीनां च वनस्पतीनां च वानस्पत्यानां च वी-
रुधां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥

भूमेः । च । वै । सः । अग्नेः । च । ओषधीनाम् । च । वनस्पतीनाम् । च । वानस्पत्या-
नाम् । च । वीरुधाम् । च । प्रियम् । धाम । भवति । यः । १० ॥ ३ ॥

स ऊर्ध्वा दिशमनु व्यचिलत् ॥ ४ ॥

सः । ऊर्ध्वाम् । दिशम् । १० ॥ ४ ॥

तमृतं च सत्यं च सूर्यश्च चन्द्रश्च नक्षत्राणि चानुव्यचिलन् ॥ ५ ॥

तम् । ऋतम् । च । सत्यम् । च । सूर्यः । च । चन्द्रः । च । नक्षत्राणि । च । १० ॥ ५ ॥

ऋतस्य च वै स सत्यस्य च सूर्यस्य च चन्द्रस्य च नक्षत्राणां च प्रियं
धाम भवति य एवं वेद ॥ ६ ॥

ऋतस्य । च । वै । सः । सत्यस्य । च । सूर्यस्य । च । चन्द्रस्य । च । नक्षत्राणाम् ।
च । १० ॥ ६ ॥

स उत्तमां दिशमनु व्यचिलत् ॥ ७ ॥

सः । उत्तमाम् । दिशम् । १० ॥ ७ ॥

तमृचश्च सामानि च यजूंषि च ब्रह्म चानुव्यचिलन् ॥ ८ ॥

तम् । ऋचः । च । सामानि । च । यजूंषि । च । ब्रह्म । च । १० ॥ ८ ॥

ऋचां च वै स साम्नां च यजुषां च ब्रह्मणश्च प्रियं धाम भवति य एवं
वेद ॥ ९ ॥

ऋचाम् । च । वै । सः । साम्नाम् । च । यजुषाम् । च । ब्रह्मणः । च । १० ॥ ९ ॥

स बृहतीं दिशमनुव्यचिलत् ॥ १० ॥

सः । बृहतीम् । दिशम् । १० ॥ १० ॥

तमितिहासश्च पुराणं च गाथाश्च नाराशंसीश्चानुव्यचिलन् ॥ ११ ॥

१ K V Dc १ for ३. A D E K R S Cs no sign of kampa, but read सोऽग्नेश्चौ. We with B B C. २ So we with all our authorities. Rv who omit च in their Edition restore it in their Index.

तम् । इतिहऽआसः । च । पुराणम् । च । गाथाः । च । नाराशंसीः । च ॥ ११ ॥

इतिहासस्य च वै स पुराणस्य च गाथानां च नाराशंसीनां च प्रियं
धाम भवति य एवं वेद ॥ १२ ॥

इतिहऽआसस्य । च । वै । सः । पुराणस्य । च । गाथानाम् । च । नाराशंसीनाम् ।
च ॥ १२ ॥

स परमां दिशमनु व्यचिलत् ॥ १३ ॥

सः । परमाम् । दिशम् ॥ १३ ॥

तमाहवनीयश्च गार्हपत्यश्च दक्षिणाम्निश्च यज्ञश्च यजमानश्च पशवश्चानु-
व्यचिलन् ॥ १४ ॥

तम् । आऽहवनीयः । च । गार्हपत्यः । च । दक्षिणऽअग्निः । च । यज्ञः । च । यजमानः ।
च । पशवः । च ॥ १४ ॥

आहवनीयस्य च वै स गार्हपत्यस्य च दक्षिणाम्नेश्च यज्ञस्य च यजमा-
नस्य च पशूनां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ १५ ॥

आऽहवनीयस्य । च । वै । सः । गार्हपत्यस्य । च । दक्षिणऽअग्नेः । च । यज्ञस्य । च ।
यजमानस्य । च । पशूनाम् । च ॥ १५ ॥

सोनादिष्टां दिशमनु व्यचिलत् ॥ १६ ॥

सः । अनादिष्टाम् । दिशम् ॥ १६ ॥

तमृतवश्चार्तवाश्च लोकाश्च लौक्याश्च मासाश्चार्धमासाश्चाहोरात्रे चा-
नुव्यचिलन् ॥ १७ ॥

तम् । ऋतवः । च । अर्तवाः । च । लोकाः । च । लौक्याः । च । मासाः । च । अर्धऽमासाः ।
च । अहोरात्रे इति । च ॥ १७ ॥

१ P J पशूनाम् । २ A B B C D E K R S C s P J C p अश्च लोकाश्च. Dc changes च
लोकाश्च to च लोकाश्च. P लोकां । K and V alone recite च लोकाश्च, but theirs is
surely not the original Atharvan reading but a recent correction. The MSS. of
Rw too have च लोकाश्च (vide their Index.) The accent, therefore, though irregular
is certainly the genuine Atharvan accent.

ऋतूनां च वै स आर्तवानां च लोकानां च लौक्यानां च मासानां चार्धमासानां चाहोरात्रयोश्च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ १८ ॥

ऋतूनाम् । च । वै । सः । आर्तवानाम् । च । लोकानाम् । च । लौक्यानाम् । च । मासानाम् । च । अर्धमासानाम् । च । अहोरात्रयोः । च । १० ॥ १८ ॥

सोनावृत्तां दिशमनु व्यचिलत् ततो नावत्स्यन्नमन्यते ॥ १९ ॥

सः । अनावृत्ताम् । दिशम् । अनु । वि । अचलत् । ततः । न । आवत्स्यन् । अमन्यते ॥ १९ ॥

तं दितिश्चादितिश्चेडा चेन्द्राणी चानुव्यचिलन् ॥ २० ॥

तम् । दितिः । च । अदितिः । च । इडा । च । इन्द्राणी । च । अनुव्यचिलन् ॥ २० ॥

दितेश्च वै सोदितेश्चेडायाश्चेन्द्राण्याश्च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ २१ ॥

दितैः । च । वै । सः । अदितैः । च । इडायाः । च । इन्द्राण्याः । च । प्रियम् । १० ॥ २१ ॥

स दिशोऽनु व्यचिलत् तं विराडनु व्यचिलत् सर्वे च देवाः सर्वाश्च देवताः ॥ २२ ॥

सः । दिशः । अनु । वि । अचलत् । तम् । विराड् । अनु । वि । अचलत् । सर्वे । च । देवाः । सर्वाः । च । देवताः ॥ २२ ॥

विराजश्च वै स सर्वेषां च देवानां सर्वासां च देवतानां प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ २३ ॥

विराजः । च । वै । सः । सर्वेषाम् । च । देवानाम् । सर्वासाम् । च । देवतानाम् । प्रियम् । १० ॥ २३ ॥

स सर्वानन्तर्देशाननु व्यचिलत् ॥ २४ ॥

सः । सर्वान् । अन्तः । देशान् । अनु । वि । अचलत् ॥ २४ ॥

तं प्रजापतिश्च परमेष्ठी च पिता च पितामहश्चानुव्यचिलन् ॥ २५ ॥

तम् । प्रजापतिः । च । परमेस्थी । च । पिता । च । पितामहः । च । अनुव्यचिलन् ॥ २५ ॥

१ Here too A B B̄ C D E R S̄ C_s P P̄ J C_p have च लोकानां. Dc लोकानां as an after correction. K K̄ V alone have लोकानां, but theirs is not the old true Atharvan tradition. २ S̄ मन्यत्. ३ P अमन्यत् ।

प्रजापतिश्च वै स परमेष्ठिनश्च पितुश्च पितामहस्य च प्रियं धाम भवति
य एवं वेद ॥ २६ ॥

प्रजापतिः । च । वै । सः । परमेऽस्थिनः । च । पितुः । च । पितामहस्य । च । प्रियम् ।
धाम । भवति । यः । १० ॥ २६ ॥

इति प्रथमेनुवाके षष्ठं पर्यायसूक्तम् ॥

स महिमा सद्भुत्वानां पृथिव्या अगच्छत् स समुद्रो भवत् ॥ १ ॥

सः । महिमा । सद्भुः । भुत्वा । अन्तम् । पृथिव्याः । अगच्छत् । सः । समुद्रः । अभ-
वत् ॥ १ ॥

तं प्रजापतिश्च परमेष्ठी च पिता च पितामहश्चापश्च श्रद्धा च वर्षं भू-
त्वानुव्यवर्तयन्त ॥ २ ॥

तम् । प्रजापतिः । च । परमेऽस्थी । च । पिता । च । पितामहः । च । आपः । च ।
श्रद्धा । च । वर्षम् । भुत्वा । अनुव्यवर्तयन्त ॥ २ ॥

एनमापो गच्छत्यैनं श्रद्धा गच्छत्यैनं वर्षं गच्छति य एवं वेद ॥ ३ ॥

आ । एनम् । आपः । गच्छति । आ । एनम् । श्रद्धा । गच्छति । आ । एनम् । वर्षम् ।
गच्छति । यः । १० ॥ ३ ॥

तं श्रद्धा च यज्ञश्च लोकैश्चानां चान्नाद्यं च भूत्वाभिपर्यावर्तन्त ॥ ४ ॥

तम् । श्रद्धा । च । यज्ञः । च । लोकैः । च । अन्नम् । च । अन्नऽअद्यम् । च । भूत्वा ।
अभिपर्यावर्तन्त ॥ ४ ॥

एनं श्रद्धा गच्छत्यैनं यज्ञो गच्छत्यैनं लोको गच्छत्यैनमन्नं गच्छत्यैन-
मन्नाद्यं गच्छति य एवं वेद ॥ ५ ॥

आ । एनम् । श्रद्धा । गच्छति । आ । एनम् । यज्ञः । गच्छति । आ । एनम् । लोकैः ।
गच्छति । आ । एनम् । अन्नम् । गच्छति । आ । एनम् । अन्नऽअद्यम् । गच्छति । यः । १० ॥ ५ ॥

प्रथमेनुवाके सप्तमं पर्यायसूक्तम् ॥

इति प्रथमोनुवाकः ॥

१ So we with all our authorities. Rw omit सः. २ So we with all our authorities.
Rw change to गच्छन्ति. ३ S P लोकाश्चा°. ४ E भूत्वाभिप°. ५ S गच्छत्यैनां. ६ P
लोकाः ।

सोरिज्यत् ततो राजन्योजायत् ॥ १ ॥

सः । अरिज्यत् । ततः । राजन्यः । अजायत् ॥ १ ॥

स विशः सर्वन्धूनन्मन्नाद्यमभ्युदतिष्ठत् ॥ २ ॥

सः । विशः । सऽसर्वन्धून् । अन्नम् । अन्नऽअद्यम् । अभिऽउदतिष्ठत् ॥ २ ॥

विशां च वै स सर्वन्धूनां चान्नस्य चान्नाद्यस्य च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥

विशाम् । च । वै । सः । सऽसर्वन्धूनाम् । च । अन्नस्य । च । अन्नऽअद्यस्य । च । प्रियम् । धाम । भवति । यः । १० ॥ ३ ॥

इति द्वितीयेनुवाके प्रथमं पर्यायसूक्तम् ॥

स विशोऽनु व्यचिलत् ॥ १ ॥

सः । विशः । अनु । वि । अचलत् ॥ १ ॥

तं सभा च समितिश्च सेना च सुरा चानुव्यचिलन् ॥ २ ॥

तम् । सभा । च । समऽइतिः । च । सेना । च । सुरा । च । अनुऽव्यचिलन् ॥ २ ॥

सभायाश्च वै स समितेश्च सेनायाश्च सुरायाश्च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥

सभायाः । च । वै । सः । समऽइतिः । च । सेनायाः । च । सुरायाः । च । प्रियम् । धाम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ३ ॥

इति द्वितीयेनुवाके द्वितीयं पर्यायसूक्तम् ॥

तद् यस्यैवं विद्वान् ब्राह्मणो राज्ञोऽतिथिर्गृहानागच्छेत् ॥ १ ॥

तत् । यस्य । एवम् । विद्वान् । ब्राह्मणः । राज्ञः । अतिथिः । गृहान् । आऽगच्छेत् ॥ १ ॥

श्रेयांसमेनमात्मनो मानयेत् तथा क्षत्राय ना वृश्चते तथा राष्ट्राय ना वृश्चते ॥ २ ॥

१ B B C E R P P J सर्वन्धूनन्नाद्यं. Cs सर्वन्धूनन्मन्नाद्यं. Cp अन्नं । अन्नऽअद्यं । changed to अन्नऽअद्यं, omitting अन्नं । We with A D K K S V Dc. २ P °चलत् । ३ All our MSS. and Vaidikas have °येतथा except Cp which has मानयेत् । तथा । changed from मानये । तथा ।

श्रेयांसम् । एनम् । आत्मनः । मानयेत् । तथा । क्षत्राय । न । आ । वृश्चते । तथा । रा-
ष्ट्राय । न । आ । वृश्चते ॥ २ ॥

अतो वै ब्रह्म च क्षत्रं चोदतिष्ठतां ते अब्रूतां कं प्र विशावेति ॥ ३ ॥

अतः । वै । ब्रह्म । च । क्षत्रम् । च । उत् । अतिष्ठताम् । ते इति । अब्रूताम् । कम् ।
प्र । विशाव । इति ॥ ३ ॥

अतो वै बृहस्पतिमेव ब्रह्म प्रां विशत्विन्द्रं क्षत्रं तथा वा इति ॥ ४ ॥

० । बृहस्पतिम् । एव । ब्रह्म । प्र । विशत् । इन्द्रम् । क्षत्रम् । तथा । वै । इति ॥ ४ ॥

अतो वै बृहस्पतिमेव ब्रह्म प्राविशदिन्द्रं क्षत्रम् ॥ ५ ॥

अतः । वै । बृहस्पतिम् । एव । ब्रह्म । प्र । अविशत् । इन्द्रम् । क्षत्रम् ॥ ५ ॥

इयं वा उ पृथिवी बृहस्पतिद्यौरवेन्द्रः ॥ ६ ॥

इयम् । वै । ऊं इति । पृथिवी । बृहस्पतिः । द्यौः । एव । इन्द्रः ॥ ६ ॥

अयं वा उ अग्निर्ब्रह्मासावादित्यः क्षत्रम् ॥ ७ ॥

अयम् । वै । ऊं इति । अग्निः । ब्रह्म । असौ । आदित्यः । क्षत्रम् ॥ ७ ॥

ऐनं ब्रह्म गच्छति ब्रह्मवर्चसी भवति ॥ ८ ॥

आ । एनम् । ब्रह्म । गच्छति । ब्रह्मऽवर्चसी । भवति ॥ ८ ॥

यः पृथिवीं बृहस्पतिमग्निं ब्रह्म वेद ॥ ९ ॥

यः । पृथिवीम् । बृहस्पतिम् । अग्निम् । ब्रह्म । वेद ॥ ९ ॥

ऐनमिन्द्रियं गच्छतीन्द्रियवान् भवति ॥ १० ॥

आ । एनम् । इन्द्रियम् । गच्छति । इन्द्रियऽवान् । भवति ॥ १० ॥

य आदित्यं क्षत्रं दिवमिन्द्रं वेद ॥ ११ ॥

यः । आदित्यम् । क्षत्रम् । दिवम् । इन्द्रम् । वेद ॥ ११ ॥

इति द्वितीयेनुवाके तृतीयं पर्यायसूक्तम् ॥

१ P आत्मानः । २ See note 3, page 333. ३ So we with **AB^hBDK^mŠ^mV^mCs** Cp. Rw omit अतो वै. **CE** R omit the words. Dc omits them at first but subsequently restores them. ४ **B^hBCs** ब्रह्म प्रावि° (in all corrected from ब्रह्म प्रावि°). **CRŠ^m** ब्रह्म प्रावि°. Dc ब्रह्म प्राविश° changed to ब्रह्म प्राविश°. We with **ADEK^hK^mV**. P ब्रह्म । प्र°विश° । P ब्रह्म । प्र°विशत् । J प्र°विशत् । changed to प्र°विशत् । Cp ब्रह्म । प्र°विशत् । ५ **BE** ऊं. ६ **AB** °ब्रह्मा°.

तद् यस्यैवं विद्वान् ब्राह्मणोतिथिर्गृहानागच्छेत् ॥ १ ॥

°ब्राह्मणः । अतिथिः । १० ॥ १ ॥

स्वयमेनमभ्युदेत्य ब्रूयाद् ब्राह्मणं कावात्सीर्ब्राह्मणोदकं ब्राह्मणं तर्पयन्तु ब्राह्मणं
यथा ते प्रियं तथास्तु ब्राह्मणं यथा ते वशस्तथास्तु ब्राह्मणं यथा ते नि-
कामस्तथास्त्विति ॥ २ ॥

स्वयम् । एनम् । अभिऽउदेत्य । ब्रूयात् । ब्राह्मणं । क । अवात्सीः । ब्राह्मणं । उदकम् । ब्राह्मणं ।
तर्पयन्तु । ब्राह्मणं । यथा । ते । प्रियम् । तथा । अस्तु । ब्राह्मणं । यथा । ते । वशः ।
तथा । अस्तु । ब्राह्मणं । यथा । ते । निऽकामः । तथा । अस्तु । इति ॥ २ ॥

यदेनमाह ब्राह्मणं कावात्सीरिति पथ एव तेन देवयानानव रुद्धे ॥ ३ ॥
यत् । एनम् । आह । ब्राह्मणं । क । अवात्सीः । इति । पथः । एव । तेन । देवऽयानान् ।
अव । रुद्धे ॥ ३ ॥

यदेनमाह ब्राह्मणोदकमित्यप एव तेनाव रुद्धे ॥ ४ ॥

० । ब्राह्मणं । उदकम् । इति । अपः । एव । तेन । अव । रुद्धे ॥ ४ ॥

यदेनमाह ब्राह्मणं तर्पयन्त्विति प्राणमेव तेन वर्षीयांसं कुरुते ॥ ५ ॥

० । ब्राह्मणं । तर्पयन्तु । इति । प्राणम् । एव । तेन । वर्षीयांसम् । कुरुते ॥ ५ ॥

यदेनमाह ब्राह्मणं यथा ते प्रियं तथास्त्विति प्रियमेव तेनाव रुद्धे ॥ ६ ॥

यत् । एनम् । आह । ब्राह्मणं । यथा । ते । प्रियम् । तथा । अस्तु । इति । प्रियम् । एव ।
तेन । अव । रुद्धे ॥ ६ ॥

एनं प्रियं गच्छति प्रियः प्रियस्य भवति य एवं वेद ॥ ७ ॥

आ । एनम् । प्रियम् । गच्छति । प्रियः । प्रियस्य । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ७ ॥

यदेनमाह ब्राह्मणं यथा ते वशस्तथास्त्विति वशमेव तेनाव रुद्धे ॥ ८ ॥

० । ते । वशः । तथा । अस्तु । इति । वशम् । एव । १० ॥ ८ ॥

१ P °यानाम् । २ P आतेह । ३ B C E R S P T C P °ति वश°. We with A B D
K K V Cs P and Dc which changes °ति वशमेव to °ति वशमेव. ४ P ते ।

ऐनं वंशो गच्छति वशी वशिनां भवति य एवं वेद ॥ ९ ॥

आ । एनम् । वशः । गच्छति । वशी । वशिनाम् । भवति । ० ॥ ९ ॥

यदेनमाहु ब्राह्म यथा ते निकामस्तथास्त्विति निकाममेव तेनाव रुन्दे १०

यत् । एनम् । आहु । ब्राह्म । यथा । ते । निऽकामः । तथा । अस्तु । इति । निऽकामम् ।
एव । तेन । अव । रुन्दे ॥ १० ॥

ऐनं निकामो गच्छति निकामे निकामस्य भवति य एवं वेद ॥ ११ ॥

आ । एनम् । निऽकामः । गच्छति । निऽकामे । निऽकामस्य । भवति । यः । एवम् ।
वेद ॥ ११ ॥

इति द्वितीयेनुवाके चतुर्थं पर्यायसूक्तम् ॥

तद् यस्यैवं विद्वान् ब्राह्म उद्धृतेष्वग्निष्वधिश्रितेग्निहोत्रेतिथिर्गृहानाग-
च्छेत् ॥ १ ॥

० । ब्राह्मः । उद्धृतेषु । अग्निषु । अधिऽश्रिते । अग्निऽहोत्रे । अतिथिः । गृहान् । आऽग-
च्छेत् ॥ १ ॥

स्वयमेनमभ्युदेत्य ब्रूयाद् ब्राह्म्याति सृज होष्यामीति ॥ २ ॥

स्वयम् । एनम् । अभिऽउदेत्य । ब्रूयात् । ब्राह्म । अति । सृज । होष्यामि । इति ॥ २ ॥

स चातिसृजेजुहुयान् चातिसृजेन जुहुयात् ॥ ३ ॥

सः । च । अतिऽसृजेत् । जुहुयात् । न । च । अतिऽसृजेत् । न । जुहुयात् ॥ ३ ॥

स य एवं विदुषा ब्राह्मेनातिसृष्टो जुहोति ॥ ४ ॥

सः । यः । एवम् । विदुषा । ब्राह्मेन । अतिऽसृष्टः । जुहोति ॥ ४ ॥

प्र पितृयार्ण पन्थां जानाति प्र देवयानम् ॥ ५ ॥

१ A B B̄ C D S̄ ऐनं वंशो ग०. E R एनं वंशो ग०. K̄ ऐनं वंशो ग०. Cs ऐनं वंशो ग०.
P J एनम् । वशः । गच्छति । P̄ एनम् । वशः । गच्छति । Cp आ । एनम् । वशः । ग० । K V ऐनं
वंशो. The weight of authority is certainly in favour of the antodatta. २ P P̄ J
omit आ । In those MSS. which omit the आ it is to be supplied from verse 7. We
with Cp. ३ P एनम् । ४ A D K K̄ V Cs P̄ जानाति. Dc जानाति changed to जानाति.
We with B B̄ C E R S̄ P J Cp.

प्र । पितृयानम् । पन्थाम् । जानाति । प्र । देवयानम् ॥ ५ ॥

न देवेष्वा वृश्चते हुतमस्य भवति ॥ ६ ॥

न । देवेषु । आ । वृश्चते । हुतम् । अस्य । भवति ॥ ६ ॥

पर्यस्यास्मिन्नलोक आयतनं शिष्यते य एवं विदुषा ब्रात्येनान्तिसृष्टो जुहोति ॥ ७ ॥

परि । अस्य । अस्मिन् । लोके । आयतनम् । शिष्यते । यः । एवम् । विदुषा । ब्रात्येन । अन्तिसृष्टः । जुहोति ॥ ७ ॥

अथ य एवं विदुषा ब्रात्येनान्तिसृष्टो जुहोति ॥ ८ ॥

अथ । यः । एवम् । विदुषा । ब्रात्येन । अन्तिसृष्टः । जुहोति ॥ ८ ॥

न पितृयाणं पन्थां जानाति न देवयानम् ॥ ९ ॥

न । पितृयानम् । पन्थाम् । जानाति । न । देवयानम् ॥ ९ ॥

आ देवेषु वृश्चते अहुतमस्य भवति ॥ १० ॥

आ । देवेषु । वृश्चते । अहुतम् । अस्य । भवति ॥ १० ॥

नास्यास्मिन्नलोक आयतनं शिष्यते य एवं विदुषा ब्रात्येनान्तिसृष्टो जुहोति ॥ ११ ॥

न । अस्य । अस्मिन् । लोके । आयतनम् । शिष्यते । यः । एवम् । विदुषा । ब्रात्येन । अन्तिसृष्टः । जुहोति ॥ ११ ॥

इति द्वितीयेनुवाके पञ्चमं पर्यायसूक्तम् ॥

तद् यस्यैवं विद्वान् ब्रात्य एकां रात्रिमतिथिर्गृहे वसति ॥ १ ॥

०। ब्रात्यः । एकाम् । रात्रिम् । अतिथिः । गृहे । वसति ॥ १ ॥

ये पृथिव्यां पुण्यां लोकास्तानेव तेनाव रुन्धे ॥ २ ॥

ये । पृथिव्याम् । पुण्याः । लोकाः । तान् । एव । तेन । अव । रुन्धे ॥ २ ॥

तद् यस्यैवं विद्वान् ब्रात्यो द्वितीयां रात्रिमतिथिर्गृहे वसति ॥ ३ ॥

०। ब्रात्यः । द्वितीयाम् । रात्रिम् । ॥ ३ ॥

१ P P पन्थाम् । We with J Cr. २ See note 4, page 336. ३ B K वृश्चतेहु०. We with A B C D E K R S V D c Cs. ४ P विदुषाः ।

ऐनं वंशो गच्छति वशी वशिना भवति य एवं वेद ॥ ९ ॥

आ । एनम् । वंशः । गच्छति । वशी । वशिनाम् । भवति । ९ ॥ ९ ॥

यदेनमाहु ब्राह्म यथा ते निकामस्तथास्त्विति निकाममेव तेनाव रुद्धे १०

यत् । एनम् । आहु । ब्राह्म । यथा । ते । निऽकामः । तथा । अस्तु । इति । निऽकामम् ।

एव । तेन । अव । रुद्धे ॥ १० ॥

ऐनं निकामो गच्छति निकामे निकामस्य भवति य एवं वेद ॥ ११ ॥

आ । एनम् । निऽकामः । गच्छति । निऽकामे । निऽकामस्य । भवति । यः । एवम् ।

वेद ॥ ११ ॥

इति द्वितीयेनुवाके चतुर्थं पर्यायसूक्तम् ॥

तद् यस्यैवं विद्वान् ब्राह्म उद्धृतेष्वग्निष्वधिश्रितेऽग्निहोत्रेतिथिर्गृहानाग-
च्छेत् ॥ १ ॥

० । ब्राह्मः । उद्धृतेषु । अग्निषु । अधिऽश्रिते । अग्निऽहोत्रे । अतिथिः । गृहान् । आऽग-
च्छेत् ॥ १ ॥

स्वयमेनमभ्युदेत्य ब्रूयाद् ब्राह्म्याति सृज होष्यामीति ॥ २ ॥

स्वयम् । एनम् । अभिऽउदेत्य । ब्रूयात् । ब्राह्म । अति । सृज । होष्यामि । इति ॥ २ ॥

स चातिसृजेजुहुयान् चातिसृजेन जुहुयात् ॥ ३ ॥

सः । च । अतिऽसृजेत् । जुहुयात् । न । च । अतिऽसृजेत् । न । जुहुयात् ॥ ३ ॥

स य एवं विदुषा ब्राह्मेनातिसृष्टो जुहोति ॥ ४ ॥

सः । यः । एवम् । विदुषा । ब्राह्मेन । अतिऽसृष्टः । जुहोति ॥ ४ ॥

प्र पितृयार्ण पन्थां जानाति प्र देवयानम् ॥ ५ ॥

१ A B B̄ C D S̄ ऐनं वंशो ग०. E R एनं वंशो ग०. K̄ ऐनं वंशो ग०. Cs ऐनं वंशो ग०.
P J एनम् । वंशः । गच्छति । P̄ एनम् । वंशः । गच्छति । Cp आ । एनं । वंशः । ग० । K V ऐनं
वंशो. The weight of authority is certainly in favour of the antodatta. २ P P̄ J
omit आ । In those MSS. which omit the आ it is to be supplied from verse 7. We
with Cp. ३ P एनम् । ४ A D K K̄ V Cs P̄ जानाति. Dc जानाति changed to जानाति.
We with B B̄ C E R S̄ P J Cp.

प्र । पितृऽयानम् । पन्थाम् । जानाति । प्र । देवऽयानम् ॥ ५ ॥

न देवेष्वा वृश्चते हुतमस्य भवति ॥ ६ ॥

न । देवेषु । आ । वृश्चते । हुतम् । अस्य । भवति ॥ ६ ॥

पर्यस्यास्मिँल्लोक आयतनं शिष्यते य एवं विदुषा ब्रात्येनान्तिसृष्टो जुहोति ॥ ७ ॥

परि । अस्य । अस्मिन् । लोके । आऽयतनम् । शिष्यते । यः । एवम् । विदुषा । ब्रात्येन । अन्तिसृष्टः । जुहोति ॥ ७ ॥

अथ य एवं विदुषा ब्रात्येनान्तिसृष्टो जुहोति ॥ ८ ॥

अथ । यः । एवम् । विदुषा । ब्रात्येन । अन्तिसृष्टः । जुहोति ॥ ८ ॥

न पितृयाणं पन्थां जानाति न देवयानम् ॥ ९ ॥

न । पितृयानम् । पन्थाम् । जानाति । न । देवयानम् ॥ ९ ॥

आ देवेषु वृश्चते अहुतमस्य भवति ॥ १० ॥

आ । देवेषु । वृश्चते । अहुतम् । अस्य । भवति ॥ १० ॥

नास्यास्मिँल्लोक आयतनं शिष्यते य एवं विदुषा ब्रात्येनान्तिसृष्टो जुहोति ॥ ११ ॥

न । अस्य । अस्मिन् । लोके । आऽयतनम् । शिष्यते । यः । एवम् । विदुषा । ब्रात्येन । अन्तिसृष्टः । जुहोति ॥ ११ ॥

इति द्वितीयेनुवाके पञ्चमं पर्यायसूक्तम् ॥

तद् यस्यैवं विद्वान् ब्रात्य एकां रात्रिमतिथिर्गृहे वसति ॥ १ ॥

०। ब्रात्यः । एकाम् । रात्रिम् । अतिथिः । गृहे । वसति ॥ १ ॥

ये पृथिव्यां पुण्यां लोकास्तानेव तेनाव रुन्दे ॥ २ ॥

ये । पृथिव्याम् । पुण्याः । लोकाः । तान् । एव । तेन । अव । रुन्दे ॥ २ ॥

तद् यस्यैवं विद्वान् ब्रात्यो द्वितीयां रात्रिमतिथिर्गृहे वसति ॥ ३ ॥

०। ब्रात्यः । द्वितीयाम् । रात्रिम् । ॥ ३ ॥

१ P P पन्थाम् । We with J Cr. २ See note 4, page 336. ३ B K वृश्चतेहु०. We with A B C D E K R S V D c Cs. ४ P विदुषाः ।

ये अन्तरिक्षे पुण्यां लोकास्तानेव तेनाव रुन्दे ॥ ४ ॥

ये । अन्तरिक्षे । पुण्याः । १० ॥ ४ ॥

तद् यस्यैवं विद्वान् ब्रात्यस्तृतीयां रात्रिमतिथिर्गृहे वसति ॥ ५ ॥

० । ब्रात्यः । तृतीयां । रात्रिम् । १० ॥ ५ ॥

ये दिवि पुण्यां लोकास्तानेव तेनाव रुन्दे ॥ ६ ॥

ये । दिवि । पुण्याः । १० ॥ ६ ॥

तद् यस्यैवं विद्वान् ब्रात्यश्चतुर्थीं रात्रिमतिथिर्गृहे वसति ॥ ७ ॥

० । ब्रात्यः । चतुर्थीम् । रात्रिम् । अतिथिः । १० ॥ ७ ॥

ये पुण्यानां पुण्यां लोकास्तानेव तेनाव रुन्दे ॥ ८ ॥

ये । पुण्यानाम् । पुण्याः । १० ॥ ८ ॥

तद् यस्यैवं विद्वान् ब्रात्योपरिमिता रात्रीरतिथिर्गृहे वसति ॥ ९ ॥

तद् । यस्य । एवम् । विद्वान् । ब्रात्यः । अपरिमिताः । रात्रीः । अतिथिः । गृहे । वसति ॥ ९ ॥

य एवापरिमिताः पुण्यां लोकास्तानेव तेनाव रुन्दे ॥ १० ॥

ये । एव । अपरिमिताः । पुण्याः । लोकाः । तान् । एव । तेन । अव । रुन्दे ॥ १० ॥

अथ यस्याब्रात्यो ब्रात्यब्रुवो नामविभ्रत्यतिथिर्गृहानागच्छेत् ॥ ११ ॥

अथ । यस्य । अब्रात्यः । ब्रात्यऽब्रुवः । नामऽविभ्रती । अतिथिः । गृहान् । आऽगच्छेत् ॥ ११ ॥

कर्षेदेनं न चैनं कर्षेत् ॥ १२ ॥

कर्षेत् । एनम् । न । च । एनम् । कर्षेत् ॥ १२ ॥

अस्यै देवताया उदकं याचामीमां देवतां वासय इमामिमां देवता परि
वेवेष्मीत्येनं परि वेविष्यात् ॥ १३ ॥

अस्यै । देवतायै । उदकम् । याचामि । इमाम् । देवताम् । वासये । इमाम् । इमाम् ।
देवताम् । परि । वेवेष्मि । इति । एनम् । परि । वेविष्यात् ॥ १३ ॥

तस्यामेवास्य तद् देवतायां हुतं भवति य एवं वेद ॥ १४ ॥

१ C येत°. ABDK^{KK}SV Dc Cs ये अन्त°. We with BER. २ P °रि । ३ P
रात्रिः । ४ J वेवेष्मि ।

तस्याम् । एव । अस्य । तत् । देवतायाम् । हुतम् । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १४ ॥

इति द्वितीयेनुवाके षष्ठं पर्यायसूक्तम् ॥

स यत् प्राचीं दिशमनु व्यचलन्मारुतं शर्धो भूत्वानुव्यचिलन्मनोन्नादं
कृत्वा ॥ १ ॥

सः । यत् । प्राचीम् । दिशम् । अनु । विऽअचलत् । मारुतम् । शर्धः । भूत्वा । अनुऽव्यचि-
लत् । मनः । अन्नऽअदम् । कृत्वा ॥ १ ॥

मनसान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥ २ ॥

मनसा । अन्नऽअदेन । अन्नम् । अत्ति । यः । १० ॥ २ ॥

स यद् दक्षिणां दिशमनु व्यचलदिन्द्रो भूत्वानुव्यचिलद् बलमन्नादं
कृत्वा ॥ ३ ॥

०। यत् । दक्षिणाम् । दिशम् । अनु । विऽअचलत् । इन्द्रः । भूत्वा । अनुऽव्यचिलत् ।
बलम् । अन्नऽअदम् । कृत्वा ॥ ३ ॥

बलेनान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥ ४ ॥

बलेन । अन्नऽअदेन । अन्नम् । १० ॥ ४ ॥

स यत् प्रतीचीं दिशमनु व्यचलद् वरुणो राजा भूत्वानुव्यचिलदपोन्नादीः
कृत्वा ॥ ५ ॥

०। यत् । प्रतीचीम् । दिशम् । अनु । विऽअचलत् । वरुणः । राजा । भूत्वा । अनुऽव्यचि-
लत् । अपः । अन्नऽअदीः । कृत्वा ॥ ५ ॥

अङ्गिरन्नादीभिरन्नमत्ति य एवं वेद ॥ ६ ॥

अत्ऽभिः । अन्नऽअदीभिः । अन्नम् । १० ॥ ६ ॥

स यदुदीचीं दिशमनु व्यचलत् सोमो राजा भूत्वानुव्यचिलत् सप्तर्षिभि-
हुत आहुतिमन्नादीं कृत्वा ॥ ७ ॥

०। यत् । उदीचीम् । दिशम् । अनु । विऽअचलत् । सोमः । राजा । भूत्वा । अनुऽव्यचि-
लत् । सप्तर्षिभिः । हुते । आऽहुतिम् । अन्नऽअदीम् । कृत्वा ॥ ७ ॥

१ E °नो°. २ P °अदेन°. ३ P वि°. ४ A B C E K K R °दपो°. Dc °दपो° changed
to °दपो°. We with B D S V Cs. ५ P दिशम् । ६ A K °सप्तर्षिभि°.

आहुत्यान्नाद्यान्नमत्ति य एवं वेद ॥ ८ ॥

आऽहुत्या । अन्नऽअद्या । अन्नम् ॥ ८ ॥

स यद् भुवां दिशमनु व्यचलद् विष्णुर्भूत्वानुव्यचिलद् विराजमन्नादीं
कृत्वा ॥ ९ ॥

०। यत् । भुवाम् । दिशम् । अनु । विऽअचलत् । विष्णुः । भूत्वा । अनुऽव्यचिलत् ।

विऽराजम् । अन्नऽअदीम् । कृत्वा ॥ ९ ॥

विराजान्नाद्यान्नमत्ति य एवं वेद ॥ १० ॥

विऽराजा । अन्नऽअद्या । अन्नम् ॥ १० ॥

स यत् पशूननु व्यचलद् रुद्रो भूत्वानुव्यचिलदोषधीरन्नादीः कृत्वा ॥ ११ ॥

०। यत् । पशून् । अनु । विऽअचलत् । रुद्रः । भूत्वा । अनुऽव्यचिलत् । ओषधीः । अन्नऽ-

अदीः । कृत्वा ॥ ११ ॥

ओषधीभिरन्नादीभिरन्नमत्ति य एवं वेद ॥ १२ ॥

ओषधीभिः । अन्नऽअदीभिः । अन्नम् ॥ १२ ॥

स यत् पितृननु व्यचलद् यमो राजा भूत्वानुव्यचिलत् स्वधाकारमन्नादं
कृत्वा ॥ १३ ॥

०। यत् । पितृन् । अनु । विऽअचलत् । यमः । राजा । भूत्वा । अनुऽव्यचिलत् । स्वधाऽ-

कारम् । अन्नऽअदम् । कृत्वा ॥ १३ ॥

स्वधाकारेणान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥ १४ ॥

स्वधाऽकारेण । अन्नऽअदेन । अन्नम् ॥ १४ ॥

स यन्मनुष्या इ ननु व्यचलद् अग्निर्भूत्वानुव्यचिलत् स्वाहाकारमन्नादं
कृत्वा ॥ १५ ॥

०। यत् । मनुष्यानि । अनु । विऽअचलत् । अग्निः । भूत्वा । अनुऽव्यचिलत् । स्वाहाऽ-

कारम् । अन्नऽअदम् ॥ १५ ॥

स्वाहाकारेणान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥ १६ ॥

स्वाहाऽकारेण । अन्नऽअदेन ॥ १६ ॥

स यदूर्ध्वा दिशमनु व्यचलद् बृहस्पतिर्भूत्वानुव्यचिलद् वषट्कारमन्नादं
कृत्वा ॥ १७ ॥

०। यत् । ऊर्ध्वम् । दिशम् । अनु । विऽअचलत् । बृहस्पतिः । भूत्वा । अनुऽव्यचिलत् ।
वषट्कारम् । अन्नऽअदम् । ० ॥ १७ ॥

वषट्कारेणान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥ १८ ॥

वषट्कारेण । अन्नऽअदेन । ० ॥ १८ ॥

स यद् देवाननु व्यचलदीशानो भूत्वानुव्यचिलन्मन्युमन्नादं कृत्वा ॥ १९ ॥

०। यत् । देवान् । अनु । विऽअचलत् । ईशानः । भूत्वा । अनुऽव्यचिलत् । मन्युम् ।
अन्नऽअदम् । ० ॥ १९ ॥

मन्युनान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥ २० ॥

मन्युना । अन्नऽअदेन । ० ॥ २० ॥

स यत् प्रजा अनु व्यचलत् प्रजापतिर्भूत्वानुव्यचिलत् प्राणमन्नादं
कृत्वा ॥ २१ ॥

०। यत् । प्रजाः । अनु । विऽअचलत् । प्रजापतिः । भूत्वा । अनुऽव्यचिलत् । प्राणम् ।
अन्नऽअदम् । ० ॥ २१ ॥

प्राणेनान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥ २२ ॥

प्राणेन । अन्नऽअदेन । ० ॥ २२ ॥

स यत् सर्वानन्तर्देशाननु व्यचलत् परमेष्ठी भूत्वानुव्यचिलद् ब्रह्मान्ना-
दं कृत्वा ॥ २३ ॥

सः । यत् । सर्वान् । अन्तःऽदेशान् । अनु । विऽअचलत् । परमेऽस्थी । भूत्वा । अनुऽव्यचि-
लत् । ब्रह्म । अन्नऽअदम् । कृत्वा ॥ २३ ॥

ब्रह्माणान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥ २४ ॥

ब्रह्मणा । अन्नऽअदेन । अन्नम् । अत्ति । यः । एवम् । वेद ॥ २४ ॥

इति द्वितीयेनुवाके सप्तमं पर्यायसूक्तम् ॥

तस्य वात्यस्य ॥ १ ॥

तस्य । वात्यस्य ॥ १ ॥

सप्त प्राणाः सप्तापानाः सप्त व्यानाः ॥ २ ॥

सप्त । प्राणाः । सप्त । अपानाः । सप्त । विऽआनाः ॥ २ ॥

तस्य ब्राह्मस्य । योस्य प्रथमः प्राण ऊर्ध्वो नामायं सो अग्निः ॥ ३ ॥

०। यः । अस्य । प्रथमः । प्राणः । ऊर्ध्वः । नाम । अयम् । सः । अग्निः ॥ ३ ॥

तस्य ब्राह्मस्य । योस्य द्वितीयः प्राणः प्रौढो नामासौ स आदित्यः ॥ ४ ॥

०। अस्य । द्वितीयः । प्राणः । प्रऽऊढः । नाम । असौ । सः । आदित्यः ॥ ४ ॥

तस्य ब्राह्मस्य । योस्य तृतीयः प्राणोऽभ्युद्भो नामासौ स चन्द्रमाः ॥ ५ ॥

०। अस्य । तृतीयः । प्राणः । अभिऽऊढः । नाम । असौ । सः । चन्द्रमाः ॥ ५ ॥

तस्य ब्राह्मस्य । योस्य चतुर्थः प्राणो विभूर्नामायं स पर्वमानः ॥ ६ ॥

०। अस्य । चतुर्थः । प्राणः । विऽभूः । नाम । अयम् । सः । पर्वमानः ॥ ६ ॥

तस्य ब्राह्मस्य । योस्य पञ्चमः प्राणो योनिर्नाम ता इमा आपः ॥ ७ ॥

०। अस्य । पञ्चमः । प्राणः । योनिः । नाम । ताः । इमाः । आपः ॥ ७ ॥

तस्य ब्राह्मस्य । योस्य षष्ठः प्राणः प्रियो नाम त इमे पशवः ॥ ८ ॥

अस्य । षष्ठः । प्राणः । प्रियः । नाम । ते । इमे । पशवः ॥ ८ ॥

तस्य ब्राह्मस्य । योस्य सप्तमः प्राणोपरिमितो नाम ता इमाः प्रजाः ॥ ९ ॥

०। अस्य । सप्तमः । प्राणः । अपरिऽमितः । नाम । ताः । इमाः । प्रजाः ॥ ९ ॥

इति द्वितीयेनुवाके अष्टमं पर्यायसूक्तम् ॥

तस्य ब्राह्मस्य । योस्य प्रथमोऽपानः सा पौर्णमासी ॥ १ ॥

०। प्रथमः । अपानः । सा । पौर्णऽमासी ॥ १ ॥

तस्य ब्राह्मस्य । योस्य द्वितीयोऽपानः साष्टका ॥ २ ॥

०। द्वितीयः । अपानः । सा । अष्टका ॥ २ ॥

तस्य ब्राह्मस्य । योस्य तृतीयोऽपानः सामावास्या ॥ ३ ॥

०। तृतीयः । अपानः । सा । अमाऽवास्या ॥ ३ ॥

१ So we with all our authorities. See R.w. २ A B C D E R S C s °भ्यूढो. We with K K V and Dc, the last changing °भ्यूढो to °भ्यूढो. ३ P J Cp अभिऽऊढः ।. We with P. ४ D योनिर्नाम. ५ P ते । ६ P पश्वः ।. ७ B °मितौ. ८ A B R प्रथमोऽपानः. C °प्रथमोऽपानः.

तस्य ब्राह्मणस्य । योस्य चतुर्थोऽपानः सा अद्वा ॥ ४ ॥

०। चतुर्थः । अपानः । सा । अद्वा ॥ ४ ॥

तस्य ब्राह्मणस्य । योस्य पञ्चमोऽपानः सा दीक्षा ॥ ५ ॥

०। पञ्चमः । अपानः । सा । दीक्षा ॥ ५ ॥

तस्य ब्राह्मणस्य । योस्य षष्ठोऽपानः स यज्ञः ॥ ६ ॥

०। षष्ठः । अपानः । सः । यज्ञः ॥ ६ ॥

तस्य ब्राह्मणस्य । योस्य सप्तमोऽपानस्ता इमा दक्षिणाः ॥ ७ ॥

सप्तमः । अपानः । ताः । इमाः । दक्षिणाः ॥ ७ ॥

इति द्वितीयेनुवाके नवमं पर्यायसूक्तम् ॥

तस्य ब्राह्मणस्य । योस्य प्रथमो व्यानः सेयं भूमिः ॥ १ ॥

०। अस्य । प्रथमः । विऽआनः । सा । इयम् । भूमिः ॥ १ ॥

तस्य ब्राह्मणस्य । योस्य द्वितीयो व्यानस्तदन्तरिक्षम् ॥ २ ॥

०। अस्य । द्वितीयः । विऽआनः । तत् । अन्तरिक्षम् ॥ २ ॥

तस्य ब्राह्मणस्य । योस्य तृतीयो व्यानः सा द्यौः ॥ ३ ॥

०। अस्य । तृतीयः । विऽआनः । सा । द्यौः ॥ ३ ॥

तस्य ब्राह्मणस्य । योस्य चतुर्थो व्यानस्तानि नक्षत्राणि ॥ ४ ॥

०। अस्य । चतुर्थः । विऽआनः । तानि । नक्षत्राणि ॥ ४ ॥

तस्य ब्राह्मणस्य । योस्य पञ्चमो व्यानस्त ऋतवः ॥ ५ ॥

०। अस्य । पञ्चमः । विऽआनः । ते । ऋतवः ॥ ५ ॥

तस्य ब्राह्मणस्य । योस्य षष्ठो व्यानस्त आर्तवाः ॥ ६ ॥

०। अस्य । षष्ठः । विऽआनः । ते । आर्तवाः ॥ ६ ॥

तस्य ब्राह्मणस्य । योस्य सप्तमो व्यानः स संवत्सरः ॥ ७ ॥

०। यः । अस्य । सप्तमः । विऽआनः । सः । सम्वत्सरः ॥ ७ ॥

१ CR चतुर्थो०. २ AB^hBCR पञ्चमो०. We with DEK^mŠ^mV Dc Cs. ३ AB^hCK^mŠ^mR षष्ठो०. We with DEK^mŠ^mV Dc Cs. ४ AB^hBCKR सप्तमो०. We with DEK^mŠ^mV Dc Cs. ५ P ते । आर्तवः ।

तस्य ब्रात्यस्य । समानमर्थं परि यन्ति देवाः संवत्सरं वा एतद्वतवोऽनु-
परियन्ति ब्रात्यं च ॥ ८ ॥

समानम् । अर्थम् । परि । यन्ति । देवाः । समऽवत्सरम् । वै । एतत् । ऋतवः । अनुऽप-
रियन्ति । ब्रात्यम् । च ॥ ८ ॥

तस्य ब्रात्यस्य । यदादित्यमभिसंविशन्त्यमावास्यां चैव तत्पौर्णमासीं च ॥ ९ ॥

० । यत् । आदित्यम् । अभिऽसंविशन्ति । अमाऽवास्याम् । च । एव । तत् । पौर्णमा-
सीम् । च ॥ ९ ॥

तस्य ब्रात्यस्य । एकं तदेषाममृतत्वमित्याहुतिरेव ॥ १० ॥

एकम् । तत् । एषाम् । अमृतऽत्वम् । इति । आऽहुतिः । एव ॥ १० ॥

इति द्वितीयेनुवाके दशमं पर्यायसूक्तम् ॥

तस्य ब्रात्यस्य ॥ १ ॥

तस्य । ब्रात्यस्य ॥ १ ॥

यदस्य दक्षिणमक्ष्यसौ स आदित्यो यदस्य सव्यमक्ष्यसौ स चन्द्रमाः ॥ २ ॥

यत् । अस्य । दक्षिणम् । अक्षि । असौ । सः । आदित्यः । यत् । अस्य । सव्यम् । अक्षि ।
असौ । सः । चन्द्रमाः ॥ २ ॥

योस्य दक्षिणः कर्णोयं सो अग्नियोस्य सव्यः कर्णोयं स पर्वमानः ॥ ३ ॥

यः । अस्य । दक्षिणः । कर्णः । अयम् । सः । अग्निः । यः । अस्य । सव्यः । कर्णः । अ-
यम् । सः । पर्वमानः ॥ ३ ॥

अहोरात्रे नासिके दितिश्चादितिश्च शीर्षकपाले संवत्सरः शिरः ॥ ४ ॥

अहोरात्रे इति । नासिके इति । दितिः । च । आदितिः । च । शीर्षकपाले इति शीर्षक-
पाले । समऽवत्सरः । शिरः ॥ ४ ॥

अहो प्रत्यङ् ब्रात्यो रात्र्या प्राङ् नमो ब्रात्याय ॥ ५ ॥

अहो । प्रत्यङ् । ब्रात्यः । रात्र्या । प्राङ् । नमः । ब्रात्याय ॥ ५ ॥

द्वितीयेनुवाक एकादशं पर्यायसूक्तम् ॥

द्वितीयोनुवाकः ॥

इति पञ्चदशं काण्डं समाप्तम् ॥

कतिषुचित् कर्मसु शान्त्युदकं विहितम् । तेन हि आचमनप्रोक्षणावसेचनासेचनाप्लावनानि कर्तव्यानि भवन्ति । तच्छान्त्यु-
दकं कतिमिच्छिच्छान्तिनामकैः सूक्तैः कर्तव्यं भवति । तत् कांस्यपात्रे कर्तव्यम् । तथाकरणात्पूर्वम् “अतिष्ठो अपां वृषभः”
इति सूक्तेन अपोतिष्ठज्य अवकरं विसर्जयति । कांस्यपात्रे अपोवसिच्य ताभिस्तन्मध्यगतं मलं निर्गमयतीत्यर्थः । इति
सांप्रदायिकाः । सूत्रितं हि । “अतिष्ठो अपां वृषभ इत्यपोतिष्ठज्य” इति [कौ० १. ९] ॥

अतिष्ठो अपां वृषभोतिष्ठो अग्नयो दिव्याः ॥ १ ॥

अतिऽसृष्टः । अपाम् । वृषभः । अतिऽसृष्टाः । अग्नयः । दिव्याः ॥ १ ॥

रुजन् परिरुजन् मृणन् प्रमृणन् ॥ २ ॥

रुजन् । परिऽरुजन् । मृणन् । प्रऽमृणन् ॥ २ ॥

ओको मनोहा खनो निर्दाह आत्मदूषिस्तनूदूषिः ॥ ३ ॥

ओकः । मनऽहा । खनः । निऽदाहः । आत्मऽदूषिः । तनूऽदूषिः ॥ ३ ॥

इदं तमति सृजामि तं माभ्यवनिक्षि ॥ ४ ॥

इदम् । तम् । अति । सृजामि । तम् । मा । अभिऽअवनिक्षि ॥ ४ ॥

तेन तमभ्यतिसृजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥ ५ ॥

तेन । तम् । अभिऽअतिसृजामः । यः । अस्मान् । द्वेष्टि । यम् । वयम् । द्विष्मः ॥ ५ ॥

अपामग्रमसि समुद्रं वोभ्यवसृजामि ॥ ६ ॥

अपाम् । अग्रम् । असि । समुद्रम् । वः । अभिऽअवसृजामि ॥ ६ ॥

योऽस्वग्निरति तं सृजामि ओकं खनि तनूदूषिम ॥ ७ ॥

यः । अपऽसु । अग्निः । अति । तम् । सृजामि । ओकम् । खनिम् । तनूऽदूषिम ॥ ७ ॥

यो व आपोमिराविवेश स एष यद् वो घोरं तदेतत् ॥ ८ ॥

यः । वः । आपः । अग्निः । आऽविवेश । सः । एषः । यत् । वः । घोरम् । तत् । ए-
तत् ॥ ८ ॥

इन्द्रस्य व इन्द्रियेणाभि विञ्चेत् ॥ ९ ॥

१ P °हाः । २ C D K V १ for ३. We with ^hBE^mK^mR^mS^mDc Cs. ३ B C K V १
for ३. We with ^hBDE^mK^mR^mS^mDc Cs. ४ P तत् ।

इन्द्रस्य । वः । इन्द्रियेण । अग्नि । सिञ्चेत् ॥ ९ ॥

अरि॒प्रा आपो॒ अप॑ रि॒प्रम॒स्रत् ॥ १० ॥

अरि॒प्राः । आपः । अप॑ । रि॒प्रम् । अ॒स्रत् ॥ १० ॥

प्रा॒स्रदे॒नो वह॑न्तु प्र दु॒ष्वभ्य॑ वह॑न्तु ॥ ११ ॥

प्र । अ॒स्रत् । ए॒नः । वह॑न्तु । प्र । दुः॒ऽस्वभ्य॑म् । वह॑न्तु ॥ ११ ॥

शि॒वेन॑ मा॒ चक्षु॑षा पश्यतापः शि॒वया॑ त॒न्वोप॑ स्पृशत॒ त्वचं॑ मे ॥ १२ ॥

शि॒वेन॑ । मा॒ । चक्षु॑षा । प॒श्यत॒ । आ॒पः । शि॒वया॑ । त॒न्वा । उप॑ । स्पृ॒शत॒ । त्वचं॑म् । मे ॥ १२ ॥

शि॒वान॒ग्नीन॑प्सुषदो हवामहे मयि क्ष॒त्रं वर्च॑ आ ध॒त्त दे॒वीः ॥ १३ ॥

शि॒वान् । अ॒ग्नीन् । अ॒प्सुऽस॑दः । ह॒वाम॑हे । मयि॑ । क्ष॒त्रम् । वर्चः॑ । आ । ध॒त्त । दे॒वीः ॥ १३ ॥

इति प्रथमेनुवाके प्रथमं पर्यायसूक्तम् ॥

मरणं व्यसनं चैव बन्धनं च विशेषतः ।

प्रणिपातोन्मत्तता वा दैवोपहृतिरेव च ।

पुत्रादिघ्नननाशश्च गृहे दोषान् बहून्पि ।

एतानि सर्वाणि कानिचिद्वा तेषां मध्ये यथा शत्रोर्भवन्ति तथोद्देशेन यत् कर्म तद् अभिचारकर्म । एतन्नामकः कर्मविशेषः । तादृशस्याभिचारकर्मणः समाप्तौ अवशृथं ज्ञात्वा “निर्दुर्मण्यः” इति सूक्तेन सर्वौषधिभिर्नाम कैश्चिदोषधिविशेषैरात्मानम् अभिमृशति । तद् उक्तं कौशिकेन । “निर्दुर्मण्य इति संधाव्याभिमृशति” इति [कौ० ६. ३] ॥ अभिचारं कृत्वा कर्ता शान्तिमिमां करोतीत्यर्थः ॥

तथा उपनयनकर्मणि अनेन सूक्तेन कुङ्कुमचन्दनसर्वौषध्यादिना शरीरं समालभ्य आत्मानम् अभिमन्त्रयत आयुष्कामः । सूत्रितं हि । “निर्दुर्मण्य इति संधाव्य” इति [कौ० ७. ९] ॥

तथा चक्षुरादीन्द्रियदार्ढ्यकामः अरण्ये गत्वा अनेन सूक्तेन सर्वौषधिम् अभिमन्त्र्य अत्रुलोमं प्रलिम्पति । तथा च सूत्रम् । “निर्दुर्मण्य इति सर्वसुरभिचूर्णैररण्येऽप्रतीहारं प्रलिम्पति” इति [कौ० ७. ९] ॥

ओत्रं वाग् मनश्चक्षुर्दन्ता नासिका अन्यच्च सर्वे विकलेन्द्रियं दृढं भवति । यो विकलेन्द्रियस्तस्येदं कर्म ॥

निर्दु॑र्म॒ण्य॒ ऊ॒र्जा मधु॑मती॒ वाक् ॥ १ ॥

निः । दुः॒ऽअ॒र्म॒ण्यः । ऊ॒र्जा॑ । मधु॑ऽमती । वाक् ॥ १ ॥

मधु॑मती॒ स्थ मधु॑मती॒ वाचमु॑देयम् ॥ २ ॥

मधु॑ऽमतीः । स्थ । मधु॑ऽमतीम् । वाच॑म् । उ॒दे॒यम् ॥ २ ॥

१ P देवीः । २ None of our authorities have ऊ॒र्जाः । ३ B मधु॑मतीः. ४ P P J मधु॑ऽमती । J once had the visarga, but has subsequently removed it. We with Cp.

उपहृतो मे गोपा उपहृतो गोपीथः ॥ ३ ॥

उप०हृतः । मे । गोपाः । उप०हृतः । गोपीथः ॥ ३ ॥

सुश्रुतौ कर्णौ भद्रश्रुतौ कर्णौ भद्रं श्लोकं श्रूयासम् ॥ ४ ॥

सु०श्रुतौ । कर्णौ । भद्र०श्रुतौ । कर्णौ । भद्रम् । श्लोकम् । श्रूयासम् ॥ ४ ॥

सुश्रुतिश्च मोपश्रुतिश्च मा हासिष्ठां सौपर्णं चक्षुरजस्रं ज्योतिः ॥ ५ ॥

सु०श्रुतिः । च । मा । उप०श्रुतिः । च । मा । हासिष्ठाम् । सौपर्णम् । चक्षुः । अजस्रम् ।

ज्योतिः ॥ ५ ॥

ऋषीणां प्रस्तुरोसि नमोस्तु दैवाय प्रस्तराय ॥ ६ ॥

ऋषीणाम् । प्र०स्तरः । अ०सि । नमः । अ०स्तु । दैवाय । प्र०स्तराय ॥ ६ ॥

इति प्रथमेनुवाके द्वितीयं पर्यायसूक्तम् ॥ .

उपनयने “मूर्धाहं” “नाभिरहम्” इति सूक्ताभ्याम् आयुरभिष्टुत्यर्थं माणवक उच्यन्तम् आदित्यम् उपतिष्ठते । तद् उक्तं कौशिकेन । “मूर्धाहम् [१६. ३] विषासहिम् [१७. १] इत्युच्यन्तम् उपतिष्ठते” इत्यादि [कौ० ७. ९] ॥

मूर्धाहं रयीणां मूर्धा समानानां भूयासम् ॥ १ ॥

मूर्धा । अ०हम् । रयीणाम् । मूर्धा । समानानाम् । भूयासम् ॥ १ ॥

रुजश्च मा वेनश्च मा हासिष्ठां मूर्धा च मा विधर्मा च मा हासिष्ठाम् ॥ २ ॥

रुजः । च । मा । वेनः । च । मा । हासिष्ठाम् । मूर्धा । च । मा । वि०धर्मा । च । मा ।

हासिष्ठाम् ॥ २ ॥

उर्वश्च मा चमसश्च मा हासिष्ठां धर्ता च मा धरुणश्च मा हासिष्ठाम् ॥ ३ ॥

उर्वः । च । मा । चमसः । च । मा । हासिष्ठाम् । धर्ता । च । मा । धरुणः । च । मा ।

विमोकश्च मार्द्रपविश्च मा हासिष्ठामार्द्रदानुश्च मा मातरिश्वा च मा

हासिष्ठाम् ॥ ४ ॥

वि०मोकः । च । मा । आ०र्द्र०पविः । च । मा । हासिष्ठाम् । आ०र्द्र०दानुः । च । मा । मा-

तरिश्वा । च । मा । हासिष्ठाम् ॥ ४ ॥

बृहस्पतिर्म आत्मा नृमणा नाम हृद्यः ॥ ५ ॥

१ Cp °हु° 1. We with P P J. २ P सुश्रुतिः । ३ R S Cs प्रस्तुरो°. We with A B C D E K K V Dc. ४ P मा । ५ R S °दानुश्च.

बृहस्पतिः । मे । आत्मा । नृऽमनाः^१ । नाम । हृद्यः ॥ ५ ॥

असंतापं मे हृदयमुर्वी गव्यूतिः समुद्रो अस्मि विधर्मणा ॥ ६ ॥

असम्ऽतापम् । मे । हृदयम् । उर्वी । गव्यूतिः । समुद्रः । अस्मि । विऽधर्मणा ॥ ६ ॥

इति प्रथमेनुवाके तृतीयं पर्यायसूक्तम् ॥

“नाभिरहम्” इति सूक्तस्य पूर्वसूक्तेन सह उक्तो विनियोगः ॥

नाभिरहं रयीणां नाभिः समानानां भूयासम् ॥ १ ॥

नाभिः । अहम् । रयीणाम् । नाभिः । समानानाम् । भूयासम् ॥ १ ॥

स्वासदसि सूषा अमृतो मर्त्येष्वाम् ॥ २ ॥

सुऽआसत् । अस्मि । सुऽउषाः । अमृतः । मर्त्येषु । आ ॥ २ ॥

मा मां प्राणो हासीन्मो अपानो विहाय परां गात्र ॥ ३ ॥

मा । माम् । प्राणः । हासीत् । मो इति । अपानः । अवऽहाय । परा । गात्र ॥ ३ ॥

सूर्यो माहः पातन्निः पृथिव्या वायुरन्तरिक्षाद् यमो मनुष्येभ्यः सर-
स्वती पार्थिवेभ्यः ॥ ४ ॥

सूर्यः । मा । अहः । पातु । अग्निः । पृथिव्याः । वायुः । अन्तरिक्षात् । यमः । मनुष्येभ्यः ।
सरस्वती । पार्थिवेभ्यः ॥ ४ ॥

प्राणापानौ मा मां हासिष्टं मा जने प्र मेषि ॥ ५ ॥

प्राणापानौ । मा । मा । हासिष्टम् । मा । जने । प्र । मेषि ॥ ५ ॥

स्वस्त्यं^१ द्योषसो दोषसश्च सर्वं आपः सर्वगणो अशीय ॥ ६ ॥

स्वस्ति । अद्य । उषसः । दोषसः । च । सर्वः । आपः । सर्वऽगणः । अशीय ॥ ६ ॥

शक्ररी^१ स्थ पशवो मोषं स्पेषुर्मित्रावरुणौ मे प्राणापानावग्निर्मे दक्षं द-
धानु ॥ ७ ॥

१ P J °मनाः । २ K पूषा. E षूषा. ३ A B C E R C s P J C p मां. We with D K K S V D c P. ४ A B C E K R °नोवहाय. We with D K S V D c C s. ५ P मा । ६ A B C D E R S D c C s °स्त्यं^१ for °स्त्यं^१. K K V °स्त्वा^१. ७ A D E R C s °द्यो° (which means '१'). C K १. P C p अद्य । We with K S V D c. ८ P आपः । ९ P आशीय । १० B B शक्ररीः.

शर्करीः । स्थ । पशवः । मा । उप । स्थेषुः । मित्रावरुणौ । मे । प्राणापानौ । अग्निः ।
मे । दक्षम् । दधातु ॥ ७ ॥

प्रथमेनुवाके चतुर्थं पर्यायसूक्तम् ॥

इति प्रथमोनुवाकः ॥

दुःस्वप्नदर्शने शान्तावेतत् पर्यायसूक्तं विनियुज्यते । तथा । “विद्म ते स्वप्न” इत्येकेन पर्यायेण दुःस्वप्नं दृष्ट्वा मुखं विमार्ष्टि ॥
तथा अतिघोरं दुःस्वप्नं दृष्ट्वा अनेन सूक्तेन मैथ्रधान्यं पुरोडाशं जुहोति ॥
तथा “विद्म ते स्वप्न” इति सूक्तेन दुःस्वप्नं दृष्ट्वा पार्श्वेन द्वितीयेन भूयते । येन पार्श्वेन दुःस्वप्नो दृष्टस्ततोन्त्येन पार्श्वेन
शेत इत्यर्थः ॥

तथा अनेन सूक्तेन अन्नं स्वप्ने दृष्ट्वा निरीक्षते ॥

तद् उक्तं कौशिकेन । “विद्म ते स्वप्नेति सर्वेषाम् अप्ययः” इति [कौ० ५. १०] ॥

विद्म ते स्वप्न जनित्रं ग्राह्याः पुत्रोसि यमस्य करणः ॥ १ ॥

विद्म । ते । स्वप्न । जनित्रम् । ग्राह्याः । पुत्रः । असि । यमस्य । करणः ॥ १ ॥

अन्तकोसि मृत्युरसि ॥ २ ॥

अन्तकः । असि । मृत्युः । असि ॥ २ ॥

तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्म स नः स्वप्न दुर्ध्वस्यात् पाहि ॥ ३ ॥

तम् । त्वा । स्वप्न । तथा । सम् । विद्म । सः । नः । स्वप्न । दुःऽस्वप्न्यात् । पाहि ॥ ३ ॥

विद्म ते स्वप्न जनित्रं निर्धूत्याः पुत्रोसि यमस्य करणः ॥ ४ ॥

०। जनित्रम् । निःऽधूत्याः । पुत्रः ॥ ४ ॥

विद्म ते स्वप्न जनित्रमभूत्याः पुत्रोसि ॥ ५ ॥

०। जनित्रम् । अभूत्याः । पुत्रः ॥ ५ ॥

विद्म ते स्वप्न जनित्रं निर्भूत्याः पुत्रोसि ॥ ६ ॥

०। जनित्रम् । निःऽभूत्याः । पुत्रः ॥ ६ ॥

विद्म ते स्वप्न जनित्रं पराभूत्याः पुत्रोसि ॥ ७ ॥

०। जनित्रम् । पराऽभूत्याः । पुत्रः ॥ ७ ॥

विद्म ते स्वप्न जनित्रं देवजामीनां पुत्रोसि यमस्य करणः ॥ ८ ॥

वि॒द्य । ते । स्व॒म् । ज॒नि॒त्रम् । दे॒वऽज॒ामी॒नाम् । पु॒त्रः । अ॒सि॒ । य॒मस्य॑ । क॒रणः ॥ ८ ॥

अ॒न्त॒को॒सि मृ॒त्यु॒र॒सि ॥ ९ ॥

अ॒न्त॒कः । अ॒सि॒ । मृ॒त्युः । अ॒सि॒ ॥ ९ ॥

तं त्वा॑ स्व॒म् तथा॑ सं वि॒द्य स नः॑ स्व॒म् दु॒र्घ॒भ्यात् पा॒हि ॥ १० ॥

तम् । त्वा॑ । स्व॒म् । तथा॑ । स॒म् । वि॒द्य । सः । नः॑ । स्व॒म् । दुः॒ऽस्व॒भ्यात् । पा॒हि ॥ १० ॥

इति द्वितीयेनुवाके प्रथमं पर्यायसूक्तम् ॥

अभिचारकर्मणि “अजैष्म” इत्यादिपर्यायसूक्तचतुष्टयेन शत्रुषु पाशान् बद्धाभिमन्त्र्य निखनति ॥

तथा तत्रैव कर्मणि अनेन पर्यायचतुष्टयेन “अगन्म स्वः” इति अवसानद्वयवर्जितेन पदेपदे पाशान् वृश्चति ॥

तथा तत्रैव कर्मणि अनेन अवसानद्वयवर्जितेन अधिपाशान् बाधकान् शङ्कन् संक्षुब्धं ब्रष्ट्रेभ्यस्यति ॥

तथा तत्रैव कर्मणि एतैश्चतुर्भिः पर्यायैः “अगन्म स्वः” इत्यवसानद्वयवर्जितै रक्तशालिक्षीरौदनम् अभिमन्त्र्य ददाति ॥

तथा तत्रैव कर्मणि उक्तैरेव पर्यायैर्वृषभं संपातवन्तं कृत्वा शत्रुगृहान् अभि स्रजति ॥

तथा तत्रैव कर्मणि उक्तैः पर्यायैर्गतेर्ध्मावन्तरेणावलेखनीं स्थाणौ निबध्य द्वादशरात्रं संपातान् आनयति ॥

सूत्रितं हि “अजैष्मेत्यधिपाशान् आदधाति । पदेपदे पाशान् वृश्चति । अधिपाशान् बाधकां छङ्कूस्तान् संक्षुब्धं संनह्य ब्रष्ट्रेभ्यस्यति । अशिशिषोः क्षीरौदनादीनि त्रीणि । गतेर्ध्मावन्तरेणावलेखनीं स्थाणौ निबध्य द्वादशरात्रं संपातान् अभ्यतिनयति” इति [कौ० ६. ३] ॥

“अगन्म स्वः” इत्यवसानद्वयेन आदित्यम् ईक्षते सर्वेषु तन्त्रेषु । तदुक्तं कौशिकेन । “अगन्म स्वरित्यादित्यमीक्षते” इति [कौ० १. ६] ॥

अ॒जैष्म॑द्यास॒नामा॑द्याभू॒माना॑गसो व॒यम् ॥ १ ॥

अ॒जैष्म॑ । अ॒द्य । अ॒स॒ना॒मा । अ॒द्य । अ॒भू॒म । अ॒ना॒ग॒सः । व॒यम् ॥ १ ॥

उ॒षो य॒स्माद् दु॒र्घ॒भ्याद॒भैष्मा॑प॒ तदु॑च्छ॒तु ॥ २ ॥

उ॒षः । य॒स्मात् । दुः॒ऽस्व॒भ्यात् । अ॒भैष्म॑ । अ॒प । तत् । उ॒च्छ॒तु ॥ २ ॥

द्वि॒ष॒ते तत् परा॑ वह॒ श॒र्प॒ते तत् परा॑ वह ॥ ३ ॥

द्वि॒ष॒ते । तत् । परा॑ । वह॒ । श॒र्प॒ते । तत् । परा॑ । वह॒ ॥ ३ ॥

यं द्वि॒ष्मो यच्च॑ नो द्वेष्टि॒ तस्मा॑ ए॒नद् ग॑म॒यामः॑ ॥ ४ ॥

यम् । द्वि॒ष्मः । यत् । च॒ । नः॑ । द्वेष्टि॑ । तस्मै॑ । ए॒न॒त् । ग॒म॒या॒मः ॥ ४ ॥

उ॒षा दे॒वी वा॒चा सं॒वि॒दा॒ना वाग् दे॒व्यु॒षसा॑ सं॒वि॒दा॒ना ॥ ५ ॥

१ B B E D R S Dc दुःष्व०. We with A C K K V. २ B R S Dc दुःष्व०. ३ So we with all our authorities. See R.w. ४ P ए॒न॒म् । ५ D दु॒व्यु॒ष०. A B B R Dc Cs दु॒व्यु॒ष०. C E K K S V दु॒व्यु॒ष०.

उषाः । देवी । वाचा । सम्ऽविदाना । वाक् । देवी । उपसा । सम्ऽविदाना ॥ ५ ॥

उषस्पतिर्वाचस्पतिना संविदानो वाचस्पतिरुषस्पतिना संविदानः ॥ ६ ॥

उषः । पतिः । वाचः । पतिना । सम्ऽविदानः । वाचः । पतिः । उषः । पतिना । सम्ऽविदानः ॥ ६ ॥

तेऽमुष्मै परा वहन्वरायान् दुर्णाम्नः सदान्वाः ॥ ७ ॥

ते । अमुष्मै । परा । वहन्तु । अरायान् । दुःऽनाम्नः । सदान्वाः ॥ ७ ॥

कुम्भीका दूषीकाः पीयकान् ॥ ८ ॥

कुम्भीकाः । दूषीकाः । पीयकान् ॥ ८ ॥

जाग्रदुष्वेभ्यं स्वप्नेदुष्वेभ्यम् ॥ ९ ॥

जाग्रत्ऽदुःस्वप्नम् । स्वप्नेऽदुःस्वप्नम् ॥ ९ ॥

अनागमिष्यतो वरानवित्तेः संकल्पानमुच्या द्रुहः पाशान् ॥ १० ॥

अनागमिष्यतः । वरान् । अवित्तेः । सम्ऽकल्पान् । अमुच्योः । द्रुहः । पाशान् ॥ १० ॥

तदमुष्मा अग्ने देवाः परा वहन्तु वधिर्यथासद् विथुरो न साधुः ॥ ११ ॥

तत् । अमुष्मै । अग्ने । देवाः । परा । वहन्तु । वधिर्यथा । असत् । विथुरः । न । साधुः ॥ ११ ॥

इति द्वितीयेनुवाके द्वितीयं पर्यायसूक्तम् ॥

तेनैनं विध्याम्यभूत्यैनं विध्यामि निर्भूत्यैनं विध्यामि पराभूत्यैनं विध्यामि
ग्राह्यैनं विध्यामि तमसैनं विध्यामि ॥ १ ॥

तेन । एनम् । विध्यामि । अभूत्या । एनम् । विध्यामि । निःऽभूत्या । एनम् । विध्यामि ।
पराऽभूत्या । एनम् । विध्यामि । ग्राह्या । एनम् । विध्यामि । तमसा । एनम् । वि-
ध्यामि ॥ १ ॥

देवानामेनं घोरैः क्रूरैः प्रैषैरभिप्रेष्यामि ॥ २ ॥

देवानाम् । एनम् । घोरैः । क्रूरैः । प्रऽपैः । अभिऽप्रेष्यामि ॥ २ ॥

१ B V १ for ३. २ B E R Dc °दुःस्वप्न°. We with A B C D K K̄ S̄ V C s P P̄ J C P.
३ P °चाः । ४ R w read °सद्विथुरो. All our authorities have °सद्विथुरो. R w's MSS.
also have the same accent here as our authorities (vide Whitney's Index).

वैश्वानरस्यैनं दंष्ट्रयोरपि दधामि ॥ ३ ॥

वैश्वानरस्य । एनम् । दंष्ट्रयोः । अपि । दधामि ॥ ३ ॥

एवानेवाव सा गरत् ॥ ४ ॥

एव । अनेव । अव । सा । गरत् ॥ ४ ॥

योऽस्मान् द्वेष्टि तमात्मा द्वेष्टु यं वयं द्विष्मः स आत्मानं द्वेष्टु ॥ ५ ॥

यः । अस्मान् । द्वेष्टि । तम् । आत्मा । द्वेष्टु । यम् । वयम् । द्विष्मः । सः । आत्मानम् ।

द्वेष्टु ॥ ५ ॥

निर्द्विषन्तं दिवो निः पृथिव्या निरन्तरिक्षाद् भजाम ॥ ६ ॥

निः । द्विषन्तम् । दिवः । निः । पृथिव्याः । निः । अन्तरिक्षात् । भजाम ॥ ६ ॥

सुयामंश्चाक्षुषे ॥ ७ ॥

सुयामनै । चाक्षुष ॥ ७ ॥

इदमहमामुष्यायणेऽमुष्याः पुत्रे दुःस्वप्नं मृजे ॥ ८ ॥

इदम् । अहम् । आमुष्यायणे । अमुष्याः । पुत्रे । दुःस्वप्नम् । मृजे ॥ ८ ॥

यददोऽदो अभ्यगच्छन् यद् दोषा यत् पूर्वा रात्रिम् ॥ ९ ॥

यत् । अदःऽअदः । अभिऽअगच्छन् । यत् । दोषा । यत् । पूर्वाम् । रात्रिम् ॥ ९ ॥

यजाग्रद् यत् सुप्तो यद् दिवा यन्नक्तम् ॥ १० ॥

यत् । जाग्रत् । यत् । सुप्तः । यत् । दिवा । यत् । नक्तम् ॥ १० ॥

यदहरहरभिगच्छामि तस्मादेनमव दये ॥ ११ ॥

यत् । अहःऽअहः । अभिऽअगच्छामि । तस्मात् । एनम् । अव । दये ॥ ११ ॥

तं जहि तेन मन्दस्व तस्य पृष्टीरपि शृणीहि ॥ १२ ॥

तम् । जहि । तेन । मन्दस्व । तस्य । पृष्टीः । अपि । शृणीहि ॥ १२ ॥

१ C V यो१०. २ B S चाक्षुषः. ३ P यामम् । We with P J C P. ४ B C E K R Dc Cs दुःस्वप्नं. We with A B D K S V. ५ All our authorities have °च्छन् distinctly. R w's MSS. too have, it appears from the Index, the same reading. The emendation to °च्छम् made by R w does not appear to be quite necessary, though at first sight desirable. ६ B B E यद्दिवा. ७ R S Cs दयेत्. ८ C K K V Cs P J C P °ष्टी०. We with A B D E R S Dc P.

स मा जीवीत् तं प्राणो जहातु ॥ १३ ॥

सः । मा । जीवीत् । तम् । प्राणः । जहातु ॥ १३ ॥

इति द्वितीयेनुवाके तृतीयं पर्यायसूक्तम् ॥

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरिस्माकं
यज्ञोऽस्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ॥ १ ॥

जितम् । अस्माकम् । उद्भिन्नम् । अस्माकम् । मृतम् । अस्माकम् । तेजः । अस्माकम् ।
ब्रह्म । अस्माकम् । स्वरिः । अस्माकम् । यज्ञः । अस्माकम् । पशवः । अस्माकम् । प्रजाः ।
अस्माकम् । वीराः । अस्माकम् ॥ १ ॥

तस्मादमुं निर्भजामोमुमासुष्यायणमुष्याः पुत्रमसौ यः ॥ २ ॥

तस्मात् । अमुम् । निः । भजामः । अमुम् । आमुष्यायणम् । अमुष्याः । पुत्रम् । असौ ।
यः ॥ २ ॥

स ग्राह्याः पाशान्मा मोचि ॥ ३ ॥

सः । ग्राह्याः । पाशात् । मा । मोचि ॥ ३ ॥

तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्च पादयामि ॥ ४ ॥

तस्य । इदम् । वर्चः । तेजः । प्राणम् । आयुः । नि । वेष्टयामि । इदम् । एनम् । अध-
राञ्चम् । पादयामि ॥ ४ ॥

जितम् ०।० । स निर्ऋत्याः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ५ ॥

०। सः । निःऋत्याः । पाशात् । ० ॥ ५ ॥

जितम् ०।० । सोभूत्याः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ६ ॥

०। सः । अभूत्याः । पाशात् । ० ॥ ६ ॥

जितम् ०।० । स निर्भूत्याः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ७ ॥

०। सः । निःभूत्याः । पाशात् । ० ॥ ७ ॥

जितम् ०।० । स पराभूत्याः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ८ ॥

०। सः । पराभूत्याः । पाशात् । ० ॥ ८ ॥

जितम् ०।० । स देवजामीनां पाशान्मा मोचि । ० ॥ ९ ॥

०। सः । देवजामीनाम् । पाशात् । ० ॥ ९ ॥

जितम् ०।० । स बृहस्पतेः पाशान्मा मोचि । ० ॥ १० ॥

०। सः । बृहस्पतेः । पाशात् । ० ॥ १० ॥

जितम् ०।० । स प्रजापतेः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ११ ॥

०। सः । प्रजापतेः । पाशात् । ० ॥ ११ ॥

जितम् ०।० । स ऋषीणां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १२ ॥

०। सः । ऋषीणाम् । पाशात् । ० ॥ १२ ॥

जितम् ०।० । स आर्षेयाणां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १३ ॥

०। सः । आर्षेयाणाम् । पाशात् । ० ॥ १३ ॥

जितम् ०।० । सोङ्गिरसां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १४ ॥

०। सः । अङ्गिरसाम् । पाशात् । ० ॥ १४ ॥

जितम् ०।० । स आङ्गिरसानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १५ ॥

०। सः । आङ्गिरसानाम् । पाशात् । ० ॥ १५ ॥

जितम् ०।० । सोथर्वणां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १६ ॥

०। सः । अथर्वणाम् । पाशात् । ० ॥ १६ ॥

जितम् ०।० । स आथर्वणानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १७ ॥

०। सः । आथर्वणानाम् । पाशात् । ० ॥ १७ ॥

जितम् ०।० । स वनस्पतीनां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १८ ॥

०। सः । वनस्पतीनाम् । पाशात् । ० ॥ १८ ॥

जितम् ०।० । स वानस्पत्यानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १९ ॥

०। सः । वानस्पत्यानाम् । पाशात् । ० ॥ १९ ॥

जितम् ०।० । स ऋतूनां पाशान्मा मोचि । ० ॥ २० ॥

०। सः । ऋतूनाम् । पाशात् । ० ॥ २० ॥

१ ABBCDEK^mKR^mSPJ ऋषीणां. R.w's MSS. had the same accent. Dc स ऋषीणां changed to सषीणां. We with Cs P V.

जितम् ०।० । स आर्तवानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ २१ ॥

०। सः । आर्तवानाम् । पाशात् । ० ॥ २१ ॥

जितम् ०।० । स मासानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ २२ ॥

०। सः । मासानाम् । पाशात् । ० ॥ २२ ॥

जितम् ०।० । सोर्धमासानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ २३ ॥

०। सः । अर्धमासानाम् । पाशात् । ० ॥ २३ ॥

जितम् ०।० । सोहोरात्रयोः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २४ ॥

०। सः । अहोरात्र्योः । पाशात् । ० ॥ २४ ॥

जितम् ०।० । सोहोः संयतोः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २५ ॥

०। सः । अहोः । सम्यतोः । पाशात् । ० ॥ २५ ॥

जितम् ०।० । स द्यावापृथिव्योः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २६ ॥

०। सः । द्यावापृथिव्योः । पाशात् । ० ॥ २६ ॥

जितम् ०।० । स इन्द्राभ्योः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २७ ॥

०। सः । इन्द्राभ्योः । पाशात् । ० ॥ २७ ॥

जितम् ०।० । स मित्रावरुणयोः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २८ ॥

०। सः । मित्रावरुणयोः । पाशात् । ० ॥ २८ ॥

जितम् ०।० । स राज्ञो वरुणस्य पाशान्मा मोचि । ० ॥ २९ ॥

०। सः । राज्ञः । वरुणस्य । पाशात् । ० ॥ २९ ॥

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरिस्माकं

यज्ञोऽस्माकं पशवोऽस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ॥ ३० ॥

०। अस्माकम् । ऋतम् । अस्माकम् । तेजः । अस्माकम् । ब्रह्म । अस्माकम् । स्वः । अस्माकम् । यज्ञः । अस्माकम् । पशवः । अस्माकम् । प्रजाः । अस्माकम् । वीराः । अस्माकम् ॥ ३० ॥

तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुधायणमुध्याः पुत्रमसौ यः ॥ ३१ ॥

तस्मात् । अमुम् । निः । भजामः । अमुम् । आमुधायणम् । अमुध्याः । पुत्रम् । असौ ।

यः ॥ ३१ ॥

स मृत्योः पङ्क्तिं शात् पाशान्मा मोचि ॥ ३२ ॥

सः । मृत्योः । पङ्क्तिं शात् । पाशात् । मा । मोचि ॥ ३२ ॥

तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्च पादयामि ॥ ३३ ॥

तस्य । इदम् । वर्चः । तेजः । प्राणम् । आयुः । नि । वेष्टयामि । इदम् । एनम् । अध-
राञ्चम् । पादयामि ॥ ३३ ॥

इति द्वितीयेनुवाके चतुर्थं पर्यायसूक्तम् ॥

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमभ्यष्टिं विश्वाः पृतना अरातीः ॥ १ ॥

जितम् । अस्माकम् । उत्ऽभिन्नम् । अस्माकम् । अभि । अस्थाम् । विश्वाः । पृतनाः ।
अरातीः ॥ १ ॥

तद्गिराह तद् सोम आह पूषा मा धात् सुकृतस्य लोके ॥ २ ॥

तद् । अग्निः । आह । तद् । ऊं इति । सोमः । आह । पूषा । मा । धात् । सुऽकृतस्य ।
लोके ॥ २ ॥

अगन्म स्वर्गः स्वरिगन्म सं सूर्यस्य ज्योतिषागन्म ॥ ३ ॥

अगन्म । स्वर्गः । स्वरिगन्म । सं । सूर्यस्य । ज्योतिषा । अगन्म ॥ ३ ॥

वस्योभूयाय वसुमान् यज्ञो वसु वंशिषीय वसुमान् भूयासं वसु मयि
धेहि ॥ ४ ॥

वस्यऽभूयाय । वसुऽमान् । यज्ञः । वसु । वंशिषीय । वसुऽमान् । भूयासम् । वसु ।
मयि । धेहि ॥ ४ ॥

द्वितीयेनुवाके पञ्चमं पर्यायसूक्तम् ॥

द्वितीयोनुवाकः ॥

इति षोडशं काण्डं समाप्तम् ॥

The Second Paryāya of the Second Anuvāka of the Eleventh Kāṇḍa divided into Seventy two Avasānas according to the instructions contained in the Sarvānukramanikā quoted in the Critical Notice (See Vol. I. page 20).

ततश्चैनमन्येन शीर्ष्णा प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ॥ १ ॥
ततः । च । एनम् । अन्येन । शीर्ष्णा । प्रऽआशीः । येन । च । एतम् । पूर्वं । ऋषयः ।
प्रऽआश्नन् ॥ १ ॥

ज्येष्ठतस्ते प्रजा मरिष्यतीत्येनमाह ॥ २ ॥
ज्येष्ठतः । ते । प्रऽजा । मरिष्यति । इति । एनम् । आह ॥ २ ॥

तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ॥ ३ ॥
तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । पराञ्चम् । न । प्रत्यञ्चम् ॥ ३ ॥

बृहस्पतिना शीर्ष्णा ॥ ४ ॥
बृहस्पतिना । शीर्ष्णा ॥ ४ ॥

तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् ॥ ५ ॥
तेन । एनम् । प्र । आशिषम् । तेन । एनम् । अजीगमम् ॥ ५ ॥

एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ॥ ६ ॥
एषः । वै । ओदनः । सर्वाङ्गः । सर्वपरुः । सर्वतनूः ॥ ६ ॥

सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ७ ॥
सर्वाङ्गः । एव । सर्वपरुः । सर्वतनूः । सम् । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ७ ॥

ततश्चैनमन्याभ्यां श्रोत्राभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ॥ ८ ॥
एनम् । अन्याभ्याम् । श्रोत्राभ्याम् । प्रऽआशीः । याभ्याम् । च । १० ॥ ८ ॥

बधिरो भविष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ॥ ९ ॥
बधिरः । भविष्यति । इति । १० ॥ ९ ॥

द्यावापृथिवीभ्या श्रोत्राभ्याम् ॥ १० ॥

द्यावापृथिवीभ्याम् । श्रोत्राभ्याम् ॥ १० ॥

ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम् । एष वा ओदुनः सर्वाङ्गः
सर्वपरुः सर्वतनूः ।

सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ११ ॥

ताभ्याम् । एनम् । प्र । आशिषम् । ताभ्याम् । एनम् । १००० ॥ ११ ॥

ततश्चैनमन्याभ्यामक्षीभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ॥ १२ ॥

°एनम् । अन्याभ्याम् । अक्षीभ्याम् । प्रऽआशीः । याभ्याम् । च । १० ॥ १२ ॥

अन्धो भविष्यसीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् १३

अन्धः । भविष्यसि । इति । १०० ॥ १३ ॥

सूर्याचन्द्रमसाभ्यामक्षीभ्याम् ॥ १४ ॥

सूर्याचन्द्रमसाभ्याम् । अक्षीभ्याम् ॥ १४ ॥

ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम् । एष वा ओदुनः सर्वाङ्गः
सर्वपरुः सर्वतनूः ।

सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १५ ॥

ताभ्याम् । एनम् । प्र । आशिषम् । ताभ्याम् । एनम् । १००० ॥ १५ ॥

ततश्चैनमन्येन मुखेन प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ॥ १६ ॥

°एनम् । अन्येन । मुखेन । प्रऽआशीः । येन । च । १० ॥ १६ ॥

मुखतस्ते प्रजा मरिष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न
प्रत्यञ्चम् ॥ १७ ॥

मुखतः । ते । प्रऽजा । मरिष्यति । इति । १०० ॥ १७ ॥

ब्रह्मणा मुखेन ॥ १८ ॥

ब्रह्मणा । मुखेन ॥ १८ ॥

तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् । एष वा ओदुनः सर्वाङ्गः सर्व-
परुः सर्वतनूः ।

सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १९ ॥

तेन । ए॒नम् । प्र । आ॒शि॒षम् । तेन । ए॒नम् ॥ १९ ॥

त॒तश्चैन॒मन्य॒या जि॒ह्वा प्रा॒शीर्य॒या चै॒तं पू॒र्व ऋ॒षयः॒ प्राश्न॑न् ॥ २० ॥

°ए॒नम् । अ॒न्यया । जि॒ह्वा । प्र॒ऽआ॒शीः । य॒या । च । १० ॥ २० ॥

जि॒ह्वा ते॒ मरि॒ष्यती॒त्ये॒नमा॒ह । तं वा अ॒हं ना॒र्वाञ्च॒ न परा॑ञ्च॒ न प्र॒त्यञ्च॑म् २१
जि॒ह्वा । ते । म॒रि॒ष्य॒ति । इति॑ ॥ १०० ॥ २१ ॥

अ॒ग्नेर्जि॒ह्वा ॥ २२ ॥

अ॒ग्नेः । जि॒ह्वा ॥ २२ ॥

त॒थैनं॒ प्रा॒शिषं॒ तथैन॑मजीगमम् । ए॒ष वा ओ॒दुनः॒ सर्वा॑ङ्गः॒ सर्व॑-
प॒रुः सर्व॑तनूः ।

सर्वा॑ङ्ग ए॒व सर्व॑प॒रुः सर्व॑तनूः॒ सं भ॑वति॒ य ए॒वं वे॒द ॥ २३ ॥
त॒या । ए॒नम् । प्र । आ॒शि॒षम् । त॒या । ए॒नम् ॥ १००० ॥ २३ ॥

त॒तश्चैन॒मन्यै॒र्दन्तैः॒ प्रा॒शीर्यैश्चै॒तं पू॒र्व ऋ॒षयः॒ प्राश्न॑न् ॥ २४ ॥
°ए॒नम् । अ॒न्यैः । द॒न्तैः । प्र॒ऽआ॒शीः । यैः । च । १० ॥ २४ ॥

द॒न्तास्ते॒ श॒त्स्यन्ती॒त्ये॒नमा॒ह । तं वा अ॒हं ना॒र्वाञ्च॒ न परा॑ञ्च॒ न
प्र॒त्यञ्च॑म् ॥ २५ ॥

द॒न्ताः । ते । श॒त्स्य॒न्ति । इति॑ ॥ १०० ॥ २५ ॥

ऋ॒तुभि॒र्दन्तैः॒ ॥ २६ ॥

ऋ॒तुभिः॒ । द॒न्तैः ॥ २६ ॥

तैरे॒नं प्रा॒शिषं॒ तैरे॑नमजीगमम् । ए॒ष वा ओ॒दुनः॒ सर्वा॑ङ्गः॒ सर्व॑प॒रुः सर्व॑तनूः ।
सर्वा॑ङ्ग ए॒व सर्व॑प॒रुः सर्व॑तनूः॒ सं भ॑वति॒ य ए॒वं वे॒द ॥ २७ ॥

तैः । ए॒नम् । प्र । आ॒शि॒षम् । तैः । ए॒नम् ॥ १००० ॥ २७ ॥

त॒तश्चैन॒मन्यैः॒ प्रा॒णापा॒नैः प्रा॒शीर्यैश्चै॒तं पू॒र्व ऋ॒षयः॒ प्राश्न॑न् ॥ २८ ॥
°ए॒नम् । अ॒न्यैः । प्रा॒णापा॒नैः । प्र॒ऽआ॒शीः । यैः । च । १० ॥ २८ ॥

प्रा॒णापा॒नास्त्वा॒ हा॒स्यन्ती॒त्ये॒नमा॒ह । तं वा अ॒हं ना॒र्वाञ्च॒ न परा॑ञ्च॒ न
प्र॒त्यञ्च॑म् ॥ २९ ॥

प्रा॒णापा॒नाः । त्वा । हा॒स्य॒न्ति । इति॑ ॥ १०० ॥ २९ ॥

सप्तर्षिभिः प्राणापानैः ॥ ३० ॥

सप्तर्षिभिः । प्राणापानैः ॥ ३० ॥

तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् । एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः
सर्वतनूः । सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ३१ ॥

तैः । एनम् । प्र । आशिषम् । तैः । एनम् । १००० ॥ ३१ ॥

ततश्चैनमन्येन व्यचसा प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ॥ ३२ ॥

० एनम् । अन्येन । व्यचसा । प्रऽआशीः । येन । च । १० ॥ ३२ ॥

राजयक्ष्मस्त्वा हनिष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं
न प्रत्यञ्चम् ॥ ३३ ॥

राजऽयक्ष्मः । त्वा । हनिष्यति । इति । १०० ॥ ३३ ॥

अन्तरिक्षेण व्यचसा ॥ ३४ ॥

अन्तरिक्षेण । व्यचसा ॥ ३४ ॥

तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् । एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः
सर्वतनूः । सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ३५ ॥

तेन । एनम् । प्र । आशिषम् । तेन । एनम् । १००० ॥ ३५ ॥

ततश्चैनमन्येन पृष्ठेन प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ॥ ३६ ॥

० अन्येन । पृष्ठेन । प्रऽआशीः । १० ॥ ३६ ॥

विद्युत् त्वा हनिष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न
प्रत्यञ्चम् ॥ ३७ ॥

विऽद्युत् । त्वा । हनिष्यति । इति । १०० ॥ ३७ ॥

दिवा पृष्ठेन । तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् । एष वा ओदनः
सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।

सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ३८ ॥

दिवा । पृष्ठेन । १००० ॥ ३८ ॥

ततश्चैनमन्येनोरसा प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ॥ ३९ ॥

० अन्येन । उरसा । प्रऽआशीः । १० ॥ ३९ ॥

कृष्या न रात्स्यसीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न
प्रत्यञ्चम् ॥ ४० ॥

कृष्या । न । रात्स्यसि । इति १०० ॥ ४० ॥

पृथिव्योरसा । तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् । एष वा ओद्नः सर्वाङ्गः
सर्वपरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ४१

पृथिव्या । उरसा १००० ॥ ४१ ॥

ततश्चैनमन्येनोदरेण प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ॥ ४२ ॥

°अन्येन । उदरेण । प्रऽआशीः । १० ॥ ४२ ॥

उदरदारस्त्वा हनिष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं
न प्रत्यञ्चम् ॥ ४३ ॥

उदरऽदारः । त्वा । हनिष्यति । इति १०० ॥ ४३ ॥

सत्येनोदरेण । तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् । एष वा ओद्नः
सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं
भवति य एवं वेद ॥ ४४ ॥

सत्येन । उदरेण १००० ॥ ४४ ॥

ततश्चैनमन्येन वस्तिना प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ॥ ४५ ॥

°एनम् । अन्येन । वस्तिना । प्रऽआशीः । येन । च । १० ॥ ४५ ॥

अप्सु मरिष्यसीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ४६

अप्सु । मरिष्यसि । इति १०० ॥ ४६ ॥

समुद्रेण वस्तिना ॥ ४७ ॥

समुद्रेण । वस्तिना ॥ ४७ ॥

तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् । एष वा ओद्नः सर्वाङ्गः सर्वपरुः
सर्वतनूः ।

सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ४८ ॥

तेन । एनम् । प्र । आशिषम् । तेन । एनम् १००० ॥ ४८ ॥

द्वासप्ततिरवसानानि, का० ११, अ० २, पर्याय २.

ततश्चैनमन्याभ्यामूरुभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ॥ ४९ ॥

°एनम् । अन्याभ्याम् । ऊरुभ्याम् । प्रऽआशीः । याभ्याम् । च । १० ॥ ४९ ॥

ऊरू ते मरिष्यत इत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ५०
ऊरू इति । ते । मरिष्यतः । इति । १०० ॥ ५० ॥

मित्रावरुणयोरूरुभ्याम् ॥ ५१ ॥

मित्रावरुणयोः । ऊरुभ्याम् ॥ ५१ ॥

ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम् । एष वा ओदनः सर्वाङ्गः
सर्वपरुः सर्वतनूः ।

सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ५२ ॥

ताभ्याम् । एनम् । प्र । आशिषम् । ताभ्याम् । एनम् । १००० ॥ ५२ ॥

ततश्चैनमन्याभ्यामष्टीवज्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ॥ ५३ ॥

°अन्याभ्याम् । अष्टीवत्भ्याम् । प्रऽआशीः । १० ॥ ५३ ॥

स्वामी भविष्यसीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न
प्रत्यञ्चम् ॥ ५४ ॥

स्वामः । भविष्यसि । इति । १०० ॥ ५४ ॥

त्वष्टुरष्टीवज्याम् । ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम् । एष वा
ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः
सं भवति य एवं वेद ॥ ५५ ॥

त्वष्टुः । अष्टीवत्भ्याम् । १००० ॥ ५५ ॥

ततश्चैनमन्याभ्यां पादाभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ॥ ५६ ॥

°अन्याभ्याम् । पादाभ्याम् । प्रऽआशीः । १० ॥ ५६ ॥

बहुचारी भविष्यसीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न
प्रत्यञ्चम् ॥ ५७ ॥

बहुचारी । भविष्यसि । इति । १०० ॥ ५७ ॥

अश्विनोः पादाभ्याम् । ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम् ।

एष वा ओदुनः सर्वाङ्गः सर्वपुरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्ग एव सर्वपुरुः
सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ५८ ॥

अश्विनोः । पादाभ्याम् १००० ॥ ५८ ॥

ततश्चैनमन्याभ्यां प्रपदाभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ॥ ५९ ॥

°अन्याभ्याम् । प्रऽपदाभ्याम् । प्रऽआशीः १० ॥ ५९ ॥

सर्पस्त्वा हनिष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न
प्रत्यञ्चम् ॥ ६० ॥

सर्पः । त्वा । हनिष्यति । इति १०० ॥ ६० ॥

सवितुः प्रपदाभ्याम् । ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम् ।

एष वा ओदुनः सर्वाङ्गः सर्वपुरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्ग एव सर्व-
पुरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ६१ ॥

सवितुः । प्रऽपदाभ्याम् १००० ॥ ६१ ॥

ततश्चैनमन्याभ्यां हस्ताभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ॥ ६२ ॥

°एनम् । अन्याभ्याम् । हस्ताभ्याम् । प्रऽआशीः । याभ्याम् । च १० ॥ ६२ ॥

ब्राह्मणं हनिष्यसीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न
प्रत्यञ्चम् ॥ ६३ ॥

ब्राह्मणम् । हनिष्यसि । इति १०० ॥ ६३ ॥

ऋतस्य हस्ताभ्याम् ॥ ६४ ॥

ऋतस्य । हस्ताभ्याम् ॥ ६४ ॥

ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम् । एष वा ओदुनः सर्वाङ्गः
सर्वपुरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्ग एव सर्वपुरुः सर्वतनूः सं भवति य
एवं वेद ॥ ६५ ॥

ताभ्याम् । एनम् । प्र । आशिषम् । ताभ्याम् । एनम् १००० ॥ ६५ ॥

ततश्चैनमन्ययां प्रतिष्ठया प्राशीर्यया चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ॥ ६६ ॥

ततः । च । एनम् । अन्यया । प्रतिऽस्थया । प्रऽआशीः । यया । च । एतम् । पूर्वं ।

ऋषयः । प्रऽआश्नन् ॥ ६६ ॥

अप्रतिष्ठानोनायतनो मरिष्यसीत्येनमाह ॥ ६७ ॥

अप्रतिऽस्थानः । अनायतनः । मरिष्यसि । इति । एनम् । आह ॥ ६७ ॥

तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ॥ ६८ ॥

तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । पराञ्चम् । न । प्रत्यञ्चम् ॥ ६८ ॥

सत्ये प्रतिष्ठाय ॥ ६९ ॥

सत्ये । प्रतिऽस्थाय ॥ ६९ ॥

तयैनं प्राशिषं तयैनमजीगमम् ॥ ७० ॥

तया । एनम् । प्र । आशिषम् । तया । एनम् । अजीगमम् ॥ ७० ॥

एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वेपरुः सर्वतनूः ॥ ७१ ॥

एषः । वै । ओदनः । सर्वेऽङ्गः । सर्वेऽपरुः । सर्वेऽतनूः ॥ ७१ ॥

सर्वाङ्ग एव सर्वेपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ७२ ॥

सर्वेऽङ्गः । एव । सर्वेऽपरुः । सर्वेऽतनूः । सम् । भवति । यः । १० ॥ ७२ ॥

CORRECTIONS. Vol. III.

पृष्ठे	पङ्क्तौ	अशुद्धम्.	शुद्धम्.
३	९	शीलिकमि०	शीलिकामि०
"	२७	Omit "1. S'	शीलिका०"
२७	२५	B निऋतेभा०	B निऋतेभा०
३५	२२	अन्यासा	अन्यासां
५०	१	प्रजाया	प्रजायां
"	२	०हिसकाना	०हिसकानां
५८	१७	कणादीना	कणादीनां
६२	८	०भीन्धे ।	०भीन्धे ।
६९	१	०ताभ्या	०ताभ्यां
"	७	०मक्षीभ्या	०मक्षीभ्यां
७९	८	एवम् वेद ।	एवम् । वेद ।
९२	१३	कच्छू०	कच्छू०
१०६	६	सम्ऽगृभ्य ।	सम्ऽगृभ्य ।
१०९	२४	ता	तां
११८	१	उदरम् ।	उदरम् ।
१४२	१	गुहाया	गुहायां
१५९	७	वर्णोपजन०	वर्णोपजन० (अच्छब्दलोप० ?)
१६५	२३	:वास्तेयी०	वास्तेयी०
१६६	३	आसनस्य	आसनस्य (आसनस्य ?)
१७७	१३	पक्षिभ्व०	पक्षिभ्व० (पक्षिणःभ्व० ?)
१८०	६	०राक्षसाश्च	०राक्षसांश्च
१९७	८	तासा	तासां
२१८	२३	सीसे	सीसे
२२४		०संहिताया	०संहितायां
"	२६	KJ पिष्टा.	K पिष्टा.
२३३	६	परऽपरः ।	परऽपरः ।
२३४	२६	KS	K S

पृष्ठे	पङ्क्तौ	अशुद्धम्.	शुद्धम्.
२५८		°संहिताया	°संहितायां
२६६	२०	परि शुम्भति	परिशुम्भति
२७१	१०	सिषासति ।	सिसासति ।
२७२	८	देवाना	देवानां
२८६		°संहिताया	°संहितायां
३०४		”	”
३२१	२५	य एव	य एवं
३२२	१६	॥ १८ ॥	॥ १९ ॥
३३८	१९	देवता	देवतां
३४२	१४	अस्य ।	०। अस्य ।
३४३	८	सप्तमः ।	०। सप्तमः ।
३४४	९	एकम् ।	०। एकम् ।
३४८		°संहिताया	संहितायां

INDEX.

अंशः—अकरित्यकः.

अ.
अंशः ६. ४, २; २०. ५९, ३.
अंशम् ७. ५२, ४; ११. ८, २.
अंशवः ९. ६, १४; ११. १, १८; १९. ६,
१६; २०. १४२, ४.
अंशान् ११. १, ५.
अंशुः ५. २९, १३.
अंशुऽईव ५. २९, १२.
अंशुम् ७. ८६, ६; २०. ८७, १.
अंशुऽमतीः ८. ७, ४.
अंशुऽमतीम् २०. १३७, ७.
अंशुऽमत्याः २०. १३७, ८; ९.
अंशुऽमन्तम् १३. २, ७.
अंशुऽमान् ८. १, २.
अंशून् ६. ४९, २; ११. १, ९; १२. ३, २०.
अंशून्ऽईव ५. २०, १०.
अंशो इति ७. ८६, ३.
अंसद्रीम् ११. १, २३.
अंसाभ्याम् २. ३३, २; २०. ९६, १८.
अंसे ८. ६, १३.
अंसौ ९. ४, ८; १२, ७; १०. २, ५; ९,
१९; ११. ३, ९.
अंहऽमुचम् १९. ४२, ४.
अंहऽमुचे १९. ४२, ३.
अंहसः २. ४, ३; २८, १; ४. १०, १; ३;
२३, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; २४, १; २;
३; ४; ५; ६; ७; २५, १; २; ३; ४; ५;

६; ७; २६, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; २७,
१; २; ३; ४; ५; ६; ७; २८, १; २; ३;
४; ५; ६; ७; २९, १; २; ३; ४; ५; ६;
७; ६. ३, २; ४५, ३; ९६, १; ७. ६६,
१; ११७, १; ८. २, १८; ४, २३; ७,
१३; १०. ५, २२; ११. ८, १; २; ३; ४;
५; ६; ८; १०; ११; १२; १३; १४; १५;
१६; १७; १८; १९; २०; २१; १४. २,
४५; १९. ४४, ८; ९.
अंहसऽअंहसः १. ३१, २.
अंहऽसु ६. ३५, २.
अंहासि २०. १२, २.
अंहुरः ५. १, ६.
अंहुरणा ९. २, ३.
अंहुरणात् ६. ९९, १.
अकः १. ८, १.
अकः २. २५, १; ७. ३१, १; १०. ६, १९;
३०; ११. ६, ६; २०. ९१, ४.
अकरः १२. ३, ३८.
अकरः ६. १२८, ४; १३. १, २०.
अकरत् १. २४, २; ९. २, ११.
अकरम् ६. ११५, २.
अकरम् १. ३२, ४; २. २, ५; ५. ७, ९; १०;
२३, ८; २८, ७; ६. १०४, २; १३८,
३१; ८. २, ४; ११. २, १६; ३०; १२. १,
२६; १४. २, ४६.
अकरित्यकः २०. ३४, ४.

अकरोत् १०. २, १६.
 अकर्ताम् ६. १४१, २.
 अकर्म १८. ३, २४.
 अकर्म ७. १०२, ४; २०. १६, १२.
 अकल्पत् १३. १, ४६; १३.
 अकल्पन्त ११. ३, २१.
 अकल्पयत् १०. २, १९; ६, २१; १३. १,
 १३; १४. १, ११.
 अकल्पयथाः १२. १, ११.
 अकल्पयन् ९. ४, १४.
 अकल्पयन् ६. १०९, १; १९. ६, १; ८.
 अकल्पयन्त १८. ४, ७.
 अकवचः ११. १२, २२.
 अकामः १०. ८, ४४.
 अकामऽकर्शनः २०. २१, २.
 अकामाः ६. ११४, ३.
 अकारि २०. १९, ३.
 अकारिषम् ७. ८, १; २०. १३७, ३.
 अकुर्वत् ६. १२८, १.
 अकुर्वन् १५. ४, २; १; ८; ११; १४; १७.
 अकुर्वन् १५. १, १; ४; ६; ८; १०; १२; १४.
 अकूपारः ५. १७, १.
 अकृणोः १४. १, ४१.
 अकृणोः ७. ८९, २.
 अकृणोत् १०. ७, ९; १९. ४, १; २०.
 १७, ८.
 अकृणोत् ९. १९, ६; २०. ११, ३; १६, ६.
 अकृण्वत् २०. ९४, ६.
 अकृण्वत् ८. १, १४.
 अकृण्वन् १. २९, १; ४. २३, ६; ७. ८४,
 १; ११. १, २४.
 अकृण्वन् १०. २, २.

अकृतम् २०. ९७, ३.
 अकृतऽरुक् ४. ३१, ४.
 अकृन्तत् २०. ९१, १.
 अकृन्तन् १४. १, ४९.
 अकृपयत् २०. १६, १०.
 अकृपेताम् २०. ४२, २.
 अकृप्रन् १८. ३, २३.
 अकृष्टऽपच्ये ६. २९, ७.
 अकेतवे २०. २६, ६; ४७, १२; ६९, ११.
 अक्तम् ७. १०३, १.
 अक्तुऽमिः १३. २, १७; २२; १७. १, ९;
 १८. १, ११; २०. ४७, १४; १९.
 अक्तून् १८. १, ३९.
 अकृत २०. १३८, ३.
 अकृत ३. १०, १; ५. ३, १०; ६. २८, २;
 ४९, ३.
 अक्रतुः ४. ३२, १.
 अक्रतुम् ३. २९, ६.
 अक्रन् २. २९, ७; ३. ४, ७; ४. २१, १; १८.
 १, ११; ३, २२; २०. ३९, १६.
 अक्रन्दयत् ८. ९, २.
 अक्रमत् ४. ११, ७; ९. १, २०.
 अक्रमन् ४. ३, १.
 अक्रमीत् १. १७, ४; ३. ७, २; ६. ३१, १;
 ८. १, २१; १९. ३६, १; २०. ४८, ४.
 अक्रव्यऽअत् १२. २, ३; ४२.
 अक्रामत् ८. १०, २; ४; ६; ८; १०; १२;
 ११, १; १२, १; ३; १; ७; १३, १; १;
 ९; १३; १४, १; १; ९; १३; १९. ६,
 २; १९, १; २; ३; ४; १; ६; ७; ८; ९;
 ११.
 अक्रामन् १९. १९, १०.

अक्रीणन् ४. ७, ६.
 अक्षः ९. १४, ११; १४. १, १२; १९. १३, २.
 अक्षऽकामाः २. २, ५.
 अक्षणऽवान् ९. १४, १५.
 अक्षतः १२. १, ११.
 अक्षऽद्रुग्धः ५. १८, २.
 अक्षन् १८. ४, ६१.
 अक्षन् १८. ३, ४२; ४, ६५.
 अक्षऽपराजयम् ४. १७, ७.
 अक्षम् २०. १२२, २; ३.
 अक्षये १९. ५२, ३.
 अक्षरन् २०. १३७, ४.
 अक्षराः १३. ३, ६.
 अक्षरे ९. १५, १८.
 अक्षरेण ९. १५, २; १८. ३, ४०.
 अक्षऽवृत्तम् ६. ११८, २.
 अक्षाः ७. ५२, ९.
 अक्षाः ६. ७०, १; ७. ११४, ६; १४. १, ३६.
 अक्षाणाम् ६. ११८, १; ७. ११४, ५.
 अक्षात् २. १४, २.
 अक्षान् ७. ११४, ७.
 अक्षान्ऽईव ४. १६, ५.
 अक्षि १. ८, ३; १५. १८, २.
 अक्षिणी इति १०. ९, १४; ११. ३, २.
 अक्षितऽऊतयः २०. १०, १; ५९, १.
 अक्षितऽऊतिः २०. ६९, ७.
 अक्षितः ४. ५, ७; ६. १४२, २; ९. १, ६;
 ११. १, २०.
 अक्षितम् ३. २४, ४^३; ७; २९, ४; ५; ४.
 २७, २; ७. ८६, ६; १८. ४, ३६; १९.
 ५४, ४; २०. ७१, १३.
 अक्षितस्य ७. ८०, ४.

अक्षिता २०. ६, ७.
 अक्षिताः १. १५, ३; ६. १४२, ३^५; ७. ८६,
 ६; १०. ६, १४.
 अक्षिताम् ७. १८, २; ८५, २; १८. ४, ३२.
 अक्षितिः ११. ९, २५; १०, ४; २६.
 अक्षितिम् १८. ४, २७.
 अक्षितौ ९. १, ७.
 अक्षीणि ४. ५, ५.
 अक्षीभ्याम् २. ३३, १; ११. ४, ३^५; २०. ९६,
 १७.
 अक्षीयमाणम् ७. २१, ३.
 अक्षुऽजालाभ्याम् ८. ८, १८.
 अक्षुध्याः ७. ६२, ४; ६.
 अक्षुम् ९. ३, ८.
 अक्षेभ्यः ७. ११४, २.
 अक्षेर्षु ४. ३८, ४; ५. ३१, ६^३; ६. ३८, ३;
 ७. ११४, १; १२. ३, ५२; १४. १, ३५.
 अक्षैः ७. ५२, १.
 अक्षौ १९. ५०, १.
 अक्षुहि ४. २२, १.
 अक्षणोः १९. ६०, १.
 अक्ष्यम् ४. ९, १.
 अक्ष्योः ५. ४, १०; ६. २४, २; १२७, ३.
 अक्ष्यौ १. २७, १; ४. ३, ३; ५. २३, ३; २९,
 ४; ६. ९, १^३; ७. ३७, १.
 अक्ष्व १९. ४५, ५.
 अखनत् ४. ४, १; ६. १३७, १; ७. २५, १.
 अखनत् २. २७, २; ५. १४, १.
 अखनन् ६. १०९, ३.
 अखर्चम् २०. ५९, ४.
 अखातम् ५. १३, १.
 अख्यत् १८. १, २४.

अख्यत् ढ. ३१, २; ७. ७७, ६; ८७, ४; ९;
१०. १०, १९; १३. २, ९; १८. १, २७;
२८; ३, २३; २०. ४८, ९.

अगच्छः २०. ६२, ७.

अगच्छत् ८. १२, १; ३; ९; ७; १३, १;
९; ९; १३; १४, १; ९; ९; १३; १६.
७, १.

अगच्छन्त ७. ८४, २; १०. १०, १७.

अगत १०. १०, १३; १४; १९.

अगतस्य ११. १२, १६; १४. २, ७४.

अगदः ४. १७, ८; ६. २९, ६; ७; ८; ९.

अगदम् ६. ४, ६; ६. ९९, ३; १८. ३, ९९.

अगन् १४. २, ३६; ७४; २०. २०, ३;
९७, ६.

अगन् २. ९, ३; २९, ४; ३०, ९; ३. ९, १;
४; १०, ८; ४. ३७, ६; ६. २६, ६;
६. ६८, १; ७. २६, १; २; ८४, ३;
९. ४, २२; १०. ४, १९; ११. १, १४;
१२. ३, १९; १३. २, ९; १४. २, ९;
१३; १४; १८. १, ८; २, ९७; ४, ९०;
९३; १९. ३१, ७; ३७, १; ९२, ४; २०.
७६, ४; १२६, २२.

अगन्म ७. ३३, १; ९९, ७; १४. २, ३६;
१६. ९, ३; १८. ३, ६४.

अगन्म १६. ९, ३; १९. ९९, ३.

अगन्महि ६. ९३, ३.

अगमत् १. ८, २; ६. ३९, २; १०. ६, २;
२२; २३; २४; २९; २६; २७; २८.

अगमन् १४. २, ७३.

अगमम् २. ३०, ९; ४. १३, ९; ६. १२,
१; ७. ९४, १; ८. ९, २२; ९. १, १४;
१०. ९, ४६; १९. ३९, ३.

अगस्तिम् ४. २९, ३.

अगस्त्यः ४. ३७, १; १८. ३, १९.

अगस्त्यस्य २. ३२, ३; ६. २३, १०.

अगाः ८. १, २०; १४. २, १९; १९. २७,
८; २०. ९६, १०.

अगात् १. २८, १; २९, ९; २. ९, २; ३;
६. २८, ९; ६. ३७, १; ९. १४, १७;
१०. ४, २६; १२. २, ४३; १३. १, ४१;
२, ३९; १४. १, १३; १७. १, २४;
२०. १०७, १४.

अगाताम् २. ८, १; ६. १२१, ३.

अगाम् १. ३४, ९; ४. १४, ३; १८. २, ४९;
१९. १४, १.

अगाम ३. १९, ४.

अगाम १२. २, २२.

अगायत् २०. ९१, ३.

अगुः २. ९, २; ३. १२, ७; ४. २४, १; ८.
९, १३; १०. ३, ९; ११. १, १०; १४;
१३. १, १०; १४; १९. ९७, २; २०.
२४, ३.

अगुहन् १८. २, ३३.

अगुहन् १२. ३, १६.

अगुह्वात् १०. १०, २९.

अगोताम् ४. १७, ६.

अगोऽरुधाय २०. ६९, २.

अगोह्यः २०. ६४, १.

अग्नयः २. ३९, १; ३. २१, १; ७. ६९, १;
८. १, ११; ९. ४, १८; १०. ९, २१;
१२. १, १९; ३७; ३, ९०; १३. २, १८;
१६. १, १; १८. ४, १२; १३; १९. ९,
११; १२; १६, २; २७, १९; २०. ४७,
१९.

अग्नये ४. ३९, १; ६. १०, १; ३४, १; ७.
९२, १; ९. ३, १२; ११. १०, ३१;
१२. ३, ५५; ४, ३४; १४. २, ४; १८.
४, ७१; १९. ४, १; ४३, १; ५५, ५;
२०. १, ३.

अग्नयी ७. ५१, २.

अग्नाविष्णु इति ७. ३०, १; २.

अग्निऽआधेयम् ११. ९, ८.

अग्निः १. ७, ४; ९, १; २; १६, १; २; २५,
१; २८, १; ३३, १; २. १, ४; १०, २;
१२, ८; २८, २; २९, १; ३४, ३; ३.
१, १; २; ३; ६; २, १; २; ४, ३; ८,
१; ३; ११, ४; १५, ६; २१, ९; १०;
२६, १; २७, १; ३१, ६; ४. ११, ७;
१५, १०; ३६, १; ३९, २; ९; ६. ३, ३;
८, ३; १२, १०; ११; १७, २; १८, ६;
१४; २२, १; २३, १; २४, २; २५, ४;
२६, १; २७, ३; ५; ११; २८, २; ५;
३०, ११; ३१, १२; ६. ३, २; २७, २;
३४, २; ५; ३५, १; २; ३६, ३; ३९, ३;
४५, २; ४७, १; ५३, १; ५८, ३; ७१,
१; २; ७३, १; ७६, १; ८६, २; ८८,
२; ९४, ३; ९७, १; १०६, ३; १११, २;
१२०, १; १२१, २; ७. १८, ४; २१, १;
२५, १; ३४, १; ५५, २; ३; ६; ६४,
१; ६५, १; ६६, २; ७७, १; २; ८७,
४; ५; ११९, २; ८. ३, १; २४; २६;
५, ५; १०; १८; ८, २३; ९, ६; ९. २,
१३; २०; २४; ३, २१; २२; ४, ३;
५, ६; ७; १२, १; १९; १०. ३, १४;
४, २६; ६, ६; ७, २; ४; १२; ८, ३९;
९, २६; १०, ७; ११. १, २; ३३; २, ८;

९, १; १०, ८; ९; ११, २५; १२. १,
१९; २०; ५३; २, ४; ७; ११; १२; १५;
१६; ३३; ३५; ३८; ४४; ५०; ५२; ३,
२; २४; २५; ४३; ९, ३; १०, १५; ११,
११; १३. १, ११; १७; २०; २७; २८;
४८; ५३; २, ४६; ३, ५; १३; ४, ५;
७, ८; १४. १, ८; ४८; ४९; २, २; ३;
४; ५९; ६०; ६१; ६२; १६. ४, १५; ६,
२; १०, ७; १४, १५; १५, ३; १८, ३;
१६. १, ७; ८; ४, ४; ७; ९, २; १७. १,
३०; १८. १, २७; २८; ३९; २, २८;
५४; ३, ११; ५५; ६५; ४, ८; ९; १५;
६४; १९. ४; १; ६, ७; १०, ४; १७, १;
२४, ८; ३१, २; ३३, १; ३७, १; ४३,
१; ४५, ६; ५५, ३; ४; ५९, २; ३;
२०. २, २; ९२, ८; ९६, ९; ११; १२;
१०२, १; २.

अग्निऽइव २. २५, ४; ४. ३१, २; ६. १४,
१३; १८, ४; २२, २; ६. ३७, २.

अग्निऽजाः १०. ४, २३.

अग्निऽजिह्वाः ११. ११, १९.

अग्नितपऽभिः २०. १६, ६.

अग्निऽतप्तेभिः ८. ४, ५.

अग्निऽतेजाः १०. ५, २५.

अग्निऽदग्धाः १८. २, ३५.

अग्निऽदूतः २. १२, ७; १८. २, १.

अग्निऽधानात् १२. ३, ३५.

अग्निऽधाने ६. २७, ३.

अग्निना ३. १२, ९; ४. १४, २; २३, ५;
३९, २; ६. २३, १३; ६. ८५, ३; ८.
८, १७; ९. ३, २३; ५, ५; ११. २, २६;
१३. १, २९; १९. ३७, १; ४५, ६;

अग्निऽभिः ३. २०, ५; २०. १०३, २.
 अग्निऽभ्यः ३. २१, १; २; ३; ४; ५; ६; ७.
 अग्निम् १. ६, २; ३३, १; २; ३; ३. १६,
 १; २०, ४; २१, ८; ३०, ६; ४. २३,
 ३; ४; ७; ४०, १; ५. १८, ५; ३०,
 १२; ६. १८, १; २८, २; ७. ५२, ३;
 ६५, १; ८७, २; ११५, २; ८. २, ९;
 ८, २; ९. ३, १४; १५, २८; १०. २,
 २०; २१; ७, ३३; ८, १७; ११. ८, १;
 १२. १, ६; १९; २०; २, ८; ९; १०;
 ५४; १३. १, २५; ४०; ५२; ५७; १४.
 १, ३९; २, १८; २०; २३; २४; २५;
 १५. ४, १४; १०, ९; १८. १, २०; २१;
 ३, २२; ६०; ४, १४; ४०; १९. १८, १;
 २७, ७; २०. १६, ९; ३४, ३; ६७, ३;
 १०१, १; १०३, १; ३.

अग्निम् अग्निम् २०. १०१, २.
 अग्निमान् अइव ८. ४, २.
 अग्निम् अइव ७. ४७, १; ८. २, ४.
 अग्निऽमृढानाम् ६. ६७, २.
 अग्निऽरूपाः ४. ३१, १.
 अग्निऽवासाः १२. १, २१.
 अग्निऽशालम् ९. ३, ७.
 अग्निषु १५. १२, २.
 अग्निऽस्तोमः ११. ९, ७.
 अग्निऽस्तोमम् १०. ९, ८.
 अग्निऽस्तोमेन ९. ९, २.
 अग्निऽस्तोमैः १२. ३, ३३.
 अग्निऽस्वात्ताः १८. ३, ४४.
 अग्निऽहोत्रम् ११. ९, ९.
 अग्निहोत्रऽहुताम् ३. २८, ६.
 अग्निऽहोत्राः ६. ९७, १.

अग्निऽहोत्रे १०. ३, २२; १५. १२, २.
 अग्नी इति ११. ७, ११; १३. १, ४६; ४७;
 ४९; ५०; ५१.
 अग्नीन् १२. २, ४; १६. १, १३.
 अग्नीषोमा १. ८, २; १८. २, ५३.
 अग्नीषोमा ६. ९३, ३.
 अग्नीषोमाभ्याम् १२. ४, २६.
 अग्नीषोमीयः ९. ६, ६.
 अग्नीषोमौ ३. १३, ५; ८. ९, १४.
 अग्नीषोमौ ६. ६१, ३.
 अग्नीषोमौ ६. ५४, २.
 अग्ने १. ७, २; २. १६, ४; १९, १; २; ३;
 ४; ५; ३. ३, १; १५, ५; २०, २; २२,
 ३; ४. १४, ५; ३३, १; ५. ३, २; ८,
 १; १४, ८; २७, १२; २९, १; ४; १३;
 ६. ५, १; ६३, ४; १०८, ४; १३०, ४;
 ७. ३५, १; ६३, २; ७७, १०; ११५,
 १; ८. ३, ४; ७; २०; २३; ९. २, ४;
 ९; १०. ६, ३५; ११. १, १; ३; ६; १६;
 १२. २, ४२; १३. १, ३१; १४. २, १;
 १८. १, ३४; २, ३६; ३, ५; ४, ३०;
 १९. ३, २; ३; २७, ५; ६४, १; २०.
 १३, ३; १०१, ३; १०२, ३; १०३, २.
 अग्ने १. ७, १; ३; ६; ७; ८, ४; ९, ३; ४;
 २. ६, १; २; ३; ४; ५; १३, १; २८,
 ५; ३६, १; ३; ३. १५, ३; ४; ८; २०,
 १; ५; ३१, १; ४. ४, ६; ३३, ४; ५.
 ३, १; ६, १०; १२, ३; २५, ७; २८, ४;
 २९, २; ३; ५; १०; ११; १४; १५; ३०,
 १४; ६. ५, ३; ३२, १; ४९, १; १०३,
 २; ३; १०४, २; ११०, १; १११, १;
 ११२, १; २; ११७, १; २; ११९, १;

१२२, ४; १२४, १; ७. ११, १; ६३, १;
७४, १; ७७, ९; ८३, १; २; ८७, ३;
६१; ८९, १; ९४, १; २; १०२, ३; १११,
१; ११३, १; ११४, २; ८. ३, ३; १; ६;
८; ९; १०; ११; १२; १३; १५; १७; १८;
१९; २०; २१; २२; ४, १०; १४; ९. १,
१४; १५; १६; १७; १८; १९; १४, १३; १०. १,
४६; ४७; ४८; ४९; ११. १, ४; ३६; १२.
२, ३; १; ६; १७; १८; ४९; ४६; १३.
३, २१; ३३; १४. २, ६९; १६. ६, ११;
१८. १, २२; २४; २५; २६; २, ४; १०;
३४; ३, ६; २१; ४२; ४७; ४८; १३;
४, ९; १०; ११; ८८; १९. ३, ४; ७,
२; ८, ३; ११, ६; ११, १; २; ६; १९,
१; ६४, ३; ४; २०. १३, ४.

अग्नेः ३. १, १; २, ३; १९, ४; ४. १४, १;
२३, १; ३३, १; ३६, २; ६. २७, १; १;
८; ९; २८, ६; ६. ७६, २; ४; ७. ७३,
४; १; ८. १, ४; २, १३; २७; २८; ७,
८; १६; ९. १, १; ३; १०; २, ६; १, ६;
१३; १०. १, ७; ११. १, २५; ४, १;
१०, ९; १२. १, २०; २, ४०; ३, ३४;
१३. १, ३०; २, ३९; ७, ८; १६. ६, ३;
१८. २, ५८; ४, ८; १९. २६, १; २७,
१; ४९, ३; २०. १०७, १४.

अग्नेःऽईच ६. २०, १; ७. ४७, १; ८. ७, १५.
अग्नौ ४. ३९, ९; ६. ३१, ९; ६. २९, १;
३८, १; १२२, ३; ७. ७६, १; ९२, १;
९. १, १; १०. १, १८; ४, २२; ११.
१, २९; ७, १३; १२. २, १३; १९; ३,
७; १४; १७. १, १३.

अग्नित् २. ३०, २.

अग्नित् २०. ८९, ८.

अग्नित् ४. २१, १; २०. १४३, ६.

अग्नित् १२. १, १७.

अग्नित् ४. १०, २; ६. १७, १४.

अग्नित् १०. ४, १९.

अग्नित् ४. २०, ८; ६. १३, १; २; ३; ६. ७
८३, २; १९. ३८, २.

अग्नित् १. १२, २.

अग्नित् ७. ११९, ३; ८. १, २; १७; १०.
९, २; १८. ३, १६.

अग्नित् २. २६, २; ४. १, १; १९, ३; ३२, ७;
६. १३७, ३; ७. १, १; ३, १; ८६, २;
८७, ४; १; ८. ७, ३; १२; १०. ८, ८;
१२. ३, १०; १४. १, २४; १६. १, ६;
१८. १, २७; २८.

अग्नित् १४. २, ७२.

अग्नित् १८. २, ४७.

अग्नित् १२. ४, ३३; १९. ६, ११.

अग्नित् ६. १७, ८.

अग्नित् १४. १, १११.

अग्नित् ८. ३, १०.

अग्नित् ६. २, ८; २०. १०७, ११.

अग्नित् ११. ८, ३.

अग्नित् ६. ६०, १; ३.

अग्ने १. ३४, २; २. २९, ७; ३४, ३; ४; ३. ४,
४; ९, ६; १२, १; २२, ३; ४. १, २; २, ६;
७; ८; १४, १; १९, ४; २८, ४; ६. १२,
४; २८, ११; ६. ११६, १; ७. ८७, २;
११९, २; ८. १०, १; ९. ४, २; १, २०;
१४, ८; २१; १०. ७, २८; ८, २१; ११.
१, २३; १२, १५; १२. १, ८; २४; २,
३१; ३, १; ६; ४, २४; १३. २, ३९;
१४. २, १; ३२; १०; १८. ३, १७; १९.

६, ९; २२, २१; २३, ३०; ३१, ९; ३६,
१; ४१, १; ५२, १; ५३, १०; ५६, २.

अघऽअश्वस्य १०. ४, १०.

अघऽकृते १०. १, ९.

अघऽकृत्ऽभिः १४. २, ६२.

अघऽद्विष्टा २. ७, १.

अघम् १. २८, ३; ४. १७, ३; ३३, १; २;
३; ४; ५; ६; ७; ८; ८. ४, २; ६, २६;
१०. १, ५; १२. ३, १४; ८, ५; १४. २,
५९; ६०; ६१; ६२; २०. २०, ६; ५७, ९.

अघऽमारः ६. ९३, १.

अघऽयताम् १०. ९, १.

अघऽयन्तम् १०. ४, १०.

अघऽयवः १. २७, २; ३; १९. १८, १; २;
३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०.

अघऽयुः ४. ३, २; ५. ६, १०; १०, १; २;
३; ४; ५; ६; ७; १९. ४७, ७; ४९, ९.

अघऽयूनाम् १. २०, २.

अघऽयोः १. २७, १; ७. ५३, १; २०. १७,
११; ८९, ११; ९४, ११.

अघऽरुदः ८. १, १९; ११. २, ११.

अघलाः ८. ८, १०.

अघऽविषा ५. १८, ३; १२. ७, १; १५; १०,
१३.

अघऽविषाः ६. ९३, २.

अघऽविषाभ्यः ६. ९३, ३.

अघऽशंसः ४. २१, ७; ७. ७९, १; १९. ४७,
६.

अघऽशंसऽदुःशंसाभ्याम् १२. २, २.

अघऽशंसम् ८. ३, १९; ४, २.

अघऽशंसाय ८. ४, ४.

अघऽहारः ६. ६६, १.

अघात् १२. १०, १३.

अघाय २०. ३७, ७.

अघारिणीः ११. ११, १४.

अघोरऽचक्षुः १४. २, १७.

अघोरेण ७. ६२, १; १४. २, १२.

अघ्नत ८. १२, १; ३; ५; ७; ११. ७, १९.

अघ्नयः ९. ४, १७.

अघ्न्या ३. ३०, १; ६. ९१, २; ७. ७७, ८;
९. १५, ५; १९. १६, २; २७, १५.

अघ्न्याः ७. ८८, २; ८. ७, २५; १९. ४४, ९.

अघ्न्यानाम् ९. ४, २; ४; १९.

अघ्न्यायाः ८. ३, १५.

अघ्न्ये १२. १०, १२; १४.

अघ्न्ये ६. ७०, १; २; ३; ७. ७७, ११; ९.
१५, २०; १०. ९, ३; ११; २४; १०, १;
१२. ११, २; ४; १८. ३, ४.

अघ्न्यौ १४. २, १६; १८. ४, ४९.

अङ्गान् १. १२, २.

अङ्गिनः १९. ६६, १.

अङ्गुशः ६. ८२, ३; २०. ५, ४.

अङ्गुशम् २०. ९४, ९.

अङ्गेन ७. १२०, १.

अङ्गम् ६. ६९, २; ९. १, १९.

अङ्ग १. १६, २; २. ३, २; ५. ११, ५; ७;
९. १४, ५; ११. ६, २१; १३. ३, २१;
२०. २०, ५; ५७, ८; ६३, ४; ५; ६; ८९,
३; १२५, २; १२६, ७.

अङ्गऽज्वरः ५. ३०, ९.

अङ्गऽज्वरम् ५. ३०, ८; ९. १३, ५.

अङ्गऽभेदः ५. ३०, ९; १९. ४४, २.

अङ्गऽभेदम् ९. १३, ५; २२.

अङ्गम् ५. १७, ५; ६. ७२, १; १०. ७, २; ९;
२५; २६; १४. १, २७; १८. २, २६;
४, ६४.

अङ्गम्-अङ्गम् ४. ९, ४; ९. ३, १०.

अङ्गा द. ६६, ३; ११. १०, १२; १२. ९, ४;
११, १०.

अङ्गात् १०. ७, २१.

अङ्गात्-अङ्गात् ५. २९, १; ८. ७, ३; १०.
४, २९; १४. २, ६९.

अङ्गानाम् १८. २, २४.

अङ्गानि ३. २, ९; ११, ६; ४. ९, ४; १२,
७; ६. ९०, २; ९. ४, ११; १३, १९;
१०. ९, ९०; ७, १८; ११. ९, ६.

अङ्गिरः २०. १०३, ३.

अङ्गिरः-भिः २. १२, ४; १८. १, ४७; ९९;
६०; २०. ७७, ८.

अङ्गिरः-भ्यः १२. ३, ४४; १९. २२, १८;
२०. २८, २; ३९, ३.

अङ्गिरसः २. १२, ९; ३. २१, ८; ८. ८,
१३; ९. ९, १६; १०. ६, २०; ७, १८;
३४; ११. ८, १३; १२. ३, ४३; ४९;
१८. १, ९८; ६१; ३, २०; ४, ३; २०.
९१, २.

अङ्गिरसम् ४. २९, ३.

अङ्गिरसाम् ६. ३९, ३; १६. ८, १४; १८.
४, ८.

अङ्गिराः १९. ३४, ६; ९४, ९; २०. २९, ४.

अङ्गिरेभ्यः १९. ३९, ९.

अङ्गुरिम् ४. १८, ६; ५. ३१, ११.

अङ्गुलिभिः ४. १४, ७.

अङ्गुलिभ्यः २. ३३, ६; २०. ९६, २२.

अङ्गुलीः १०. २, १.

अङ्गै १०. ७, १; ३; १३; २७.

अङ्गै-अङ्गै १. १२, २; २. ३३, ७; ६. ११२,
३; २०. ९६, २३.

अङ्गेन ६. ७२, १.

अङ्गेभ्यः १. १२, ४; २. ३४, ९; ३. ७, ३;
५. २२, १४; ३०, ८; ६. ९०, १; ९.
१३, ७; ८; ९; ११. २, ६; १९. ४४, २.

अङ्गे-स्थाः ६. १४, १.

अङ्गैः ४. १४, ९; ६. १२०, ३; ७. ९, ९;
८. २, ३.

अङ्गो इति ६. ६०, २.

अङ्गि ३. १२, ८; ४. १९, ६; १२. ३, ४९;
१९. ३१, १३.

अङ्गयः ६. १२७, ३.

अच ४. १९, १६-

अचक्रुषे ५. १४, ९.

अचति १०. ८, २९.

अचरत् ६. ९२, २.

अचरत् ५. ४, ४; ६. ९९, २; १०. १०, १९;
१३. २, ४१; १९. ३९, ७.

अचर्कषुः ६. ३०, १; ९१, १.

अचलत् १५. २, १; ९; १९; २१; ६, १; ४;
७; १०; १३; १६; १९; २२; २४; ९, १.

अचस्व ३. ३, १.

अचाकशम् २०. १२६, १९.

अचामि १४. १, ३८.

अचायिषम् ७. ९४, १; १०. ९, ४६.

अचिकित्वान् ९. १४, ७.

अचिकित्सीः ५. ११, १.

अचिक्रदत् ३. ३, १.

अचिक्रदत् १८. ४, ९८; २०. ३१, ९.

अचितः ८. ४, १.

अचितम् ८. ३, २१.

अचित्तीः २. ६, ९.

अचित्त्वा ५. १७, १२; १३; १४; १९; १६;

१७; ३०, ३; ३१, १०; ६. ५१, ३; १२.
४, ५१; ५२.

अचिन्वन् १०. २, ४.

अचीकृपत् ६. ११, ३.

अचीचरत् १२. ४, २८.

अचैतयत् २०. ११, ५.

अच्छ ३. ४, ३; २०, २; ६. २७, ४;
६. ३९, २; ११. १, २; १३. २, ४६;
१९. २, ३; २०. १२, ४; १७, १; २४,
३; ३६, ५; ४६, १; ३; ७०, २; १०३,
३; १४३, ५.

अच्छऽआयन्ति १२. ४, १४; १५.

अच्छऽआवदामसि ७. ३९, ३; ८. ७, १;
१०. १०, ४; १२. १, २७.

अच्छऽआवदामसि ६. १४२, २.

अच्छऽआवदामि ६. ५९, ३.

अच्छिदन् ६. १०४, १.

अच्छिद्यमानया ७. ५०, १.

अच्छिद्यमाना ८. २, १.

अच्छिन्नः १९. ५८, १.

अच्छिन्नऽपणेत १९. ३२, २.

अच्छिन्नम् ६. १२२, १.

अच्छिन्नाः १९. ५८, १.

अच्छोक्तिऽभिः २०. ३५, ३.

अच्यसे ६. ४९, २.

अच्युतः ६. ८८, ३; १९. ३३, २.

अच्युतऽच्युत् ५. २०, १२; २०. ३४, ९.

अच्युतम् ५. २८, १४; १२. ३, ३५.

अच्युता ९. २, १५; २०. ३६, ६.

अज ४. ३७, २; ९. ५, ९; १६.

अज ९. ५, १५.

अजऽअवयः ५. २१, ५; ७. ६२, ५; ८. ७,
२५; ११. २, ९; १९. ६, १२.

अजऽअविषु ११. २, २१; १२. २, १५.

अजः ४. १४, १; ९. ५, १; ३; ७; १०;

११; १३; १६; १८; २०; २१; ३१; ३२;

३३; ३४; ३५; ३६; १०. ७, ३१; ८,

४१; १३. १, ६; १८. २, ८; १९.

११, ३.

अजगन् १९. ४९, ३.

अजगन्त २०. १३७, १.

अजगन्तन २०. १२६, २२.

अजगराः ४. १५, ७; ९; ११. २, २५.

अजग्धऽपाप्मा ९. ७, ९.

अजग्रभम् ४. ५, ४.

अजत् ३. ८, ४.

अजत् २. १४, ४; ७. १०, ४; ८. ६, १९.

अजनयत् ६. ७८, ३; १५. १, २; १९. ३६,
४; ५३, ५; ५४, ३.

अजनयन् १९. २७, ७; ३४, ६; ५२, ३.

अजनयन्त १३. ३, १२; २३.

अजनयन्त ९. १, ५.

अजनयम् ६. ६१, २; ३.

अजनि २०. २५, ५; ११५, १.

अजनिष्ट ४. १४, १; ९. ५, १३.

अजनिष्ट ६. ११०, ३; ७. १०, १; १२. ३,
४७.

अजनिष्ठाः ११. १, ३.

अजन्तु ८. ५, ५; ६; १४. १, ३९.

अजऽबभु ५. ५, ८.

अजम् ४. १४, ६; ९; ९. ५, ७; ११; १२;
२२; २४; २५; २६; २७; २८; ३१; ३२;
३३; ३४; ३५; ३६; ३७; १८. २, ९.

अजयः २०. २९, ३.

अजयत् ७. ६४, १; ८. ५, ३; १४; १०. ६,
९; १०; १३; १९. १३, २; २०. ९०, ३.

अजयन् १०. ६, १६; ११. १२, १२.
 अजरः ८. ३, २०; १९. २४, ८; १३, १;
 २०. ३६, ३.
 अजरन्तीम् ७. ६, २.
 अजरम् ३. १९, १; ५. ९८, २; ९. १४,
 २; १४; १०. ८, ४४; १३. ३, १८;
 १८. ४, ८८; २०. १०५, ३.
 अजरा १०. ८, २६.
 अजराम् २. २९, ७; १२. २, ३२.
 अजरासः ८. ३, १९.
 अजरे इति ८. ३, २५; ९, १२.
 अजरेभिः ८. ४, ५.
 अजऽशृङ्गि ४. ३७, २.
 अजऽशृङ्गी ४. ३७, ६.
 अजस्य ४. ४, ८; १४, ७; ८; ९. ५, १९;
 १४, ७.
 अजस्रः ७. ८३, १; १९. ३, २.
 अजस्रम् ६. ३६, १; १३. २, ३६; १६.
 २, ५.
 अजस्रा १८. १, ३५.
 अजहात् १८. २, ३३; ४, ६४.
 अजाताः ११. १०, ५.
 अजातान् ६. १३६, २; ७. ३५, १; ३६, १.
 अजानन् ९. ५, १६; १४. १, १५.
 अजानये ६. ६०, १.
 अजानात् ११. १०, १७.
 अजाम् ६. ७१, १.
 अजामसि २. १४, २; १२. २, २; ३.
 अजामि १८. १, १०; ११.
 अजामि ३. २५, ५.
 अजायत ६. ३४, ५; १२. १, ५७; ४, २४.
 अजायत २. २५, २; ६. ३९, ३; ५८, ३;
 १०. ४, ७; १०, १८; १९; ११. १०,

८; ९; १३. १, ४८; ५५; ३, २६; ७,
 १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०;
 ११; १५. १, ३; ८, १; १८. १, २१;
 १९. ६, ६; ७; १३; ३०, ५; ३९, ६;
 ७; ८; ५३, १०; ५४, ३;
 अजायथाः ५. ४, १; ७. ८९, २.
 अजायथाः ४. १९, ४; २०. २६, ६; ४७,
 १२; ६९, ४; ११.
 अजायन्त ११. १०, ३; १३. ७, ६; ९; १०;
 १९. ६, १२; १६.
 अजाविऽभिः १०. ६, २३.
 अजिनम् ६. ६७, ३.
 अजिनेन ५. २१, ७.
 अजिनैः ४. ७, ६.
 अजिरऽअधिराजौ ७. ७३, ३.
 अजिरः ३. ४, ३.
 अजिरम् ८. ८, ३.
 अजिरऽयते २०. २८, ४; ३९, ५.
 अजीगमत् ६. ३२, २; ७४, १.
 अजीगमम् २. २५, ५; ११. ४, १; २; ३;
 ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३;
 १४; १५; १६; १७; १८.
 अजीगरिति २०. ७६, १.
 अजीजनः ५. ११, ११.
 अजीजनन् ११. १, ३.
 अजीजमम् ७. ५८, ५.
 अजीतः १२. १, ११.
 अजीता १. २७, ४.
 अजीवनः १८. २, ३०.
 अजीहिडत् १२. ४, ८.
 अजुरम् २०. ८५, २.
 अजुर्य २०. ३६, ९.
 अजुर्यम् ५. १, ४.

अजुषे ६. ६१, ३.
 अजुषा ७. १२०, २.
 अजुषानि ६. ४९, २.
 अजुषाम् १०. ३, ६.
 अजे ५. ३१, २.
 अजे ५. ११, २.
 अजेन १८. २, २२.
 अजैत् १२. ३, ५४.
 अजैषम् २. १४, ६; ७. ५२, ५; ८. ५, ८.
 अजैषीत् १४. २, ७४.
 अजैष्म १६. ६, १.
 अजौषाः २०. ७१, १०.
 अज्ञातः १०. १, ८.
 अज्ञातम् ६. १२७, ३.
 अज्ञातऽयस्मात् ३. ११, १; २०. ९६, ६.
 अज्ञाताः ८. ७, १८; २०. ७९, २.
 अज्ञाते १०. १, २०.
 अज्ञास्थाः ३. ४, ६.
 अज्म ६. ९७, ३; १९. १३, ६.
 अज्मना ११. १२, २२.
 अज्मनि ११. १२, २२.
 अज्यते १४. १, २६.
 अज्यसे २०. ६, ६.
 अज्यानिम् ६. ५५, १.
 अज्जान २०. ६१, ५; ६२, ९; ९४, ८.
 अज्जतु ११. १२, १६.
 अज्जः २. ५, ६.
 अज्जऽयानैः १८. २, ५३.
 अज्जत् १९. ५३, २.
 अज्जते १८. ३, १८.
 अज्जते १८. ३, १८.
 अज्जन्तु १८. ३, १०.
 अज्जन्तु ३. २२, २.

अज्जिऽवम् ८. ६, ९.
 अज्जिषु २०. ६७, ४.
 अज्जे २०. ३५, ५.
 अणीयऽकम् १०. ८, २५.
 अणूनि ११. ९, १०.
 अण्वीभिः २०. ८४, १.
 अतः ५. २, ६; २२, ११; ६. १११, १; ८.
 १, ४; ९. ५, ६; १५. १०, ३; ४; ५;
 १८. १, ३२; ५५; २०. २१, ३; ७०, ५;
 ७७, ५; ८८, ३; १०७, ९; १४०, ५.
 अतनुत् १०. २, १६; १८. ३, ४१.
 अतन्द्रः ११. ६, २४; १३. २, २८; ४२.
 अतन्द्राः २०. १८, ३.
 अतन्वत ७. ५, ४; १९. ६, १०.
 अतपत् १३. २, ४०.
 अतप्तः ९. ५, ६.
 अतरन् ४. ३५, २.
 अतर्पयत् ८. ९, २४.
 अतसि २०. ४५, १.
 अतसीनाम् २०. ५०, १.
 अतस्करम् १२. १, ४७.
 अतान् ९. ४, १.
 अतारीत् १३. २, ३४; २०. १०७, १३.
 अति २. ६, ५; ११, १; २; ३; ४; ५; ३.
 ११, ३; ४. ५, २; १६, ४; ६; ३३, ७;
 ८; ३४, ४; ३५, १; २; ३; ४; ५; ६;
 ५. ८, ४; २८, १२; ६. ३४, १; २; ३;
 ४; ५; ५१, १; ७५, ३; ११०, २; ७.
 ४२, १; ६५, १; १२२, १; ८. ५, ९;
 ९, २६; ९. ५, ९; १०. १, १६; ५, १५;
 १६; १७; १८; १९; २०; २१; ८, १६;
 ९, ८; ९; १०, १५; ११. १, १२; २१;
 ३, २५; १२. २, ११; ३, १८; १३. १,

३६; ४९; २, ९; ३४; ४०; १४. २, ११;
 ७४; १६. १२, २; १६. १, ४; ७; १७.
 १, २९; २६; १८. १, २४; ३३; ३८;
 ३९; २, ११; ३२; ३८; ३, १७; १९.
 ६, १; ९; ३२, ४; ३३, ३; ३६, २; ४९,
 २; ५०, २; २०. १२, २; ३१, ३; ३६,
 ७; ४६, २; ५७, ३; ६८, ३; ७९, २;
 ९२, ११; ९४, १; ९६, ८; १०७, १३;
 १२६, २.
 अतिऽअमन्यन्त १०. ८, ३९.
 अतिऽआसिः ११. ९, २२.
 अतिऽआयन्ति ११. १२, १४.
 अतिऽआयन्तु ११. १२, १५.
 अतिऽआयम् १०. ८, ३.
 अतिऽइव २. १२, ६.
 अतिऽएषि १३. १, ५७.
 अतिऽकामन्तः १२. २, २८; २९.
 अतिऽक्यः ११. ९, १६.
 अतिऽजीवः ८. २, २६.
 अतिऽतार्याः ८. २, २७.
 अतिऽत्रसन् ५. २१, ७.
 अतिथयः ९. ७, ६.
 अतिथिः ७. २२, १; ७७, ९; ९. ७, ४; ८,
 ७; १०. ६, ४; १६. १०, १; ११, १;
 १२, २; १३, १; ३; ५; ७; ९; ११.
 अतिथिऽग्वम् २०. २१, १०.
 अतिथिऽग्वस्य २०. २१, ८.
 अतिथिऽग्वाय २०. ३७, ८.
 अतिथिनीः २०. १६, ३.
 अतिथिऽपतिः ९. ६, ३; ७, १; ११, ५.
 अतिथीन् ९. ६, ३; १०, ८; ११, ५.
 अतिथीनाम् ९. ७, १३.
 अतिथेः ९. ८, १; २; ३; ४; ५; ६.

अतिथौ ९. ८, ८.
 अतिऽदीवा ७. ५२, ६; २०. ८९, ९.
 अतिऽनुत्तः ८. ७, १९.
 अतिऽपश्यम् ११. २, १७.
 अतिऽभार्ति १०. ३, १७.
 अतिऽमात्रम् ५. १९, १; ८. ६, १३.
 अतिरः २०. ९३, ६; १३७, ११.
 अतिरत् ५. १८, ११; २०. ११, १; ५; २८,
 १; ३९, २.
 अतिऽरात्रम् १०. ९, ९.
 अतिऽरात्रेण ९. ९, ४.
 अतिऽरिक्तः ८. ९, १७.
 अतिऽरोचते ६. ३४, ३.
 अतिविद्धऽभेषजी ६. १०९, १.
 अतिऽविध्यन्ति ८. ५, १९.
 अतिऽशर्वरे ४. ५, ४.
 अतिऽशर्वरेषु ७. ८५, ४.
 अतिष्ठः १०. १०, १६.
 अतिष्ठत् ९. १४, ९.
 अतिष्ठत् ३. १३, ४; ८. ११, १; ११. ७,
 ५; २६; १६. २, १; ९; १५; २१; ३, १;
 १९. ६, १; २०. १३७, ७.
 अतिष्ठताम् १६. १०, ३.
 अतिष्ठन् ५. २७, ६; १०. ८, ३९.
 अतिष्ठिपम् ६. ७७, १; ७. १००, २;
 १०१, १.
 अतिऽसक्ता १२. ३, २३.
 अतिऽसराः ५. ८, २; ४.
 अतिऽसरान् ५. ८, ७.
 अतिऽसर्पति ४. २०, ९.
 अतिऽसर्पात् ४. १६, ४.
 अतिऽसृजेत् १६. १२, ३.
 अतिऽसृष्टः १६. १२, ४; ७; १६. १, १.

अतिऽसृष्टाः १६. १, १.

अतिऽस्थाय १९. ३३, ५.

अतिऽस्थाऽवान् ३. २२, ६.

अतिऽहितम् ७. ५५, ३; १८. २, २६.

अतीतरः ११. ६, ६.

अतीतृपः १२. ३, ३६.

अतुराणाम् ७. ५२, २.

अतूर्तम् २०. १०५, ३.

अतृणत् १९. ३२, ४.

अतृपम् ३. १३, ६.

अतृष्याः ७. ६२, ४; ६.

अतृहम् २. ३१, २.

अतेजसम् २. १९, ५; २०, ५; २१, ५; २२, ५; २३, ५;

अत्त २. २४, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;

अत्तम् ६. १४०, २.

अत्तवे १. ११, ४; ५. १८, १; १२. २, ३७;
१४. १, २९; १८. १, ५६; ५७; २, ३४.

अत्तारः ६. १४२, ३.

अत्ति ९. १४, २०.

अत्ति ४. ३०, ४; १२. ९, ३; १६. १४, २;
४; ६; ८; १०; १२; १४; १६; १८; २०;
२२; २४.

अत्तु १. २८, ३; ४; ४. १७, ३; १८. ३, ४६.

अत्तुम् १८. ४, ६३.

अत्तो इति १८. ३, ४४.

अत्तिः १३. २, ४; १२; ३६; ३, १५; १८.
३, १५; १६.

अत्तिणः १. ७, ३; १६, १; ३; २. ४, ३;
४. १०, २; ६. ३२, ३; ८. ४, १; ५.

अत्तिणम् २०. ६३, ७.

अत्तिणाम् १. ८, ४.

अत्तिम् ४. २९, ३; ४.

अत्तिऽवत् २. ३२, ३; ५. २३, १०.

अत्त २०. ११०, ३.

अत्तऽभिः २. १०, २; ४. २७, ४; ५; १२. ३,
३०; १६. १४, ६; १८. १, ५५.

अत्तऽभुतम् ५. २७, १०.

अत्तऽभ्यः ३. ३, ३; १०. ५, ३३; १३. ७,
९; १६. २, १७; १९. ४३, ७.

अत्यः २०. ३१, ५.

अत्यान् २०. ११, ९.

अत्र ३. २३, २; ४. ७, ७; ५. १, ३; ५;
६, २; ८, ९; ६. ३७, २; ५३, ३; १०४,
२; १२३, २; ८. १, ९; ९. ४, २४; १४,
१; ७; १३; २२; १५, १२; ११. १, ३३;
१२. २, १; १०; १८; २६; २७; ३, १७; ४५;
४८; ५५; ५६; ५७; ५८; ५९; ६०; १४. १,
५८; १७. १, ८; १८. १, १३; २६; ३१;
३४; ३६; ३९; ४३; २, ३०; ५९; ३, ६;
५१; ७३; ४, ७; ३३; ४७; ४९; ८६;
१९. ७, ३; २०. ४१, ३; ८९, ४.

अत्रयः १८. ३, २०.

अत्राः ९. १२, १६; १०. १०, २१.

अथ १. ७, ३; ७; १८, १; २. ६, ५; ३. ३,
६; ८, १; १२, ५; २५, ६; ४. १, ५; ४,
८; ७, २; १७, ८; ६. ५०, १; ६६, ३;
११६, १; ११९, २; १२१, १; १३८, २;
७. ९, १; १५, ३; ५८, ६; ८८, ४; ८.
१, ६; ८, २०; ९, २४; ९. ५, २७;
१४, १२; १०. १, २८; ४, १; ११. १,
८; ६, १४; १०, ३१; १२. २, ३०; ३,
५५; ५६; ५७; ५८; ५९; ६०; ४, २२;
२३; २५; २८; ३६; ५२; १४. १, १६;
२१; २, २९; १६. १२, ८; १३, ११;

१८. २, ४; ९; ९; ३, ७१; १९. ३४,
८; ९२, ९; ६८, १; २०. ११, १०; ९६,
९; ९७, ३; ६८, ३; ७३, ४; ८७, ९;
१४१, ४.

अथर्वऽअङ्गिरसः १०. ७, २०.

अथर्वणः १०. २, २७.

अथर्वणाम् १६. ८, १६.

अथर्वणि २०. १४०, २.

अथर्वणे ७. १०९, १.

अथर्वन् ६. ११, २.

अथर्वऽवत् ८. ३, २१.

अथर्वी ६. २, ९; १०. २, २६; १०, १२;
१७; १८. ३, ९४; १९. ४, १; ९४, ९;

२०. २९, ९; १०७, १२.

अथर्वीणः ४. ३७, १; १०. ६, २०; ११. ८,
१३; १८. १, ९८.

अथर्वीणम् ४. १, ७; ६. ११, ११; ७. २, १.

अथो इति १. १४, २; २२, २; ४; २.

४, ६; ९, १; ३१, २; ४; ३२, ९;

३६, ७; ३. २, ४; १८, ९; २१, ९;

२४, १; २९, ९; ४. ३, ४; ४, ९; ६,

६; ९, ३; १३, ९; १७, ७; १९, ३;

२०, ९; ३६, १; ६. १४, २; २१, ४; ९;

६; २२, १०; २३, १२; ३०, १३; ६.

१३, १; १४, ३; १९, २; २१, ३; ६९,

३; ७४, २; ९६, २; १०३, २; १०९,

३; १२८, ४; १३३, ४; १३८, २; १३९,

२; ४; १४०, २; ७. ९८, २; ९;

६२, ९; ७८, ३; ८०, २; १००, ३;

११७, २; ८. २, २८; ९, १२; ७, ९;

१०; २२; २८; ९. ३, १; ४, ४; २०;

१३, ७; १९, २८; १०. २, २७; ३, ७;

८, २२; ३८; ९, १२; १३; १४; १९;

१६; १७; १८; १९; २०; २१; २२; २३;

२४; १०, १७; ३३; ११. १, २९; ६, ३;

९; १७; ८, २; ६; ७; ९, ८; १०, ९;

१४; १९; २३; ११, १०; २२; १२, ३;

१२. १, ७; ९; २, १९; ४, १८; ३०;

३९; ४०; ४६; १४. १, २; २८; २, ४;

१९. ४, ३; ६, ९; ३४, ४; ३९, २;

३; ४; ४६, ३; ४८, १; ४९, ३; ९०, ९;

२०. २०, ४; ३२, ३; ९७, ७.

अदः २. ३, १; ३. ७, ३; १३, १; ४. २,

४; १९, ४; ६. २, ३; ६. १८, ३; १०.

९, ९; ११. १०, ३३; १३. १, ९९;

१९. ९२, ४; २०. १०७, ६.

अदऽअदः १६. ७, ९.

अदत् १०. ८, २२.

अदत्त २. ९, ७; १०. ८, २१; १६. १, ६;

१९. ४६, ३.

अदत्तः ६. ११, ९; १०.

अदत्ता १२. ४, १३.

अदत्त्वा १२. ४, १९; २३; ४९.

अददत् १२. ४, २०; २१; २६; ३४.

अददन्त १४. १, ४९.

अददात् १२. ४, ९०; १४. १, ९.

अददुः ६. १७, १०; १८, १.

अददुषः १२. ४, ४८.

अददुषे १२. ४, ३९.

अदधाः २०. २९, ३.

अदधात् १०. २, ७; १३. ३, २२.

अदधात् १०. २, ११; १२; १४; १९; १७;

११. १०, १४; १९; १३. १, १४; १४.

१, ९३.

अदधुः १८. १, ३९; १९. ६, ९; २०. १६,

११.

अदधुः ४. ३०, २; ८. ९, १४; ९. ४, १६;
 १०. २, २; ४; १८. २, ३३; ४, ७;
 १९. १६, ४.
 अदन्ति ७. १८, ७; ८. ६, २३.
 अदन्तु ११. १२, २६.
 अदन्तु ५. १२, ११; ८. ३, ७; ११. १२,
 २३; २४.
 अदब्धः ६. १३, २; १७. १, १२.
 अदब्धऽअसुः ५. १, १.
 अदब्धऽचक्षुः १३. २, ४४.
 अदब्धम् २०. ८८, २.
 अदब्धेन १७. १, १२.
 अदब्धेभिः १७. १, ९.
 अदर्दरित्यदर्दः २०. ९१, ७.
 अदर्दत् १. २५, १.
 अदाः १८. ३; ४२; ४, ६५.
 अदात् ३. २९, ७; ६. १००, १; १२. ४,
 ४९; १४. १, १२; २, २; ४.
 अदान ६. १०, १.
 अदानाय १२. ४, ११.
 अदान्यान् २. ३५, ३.
 अदाभ्यः ३. २१, ४; ७. २७, ५; १८.
 १, १८.
 अदाभ्यम् ८. ४, २०; २०. १८, ४.
 अदायः १९. १३, ७.
 अदाऽस्यत् १. २०, १.
 अदाशन २०. ३७, ९.
 अदाशुषः २०. ३७, १.
 अदाशुषाम् २०. १६, ६.
 अदास्यन् ६. ७१, ३; ११९, १.
 अदितये ५. १२, ४; ७. ३५, १; ८८, ३; ८.
 ३, १६; १८. ४, ६९.
 अदितिः ३. २२, १; ५. २६, ६; ६. ३, १;

४, १; २; ७, १; ६८, २; ८१, ३; १२०,
 २; ७. ६, १; १८, ३; ८. ९, २१; ९.
 १२, १०; ११. १, १; ११; ३, ४; १२
 १, ६१; १५. ६, २०; १८, ४; १८. १,
 १९; ३६; ३, २७; १९. १०, ९.
 अदितिम् ३. ८, २; ७. ६, २; ७, १; २;
 १८. ४, ३०.
 अदिते २. २८, ५; १२. ३, ११.
 अदितेः २. २८, ४; ३. १६, २; ७. ८, १;
 ११. १, २४; १३. २, ९; १५. ६, २१;
 १८. १, १८.
 अदित्याः ३. २२, १; ५. १, ९; १३. १, ३८;
 २, ३७.
 अदित्सन्तम् ३. २०, ८.
 अदिद्युतत् ७. १५, २.
 अदिप्सतः ४. ३६, २.
 अदिषि १. १४, १; १३. १, ३०.
 अदिहन् ४. ६, ७.
 अदीधरत् ६. ८७, ३.
 अदीधरन् ३. ३, ५.
 अदीव्यन् ६. ११९, १.
 अदुः ५. २५, ९; ११. १, १७.
 अदुः २. ३६, ७; ३. २२, १; ६. १००, १;
 १४. १, १०; १९. ३०, २.
 अदुःऽकृतौ १४. २, १६.
 अदुःमङ्गली १४. २, ४०.
 अदुग्धाऽइव २०. १२१, १.
 अदुहत् ७. १६, १.
 अदुहत् २. १, १.
 अदुहन् ८. ११, ७.
 अदुदुषत् २०. १२६, ५.
 अदुदुषम् ४. १८, ५; १०. १, ४.
 अदूनाः २. ३१, ३.

अहं हत् १३. १, ६; १९. ३२, ९; २०. ३४, २.

अहं हत् १३. १, ७.

अहं हयत् ४. ११, ७.

अहं ह्यमानः १०. ८, १३.

अहं श्रन् १३. २, १८; २०. ४७, १९.

अहृष्टः ५. २३, ७.

अहृष्टम् २. ३१, २.

अहृष्टऽह्वा ५. २३, ६; ६. ५२, १.

अहृष्टाः ६. ५२, २.

अहृष्टान् ५. २३, ६; ६. ५२, ३; ८. ८, १९.

अदेवः ६. ६, १; २०. ३६, ११.

अदेवः ५. ८, ३.

अदेवीः ८. ३, २४; २०. ८७, ५; १३७, ९.

अदेवऽग्नी १४. २, १८.

अदोमदम् ६. ६३, १.

अदोमधौ ८. २, १८.

अद्राऽह्व १. २७, ३.

अद्वा २०. ५८, ३.

अद्वातयः ११. १०, ७; १४. १, १६.

अद्वातिः ६. ७६, २.

अद्धि ७. ७७, ११; ९. १५, २०; १८. ४, ६५.

अद्धि ४. २२, ७; ५. २२, ८; ६. ६३, १;

१२. २, ३; १८. ३, ४२.

अद्भुतः २. १२, १.

अद्वाप्ति ६. १६, १.

अद्वा ६. ७१, १; ३.

अद्वा ५. १८, ७; १४. १, ५७; २०. १२६, १४.

अद्य १. १, १; २०, २; ३२, ३; ३. २, ४; २२, ३; ४. ३, ५; ४, ६; ५. ७, ५; ६; १२, १; ९; १८, २; ६. ६६, २; ६७, १; ९०, १; ९९, २; १०८, ४; ११८, १; १३८, १; ७. २१, १; ३२, १; ४९, २;

५०, २; ५२, १; ८७, ६; ८९, १; १०२,

१; ८. ३, १२; १४; ४, १५; ९. १५, ९;

१०. ५, ४८; ७, २३; ८, २३; २९; १०,

११; ११. ६, २१; १०, ३; १६; १२, २०;

१२. २, २२; १३. १, ५८; १६. ४, ६;

६, १; १८. १, ६; ४६; २, १३; ३, ५९;

१९. ११, ५; ४७, ५; ६; ४९, ९; ५०, २;

६; २०. ६१, ३; ७७, २; ९६, २; ९७, १;

९९, २; ११२, १; १४०, ४; १४१, ३;

१४३, १; ३.

अद्यात् ५. १८, २.

अद्यौतयन् ४. २३, ५.

अद्रयः २०. २३, २; ३३, १.

अद्रिः ५. २०, १०; ९. ४, ५; १९. १०, ३;

२०. ११७, १.

अद्रिऽदुग्धाः २०. ८८, ३.

अद्रिऽमित् २०. ९०, १.

अद्रिम् २०. १६, ११; ३५, ७; ३८, ६; ४७,

६; ७०, ९; ७७, ८.

अद्रिऽवः २०. २०, ४; २३, १; ५७, ७; ६१,

१; ९३, १; ९८, २; १००, २; ११६, १.

अद्भुतः ६. ७, १; २०. ५४, ३.

अद्भुतम् ८. २, १६.

अद्रौघऽअविता ११. १, २.

अद्रौघऽवाचम् ६. १, ३; २०. ३६, २.

अर्ध १. २८, ४; ३. ४, ४; २०, १; ४. ३२, ७;

५. २२, २; ६. ६५, १; ७. ७७, ११; ८८,

३; ८. ४, १५; ९. १५, २०; १०. २, ७;

४, २५; १२. ३, २; ९; १३. १, ३०; १४.

२, २०; १८. १, १६; २१; ५१; २, ११;

२३; ३, १७; २१; ४, ४८; ६३; ६९; ७०;

१९. ३३, ५; ४७, ८; ५०, १; २०.

१५, २; २४, ६; ६०, २; ८३, २; ९२,
१३; १००, १; १०८, २; १३७, ९.

अधः ३. १८, ४; ६. ४२, २; ८. ४, ११.

अधःऽपदम् २. ७, २; ६. ८, ९; ८; ७. ३९,
१; ६४, १; ११. १, १२; २१.

अधःऽपदेन १०. ४, २४.

अधःऽवचसः ६. ११, ६.

अधत्त १३. १, ४६; २०. १३७, ७.

अधमः ८. ४, १६.

अधमत् २०. ८८, ४.

अधमम् १. २१, २; २. ८, १; ३. ७, ४; ७.

८८, ३; ८. २, २४; ९. २, १७; १८; १०.
३, ९; १३. १, ३२; १८. ४, ६९.

अधमा ९. २, ४; ९.

अधमाः ६. १२१, १; ७. ८८, ४.

अधरः ७. ३२, १; १९. ४६, ९.

अधरःऽअधरः ६. १३४, २.

अधरम् २०. ३४, ४.

अधरस्याः ८. २, १९.

अधरऽहनुः ९. १२, २.

अधरा ३. १८, ४.

अधराङ् ६. २२, २; १२. २, १.

अधराचः २०. ९९, ३; १२९, १.

अधराच्यम् ४. ७, २.

अधराञ्चः ३. ६, ७; ९. २, १२.

अधराञ्चम् ६. २२, ३; ४; ६. १२७, ३; १०.

९, ३६; १६. ८, ४; ९; ६; ७; ८; ९; १०;

११; १२; १३; १४; १५; १६; १७; १८;

१९; २०; २१; २२; २३; २४; २५; २६;

२७; २८; २९; ३३; १९. ३९, १०.

अधरात् ७. ९३, १; २०. १७, ११; ८९, ११;
९४, ११.

अधरात् २. १४, ३; ६. ४०, ३; ८. ३, १९;

२०; ४, १९; ९, १७; ११. २, ४; १२. १,
३१; ३२; २, ४१; १८. ४, ११; १९. १९,
९; ४८, ४.

अधरान् २. ३९, ३; ३. ६, ६; ६. ८, ८; २८,
१४; ६. ८८, ३; १०. ३, ३; ६, १९; ३०;
१३. १, ३१; १९. ३३, २.

अधराभ्यः ३. १८, ४.

अधरे १. ९, २; ४; ३. १९, ३; ४. २२, ६;
१३. १, ३१.

अधरौ १०. २, २.

अधस्तात् ४. ४०, ९.

अधात् ९. १९, १२. १०. ४, २६; ९, ४३;
१२. २, ६.

अधाताम् २. २९, ९; १८. ३, १२.

अधाम् ३. १८, ६; ७. ३६, २.

अधायि २०. ७६, १.

अधारयत् १०. ७, ७; २०. १३७, ९.

अधारयत् १०. १०, २९; १३. २, १२; २०.
९४, ८.

अधारयत ४. ११, ७.

अधारयन् १८. ३, ६८; ४, २९; १९. २४, १.

अधारयन् ३. ९, २; ६. १९, १३; १४; ९.
४, १६; १४. २, ९३; ९४; ९९; ९६;
९७; ९८.

अधि १. ३, ६; ९; ९, २; ४; १४, १; १६, १;

२; २४, ४; ३२, ४; ३४; १; ३९, ३; २.

१, ९; ३, १; ४; ९; ७, १; ३; ९, १; ३;

४; १०, ८; १४, ४; २७, ७; ३०, १; ३३,

१; ४; ३. ६, १; ७, १; १२, ६; २६;

१; २; ३; ४; ९; ६; ४. २, ६; ४, ७; ६,

४; ७, १; ८, २; ४; १०, २; ६; १९, ४;

७; २७, १; २८, ७; ३४, १; ६. ४, ७; ६,

४; १२, ६; २०, १०; २१, ४; २९, ८;

३०, ६; ६. १, ३; ७, २; २१, १; ३०, १;
 ६३, ३; ७०, १; २; ३; ७३, ३; ७६, १;
 ८४, ४; ८७, १; ३; १०१, ३; १०९, २;
 १११, १; ११८, ३; १२१, १; १२४, ३;
 १३३, ४; १३६, १; १३८, ४; १; १४१,
 १; ७. ९, १; ११, १; ६७, १; ८७, ३;
 १२०, ३; ८. २, ७; ८; २७; ६, २४; ७,
 २; ७; १३; १४; १६; १९; ९, ४; १९;
 ९. १, १०; १६; १७; ३, २०; १, ४; १;
 ६; ८; ११; १३, १२; १४, २; ३; ६; १८;
 २१; ११, १; ७; १८; २१; १०. २, १; ७;
 १३; १४; १७; २६; ६, ३१; ३२; ७, १;
 २; १२; ११; २९; ३०; ४३; ८, १९;
 ४१; ९, २; १२; १०, १; १३; १६; १९;
 २१; ११. १, ४; ७; १३; १६; २४; २६;
 ३०; ३६; २, २०; ६, ४; ७, ११; ११;
 २४; ९, ८; ९; १४; १८; १०, १; ३०;
 ३४; ११, १०; १२. १, ८; ११; १२;
 १६; १९; २, ४१; ३, १; ३; २६; ३६;
 ४७; १३. १, ११; १४; २१; ३७; ४२;
 २, ७; ३, २; ६; १८; २६; ७, १; १४. १,
 १; २, ९; २३; ३७; ४३; ४८; ४९; १८.
 १, १; २, ३२; ४७; ३, ४; ४१; ४, ३;
 ४; १९. ३, १; १, १; ६, ९; १६; २४,
 २; ३; २६, १; २७, १०; ३१, १२; ३४,
 ६; ४१, ३; ४८, ६; १३, ३; १४, १;
 १६, १; २; ३; १; २०. १, १; १७, २;
 २२, १; २१, ३; ३०, ४; ७०, १; ६;
 ७४, ६; ९२, २; १२; ९३, १; ९१, २;
 ३; ४; ९६, १७; २०; ११०, २; १११, २;
 १४१, ४.

अधिऽअक्षः ९. २, ७; १०. १, ६.

अधिऽअक्षेण ६. ३, १.

अधिऽअक्षेभ्यः १. ३१, १.

अधिऽइती २. ९, ३.

अधिऽपति ७. ६२, ३; १४. १, ३०.

अधिऽक्षियन्ति ७. २७, ३.

अधिऽगम्यते ७. १०६, १.

अधिऽगवम् ९. ८, ९.

अधिऽचक्रामाम् ११. ११, १६.

अधिऽजानन् ९. १४, ६.

अधिऽतिष्ठति १०. ८, १.

अधिऽतिष्ठन् १३. २, ३१; २०. ८६, १.

अधियाः २. १३, ३; १९. २४, ६.

अधिऽदेवने ६. ३१, ६; ६. ७०, १.

अधिऽधीयमाना १२. ८, ३.

अधिऽनिदध्मसि ६. १३८, ३.

अधिऽनिधेहि २. २९, २.

अधिऽपतयः ६. २४, ६.

अधिऽपतये ६. १०, १; २; ३; १२. ३, ११;
 १६; १७; १८; १९; ६०.

अधिऽपतिः ३. २७, १; २; ३; ४; १; ६; ४.
 ८, १; ३१, ६; ६. २४, १; २; ४; ७;
 ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; ३०,
 ११; ७. १, २; १२. १, ४; १३. २,
 २१; ४१.

अधिपतिऽभ्यः ३. २७, १; २; ३; ४; १; ६.

अधिपती इत्यधिऽपती ६. २४, १.

अधिपत्नी इत्यधिऽपत्नी ६. २४, ३.

अधिऽपाः ४. ११, १०; ३१, १; ६. ११९,
 १; ७. ११, २; १०. १, २२; १२. ३, ९;
 १९. ३१, २; ६; ११; १६, ६.

अधिऽरजुः ६. ११८, २.

अधिऽराजः ६. ९८, १; २; ९. ११, २४;
 १९. ४६, ४.

अधिऽराजम् ६. ३, १०.

अधिऽवाकायं द. १३, २.
 अधिऽविकर्तनम् १४. १, २८.
 अधिऽशेमहे १२. १, ३४.
 अधिऽश्रिते १५. १२, २.
 अधिऽसर्वने ५. २०, १०.
 अधिऽस्थाता ४. १६, १.
 अधिऽस्थानात् १२. ४, ४; ५.
 अधिऽस्थाने १२. ४, २३.
 अधिऽहिता ११. ३, १४.
 अधीरः ५. ३१, १०.
 अधीराः ११. ११, २२.
 अधुनथाः २०. २९, ४.
 अधुषत १८. ४, ६१.
 अधृष्टम् २०. ९२, १८.
 अधृष्टाः १९. ५८, ४.
 अधेनवे द. ५९, १.
 अधोक् ८. १३, ३; ७; ११; १५; १४,
 ३; ७; ११; १५.
 अधिऽगवे २०. ३५, १.
 अधिऽगुः २०. ९२, १६; १०५, ४.
 अधिऽगुम् २०. ६३, ८.
 अध्वऽगतः १३. १, ३६; ४३.
 अध्वनः ४. ११, २; ७. ७५, २; २०. ७७, २.
 अध्वऽभिः १. ४, १.
 अध्वरः ४. २४, ३; ७. ६०, १; ११. ९, ७;
 १८. २, ३२.
 अध्वरम् १. ४, २; ५. १२, २; २७, ८; ९;
 १४. १, ४६.
 अध्वराणाम् १९. ४२, ४.
 अध्वरान् १९. ५९, ३.
 अध्वराय ३. १६, ६.
 अध्वरिऽयताम् १. ४, १.
 अध्वरे ८. ४, १८; १८. १, २१; ४१; ४,

४५; १९. ३३, ३; २०. १५, ३; १०३, ३;
 ११८, ३.
 अध्वरेषु ५. २७, ५; द. ११०, १; १४. १,
 ३७.
 अध्वर्यवः २०. ८७, १.
 अध्वर्युः ७. ७७, ५; १८. ४, १५; १९.
 ४२, १.
 अध्वर्युऽभिः २०. ६७, ७.
 अध्वर्यो इति ११. १, ३१; २०. ६४, ४.
 अध्वर्वा १३. २, १४.
 अध्वानम् ३. १५, ४.
 अन ३. ३१, ९.
 अनः १४. १, १०; १२; २०. १२६, १८.
 अनक्ति ५. २७, २; २०. १६, २.
 अनक्तु ५. २८, ३.
 अनक्तु १०. ३, १७; १८; १९; २०; २१;
 २२; २३; २४; २५; १३. १, ८; १४. २,
 ४०; १८. ३, ११; १२; २०. १०३, २.
 अनग्नाः १२. ३, ५१.
 अनग्निऽदग्धाः १८. २, ३५.
 अनङ्गुरेः ८. ६, २२.
 अनज्मि ४. १४, ६.
 अनडुत्ऽभ्यः द. ५९, १.
 अनडुहः ४. ११, ३; ८; ९; ११.
 अनडुहि ४. ११, ७.
 अनड्वान् ४. ११, १; २; ४; १०; ५. १७,
 १८; ८. ५, ११; ९. १, २२; ११. ६,
 १३; ७, १८; १२. ३, ४९; १९. ३९, ४.
 अनड्वहः १९. ५०, २.
 अनड्वहम् ९. ५, २९; १२. २, ४८.
 अनड्वहौ १४. १, १०.
 अनड्वहौऽइव ३. ११, ५; ७. ५५, ५.
 अनत् ९. १५, ८.

अनति ४. ४, ३; ७. २६, २.

अनति १०. ८, १९; ११. ६, १४.

अनतिऽउद्यम् १०. ७, २८.

अनतिऽव्याध्यम् ९. २, १६.

अनतिऽसृष्टः १५. १२, ८; ११.

अनदत्त ३. १३, १.

अनदन्तः ६. ५०, २.

अननुऽकृत्यम् २०. १६, १०.

अननुऽदः २०. २१, ८.

अननुऽदिष्टः २०. ९६, ४.

अनन्तम् ८. ४, १७; १०. ८, १२; २०.

१२३, २.

अनपऽच्युतः २०. ४७, ३; १३७, १४.

अनपऽत्यताम् ४. १७, ६.

अनपत्यम् १२. ४, २५.

अनपत्यऽवन्तः १८. २, ४७.

अनपऽवाचना ८. ८, ९.

अनपऽस्पृक् १३. १, २७.

अनपऽस्फुरः २०. ९२, ७.

अनपऽस्फुरन् १०. १०, २७.

अनपऽस्फुरन्तम् १८. ४, ३६.

अनपऽस्फुरन्ती १२. १, ४५.

अनपऽस्फुरन्तीः १८. ४, ३४.

अनपऽस्फुरन्तौ ९. १, ७.

अनभिऽआरूढम् ११. ७, २३.

अनभ्यः १९. २, ३.

अनमन् ४. ३९, १; ३; ५; ७.

अनमित्रम् ६. ४०, ३; १२. १, ४७.

अनमित्राम् १२. १, १०.

अनमीवः २. २९, ६.

अनमीवम् १८. २, १२.

अनमीवा ११. १, २२.

अनमीवाः २. ३०, ३; ३. १४, ३; १२. १,

६२; २, ३१; १८. १, ४२; ३, ५७;
४, ४६.

अनमीवान् १२. २, २६.

अनयन् ७. १, १.

अनयन् २०. ६३, ३; १२४, ६.

अनयम् १८. ३, ३.

अनया ४. १८, ५; ६. १३३, ३; १०. १,

४; ५, १५; १६; १७; १८; १९; २०;

२१; ११. १२, १२; २१.

अनयीत् १०. ४, २६.

अनर्तिषुः ६. ४९, ३.

अनर्पणम् १२. ४, ३३.

अनर्मणाम् ७. ८, १.

अनर्वम् ९. १४, २; १३. ३, १८.

अनर्शऽरातिम् २०. ५८, २.

अनवऽग्लायता ४. ४, ७; ६. १०१, ३.

अनवद्यऽरूपाः २०. १६, ३.

अनवद्याभिः २. २, ३.

अनवद्यैः २०. ४०, २; ७०, ४.

अनवऽद्राणः ८. १, १३.

अनवऽधर्ष्यम् ८. २, १०.

अनवऽब्रवः ४. ३१, ५.

अनवायम् ८. ४, २.

अनश्नन् ९. १४, २०.

अनश्नवः १२. २, ३१; १८. ३, ५७.

अनष्टऽपशुः १८. २, ५४.

अनसः १२. १, ४७; १४. १, ४१.

अनस्था ९. १४, ४.

अनस्थाः ४. ३४, २.

अनस्वतीऽइव १०. १, १५.

अनह्यन्त १९. २०, ३.

अना २०. ११४, १.

अनागःऽहत्या १०. १, २९.

अनागमिष्यतः १६. ६, १०.
 अनागसः ७. ७, १; ३९, १; ८८, ३; ९.
 ५, २; १६. ६, १; १८. ४, ६९.
 अनागसः १०. १, ७; १९. १०, ७.
 अनागसम् १९. ४४, ३.
 अनागसम् २. १०, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;
 ८; १०. १, १८.
 अनागाः ६. २७, २.
 अनागान् १८. १, ३६.
 अनाजानन् ६. ११९, ३.
 अनातुरान् १२. २, ४९.
 अनाथम् १८. १, १२.
 अनादिष्टाम् १६. ६, १६.
 अनाद्यम् ८. २, १९.
 अनाद्या ५. १८, ३.
 अनाद्याम् ५. १८, १.
 अनाधृषः ६. २१, ३.
 अनाधृष्यः ७. ८९, १.
 अनाधृष्या २०. ९४, ५.
 अनाधृष्याः १६. २, १६.
 अनापिः २०. ११४, १.
 अनाप्ताः ४. ७, ७; ५. ६, २.
 अनावयो इति ६. १६, १.
 अनामगः १९. ४९, २.
 अनामनात् १२. ४, ५; ८.
 अनामयाः ९. १३, १३; १४; १५; १६; १७;
 १८.
 अनामयितुः ४. १३, ७.
 अनायतनः ११. ४, १८.
 अनारम्भणे ८. ४, ३.
 अनार्ष्याणाम् ११. १, ३३.
 अनावन् २०. १६, १.
 अनावयाः ७. ९५, ३.

अनावृत्ताम् १६. ६, १९.
 अनाव्याधाम् १४. १, ६४.
 अनाव्रस्कः १२. ४, ४७.
 अनाशयः २०. २९, ५.
 अनाशवः २०. ११६, २.
 अनाशस्ताऽईव २०. ७४, १.
 अनास्माकः १९. ५७, ५.
 अनास्माकम् १९. ५७, ४.
 अनास्त्रावम् २. ३, २.
 अनिऽओकाः १२. २, ४.
 अनिऽआहितः १२. २, ३५; ३६.
 अनिऽस्तृतः २०. ५३, ३; ५७, १३.
 अनिजम् १०. ४, १९.
 अनिधमः १४. १, ३७.
 अनिन्दाः ११. १०, २२.
 अनिऽपद्यमानम् ९. १५, ११.
 अनिऽभृष्टः १९. ६०, २.
 अनिऽमानः २०. ३६, ७.
 अनिऽमिषः १९. १३, २.
 अनिऽमिषेण १९. १३, ३.
 अनिऽमेषम् ९. १४, २२.
 अनिऽस्तृतः ७. ८७, ३.
 अनिऽहृत्य १२. ३, ४४.
 अनीकम् ४. २७, ७; ६. १२५, ३; ७. ३७,
 १; १३. २, ३४; ३५; २०. १७, ४;
 १०७, १३; १४.
 अनीकऽशः ५. २१, ८; ९; ६. १०३, ३.
 अनीनशः ९. १३, २२.
 अनीनशत् १. २४; २.
 अनीनशत् २. ३, ३; ५; ३. ७, १; ७. ५८,
 १; ८. ६, ६; ८; १९. ३६, १; ३; २०.
 ९६, १२.
 अनीनशन् ८. ७, ३; १२. २, १४.

अनीनशम् १. २३, ४; ७. १२०, ४; ९.
१३, २१.

अनीश्वराः १२. ३; ४२.

अनु १. २२, १; ३९, ४; २. ९, ९; १२,
९; १३, ९; २७, २; ३४, ३; ३. ७, २;
८, ६; ९, ६; १३, २; १७, ९; १८, ६;
२१, ७; २३, ३; ४. ८, १; १९, ४; ७;
८; ९; १२; २१, ४; ३८, ९; ५. १, ३;
२, १; ८, ९; १४, १; १७, ९; २१,
१०; २७, ७; २८, ११; २९, ११; ३०,
१; ६; १७; ६. ११, २; १७, १; २;
३; ४; २६, २; २९, ३; ३९, १;
४८, १; २; ३; ५३, १; ३; ६९, २; ७२,
१; ७३, ३; ८९, २; ९०, २; ९४, २;
९७, ३; १०९, १; २; ३; ११२, १;
११३, २; ११८, १; २; १२१, ४;
१२२, १; २; १३०, १; २; ३; ४; १३१,
१; २; १३४, ३; ७. १०, २; १७, १;
२१, १; २; ३; ६; २२, १; २८, १; ३६,
१; ४४, १; ५९, १; ६१, १; ६२, ७;
८७, ४; १०२, ४; १२३, १; ८. १,
७; १०; १९; २, २१; ३, १८; ९, ८;
१२; १३; १९; १६; १७; २३; ९. १,
१९; २४; ४, २०; २४; ९, २; ४; १४,
९; १०. १, १९; २, १६; १९; २२;
२३; ४, ६; २६; ९, २९; २६; २७; २८;
२९; ३०; ३१; ३२; ३३; ३४; ३९; ३७;
४९; ५०; १०, ७; ११. १, ३१; ३६;
२, १०; ६, १०; २४; २९; ७, २; १२;
१०, ११; १९; २०; २१; २२; २४; २७;
११, ४; २१; १२, १; १२. १, १७;
५१; २, २१; ४३; ४९; ३, १७; ४, १;
१३. १, ४; ७; १०; २, १४; १८; २१;

४०; ३, १; ११; २०; ६, ९; १४. १,
१९; ४६; ५६; ६०; २, १०; ७४; १५.
२, १; ९; १९; २१; ४, ३; ६; ९; १२;
१९; १८; ९, २; ९; ७; ९; ११; १३;
१९; ६, १; ४; ७; १०; १३; १६; १९;
२२; २४; ९, १; १४, १; ३; ९; ७; ९;
११; १३; १९; १७; १९; २१; २३; १७.
१, १६; १८. १, २०; २७; ३२; ५०; २,
९; १३; ३, ४०; ६९; ४, ३; २६; २८;
४३; ७९; ७६; ८६; ८७; १९. ४, ४; ६,
२; १३, ६; १९, २; ४; २६, ३; ४९,
२; ६; ५८, ३; २०. ४, २; ११, ८; १९,
२; ९; १६, १२; १७, ९; २६, ३; ३९,
१९; ४०, ३; ४२, २; ४७, १९; १८;
६१, ३; ६७, ३; ६९, १२; ७०, १; ७६,
२; ८१, १; ९१, ९; ९२, १९; २०;
९९, २; १०९, २; १०६, ३; १०७, ४;
१०९, १; २; ३; ११६, २; ११८, १;
१३७, १०; १३९, २; १४३, ८.

अनुऽअचरन् १२, १, ८.

अनुऽअतप्यन्त २. ३९, १.

अनुऽअर्तिता ५. १७, २.

अनुऽअर्विन्दत् १९. २७, ९; २०. ३४, ११.

अनुऽअर्विन्दन् ४. २३, ६; ३९, २;

अनुऽआगन्ता ६. १२३, १; २.

अनुऽआर्ततान १८. २, ३२.

अनुऽआनशे ४. २९, २.

अनुऽआङ्ग्यम् २. ३१, ४.

अनुऽआरंभध्वम् १२. २, ४७; ४८.

अनुऽआरंभेथाम् ६. १२२, ३; १२. ३, २०;
४७.

अनुऽआरौहामि ६. १२२, ४.

अनुऽआवर्ते १०. ९, ३७.

अनुशासये १०. ७, ९.
 अनुशङ्खन् ६. ३७, १.
 अनुशेषन्त २. ३४, ३.
 अनुशेषत् १२. १, ६०.
 अनुशरेण १२. २, २.
 अनुशिरामि १८. ३, ६९; ४, २६; ४३.
 अनुशूलम् ५. १४, १३.
 अनुशरन्ति २०. ९२, ९.
 अनुशगच्छन्ती १२. ७, १६.
 अनुशगल्य १९. ४४, १०.
 अनुश्रासः २०. ११६, २.
 अनुशचकदे २०. ९, ४; ४९, ७.
 अनुशजहिरे १८. ३, ४६.
 अनुशजिघ्रम् ८. ६, ६.
 अनुशतन्वन्ति ९. १३, १४.
 अनुशतप्यमानम् २. ३९, २.
 अनुशतिष्ठते ९. ११, ६.
 अनुशतिष्ठन्ति ११. १२, २७; १९. ४८, ९.
 अनुशतमदितः ६. १११, १; २; ३; ४.
 अनुशदः ७. ८९, २.
 अनुशददाति २०. ३४, १०.
 अनुशदहन् २. २९, ४.
 अनुशदिताम् ५. १, २.
 अनुशदेयी १४. १, ७.
 अनुशध्याः ७. ११९, २.
 अनुशनिक्षन्ति ९. १३, १९.
 अनुशनिर्दह ९. २, ९.
 अनुशपक्षितौ ६. ७८, २.
 अनुशपदस्वतः ४. ११, ९; १२.
 अनुशपदस्वतीम् २. ३६, ९; ७. ८९, २.
 अनुशपरियन्ति १६. १७, ८.
 अनुशपसेचनः ११. ३, २४.
 अनुशपस्पशानः ६. २८, ३.

अनुशपस्पशानम् १८. १, ४९.
 अनुशपालयन्ती १८. ३, १.
 अनुशपूर्वम् १२. २, २४; २९; २०. १२९, २.
 अनुशपूर्ववत्साम् ९. ९, २९.
 अनुशप्रयानम् ७. ७७, ६.
 अनुशप्रयुक्ताम् १२. १, ४०.
 अनुशप्रयुक्ते ११. २, १३.
 अनुशप्रवोदुम् १९. ९९, ३.
 अनुशप्राविशथाः १०. १०, २२.
 अनुशप्रेमः ५. ७, ३.
 अनुशप्रेयतुः १९. ४४, १०.
 अनुशवध्नन्ति ५. १९, १२.
 अनुशबुद्धम् ४. २४, ६; १०. १, १९.
 अनुशमतम् ६. ७१, २; ७. २१, ४.
 अनुशमता ३. १७, ९.
 अनुशमतिः १. १८, २; ६. ११, ३; ७. २१,
 १; ९; ६; २९, १.
 अनुशमतिम् ५. ७, ४.
 अनुशमते ६. १३१, २; ७. २१, ४; ६.
 अनुशमते २. २६, २; ७. २१, २.
 अनुशमत्याः ९. ४, १२.
 अनुशमदन्ति ५. २, ४; २०. १०७, ७.
 अनुशमन्यमानः ७. २१, ३.
 अनुशमन्यमानौ १४. २, ४२.
 अनुशमाद्या १४. १, ४७.
 अनुशमेयाः ६. १३७, २.
 अनुशमृश्य २०. १६, ९.
 अनुशम्रोक् २. २४, ३.
 अनुशयाजाः १. ३०, ४.
 अनुशराधम् १९. १९, २.
 अनुशराधा १९. ७, ३.
 अनुशरोधनम् ६. १०२, ३.
 अनुशवपते १२. २, ९०.

अनुवर्तते १२. २, ३७.
 अनुवर्तयन् ११. १२, १८.
 अनुवर्त्मानः ३. ८, ६; ६. ९४, २.
 अनुवर्त्तकैः १९. २२, १.
 अनुवर्त्तकमते ९. ७, १२.
 अनुवर्त्तयते १९. १०, ४.
 अनुवर्त्तयन् १२. २, ३८; १२.
 अनुवर्त्तयते ८. १९, ४.
 अनुवर्त्तयौ ९. ४, १२.
 अनुवर्त्ततः ३. ३०, २.
 अनुवर्त्तता ३. २९, ४; १३. १, २२; १४.
 १, ४२.
 अनुवर्त्तयित् १६. १४, १; ३; ९; ७; ९;
 ११; १३; १९; १७; १९; २१; २३.
 अनुवर्त्तयित् १६. २, २; १०; १६; २२; ६,
 २; ९; ८; ११; १४; १७; २०; २९; ९, २.
 अनुवर्त्तयित् १६. ७, २.
 अनुवर्त्तयित् १९. १६, ४.
 अनुवर्त्तयित् ८. ६, १९.
 अनुवर्त्तयित् १२. ४, ४९.
 अनुवर्त्तयित् १८. २, १७.
 अनुवर्त्तयित् ३. २१, ७; ४. ३८, ९.
 अनुवर्त्तयित् १८. ३, ४.
 अनुवर्त्तयित् १२. ११, २.
 अनुवर्त्तयित् ४. १६, ९.
 अनुवर्त्तयित् ११. १, ३६.
 अनुवर्त्तयित् ११. ७, २.
 अनुवर्त्तयित् ६. १२२, ३.
 अनुवर्त्तयित् १०. ८, ८.
 अनुवर्त्तयित् १०. ७, १७; २६.
 अनुवर्त्तयित् १८. ३, ९.
 अनुवर्त्तयित् २. २४, ४.
 अनुवर्त्तयित् ९. १३, ७.

अनुवर्त्तयित् ९. १३, १७.
 अनुवर्त्तयित् १९. ४९, ९.
 अनुवर्त्तयित् ८. ९, २०; १९. २१, १.
 अनुवर्त्तयित् ८. ९, १४.
 अनुवर्त्तयित् १६. ९, २; ९; ७; ९; ११; १३;
 १९.
 अनुवर्त्तयित् १६. ९, १; ४; ६; ८; १०;
 १२; १४.
 अनुवर्त्तयित् १६. ४, २; ९; ८; ११; १४;
 १७.
 अनुवर्त्तयित् २०. ९६, ४.
 अनुवर्त्तयित् १. २, ३.
 अनुवर्त्तयित् २०. १३, ४.
 अनुवर्त्तयित् १९. ८, ४.
 अनुवर्त्तयित् ६. १८, ९.
 अनुवर्त्तयित् ६. ३०, ७.
 अनुवर्त्तयित् ४. १४, ८.
 अनुवर्त्तयित् ९. १३, २१.
 अनुवर्त्तयित् ९. ६, १.
 अनुवर्त्तयित् २. ३३, २; २०. ९६, १८.
 अनुवर्त्तयित् ११. ३, ९.
 अनुवर्त्तयित् ३. १, ४.
 अनुवर्त्तयित् १०. १०, १०.
 अनुवर्त्तयित् १६. ३, ९.
 अनुवर्त्तयित् ७. ८६, ३.
 अनुवर्त्तयित् ७. ८६, ३; १२. ३, ४८.
 अनुवर्त्तयित् १. ६, ४; १९. २, २.
 अनुवर्त्तयित् २०. ६६, १.
 अनुवर्त्तयित् २०. १४२, ४.
 अनुवर्त्तयित् २. १, १; २०. १७, १; ३८, ४; ४७,
 ४; ७०, २; ७; ९२, ८; १०४, १;
 ११९, १.
 अनुवर्त्तयित् १८. २, १९.

अनुक्षराः १४. १, ३४.

अनुणः ६. ११७, १; २.

अनुणाः ६. ११७, ३.

अनृतऽदेवः ८. ४, १४.

अनृतम् १. १०, ३; २. १९, ९; ४. ९, ७;
१६, ६; ६. ६१, २; ३; ७. ९४, ३; ९.
१९, २३; १०. २, १४; ९, २२; १२. ३,
५२; १८. १, ४; १९. ४४, ८.

अनृतऽवाक् ४. १६, ७.

अनृतस्य २०. ९१, ४.

अनृतेन ६. ७१, ३; ७. ७३, २; ८. ३, ११.

अनृतेभिः ८. ४, ८.

अनृत्यत् १०. १०, १४.

अनेन १. १६, ३; ३. १९, २; ५. २८, २;
६. ६९, २; ८. ९, ३; १०. ९, १९;
१६; १७; १८; १९; २०; २१; १८.
४, ९०.

अनेव १६. ७, ४.

अनेषत् ६. २८, २.

अनेहस्तम् ७. ७, १; २०. ९२, १३.

अनेहा ६. ८४, ३.

अनेक्षीत् २. ७, १.

अनोनवुः २०. ९२, १९.

अन्तः ९. १९, १४.

अन्तः १. २, ४; ४, ४; ६, २; १३, ३;
३०, ३; २. १०, ९; ३१, ९; ३२, १;
३. ६, ३; १०, ४; २०, ८; २१, १; २;
७; २२, ३; ४. ८, ७; १०, ७; ११, ३;
२६, ९; २८, ९; ३०, ७; ५. ११, ८;
९; ३०, १६; ६. १, २; ३१, २; ५३, २;
७३, २; ८०, ३; ८७, १; १३२, १; २;
३; ४; ९; ७. ३७, १; ४४, १; ९२, १; ८.
१, ११; ४, ३; ९, ६; ९, ११; ९. ३, ६;

१४; २२; १३, ७; ९; १४, ९; १९, १०;
११; १२; १०. २, ७; ९, १९; १६; १७;
१८; १९; २०; २१; ७, १०; ८, १३;
२८; १०, २९; २८; ११. २, ११; २४;
६, २०; ७, ३; ९, १; ६; १०, २; ६;
१२, ४; १२. १, १९; ३७; ६०; २, ३३;
१३. १, १; २; ४०; ५९; २, ३०; ३;
१९; २०; १४. १, ३७; १७. १, ८; १३;
२९; १८. ४, ८९; १९. ३, २; २७,
१०; ४८, १; ७२, १; २०. ३४, ३; ४८,
९; ५६, ६; ८९, ८; ९६, १४; १२६,
१९.

अन्तःकोशम्ऽईव १. १४, ४.

अन्तःऽवधानाः ५. २८, ८.

अन्तःऽदावे ६. ३२, १.

अन्तःऽदेशाः ८. ८, २२; १०. ६, १९.

अन्तःऽदेशात् १५. ९, १; २; ४; ९; ६; ७;
८; १०; ११; १२; १३.

अन्तःऽदेशान् १५. ६, २४; १४, २३.

अन्तःऽदेशेभ्यः ४. ४०, ८; ५. १०, ७; १५.
९, १४; १९.

अन्तःऽधिः १२. २, ४४.

अन्तःऽपात्रे ११. ११, १९.

अन्तःऽवान् ९. ४, ३.

अन्तःऽहस्तम् ७. ५२, २.

अन्तःऽहितम् १९. ४२, १.

अन्तःऽहिताः ११. ११, १६.

अन्तकः ६. ४६, २; ८. १३, ७; १६. ९, २;
४; ९; ६; ७; ९; १९. ९, ७.

अन्तकाय ८. १, १.

अन्ततः १४. १, ६४.

अन्तम् ९. १९, १३; १०. ७, ४२; १२. ३,
३४; १५. ७, १.

अन्तमः २०. ८३, २.

अन्तमानाम् २०. १७, ३; ६८, ३.

अन्तरम् १. १९, ४; २. ३०, ४; ७.
१०१, १.

अन्तरा ३. १९, २; ४. १६, ९; ५. २०, ७;
६. १९, १; ७. ११४, ३; ८. ६, ३; ९.
३, १९; १३, ९; १०. ७, २८; ८, ३९;
११. ६, १४; ७, ११; १०, ३४; १२.
२, ४४; १३. १, १७; १८; ३, ६; १४.
२, ३४; १९. १६, ४; २०. ६, ९; ९६,
१४; १२६, १६; १७.

अन्तरिक्ष ६. १३०, ४.

अन्तरिक्षम् २. १२, १; ३. २१, ७; २९,
८; ४. २, ४; ११, १; १४, ३; २०, १;
३९, ३; ३९, ४; ५. ३, ३; ९, ७; २८,
२; ६. ४०, १; १२०, १; २; ७. १, २;
६, १; ७, २; ८. १, १२; ४, २३; ८, ९;
२१; २२; ९. १, २१; ३, १९; ९, २०;
१२, ९; १९, २४; १०. २, २४; २९;
९, २६; ७, ३; १२; ३२; ३९; ८, ३६;
९, १०; ११. २, १०; २७; ७, ४; ८,
६; ११, ४; १२. १, २०; १३; ३, २०;
२६; १३. १, ७; ९; १६; ३३; २, ३२;
३९; ४९; ७, ३; १४. २, ६९, १५.
१७, २; १७. १, १३; १८. २, ९; ४९;
३, १९; ४, ९; ६; १९. ६, ८; ९, १;
१४; १०, ९; १९, ९; ३२, ९; १८, २;
२०. ११, १०; २८, १; ३४, २; ३९, २;
८७, ३; ९३, ६; १०७, १४; १४३, ८.

अन्तरिक्षऽवन्तम् १९. १८, २.

अन्तरिक्षऽसंशितः १०. ९, २६.

अन्तरिक्षसत्त्वऽभ्यः १८. ४, ७९.

अन्तरिक्षऽसदः १०. ९, १२; ११. ८, १२.

अन्तरिक्षस्य ५. २४, ८.

अन्तरिक्षा २०. ३६, ८.

अन्तरिक्षाणि १९. २७, ३, २०. ९४, ८.

अन्तरिक्षात् ४. १०, १; १४, ३; ४०, ६;
५. १०, ८; ६. १२४, १; २; ७. २७, ८;
९. १, १; १०. १, १३; ९, २६; १२.
११, ११; १३. ७, ३; १६. ४, ४; ७,
६; १८. ४, ९; १९. ३, १; ३९, ४;
२०. १६, ९; ३९, ९.

अन्तरिक्षाय ५. ९, ३; ४; ६. १०, २; ७.
१०७, १; ११. २, ४.

अन्तरिक्षे १. ३०, ३; ३२, २; ३३, ३; २.
१०, ३; ४. ८; ९; १४, ८; २९, २; ३९,
३; ७. ६८, १; १०२, ८; ८. ३, ३;
९; ११, १; ९. ४, १०; ११, ८; ११.
२, २३; १२, २; ८; १३. २, ३०; ३,
२२; १५. १३, ४; १७. १, १२; १८.
३, ६३; १९. ८, १; १७, १२; २०.
१३९, २.

अन्तरिक्षेण ४. २०, ९; ३८, ९; ६; ७; ६.
८०, १; ११. ४, ८; १३. ३, १३; १९.
१७, २; १९, २.

अन्तऽवत् १०. ८, १२.

अन्ताः १. १७, ३; १४. २, ११.

अन्तात् १८. ३, ६९.

अन्तान् १४. १, ४९; २०. ८८, १.

अन्ति १०. ४, ९; ८, ३२; १८. ३, २३.

अन्तिकम् ३. ११, २; २०. ९६, ७.

अन्तिकात् १२. २, ३८; १०; १२.

अन्तिकात्ऽव ४. १६, १.

अन्तितम् ६. ४, २; ८. ९, ११.

अन्तिसुद्धे इत्यन्तिसुद्धे ७. ११७, १; १४.
२, ४९.

अन्ते २०. ७७, २.

अन्तौ ६. ८९, ३; १३. २, ६; १३.

अन्धः ७. ६०, २; २०. ७७, १.

अन्धः ६. १२९, ३; ९. १४, १५; ११.
४, ३.

अन्धम् ९. १३, ४.

अन्धसः ६. २, २; २०. १, १; ४, १; ५, २;
६, १; ९, १; १३, २; २३, ६; ३१, ४;
४९, ४; ५३, १; ५७, ११; ६४, ४; ७१,
७; १२४, २.

अन्धा ९. २, १०; २०. ७७, ४.

अन्धेन १८, ३, ३.

अन्नऽअदः १३. ३, ७.

अन्नऽअदम् १५. १४, १; ३; १३; १५; १७;
१९; २१; २३.

अन्नऽअदाय १९. ५५, ५.

अन्नऽअदीः १५. १४, ५; ११.

अन्नऽअदीमिः १५. १४, ६; १२.

अन्नऽअदीम् १५. १४, ७; ९.

अन्नऽअदेन १५. १४, २; ४; १४; १६; १८;
२०; २२; २४.

अन्नऽअद्यम् १२. ६, ४; १३. ५, १; ६, १;
१५. ७, ४; ५; ८, २.

अन्नऽअद्यस्य १५. ८, ३.

अन्नऽअद्या १५. १४, ८; १०.

अन्नऽअद्येन १३. ८, ४; ५; ६; ९, १; २; ५.

अन्नऽतेजाः १०. ५, ३४.

अन्नऽपतये १९. ५५, ५.

अन्नऽपतिः १३. ३, ७.

अन्नऽभागः ३. ३०, ६.

अन्नऽभागम् १२. १, २९.

अन्नम् ३. २७, ३; ४. ३०, ४; ५. १८, ४;
७; ६. ६३, १; ७१, १; ३; ११६, १;

७. १०६, १; ८. २, १९; ७, १२; ९.

७, ७; ८; ९; १०. २, २७; ५, ४५; ८,

२२; १०, ८; ११. ७, २५; १२. १, ३;

४; ४२; ६, ४; १३. ५, १; ६, १; १५.

७, ४; ५; ८, २; १४, २; ४; ६; ८; १०;

१२; १४; १६; १८; २०; २२; २४; १९.

७, ४; २०. ८७, २.

अन्नम्ऽअन्नम् १०. ६, ५; ३३.

अन्नऽवान् १८. ४. २१.

अन्नऽविदः ६. ११६, १.

अन्नस्य ५. २८, ३; ७. ६२, ५; १५. ८, ३;
१९. ३१, ८.

अन्ना २०. ३५, ७.

अन्नानाम् १८. ४, ५४.

अन्नानि १९. ३१, ४.

अन्नाय १२. ३, ५७.

अन्ने १०. ५, ४४; १२. १, ४; २०. ७६, ४.

अन्नेन १०. ६, २३; १२. १, २२.

अन्नैः २०. ७६, ३; ५.

अन्यः २. ४, ५; ३. २, ६; ३०, १; ५; ४.

१३, २; ५. ११, ४; ७. ८४, ४; ८५,

३; ८६, १; ८. ९, १९; ९. १४, २०;

१५, २६; १०. ८, २३; ११. ६, २६; ७,

१०; ११; १२. ३, ५०; १३. १, ५०;

२, ११; १४. १, २३; १८. १, १६;

१९. ३५, ५; २०. १५, ४; १७, ५;

१२१, २.

अन्यकेषाम् २०. ९५, २; ३; ४.

अन्यऽक्षेत्राणि ५. २२, ८.

अन्यऽक्षेत्रे ३. ३, ४; ५. २२, ९.

अन्यत् ५. ११, ५; ६; ६. १२, १; १०. २,

२२; २३; ७, ३१; ११. १०, २३; १३.

२, ४३; १८. २, ३१; ५१; १९. ५३,

४; २०. १८, २; ८२, २; ८९, १;
१२३, २.

अन्यतः १३. ३, १२; २०. ६८, ९.

अन्यत्र ३. २३, १; ६. ११, ३; २६, ३;

४०, २; ९३, २; १४०, ३; ७. ११६, १;

१२०, २; ९. २, २९; १०. १, १६;

११. २, १९; २१; २६; २०. १२६, २.

अन्यऽनाभिः १. ३०, १.

अन्यम् ३. २, ६; ३०, १; ४. १८, ३; ६.

२०, १; २६, २; ९. ९, २७; १९, १६;

१२. ३, ९०; १३. २, ११; १८. १, ११;

१६; ४०.

अन्यया ११. ४, ९; १८.

अन्यऽवर्णाम् १२. ३, ९४.

अन्यस्मिन् ८. ९, १९; १२. ४, १९.

अन्यस्मै ३. ३०, ९; १२. ३, ४६.

अन्यस्य १०. ८, २३.

अन्यस्याम् १. ३२, ४.

अन्या ६. ३०, २; १०. ७, ४२; १८. १,

१९.

अन्याः ६. ६०, २; १०. ८, ३.

अन्यान् १. १०, २; ३०, ३; २. २९, ३; ४.

९, ७; ३६, ३; ७. ३६, १; १२. १, ९८;

१९. ३३, ९; ९०, ६.

अन्याभ्याम् ११. ४, २; ३; १३; १४; १९;

१६; १७.

अन्याम् १. ३२, ४; १२. ४, १३.

अन्याम्ऽअन्याम् २०. ७९, ३.

अन्यास्ताम् ६. ६०, २; ७. ३८, १; ३९, ४.

अन्ये २. ६, २; २८, १; ३. ११, ९; ७; ९.

१४, १२; १२. ३, ४२; ९१; ४, २२;

२०. ९६, १; १४३, ९.

अन्येषु १. २९, ४; ७. १२१, २.

अन्येन ११. ४, १; ४; ८; ९; १०; ११; १२;

१८. १, ९; १३; १९. ६, ४.

अन्येभिः ८. ९, ९.

अन्येभ्यः १२. २, १६.

अन्येभ्यः १२. ४, २३.

अन्येषाम् १२. २, ९१; १४. २, ८.

अन्येषु ११. ६, २३.

अन्येषु २०. ४९, ३.

अन्यैः ११. ४, ६; ७.

अन्वञ्चम् ६. १३४, ३.

अप १. २, २; १०, ४; १८, ३; २१, ४;

२८, १; २. ३, ६; ८, २; ३; ४; ९;

३९, २; ३. ७, ७; ९, १; ११, ६; १२, ६;

२३, १; ४. ३, ९; ८, २; १४, ४; १७,

६; ७; १८, ७; ८; २०, ९; २९, ४;

३१, ७; ३२, ९; ३३, १; २; ३; ४; ९;

६; ७; ८; ३९, ७; ३७, १२; ६. ३, १०;

६, ७; ७, ७; १९, ९; २२, १; ६. ४,

२; ६, २; ३; १४, ३; १६, ३; २०, १;

४९, १; २; ७३, ३; ८१, १; ८३, १; २;

८७, २; ९१, १; ११९, ३; १२६, १; २;

१२९, १; २; ३; १३४, १; ७. ६७, २; ३;

८९, २; ९३, १; ८. १, २१; २, ११;

१२; ४, १७; २३; ६, ४; ९; ७, १४; ८,

९; ११; ९. २, २९; ९, ७; ११; १०.

१, १; २; १०; १३; १४; ९, २३; ७,

४०; ४२; ११. १, २९; ३, ४; ६, १४;

७, १९; १२. १, ३७; ४९; २, ४७; ३,

१४; १९; ४३; ४९; ९४; ९, ६; ६, ९;

१३. २, ९; १९; १७; १४. १, ३८; ९९;

२, ६; ११; ४८; ६८; ६९; १६. १, १०;

६, २; १८. १, २९; ९९; २, २७; ३३; ४०;

९७; ३, २१; ७३; ४, ४९; १९. १२, १;

२०, १; ३४, ३; ३६, ४; ४९, १०;
 ५०, ५; ५६, ६; २०. १६, ५; १७, २;
 २०, ५; ४३, १; ४७, १४; ५७, ८; ७०,
 १२; ७८, ३; ८९, ७; ९१, ११; ९६,
 २४; १२५, १; १३७, ७.

अपऽअकषन् १०. ७, २०.

अपऽअतक्षन् १०. ७, २०.

अपऽअयातै ७. ९५, ३.

अपऽआवृत्त्य १२. २, ३४.

अपऽईक्षमाणा १२. ७, ८.

अपऽउदकः ५. १६, ११.

अपऽउदकम् ५. १३, २.

अपऽउदकस्य ५. १३, ६.

अपऽउदित ६. ५०, २.

अपऽऊर्ण्वन् ९. ३, १८.

अपऽऋतुः ३. २८, १.

अपः ७. ५०, १; १८. १, ३१.

अपः १. ४, ३; ५, ४; २. ३, ६; ५, ५; ४.

१५, १२; २१, ७; २७, ४; ६. २२, १;

२; २३, १; ३; ७. ४२, १; ७९, १; ९४,

१; ११४, २; ८. ९, २३; ११, ८; १०;

९. ६, ४; १५, २२; १०. २, ७; ५, ३३;

४६; ९, २७; १०, ८; ११. १, १५; १८;

७, ७; ८, ११; १०, २८; १३. १, २;

२१; ३, ९; १४. १, ३७; २, ६९; १५.

४, ५; ११, ४; १८. २, ७; १९. २, ५;

१८, ६; २०. ९, ४; ११, ८; १५, ६;

१७, ८; ३६, ८; ४९, ७; ६१, ३; ५;

६२, ९; ६३, ९; ७५, २; ७७, ६; ७;

८; ७९, २; ९०, ३.

अपऽकामम् ३. १३, ३.

अपऽकामस्य २. १२, ५.

अपऽकामात् ९. १३, ८.

अपऽकामन् ७. ११०, १.

अपऽक्रीताः ८. ७, ११.

अपक्षः ११. ७, २१.

अपऽगाः १. ३४, ५; २. ३०, १; ६. ८, १;

२; ३.

अपऽगूहमानः १९. ५६, २.

अपचत् ४. ३५, १.

अपचन्त ९. १५, २५.

अपऽचित् ६. ८३, ३.

अपऽचितः ६. ८३, १.

अपऽचितः ७. ८०, २.

अपऽचिताम् ७. ७८, १.

अपचिताम्ऽइव ६. २५, १; २; ३.

अपतत् ५. २८, ६.

अपतिः ८. ६, १६.

अपतिऽग्री १४. २, १७; १८.

अपतिऽग्रीम् १४. १, ६२.

अपत्यम् ७. ११३, १.

अपत्यऽवत् १२. ४, १.

अपथम् ६. ७३, ३; १०. १, १६.

अपथेन ५. ३१, १०.

अपदम् ६. २९, २.

अपद्यन्त १४. २, ३२.

अपऽधा २०. ३४, ३.

अपऽध्वंसेन ४. ३, ५.

अपऽनीता ५. १७, ६.

अपऽपद्यते ४. २८, ५.

अपऽपापम् १९. ८, ५.

अपपुषः ६. १३९, ४.

अपसत् ७. १०१, १.

अपसत् ५. ३०, ९; ६. १२४, १.

अपृक्थाः ७. ९३, १.

अपऽबाधमानः १२. ३, १५; १९. १३, ८.

अपऽब्रवत् द्व. १७, १.
 अपऽभर्तवै १८. १, १०.
 अपऽभूतये द्व. ८, १.
 अपऽमयाः १९. १७, १.
 अपऽमा १०. ४, १.
 अपऽमित्य द्व. ११७, २.
 अपऽमित्यम् द्व. ११७, १.
 अपऽमृज्य ४. १८, ८.
 अपऽमृष्टम् द्व. ११३, ३.
 अपरऽअहः ९. १०, १.
 अपरः ९. १, २८; १०. १, २७; ४, १;
 १२. २, २३; २१; १३. २, १४; १४.
 २, ३.
 अपरम् ९. १, २७; १३. १, १६; १७; १४.
 १, ६४; १८. २, ३८; ३९; ४०; ४१;
 ४२; ४३; ४४; ४५; १०; ११; ४, ४४.
 अपरम् २०. १२६, ११.
 अपरस्याः २०. ७६, २.
 अपराः १०. १०, ८.
 अपराऽजितः द्व. ३०, १७; ८. १, २२; १०.
 ४, ११.
 अपराऽजिताम् १०. २, ३३.
 अपराद्धः द्व. ११६, २.
 अपरान् १०. ३, १३; १४; ११.
 अपराऽपरणः १२. ९, ७.
 अपराम् द्व. १८, १.
 अपरासः १८. १, ४६.
 अपराऽहतः १८. ४, ३८.
 अपरिऽपरेण १८. २, ४६.
 अपरिऽमितः ९. १, २१; १५. ११, ९.
 अपरिऽमितम् ९. १, २२.
 अपरिऽमिताः १५. १३, ९; १०.
 अपरुद्धम् ३. ३, ४.

अपऽरूपम् १२. ४, ९.
 अपरे ९. ११, ३; १८. ३, ७२; २०. ९४, ७.
 अपरेण १०. ४, ३.
 अपलिताः १९. ६०, १.
 अपऽलुप्यते द्व. १७, ७.
 अपऽवकारः द्व. ११, १; २; ३; ४; १; ६;
 ७; ८; ९; १०; ११.
 अपऽवान् १८. ४, २४.
 अपऽवान् १९. १०, ४.
 अपऽवासे ३. ७, ७.
 अपऽवृतम् २०. ११, १.
 अपऽव्रतेन ३. २, ६.
 अपशुऽघ्नीम् १४. १, ६२.
 अपऽशुष्यति द्व. १३९, ४.
 अपश्वा १९. ११, १.
 अपश्यत् ४. १४, १; ९. १४, ९; ११, ३;
 १५. १, २; १९. १६, २; २०. १६, ८.
 अपश्यन् २०. ६३, ३; १२४, ६.
 अपश्यम् ९. ११, ११; १८. ३, ३.
 अपश्यम् ९. १४, १; ११, २१; २०.
 १३७, ८.
 अपऽश्रयः १५. ३, ८.
 अपऽश्रितम् २०. ४१, २.
 अपऽश्रितौ द्व. १२७, २.
 अपसः द्व. २३, १; १९. २, ३; २०. १८, २.
 अपऽसिध्य ८. २, ७.
 अपऽस्कम्भस्य ४. ६, ४.
 अपस्पृधेयाम् ७. ४१, १.
 अपऽस्फुरम् २०. ९२, ७.
 अपस्युवः २०. ९३, ४.
 अपाः २०. ३२, ३.
 अपाक् २०. ९४, ७; १२०, १.
 अपाक्तः ८. ४, १९.

अपाङ् ९. १५, १६.

अपाञ्चः २०. १२५, १.

अपाञ्चीनम् ६. ९१, १.

अपाञ्चीम् १८. ३, ३; २०. ९१, ५.

अपाञ्चः ५. ३, २.

अपाञ्चम् ३. ३, ६.

अपाञ्चौ ७. ७३, ४.

अपात् २०. ९२, ८.

अपात् ९. १५, २३; १०. ८, २१.

अपानः २. २८, ३; ५. ३०, १५; ७. ५५,

३; ४; ११. ६, १३; १२. ६, ३; १५.

१६, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; १६. ४, ३;

१८. २, २६; ४६; १९. ५१, १.

अपानतः ६. ३१, २; २०. ४८, ५.

अपानते ११. ६, ८.

अपानम् १०. २, १३; १९. २७, ६.

अपानाः ६. १०४, १; ८. १, १; ११. ३,

२९; १५. १५, २.

अपानाय ६. ४१, २; १९. ४५, ६; ७; ८;

९; १०.

अपानेन १३. ३, ४.

अपाम् ६. ३, १; ३; १४. १, ३७.

अपाम् १. ४, ४; ३५, ३; ४. ४, ५; ८, ५;

१५, २; ३; १०; १२; ३७, ३; ५. ५, ७;

१९, १३; १४; २४, ४; २८, ६; २९, ८;

६. १०६, २; १२४, १; १२५, २; ७.

४०, १; ५१, १; ८. ७, ८; ९. ४, २;

५; १०. ५, ७; ८; ९; १०; ११; १२;

१३; १४; १५; १६; १७; १८; १९; २०;

२१; ५०; ८, ३४; ३५; ११. १, १३;

६, २६; १५. २, १८; १६. १, १; ६;

१८. ३, ५; ५६; ६५; १९. २, ४; ११,

३; ३३, १; ४२, ४; ४५, ३; २०. २८,

४; २९, ३; ३४, ७; ३५, १२; ३९, ५;

४४, २.

अपाम्ऽइव २०. १५, १.

अपामार्गः ४. १७, ६; ७; १८, ८; ७. ६७,

१; २; ३.

अपामार्गः ४. १७, ८; १८, ७; १९, ४.

अपाययत् १०. १०, ९.

अपारेण २०. ९४, १.

अपालाम् १४. १, ४१.

अपाष्टऽवत् १४. १, २९.

अपाष्टात् ४. ६, ५.

अपि १. ७, ७; १४, ४; २७, १; २. २, ३;

७, ५; ९, २; १०, ७; १२, ८; ३२, २;

३४, २; ३. १३, ४; ४. १२, ३; ३४,

२; ३६, २; ३७, ७; ५. २, ३; ८, ४;

१३, ५; १८, १३; २३, ९; ३०, १५; ६.

३२, २; ४५, ३; ५०, १; ५५, ३; ७७,

२; ७. २१, ३; ३६, २; ५१, १; ५९, २;

७३, ४; ५; ९५, १; ९७, १; १००, ३;

८. ३, २; ३, १५; १२, २; ९. ४, २; ५,

१; १४; १४, ७; १०. १, २१; ३, ९; ४,

२६; ५, २३; ६, १; ९, १; १०, ६; ३३;

११. १, ३३; ९, ३; १२; १२. १, ४;

२५; ३५; २, ४; ९; ४५; ५३; ३, २२;

४४; ५३; ४, ३१; ३८; ३९; ९, ६; १०,

५; १३. ५, ३; ४; ५; १४. २, २९; १६.

७, ३; १२; १८. १, ३३; ५८; २, ११;

१४; १५; १६; १७; १८; १९. ३८, २;

४५, १; ५९, ३; २०. १८, ५; ५४, ३;

९४, ४; १०७, ६; १२५, ७; १२६, ४.

अपिऽऊहे ८. ४, १४.

अपिश्तत् ५. १२, ९.

अपिशन २०. १६, ११.

अपिऽत्वम् १०. ८, ९.
 अपिऽधानम् ७. ३६, ३; ११. ३, ११; १८.
 ४, ५३.
 अपिऽनक्षम् ९. ३, १८; २०. १६, ८.
 अपिऽनक्षमाने १२. ७, १४.
 अपिबः २०. १२९, ९.
 अपिबत् २. ९, ७; २०. ९९, १.
 अपिबन् १०. १०, ३०.
 अपिऽशीर्णाः ४. ३, ६.
 अपीच्यम् २०. ४१, ३.
 अपीच्ये १८. १, ३६.
 अपीपतत् ७. ६६, १.
 अपीपदाम् १०. ९, ४२.
 अपीपरः १७. १, २९; २६.
 अपीपरन् ८. १, १७.
 अपीपरम् ८. १, १९; २, ९.
 अपीपेम २०. ९७, १.
 अपीषन् ४. ६, ७.
 अपुः ९. १४, ९.
 अपुनऽदीयमाना १२. ९, ६.
 अपुनरिति २०. १६, १०.
 अपुपऽअपिहितान् १८. ३, ६८; ४, २९.
 अपुपऽनामिम् १०. ९, ९.
 अपुपऽवान् १८. ४, १६; १७; १८; १९;
 २०; २१; २२; २३; २४.
 अपूर्वेण १०. ८, ३३.
 अपूर्व्य २०. १४, १; ६२, १.
 अपृक्थाः ७. ९३, १.
 अपृक्ष्महि ७. ९४, १; १०. ९, ४६.
 अपृणत् २०. ११, १.
 अपेचिरन् ५. १८, ११.
 अपेशसे २०. २६, ६; ४७, १२; ६९, ११.
 अम्रस्वती २०. ८९, ३.

अप्यम् २०. १२६, १२.
 अप्या १८. १, ४; १९.
 अप्याः १९. ११, २.
 अप्रऽचक्ष्णः ८. ६, १६.
 अप्रजसम् ७. ३६, ३; १२. ९, ७.
 अप्रजस्ताम् ९. २, ३.
 अप्रजाऽत्वम् ८. ६, २६.
 अप्रजाऽत्वार्य १०. १, १७.
 अप्रति ७. ५२, १; ९८, १; ११९, १; २०.
 १२, ३; २१, ६.
 अप्रतिऽइतः २०. ९०, ३.
 अप्रतिऽइतौ ७. २६, १.
 अप्रतिब्रुवत्ऽभिः ३. ८, ३.
 अप्रतिऽमन्ययमानाः १३. १, ३१.
 अप्रतिऽमानम् २०. १३७, ११.
 अप्रतिऽस्कुतः २०. ४१, १; ६३, ४; ७०,
 १२; १४.
 अप्रतिऽस्कुतम् २०. ५९, १.
 अप्रतिऽस्थानः ११. ४, १८.
 अप्रतीत्तम् ६. ११७, १.
 अप्रथेयाम् ४. २६, १.
 अप्रऽमादम् १२. १, ७; ९; १८; १३. १, २३;
 ३, ११; १९. ४६, २.
 अप्रऽमायुकम् १९. ४४, ३.
 अप्रऽयातम् १९. ५५, १.
 अप्रऽयावन् ३. ९, १.
 अप्रऽयुच्छन् २. ६, ३; ६. ४, ३; ७. १०, २;
 १८. १, ३४.
 अप्रऽहितम् २०. १०९, ३.
 अप्रऽहितौ ६. २९, २.
 अप्राक् १०. ४, २६.
 अप्राक्षम् ७. ५७, १.
 अप्राणत् १०. ८, ११.

अप्राणा ८. ९, ९.

अप्रात् १३. २, ३९; २०. १०७, १४.

अप्रायि १९. ४७, १.

अप्रायुऽभिः २०. ६४, ६.

अप्रियः ८. १२, २.

अप्रियम् ८. १९, ४; १५. १, ८.

अप्रियस्य ९. ९, ३१; ३२; ३३; ३४;
३५; ३६.

अप्रियाः ९. ७, ६.

अप्रिये ८. ६, २६; १२. १, ३०; १९. ९७, १.

अप्रुवाऽइव १९. ९०, ३.

अप्वाम् ९. १३, ९.

अप्वे ३. २, ९.

अप्सः ६. ४९, २.

अप्सरसः ४. ३७, २; ३; १२; ६. १११, ४;

७. ११४, ३; ८. ९, १३; ९. १२, १०;

११. ११, १९; १२. १, २३; १०; १४. २,

९; ३४; ३९.

अप्सरसः ४. ३७, ३; ४; ९.

अप्सरसाम् ६. १३०, १.

अप्सरसौ ६. ११८, ३.

अप्सरसौ ६. ११८, १.

अप्सराऽपतेः ४. ३७, ७.

अप्सराम्यः २. २, ९; ७. ११४, ३.

अप्सराम् ४. ३८, १; २; ४.

अप्सराम् २. २, ३.

अप्ससा ६. ४९, २.

अप्सु १. ४, ४; ६, २; ३०, ३; २. ३१, ९; ३.

२१, १; २२, ३; ४. ८, ७; १०, ७; ३०, ७;

३७, १०; ६. ३८, २; ८०, ३; १३२, १;

२; ३; ४; ९; ७. ८८, १; ९२, १; ८. १,

११; १०. ९, १९; १६; १७; १८; १९; २०;

२१; ८, ४०; ११. २, २४; ४, १२; ७,

१३; ८, २३; १०, ३४; १२. १, ३७; १३.

१, १; २; ९०; २, ३०; ३, १९; १४.

१, ३७; १६. १, ७; १७. १, ८; १३; १८.

१, ४; ३, ६०; ४, ८९; १९. ३, २; ८,

१; २७, १०; २०. ३३, १; १३९, ९.

अप्सुऽजाः १०. ४, २३.

अप्सुऽयोगैः १०. ९, ९.

अप्सुऽसंशितः १०. ९, ३३.

अप्सुऽसदः १२. २, ४; १६. १, १३.

अफलाः ८. ७, २७.

अफाणयत् २०. ९२, १०.

अबधत् १०. ६, १८; १९; २०.

अबधन् १९. ६, १९.

अबध्नात् १०. ६, ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२;

१३; १४; १५; १६; १७; २२; २३; २४;

२९; २६; २७; २८; १४. १, १९; ९८.

अबन्धः ४. १६, ७.

अबन्धु ६. १२२, २.

अबन्धुऽकृत् ४. १९, १.

अबन्धुना २०. २१, ९.

अबलऽधन्वनः ३. १९, ७.

अबलान् ३. १९, ७.

अबलासौ ८. २, १८.

अबलेन ३. २९, ३.

अबिभः ६. ८१, ३; ८. ९, १४; १८. २,

९७; ३, ९४; ४, ९६.

अबिभेत् ८. १०, १.

अबिभ्यत् १९. ६९, १.

अबिभ्युषा २०. ४०, १; ७०, ३.

अबिभ्युषीः ३. १४, ३.

अबुध्यमाने इति २०. ७४, ३.

अबोधि १३. २, ४६.

अन्नवीः ६. ११, १.

अब्रवीत् १. ६, २; ५. १३, ९; १९, १०;
६. ११, २; ८२, २; ९. ४, १२; १०. ४,
४; १२. ४, ४२; १३. १, ५४; १५. ३, २.

अब्राह्मणः १२. ४, ४३; ४४; ४६.

अब्राह्मणाः ५. १७, ८; ११. १, ३२.

अब्रुवन् ५. १९, १२; ८. ११, २; ९. ४, १४;
१२. ४, ११; २२; १५. ३, १; २०.
१३७, ५.

अब्रुताम् १५. १०, ३.

अभक्षि २. २५, १.

अभगः ५. ३१, ११.

अभजन्त १९. ५६, ५.

अभजन्त ११. १२, ११.

अभयऽतमेन ७. १०, २.

अभयम् ४. २१, ४; ६. ३२, ३; ४०, १; २;
५०, १; ७. ९६, १; ८. १, १०; ११. २,
३१; १३. १, ५; १८. ३, ६१; १९. ३, ४;
८, ७; ९. १३; १४, १; १५, १; ४; ५;
६; १६, १; २७, १४; ४४, १; २०. २०,
७; ५७, १०; १२५, ६.

अभयम्ऽकरः १. २१, १; ८. ५, २२.

अभयाः १९. ४५, ४.

अभरः २०. ५५, २.

अभरत् ६. ६१, १; १३७, १; १०. २, ५;
८, २१; ११. ७, १९; १०, १२; १६;
१७; १३. २, ३९; १८. १, २१; २, ३३;
१९. ५३, ४.

अभरन् १५. ३, ३.

अभरन्त १९. ३३, ३.

अभवः २०. ४२, २.

अभवः ४. ६, ३; २०. ६८, ८; ९३, ८;
१३७, १०.

अभवत् १९. ६, ४.

अभवत् ३. १०, १; १२; ४. १९, ६; ५. १२,
११; ७. १, २; ८. ४, २१; १२, १; ३;
५; ७; ९. १, ५; ४, ५; ५, २०; १०. २,
१८; ८, २१; १०, २४; २६; २९; ३४;
११. ७, १६; १०, १; २; ८; १२. १,
६०; ४, ४९; १३. २, ३९; ४०; १४. १,
९; १५. १, ३; ४; ५; ६; ७, १; १८.
४, ३२; १९. ६, २; ६; ९; ५३, ४;
२०. ११, १०; ३०, ४; ८७, ५.

अभवत् ४. २६, १; २.

अभवन् १०. ७, १८; ३४.

अभवन् ५. १८, १०; १२; १९, १; ११;
१०. १०, २०; २४; १९. ५४, १; ३.

अभागः ४. ३२, ५.

अभारिषम् ४. १३, ५; ६. ५२, ३.

अभावयत् ८. ५, ३.

अभि १. १, ३; ६, १; २७, ३; २९, १;
२; ३; २. १, १; ४, ५; १०, ४;
११, ३; १३, १; ३. १, २; ३; २, ५; ६;
११, ८; १२, ८; १७, ४; १८, ६; २१,
५; २२, ६; २४, ६; २५, ४; ३०, १; ४.
१, ३; ५; ८, २; ५; ६; १०, ७; ११,
१०; १३, ७; १४, ६; ९; १५, ६; १६;
१६, ७; ९; १९, ८; २१, ४; २७, ४;
३२, ३; ६; ७; ३६, १०; ५. १, ५; ६;
२, ३; ३, ४; ४, २; ५, ९; ८, ९; ११,
७; १३, ४; १९, ४; ९; १५; २०, १; ३;
७; २१, ४; ५; ६; ९; २७, ९; ६. २५,
१; २; ३; ३४, ४; ४०, २; ४१, ३; ४२,
३; ४७, ३; ५७, २; ७८, १; २; ७९,
१; ९७, १; ९९, १; १०२, १; १२४, १;
१२६, २; ३; १३६, ३; ७. १०, १; १५,
१; ३६, ३; ३८, १; ७७, १०; ८७, १;

८९, २; ९८, १; ११४, ४; १२१, २;
 ८. १, ७; १२, २, ४; १४; १५; ३, ३;
 ९; ४, २; १९; २१; २३; ६, २२; ७,
 २६; ८, ६; ८; ९; ९, ६; ९; १५; २१;
 ९. १, ८; ४, २२; २४; ५, ४; ६; १२;
 १०, ८; १४, ३; २०; १५, ६; १०. १,
 १५; २, १८; २७; ३, १३; १४; १५; ५,
 ३६; ४३; ६, १२; ११. १, ६; ३३; ३७;
 २, १; ८; १९; ३, १८; ११, ३; १२.
 १, १२; २९; ३३; ३४; २, २६; २७; ३,
 ४; ८; ११; १२; १५; १६; १७; २६;
 २९; ३०; ३४; ३७; ४१; ४२; ५२; ४,
 १०; १५; ७, ९; १३. १, १०; २०; २२;
 ३३; २, ९; २७; ४२; ४३; ३, २३; २५;
 १४. २, ३४; ३५; १६. १, ९; ९, १
 १८. १, ५२; २, ४; ५०; ५१; ५२; ३,
 २; १८; ४०; ५०; ७३; ४, १०; १३;
 २९; ६२; ६६; १९. ८, ५; १०, ४; १३,
 ७; ३१, १२; ४५, ४; ४६, १; २; ३;
 ४; ५; ६; ७; ४९, २; २०. ५, १;
 ६, ७; ७, १; ८, १; ३; ९, १; १२, ६;
 १६, १; ११; १७, ७; १८, ४; २०, ५;
 २२, १; ४; ५; ३०, २; ३५, १०; ३६, १;
 २; ४९, ४; ५१, १; ५७, ८; ६१, ४;
 ६२, ८; ६४, २; ६५, १; ३; ६७, २;
 ६८, ११; ६९, ८; ७३, ५; ७६, ३; ७;
 ७७, ५; ८८, २; ९२, १; २; ८; ९९, १;
 १०४, १; १०५, १; १०७, ६; १५;
 ११२, १; १२१, १; १२४, ३; १२६, ८;
 ९; १९; १३७, ९; १४३, २.

अभिऽअक्ता १०. १, २५.

अभिऽअक्रन्दत् १९. ३०, ५.

अभिऽअगच्छन् १६. ७, ९.

अभिऽअघायति ७. ७३, ३; १९. ५०, ४.

अभिऽअघायन्ति ५. ६, ९.

अभिऽअचक्षत १८. ३, ६६.

अभिऽअञ्जनम् ६. १२४, ३; १४. १, ६.

अभिऽअतिसृजामः १०. ५, १५; १६; १७;

१८; १९; २०; २१; १६. १, ५.

अभिऽअघत्त ३. ११, ८.

अभिऽअध्वे ४. २८, २.

अभिऽअपक्रमीः १२. २, १८.

अभिऽअपसत् ६. १२४, २.

अभिऽअपेहि ७. ९३, १.

अभिऽअमवः ६. १२९, २.

अभिऽअवतनोमि ८. ८, २४.

अभिऽअवनिक्षि १०. ५, १५; १६; १७; १८;

१९; २०; २१; १६. १, ४.

अभिऽअवर्तयन् १२. १, ५.

अभिऽअवर्षीत् ११. ६, ५; १७.

अभिऽअवसृजामि १६. १, ६.

अभिऽअसिच्यन्त १४. १, ३६.

अभिऽआक्रामम् १०. ७, ४२.

अभिऽआगात् ९. १५, ५.

अभिऽआचारम् १०. ३, २.

अभिऽआर्यत ४. २४, ६.

अभिऽआरोहति ३. २९, ३.

अभिऽआवर्तस्व ७. ११०, १; ११. १, २२.

अभिऽआवर्ते १०. ५, ३८; ३९; ४०; ४१.

अभिऽआववृत्स्व ३. १७, ९.

अभिऽइक्षः ७. ७७, ७; ९. १५, ४.

अभिऽउदतिष्ठत् १५. ८, २.

अभिऽउदिहि ३. २०, १०; १७. १, ६; ७.

अभिऽउदेत्य १५. ११, २; १२, २.

अभिऽऊढः १५. १५, ५.

अभिऽऊर्णुते १४. १, २७.

अभिऽपति १. २९, ४; ७. १२१, २; ९.
१, ८.
अभिऽपहि ८. २, २.
अभिऽपेमि ६. ११८, ३.
अभिऽकनिकदत् २०. ९१, ३.
अभिऽकृत्वरीः २. ८, २.
अभिऽकृतूनाम् २०. ११, १०.
अभिऽकन्दति ८. ७, २१; ११. ६, ३; ४.
अभिऽकन्दन् ५. २०, २; ११. ७, १२.
अभिऽगच्छामि १६. ७, ११.
अभिऽघारितः ५. २१, ३.
अभिऽघारितौ १०. ९, २९.
अभिऽचक्र ३. ९, १.
अभिऽचक्षणम् ६. १२७, २.
अभिऽचक्षणाः ९. २, २१.
अभिऽचक्षे २०. १२३, २.
अभिऽचष्टे ८. ४, ८; ९. १९, २६.
अभिऽचस्कन्द ७. १२०, २.
अभिऽचारः ११. १, २२.
अभिऽचाराः १९. ९, ९.
अभिऽचारात् ८. २, २६; १०. ३, ७.
अभिऽचारिणः १०. १, ९.
अभिऽचेरुः ५. ३०, २; १०. १, १८.
अभिऽछायम् १३. १, ५७.
अभिऽजजमानः ५. २०, ६.
अभिऽजित् ११. ९, १२; १९. ७, ४.
अभिऽजिताः १२. ३, ६.
अभिऽजित्य १२. ३, ३६; १९. ५४, ५.
अभितः ३. ५, ६; ७; ३०, ६; ४. ५, ६;
१०. ८, ३; १७; १२. ३, ४२; १३. १,
३५; १४. १, ४५; १९. १६, २; २७, १५;
२०. २१, ३; २९, १; ८७, ६; ८८, ३.
अभिऽतपन् १९. २८, ३.

अभितप्तम्ऽइव ४. ४, ३.
अभिऽतर्पयन्तीः १८. ४, ३९.
अभिऽदासतः १. २१, ३.
अभिऽदासति १. १९, ३; २१, २; २. २७,
७; ४. १९, ५; ६. ६, ३; १९, १; २;
५४, ३; ८. ४, ७.
अभिऽदासन् ६. ६६, १.
अभिऽदासन्तम् ८. ३, २९.
अभिऽदासन्ति ४. ४०, १; २; ३; ४; ५; ६;
७; ८.
अभिऽदासात् ५. ६, १०; १०, १; २; ३; ४;
५; ६; ७; ७. ११३, २; १२. १, १४;
१९. १८, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८;
९; १०.
अभिऽदिग्धाः ५. १८, ८.
अभिऽदीपयन् ४. १९, ३.
अभिऽदुद्रोह ७. ९४, ३.
अभिऽदुन्वन् ५. २२, २.
अभिद्युऽमिः २०. २१, ५; ४०, २; ७०, ४.
अभिऽद्रोहम् ६. ५१, ३.
अभिऽधानी ८. ११, ५.
अभिऽधाय ८. ८, ५; ७; १९. ५०, ५.
अभिऽधावामि ६. ११९, ३.
अभिऽनक्षमाणाः १८. १, ४२; ४, ४६.
अभिनत् २०. २८, १; ३९, २.
अभिनत् २. ५, ५. २०. २१, ८; ९१, १२
अभिऽनन्दति ९. २, २.
अभिऽनन्दन् १९. ८, ३.
अभिऽनिर्वर्तस्व १०. १, ७.
अभिऽनिष्कारिणः १०. १, ३१.
अभिऽनिष्कृतात् १०. १, १२.
अभिऽनिष्पतन् ७. ६६, १.
अभिज्ञे ४. २१, २.

अभिऽपर्यावर्तन्त १५. ७, ४.
 अभिऽपश्यतः १०. ८, २४.
 अभिऽपित्वम् २०. ७७, १.
 अभिऽपित्वेषु २०. २९, ६.
 अभिऽपूर्तम् ९. ९, १३.
 अभिऽपूर्वम् ११. २, २२.
 अभिऽप्रग्नन्ति २०. ८३, २.
 अभिऽप्रमन्वते ६. ८४, १.
 अभिऽप्रहिताम् १०. १, १५.
 अभिऽप्रेष्यामि १६. ७, २.
 अभिऽभञ्जतीनाम् १९. १३, ९.
 अभिऽभवः १. २९, ४.
 अभिऽभवन्तीम्ऽअभिभवन्तीम् ९. ९, ३६.
 अभिऽभाः १. २०, १; ५. ३, ६; ११. २,
 ११; १८. ४, ४९; १९. ४४, ७.
 अभिऽभाम् ४. २८, ४.
 अभिऽभुम् १०. ६, २९.
 अभिऽभुवम् ९. ९, ३६.
 अभिऽभूः २. २७, १; ६. ९७, १; ९. ९,
 ३६; ११. १, ६; १४. २, १९; २०. ६२,
 ६; ९३, ८.
 अभिऽभूतरम् २०. ५४, १.
 अभिऽभूतिऽओजाः ४. ३२, ४; २०. ११, ६.
 अभिऽभूतिः ६. ९८, २.
 अभिऽभूते २०. २१, ३; १२५, १.
 अभिऽभूयाय १९. ३७, ३.
 अभिऽमनस्येत ११. ३, २५.
 अभिऽमन्यते ६. ६, १.
 अभिऽमातयः २. ७, ४.
 अभिऽमातिऽजित् २. ६, ३.
 अभिऽमातिम् ४. ३१, ३; १९. ३२, ६.
 अभिऽमातिषु २०. १९, ७.

अभिऽमातिऽसहः ४. ३२, ४; ५. ३, ९; २०,
 २; ११.
 अभिऽमातिऽसह्ये २०. १९, ३.
 अभिऽमातीः १८. २, ५९.
 अभिऽमोदऽमुदः ११. ९, २६; १०, २४.
 अभिऽयन्ति १०. ७, ४; ६.
 अभिऽयन्ती ७. ४८, ३.
 अभिऽयन्तौ ५. १, ५.
 अभिऽयातः ११. २, १३.
 अभिऽयाति ४. २९, ७.
 अभिऽयुजः ७. ७७, ९.
 अभिऽयुध्याः २०. ८७, ४.
 अभिऽरक्षथ १०. ७, २३.
 अभिऽरक्षमाणाः २०. ६३, २; १२४, ५.
 अभिऽरक्षसि २०. १२६, ४.
 अभिऽराष्ट्रः १. २९, ६.
 अभिऽरूपाम् ८. ९, ९.
 अभिऽरेषात् ४. ३५, १.
 अभिऽरोरुदम् ७. ३९, १.
 अभिऽलापऽलपः ११. १०, २५.
 अभिऽवदति ९. ६, ४.
 अभिऽवयसः २०. ९६, १.
 अभिऽवर्गात् ११. २, ४.
 अभिऽवर्गे ३. ५, २; ६. ५४, २.
 अभिऽवर्तः १. २९, ३; ४.
 अभिऽवर्तेन १. २९, १.
 अभिऽववृधे १. २९, १.
 अभिऽवार १. ३२, ४.
 अभिऽवीरः १९. १३, ५.
 अभिऽवृता ९. १५, ७; १०. १०, १६.
 अभिऽवृत्य १. २९, २.
 अभिऽवृष्टाः ११. ६, ६.
 अभिऽव्याधिनः १. १९, १.

अभिऽशस्ता ५. १८, १४.
 अभिऽशस्तिऽपाः २. १३, ३; ४. ३९, ९; ५.
 १८, ६; ८. ७, १४; १९. २४, ५; ६.
 अभिऽशस्तिम् ३. १, १; २, १.
 अभिऽशस्तेः ७. ५५, १.
 अभिऽशस्त्या ६. १२०, २; १२. १०, १२.
 अभिऽशाचः १८. ४, ४४.
 अभिऽशोकः १. २५, ३.
 अभिऽशोचति ४. २६, ७.
 अभिऽशोचनम् ४. ९, ५.
 अभिऽशोचनात् २. ४, २.
 अभिऽशोचयिष्णुः ६. २०, ३.
 अभिऽशोचान् ४. ३७, १०.
 अभिऽश्रावे १८. १, २९.
 अभिऽश्रियौ ८. २, १४.
 अभिऽश्रिषः १४. २, ४७.
 अभिऽश्रुता ६. १३८, १.
 अभिष्णक् २०. १२५, ५.
 अभिष्टये १. ६, १; ६. ३, २; २०. ५१, ३.
 अभिष्टिः २०. ११, ४; ७१, ७.
 अभिष्टौ २०. ३७, ८; ९; ७७, ४.
 अभिऽसंगत्य ११. १, १६.
 अभिऽसंतपाति २. १२, ६.
 अभिऽसंबभूव ३. २८, ५; ६.
 अभिऽसंभूय ५. २८, ८.
 अभिऽसंयन्ति ११. ७, ३.
 अभिऽसंविशध्वम् ३. ३, ४; ६. ६४, २; ८.
 ५, २०; २१.
 अभिऽसंविशन्ति १५. १७, ९.
 अभिऽसंविशस्व ९. २, २५.
 अभिऽसत्त्वा १९. १३, ५.
 अभिऽसवनीः ९. ६, १६.
 अभिऽस्ताचः १९. ११, २.

अभिऽसिक्तः १९. ३१, १२.
 अभिऽसिञ्चामि ६. १२२, ५; १०. ९, २७;
 ११. १, २७.
 अभिऽसिञ्चेत् ८. १५, १.
 अभिऽस्कन्दम् ५. १४, ११.
 अभिऽस्तुतः ९. २, १.
 अभिऽस्तुताः ८. ७, ११.
 अभिऽस्थितः ५. १४, १०.
 अभिऽस्वरन्ति ९. १४, २२.
 अभिऽस्वरा २०. ५४, ३.
 अभिऽस्वरे १३. ३, २५.
 अभिऽहतः ११. १२, २२.
 अभिऽहतम् १९. ९, ९.
 अभिऽहस्यम् ६. ३०, २.
 अभिऽहिङ्गुणोत् १२. ३, ३७.
 अभिऽहितः ६. ६३, ३; ८४, ४.
 अभिऽहितम् ९. ३, ८.
 अभिहिताऽइव १०. १, ३०.
 अभिऽहितौ १४. १, ११.
 अभिऽहुता ६. १३३, २.
 अभिऽहुतः ६. ४, २.
 अभिहुती इत्यभिऽहुती ६. ३, ३.
 अभिऽह्वारे ६. ७६, ३.
 अभीके २०. ९५, २.
 अभीन् १९. २८, २.
 अभीपंतः ७. ४०, १.
 अभीरणम् ७. ९४, ३.
 अभीशवः ८. ८, २२.
 अभीशुना ६. १३७, २.
 अभीषाद् १२. १, ५४; १३. १, २८.
 अभुत्सत १२. ४, १.
 अभुत्सि २०. १४२, १.
 अभूः २. १३, ३; १९. २४, ६.

अभूः २. १०, ७; ५. ३, ११; ६. ८७, १;
१८. ४, ५२.
अभूत् २. ९, २; ५. २२, ९; १२. २, २२;
१८. २, ३७; ४, ६९.
अभूत् ६. ८१, १; ८. १, २१; १०. ४, २६;
१३. १, ५; २०. १२६, २३.
अभूतन् ४. ३७, ३; ४; ५.
अभूतम् १४. २, ५.
अभूताम् १९. १४, १.
अभूतिः ११. १०, २१; १२. ८, ८.
अभूत्या १६. ७, १.
अभूत्याः ७. १०५, १; १६. ५, ५; ८, ६.
अभूम १२. २, १३; १४. २, ६७; १६. ६, १.
अभूम १८. ३, २४.
अभूवन् २. ३१, ३.
अभूषन् ४. ८, ३.
अभूष्म १६. ६, २.
अभूषेताम् २०. ३४, १.
अभ्रः ९. १०, ६.
अभ्रऽजाः १. १२, ३.
अभ्रम् ४. १५, ९; ८. ११, ५; ९. १२,
१८; १०. १, १३; ११. ३, ६.
अभ्रम्ऽइव ८. ६, १९; २०. १६, ५.
अभ्राणि ४. १५, १; ११. ९, २१.
अभ्रात् १२. ३, २५.
अभ्रातरऽइव १. १७, १.
अभ्रातृऽग्रीम् १४. १, ६२.
अभ्रातृव्यः २०. ११४, १.
अभ्रिऽखाते ४. ७, ५; ६.
अभ्रिऽभिः १०. ४, १४.
अभ्रियस्यऽइव २०. १६, १.
अभ्रियाय २०. १६, १२.
अभ्रिये २. २, ४.

अभ्रे ११. ७, १३.
अभ्रमि ४. १७, ५; ७. २४, १; १३. ६, ४.
अमंसत् २०. १२६, १.
अमः १३. ८, ५; १४. २, ७१.
अमत २०. १६, ७.
अमतिः १०. २, १०.
अमतिः ७. १५, २.
अमतिम् ४. १०, ३; ७. ५२, ७; १२. २,
४८; १९. ३१, ११; ३४, ३; २०. १७,
१०; २१, ४; ८९, १०; ९४, १०.
अमतेः २०. १७, ३.
अमत्रः २०. ३५, ९.
अमत्रम् २०. ७६, ७.
अमत्सत् २०. ९२, ८.
अमदत् २०. १२६, १.
अमदन् २०. २१, ६.
अमन्तवः ४. ३०, ४.
अमन्दत् २०. १४, ४; ६२, ४.
अमन्दिषुः २०. ५१, ४.
अमन्महि २०. ११६, २.
अमन्महि २०. ११६, १.
अमन्यत् १५. ६, १९.
अमन्यमानान् २०. ३४, १०.
अमन्युताः १२. ३, ३१.
अमन्वत् ७. १, १; २०. ४१, ३.
अमन्त्रिः ८. २, २६.
अमर्त्य ११. २, ३; १३. १, ४४.
अमर्त्यः ६. २६, ३; ७. ८९, १; ८. ३, २०;
२६; ९. १५, ८; १६.
अमर्त्यम् १८. ४, ४१; २०. ६७, २.
अमर्त्यम् १९. ८, ३.
अमर्त्याः ६. ४१, ३; १२. १, २४.
अमर्त्याः ४. ३७, १२.

अमर्त्यान् ७. ५, ३.

अमर्त्येन ७. ५, ३.

अमर्त्यौ ८. ७, २०.

अमर्त्यान् १८. १, २४.

अमा ४. १८, ३; ५. ३, २; ११. ७, १५;
१२. ४, ३८; ५३.

अमाऽउत्तम् ९. ५, १४; १२. ३, ५१.

अमाऽवास्या ७. ८४, २; १५. २, १४;
१६, ३.

अमाऽवास्यामि १. १६, १; १५. १७, ९.

अमाऽवास्यायै ७. ८४, ३.

अमाऽवास्ये ७. ८४, १; ४.

अमाऽवास्ये ४. ३६, ३.

अमासि १२. ३, ३०; १८. २, ४५.

अमितः १. २७, ३.

अमितम् १०. ७, ३९; २०. ७७, ५.

अमितऽवीर्यं १९. ३४, ८.

अमिता ४. २६, १.

अमितानि २०. ६५, ३.

अमित्रः ४. २२, २; ६. ६७, ३; ११. ११,
१९; १२, २२; २६.

अमित्रम् २०. ९०, ३.

अमित्रऽयन्तम् ७. ८९, २.

अमित्रऽसहः १. २०, ४.

अमित्रऽसेनाम् ३. १, ३.

अमित्रऽसेनाम् ५. २०, ६.

अमित्रस्य १. २१, ३.

अमित्रऽहा ४. ३२, ३.

अमित्राः २. २८, ३; ५. २१, २; ८. ६७,
२; १०४, २; ८. ८, २; ११. १२, २१;
२३; २०. ३४, ८.

अमित्राः ८. ८, १९.

अमित्राणाम् ३. १, ५; ५. २१, ९; ६. ६७,

१; ८. ८, १; ११. ११, ३; ५; १८; २०;
२३; १२, १६; २०.

अमित्रात् १९. १५, ६.

अमित्रान् १. १९, २; ३; ३. २, ५; १९, ३;
८; ४. २२, १; ५. २०, ८; २१, ४; ५;
६; ७; १२; ६. १०४, १; ११. ११, १२;
१८; २१; २३; १२, १; ३; १३; १८;
१९; १९. १३, ८; २०. ४६, १; ८०,
२; ९०, २; १२५, १.

अमित्रेभ्यः ५. २१, ३; ६. १०४, ३; ११.
११, १; १५; २२; २४; १२, ६.

अमित्रेषु ५. २१, १; ११. ११, ९; ११; २५.

अमिनात् २०. ११, ३.

अमिमाताम् १२. १, १०.

अमिमीत् ५. १२, ११; ७. १५, २; ११.
५, ३.

अमी इति ३. ८, ५; २९, १; ५. ८, ५; २१,
८; ६. ९४, १; १०३, ३; ७. ८५, ४; ८.
८, १०; २४; ९. १५, १८; १३. २, १३.

अमीभ्यः ८. ८, २४.

अमीमदः ४. ६, ३.

अमीमदन्त १८. ४, ६१.

अमीमदम् ७. ७८, ३.

अमीमांसन्त १२. ४, ४२.

अमीमृणन् ३. १, २.

अमीमेत् ९. १४, ९.

अमीमेत् ९. १५, ६.

अमीवऽचातनः १. २८, १; ८. २, २८; १९.
४४, ७.

अमीवऽचातनीः ३. ७, ५; ६. ९१, ३.

अमीवा ७. ४३, १; २०. ९६, ११; १२.

अमीवाः ७. ८९, १; ८. ७, १४; १९. ३४,
९; ४४, ७.

अमीवाम् ४. १०, ३.

अमीवाम् ३. २, ५; १९, ८; ८. ८, १९;
११. ११, २०; १२, १९; १२. २, ५५;
१९. ५२, ४.

अमीषि २०. १२६, ८.

अमुक्थाः २. १०, ६.

अमुक्थाः २. १०, ६; १९. ४९, ८.

अमुक्षि १४. २, ४४.

अमुच्यत २०. ९२, १०.

अमुच्याः १६. ६, १०.

अमुच्ये १४. १, ५७.

अमुञ्चः ७. ५५, १.

अमुञ्चत् ३. ११, ८; २०. ३५, १०.

अमुञ्चत् १०. ६, ६; ७; ८; ९; १५; १७;
२१.

अमुतः १. २०, ३; ५. ३, ११; ८, ३; ७.
१२०, १; ८. ९, ६; ११. १२, ९; १४;
१४. १, १७; १८; १८. ३, ३८.

अमुत्र ८. १, १८; ९. ३, १०; १३. १, ३९.

अमुत्रभूयात् ७. ५५, १.

अमुम् २. १२, ४; ३. ३, १; ५. ८, ७; २२,
१२; ६. ७५, १; १३५, २; ३; ८. ६,
१२; ९. ११, १३; १०. ५, ४४; १६. ८,
२; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११;
१२; १३; १४; १५; १६; १७; १८;
१९; २०; २१; २२; २३; २४;
२५; २६; २७; २८; २९; ३१; २०.
७०, १२.

अमुया ५. २२, १; ७. ५८, ६; १०४, १;
१४. १, २७; २०. ७४, ५.

अमुर ५. १, ९; ११, ५.

अमुषिता १. २७, ४.

अमुष्णाः २०. ७५, २.

अमुष्णात् २०. ९१, ६.

अमुष्मात् १२. ८, ११.

अमुष्मिन् ११. ६, १८; १२. १०, ११.

अमुष्मै ७. ११८, १; १६. ६, ७; ११.

अमुष्य ६. १३५, १; २; ३; ९. १४, १०.

अमुष्य ६. १३०, ३.

अमुष्याः ६. १३८, ४; ५; ८. ८, १६; १०.

५, ३६; ४४; १६. ७, ८; ८, २; ५; ६;

७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५;

१६; १७; १८; १९; २०; २१; २२; २३;

२४; २५; २६; २७; २८; २९; ३१.

अमुष्याः ४. १६, ९.

अमू १३. ६, ७.

अमू इति ३. ७, ४.

अमूः १. ४, २; १७, १; २७, १; ६. ६७,

१; ९. ४, ६; ११. ११, १८; १२, २०.

अमून ५. ८, ८; ६. २९, १; ८४, २; ८. ८,

३; ४; ८; ९; १०; ११; २४; १०. १,

६; ३१; ११. १, २०.

अमूम ४. ३०, ७; ६. ९, ३; १२६, ३;

१३९, ३; ७. ११८, १; ८. ८, २; १४;

१५; १७; १८; ११. १२, १३; १९.

५३, ५.

अमूमूहत् ३. २, २.

अमुलायाम् ५. ३१, ४.

अमुजत् ६. ११३, १.

अमृत १०. ४, २६.

अमृतअसुः ५. १, १; ७.

अमृतः ८. २, १३; २६; १०. ८, ४४; १२.

२, ३३; १३. १, ४३; १६. ४, २.

अमृतगर्भः ६. ४६, १.

अमृतत्वम् ७. १११, १; ९. १५, १; १६.

१७, १०; १८. ४, ३७; १९. ६४, ४.

अमृतऽत्वस्य १९. ६, ४.

अमृतऽत्वे १८. ३, ६२.

अमृतम् १. ४, ४; २. १, ५; ३. ३०, ७; ४.

२, २; १५, १०; २३, ६; २४, ४; ३५,

६; ५. ६, ८; २८, ११; ७. १८, ३; ८.

१, ६; ७, २०; ९. १, १; २; १०. २,

१४; ३, २५; ६, १४; ७, १५; १०, २६;

२९; ११. १, २८; ८, २३; ९, १३; १२.

१, ८; १५; ३, ४; १३. १, ७; ३४; ६,

४; १८. १, ३२; ३, ४१; ६२; ४, ३९;

१९. ६, ३; २६, १; ४३, ७; ५३, २;

२०. २५, ५.

अमृतस्य २. १, २; ३. १३, ६; ४. ७, १;

९, ३; ११, ६; ५. ४, ३; ४; २८, ७;

३०, १४; ६. ४४, ३; ९५, १; २; १२१,

३; ७. ४९, २; ८. १, १; २, १; ७,

१२; २२; ९. १, ४; १४, २२; ११. ७,

७; १२. ३, ४१; १३. २, १५; ३, २०;

१४. १, ६१; १८. १, २५; ३४; १९.

३९, ६; ७; ८.

अमृता १०. ८, २६.

अमृताः ३. ३१, ११; ४. २, ६; १३. १,

२४; १८. ३, ५३; १२. ११, ५.

अमृतात् ८. २, १३.

अमृतानि ४. ८, ३; ५. १, ३; ६. १, ३; ८.

१, ५.

अमृताम् १८. २, ३३.

अमृताय १४. १, ४२. २०. ११, २.

अमृतासः ७. ७७, ३; १२. ३, २७; १८. १,

३; ३, ३९.

अमृते १०. ८, ४१; ११. ९, ११.

अमृतेन ३. १२, ८; ९; ५. २८, ८; ७.

१२३, १; ९. ३, २३; १०. २, २९; ११.

७, ५; २३; १८. ४, ४; १९. १९, १०.

अमृतेभ्यः १. ३१, १.

अमृतौ ९. ३, १९.

अमृधाम् २०. ३६, १०.

अमृशत् १३. १, ८.

अमेनयः ५. ६, ९.

अमेनीन् ५. ६, १०.

अमोक् १२. २, १२.

अमोक्यैः ३. ६, ५.

अमोचि १३. २, ८.

अम्रः ८. ६, १९.

अम्व २०. १२६, ७.

अम्वयः १. ४, १.

अम्रमः १३. ५, १; ६, १; ८, ५; ६.

अयः ११. ३, ७; १८. ३, २२; १९. ५०, ६.

अयः ७. १०२, १.

अयःऽजालाः १९. ६६, १.

अयःऽदंष्ट्रः ८. ३, २.

अयःऽपात्रम् ८. १३, २.

अयःऽमुखाः ११. १२, ३.

अयक्ष्मऽतातिम् ४. २५, ५.

अयक्ष्मम् ५. २९, १३.

अयक्ष्मम्ऽकरणीः १९. २, ५.

अयक्ष्माः ३. १२, ९; ९. ३, २३; १२. १,

६२.

अयक्ष्मान् ६. ५९, २.

अयच्छत् २०. ३५, ११.

अयच्छत् १. १६, २; २. १३, २; ५. १७, २;

१०. २, १५; ११. ७, १५; १९. २४, ४.

अयच्छन् ६. १२८, १; ११. १०, ३१.

अयजन् ७. ११५, २.

अयजन्त ७. ५, ३; ५.

अयजन्त ७. ५, १; ५; १९. ६, ११.

अयक्षिप्यः १२. २, ३७.

अयज्युम् २०. ७५, २.

अयज्वनः ३. २४, २; ११. २, २३.

अयत् ४. ३, ६; ६. ११८, २.

अयताम् १. २२, १.

अयति १३. १, ५८; १९. ४९, १०.

अयति ४. ३, ५; ६. ६, २; २०, १; १०.
१, १३; १९. ४९, १०.

अयन् १८. ३, २१; २०. ९४, ६.

अयनम् ५. ३०, ७; १०. १, ८; १०, २१;
१८. ४, ८; १५; १९. ७, २.

अयना १०. १, १६.

अयन्ताम् ११. १२, ८.

अयम् १. ७, ४; ८, २; १०, १; २; २२,
२; २. ४, ३; ६; ९, २; ३; २८, १;
२९, २; ३; ३; ७; ३. २, २; ४, ५;
६; ५, १; ८, ३; १०, ८; १३, ७; १४,
६; २०, १; ४. ५, ६; १३, ४; ६; २२,
२; ३; ४; ३२, ६; ३८, ७; ५. ९, ७;
२२, २; २६, १२; २७, ४; २८, ९; २९,
६; ७; ८; ९; १२; १३; ३०, ११; १७;
६. ५, ३; १६, ३; २०, ३; ३१, १; ४३,
१; २; ४४, १; ६०, १; ६८, १; ३;
७२, १; ७४, १; ७८, १; ७९, १; ८१,
१; ८५, १; ८६, १; ८७, ३; ८८, १;
१०२, १; १११, १; ११२, १; १२०, १;
१२१, २; १३०, १; १३४, १; ७. २३,
१; ३१, १; ३४, १; ५५, ५; ६; ५८, ४;
६४, १; ७७, ४; ८. १, १; १८; २, ५;
८; ५, १; २; ४; १६; ८, ८; १७; ९. ४,
२१; १५, ७; १४; १०. १, ८; १५;
३, १; ३; ४; ५; ६; ८; १०; ११; ४,

१५; ६, २; ४; २२; २३; २४; २५; २६;
२७; २८; ३१; ३२; ११. १, २; १५; २,
११; १२, ५; १२. २, ८; ४३; ३, १४;
१३. १, १६; ३, १५; १४. १, ३३;
१५. १०, ७; १५, ३; ६; १८, ३; १७.
१, २४; १८. १, ४८; ३, ४; १४; १५;
५३; ४, १५; ३७; १९. २७, १०; ३१,
१०; १४; ३२, ९; १०; ३३, १; ३४, ४;
३६, ५; ३९, २; ३; ४; ५४, ५; २०.
५, १; ५; ६; ८, २; ४५, १; ४८, ४;
५३, १; ५७, ११; १०४, २; १२६, ३; ९;
१८; १९; १३९, ४; १४०, १; १४२, ३.

अयसा ५. २८, ५.

अयसि ५. २८, १.

अयसे २०. १५, ३.

अयस्मयम् ५. २८, ९.

अयस्मयान् ६. ६३, २; ८४, ३.

अयस्मयीः ४. ३७, ८.

अयस्मये ६. ६३, ३; ८४, ४.

अयस्मयेन ७. १२०, १.

अयस्मयैः १९. ६६, १.

अया ७. ३, १; १९. १२, १; २०. ३६, ६;
६३, ३; १२४, ६.

अयाः २. १२, ७.

अयाचन् १२. ४, २०; २४.

अयात् १२. ११, ३; १४. १, ६; १०.

अयातम् १०. ८, ८; १४. १, १४; १५.

अयातुम् ८. ४, १६.

अयाम् १२. ३, १८.

अयामः १९. ९, १४.

अयामि २०. १२, २.

अयाश्वः ८. ६, १५.

अयास्यः २०. ९१, १.

अयुक्त १३. २, २४; २०. ४७, २१; १२३, १.
 अयुक्त १३. २, ८.
 अयुज्जन् २०. २३, २.
 अयुतः १९. ५१, १.
 अयुतम् १९. ५१, १.
 अयुतम् ८. २, २१; ८, ७; १०. ८, २४.
 अयुवन्त ४. २३, ५.
 अयैः ४. ३८, ३.
 अयोध्यः ५. २०, १२; १९. १३, ७.
 अयोध्या १०. २, ३१.
 अयोध्येन १९. १३, ३.
 अरस्त १. १७, ३; १४. २, ५.
 अरगराटेषु ६. ६९, १.
 अरज्यत १५. ८, १.
 अरणः १. १९, ३; ५. ३०, २; ७. ११३, १.
 अरणम् ५. २२, १२.
 अरणाऽइव २०. ११६, १.
 अरणाय ६. ४३, १.
 अरणिम् १. १८, २.
 अरणी ७. ११३, १.
 अरणी इति १०. ८, २०.
 अरणेभिः ७. ५४, १.
 अरण्यम् १२. १, ११; ५६.
 अरण्यात् २. ४, ५.
 अरण्यान्याः १२. २, ५३.
 अरताम् १४. २, १६.
 अरत्नीन् १९. ५७, ५.
 अरत्नौ २०. ९६, ४.
 अरथाः ११. १२, २४.
 अरन्धनायः २०. २१, १०.
 अरन्धयः २०. ३७, २.
 अरन्धयत् १०. ४, १०; १६; १७.
 अरपः १८. १, ५१.

अरपाः १. २२, २; ४. १३, ४.
 अरम् १. ५, ३; २०. ३१, २.
 अरम्ऽकृतः २. १२, ७; १८. २, १.
 अरम्ऽकृतम् १२. १, २२.
 अरम्ऽगमः ३. १३, ५.
 अरम्ऽगमासः १३. २, ३३.
 अरम्ऽघुषः १०. ४, ४.
 अरम्णात् २०. ३४, २.
 अररुः ६. ४६, १.
 अररुषीः १९. १५, २.
 अरस्त ६. १३८, ३.
 अरस्त ४. ६, ६.
 अरस्तः ४. ६, ६; ५. १६, १; २; ३; ४; ५;
 ६; ७; ८; ९; १०; २२, २.
 अरस्ततमम् ५. १३, ९.
 अरस्ततराः ७. ८०, १.
 अरस्तम् ४. ६, १; ६; ७, २; ५. ४, ९; ८;
 ६; १३, ८; १०; ११; ६. २९, ३; १००,
 ३; १३८, ३; ७. ५८, ३; ७; १०. ४, ३;
 ४; ११. १२, १७; १९. ३४, ३.
 अरस्तस्य ४, ६, ६; ७. ५८, ५.
 अरस्ता १०. ४, ८.
 अरस्ताः ५. १३, ७.
 अरस्ताः २. ३१, ३; ४. १८, १; ९. २, १०;
 १९. ३४, ३.
 अरस्तान् २. २७, १; २; ३; ४; ५; ६; १९.
 ३४, २; १०; ३५, ५.
 अरस्तासः १०. ४, ९.
 अराः ३. ३०, ६; १०. ८, ३४.
 अराजन् ५. १८, १०.
 अराजिषुः २०. २८, ४; ३९, ५.
 अराटकी ४. ३७, ६.
 अरातयः १. २९, २; ५. २३, २; ६. १२९,

१; २; ३; ११. १०, २१; १३. १, ५९;
 १४. २, ११; १९. ५०, ३; २०. ७४, ४;
 ९५, ४. १३९, १.
 अरातये ५. ७, १; ३.
 अरातिः २. ७, ४; ६. १२४, ३; १२. ३,
 १७.
 अरातिऽदूषणः १९. ३४, ४.
 अरातिऽदूषिः २. ४, ६.
 अरातिम् १. १८, १; २. १०, ७; ३. १, १;
 २, १; १५, १; ५. ७, ३; ६; ८. २,
 १२; १२. २, ३; ४५; १९. ३१, ११.
 अरातिऽयात् ४. ३६, १.
 अरातिऽयोः १०. ६, १.
 अरातिऽहम् १९. ३५, २.
 अरातीः १. २, २; १०. ५, ३६; १३. १, २०;
 १६. ९, १.
 अराते ५. ७, ८.
 अराते ५. ७, १; २; ७; १४. २, १९.
 अरात्या ३. ३१, १.
 अरात्याः १०. ३, ७; १३. ८, २.
 अरात्यै ५. ७, १०.
 अरात्सीः ५. ६, ५; ६; ७.
 अराघसः १२. १०, १४; ११, ४; २०.
 ९३, २.
 अराघसम् ५. ११, ७; ८; २०. ६३, ५.
 अराम ११. २, १७.
 अरामहि ११. २, ७; २०.
 अरायऽक्षयणम् २. १८, ३.
 अरायऽचातनम् २. १८, ३.
 अरायम् २. २५, ३.
 अरायाः १२. १, ५०.
 अरायान् ८. ६, ४; ५; ६; १२; ११. ८, १६;
 १६. ६, ७.

अरायैभ्यः ८. २, २०.
 अराय्यः १. २८, ४; २. १४, ३; ४. १७,
 ५; १८, ७; ८; ७. २४, १.
 अराणो २०. १८, ५.
 अरिः ७. ९३, १; १३. १, २९.
 अरिः २०. ६८, ६; ७१, १६.
 अरिच्यत १९. ६, ९.
 अरिणात् २०. ३४, ३; ९१, १२.
 अरित्राणि ५. ४, ५.
 अरिप्राः १०. ५, २३; १६. १, १०.
 अरिप्रे इति ५. २, ९; २०. १०७, १२.
 अरिष्ट १९. ७, ३.
 अरिष्ट ८. २, २४.
 अरिष्टः ४. ५, ७; ७. ५५, ५; ८. २, ८;
 १०. ३, १०.
 अरिष्टऽगुः १०. ३, १०.
 अरिष्टतातये ३. ५, ५; ५. ३०, १२; ६;
 १९, २; ८०, २; ८. २, ६; ५, २०; ७,
 ६; २७; १९. ३८, ३.
 अरिष्टतातिऽभिः ४. १३, ५.
 अरिष्टऽनेमिम् ७. ९०, १.
 अरिष्टऽवीराः ३. १२, १.
 अरिष्टाः ५. ३, ५; १०. ५, २३.
 अरिष्टानि १९. ६०, २.
 अरिष्टासः ७. ५२, ७; १९. ४७, २; २०.
 ८९, १०.
 अरिष्टास्तु इत्यरिष्टऽअस्तु १४. २, ७२.
 अरिष्यन्तः २. ४, १; १९. ५०, ३; २०.
 १४३, ८.
 अरुः ५. ५, ४.
 अरुऽस्त्राणम् २. ३, ३; ५.
 अरुक्षः १७. १, ८; २५; २६.
 अरुक्षत् २०. ९१, १०.

अरुक्षत् ३. ५, ५; ८. ५, २०; ११. १, १३;
१६; १२. ३, ४२; १८. ४, १४.

अरुक्षाम १४. २, ८.

अरुणः ५. २२, ३; ११. ७, १२.

अरुणम् १२. १, ५२; १३. २, ३६; ८, ६;
२०. ८७, १.

अरुणाः १०. २, ११; ११. १२, ७.

अरुणाय ६. २०, ३.

अरुणीः १८. ३, २१.

अरुणीनाम् १८. ३, ४३.

अरुणैः ११. १२, २.

अरुदत् १४. २, ६०.

अरुधन् १८. २, २७.

अरुन्धति ४. १२, १; ५. ५, ५; ९; ६.
५९, १.

अरुन्धती ६. ५९, २.

अरुन्धतीम् ८. ७, ६.

अरुन्धते १९. ३८, १.

अरुषः २०. १७, ९.

अरुषम् २०. २६, ४; ४७, १०; ६९, ९;
९२, १३.

अरुषासः ३. ३, २.

अरुषीः २०. २२, ५; ९२, २.

अरुहः १९. ६५, १.

अरुहत् १२. २, १२; १३. १, २६; २, ८;
२५; १९. ४९, २.

अरुहन् १८. १, ६१.

अरुहन्त १९. ४९, २.

अरुहम् ४. १४, ३.

अरुहपः ४. ६, ३.

अरेपसः ७. २३, २.

अरोगणम् २. ३, २.

अरोचथाः ३. २०, १.

अरोचथाः १३. ३, २३.

अरोचयः २०. ६२, ६.

अरोचयत् २०. ११, ४; ११८, ४.

अरोदयत् २०. ९१, ६.

अरोहत् १४. १, १२; २, ३०; १५. ३, ९;
१८. ३, ४०; १९. ६, २.

अरौत् १०. ४, २६.

अर्कऽअरुचमेधौ ११. ९, ७.

अर्कः ४. १५, ५; २४, ५; ६. ७२, १; १३.
३, २३; २०. १६, ४; २५, ६.

अर्कम् ३. ३, २; ९. १५, २; १०. ८, ३;
१२. २, ५५; १३. १, ३३; १८. ३, ४०;
४, २९; २०. ३५, ५; ८; ६३, ३; ९१,
५; ९३, ७; ११०, १; ११९, २; १२४, ६.

अर्कस्य २०. ७२, ३.

अर्काः २०. १६, १.

अर्किणः २०. ३८, ४; ४७, ४; ७०, ७.

अर्केण ९. १५, २; २०. १६, ९.

अर्केभिः २०. ३८, ४; ४७, ४; ७०, ७.

अर्कैः १८. ३, ४७; २०. ११, १; १२, ६;
१६, ६; ७७, ४; ९०, ३; १४३, ३.

अर्च २०. ५१, ३.

अर्च २. १९, ३; २०, ३; २१, ३; २२, ३;
२०. २२, ४; ५१, १; ९२, १.

अर्चत २०. ९२, ५.

अर्चत २. २३, ३; ७. ८७, १; १८. ३, ६३;
४, ५४; २०. ३०, २; ९२, ५; ९५, २.

अर्चति २०. ११७, ३.

अर्चति २०. ४०, २; ७०, ४; ७१, १६.

अर्चनानाः १८. ३, १५.

अर्चन्ति १. २, ३; १२. १, ३८.

अर्चन्ति १३. १, ३३; २०. १२, ६.

अर्चन्तु २०. ९२, ५.

अर्चन्तु २०. ११०, १.

अर्चात् २०. ७७, ३.

अर्चामि ६. २७, १.

अर्चामि ७. १९, १; १८. १, ३१.

अर्चिः १. २९, २; २. १९, ३; २०, ३; २१, ३; २२, ३; २३, ३; १२. १, ९१; १८. २, ८.

अर्चिऽभिः ८. ३, २३.

अर्चिषा ६. २९, १९; ६. ३२, ३; ८. ३, २; ११; १३; १७; २९; १०. ९, ४९; १३. २, २; १९. ६९, १.

अर्चोषि ११. ७, १३.

अर्चे २०. ३६, १.

अर्जुनः १३. ३, २६.

अर्जुनऽकाण्डस्य २. ८, ३.

अर्जुनम् २. ३२, २; ६. २३, ९; २८, ९; ९.

अर्जुनाः ४. ३७, ९.

अर्जुनि २. २४, ७.

अर्णवत् ६. २, ८; २०. १०७, ११.

अर्णवम् ७. ८६, १; १३. १, ३६; २, ११; १४. १, २३; १८. १, १.

अर्णवस्य २०. ९१, १२.

अर्णवात् १. १०, ४; १३. १, २६.

अर्णवे ३. ६, ३; ११. १०, २; ६; १२. १, ८; ६०; १३. १, ४०; २, २.

अर्णवेन ६. ६, ४.

अर्णोसि २०. ३९, १२; ७७, ७.

अर्तिष्ये १४. १, ९६.

अर्त्विः ८. १३, ३.

अर्थम् १२. २, २३; १६. १७, ८; २०. ७६, ९; ९२, १४.

अर्थीय १. ७, ६.

अर्दति १२. ४, ३.

अर्दय ४. १९, ६.

अर्दय ६. ६९, १.

अर्दयन् ६. ४९, २.

अर्दयाति ४. १९, ११.

अर्धऽऽकृचेन ९. १९, १९.

अर्धः ८. ९, १.

अर्धकऽघातिना ११. २, ७.

अर्धऽगर्भाः ९. १९, १७.

अर्धऽभाक् ६. ८६, ३.

अर्धम् ९. १४, १७; १३. १, ४१.

अर्धम् ६. १, ९; १०. ८, ७; १३; ११. ६, २२.

अर्धऽमासाः १०. ७, ९; ११. ९, २०; १६. ६, १७.

अर्धऽमासानाम् १६. ६, १८; १६. ८, २३.

अर्धऽमासे ८. १२, ९; ६.

अर्धयन्ति ७. ८९, ४.

अर्धे ४. १, ६; ९. १४, १२.

अर्धेन ६. १, ९; १०. ८, ७; १३; ११. ६, २२.

अर्पणेन १२. ३, २२.

अर्पय ६. २२, ६; ६. ६६, १; १०. ३, १९; ९, १.

अर्पयतम् ८. ४; १.

अर्पितम् ९. १४, १२.

अर्पिषम् १२. १, ३९.

अर्बुदस्य २०. ९१, १२.

अर्बुदिः ११. ११, ४; २३.

अर्बुदे ११. ११, ९; १२, ९.

अर्बुदे ११. ११, १; २; ३; ७; ८; ९; १०; ११; १३; १४; १९; १८; २०; २२; २४; २९; १२, २३.

अर्भकः २०. ९२, १२.

अर्मकम् ७. १८, ६; ११. २, २९.
 अर्मकाः १. २७, ३; १९. ३६, ३.
 अर्मस्य ७. १८, ३.
 अर्मै २०. १६, १; ७०, ११.
 अर्म्यः ६. ६३, ४; १८. ३, २३; २०. १८, १;
 ३४, ४; १; १६, ६; ६६, १; ८१, ४;
 ८९, १; ९१, ४; १२६, १; ३.
 अर्म्यऽपत्नीः २०. १७, ८.
 अर्म्यमर्णम् ३. २०, ७; १४. १, १७; २०.
 १६, २.
 अर्म्यमन् ६. ६०, २.
 अर्म्यमा १. ११, १; १८, २; ३. १४, २; २०,
 ३; ५. १, १; २८, १२; ६. ४, २; ६०, १;
 १०३, १; ९. १२, ७; ११. ८, ४; १३.
 ४, ४; १४. १, १०; २, १३; ४०; १९.
 ९, ६; १०, २.
 अर्म्यम्णः ३. १, १; १४. १, ३९; २, १.
 अर्म्यम्णा २. ३६, २; १४. १, ३४.
 अर्म्यतः १०. ४, ७; १९. १०, १; २०. ९८, १.
 अर्म्यता २०. ७०, १८.
 अर्म्यताम् ४. ९, २; २७, ३.
 अर्म्यतीऽइव १०. ४, २१.
 अर्म्यतऽभिः २०. ३१, २; ३.
 अर्म्यन् ६. ९२, २.
 अर्म्यन्तः १९. ११, १.
 अर्म्यी ४. २१, ४; २०. ११७, १.
 अर्म्यीक् ४. २१, ६; ५. ११, ६; ८. १, १०;
 १०. १, १६; ११. ७, १०; ११; १८. १,
 ११; १९. १, १; २०. ७१, ११; ७६, ३;
 ११३, १.
 अर्म्यीके २०. १४१, १.
 अर्म्यीङ् ३. २, ३; ४. ११, ११; ३२, ६; ३८,
 ६; ५. २२, ११; २६, १२; ८. १, ९;

२, २; १०. ८, १७; २९; १३. २, ३१;
 ३, १६; १७. १, १७; १८. २, ६०; ३,
 ४८; २०. ८, २; १२, ७; १३, ४; २३,
 ८; ९४, २.
 अर्म्यीचः ९. १४, १९.
 अर्म्यीची ३. १७, ८; ६. ६७, ३.
 अर्म्यीचीनम् १०. १, २२; २०. १९, २.
 अर्म्यीचीनम् ३. १६, ६.
 अर्म्यीञ्चः ९. १४, १९.
 अर्म्यीञ्चम् ५. ३, ११; ११. ४, १; २; ३; ४;
 १; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३;
 १४; १५; १६; १७; १८; २०. २३, ९;
 २८, २; ३९, ३.
 अर्म्यीञ्चौ ५. २६, १२.
 अर्म्यीणः १८. ३, १९.
 अर्म्यीऽवतः २०. ६, ८; २०, ४; १७, ७.
 अर्म्यीऽवतम् २०. ६, ९.
 अर्म्यीऽवति २०. ११२, ३.
 अर्म्यीणीः ९. १३, १३; १६; २१.
 अर्म्यीत् १०. ४, १.
 अर्म्यीत ६. २८, २.
 अर्म्यीतु ४. ३, २; १९. ४७, ७.
 अर्म्यीसि १३. २, १३.
 अर्म्यीसे १८. ४, ६०.
 अर्म्यीति १०. १, २६; १४. १, २९; १९. २२,
 २१; २३, ३०; २६, १.
 अर्म्यीते २०. १३, ३.
 अर्म्यीजेः ९. १३, २०.
 अर्म्यीपन् ८. २, ३.
 अर्म्यीम् ६. १०९, १.
 अर्म्यीसाला ६. १६, ४.
 अर्म्यीबुना ८. ११, १.
 अर्म्यीबुऽपात्रम् ८. १४, १४.

अलिशः ८. ६, १.

अलिङ्गवाः ११. ११, ९.

अलिङ्गवेभ्यः ११. २, २.

अलिप्सत ६. ५२, २.

अलीकाः ५. १३, ५.

अलुभ्यतः ३. १०, ११.

अलाण्डून २. ३१, २; ३.

अल्पः ११. ३, २४.

अल्पऽपशुम् १२. ४, २५.

अल्पशयून्ऽइव ४. ३६, ९.

अल्पे ४. १६, ३.

अव १. ११, ३; ४^३; ५; ६; २. ५, ६;

३. ३, ६; ४. १, ७; १५, १२; २२,

७; ३५, ७; ५. ३, १०; ६, ६; ११, ३;

१३, ६; १४, १; २^३; १८, ९; ११; १९,

७; २०, ८; २१, १; २७, ११; ६. १६,

३^३; २६, १; ४२, १; २; ६५, १^३; ७६,

४; १२०, २; १३४, १; ७. ८, १; ४२,

२; ५७, २; ७५, १; ८८, ३; ९५, ३; ९९,

१; ११२, १; ८. १, ४; ४, १७; ६, ३;

१६; २०; ८, २०; ९. २, १०; १४; ४, १९;

५, ३; ५; २२; ६, ९; ९, २; ४; ६; ८;

१४, १०; १०. ४, ३; ११. १, १७; १२,

८; १२. १, ५८; ३, ४१; ४६; ४, ३९;

१३. १, ३०; ३२^३; २, १५; १४. २,

५२; १५. ११, ४; ६; ८; १०; १३, २;

४; ६; ८; १०; १६. ७, ४; ११; १८. २,

१०; ५६; ३, ६०; ४, १२; १३; ३७; ६१;

६९; १९. ३, ४; ९, ८; ३६, ४; ५;

४४, ७; ४६, २; ६५, १; ७२, १; २०.

१५, ६; २९, ४; ६७, १^३; ७३, ५; ७७,

२; ७९, २; ९२, ६; ९३, १; ९५, ३;

१२६, १०; १३७, ७; ११.

अव ३. १६, ३; ७. ५२, ४; १३. १, ४३;
२०. ७०, १०; ८१, २; ९२, २१.

अवऽअतिरः २०. ७५, २^३.

अवऽअमृक्षत् ७. ६६, २.

अवऽअसृजत् १४. १, १३; २०. ३४, १३.

अवऽअसृजन ४. ६, ७.

अवः २०. ४४, २; १४१, ३.

अवः ९. १४, १७; १८^३; १३. १, ४१; २०.
२५, २; ९१, ४.

अवऽभिः ७. ९६, १; १९. १०, १; २०.
१२५, ६.

अवकाऽअदान ४. ३७, ८; ९; १०.

अवकाऽउल्वाः ८. ७, ९.

अवऽकेशः ६. ३०, २.

अवऽक्रक्षिणम् २०. ८५, २.

अवऽक्रामन् ४. ११, १०; १३. १, २०.

अवऽक्रामी ५. १४, १०.

अवऽक्षामम् ६. ३७, ३.

अवऽक्षिपन् २०. १६, ४.

अवऽघ्नती ११. १, ९.

अवऽचरन्तिका ५. १३, ९.

अवऽचाकशत् ६. ८०, १; १३. २, १२; ४,
१; २०. १७, ६.

अवत १९. १, २; १३, ११; ७२, १.

अवतः ४. २, ३.

अवऽततम् २. ७, ३.

अवतम् ६. ४, ३; १४. १, ३५; ३६; २०.
९१, १२.

अवतस्थिऽवांसम् २०. १३७, ८.

अवताः २०. ८८, ३.

अवताम् ५. २४, ३; ५; २७, ८; ७. १३,
१; १८. ३, ३८.

अवति ८. ७, २१; २०. ३४, १९.
 अवति १. १६, २; ८. ४, १२.
 अवऽतिष्ठति ६. ४३, २; ७. ८०, ३.
 अवतु २. १२, ४; ६. २४, १; २; ४; ७;
 ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; ७. २१,
 ९; १९. १३, ७; ४९, ६; ७; ८; ९.
 अवऽतोक्ताम् ८. ६, ९.
 अवत्ऽकम् २. ३, १.
 अवत्ऽतरः १८. ३, ९.
 अवथ २०. ९१, ११.
 अवथः ४. २९, १; २; ३; ४; ५; ६.
 अवऽदधुः ६. ३१, ८.
 अवदन् ७. १, १.
 अवदन् ६. १७, १; १२. ४, ४९.
 अवदन्त ६. १७, ६; ६. १०९, २.
 अवद्यम् ७. ९४, ३; १८. ३, ९८.
 अवद्यऽवत्याः ७. १०८, १.
 अवद्यात् २. १०, ६; ६. ६, ८; १२. २,
 ४७; ४८.
 अवद्यानि ६. ११, ७.
 अवऽधावति २. ३, १.
 अवधिषम् ७. ७३, ४; ९.
 अवधीत् ९. २, ११.
 अवधीत् २०. ७, २.
 अवऽधीयमाना १२. ८, ३.
 अवध्वंसऽइव ६. २२, ३.
 अवऽनञ्जम् ९. ३, ८.
 अवनिः २०. ६८, १०.
 अवनीः २०. ३९, १०.
 अवन्ति १८. ३, २४.
 अवन्तु १८. ३, १९.
 अवन्तु २. १३, ९; ३. १९, ९; २३, ६; ४.
 १९, ७; ९; २७, १; ६. २४, ६; १९;

१६; १७; ७. ५१, १; १८. १, ४४;
 ४७; ३, ४९; १९. ४९, १०.
 अवन्वत् ६. ४, ३; ४; ६. ९९, १; २.
 अवपत् ६. ६८, ३.
 अवपत् ८. ८, ९; १९. ३६, ४.
 अवऽपद्यते ६. १३६, ३.
 अवऽपद्यन्ते ६. १७, ७.
 अवऽपद्यमानाम् ६. १७, ४.
 अवपन् १८. ४, ९९.
 अवपन् ६. १०९, ३.
 अवऽपश्यन् १. ३३, २.
 अवऽपानम् २०. १७, २; ८७, १.
 अवऽप्रभंशनम् १९. ३९, ८.
 अवऽभृथम् ९. ११, ९.
 अवमम् ६. १३, २; १०. ७, ८.
 अवमा १८. २, ४८.
 अवमाः १९. ४७, ९.
 अवमान् ६. १०३, २.
 अवऽमुञ्चन् ८. २, २.
 अवऽमुञ्चमानः ८. १, ४.
 अवयत् १०. २, १३.
 अवयन् १४. १, ४९.
 अवऽयाः २. ३९, १.
 अवऽयाता २. २, २.
 अवऽयानम् ८. १, ६.
 अवरः १८. २, ३२.
 अवऽरऽपरम् ११. ३, २०.
 अवरम् १. ८, ३; ६. ११, ९; ७. ३६, ३;
 ८. ३, ३; १०. ८, ८.
 अवरा ७. ४२, १.
 अवरान् १२. २, २९.
 अवराय १. १२, ४.
 अवऽरुन्धे ९. ९, २; ४; ६; ८.

अवऽरूढौ ढ. १४०, १.
 अवरे ढ. २, ६; २४, १६; १०. ७, २१;
 १८. १, ४४; २०. ३४, ८; १०७, ९.
 अवरे १. १७, २.
 अवरेण ९. १४, १७; १८; १९, २९; १३.
 १, ४१.
 अवऽरोचते ३. ७, ३.
 अवर्चसम् ४. २२, ३.
 अवर्जुषीणाम् ७. ५२, २.
 अवर्तत ४. २, ७; १९. ६, ८; ५२, १;
 ५६, ३.
 अवर्तयः २०. २९, ३.
 अवर्तयत् २०. २७, ५.
 अवर्तिः ४. ३४, ३; १०. २, १०; १२. ८,
 १०.
 अवर्तिम् ९. २, ३; ४; ४, १७.
 अवर्त्या १२. २, ३५.
 अवर्धत २०. ३१, ३.
 अवर्धत १५. १, ४.
 अवर्धन्त ५. १९, १.
 अवर्धयत् २०. २७, ५.
 अवर्माणः ११. १२, २३.
 अववृत्रन् ढ. २२, १; ९. १५, २२; १२. २,
 २२; ४१; १३. ३, ९; २०. ८, ३.
 अवशः ढ. ४२, ३; ४३, ३.
 अवशात् २०. ९५, १.
 अवऽशसा ढ. ४५, २.
 अवशा ३ १२. ४, ४२.
 अवशाम् १२. ४, १७.
 अवऽश्वसम् ४. ३७, ३.
 अवऽसर्जनाय ढ. ८४, १.
 अवसा ५. २, ६; १८. १, ५१; २०. १०७, ९.
 अवसानऽदर्शः ७. ४२, १.

अवऽसानम् १८. १, ५५; २, ३७; १९.
 १४, १.
 अवऽसृष्टा १. ३, ९; ३. १९, ८.
 अवऽसृष्टाः १७. १, २८.
 अवऽसृष्टाम् १४. २, ५३; ५४; ५५; ५६;
 ५७; ५८.
 अवसे ३. २०, ४; ५. २५, २; ६. १०८, २;
 ७. ६, २; ४१, १; ८. ७, २३; २४; २०.
 ३४, ९; ८०, २; ९२, १७; १०३, १;
 १०५, ५; १३९, १.
 अवस्कवम् २. ३१, ४.
 अवस्त १४. १, ५६.
 अवस्थस्य ७. ९५, ३.
 अवस्यवः २०. १४, १; २४, ९; ६२, १; ७२,
 २; ७५, १.
 अवस्रन् १८. ३, २४.
 अवस्वन्तः ३. २६, ६.
 अवहत् २०. ७६, २.
 अवऽहतः ढ. १३४, २.
 अवहन ११. १०, ४; १४. २, १.
 अवऽहाय ७. ५५, ४; १६. ४, ३.
 अवऽहितम् ४. १३, १.
 अवाचीः १०. २, ११.
 अवाचीनम् १०. ४, २५.
 अवाचीनान् १३. १, ३०.
 अवाद् १८. ३, ४२; ४, १.
 अवात् ८. १, २१.
 अवात्सीः १५. ११, २; ३.
 अवादिरन् ११. ६, ६.
 अवादिषम् ४. ६, २; ५. ७, ४.
 अवादिषुः ४. १५, १३.
 अवारयन्त १०. ३, २.
 अवास्तुम् १२. ९, ७.

अविऽअनत् ५. २, २.
 अविऽअङ्गिः १०. २, १०.
 अविऽअप्यत् १२. ४, ९.
 अविः ३. २९, १; २; ५. १९, २; १०. ८,
 ३१; १२. २, ५३.
 अविऽक्षत् ६. ५२, २.
 अविऽचाचलत् ६. ८७, १; २.
 अविऽचाचलाः १०. ८, ४.
 अविऽछेदाय ९. ८, ८.
 अविऽज्ञातऽगदा १२. ४, १६.
 अविऽअनत् २०. १०७, १.
 अविता १९. १३, ८; २०. ३४, ६; ३७, १०;
 ५६, ५; ६३, २; १२४, ३; ५.
 अवितारम् ७. ९१, १; २०. १४, २; ६२, २.
 अविऽत्तेः १६. ६, १०.
 अविऽत्ति १८. १, ४५.
 अविदः २. १०, ७.
 अविदत् २०. २१, १.
 अविदन् २. ९, ४.
 अविदन् २. ९, ४.
 अविदन्त १८. २, ४७.
 अविदम् ८. १, २०; २०. ९६, १०.
 अविदम् ८. १, २०; २, ३; २०. ९६, १०.
 अविदाम ८. ५, ११.
 अविदाम १०. १, १९; १८. १, १५.
 अविदुऽतरासः १९. ५९, २.
 अविदुषः ४. १८, २.
 अविद्याः ११. १०, २३.
 अविद्वांसः ६. ११५, १.
 अविऽद्विषे १. ३४, ५.
 अविऽद्वेषम् ३. ३०, १.
 अविधत् ४. ३२, १.
 अविधवाः १२. २, ३१; १८. ३, ५७.

अविनक् ११. ३, ४.
 अविन्दः २०. ७०, १.
 अविन्दः २०. १३७, १०; ११.
 अविन्दत् १३. २, ३६; २०. ११, ४; १७, ८.
 अविन्दत् २. २७, २; ५. १४, १; १७, ५;
 २०. १६, ९; ९१, १.
 अविन्दत् २०. २५, ४.
 अविन्दन् १३. १, ४; ७.
 अविम् ३. १७, ३; २९, ३; ४; ५; ५. १,
 ९; ८, ४; ६. ७१, १; ७. ५२, ५.
 अविऽमतः ६. ३७, १.
 अविऽमोक्षम् ६. ६३, १.
 अविऽराधयन्ती २. ३६, ४.
 अविऽवेणीः २०. ३७, ५.
 अविशत् १०. १०, ७; २५; ११. १०, ११;
 २३; ३०; १२. १, ५५; १५. १०, ५.
 अविशन् ११. १०, १३; १८; १९; २०; २१;
 २२; २४; २५; २७; २९.
 अविशन्त १०. ८, ३; २०. ९४, ६.
 अविऽवऽविज्ञाम् ९. १४, १०.
 अविषत् २०. ५६, १.
 अविषम् ८. २, १९.
 अविष्टम् २०. १३९, ५.
 अविष्यवः ३. २६, २; ११. २, २; २०.
 २२, २.
 अविऽहुतम् ६. २६, १.
 अवीनाम् १९. ४७, ६.
 अवीरऽघ्नीः ६. ८३, २; १४. १, ३९.
 अवीरऽहा १. १६, ४; ६. १४, ३.
 अवीराम्ऽइव २०. १२६, ९.
 अवीवरत् ३. १३, ३.
 अवीवरन् ६. ८५, १; १०. ३, ५.
 अवीवृतन् ७. ५९, २.

अवीवृताम १४. २, ३६.

अवीवृधः १३. ७, १९.

अवीवृधत् १. २९, ३.

अवीवृधन् २०. ६९, ६.

अवृक् १३. २, ९.

अवृकम् २०. १३९, १.

अवृकाः १८. १, ४४.

अवृकेभिः २०. ३७, ७.

अवृणक् २०. २१, ९.

अवृणीत २. ५, ७; ९. ४, ५; १४. १, १९;

१८. ३, ४१.

अवृणीध्वम् ६. ७, ३.

अवृणीमहि ७. १०२, १.

अवृणोत् २०. ११, ३.

अवृत्तः २०. ६७, १.

अवृत्तन् ३. ३१, १.

अवृश्चन् १२. ४, ५०.

अवृषत् ३. ३, ५.

अवेत् १०. १०, २२.

अवेपन्त १०. १०, २३.

अवेपयः ५. २२, १०.

अवेपयः २०. ४२, ३.

अवेशयत् ११. ८, २३.

अवैरऽहत्याय ६. २९, ३.

अवोचत् ५. २, ९; १७, ३; २०. १०७, १२.

अवोचम् ४. ६, ४; ५. ३०, ८; १६;

९. १३, १०; ११; १२; १९; २०.

अवोचाम ५. १, ९.

अव्ययम् २०. ५५, ३.

अव्यसः १९. ६८, १.

अव्याम् ५. ३१, २; १२. २, १९; २०.

अव्रतः ६. २०, १; ७. १२१, २.

अव्रात्यः १५. १३, ११.

अशकत् १२. ४, १८.

अशकन् १. २७, ३.

अशत्रु ६. ४०, २.

अशत्रुः २०. ९५, ३.

अशत्रुऽभ्यः २०. १३७, १०.

अशनऽकृतम् ९. ६, १३.

अशनानशने इत्यशनऽअनशने १९. ६, २.

अशनिः ३. २७, ४; ६. ३७, २; १४२, १;

७. ५२, १; ८. ३, ४.

अशनिऽभिः ८. ३, ६.

अशनिम् ८. ४, २०; २५.

अशने ५. २९, ६; ७.

अशन्या ७. ११४, ४.

अशन्यै १२. ३, ५८.

अशपतः ६. ३७, ३; ७. ६१, १.

अशम् २. २५, १.

अशयत् ११. १०, १६.

अशरीत् ६. ६६, २; ७५, १.

अशरैत् ६. ३२, २.

अशस्तयः ७. ११९, २.

अशस्तानि ६. ४५, १.

अशस्तिः १. २०, १; ५. ३, ६.

अशस्तिम् ८. २, २; १७. १, ८; १७.

अशस्तिऽहा २०. १०५, १.

अशस्त्याः १२. २, १२.

अशान १. ७, २.

अशायत् २०. १७, ६.

अशिक्षन् ११. १०, १७.

अशितऽर्वति ९. ८, ८.

अशिता १२. ८, १०; ११.

अशिवा २०. ७३, ६.

अशिवाः ७. ४४, १; १२. २, २७.

अशिवासः २०. ७९, २.

अशिथियत् द. ३१, ३; २०. ४८, ६.
 अशिषत् १९. ४९, १०.
 अशिष्टान् २. ३१, ३.
 अशीतयः ११. ३, २१.
 अशीतिः ५. १५, ८; १९. ४७, ३.
 अशीतिऽभिः २. १२, ४.
 अशीमहि १९. ११, ६.
 अशीमहि १३. १, ६०; १४. २, ५; १८.
 ३, ६७; १९. ४७, २; २०. ७९, १.
 अशीय १६. ४, ६; १९. ६१, १.
 अशीर्षाणऽइव द. ६७, २.
 अशीर्षाणम् १९. ४७, ८; ५०, १.
 अशीशमः ९. १३, २२.
 अशीशमत् २. ३, ४.
 अशीशमन् ३. २१, १०.
 अशीशमम् ३. २१, ९.
 अशुनम् १४. २, १६.
 अशृण्वन् १९. ५२, ३.
 अशोणाः १९. ६०, १.
 अश्वः ९. १४, १.
 अश्वन्ति ९. ७, ८; ९; ११. १२, १४.
 अश्वन्तु १२. ३, ३२.
 अश्वत् १९. ५५, ६.
 अश्ववातै १२. ३, ३४.
 अश्वचामहै द. १०९, २.
 अश्वा २०. १६, ८.
 अश्वाति ९. ८, १; २; ३; ४; ५; ६.
 अश्वाति ९. ८, १; २; ३; ४; ५; ६; १४.
 १, ३; ५.
 अश्नामि द. १३५, १; ७. १०६, १.
 अश्नासि ८. २, १९.
 अश्रीयात् ४. ११, ३.

अश्रीयात् ९. ७, ७; ८, ७; ८; ९; १२. ४,
 ४३; ४४; ४६.
 अश्रुतः १४. २, ९.
 अश्रुतम् १४. १, २२.
 अश्रुताम् ८. २, ८; १४. २, ६४.
 अश्रुते १९. ३८, १.
 अश्रुते ४. ९, ५; २१, ४; ९. ५, २६; १०.
 १०, ३३; १९. ३८, १.
 अश्रुवन्ति २०. ७३, २.
 अश्रुवे ९. १५, १५.
 अश्रुहि २०. २२, १.
 अश्मनः द. ४२, २; २०. १६, ४.
 अश्मना ५. २३, १३; द. १३८, ५; ७.
 ३६, २; १३. १, ३२.
 अश्मने १. १३, १.
 अश्मनोः २०. ३४, ३.
 अश्मन्ऽमयानि २०. ९१, ३.
 अश्मन्ऽवती १२. २, २६; २७.
 अश्मऽवर्म ५. १०, १; २; ३; ४; ५; ६; ७.
 अश्मऽस्तु ३. २१, १; १२. १, १९.
 अश्महन्मऽभिः ८. ४, ५.
 अश्मा १. २६, १; २; १३, ४; ४. १२, ७;
 १०. ५, २०; १२. १, २६; १८. ४, ५४.
 अश्मानः ४. १८. ३; ११. ९, २१.
 अश्मानम् १. २, २; २. १३, ४; ७. ३६, ३;
 ८. ४, १९; १३. ७, १३; १४. १, ४७;
 २०. ७७, ६.
 अश्यमाना १२. ८, १०.
 अश्रद्धा ११. १०, २२.
 अश्रद्धाः १२. २, ५१.
 अश्रमत् द. ६०, २.
 अश्रयन् ११. १२, १०.
 अश्रवन् ७. ६८, १.

अश्ववम् २०. १२६, ११.

अश्वतम् ७. ७९, १.

अश्वान्तस्य १९. २९, १.

अश्वीरम् ४. २१, ६.

अश्वुऽमुखी ११. ११, ७.

अश्वूणि ६. १९, १३.

अश्वेष्माणः ३. ९, २.

अश्वैत् १३. २, ९.

अश्वलीला १४. १, २७.

अश्वोणः १. ३१, ३.

अश्वोणाः ६. १२०, ३.

अश्वऽअभिधान्या ४. ३६, १०; ६. १४, ६.

अश्वः २. ३०, ९; ६. ९, ८; ८. २, २९;

९. १४, २; १०. १०, १६; ११. ७, १८;

१३. ३, १८; १९. ९३, १; २०. १०२, २.

अश्वऽऽश्व १०. १, १९; १२. १, ९७; २,

९०; १९. ९७, ४.

अश्वऽक्षमा १९. ४९, १.

अश्वऽजित् ६. ३, ११; ७. ९२, ८.

अश्वतरस्य ४. ४, ८.

अश्वतर्यः ८. ८, २२.

अश्वतथ ३. ६, ९.

अश्वतथ ३. ६, २; ३; ४; ६; ८. ८, ३.

अश्वतथः ३. ६, १; ६. ४, ३; ६. ११, १;

९९, १; ८. ७, २०; १९. ३९, ६.

अश्वतथस्य ३. ६, ८.

अश्वतथाः ४. ३७, ४.

अश्वतथात् ६. ९, ९.

अश्वऽपर्णाः ६. १२६, ३.

अश्वम् १. १६, ४; ४. ९, ७; ६. २९, १;

६. ७१, १; ८. ७, ११; १०. १, १७;

२९; २०. १६, ११; २७, ३; ९९, ३;

९८, २.

अश्वम्ऽश्व ४. ३६, १०; ६. १४, ६.

अश्वऽयन्तः २०. ९६, ९; १२१, २; १२९, ३.

अश्वऽयुजौ १९. ७, ९.

अश्वऽवत् १८. ३, ६१; २०. ७, ३.

अश्वऽवति २०. २९, १.

अश्वऽवती ३. १२, २.

अश्वऽवतीः ३. १६, ७.

अश्वऽवतीम् १८. २, ३१.

अश्वऽवत्या २०. २१, ९.

अश्वऽवन्तम् २०. २९, ४.

अश्वऽवान् ६. ६८, ३.

अश्वस्य ४. ४, ८; १९, ११; ६. ९, ९;

६. ३८, ४; ७२, ३; ९. १९, १३; १४;

१०. ४, २; १९. ४९, ४; २०. २१, २;

४१, २; ११८, २; १३७, ३.

अश्वस्यऽश्व ११. २, २२.

अश्वऽश्व ८. ४, ६.

अश्वः १. ४, ४; २. २६, ३; ३. १६, ६;

९. १४, ३; ११. २, ९; ३, ९; १३. १,

२४; २, ६; ७; १८. ४, १०; १९. २,

४; ६, १२; २०. १३, ४; ९४, ७.

अश्वऽऽश्व १९. ३८, २.

अश्वान् ६. ७७, १.

अश्वानाम् ४. ९, २; ८. ४, १०; १२. १,

९; १९. ४७, ७.

अश्वायऽश्व ३. १९, ८; १९. ९९, १; ६.

अश्वसः २०. ३४, ७.

अश्विना ६. २६, १२; ६. ९०, १; ६९, २;

९. १, १९; १४. १, ३६.

अश्विना ३. ३, ४; ४, ४; १६, १; २२, ४; ४.

३०, १; ६. ३, ९; २९, ३; ६. ३, ३;

८२, २; १०३, १; १४१, २; ७. ९९, १;

९. १२, १९; ११. ८, ४; १०, ९; १४.

१, ८; ९; २०; ३९; ५४; २, १३; १९.
 १०, ४; २०, १; ४०, ४; ४२, ४; २०.
 २१, ४; १२९, ५; १४२, २; ४.
 अभिना २. ३०, २; ६. ४, ३; १०२,
 १; १४१, ३; ७. ५४, १; ७७, १; २;
 ४; ५; ९. १, ११; १६; १७; १४. १,
 १४; ५५; २, ५; २०. १२९, ४; १३९,
 १; २; ३; ४; ५; १४०, ३; ४; ५; १४१,
 २; ४; १४२, ६; १४३, १; २; ३; ६; ९.
 अभिनी ७. ५१, २.
 अभिनोः २. २९, ६; ७. ७७, ३; ९. १,
 ११; ४, ८; १५; १९. ५१, २; २०.
 १४०, २; १४१, ३; १४२, १; ३.
 अभिनौ १०. ६, १२; १२. १, १०; १८. २,
 ३३; १९. १६, २; २७, १५; २०.
 १४१, ३.
 अभिऽभ्याम् ७. ७७, ८; ९. १५, ५.
 अभ्वेभिः ६. १०८, १.
 अभ्वेभ्यः ३. २८, ३; ९. ३, १३; १२. २,
 १६; १९. ४७, ९.
 अभ्वेषु ४. २२, २; ९. १, १८; १२. १, १९;
 २५; २, १५; २०. ७४, १; २; ३; ४;
 ५; ६; ७.
 अभ्वैः ३. १६, ३; ७. ८६, ४; ५; १८. १,
 २४; २०. १६, १२.
 अद्वयम् २०. १४, ४; ६२, ४.
 अद्वयेन ८. ३, १५.
 अषाढाः १९. ७, ४.
 अषाढम् २०. ९२, १९.
 अष्ट ५. १५, ८; ८. ९, २१; २३; ११. १०,
 २९.
 अष्ट २०. ९२, २०.
 अष्टऽङ्गुचेभ्यः १९. २३, ५.

अष्टका १५. १६, २.
 अष्टऽकृत्वः ११. २, ९.
 अष्टऽधा १३. ३, १९.
 अष्टऽपुत्रा ८. ९, २१.
 अष्टमः १३. ५, ५.
 अष्टमीम् ८. ९, २१.
 अष्टये ६. ५४, १.
 अष्टयोनः ८. ९, २१.
 अष्टऽवृषः ५. १६, ८.
 अष्टऽचक्रम् ११. ६, २२.
 अष्टऽचक्रा १०. २, ३१.
 अष्टादशऽङ्गुचेभ्यः १९. २३, १५.
 अष्टाऽपक्षाम् ९. ३, २१.
 अष्टाऽपदी ५. १९, ७; ९. १५, २१; १०.
 १, २४; १३. १, ४२.
 अष्टाऽपदीम् २०. ४२, १.
 अष्टाऽयोगैः ६. ९१, १.
 अष्टाऽविशानि १९. ८, २.
 अष्टौ २. १२, ७; १९. ४७, ३.
 अष्टौ ३. १७, ६.
 अष्टीवत्ऽभ्याम् २. ३३, ५; ११. ४, १४;
 २०. ९६, २१.
 अष्टीवन्तौ ९. ४, १२; १२, १०; १०. २, २;
 ९, २१; ११. १०, १४.
 असंसुक्तऽगिलेभ्यः ११. २, ३०.
 असः १. १६, ४; ३४, २; ५; २. ३०, १;
 ३. १७, ८; २५, ५; ४. १, ७; ८, ६; ६.
 ८, १; २; ३; ९, २; ७. ३८, १; ३९, ४;
 ११८, १; ८. २, १३; १४. १, २०;
 ५०; २, ७५; १९. ४६, ७; २०. ९४, ४.
 असः ३. १२, ५; ६. १३१, ३; १८. २, ३०.
 असत् १. २२, २; २. २८, ५; ३. २०, ६;
 २३, ५; ४. १३, ४; १९, ६; ६. ७५,

३; ७. ४३, २; ९९, ३; ८. ४, १२;
 १३; ९, २१; ७, २२; १०. ७, १०;
 २९; १६. ६, ११; १८. २, ३०; १९.
 ३१, २; २०. ७१, ११; ७६, २.
 असत् १. २६, १; २. १, २; ३. १७, २;
 ६. ९, २; ७. ९८, ८; ९. १४, १९;
 १०. ४, १८; १४. २, १९; २१; १८.
 १, १२; १९. ४६, ७; २०. १९, २.
 असत् १८. ४, ९९.
 असत्तः ४. १, १; ६. ६, १; ८. ४, ८; १०.
 ७, २९.
 असत्ति ६. ६४, ३; १११, १; ३; ७. ३७,
 १; १४. १, १८; १७. १, १९.
 असत्तीभ्यः ७. ८०, १.
 असत्तुतराः ७. ८०, १.
 असत्तुमन्त्रात् ४. ९, ६.
 असत्त्वम् १९. ४८, ३.
 असत्तुशाखाम् १०. ७, २१.
 असद्दः १८. ४, ९२.
 असद्दत् ६. ३१, १; २०. ४८, ४.
 असद्दन् ७. १०१, १.
 असद्दन् ६. ९२, २; २०. १७, ४.
 असद्दन् ८. ४, ८; ११. १, १३; ९, ३; १२.
 २, २६; २७; २०. ७६, ४.
 असद्दन् २०. ९१, १०.
 असद्दन् १९. ३२, ७.
 असद्दनाम १६. ६, १.
 असद्दनाय १. १३, ४.
 असद्दनोत् २०. ११, १०.
 असद्दतापे इत्यसम्तापे ४. २६, ३; ८. २,
 १४.
 असद्दपत्तः १. १९, ४.
 असद्दपत्तः १. २९, ९; १०. ६, ३०; १९.
 ४६, ७.

असद्दपत्तम् ८. ९, १७;
 १, ४१; १९. १६, १; २७, १४.
 असद्दपत्ताः १९. १४, १.
 असद्दपयैत् १४. २, २०.
 असद्दबन्धुः ६. १९, २; ९४, ३.
 असद्दमः १२. ३, ३८.
 असद्दमातिम् ६. ७९, १.
 असद्दम्ऽङ्गुष्ठयः १४. २, ४९.
 असद्दम्ऽङ्गुष्ठये ६. ७, १.
 असद्दम्ऽङ्गुष्ठाः १. २७, २; ३.
 असद्दम्ऽङ्गुष्ठे ६. ७, ७.
 असद्दम्ऽख्याताः १२. ३, २८.
 असद्दम्ऽख्येयम् १०. ८, २४.
 असद्दम्ऽक्षा १२. ८, ७.
 असद्दम्ऽतापम् १६. ३, ६.
 असद्दम्ऽबाधम् १२. १, २.
 असद्दम्ऽबाधे १८. २, २०.
 असद्दम्ऽभव्यम् ६. १८, १२; १९, ११.
 असद्दम्ऽयत् १८. १, १४.
 असद्दम्ऽयत्तः २०. २९, ३.
 असद्दम्ऽस्थितम् ६. ९०, २.
 असद्दयः १०. १, २०.
 असद्दरन् २. १४, ६; ३. ३१, ३.
 असद्दर्वीरः ९. २, १४.
 असद्दवः ८. २, २६; १८. ३, ६२.
 असद्दवे १९. ४४, ४.
 असद्दश्चतः ६. ६, ३.
 असद्दसि १. २९, ३; २. ३, १; ६. १११, २;
 ४; ७. ११८, २.
 असद्दहन्त ११. १, २.
 असद्दहन्त ३. १०, १२.
 असद्दहिष्ट २०. ८७, ९.
 असात् ६. १२८, १.

असाथ ३. ८, ४; १४. १, ३२.

असादयन् ११. १०, २८; २९.

असादाः ११. १२, २४.

असानि १. २९, ५; ३. ५, ५; ८, २; ६.

९७, १; ७. ३९, २; ८. ५, १९.

असानि १९. ३१, ६.

असामि १९. ४९, ६; २०. २१, ११.

असामि २०. ३०, ५.

असाविषुः १. १८, २.

असि १. २३, ३; २५, २; ३; ४. ९, १०;

३३, ६; ५. ५, २; ११, ९; १४, ७; १६,

१; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११;

६. ४६, १; ७. ३९, ५; ४८, १; ३; ९.

३, ९; १०. १, २९; १३. ७, १७; १७.

१, २१; १८. १, ३८; १९. ३८, २; २०.

२९, १; ५६, २. ६०, १; ६४, २; ३;

१०१, ३; १०४, ४; १११, ३; १२०, १.

असि १. १३, ३; २०, ४; २३, १; २५, २;

३; ३४, १; २. ३, २; ११, १; २; ४;

५; १७, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; १८, १;

२; ३; ४; ५; २७, १; ३. ५, ८; १०, १३;

१२, ३; ५; १८, ५; २०, २; ४. ३, ७;

४, ५; ६, ८; ७, ६; ९, १; २; ३; १०,

६; १२, १; १९, १; २; ३; २०, ३;

७; ३१, ४; ५. ४, ७; ९, ५, १; ३;

४; ६; ७; ८; ६, ४; ९; ११; १२; १३;

१४; १०, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ११,

२; ९; ११; १२, १; ३; १३, १०; ११;

१६, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९;

१०; ११; २०, १०; २२, ५; २५, ७;

८; २९, १; ६. १५, १; १६, २; ४;

२१, २; ४४, ३; ४६, १; २; ४८,

१; २; ३; ८१, १; ८६, ३; ९५, ३;

९८, ३; १००, ३; १०८, १; १२५, १;

१२६, २; १३३, २; १३६, १; १३८,

१; ७. १३, २; ३९, ३; ८६, ३; ४;

९३, १; ९४, ४; ११६, १; ११८,

२; ८. २, २८; ५, ११; ९. २, १९;

२०; २१; २२; २३; २४; ३, ७; ५,

१०; १६; १०. ४, २४; ५, २५; २६;

२७; २८; २९; ३०; ३१; ३२; ३३;

३४; ३५; ४४; ८, २७; ११. १, ६; ३५;

६, १८; १२. १, ६१; १३. २, १९;

२९; ३०; ८, १; २; १४. १, ५१;

२, १५; १६. १, ६; २, ६; ४, २; ५,

१; २; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १७.

१, ११; १२; २०; २१; १८. १, १५;

२२; ३, ५; ३६; ३७; ४, ६८; १९.

३१, ११; १२; १३; ३२, ३; ५; ३४,

१; ३५, ३; ३९, ४; ९; ४४, १;

५; ४८, ६; ४९, ८; ५२, २; ५७, ३;

५९, १; २०. ११, २; १८, ६; २१, २;

३४, १८; ३७, १; ४७, १६; ५८, ३;

४; ६२, ६; ७३, १; ८७, ६; ९२, ९;

९३, २; ५; ६; ८; ९५, ४; १०४, ४;

१०५, १; ११४, १; ११८, २; १२०, १.

असिक्लि १.२३, १.

असिक्ली १. २३, ३.

असिक्लीः ८. ७, १.

असिक्न्या ५. १३, ८.

असिक्न्याम् १२. २, २०.

असिचन ४. ८, ६; २०. ७६, ७.

असिञ्चत ६. १३२, ३;

असिञ्चत १०. ७, २८;

असिञ्चत ११. १२, १२; १३;

असिञ्चताम् ६. १३२, ४; ५.

असिञ्चन द. १३२, १; २.
 असितः ३. २७, १; द. ७२, १.
 असितऽङ्गः १२. १, २१.
 असितम् १. २३, ३; ११. २, १८.
 असितम् १०. ४, ५; १३.
 असितस्य १. १४, ४; द. १३७, १.
 असितस्य ५. १३, ६.
 असिताः ५. १३, ५.
 असिताः द. १३७, २; ३.
 असितात् ७. ५८, १.
 असिताय द. ५६, २; १२. ३, ५५.
 असिना ९. ५, ४.
 असिम् २०. १२६, १८.
 असिष्ठौ ४. २८, २.
 असिञ्चन ७. ११२, १.
 असीन् ११. ११, १.
 असुः ५. १, ७; द. ५३, २; ८. १, ३; ९.
 १४, ४.
 असुऽतपा १९. ४९, ७.
 असुऽतृपः ८. ३, १३; १०. ५, ४९.
 असुऽतृपौ १८. २, १३.
 असुतानाम् २०. ९३, ३.
 असुना द. १०४, १; ८. १, १.
 असुऽनीताय १८. २, ५६.
 असुऽनीतिः १८. ३, ५९.
 असुऽनीतिम् १८. १, ३१; २, ५.
 असुन्वत २०. ८९, ४.
 असुन्वाम् २०. २९, ५.
 असुम् २. १२, ८; ५. २९, ५; ३०, १; ७.
 २, १; ८. १, १५; २, १; १८. १, २९;
 ४४; २, १३.
 असुर २०. ३२, १.

असुरः १. १०, १; ४. १५, १२; ५. २७,
 १; ८. ६, ५; १८. १, २३.
 असुरऽक्षयणम् ११. १२, १०; १२; १३.
 असुरऽक्षितिम् १०. ६, २२; २३; २४; २५;
 २६; २७; २८.
 असुरऽघ्नः २०. ३६, ४.
 असुरऽमायया ३. ९, ४.
 असुरस्य ४. ८, ३; द. ७२, १; १८. १, २;
 १९. ५६, १; २०. ९१, २.
 असुराः २. ३, ३; द. १०८, ३; १०९, ३;
 ८. १३, १; ४; १०. १०, २६; ११.
 १२, १५; १९. ६६, १.
 असुराणाम् ४. २३, ५; द. ७, ३; ८६, ३;
 १००, ३; १०. ३, २; ६, १०; १९.
 १३, १.
 असुरान् ४. १९, ४; द. ७, २; ८. ५, ३;
 ९, २४; १३, १; ९. २, १७; १८; १०.
 ३, ११; ११. ७, ७; १२. १, ५; २०.
 ६३, २; १२४, ५.
 असुराय ५. ११, १; १३. ७, १४.
 असुरेभ्यः २. २७, ३; ४; द. ६५, ३; १९.
 ५६, ३; २०. ५५, २.
 असुर्यः २०. ५८, ४.
 असुर्यायि २०. ७७, २.
 असूतिका द. ८३, ३.
 असून् द. १०४, १; १२. २, ५५; १८. २,
 २७.
 असूर्तम् १०. ३, ९.
 असुस्वः १०. १०, २३.
 असृक् ४. १२, ४; ५; ९. १४, ४.
 असृक्ऽपावानम् २. २५, ३.
 असृक्ऽमुखान् ११. ११, १७.
 असृक्षत २०. १२६, १.

असृक्षत १४. २, ५२; २०. ११९, १.
 असृग्रम् २०. ७१, १०.
 असृजः २०. ९, ४; ४९, ७.
 असृजः २०. १५, ६; ९५, ३.
 असृजत् १९. ५३, ६.
 असृजत १२. २, १७.
 असृजत ८. ५, १४; ११. ५, ४; १९. ५३,
 १०; २०. ९१, ८.
 असृजन २. १०, ८.
 असृजन्त १. १३, ४; ३. २८, १.
 असृपत् १९. ४४, ७.
 असृष्ट १८. १, ३९.
 अस्रो इति १९. ४४, ४.
 अस्रोः ११. ९, १६; १८. २, २४.
 अस्रौ १. २६, १; २; २९, ५; २. १४, ३;
 ३. २, ६; ४. २, ३; ४; १६, ३; ५. ८,
 ३; ७; ६. १३०, १; २; ३; ४; १३१,
 १; २; ७. ७३, १; २; ११. १२, ११;
 १२. ३, २०; १३. १, २३; १५. १०, ७;
 १५, ४; ५; १८, २; १६. ८, २; ५; ६;
 ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५;
 १६; १७; १८; १९; २०; २१; २२;
 २३; २४; २५; २६; २७; २८; २९;
 ३१; १८. ४, ६६.
 अस्रौ ४. १६, ९; ५. ६, ५; ६; ७; १८. ४,
 ३३.
 अस्कन्दत् १०. १०, १६.
 अस्कभायत् ४. १, ४; ७. २७, १.
 अस्कभायत् ४. १, ४; ९. १५, ३.
 अस्कधोयुः २०. ३६, ३.
 अस्तकम् २. २६, ५.
 अस्तम्नाः २०. ९३, ६.

अस्तम्नात् ४. ३५, ३; १९. ३२, ९; २०.
 ३४, २.
 अस्तम् ४. १५, ६; १०. ८, १६; १४. १,
 ४३; २, १३; २९; १८. ३, ५८; २०.
 १२६, २०; २१.
 अस्तम्ऽइताय १७. १, २३.
 अस्तम्ऽप्यते १७. १, २३.
 अस्तम्ऽयते १७. १, २३.
 अस्तम्ऽयन् ९. १०, ५.
 अस्तया ५. ३१, १२.
 अस्तरीः १२. ३, ३८.
 अस्ता ६. ९३, १; ८. ३, ५; १९. १३, ४;
 २०. ३५, ७; ९५, ४;
 अस्ताऽइव १९. ३४, ३; २०. ८९, १.
 अस्ताः १. १९, २.
 अस्तानीत् ५. २०, २.
 अस्ताम् ६. ५९, ३; १२. २, ४७; ४, ५२.
 अस्तारिम् २०. ७, १.
 अस्तावि २०. ११९, १.
 अस्ति १. १८, ३; ४. १२, २; ५. ६, १२;
 १३; १४; ११, ६; ७. ५, ४; १०२,
 २; १०. ७, ३१; ११. १२, २७; १२.
 ३, ४८; १४. २, १२; १८. १, ३३;
 १९. ५, १; २०. ६५, १; ३; ८२, २;
 ११७, २; १२५, ३; १४१, ५.
 अस्ति ३. ६, ७; ४. १९, २; ५. ६, ११;
 ११, ५; ७. ८, १; ५८, ६; ८. ९, २२;
 ९. २, १२; १४, १; ११. १, ३३; २,
 २५; १२. २, ३६; १९. ५३, ४; २०.
 २७, ४; ३४, ५; ९७, ३;
 अस्तु १९. ७, २.
 अस्तु १. १, २; ३; ३, १; २; ३; ४; ५;
 ९, २; १०, २; १२, ४; १३, १; ३;

४; २५, ४; २६, १; २; ३१, ४; २. २,
 १; १०, २; ३५, ४; ३६, १; ४; ३. १०,
 २; ६; १४, ४; १५, १; ४; १६, ५;
 १९, १; ५; २१, १; २; ३; ४; ५; ६;
 ७; २७, १; २; ३; ४; ५; ६; ३०, ७;
 ४. २२, २; ३; ३४, ८; ३८, ६; ५. ३,
 १; ३; ४; ५; ७, १; ३; २०, ७; २८,
 ६; २९, ६; ७; ८; ९; ३०, १२; ६.
 १२, ३; १३, १; १५, १; २०, १; २;
 २७, १; २; ३; २८, ३; २९, २; ३२,
 ३; ४०, १; ५६, २; ५७, ३; ६३, २;
 ६४, ३; ६६, १; ६८, ३; ७१, ३;
 ७३, २; ३; ८४, ३; ९७, २; ९८,
 २; ११६, १; ३; १२८, २; १४१, २;
 ७. ९, १; ४२, २; ८४, ४; ८५, ३;
 ८७, ३; ९२, १; १०६, १; १११, १;
 ८. १, १; १८; २, १; ७; १६; ४, ३;
 ८; ११; ९. ४, २०; ५, १२; १०. १,
 ५; ३, २; ११. १, १५. २, ८; १५;
 १८; २२; ६, ७; ८; २३; १२, ४;
 १२. १, ११; ४२; २, ९; ३, ११;
 ३२; ३९; ४, ४५; १३. १, १७; १८;
 १९; २७; ८, ३; ५; ६; ९, १; २; ४;
 १४. १, १९; ५२; ६०; २, ६३; १५.
 ११, २; ६; ८; १०; १६. २, ६; १८.
 १, ४६; २, ३१; ३६; ३, ६१; ७१;
 ४, १५; ४८; १९. ३, ४; ४, २; ७, ३;
 ८, २; ३; ७; ९, २; ३; ४; ५; ९;
 १३; १४; १०, २; ३; ४; ५; ६; ७;
 ९; १०; ११, २; ३; ६; १४, १; १५,
 ३; ५; ४६, ५; ४९, ५; ५८, १; ६४,
 ३; २०. ४, ३; ५, ४; १७, २; ३९, १;
 ४५, २; ७०, १६; ७१, १; ८९, ३; ९४,
 ९; १४३, ८.

अस्तुतः १९. ४६, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;
 २०. ४७, ३; १३७, १४.

अस्तुतः १. २०, ४; ५. ९, ७.

अस्तुतम् १९. ४६, १; २०. ६८, ४.

अस्तुते १९. ४६, ५.

अस्तुऽभिः २०. ७०, २०.

अस्तौषत १८. ४, ६१.

अस्तौत् २०. ९१, ३.

अस्त्रम् ११. १२, १६.

अस्त्रा ११. २, ७.

अस्त्रे ६. ९३, २.

अस्त्रैणाः ८. ६, १६.

अस्थन्ऽवन्तम् ९. १४, ४.

अस्थऽभिः २०. ४१, १.

अस्थात् २. ३४, २. ६. ४४, १; ७७, १.

अस्थात् ९. १४, १७; १०. १०, १३; १३.
 १, ११; ४१; २, ३३; १९. १३, १०.

अस्थाम् १०. ५, ३६; १२. १, ११; १६. ९, १.

अस्थाम ३. ३१, ११.

अस्थि ४. १०, ७; १२, ३; ४; ५; १०. ९,
 १८; ११. १०, ११; २९.

अस्थिऽजस्य १. २३, ४.

अस्थित ७. २८, १.

अस्थिऽभूयान् ५. १८, १३.

अस्थिऽभ्यः २. ३३, ६; २०. ९६, २२.

अस्थिरन् ४. २५, ७.

अस्थिऽस्रंसम् ६. १४, १.

अस्थीनि ९. ५, २३; ११. १०, १२; १२.
 ११, ९.

अस्थुः १. १७, ३; ६. ४४, १.

अस्थुः ६. ७७, १; ७. १०१, १; २०. १२, ३.

अस्त्रः ४. १२, १.

अस्त्रः ५. ५, ९; १९, ३.

अज्ञा ५. ५, ८.

अस्पर्शम् ३. ११, २; २०. ९६, ७.

अस्पृक्षत् ६. १२४, २.

अस्पृशन् ५. १९, १.

अस्पृशन्त १४. २, ३२.

अस्फुरत् २०. ३४, १३.

अस्मत् १. २, ३; ९, २; ४; १८, ४; १९, १;
२; २०, २; २६, १; ३. ७, ७; ४. १७,
५; ६. २०, १; २६, ३; ४५, २; ७३,
३; ८४, ३; ९३, २; ९७, २; १२१, १;
१२४, ३; ७. २४, १; ४३, १; २;
५५, १; ६२, ४; ६; ८२, ३; ८८, ३;
४; ९७, १; १२०, २; ८. ७, १४; १०.
१, १६; ५, २३; २४; ११. २, १९; २६;
१२. १, ४९; ५०; ३, ४०; ४३; १३.
१, ३१; १४. २, ४८; १६. १, १०; ११;
१८. १, ४०; ४, ६९; ७०; १९. ३१;
११; ३३, ३; २०. २३, ८; ६७, २;
१२५, ७.

अस्मत्त्रा २०. ९४, ३.

अस्मत्सखा ६. १२५, १.

अस्मद्भिः २०. ३७, १०.

अस्मभ्यम् १. १६, १; १८, २; २६, २; २.
६, ५; ३. ५, ३; ८, १; १२, ५; ४.
१८, ६; ३१, ७; ५. ३१, ११; ६. ९२,
३; ११०, १; १२८, ३; ७. १५, ३; २५,
१; ५२, ४; ८३, २; १२०, ३; ८. ४,
१४; ९. २, ३; ४, ६; २२; ५, १२;
१२. १, ६२; १४. १, ६२; १८. २, १३;
३, १४; ४, ६२; १९. ११, ६; २०.
७०, १२.

अस्मद्युः २०. २३, ७; २४, १.

अस्माकं १. ७, ६; ३. २४, ४; ७. ८२, १.

अस्माकम् २. १२, २; ३; २६, ४; ५;
३१, ५; ३. १०, १३; ४. ३१, ५; ५.
३, ११; ६. १५, १; ९३, १; १२६, ३;
७. ४२, २; ५२, ४; १०. ५, ३६; १२.
३, ५५; ५६; ५७; ५८; ५९; ६०; १६.
८, १; ५; ६; ७; ८; ९; १०;
११; १२; १३; १४; १५; १६;
१७; १८; १९; २०; २१; २२;
२३; २४; २५; २६; २७; २८;
२९; ३०; ९, १; १८. ४, ६८; १९.
१३, ७; ८; ११; ३४, १; ५७, ५; २०.
४, १; ३९, १; ६३, २; ७०, १६; ८५,
३; ९५, २; १११, २; १२४, ५.

अस्माकीसः ४. ३३, ३.

अस्माकेन २०. १७, १०; ९४, १०.

अस्मात् ८. १, ४; ७, ५; ९. ३, १७; १८;
१२. ८, ११; १८. २, २८; ४, ४९.

अस्मान् १. १, ४; १९, ३; २१, २; २९,
१; २. ११, ३; १९, १; २; ३; ४; ५;
२०, १; २; ३; ४; ५; २१, १; २; ३;
४; ५; २२, १; २; ३; ४; ५; २३, १;
२; ३; ४; ५; ३५, ४; ३. १, ३; २,
६; २७, १; २; ३; ४; ५; ६; ४. १०,
५; १९, ५; ४०, १; २; ३; ४; ५; ६;
७; ८; ५. ६, ८; ९; १०; १४, २; ६.
६, १; १५, १; २; १९, ३; २७, ३;
४७, १; २; ५१, २; ५४, ३; ६६,
१; ११६, ३; ७. १०, २; २८, १; ६८,
१; ७९, २; ८६, ५; ६; ११४, ४; ८.
४, २३; ५, ४; ९. २, २५; ४, ७; १०. १,
७; २१; ५, १५; १६; १७; १८; १९;
२०; २१; २५; २६; २७; २८; २९; ३०;
३१; ३२; ३३; ३४; ३५; १२. १, २५;

२, १२; ३३; १६. १, ९; ७, ९; १८.
३, ४९; ४, ८७; १९. ४, ४; १३, ११;
२०, १; ३; ३९, ४; ४९, ९; ४९, ३;
९०, ४; ६; ९८, २; ६४, २; २०. १२,
२; ३७, ९; ९६, ३; ७१, १२; ८१, २;
९२, २१.

अस्माभिः ६. १२२, १; १२. ३, ४२.

अस्मास्तु ४. ३२, ४; ६. ६, ८; ६. ८४, २;
७. ९, २; ९४, १; ८१, २; ८७, १; १०.
९, ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४;
११. ७, २९; १२. २, ४६; १९. ३, ३;
३१, ३; ४९, २; ९७, २; ४; ६४, ४;
२०. ६७, २.

अस्मि ३. १९, १; ४; ६. ११, १०; ६.
११७, १; १२३, ३; १३३, ३; ८. ४,
१४; १९; ९. १९, १९.

अस्मि १. ७, ४; ३४, ४; ३. १८, ९; ४.
३२, ९; ६; ३६, ६; ६. ९, ७; ११,
३; १०; ६. ३९, ३; ९८, ३; १२३, ३;
७. ८४, २; ८. ४, १६; ९, २२; ११.
१, १९; १२. १, ९४; ९८; १४. २,
७१; १६. ३, ६; १८. १, १३; १९.
३२, ९; २०. १२६, ९.

अस्मिन् १. ९, १; ११, १; १९, २; २०,
१; ३०, १; ३९, ३; २. ३६, १; ३.
१४, ३; १८, ३; ४. ४, ४; ८; १६, ३;
२२, ३; ६. ३, ८; २४, १; २; ३;
४; ९; ६; ७; ८; ९; १०; ११;
१२; १३; १४; १९; १६; १७; २६,
२; ३; ७; ८; ९; १०; ११; २८, ४; ६.
४७, २; ८९, १; ११७, ३; ७. ४४, १;
४९, १; ६०, २; १०२, १; ८. ९, २१;
७, ११; ९. १, ६; ४, २३; ९, २; ७; ११;

१४, १७; १०. ३, ९; १९; २०; २३;
२४; ४, ८; १२. २, १३; १३. १, ४१;
९, ८; १४. १, २१; २, ४८; ४९; १६.
१२, ७; ११; १८. १, ४२; ९९; ३, २०;
६७; ४, ४६; १९. २७, १०; ४६, ९;
२०. ११, ११; १२, ९; १३, १; १७,
२; ४९, ३; ७७, २; ७९, १; ९४, ९; ९.

अस्मिन् ६. १९, ३; १०. २, ११; १२;
१३; १४; १७; १९; ३, १७; ८, २४;
११. १०, १६; १७; ३२; १२. ३, ३;
१३. ४, १३; १९. ४६, ९; २०. ९, ७;
७०, ९.

अस्मृति ७. १११, १.

अस्मै इति ४. २१, १; ६. १, ३; १८. १,
३; ४२; ४, ४६; १९. ४०, ४; २०.
१३, १; ७१, १३; १४; ८९, ६; ७; ९४,
९; ११९, २; १४३, ६; ७.

अस्मै २०. १३९, १.

अस्मै १. ३०, ३; ४; २. २९, १; २; ९;
३. ८, ४; १७, ९; २८, ३; ४. २२,
२; ४; ३१, ३; ६. ३, ३; ४, ७;
२६, ९; ३०, १२; ६. ४०, २; ९४, २;
८०, २; ७. ८३, २; १०२, ३; ८. २,
६; ८; ९, १०; ७, ६; २३; २४; २७;
१०. ९, ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३;
१४; १२. २, ४९; १४. १, ३३; २,
२४; ३१; १८. १, ९९; ४, ३४; १९.
३०, २; ३८, २; ९९, १; २०. १९, ३;
३९, १; २; ३; ४; ९; ६; ८; १२; १९.

अस्मै २. ९, ६; २८, ९; २९, ९; ३. ३,
२; ४. ६, ३; २२, १; ६. १, ९; १४,
४; १७, १७; १९, १९; ६. ७८, १;
१२३, २; १२८, १; ७. १९, ३; १९,

२; ८. २, ९; १०; ११, ९; ९. ९,
२४; २९; २६; १०. २, १९; ९, ९०;
६, ६; ७; ८; ९; १०; ११; १३; १९;
११. २, ८; १८; २२; १२. ४, १८; १९;
३९; १८. १, १०; ९९; २, १२; १९;
३७; ३, ९०; ९१; १९. ४१, १; ९२, ३;
२०. २१, १०; २७, २; ३१, १; ३४, ९;
१४; ३७, २; ७६, ७; ८; ८९, १; ९; ६;
९९, २; ९६, ३; ४.

अस्य १. ९, २; ३२, २; २. ९, २; ४. ४,
६; २२, २; २८, १; २; ३; ४; ९; ६; ६.
१२, ११; २३, २; २७, १०; २९, २;
३; ४; ६. २८, ३; ३१, २; ३४, ९; ४८,
१; २; ३; ९२, ३; ९४, १; ६८, ३; ७३,
१; १०१, २; ७. ९४, २; १००, १; ९.
१, १९; १४, १; ९; १९, १०; १०.
९, ४७; ८, ९; ११. ६, २३; २४; १३.
३, २४; १८. १, ९; ७; ४८; ४, ८९;
१९. ४९, ९; २०. ९, ९; १९, ९; १८,
४; ३९, ७; ९; १०; ११; १३; १४; ४८,
९; ६१, २; ६८, ८; ७२, ३; ७९, २;
३; ९६, १; ९९, २; १०१, १; १२१, १.

अस्य १. २, १; १२, २; ३; २. १, २; ९,
३; ३२, २; ९; ३. ७, २; ११, ६; ४.
१, १; ३; ६; २, १; ११, ४; ९; ८;
१२; १४, ८; १६, ४; ९; २१, २; २२,
१; ३; २४, १; ३०, ७; ३४, १; ६. ६,
१; ८, ३; ४; १३, ३; १७, १२; १४;
१९; १६; १८; १८, ६; २२, ९; २३,
९; १२; २७, १; ९; ७; २९, ९; १०;
१२; १९; ३०, १३; ६. ३, २; ६, २;
१४, २; २०, १; ७६, ३; १३४, १;
१३८, २; ३; ७. १९, ४; १६, १; २१,

३; २७, ४; ४७, १; ४९, २; ९८, ९;
९९, २; ७३, १; २; ९९, २; १००,
१; ३; ८. ४, ११; १०, ९; ९; ११;
१३; १२, २; ८; १९, ४; ९. १, २३; ४,
४; ७; १६; ९, २३; २४; १४, १; ९;
१८; १०. २, ९; ८; १९; २६; ३,
१६; ४, ७; ९, ९०; ७, १; २; ३;
९; ८, ७; ८; १२; १३; १८; २४; ९, ४;
११. २, २८; ३, ७; ८; २२; ६, २२;
२९; १०, ३१; १२. ३, १८; ४९; ४, ३;
१३; २७; ३८; ९, ४; ९; ११, ७; ८;
९; १०; १३. २, १; १४; १८; ३२;
३८; ४९; ३, १४; १६. १, ७; ३, ११;
९, ३; १६; १२, ६; ७; १०; ११; १३,
१४; १९, ३; ४; ९; ६; ७; ८; ९; १६,
१; २; ३; ४; ९; ६; ७; १७, १; ३; ३; ४;
९; ६; ७; १८, २; ३; १८. १, ९; ३३;
३६; २, ४; ३, ७१; ४, ३४; ४४; १९.
६, २; ३; ९; ६; १०; १९; ३२, २; ९३,
२; २०. ८, ३; ९, ४; ११, ६; ७; १३,
३; १७, ७; २४, २; २६, ९; ३०, ३; ३१,
२; ३४, १४; ३९, ८; ३६, ३; ४७, ११;
१९; ४९, ७; ९१, २; ४; ९९, २; ९८,
२; ९९, ३; ६०, ४; ६; ६७, ६; ६९,
१०; ७०, १३; ७१, ४; ६; ७३, ४; ६;
७६, ९; ७७, १; ९; ८१, १; ८७, २; ९;
८८, २; ८९, ६; ९२, १४; ९६, ४; ९७,
२; ३; ९९, २; १०४, २; १०७, १; २;
१०९, २; ३; १२३, २; १२६, ४; ९.

अस्यतः १२. ४, १७.

अस्यताम् ३. २९, ६; ८. ४, २९.

अस्यतात् १०. ४, ६.

अस्यताम् ६. ८९, ३; १०. १, २३.

अस्यति १३. ७, १३.

अस्यते ६. ९०, ३.

अस्यते ६. १९, १; १३. २, ४३.

अस्यथ १. २६, १; ६. ६९, २.

अस्यन् २०. ८९, १.

अस्यन्तः ६. ६६, २.

अस्यन्तम् ११. २, १७,

अस्यन्ति ६. १८, ९.

अस्यन्ति १२. ३, २९.

अस्यसि १. १३, १; ११. २, २९.

अस्याः ६. १२, ४; २९, १०; ११; १२;

१३; ६. ६०, २; ७. ९, १; १३, ३;

१०८, १; ८. ६, ९; १९; ९. १९, १९;

१२. ३, ४०; १४. १, ४८; २, २९;

६८; ६९; २०. ७२, ३; ७६, २.

अस्याः २. १४, १; ६. १७, ३; १७; १९,

१; ७. २१, १; ८. ६, १; ९, १०; ९.

१, २; ३; ६; ७; १९, २३; १०. १०,

१; २३; २४; ३१; १२. ४, १; ६; ७;

८; ९; १९; १८; २७; २८; १४. १,

१०; २६; १७; २, २; १८. ४, ३२; २०.

१२६, ११.

अस्याम् ३. २६, १; २; ३; ४; १; ६; ६.

२४, १; २; ३; ४; १; ६; ७;

८; ९; १०; ११; १२; १३; १४;

१५; १६; १७; १९. ४७, २; २०.

३७, ७.

अस्याम् ३. १०, ४; ८. ९, ११; १०. १०,

३; ३३; १२. ७, २; ३; १४. २, १४.

अस्यामसि ६. ४२, २.

अस्यामि ६. ८, १; ६. ३७, ३.

अस्यै २. ३६, १; ६. ६०, १; ३; ११. १,

३; ११; १२. ३, ११; १४. १, ३१;

१९; २, ९; १३; २१; २७; २८; २९;

७३; ७४; १६. १३, १३.

अस्यै २. ३६, ८; ३. २९, ६; ४. १, ६; ६.

७८, ३; ८१, ३; ८. ६, ३; १४. १, ३९.

अस्यवन्तीम् ७. ७, १.

अस्यामः १. ३१, ३.

अस्याष्टम् ४. २८, ४.

अस्वगता १२. ९, २.

अस्वगताम् ९. २, ३.

अस्वगम् १२. ९, ७.

अस्वमः ६. ३०, १०; ८. १, १३.

अस्वमाः १२. १, ७.

अस्वमेन १९. १६, १.

अस्वम् ७. ३६, ३.

अस्वरन् ६. ६, ३; २०. १०, २; १४, २;

१९, २; ९९, १.

अस्वापयः २०. ३७, ४.

अह १. ३४, २; ४. १८, ७; ७. ३९, ४;

१९. २, ४; २०. १७, ६; ४०, ३; ४१,

३; ६९, १२; ८९, ८; १२६, २.

अहः २. १९, २; ४. १, १; ६. ३१, ३; ८.

१, ६; १८; ९. २, १०; १०. २, १६;

११. ६, २१; १३. २, २२; ७, १; १६.

२, १; १३; १९; २०; २९; १७. १, २९;

२६; १९. २०, ४; ४८, २; १०, ७;

२०. ४७, १९; ४८, ६.

अहःऽअहः १६. ७, ११; १९. ११, ६; २०.

६६, ३.

अहःऽजातस्य ३. १४, १; ६. २८, १२.

अहःऽदिवि ६. २१, ६.

अहःऽमिः १८. १, ११.

अहतः १२. १, ११.

अहन् २. १, १; ६; ७; २०. ११, ३; १६,
११; ३७, १; ९१, १२; ९१, ३.

अहन् ८. १, ३; २०. ३७, १; ७७, ७.

अहनि ७. १४, २.

अहनी इति १३. २, ३.

अहऽभिः १८. १, १०.

अहम् १. ९, ४; १०, ३; २९, १; ६; २.

१०, २; ३; ४; १; ६; ७; ८; २१, २;

२७, १; ३०, १; ३२, ३; ३. १, २; १;

६, १; ३; १; ७, ६; ८, ३; ६; ११, १;

१८, ४; १; १९, २; ३; १; २२, ६;

२४, १; २; २९, ८; ३१, १; २; ३; ४;

१; ६; ७; ८; ९; १०; ११; ४. ४, ७; १;

७; ६, ४; १; ९, ७; १४, ३; १८, १;

२०, २; ४; ८; २६, ३; २८, ३; ३०,

१; २; ३; १; ६; ७; ८; ३२, १; ३६,

७; ९; ६. ३, ४; ७, १; ७; ८, ८; ९;

९, ७; ११, ३; १०; १३, ३; ६; २३,

१०; ३०, ८; ६. ११, २; ३; २१, १;

२३, १; ३९, ३; १८, ३; ६१, २;

३; ६१, २; ७१, १; ७६, २; ८४, १;

९४, २; ९७, १; १०१, ३; १०२, २;

१०८, २; ११७, २; ११९, १; १२२,

१; १२४, १; १२७, २; १३०, ३; १३३,

३; ७. १३, ३; १६, १; ३६, २; ३९,

२; ४; १०, १; १२, १; ७८, १; ३;

८४, २; १००, २; १०१, १; १११, २;

११९, १; ८. २, ३; ६; ४, १४; ७, ६;

१८; ८, ८; ९, २२; ९. २, २; ३, २; ११;

१३, १०; ११; १२; १९; २०; १०.

१, ४; ३२; ३, १०; ४, २१; १, २१;

२६; २७; २८; २९; ३०; ३१; ३२; ३३;

३४; ३५; ३६; ७, ४३; ८, १६; ३८;

९, २७; १०, ३; ११. १, १९; २७; ३,

३०; ४, १; २; ३; ४; १; ६; ७; ८; ९;

१०; ११; १२; १३; १४; १५; १६;

१७; १८; ११, ४; १२, ९; १३; १२.

१, ११; १२; १४; २, ३२; ३३; ३,

४७; १३. १, १९; ३८; २, ४४; ४५;

१४. १, ३८; ११; १७; २, १९; ७१;

१६. ३, १; ४, १; ७, ८; १७. १, ६;

२०; २१; २४; २७; २८; २९; १८. १,

१३; ४५; ३, १२; १९. ९, १४; ३१, ४;

१; ६; १३; ३२, ४; १; ७; ३६, ६; ४०,

२; ११, १; ७०, १; २०. २७, १; २;

४२, १; ८२, १; १११, १; २; १२६,

९; ११; १२; १४; १४१, ३; १४२, १.

अहम्ऽउत्तरे १२. ४, १०.

अहम्ऽउत्तरेषु ४. २२, १.

अहयः ६. ६७, २; १०. ४, ९.

अहये ८. ४, ९.

अहरत् १०. १०, ११.

अहरत् १० १०, १०; १२.

अहरितः १. २२, २.

अहर्यत् २०. ३१, १.

अहर्यथाः २०. ३०, १.

अहो १८. १, ३१; २०. ८१, ३.

अहोऽहव ६. १, १.

अहोः २. १०, ७.

अहोः ६. १०३, २; ३; ७. ११, ३; १३.
१, ४.

अहोनि ७. ७२, १; ८७, ४; १; १२. २,

२१; १८. १, २७; २८; १९. ७, १; २०.

११, ४; १०;

अहर्षम् २. २६, १; ३. ११, ३; ४; ६. ८७,

१; ८. १, २०; २, ११; ७, २८; १९.

६४, १; २०. ९६, ८; ९; १०.

अहर्षात् १३. १, ५.

अहसात् २०. ७१, १०.

अहिंसीम् ९. ३, २२.

अहिंसन्तः ६. ५०, २; १२. ३, ३१.

अहिंसन्तीः ९. १३, १३; १४; १५; १६;
१७; १८.

अहिः ४. ९, ८; ६. ५६, १; १०. ४, २६;
१९. ११, ३.

अहिऽह्यः १०. ४, ७.

अहित ३. ११, ८.

अहिम् २. ५, ५; ६; ४. ३, ४; २४, ६; ६.
१३९, ५; ७. ९३, १; १०. ४, ९; १०;
१६; १७; १९. ४७, ८; ५०, १; २०. ७,
२; ३०, ४; ३४, ३; ११; ९१, १२;
९५, ३.

अहिऽह्ये २०. ३५, ८.

अही इति १०. ४, ८.

अहीन १०. ४, ६.

अहीनाम् २. ५, ७; ६. १२, १; १०. ४, १;
३; ४; २०; २३.

अहुतऽअदः १. ३०, ४; १८. २, २८.

अहुतम् ६. ७१, २.

अहुतम् १५. १२, १०.

अहुताम् १२. ४, ५३.

अहुतेभ्यः ७. १०२, ७.

अहुवे २०. ६७, ७.

अह्महि २०. ६४, ६.

अहणीयमानः ५. १७, २; ६. ७४, ३; १८.
४, ६.

अहणीयमानाः १. ३५, ४; ६. ७४, ३; ८.
२, २१.

अहे ५. १३, ४; १०. ४, २१.

अहे ६. ५६, ३; १०. ४, १८.

अहेः १०. ४, १९; २६.

अहोता ९. ११, ४.

अहोरात्रयोः १५. ६, १८; १६. ८, २४.

अहोरात्राः ४. ३५, ४.

अहोरात्राभ्याम् ६. १२८, ३; १३. २, ४३;
१४. २, ४०; १९. ८, २; ७.

अहोरात्रे इति १०. ७, ६; ८, २३; ११. ७,
२०; ८, ५; ७; ९, १४; १२. १, ९; ३६;
५२; २, ४९; १३. २, ५; ३२; १५. ६,
१७; १८, ४.

अहोरात्रैः १३. ३, ८.

अहौ ३. १३, १.

अहः ८. ९, ६; १३. ७, १; १६. ४, ४;
१८. १, ७; २०. ८९, ५.

अहो ४. १८, १; १५. १८, ५; २०. ७७, ३.

अहोम् ३. १६, ४; ५. १२, ४; ६. १२८, २;
७. ८५, ४; ८६, २; १४. १, २४; १८.
४, ५८; २०. ११; ४.

अहि ६. ११०, ३; १९. ५६, २.

अहे ८. २, २०; १९. ४८, २; ५०, ७.

अहोः १६. ८, २५.

अह्यम् ४. १, २.

अहुतः ६. ९२, ३.

अहुताः ६. १२०, ३.

अहत् ३. ४, ५; ६.

अहम् १८. २, २३.

अह्यत् १०. १०, १०; २२.

अह्यन् ५. १, ८.

अह्यन्त ८. ११, ३; १३, १; ५; ९; १३;
१४, १; ५; ९; १३.

अह्येथाम् ४. २, ३.

अहि ४. १७, २.

अह्ने ४. २७, १; ६. ८०, २.

आ

आ १. १, २; २, २; ७, १; ४; ५; ६; ७; ८,
 १; २; ९, ३; ४; १०, ४; १४, १; ३;
 १५, २; २३, २; ३१, ३; २. २, ३; ५,
 १; ४; ७; ६, १; ९, २; १०, ५; १२,
 ४; ५; ८; १३, ४; २५, ४; २६, १; २;
 ५; २९, १; २; ४; ७; ३०, ५; ३५, ५;
 ३६, १; ५; ६; ८; ३. १, ६; ३, १; २;
 ३; ४; ४, १; ५; ५, १; ४; ५; ८, १; ४;
 ६; ९, ३; १०, ७; ८; ११, २; ३; ४;
 १२, ३; ७; १३, १; ५; ६; ७; १४, ४;
 १५, १; ६; १६, ६; १७, २; २०, १;
 १०; २२, ४; २३, २; ५; २४, १; ७;
 २५, ५; २९, ७; ३०, ५; ३१, ११; ४.
 ४, ६; ७; ८, १; २; ३; ९, १; ११, १;
 ४; १३, २; ३; ५; १४, ३; ४; १५,
 ६; ११; १४; १७, १; १९, १; ८;
 २०, १; ३; ४; ६; २१, १; ३; २२,
 २; ६; ७; २३, २; २४, १; २५, ५;
 ३०, ५; ३१, ३; ३२, ३; ५; ६;
 ३३, १; ३४, ५; ३७, ६; ३८, ३;
 ५; ६; ५. १, २; ३; ४; २, ४; ६;
 ७; ३, ५; ४, १; ६; ५, ३; ५; ९; ७,
 १; ६; ८, १; २; ३; ७; ९; ११, ८; ९;
 १२, १; ३; ६; ८; १३, ५; १४, ४;
 १७, २; १२; १९, ८; २०, ४; २१,
 १०; २२, ११; २५, १; २; ३; ५; ७;
 ८; ९; १०; ११; १२; १३; २६, ६; १२;
 २७, ८; ९; २८, १२; १४; २९, ५;
 १२; १३; ३०, ७; १३; ३१, १०; ६. २,
 १; २, २; ७, १; ११, १; १६, १; २२,
 १; २६, १; २८, २; २९, ३; ३१, १;
 ३३, १; २; ३; ३५, १; २; ३; ३८, १;

२; ३; ४; ४८, १; २; ३; ५०, ३; ५१,
 २; ५२, ३; ५३, २; ५५, २; ६०, १;
 ६१, १; ६२, २; ३; ६३, ४; ६५,
 १; ६७, ३; ६८, १; ७३, १; ७६, २;
 ७७, ३; ७८, १; ७९, २; ८१, २; ३;
 ८२, २; ८७, १; ९२, १; ३; ९४, २;
 १०१, १; २; ३; १०२, २; १०४, १;
 २; ३; १०८, १; ३; ५; ११०, १; ११७,
 ३; ११८, २; १२६, २; १३३, ४;
 १३५, १; १३७, १; ३; ७. १, २; ५,
 २; ७, १; ९, १; १०, १; ४; १३, ३;
 ४; १४, १; २; १५, ३; १६, १; २१, ५;
 २३, १; २७, २; ८; ३०, १; ४०, १;
 ४१, २; ४२, १; ५१, २; ५५, ३; ६;
 ५७, २; ५९, १; ६०, २; ६१, १; ६२,
 १; ७; ६९, १; ७७, २; ४; ६; ९; १०;
 ७८, २; ७९, २; ८०, १; ४; ८१, २;
 ८४, २; ३; ८६, ५; ६; ८७, ४; ५; ६;
 ८९, ३; ९०, १; ९४, १; १०२, ४;
 ११५, ३; ११९, १; १२०, १; १२२, १;
 ८. १, ६; ८; ९; १६; २०; २, १;
 २; ७; १४; ३, १; २; ८; १६; ४, ९; ५,
 २०; ७, ४; ७; १०; २६; ८, २; १८;
 ९, ६; १३; २२; ११, ४; १२, १; ३;
 ५; ७; १३, १; ५; ९; १३; १४, १;
 ५; ९; १३; ९. १, १४; २, ७; ११;
 ३, ३; १०; २१; ४, १; ७; ९; २२; ५,
 १; ३; ५; ९; ३२; ३३; ३४; ३५; ३६;
 ७, ३; ११, १; १४, ८; १३; १५; २२;
 १५, ८; १०; ११; १२; २२; २३; १०.
 २, ५; ७; १७; २८; ३३; ३, १; २; ४,
 ६; १५; २२; २४; ५, ४२; ४६; ६, २;
 २२; २३; २४; २५; २६; २७; २८; ७,

૩૬; ૮; ૩; ૨૧; ૪૦; ૯; ૧; ૧૦, ૧૧;
 ૧૨; ૧૧. ૧, ૪; ૧૦; ૧૩; ૧૪; ૧૫;
 ૨૦; ૨૬; ૨૯; ૩૨; ૨, ૨૭; ૬, ૧૧; ૭,
 ૯; ૧૧; ૧૩; ૧૯; ૮, ૧૮; ૯, ૧૪; ૧૦,
 ૪; ૧૨; ૧૩; ૧૬; ૧૭; ૧૮; ૨૯; ૧૧,
 ૩; ૧૧; ૧૨, ૩; ૧૦; ૧૬; ૧૨. ૧, ૨૦;
 ૨૯; ૪૦; ૫૫; ૬૧; ૨, ૧; ૬; ૧૦;
 ૧૨; ૧૭; ૨૨; ૨૪; ૨૮; ૩૦; ૩૧;
 ૪૧; ૪૨; ૪૩; ૪૬; ૪૮; ૫૦; ૫૨; ૩,
 ૭; ૧૩; ૧૪; ૧૫; ૧૭; ૨૦; ૨૨; ૨૬;
 ૩૧; ૩૩; ૪૫; ૪૮; ૫૫; ૫૬; ૫૭; ૫૮;
 ૫૯; ૬૦; ૪, ૬; ૧૨; ૧૬; ૧૯; ૨૬;
 ૩૪; ૫૧; ૭, ૪; ૧૦, ૧; ૧૦; ૧૧, ૨;
 ૧૩. ૧, ૨; ૩; ૪; ૫; ૧૦; ૧૪; ૧૫;
 ૨૦; ૨૪; ૨૬; ૩૦; ૩૩; ૪૫; ૪૬; ૨,
 ૮; ૧૦; ૧૯; ૨૫; ૩૩; ૩૫; ૩૯;
 ૩, ૯; ૨૨; ૪, ૭; ૧૪. ૧, ૪; ૧૨; ૨૦;
 ૨૧; ૨૫; ૩૯; ૪૭; ૬૧; ૬૨; ૨, ૧;
 ૮; ૧૩; ૧૪; ૧૬; ૧૯; ૨૧; ૨૨; ૨૪;
 ૩૦; ૩૧; ૩૬; ૩૮; ૩૯; ૪૦; ૪૮;
 ૭૦; ૭૧; ૭૩; ૧૬. ૧, ૬; ૨, ૩; ૮;
 ૧૧; ૧૪; ૧૭; ૨૦; ૨૩; ૨૮; ૩, ૯;
 ૭, ૩; ૫; ૧૦, ૨; ૮; ૧૦; ૧૧, ૭;
 ૯; ૧૧; ૧૨, ૬; ૧૦; ૧૬. ૧, ૧૩; ૪,
 ૨; ૧૭. ૧, ૮; ૧૧; ૨૫; ૨૬; ૩૦; ૧૮.
 ૧, ૧; ૩; ૮; ૧૧; ૨૧; ૨૩; ૨૪; ૨૫;
 ૨૭; ૨૮; ૩૭; ૪૨; ૪૫; ૪૬; ૫૧;
 ૫૬; ૫૭; ૫૯; ૬૦; ૬૧; ૨, ૩; ૨૧;
 ૨૬; ૩૪; ૫૭; ૬૦; ૩, ૨; ૧૪; ૧૯;
 ૨૩; ૩૦; ૩૧; ૩૨; ૩૩; ૩૪; ૩૫; ૩૮;
 ૪૧; ૪૪; ૪૫; ૪૭; ૪૮; ૫૭; ૫૮;
 ૬૨; ૬૪; ૬૫; ૬૭; ૭૧; ૭૩; ૪, ૧;
 ૬; ૧૨; ૧૪; ૧૬; ૧૭; ૧૮; ૧૯; ૨૦;

૨૧; ૨૨; ૨૩; ૨૪; ૩૭; ૪૬; ૪૮;
 ૪૯; ૫૦; ૫૧; ૫૨; ૫૩; ૬૨; ૬૩;
 ૬૪; ૬૭; ૮૮; ૮૯; ૧૯. ૨, ૧; ૩, ૧;
 ૨; ૪, ૩; ૭, ૪; ૫; ૧૩, ૧; ૧૪, ૧;
 ૧૯, ૧; ૨; ૩; ૪; ૫; ૬; ૭; ૮; ૯;
 ૧૦; ૧૧; ૨૨, ૨૧; ૨૩, ૩૦; ૩૧, ૭;
 ૯; ૧૦; ૩૨, ૨; ૩૩, ૨; ૧; ૩૪, ૯;
 ૩૫, ૩; ૩૭, ૧; ૨; ૩૯, ૧; ૪૨, ૩;
 ૪૪, ૧૦; ૪૫, ૧; ૪૭, ૧; ૪૯, ૧; ૩;
 ૪; ૫૦, ૭; ૫૧, ૨; ૫૨, ૨; ૩; ૪;
 ૫૩, ૧; ૪; ૫૬, ૧; ૨; ૫૮, ૧; ૫૯,
 ૧; ૨; ૩; ૬૪, ૧; ૩; ૬૫, ૧; ૨૦.
 ૩, ૧; ૨; ૪, ૧; ૨; ૫, ૧; ૭; ૬, ૨;
 ૮; ૯; ૭, ૪; ૮, ૨; ૩; ૧૧, ૧; ૧;
 ૧૨, ૧; ૧૩, ૧; ૨; ૪; ૧૪, ૪; ૧૫,
 ૩; ૧; ૧૬, ૧; ૧૭, ૪; ૮; ૧૮, ૨;
 ૧૯, ૧; ૨૦, ૨; ૪; ૨૧, ૩; ૨૨, ૨;
 ૧; ૨૩, ૧; ૩; ૨૪, ૧; ૨; ૨૫, ૪; ૧;
 ૨૬, ૨; ૨૭, ૬; ૩૦, ૧; ૨; ૩; ૩૧, ૧;
 ૩૨, ૧; ૨; ૩; ૩૪, ૧; ૧૮; ૩૫, ૯;
 ૧૬; ૩૬, ૩; ૮; ૧૦; ૧૧; ૩૮, ૧;
 ૨; ૧; ૬; ૪૩, ૧; ૨; ૩; ૪૪, ૩; ૪૭,
 ૧; ૬; ૭; ૮; ૧૬; ૪૮, ૪; ૫૦, ૨;
 ૫૨, ૨; ૩; ૫૩, ૨; ૩; ૫૫, ૧; ૨;
 ૫૬, ૪; ૬; ૫૭, ૨; ૩; ૧; ૭; ૧૨;
 ૧૩; ૧૫; ૧૬; ૫૯, ૪; ૬૧, ૪; ૬૨, ૪;
 ૮; ૬૩, ૬; ૬૪, ૧; ૪; ૬૭, ૪; ૧; ૬;
 ૬૮, ૨; ૩; ૪; ૭; ૧૧; ૬૯, ૧; ૧;
 ૭૦, ૧; ૮; ૯; ૧૭; ૧૯; ૭૧, ૭; ૮; ૯;
 ૧૬; ૭૨, ૩; ૭૩, ૪; ૭૪, ૧; ૨; ૩;
 ૪; ૧; ૬; ૭; ૭૬, ૨; ૩; ૪; ૭; ૮;
 ૭૭, ૧; ૧; ૮; ૭૯, ૧; ૮૦, ૧; ૮૧,
 ૨; ૮૨, ૨; ૮૪, ૧; ૨; ૩; ૮૫, ૪;

८७, ३; ८८, ३; ८९, २; ३; ९०, १;
९१, ४; ६; १०; ९२, २; ७; १३; २१;
९३, ८; ९४, १; २; ३; ४; ५; ९६,
२; ७; ८; ९; १०; २४; ९७, १; २;
१०१, ३; १०३, २; १०४, ३; ४;
१०७, ७; ९; १०; १४; १०८, १;
११३, १; ११७, ३; ११८, २; १२०,
२; १२२, २; ३; १२४, १; १२६, २०;
२१; १३७, २; १३९, १; १४०, २; ३;
१४१, ४; १४२, १; ३; १४३, ३; ५.

आऽअक्ता १०. १, २५.

आऽअक्षियन् १२. १, ५७.

आऽअग्नन् द. ११६, २; ३; ९. १५, १५;
१८. २, ३७.

आऽअच्य १८. १, ५२.

आऽअजन्या ३. २५, ५.

आऽअञ्जन ४. ९, ३; ४; ५; ६; ७; १०;
१९. ४४, १; १०; ४५, १.

आऽअञ्जनम् ४. ९, ९; १९. ४४, २; ३;
४५, ३; ४.

आऽअञ्जनस्य ४. ९, ८; द. १०२, ३.

आऽअञ्जनेन १२. २, ३१; १८. ३, ५७.

आऽअदिषि ७. ५८, ५.

आऽअपृणात् ४. ३५, ३.

आऽअवधन् १. ३५, १.

आऽअभरत् ११. १०, ११.

आऽअभरन् ४. २३, ६.

आऽअर्यति ४. ३, ५; द. ६०, २; ७५, २;
३; १९. ४९, ९.

आऽअर्यनेन द. १२२, २.

आऽअर्यसि द. १३०, ३.

आऽअवहः ७. १०२, ३.

आऽअवहत् ११. १०, १.

आऽअवाधुः द. ७८, १.

आऽअसिञ्चन् द. १००, २.

आऽअस्थात् १३. २, २८.

आऽइतः द. २९, २.

आऽइत्य १. ७, ४; १०. ६, ५; १९. ५८, ६.

आऽइयथ १०. १, २४; २८.

आऽईमसि १०. ४, ६.

आऽईरिरे २०. ४०, ३; ६९, १२.

आऽउतम् ११. ९, १०.

आऽउता ५. २३, १; द. ९४, ३.

आऽउताः द. २३, २; १०. ८, ३७; ३८.

आऽउतौ ५. २३, १; द. ९४, ३.

आऽउत्सूर्यम् ४. ५, ७.

आऽउप्यमानाः १२. ३, २८.

आऽपति ३. २, ६; ९. १, २.

आऽपतोः १२. ३, ५५; ५६; ५७; ५८; ५९;
६०.

आः १४. १, ६.

आऽकिरन्तीम् ४. ३८, २.

आऽकृतयः ३. २, ४.

आऽकृतये द. ४१, १.

आऽकृतिः ४. ३६, ४; ५. ३, ४; द. ६४,
३; ७३, २; ११. ९, १८.

आऽकृतिऽप्रः ३. २९, २.

आऽकृतिम् ५. ७, ८; ८, २; ११. १०, ४;
१९. ४, २; ४.

आऽकृतीः ३. ८, ५; २०, ९; द. ९४, १.

आऽकृते द. १३१, २.

आऽकृत्या ३. २, ३; ५. ६, १०; १९. ४,
३.

आऽकृत्याम् ५. २४, १; २; ३; ४; ५; ६;
७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४;
१५; १६; १७.

आऽकृतिः १४. १, ४.
 आऽकृत्य १०. १, ६.
 आऽक्रंस्यमानः ९. ५, ८.
 आऽक्रन्दः १२. १, ४१.
 आऽक्रमणम् ५. ३०, ७; १३. १, ४४.
 आऽक्रम्य ८. ८, १६.
 आऽक्षियति १०. ५, ४५.
 आऽक्षियन्ति १८. २, ४९.
 आखण्डल २०. ५, ६.
 आऽखरः २. ३६, ४.
 आऽखरे ६. ४९, ३.
 आखुम् ६. ५०, १.
 आगः ४. १३, १; १३. ३, १; २; ३; ४;
 ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३;
 १४; १५; १६; १७; १८; १९; २०; २१;
 २२; २३; २४; २५; १८. १, ५२.
 आऽगच्छतः ६. ८२, १.
 आऽगच्छेत् १५. १०, १; ११, १; १२, २;
 १३, ११.
 आऽगतम् १०. ४, ९.
 आऽगतस्य ६. ८२, १.
 आऽगताः १४. २, १०.
 आऽगते ७. ५४, २; ११. ६, ४; १९.
 १३, १.
 आऽगतेन १९. ५३, ७.
 आऽगत्य २०. २४, ७.
 आऽगमत् २०. २४, ४.
 आऽगमिष्ठाः १८. १, ४५.
 आऽगमे ६. ८१, २.
 आऽगरे ४. ३६, ३.
 आगसः १२. ४, ५०.
 आग्रीधात् २०. २, २; ६७, ५.
 आघाटाः ४. ३७, ५.

आघृणिः ७. १०, २.
 आऽघोषते २०. २५, ६.
 आऽघ्नानाः ११. ११, १४; १२. १०, २.
 आऽङ्गिरसः ६. ४५, ३; ८. १३, १५; १०. १,
 ६; ११. १२, १०; १२; १३; १९. ४,
 ४; २०. १६, २; ९०, १.
 आऽङ्गिरसम् ५. १९, २.
 आऽङ्गिरसानाम् १६. ८, १५; १९. २२, १.
 आऽङ्गिरसि १२. १०, ६.
 आऽङ्गिरसीः ८. ५, ९; ७, १७; २४; ११.
 ६. १६.
 आङ्गुष्म २०. ३५, २; ३.
 आऽचरन्तम् २. ३४, ५.
 आऽचरन्ती ७. ७७, ११; ९. १५, २०.
 आऽचरन्तीः २०. १३७, ९.
 आऽचरिंक्रत् ११. ७, ६.
 आऽचार्यः ११. ७, ३; ८; १४; १५; १६;
 १७.
 आऽचार्यम् ११. ७, १.
 आऽचार्याधि १९. ६४, ४.
 आऽचितम् ४. ७, ५; २०, १२६, १८.
 आऽचुच्युवीमहि २०. १४०, ४.
 आच्छत्तुर्विधानैः १४. १, ५.
 आऽजगन्ध १४. २, १९.
 आऽजगाम ६. २७, १; ७१, २.
 आऽजग्म ७. १०२, ४.
 आऽजग्मुषः २. २६, २.
 आजत् २०. १६, ५; ७; २५, ५; २८, २;
 ३९, ३; ८८, ५.
 आजत १२. ४, २४.
 आजऽमीलहासः २०. १४३, ६.
 आजयः २०. ५६, ३.

आजिम् व. ९२, २; ७. ८७, १; १३. २, ४;
५; २०. ८७, ४.

आजिषु २०. ५६, १.

आजीन् २. १४, ६.

आऽजुहोति ९. ४, ९; १८.

आऽजुहानः ५. १२, ३.

आऽजुहानस्य २०. ६७, ३.

आजौ २०. १६, २; १३७, ८.

आज्यम् ५. ८, १; व. ११५, ३; ७. ७३,
२; ३; ९. २, ८; ४, ७; ५, ३८; ६,
११; १०. ६, ६; ११. ७, १३; १०,
२९; १२. ४, ३४; १३. १, ५३; १९.
६, १०.

आज्यस्य १. ७, २.

आज्यानि व. ११४, ३; ८. ९, १८.

आज्याय ११. १, ३१.

आज्ये ५. २१, २; ११. ११, ६.

आज्येन २. २६, ४; ५. २१, ३; ९. २, १;
१०. ९, २५; १२. ३, २३; १३. १,
५२; १९. २७, ५.

आञ्जनऽअभ्यञ्जनम् ९. ६, ११.

आण्डऽअर्धः ८. ६, २५.

आण्डाऽईव २०. १६, ७.

आण्डात् १४. २, ४४.

आण्डीकम् ५. १७, १६.

आण्डौ ९. १२, १३.

आण्ड्यौ व. १३८, २.

आत् २. ३, २; ३. १३, २; ६; २१, १०;
४. ३, ३; ४; ९, ८; २०, १; ५. १३, २;
३; व. २२, १; ७. ७३, २; ८. ६, २६;
९. १५, १५; २२; १०. १०, १०; ११.
७, २४; ११, ८; १३. २; ४१; २०. २५,
४; ४०, ३; ६३, ३; ६९, १२; ७५, ३;

११४, २; १२३, १; १२४, ६; १२६,
१३; १८.

आऽततः १३. १, ६०; १८. ४, ५९.

आऽततम् ७. २७, ७; ९५, ३.

आऽतनोति १२. १, १५.

आऽतन्वानाः व. ६६, २.

आऽतपन्तम् ८. ६, १२.

आऽतपन्ति १२. ३, ५०.

आऽतस्थितुः ७. ११५, २.

आतस्थिऽवांसां २०. ३४, ८.

आऽतस्थुः ९. १४, ११; १४.

आऽतिष्ठन्तः ५. १, ४.

आऽतिष्ठन्तम् ४. ८, ३.

आऽतिष्ठे २. १, ४.

आऽतुतोद १८. ३, ५५.

आतुरम् व. १०१, २.

आऽतृदः १४. २, ४७.

आऽतोदिनौ ७. १००, ३.

आत्मऽदाः ४. २, १; १३. ३, २४.

आत्मऽदूषिः १६. १, ३.

आत्मन् ९. ७, ४; १२. ३, ५४; १५. १, २.

आत्मनः ५. २९, ५; ९. १३, ९; ११. ७,
१५; १५. १०, २.

आत्मना ३. २९, ८; ५. २९, ६; ७; ८; ९;
८. २, ८; ९. ५, ३१; ३२; ३३; ३४;
३५; ३६; १८. २, ७; १९. ३३, ५.

आत्मनि १. १८, ३; ४. १२, २; ७. ५५, ३;
५९, १; ९. १, ११; १२; १३; १६.

आत्मने ४. १८, ६; १२. १, १०; २, ३४.

आत्मनऽवत् ४. १०, ७; २५, १; १०. २,
३२; ८, २; ४३; ११. २, १०; १३. १,
५२.

आत्मनऽवताम् १९. २७, ८.

आत्मन्ऽवती १४. २, १४.

आत्मन्ऽपराजितः ५. १८, २.

आत्मन्ऽसदौ ५. ९, ८.

आत्मन्ऽसु ३. १५, ७; ११. ७, २२; १९.

४८, ५.

आत्मा ५. १, ७; ५, ७; ९, ७; ६. ५३, २;

७. ६९, १; ११६, १; ९. ४, १०; १४,

४; १३. २, ३५; १६. ३, ५; ७, ५; १९.

५१, १; ६०, २; २०. १०७, १४.

आत्मानम् ४. ९, ७; २०, ५; ५. ९, ७; ६.

१६, २; ८. ६; १३; ९. ५, ३०; १०. ८,

४४; ११. १०, ३१; १२. ३, ३०; ५१;

४, ३०; १६. ७, ५; १९. १७, १; २; ३;

४; ५; ६; ७; ८; ९; १०.

आत्स्यः १९. ३९, ९.

आथर्वण ६. १, १.

आथर्वणम् ४. ३, ७.

आथर्वणाः १०. ६, २०.

आथर्वणानाम् १६. ८, १७; १९. २३, १.

आथर्वणीः ११. ६, १६.

आदत् २०. १६, ६; ३४, ४.

आऽदत्ते १२. ९, ८.

आऽददानः १८. २, ५९; ६०.

आऽददानम् १२. १०, ६.

आऽददानस्य १२. ५, ५; ६, ५.

आऽददाना ४. ३८, ३.

आऽददे ७. १४, १; १३. ३, ५.

आऽदधे १. २८, ३; ४. १७, ३; ५. २५, २;

६. १७, १.

आऽदभुः २०. ८३, २.

आऽदहनम् १२. १०, २.

आऽदानम् ६. १०४, २; ३.

आदानऽसदानाभ्याम् ११. ११, ३.

आऽदानेन ६. १०४, १.

आऽदाय १२. २, ३५; १०, ११.

आदित्य ५. २१, १०; ११. १२, ४; १७. १,

२५.

आदित्य ७. ८८, ३; ९. १३, २२; १३. २,

३; २८; २९; १८. ४, ६९; २०. ५८, ३.

आदित्यः २. ३२, १; ४. ३९, ६; ६. ५२,

१; ९. २, १५; ११. ११, २५; १२, ११;

१६; १५. ४; १८; १०, ७; १५, ४; १८,

२; १७. १, २४; १९. ९, १०.

आदित्यम् ३. २०, ४; १०. ८, १७; १५. ४,

१७; १०, ११; १७, ९.

आदित्यऽवन्तम् १९. १८, ४.

आदित्यस्य १३. २, १.

आदित्याः ६. ११४, १.

आदित्याः १. ९, १; ३. २७, १; ५. ३, ९;

१०; ६. ६८, १; ७४, ३; ८. १, १६;

१०. ७, २२; ९, ८; ११. ८, १३; १२.

२, ६; ३, ४३; १४. १, १; २; १५. २,

२; १८. ३, १२; ४, ३; १९. ९, ११;

११, ४; १६, २; २७, १५.

आदित्याः १. ३०, १; ५. २८, ४; ६.

११४, २.

आदित्यान् ३. ८, ३; १०. ९, १०; ११. ८,

५; १३. ३, १७.

आदित्यानाम् ९. १, ४; ४, १३; १५. २, ४;

१८. ४, ८; १९. १३, १०.

आदित्यार्य ४. ३९, ५; १२. ३, ५५.

आदित्यास्तः १९. ५६, ४.

आदित्ये १०. ३, १८.

आदित्येन ४. ३९, ६.

आदित्येभिः २. १२, ४; १९. १०, ६; २०.

१४१, २.

आदित्येभ्यः १२. ३, ४४; १५. २, ३; १९.

३९, ५.

आदित्यैः ४. ३०, १; ८. ८, १२; १०. १०,

९; १८. ३, २७; १९. १७, ४; २०. ६३,

१; २; १२४, ४; ५.

आदित्यौ ८. २, १५.

आऽदिदेशति ६. ६, २.

आऽदिद्योत ६. २४, २.

आदिनवम् ७. ११४, ४.

आऽदीयमाना १२. ७, ४.

आद्यम् ८. २, १९.

आद्यैः १९. २२, १.

आऽधार्य ८. ६, १३; १३. १, ४७.

आऽधारः १२. ३, ४८.

आऽधिः ५. १७, ३.

आधिऽपत्यम् १८, ४, ५४; १९. ५६, ३.

आधीऽपर्णाम् ३. २५, २.

आऽधृषे ६. ३३, २.

आऽध्यः ६. १३१, १.

आध्या ६. १३२, १; २; ३; ४; ५.

आध्रः ३. १६, २.

आध्वम् ४. १४, २.

आन ९. १५, ९.

आनंश ६. ४९, १.

आनंश २०. ६४, ५.

आनद् १८. ३, ६५; २०. ७६, ८; ९१, ७.

आऽनन्दः ९. १२, २३.

आऽनन्दाः ११. ९, २६; १०, २४.

आऽनन्दान् १०. २, ९.

आऽनन्दिनीः ४. १५, १६.

आऽनन्दिनीम् ४. ३८, ४.

आनवे २०. १२०, १.

आनशानाः २. १, ५; ६. ४७, ३; १९. ५६, ३.

आनशुः २०. ३६, ४; ५०, १.

आनशुः ९. १५, १; २०. १०, २; ५९, २.

आनशे ६. ११३, १; ३.

आनशे १३. १, १६; २०. ३१, २.

आऽनिनाय २०. १४, ३; ६२, ३.

आनिषुः ३. १३, ४.

आनुषक् ४. ३२, १; २०. २३, २; १४२, २.

आनृचुः १२. १, ३९.

आनृचुः २०. ११९, २.

आऽनृत्यतः ४. ३७, ७.

आनृधुः २. ३५, १.

आऽनोनवीति २०. १६, १२.

आन्तरिक्षाः १९. २, ७.

आन्नम् १०. ९, १६.

आन्नाणि ९. १२, १६; १३, १७; ११. ३, १०.

आन्नेभ्यः २. ३३, ४; १०. १०, २१; २०. ९६, २०.

आन्नेषु १. ३, ६.

आप ८. ९, २०; १२. ३, ५.

आपः १. ५, १; ३; ६, १; ३; ४; २५, १;

३३, १; २; ३; ४; २. ५, ६; ७, १; २३,

१; २; ३; ४; ५; २९, ५; ३. ७, ५;

१२, ९; १३, ५; २१, १०; २६, ३; ३१,

३; ४. २, ६; ८; ८, ४; ५; ६; १५, १;

५; ९; ११; ५. १७, १; २८, २; ६. २३,

२; २४, १; २; ५१, २; ५८, २; ६१, १;

६८, २; ८५, ३; ९१, ३; १२४, २; ७.

१९, २; ४१, १; ६६, १; ८८, २; ११२,

१; ११७, १; ८. १, ५; २, १४; ७, ३;

९. १, ९; २, २०; ३, २२; २३; ६, ५;

१६; १०. २, ११; १६; ५, २२; २३; ६,

३; १४; ७, ६; १०; ११; ३७; १०, ४;

२९; ११. १, १७; २, २४; ७, १३; ८,

२३; ९, २; २०; १०, २९; ३०; १२. १,
३; ९; १९; २३; ३०; ५३; २, ४०; ३,
४; १३. १, ४५; ३, ६; ७, ९; १४. १,
३९; ४०; २, १६; ४५; १५. २, १६;
७, २; ३; १५, ७; १६. १, १०; १८. १,
१७; ३, ११; ४, ३९; ४०; १९. २, १;
२; ३; ९, १; १४; १०, ८; १७, ६;
२७, ३; ९; ४०, २; ४३, ७; ४४, १; ९;
५४, १; २०. १२, ४; १५, २; १७, ७;
२५, १; २; ५२, १; ५७, १४; ७१, ३;
९२, ८; १०६, २; १४३, ८.
आपः १. ३३, ४; ३. १३, २; ७; ७. ९४,
३; १०. ५, ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२;
१३; १४; १५; १६; १७; १८; १९; २०;
२१; १२. ३, १३; २७; २९; १६. १, ८;
१२; ४, ६;
आपःऽइव ८. ४, ८; ११. २, ८.
आपत् १. ३०, १; ११. १, २२; १४. २,
६९; १७. १, २९; १९. २०, ४.
आऽपतन्तम् १२. २, ४७.
आऽपद्य ११. १, ३०.
आपन् १७. १, २८.
आपम् १२. ३, ४५.
आपाकेऽस्थाः ८. ६, १४.
आपिऽत्वम् २०. ११४, १.
आपिथ १३. २, ३०.
आऽपीतासः २०. १४२, ४.
आऽपीनाम् ९. १, ९.
आपुः ४. ३५, ४.
आपुः ९. २, १९; १२. ३, २८; १७. १, १२.
आऽपूर्णः २०. ८, ३.
आऽपूणासि १३. १, ९; १८. २, ९.
आपेः ४. ३२, ६.

आपेयम् ३. २०, ९.
आप्तः २०. १२२, २.
आप्तम् ५. २, ७; २०. १०७, १०.
आप्त्यानाम् ५. २, ७; २०. १०७, १०
आप्त्ये १९. ५६, ४; २०. १११, १.
आप्तुहि २. ११, १; २; ३; ४; ५.
आप्तोत् ३. १३, २.
आप्तोति ९. ५, २२; ११, १३.
आप्तोति ४. ९, ५; ११, ९; ९. २, २४; ५,
१४; १०. २, २०; २१; ९, ६; १०; १३.
२, १५.
आप्तोतु ४. ३८, ३.
आप्त्यम् २०. ८२, २.
आऽप्यायमानाः १८. ३, १७.
आऽप्याययन्ति ७. ८६, ६.
आऽप्रयच्छ ७. २७, ८.
आप्रियः ११. ९, १९.
आऽप्रुषायन् २०. १६, ४.
आऽवधे ५. २८, ११.
आऽवबन्ध ६. ६३, १; १३३, १.
आऽवभूथ ४. ३१, ५.
आऽवभूव ५. १, १.
आऽवभूवुः १०. ४, २३.
आवयो इति ६. १६, १.
आवयो इति ६. १६, १.
आऽवेधुः ९. ३, ६.
आऽवेधे ५. २८, ११.
आऽभगः २०. ९४, ९.
आऽभगम् ४. २३, ३.
आऽभरन्तीम् ८. ९, १४.
आऽभवन ३. २९, २.
आऽमाति १३. २, २.
आभिः २०. ३६, १.

आभिः २. २, ३; २०. ३६, ११.

आऽभुर्वम् २०. ६७, १.

आभूकम् ६. २९, ३.

आऽभूतः ११. ६, २०.

आऽभूत्या ४. ३१, ६.

आऽभूषति ७. १२, १.

आऽभूषन्तः २०. ९६, ९.

आऽभूतः २. ४, ९; ४. १०, ४; ९. ४, १०;
२०. ६७, ६.

आऽभूतम् ६. १२९, २; ७. ४६, १; १०. १,
१९; ११. ७, १४; २२; १३. १, ९९; ४,
२; ३; ४; ९; ६; ७; ९.

आऽभूताः १. ६, ४; ८. ९, ९; ७, ८; २९;
१९. २, २.

आऽभूताभ्यः ८. ७, १९.

आभूते इत्याऽभूते १०. २, १.

आभ्यः ३. ३, ३;

आभ्यः ६. ९१, २; १४१, १; १०. ६,
१४; १७.

आमऽअदः ८. ३, ७; ११. १२, ८.

आऽमनसम् २. ३६, ६.

आऽमन्त्रणम् ८. १०, १३.

आऽमन्त्रणीयः ८. १०, १३.

आऽमन्त्रणे ८. १०, १२.

आमऽपात्रम् ८. १४, १०.

आमम् ८. ६, २३.

आममत् ६. ९७, ३; १०. ९, २३.

आमयत् २०. १२६, २३.

आमयत् ९. १३, १०.

आमिक्षा ९. ४, ४.

आमिक्षाम् १०. ९, १३; १४; १९; १६;
१७; १८; १९; २०; २१; २२; २३; २४.

आमित्रः ४. २१, ३.

आमित्री ६. २०, ९; ११. १२, २९.

आऽमुर्दिम् २०. ९४, १.

आमुष्यायण ४. १६, ९.

आमुष्यायणम् १०. ९, ४४; १६. ८, २; ९;
६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४;
१९; १६; १७; १८; १९; २०; २१; २२;
२३; २४; २९; २६; २७; २८; २९; ३१.

आमुष्यायणस्य १०. ९, ३६.

आमुष्यायणे १६. ७, ८.

आमे ४. १७, ४; ६. २९, ६; ३१, १.

आय १९. ८, ३.

आऽयच्छन्तः ६. ६६, २.

आऽयत् १२. ३, ४९.

आऽयतः ६. ८२, १; ७. ३९, १; ६२, २; ३.

आऽयतनम् १६. १२, ७; ११.

आऽयता ६. ६९, १.

आऽयताम् ११. २, १.

आऽयतायाम् ६. ३८, ४.

आऽयतीः ६. १०९, २; १९. ९८, ३.

आऽयतीम् १३. २, ४६.

आऽयते ११. २, १९; ६, ७.

आऽयत्ताः ११. ९, ३.

आयत्ऽवसुः १३. ९, ३.

आयन् ३. २२, ३; ६. २८, ८; १८. १,
३१; २०. ६३, २; १२४, ९.

आयन् ४. १४, १; ८. ९, १८; १०. ८, ३;
११. ७, २.

आऽयन् ७. ८६, २; १४. १, २४.

आयने ६. १०६, १.

आऽयन्तम् ७. १४, २.

आऽयन्ति ६. ६६, १; १०३, ३; १२. ४, ११.

आयम् २. १, ४; ९.

आयवः २०. १०, २; ५९, २; ७२, १; ९९, १; २.

आयवर्चनम् ९. ६, १७; ११. ३, १६; १२. ३, ३६.

आयवे २०. ६१, २.

आयसः २०. ३०, ३; ४; ३१, ३.

आयसीः १९. ५८, ४.

आयुः १. ३०, ३; ३५, २; २. १३, २; ४; १७, ४; २९, २; ४. ३९, २; ४; ६; ८; ५. ९, ८; ६. ४१, ३; ७८, ३; ७. ३३, १; ३४, १; ५५, ३; ६; ८६, २; ८७, २; १०८, १; ८. १, ३; ३०; २, १; २; ७; ११; १७; ४, १५; ९. ४, २२; १०. २, १५; ५, ३६; ११. १, ३४; ६, ६; १२. १, २२; ६२; २, २४; ३०; ४५; ४, २८; ६, ३; १३. २, ३७; १४. १, २२; २४; ४७; २, ३६; ३९; ६४; ७५; १६. ८, ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६; १७; १८; १९; २०; २१; २२; २३; २४; २५; २६; २७; २८; २९; ३३; १८. २, ३; १०; २३; २९; ४६; ५५; ३, १७; ४, ४८; ५३; ६२; १९. २४, ४; ३२, ३; ५५, ६; ५६, ५; ६१, १; ६३, १; ६४, ४; ६९, १; ३; ३; ४; ७०, १; ७१, १; २०. १२, २; २१, ११; ९६, १०.

आयुःऽकृत् ५. ९, ८.

आयुःऽकृताम् ३. ३१, ८; १९. २७, ८.

आयुःऽददम् ६. ५२, ३.

आयुःऽदाः २. १३, १.

आयुःऽप्रतरणः ४. १०, ४.

आयुजः ११. १०, २५.

आयुधम् ६. १३३, २; १०. १०, १८; ११. ११, १; २०. १३८, ३.

आयुधा ३. १९, ५; ४. ३१, १; ५. २, ५; २०. १०७, ८.

आयुधानि ५. २०, ८; ८. ८, २०; २०. ३५, १३.

आयुम् २०. २१, १०.

आयुयुज्जे २०. ९४, ७.

आयुषः १०. ३, १६; १९. ४४, १; ५८, १.

आयुषा ३. ५, ३; ३१, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; ७. ९४, २; ९. १, १५; १०. ५, ४७; १२. २, ३२; ५५; १३. १, १७; १८; १९; १४. २, २; १९. २७, ८; ३३, १.

आयुषे १. ३५, १; २. २८, ५; ४. १०, ७; ५. २८, ६; १३; ६. ६३, १; ७६, २; ४; १८. २, २३; १९. २४, २; ३; २६, ३; ३२, १; ४०, ३; ४५, ६; ७; ८; ९; १०; ४६, १.

आयुष्पत्नी इत्यायुःऽपत्नी ५. ९, ८.

आयुष्मत् ६. ९८, २.

आयुष्मतः ८. २, १३.

आयुष्मताम् ३. ३१, ८.

आयुष्मती १४. १, ४५.

आयुष्मतीम् ३. १०, ३; ८.

आयुष्मन्तः ६. ४७, १; २; ७. ६३, १; २.

आयुष्मान् ८. ५, १९; २१; १०. ३, १०; १२; १७. १, १; १८. २, ४५; १९. २६, २; २७, ८.

आयुष्यम् २. २९, १; १९. २६, ४.

आयुषि २. ४, ६; ४. १०, ६; ५. २८, ७; ६. ७८, ३; ७. १५, ४; १२. २, १३;

२५; १४. २, ६७; १९. ३४, ४; २०.
१३७, ३.

आयोः ५. १, ६; १८. ३, २३.

आरं ४. २७, ६.

आरण्याः ५. २१; ४; ६. ५०, ३; ११. २,
२४; ७, २१; ८, ८; १२. १, ४९; १९.
६, १४.

आरण्यैः ३. ३१, ३.

आरत् १०. ४, १.

आरत् २०. ६८, ५.

आरब्धः ५. १८, ४.

आरब्धान् ८. ३, ७.

आरम्भमाणा ४. ३०, ८.

आरम्भ्य २०. १५, ४.

आरात् १. १९, १; २. ३, ६; ६. ३०, २;
३२, १; ७. ९७, १; ८. १, १२; २, ९;
१२; ९. १५, २५; १०. १, १; २; १९.
३१, ११; ५६, ६; २०. ८९, ६; ७;
१२५, ७.

आरुजन्तः ४. ३१, १.

आरुजलुमिः २०. ७०, १.

आरुजासि २०. ९४, ९.

आरुजै २०. १२४, २.

आरुरुक्षतः २०. २९, ४.

आरुरुहुः ४. ११, ६.

आरुरुहः १३. १, ९.

आरुरुहम् २०. ९४, ६.

आरुरुह्य ८. ५, ७.

आरुरोज ४. २४, २.

आरुरुढः ६. ११, १.

आरे १. २६, १; ६. ४५, २; १०. ४, २६;
२०. २३, ८.

आरेमाणा ८. ३, ७.

आरेमाथे इत्याऽरेमाथे ४. २८, ४.

आरेमे १. २८, ३; ४. १७, ३.

आरेलिह २०. ९६, १४.

आरेऽशत्रुम् ७. ९, १.

आरेहणम् ६. ९, ३.

आरोचयन् १३. २, ३२.

आरोहणम् ५. ३०, ७.

आरोहन् ३. ६, ६; १३. १, ४३; २, ४२;
१७. १, १०; १९. ३६, १.

आरोहन्तः ४. १४, ६; ११. १, ३७.

आरोहन्तम् २०. ३४, १३.

आर्चन् १३. ३, २३.

आर्जुनेयाय २०. ३७, २.

आर्तवाः ५. २८, २; १०. ६, १८; ७, ५;
११. ३, १७; ९, २०; १५. ६, १७;
१७, ६.

आर्तवान् ३. १०, ९; ११. ८, १७.

आर्तवानाम् १५. ६, १८; १६. ८, २१.

आर्तवेभ्यः ३. १०, १०; १९. ३७, ४.

आर्तवैः ५. २८, १३.

आर्तिः ८. ८, ९; १०. २, १०.

आर्तिम् १२. २, ३८.

आर्त्ताइवेत्यार्त्ताइव १. १, ३.

आर्त्थी ३. ३१, २.

आर्त्विज्येन ११. ३, १४.

आर्द्रऽदानुः १६. ३, ४.

आर्द्रऽपविः १६. ३, ४.

आर्द्रऽपवित्रः ९. ७, १०.

आर्द्रम् १. ३२, ३.

आर्द्रऽहस्ता १२. ३, १३.

आर्द्रा १९. ७, २.

आर्ध्वौ ४. ३९, १; ३; ५; ७.

आर्पयन् ५. १९, २.

आर्पितः ६. ११२, ३; १०. ७, १४.
 आर्पितम् १०. ८, ६; १०, ३३.
 आर्पिता ११. ७, ९; १८. २, ६.
 आर्पिताः १०. ७, १२; १३. ३, १०.
 आर्पितानि ८. ९, १९; १८. १, १७.
 आर्यैः ४. २०, ४; ५. ११, ३; १९. ४५, ४.
 आर्यम् ४. २०, ८; ३२, १; २०. ११, ९;
 १७, ४; १२६, १९.
 आर्याः १८. १, २१.
 आर्याणि २०. ३६, १०.
 आर्याय १९. ३२, ८.
 आर्ये १९. ६२, १.
 आराम् ४. ४, ५.
 आर्षेयाः ११. १, १६; २५; ३२.
 आर्षेयानाम् १६. ८, १३.
 आर्षेयान् ११. १, २६; ३५.
 आर्षेयेभ्यः १२. ४, २; १२.
 आर्षेयेषु ११. १, ३३.
 आल ६. १६, ३.
 आऽलभे ७. ११४, ७.
 आऽलापाः ११. १०, २५.
 आऽलङ्गी ५. १३, ७.
 आऽलुम्पेत् १२. ४, ३४.
 आऽल्लेभिरे १०. १, ९.
 आवः ४. १, १; ५. ६, १; २०. ३७, २; ३;
 ६८, ८; १४२, १.
 आवत् २०. १३७, ७.
 आवत् २०. ११, ९; ३५, १५; ७७, ७.
 आवतः ५. ३०, १.
 आवतम् २०. १२५, ४.
 आवथुः २०. १२५, ५.
 आऽवदानि ६. ६९, २; ९. १, १९.
 आवन् २०. १४३, ६.

आवन् ४. २, ६.
 आऽवपनी १२. १, ६१.
 आऽवपन्तिका १४. २, ६३.
 आवयः ६. १६, २.
 आवयत् ४. ६, ३; ५. १९, २.
 आऽवयम् ८. ६, २६.
 आवरित्यावः २०. ९१, ४.
 आऽवर्तनम् ६. ७७, २.
 आऽवर्तयन्ति २०. ९२, १४.
 आऽवर्त्सन् १५. ६, १९.
 आऽवर्त्ततः ५. १, ८.
 आऽवसथान् ९. ६, ७.
 आऽवहात् ६. १२३, १.
 आऽवातु ४. १३, २.
 आविः ४. २०, ५; ६. १२३, २; ७. ११३,
 १; ८. ३, २४; १०. ८, ६; १२. १, ६०;
 ४, २९; ३०; २०. ८, १; ११, ३; १६,
 ६; २८, २; ३२, १; ३९, ३; ७२, २;
 ७५, १; ७७, ८.
 आविथ ५. २, ६; २०. ९, ३; ४९, ६; ५७,
 ३; ६३, ८; ७५, ३; १०७, ९.
 आविथ २०. २१, १०.
 आऽविवांसत् ७. २२, १.
 आऽविवांसताम् ८. ४, २१.
 आऽविवांसति २०. ६३, ६.
 आऽविविशुः २. ३१, ५; १८. २, ४९; ३,
 ५९.
 आऽविवेश १. १२, ३; ३. २१, १; २; ७.
 ४३, १; ९२, १; १२. १, २४; २, ३३;
 ५५; १६. १, ८; १८. ३, ५५; १९. ३,
 ३; ५९, २.
 आऽविशते ४. ३६, ८.
 आऽविशन् १८. ४, ५८.

आऽविशे ४. ३६, ७.
 आऽविष्टः ३. २१, २; ६. ८९, १; १०. ३, ९.
 आऽविष्टिता ६. १८, ३.
 आऽविस्थितानि ६. २८, १.
 आऽवृणानः १९. ४२, ३.
 आऽवृत्तः १०. २, ३१; १३. ४, २; ३; ४;
 ९; ६; ७; ९; १७. १, २७.
 आऽवृत्तः ६. ७७, ३; १०. ७, ४.
 आऽवृत्तम् ६. १२९, २; ९. १४, १४; १०.
 ८, ४३; ११. ११, ४; १२. १, ८; २०.
 ९, २; ४९, ९.
 आऽवृत्तम् १०. ९, ३७;
 आऽवृत्ता ९. ३, १७; १०. १, ३०; १२. १,
 ९२; ९, २; ७, १; १०, ७.
 आऽवृत्ताम् १०. २, २९.
 आऽवृत्ते २०. २४, ३.
 आऽवृत्तः ९. १२, २३.
 आऽवेश्यन्तः ४. ३०, २.
 आऽवेश्यन्ती ७. ८४, ३.
 आऽव्युषम् ४. ९, ७.
 आऽशंसैत १२. ४, ४४; ४६.
 आशत २०. ७१, २.
 आशत २०. ९२, १९.
 आऽशये २०. ९६, ११; १२.
 आऽशरीकम् १९. ३४, १०.
 आशर्वः ३. ९, ९; २०. ६९, ९.
 आशर्वे १०. ६, ११; १२; १३; १४; १९;
 १६; १७; २०. ६८, ७.
 आऽशसनम् ६. १९, ९; १२. ९, १; १४.
 १, २८.
 आऽशसा ७. ९९, १.
 आऽशसानाः १८. ३, २१.
 आशाः ६. ७, ९; ६. ६२, २; ७. १०, २;

९. २, २१; १०. ९, २९; ८, ३६; ११.
 ८, ६; १९. १९, ६; ९२, ३.
 आशानाम् १. ३१, १; २; ३.
 आशाऽपालः १. ३१, ३.
 आशाऽपालाः १. ३१, २.
 आशाऽपालेभ्यः १. ३१, १.
 आशाभ्यः १०. ९, २९; २०. २०, ७; ९७,
 १०.
 आशाम् ६. ११९. ३; १९. ४, २.
 आशाम् आशाम् ४. १९, ८; १२. १, ४३;
 ९४.
 आशारऽण्णी ४. १९, ६.
 आशाऽसंशितः १०. ९, २९.
 आऽशासना १४. १, ४२.
 आऽशिरम् २०. २२, ६; ९१, ६; ९२, ३.
 आऽशिषः ४. २९, ७; ६. २६, ९; ८. ९,
 २९; २६; ११. १०, २७; १२. १०, १०.
 आऽशिषम् २०. ९१, ११.
 आशिषम् ११. ४, १; २; ३; ४; ९; ६; ७;
 ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १९;
 १६; १७; १८.
 आऽशिषा १४. २, ९.
 आऽशिषि ६. २४, १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८;
 ९; १०; ११; १२; १३; १४; १९; १६; १७.
 आऽशीः २. २९, ३; ६. ३, ९.
 आशीः ११. ३, २७.
 आशीः ११. ३, २६.
 आशीत् ८. ३, १७; ११. ३, ३१.
 आशीविषः १२. ८, ७.
 आशुंगः ६. १४, ३.
 आशुः २. १४, ६; १३. २, ३१; १९. १३, २.
 आशुम् ७. ९०, १; १३. २, २; २०. ६८,
 ७; १०९, ३.

आशुऽमत् ढ. १०५, १; २; ३.

आशु इति २०. ८६, १.

आशुन्ऽईव ४. २७, १; २०. १६, २.

आऽशृण्वती ढ. २०, ५.

आऽशृण्वन्तम् ढ. १४२, २.

आश्नात् २. २७, ४.

आऽश्नावयन्तः ढ. १३, ५.

आऽश्रेषम् ८. ६, २.

आश्विनम् ढ. १३१. ३.

आषम् ८. ८, १८.

आष्ट ४. १, ५.

आष्टी इति ढ. २७, ३.

आऽश्लेषाः १९. ७, २.

आस ७. ६८, १.

आस ४. ३२, २; ढ. २, १; २०. १०७, ४.

आसः ९. १३, १०.

आसक्तिः १४. १, २६.

आसत् ११. १०, ५; ६.

आसताम् ११. १२, २.

आसते ११. १०, ३२; १८. २, ४८; ५५.

आसते ढ. १७, ११; १९, ३; ७. ७५, २;

९. १५, १८; १०. ४, ११; ८, ९; १०,

२६; ३१; ३२; ११. ६, ११; १२; १०,

१०; १३. २, २७; ६, ६; १८. २, १४;

४, ३६; २०. ५२, १; ५७, १४; ९२,

१४; ९३, ४.

आऽसदे २०. २३, ९; १०३, २.

आऽसद्य ७. ६०, २; १८. १, ४२; ३, २०;

४, ४६; २०. ६७, ४.

आसन् ५. १८, १०; ढ. ११२, २; ११.

१०, १०; १२. १, ३७; १५. ३, १०.

आसन् ८. ३, २; १८. ३, ११; १९. ६०, १.

आसन् ३. १३, ५; ५. ४, ५; ढ. ३०, १;

१३७, २; ७. ५, १; ९. ४, १४; १५,
२५; १०. २, ४; ८, ३५; ४०; ११. ७,
१४; १०, १; २; ५; १३. १, ४६; १४.
१, ८; १९. ६, १५.

आसनि ढ. ८४, १; १०. १०, २८.

आसन्ऽईषून् १८. १, ६.

आऽसन्दीम् १५. ३, २; ३; ९.

आऽसन्ध्याम् १४. २, ६५.

आऽसन्धानाम् ९. ७, ४.

आसन्ऽवत् ढ. १२, २.

आसऽभिः ढ. ४९, २.

आऽससाद ढ. २८, ३; १२. ३, १३.

आसा २०. ९१, १०.

आसातै १८. ३, ७०.

आसातै १. १४, ३.

आऽसादः १५. ३, ८.

आसाम् १. ३२, २; २. २, ३; १४, ६; ३.

१३, ६; ४. २१, ३; ७. ७८, २; ८. ७,

१२; १२. ४, ४५; २०. ११, ५; १६, ७.

आऽसिक्तम् ४. ७, १.

आऽसिक्ताः १२. ३, २५.

आऽसिञ्चन्ति ४. २७, २.

आसिथ १. २४, १.

आसिम ७. ६७, ३.

आसीत् ८. ९, १४; ११, ५; १३, २; ६;

१०; १४; १४, २; ६; १०; १४; ११.

१०, ७; १२. १, ८; १३. ३, १२; १८.

२, ३३; ३, ३; १९. ५२, १; ५३, ८.

आसीत् २. २, ३; ४. २, ६; ७; ८; ५. १७,

२; ढ. ३०, १; ७. ८५, ४; ८. ८, ५;

८; १०, १; ९. ४, १३; १५; १४, ९;

१०. ८, ३९; ४०; १४. १, ६; ७; ८;

१०; १४; १५. १, १; १८. २, २७;

१९. ६, ६; ८; १०.

आसीत् १२. १०, ४.
 आऽसीदन्ति १४. २, ११.
 आसीनः ९. १२, १९.
 आसीनाः २. १४, ४; १२. १, २८; २, ३०.
 आसीनाम् १८. ४, ४०.
 आसीनाय ११. २, १९; ६, ७.
 आसीनासः १८. ३, ४३.
 आसु ३. १०, ४; ७. ११६, १; ८. ९, ११;
 २०. १२६, ११.
 आसु १८. ३, १८.
 आऽसुतेः ३. ७, ६.
 आऽसुनोति २०. ८९, ९.
 आसुरस्य ३. २२, ४.
 आसुरी १. २४, १; २; ७. ३९, २.
 आसुरीः ८. ९, ९.
 आसुरे २०. १२९, ४.
 आऽस्कुनोति १२. ४, ६.
 आस्त १०. १०, १२; १७.
 आऽस्तरणम् १५. ३, ७.
 आस्ताम् ४. १६, ७; ८. ११, ६; १५. ३,
 ४; ९.
 आस्ताम् १. १४, १; ९. ४, १२; १३; ११.
 १०, २; ६; १४. १, ९; १०; ११.
 आस्ते ४. ९, ९; ३४, ३.
 आस्ते १०. ८, ३१; ११. ७, ९.
 आस्तेयीः ११. १०, २८.
 आस्थत् १३. १, ९.
 आऽस्थाता ६. १२९, १.
 आऽस्थानम् १. २३, ३; ३२, ३.
 आऽस्थाने ६. ७७, १; ७. १०१, १.
 आऽस्थितम् ४. १७, ८; ६. १४, १.
 आस्त्राः १०. १०, २०.
 आस्त्रा ६. ९६, ३; ७. ७७, ३.

आऽस्त्राने १४. २, ६९.
 आस्त्रे ६. १२, ३.
 आऽस्पन्दमानाः ३. १२, ३.
 आस्त्रहे १३. ८, २; ९; ६; ९, १; २; ३.
 आस्थत् ४. ६, ४; ६. ९०, १.
 आस्थतः ६. ७६, २; ९. १३, ३.
 आस्थन् ४. ६, ७.
 आस्थमि ६. ९६, ३; १३९, २; ४; ७. ७०,
 २; ७३, ४; ९; १०. ७, ३३.
 आस्थाः १. १९, २.
 आस्थानि ४. ३९, १०.
 आस्थाधि ११. २, ६.
 आस्थे ७. ९८, ८.
 आस्थेनि ७. ९८, ८; २०. ३९, ३.
 आस्त्रावऽमेषजम् ६. ४४, २.
 आऽस्त्रावम् १. २, ४.
 आऽस्त्रावस्य २. ३, ३; ४; ९.
 आर्ह ३. १६, २; ८. ४, १९; १६; ९. ७,
 २; १२. ४, १७; १५. ११, ३; ४; ९;
 ६; ८; १०.
 आर्ह १. १६, २; ३. ४, ९; ८. ९, ९; ११.
 ३, २८; २९; ४, १; २; ३; ४; ९; ६;
 ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १९;
 १६; १७; १८; १६. ९, २; १८. २,
 ३७; १९. २४, ८; ४४, ८.
 आऽर्हतः १४. १, १२.
 आऽर्हतम् १. ११, ४.
 आऽर्हताः १०. ८, ४.
 आर्हन् १८. १, ७; ९.
 आऽर्हनम् १२. ९, १.
 आऽर्हने १२. १०, १.
 आर्हनसम् ४. ३०, ६.
 आऽहरन्ति ९. ६, ६; ९; १०; ११; १२.

आऽहराणि ३. १५, २.

आऽहवनीयः ८. ७, १३; १५. ६, १४.

आऽहवनीयस्य १५. ६, १५.

आऽहवनीये ८. १०, ४.

आऽहवेषु १८. १, ४८.

आऽहार्यमि ९. १, २३.

आऽहार्याणि ९. ७, १.

आऽहितः ४. ११, ८; ६. १२९, ३; ७. ५२, ८; ११. ६, १३; ९. १; २; १४. १, २; १९. ५३, ३.

आऽहितम् ९. १५, १; १०. ३, १७; २३; २५; ७, १; २९; ३०; १४. १, ३५; १७. १, १९.

आऽहिता १०. ७, ३; १२; ११. ९, २२; १९. ५४, २.

आहुः ३. ११, ५; ७; २१, ४; ४. २, ५; ५. १७, ४; ९. २, ५; १४, २१; १०. ७, १९; १०, २३; ११. ८, ७; १२. ३, ४; ४, ५२; १३. २, ३६.

आहुः १. २५, १; २. २, ३; ३५, २; ४. ११, ११; ५. २८, ६; ८. ९, ७; १६; १७; ९. १, २; ४, ७; ८; ९; ५, ७; १४, १२; १५; १६; १९; १५, ३; २८; १०. ७, २५; ८, २३; ३३; १०, २६; ११. ६, १२; १५; १२. २, ५३; ४, १०; ३३; ३६; १८. १, १४; १९. २७, ३; ३०, ३; ५३, ३; २०. ८, २; ३४, ५; ८९, ३.

आऽहुत ६. ५, १; १२. २, १८.

आऽहुतः ११. १२, ५; १८. २, १०.

आऽहुतम् ७. २१, २; ४८, १; ७०, १; ७७, ४; १३. १, ६०.

आऽहुता ६. १३३, २.

आऽहुतिः १०. ५, ४३; ११. १२, ५; १५; १५. १७, १०.

आऽहुतिम् ६. ८३, ४; ७. ७३, १; १०. ८, ३५; ११. १२, १४; २६; १५. १४, ७; १९. ४, १.

आहुतिऽवृधम् ७. ३३, १.

आऽहुतेः ३. २२, ४.

आऽहुत्या ११. १२, १२; १५. १४, ८.

आऽहुत्याः १२. १, १३.

आहुतऽयज्ञक्रतुः ९. ७, १०.

आऽहुताः २. २६, ५.

इ

इक्षुणा १. ३४, ५.

इक्ष्वाकः १९. ३९, ९.

इक्ष्म ३. १७, ६.

इच्छ १८. १, १६.

इच्छ ५. २२, ६; ७; ६. १३४, ३; १४. २, ३३.

इच्छः १०. ११, ५.

इच्छत ८. ४, १८.

इच्छत ४. १५, १५.

इच्छतः ८. ६, ४.

इच्छताम् ८. ६, ४.

इच्छतु ६. २०, १.

इच्छते ११. ७, १७.

इच्छन् ६. २७, १; ६०, १; ७. १०८, १; १९. ५६, ३; २०. ४१, २; ८७, १; ९१, ४.

इच्छन्तः १९. ४१, १.

इच्छन्ति २०. १८, ३.

इच्छन्ती ७. ७७, ८; ९. १५, ५; ११. ११, ८; १४. २, १९.

इच्छन्ते १०. ८, ५.

इच्छमानः ३. १५, ३; ५; ६; १९. ७, १;
२०. ९१, ६.

इच्छसि १०. १, २०.

इच्छसे २०. ११४, १.

इच्छस्व १८. १, ११.

इच्छात् ४. २१, ५; ६. १३३, १; १२. ३,
३४; ४१; ४२;

इच्छामि ४. २१, ५.

इच्छेत १२. ४, १३.

इष्टः इव ६. १४, ३.

इष्टस्य ९. ३, १८.

इडः ६. ६३, ४; १८. १, ४३; ४, ४७.

इडया ३. १०, ११; ६. ६२, ३.

इडा ५. १२, ८; २७, ९; ७. २८, १; ११.
९, १८; १५. ६, २०.

इडाम् १८. ४, ३०.

इडायाः ३. १०, ६; १५. ६, २१.

इत् १. २, ४; १७, २; ३; ३४, २; ४; २.
२, ४; २७, १; ३०, २; ३. ७, ५; ८,
४; १३, ५; ६; १५, ८; १६, ५; १७,
२; ३; १८, ४; २०, ६; ४. २, ५; १७,
८; २१, २; ३; २४, १; २७, ६; २८,
४; ३७, १२; ५. १, ६; २, १; १३, १०;
११; १४, ९; १७, ३; ८; ६. २२, १;
२६, ३; ५०, १; ५१, २; ३; ५५, २; ५७,
१; ६३, २; ४; ८४, ३; ९१, ३; १०१,
१; ११९, १; १२०, १; १२१, २; १२२,
२; १३४, ३; ७. १९, २; २१, २; २२,
१; ३७, १; ३९, ४; ५२, ६; ५९, २;
९३, १; ८. ४, १२; २१; ५, १२; १६;
९. २, १९; २०; २१; २२; २३; २४; ४,
२१; ५, ६; ६, २; १४, ८; १६; १५,
१; १०; १५; १८; २१; २२; १०. ४, १;

६, ७; ८; ९; १०; १४; १५; १६; १७;
१०, २४; ११. १, ६; ३४; १०, ७; १२.
२, ३६; ३, ९; ४७; ४, १८; २१; ४८;
१३. १, १२; १४. १, ५; ७; १६; २९;
३०; ३२; ५७; २, ४१; १७. १, ६; ७;
८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५;
१६; १७; १८; १९; २४; १८. २, ६;
३७; ५०; ५१; ५८; ३, २१; १९. २६,
१; ३२, ७; ३४, ९; ४५, ३; ५०, ६;
५५, ६; ५९, ३; २०. ६, ६; ७, १; १०,
२; १२, २; ६; १४, २; १६, २; १७,
२; ३; १८, २; २१, ३; ७; २४, ८;
२५, १; ६; २७, १; २९, २; ३५, १; २;
३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२;
१३; १४; १५; ३६, १; ३७, ८; ३८, ४;
५; ४७, ४; ५; ५५, २; ५६, १; ५७, २;
५८, १; ५९, २; ३; ६२, २; ६३, ३; ४;
६४, ४; ६५, १; ६७, १; ७; ६८, २; ५;
६; ७०, ७; ८; ७१, ११; १६; ७३, १; ४;
५; ६; ७५, ३; ७६, १; ८२, १; २; ८५, १;
८७, १; २; ५; ८९, ९; ९२, ८; १०; ११;
९३, ५; ९६, ३; ९८, १; ९९, २; १०७, ४;
११०, ३; १११, २; ११२, २; ११४, १;
२; ११५, १; २; ३; ११६, २; ११८, ३;
१२३, १; १२४, ६; १२६, ३; १४; १६;
१७; १३७, ११; १३९, ३; १४०, ४; ५;
१४३, ४; ९.

इत ३. १, २; २, ४; ८, ६; १३, ७; १९,
७; ३०, ५; ४. ३७, ३; ४; ५; ६. ९४,
२; ७. ७९, २; १०२, ७; ८. ७, १६;
११. ८, १८; १२. २, ३०; ३४; १८. १,
५५; ४, ३७; २०. ६८, ११.

इतः १. २०, ३; २३, २; ३; २. १४, ४;

५; ६; ३. ११, ६; ३१, ४; ४. ३, १; ६,
 २; १४, ९; १७, २; २५, ४; ३७, ११;
 ५. ४, १; ३; २२, १; ३१, १०; ६. १४,
 ३; २३, २; २५, १; २; ३; ८३, ३; ९५,
 १; १२६, २; ७. २७, ५; ६७, १; ८८,
 २; १००, ३; ११९, २; १२०, १; २;
 ३; ८. १, १८; २, ८; ६, ७; ११; १४;
 २३; २५; ८, २४; ९, ६; १०. १, १४;
 १७; २०; २४; ३०; ११. २, १२; १४;
 २७; ७, ११; १०, ७; १२, ९; १४; १२.
 १, ४९; २, २; ३; १३. १, ३९; २,
 १३; १४. १, १७; १८; २०; २, १९;
 ३३; ३६; १८. १, ६१; २, २७; ५१;
 ५४; ३, ३८; १९. ३४, ३; ३९, ६; ४४,
 ७; २०. २४, ३; ७०, ६; ९६, ११; १३;
 १४; १५; १६; १०५, ३.

इतन ३. १४, ४; ५. ८, ३; ६. ८३, २;
 १०. ५, २३.

इतम् १. २७, ४; ६. ११८, ३; १२. ३,
 ४४; १८. ४, ४९.

इतरः १२. २, ८; २१.

इतरऽजनाः ११. १२, १.

इतरऽजनाः ८. १४, ९; १२; ९. १२, १७;
 ११. ११, १६.

इतरऽजनान् ८. १४, ९.

इतरम् ११. १०, ३१; १२. २, ७.

इतराः ११. १, १३.

इतरान् ३. ११, ५; ७.

इतरामिः १८. २, ९.

इतरास्तु ३. १०, ४; ८. ९, ११.

इताम् ७. ५५, ३; १४. २, ११.

इति १. ३, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९;
 ७, ४; ३. १३, ४; १६, २; ३१, ५; ४.

१७, २; २०, ६; ५. १७, ३; ४; १८, ७;
 १९, ९; २३, १; ६. ८१, ३; ८२, २;
 ८४, १; १२८, १; १३०, २; ७. ७८,
 १; ८८, २; ११४, ६; ८. ४, १५; १६;
 ९, १८; १०, १; ११, २; ४; १३, १; ५;
 ९; १३; १४, १; ५; ९; १३; १५, २; ९.
 १, २४; ४, १२; ७, १; २; १४, १६;
 १०. १, ७; १५; २, ५; १७; १०, २३;
 ११. १, ७; २, २८; ३, २४; २६; २७;
 २८; २९; ४, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८;
 ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६;
 १७; १८; ८, ७; १०, २२; ३२; १२.
 ४, १; ६; ४२; ४८; ४९; ५२; १०, ४;
 १३. ८, २; ५; ६; ९, १; २; ३; १५.
 १, ४; ८; ३, १; २; १०, ३; ४; ११, २;
 ३; ५; ६; ८; १०; १२, २; १३, १३;
 १७, १०; १८. १, ४९; २, २२; ४८;
 ४, ७; १९. ३४, ६; ४४, ९; २०. ३४,
 ५; ११२, २; १३७, ५.

इतिहऽआसः १५. ६, ११.

इतिहऽआसस्य १५. ६, १२.

इत्थम् ३. १३, ७; ६. १३५, १; ८. ९, २२.

इत्था १. २०, ४; ४. १, ६; २०. २४, ३;
 ४१, ३; ७७, ३; ९२, १४; ९४, ७;
 १०९, १.

इदत्ऽवसुः १३. ९, ३.

इदम् १. ७, ३; ५; ८, १; १६, ३; २३,
 १; २४, २; ३; ४; २९, ५; ३०, २;
 ३१, १; ३२, १; २. १, १; ३, ३; ५;
 १२, २; ३; १३, ३; २६, ५; ३०, १;
 ३६, ७; ३. ४, ५; ८, २; १३, ७; १५,
 ४; १९, १; २३, १; २४, ४; २९, ७;
 ८; ३१, ५; ४. ४, २; ५, ५; ६, ८; ७,

१; २; ८; १; ९, ७; १२, १; १६, १; ४;
 २३, ७; २६, ७; २७, ६; २८, १; ३०,
 ३; ३६, ८; ३८, ३; ५. ८, २; १२, ८;
 २६, १२; २७, ९; १२; २८, ६; २९, १;
 ६. १३, २; ३; २७, १; २९, २; ३;
 ३३, १; ४४, १; ४७, ३; ५१, ३; ५३, १;
 ५४, १; ५७, १; ६८, ३; ७७, १; ८३,
 ४; ८८, १; ८९, १; ९०, १; ९४, ३;
 ९७, १; १००, २; १०४, २; १०६, २;
 ११६, ३; ११७, १; २; १२२, ५; १२८,
 १; १३१, २; १३६, ३; ७. १, २; १२,
 १; १८, ४; १९, १; २१, ६; २६, २;
 २७, ४; ३६, १; ३९, १; ६०, २; ६६,
 १; २; ७०, २; ७८, २; ७९, २; ८२,
 १; ९४, ३; ११४, १; ५; ८. २, २५;
 ३, ८; ८, १६; ९, २२; १०, १; ९. १,
 १७; २, ८; ३, ५; ५, २०; ३८; ७, १;
 १५, १५; १०. १, ९; २, २२; २३; २४;
 २५; ४, ७; १०; ५, १५; १६; १७; १८;
 १९; २०; २१; ३६; ६, १३; ७, ३५;
 ८, २; ५; ६; ९, २७; १०, ११; २६;
 ३४; ११. १, ११; २७; २८; २, १०;
 ३०; ३, २४; ६, १; ८; १८; ७, १४; ८,
 ५; ९; ११; १९; २०; १०, १६; ३२; १२.
 १, ३; ५३; २, १; ३, ४४; ४५; १०, ४;
 १३. १, १; २०; २३; ५४; ५५; २,
 ४४; ४५; ३, १५; ४, १२; ५, ७; १४.
 १, ३८; ४५; ४६; ५६; २, ९; १९; ४६;
 ७४; १६. १, ४; ७, ८; ८, ४; ५;
 ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२;
 १३; १४; १५; १६; १७; १८; १९;
 २०; २१; २२; २३; २४; २५; २६;
 २७; २८; २९; ३३; १८. १, ४६;

५२; ५३; २, २; ५०; ५१; ३, २; ७;
 ६४; ४, ३५; ३७; ४४; ५१; ५२; ५६;
 १९. ६, ४; ९, १; ४; ११, ४; ६; १४,
 १; २४, ६; २७, ११; १२; १३; ३७, १;
 ४४, ७; ८; ४८, ३; ५२, ५; ५६, २; ४;
 २०. ३, १; १६, १२; २१, २; ३; ७;
 ३२, ३; ३४, १५; ३८, १; ४७, ७;
 ६७, ७; ८५, ३; ८७, ६; ९६, २; ११३,
 १; १२६, १२.

इदम्ऽइदम् ९. ५, २३; २४; २०. १४, ३;
६२, ३.

इदा २०. ९७, १.

इदानीम् ३. १६, ४; ८. ३, ५.

इदाश्च ९. ७, १.

इदावत्सराय ६. ५५, ३.

इद्वऽअग्रयः २०. २५, ४.

इद्वः ३. ८, ३; १९. ६४, ४.

इधीमहि १८. १, ५६; ५७; ४, ८८; २०.
१०२, ३.

इध्मः १९. ६, १०.

इध्मम् १०. ६, ३५; १२. २, ५४.

इध्मेन ३. १५, ३; ५. ८, १; १९. ६४; २.

इध्यते १३. १, ४८; ५०; २०. १०२, १; २.

इध्यसे ६. ६३, ४.

इध्यस्व २. ६, २.

इध्यस्व ११. १, ४.

इनः २०. २१, २; ९४, ४.

इनऽतमम् ५. २, ७; २०. १०७, १०.

इन्दवः ६. २, २; २०. ६, ४; ५; १३, १;
११८, ४; ११९, २.

इन्दवः ७. ११४, ६.

इन्दवे १८. ३, ३९.

इन्दुः १८. ३, ५४; ४, ६०; २०. ९५, १;
१३७, ५.

इन्दुमिः २०. २१, ४; १११, १; २; ३.

इन्द्र २. १, १; २; ३. १, १; २, ३; ४.
 २२, २; ५. ३, ८; ८, २; १; ९; ६. १,
 २; ४०, ३; ७. ३२, १; ८९, २; ११९,
 ३; ८. ४, २४; १, १७; ६, १३; १३. १,
 ३०; १४. १, ६२; १८. ३, ६७; १९.
 १३, १; ७०, १; २०. १, १; ३, १; १,
 ३; ६, १; २; ३; ४; ६; ९; ७, ४; ११,
 २; १८, १; १९, १; २; ३; ६; ७; २०,
 १; २; ४; २३, ८; २४, १; २५, ७;
 २७, ४; २९, १; ४; ३३, २; ३५, १६;
 ३८, १; ४२, २; ४७, ७; ५२, २; ५७,
 ४; ५; ७; ११; ६१, ६; ६२, १०; ६४,
 २; ३; ५; ६९, ४; ७०, १०; १९; २०;
 ७१, ७; १२; १४; ७९, १; ८०, १; ८३,
 १; ८४, १; २; ३; ९३, ३; ९६, १; २;
 ९७, २; ९९, १; ११६, १; ११८, १;
 १२०, २; १२१, १.

इन्द्र १. २, ३; १९, १; २१, २; ३; ४; २.
 १, ४; १२, ३; २७, ७; २९, ३; ३. १,
 ३; ४; ३, ६; ४. ४, ४; २२, १; ३; ५.
 ८, ७; ९; २३, २; २८, ४; ६. ४५, ३;
 ६६, १; ३; ८२, ३; ९८, २; ३; ९९, १;
 १२६, ३; ७. १३, ३; १२, ४; ७५, २;
 ७६, १; ८१, २; ८९, ३; १०२, २;
 १२२, १; ८. ४, ८; १९; २२; १, १५;
 ८, ७; ९, २१; ९. ४, २३; ११. ११,
 २३; १३. १, १९; ८, १; २; १४. १,
 १८; ४१; २, ६४; १७. १, ९; १०;
 ११; १२; १३; १४; १९. ८, ६; १३,
 १; १५, १; २; ४; ४२, ३; ५५, ६; २०.
 ३, २; ३; ५, १; ५; ६, ५; ८, १; ९, ४;
 १२, २; ४; ५; १४, २; १५, ४; १; ६;

१८, ४; २०, ३; २१, २; ३; ५; ७; १०;
 ११; २३, १; ४; ७; ९; २४, १; २; ७;
 ८; ९; २५, १; २७, १; ३; ६; २८, ४;
 २९, ३; ५; ३०, ५; ३२, २; ३; ३३, १;
 ३; ३४, १८; ३६, ४; ९; १०; ३७, २;
 ६; १०; ११; ३८, २; ३; ५; ४२, ३;
 ४३, २; ४६, ३; ४७, ८; ९; ४९, ७;
 ५०, २; ५५, २; ३; ५६, ३; ६; ५७, ६;
 ६०, २; ५; ६२, २; ६; ७; ६३, ७; ६४,
 १; ६८, ९; ६९, ५; ८; ७०, १; १७;
 ७१, ५; १०; ११; १३; ७२, २; ३;
 ७३, २; ७४, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;
 ७५, १; २; ७६, ३; ४; ५; ६; ८१, १;
 ८२, १; ८३, २; ८५, ३; ८६, १; ८७,
 २; ३; ४; ६; ८९, ३; ४; ७; ९२, २०;
 ९३, ५; ६; ७; ८; ९५, ३; ४; ९६, ५;
 ९८, १; २; १००, १; १०५, १; २;
 १०६, २; १०८, १; १११, १; ११२, १;
 ३; ११४, १; ११५, ३; ११७, १; २;
 १२०, १; १२१, १; २; १२५, १; १२६,
 २; ४; १५; १८; २२; १३७, १०; ११.

इन्द्रऽइन्द्र ३. ४, ६.

इन्द्रऽइषिताः ७. ७३, २.

इन्द्रऽऋषभा १२. १, ६.

इन्द्रः १. ७, ३; ४; ७; ९, १; १६, २; २१,
 १; २६, २; २९, १; २. ५, ३; १४, ४;
 २७, ३; ४; ५; २९, ७; ३. १, ६; ३,
 ३; ८, २; ११, ३; ४; १२, ४; १३, २;
 ३; १४, २; १५, ६; १७, ४; २२, २;
 २७, २; ४. ३, ५; ११, २; ३; ७; १९,
 ८; २१, २; ५; २३, ५; ३२, २; ५. ८,
 ८; १८, ५; ६; १४; २१, ८; ११; २३,
 १; २४, ११; २५, ४; ६; २६, ३; ११;

२९, १०; ३१, १२; ६. ३०, १; ३३, ३;
 ३९, ३; ४०, २; ४७, २; ५८, १; २; ३;
 ६९, ३; ६६, २; ६७, १; २; ७९, १;
 २; ८७, ३; ८८, २; ९४, ३; ९७, १;
 ९८, १; १०३, २; ३; १०४, ३; १११,
 ४; १२२, ९; १३८, २; १४१, १; ७.
 २९, १; ४९, १; ५३, १; ८६, ६; ९१, १;
 ९४, २; ९६, १; ९७, १; ९९, १; ११९,
 १; ८. १, १९; ४, १६; २१; २९; ९, ३;
 ९; १०; १४; १८; २१; २२; ८, १; १८;
 २३; ११, ९; १४, २; ९. १, १९; २,
 १३; १७; १८; ४, २१; १२, १; २०;
 १४, १९; १०. ३, ११; ४, १०; १२;
 १६; १७; १८; ९, ४७; ६, ७; ८, ४२;
 १०, ९; ११. १, २७; ७, ७; १६; १९;
 ८, २३; ९, १; १०, ८; ९; ११, २०;
 २९; १२, ११; १६; २७; १२. १, १०;
 १८; ४०; २, ५४; ३, २४; १३. १, २७;
 ५१; ३, १३; ८, १; १४. १, ३७; २,
 ४२; १५. १०, ६; १४, ३; १७. १, १८;
 १८. ३, १२; २९; ४, १९; १९. ९, १;
 ६, ७; ९, ६; १२; १०, ६; १३, २; ४;
 ७; ९; ११; १९, ३; १७, ८; १९, ९;
 २०, ३; २४, ८; २६, ४; २७, १; ९;
 ३४, ८; ९; ४३, ६; ४९, ७; ४६, ३;
 २०. २, ३; ९, २; ७, ३; ११, १; ३; ४;
 ९; ७; ९; १०; १२, ३; ७; १३, १; १७,
 ३; ११; १२; २०, ९; ६; ७; २९, ६;
 २८, १; ३४, १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८;
 ९; १०; ११; १३; १४; १९; ३९, ९;
 १०; १९; ३६, ७; ३८, ९; ६; ३९, २;
 ४१, १; ४६, २; ४७, २; ५; ६; ५३,
 ३; ५६, १; ५७, ८; ९; १०; १३; ५९,

३; ६३, १; २; ४; ९; ६; ६७, १; ६९,
 ७; ७०, ८; ९; १९; ७१, १; ७३, ४;
 ९; ७६, १; ८; ७७, ९; ८७, १; ७; ८९,
 ११; ९१, ६; १२; ९२, ४; ८; ११; ९४,
 १; ११; ९६, ३; ८; ९; ९९, २; १०४,
 ३; १०७, २; ११३, १; ११९, २; ११८,
 ४; १२४, ४; ९; १२९, ६; ७; १२६,
 १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८; ९; १०; ११;
 १२; १३; १४; १९; १६; १७; १८;
 १९; २०; २१; २२; २३; १३७, ७; ९;
 १३; १३८, १.

इन्द्रःऽइव ४. ९, ७; ३१, ९; ६. ८७, २; ९.
 ४, ११; १९. २८, ३; ४६, २.

इन्द्रःऽगुप्तम् १२. १, ११.

इन्द्रःऽजाः ४. ३, ७.

इन्द्रःऽजालेन ८. ८, ८.

इन्द्रःऽजूतम् ६. ३९, १; २.

इन्द्रःऽज्येष्ठाः ३. १९, ६; ७. ८४, २.

इन्द्रःऽधनुः १५. १, ६.

इन्द्रःऽपत्नी २०. १२६, ९; १०.

इन्द्रःऽपुत्रे ३. १०, १३.

इन्द्रम् ३. ३, २; १०, १२; १९, १; १६, १;
 २०, ७; २१, ८; ४. २१, ९; २२, ९;
 २४, ७; ५. २, ९; ३, ११; ६. ३८, १;
 ३; ३; ४; ३९, २; ५४, १; ९७, ३; ७.
 ३९, २; ४८, ३; ९१, १; १०३, १;
 ११९, २; ८. ४, २०; ९. ४, ९; १९,
 २८; १०. ७, ३०; १०, १०; ११. ८, १;
 १२. १, ३७; २, ४७; १५. १०, ४; ९;
 ११; १७. १, १; २; ३; ४; ९; १८. १,
 ४८; ३, २२; १९. १३, ६; १९, २;
 १८, ८; २४, २; ७; २०. ६, ७; ८, ३;
 ९, १; १०, २; ११, ८; ११; १२, १;

६; १४, ३; १७, १; ४; ७; १९, ५; २२,
४; २३, ५; २४, ३; ४; २६, १; २७, ५;
२९, २; ३१, १; ३६, १; ३; ५; ३८,
४; ३९, १; ४४, १; ४७, १; ४; ४९,
४; ५१, १; ५४, १; २; ५५, १; ५९, २;
६१, ४; ६२, ३; ८; ६५, १; ६६, १;
६८, ४; ११; १२; ७०, ६; ७; ११;
१६; ७१, १५; ७२, १; ८५, १; ८९,
१; २; ८; ९२, १; १७; १८; ९३, ४;
९५, १; १०५, ५; १०७, १२; ११०, २;
११८, ३; १२५, ३; ४; १२६, १; १३७,
२; १२; १३८, ३.

इन्द्रऽमेदिनौ ११. ११, १८.

इन्द्रमेदिऽभ्याम् ११. ११, ४.

इन्द्रऽमेदी ५. २०, ८.

इन्द्रऽयोगैः १०. ५, ३.

इन्द्रऽवन्तः ५. ३, ३.

इन्द्रवायू इति ३. २०, ६.

इन्द्रऽवाहः २०. ९४, ३.

इन्द्रऽवाहा २०. १००, ३.

इन्द्रऽसंध्या ११. १२, ९.

इन्द्रऽसखा ४. ५, २; २२, ६; ७.

इन्द्रस्य २. ३, ६; ५, ५; ३१, १; ३. १९,
४; ४. २२, ४; २४, १; ३७, ८; ९; ५.
६, ४; ११; १२; १३; १४; ८, ४; ६.
३३, १; २; ५१, १; ८२, १; ८५, २;
८६, १; ९२, १; ९९, २; ३; १२५, २;
३; १२६, २; ७. २७, ६; ५४, २; ७५,
१; ११६, १; ८. ४, १३; ९, २३; ९.
२, ६; ४, ७; ८; १०. ४, १; ५, १; २;
३; ४; ५; ६; ८; १२. ४, ५१; १६.
१, ९; १८. ४, ५८; ६०; १९. १३, १०;
३०, ३; ३५, १; ४६, ४; २०. ११, ६;

१५, २; १९, ४; ४०, २; ५१, ४; ५८,
१; २; ६८, ६; ७०, ४; १३; ८७, ५;
९७, ३; १०९, २; १३७, १; ६.

इन्द्राग्निऽभ्याम् ५. ३, १०.

इन्द्राग्नी इति १३. १, ३१.

इन्द्राग्नी इति १. ३५, ४; ३. ३, ५; ४. ३०,
१; ५. ७, ६; ६. १०४, ३; १३२, ४; ८.
१, २; १६; २, २१; ९. २, ९; ३, १९;
१०. १, २१; ११. १०, ५; १४. १, ५४;
१९. १०, १; १६, २; २०, १; २७, १५.

इन्द्राग्नी इति ३. ११, १; ९. १, १२; २०.
९६, ६.

इन्द्राग्नयोः ९. १, १२; १६. ८, २७.

इन्द्राग्नि २०. १२६, १२.

इन्द्राग्नी १. २७, ४; ६. १३२, ३; ७. ५१,
२; ९. १२, ८; १५. ६, २०.

इन्द्राग्नीऽव १४. २, ३१.

इन्द्राग्नीम् २०. १२६, ११.

इन्द्राग्न्याः १५. ६, २१.

इन्द्रात् ११. १०, ९; २०. ४२, १.

इन्द्रापूषणा १९. १०, १.

इन्द्रापूषणा ६. ३, १.

इन्द्राय १. ९, ३; ४. २१, १; ५. २, ८;
२७, १२; ६. २, १; ३; ८. ९, २४; ९.
४, ३; ५, २; १२. १, ३८; ३, ५६; १८.
१, ३७; ३, ५४; १९. ४३, ६; २०. २१,
१; २२, ६; ३०, २; ३१, १; ३५, १; २;
४; ५; ८; ६०, ६; ६२, ५; ६८, १०;
६९, २; ७१, ६; ८; १६; ७६, ७; ९१,
१; ९२, ३; ६; ७; ९५, २; १०७, ११;
११०, १; ११९, १; १३७, ४; ५.

इन्द्रावरुणा १९. १०, १.

इन्द्रावरुणा ७. ६०, १; २.

इन्द्रासोमा १९. १०, १.

इन्द्रासोमा ८. ४, १; २; ३; ४; ५; ६; ७.

इन्द्रियम् ३. २२, ५; ५. ९, ८; ६. १३३, ४; ७. ६९, १; १२. ६, १; १५. १०, १०; १९. ४२, ४; २०. १५, ३; ५०, १; १०६, १.

इन्द्रियऽवान् १५. १०, १०.

इन्द्रियाणि १. ३५, ३; १९. ९, ५; २०. २०, २; ५७, ५.

इन्द्रियाय १९. ३७, २.

इन्द्रियेण ६. १२४, १; १६. १, ९; १९. ३३, २; ४२, ४; ४५, ७.

इन्द्रियैः १९. २७, १.

इन्द्रे १०. ७, २९; ३०; २०. ३०, ३; ५९, ४; ६८, ५; ८९, ६; ११८, ४; १२२, १.

इन्द्रेऽहव १. ३५, ३.

इन्द्रेण २. २९, ४; ३. ५, ४; ६, २; २१, ३; ५. १४, ७; २०, १२; २१, ११; ६. ६५, ३; १०४, २; १२६, १; १२९, १; ७. ४२, १; ९५, २; ९८, १; १०३, १; ९. ३, ३; १०. ४, १२; ९, १; ११. १२, ९; १२. ४, ५०; १३. १, ३; १८. ३, ४८; १९. १३, ३; ३१; ७; २०. २१, ४; २८, ३; ३९, ४; ४०, १; ७०, ३; १०९, १; १४१, २.

इन्धते ४. २३, १; ८. १, ११.

इन्धते ११. ३, १७; १२. १, २०; २, ११; १३. १, ४०; १८. ४, ४१.

इन्धाणाः ५. ३, १; १९. ५५, ३; ४.

इन्धाम् १२. २, ७; ३, २५.

इन्धे ५. १८, ५; ७. ८७, ६; ११. ३, १८.

इन्धत ५. २, ६; २०. १०७, ९.

इन्धथ ४. २७, ३.

इमः ११. २, १८.

इमम् १. ८, २; ९, १; २; ३; ४; १०, १; १५, १; २; ३०, १; २. ६, २; ९, १; १३, १; २; २६, २; २८, १; ३; ५; ३५, ५; ३. ३, ४; ६; २१, ८; ४. १३, ४; २२, १; २; २७, १; ३४, ८; ३८, ५; ५. ३, ११; ४, ६; ५, ४; २७, ८; २८, ४; ३०, १४; ६. ५, २; ३०, १; ३५, २; ५४, २; ६३, ३; ८४, ४; ९१, १; ९५, ३; ९७, ३; १११, १; १३८, १; ७. २, १; ५, ५; ९, १; २१, ५; २९, १; ५५, ४; ६०, १; ७७, ९; ७९, २; ८३, २; ८७, १; १०२, ८; १२१, २; ८. १, ६; १८; २, ५; ७; ८; १०; २०; ५, १२; १३; २०; २१; ७, २; ५; ७; १९; २२; ९. २, ७; ५, १७; ११, १३; १४, ३; १०. २, २०; २१; ३, १२; ६, १७; २९; ११. १, ४; १६; १८; ११, २६; १२. २, ४; ७; २३; ४३; ४७; ३, ४; ३२; ३७; १४. १, ३२; ३३; २, ८; १३; १८; २३; २५; ४०; ७०; ७३; १७. १, ११; १८. १, ६०; २, ५; २७; ३, ५२; ५३; ६०; ४, २८; ४०; ५४; १९. १, १; २; ३; १३, ६; २४, १; २; ३; ४; २८, १; ३०, १; ४२, ३; ४६, २; ५४, ५; ५८, ५; ६; २०. ३, १; ११, ५; १३, ३; २४, ७; ३८, १; ४७, ७; ६९, ७; ९४, ९; ९७, २; १२६, ४; १४३, ४.

इमा ३. २०, ८; ५. २, ८; २२, ८; ७. ९२, १; ८. ४, ६; ९. १४, २; ७; ११. २, ११; १३. ३, १८; १७. १, १६; १८. १, ५१; १९. १३, १; ५३, २; ३; २०. २३,

३; ३४, ४; ६३, १; ७३, १; १०७,
११; ११७, ३; १२४, ४; १४१, ४.
इमाः १. १७, ३; २. १०, ४; ३. ३, ३; ४,
२; १२, ९; २४, ३; ४. २, ९; २०, २;
२१, ९; ५. १३, ९; २८, १०; ६. २१,
१; ८९, ३; ९८, २; १२२, ९; ७. १०,
२; २०, १; ३६, २; ८. ७, १३; ९. ३,
२३; ४, ६; १०. १, ११; ६, ९; ८, ३७;
३८; १०, ४; ११. १, १४; १७; २७;
६, १९; १२. १, ४२; २, ३१; ३, ३०;
१४. २, ९२; १५. १९, ७; ९; १६, ७;
१८. ३, ९७; ४, ३९; १९. ८, ६; ३२,
४; ४९, ४; ५३, ९; ७; २०. ६, ८;
११, ९; १७, ८; ७९, २; १०४, १.

इमान् ६. १७, २; २८, २; ९०, २; ७४, ३;
८४, २; ११. १, ११; १२. २, ३२; ९९;
१४. १, ९६; २, २६; १८. २, २१; ३,
६२; ४, ९०.

इमानि ७. ७०, २; १०. ४, ७; १३. १,
१४; १९. ९, ९.

इमाम् १. १८, २; २. ३६, १; ३. १२, ४;
७; ८; १९, ३; ४; १६, ३; १७, ७;
१८, १; ६. १२९, ३; १३३, १; ८. २,
१; ६, ९; १६; ११, २; ९. ३, १९; १०.
२, १८; ६, १२; ८, ३६; ११. १, ९;
९; ७, ९; १२, १४; २६; १४. १, ३९;
३६; ९३; ९४; ९९; ९९; २, ४; २८;
९३; ९४; ९९; ९६; ९७; ९८; १५. १३,
१३; १८. २, ३८; ३९; ४०; ४१; ४२;
४३; ४४; ४, ९; २०. ११, ८; ९१, १;
११७, ३.

इमे २. ६, ३; ३. १, २; ४. २४, १; ३८,
६; ५. ८, २; ६. ८, ३; २८, २; ८८,

१; १२६, ३; ७. ६२, २; ८४, २; ८.
८, १६; २४; ९, ७; ९. १४, १२; १०.
४, ११; ६, ३१; ७, ४४; ८, ३१; ९,
१२; ११. १, १८; २, ९; १२. १, १९;
२, २१; २२; १३. ४, १०; ६, ६; १४.
२, ९९; १५. १९, ८; १८. ३, ६१;
२०. ६, ४; १९, ४; १७, ३; २४, ९;
६९, ३; ८४, १; ८९, ३; ९६, १; १४०,
३; १४१, ४;

इमे इति ३. ३१, ४; ५. १२, ९; २०, ७;
६. ९८, १; ८. ९, ३; १०. ७, ३९; ८,
२; ११. ७, ८; ११; १३. ३, १; १९.
१९, ९; ३१, ११; २०. ८०, १.

इमौ ४. १३, २; ६. ७८, २; १०. २, ६;
१४. २, ६३; १८. २, ९६.

इयक्षति १८. १, २३.

इयक्षमाणाः ४. १४, ९.

इयथ ८. १, १०.

इयम् १. ३४, १; २. ८, २; २९, २; ३०,
९; ३६, ३; ४; ३. १०, ४; ४. १, २;
४, ३; १६, ३; ३७, ६; ३८, ६; ५. २९,
२; २६, ६; ३०, १६; ६. १७, १; २;
३; ४; ६०, २; १०९, १; ७. ३९, ९;
९८, १; २; ७७, ८; ८. ४, ६; ९, ११;
१०, १; ११, २; ९. २, १९; ४, ८; ९,
२०; ६, १७; १९, ९; १२; १४; १०. २,
२४; ९, ४३; ८, २६; ११. १, १; ६;
८; ११; ३, ११; ७, ४; ११, ४; १२, ४;
६; १२. २, २७; ३, ९; ११; १४. १,
१८; ९२; २, १३; १४; २०; २८; ६०;
६३; ७४; १५. १०, ६; १७, १; १८.
३, १; ४, ९०; १९. ९, ३; २०. १९,
९; १४३, ७.

इयर्त ढ. २२, ३.
इयर्ति २०. ७०, १४.
इयर्मि २०. ११, २.
इयर्मि २०. २९, ७; ३३, २.
इयानः २०. १२२, २; १३७, ७.
इयानासः २०. ९१, ८.
इयाश्म १२. ४, ४२.
इयाय १०. ७, ३१.
इरज्यति २०. ७०, १९.
इरज्यन्त २०. १२, २.
इरस्यसि २०. १२६, ३.
इरा ९. १२, १२.
इरा १५. २, १९.
इराऽइव ३. २९, ६; ५. १३, १.
इराऽक्षीरा १०. १०, ६.
इराम् ४. ११, १०; १९. ३१, ३.
इराऽवति ८. ११, ४; १३, ९.
इराऽवन्तः ७. ६२, ६.
इरिणा ४. १९, १२.
इर्यः ३. ८, ४.
इर्यऽइव १२. ३, ११.
इलयत १. १७, ४.
इलयति १०. ७, ३७.
इलयन्ति १०. ७, ३७.
इर्षः १८. १, ४२; ४, ४६; २०. ८, १; ७१, १४.
इषणयन्त २०. ९१, ८.
इर्षम् ३. १०, ७; ४. ३९, २; ४; ६; ८; ५.
 २०, ११; ६. २८, १; ९. १, २०; ५,
 २४; १८. १, २४; ४, ४; ८८; १९.
 ४०, ४.
इर्षवः २. ३, ६; ३. २६, १; २; ३; ४; ५;
 ६; २७, १; २; ३; ४; ५; ६; ८. ८,

२०; ११. ११, १; १७. १, २८; १९.
 १३, ११.
इषा ३. १९, ८; ७. ८९, १; १९. ५९, १;
 २; २०. २१, ४; ५.
इषितः ५. १२, ३; ९; ६. २७, १; २; १०.
 ८, ३९; १२. २, ९; १८. ४, १; २०.
 ८४, २.
इषितम् ६. ११६, २; १९. ५३, ५; ९.
इषिताः १०. ८, ३३; २०. २४, ३.
इषिरः ६. ६२, १; १८. १, २१; १९.
 १०, ४.
इषिरम् ५. १, ९.
इषिरस्य २०. १००, ३.
इषिरा १९. ४९, १.
इषिराः ६. ४९, ३; २०. १६, ३.
इषिराम् २०. ६३, ३; १२४, ६.
इषीकाम् १२. २, ५४.
इषीकाम्ऽइव ७. ५८, ४.
इषुऽअग्राणि ११. १२, १६.
इषुऽआयुधे ५. ३१, ७.
इषुऽआसः १५. ५, २; ५; ७; ९; ११; १३;
 १५.
इषुऽआसम् १५. ५, १; ४; ६; ८; १०; १२;
 १४.
इषुः ३. २९, १; ३; ५. १८, १५; ७. ५४,
 २; ११. २, १२; १९. ५९, २.
इषुऽइव ५. १८, १५.
इषुका १. ३, ९.
इषुऽधिम् ३. २३, २.
इषुऽधौ ४. १०, ६.
इषुऽधृताम् ४. २८, २.
इषुऽभ्यः ३. २७, १; २; ३; ४; ५; ६.
इषुम् १. १३, ४; ३. २९, २; ६. ५७, १;

९०, १; ८. ८, २०; ११. १२, १६; १२.

४, १७; १९. ३४, ३.

इष्टुऽमतीभ्यः १२. ३, १९.

इष्टुऽमते १२. ३, १९; १६; १७; ६०.

इष्टुऽमत्यै १२. ३, १८.

इष्टुऽमन्तम् ४. २४, १.

इष्टुऽहस्तेन १९. १३, ३.

इष्टुऽहस्तैः १९. १३, ४.

इष्टुः ८. ३, ६; ११. ८, ९.

इष्टे ७. ७७, १.

इष्टे २०. ३६, १.

इष्टो इति ४. ६, ६.

इष्टम् ९. १, १३; ८, १; ११. ९, ९; १२.

६, ४; १०, १०; १९. ७२, १.

इष्टयः ११. ९, १९.

इष्टये ७. ४, १; २०. ११, २.

इष्टवन्तः १८. ३, २०.

इष्टस्य १८. १, १९.

इष्टा ६. ३, ४.

इष्टानि ९. १४, १६.

इष्टापूर्तम् २. १२, ४; ३. १२, ८; ६. १२३,

२; १८. २, १७.

इष्टापूर्तस्य ३. २९, १.

इष्टापूर्तेन १८. ३, १८.

इष्टे ७. ११, ४.

इष्टौ २०. ९४, ९.

इष्ट्वा ९. ९, २; ४; ६; ८; १२. २, १४.

इष्ट्वान् ११. ७, १.

इष्ट्वानः २०. ३१, १३.

इष्ट्वामि ८. ८, १४; १९.

इष्ट्यति १८. १, २३.

इष्ट्यन् २०. ३१, १२.

इष्ट्यामि २०. १३७, ८.

इष्ट्वा ६. १, ४; १०. १, २७.

इष्ट्वाः ६. १४, १२.

इह १. १, ३; १, २; ७, ७; ८, १; ९, ३;

१०, ४; ११, २; ३१, ३; २. १, १; ४;

६, ४; १२, १; २६, १; ३. ३, १; ६;

४, १; ७; ८, ४; ११, ६; १२, १; २;

१३, ७; १४, ४; १५, ६; १६, १; १७,

२; ७; २०, २; २१, ३; २२, ३; २३, ३; २४,

३; ४; ३१, ९; ४. २१, १; २१, १;

३१, १; ३८, १; २; ४; ६; ७; ८. ३,

४; ६; ६, १; ६; ७; ८, १; ११, १;

१२, ८; ९; २०, ११; २१, ७; २६, १;

४; १; २८, ३; ३०, १; ६; ११; १७;

६. ११, ३; २७, ३; ३२, ३; ४०, १;

११, १; १८, १; २२, ३; २३, ३; ७३,

१; ३; ७४, ३; ८४, ४; ८७, २; ८८,

३; ९७, २; ९८, १; ११४, २; ११७, २;

१२१, ३; ७. २, १; ४, १; १, १;

१०, ३; ११, १; १३, ४; ४१, २; १२,

३; १४, १; १५, २; १; २२, १; ७;

२२, १; ७७, २; ७८, ४; ८३, १; २;

८७, ३; ८९, १; ९०, १; १०२, १;

११६, १; ८. १, १; ३; ७; १८; २,

६; ७; ३, ८; ७, ६; ७; १०; ९. २, ८;

४, ६; २३; १४, १; १८; १०. १, २०;

४, ९; ११. १, १; ४; १०; १०, ३३;

१२, ९; १२. २, ८; २१; ३, १२; १३;

४३; १३. १, २; ४; १; १०; १७; १८;

१९; ३९; १४. १, २१; २२; ३२; २,

११; १८; १९; २४; २५; २९; ३१;

३२; ३७; ३९; ४३; ७१; ७४; १८. १,

७; ९; २१; ३९; ४१; १९; २, १३;

२१; २४; २९; ३७; १७; १९; ३, १;

१४; २५; २६; २७; २८; २९; ३०; ३१;
३२; ३३; ३४; ३५; ४३; ४४; ४५; ६१;
७३; ४; १२; १३; १६; १७; १८;
१९; २०; २१; २२; २३; २४;
३८; ६६; ८७; १९. ६, २; ९, १४;
१०, ६; ४८, ४; ४२, ३; ५२, ४; ५६,
६; ७२, १; २०. ६, ९; २०, ४; २२,
३; २३, ८; २४, ४; २५, ७; ३३, १;
२; ५७, ७; ६७, ५; ७७, १; ९२, ८;
९६, १; २; ९७, १; १०१, ३; १३७, २.

इहऽइह २०. १२५, २; १४३, ७.

इहऽक्रतुः १८. ४, ३८.

इहऽचित्तः १८. ४, ३८.

इहऽभोजनौ १८. ४, ४९.

इहि १९. ४९, ७.

इहि १. १, २; २. ५, ४; १३, ४; २५, ४;
३. २, ५; ४, १; ५, ६; ४. ८, २; ९,
१; १२, ६; १४, ५; १५, ११; ३१, ३;
३२, ३; ५, ६; ७; ३८, ६; ५. ४, १;
५, ५; ९, ७, ७; २२, २; ३०, ६; ७;
६. १६, ३; ४५, १; ६८, १; ७. ९, १;
९३, १; १२२, १; ८. १, ८; ९; ११,
४; १३, १; ५, ९; १३; १४, १; ५, ९;
१३; ९. ५, ८; १०. १, ७; १६; २०;
२४; २५; २६; २८; ४, ६; ९, ३; ११;
११. १, १३; १२, १८; १२. २, १;
२१; ३, १; १३. १, २०; १४. २, ३४;
३५; १७. १, ६; ७; १८. १, ५४; २,
११; २१; ६०; ३, २; ८; ५८; ७३; १९.
३, १; २; २०. ५, ३; ५, ८, २; ६८, ४;
७१, ७; ९६, २४; १२६, २०; २१.

इहो इति ३. १४, ४.

ई

ईक्षते ९. ६, ३.

ईक्षन्ते ४. १४, ४; १४. १, ३९.

ईक्षमाणः ९. १२, २३.

ईक्षमाणा १२. ७, ९.

ईक्षयन्तु ४. १५, २.

ईक्षयस्व ४. १५, ३.

ईक्षे १२. १, ५८.

ईक्षयन्ति ९. १५, २७.

ईक्षयन्तीः २०. ९३, ४.

ईजाते इति १३. १, ४७; ४९; ५०; ५१.

ईजानः १८. ४, १४.

ईजानम् १८. ४, १; १०; १३.

ईजानाः १८. ४, २.

ईजानानाम् ९. ५, ८; १२.

ईजिरे ७. ५, ४.

ईडते १४. १, ३७.

ईडते ४. ३२, २.

ईडानः ५. २७, ४.

ईडामहे १४. २, ३३.

ईडितः १८. ३, ४२.

ईडिता ४. ३१, ४.

ईडे ७. ५२, ३.

ईडे ४. २३, ३; ५. १, ८; १४. २, १९.

ईड्यः २. २, १; ५. १२, ३; ६. ९८, १;

११०, १; ८. ३, २६; १९. ५९, १;

२०. १०१, ३.

ईड्यम् १७. १, १; २; ३; ४; ५.

ईडक् ४. २७, ६.

ईडशे ३. १, २; ७. ११४, १; ७.

ईडसन ९. ५, १२.

ईम् ४. ३०, ४; ९. १४, ५; १०; १५; १५,

१०; १८. १, ७; २०; २, ४; २०. ५,

५; १८, २; ३४, ५; ५१, ४; ५३, १;
५४, २; ५६, १; ५७, ११; ६८, ७;
७१, ८; ९१, ५; ७; ९२, १४; ९४, ३;
९५, १.

ईमसि १०. ४, ६.

ईमहे २०. ७०, ६.

ईमहे ४. २३, १; ६. ३६, १; १८. ४, ६१;
२०. ९, २; १९, ३; ६; २४, ६; ३६,
३; ४९, ५; ५२, ३; ५७, १६; ६३, ७;
८; ९; १०३, ३; १०८, २.

ईयतुः २०. १०५, २.

ईयते १२. १, ५१; २०. ३१, २.

ईयते ४. ३४, ४; १९. ५३, २; ५४, ५.

ईयन्ते ११. १०, २६.

ईयमानः १५. १, १.

ईयमानम् ११. २, १७.

ईयसे ४. १३, ३.

ईयसे ५. ६, ४,

ईयुः १८. १, ४४; ४६; २, ५५.

ईयुः ९. १४, ८.

ईरताम् ३. १९, ६; १८. १, ४४.

ईरते १९. ८, ६.

ईरते ४. २५, ३; १३. २, १; १९. ३८, २;
२०. १०, १; ५९, १.

ईरय ५. ३०, १४; ६. ३४, १; ७. १०२,
३; १८. १, २३; २०. ७६, ५.

ईरयत ४. १५, ५.

ईरयन् ४. १५, ११.

ईरयन्ताम् ५. १, ३; ६. ६१, १.

ईरयस्व १४. २, ३८; १७. १, ११.

ईरयामः ५. २९, ५.

ईरयामसि ८. २, ५.

ईरयेथाम् ५. १, ४.

ईत्सीः ५. ७, ६.

ईर्मा २०. ९४, ६.

ईर्माभ्याम् १०. १०, २१.

ईर्ण्यम् ६. १८, ३; ७. ४७, १; ७८, ३.

ईर्ण्यायाः ६. १८, १; ७. ४६, १.

ईर्ण्योः ६. १८, २.

ईर्ण्व १८. ३, २.

ईलते २०. १०२, २.

ईलय ६. १६, ३.

ईलिष्व २०. १०३, १.

ईलेन्यः २०. १०२, १.

ईवतः २०. १२, १.

ईवते २०. ९०, २.

ईशत ४. २१, ७; ७. ७९, १; १९. ४७, ६;

ईशते ५. २१, ७.

ईशते २०. १७, ३.

ईशा ११. १०, १७.

ईशाथे इति ४. २८, १; २; ३; ४; ५; ६.

ईशाथे इति २०. १७, १२; ८७, ७.

ईशानः ३. १५, १; ६. २, ३; ७. १८, १;

१९, १; ९. २, ३; ११. ९, १६; ११,

४; १५. १, ५; ५, २; ५; ७; ९; ११;

१३; १५; १४, १९; २०. ५, ३; ३५,

६; १२; १५; ६३, ४; ६९, ८; ७०, १४;

१३७, ५.

ईशानऽकृत् २०. ३५, ११; १०४, ४.

ईशानम् १५. ५, १४; २०. ६८, १२;
१२१, १.

ईशानाः १. ५, ४; ४. २७, ४; ५; ११. ११,
२६.

ईशानाम् ४. १७, १.

ईशाम् ११. ११, २५; १२, २; १५. १, ५.

ईशिध्वे ४. २७, ६.

ईशिषे २. २८, ३; ६. ७९, ३; २०. ९३, ३;
९४, ९.

ईशीय २०. २७, १; ८२, १.

ईशे २. ३४, १; ३. १९, ३; ४. २, १; ११,
९; ६. २८, ३; ११. ६, २३; २४; १३.
३, २४.

ईशे ६. ८६, २; ८. २, २३; ११. २, २७;
२०. १२६, १६; १७.

ईशमहे ४. ३८, ७.

ईश्वरः ११. ६, १; १०; १९. ६, ४; ९३, ८.

ईश्वराः ७. १०७, १.

ईषतु ११. ११, २१.

ईषा ८. ८, २३.

ईषाऽयुगेभ्यः २. ८, ४.

ईषिरे ६. १९, ३; १९. २६, २.

ईषे इति ११. ३, ९.

ईष्यन्तम् १८. २, ९३.

उ

उक्तम् १. ३०, २; ४. ३०, ४.

उक्ता १२. १, ९९.

उक्तम् ६. ३९, ३; २०. ६०, ६; ७१, ६;
७७, २; ९१, १.

उक्त्यऽमदानि ६. २६, ३.

उक्त्यऽवर्धनः २०. २९, १.

उक्त्यऽवाहः २०. ३३, १.

उक्त्यऽशसः १८. ३, २१; २०. ३७, ९.

उक्था २०. ३७, ९; ६९, ६; ८९, १.

उक्त्यानि २. १२, २; २०. ४४, २; ९४, ८.

उक्थिनः २०. ९२, २; ९७, १९; ६१, ३.

उक्थे २०. १११, ३.

उक्थेभिः २०. ११, ७; १८, १; २४, ४.

उक्थेषु ६. ३९, २; २०. २३, ४.

१३

उक्थेः ७. ६९, १; १८. १, ४३; ४, ४७;
२०. ३९, १३; १४०, ४.

उक्थ्यः ११. ९, १०; १८. १, २२; २०.
२९, ६.

उक्थ्यमि ७. ४९, १; ९०, १; १२. २, १०;
२०. २९, ३; ३०, ९.

उक्थ्या २०. १४२, ६.

उक्षऽअन्नाय ३. २१, ६; २०. १, ३.

उक्षणाः ४. २४, ४; २०. १२६, १३.

उक्षणम् १८. ३, १८.

उक्षणम्ऽइव ३. ११, ८.

उक्षत ६. २८, ४; ७. ७९, २.

उक्षतु १०. ३, १७; १८; १९; २०; २१;
२२; २३; २४; २९; १२. १, ७; ९.

उक्षन्तु ३. १२, ४.

उक्षन्तु १८. २, २२.

उक्षमाणा ३. १२, १.

उक्षाणम् ९. १९, २९.

उक्षामि १९. २७, ९.

उक्षिता ६. ९, ८.

उक्ष्णः २०. १२६, १४.

उक्षम् ११. ३, १८.

उक्षा १२. ३, २३.

उक्ष्यान् ४. १४, २.

उग्र १. १०, २; ४; ११. २, १०; २१; २०.
७३, २.

उग्रऽआयुधाः ३. १९, ७.

उग्रः २. २९, ४; ३. ४, २; ३; ४; ७; १२,
६; ४. ८, २; ९, ४; १९, ८; ६. २, १;
८, ९; १९, ६; ६. १६, १; ८. ९, २; ९.
२, ३; ७; १४; १०. २, ९; ११. १, १९;
१२. ७, १०; १३. ३, १९; १६. ९, ९;
१८. ३, २३; १९. १३, ९; ७; ३२, १;

३४, ७; ९; ५२, २; ६५, १; २०. १४,
२; ५३, ३; ५७, १३; ६२, २; ७०, १०;
७६, ३; ८९, ७; १०७, ४.
उग्रजितौ ६. ११८, १.
उग्रधन्वा ८. ६, १८; १९. १३, ४.
उग्रवाहवः ३. १९, ७.
उग्रवाहुः ४. २४, २.
उग्रम् ३. ५, ४; १६, २; ४. १३, ५; २७,
७; ३०, ३; ३१, ३; ३६, ८; ५. ३, १०;
१७, १; ६. ५७, २; ९७, ३; ९९, १;
८. ५, १९; १०. ४, ३; ४; ६, ६; ७;
८; ९; १०; १२. १, १; १५. ५, ८;
१८. १, ४०; १९. १३, ६; १०; ३३, ४;
२०. ११, ११; ५४, १; ५५, १; ६३,
६; ८०, २; ९२, १९; ९४, ३.
उग्रमुपस्थः ७. ११४, ६.
उग्रपश्ये इत्युग्रमुपस्थे ६. ११८, २.
उग्रपश्ये इत्युग्रमुपस्थे ६. ११८, १.
उग्रस्य १. १०, १; ६. ७३, १.
उग्रा २. २५, १; ८. ८, ९; ९. १, ३; १०;
१९. १५, ४.
उग्राः ३. १, २; १९, ७; ५. २१, ११; ६.
७४, ३; ८. ७, ४; १०; १३. १, ३; १९.
३४, ८.
उग्रभिः २०. ७०, १०.
उग्राम् २०. २५, ७; ३३, २.
उग्राय ७. ११४, १.
उग्रस्तः २०. ९४, ३.
उग्रीणाम् ४. २४, २.
उग्रेण ५. १३, ३; २३, २.
उग्रैः ५. १३, १.
उग्रौ ४. २८, ३; ६; ८. ६, २०; ११. २,
१४.

उग्रौ ४. २८, ७.
उग्रा १३. २, ३६.
उग्रैः ४. १, ३.
उग्रैःऽघोषः ५. २०, १.
उग्रैःऽघोषा ९. १, ८.
उच्यतु २. १४, ३; ६. २६, ३.
उच्यते ९. ६, २; १०. २, २८; ३०.
उच्यते ३. १३, ४; ४. २१, ६; ५. १८,
१४; ६. ४३, १; २; ९. २, ५; १०. २,
२२; २३; ११. ६, १३; १५; १०, ३४;
१३. ५, ३; ४; ५.
उच्यसे ४. ९, १०; १२. ४, ४; १०, ७.
उच्यसे १९. ४४, १.
उच्येते इति १९. ६, ५.
उच्छतु २. ८, २; ३; ४; ५; ३. ७, ७; ६.
८३, १; ७. ७२, १; ८. ४, २३; १४.
२, ४८; १६. ६, २.
उच्छन्तु २. ८, २; ३. १६, ७.
उच्छेत् ११. ६, २१.
उच्छोचनऽप्रशोचनौ ७. १००, १.
उत् १. १०, १; २२, १; २९, ५; २. ३,
४; ६, २; ८, १; ९, १; २; १०, ६; ३.
४, १; ९, ५; ६; ११, ८; १२, २; १३,
४; १६, ३; १७, ३; ६; १९, ३; ६;
२४, ४; २५, १; ३१, १०; ११; ४. १,
३; ३, १; ४, २; ४; १२, ६; १३, १;
१४, ७; ९; १५, ३; ५; १६; २०, ८;
२७, ४; ५. ९, ८; १३, २; ३; १४,
११; २०, ८; ११; २३, ६; ३०, ११; ६.
५, १; २२, १; ३६, २; ५१, २; ५२,
१; ७६, १; १०२, ३; १०९, ३; ११२,
२; ११९, १; १२०, १; १२१, २; ३;

१२७, १; १३०, ४; १३४, २; १४२,
१; २; ७. ३०, २; १२, ४; १४, २; १९,
७; ७९, १; ८९, १; ८८, ३; १००, १;
२; १०८, १; ११८, १; ८. १, २; ३;
४; १६; १७; १८; १९; २, ८; ९;
१९; २३; ४, ४; ७, २१; २८; ९, १;
६; १४, १; ९; ९; १३; १०, २; ४; ६;
८; १०; १२; ११, १; १२, १; ३; ९;
७; १३, १; ९; ९; १३; ९. २, २; ९, ६;
७, २; १०, २; ९; ७; ८; १४, १७; २१;
१९, १२; १०. १, १७; २०; २९; ३१;
७, ४३; ८, २९; १०, १९; २२; ११. १,
७; ९; १४; ६, २१; ७, ९; ११, २; ३;
९; ६; १२; १३; १८; २१; २६; १२,
१; ९; १२. १, ३०; ३९; २, ९; २६;
२७; ३, १९; २९; ३०; ३९; ३६; ४६;
१३; ४, २४; ११, ११; १३. १, २; २३;
३६; ४१; ४३; २, १; ९; १६; २०; ३९;
३, १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८; ९; १०;
११; १२; १३; १४; १९; १६; १७; १८;
१९; २०; २१; २२; २३; २४; २९; १४.
१, ३८; ३९; १७; १९; २, १६; १९;
३३; ३६; १९. २, १; ९; १९; २१; १०,
३; १७. १, ६; ७; २४; १८. १, १०;
२३; ४४; ६१; २, २२; २३; ४३; ३,
२; ८; १०; १२; ६९; ४, ६९; १९. १०,
८; १३, १०; १९, १; २; ३; ४; ९;
६; ७; ८; ९; १०; ११; २७, ८; १४,
१; ६३, १; २०. ७, १; १०, १; १२,
१; १६, ७; १७, ९; ११; २०, ३; २८,
२; २९, ३; ३९, ३; ४७, १३; १७; १७,
६; १९, १; ३; ६४, ९; ७१, १०; ७३,
२; ९; ८८, ९; ९१, ३; ४; ८; ९२, ४;

९३, १; ६; ९४, ११; १०७, १४;
१३७, २.

उत्त १. ४, ४; ८, ३; ९, १; २; ४; ११,
२; १२, ३; १९, २; १७, २; १८, ४;
१९, ३; २२, ३; २८, ४; ३०, १; ४;
३१, ४; ३९, ३; २. १, ३; ९, ३; ४;
१२, १; २८, ३; २९, ३; ३२, ४; ३४,
१; ३. ९, ९; ६, ८; ७, ७; १०, ९; ११,
१; १३, ६; १४, ४; ९; १६, १; ४;
१९, ४; २०, ३; ८; २१, ३; २८, २;
३०, ३; ४. २, ७; ८; ३, २; ४, ९;
६, ३; ९; ६; ७, ६; ८, ९; ९, ३; ६;
१०, ३; ११, १; १३, १; १४, ९; १९,
७; ९; १६, ३; ४; १९, ३; २०, ४; ८;
२१, १; २२, ९; २९, ९; २८, २; ९; २९,
९; ६; ३०, १; ३; ६; ७; ३२, ६; ३७,
९; ९; १, ७; ८; ७, ८; १२, २; १३, १;
१७, ८; १८, ९; १०; २१, ११; २२,
१३; २३, ७; ८; ११; ३०, १२; ३१,
९; ६. ३, १; ३; १८, १; २; २१, ३;
२७, ३; ३८, १; ४१, १; १९, २; ६०,
१; ३; ६१, १; २; ३; ७१, १; ३; ९२,
२; ९३, २; ९९, ३; ९६, २; ९८, ३;
१०९, १; ११३, २; ११९, १; १२०, १;
१२६, १; १४१, ३; ७. ९, ९; १२, १;
२७, ८; ३६, २; ३; ३९, ३; ११, २;
१२, ९; ६; १३, १; १८, ६; ७७, ७;
७८, २; ८९, १; १००, ३; १०२, १;
११६, १; ११७, २; ८. ३, ३; ९; ७;
१९; २०; ४, २२; २४; ९, ६; ६, १;
९; ६; १७; २१; ७, १; २७; २८; ८,
१४; ९, २४; ९. १, २; २, १४; २४;
३, १; ९, १९; १९, ४; १०. १, २७;

३, १३; १४; १५; ४, ५; ७, १९; ३२;
 ८, १२; १७; २३; २५; २७; २८; १०,
 १; ३४; ११. १, १८; ३४; २, ४; १५;
 २९; ६, ७; १६; ७, ४; ८, १; ३; ८;
 १७; २१; ११, १५; २१; २४; १२. १,
 ३; २५; २८; ३२; २, १७; ३, ११; १२;
 १६; २७; ४, १८; ५०; १३. १, १५;
 ३८; २, २६; ३, ७; १४. १, १०; २८;
 ४४; २, ४८; ६९; १७. १, १२; २९;
 १८. १, ५; ४८; २, ३३; ४९; ३, ५३;
 ५५; १९. १, २; ६, ४; ११, ४; ६; १५,
 ३; २२, २१; २३, ३०; ३२, ४; ३५, ४;
 ४४, ६; ४८, ४; ५०, ५; ५३, ५; ५६,
 ४; ६२, १; २०. ८, १; ११, २; ८;
 ९; १७, ३; ५; ११; १२; १९, २; २१,
 ८; २३, ७; २९, १; ३१, ५; ३४, ५;
 ३७, ५; ५४, १; ५६, १; ६०, १; ६७,
 २; ४; ६८, ५; ६; ८१, १; ८७, २;
 ७; ८९, ९; ११; ९१, ३; ९२, ५; २०;
 ९४, ११; ९६, ६; १०६, १; ११३, २;
 १२५, ३; १२६, ९; १४; १४०, ५; १४१,
 १; १४३, ९.

उत्तऽइव ६. २०, १; १२. ३, २७.

उत्तऽअकल्पयन् १२. ४, ४१.

उत्तऽअगाः २०. ११२, १.

उत्तऽअमराम १९. ७२, १.

उत्तम् १४. २, ५१.

उत्तऽअयत् ८. ४, ३.

उत्तऽअयनम् ५. ३०, ७.

उत्तऽअवन्तौ ७. १००, २.

उत्तऽअवस्यति ९. ११, ६.

उत्तऽअस्थः १. १६, १.

उत्तऽआकुस्त १२. ४, ४१.

उत्तऽआगाम् १४. २, ४४.

उत्तऽआचरत् ४. ५, १.

उत्तऽआजत् २०. ३४, ३.

उत्तऽआनद् ६. ७७, २.

उत्तऽआयच्छत् ५. ३०, १५.

उत्तऽआयते १७. १, २२.

उत्तऽआयन् ११. १, ३७.

उत्तऽआय्यम् १०. १, ७.

उत्तऽआराः ११. १२, १.

उत्तऽआराः ११. ११, १६.

उत्तऽआराणाम् ११. ११, ६.

उत्तऽआरान् ६. ११३, २; ११. ११, १;
 १५; २२; २४.

उत्तऽआरे ४. ११, ३.

उत्तऽइतयः १०. २, १०.

उत्तऽइताय १७. १, २२.

उत्तऽइते ४. २५, ३.

उत्तऽइतौ ३. १६, ४; ७. ५, ३.

उत्तऽइत्य १८. २, ४७.

उत्तऽइव ५. १९, १; ६. ७१, २.

उत्तऽईरते १. २०, २; ६. ९९, २; २०.
 ५६, ३.

उत्तऽईराणाः १२. १, २८.

उत्तऽउह्य १९. २५, १.

उत्तऽऋचि ६. ४८, १; २; ३; २०. २१, ११.

उत्तऽएत ११. ८, १८.

उत्तऽएति १०. ८, १६; १३. ४, ७.

उत्तऽएत्य १२. ४, ४१.

उत्तऽएहि ५. ३०, ११; ११. १, २१; १३.
 १, १.

उतो इति ४. १६, ३; १९, १; १०. ७,
 २१; ८, २९; १८. १, ४८; १९. ३५,
 ५; ४७, ३; २०. ७२, ३; ११२, २.

उत्कूलम् १९. २९, १.
 उत्खिदन् ४. ११, १०.
 उत्खिदन्ती १२. ७, ८.
 उत्खिदेत् ११. ६, २१.
 उत्गीथः ११. ९, ९; १५. ३, ८.
 उत्गृह्णन् ९. १०, ७.
 उत्चरन् ११. ६, २१.
 उत्चरन्तम् ६. ६२, ३; ८. ४, २४.
 उत्चरातः २०. १६, १०.
 उत्जिहानाः १३. २, ४६.
 उत्जेषे ४. १७, १.
 उत्ततम् २. ७, ३; ७. ९९, ३.
 उत्तमिता १४. १, १.
 उत्तमः ३. ९, २; ५. ४, ९; ६. १९, १;
 २; ३; ८. ९, ११; १९. ३९, ४.
 उत्तमम् १. ९, २; ४. २, ३, ८, १;
 ३. ७, ४; ४. १४, ६; ९. २२, ९; ५.
 १३, २; ६. ६३, ३; ८४, ४; ७. ९९,
 ७; ८८, ३; ११. १, ४; ३०; ३७; १२.
 ३, ४९; १८. ३, ६४; ४, ६९.
 उत्तमा ६. २१, १.
 उत्तमाः ६. १२१, १; ७. ८८, ४.
 उत्तमानि ५. ४, ८; ७. ७७, १०.
 उत्तमाम् ९. ९, २९; १५. ६, ७; १८.
 ३, ६४.
 उत्तमे ११. ६, ११; १८; १२. १, ८.
 उत्तमेन १. ९, ३.
 उत्तमेभ्यः १९. २२, १२.
 उत्तरः ४. २२, ६; ५. २८, १०; ११. १०,
 १८; १२. १, ९४;
 उत्तरः २०. २९, ९; १२६, १; २; ३; ४;
 ९; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३;

१४; १५; १६; १७; १८; १९; २०; २१;
 २२; २३;
 उत्तरः ३. ९, ९.
 उत्तरः १९. ४६. ७.
 उत्तरतः ४. ४०, ४; १८. ४, ९.
 उत्तरत्वे ३. ८, ३.
 उत्तरद्रौ ६. ४९, २.
 उत्तरम् ४. १४, ८; ११. ७, ६; १२. ३,
 १०;
 उत्तरम् २. २७, ७; ४. ३१, ६; ६. ९४,
 १; २; ७. २७, १; १०. ६, ३१; ७, ३;
 ११; १८. ४, ९१.
 उत्तरम् ६. ९, २.
 उत्तरवत् १२. ३, १०; ४७;
 उत्तरवन्तम् ४. २२, ९; १०. ८, २२.
 उत्तरस्मात् ७. ९३, १; २०. १७, ११;
 ८९, ११; ९४, ११.
 उत्तरस्मिन् ११. २, २९.
 उत्तरस्मिन् १. ९, १;
 उत्तरस्याम् ४. १४, ८.
 उत्तरह्रस्वः ९. १२, २.
 उत्तरा ६. १६, ४.
 उत्तरा ३. १८, ४; १०. २, २४; २९;
 १८. १, ११.
 उत्तराः १९. ७, ४.
 उत्तराणि २०. ९१, १०.
 उत्तरात् ६. ४०, ३; ८. ३, २०; ९, १७;
 १०. ९, ८; ११. २, ४; ८, १८; १२.
 १, ३२; ३, २४; १८. ४, ११; १९.
 १६, १; २७, १४; ४८, ४.
 उत्तरात् १९. १९, ९.
 उत्तराभ्यः ३. १८, ४.
 उत्तराम् ६. ११८, ३; ८. २, १९.

उत्तराम् उत्तराम् ३. १०, १; १७, ४; १२.

१, ३३.

उत्तरे १९. १३, ११; २०. ७०, १३.

उत्तरे ३. १८, ४.

उत्तरेण १०. ८, ४१.

उत्तरेभ्यः ६. १३४, २.

उत्तरेभ्यः १९. २२, १३.

उत्तरे १०. २, ३.

उत्तस्थि ६. ९३, १.

उत्तान ३. १८, २.

उत्तानयोः ९. १५, १२.

उत्तानशीवरीः ३. २१, १०.

उत्तानाः १२. १, ३४.

उत्तानायाम् ९. १४, १४.

उत्ततिरः १९. ३२, १.

उत्ततिरन् ६. ३६, २.

उत्ततिष्ठन् २०. ४२, ३.

उत्ततुदः ३. २५, १.

उत्थातुः ९. ४, १४.

उत्थाय १९. ३१, १२.

उत्थितः ६. ४३, २; ९. १२, १९.

उत्थितम् ३. १५, ४.

उत्थिता ६. ४४, ३.

उत्तनयन्तीम् ८. ७, ६.

उत्तनिनाय १३. २, ४.

उत्तपतन्तम् १९. ६५, १.

उत्तपतिष्यन् १८. ४, १४.

उत्तपाताः १९. ९, ७.

उत्तपारणस्य ६. ३०, १२.

उत्तपिपानः ६. २०, ७.

उत्तपिपानम् १३. १, ३१.

उत्तभरन्ती ११. १, ९.

उत्तमित् ६. २०, ११.

उत्तमिन्दतीम् ४. ३८, १.

उत्तमिन्नम् १०. ५, ३६; १६. ८, १; ५;

६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४;

१५; १६; १७; १८; १९; २०; २१; २२;

२३; २४; २५; २६; २७; २८; २९; ३०;

९, १.

उत्तम् ९. २, १६.

उत्तमृतम् २. ३, ५; ६. १२५, २; ७.

४६, १.

उत्तमृता १. २४, ४.

उत्तम्यसाः ११. ११, १७.

उत्तम्वीः १८. ४, २६; ४३.

उत्तमज्य १०. ४, ४.

उत्तमत्तम् ६. १११, ३.

उत्तमदितम् ६. १११, ३.

उत्तममार्ज ८. ६, १.

उत्तमुञ्चन्तीः ८. ७, १०.

उत्तमृजानः १८. ३, ७३.

उत्तयतः ४. २४, ६; ८. ८, १२; १२. ३,

१८.

उत्तयतम् २०. ९२, ६.

उत्तयतानि ६. ११, ९.

उत्तयते १७. १, २२.

उत्तयत्य ८. ८, १२.

उत्तयन् २. ३२, १; ७. १४, १; २; ९. २,

१५; ५, ३५; १०, ४; १३, २२; १२.

१, १५; १३. १, ३२; २, १०; २८;

३४; ३, १३; १७. १, ३०; १९. २८;

४; २०. १०७, १३.

उत्तयन्तम् ६. ७६, २; ९. ५, ३५.

उत्तयमीयसी २०. १२६, ६.

उत्तयानम् ८. १, ६.

उत्तयुगम् ६. २२, ११.

उत्पद्युजे द. ७०, २.
 उत्पद्युतम् द. १११, २.
 उत्पल्लुप्तः १९. ३३, २; ४६, ६.
 उत्पल्लुप्तम् द. २८, १४.
 उत्पवतः १२. १, २.
 उत्पवहः १९. २९, १.
 उत्पवाचनम् द. ८, ८.
 उत्पवीता १२. ७, ७.
 उत्पवेपमानाः द. २१, २.
 उत्पवेपयति ९. १३, ६.
 उत्पशिषातै २. ३१, ३.
 उत्पशिष्टः ११. ९, १९; १६.
 उत्पशिष्टम् ९. १०, ९.
 उत्पशिष्टाम् ११. ९, ११; २३; २४; २९;
 २६; २७.
 उत्पशिष्टे ११. ३, २१; ९, १^३; २^३; ३^३; ४;
 ५^३; ६; ७; ८; ९; १०; १२; १३; १४^३;
 १७; १८; १९; २०; २१; २२.
 उत्पशोचनौ ७. १००, १.
 उत्पशोचयन् द. २२, २.
 उत्पश्रितम् १३. ४, ३.
 उत्पश्रेयः १९. १४, १.
 उत्पश्रुद्धौ १०. २, १.
 उत्पश्वश्रम्पना १८. ३, ९१.
 उत्पश्वसे १८. ३, १८.
 उत्सः द. १०६, १; २०. ११८, २.
 उत्सन्नाः ११. ९, ८.
 उत्सम् ३. २४, ४; ४. २७, २; ३१, ९;
 १७. १, १९; १८. ४, ३९; ३६.
 उत्साः ४. १९, ७; ९.
 उत्सासः १. १९, ३.
 उत्सितः द. ११२, ३.

उत्सिताः द. ११२, २.
 उत्सिसृप्ततः २०. २९, ४.
 उत्स्याः १९. २, १.
 उत्सहर्षिणम् ८. ६, १७.
 उत्सहृत्य १९. ६८, १.
 उदक् २०. १२०, १.
 उदकं आत्मानः ८. ७, ९.
 उदकम् ३. १३, ४; द. १४, १३; १९, ८;
 द. १००, २; १३९, ४; ७. ७७, ११;
 ९. ९, ९; ६, ४; ९, ९; १०; १०, ८;
 १४, ९; १९, २०; १०. ८, १४; १२.
 ३, ३०; १६. ११, २; ४; १३, १३.
 उदकस्य १. १९, ४.
 उदके ४. १६, ३.
 उदकेन ४. ३४, ६; ७; द. ६८, १.
 उदकेषु ९. २, ६.
 उदक्तः ८. ३, १९; ४, १९.
 उदङ् द. ४, ८; ९. १२, २१.
 उदङ्घ्रः २०. १२६, २२.
 उदधिम ४. १९, ६; ११.
 उदधेः २०. ९१, ९.
 उदधेऽहिव १. ३, ८.
 उदनि २०. १६, ८.
 उदन्वती १८. २, ४८.
 उदन्वतीः १९. ९, १.
 उदऽपूः १८. ३, ३७.
 उदऽप्रुतः द. २२, ३; १८. २, २२; २०.
 १६, १.
 उदऽप्रुतम् उहिव १०. ४, ३; ४.
 उदऽभिः २०. १००, १.
 उदरऽदारः ११. ४, ११.
 उदरम् ४. १६, ७; ३४, १; ९. ३, १९;

१२, १६; १०. ७, ३२; १०, २२; ११.
 ७, २९; १५. १, ७; २०. १२६, २३.
 उदरात् २. ३३, ४; ९. १३, ९; ११; १२;
 १०. १०, २१; २०. ९६, २०.
 उदराय ११. २, ६.
 उदरे ११. ७, ३.
 उदरेण ११. ४, ११.
 उदऽवाहाः १८. २, २२.
 उदऽहार्यम् १०. ८, १४.
 उदाऽव २०. १००, १.
 उदारथिम् ४. ७, ३.
 उदिता ७. ७०, २.
 उदीचः २०. १२९, १.
 उदीची ३. २७, ४; १२. ३, १०.
 उदीचीः १२. १, ३१; २, ४१.
 उदीचीनैः १२. २, २९.
 उदीचीम् १५. २, २१; १४, ७.
 उदीच्यम् ४. ७, २.
 उदीच्याः ४. ४०, ४; ५. १०, ४; ६. ९८,
 ३; ९. ३, २८; १५. ४, १०; १२; ९,
 ८; ९; १८. ३, २८; १९. १७, ७;
 १८, ७.
 उदीच्याम् ३. २६, ४; १५. २, २४; १८.
 ३, ३३.
 उदीच्यै १२. ३, ५८.
 उदुम्बलम् ८. ६, १७.
 उदुम्बलौ १८. २, १३.
 उदेयम् ३. २०, १०; १६. २, २.
 उद्वरन् २०. १६, ४.
 उद्विः ८. ८, २२.
 उद्विता ९. ३, ६; १९. ४२, २.
 उद्विताः १८. २, ३४.
 उद्धृता १२. ८, ७.

उद्धृतेषु १५. १२, २.
 उद्गः ७. १९, १; २०. १६, ९.
 उद्गा ३. १२, ४; ७. ४७, १.
 उद्गाऽव २०. १६, ४.
 उद्यतीम् उद्यतीम् ९. ९, ३९.
 उद्यमानम् ७. ६८, १.
 उधियमाणा १२. ८, ७.
 उन्दन्तु ६. ६८, १; २.
 उन्दते ५. १९, १४.
 उन्मोचनप्रमोचने इत्युन्मोचनऽप्रमोचने ५.
 ३०, २; ३; ४.
 उप १. १, ४; ४, २; ३; ७, ९; १६, २;
 २८, १; ३३, ४; २. १, ४; ९, २; ३. ४,
 ९; ८, ४; १०, ११; १२, १; ९; १४,
 ६; १५, ७; १७, ७; १८, ६; २९, २;
 ४; ९; ६; ४. ११, ११; १५, ४; १८,
 २; २१, २; ४; २४, १; २५, ७; ३०, ४;
 ७; ३१, १; ३२, ६; ३४, ३; ९; ६;
 ७; ३६, ८; ५. ८, ३; १०, ८; ११, २;
 ६; १७, ११; १९, ९; २०, ४; २२, ११;
 ३०, १५; ६. २३, १; ३२, १; ३; ३५,
 १; २; ३७, १; ४२, २; ४९, ३; ५७, २;
 ६७, ३; ११४, ३; १२६, १; ७. १३, १;
 २८, १; ३३, १; ६०, १; ६२, ३; ६३,
 २; ७७, ६; ७; ९; ७८, ४; ७९, २;
 १०२, १; ११५, ३; ८. २, १; ३, १; २;
 ३; ६, ३; ८, २१; ११, २; ३; १२, ८;
 १३, १; ४; ९; ८; ९; १२; १३; १६;
 १४, १; ४; ९; ८; ९; १२; १३; १६;
 ९. १, २०; ३, २३; ४, २३; ९, १५;
 ३०; ६, ४; ७, ३; १०, ९; १२, २६;
 १४, ४; १५, ४; १०. १, १०; ४, १४;
 ९, ६; ७, ४४; १०, २६; ३१; ३२; ३४;

११. १, २३; २५; ३४; २, १७; ६, ११;
१२; ७, ९; १०, ५; ६; १७; १२, २;
१२. १, ४६; ३, ३; १९; ३४; ३७;
३८; ४०; ५३; ४, २; ३५; ७, १६; १०,
६; १३. १, १४; २, ३७; ४, ६; ६, ६;
८, २; ५; ६; ९, १; २; ३; १४. १, १५;
२, २३; २४; २५; ३९; ५१; ६३; १६.
१, १२; ४, ७; १८. १, ११; २, ४; १०;
१४; २१; २३; ३७; ५३; ६०; ३, १; २;
५; ४९; ५१; ६६; ४, ८; ३२; ३३; ३६;
४०; १९. ३, ४; ४, ३; १५, २; ४;
३१, ७; १०; ३४, ८; ४३, ७; ५२, ४;
५६, ३; ५८, २; ३; ६९, २; २०. ३,
२; ४, १; १२, ३; ७; १४, २; १९, ५;
२१, ७; २४, १; २५, २; २६, २; २९,
२; ३७, ११; ३८, २; ४७, ८; ५६, ५;
५७, २; ५८, २; ६२, २; ६६, २; ६८,
२; ७६, ३; ७७, १; ७८, २; ८४, २;
३; ८५, ४; ८६, १; ८९, २; ९२, १०;
१४; ९३, ४; १००, १; १०४, ३; १०८,
३; १२६, २०; १४३, ४; ९.

उपऽअंशु ४. ३२, ७.

उपऽअतिष्ठः १०. १०, ९.

उपऽअयति १९. ४९, १०.

उपऽअयसि १९. ५०, ६.

उपऽअवसृज ५. १२, १०.

उपऽअवैति ९. ११, ५.

उपऽआकृतम् २. ३४, २.

उपऽआगहि ७. ५०, २.

उपऽआनसात् २. १४, २.

उपऽआयतीम् ३. १०, २.

उपऽआयसि १. ३४, २; ३. २५, ५; ६. ९,
२; ४२, ३; ४३, ३.

उपऽआरिम ६. ४५, २; ९६, ३; ७. १११, १.

उपऽआवृत्तः ६. ७७, ३.

उपऽआसते ४. २, १; ५. १७, १७; ६. ६४,
१; १०. ६, ३१; ७, २१; २४; १३. ३,
२४.

उपऽआसातै १०. ८, २२.

उपऽआसहे ३. १०, ३.

उपऽआहृतम् १०. १, १९.

उपऽउत्तमेभ्यः १९. २२, ११.

उपऽउदैति ९. ११, ५.

उपऽऊचिरे ५. ८, ६; ११. १२, १७.

उपऽऊहः ३. २४, ७.

उपऽऊषन्ति ९. १३, १४; १५; १६.

उपऽएतन ३. १४, ३.

उपऽएयिम १०. १, १०.

उपऽएषन्तम् ८. ६, १७.

उपऽएतु ७. ६८, १.

उपऽएमि ६. ११८, ३.

उपऽकस ६. ५०, २.

उपऽगन्तवै २०. ९६, ५.

उपऽजग्मुषः २०. २१, ९.

उपऽजा ११. १, १९.

उपऽजिघ्रति १२. ४, ५.

उपऽजीकाः २. ३, ४.

उपऽजीकाः ६. १००. २.

उपऽजीवनीयः ८. १३, ४; ८; १२; १६;
१४, ४; ८; १२; १६.

उपऽजीवन्ति १०. ६, ३२.

उपऽजीवाः १९. ६९, २.

उपऽजीवेम ८. ११, २.

उपऽतप्यामहे ७. ६३, १.

उपऽतिष्ठन्ति १७. १, ८.

उपऽतिष्ठन्ती १२. ७. १३.

उपऽतिष्ठन्ते ७. ४१, १; ८. ९, ८.
 उपऽतिष्ठमानः १३. ३, २९.
 उपऽतिष्ठमानाम् ८. ९, ८.
 उपऽतृण्य ५. १३, ९.
 उपऽदद्य १०. ८, १८; १३. २, ३८; ३, १४.
 उपऽदान १९. ३४, ८.
 उपऽदेक्ष्यम् ११. १०, २३.
 उपऽद्रष्टा ११. ९, ९.
 उपऽधाने १४. २, ६९.
 उपऽधिः ६. ७०, ३.
 उपऽध्यानी ८. ८, २.
 उपऽनयमानः ११. ७, ३.
 उपऽनाहः ९. ४, ९.
 उपऽनिसैदुः १९. ४१, १.
 उपऽपक्ष्याः ७. ८०, २.
 उपऽपर्वन ९. ४, २३.
 उपऽपृञ्चती १८. ४, ९०.
 उपऽप्रतारय २. ३६, ९.
 उपऽप्रयन्ति १२. ४, ३१.
 उपऽप्रवद ४. १९, १४.
 उपऽबद्धान् १. ७, ७.
 उपऽबर्हणम् ९. ९, २९; १४. १, ६; १५.
 ३, ७.
 उपऽबर्हणे १२. २, १९; २०.
 उपऽब्दे २. २४, ६.
 उपऽब्दैः ८. ४, १७.
 उपऽभृत् १८. ४, ९; ६.
 उपऽमम् २०. ३९, ३; ७६, ३.
 उपऽमस्य ५. १, ६.
 उपऽमा २०. ९२, १०.
 उपऽमाः ४. १, १; ५. ६, १.
 उपऽमानाम् २०. ११३, २.
 उपऽमाम् १८. ३, ६९.

उपऽमास्यम् ८. १२, ४.
 उपऽमिताम् ९. ३, १.
 उपऽयासि १८. १, २२.
 उपऽयुक्तम् ४. २३, ३.
 उपरः ६. ४९, २.
 उपरस्य ६. ४९, ३; १८. ३, २३; ४, ४.
 उपरि ८. ९, ६; १८. ३, २९; २६; २७;
 २८; २९; ३०; ३१; ३२; ३३; ३४; ३९.
 उपरिऽशयनम् ९. ६, ९.
 उपरिऽष्टात् ४. ४०, ७; ८. ८, १३.
 उपरिऽस्पृशः ५. ३, १०.
 उपरे ९. १४, १२; २०. ९४, ७.
 उपऽलिप्समानाः ६. ११८, १.
 उपऽवदति १५. २, ३; ११; १७; २३.
 उपऽवन्द्यः १८. ४, ६९.
 उपऽवाकम् ९. १४, ८.
 उपऽवाम् १२. १, ९१.
 उपऽवासने १४. २, ४९; ६९.
 उपऽविश्य १४. २, २३.
 उपऽशृणुयात् १२. ४, २७.
 उपऽशोकिम् ६. ११४, २.
 उपऽश्रुतिः १६. २, ९.
 उपऽश्रुत्य १२. ४, २८.
 उपऽश्रुत्या २. १६, २.
 उपऽश्रोता २०. १२, १.
 उपऽश्वसे ११. १, १२.
 उपऽसंनमन्तु १९. ४१, १.
 उपऽसंपरानयात् १८. ४, ९०.
 उपऽसंयन्तु ३. ८, ४.
 उपऽसंयात ६. ७३, १.
 उपऽसंव्ययस्व २. १३, ३; १९. २४, ९.
 उपऽसत्ता ७. ८७, ३.
 उपऽसत्तारः २. ६, २; ३. १२, ६.

उपऽसदः ढ. १४२, ३; ९. १२, ६; १५.
३, १०; ११.
उपऽसद्यः ३. ४, १; ५. ३०, ११; ६. ९८, १.
उपऽसर्पितः ७. ५८, ५.
उपऽसिच्य ९. ९, १; ३; ५; ७; ९; १०.
उपऽसीदन्ति ९. १, ९.
उपऽसीदान् ११. १, २६; ३२.
उपऽसेचनम् ११. ३, १३.
उपऽस्तयः ढ. १५, १.
उपऽस्तरणम् ५. १९, १२.
उपऽस्तरं १४. २, २१.
उपऽस्तिः ढ. १५, १.
उपऽस्तीन् ३. ५, ६; ७.
उपऽस्तुतः १९. ५, १; २०. ३०, ५.
उपऽस्तृणन्ति ९. ६, ८.
उपऽस्तृणीथनं १४. २, २२.
उपऽस्थम् १३. १, ४.
उपऽस्थाः १२. १, ६२.
उपऽस्थात् ३. ११, २; ७. ५५, ३; १४. २,
२५; २०. ९६, ७.
उपऽस्थे २. २८, १; ४; २९, ४; ७. ७, २;
८. ४, ९; १३. १, ३८; १४. १, २;
४७; १८. ३, ४३; ६५; २०. १२३, २;
१३७, ९.
उपऽहन्तुम् १८. १, ४०.
उपऽहत्याम् ५. ४, १०.
उपऽहरति ९. ७, १०; ११; १२; ९, १; ३;
५; ७; ९; १०.
उपऽहव्यम् ११. ९, १५.
उपऽहस्वानः २०. २२, २.
उपऽहृतः १. १, ४; ७. ६२; ५; ९. ११,
७; ८; ९; १०; ११; १२; १६. २,
३; १९. ४०, २.

उपऽहृताः ढ. १२२, ४; ७. ६२, ४; ५;
१८. ३, ४५.
उपऽहृतौ ढ. १४०, ३.
उपऽहृता १२. ८, ८.
उपऽह्वयमाणा १२. ८, ८.
उपऽह्वरे २०. २२, ६; ९२, ३; १३७, ८.
उपाके इति ५. १२, ६; २७, ८.
उपो इति १३. ७, १६; १७; २०. ३५, १४.
उप्ताः ८. ८, १६.
उब्ज ८. ८, ६; ११. १, ६; ७.
उब्जतम् ८. ४, १.
उब्जतु ९. ३, १८.
उब्जन्तः ८. ८, १३.
उभयः ११. ९, ११.
उभयऽद्युः १. २५, ४; ७. १२१, २; ८.
१२, ८.
उभयम् ४. ३१, ७; २०. ११३, १.
उभयमंऽकरम् २०. ८५, २.
उभयोः २०. ३४, ८.
उभयादतः १९. ६, १२.
उभयादति ५. ३१, ३.
उभयादम् ५. १९, २.
उभयान् १२. २, ४४; ३, ६; १८. ४, ३९.
उभयानि ७. ११४, २.
उभयाविन् ८. ३, ३.
उभयाविनम् ५. २५, ९; २०. ८५, २.
उभयाहस्त्या २०. ५६, ४.
उभयीः ८. ५, ९.
उभये ७. ८४, २; ८. ११, २; १२. १, ४७.
उभयेन १२. ४, १८.
उभयेषु २०. १४३, ६.
उभयोः ७. ८०, ४; १०. ४, १०; १५; १९.
३८, ३.

उपऽतिष्ठन्ते ७. ४१, १; ८. ९, ८.

उपऽतिष्ठमानः १३. ३, २९.

उपऽतिष्ठमानाम् ८. ९, ८.

उपऽतृण्य ५. १३, ९.

उपऽदद्य १०. ८, १८; १३. २, ३८; ३, १४.

उपऽदान १९. ३४, ८.

उपऽदेश्यम् ११. १०, २३.

उपऽद्रष्टा ११. ९, ९.

उपऽधाने १४. २, ६९.

उपऽधिः ६. ७०, ३.

उपऽध्मानी ८. ८, २.

उपऽनयमानः ११. ७, ३.

उपऽनाहः ९. ४, ९.

उपऽनिसैदुः १९. ४१, १.

उपऽपक्ष्याः ७. ८०, २.

उपऽपर्वन ९. ४, २३.

उपऽपृञ्चती १८. ४, ९०.

उपऽप्रतारय २. ३६, ९.

उपऽप्रयन्ति १२. ४, ३१.

उपऽप्रवद ४. १९, १४.

उपऽबद्धान १. ७, ७.

उपऽबर्हणम् ९. ९, २९; १४. १, ६; १५. ३, ७.

उपऽबर्हणे १२. २, १९; २०.

उपऽब्दे २. २४, ६.

उपऽब्दैः ८. ४, १७.

उपऽभृत् १८. ४, ९; ६.

उपऽमम् २०. ३९, ३; ७६, ३.

उपऽमस्य ५. १, ६.

उपऽमा २०. ९२, १०.

उपऽमाः ४. १, १; ५. ६, १.

उपऽमानाम् २०. ११३, २.

उपऽमाम् १८. ३, ६९.

उपऽमास्यम् ८. १२, ४.

उपऽमिताम् ९. ३, १.

उपऽयासि १८. १, २२.

उपऽयुक्तम् ४. २३, ३.

उपरः ६. ४९, २.

उपरस्य ६. ४९, ३; १८. ३, २३; ४, ४.

उपरि ८. ९, ६; १८. ३, २९; २६; २७;

२८; २९; ३०; ३१; ३२; ३३; ३४; ३९.

उपरिऽशयनम् ९. ६, ९.

उपरिऽष्टात् ४. ४०, ७; ८. ८, १३.

उपरिऽस्पृशः ५. ३, १०.

उपरे ९. १४, १२; २०. ९४, ७.

उपऽलिप्समानाः ६. ११८, १.

उपऽवदति १५. २, ३; ११; १७; २३.

उपऽवन्द्यः १८. ४, ६९.

उपऽवाकम् ९. १४, ८.

उपऽवाम् १२. १, ९१.

उपऽवासने १४. २, ४९; ६९.

उपऽविश्य १४. २, २३.

उपऽशृणुयात् १२. ४, २७.

उपऽशोकिम ६. ११४, २.

उपऽश्रुतिः १६. २, ९.

उपऽश्रुत्य १२. ४, २८.

उपऽश्रुत्या २. १६, २.

उपऽश्रोता २०. १२, १.

उपऽश्वसे ११. १, १२.

उपऽसंनमन्तु १९. ४१, १.

उपऽसंपरानयात् १८. ४, ९०.

उपऽसंयन्तु ३. ८, ४.

उपऽसंयात ६. ७३, १.

उपऽसंव्ययस्व २. १३, ३; १९. २४, ९.

उपऽसत्ता ७. ८७, ३.

उपऽसत्तारः २. ६, २; ३. १२, ६.

उपऽसदः ढ. १४२, ३; ९. १२, ६; १५.
३, १०; ११.
उपऽसद्यः ३. ४, १; ५. ३०, ११; ६. ९८, १.
उपऽसर्पतः ७. ५८, ५.
उपऽसिच्य ९. ९, १; ३; ५; ७; ९; १०.
उपऽसीदन्ति ९. १, ९.
उपऽसीदान् ११. १, २६; ३२.
उपऽसेचनम् ११. ३, १३.
उपऽस्तयः ढ. १५, १.
उपऽस्तरणम् ५. १९, १२.
उपऽस्तरं १४. २, २१.
उपऽस्तिः ढ. १५, १.
उपऽस्तीन् ३. ५, ६; ७.
उपऽस्तुतः १९. ५, १; २०. ३०, ५.
उपऽस्तृणन्ति ९. ६, ८.
उपऽस्तृणीथनं १४. २, २२.
उपऽस्थम् १३. १, ४.
उपऽस्थाः १२. १, ६२.
उपऽस्थात् ३. ११, २; ७. ५५, ३; १४. २,
२५; २०. ९६, ७.
उपऽस्थे २. २८, १; ४; २९, ४; ७. ७, २;
८. ४, ९; १३. १, ३८; १४. १, २;
४७; १८. ३, ४३; ६५; २०. १२३, २;
१३७, ९.
उपऽहन्तुम् १८. १, ४०.
उपऽहत्याम् ५. ४, १०.
उपऽहरति ९. ७, १०; ११; १२; ९, १; ३;
५; ७; ९; १०.
उपऽहव्यम् ११. ९, १५.
उपऽहस्वानः २०. २२, २.
उपऽहृतः १. १, ४; ७. ६२, ५; ९. ११,
७; ८; ९; १०; ११; १२; १६. २,
३; १९. ४०, २.

उपऽहृताः ढ. १२२, ४; ७. ६२, ४; ५;
१८. ३, ४५.
उपऽहृतौ ढ. १४०, ३.
उपऽहृता १२. ८, ८.
उपऽह्रियमाणा १२. ८, ८.
उपऽहरे २०. २२, ६; २२, ३; १३७, ८.
उपाके इति ५. १२, ६; २७, ८.
उपो इति १३. ७, १६; १७; २०. ३५, १४.
उप्ताः ८. ८, १६.
उब्ज ८. ८, ६; ११. १, ६; ७.
उब्जतम् ८. ४, १.
उब्जतु ९. ३, १८.
उब्जन्तः ८. ८, १३.
उभयः ११. ९, ११.
उभयऽद्युः १. २५, ४; ७. १२१, २; ८.
१२, ८.
उभयम् ४. ३१, ७; २०. ११३, १.
उभयम्ऽकरम् २०. ८५, २.
उभयाः २०. ३४, ८.
उभयादतः १९. ६, १२.
उभयादति ५. ३१, ३.
उभयादम् ५. १९, २.
उभयान् १२. २, ४४; ३, ६; १८. ४, ३९.
उभयानि ७. ११४, २.
उभयाविन् ८. ३, ३.
उभयाविनम् ५. २५, ९; २०. ८५, २.
उभयाहस्त्या २०. ५६, ४.
उभयीः ८. ५, ९.
उभये ७. ८४, २; ८. ११, २; १२. १, ४७.
उभयेन १२. ४, १८.
उभयेषु २०. १४३, ६.
उभयोः ७. ८०, ४; १०. ४, १०; १५; १९.
३८, ३.

उमा ३. ४, ४; ४. ३०, १; ५. ३, ९; २५,
३; ७. ४५, १; ११५, १; ८. २, १५;
३, ३; ६, ४; १०. ४, १६; ११. ८, ५;
१३. २, १०; ३०; १४. १, ९; ५४; २,
१३; १८. १, ५४; २०. १२५, ५; १२६,
१४.

उमाभ्याम् ६. १९, ३; ७. ५८, ८; ८. २,
२०; ११. २, १६.

उमे इति १. १, ३; २. १०, १; २; ३; ४;
५; ६; ७; ८; ३. ४, ५; १८, ५; ४. ९,
१०; ५. १८, ५; ३०, २; ३; ४; ६. १,
३; ५८, १; १३८, २; ७. १०, १; ५९,
२; ८. ५, ३; ९. ४, १०; १०. ७,
३५; ११. ७, १; ८; १२. ३, ५; ६;
१९. १५, ५; २०. ११, १; ४२, २;
६४, २; ७७, ५; ८०, १; १०७, २.

उमौ ३. २०, ६; ४. ३२, ७; ५. ७, ६; ६.
८९, ३; ७. ७३, ४; ८. ४, १३; ९. ३,
९; १०. ४, ८; ११. २, १४; ९, ३;
१२, ११; १२. ४, १७; १३. २, ६;
१३; १९. ३२, ५.

उम्भत ८. ८, ११.

उरः ९. ५, २०; १०. २, ४; ११. ११, १४;
२०. १३७, १.

उरसा ११. ४, १०.

उरसि १०. ३, ११; ८, १८; १२. १०, २;
१३. २, ३८; ३, १४; १९. ३२, २.

उराऽमर्थिः २०. ९७, २.

उर २. १२, १; ४. २, ४; ११, १; ५. ३,
६; ६. ४०, १; ४९, २; ७. ७, २; २७,
३; १०. ७, ३५; ११. २, १०; २७;
१२. १, २०; १४. २, ६९; १८. २, ४९;
३, ५९; १९. ९, १; २०. १३, २; ८७, ३.

उरुः ७. ३, १; ११. १, १९; २, ११; १२.
३, ३८; १३. ९, १.

उरुक्षयाः ७. ८२, ३.

उरुगाय २०. ७६, ४.

उरुगायः २. १२, १; ७. २७, १.

उरुगायम् ४. २१, ४; ५. १७, ११; १९.
११, ५.

उरुगूलायाः ५. १३, ८.

उरुग्राहैः ११. ११, १२.

उरुचक्षाः १९. १०, ८.

उरुज्मन् ६. ४, ३.

उरुज्जयः २०. ९२, १९.

उरुण्डाः ८. ६, १५.

उरुधाराऽइव २०. ७, ३.

उरुनसौ १८. २, १३.

उरुम् ६. ३३, ३; ७. ८९, २; ९. २, ११;
१२. १, १; १४. १, ५८; १९. १५, ४;
२०. १५, ६; २३, ५; ९५, १.

उरुयुगे २०. १००, ३.

उरुलौकम् ५. ३, ३.

उरुव्यचसम् १८. ३, ४९.

उरुव्यचसा ५. २७, ८.

उरुव्यचाः ५. ३, ८; २०. ८, २.

उरुव्यचे ६. ४१, २.

उरुषु ७. २७, ३.

उरुष्य ६. ४, ३.

उरुष्यतम् २०. १४३, ७.

उरुष्यताम् ६. ३, ३.

उरुची १९. १०, ३.

उरुची इति ३. ३, १.

उरुची इति ४. २६, २.

उरुचीम् ७. ६, २.

उरोः ७. २७, ८; १२३, १.

उरौ १८. २, २०; २०. १००, ३; १२९, १.
उर्वः १६. ३, ३.
उर्वरा १४. २, १४.
उर्वरा: १०. १०, ८.
उर्वरायाम् १०. ६, ३३.
उर्वरीऽइव १०. ४, २१.
उर्वशी: १८. ३, २३.
उर्वारुकम् १४. १, १७.
उर्वार्वऽइव ६. १४, २.
उर्वि १९. ४७, २.
उर्विया ५. १२, ५; १८. १, २.
उर्वी ४. २, ४; १६. ३, ६.
उर्वी इति ४. २६, ३; ११. ७, ८; १८. १, ३२; २०. ३५, ८.
उर्वी: ३. २०, ९; ४. ११, १; ८. ९, १६; ९. २, ११; १०. ७, ३५; १३. १, ४; ४६; ३, १; ६; १८. २, ६; २०. ७१, ३.
उर्वी: ५. ३, ६.
उर्वीभिः १२. २, ४८.
उर्वीम् १८. ३, २२.
उर्व्यः ११. ९, १८.
उलपेषु ७. ६८, १.
उलम् १२. १, ४९.
उलुल्यः ३. १९, ६.
उल्लूकः ६. २९, १.
उल्लूकऽयातुम् ८. ४, २२.
उल्लूखलम् ११. ३, ३; १२. ३, १३.
उल्लूखलऽमुसलानि ९. ६, १५.
उल्लूखले १०. ९, २६.
उल्का १९. ९, ८; ९.
उल्का: १९. ९, ९.
उल्काम् २०. १६, ४.
उल्कुषीऽमान् ५. १७, ४.

उल्वः ४. २, ८.
उवक्थ १. १०, ३.
उवाच १०. १, ७.
उवाच २०. ८७, ३.
उवास ३. १०, १; १८. १, २०.
उवे २०. १२६, ७.
उशतः ७. १०२, ३; १८. १, ५६.
उशता २०. ९६, ३.
उशताम् १८. १, २०.
उशती ७. ४९, २; १४. २, ३८; १९. ४९, २; ४; ८.
उशती: ७. ५१, १; १४. २, ५२; २०. १७, १.
उशतीऽइव १. ५, २.
उशत्ऽभिः १८. ३, ४६.
उशधक् २०. ११, ३.
उशन १८. १, ५६; ३, ४६; २०. ६७, ५; ८७, २.
उशना २०. २५, ५.
उशनाऽइव २०. ७७, २.
उशनाम् ४. २९, ६.
उशन्तः १४. २, ३८; १८. १, ५६.
उशन्तम् १८. १, २०.
उशन्ति १८. १, ३.
उशिक्षऽभिः २०. ११, ४.
उशिर्जः २०. ३३, ३; ७५, ३; ७७, ६.
उषः १६. ६, २; २०. १५, ३.
उषः १६. ६, ६.
उषः २०. १४२, २; ३.
उषत्ऽभिः २०. २६, ६; ४७, १२; ६९, ११.
उषसः ३. १६, ६; ७; ४. २१, १; ७. २३, २; ७७, ६; ८७, ४; १०. १, ३२; ७,

३१; ८, ३०; १४. २, ३१; ४३; ४४;
 १६. ४, ६; १७. १, ३०; १८. १, २७;
 ३, २४; १९. १०, १०; ४९, ६; २०.
 ७२, ३; ७६, २.
 उषसम् १०. २, १६; १३. २, ४६; २०.
 ३४, ७; ९१, ९; १०७, १९.
 उषसा ८. ९, १२; १६. ६, ९.
 उषसानका ५. १२, ६; २७, ८; ६. ३, ३.
 उषसाम् ३. ७, ७; ७. ८६, २; ८७, ४; ९;
 १४. १, २४; १८. १, २७; २८; ४, ९८.
 उषसे १९. ४८, २; ९०, ७.
 उषा: ४. ४, २; ७. ७२, १; ९. १०, १;
 ११. ८, ७; १५. २, १३; १६. ६, ९;
 १८. १, २०; १९. १२, १; ४८, २;
 ९०, ७.
 उषाम् २०. १६, ९.
 उषाम् उषाम् १२. २, ४९.
 उष्णान् ८. ९, १७.
 उष्णिक् १९. २१, १.
 उष्णिहा ६. १३४, १.
 उष्णिहाऽअक्षरः १३. १, १९.
 उष्णिहाभ्यः २. ३३, २; ९. १३, २१; १०.
 १०, २०; २०. ९६, १८.
 उष्णीषम् १५. २, ९; १३; १९; २९.
 उष्णेन ६. ६८, १.
 उष्णलानि १४. १, ६०.
 उष्मा १२. ३, ३७.
 उष्मा: २०. ९१, ४.
 उक्षियः १. १२, १; ९. ४, १.
 उक्षियाः ४. २६, ९; १४. १, ३२; २०.
 १६, ७; ७०, १; ८८, ९; ९१, ८.
 उक्षियाणाम् २०. १६, ६.
 उक्षियाभिः ३. ८, १; ५. २०, ३; २१, १.

उक्षियायाः ७. ७७, ९; ६; ८. ३, १७.
 उक्षियास्तु ७. ७७, ४.
 उक्ष्यते १४. १, १३.
 उक्ष्यमानम् १४. २, ९.

ऊ

ऊं इति १. ६, ४; ११, १; १४, ३; २४,
 ४; २. २, ३; ३, ३; ४; ९; ९, २; १३,
 २; ३; २६, ३; ३०, २; ३. ४, ६; ७,
 ९; ११, ४; २१, ४; २३, ९; ४. ३, ४;
 ६; ४, २; १२, ३; १६, ९; ३०, ९;
 ३६, १०; ३९, ९; ५. १, ९; ४, ६; ६,
 ४; ११, ११; १२, ४; १३, २; ३; १४,
 २; ६; २२, ९; ६. १, २; ११, ३; २१,
 १; २६, २; ३; ९६, ३; ९७, १; ७४,
 १; ८९, १; ८७, २; ९१, ३; १२४, २;
 ३; १३३, १; १३६, २; ७. ९, २; ६, २;
 २१, ६; ३२, १; ९८, ८; ७३, २; ७७,
 ३; ७; ७८, ३; ८९, २; ९०, १; १०८,
 १; ८. २, १३; ४, १३; २०; २१; ९, ९;
 ९; ६, ३; ९, १०; १६; १७; २३; २९;
 ९. १, ६; ७; ४, ४; ७; ९, ७; ८, ९;
 १४, ६; १९; १९; १९, ४; ६; १०. २,
 २; ३; ७; १३; ३, ९; ४, १८; ७; ३८;
 ८, ४; १६; २८; १०; १३; १४; १९;
 ११. १, ११; ६, २०; १०, १; १२. १,
 १२; २, ३; ३, ३; २६; ४७; १३. २,
 १६; २९; ४, ९; ७, १३; १४. १,
 ४०; १५. १०, ६; ७; १६. ९, २; १८.
 १, ७; १२; १४; १६; ३७; ९०; २, ८;
 २६; ३०; ३३; ९०; ९१; ३, ६; ७; २०;
 ३८; ७१; ७३; ४, ११; ४४; १९. २,
 १; ९, ९; १०, २; ३; ७; ८; ९;
 ११, १; २; २४, ४; ९; ६; ८; ३४, ६;

१३, ९; २०. १, १; ८, ३; १०, १;
१२, १; १४, १; ३; १८, १; २; २०, ४;
२१, १; ३१, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;
८; ११; १२; १३; १४; १५; ३६, २;
४९, १; ४७, १३; ५०, २; ५७, ७;
५९, १; ६१, १; ४; ६२, १; ३; ८;
६४, ४; ६७, ७; ७६, ४; ९०, २; ९२,
११; ९५, २; ९६, २; ५; ९; ९७, १;
३; १०४, १; ११८, १; १२६, ३; १३;
१४२, १.

ऊचिम ७. ८८, २; १९. ४४, ९.

ऊचुः १८. ४, ४९.

ऊतयः २०. ६०, ५; ७१, ५.

ऊतये ४. १८, १; २५, ६; २७, १; ६. ३५,
१; ८०, २; १९. २४, ७; २०. ११, ११;
१४, २; ३; १७, १; २०, १; २६, १;
४९, ३; ५७, १; ४; ६२, २; ३; ६८, १;
७०, १७; ७१, १५; ८५, ३; ४; १३७,
२; १४३, ३.

ऊतिमिः ७. ३२, १; १७. १, १०; १९.
१५, १; २०. २१, १०; २५, १; २६,
२; ३७, ३; ५४, २; ७०, १०; ८१, २;
९२, २१; ११८, १; १२४, ३.

ऊतिम् २०. २७, ६.

ऊती ७. ८२, १; १८. १, ५१; २०. ३३,
३; ३४, १५; ३७, ११; १०५, ३;
१२४, १.

ऊदिम १०. ५, २२.

ऊदुः ६. २२, १; ९. १५, २२.

ऊधः ४. ११, ४; ८. ११, ५; ९. १२, १४;
१०. ७, १९; ९, २२; १०, ७; १२. ४,
१८.

ऊधनि ७. ७६, १.

ऊधमिः २०. १४२, ४.

ऊनः १०. ८, ४४.

ऊनम् १२. १, ६१.

ऊनयीः २०. २१, ३.

ऊनेन १०. ८, १५.

ऊपे २०. १६, ३.

ऊबध्यम् ९. ४; १६; १२, १७; ११. ३, १२;
१२. ९, १.

ऊमाः ५. २, १; ३; २०. १०७, ४; ६.

ऊरुभ्याम् २. ३३, ५; ११. ४, १३; २०.
९६, २१.

ऊरुम् १४. २, ३९.

ऊरु इति ९. १२, ९; १३, ७; १०. २, ३;
९, २१; ११. ४, १३; १०, १४; १४.
२, ३८; १९. ६, ५; २०. ९६, १४.

ऊर्जः १२. १, १२.

ऊर्जः ११. १, १५; १८. ४, ५३; ५४; १९.
४५, ३; २०. ९४, ४; १०३, ३.

ऊर्जम् २. २९, ३; ५; ३. १०, ७; ४. ३९,
२; ४; ६; ८; ५. १७, ११; ६. २२, २;
२८, १; ४०, २; ७९, २; ७. ६२, १;
८४, ३; ८. ९, १३; ९. १, ७; ९; २०;
५, २४; १२. १, २९; २, ४६; १८. ३,
४३; ४, ४; ३०; ३४; ३६; ४०; १९.
७, ४.

ऊर्जया ४. २५, ४; ५. १, ७; ९. १०, २;
१०. ६, २६.

ऊर्जस्वती ३. १२, २; १७, ९; ९. ३, १६.

ऊर्जस्वती इति २. २९, ५.

ऊर्जस्वन्तः ७. ६२, २.

ऊर्जस्वान् १९. ४६, ६.

ऊर्जा ११. ९, १३; १६. २, १.

ऊर्जाम् २. २९, ७; ८. १४, ३; ४; ९. ८, ३.

ऊर्जे ८. ११, ४; १४, १; १९. ३७, ३.

ऊर्जे १. ५, १; १८. ४, ८१.

ऊर्जेऽन्नदाः १८. ३, ४९.

ऊर्णवन्तु १. ११, २.

ऊर्ण्व १८. २, ५८.

ऊर्णहि ४. १४, ९; १८. २, ५०; ५१; ३,
५०; ४, ६६.

ऊर्णोति १५. १, ८.

ऊर्णोतु १. ११, ३; १८. ४, ५९.

ऊर्णोमि १८. २, ५२.

ऊर्ध्वः ४. १२, ६; ३५, ३; ७. १०७, १; ९.
१४, १०; १०. २, २६; २८; ७, ४; ८,
१९; १०, १९; ११. १, ७; ६; २५; ११,
२१; १३. १, ११; १५. ३, १; १५, ३;
१९. ४६, २; २०. ४५, ३.

ऊर्ध्वऽबुधः १०. ८, ९.

ऊर्ध्वम् ५. २७, ९; १०. २, ३; २४; २५;
८, १४; ११. १, ९; १८. ३, २९.

ऊर्ध्वमायुः ५. २०, ४.

ऊर्ध्वया २०. ६७, ३.

ऊर्ध्वऽस्वमाः ६. ४४, १.

ऊर्ध्वा ३. २७, ६; ५. २७, १; ७. १५, २.

ऊर्ध्वाः ५. २७, १; १०. २, ११; १२. १,
१३; १३. ३, १६.

ऊर्ध्वान् १३. १, ५३; ५४.

ऊर्ध्वाम् १५. ६, ४; १४, १७.

ऊर्ध्वायाः ४. ४०, ७; ५. १०, ६; ९. ३,
३०; १५. ४, १६; १८; ५, १२; १३;
१९. १७, १०; १८, १०.

ऊर्ध्वायाम् ३. २६, ६; ४. १४, ८; १८. ३,
३५.

ऊर्ध्वायै १२. ३, ६०.

ऊर्मयः ६. ५२, २; २०. १६, १.

ऊर्मिः १०. ५, १६; १४. २, १६; २०. २८,
४; ३९, ५.

ऊर्वम् २०. ८८, २.

ऊर्वोः १९. ६०, २.

ऊवुरित्यूवुः २०. ३५, ८.

ऊषिम ७. ११४, ७.

ऊष्माणम् ६. १८, ३.

ऊह ११. १, ९; १८. २, ५७.

ऊहतुः ६. ८२, २.

ऊहतुः १९. ४४, १०.

ऊहसि २०. ११४, २.

ऊहामि १४. १, ३८; १९. ३७, ३.

ऋ

ऋक् ११. ९, ५; १४. २, ७१.

ऋक्ऽभिः १०. १, १२; १२. १, ३८; ४,
४९.

ऋक्ऽभ्यः १०. ५, ३०; १३. ७, १०.

ऋक्ता २०. ८८, ५.

ऋक्ऽभिः १८. १, ४७; २०. ५४, ३.

ऋक्षऽग्रीवम् ८. ६, २.

ऋक्षार्कम् १८. २, ३१.

ऋक्षीकाम् १२. १, ४९.

ऋक्ऽसंशितः १०. ५, ३०.

ऋक्ऽसामाभ्याम् १०. १, ११.

ऋग्मियम् २०. ७१, १५.

ऋघायमाणः २०. ३५, १३.

ऋचः ९. ६, १; १०. ५, ३०; ७, १४; २०;
१०, १४; ११. ८, १४; ९, २४; १०,
२३; १२. ४, २७; २८; १३. ७, १०;
१५. ३, ६; ६, ८; १९. ६, १३; ५४, ३.

ऋचः ९. १५, १८; १९.

ऋचम् ७. ५६, १; ५७, १.

ऋचा द्वि. २८, १; ९. ५, ५; १५, १८; ११.
३, १४.
ऋचाम् १०. ८, १०; १५. ६, ९.
ऋचीषमः २०. १०४, ३.
ऋचीषमाय २०. ३५, १.
ऋच्छति १२. ४, ५३.
ऋच्छतु २. १२, ५; ४. १९, ६; ५. १४,
११; ६. २६, ३; १०. १, ३.
ऋच्छन्तु ८. ३, १४; १९. १८, १; २; ३;
४; ५; ६; ७; ८; ९; १०.
ऋच्छराः १०. ९, २३.
ऋच्छात् ५. १०, १; २; ३; ४; ५; ६; ७.
ऋजवः १४. १, ३४.
ऋजिश्चना २०. २१, ८.
ऋजीयः ५. १४, १२; ८. ४, १२.
ऋजीषा ९. ६, १६.
ऋजीषी २०. १२, ७; ७७, १; ५.
ऋजु २०. ९१, २.
ऋजुऽकृतुः २०. ५६, ४.
ऋजुऽगः १. १२, १.
ऋजुऽरश्मिः ४. २९, ७.
ऋज्जते २०. ७०, ५.
ऋणधत् १८. १, ६.
ऋणम् द्वि. ४६, ३; ११८, १; २; ३; ११९,
१; २; १९. ५७, १.
ऋणम्ऽईव १९. ४५, १.
ऋणात् द्वि. ११८, २; १९. ४५, १.
ऋणोः २०. १२२, २; ३.
ऋणवताम् १८. २, ९.
ऋतऽउद्येषु १७. १, ३१.
ऋतऽजाताः १८. २, १५.
ऋतऽजाते ५. १५, १; २; ३; ४; ५; ६;
७; ८; ९; १०; ११.

ऋतऽज्ञाः ४. २, ६; १८. १, ४४; १९. ११,
५; २०. ३३, ३.
ऋतऽप्रजाता १. ११, १.
ऋतऽप्रजाताम् २०. ९१, १.
ऋतम् २. १०, ८; ७. ७६, १; ८. ३, ११;
९. ५, २१; १५, २३; १०. ७, १; ११;
२९; ३०; १०, ३३; ११. ३, १३; ९,
१७; १२. १, १; १४. १, ३१; १५. ६,
५; १६. ८, १; ५; ६; ७; ८; ९; १०;
११; १२; १३; १४; १५; १६; १७; १८;
१९; २०; २१; २२; २३; २४; २५; २६;
२७; २८; २९; ३०; १८. १, ४; ३,
२१; २४; २०. १२, ४; ९१, २.
ऋतऽयन्त २०. ५०, २.
ऋतवः २. ६, १; ८. ८, २२; ९, १५; १८;
१०. ६, १८; ७, ५; ११. ३, १७; ८,
२२; १०, ५; १२. १, ३६; २, २५; १३.
१, १८; १५. ६, १७; १७, ५; ८; १८.
४, २.
ऋतऽवरि ५. १५, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;
८; ९; १०; ११; ६. ३०, ३.
ऋतऽवरि १०. १०, ९; १६.
ऋतवरी इत्यृतवरी द्वि. ६२, १.
ऋतऽवरीः ३. १३, ७.
ऋतऽवा २०. ९०, १.
ऋतऽवानम् द्वि. ३६, १.
ऋतऽवृधः ११. ८, १९; २०; १८. २, १५.
ऋतऽवृधौ ४. २९, १.
ऋतऽसाताः १८. २, १५.
ऋतऽस्थाः ४. १, ४.
ऋतऽस्पृशः २०. ८८, ३.
ऋतऽस्पृशम् २०. ४२, १.
ऋतस्य २. १, ४; ५; ४. ३५, १; ५. १२,

२; ११; १७, १; द. २२, १; ३६, १;
 ११४, १; २; १२२, १; १३४, १; ७.
 ६, २; ८. ९, १३; १६; २१; ९. ३, २२;
 १४, १३; १९, १९; २२; ११. ४, १७;
 १२. १, ६१; १३. ३, ९; १९; १४. १,
 १९; १५. ६, ६; १७. १, १६; १८. १,
 ६; ३, ४०; ४, ३; २०. १६, ४; १७, ९;
 ६३, ९; ११९, १; ११९, १; १२६,
 १०; १३८, २; १४३, ३.

ऋतानि ७. १, १; ९९, २.

ऋतिः १२. ७, १४.

ऋतिऽसहम् २०. ९, १; ४९, ४.

ऋतुः ७. ५१, २; ९. ९, ३१; ३२; ३३;
 ३४; ३५; ३६.

ऋतुऽथा ५. १२, १०; ९. १९, २६; १३.
 ३, २; १४. १, १६; २०. १२९, ३.

ऋतुर्ना २०. २, १; २; ३; ४.

ऋतुऽपतीन् ३. १०, ९; ११. ८, १७.

ऋतुऽभिः १. ३९, ४; ३. ८, १; ५. २८,
 २; १३; ११. १, १६; ४, ६; ७, २०;
 ९, २०; १२. २, २९; ३, ३२; १७. १,
 २९; २०. ६७, ७.

ऋतुऽभ्यः ३. १०, १०; १९. ३७, ४.

ऋतुम् ८. ९, १७; ९. ९, ३१; ३२; ३३;
 ३४; ३५; ३६.

ऋतुऽशः ९. ९, १३.

ऋतुन् ३. १०, ९; द. ३६, २; ६१, २; ३; ७.
 ८६, १; ८. ९, १०; ११. ८, १७; १४.
 १, २३; १८. १, १८; १९. ५९, ३.

ऋतूनाम् १६. ८, २०.

ऋतूनाम् १५. ६, १८.

ऋते ४. २६, ६; ९. १४, ८; १२. ५, १;
 १४. २, ४७; २०. ३४, ९; १२६, १२.

ऋतेन ३. १२, ६; द. ४७, ३; ११४, १;
 २; १०. ८, ३१; ११. १, २३; १४. १,
 १; १७. १, २९; १८. १, २९; ३०.

ऋतौ ११. ६, ४.

ऋत्वा ४. ४०, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८;
 द. १२०, २; १२. ४, ५३,

ऋत्विजः ८. ९, २१; ९. ७, ६; १०. ९, ४;
 १२. १, ३८; १९. ११, ५; ४२, २;
 ५८, ६.

ऋत्विजः द. २, १.

ऋत्विज्यः ३. २०, १; २०. २३, २.

ऋत्विज्यम् ७. ७९, १.

ऋत्विजाय १२. ३, २९.

ऋत्विजे इति १४. २, ३७,

ऋदन्तु ८. ४, २४.

ऋधक्ऽमन्नः ५. १, १.

ऋधेम १९. ५५, ४.

ऋध्यताम् ४. ३६, ४; ८. २, १३; १४. १,
 २१; १९. ५२, ५.

ऋध्यन्ते १२. ४, १९.

ऋध्याम् ७. ५२, ३.

ऋध्यास् द. ९४, ३.

ऋन्धन् ५. १२, २.

ऋभवं द. १०८, ३; १९. ११, १; २०.
 ९९, १.

ऋभवः ९. १, १३.

ऋभुः ४. १२, ७; द. ४८, २; १०. १, ८.

ऋभुऽभिः २०. १४१, २.

ऋभुम् १. २, ३.

ऋभुणाम् ९. १, १३.

ऋभ्वसम् २०. ९२, १८.

ऋभ्वाणाम् ५. २, ७; २०. १०७, १०.

ऋशःऽइव ४. ४, ७; द. १०१, ३.

ऋषति ९. ४, १७.

ऋषतु ४. ३७, ६; ८; ९.

ऋषन्तु ८. ७, ९.

ऋषभः ३. ६, ४; ४. ३८, ५; ५. २०, २;
९. ४, १; ३; ७; १०. १०, १०; १९.
२७, १; ३६, ५.

ऋषभऽदायिने ९. ४, २०.

ऋषभम् ९. २, १; ४, ९; १४; १५; १८;
१९.

ऋषभस्य ४. ४, ८; ६. ३८, ३; ७. ११८,
२; ९. ४, ११; २३; १४. २, १४.

ऋषभाः ३. २३, ४.

ऋषभाणाम् ४. ४, ४.

ऋषभासः ४. २४, ४.

ऋषयः २. ६, १; ३५, २; ४; ४. २३, ५;
६. ४१, ३; १०८, ३; ४; १३३, ५; ८.
५, १०; ९, ७; १४; ९. १४, १६; १०.
७, १४; ८, ९; १०, २६; ११. ४, १;
२; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११;
१२; १३; १४; १५; १६; १७; १८; ११,
२५; १२, १०; १२. १, ३९; २, २९;
१७. १, १४; १८. ३, ६४; १९. ३३,
३; ३५, १; ४१, १; २०. ८८, १;
११५, ३.

ऋषयः ८. ९, ८.

ऋषिः ११. १०, १४; १८. ३, ४१; २०.
५०, २; १४०, २; ५.

ऋषिणा १३. १, ५५.

ऋषिणाऽइव ८. ५, ८.

ऋषिऽप्रशिष्टा ११. १, १५.

ऋषिऽभिः ६. १२, २; ७. ९४, २; ९. १,
१५; १०. ५, ४७; १८. ३, ४७; ४८;
२०. १०४, २.

ऋषिऽभ्यः १८. २, २; १९. २२, १४.

ऋषिम् ४. ३०, ३.

ऋषिऽस्तुताम् ६. १०८, २.

ऋषी इति ५. ३०, १०.

ऋषीणाम् ४. ३९, ९; ६. १३३, २; ४; ८. ९,
२३; १०. १, १२; १६. २, ६; ८, १२.

ऋषीन् ८. ९, २४; ११. १, २६; ३५; १८.
२, १५; १८.

ऋषिऽभिः ८. ३, ७; २०. ६७, ४.

ऋषीः ४. ३७, ८; ९.

ऋषणवः १९. ३५, ५.

ऋष्व १८. १, ३४.

ऋष्वः ७. १२, १; २०. ४७, ३; १३७, १४.

ए

एकऽअक्षरम् ५. २८, ८.

एकऽअनुचेभ्यः १९. २३, २२.

एकऽअष्टका ३. १०, १२.

एकऽअष्टके ३. १०, ५.

एकऽअष्टके ३. १०, ८.

एकऽऋचेभ्यः १९. २३, २०.

एकऽऋतुः ८. ९, २५; २६.

एकऽऋषिः ८. ९, २५; २६; १०. ७, १४.

एकऽएकया ३. २८, १.

एकः २. १, ३; २, १; २; ३. १३, ४; ४.
२, २; ७; १०, ६; १७, ८; ३१, ४; ३७,
११; ६. ३६, ३; ७. २२, १; ८. ४, ३;
८, १२; ९, २६; ९. १४, २; १०; १५,
२६; १०. २, १४; ८, ५; २८; ३६;
१०, २४; १३. २, ३; २६; ३, १८; ४,
१२; ५, ७; १८. ४, ११; २०. १२, ५;
२७, १; ३५, १५; ३६, १; ३७, १; ६१,
६; ६२, १०; ६३, ४; ६५, १; ७०, १५;
८७, ६.

एकऽचक्रम् ९. १४, २; १०. ८, ७; १३. ३,
१८.

एकऽज ४. ३१, ३.

एकऽजः १०. ८, ९.

एकऽजम् ६. ९९, १; ९. १४, १६.

एकऽतेजनाम् ६. ५७, १.

एकऽघा ५. १७, ८; ८. ९, २६; १०.
१०, ९.

एकऽनेमि १०. ८, ७; ११. ६, २२.

एकऽपत्नीः १०. ८, ३९.

एकऽपदः १३. २, २७.

एकऽपदी ९. १९, २१; १३. १, ४२.

एकऽपात् १३. २, २७; ३, २९; १९. ११, ३.

एकऽपादः १३. १, ६.

एकम् १. १२, १; ५. ११, ६; १७, ९; २८,
६; ७. ३२, १; ८. ८, १२; ९, ३;
१९; २६; ९. १४, ७; १९, २८; १०.
७, ९; २९; २६; ८, ४; ११; २९; ११.
२, २२; ६, २१; १२. ३, ३९; १३. १,
४९; ३, १७; १४. १, १४; १६; १५.
१, ३; १७, १०; १८. २, ६; ३, ७; ४,
६४; १९. ४९, ९; २०. ७२, १.

एकऽमुखाः ९. ४, ९.

एकऽमूर्ध्नीः ८. ९, १९.

एकया ७. ४, १; १७. १, १७; २०. ९१, ४.

एकऽराट् ३. ४, १.

एकऽरात्रः ११. ९, १०.

एकऽरूपः १२. ३, २१.

एकऽरूपम् २. १, १.

एकऽरूपाः २. ३४, ४.

एकऽवाद्याम् २. १४, १.

एकऽविशः ८. ९, २०.

एकऽवीरः १९. १३, २.

एकऽवृत् ८. ९, २९; २६; १३. ४, १२;
९, ७.

एकऽवृत्तः १३. ४, १३; ९, ८.

एकऽवृत्तम् १३. ९, २; ३; ४; ९; ६; ७; ८;
६, १; ३.

एकऽवृषः ४. २२, ६; ७; ५. १६, १; ६.
८६, १; २; ३.

एकऽवृषम् ४. २२, १; ९.

एकऽवात्यः १५. १, ६.

एकऽशतम् ३. ९, ६; ५. १८, १२; ७.
१२०, ३; ८. २, २७; ११. ८, १६; १९.
४६, ९.

एकऽशफे ५. ३१, ३.

एकऽशीर्षाणः १३. ४, ६.

एकऽशुक्लाः ८. ७, ४.

एकऽशुष्ठीन् ३. ३०, ७.

एकस्मिन् १२. ३, ३६; १८. १, १७.

एकस्य ९. १९, २६; १८. १, ३.

एका ५. १९, १; ६. ८३, २; ७. ४४, १;
८. ९, १३; ९. ९, १०.

एकाः ७. ४४, १.

एकाकिना १९. ९६, १.

एकादश १९. २७, ११; १२; १३; ४७, ९.

एकादशऽऋचेभ्यः १९. २३, ८.

एकादशः ५. १६, ११.

एकाम् ५. १, ६; १५. १३, १.

एके ६. १२२, २; १०. ७, २७; ८, ३६;
१०, ३२; १८. २, १४; १९. ९६, २.

एके इति १०. ७, ४२.

एकेन ५. ११, ६; ११. १०, ३३; १९.
४९, ९.

एकेनऽएकेन १०. ८, ३०.

एकेभ्यः १८. २, १४.

एकोनविंशतिः १९. २३, १६.

एजत् ९. १५, ८; १९; १०. ८, ६; १२. १, ३; ४; १३. २, ३१.

एजति ७. २१, ६; ८. ९, ८; १०. ८, ११; १२. १, ४६; १९. ४७, २.

एजतु ४. ४, २.

एजत्ऽएजत् ४. ५, ४.

एजत्ऽकाः ६. २३, ७.

एजथ ६. २२, २.

एजथुः १२. १, १८.

एजाति ६. २२, ३.

एणीऽइव ६. १४, ११.

एत ११. १, १८.

एतत् १. ३५, २; २. १३, २; ३. ११, १; २१, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; २२, १; २९, ७; ४. ७, ७; ११, ८; ६. ३, ५; ६, २; १०, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; १९, १०; ६. २९, १; ३२, १; ११३, १; ११८, २; १२३, ५; ८. १, १०; ९. ५, ११; ७, १; ८, ९; १२, २५; १४, ४; १०. १, २८; ८, २४; ११. १, ३१; ५, १; ७, २३; १२. ३, ८; ३०; ३७; ४८; ४, १४; १५; ४८; १३. २, १३; ३, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६; १७; १८; १९; २०; २१; २२; २३; २४; २५; १४. १, १४; २९; २, २१; ४१; ६९; १६. १७, ८; १६. १, ८; १८. १, २; ३; १२; १३; २, ३७; ५७; ३, ३९; ४०; ७३; ४, ३१; ६४; ७५; ७६; ७७; १९. २४, ४; ३३, ४; ५०, ६; २०. ९६, ६.

एतम् १. ३०, २; २. २९, ६; ३. १२, ८; ४. १, २; १४, ७; ६. ८७, ३; १२२,

१; ३; १२३, १; ८. १, १०; ९. ४, ८; २४; ५, १; ६; १२; ३७; ३८; १०. ६, ३५; ९, १; ११. १, २९; ४, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६; १७; १८; १२. २, २३; ३, ७; १९; ३४; ३८; ४४; ४६; ५३; ५५; ५६; ५७; ५८; ५९; ६०; १३. ५, २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ६, १; ३; १८. १, ५५; ३, २; १३.

एतवे ६. २३, २; २०. ९२, १४.

एतशम् २०. ३५, १५.

एतस्मात् ११. ५, ३.

एतस्य ७. ४७, १; ९. ७, ११; १९. ५२, ५.

एतस्याः १९. १७, २; ४; ६; ८; १८, २; ४; ६; ८.

एतस्याम् ६. १७, ६.

एताः ४. ११, ११; ३४, ५; ६; ७; ६. २१, १२; २९, १४; ७. १२०, ४; ९. ५, १५; ११. १, १५; १८. ४, ३३; १९. ६४, ४.

एतान् १. १९, ३; ६. २२, ११; ६. ११९, २; १३. १, ५३; २०. २१, ९.

एतानि ६. २२, ८; ७. ४३, २; ८४, ४; ८५, ३; १९. ८, १.

एताभिः १२. ४, ४९.

एताम् २. २९, ७; ६. ११, २; १८, १; ७. ४७, १; ७७, ७; ९. ५, ४; १५, ४; ११. १, २४; २, २६; १२. २, ४८; ३, २१; ४, २४; १४. १, ३१; १७. १, ८; १८. २, ५; ३, ४९; ५२; १९. ४, १; ४, ४; ५६, ४.

एतावत् ४. ११, ८; २०. ८२, १.

एतावतः ६. ११, ७.

एतावती ४. ३०, ८.

एतासु ५. १३, २.

एति ४. २४, १; ९. ४, ११; १३, ७; ११.

२, २२; १२. ३, ४८; १९. ८, १.

एति १. १२, १; ४. १९, ६; ३४, ४; ५.
१७, ९; १४; १८, १३; २३, ६; २७, ४;
६. २०, १; १२, १; ८. ५, २; ९, ९;
२१; ९. ६, ४; १४, १४; १५, १६; २३;
१०. २, १९; ८, १६; १०, ६; ११. ७,
६; १२. २, ११; ४, २०; २१; १३. २,
२५; २७; ४३; ३, २५; ४, १; २; ३; ४;
५; ६; ७; ८; ९; १४. १, ७; १८. १,
५३; ४, १३; १५; ३७; ६०; १९. ५४,
१; २०. १०७, १५.

एतु ६. ७५, ३.

एतु १. ११, ४; १५, २; २१, १; २७, २;
४; २. ७, ५; १०, ५; ३४, १; २; ३. १,
१; ४; ६; १५, १; १९, ६; २३, २; ५;
४. १, २; ३, २; ५; १५, ६; ३८, ३;
५; ५. १२, ८; १३, ३; ४; १४, १३;
२२, ४; ३०, ११; १३; ६. २९, १;
३८, १; २; ३; ४; ५३, २; ७६, १;
७९, २; ८९, २; १२१, ३; १४०, ३;
७. १०, २; ६९, १; ११३, १; १२१,
२; ८. २, ८; ३, ११; १४; ४, १०; २१;
७, १५; ९. ४, ७; १०. १, १; २; १०;
१९; ४, २२; २५; ११. १, १७; १२.
१, ४०; ३, १७; १३. १, १०; १४. १,
३९; ५९; १८. ३, ६२; ७२; ४, ५७;
१९. ४, ४; १०, ८; १३, ९; ३९, १;
५२, ४.

एते २. ३६, ७; ५. १, ४; २, ३; ७. १०४,
१; ८. ४, २०; ९. ७, ६; १३. ४, १३;

१८. १, ९; ६१; २०. ३७, १०; ५६,
६; १०७, ६.

एते इति ७. ५६, १.

एतेन ४. १५, ११; ५. ६, ५; ६; ७.

एतेभ्यः १८. २, ५४.

एतैः ११. १, ३६; १२. ३, २९.

एतो इति २०. ६५, १.

एतौ ७. ८६, १; ८. २, १८; ९. ४, १२;

११. १, ९; १२. २, ३२; १३. १, ४६;

२, ११; १४. १, २३.

एधः ७. ९४, ४; १२. ३, २.

एधतुः ११. ९, २२.

एधतुम् ९. २, ११.

एधन्ते १४. १, २६.

एधस्य २०. १२६, १८.

एधस्व १८. २, २५.

एधि ३. २८, ३; ४. ३१, २; ६; ५. ३०,

६; ६. ८७, २; १४२, २; ७. ८३, १;

११. १, ७; २२; १२. २, १०; ४९; १४.

१, ४३; ४४; २, १८; १८. ३, ७; ४,

३८; १९. १३, ८; ५५, ३; ४.

एधिषीमहि १४. २, १७.

एधिषीय ७. ९४, ४.

एधिषीय ७. ९४, ४.

एनः २. ३५, ३; ५. ३, ४; ६. ९७, २;

११३, १; ११५, २; ११६, २; ३; ११९,

३; ७. ४३, १; २; १०. ३, ८; ५, २४;

१२. २, ११; १६. १, ११; २०. ३४,

१०.

एनत् ६. ११३, १; ११७, २; ८. ९, ३;

१०. ७, ४३; १६. ६, ४; १९. २६, १.

एनम् १. ९, ३; १२, ३; ३०, २; ३५, २;

२. ५, ७; ९, १; २८, १; २; ३. ११,

१; २; ३; ४; ४. ९, ९; ११, ४; १६,
७; ६. २, १; १८, ९; ९; ६. ९, १;
७९, १; ७६, १; ४; ११०, २; ११२,
१; १२३, २; १३३, ३; ७. १९, ४; १७,
१; ३६, १; ९९, ४; ९८, ९; ८. १,
२; ३, ४; ८; ११; १४; ९, १३; ९.
१, २४; २, १३; १९; ३, १०; ४, १८;
९, ४; ९; २३; २४; १२, २६; १०. ३,
१६; ९, ३६; ८, २३; ११. १, १६; २४;
३०; ३, २८; २९; ४, १; २; ३;
४; ९; ६; ७; ८; ९; १०; ११;
१२; १३; १४; १५ १६; १७; १८;
९, ७; ७, २; १२. ३, ३४; ३६; ३८; ४२;
४३; ४, १९; ४८; ९, ७; ११, ११; १२;
१३. ३, ११; १६. २, ८; १४; २०;
२८; ४, ३; ६; ९; १२; १९; १८; ९,
२; ९; ७; ९; ११; १३; १५; ७,
३; ९; १०, २; ८; १०; ११, २; ३; ४;
९; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२, २; १३,
१२; १३; १६. ७, १; २; ३; ११; ८,
४; ९; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३;
१४; १९; १६; १७; १८; १९; २०; २१;
२२; २३; २४; २५; २६; २७; २८; २९;
३३; १८. २, ४; ९; ८; १२; ९०; ९१;
३, ४; ९०; ७१; ४, ११; ६६; १९. १,
३; २४, २; ३; २६, १; ३६, २; ३८,
१; ७२, १; २०. ३४, ९; ७१, ८; ९४,
३; ९९, १; ९६, ६; ७; ८; ९; ९७,
१; १०७, ४; १४३, ८.

एनयोः ७. ४९, १.

एनसः २. १०, ८; ६. ३०, ४; ६. ९१,
३; ८४, २; ११९, ३; ७. ६६, २; ८२,
३; १२. २, १२; ४, ९; १४. २, ४४;
९९; ६०; ६१; ६२.

एनसा २. ३९, २.

एनस्यः ६. ११९, २.

एनस्यमि ८. ७, ३.

एना ४. ८, ७; ३०, ८; ६. ११, ९; ६;
९. १४, ६; १७; १८; २२; १९, २९;
१२. ३, ३३; १३. १, ४१; १४. १, २१;
१८. १, ९०; ६०.

एनासि ६. ११९, १.

एनाः ६. २९, १४; ६. १४१, १; ७. १२०, ४.

एनाम् २. २९, ४; ९; ३. ६, ९; ८; ४.

३४, ३; ४; ४०, १; २; ३; ४; ९; ६; ७;
८; ६. ३, १०; ८, ९; १२, ३; २१, १;
६. १०४, ३; ७. ८, १; ८. ३, १६; ८,
३; ४; १०; ११; २१; ९. २, ९; १०;
१६; १०. ३, २; ११. १, २०; २९; १२.
३, ३०; ४, १९; १३. १, ३९; ३२.

एनाम् ३. १२, ८; २९, ६; २८, २; ६.

३१, १०; ७. ७७, ७; ८. ९, ९; ९.
१९, ४; १०. १, १; २; १०, ३२; ११.
१, ७; २१; २२; १२. ४, १; ११;
१७; २२; २९; ९०; १४. २, ३७; १८.
३, ३; १९. ४, २.

एनी ६. ८३, २; १८. १, ३२.

एनीः ८. ३, ७; १८. ४, ३३; ३४.

एने इति ६. २, ९; २०. १०७, १२.

एनेन ९. ९, २; ४; ६; ८; १२. २, ३७.

एनौ ७. १००, २; १४. २, ६४.

एन्यः २०. ९२, ७.

एभिः २०. २१, ४.

एभिः २०. १३, ४.

एभ्यः ८. ८, २४.

एभ्यः २. ३९, ४; ३. २७, १; २; ३; ४;

५; ६; ६. ९३, २; १०. ६, १६; ९, ७;
११. १, २६; ३२; २०. ७५, ३; ८३, १.
एमि ४. २८, ३; ५. १, ७; ६. ८, ३; ५१,
२; ७. ६२, १; ९. ३, २२; ११. ११,
४; १९. ४, २; १७, १; २; ३; ४; ५;
६; ७; ८; ९; १०; २०. १२६, १९.

एवम् ६. २२, ३.

एतस्मान्नः ६. ११८, २.

एव १. १, २; ३; २, ४; ३, ६; ७; ८; ९;
११, ६; १३, ३; १५, २; ३१, ४; २.
१, ३; २, १; २; ४, १; ९, ५; १०, २;
३; ४; ५; ६; ७; ८; १५, १; २; ३; ४;
५; ६; २८, १; ३०, १; ३६, ४; ३. ६,
३; ६; ८, ३; १०, ४; ११, २; ६; १२,
१; २; १४, ४; ५; १६, ५; १८, ३;
२४, ४; २५, ६; ३१, ९; ४. २३, २;
३०, ३; ८; ३२, २; ३९, १; ३; ५; ७;
५. २, ९; ६, ३; ८, ३; ९; १७, ३; ८;
९; १८, ४; ११; १९, ११; २१, ४; ५;
६; २५, २; ३०, १; ६. ८, १; २; ३;
१७, १; २; ३; ४; १८, २; २९, ३;
४६, ३; ५८, २; ७०, १; २; ३; ७१, १;
७२, १; ७३, ३; ७४, ३; ८५, ३; ८७,
२; ८९, २; ९७, १; १०२, १; १०५,
१; २; ३; ११७, २; १२२, २; १२४,
२; ३; १३८, ५; १३९, ४; ५; १४१,
३; ७. १४, १; २८, १; ५२, १; ५;
६२, ७; ६९, १; ८३, १; ८७, ३; ९३,
१; ११५, २; ८. १, १८; २, ७; ९, ११;
१०, १; ११, २; ७; ९; १३, ३; ७; १४,
३; ७; ११; १५; १५, ३; ४; ९. १,
११; १२; १३; १६; १७; २४; २, ७;
८; ५, २२; २४; ३१; ३२; ३३;

३४; ३५; ३६; ६, ५; ६; ७; ८; ९;
१०; ११; १२; १३; १४; १५; १७; ७,
२; ८, ९; ११, १; २; ३; ५; ६; १४,
११; १०. १, १३; २०; ३२; ३, १३;
१४; १५; १७; १८; १९; २०; २१; २२;
२३; २४; २५; ६, ३३; ७, ४; ५; ६;
७; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६;
१८; १९; २०; २२; ३९; ८, ११; १६;
१७; २४; ३०; ४४; १०, २६; ११. १,
२०; ३, ११; ३०; ३१; ४, १; २; ३; ४;
५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४;
१५; १६; १७; १८; ६, १९; २१; १०,
२; ६; १२. २, १०; १८; २५; ३९; ४९;
३, २०; २६; ४९; ४, १; १५; १६; १८;
३४; ११, ४; १३. १, १७; १८; १९;
४, ५; १२; ५, ७; ६, ४; १४. १, २२;
४३; १५. १, १; ६; ८; ३, ११; १०, ४;
५; ६; ११, ३; ४; ५; ६; ८; १०; १३,
२; ४; ६; ८; १०; १४; १७, ९; १०;
१६. ७, ४; १७. १, २०; २१; १८. १,
१५; २, १४; १६; १७; ५९; ४, ३८;
५५; १९. २, ५; ६, ४; ७, ४; ९, २;
३; ४; ५; १४; ३१, ९; ३४, ४; ५०,
४; ५३, ४; ५७, १; २०. ८, १; १२,
६; ३४, १; ३५, ९; १०; १६; ६०, १;
२; ४; ५; ६; ६४, ४; ६६, २; ७१, ४;
५; ६; ८८, ६; ९४, ४; ६; ७; ९६, ७;
१०७, १२; १३९, ३; १४०, ४; ५.

एवम् ८. १०, ३; ५; ७; ९; ११; १३; ११,
१०; १२, २; ४; ६; ८; १३, ४; ८; १२;
१६; १४, ४; ८; १२; १६; १५, १; ४;
९. १, २३; २४; ७, ७; ९, १; ३; ५; ७;
९; १०; १०, ३; ५; ७; १०; ११, १४;

१२, २६; १०. १०, २७; ३२; ११. ४,
१; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११;
१२; १३; १४; १५; १६; १७; १८; १९,
२; ५; १२. ४, २२; २३; २४, ८; १२,
८; १३. ३, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८;
९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६;
१७; १८; १९; २०; २१; २२; २३; २४;
२५; १६. २, ३; ८; ११; १४; १७;
२०; २३; २८; ३, ११; ४, ३; ६; ९;
१२; १५; १८; १९, ३; १६; ६, ३; ६;
९; १२; १५; १८; २१; २३; २६; ७, ३;
५; ८, ३; ९, ३; १०, १; ११, १; ७;
९; ११; १२, १; ४; ७; ११; १३, १;
३; ५; ७; ९; १४; १४, २; ४; ६; ८;
१०; १२; १४; १६; १८; २०; २२; २४.

पवैः ८. ४, ७; ९; २०. ९१, ११.

पवो इति ६. ८४, ३.

पण्यः २. १, ४; २९, ४; ३५, ३; ३६, ४;
४. १, ६; ११, ८; ३४, ५; ६. ८४, २;
१४०, २; ७. ५७, १; १०२, ६; ८. १,
१०; ९. ४, ५; ९, ९; २१; ३१; ३२;
३३; ३४; ३५; ३६; ७, ८; ९; १०; १२;
८, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; १०. ८,
२४; ९, २; ११. ४, ०१; २; ३; ४; ५;
६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४;
१५; १६; १७; १८; १२. २, २१; ३,
४५; १३. ४, ८; १२; ५, ७; १४. २,
२४; ६८; १६. १, ८; १८. २, ३७;
३, ७०; १९. ५३, २; २०. २४, ८;
३४, ५; ६७, ६; ९०, ३; ९६, ४; १२६,
२१.

पण्यतु ६. ६७, ३.

पण्यतु ६. ६७, ३.

पण्य १. १४, २; ३; २. २९, ७; ३. २८,
१; २; ५. ११, १०; १७, ३; ४; १८, ३;
१०. ८, ३०; ९, २; ११. १, २३; २८;
१२. ३, २२; ५१; ४, १०; ३९; ४२;
७, १; १३. १, २७; १४. १, २५; १८.
१, २६; ५०; ३, ४९; १९. ५५, २.

पण्याम् १. २९, ६; ३. १९, २; ५; ६. ८४,
१; ११२, १; २; ७. १३, ३; १२. २,
२५; १४. १, २; १९. २८, ४.

पण्याम् १. ७, ७; ८, ४; ९, ४; २. २६, २;
३२, ४; ३५, ४; ३. १, २; ४; २, ४;
६; १९, ८; ४. १६, १; ३३, ३; ३४,
२; ३६, ४; ५. ३, ३; २३, ११; ६.
४७, २; ६४, २; ६६, १; ३; १०४, १;
७. ११३, १; ८. ३, ६; ४, ३; ८, ६;
२०; ९. १५, २६; १०. १, १७; ८, ५;
८; २८; ३६; ११. ८, ९; ११, १३; २३;
१२, १६; २१; १२. २, २३; ४६; ३,
१६; १४. २, २७; १५. १७, १०; १८.
१, ६; ३, ६२; १९. १३, ९; ३१, ४;
४५, ५; ५३, ४; २०. १७, ४; ३५,
१५; ९२, १५; १२५, २.

पण्यि १३. २, ५.

पण्यि ४. १९, २; ३; ६. ९८, ३; ७. ८६,
२; १२. २, ४९; १३. २, १२; २०;
२२; १४. १, २४; १७. १, १५; १६;
१७; १८. १, ३९; १९. ३३, ३; २०.
७, १; २१, ७; ४७, १७; १९; १२६,
२१.

पण्यु १४. २, ९; २०. २३, ४; ७१, ९.

पण्यु ६. ३५, ३; ६७, ३; १०. ३, २५; २०.
३५, १६.

पण्युः १२. २, ३९.

पण्याः १२. ४, १६.

पण्यामि ७. ६२, ७.

पहाः १२. ३, ३३.

ऐ

ऐः १०. १०, १०.

ऐः ५. २२, ११.

ऐक्षत १३. ३, ६.

ऐच्छत् ११. ७, १९.

ऐच्छामि ८. ५, ११.

ऐत् १०. ८, ३९.

ऐत् १५. १, ५; १९. ५३, ४.

ऐतम् १८. ३, ३८.

ऐताम् ८. ९, १; १४. १, ११.

ऐनोः २०. ७७, ७.

ऐन्द्र १०. २, १६.

ऐन्द्रः ५. २०, २; ९. ४, २२.

ऐन्द्राः ५. ८, २.

ऐन्द्राग्रम् ८. ५, १९; ११. ९, ६.

ऐरत् २०. १२, १.

ऐरयः ७. ५७, २.

ऐरयत् ८. ५, १४; १०. २, २६; १५. १, १; १९. ५४, ४; २०. ३८, ६; ४७, ६; ७०, ९.

ऐरयत् ७. ३, १.

ऐरयन् १. ११, २; ३. ३१, ७; ४. २, ८; ७. २३, २.

ऐरयन्त २. १, ५; ६. ४७, ३.

ऐरयेथाम् ७. ४५, १.

ऐराऽवतः ८. १४, १५.

ऐलवः ६. १६, ३.

ऐलवऽकारेभ्यः ११. २, ३०.

ऐलवम् १२. १०, १; २; ३.

ऐलयीत् ६. १६, ३.

ओ

ओ इति ७. ७५, २; १८. १, १.

ओकः ५. २२, ५; १८. ३, ८; २०. ५२, २; ५७, १५.

ओकसः ३. २, २; ६. ७५, १; २०. २६, ३; ९२, १५.

ओक्यम् २०. ९४, ९.

ओक्ये २०. २४, ८.

ओजः १. १२, १; ३५, २; ३; २. १७, १; ३. ५, १; १९, २; ४. २४, ५; ३१, २; ३२, १; ४; ६. १२५, २; ३; १२६, २; ७. ५७, १; ८९, २; ९५, १; ९. १, १७; ४, ८; १०. ३, १२; ५, १; २; ३; ४; ५; ६; ११. ९, १८; १०, २०; १२. ६, १; १८. ४, ५३; १९. ३३, ४; ३४, ५; ३७, १; २; ४१, १; ४२, ४; ५२, २; ६०, २; २०. ६७, ६; ९४, ४; १०७, २; १०८, १; १३७, ११.

ओजसः १९. ४५, ३; २०. ९३, ५.

ओजसा ३. १, ६; २, ६; ६. ९७, ३; ७. २६, १; ८. ८, १२; १३; १०. ३, १३; ६, १; ११. १२, १३; १९. १३, ६; ३३, ३; ३४, ५; २०. ५, ३; २१, ७; ३१, ५; ४२, ३; ५३, १; २; ५४, २; ५७, ११; १२; ५८, १; ७०, १४; ७१, ७; ९३, ६; ७; ८; १३७, ५; १३८, १.

ओजसे ८. ५, २०; १०. ६, ६; ७; ८; ९; १०; ११. १२, ११; १९. २६, ३; ३७, ३; ४५, ६; ७; ८; ९; १०; ४६, १; २०. १५, ५; ११३, २.

ओजस्वान् ८. ५, ४; १६.

ओजांसि ६. ७, ३.

ओजायमानम् २०. ३४, ११.

ओजिष्ठः २०. ४७, २; १३७, १३.

ओजिष्ठम् २०. ५४, १; ८०, १.

ओजीयः ५. २, ४; ७. ५, ४; २०. १०७, ७.

ओजीयसः १०. ३, ७.

ओज्मानम् ४. १९, ८; ६. १२५, २; १९. ३४, ९.

ओणिम् २०. ३५, १४.

ओण्योः ७. १५, १.

ओतवः १४. २, ५१.

ओतवै ९. १४, ६.

ओते इत्याऽर्जते ५. २३, १; ६. ९४, ३.

ओदन ११. १, ३३.

ओदनः १०. १०, २५; ११. ३, ३०; ३१; ४, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६; १७; १८; १९, १; १२. ३, ५.

ओदनम् ४. १४, ७; ३४, ३; ४; ८; ३५, १; ११. १, २३; ३, २६; २७; ३०; ३१; १२. ३, ४; १२; २७; १८. २, ३०; ४, ४२; २०. ९२, ११.

ओदनस्य ४. ३४, १; ११. १, १७; २४; ३, १; ११; २२; २३; १२. ३, ५१.

ओदनाः ११. ३, २७.

ओदनात् ११. ५, ३.

ओदनान् ९. ५, ३७.

ओदनानाम् ९. ५, १९.

ओदनाय १२. ३, ३२.

ओदनेन ४. ३५, १; २; ३; ४; ५; ६; ११. ३, १९.

ओपशः १४. १, ८.

ओपशम् ९. ३, ८; २०. २७, ५.

ओपशिन्म् ६. १३८, १; २.

ओष १९. २९, ७.

ओष ८. ३, २१.

ओषतम् ८. ४, १.

ओषतु १२. ११, ११; १२.

ओषधयः २. ३, ६; ३. २३, ६; २४, १; ४. १५, २; १६; ६. ९६, १; ८. १, १७; २, १५; ७, ३; ९; १६; ९. १२, १५; ११. ६, ६; १६; १७; ७, १४; २०; ९, २१; १२. १, २३; १४. २, ७; १५. ६, २; १८. १, १७; ३, ५६; १९. ९, १४; ३४, ७; ४४, ६.

ओषधिः ४. ४, ३; ६. ५९, २; ७. ३९, ५; १९. ३२, १.

ओषधिऽजाः १०. ४, २३.

ओषधिम् ३. १८, १; ४. ४, १; १४. १, ३.

ओषधीः ३. १७, ५; २१, १; २६, ५; ४. १७, २; २३, ६; ६. २२, २; २३, ३; ७. ९२, १; ८. २, २२; ७, १; ४; १०; १३; १७; १९; २४; २५; ८, १४; ९, २३; ११, ७; ९; ९. ४, १३; १०. १, ११; ५, ३२; ११. ६, ३; ४; ८, १; ११, २४; १२. १, २; ३, ३१; ५०; १३. १, २; ७, १५; १५. १४, ११; १९. ९, १; १०, ५; २०. ११, १०; १४३, ८.

ओषधीः ८. ७, ५; २१.

ओषधीनाम् ३. ५, १; ३१, १०; ४. ४, ४; १५, १०; १७, ८; १९, ३; २२, ४; २७, ३; ३७, ६; ५. २५, ७; ६. १५, १; ३; ९५, ३; ७. ४०, १; ८. ३, १६; ५, ११; ७, २५; ९. ४, ५; १०. ४, २१; १२. १, १७; ५७; १४. २, ७०; १५. ६, ३; १९. ३१, ५; ३२, १०; ३९, ४.

ओषधीभिः २. १०, २; ४. १९, २; १२.
३, २८; १६. १४, १२; १९. १९, ९;
२७, २.

ओषधीभ्यः ६. २०; २; १०. ९, ३२; १२.
३, ९९; १९. ३, १.

ओषधीम् ८. २, ६; ७, ६.

ओषधीऽमतीः १९. १७, ६; १८, ६.

ओषधीषु १. ३०, ३; २. ३१, ९; ४. २७,
२; ६. ९८, २; १०. ४, २२; १२. १,
१९; १८. २, ७; १९. ३, २; २०.
१३९, ९.

ओषधीऽसंशितः १०. ९, ३२.

ओषधे १. २३, १; ३; २४; ३; २. २७, १;
२; ३; ४; ९; ६; ३०, ४; ३६, ८; ४.
६, ८; ७, ६; १२, ९; १७, १; १९, २;
४; २०, २; ६; ३७, १; १०; ६. १४, १;
२; १९, १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८; ९;
१०; ११; ६. १२७, १; १३६, १; १३७,
३; १३८, १; ८. ६, ९; १०; १९. ३२,
३; ३४, ९.

ओषध्या ४. १८, ९; १०. १, ४.

ओषन्ती १२. १०, ८.

ओषम् २. ३६, १; ७. ७७, ६; १२. ३, ३१.

ओष्ठौ १०. ९, १४.

ओष्ठे २०. ९०, २; ९२, ११.

ओष्ठम् २०. ३९, १.

ओष्ठसे २०. ४९, १.

औ

औक्षः २. ३६, ७.

औक्षऽगन्धिः ४. ३७, ३.

औक्षन् १९. ६, ११.

औदुम्बरः १९. ३१, २; ६; ७; १०; ११;
१३; १४.

औदुम्बरम् १९. ३१, ४.

औदुम्बरस्य १९. ३१, ३.

औदुम्बरेण १९. ३१, १.

और्णोत् १३. ३, २२.

और्णोत् ७. १, २; १०. २, १८.

औहत् १०. २, १७.

औहत ९. १९, ७.

औहताम् ७. ९९, १.

औहन् ६. २८, ८; १२. २, २९.

क

कंसाः १०. १०, ९.

कः ३. १९, ८; २९, ७; ४. ९, २; २९,
२; २८, ९; ६. १९, १०; ६. २८, २;
७. ८, १; ७३, ३; ८०, ३; १०८, १;
१०९, १; ८. ८, १९; ९, १०; २९;
९. १, ६; ११, ४; १४, ४; १८; १९,
२३; १०. २, १; २; ३; ४; ९; ६; ७;
११; १२; १३; १४; १५; १७; ४,
१८; ७, २३; ८, ४; ११. ६, २९; १०,
१; १२; १४; १६; ११, २०; १२, १९;
१२. १, १८; २३; २४; २९; ४, ७; १४.
१, ९६; १८. १, ६; ७; ३३; ४८; १९.
२२, २१; २३, ३०; २०. ३६, ४; ९०,
२; ९३, १; ९७, ११; ७६, ३; ९३, २;
१२४, २; १४३, ३.

कः ७. ११, १; १८. १, ९; १९. ३२, ९.

ककजाऽकृता ११. १२, २९.

ककारिकाम् १०. २, ८.

ककुत् ६. ८६, ३; ९. ४, ८; १२, ९; १०.
९, १९.

ककुत्सलम्ऽइव १८. ४, ६६.

ककुदात् १०. १०, १९.

ककुदि ३. ४, २; ७. ८०, ३.

ककुप् १३. १, १९.
 ककुभाः ८. ६. १०.
 ककुहासः २०. १४३, २.
 कक्षीर्वन्तम् ४. २९, ९.
 कक्षीवान् १८. ३, १९; २०. १४०, ९.
 कक्षे ६. १२७, २.
 कक्ष्या ८. ४, ६.
 कक्ष्याऽइव १८. १, १९.
 कङ्कऽपर्वणः ७. ९८, १.
 कङ्कषेभ्यः ९. १३, २.
 कटुकम् १४. १, २९.
 कर्णः १०. ९, २६.
 कर्णाः ११. ३, ९.
 कण्टकः १४. २, ६८.
 कण्वः ४. ३७, १; ७. १६, १; १८. ३, १९.
 कण्वऽजर्मनी २. २९, १.
 कण्वम् २. २९, ३; ४. २९, ९.
 कण्वऽवत् २. ३२, ३; ६. २३, १०; २०. ११९, २.
 कण्वस्य ६. ९२, ३.
 कण्वाः २०. १८, १; १३८, ३.
 कण्वाऽइव २०. १०, २; ९९, २.
 कण्वान् २. २९, ४; ९.
 कण्वासः २०. १२०, २.
 कण्वेन ४. १९, २.
 कण्वेभिः २०. ९२, ३; ९७, १६.
 कण्वेषु २०. १४१, ४.
 कत् १८. १, ४; ७; ३३; २०. १४, १; ९०, १; २; ९३, १; ९७, ११; ६२, १; ७६, ३; ४; ९७, ३; ११२, १.
 कतमः ८. ८, ६; ९, १; २९; १०. २, ८; ७, ४; ९; ६; ७; १०; ११; १२; १३;

१४; १९; १६; १८; १९, २०; २२, २९, ८, १३; ११. ६, २२.
 कतमत् ६. ३, ४; ९. २, १०.
 कतमस्याः ८. ९, १.
 कतमा १०. ८, १०; १२. ४, ४९.
 कतमे १०. २, ४; ८, ३९.
 कतरः ७. ४९, १.
 कतरेण ८. ९, १.
 कति १०. २, ४; १२. ४, ४३; २०. १२६, २०.
 कतिऽधा ८. ९, १०; १९. ६, ९.
 कथम् ६. ११, १; ७. ८१, १; ८. ९, १९; २०; १०. ७, ३७.
 कथा ८. १, १६.
 कदा १. २०, ४; ४. ३४, ३; ६. १३०, ३; ७. १०, ३; ८. ४, ७; १०. ७, ३७; ११. ६, २१; २०. ९०, २; ९२, २; ९७, १९; ६३, ९.
 कद्दीची ९. १४, १७; १३. १, ४१.
 कनक्तकम् १०. ४, २२.
 कनिकदत् २. ३०, ९; २०. ८८, ९.
 कनिष्ठः १०. ८, २८.
 कनिष्ठिका १. १७, २.
 कनीनः २०. ९२, ११.
 कनीनिका ४. २०, ३.
 कनीयः ३. १९, ९; १२. ४, ६.
 कन्यला ६. ९, ३.
 कन्यलाः १४. २, ९२.
 कन्या १. १४, २; १०. ४, २४; ११. ७, १८; १४. २, २२.
 कन्याऽइव ६. २२, ३.
 कन्यानाम् २. ३०, ४.
 कन्यायाम् १०. ३, २०; १२. १, २९.

कपालम् १०. २, ८.

कपालानि ९. १३, २२.

कपिः ६. ४९, १; २०. १२६, ९.

कपिऽइव ३. ९, ४; ४. ३७, ११.

कपृत् २०. १२६, १६; १७; १३७, २.

कपृथम् २०. १३७, २.

कपोतऽल्लुकाभ्याम् ६. २९, २.

कपोतः ६. २७, १; २; ३; २९, १.

कपोतऽइव २०. ४९, १.

कपोतम् ६. २८, १.

कफोडौ १०. २, ४.

कर्बन्धम् ९. ४, ३; १०. २, ३.

कब्रु ११. ३, ६.

कम् २. १, ९; ३. ११, १; ४. ९, १; ५.

११, २; ६. २०, १; ६१, १; ८४, १;

११०, १; ८. २, २९; ९. ३, ६; १४,

१७; १०. ६, ७; ११. १०, ९; ११;

१३. १, ४१; १४. १, ४२; १५. २, ३०;

१५. १०, ३; १८. ३, ४१; १९. ४६,

१; २०. ५६, ३; ९६, ६; १२६, २२.

कम् १. १७, ४; ३. १३, ३; ७. २७, १;

२०. ६३, १; ९७, ३; १२४, ४.

कमलम् ८. ६, ९.

कम्बले १४. २, ६६; ६७.

कम्बुकान् ११. १, २९.

कया २०. ७६, ४; १२४, १.

कर १९. ५७, ३.

करः २०. ३६, १०.

करः ४. २०, ७; ५. १९, १; २; ३; ४; ५;

६; ७; ८; ९; १०; ११; २०. २३, ६.

करञ्जम् २०. २१, ८.

करेणः ६. ४६, २; १६. ९, १; ४; ५; ६;

७; ८.

करत् ४. २२, ९; ६. ५९, २; ७. ९९, १.

करत् २. ९, ९; ४. ८, ६; ५. ४, १०; ६.

१०३, १; ७. ३१, १; १९. ३१, १;

३४, २; १०; ३९, ९; ४९, ३; ४६, ७;

२०. २०, ७; ५७, १०; १३७, ३.

करति १९. १९, ९.

करते २०. ७७, १; १४३, ३.

करन् ६. २४, २.

करम् १. ३, १; २; ३; ४; ५; १४. १, १८.

करम्भम् ४. ७, ३; ६. १६, १.

करम्भेण ४. ७, २.

करवः १३. १, ५६; ५७.

करवात् १०. २, ९.

करसि १८. २, ४.

करसे २०. ७६, ४.

कराम १८. १, ५२.

करामहे ७. ७, २.

करिक्त् २०. ७२, २; ७९, १.

करिक्त्तम् १०. ४, १३.

करिक्त्ति ४. १८, ३.

करित्ति कः २०. ३९, ११.

करिष्यति ९. १९, १८; १०. ६, २.

करिष्यथ ५. १३, ७.

करिष्यन् २०. ३७, ८.

करिष्यामि ५. ८, २.

करीषिणीः ३. १४, ३.

करीषिणीम् १९. ३१, ३.

करुणे १२. ३, ४७.

करुमाः ८. ६, १०.

करुकरम् ११. ११, ८.

करेण १२. २, २.

करेणऽइव २०. ९१, ६.

करोति १२. ९, ७.
कर्कर्यः ४. ३७, ९.
कर्की ४. ३८, ६.
कर्कीम् ४. ३८, ६; ७.
कर्णः १५. १८, ३.
कर्णतः ९. १३, ३.
कर्णयोः ६. १४१, २; १९. ६०, १.
कर्णऽशुलम् ९. १३, १; २.
कर्णा ५. १३, ९.
कर्णाभ्याम् २. ३३, १; ९. ४, १७; १३, २;
 २०. ९६, १७.
कर्णिनी १०. १, २.
कर्णे २०. ९४, ३; १२६, ४.
कर्णौ १०. २, ६; ९. १३; १२. ४, ६; ७,
 ११; १६. २, ४.
कर्ण्यः ६. १२७, ३.
कर्तम् ११. २, २.
कर्तम् ४. १२, ७.
कर्तम् ३. १७, ९.
कर्तवे १३. २. १२; २०. ९९, १.
कर्ता २. १२, ९; ५. २९, १.
कर्तारम् २०. ४६, १.
कर्तारम् ४. १९, ६; ५. १४, ११; १०. १,
 ३; २९.
कर्तुम् ४. १८, ६; ५. ३१, ११.
कर्तुन् १०. १, १४; १७.
कर्तोः २०. १२३, १.
कर्त्रम् १०. १, १९; ३२.
कर्त्रे १०. १, ३०.
कर्त्रम् १. ४, ३.
कर्त्स्यामि १०. १, २१.
कर्म ६. २३, ३; ११. ९, १७; १०, २; ६;
 २०. ११, ६; ९९, १.

कर्म ४. ३९, ९.
कर्मऽकृत् २. २७, ६.
कर्मऽकृत्याय ४. २४, ६.
कर्मेणः ११. १०, ६.
कर्मेणा १०. ९, १९; १६; १७; १८; १९;
 २०; २१; २०. ९९, ४; ९२, १८.
कर्मेणि ५. २४, १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८;
 ९; १०; ११; १२; १३; १४; १९; १६;
 १७.
कर्मेणे १९. ३७, २.
कर्मण्याः ६. २३, २.
कर्मन् १२. ३, ४७; २०. १४, २; ६२, २.
कर्मन्ऽकर्मन् ४. २३, ३.
कर्मऽस्तु २०. १२९, ४.
कर्माणि ४. ७, ७; ५. ६, २; ७. २७, ६;
 ९६, १; १०. २, १८; १९. ६८, १; २०.
 ३९, १३.
कर्मारः ३. ९, ६.
कर्वरम् १०. ४, १९.
कर्वराणि ५. २, ६; ७. ३, १; २०. १०७, ९.
कर्शफस्य ३. ९, १.
कर्षि १३. २, ३.
कर्षेत् १५. १३, १२.
कलशः ९. १, ६; ४, १९; २०. ८, ३.
कलशम् ९. ४, ६; १८. ४, ३०.
कलशानि १८. ४, ९८.
कलशै ७. ८१, २; १८. ४, ६०.
कलशैः ३. १२, ७.
कलाः १९. ९७, २.
कलाम् ६. ४६, ३; १९. ९७, १.
कलिऽभिः १०. १०, १३.
कलिम् ७. ११४, १.
कल्पत् ११. ७, २६.

कल्पताम् ५. ७, ३.

कल्पते ४. ७, २; ५. १९, १९; ८. ९, २०;
१०. ९, ४.

कल्पम् ८. ९, १०.

कल्पमानः ३. ८, १; १३. २, ३३; ४३;
१८. ४, १३.

कल्पय १. २४, ४; ४. १२, ९; ९. ९, ४;
११. १, ३६; १२. २, २९.

कल्पयताम् ६. ८८, ३.

कल्पयति १२. ४, ३१.

कल्पयतु ५. २९, ९.

कल्पयन्तः ८. ९, १४; ९. १९, १९.

कल्पयन्ताम् ७. ६९, १.

कल्पयन्ति ९. ६, ७; १०. १, १.

कल्पयन्ति ९. ६, ७; १८. ४, २.

कल्पयन्तु ९. ९, १३.

कल्पयसि ४. २३, २.

कल्पयस्व १८. १, १३.

कल्पयात् ३. ४, ६.

कल्पयाति ७. १०९, १; १८. ३, ५९; १९.
५९, ३.

कल्पयामि १२. २, ३२; १८. ४, ५२; १९.
२७, ४.

कल्पयावहै २०. १२६, २१.

कल्पयित्वा १३. १, ५२; ५४.

कल्मलिः १५. २, ५; १३; १९; २९.

कल्मार्षऽग्रीवः ३. २७, ९.

कल्मार्षऽग्रीवाय १२. ३, ५९.

कल्याणि ६. १०७, ३; ४; १३९, ३.

कल्याणी ५. १७, १२; १८; १०. ८, २६.

कल्याण्यै ६. १०७, ३.

कवचऽपाशैः ११. १२, २२.

कवची ११. १२, २२.

कवयः ३. १७, १; ५. १, ६; ८. ९, १७;
९. २, ५; ४, ८; १४, ६; १३. १, २३;
४०; १८. १, १७; २, १८; १९. ५३,
१; २०. ११, ७.

कवयः ४. २७, ३; १८. ३, १९.

कवये १९. ३, ४.

कविः ४. १, ७; ५. १, ४; ९; १२, १;
१३, १; ८. ३, २०; ९. १४, १९; १३.
१, ११; १८. ३; ६३; २०. ७७, ३.

कविऽकृतम् ७. १९, १.

कविऽतरः ५. ११, ४.

कविऽभिः ४. २६, ३; ९. ३, १९; १८.
३, ४७.

कविऽयमानः ९. १४, १८.

कविऽशस्ताः १८. १, ६०.

कविऽशस्तानि ५. १, ९.

कवीन् ९. १४, ७.

कवीनाम् ६. ४७, ३; ७. २३, १; १४. १,
५३.

कवे १२. १, ६३; २०. २४, ६.

कव्यऽवाहनाय १८. ४, ७१.

कव्यैः १८. १, ४७.

कशा ९. १, २१.

कशाम् ९. १, ५.

कशायाः ९. ११, २२.

कशिपुऽउपवर्हणम् ९. ६, १०.

कशिपुने ६. १३८, ५.

कशोकाः ५. २, ४; २०. १०७, ७.

कश्मशम् ५. २१, १.

कश्यप ८. ९, ७; १३. ३, १०.

कश्यपः ४. ३७, १; ८. ५, १४; १८. ३,
१५; १९. ५३, १०.

कश्यपम् ४. २९, ३.

कश्यपस्य १. १४, ४; २. ३३, ७; ४. २०,
७; ५. २८, ७; १७. १, २७; २८; २०.
९६, २३.
कश्यपाः १३. १, २३.
कर्कषासः ५. २३, ७.
कसर्णीलम् १०. ४; ५; १७.
कसन्तु ११. ११, २१.
कसाम्बु १८. ४, ३७.
कस्मात् ८. ९, १; १०. २, २; ९; ७, २.
कस्मिन् १०. ७, १; ३; ११. १०, १०;
१२. ४, १४.
कस्मै ३. २९, ७; ४. २, १; २; ३; ४; ५;
६; ७; ८; १२. ४, ७.
कस्याः १२. ४, ४३.
कस्ये १८. ३, १७.
काः ५. १३, ९; ८. ९, २५; ११. ६, १७.
काकुदः २०. ७१, ३.
काकुदम् २०. ९२, ९.
काचित्करम् २०. १२६, १३.
काटम् १२. ४, ३.
काण्या १२. ४, ३.
काण्डम् १२. ३, ४५.
काण्डिनीः ८. ७, ४.
काण्डैः १२. ३, ४२.
काण्वस्य २०. १३९, ३; १४०, ४.
कार्नि १९. ९, १३; ६४, ३.
कानीनः ५. ५, ८.
कान्दाविषम् १०. ४, २२.
काववम् ३. ९, ३; ५.
काववस्य ३. ९, ४.
कावेरकः ८. १४, ११.
काम ३. २९, ७.
काम ९. २, ३; ४; ५; ९; १०; १६; १७;

१८; १९; २०; २१; २२; २३; २४; २५;
१९. ५२, १; २; ५.
कामः ३. २५, २; २६, २; २९, ७; ६. ३६,
३; ९. २, ७; ११; १९; ११. ३, ३;
१८. १, ८; १९. ४, ४; ५२, १; ४;
२०. १४३, ७.
कामज्येष्ठाः ९. २, ८.
कामजुघः ८. ९, २.
कामजुघा ४. ३४, ८; ९. ५, १०; ११. १,
२८; १२. १, ६१.
कामजुघाः ९. ५, २५; १८. ४, ३३.
कामजुघः ११. ९, ८.
कामजुघेण १०. ९, ४.
कामम् ३. २१, ४; ४. ३९, २; ४; ६; ८;
९. १, ९; २, १; २; २४; १३. १, ५;
२०. १५, ५; १७, २; २१. ३; ३१, २;
५८, २; ७६, ५; ८९, ६; १२२, ३.
काममूता १८. १, १२.
कामम्कामम् १८. ४, ५.
कामयन्ते ४. २४, ५.
कामयमानाः १९. ५२, ५.
कामयामहे १२. १, ४०; १९. ३२, ८.
कामये ४. ३०, ३.
कामये ६. ४५, १.
कामजुशल्याम् ३. २५, २.
कामस्य ३. २५, १; ३; ६. १३९, ५; ९. २, ६.
कामाः ११. ९, १३; १२. ३, ३६; ४, १९;
१४. २, ५; १९. ४२, ३.
कामात् ९. १३, ८.
कामान् ३. १०, १३; २९, २; १२. ४, ३५;
३६; २०. ५६, ५; १००, १.
कामाय ३. ८, ४; २९, ७; ५. ३, ३; १२.
४, २६; २०. ३१, २.

कामिना २. ३०, २.
 कामिनी १. ३४, ५; २. ३०, १; ६. ८, १;
 २; ३.
 कामिनीः ३. ८, ४.
 कामेन ३. २९, ७; ५. ११, २; ६. ९, १;
 १३९, २; ४; ११. ९, १३; १९. ५२,
 १; ३; ४.
 काम्यः १९. ३९, ९.
 काम्यम् २०. ५१, ३.
 काम्या २०. २६, ५; ४७, ११; ६०, ६;
 ६९, १०; ७१, ६.
 काम्यैः २०. ४०, २; ७०, ४.
 कायम् १९. ५७, ४.
 कारम् २०. ७५, ३.
 कारवः ७. ७७, १; २०. ९८, १; ११०, १.
 कारवै २०. ३१, ६.
 कारुः २०. २५, ६.
 कारू इति ५. १२, ७.
 कारून २०. ७७, ३.
 कार्यस्य ३. २४, ५.
 कार्शनः ४. १०, ७.
 कार्षीवणाः ६. ११६, १.
 कार्ष्णीम् ११. ७, ६.
 कालः १३. २, ३९; १९. ५३, १; २. ५२;
 ६; ८; ९; १०; ५४, ३; ४; ५.
 कालकाञ्चाः ६. ८०, २.
 कालम् १९. ५३, ३.
 कालात् १९. ५३, १०; ५४, १; ३.
 काले ७. ५२, ६; १९. ५३, ३; ५; ६; ७;
 ८; ५४, १; २; ४; ५; २०. ८९, ९.
 कालेन १९. ५३, ७; ५४, १; २.
 काव्यः ४. १, ६; २०. २५, ५.
 काव्यम् ९. १५, ९; १०. ८, ३२.

काव्यम् ४. २९, ६.
 काव्येन ५. १, ५; ११, २; ३; ८. ३, २०;
 २०. ७६, ६.
 काव्यैः २०. १२५, ५.
 काश्यामि १४. २, १२.
 काशिना ८. ४, ८.
 काष्ठासु २०. ९८, १.
 कासः १. १२, ३.
 कासम् ५. २२, ११.
 कासा ५. २२, १०.
 कासिकया ५. २२, १२.
 कासिका ११. २, २२.
 कासे ६. १०५, १; २; ३.
 काहावाहम् ९. १३, ११.
 कितवम् ७. ११४, ३.
 कितवान् ७. ५२, १.
 किम् ४. २६, ६; ५. ११, ५; १३, ७; ६.
 ४५, १; ५१, ३; ५७, ३; ७१, १; ७.
 ५८, ६; ८; ७३, १; १११, १; ८. ४,
 १४; ९, २५; ९. १४, ७; १५, १८;
 १०. १, २०; ५, २२; २३; ७, ३७; ८,
 १६; ११. ३, २४; ६, ४; ११, १३; १३.
 १, ५५; ३, २३; १४. २, १९; १५. ३,
 १; १८. १, १२; ३३; २, २४; ३२; ३,
 ४१; १९. ६, ५; ४८, ३; २०. ३६,
 ४; ८९, ३; १२६, ३; ८.
 किमीदिनः १. ७, ३; २८, १; २; ४. २०,
 ५; ८. ४, २३; ६, २१; २५; १२. १,
 ५०.
 किमीदिनः २. २४, १; २; ३; ४.
 किमीदिनम् १. ७, १; ४. २०, ८; ८. ३,
 २५.
 किमीदिनीः २. २४, ५; ६; ७; ८.

किमीदिने ८. ४, २.

किमीदी ४. २८, ७.

किम्ऽकः ८. ८, २२.

कियत् १०. ७, ८; ९.

कियता १०. ७, ८; ९.

कियतीः ८. ७, १३.

कियेधाः २०. ३९, ६; १२.

किर ३. २४, ९; २०. ९८, २.

किल १. ३४, ४; ४. ७, ३; १८. १, १९;
४८; २०. ३४, १८.

किलासऽनाशनम् १. २४, २.

किलासऽभेषजम् १. २४, २.

किलासम् १. २३, १; २; २४, २.

किलासस्य १. २३, ४.

किल्बिषम् ५. १९, ९; १२. ३, ४८.

किल्बिषाणि ६. ११८, १; २.

किशोराः १२. ४, ७.

कीकसाः ७. ८०, ३; ९. १२, ९; १३, १४;
११. १०, १९.

कीकसाभ्यः २. ३३, २; २०. ९६, १८.

कीटेभ्यः ९. ४, १६.

कीनाशः ४. ११, १०.

कीनाशाः ३. १७, ९; ६. ३०, १.

कीरये २०. १७, १२; ८७, ७.

कीरिम् २०. ९१, ११.

कीरेः २०. ३४, ६.

कीर्तयाः ७. ३८, १; ३९, ४.

कीर्तिः १२. ६, ३; १३. ९, १; ६, १; १५.
२, ८; १४; २०; २८.

कीर्तिम् ५. २०, ९; ९. ८, ९; १०. ३, १७;
१८; १९; २०; २१; २२; २३; २४; २९;

१९. ६३, १; ७१, १.

कीर्त्या १०. ६, २७.

कीलालऽऊष्मी १२. १, ५९.

कीलालः ७. ६२, ९.

कीलालम् ४. ११, १०.

कीलाले ६. ६९, १.

कीलालेन ४. २६, ६; २७, ९; १०. ६, २९.

कुकुन्धाः ८. ६, ११.

कुक्कुरभाः ८. ६, ११.

कुक्षिः ७. ११६, १; ९. १२, १२; २०.
७१, ३.

कुक्षिऽभ्याम् २. ३३, ४; २०. ९६, २०.

कुक्षिलाः ८. ६, १०.

कुक्षी इति २. ९, ४; ४. १६, ३; ९. ९,
२०; १०. ९, १७; २०. १२६, १४.

कुक्ष्योः २०. ४, २.

कुचरः ७. २७, २; ८९, ३.

कुर्णपम् ११. १२, ४.

कुर्णपे ११. ११, १०; १२, ८.

कुण्डपाय्यः २०. ९, ७.

कुण्डूणाच्या २०. ७४, ६.

कुतः ८. ९, १; ४; ९. १४, १८; १०. २,
१०; १४; ८, ४४; ११. १०, ८; १२.

कुत्सम् ४. २९, ९; २०. २१, १०; ३७, २.

कुत्सेन २०. ७६, २.

कुनखिना ७. ६७, ३.

कुबेरः ८. १४, १०.

कुमारः ३. १२, ३; ७; ४. ३७, ११; १०.
८, २७.

कुमारकः २०. ९२, १२.

कुमारम् १. ११, ९.

कुमारस्य ५. २३, २.

कुमाराः १२. ४, ८.

कुमारिका १०. ४, १४.

कुमारी १०. ८, २७.

कुमारीम् २. ३६, १.
 कुमार्यम् १४. १, ६३.
 कुम्बम् ६. १३८, ३.
 कुम्भः ३. १२, ७; १९. ५३, ३.
 कुम्भम् ३. १२, ८; ११. १, १४.
 कुम्भऽमुष्काः ८. ६, १५.
 कुम्भऽमुष्कान् ११. ११, १७.
 कुम्भान् ४. ३४, ७; १८. ३, ६८; ४, २५.
 कुम्भी ११. ३, ११; १४; १२. ३, २३.
 कुम्भीकाः १६. ६, ८.
 कुम्भीम् ९. ५, ५; १२. २, ५१.
 कुम्भे १. ६, ४.
 कुम्भेनऽइव १०. ८, १४.
 कुम्भेभिः १९. २, २.
 कुम्भ्यः ९. ६, १७.
 कुर्यवम् २०. ३७, २.
 कुरीरम् ६. १३८, ३; १४. १, ८.
 कुरीरिणम् ६. १३८, २.
 कुरीरिणि ५. ३१, २.
 कुरु ५. ४, ६; ११. ११, १; १५; २२; २४;
 १४. २, २०.
 कुरुते ९. ७, १; २; १५. ११, ५.
 कुरुथाः ५. २२, ११.
 कुरुदिनीं १०. १, १५.
 कुरुवरः ९. २, २२.
 कुरुवम् २. ३१, २.
 कुरुकुरौऽइव ७. १००, २.
 कुर्वताम् १९. ७, ४.
 कुर्वतीम्ऽकुर्वतीम् ९. ५, ३२.
 कुर्वते ७. ५६, १; ८. ६, ११; १४.
 कुर्वते १२. १०, १; ३.
 कुर्वन् ९. ५, ३२.
 कुर्वन्तम् ९. ५, ३२.

कुर्वन्ति ८. १२, ६.
 कुर्वाणाः १२. १०, २.
 कुर्वे ६. १३५, १; ७. ३९, २; १२. ४, ६.
 कुलऽपाः १. १४, ३; ७. ७५, २.
 कुलायम् ९. ३, २०; १४. १, ५७.
 कुलाये ९. ३, २०.
 कुलिशेनऽइव २. १२, ३.
 कुल्मलम् २. ३०, ३; ५. १८, ८.
 कुल्मलात् ४. ६, ५.
 कुल्या ११. ३, १३; १८. ३, ७२; ४; ५७.
 कुल्याऽइव २०. १७, ७.
 कुल्यायाः ५. १९, ३.
 कुवित् २. ३, २; २०. २४, २; ४; १२५, २.
 कुवित्ऽसस्य २०. ७८, ३.
 कुशिकासः २०. २४, ९.
 कुषुम्भम् २. ३२, ६.
 कुष्ठ ५. ४, १.
 कुष्ठ ५. ४, ६; ९; १९. ३९, २; ९.
 कुष्ठः ५. ४, १०; १९. ३९, १; ५; ६;
 ७; ८.
 कुष्ठम् ५. ४, ३; ४; ५; ६. ९५, १; २.
 कुष्ठस्य ५. ४, ८; ६. १०२, ३.
 कुष्ठाः १९. ५७, ३.
 कुष्ठिकाः ९. ४, १६; १२, १०; १०. ९, २३.
 कुसिन्धम् १०. २, ३.
 कुसिन्धे १०. २, ५.
 कुसुलाः ८. ६, १०.
 कुहं २०. ३४, ५.
 कुहचित्ऽविदे २०. ८२, २.
 कुहः ७. ४९, २.
 कुहम् ७. ४९, १.
 कूजन्तौ ७. १००, २.
 कूटम् ८. ८, १६.

कृत्या १२. ४, ३.
कृद्यमि ५. १९, १२.
कृपे ५. ३१, ८.
कृमैभ्यः ९. ४, १६.
कृत्वजम् १२. ७, १; १०, ७.
कृकदाश्वमि २०. ७४, ७.
कृकवाकौ ५. ३१, २.
कृकाटम् ९. १२, १.
कृणवः १८. २, ५.
कृणवः ५. १, ८.
कृणवत् २. ९, ५; ५. ८, ७.
कृणवत् २. ३५, १; ३. १, १; २, १; ५. २,
 ८; ६. १११, १; ११६, २; १२. ३, १०;
 १९. २७, १०; ३३, ५; २०. १०७, ११.
कृणवन् १८. १, ११.
कृणवाम ६. २७, १.
कृणवाम १२. ३, ४९.
कृणु २. १९, ५; २०, ५; २१, ५; २२, ५;
 २७, १; २; ३; ४; ५; ६; ३६, ६; ३.
 ५, ६; ७; २२, ३; ४. २२, १; ५. ६,
 १०; २९, २; ३; १३; ६. ९९, ३; १०८,
 ४; १२१, ४; १२९, २; ३; १४०, १;
 ७. १३, ३; १२. १, २३; २४; १४. १,
 ६१; १९. ३१, १३; ३२, ८; ४७, ८;
 ५०, १; ६२, १.
कृणुत ११. १, २.
कृणुत १. ३०, ३; २. १३, २; २३, ५; ३.
 ९, १; ६. ५५, ३; १२३, २; १२. २,
 ३४; १८. ४, ३७; १९. २४, ४; २०.
 ९१, ११.
कृणुतम् ६. ५४, २; १४१, ३.
कृणुतम् ३. २५, ६; ६. ५०, १.
कृणुताम् २. २८, २; ४; ३. ३, ४; ७. ६४, १.

कृणुते १. ३५, २; ६. २७, ३; ८. ३, २४;
 ९. ४, १९; ११. ७, ३; १०; १५; १२.
 ४, ६; ३०; १३. २, २८; ४२; २०.
 ८९, ४; १२३, २.
कृणुथ ४. २१, ६; ६. २२, २.
कृणुध्वम् १९. ५८, ४; २०. ७३, ३.
कृणुषे ३. ६, ६; ८. २, १६.
कृणुषे ५. १, २; १९. ४९, ४.
कृणुष्व २०. ९३, १.
कृणुष्व ३. ४, ४; ४. २०, ५; ७. ३५, १;
 ३७, १; ७७, १०; १०. १, १६; १२.
 ४, २९; १४. २, ५०; १८. १, १६; ३,
 ८; १९. ४५, ५.
कृणुहि २०. ८, १.
कृणुहि ३. १, ४; ४. २२, ३; ५. ११, ११;
 १२, २; २७, १२; ७. ९, १; ११. १,
 ३१; २०. १२५, २.
कृणोति ५. ३, ६.
कृणोति २. ३६, ३; ६. २९, १; ८. ३, ८;
 ६, ९; ९. १३, ४.
कृणोति ९. १०, १; ४; ६; ८; १२. ४, २५;
 १८. १, ५३; ३, ५४; २०. ९६, ३.
कृणोतु ६. ८३, १; ८. ६, १८; ९. २, ७;
 १९. ४४, ३.
कृणोतु १. ११, १; ३. १५, ४; ४. ४, ३;
 ६. ४०, १; २; ५३, ३; ५८, १; ७१,
 १; २; ७२, १; ७३, ३; ७८, ३; १०४,
 ३; १०६, ३; ७. ३३, १; ३४, १; ५३,
 १; ९१, १; ९६, १; १२३, १; ८. ८, २;
 ४; ९. ४, २; १५, २४; १०. ६, ३१;
 ९, २६; ११. १, ६; १२. १, १; २१;
 २२; ४१; ४३; १४. १, ४७; ४९, २,
 १२; ३९; ७५; १८. ३, १२; ५२; ५५;

६१; १९. ३१, १४; २०. १७, ११; ११,
१; ८९, ११; ९४, ११; १२९, ६.
कृणोमि २. ३६, २; ३. ९, २; २३, १; ४.
१८, १; ६. ९, २; १११, २; ३; ११९,
१; ८. २, १; ११; ६, ३; १२. २, ३२;
१४. १, १८.
कृणोमि १. २९, ४; ३०, ४; २. २, ४; ३,
१; १०, १; २; ३; ४; १; ६; ७; ८; ३.
८, ६; ३०, १; १; ७; ४. ३०, ३; १;
६. १, १; २८, ११; ३०, १; ८; ६.
२०, ३; ९३, २; ९४, २; ७. ३६, ३;
८. १, ६; २, १३; १९; ७, १; २२; ९.
२, १९; २०; २१; २२; २३; २४; १४.
२, ३४; १९. ३०, ४; २०. ७३, १.
कृणोमि ६. २२, २; ६. २०, ३; ३०, २; ७.
१८, ४; १३. ७, ११; २०. ११४, २.
कृण्मः ६. १, ३; ७. ८१, १.
कृण्मः १. १३, ३; ३. ३०, ४; ६. ७, २;
८. २, १६; २१; ९. ३, १२; ११. २,
३; ४; १४. १, ६३; २, ३१.
कृण्मसि १९. १२, १.
कृण्मसि ४. ३१, ४; ६. २८, १३; ८. २,
१०.
कृण्महे १९. ६८, १.
कृण्वत् ६. २८, १४.
कृण्वती १४. २, ६०.
कृण्वतीः १४. २, ६१.
कृण्वते ८. १, ७.
कृण्वन् ६. १, ७; ६. ७२, १; १२. १, ११;
१८. १, २९; १९. ३३, २; २०. २६,
६; २८, २; ३९, ३; ४७, १२; ६९, ११.
कृण्वन्तः ३. १०, १; ९. २, ८; १८. २,
२२; २९; ४, १२; १३.

कृण्वन्तः १४. २, १९.
कृण्वन्ति १. ३३, ३.
कृण्वन्तु २. १३, ४; २०. १९, २.
कृण्वन्तु ३. ९, ३; ६. २३, २; ३; ९१, ३.
कृण्वन्ताम् १४. २, ३७; ३९.
कृण्वानः २. २९, ३.
कृण्वानाः १. १३, ४; ६. ८, ६; ११. १२,
१७.
कृण्वानाम् ४. ३८, १.
कृण्वे ६. ८, ८; ११. १, २८; ३१.
कृण्वे ७. १०१, १; ९. ३, ११.
कृतऽअकृतम् १९. ९, २.
कृतऽआगसः १२. १०, १४; ११, ४.
कृतः ४. ६, ७; ६. २०, ८; ६. ११, ३; ९.
३, २; २०. ४७, २; १३७, १३.
कृतऽद्विष्टा ७. ११८, १.
कृतम् ३. ९, २; ४. २६, ७; ३८, ३; ६.
१, ४; ९, ८; ६. ९, ३; ११, १; ७२,
२; ९७, २; ७. ४३, १; २; १२, २; ३;
१; ८; ९. २, १६; १०. १, ३२; १३.
७, १२; १४. २, ६२; ६१; १९. ९,
१२; ७२, १; २०. १३, २; १७, १;
१३९, १; १४३, ९.
कृतम् १९. १६, १; २७, १४; ४४, १.
कृतम्ऽइव ७. १२, ६; २०. ८९, ९.
कृतऽवीर्यः १७. १, २७.
कृतऽव्यधनि ६. १४, ९.
कृतस्य १. २३, ४; ३. २४, १; ७. १२, ९.
कृता ६. १४, ७; १०. १, ३; ८, २६.
कृताः ४. ६, ७; १९. ६, ११.
कृतानि ४. ३८, १; २; ३; २०. ३४, ४;
८७, १.
कृते ३. १७, २; २०. ३१, ४.

कृतेन ६. १२४, १.

कृत्तिका: ९. १२, ३; १९. ७, २.

कृत्ती: ८. ६, ११.

कृत्तुम् २०. ४४, ३.

कृत्या ४. ९, १; ५. १४, १; ११; १२; १३;
१२. ७, १; ९, १; १०, ७; १४. १,
२१; २६.

कृत्या: ४. १८, १; ५. १४, १; ८. १, २;
१; ६; ७; ९; १०. १, ४; ६; ३०; १४.
२, ४९; १९. ९, ९.

कृत्याऽकृत् ४. २८, ६.

कृत्याऽकृत: ४. १७, ४; १९, १; १०. १,
६; १९; ३१; १९. ३४, २; ४१, १.

कृत्याऽकृतम् ५. १४, १; २; ४; १; १०;
१२; १३; ३१, १२; १०. १, १.

कृत्याऽकृता १०. १, २; २४; ३२.

कृत्याऽकृते ५. १४, ३; ४; १; ८; १०. १,
२३.

कृत्याऽदूषण: १९. ३४, ४.

कृत्याऽदूषणम् १०. १, ९.

कृत्याऽदूषणी: ८. ७, १०.

कृत्याऽदूषि: २. ४, ६.

कृत्यामि: ८. १, १९.

कृत्याम् ४. १७, ४; १८, २; ४; ५. ९, ८;
१४, ३; ४; ६; ८; ३१, १; २; ३; ४;
१; ६; ७; ८; १०. १, १८; ३, ४; १४.
२, ६१; १९. ४१, १.

कृत्ये ५. १४, १०; ११. १२, ६.

कृत्ये १०. १, ७; १९; १७; २०; २१; २१;
२६; २९; ३१.

कृत्रिम: १४. २, ६८.

कृत्रिमम् १९. ३४, ३.

कृत्व: ११. २, ९; १२. २, २९.

कृत्वरी: ४. १८, १.

कृत्वा ३. ३, ६; २१, २; ६; ४. ७, ३; १८,
२; ३; ५. १७, ११; २२, ४; ६. १०३,
३; ८. ६, २६; ९, २; १०. १, ९; ९,
१; ६; २१; ११. ७, ९; १०, ११; १८;
२९; १२. २, ४; ४३; १४; ४, २०;
१३. १, ४७; १२; ३, १; १५. १४, १;
३; १; ७; ९; ११; १३; १९; १७; १९;
२१; २३; १८. २, ३३; ३, ४२; १९.
८, ६; ३०, १.

कृधि २०. ८९, ७.

कृधि १. २, २; १३, २; २४, ३; २६, ४;
३४, १; २. २७, ७; ३. १८, २; ५. ४,
६; ९; १, ४; ८, ६; ७; ६. १, १; २;
४०, ३; ६१, १; ६७, ३; ७४, ३; ७७,
३; ९१, ३; १०६, २; १२८, ३; १३६,
२; १३८, १; २; १३९, ३; १४१, २;
७. २१, २; २७, ३; १२, ४; ८६, ३;
८. १, १७; ११. १२, १७; १७. १, ७;
१८. २, ९; १९. ८, ६; १९, १; ३२,
६; २०. ३२, १; ८०, २.

कृधुऽकर्णी ११. ११, ७; १२, ७.

कृन्त १९. २८, ८.

कृन्तती १. २७, २.

कृन्तत्रम् २०. १२६, २०.

कृपणा: ११. १०, २८.

कृपमाणस्य ५. १९, १३.

कृपा १८. ४, १९; २०. ६७, ३.

कृपात् ७. १९, २.

कृपे २०. १२०, २.

कृशऽगु: ४. १९, ६.

कृशन: ४. १०, १; ३.

कृशनम् ४. १०, ७.

कृशनेभिः २०. १६, ११.
 कृशम् ४. २१, ६; ६. १०१, २.
 कृशस्य २०. ३४, ६.
 कृषतु ३. १७, ६.
 कृषते १२. २, ३६.
 कृषिम् ३. १२, ४; ८. १३, ११; १२; १०.
 ५, ३४; ६, १२.
 कृषिऽसंशितः १०. ५, ३४.
 कृष्यः ३. २४, ३; १२. १, ३; ४; ४२;
 २०. ६८, ६; १०७, १.
 कृष्टराधिः ८. १३, १२.
 कृष्टीः २०. ३७, १; ६५, १; ७०, १४.
 कृष्टे १०. ६, ३२.
 कृष्णऽअजिनम् ९. ६, १७.
 कृष्णः ७. ६६, १; २; ८. ६, ५; १२. ३,
 १३; १८. ३, ५५; २०. १३७, ७.
 कृष्णऽकर्णः ५. १७, १५.
 कृष्णऽद्रम् ९. १२, ४.
 कृष्णम् ६. २२, १; ९. १५, २२; ११. २,
 १८; १२. १, ५२; १३. ३, ९; २०.
 १२३, २; १३७, ८.
 कृष्णऽवर्तने १. २८, २.
 कृष्णऽशकुनेः १९. ५७, ३.
 कृष्णा ६. ८३, २; ७. ७८, १; १२. २, ५३.
 कृष्णाः ६. ४९, ३.
 कृष्णाः ५. २३, ५; ८. ७, १; ११. २, २;
 १८. ४, ३४.
 कृष्णात् ५. ३०, ११.
 कृष्णाम् १२. १, ११; ३, ५४.
 कृष्णायाः १३. ३, २६.
 कृष्णे १. २३, १.
 कृष्णौ ५. २३, ४.
 कृष्या ११. ४, १०.

कृष्याः २. ४, ५; ८. २, १९; १०. ५, ३४;
 १२. २, ३७.
 कृष्व २०. ९४, ४.
 के ४. २२, ६; ५. २३, ५; ६. ५०, ३; ७.
 १३, २; १२२, १; १०. ७, ३८; ११.
 १०; ११; १९. ६, १२.
 केतवः ११. १२, ७; १३. २, १; १६; १८;
 २०. ४७, १३; १५.
 केतुः ७. १२, १; ८६, २; १०. ८, १३;
 ११. ६, २२; १३. २, ३४; १४. १, २४;
 २०. ३०, ४; १०७, १३.
 केतुना १३. २, ९; ३१; १८. ३, ६५.
 केतुभिः ११. १२, १; २; १३. ३, २३.
 केतुम् १०. २, १२; २०. ११, ४; २६,
 ६; ४७, १२; ६९, ११.
 केतुऽमत् ६. १२६, ३.
 केतुमती इति केतुऽमती ८. ९, १२.
 केतुऽमन्तः ३. १९, ६; १३. १, २४.
 केतुऽमान् १३. २, २८.
 केतून् ६. १०३, ३; १०. १, ३२.
 केन ५. ११, २; १०. २, १; १६; १८;
 १९; २०; २२; २४; १८. १, ५२.
 केऽनिपानाम् २०. ९४, ४.
 केनो इति २०. ९७, ३.
 केपयः २०. ९४, ६.
 केवलः ७. ३८, १; ३९, ४; २०. ३९, १;
 ७०, १६; ८७, ५.
 केवलम् ३. १८, २; ४. २३, ७; १०. ७,
 ३६; ८, १; ११. ७, १०; १५; २०.
 १५, ६; ३२, ३.
 केवली ३. २५, ४; ८. ९, २४; १९. ४, २.
 केवलीः ७. ९९, १.
 केवलौ ९. ४, १२.

केशः ढ. १३६, ३.
 केशऽद्वहणीः ढ. २१, ३.
 केशऽवर्धनीः ढ. २१, ३.
 केशऽवर्धनीम् ढ. १३७, १.
 केशऽवाः ८. ६, २३.
 केशऽश्मश्रु ८. २, १७.
 केशाः ढ. ९, १; १३७, २; ३; १५. २, ५;
 १३; १९; २५; १९. ६०, १.
 केशान् ५. १९, ३; ११. १०, ११; १२;
 १४. १, ५५; १९. ३२, २.
 केशिनः ९. १५, २६; ११. २, १८; १४.
 २, ५९.
 केशिना २०. ३, २; २३, ९; २९, २; ३८,
 २; ४७, ८.
 केशिनीः १२. १०, २.
 केशिनीभ्यः ११. २, ३१.
 केशी ८. ६, ५.
 केशेभ्यः ढ. ३०, ३; १३६, १.
 केशेषु १. १८, ३.
 केश्यम् १४. २, ६८.
 केशरऽप्राबन्धायाः ५. १८, ११.
 कैरात ५. १३, ५.
 कैरातिका १०. ४, १४.
 कोकः ५. २३, ४.
 कोकम् ८. ६, २.
 कोकऽयातुम् ८. ४, २२.
 कोपयत् २०. ९४, ८.
 कोशः ९. ३, २०; १०. २, ३१; ११. २,
 ११; १४. १, ६.
 कोशऽइव ४. १६, ७.
 कोशम् ४. १५, १६; १८. ४, ३०; २०. ८,
 ३; ८९, २.
 कोशाः १३. ४, १०.

कोशात् १९. ७२, १.
 कोशान् १०. ७, १०.
 कोशे ९. ३, २०; १०. २, ३२.
 कौमारः १२. ३, ४७.
 कृदिऽवतः ७. ९५, ३.
 क्याम्बूः १८. ३, ६.
 कक्षमाणम् २०. ४२, २.
 क्रतुः ८. ९, २२; २०. १८, ५.
 क्रतुना १३. २, १०; २०. ३४, १.
 क्रतुऽभिः ८. ३, १; १३. ३, २३.
 क्रतुम् ५. २, ३; १८. १, २०; ३, १८;
 ६७; २०. ७९, १; १०६, १; १०७, ६.
 क्रतुऽविदम् २०. ६, २; ७, ४.
 क्रतौ १. ३४, २; ३. २५, ५; ढ. ९, २.
 क्रत्वा ४. ३१, ६; ३२, ५; २०. ५४, १;
 ७६, ७.
 क्रत्वे ढ. १९, २; १८. २, २३.
 क्रन् ७. ८७, ३; ८. ६, २५; १४. १, ३२;
 १९. २०, ४.
 क्रन्द ४. १५, ६; ५. २०, ७; २१, ४; ५; ६.
 क्रन्दः ११. २, २२.
 क्रन्दत् २०. ९४, ८.
 क्रन्दय २. ३६, ६; ढ. १२६, २.
 क्रन्दसी इति ४. २, ३; २०. ३४, ८.
 क्रन्दाय ११. २, ३; ६, २.
 क्रमः १०. ५, २५; २६; २७; २८; २९; ३०;
 ३१; ३२; ३३; ३४; ३५.
 क्रमताम् ९. ५, १; ३; ८.
 क्रमते ७. १५, ४.
 क्रमध्वम् ४. १४, २.
 क्रमस्व ४. ४, ७; ढ. १०१, ३.
 क्रमस्व ४. ८, ४; ७. २७, ३; १८. ४, ६;
 २०. ८५, ४.

क्रमान् ८. ९, १०.

क्रमः २०. ७९, २.

क्रमे १०. १, २९; २६; २७; २८; २९; ३०;
३१; ३२; ३३; ३४; ३५; १९. १७, १;

२; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०.

क्रविः ८. ६, २३.

क्रविषा ८. ३, १५.

क्रविष्णुः ८. ३. ४.

क्रव्यऽअत् ३. २१, ९; २८, २; ५. २९,
८; ९; १५; ८. १, १२; ३, ४; १२. २,
४; ७; ३५; ३६; ३७; ३८; ४३; ५०;
५२; ५३; ३, ४३; ९, ३; ११, ११.

क्रव्यऽअर्दः २. ९५, ५; ४. ३६, ३; ५. २९,
११; ८. २, १२; ३, २; १८; ११.
१२, ३.

क्रव्यऽअर्दम् ३. २१, ८; ९; १०; ५. २९,
१०; ३१, ९; ८. २, ९; ६, ६; १२. २,
८; ९; १०; १५; १६; ३९; ४२; ४३;
२०. ९६, १२.

क्रव्यऽअर्दा ११. १२, १८; १२. २, ३४;
५१; १३. १, २९.

क्रव्यऽअर्दे ८. ४, २.

क्रान्तम् १०. ७, ३८.

क्राम २. ११, १; २; ३; ४; ५; ८. १, ४;
९. ५, ६; १०. १, १४; २०. ९६, २४.

क्रामतम् ७. ५५, २.

क्रामति १२. ५, ६.

क्रामन्ति १२. ६, ५.

क्रिमयः २. ३१, ५; ३२, १; ५; ५. २३, ५;
१२.

क्रिमयः २. ३२, ३; ५. २३, १०.

क्रिमिः २. ३२, ४; ५. २३, ७; ११; ११.
११, १०; १२. १, ४६.

क्रिमिम् २. ३२, २; ५. २३, १; ३; ९.

क्रिमीणाम् २. ३१, ३; ५; ३२, ४; ५. २३,
८; ११; १३.

क्रिमीन् २. ३१, १; २; ४; ३२, १; ३; ५.
२३, २; ५; ६; १०.

क्रिमैः २. ३१, १.

क्रियते ३. २९, ३; ८. २, २५; १९. ५८, ६.

क्रियते १८. २, १; ३, ६४.

क्रियन्ते २०. २३, ३.

क्रियमाणम् २. १२, ६; ५. २९, १; १९.
११, ४.

क्रियमाणायाः ३. ७, ६.

क्रीडन्तीः ९. ४, २४.

क्रीडन्तौ ७. ८६, १; १३. २, ११; १४. १,
२२; २३.

क्रीणीते १२. ४, २.

क्रीत्वा ३. १५, २.

क्रुद्धः १०. १०, १०; ११; १२. ८, ९; १३.
३, ६; २०. १७, ८.

क्रुद्धस्य १३. ३, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८;
९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६;
१७; १८; १९; २०; २१; २२; २३; २४;
२५.

क्रुद्धा १२. ४, ३७.

क्रुद्धाः १२. २, ५.

क्रुध्यः ११. २, १९; २०.

क्रुध्यति ४. ३६, १०.

क्रुरम् ५. १९, ५; ६. ४९, १; १८. ४, ८३;
१९. ९ १४; ५६, ५.

क्रुराणि १२. ७, ३.

क्रुरैः १६. ७, २.

क्रोडः ९. ४, १५; १२, ५.

क्रोडौ १०. ९, २५.

क्रोधः ९. १२, १३.
 क्रोधम् ४. ३८, ४.
 क्रोधयन्ति ४. ३६, ९.
 क्रोशताम् ८. ८, २१.
 क्रोशतु ११. ११, ७; १२, ७.
 क्रोशन्तु ५. २१, ९.
 क्रोष्टारः ११. २, ११.
 क्रोष्टे ११. २, २.
 कृन्दाः २. २, ५.
 क्लीबं ६. १३८, ३.
 क्लीबम् ६. १३८, १; २; ३.
 क्लीबऽरूपान् ८. ६, ७.
 क्लीबाऽईव ८. ६, ११.
 क्लृप्तः १०. १०, २३.
 क्लृप्ताः ८. ९, १५.
 क्लोमा १०. ९, १५.
 क्लोमः २. ३३, ३; ९. १३, १२; २०. ९६, १९.
 कृ ९. १४, ४; १७; १०. २, २; ७, १;
 ४; ५; ६; ८, ७; ४१; १३. १, ४१;
 १४. १, १४; १५. ११, २; ३; २०.
 १२६, २२.
 कृऽइव १०. ८, ३९.
 क्षणिष्ठाः १०. १, १६.
 क्षत्ता ५. १७, १४.
 क्षत्तारम् ९. ११, १.
 क्षत्तारौ ३. २४, ७.
 क्षत्रऽधृत् ७. ८९, १.
 क्षत्रम् २. १५, ४; ३. ५, २; १९, १; ५;
 ५. १, ८; १८, ४; ९. १२, ९; ६. ५४,
 १; २; ९७, २; ९८, २; ७. ८९, २;
 १०. २, २२; २३; ३, १२; ११. ९,

१८; १०, २०; १२. ६, २; १५. १०,
 ३; ४; ५; ७; ११; १६. १, १३.
 क्षत्रऽयोगैः १०. ५, २.
 क्षत्रऽवर्धनम् १०. ६, २९.
 क्षत्रस्य १९. ३०, ४.
 क्षत्राणाम् ४. २२, २.
 क्षत्राणि ७. ८३, २.
 क्षत्राय १५. १०, २; १९. २४, २.
 क्षत्रियः ६. ७६, ४; ७. १०८, १; १२. ९, ८.
 क्षत्रियम् ४. २२, १; ८. ४, १३.
 क्षत्रियस्य ५. १७, ३; १२. ५, ५; ६, ५.
 क्षत्रियेण ६. ७६, ३; १२. ९, ६.
 क्षत्रे १९. २४, २.
 क्षत्रेण २. ६, ४; ७. ८७, २; ३; १२. ३,
 ५१; १८. २, ६०.
 क्षदामहे १०. ६, ५.
 क्षपाऽवान् २०. ७६, १.
 क्षमा ६. ५७, ३.
 क्षमाम् १२. १, २९.
 क्षमि १८. १, १; १९. ५, १.
 क्षयः २०. १०६, ३.
 क्षयत् २०. ९२, ८.
 क्षयति ५. २, ८; २०. १०७, ११.
 क्षयन्तीः १. ५, ४.
 क्षयम् २०. ६, ४; ६७, १.
 क्षयाय १. ५, ३; ७. २७, ३.
 क्षये २०. १, २.
 क्षयेम १९. १५, ४.
 क्षर ७. ११४, ४.
 क्षरत् ५. १, ३.
 क्षरन्ति ४. ३५, ५; १२. १, ९.
 क्षरन्ति ७. १९, २; ५९, २; ९. १५, २१;
 ११. २, २४; १३. १, ४२.

क्षरन्तु ८. २, १४; १२. १, ३०.
 क्षवम् १९. ८, ९.
 क्षापय १२. १०, ९.
 क्षापय १२. १०, ९.
 क्षापयति १२. ९, ६.
 क्षाम् ५. १, ९; १८. १, ३९; १९. ४९, ८;
 २०. ३६, ८.
 क्षामं १८. ३, २१.
 क्षामः २०. ९२, १९.
 क्षामत् ७. ६९, १.
 क्षामा १८. १, २९.
 क्षिणाति ३. २८, १; २; १२. २, ३९.
 क्षिणामि ३. १६, ३.
 क्षिणीहि १०. ३, १९; १३. ३, १; २; ३;
 ४; ९; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३;
 १४; १९; १६; १७; १८; १९; २०; २१;
 २२; २३; २४; २९.
 क्षिणोमि ६. १४, २.
 क्षितऽआयुः ३. ११, २; २०. ९६, ७.
 क्षितिः ११. ९, २९; १०, ४; २६; १२. ७,
 ९; ८, ६.
 क्षितीनाम् ६. ३४, १; २०. ११, २; ७०,
 १९; ८७, १.
 क्षिपसि ९. १, १०; २०.
 क्षिप्तऽभेषजी ६. १०९, १.
 क्षिप्तस्य ६. १०९, ३.
 क्षिप्रऽधन्वने ११. ६, २३.
 क्षिप्रम् ८. ८, ४; ११. १, १३; १२. १,
 ३९; १०, १; ३; ४.
 क्षिय ६. १२१, ४.
 क्षियति १०. २, २२; २३; ११. ९, १६.
 क्षियन्तम् १३. २, ४३; २०. १६, ८; ३४, ११.
 क्षियन्ति १३. ३, १.

क्षियन्ति ४. ३०, ४.
 क्षियेम ६. ११७, ३.
 क्षीयते १२. ९, ७.
 क्षीरम् २. २६, ४; ९; ५. १९, ९; ८. ३,
 १९; ९. ८, ९; ९, १; १४, ९; १०. ९,
 १२; १३; १४; १९; १६; १७; १८; १९;
 २०; २१; २२; २३; २४; १०, ८; १०;
 ११.
 क्षीरऽवान् १८. ४, १६.
 क्षीरस्य १. १९, ४.
 क्षीरिणीम्ऽइव ७. ९२, ९.
 क्षीरे ५. २९, ७; १८. २, ३०.
 क्षीरेण ४. ३४, ६; ७.
 क्षुण्वानः ५. २०, १.
 क्षुत् ९. १२, १२.
 क्षुद्रेभ्यः १९. २२, ६; २३, २१.
 क्षुधः ११. १०, २१.
 क्षुधः २०. १७, ३.
 क्षुधत् २. २९, ४.
 क्षुधम् ७. ९२, ७; ८. ८, १८; १९. ३१,
 ११; २०. १७, १०; ८९, १०; ९४, १०.
 क्षुधा ४. ७, ३.
 क्षुधाऽमारम् ४. १७, ६; ७.
 क्षुऽमति १८. ३, २३.
 क्षुऽमती १८. १, २०.
 क्षुऽमन्तः २०. १२२, १.
 क्षुऽमन्तम् २०. ९, २; ४९, ९.
 क्षुम्पम्ऽइव २०. ६३, ९.
 क्षुरऽपविः १२. ७, ९; १०, ९.
 क्षुरऽभृष्टिना १२. ११, ९.
 क्षुरेण ६. ६८, १; ३; ८. २, १७.
 क्षुल्लकाऽइव २. ३२, ९; ५. २३, १२.
 क्षेति २०. २९, ३.

क्षेत्रऽसातौ २०. ३७, ३,
क्षेत्रस्य २. ८, ९; १२, १; १९. १०, १०;
२०. १४३, ८.
क्षेत्राणि २. २९, ३; १४. २, ७.
क्षेत्रात् ११. १, २८.
क्षेत्राय ३. २८, ३.
क्षेत्रियऽनाशनी २. ८, २; ३; ४; ९.
क्षेत्रियम् २. ८, २; ३; ४; ९; ३. ७, १; २;
३; ६; ७; ४. १८, ७.
क्षेत्रियस्य २. ८, १; ३. ७, ४.
क्षेत्रियाणाम् २. १४, ९.
क्षेत्रियात् २. १०, १; २; ३; ४; ९; ६; ७;
८; ३. ७, ९.
क्षेत्रे ४. १८, ९; ५. १७, १६; ३१, ४; १०.
१, ४; १८; ४, ८; ११. १, २२; १२.
१, ४३.
क्षेमः ११. ९, १३; १३. १, २७.
क्षेमम् ३. ३, ९; ४. १, ४; १९. ८, २.
क्षेमे ३. १२, १.
क्षेम्यः १२. २, ४९.
क्षेष्ट ४. ३४, ८.
क्षोणी इति २०. १०९, २.
क्षोणीः २०. ९, ४; ४९, ७.
क्षोणीऽइव २०. १९, ४.
क्षोर्मणः १९. १३, २.
क्षिवङ्काः ८. ३, ७.

ख

खड्गे ११. ११, १६.
खण्वखाइ ४. १९, १९.
खदिर ८. ८, ३.
खदिरम् १०. ६, ६; ७; ८; ९; १०.
खदिरात् ३. ६, १; ५. ९, ९.
खनः १६. १, ३.

खनति १०. ४, १४.
खनन्ति २. ३, ३.
खनमानाः १९. २, ३.
खनामसि १. ३४, १; ४. ४, १; ६. १३६, १.
खनामि ३. १८, १; ७. ३९, १.
खनितारः ४. ६, ८.
खनित्रिमाः १. ६, ४; ५. १३, ९; १९. २, २.
खनिम् १६. १, ७.
खर्गलाऽइव ८. ४, १७.
खर्वऽवासिनीम् ११. ११, १६.
खर्विकाम् ११. ११, १६.
खलः ११. ३, ९.
खलऽजाः ८. ६, १९.
खल्वानऽइव २. ३१, १; ५. २३, ८.
खातम् ५. १३, १.
खाताः २०. ८८, ३.
खाद ८. ८, ३.
खादतः ६. ४९, २.
खादन्तः ५. १९, ३.
खादन्ति ८. ६, २३.
खादम् ९. ६, १२.
खानि १०. २, १; ६.
खालत्यम् ११. १०, १९.
खिद ४. २२, ७.
खिदति ११. ६, २१.
खिदामि ६. १०२, २.
खिद्वः २०. ३६, ४.
खिले ७. १२०, ४.
खिल्ये ४. २१, २.
खीलाः १०. ८, ४.
खुदत २०. १३७, २.
खृगलम् ३. ९, ३.
खे १४. १, ४१.

खैमखाइ ४. १५, १५.

ख्यः २०. ५६, ६.

ख्यः २०. ५७, ३; ६८, ३.

ख्यन् १८. १, २.

ग

गच्छ ५. २२, १२; १८. २, ७.

गच्छ २. ३४, ५; ५. १४, १०; २२, ७;

६. ११३, २; ७. १०२, ५; १०. १, ८;

११. १, ३५; १२. ३, ५३; १४. १,

२०; २, ७५; १८. २, ७; ४६; ३, ९; ४,

६; १९. २४, ५.

गच्छत १८. ३, ४४.

गच्छतः ४. ११, १०.

गच्छतम् १८. २, ५३.

गच्छतात् २. ३०, ३; ९. ३, १०; १८. २,

१४; १५; १६; १७; १८; ५६.

गच्छताम् १८. २, १०; ३, ५८.

गच्छति ५. २३, ३; १०. ८, १६; ११. १०,

२३; २०. १२६, १२.

गच्छति ३. १३, ६; ६. ७६, ४; ९. ९, १०;

११. १०, ३३; १२. ४, ३१; ३२; १५.

२, ८; १४; २०; २८; ७, ३; ५;

१०, ८; १०; ११, ७; ९; ११; १८. २,

१; २०. २५, १; १२६, १०.

गच्छतु २. १२, ८; ७. १०३, १; ९. ५, १;

५; १२. २, ४; ८; १८. २, २३.

गच्छथः ४. २९, २; २०. १४०, १.

गच्छन्ति २. २५, ५; १०. ८, ३३.

गच्छन्तु १२. २, ४५; २०. १३७, ४.

गच्छसि २०. ११२, ३.

गच्छस्व १८. २, २१; ३, ५८.

गच्छात् ४. १, ७.

गच्छाति १८. २, ५.

गच्छान् १८. १, ११.

गच्छासि ५. ५, ६.

गच्छेम ६. १२१, १; ७. ८८, ४; ११. १,

८; ३६.

गणः १३. ४, ८.

गणाः ४. १३, ४; १५, ४.

गणेन १९. १३, ४; २०. ८८, ५.

गणेभ्यः १९. २२, १६.

गणैः १९. ४५, १०; २०. ४०, २; ७०, ४.

गत १८. १, ५१.

गतऽअसुम् १८. ३, २.

गतऽअसोः १८. २, ५९.

गतम् ७. ७७, २; ४.

गताः १०. १०; ३२.

गतान् १८. ४, ४१.

गतानाम् ८. १, ८.

गलुम् ६. ११८, १.

गत्वा २. ३६, ३; ४. १४, २; १२. ३, १३;

१९. ८, ३.

गद् ५. २२, ६.

गधि २०. ६४, १.

गन् ३. ४, १; १३. १, २.

गन्तम् २०. १३९, १.

गन्तवे ९. ५, १७.

गन्तारम् २०. ७१, १५.

गन्धः ११. ३, ८; १२. १, २३; २४; २५;

१९. ३८, १.

गन्धम् ८. १४, ७; ८; १२. १, २४.

गन्धर्वऽअप्सरसः ८. ८, १५; १४, ५; ८;

१०. ९, ९; ११. ८, ४; ९, २७; ११,

१६; २४; १९. ५४, ४.

गन्धर्वऽअप्सरसाम् १९. ३६, ६.

गन्धर्वऽऋतुना १४. २, ३४.

गन्धर्वः २. १, २; २, १; २, ३; ४. ४, १;
३७, ११; १४. २, ३; ४; १८. १, ४.

गन्धर्वऽपत्नीभ्यः २. २, ५.

गन्धर्वम् २. २, ४; १४. २, ३६.

गन्धर्वस्य ४. ३७, ७; ७. ७७, ३; १४. २,
३५.

गन्धर्वाः ४. ३७, १२.

गन्धर्वाः ८. ५, १३; ७, २३; ९. १२, १०;
११. ७, २; १२. १, २३; ५०; १३. १,
२३; १४. २, ९.

गन्धर्वाणाम् ३. २४, ६.

गन्धर्वान् ४. ३७, २; ८; ९; ८. ६, १९.

गन्धर्वाय १४. २, ४.

गन्धर्वीः १८. १, १९.

गन्धर्वेभिः ७. ११४, ५.

गन्धर्वैः ४. ३४, ३; १०. १०, १३.

गन्धाय ११. २, ६.

गन्धारिभ्यः ५. २२, १४.

गन्धेन ४. ३७, २; ८. ६, १०; १३. ८, ७.

गन्वाहि २०. ९२, ४.

गमस्तौ २०. ९४, २.

गमस्त्योः २०. ३०, ३.

गभिऽसक् ७. ८, १.

गभीरः ५. ११, ३.

गमः २०. ५०, २; ५२, २; ५३, २; ५७,
१२; १५.

गमत् २०. ६९, १; ७८, ३.

गमत् २०. २६, २; ५३, ३; ५७, १३; ११३, १.

गमन् २०. ९४, ५.

गमन्तु १८. ३, ४५.

गमय १. २१, २; ३. ३, ६; ६. ८१, २;
१२. ३, ३४.

गमयति ९. ५, २४.

गमयन् १८. ४, ६४.

गमयन्ति ९. ७, ६.

गमयाम् १८. २, २७.

गमयामः १६. ६, ४.

गमयामसि ३. १८, ३.

गमातः १०. ७, ४२.

गमाथ ३. ८, ४; १४. १, ३२.

गमाम १. ५, ३.

गमिष्ठः ५. २०, १२.

गमिष्यति ५. २२, ९; १०. ९, ११.

गमेत् २. ३६, १; ३. १२, ३; १३, ५; ६.
४, २.

गमेमहि १. १, ४; ७. १०, ४.

गम्भीरः १९. ४९, २.

गम्भीरम् १९. ५०, ३.

गम्भीरात् ५. ३०, ११.

गम्भीरे १९. २, ३.

गम्भीरे इति ४. २६, ३; ११. ७, ८.

गम्भीरैः १८. ४, ६२; ६३.

गयम् ७. ४३, १; ८९, १; २०. ६६, १.

गयस्य १. १४, ४; ६. ३, ३; २०. ३७, १.

गये २. ६, ३.

गरऽगीर्णः ५. १८, १३.

गरत् १६. ७, ४.

गरुत्मान् ४. ६, ३; ९. १५, २८.

गरीरः २०. ९२, ६.

गरीराः ४. १५, १२.

गरीराणाम् ९. ४, ४.

गर्तऽसदम् १८. १, ४०.

गर्दभऽनादिनः ८. ६, १०.

गर्दभम् २०. ७४, ५.

गर्दभीऽइव १०. १, १४.

गर्दभे ५. ३१, ३.

गर्भ १९. ५७, ३.

गर्भऽअदम् २. २५, ३.

गर्भः ३. २३, २; ५; ५. २५, ७; ९; ६.

१७, १; २; ३; ४; ९५, ३; १२१, ४;

१२५, ३; ८. ७, ८; ९. १, ५; २१;

१४, ९; १५, २३; ११. ६, २०; ७, ७;

१३. १, ४; १९. ४४, ५.

गर्भऽइव ९. ३, २१; ११. ९, ६.

गर्भऽकरणम् ५. २५, ६.

गर्भऽत्वम् २०. ४०, ३; ६९, १२.

गर्भऽधिम् २०. ४५, १.

गर्भम् १. ११, २; ३३, १; २; ३; ३. १०,

१२; ४. २, ६; ८; ५. २५, २; ३;

४; ५; ७; ८; ६. १७, १; ७. २, १;

४०, १; ८. ६, १८; २०; ९. १५, १२;

११. ७, ३; १३. १, १६; २०. १६, ७;

९६, ११; १२.

गर्भम्ऽइव ११. ६, २६.

गर्भऽरसा ९. १४, ८.

गर्भस्य ५. २५, १.

गर्भीः ५. १७, ७.

गर्भीत् १०. १०, २३.

गर्भीन् ८. ६, २३; २५; ११. ६, ३.

गर्भीय ६. ८१, २.

गर्भ १०. ८, १३; २८; ११. ६, १४; १३.

३, २०; १८. १, ५.

गलुन्तः ६. ८३, ३.

गवाम् २. २६, ४; ५; ४. ९, २; २२, ४;

८. ३, १६; ४, १०; ७, १५; ९. ४, १७;

१४, ३; १२. १, ५; १९. ३१, ८; ४७,

६; २०. ५६, ४; ८७, ६; ११८, २.

गवाम्ऽइव ३. ९, २.

गवि २. ३२, १.

गविष्टिरम् ४. २९, ५.

गवीर्निक्ते इति १. ११, ५; ९. १३, ७.

गवीन्योः १. ३, ६; ५. २५, १०; ११; १२;
१३.

गवे २०. ७८, १.

गव्यता २०. ८३, २.

गव्यन् ५. २०, ३; १०.

गव्यन्तः २०. ९६, ५; १२१, २; १२५, ३.

गव्यन्ता २०. ७२, २; ७५, १.

गव्यम् २. १३, १; ७. ८७, १; २०. १४,
४; ६२, ४.

गव्यस्य २०. ७२, २; ७५, १.

गव्यानि १९. ४९, ३.

गव्याम् १८. ३, २२.

गव्यूतिः १६. ३, ६; १८. १, ५०.

गहि ६. ७, १; १०८, १; १८. १, ५९; १९.

४, ३; २०. ६, ८; ९; २०, ४; २४, १;

२; ३६, ११; ५७, २; ३; ७; ६८, २;

३; ७०, ५; ९७, २; १२०, २.

गह्वरम् १२. २, ५३.

गाः ३. २८, १; ७. १२०, ४; १२. १, ३९;

१३. १, २; १९; १८. १, ६; २०. ८,

१; १६, ३; ४; ५; १०; ११; २५, ५;

२८, २; ३४, ३; ३५, १०; ३९, ३; ९१,

३; ४; ६; ८; ९६, ३; १३७, ११.

गाः ५. १९, ९; ३०, १; ६; ८. १, ७; १०;
२, १; १२. २, १०.

गात् ५. १, ६; ३०, १४; ७. ५५, ४; ८.

१, ७; १८; ९. १४, ४; १२. २, २३; ३,

४६; १६. ४, ३.

गात् ७. ६२, ७.

गातम् ३. ११, ६.

गाताम् १२. ३, १४.

गातुः ७. ३, १; १०. ९, १; १३. २, ४४.
 गातुम् २. ३४, २; ७. १०२, ७; १०. २,
 १२; १३. १, ४; १८. १, ५०; २०.
 ३६, ५.
 गातुऽया २०. ४६, ३.
 गातुऽचित् ११. १, १५.
 गातुऽविदः ७. १०२, ७.
 गातुऽविदम् १३. २, ४३.
 गात्रा १०. ७, २७; ११. १, ३१; १८. ३,
 ९; २०. ४, २.
 गात्राणि ५. २९, १२; ११. १, २४; १८.
 ४, ५२.
 गात्राय १. १२, ४.
 गाथया १४. १, ७; २०. १००, ३.
 गाथाः १०. १०, २०; १५. ६, ११.
 गाथानाम् १५. ६, १२.
 गाथाभिः २०. १०३, १.
 गाथिनः २०. ३८, ४; ४७, ४; ७०, ७.
 गाधम् १९. ११, ६; २०. ३५, ११.
 गाम् १. १६, ४; ३. ११, ८; १७, ३; ४.
 ९, ७; ५. १८, १; २; १०; १९, १०;
 २९, १; ६. २८, १; २; ७१, १; ७. ५२,
 ९; ८. ७, ११; ९, १५; ९. १४, ९; १०.
 १, १७; २९; १२. ४, २; १२; ९, ८;
 १३. १, ५६; २०. ११, ९; २७, ३; ५५,
 ३; ८५, २; ८९, २; ९१, ५; ९८, २.
 गाम् ५. ३, ४.
 गाम् १३. १, ५९.
 गाय ६. १, १; २०. ७८, १.
 गायत् २०. ६१, ४; ६२, ५; ८; ६८, १०;
 ११; ६९, २.
 गायतः ४. १५, ३.
 गायति ९. १०, २; ५; ७; ८.

गायत्रिऽछन्दाः ६. ४८, १.
 गायत्रम् ९. १५, १.
 गायत्रस्य ९. १५, ३.
 गायत्री ८. ९, २०; ११, ५; १८. २, ६;
 १९. २१, १.
 गायत्रीम् ३. ३, २; ८. ९, १४; १०. ८,
 ४१; १३. १, १०.
 गायत्रे ९. १५, १.
 गायत्रेण ९. १५, २.
 गायत्र्याः ४. ३५, ६.
 गायत्र्याम् १३. ३, २०.
 गायन्ति १२. १, ४१.
 गायन्तु ४. १५, ४.
 गार्दभम् ६. ७२, ३.
 गार्हपत्यः ६. १२०, १; १२१, २; ७. ६६,
 २; ९. ७, १३; १२. २, ४४; १५. ६,
 १४; १८. ४, ८; ९; १९. ३१, २.
 गार्हपत्यम् १४. २, ३८; २०.
 गार्हपत्यस्य १५. ६, १५.
 गार्हपत्यात् १२. २, ३४.
 गार्हपत्याय १४. १, २१; ५०.
 गार्हपत्ये ५. ३१, ५; ८. १०, २; १०. १,
 १८.
 गार्हपत्येन १२. २, ९.
 गावः १. २, ३; ४, ३; ४; २२, ३; २. २६,
 ४; ४. २१, १; ४; ५; २४, २; ६. ९,
 ३; ५२, २; ७. ६२, ५; ८७, ६; १०१,
 १; ८. ७, २५; ९. ४, २०; १४, ५;
 ११. २, ९; ३, ५; १०, ३२; १४. १,
 १३; १९. ६, १२; ९, ८; ११, १; ५८,
 ३; २०. १२, ४; २२, ६; ३४, ७; ९२,
 ३; १४२, ४.

गावः ३. १४, ४; ६; ४. २१, ६; १४. १,
३२; ३३.
गावौ ७. १००, २; १४. १, ११.
गावाम्ऽइव २. १४, ६.
गावमानः १९. १३, ७.
गावैथाम् १२. ३, ३६.
गिरः २. ५, ४; २०. ६, ८; १०, १; १५,
४; २१, १; २४, ३; ३०, १; ३५, ४;
५९, १; ६३, ५; ६९, ६; ७०, २; ५;
७१, १०; ७६, ३; ५; ७८, २; ९६, २;
१०४, १; ११०, १; ३; ११५, २.
गिरः १. १५, २; १९. १, १; २.
गिरति ५. १८, ७.
गिर्यः ६. १२, ३; १२. १, ११; २०. ३५, १४.
गिरा २०. २२, ४; ४७, ३; ९२, १; ११;
१३७, १४.
गिरामः ६. १३५, ३.
गिरामि ६. १३५, ३.
गिरामि ६. १३५, ३.
गिरिः ४. ६, ८; २०. ५१, ४; ६४, १.
गिरिऽभ्रजः २०. १६, १.
गिरिम् २. २५, ४; २०. ९, २; ४९, ५.
गिरिषु ५. ४, १; ९. १, १८.
गिरिऽस्थाः ७. २७, २; ८९, ३.
गिरीणाम् १०. ४, १४.
गिरीन् ६. १७, ३; २०. ६१, ५; ६२, ९;
९४, ८.
गिरेः ५. १३, ९.
गिरेऽइव २०. ५१, २.
गिरौ ५. ४, २; ६. ६९, १.
गिर्वणः २०. ६, ६.
गिर्वणः २०. १५, ४; २३, ४; ६९, ५; ८;
८३, २; १००, १.

गिर्विहः २०. ४५, २.
गिर्विहसम् २०. १४३, १.
गिर्विहसे २०. ३५, ४.
गीः २०. ३६, ५.
गीऽभिः ३. २०, ४; ७. ११५, ३; १३. १,
५३; ५४; १९. ७, १; २०. ८, १; ९,
१; १९, ३; ३६, १; ४४, १; ४९, ४;
५५, १; ६१, ४; ६२, ८; ७१, १५.
गुः ५. १, ४.
गुः ५. ८, ३; १८. १, ३२; ३, ६२; १९.
१५, २.
गुणेभिः १०. ८, ४३.
गुदाः ९. ४, १४; १२, १६; १३, १७; १०.
९, १६; ११. ३, १०.
गुदाभ्यः २. ३३, ४; २०. ९६, २०.
गुपितः २. २८, ४; १४. १, ५.
गुपितम् ५. १७, ३.
गुपिताः १०. १०, ४; १८. ४, ७०.
गुप्तः ५. २०, १२; ११. १२, ११; १७. १,
२९.
गुप्ते ६. १२२, ३; १२. ३, ७.
गुप्ता ११. ११, २; १२. ५, ३.
गुरस्व ५. २०, ४.
गुरुः ६. ४२, २; ९. ३, २४.
गुरुऽभृत् १२. १, ४८.
गुल्गुल २. ३६, ७.
गुल्गुल १९. ३८, २.
गुल्गुलः ४. ३७, ३.
गुल्गुलोः १९. ३८, १.
गुल्फौ १०. २, १; २.
गुणितम् ३. ७, २; ७. ९५, १.
गुहा १. ८, ४; १३, ३; २. १, १; २; ६.
९२, २; ८. ९, २; ९. १५, २७; १०.

८, ६; ११. ७, १०; ९, १९; १२. १,
 ४४; ४६; ६०; १४. १, १६; २०. १६,
 ७; २८, २; ३४, ४; ३९, ३; ७०, १;
 ९१, ४.
 गुह्यः १०. ७, ४१.
 गुह्यम् ३. ९, ३.
 गुह्यस्य ७. ३०, १.
 गुह्या ७. ३०, २.
 गुह्याः ११. १०, २८.
 गुहः ६. १३४, २.
 गुह्यऽश्रवसम् २०. ३९, ९.
 गुह्ये इति २०. १३७, १०.
 गुह्यथाः ४. २०, ९.
 गुह्यमाना ८. ४, १७.
 गुणत ६. २७, ९.
 गुणत ६. २७, ९.
 गुणते ४. २१, २; ६. ११, ११; ८. ३, ११.
 गुणत्ति १०. ७, ४३.
 गुणन्त २०. ९९, १.
 गुणन्तः ६. ६२, २; २०. ३३, ३; ९०, १;
 ७१, १९; ७७, ३.
 गुणन्ति २०. ११, ७.
 गुणन्तु १८. १, ९२.
 गुणाति २०. १०६, ३.
 गुणानः १७. १, १०; २०. २९, ७; ३३, २;
 ७७, १; ८.
 गुणाना १. १३, ४; ६. २७, ९.
 गुणीत २०. ९०, १.
 गुणीमसि ४. ३१, ९; २०. २१, २; ६१, १;
 ७३, ६.
 गुणे २०. ९२, १६; १०९, ४.
 गुणे २०. १०४, २.
 गुत्स्यः १९. ३४, २.

गुह्यः ११. २, २१.
 गुह्यत् ८. ६, १.
 गुह्यैः १२. २, ३८.
 गुह्यः ६. २३, ४.
 गुह्यऽयातुम् ८. ४, २२.
 गुह्याः ११. ११, ९; १२, ८; २४; १२. १०, १.
 गुह्यैभ्यः ११. २, २.
 गुह्यौ ७. १००, १.
 गुभाय २०. ४, २.
 गुभाय २. ३०, ४; ३. १०, ६; ६. १२९,
 ३; ११. १, १४; १९. ४२, ३; २०. ९६,
 ४; ९४, ४.
 गुभायत ८. ४, १८.
 गुभायत २०. ९२, ७.
 गुभिः १२. १, ९७.
 गुभीतः ९. १९, १६.
 गुभीत्वा १२. ३, २०.
 गुम्णामि ३. ८, ६; ६. ९४, २.
 गुष्टिः ८. ९, २४.
 गुष्टीनाम् २. १३, ३; १९. २४, ९.
 गुहः २. १४, ३; ६. ६, ४; ११; ७. ८८, १.
 गुहऽपतिः ८. १०, ३; १४. १, ९१; १९.
 ९९, ३; ४.
 गुहऽपतिम् १९. ३१, १३.
 गुहऽपत्नी १४. १, २०; २, ७९.
 गुहऽपत्न्याः ३. २४, ६.
 गुहम् ४. १८, २; २१, ६; ६. २७, २; २९,
 २; ३७, १; ११. १०, १८; १२. २, ७;
 १९. ४९, १; २०. ९२, ४; १२६, २२.
 गुहऽमेधी ८. १०, ३; १९. ३१, १३.
 गुहऽराजस्य ११. १, २९.
 गुहस्य २. १४, ४.
 गृहाः ७. ६२, ४; ६.

गृहाः द. १०६, २; ७. ६२, २; १२. २,
३९; ४, ३.

गृहाण ३. २, ५; ११. १, १०.

गृहाण ५. २९, १४.

गृहाणाम् ३. १२, ६; द. ३२, १; ९. ८, १;
२; ३; ४; ५; ६; १४. २, २६.

गृहात् ११. १०, १; १४. २, १९.

गृहान् १. २७, ४; ३. १०, ११; १२, ९;
७. ६२, १; ३; ९. ३, २३; ११, ५;
१४. १, २०; २, २६; ७५; १५. १०,
१; ११, १; १२, २; १३, ११; १८. २,
२१; ४, ३७; ६३; २०. १२६, २०.

गृहासः १८. ३, ५१.

गृहीत्वा १९. ५८, ३.

गृहे १. १४, २; ३. २४, २; ३०, ४; द. ५,
३; २९, ३; ७. ८१, १; ८. १२, ८;
१०. १, २०; ६, ४; ८, २६; १२. ४,
२७; ४८; १४. १, २१; २, ५९; ६०;
६१; १५. १३, १; ३; ५; ७; ९; १९.
३१, ३; ४५, २; ५७, ४; २०. ४१, ३.

गृहेभ्यः २. १४, २; द. १३७, १; १४. २,
१७; २७; १८. २, २७.

गृहेषु द. ४५, १; ७९, १; २; ७. ६२, ५;
१४. २, ६२; १८. ३, १७.

गृहैः ७. ८६, ४; ५; १४. २, १२.

गृह्णते १८. ३, १८.

गृह्णन्तः १९. ३५, १.

गृह्णन्तु २. ३४, ५; ९. ५, ३७.

गृह्णाति द. ७६, ४; १३. ३, ११.

गृह्णातु ११. १, ११.

गृह्णातु ३. १७, ४; २९, ८; द. १४, १२;
११. १, ८; १८; १४. १, ४९.

गृह्णानः ५. २०, ४; द. ८१, १.

गृह्णानाः ५. १७, १०.

गृह्णानाम् ४. ३८, २.

गृह्णामि ५. १३, २; १२. ३, १७; १४. १,
५०.

गृह्णामि ३. २९, ७; द. ८२, १; ७. ८७, २;
९. ३, १५; १२. २, ३३; १४. १, ४८;
१९. ३७, २.

गृह्णाहि ३. १०, १३; ५. २९, १५.

गृह्णीतम् ११. ११, ११.

गृह्णीतात् ११. १, १३.

गृह्णीयात् १०. १०, २; २७.

गृह्णे १९. ३१, ४.

गृह्णाः ५. २०, ४.

गेष्म ४. ११, ६; १४, ६; ११. १, ३७.

गोऽअग्रया २०. २१, ५.

गोऽअजम् १९. ५०, ५.

गोऽआशिरम् २०. २४, १; ७.

गोऽइषे २०. ६५, २.

गोऽइष्टौ ४. २४, ५; २०. १४३, ९.

गोऽएषणः ५. २०, ११.

गोऽएषणम् २०. १२, ३.

गोः १. २२, १; ७. ५, ५; २३, २; १२. २,
३७; १८. १, ३२; २०. २१, २; ३२,
१; ३५, १२; ४१, ३; १४३, १.

गोऽजाताः १९. ११, ४.

गोऽजित् ५. ३, ११; ७. ५२, ८.

गोऽजितम् द. ९७, ३; १७. १, १; २; ३;
४; ५; १९. १३, ६.

गोऽजिति १३. १, ३७.

गोर्तम् १८. ३, १६.

गोर्तम् ४. २९, ६.

गोर्तमासः २०. ३५, १६.

गोत्रस्य ५. २, ८; २०. १०७, ११.

गोत्रा २०. ७७, ८.
 गोत्राणि १९. १३, ७.
 गोऽदाः २०. ५७, २; ६८, २.
 गोऽदुहै २०. ५७, १; ६८, १.
 गोघा ४. ३, ६; २०. ९२, ६.
 गोऽधायसम् २०. ९१, ७.
 गोऽधुक् ७. ७७, ६; ७; ९. १५, ४.
 गोऽपतये १२. ४, ३७; ३९.
 गोऽपतिः ४. २१, ३; १२. ४, २७; १८.
 ३, ४; २०. २७, २; ८७, ६.
 गोऽपतिना ३. १४, ६.
 गोऽपतिम् १२. ४, ४; २२; ५२; १९. ५८,
 ३; २०. २२, ४; ९१, ८; ९२, १.
 गोऽपते ५. १८, १५.
 गोऽपतेः ८. २, २३.
 गोऽपतौ २. २६, ४; १२. ४, ८.
 गोऽपनम् १२. ४, १०.
 गोऽपरीणसा २०. २२, ३.
 गोपा ५. ९, ८; १४. २, ५.
 गोपाः ३. ८, ४; ५. ३, २; ६. ७७, २; ७.
 २७, ५; ५५, २; ८६, ६; ९. १४, २२;
 १०. ८, ९; १२. १, ५७; ३, ११; १६.
 २, ३; १८. २, ५४.
 गोपाम् ९. १५, ११; १३. २, २.
 गोपाय १९. ४८, ४.
 गोपायत् १२. ३, ५५; ५६; ५७; ५८; ५९;
 ६०.
 गोपायतः १५. ४, ३; ६; ९; १२; १५; १८.
 गोपायतम् ५. ९, ८.
 गोपायतु १९. १७, १; २; ३; ४; ५; ७; ८;
 ९; १०.
 गोपायन् ८. १, १३.
 गोपायन्ति १८. २, १८.

गोपायन्तु ८. १, १४; १९. १७, ६.
 गोपीथः १६. २, ३.
 गोपीथाय ५. ९, ७.
 गोऽपुरोगवम् ८. ७, १२.
 गोऽपोषम् १३. १, १२.
 गोप्ता ११. १, ३३; १७. १, ३०.
 गोप्तारः १०. १०, ५.
 गोप्तारौ ५. ३०, १०; १५. ४, २; ५; ८;
 ११; १४; १७.
 गोमृन् १९. २७, ४.
 गोप्स्यन्ति १०. ९, ७; ८; ९,
 गोमिः ३. १६, ३; ६. १०८, १; १२५, १;
 २; ७. ५२, ७; ८६, ४; ५; १०२, २;
 १०. ६, २३; १८. २, ५८; १९. २७,
 १; २०. १६, २; १२; १७, १०; २१,
 ४; ३८, ६; ४७, ६; ७०, ९; ८९, १०;
 ९४, १०.
 गोम्यः १. ३१, ४; ३. २८, ३; ६. २७, ३;
 ५९, ३; ९. ३, १३; १२. २, १६; १९.
 ४७, ९.
 गोऽमत् १८. ३, ६१; २०. ७, ३; १२, ६;
 ७१, १३; ८९, ७.
 गोऽमत्तः ३. १०, ११; २०. ६०, ३; ७८,
 २; ९०, ३.
 गोमताम्ऽइव ४. ३६, ६.
 गोऽमति २०. ८१, २; ९२, २१.
 गोऽमती ३. १२, २; २०. ६०, ४; ७१, ४.
 गोऽमतीः ३. १६, ७.
 गोऽमन्तम् २०. ९, २; २५, ४; ४९, ५;
 ५२, ३; ५७, १६; ७७, ६; ७८, ३.
 गोऽमान् ६. ६८, ३.
 गोऽरूपम् १९. ४९, ८.
 गोऽरूपम् ९. १२, २५.

गोऽवपुषः २०. १६, ९.

गोऽविर्दन् १९. १३, ५.

गोषु ३. १५, ७; २१, २; ४. १८, ५; २२,

२; ६. ३८, २; ४५, १; ५५, २; ६९,

१; ९. १, १८; ४, ११; १०. १, ४; ११.

२, २१; १२. १, ४; १९; २, १; १५;

४, २७; २८; ३९; १४. १, ३५; २, ५३;

५४; ५५; ५६; ५७; ५८; १९. ४५, २;

५७, ४; २०. २५, १; ७४, १; २; ३;

४; ५; ६; ७.

गोऽसंखा २०. २७, १.

गोऽसनिम् ३. २०, १०.

गोऽसेधाम् १. १८, ४.

गोऽस्थः ३. १४, ५; ६; ११. १, १३.

गोऽस्थम् २. २६, २; ६. ५९, २; ७. ७९,

२; १२. २, ४.

गोऽस्थात् २. १४, २.

गोऽस्थे २. २६, १; ३. १४, ३; ४. २१, १;

६. ५२, २; ७. ४९, १; ९. ४, १९;

२३; १३. १, १९; १९. ३१, १.

गोऽस्थेऽईव ११. १०, ३२.

गोऽस्थेर्न ३. १४, १.

गौः ५. १८, ३; ११; ६. ३१, १; ६७, ३;

८. २, २५; ९; २५; २६; ९. १४, १७;

१५, ६; ७; २१; १२. ४, ३९; ७, ६;

१३. १, ४१; २०. ४८, ४.

गौऽईव ३. १८, ६; ६. ४९, १; ८. ६, १७.

गौरः २०. २२, ३.

गौरात् २५. ८७, १.

गौर्यः २०. १०९, १.

ग्राः ७. ५१, २; २०. ३५, ८.

ग्रामिः १९. १०, ६.

गमन् २०. ७६, ५.

ग्रन्थिः ९. ३, २.

ग्रन्थीन् ९. ३, ३.

ग्रभीता १. १२, २.

ग्रसते १९. ३४, ८.

ग्रहाः ११. ९, १८; १९. ९, ७; १०.

ग्रामम् १४. १, ३८.

ग्रामऽघोषी ५. २०, ९.

ग्रामऽजितम् ६. ९७, ३; १९. १३, ६.

ग्रामऽनीः १९. ३१, १२.

ग्रामऽन्यः ३. ५, ७.

ग्रामम् ४. ३६, ७; ८; ५. १७, ४.

ग्रामम्ऽइव ४. ७, ५.

ग्रामाः १२. १, ५६; २०. ३४, ७.

ग्रामात् १८. २, २७.

ग्रामान् ५. २०, ३.

ग्रामाय ६. ४०, २.

ग्रामे ४. २२, २; ८. ७, ११.

ग्राम्याः २. ३४, ४; ३. १०, ६; ३१, ३; ११.

७, २१; १९. ६, १४.

ग्रामिभिः २०. २४, २.

ग्रामिभ्याम् ६. १३८, २.

ग्रावा ५. २०, १०; २२, १; ६. ३, २; १०.

९, २; १२. ३, १४; २१; २०. २५, ६.

ग्रावाणः ३. १०, ५; ४. २४, ३; ८. ४,

१७; ९. ६, १५; १९. १०, ७.

ग्रावाणौ ११. १, ९; १०.

ग्रावणाम् १४. १, ५.

ग्राहिः ३. ११, १; ६. ११३, १; ३; २०.

९६, ६.

ग्राहिम् ८. २, १२; १२. ३, १८.

ग्राह्यः ५. १७, ३.

ग्राह्या ३. २, ५; १२. २, ३९; १६. ७, १.

ग्राह्याः २. ९, १; १०, ६; ८; ६. ११२, १;
२; १६. ५, १; ८, ३; १९. ४५, ५.
ग्रीवाः ६. ३२, २; १३४, १; ९. १२, ३;
१०. १, २१; २, ४; ९, २०; ११. १०,
१५; १९. ४९, ९.
ग्रीवाभ्यः २. ३३, २; २०. ९६, १८.
ग्रीवासु ६. ६३, १.
ग्रीष्मः ६. ५५, २; १२. १, ३६; १५. ३,
४; १९. ६, १०.
ग्रीष्माय ८. २, २२.
ग्रीव्याः ६. २५, २; ७. ८०, २.
ग्रीष्मम् ५. २२, १३.
ग्रीष्मौ १५. ४, ५; ६.
ग्लपयन्त ९. १४, १०.
ग्लहनम् ७. ११४, ५.
ग्लहा ६. २२, ३.
ग्लहात् ४. ३८, ३.
ग्लहे ४. ३८, १; २.
ग्लौः ६. ८३, ३.

घ

घ ५. १३, १०; ११; ६. १, ३; १८. १,
३; ११; ४, ८८; २०. ७, १; १७, २;
१८, २; २१, ७; २६, २; ५२, १; ५७,
१४; ६९, १; ७८, २; ९२, १४; १११, १;
१२२, २.
घनः २०. ६८, ८.
घना २०. ७०, १९.
घनाघनः १९. १३, २.
घनेन १०. ४, ९.
घर्मः ४. ११, ३; ७. ७७, १; २; ५; ७; ८.
८, १७; ९. १२, ३; १५, ४; ११. ३,
१८; २०. १३९, ४.
घर्मःऽइव १९. २८, २; ३.

घर्मदुर्घे इवेति घर्मदुर्घेऽइव ४. २२, ४.
घर्मम् ४. १, २; ११, ५; ६. ३६, १; ७.
७७, ४; १०२, ४; ९. १५, ६; ११. ७,
५; १२. १, ७; २०. १४०, २.
घर्मसत्ऽभिः १८. ३, ४७; ४८.
घर्मस्य ४. ११, ६.
घर्मऽस्वेदेभिः २०. ९१, ७.
घर्माः ८. ९, १३.
घर्मान् ९. १, ८.
घर्मे ७. ७७, ६.
घसत् २०. १२६, १३.
घातुकः १२. ४, ७.
घारय १२. ३, ३७.
घासः ४. ३८, ७; ८. ७, ८.
घासम् ११. ७, १८; १८. २, २६; १९. ५५,
१; ६.
घासात् १८. २, २६.
घृणिः ७. ३, १.
घृतऽआहुतः १३. १, १२; २८.
घृतऽआहुतम् ४. २३, ३.
घृतऽकेशम् २०. १०३, ३.
घृतऽपदी ७. २८, १.
घृतऽपावा १३. १, २४.
घृतऽपृष्ठः २. १३, १; ९. १४, १; १२. ३,
१९; ५३.
घृतऽपृष्ठाः ९. ५, १५; १८. ४, ५.
घृतऽप्रतीकः २. १३, १.
घृतऽप्रियम् १२. १, २०; १८. ४, ४१.
घृतऽप्वः ६. ५१, २.
घृतम् २. १३, १; ३. १२, १; १३, ५; १६,
७; ७. १९, २; २७, ३; ३०, १; २; ७७,
४; ८७, ६; ११४, २; ८. ७, १२; ९.
२, ११; ४, ४; ७; १०. ६, ५; ९, ११;

१०, ३२; ११. ७, १५; १२. १, २९; १८.
१, ३२; २, १४; २०. ३०, १.

घृतऽयोने ७. २७, ३.

घृतऽवत् ३. १०, ६; १७, ९; ७. ७०, २;

९. २, ८; १२. ३, ४५; १८. २, ३.

घृतऽवता ३. १०, ११.

घृतऽवती ३. १२, २.

घृतऽवतीः १९. ४२, २.

घृतऽवन्तः ४. ३५, ५; २०. ७६, ६.

घृतऽवान् १८. ४, १९.

घृतऽवृद्धः १३. १, २८.

घृतऽश्रुतः १. ३३, ४; १०. ९, २७; १८.

३, ५१; ६८, ४, २५; ४२.

घृतऽश्रुतम् १०. ६, ६; ७; ८; ९; १०; २०.

११९, २.

घृतस्य ३. १२, ८; ६. ९, ३; ७. ३०, १; २;

८७, १; ९. ४, ५; १०. ६, २५; १८.

३, ७२; ४, ५७; १९. ५८, १; २०.

६७, ३.

घृतऽस्तावः १२. २, १७.

घृतऽस्तु इति घृतऽस्तु २०. २३, ९.

घृतऽस्तु इति घृतऽस्तु १८. १, ३१.

घृतऽहदाः ४. ३४, ६.

घृता ५. २७, ४.

घृताची ९. १, ४; १०. ४, २४; १९. ४८, ६.

घृताचीम् १३. १, २७.

घृतात् ५. २८, १४; १९. ३३, २; ४६, ६;

२०. ६५, २.

घृतेन १. ३१, ३; ३. १२, ४; १५, २; ३;

१७, ९; ४. १४, ६; २६, ६; २७, ५;

५. १२, १०; २७, २; २८, ३; ६. ५,

१; २२, १; ३२, १; ५१, २; ७३, २;

९३, २; ७. ५९, १; ७९, २; ८७, ६;

१०३, १; ११४, १; ३; ४; ९. २, १;

१५, २२; ११. १, १८; ३१; १२. ३,

३७; ४१; ४४; १३. १, ८; ३३; १८.

३, १०; १९. २७, ५.

घोरऽचक्षसे ८. ४, २.

घोरम् १. १८, ३; ६. १४०, ३; १६. १,

८; १८. ४, ८३; १९. ९, ३; ४; ५;

१४; २०. ३४, ५.

घोरस्य ७. ७३, ५.

घोरा ५. १८, १५.

घोराः २. ३५, ४.

घोराणि १२. ७, २.

घोरात् ४. ९, ६; १८. ४, ९.

घोरे ६. ८४, १.

घोरैः १६. ७, २.

घोषः ३. १३, ६; १९, ६; ५. २०, ७; १९.

१३, १०; २०. १२, २.

घोषऽबुद्धा ५. २०, ५.

घोषम् ३. १०, ५; ४. ३१, ४; ७. ४४, १;

८. ६, ११.

घोषाः ३. १९, ६; ७. ५४, २; ११. ११,

११; २०. १६, १.

घोषात् २०. ६७, २.

घोषिणः ४. १५, ४.

घोषिणीः ११. ९, २०.

घोषिणीभ्यः ११. २, ३१.

घृताम् १. २८, ४.

घृते १९. ३२, २.

घृत् ५. २३, ६; २०. ९०, २.

घृन्तः ७. ९८, १; ८. ८, १३.

घृन्तम् २०. ११, ११.

घृन्ति ६. ७६, ४; ८. ५, १३; १०. ८, २४.

मन्तु ३. १, ६; ७. ७३, २; ८. ४, १७; ८,
२०.

ग्रंसः १३. १, ४८; ५३.

ग्रंसम् १३. १, ४६; ४७; ५२.

ग्रन् ७. १९, २.

च

च १. २, ४; ५, ३; ६, २; ३; ७, ३; ८,
३; ९, १; १०, ४; ११, ५; १२, ३;
१३, ३; १४, ४; १५, ४; १७, २; १९,
२; ४; २०, ३; २२, १; २३, १; २;
४; २९, ६; ३०, २; ४; ३२, ३; ४;
३५, ३; ३६, २, ३; ४, ५; ६, २; ७,
२; ९, २; १०, ६; १३, ३; १४, ३; ४;
१५, १; २; ३; ४; ५; ६; २५, ३;
३०, २; ३४, ३; ३५, ४; ५; ३. १, १;
३; २, १; ३, ६; ५, ७; ६, १; २; ३;
५; ६; ९, ४; १०, ७; १५, ४; १७,
३; २०, ४; ५; ६; ७; ८; ९; २२, २;
४; २३, ३; ४; २४, ५; ७; २८, ५; ६;
३०, ४; ४. १, १; ४; ७; २, ४; ५; ३,
३; ४, ८; ५, २; ५; ९, ९; ११, ९;
१०; १६, २; ८; १८, ७; २०, २; ४;
७; ९; २१, २; ३; २२, ६; २३, ७;
२५, १; ३; ४; ७; २८, ४; ३१, ७;
३२, ३; ३३, २; ३; ३६, १; २; ३७,
१०; ३८, ४; ६. २, २; ६; ९; ३, ७;
४, ९; ५, २; ६, १; ९; १०; ७, ३;
८; ८, ७; ११, ११; १२, १; २; ३; १३,
६; ७; ९; १५, १; २; ३; ४; ५;
६; ७; ८; ९; १०; ११; १७, ३;
७; ८; १८, ९; २१, २; ७; २३, १; ४;
५; ६; ७; १३; २५, ४; २७, ६;
२८, २; १४; २९, १४; ३०, ४; ५; ९;

१०; १६; १७; ३१, ९; ६. २, १;
५, १; ३; ६, ३; १४, १; १५, २; १६,
३; १९, ३; २२, २; २३, १; २४, २;
२५, १; २; ३; ३१, १; ३४, ४; ३५,
३; ३७, ३; ४०, १; ४२, ३; ४३, १;
४४, २; ४९, २; ५०, ३; ५१, ३; ५३,
१; ५४, ३; ५७, ३; ६१, २; ६६, २;
६७, १; ७१, १; ७२, ३; ८१, १; ८५, २;
८७, ३; ८८, २; ९०, १; ९४, ३; ९६,
३; ९८, १; १०१, १; १०२, १; ३; १०४,
१; ३; १०७, १; २; ३; ४; ११०, १;
११२, ३; ११५, २; ११७, ३; १२०,
३; १२१, २; १२२, २; १२४, २; १३३,
४; १३६, ३; १३८, ३; १३९, ३; १४०,
१; २; ३; ७. ४, १; १०, १; १३, १;
२; १४, १; २१, १; २; ६; २६, २;
३४, १; ४५, १; ५८, ८; ६१, १;
६९, १; ७३, १; ३; ८०, ३; ४; ८४,
२; ८६, ३; ८७, ५; ९४, ३; ९५, ३;
११४, २; ३; ५; ११५, १; ८. १, ९;
१२; १३; २०; २, २०; ३, ३; ४, १०;
११; १२; २५; ५, ९; १०; १६; १८;
२२; ६, ४; ७; १०; १५; २३; २४; ७,
१; ५; १०; १३; १७; १८; २०; २४;
८, ९; १७; १८; ९, ७; ११, ६; १३,
११; १२; १५; १६; १५, २; ९. १,
१७; २२; २, ३; १५; ३, २; ४; ५; ९;
१२; १५; २२; ४, २२; २४; ५, ६;
१४; १९; २१; २७; ३७; ७, ६; ८,
१; २; ३; ४; ५; ६; ११, ३; १२,
१; ७; ९; १०; १३, १७; १८; २२;
१४, १३; १९; २१; १५, ११; १०. १,
१३; २१; २२; ३२; २, ९; १२; १९;

२४; २९; २६; २९; ३, ८; १२; १४;
 १६; १८; ४, ३; ८; ९; १०; १९;
 १६; १७; ९, २२; २३; ७, ८; १०;
 ११; १९; १७; २२; ३३; ३८; ८, १;
 २; ४; १०; ११; १२; १६; १७; ३४;
 ९, ६; ७; ९; १२; १३; १४; १६; १७;
 १८; १९; २०; २१; २२; २३; २६; १०,
 ३; २१; ३०; ३१; ११. १, ६; ३३;
 ३४; २, २; ३; १६; २९; ३१; ३, २४;
 २८; २९; ४, १; २; ३; ४; ९; ६;
 ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३;
 १४; १९; १६; १७; १८; ९, ६; ७;
 ६, ४; १०; १९; १७; १८; ७, १; ९;
 ८; ९; २१; २३; ८, ६; ९; १२; ९, १;
 ३; ९; ९; ११; १२; १९; १७; २०;
 २२; २३; २९; २६; २७; १०, २; ४;
 ६; १९; २०; २१; २२; २३; २४;
 २९; २६; २७; २८; ३०; ११, १;
 ४; ७; १३; १९; १६; १७; १८; २२;
 २३; २४; २९; १२, २; ७; ९; ११;
 १८; २२; २३; २४; १२. १, ९; १२;
 २३; ३१; ४७; ९०; ९१; ९२; ९३; २,
 २; १४; १८; १९; ३६; ४०; ३, ९;
 ६; ९; १२; २९; २७; २९; ३४; ३६;
 ४६; ९०; ४, १; २; ७; १२; १३; १४;
 १६; १८; १९; २१; २९; २६; २८;
 ३८; ४४; ४८; ९३; ६, १; २; ३;
 ४; ७, २; ८, ११; १०, १०; १३. १,
 ८; १२; १३; १९; २९; ३४; ३७;
 ३८; ४६; ४७; ९४; ९९; ९६; ९७;
 ९८; २, ९; १४; ३९; ४, ११; ९,
 १; ६; ६, १; २; १४. १, ३३; ३९;
 ३९; ४९; ४८; ९३; २, ४; ९; २०;

२२; २९; ३४; ३९; ३७; ४१; ४२;
 ४६; ९१; ९९; ६०; ६१; ६२; ६६; ६९;
 ७४; १६. २, २; ३; ४; ६; ७; ८;
 १०; ११; १२; १४; १६; १७;
 १८; २०; २२; २३; २४; २६;
 २७; २८; ३, ४; ९; ४, २; ३; ९;
 ६; ८; ९; ११; १२; १४; १९;
 १७; १८; ६, २; ३; ९; ६; ८; ९;
 ११; १२; १४; १९; १७; १८;
 २०; २१; २२; २३; २९; २६; ७,
 २; ४; ८, ३; ९, २; ३; १०, ३;
 १२, ३; १३, १२; १७, ८; ९; १८,
 ४; १६. २, ९; ३, २; ३; ४; ४, ६;
 ६, ४; १७. १, ६; ७; २१; २४; २७;
 २८; २९; १८. १, ४; १९; १९; २६;
 २८; ४९; ४७; ९४; ९९; २, २; ७;
 १२; ३४; ३७; ९६; ९८; ३, १; १४;
 १९; ३८; ४४; ९९; ७२; ४, २८; २९;
 ९७; ६२; ७९; ७६; १९. ६, ३; ४; ७;
 ११; १२; १४; ७, २; ३; ९; ८, २; ९;
 ९, २; ८; १०; १९, १; २; ३; ४;
 ९; ६; ७; ८; ९; १०; ११; २०,
 २; २४, ९; ६; २९, १; २६, ३; २७,
 १०; ३१, ३; ४; ९; ७; १०; ११;
 १३; १४; ३२, ७; ८; ९; ३३, २; ३४,
 २; ३६, ३; ३७, १; ३९, १; ९; ६; ७;
 ८; १०; ४०, १; ४१, १; ४२, २; ४४,
 १०; ४९, २; ४; ४६, १; ३; ६; ४७,
 ४; ९; ४८, १; ३; ९; ४९, ९; ९३,
 ९; ९४, ३; ९; ९९, ९; ९७, ४; ९८,
 ९; ६; ६३, १; ६४, १; २; ६८, १;
 २०. ६, ८; ९; ७, २; ११, ८; १३, १;
 ४; १९, ९; १७, १२; १८, ९; ६; १९,

१; ७; २०, ६; २४, ७; २८, ३; ३९,
४; १४; ३६, ८; ३७, ४; ५; १०;
३९, ४; ४४, २; ४६, ३; ४८, ४; ५४,
१; ५५, १; २; ५७, ९; ६०, ६; ६१,
२; ६; ६२, १०; ६३, १; ६५, २; ६७,
२; ५; ७०, १०; ७१, १; ६; ७६, ५;
७; ८३, १; ८५, १; ३; ८७, ७; ९१,
३; ९२, ४; ९६, १०; १०६, २; १०७,
५; ९; १२; १४; ११२, १; ११३, १;
११५, ३; ११६, २; १२४, ४; १२६,
२०.

चक्रमानाय १९. ५२, ३.

चकर्त २०. ९१, ६.

चकर्तिय २०. १५, ६.

चकर्थ २०. ७५, ३.

चकर्थ ६. १००, ३; २०. ८७, ३.

चकर्ष १२. ३, १६.

चक्रानः २. ५, १.

चकार २. ५, ५; ९, ५; ३. २४, २; ४. १८,
६; ५. ८, ७; १४, ६; ९; ३१, ११;
७. ११४, ५; ९. १५, ७; १०; १०. १,
२८; ८, २६; १३. १, ५२; १९. २०, २;
२०. ८७, ५; ९०, २; ९२, १८; १२६, ३.

चकार ४. ६, १; ६. ६५, २; ९. ३, ३; १८.
२, २७; २०. ११, ७; १६, १०; ७७, ४.

चक्रम ६. ११४, १; ११५, १; ११८, १; ७.
१११, १; १०. ३, ८; १२. २, ४०; १८.
१, ४.

चक्रम १८. १, ३३; ५१.

चक्रुवान् २. ३५, ३.

चक्रुषे १८. २, २०.

चक्रथुः ३. १७, ७; ९. १४, १९.

चक्रम ९. १४, २; १३; १४; १०. ८, ४;

११. ९, ४; १३. ३, १८; १४. १, १४;
१६.

चक्रमे ७. २७, ४; ५; १०. ८, ४१; १३. २,
२७; ३, २५.

चक्रये २०. ७१, ८.

चक्रवाकाऽइव १४. २, ६४.

चक्रा १८. १, ८; ९; १९. ५३, १.

चक्राणः २०. २७, ५.

चक्रान् १९. ५३, २.

चक्राम २०. १४, २; ६२, २.

चक्रिम् २०. ७१, ८.

चक्रिरे ४. ७, ७; ५. ६, २; ८, ६; ११. १२,
१७; १८. २, १६.

चक्रुः ४. १७, ४; १८, ५; ५. ३१, १; २;
३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; ६. ११६, १;
१४१, ३; १०. १, ४; १४. २, ६५; १९.
३५, १; २.

चक्रुः १०. ७, ४४; ११. ११, २५; २०.
७७, ३.

चक्रुर्बम् ४. १३, १.

चक्रुषे ४. १८, ४.

चक्रे ४, १७, १; ५. ८, ८; ९. १४, ११;
१०. ७, ३२; ३३; ३४; ३६; १२. १,
१०; १९. २०, ३.

चक्रे १. २४, १; २; २. २७, ३; ८. ९, २;
९. ३, ११; १२. ३, ५४; १३. १, ११;
३, २५; १९. ६, १४; २०. १६, ५.

चक्रे इति १४. १, ११; १२; १६.

चक्रेण २०. २१, ९.

चक्रयोः २०. १२२, २.

चक्रुपत् ६. ३५, ३.

चक्रुपुः ९. १५, १९.

चक्रुपे ७. ९२, १.

चक्रपे द. ३६, २.

चक्षणम् द. ४, ३; २८, ७; द. ९९, १; १९.
३९, ६; ७; ८.

चक्षणी इति १०. २, ६.

चक्षते ९. १९, २६; १८. ४, २९.

चक्षसा १३. २, २१; २०. ४७, १८; ९४,
३; ८७, ६.

चक्षसे १. ९, १; द. १९, ३; ३९, १; ४१,
१; ६८, २; ७६, १; १०. ६, ८; २०.
३८, ६; ४७, ६; ७०, ९.

चक्षुः २. १७, ६; ३९, ४; ९; ३. २२, ९;
४. ९, ४; १४, ९; २०, ७; द. ९, ७;
१०, ८; १३, ४; २१, १०; ३०, १३; द.
९३, २; ७. २७, ७; ८. १, २०; २, ३;
३, २१; ९. १४, १४; १०. २, २९;
३०; ६, ३९; ७, १८; ३३; ३४; १०,
२४; ११. ३, ३; ७, २९; ९, २९; १०,
४; २६; ३१; १२. १, ३३; ३, २; ६,
३; १३. १, ४९; २, ३९; १४. १, ६;
१६. २, ९; १८. १, १०; २, ४६; १९.
३९, ३; ४३, ३; ४४, ९; ४६, ३; ९१,
१; ९३, ६; ९८, १; ९; ६०, १; २०.
१९, २; ९६, १०; १०७, १४.

चक्षुःसमग्रस्य २. ७, ९; १९. ४९, १.

चक्षुषः ४. ९, ६; द. ६, ९; ९. २, २; १२.
३, ३२.

चक्षुषा १. ३३, ४; २. १६, ३; ३४, ३; द.
६, १०; १३, ४; २१, २; ३०, १४; द.
९६, ३; ७. ६२, १; ८. ३, ९; ७, १८;
९. ४, १७; १०. ७, ३९; ८, १४; १०,
१९; ११. ९, २३; १३. ३, ६; १४. २,
१२; १६. १, १२; १८. २, ७.

चक्षुषाम् द. २४, ९.

चक्षुषी इति ९. ९, २१.

चक्षुषे द. ४, ७; द. १०, ३; ८. २, ४; ३,
८; १४. २, ३९; १८. ३, १०.

चक्षुष्मती १९. ४९, ८.

चक्षुष्मते १२. २, २१.

चक्षुषि ३. १, ६; ११. २, ९.

चक्षे द. ११, २.

चक्षोः १९. ६, ७.

चक्ष्व द. २०, ४; ८. ४, २९; २०. ९६,
२४.

चचर्त १४. १, ९६.

चचार ९. ९, ३.

चण्डस्य २. १४, १.

चतस्रः १. ११, २; २. ६, १; १०, ३; ४;
३. २२, ९; २४, ६; द. ३, १; १९, ४;
द. ४०, २; ८. ९, ३; ८, २२; ९. २,
११; १९, १९; १०. ७, १६; ११. २,
१०; ७, १२; १२. १, ४; ९९; १३. ३,
६; १७. १, १६; १९. १, ३; १०, ८;
३३, ९.

चतुः ११. २, ९.

चतुःअक्षम् २. ३२, २.

चतुःअक्षात् ८. ६, २२.

चतुःअक्षी द. १९, ७.

चतुःअक्षौ १२. २, ११; १८. २, १२.

चतुःअक्ष्याः ४. २०, ७.

चतुःउत्तराणि ८. ९, १९.

चतुःअक्षेभ्यः १९. २३, १.

चतुःअक्षान् ११. ११, १७.

चतुःअधा ४. ३४, ७; ८. ९, २४; ११, १;
१०. १०, २९.

चतुःअपक्षा ९. ३, २१.

चतुःअपदः ३. २१, २; ४. २, १; २८, १;

२; ३; ४; ५; ६; ७. २८, ३; ११. २,
१; १२. १, १५; १३. १, २; ३, २४.
चतुःऽपदा ९. १५, २; १९. १५, २.
चतुःऽपदाम् २. ३४, १; ८. २, ४; २३; १९.
३१, ५.
चतुःऽपदी ९. १५, २१; १०. १, २४; ११.
१२, ६; १३. १, ४२.
चतुःऽपदीम् १८. ३, ४०.
चतुःऽपदे ६. ३७, १; ५९, १; ११. २, २८;
१४. २, ४०.
चतुःऽपात् ४. ११, ५; ६. १०७, १; २; ३;
४; ८. ८, १४; १०. ८, २१; १३. ३,
२५; १९. ३१, ४; ३४, १.
चतुःऽपादः १०. २, ६.
चतुःऽबिलम् १८. ४, ३०.
चतुःऽभिः ३. ७, २; ४. १४, ९.
चतुःऽभृष्टिम् १०. ५, ५०.
चतुःऽभ्यः १. १२, ४; ३१, १; १९. ४५, ५.
चतुःऽरात्रः ११. ९, ११.
चतुःऽवीरम् १९. ४५, ३; ४; ५.
चतुःऽवृषः ५. १६, ४.
चतुःऽश्रोत्रा ५. १९, ७.
चतुःऽहनुः ५. १९, ७. ०
चतुःऽहोतारः ११. ९, १९.
चतुरः ४. १५, १४; ३४, ७; ८. ९, २४;
१४. १, ६०; १९. २७, ३.
चतुर्थः १३. ५, ३; १५. १५, ६; १६, ४;
१७, ४.
चतुर्थम् ८. ९, ३.
चतुर्थीम् १५. १३, ७.
चतुर्दशऽऽक्रुचेभ्यः १९. २३, ११.
चतुष्टयम् १०. २, ३.

चतुष्पक्षम्ऽइव ३. ७, ३.
चत्तः ९. ५, ९.
चत्वारः १. ३१, २; १९. ४७, ४.
चत्वारि ८. २, २१; ९. १५, २७; १४. १,
६०.
चत्वारिंशत् ५. १५, ४; १९. ४७, ४. ०
चत्वारिंश्याम् २०. ३४, ११.
चन १. २०, ४; ३. १९, ८; ४. ५, २;
२५, २; २६, ६; २८, ५; ३४, ३; ५.
३, ४; १९, १०; ६. ५७, ३; १२७, १;
१३०, ३; ७. ८, १; १०, ३; ३८, १;
३९, ४; ४५, १; ८. ४, ३; ८, ६; १९;
९. २, १०; २४; ११, ४; १०. ५, २३;
७, ३७; ८, १६; ४४; ११. ६, २१; २५;
११, १३; २०; १२, १९; १२. १, १८;
२३; २४; २५; १८. १, ४८; २, २४;
३२; २०. ५९, ४; ८२, २; ९३, २;
१२६, ११.
चनः २०. ८४, ३. ०
चनिस्कदत् २०. ९२, ६.
चन्द्र २. २२, १; २; ३; ४; ५.
चन्द्रः २. १५, ३; ३. ३१, ६; ४. ३९, ८;
१५. ६, ५; १९. २७, २; ४३, ४.
चन्द्रम् १. ३, ४; १२. २, ५३; १३. ३,
१०; १४. २, १०; १९. २६, २.
चन्द्रमः ७. ८६, २; १४. १, २४.
चन्द्रमसः २०. ४१, ३.
चन्द्रमसा १३. ६, ७.
चन्द्रमसि १०. ३, १८; ११. ७, १३.
चन्द्रमाः ५. २४, १०; २८, २; ६. ८३, १;
८६, २; ८. १, १२; ८, २३; ९. २, २४;
१०. ६, १०; ७; २; १२; ३३; ११. ६,
१२; ८, ७; ९, २; १२, १६; १५. १५,

१; १८, २; १८. ४, ८९; १९. ६, ७;
 ८, १; १९, ४.
 चन्द्रस्य १५. ६, ६; १९. २७, ९.
 चन्द्राय ४. ३९, ७; १९. ४३, ४.
 चन्द्रासः २०. ६, ४.
 चन्द्रे १९. २७, १०.
 चन्द्रेण ४. ३९, ८.
 चमसऽअध्वर्यवः ९. ११, ३.
 चमसः ७. ७७, ३; ८. १४, २; १०. ८, ९;
 १६. ३, ३; १८. ३, ५३; १९. ४९, ८;
 ५८, ४.
 चमसम् ६. ४७, ३; १८. ३, ५३; ५४; २०.
 १६, ८.
 चमसे २०. ३१, ४.
 चमसेन ७. ११५, ३.
 चमू इति २०. ४२, ३.
 चमूऽसदः २०. १७, ४.
 चम्बोः ९. १५, १२.
 चयत् ७. ५२, ३.
 चयनेन १८. ४, ३७.
 चर २. ११, ३; ३. २, ३; ४. १७, ८; ६.
 ४५, १; १३९, २; ४; ८. १, १२; १८.
 ४, ३१; २०. ७३, ३; ९६, २४.
 चरणीनाम् २०. ६६, २.
 चरणे ७. १११, १.
 चरण्यात् ७. ३०, १; २.
 चरत् १३. २, ४०.
 चरत् ६. ६७, २; ९. ४, २४.
 चरतः ७. ५९, १; ११३, २; ८. २, ११.
 चरतः ७. ८६, १; ८. ९, १२; ११. २,
 १४; १३. २, ११; १४. १, २३; १८.
 १, ३५; २, १३.

चरति ४. ५, ५; १६, २; ७. २१, ६; १८.
 २, १०; १९. ५६, ४.
 चरति ३. १०, ४; ४. ८, १; ३; १०, ७;
 ११, २; ३; ३९, ९; ५. १७, ५; १८,
 १३; ६. ३१, २; ७. १०, १; ८. ९,
 ११; २२; ९. १, ४; १५, ८; १०. ८,
 १२; १३; ११. २, १२; ६, २०; ७, १;
 २३; १२. ४, ३७; २०. ४८, ५.
 चरतु ७. ७७, ५; ९. २, १४.
 चरते १२. १, ३१.
 चरथ ३. ९, ४.
 चरथम् २०. ५३, २; ५७, १२.
 चरथ्यै २०. ३५, १२.
 चरन् ४. ५, २; १६, १.
 चरन्तः ३. ३०, ५.
 चरन्तम् ३. ३, ४; ४. २९, ७; ५. १८, ५;
 ७. ७५, २; ८. ३, ५; ४, ८; ९. १५,
 ११; २०. २६, ४; ४७, १०; ६९, ९;
 १३७, ८.
 चरन्ति ४. २७, ४; ६. ५१, ३; ११. १२,
 ८; १२. १, ४९; १८. १, ९; २, २८;
 १९. ६६, १; २०. १०३, ३.
 चरन्ति ४. १६, ४; २१, ४; ११. ७, १३;
 १२. १, १५; ५, ४१.
 चरन्ती १२. ४, २९; ३९.
 चरन्तीम् १४. १, ५६.
 चरमऽअजाम् ५. १८, ११.
 चरमतः १९. १५, ३.
 चरसि ३. ६, ४.
 चरसि १३. १, ४०; २०. ५३, २; ५७, १२.
 चरसे १३. २, ६.
 चराचरः १४. १, ११.
 चरातै ३. ४, ३.

चरामः ६. १३३, १.
 चरामसि ६. ४९, ३; २०. १९, ४; ११८, १.
 चरामि ३. १९, ९; ६. ११७, १.
 चरामि ४. ३०, १; ९. १९, १९.
 चरितम् ३. १९, ४; ९. १, ३.
 चरित्राणि १०. २, १२.
 चरुः ८. ४, २; ११. १, १६; १८; १८. ४,
 १६; १७; १८; १९; २०; २१; २२; २३;
 २४.
 चरुम् ११. १, १७; ३, १८; २०. ७०, १२;
 १२६, १८.
 चरुम्ऽइव ४. ७, ४.
 चरुणाम् १८. ४, ९३.
 चरेत् १२. ४, १६; २७.
 चरेते इति ८. ९, १२.
 चरेम ३. १२, १; १२. १, १७; १९. ९८,
 ३; २०. १४३, ८.
 चरेयम् १७. १, २७.
 चरोः ९. ९, ६.
 चर्किरन् २०. ९७, ३.
 चर्कृत्यः ६. ९८, १.
 चर्कृत्यम् २०. ६६, २.
 चर्म ४. १२, ४; ९. १२, १९; १०. ९, २;
 १७; २४; ११. १, ८; १२. ३, १; १४;
 १४. २, २२; २४.
 चर्मऽइव २०. १०७, २.
 चर्मणा ४. १२, ४; ६. १८, ३.
 चर्मणि १०. ९, २६; ११. १, ९; १४. २,
 २३.
 चर्षणिऽधृतः २०. १९, ४.
 चर्षणिऽप्रः ४. २४, ३.
 चर्षणिऽप्राः २०. ११, ७; ७३, ३.

चर्षणिऽसहम् २०. १४, ४; ६२, ४; ८०,
 २; ८९, २.
 चर्षणीनाम् १. ९, ४; ७. ८९, २; १३. १,
 ३८; १९. ९, १; १३, २; २०. ३६, १;
 ४४, १; ७०, १९; ९२, १६; १०९, ४. •
 चष्टे ७. २६, २.
 चष्टे ४. ११, २; १६, ९; ९. १, ९; १०.
 ८, ३०.
 चस्कन्द १८. ४, २८.
 चस्कमाने इति ४. २, ३.
 चाकन् २०. ७६, १.
 चाकशीति ९. १४, २०.
 चाक्षुष १६. ७, ७.
 चातयत् १९. ४४, ७.
 चातयन् १९. ३४, ९.
 चातयामहे २. १४, २; ४. ३४, २.
 चातुऽमास्यानि ११. ९, १९.
 चान्द्रमसाः १९. ९, १०.
 चायित्वा ९. १, १.
 चारु २. १३, १; ७. १३, १; १२. १, ९६;
 १४. १, ३१; १९. ७, २; २०. ३०, १;
 ३९, ७; ८७, २.
 चारुः २. ९, १; ३६, ४; १३. १, ३८; १८.
 ३, ७; १९. २४, ६; ३३, ३; २०.
 ११७, २.
 चारुम् २०. ९६, ३.
 चिकिताम् ६. ९३, १.
 चिकितुषः ९. १४, ७.
 चिकितुषी ४. ३०, २; ७. ४९, ३.
 चिकितुषे ८. ४, १२; १४. २, ४१; २०.
 ७७, २.
 चिकिते २०. १२, २.
 चिकित्वन् ७. १०२, १.

चिकित्वा ७. १४, २.

चिकित्वान् ५. १२, १; १३. २, ३२; ४२;

१८. १, ३०; २, ३७.

चिकित्सति १३. २, १९.

चिकित्सतु ६. ६८, २.

चिकित्सतु ६. १४१, १; १०. ६, ९.

चिकित्सवः १०. १, १.

चिकित्सात् ९. २, ३.

चिकीर्षति ५. ८, ३; १२. ४, १९.

चिकीर्हि १. १०, ४.

चिकेत ५. १, २; ७. २, १; ९, ९.

चिकेत ९. १, ६; ७; १४, १९; १९, २३;

१०. २, २; ७; ८, ४; २०. १८, २;

१४०, २.

चिकेतथः २०. १३९, ४.

चिकेतसि २०. ७२, ३.

चिक्युः ९. १९, १६; १०. २, ४.

चिक्युः ९. १९, १६.

चिक्षिपः १८. २, ४.

चिक्षिपन् १८. ४, १२; १३.

चित् ३. ३, २; १६, २; ४. ६, ४; २१, ९;

६; २८, २; ५. २, ४; ८; ११, ४; ६; २७,

४; ३०, ११; ६. ३, ३; २०, १; ९७, २;

७. १९, ४; १७, १; १९, २; ४३, १;

९७, १; १११, १; १२२, १; ८. ४, ७;

९. १४, ७; १९, २३; १२. ४, ७; १४.

२, ४७; १८. १, १; ३; ८; २०; ३३;

५२; २, १४; १९; १६; १७; ३, २३;

६९; १९. ९, १; ९, १३; ६४, ३; २०.

१२, ४; १४, १; १७, १२; २१, १;

३१, ९; ३४, ८; १४; १८; ३९, ६;

८; ३६, ४; ६; ३७, ९; ४९, १; ५६, २;

६०, २; ९; ६१, ३; ६२, १; ६३, ६;

६८, ९; ७०, १; ७१, ९; ७३, २; ९;

७४, १; ७७, ३; ९; ६; ८९, १; ३; ८७,

७; ८९, ६; ९०, २; ९१, ११; ९२, १४;

९९, २; ९७, २; १००, २; १०७, ३;

७; ११; १२४, २; १२९, २; ७.

चितम् १८. ४, १४; ३७.

चितयन्तः २०. ७२, १.

चिते ७. २३, २.

चित्तऽआकृतम् ११. ११, १; १३.

चित्तम् १. ३४, २; ३. १, ४; ८, ६; १९,

९; २९, ९; ५. ३, २; ७, ८; ६. ९, २;

४२, ३; ४३, ३; ६४, २; ९४, २; १०.

१०, १८.

चित्तये ६. ४१, १.

चित्तस्य १९. ४, २.

चित्तात् ५. १८, ९.

चित्तानि १. ९, ४; २. ३०, २; ३. २, १;

२; ३; ४; ९; २९, ६; ५. २१, ४; ९;

६; ७. ८२, २; ११. १०, २७.

चित्तिः १४. १, ६.

चित्तिनः ३. ३०, ९.

चित्तिभिः ९. १९, ७.

चित्तेन ३. ६, ८.

चित्तेभिः ३. ८, ६; ६. ९४, २.

चित्या ५. ६, १०.

चित्याम् ५. २४, १; २; ३; ४; ९; ६; ७;

८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १९;

१६; १७.

चित्यम् १०. २, ८.

चित्र २०. ८०, १; ९८, २.

चित्रः १३. २, ३२; ४२; २०. १२४, १.

चित्रऽभाजु १३. ३, १०.

चित्रभानो इति चित्रऽभानो ४. २५, ३; २०.

८४, १.

चित्रम् १३. २, ३४; ३५; २०. १४, १; ६२,
१; ६७, २; ७१, ११; १०७, १३; १४.

चित्रया २०. ९७, २.

चित्रऽर्थः ८. १४, ६.

चित्रऽराधाः १. २६, २.

चित्रा १९. ७, ३; १३, १.

चित्राणि १९. ७, १.

चित्राभिः २०. ८१, २; ९२, २१.

चित्वा १०. २, ८.

चिनोति ७. ५२, ६; २०. १७, ५; ८९, ९.

चिनोतु ८. ३, ४; ११. १, २४.

चीकृपाति २०. ६३, १; १२४, ४.

चीतिम् २. ९, ४.

चीपुट्टः ६. १२७, २.

चुच्यवत् २०. २०, ५; ५७, ८.

चुच्यवीरत् २०. १४०, ३.

चुमुरिम् २०. ३७, ४.

चृत ६. ६३, २; ८४, ३; ११२, १; २.

चृततु ५. २८, १२.

चृतामसि ५. २८, १२; ९. ३, १; ३; ४;
५; ६; ८; १३; १४.

चृतामि ९. ३, १८.

चेकिते २०. २१, ३.

चेतः ६. ६४, २; ९. १२, ११.

चेतत् ९. १४, १५.

चेतति २०. ६३, ७.

चेततु ३. २२, २.

चेतनम् २०. ११०, ३.

चेतनीम् ९. ४, २१.

चेतयन्ती ५. १२, ८.

चेतयेथाम् २०. १४०; ५.

चेतसः ६. ११६, ३.

चेतसि ११. १२, २.

चेतसे ६. ४१, १.

चेत्ता ४. ८, २.

चेत्तारम् ५. ३, १०; ६. ९९, १.

चेत्तुः ६. ७३, १.

चेरिम ७. ६७, २.

चेष्टतः ११. ६, २३; २४.

चोदत् १९. ५, १.

चोदय ३. २०, ५; ७; २०. ७१, ११; १२.

चोदयत २०. १३७, २.

चोदयन् २०. ५८, २.

चोदयन्ताम् १९. ७१, १.

चोदयस्व ७. ४८, ३.

चोदयामि ५. २, ५; २०. १०७, ८.

चोदयामि ३. १५, १.

चोदयासे २०. ७६, ८.

चोदामि २०. २४, ८.

चोदिता २०. ३४, ६; ९५, २.

च्यवना २०. ३४, ४.

च्यवनाय ७. १२१, १.

च्यवय १०. ४, २५; २०. ८९, २; १३७, २.

च्यवयति १०. १, १३; २०. ३७, १.

च्यवयतु १८. २, ५४.

च्यवयन् १२. १, ५१.

च्यवयन्तु ३. ३, २; १२. ३, ३५.

च्यवयिष्णुः १९. ३३, २.

च्यवस्व १८. ३, ९.

च्यवेथाम् १८. ४, ४९.

च्युता ९. २, १५.

च्योष्टाः ६. ८७, २.

च्यौत्तानि २०. ३७, ५.

छ

छदिः ३. ७, ३; १४. १, १०.

छन्दः ८. १३, १४; १२. ३, १०; १४. १, ८; १९. ६, १३.

छन्दःपक्षे इति छन्दःऽपक्षे ८. ९, १२.

छन्दःऽभिः ६. १२४, १.

छन्दसा ११. ९, ८.

छन्दोसि ४. ३४, १; ५. २६, ५; ८. ९, १७; १९; ११. ९, २४; १८. १, १७; २, ६.

छदिः २०. ८३, १; १०३, १; १३९, १; १४१, ५.

छदिःऽपौ २०. १४१, १.

छादयसि ९. ३, १४.

छादयामि ७. १२३, १.

छायकात् ८. ६, २१.

छायया ५. २१, ८.

छाया ४. २, २.

छायाम् ५. १९, ९; १३. १, ५६; ५७.

छायाम्ऽइव ८. ६, ८.

छित्थाः ८. १, ४.

छिद्यते ९. १४, ११.

छिद्रम् १९. ४०, १.

छिनत्ति १२. २, ३७; ९, ५.

छिनत्ति १२. ८, ११.

छिनत्तु ५. २९, १०.

छिनभि ६. १४, २.

छिनभि ७. ७८, २.

छिनन्तु ४. १६, ६.

छिन्तम् ६. ५०, १.

छिन्धि १९. २८, ६.

छिन्धि १०. ३, १६.

छिन्धि १२. १०, ५.

छिन्धि ४. १९, १; ७. ११८, १; १२. १०, ५; ११, ७.

छिन्नम् ४. १२, ५.

छिन्नस्य ४. १२, १.

छिन्ना ३. ६, ७; ९. २, १२.

छुबुकात् २. ३३, १; २०. ९६, १७.

छय ९. ५, ४.

ज

जक्षिऽवांसः ७. १०२, ३.

जक्षिऽवान् ४. ७, ३.

जगत् ५. १७, ७; ६. १७, ४; ४४, १; ७७, १; ८८, १; १२६, १; ९. १५, १.

जगतः ४. २, २; ७. १८, १; ९. ३, १७; १२. १, ६; १३. २, ३५; १९. ५, १; २०. ३६, ९; १०७, १४; १२१, १.

जगता ३. १२, ७; ९. १५, ३.

जगताम्ऽइव ८. ५, ११; १९. ३९, ४.

जगति ९. १५, १.

जगत्ऽइव ६. १२, १.

जगती ८. ९, २०.

जगतीम् ८. ९, १४.

जगते १. ३१, ४.

जगत्ऽछन्दाः ६. ४८, २.

जगत्ऽपौ २०. १४१, १.

जगत्स्यै १९. २१, १.

जगन्वान् १८. १, १.

जगम्यात् ७. २७, २; ४२, १; ८९, ३; २०. ३५, १६.

जगाम् ७. ७५, २; १८. ४, ५४; १९. ४०, १.

जगाम् ७. २१, ५.

जगार ९. १५, ९.

जगृहुः १०. १, ११.

जगृहे १८. १, ३३.

जग्धऽपाप्मा ९. ७, ८.
जग्धम् ५. २९, ५.
जग्ध्वा ५. १८, १०; १९, १०.
जग्मुः २०. १२५, २.
जग्मुः २. ५, ६.
जग्मे ९. १४, ८.
जग्मे २. २, ३.
जग्रभ २०. ११५, १.
जग्रभ १९. ३१, ५,
जग्रभम् ६. २१, १.
जग्राह २. ९, १; ३. ११, १; १८, ३; १४.
 १, ४८; २०. ९६, ६.
जग्राह १९. ५८, २.
जघनम् १४. १, ३६.
जघन्थ २०. १३७, ११.
जघन्यामि ७. ७८, २.
जघन्वान् २०. १२, ३.
जघस ६. ११७, २.
जघान २. ५, ३; ४. १२, ७; ८. ८, ७;
 १०. ४, १२; १८. २, ३१; २०. ३४,
 १०; ११; ४१, १; ७३, ६.
जघान ४. ३७, १; ७. १९, २; १०. ४, १८.
जघास ५. २९, २; ४.
जघिम १०. ४, १२.
जघुः ४. ३७, १.
जङ्गिड १९. ३४, ८.
जङ्गिड १९. ३४, ३.
जङ्गिडः २. ४, २; ३; ५; ६; १९. ३४, १;
 २; ४; ७; १०; ३५, २; ३; ४; ५.
जङ्गिडम् २. ४, १; १९. ३५, १.
जङ्गिडस्य १९. ३४, ५.
जङ्गिडेन २. ४, ४.

जङ्गनाव ४. ३२, ७.
जङ्गनीहि ५. २०, ८.
जङ्गयोः १९. ६०, २.
जङ्गाः ९. १२, १०; १०. ९, २३.
जङ्गभिः ४. ११, १०.
जङ्गे इति १०. २, २.
जजुः २०. ५४, १.
जजान ३. १०, १२; ६. ३८, १; २; ३; ४;
 १०. ८, ७; १३; ११. ६, २२; १३. १,
 १; ३, १; १५; १८. ४, ५४; २०. ३४,
 ३; ७.
जजान ६. ६१, ३; ७. ८४, ४; ८५, ३;
 १०. २, ३; १३. १, ६; १९. ३१, ११.
जजार १०. ८, २६.
जजास ५. १३, १.
जज्ञानः ५. २, १; २०. ८७, ३; १०१, ३;
 १०७, ४.
जज्ञानम् ४. १, १; ५. ६, १.
जज्ञानाः १८. १, ५०.
जज्ञिरे १०. ७, २५.
जज्ञिरे १०. १०, २१; ११. ९, ११; २३;
 २४; २५; २६; २७; १९. ६, १२; १३.
जज्ञिषे ४. १०, २; ५. ३०, १७; १९. ३१, ९.
जज्ञिषे १. ७, ६; ४. १०, ६; १०. १०,
 १९; १९. ५६, ५; २०. ९५, ३.
जज्ञे ४. १, ३; २४, ६; ५. २, १; ९. १,
 १; ३; १०; २०. १०७, ४.
जज्ञे ४. १, ६; ६, १; ७. ५, २; ८. ९, ५;
 ९. २, १९; १०. १०, २०; ११. १०, ६;
 ९; १३. १, ५५; १९. २२, २१; २३, ३०.
जठरम् २. ५, २; १३. ३, ४; २०. ३३, १.

जठरे ११. १, २५; २०. ६, ९; ८, २; २४,
५; ३२, ३.

जत्रवः ११. ३, १०.

जत्रुऽभ्यः १४. २, ४७.

जत्वः ९. २, २२.

जनऽअर्यनाः १२. १, ४७.

जनैः १. ८, १; ३. २०, ६; ४. ९, ६; ५.

११, ४; ३०, २; १०. १, ८; २०. १, २.

जनताः ५. १८, १२.

जननात् ६. १०९, २.

जनम् ४. ९, ७; ५. ४, ८; ७, ८; ८, ७;
२२, १२; ७. ८९, २; १२. १, ४५.

जनमाने २०. ५८, १.

जनम्ऽइव ५. २२, १४.

जनय ६. १३६, २; १३. १, १९.

जनय ३. १६, ३; २३, ३; ७. ११६, १;
१४. २, २४; ३१.

जनयः ५. १२, ५; १२. २, ३१; १८. ३,
५७; २०. १७, १.

जनयत् १४. २, १४; २०. ९१, १.

जनयति ७. २०, १.

जनयतु १४. २, ४०.

जनयथ १. ५, ३.

जनयन् ७. ३, १; ११. ७, ७; २४; १३. १,
११; २, २६; २०. ११, ४.

जनयन्त ८. ३, १२; १०. ५, ४८.

जनयन्ति ३. २३, ४.

जनयन्तीः ४. २, ८.

जनयाः ३. २३, ३.

जनयावहै १४. २, ७१.

जनये १४. १, ४६.

जनऽयोपनः १२. २, १५; २०. १२६, २२.

जनऽराक्षः २०. २१, ९.

जनस्य १. २९, ६; १८. २, ३०; २०. ३६, ९.
जना २०. ७२, २; ७५, १.

जनाः ५. १९, २; ६. ३३, १; ८४, १; ७.

६, १; ८. ५, ७; १०. ७, १०; २१;

२५; २८; ९, ७; १४. २, ५९; २०. ८५,

३; ८९, ४.

जनात् ६. ८१, ३; ७. ४६, १.

जनात् ३. ५, ६; ७; ४. ५, १; ६. ६९, २;

७४, ३; ७५, ३; ७. ५९, १; ९. १, १९;

१२. १, ५७; २, ९; १३. २, १८; २१;

१४. २, १०; १८. २, १३; १९. २६,

३; ३२, ७; २०. ४७, १५; १८.

जनानाम् १. ३३, २; ४. १६, ५; २२, ५;

५. ५, २; ६. ९८, २; ७. २२, १; १२.

१, ६१; १३. २, ४६; १८. १, ४०; ४९;

३, १३; २०. १७, ६; ३२, २; ५६, ६;

८५, ४; ९३, ३.

जनाय ४. ३०, ५; ८. ४, १२; २०. ३६;

८; ९०, २; १४३, ४.

जनासः ४. २५, ३; ५. ११, ७; ८; २०.

३४, ९.

जनासः १. ३२, १; ४. २१, ५; २०. ३४,

१; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११;

१३; १४; १५.

जनिऽकामः २. ३०, ५.

जनिऽव्यम् ४. २३, ७.

जनिता २. १, ३; ४. १, ७; ९. ४, ६; १५,

१२; १३. १, १३; ३, १९; १८. १, ५;

२०. १०५, १.

जनिताम् ४. १४, १; १०. ४, १८.

जनिऽतुः ११. ९, १५; १६.

जनिऽतोः १९. ५६, २.

जनित्रम् १. २५, १; २; ६. ४६, २; १२०,
२; ११. १, ११; १३. ३, २१; १४. २,
३४; १६. ५, १; ४; ५; ६; ७; ८.

जनित्राः २. २८, ३.

जनित्री ३. १०, ४; ८. ९, ११; १२. ३, ४.

जनित्री इति ६. १२, ९.

जनित्रीऽइव १२. ३, २३.

जनित्रीम् ६. ११०, ३; ९. ५, ३०; १८.
४, १.

जनिऽत्वम् ७. ६, १.

जनिऽत्वम् १८. ३, २.

जनिधाऽइव २०. ७६, ५.

जनिम २. २८, २; ३१, ५; ४. १, ३; ६.
११, ५; ६. १२, १; १८. ३, २२; २३.

जनिमानि १. ८, ४; १३. १, ३७; ३, २१.

जनिऽयते ६. ८२, ३.

जनिऽयन्ति १४. २, ७२.

जनिषीय ९. १, १४.

जनिष्ट ४. १, ५.

जनिष्यते २०. १२१, २.

जनीऽइव २०. ५, १.

जनीनाम् ७. ५१, २; १३. १, ४.

जनुषः ४. १, ५; ७. १२०, ३; २०. ३५,
१४; ९७, ३.

जनुषा ९. ४, २४; १४. २, ३३; २०.
११४, १.

जनुषाम् १३. १, ४.

जनुषे ४. १, २.

जने ४. ३६, ९; ६. ५१, ३; १६. ४, ५;
२०. १६, २.

जनेभ्यः २०. ३९, १; ७०, १६.

जनेषु ४. २८, ४; ६. ३३, ३; १८. ४, ३०;
२०. १२, २; २०, २; ५७, ५.

जन्तवः २०. ५६, ६.

जन्तोः ८. ४, १६.

जन्म ६. ८०, ३.

जन्मना ६. २८, ६.

जन्मानि १३. २, २२; २०. ४७, १९.

जन्यम् १३. ७, १५.

जन्या २०. ८९, ६.

जन्याः ११. १०, १; २.

जन्युः १८. १, ३.

जभार ७. १००, ३.

जभार ४. १, ३; ६. ३१, १०; १०. ७,
४३; ११. ७, ९; १२; २०. १६, ८; ९;
१२३, १.

जभ्य ६. ५०, २.

जभ्रे २०. ३५, ८.

जमत्ऽअग्निः ६. १३७, १; १८. ३, १५.

जमत्ऽअग्निम् ४. २९, ३.

जमत्ऽअग्ने १८. ३, १६.

जमत्ऽअग्नेः ६. २८, ७.

जमदग्निऽवत् २. ३२, ३; ६. २३, १०.

जम्मः ८. १, १६.

जम्मनः १०. ४, १५.

जम्मय २०. ७४, ७.

जम्मयत् ४. ९, ९.

जम्मयताम् ६. २३, १.

जम्मयन्तम् ८. ६, १७.

जम्मयाः १९. ४७, ८.

जम्मयामसि २. ३१, २; ४; ४. ३, ३; ४;
६. २३, ३; ५; ६. ५०, ३.

जम्मात् २. ४, २.

जम्मिषत् २०. १२६, ४.

जम्भे ३. २७, १; २; ३; ४; ५; ६.

जम्भैः ८. ३, ३.

जय ३. १९, ८; ८. ८, २४; ११. १२, १८.
जय ६. ९२, २; १२६, ३; ८. ८, २४;
९. ९, ६; १२; २०. ६१, ३.

जयः ७. ५२, ८.

जयत् २०. १७, ५.

जयत ३. १९, ७.

जयत ११. १२, ९; १४; १९. १३, ३.

जयताम् ३. १९, ६; ११. ११, १८; १९.
१३, १०.

जयति ७. ५२, ६; ९. १, २३; ११, १४;
२०. ८९, ९.

जयतु ६. १२५, १.

जयन् ११. ११, १८; २०. ९०, २.

जयन्तम् ६. २, ४; ६. ९७, ३; ७. १२३,
१; १९. १३, ६; २०. १०७, ७.

जयन्ताम् ८. ३, १६; ८, २४.

जयन्ति ४. २२, ५.

जयन्ती ६. ५, ३.

जयन्तीः ११. ११, १९.

जयन्तीनाम् १९. १३, ९.

जयन्तु ६. ६५, ३.

जयन्तु ६. २१, १२; ६. १२६, ३; ८. ८,
२४; १९. १३, ११.

जयम् २. २९, ३.

जयाति २. २७, १; ६. ९८, १.

जयाति ६. ९८, १.

जयेथे इति ७. ४५, १.

जयेम २०. ७०, १९.

जयेम ६. ३, १; ७. ५२, ४; ७; ९. ५, १८;
१२. १, ४७; ३, १५; १३. १, २२;
१८. २, ५९; २०. १७, १०; ८७, ४;
८९, १०; ९४, १०.

जरत् १०. ८, ६.

जरत्अष्टिः २. २८, ५; ८. २, १; ५, १९;
२१; १४. १, ५०; १७. १, २७.

जरत्अष्टिम् ६. ३०, ५; ८; १२. १, २२;
१४. १, ४९; १८. ३, १०; १२.

जरतीः १४. २, २९.

जरतीम् १२. २, ५४.

जरदष्टी इति जरत्अष्टी ९. ३, ९.

जरन्ते २०. १८, १.

जरसः ६. ३०, १७; ६. १२२, १; ४; १०.
२, ३०; ११. ५, ७.

जरसम् १. ३०, ३; २. १३, १; १२. २,
२४.

जरसा ३. ३१, १; ८. २, ८; २०. १२६,
११.

जरासि २. १०, ५; १२. ३, ६; १८. २, ५१.

जरासे १. ३०, २; ३. ११, ६; ६. ५, २;
७. ५५, ४; १२. ३, ५५; ५६; ५७;
५८; ५९; ६०; १४. १, ४५; १८. ३,
१०; १९. २४, २; ३; ३०, २; ३३, ४.

जरा ३. ११, ७; ११. १०, १९; १२. ३, ५५;
५६; ५७; ५८; ५९; ६०; १८. ४, ५०.

जराम् ८. २, ११; १९. २४, ५.

जरामहे २०. २३, ७.

जराऽमृत्युः १९. २४, ८; २६, १; ३०, १.

जराऽमृत्युम् २. १३, २; २८, २; ४; १९.
२४, ४.

जराय ९. १४, १३.

जरायु १. ११, ४; ५; ६; ६. ४९, १; ९.
४, ४.

जरायुजः १. १२, १.

जरायुणा १. ११, ५; ६; ६. १०६, ३.

जरायुमिः १. २७, १.

जरायै ३. ११, ७.

जरितः ५. ११, ८; २०. ८९, २.
 जरितरिति २०. ८९, १.
 जरितारः २०. १२, ४; ३६, ४.
 जरितारम् २०. १४३, ७.
 जरितुः २०. २१, ३.
 जरितुऽभ्यः २०. ५१, १.
 जरितुणाम् २०. १२२, ३; १२४, ३.
 जरित्रे १८. १, ४०; २०. ११, ५; १२, ५;
 ८९, ७.
 जरिमन् २. २८, १.
 जरिमा ३. ११, ८.
 जरिम्णः ७. ५५, ५; १८. ३, ६२.
 जरिम्णे ८. ३, २०.
 जर्हषाणः १८. २, ५८.
 जलाषः १९. १०, ६.
 जलाषऽमेषज २. २७, ६.
 जल्पिः १९. ५६, ४.
 जवः ६. ९२, २; १९. ६०, २.
 जवम् ४. २७, ३; ३६, ५; ६. ९२, १; १०.
 २, १५.
 जवानि १९. ७, १.
 जषाः ११. २, २५.
 जसुम् २०. १६, ६.
 जहरुः ३. ९, ६.
 जहाति १०. १, ३२; १२. २, ११; २५.
 जहाति १०. २, ३०; ८, ३२; ११. ५, ७.
 जहातु ५. २९, १५.
 जहातु ७. ३२, १; १०. ५, २५; २६; २७;
 २८; २९; ३०; ३१; ३२; ३३; ३४; ३५;
 १६. ७, १३.
 जहानि १३. १, १२.
 जहामि १०. १, ३२.
 जहासि ६. २६, २.

जहि १. ८, ४; ३. १, ४; १९, ८; ८. ४,
 २२; २४; ९. २, १०; ११. १२, २१;
 १९. २९, ९; ३४, ९; २०. ८, १; ४३, १.
 जहि १. ८, ३; २१, २; ३; २. २७, १; २;
 ३; ४; ५; ६; ७; ३. २, ४; ४. १७, ४;
 ३२, ३; ५. १४, १; २; ९; २१, १;
 २३, २; २९, १०; ६. २, २; ६, २;
 २६, ३; ३७, २; १०१, १; १३४, ३;
 ७. ९३, १; ११४, ४; ८. ३, ७; २३;
 ४, १९; ५, १५; १०. १, ६; ३१; ४,
 ३; १३; ६, ६; ७; ८; ९; १०; ११;
 १२; १३; १४; १५; १६; १७; २०; २१;
 ११. १, ९; २, २१; १२, २१; १२.
 १०, १४; ११, ६; ९; १३. १, ३०;
 ३२; १६. ७, १२; १९. १५, १; ३०,
 १; ४७; ८; ५०, १; ६५, १; २०. ५,
 ३; ७४, ७; ९३, १.
 जहिमः ६. २६, २.
 जहीत १२. २, २६; २७.
 जहीतम् ७. ५५, २.
 जहीतात् ११. १, १३.
 जह्याः १९. ५०, १.
 जह्युः ६. ४७, २.
 जा ५. ११, १०.
 जाऽपत्यम् ७. ७७, १०.
 जागरत् १९. २४, २; ३.
 जागरासि १४. २, ३१.
 जागार ५. १९, १०; ११. ६, २५.
 जागृत १. ३०, १.
 जागृतम् ८. ४, २५.
 जागृतात् ४. ५, ७.
 जागृताम् ५. ३०, १०.
 जागृविः ५. ३०, १०; ८. १, १३.

जागृविम् २०. २०, १; १७, ४.

जागृहि १९. ४७, ९.

जागृहि २. ६, ३; ३. १९, ७; १२. २, १०;

१३. १, ९; १४. १, २१.

जाग्रत् ६. ११९, २; १६. ७, १०,

जाग्रतः ६. ४९, २; ९६, ३; ७. ११३, २.

जाग्रति १९. ४८, ९.

जाग्रति १९. ४८, ९; ६.

जाग्रतीम् ८. ६, ८.

जाग्रत्तुस्वप्नम् १६. ६, ९.

जातः १. २४, १; ३३, १; ३. २०, १; ४.

१, ४; २, ७; १०, १; ४; ९; ११, ३;

३४, १; ५. ४, ७; ८; १२, ११; २२,

९; ६. ११०, २; ९. १, ९; १०. ६, २;

७, ३६; ८, २७; २८; ११. ७, ९; १९.

६, ७; ९; ३९, ९; ४२, १; २०. ३४, १;

९३, ९; १२१, २.

जातम् १. २८, ३; ४. ६, ८; ९, ९; १७,

३; २३, ७; ५. ४, २; २८, ६; ७. ६,

१; ८. २, ४; ६, १८; ९. १, ९; १०.

१०, २१; ११. ७, ३; ९; २३; १९. ६,

११; ४१, १; ४४, ३; ४९, ३; ५३, ९;

२०. २९, ९; ८१, १; ९२, २०; ९३, ४;

९६, १३.

जातम्ऽहं ३. ३०, १.

जातऽवेदः १. ७, २; ३. १०, ६; ५. ८, २;

६. ७७, ३.

जातऽवेदः १. ७, ९; ६; ८, ४; ९, ३; २.

२९, २; ३. १९, ८; २२, ४; ४. २३,

२; ३९, १०; ४०, १; २; ३; ४; ९; ६;

७; ८; ५. १२, १; २७, १२; २९, १; २;

३; १०; १२; १३; १४; ६. १४०, १;

७. ३९, १; ३६, १; ७८, ४; १११, १;

११३, २; १२०, ३; ८. ३, २; ४; ९;

७; ११; २९; ४, १४; ११. १, ३; ४;

१२, ४; १३. १, १९; १८. २, ४; ९;

८; ९; ३९; ३, ४२; ७१; ४, ११; १९.

६४, २; ६९, १; ६६, १.

जातऽवेदसः ८. २, १३; १८. ४, १; १२;

१३; १९. ४९, ३.

जातऽवेदसम् ४. २३, ४; १२. २, ७; १३.

२, १६; २०. ४७, १३; ६७, ३.

जातऽवेदसि २. १२, ८; १०. ३, १९; ६,

३९; ११. १, २९.

जातऽवेदसे १९. ६४, १; २०. १३, ३.

जातऽवेदाः ३. १, १; २, १; ४. १९,

१०; ३२, २; ३४, २; ५. ११, २; ३;

६. १२३, १; ७. ८९, ९; ८७, ४; ८९,

१; ८. १, ११; ९. ४, ३; १२. २, ८;

१३. १, १२; १४. १, ४९; १८. १,

२७; २८; ४, ६४; ६९; १९. ३, १; ४,

१; १६, २; २७, १९; ६४, १.

जातस्य १९. ६, १६.

जाता ५. १३, ८; ६. १३३, ४; १३६, १;

८. ९, १६; २१; १०. ८, ३०; १९. ४,

१; ४९, ३.

जाताः २. १४, ९; २८, ३; ७. १२०, ३;

१०. २, ११; ११. ७, २०; २१; १०,

१०; १२. १, १९; १८. ४, ९७; १९.

६, १२.

जातान् ६. १३६, २; ७. ३९, १; ८. ६,

१९; १०. ३, १३; १९; ११. १, २६;

११, ६.

जातानाम् ३. २३, ३.

जातानि १. १६, ३; १०. ४, २३; २०.

९३, ८.

जा॒तायाः ८. ६, १; १०, १.
 जा॒तायै १०. १०, १.
 जा॒तासः १८. १, ३२.
 जा॒ते २०. १८, १.
 जा॒तेन ५. ११, २; ३.
 जा॒तौ ८. ९, १.
 जा॒नताम् ६. ६४, १.
 जा॒नते ४. ३६, ८.
 जा॒नन् ३. २०, १.
 जा॒नन्तु ६. ११२, १; ७. ६२, २; ३; १०.
 १, १०; १८. ४, ११; १२.
 जा॒नम् ७. ८१, १.
 जा॒नात् ३. २, ६.
 जा॒नाति ८. १२, ४; ६; १५. १२, १; ९.
 जा॒नातु १९. ४, ४.
 जा॒नानाः १२. ३, ४०.
 जा॒नामहै ७. १४, २.
 जा॒नामि ९. ११, ११; १०. ७, ४३.
 जा॒नीत ६. १२३, २.
 जा॒नीत ६. १२३, १.
 जा॒नीतात् ९. १, १९.
 जा॒नीध्वम् ६. ६४, १; ११. १, १.
 जा॒नीमः ८. ७, १८.
 जा॒नीहि १०. १, २१.
 जा॒नीहि १०. ८, १.
 जा॒नु १८. १, १२.
 जा॒नुनोः १०. २, २.
 जा॒नुऽभ्याम् ९. १३, २१; १०. २, ३.
 जा॒मयः १. ४, १; १४, ४; १७, १; १४. २,
 ६१; १८. १, ११; ४, ६६.
 जा॒मि १८. १, ४; २०. १३८, ३.
 जा॒मिः ५. ३०, १.
 जा॒मिऽकृत् ४. १९, १.

जा॒मिम् ६. १२०, २; ७. १०४, १; १४.
 २, ३३.
 जा॒मिऽशंसस्य ९. ४, ११.
 जा॒मिऽशंसात् २. १०, १; २; ३; ४; १; ६;
 ७; ८.
 जा॒म्याः २. ७, २.
 जा॒म्यै ५. १, ४.
 जा॒र्यताम् ६. १०६, १.
 जा॒र्यताम् ३. २३, २; ३; १३. १, १४; १४.
 २, ११; २१; २०. १७, ९.
 जा॒र्यते ८. ३, १२; ९. १३, ८; १०. १,
 ४८; १२. ४, १४.
 जा॒र्यते ५. १७, १३; १६; १९, ४; ९. ३,
 २०; १०. ८, १३; ११. ६, १४; २०;
 १२. ४, ९; १०; १३. २, २१.
 जा॒र्यध्वम् ३. १४, ४; १.
 जा॒र्यन्ताम् २. १३, १; ४. ११, २; ३.
 जा॒र्यन्ते ११. ६, ३; १६; १७.
 जा॒र्यमानः ६. ११०, ३; ७. ८६, २; १३.
 ३, २२; १४. १, २४; १९. ३२, ९; २०.
 ८८, ४; १३७, १०.
 जा॒र्यमानम् ३. ११, ८; ८. ६, २१; ९. १४, ४.
 जा॒र्यमानस्य ४. २, ८.
 जा॒र्यमाना १२. ४, १०.
 जा॒र्यमानाः २. १, १; १४. २, २१.
 जा॒र्यमानात् १०. १०, २३.
 जा॒र्यमानायै १०. १०, १.
 जा॒र्यमाने २०. ९२, १९.
 जा॒र्या १२. ३, १७.
 जा॒र्यसे ७. ८१, १; १३. २, ३.
 जा॒र्यसे ७. ८६, १; १४. १, २३.
 जा॒र्यस्व ११. १, १.

जाया ३. ३०, २; ५. १७, ६; १२; ६. २२,
३; १०. १, ३; ११. १०, १७; १२. ३,
३९; ४७; १४. १, २९; ३०; २, ३; १८.
१, ५३; २, ५१.

जायाऽईव १८. १, ८.

जायाः ३. ४, ३; ४. ३७, १२; १४. २, ३९.

जायान्य ७. ८१, १.

जायान्यः ७. ८०, ४; १९. ४४, २.

जायान्यम् ७. ८०, ३.

जायाम् ५. १७, ५; ६. ६०, १; ७८, १; ३;
८२, २; ३; ११८, ३; ९. ५, ३०; ११.
१०, १; १४. १, ५६; २, १; ३९.

जाये १२. ३, ३९.

जायेते इति १०. ८, २३.

जायेमहि ४. ३३, ४.

जारः १८. १, २३; २०. ९६, १५.

जारम् २०. ८९, २.

जारिषुः २०. ६७, २.

जालऽदण्डम् ८. ८, १२.

जालऽदण्डाः ८. ८, ५.

जालम् ८. ८, ५; ६; ७; ८.

जालाषम् ६. ५७, २.

जालाषेण ६. ५७, २.

जालेन १०. १, ३०.

जाल्मः ४. १६, ७.

जाल्माः १२. ४, ५१.

जाष्कमदाः ११. ११, ९.

जिगन्तुम् ५. २, ६; २०. १०७, ९.

जिगात २०. १३, २.

जिगाति ८. ४, १७.

जिगाति २०. ५१, २.

जिगार्य ४. २३, ५; २०. ११, ४.

जिगाय ३. १०, ४; ७. ८५, १; ८. ९, ११.

जिगीर्षति ११. ७, १८.

जिगीवान् ४. २२, ६; ७; ८. ५, २२; २०.
३४, ४.

जिग्यथुः ७. ४५, १.

जिग्युः ५. २९, ११; ८. ३, १८.

जिग्युषः २०. २७, ६; ५९, ३.

जिग्युषे २०. ९८, २.

जिग्ये ७. ४५, १.

जिघत्सः ५. १८, १.

जिघत्सतः ६. १४०, १.

जिघत्सति ५. १९, ६.

जिघत्सुऽभ्यः ८. २, २०.

जिघत्सुऽस्वम् २. १४, १.

जिघर्मि ८. ३, १.

जिघांसति ४. १८, ३; ७. ८२, २; ८. ५,
१५; १२. ४, २९; ३०; २०. ९५, ४;
९६, १३; १५; १६.

जिघांसन् ६. ९९, २.

जिघ्रते २०. ५, २.

जिघ्रसे २०. ६१, ६; ६२, १०.

जिघ्रासे १४. १, ५६.

जिज्यासतः १. २१, ४.

जितम् ६. ९८, ३; १०. ५, ३६; ११. ११,
४; १६. ८, १; ५; ६; ७; ८; ९; १०;
११; १२; १३; १४; १५; १६; १७; १८;
१९; २०; २१; २२; २३; २४; २५; २६;
२७; २८; २९; ३०; ९, १; १९. १३, १.

जिता १. २४, १.

जिताः ४. २४, २; ११. १२, १५.

जितिम् १०. ६, १६.

जिते ११. १२, ७.

जिनतः ६. १३४, ३; १२. ५, ५; ६, ५.

जिनताम् १२. १०, १०.

जिनाति द. १३४, ३; १३. ३, १; २; ३;
४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३;
१४; १५; १६; १७; १८; १९; २०; २१;
२२; २३; २४; २५.

जिनीयात् १२. ४, १५.

जिन्व ७. ३२, १.

जिन्वत् १२. १, ४६.

जिन्वतम् ८. ४, ६.

जिन्वतात् १०. ६, ३४.

जिन्वति ८. ९, १३; १२. १, ३.

जिन्वतु ३. ५, १.

जिन्वथ १. ५, ३.

जिन्वन्ति ९. ४, १८.

जिन्वसि ११. ६, १४, १६.

जिन्वितः १९. ३१, ७.

जिर्विः ८. १, ६; १४. १, २१.

जिष्णवे १०. ५, १; २; ३; ४; ५; ६.

जिष्णु ३. १९, ५.

जिष्णुः ३. १९, १, ११. ११, १८; १९.
१०, ५.

जिष्णुना १९. १३, ३.

जिष्णुम् २०. ९१, ९.

जिष्णोः २०. १३७, ३.

जिहताम् १. ११, १.

जिहिसिम द. १२०, १.

जिहिसीः १२. ३, १८.

जिहीड ४. ३२, ५.

जिहीडे द. ११६, २.

जिहीते १२. १, ४८.

जिहीध्वे ८. ७, २१.

जिहीध्वति २. २५, ३; ५. २९, १५.

जिहीध्व ५. २५, ९; द. १२१, ४.

जिह्मः १२. ४, ५३.

जिह्वया १. १०, ३; ५. २७, ९; द. ५६, ३;
८. २, ३; ३, २; ११. २, १७; ४, ५;
२०. ४, २.

जिह्वरः १८. ३, ५३.

जिह्वा ४. १३, ७; ५. १८, ८; ३०, १६;
७. ३०, १; २; ८. १, १६; ९. १२, ३;
१०. ९, ३; ११. ४, ५; २०. १६, ६.

जिह्वाः १०. १०, २८.

जिह्वामिः द. ७६, १.

जिह्वाम् ५. २९, ४; द. ५६, ३; १०. २, ७;
७, १९; ११. १०, १५; १९. ३२, ४.

जिह्वाऽमुले १. ३४, २.

जिह्वयाः १. ३४, २; २. ३३, १; २०. ९६,
१७.

जिह्वयै ११. २, ६.

जीजनत् २०. ७७, ३.

जीजनन् १८. १, २०.

जीतम् १२. १०, ११.

जीतस्य ५. १९, १३.

जीताय १२. १०, ११.

जीमूताः ११. ७, १४.

जीयते १. २०, ४; ५. १९, ६; ११. ५, ७.

जीयते ११. ५, ६.

जीरऽदानवे २०. १७, ८.

जीरऽदातुः ७. १९, २; १८. ३, ६१.

जीर्णः १०. ८, २७.

जीर्यति १०. ८, ३२.

जीवं २. १३, ३; १९. २४, ५; ६; ७०, १.

जीव २. २९, ७; ३. ११, ४; ३३, ८; ७.
५५, २; १४. १, ५२; १९. २७, ८;
२०. ९६, ९.

जीवः द. ४६, १; ९. १५, ८; १४. २, ४४.

जीवतः २०. ९६, २४.

जीवतःऽजीवतः ५. ३०, ७.

जीवता ९. ५, ७.

जीवताम् ८. २, २; ९. ३, ९.

जीवति ५. ५, २.

जीवति ३. २९, ४; ५; ८. २, २५; १८.

४, ३२.

जीवतु ५. २९, १३.

जीवतु ८. २, ५.

जीवऽधन्याः १२. ३, २५.

जीवऽधन्याः १२. ३, ४.

जीवन् ५. ८, ४; १८. २, २०; १९. २४, ६.

जीवनम् ९. २, ५; १६.

जीवनाय ३. ११, १; ४. ९, १; ८. २, २५;
१२. २, २४; २०. ९६, ६.

जीवन्तः १२. २, २३; १८. २, २९.

जीवन्तः १९. ३९, ३.

जीवन्ति ८. १३, ४; ८; १२; १६; १४, ४;
८; १२; १६; ९. १, २०; १५, १९; १०.

१०, ३४; ११. ७, १२; १२. १, २२;
२, ५०.

जीवन्तीः ३. १४, ६.

जीवन्तीम् ८. २, ६; ७, ६.

जीवन्तौ १२. ३, ३५.

जीवऽपुत्रौ १२. ३, ३५.

जीवऽपुराः २. ९, ३; ५. ३०, ६.

जीवऽवर्हिः ११. ९, ७.

जीवऽभोजनम् ४. ९, ३.

जीवम् ४. ९, १; ६. १०९, २; ९. १५, ८;
१२. २, ४; १४. १, ४६; १८. ४, ५१.

जीवयथ ४. १३, १.

जीवला १९. ३९, ३.

जीवलाः १०. ६, ३; १२. ३, २५; १९.
६९, ४.

जीवलाम् ६. ५९, ३; ८. २, ६; ७, ६.

जीवऽलोकम् १८. २, ६०; ३, २; ४.

जीवसे ६. १९, २; ४१, ३; ५७, २; ११.
६, ९; २६; १८. २, ३; २३; ३, ६३;
४, ५४.

जीवाः २. २८, ४; १९. ७०, १.

जीवाः ३. १४, ६; ६. ११७, २; १२. २,
२२; १८. २, २७; ३, ६७; ४, ५७; ८७;
१९. ६९, १; २०. ७९, १.

जीवात् १८. १, ६.

जीवातवे ६. ५, २; ८. २, ९.

जीवाति १४. २, २; ६३.

जीवाति १. १०, २; २. २९, २.

जीवातुम् ७. १८, २; ८. १, ६.

जीवान् १८. ४, ५०.

जीवान् १२. ३, ३४.

जीवानाम् २. ९, १; २; १२. २, ४५.

जीवानि ५. १८, २.

जीवाम् १८. ३, ३.

जीवासः १२. २, ३०.

जीवितम् ६. १३४, १.

जीवितऽयोपनः १२. २, १६.

जीवितऽयोपनान् २. २५, ४; ५.

जीवितवै ६. १०९, १.

जीविषुः ९. २, १०.

जीवीः ५. १३, ४.

जीवीत् १०. ५, २५; २६; २७; २८; २९; ३०;
३१; ३२; ३३; ३४; ३५; १६. ७, १३.

जीवेभ्यः ६. ११७, २; ८. १, ७; १५; १२.
२, २३; १८. ४, ५३.

जीवेम १९. ६७, २.

जीवेम ३. १२, ६; १८. ४, ७०.

जीवेषु १. ३५, २; १८. २, ३; ५२.

जीवौ १४. २, ४३.
 जीव्यासम् १९. ६९, १; ४; ७०, १.
 जीव्यासम् १९. ६९, १; २; ३; ४; ७०, १.
 जुगुपुः १९. २७, ९; १०.
 जुजुषाणः १८. २, २१; २०. ९७, २.
 जुजुषाणम् २०. १२, ३.
 जुजुषुन ७. ८२, १.
 जुजोष २. २६, १.
 जुषताम् ६. २७, २.
 जुषध्वम् १८. १, ५१.
 जुषध्वम् ११. १२, १४; १९. २७, ११;
 १२; १३.
 जुषन्ताम् १. १५, १; ३. ८, २; १५, २; ५.
 २७, १२; ७. १८, ४; २९, १; १८. २,
 ३५; ४, १३; ४०; १९. ११, ४.
 जुषमाणः १९. ३, १.
 जुषसे १८. ३, ९.
 जुषस्व २. ५, १; ७. २१, २; ४८, १; ७०, १.
 जुषस्व २. ५, ४; ४. ३९, १०; ५. २९, १४;
 १८. ३, ४; १९. ६४, ३; २०. ६, ८;
 ११७, ३.
 जुषाणः ४. ३८, ५; ६. ८३, ४; १२५, ३;
 ७. ७६, १; १०९, १; ११४, ५; १०.
 ६, ३५; २०. ८७, २; ९६, २.
 जुषाणाः ७. ७७, ३; १०२, ४; ११४, २; ९.
 २, ८.
 जुषाणौ ७. ३०, २.
 जुषेत २०. ७२, ३.
 जुषेत ७. ४९, २.
 जुषेथाम् ५. ६, ८.
 जुषेथाम् ३. १५, ४; १७, ७.
 जुष्टः ७. ७७, ९.
 जुष्टम् ४. ३०, ३.

जुष्टा २. ३६, १; ४.
 जुष्टाम् ५. ७, ४.
 जुष्टिम् ४. २४, ५.
 जुहार्व २०. १४०, ५.
 जुहु १८. ४, ६.
 जुहुत ६. ३२, १.
 जुहुमः ७. ८४, ४; ८५, ३.
 जुहुयात् १५. १२, ३.
 जुहुयात् १५. १२, ३.
 जुहुराणः १८. १, ३३.
 जुहुः १८. ४, ५.
 जुहुमसि २०. ५७, १; ६८, १.
 जुहोत १८. २, २.
 जुहोतन ७. ७५, १; २०. ८७, १.
 जुहोतन ७. ४८, २; १८. २, ३.
 जुहोति ७. ७३, १; २; १५. १२, ४; ७; ८;
 ११.
 जुहोति ९. ७, ४.
 जुहोमि ४. ३२, ७; ६. ८३, ४; ८४, १.
 जुहोमि १. १५, १; ३१, ३; २. २६, ३;
 ३५, ५; ३. १५, ३; ४. ३९, ९; १०; ६.
 ६४, २; ११६, १; ९. ४, १०; ५, ३८;
 १२. ३, ५४; १३. १, १३; १८. ४, २८;
 ३५; १९. १, १; २; ३; ५८, ५.
 जुह्वतः ३. १०, ११; ६. ११४, ३; १७. १,
 १८.
 जुह्वति ४. ४०, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८.
 जुह्वति १७. १, १८.
 जुह्वमि ५. १७, ५.
 जुह्व २०. ३५, ५.
 जूतिः १९. ५८, १.
 जूतिम् २०. ११, २.
 जूतिऽभिः १३. २, १५.

जूतिऽमान १२. १, १८.

जूर्णि २. २४, ९.

जेता ५. २०, १२; ६. २, ३; २०. २०, ७;
५७, १०.

जेतारम् २०. १०९, ३.

जेत्वानि ६. १२५, १.

जेप्यन् ५. २०, १.

जेहमानाः १८. ३, ४७,

जैत्रम् १९. १३, ९.

जैत्रा २०. ६१, ६; ६२, १०.

जैषुः ४. ३८, ३.

जोगुवानः २०. ३९, १४.

जोषम् २०. ३१, २.

जोष्यन्ते २०. २९, २.

जोषसे १९. ४९, ६.

जोहवीति १०. ७, ३१.

जोहवीतु ६. ७३, ३.

जोहवीमि २. १२, ३; ३. २१, ३.

जोहवीमि ३, १६, ९; ४. २३, ७; २४, ७;

२६, ७; २७, ७; २८, ७; २९, ७; ७.

४९, १; ११. १, २६; १९. ४, १; २०.

५९, १.

ज्ञातर्यः ४. ९, ६; १४. १, २६.

ज्ञातात् १९. १९, ६.

ज्ञातारम् ६. ३२, ३; ८. ८, २१.

ज्ञातिऽमुखाः १८. २, २८.

ज्ञातीन् १२. ९, ६.

ज्ञेषम् ९. ९, १६.

ज्मः २०. ६८, १.

ज्यया १. १, ३.

ज्या ५. १८, ८.

ज्याकाः २०. ९९, २; ३; ४.

ज्याकि १. २, २.

ज्याऽघोषाः ५. २१, ९.

ज्याऽपाशैः ११. १२, २२.

ज्याम्ऽइव ४. ४, ७; ५. १३; ६; ६. ४२,
१; १०१, ३.

ज्यार्यस्वन्तः ३. ३०, ९.

ज्यायान् ९. २, १९; २०; २१; २२; २३;
२४; १९. ६, ३.

ज्येष्ठः २०. ९२, १६; १०९, ४.

ज्येष्ठः १०. ८, २८; १८. १, १९.

ज्येष्ठऽङ्ग्याम् ६. ११०, २.

ज्येष्ठतः ११. ४, १.

ज्येष्ठतातये ६. ३९, १.

ज्येष्ठम् ५. २, १; ९. १९, ४; १९. २२,
२१; २३, ३०; ५३, ८; २०. ८०, १;
१८७, ४.

ज्येष्ठम् ५. १, ८; ६. ११२, १; १०. ७,
१७; २४; ८, १६; १९; २०; ११. ७, ९;
२३; १०, ९; ६; १५. १, ३.

ज्येष्ठऽराजम् २०. ४४, ३.

ज्येष्ठऽवरः ११. १०, १; २.

ज्येष्ठस्य १२. २, ३९.

ज्येष्ठा १९. ७, ३.

ज्येष्ठार्य १०. ७, ३२; ३३; ३४; ३६; ८, १.

ज्येष्ठ्याय २०. ६९, ४.

ज्योक् १. ६, ३; १४, १; ३; ३१, ४; ४.
२१, ३; ६. ६२, ३; १२. २, १८; ४९;
१८. २, २९; १९. २४, २; ३.

ज्योतर्य ७. १७, १.

ज्योतय ४. ३७, १०.

ज्योतिः १. ९, २; ३९, ३; २. ११, ९; ४.
१४, ३; १८, १; ५. १२, ७; १३, ३;
६. ९२, ३; ७. २३, १; ५९, ७; ८. १;
८; २१; २, २; ९, १७; ६, १४; ९. ९,

७; ११; २६; १०. १, १६; ११. १, २८;
१२. १, १५; ३, ५०; १३. २, ९; ३६;
३, ११; १७; १६. २, ५; १८. १, ३५;
३, ६४; ६७; १९. १५, ४; २०. ११, ४;
१५, ३; १६, ११; १७, ४; ८; ४६, १;
५८, ४; ६५, ३; ७७, ४; ७९, १; ९१,
४; १०.

ज्योतिःऽअग्राः १४. २, ३१.

ज्योतिःऽअनीकः १९. १०, ४.

ज्योतिःऽकृत् १३. २, १९; २०. ४७, १६.

ज्योतिषः ४. १, ५; १०, १; ६. ३६, १;
२०. ८८, ४.

ज्योतिषा ८. ३, २१; २४; १०. २, ३१;
११. १, ३७; १३. १, ११; २, ४५; १६.
९, ३; १७. १, २७; २८; १८. ३, ७;
२०. १६, ५; १७, ९; ६२, ७.

ज्योतिषाऽइव ४. १९, ३.

ज्योतिषि १. ९, १.

ज्योतिषीऽमान् १८. ४, १४.

ज्योतिषे ६. ६१, १.

ज्योतिष्मतः ९. ११, १४.

ज्योतिष्मती १९. ४०, ४.

ज्योतिष्मतीः ४. ३५, ५; १०. ५, ३८.

ज्योतिष्मन्तम् ९. ५, ६.

ज्योतिष्मान् १२. ३, ६; १६; १३. २, ३३;
३४; २०. १०७, १३.

ज्योतीषि ९. ५, ८; १०. ७, ४०; १०, १५;
२०. ६१, २.

त

तंस्तनीहि ५. २०, १.

तक्मन् ५. २२, ६; ७; १२.

तक्मन् १. २५, १; २; ३; ५. २२, २; ५;
७; १०; ११.

तक्मनः ५. ३०, १६.

तक्मना ११. २, २६.

तक्मऽनाशन ५. ४, १.

तक्मऽनाशनम् ५. ४, २.

तक्मने १. २५, ४; ५. २२, ४; ८; ६. २०,
१; २; ३.

तक्मा ४. ९, ८; ५. २२, ९; ११. २, २२;
६, ११; १२. ८, ४.

तक्मानम् ५. ४, १; ९; २२, १; ३; १३;
१४; ९. १३, ६; १९. ३४, १०; ३९,
१; ५; ६; ७; ८; १०.

तक्कः २०. ९२, १०.

तक्षकः ८. १४, १४.

तक्षत् २०. ३५, ६.

तक्षतम् ८. ४, ४.

तक्षती ९. १५, २१.

तक्षा १०. ६, ३.

तङ्गल्वावि ८. ६, २१.

तण्डुलः १०. ९, २६.

तण्डुलम् १२. ३, १८.

तण्डुलाः ११. १, १८; ३, ५; १२. ३, ३०.

तण्डुलैः १२. ३, २९.

तत् १. १६, २; १८, ३; २४, १; ३२, १;
२; ३; ४; ३५, १; ३; २. १, १; २; ३;
१; ३; ४; ५; ७, २; २५, ५; २८, २;
३०, ४; ३१, ५; ३. २, ४; ४, ५; ९;
२; ३; १३, २; १५, ५; २२, १; ५; २३,
१; ३०, ४; ४. १, ६; ७, ७; ८, ३;
१०, ७; ११, ११; १२, २; १६, २; ५;
१७, ६; ७; १८, ८; १९, ६; २०, १;
३७, ३; ४; ५; ५. १, ५; ७; २, १; ६;
४, १०; ६, २; ४; ८, २; ६; ११, ६;
१०; १३, २; ९; १७, ९; १८, १४;

१९, ५; ६; ८; १२; २२, ११; २५, ६;
 २७, १०; २८, ६; २९, २; ३; ५; ६; ७;
 ८; ९; ३०, १३; ६. ११, १; २; २३,
 १; २४, १; २; २९, २; ५४, १; ६३, १;
 ६९, १; ३; ७१, १; २; ९८, ३; ११६,
 १; ११७, १; २; ११८, १; ११९, ३;
 १२२, ५; १२४, २; ३; १४१, २; १४२,
 २; ७. ५, ३; १३, ४; २५, १; २७,
 २; ७; ३०, १; ४५, १; ५५, ३; ५८,
 १; ५९, १; ६७, २; ३; ६८, १; ७३,
 १; २; ७६, १; ७७, ७; ८०, ४; ८२,
 १; ८४, ४; ८५, ३; ९५, २; ३; १०६,
 १; ८. २, ३; १२; १३; १६; ३, २१;
 ४, ३; १२; ५, ५; १९; ६, २०; २६;
 ११, २; १३, १६; १४, १६; १५, १;
 ३; ९. १, २; १८; २४; २, २; ३, २;
 १५; ४, ४; २०; ५, १३; १९; ६, ७;
 ८; ११; १३; ८, ८; ९; ११, १; २; ५;
 ६; १४, १३; २१; १५, १; ४; १८; २३;
 १०. १, १९; २, २; ३; ५; ७; २७; ३२;
 ४, १०; २५; ५, ४०; ५०; ७, ८; २५;
 २६; २८; ३१; ८, ४; ७; ९; ११; १६;
 २४; २९; ३३; ३४; ४१; ४३; ९, २६;
 २७; १०, ११; १७; ११. ३, २५; ६, ५;
 ७, १०; १५; ८, २३; ९, ५; ७; १२;
 १४; १९; १०, ६; १४; १५; १६; १७;
 २९; ११, १; १२, १७; १२. १, ३५;
 ४६; ५८; ६१; २, ५; ३६; ३, १; ३;
 १९; २१; ३९; ४, १; ११; ३१; ४०;
 १०, ४; १३. १, ४४; ५२; २, ३; १४;
 १४. १, १५; १६; ३०; ५६; २, १२;
 २२; ५१; ६६; ६९; १६. १, २; ३; ६;
 १०, १; ११, १; १२, १; १३, १; ३;

५; ७; ९; १४; १७, २; ९; १०; १६. १,
 ८; ६, २; ३; ११; ९, २; १८. १, ४;
 ३२; २, २६; ३३; ५२; ३, ३; २४;
 ५५; ४, ३१; ३७; ४९; ५१; ६४;
 १९. ३, ४; ६, ६; ९, १४; ११, ६;
 १३, ३; २०, ३; २४, ८; २६, २; ४;
 ४०, १; ४१, १; ४४, १; ४६, १; ५२,
 १; ४; ५; ५३, ९; ५७, ३; ५; ५९, २;
 ३; ६४, ३; २०. ९, ३; ४; १५, ४;
 १६, ८; १७, ५; ३६, ४; ४१, २; ४३,
 १; २; ३; ४५, १; ४९, ६; ७; ६१, ३;
 ६३, ६; ६७, २; ७८, १; ९१, ११; ९२,
 १०; १०७, २; ४; ९; ११२, १; २;
 ११८, २; १२३, १; २; १३९, २;
 १४१, ३; १४३, ९.

तत १८. ४, ७७.

ततः १. १०, १; ३. ४, २; ४; ४. ४, ३; ९,
 ४; १९, ४; ६; ३०, ७; ५. १, २; २४,
 १७; ६. १८, ३; ८९, १; ११३, १;
 ३; १३१, ३; ७. ५८, ३; ८८, १; २;
 १११, १; ८. ९, ६; ९. २, १९; २०;
 २१; २२; २३; २४; १५, ३; १०. १,
 २९; ३, ८; ८, २५; १०, १८; १९;
 २२; ११. ४, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;
 ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५;
 १६; १७; १८; १२. ४, ७; ८; ९; ३१;
 १३. २, १५; १४. १, ४; १५. ६, १९;
 ८, १; १८. २, ३२; १९. ३, १; ५, १;
 ६, ३; १५, १; ३०, ५; ३९, ६; ७; ८;
 ४१, १; ५६, २; ५७, ५; २०. ६, ९;
 २०, ४; २५, ५; ५७, ७.

ततक्ष २. ५, ६; ११. ७, ८; १४. १, ६०.

ततक्षुः ५. १, ६; २०. ५४, १.

ततप ८. ४, १५.
ततम् ६. १२२, २.
ततर्द २. ५, ५; ७. ४२, १; १०. २, ६.
ततर्ह ११. ७, ७.
ततस्ते २०. ८८, २.
ततस्ते २०. ७२, २; ७५, १.
तताः ५. २४, १६.
ततान २०. १२, १.
ततान ७. ८७, ५; १३. १, ६; १८. १, २८;
 १९. २२, २१; २३, ३०.
तताप ७. १९, २.
ततामह १८. ४, ७६.
ततामहाः ५. २४, १७.
तति १२. ३, २.
ततिऽधा १२. ३, २.
ततुर्मि २०. ३६, २.
ततुर्मि २०. ६, २; ७, ४.
ततुपुः ११. ९, १३.
ततुषुः १८. ३, ४७.
तते २०. २५, ५.
तत्तत्त २०. ७३, ६.
तत्त्वम् १९. ४२, २.
तत्तिरे १४. १, ४५.
तत्तिरे ९. १४, ६.
तत्र १. २५, १; २. १४, ३; ३०, ३; ४.
 ७, १; ११, ११; १९, २; ५. ४, ३; ४;
 ८; ६. ११, १; २२, २; ९५, १; २; ९९,
 २; १०६, १; ११९, ३; १२०, ३; १२३,
 ५; ७. ५, ३; १९, २; ८१, १; ८. १,
 ७; २, १५; २४; २५; ६, १; ९. १, १८;
 ३, २०; १०. १, ८; १९; ७, ८; ९, ८;
 ४; ६; ११. १, २३; ३५; १२. १, ३४;
 ३, १; १३. १, ६; ४६; ५३; १४. २,

२३; १८. २, ७; ५३; ५५; ३, ८; ९;
 ५२; १९. ३९, ६; ७; ८; ४३, १; २;
 ३; ४; ५; ६; ७; ८; २०. ७१, १२.
तत्रति १९. ३६, २.
तत्तविदे ९. १, ९.
तत्तसिनाय २०. ३५, ४.
तथा ३. ४, ५; ९, १; २; २८, २; ४. ५,
 ५; ८, ६; ११, ९; ५. ८, ८; १७, ३;
 १८, १४; २९, २; ३; ६. ४६, २; ९. २,
 १८; ५, १४; १०. १०, २७; १२. ४,
 ४; १४; ३३; १५. १०, २; ४; ११, २;
 ६; ८; १०; १६. ५, ३; ४; ५; ६; ७;
 १०; १९. ६, २; ८; ४६, ७; ५७, ४;
 ६४, २.
तदा ११. ६, ४.
तदानीम् १०. ८, ३९; १२. १, ५५.
तदित्ऽर्थः २०. १८, १.
तदुरि ४. १५, १५.
तनयाय २०. १४१, १.
तना ८. ४, १०; ११; २०. ८४, १.
तनायाः ७. ७७, ५.
तनु १. १, ३; ७. ९५, ३.
तनुते २०. १२३, १.
तनुषे १३. २, १०.
तनुष्व ५. २, ४; २०. १०७, ७.
तनू इति ४. २५, ५.
तनूः २. १३, ४; ४. ३२, ५; ६. ९२, ३;
 ११. ६, ९; १२. ३, २२; १४. १, २७;
 २, ५०; १७. १, १३; १९. ३, ३; ६१, १.
तनुऽजस्य १. २३, ४.
तनुऽजाः ६. ४१, ३.
तनुऽत्यजः १८. २, १७.
तनुऽद्वयिः १६. १, ३.

तनुऽद्विभिम १४. १, ३८; १६. १, ७.

तनुऽनपात् ५. १२, २.

तनुऽनपात् ५. २७, १.

तनुनाम् ८. ४, १०; १९. १३, ८; २०.

६३, २; ६९, ८; १२४, ५.

तनुऽपा २०. १४१, १.

तनुऽपाः ६. ४१, ३; ५३, २; २०. ८३, २.

तनुऽपानः २. ११, ४; ३. ५, ८.

तनुऽपानम् ५. ८, ६; ८. ५, २०; ११. १२, १७; १९. ३०, ४.

तनुऽबलम् ९. ४, २०.

तनुभिः ४. १५, १०; ५. ३, ७; ६. ५३, ३; १४. २, ३२; १८. ४, १०.

तनुभ्यः १. १३, २; २६, ४.

तनुम् १८. १, १३; १४.

तनुऽवशिन् १. ७, २; ५. ८, २.

तनुऽवशिन् ४. ४, ४; ८.

तनुऽवशी ७. ११४, १.

तनुषु ७. ४३, २; १२. २०, ३.

तनोत् ३. १७, २.

तनोतु ३. १२, ४.

तनोमि ४. ४, ७; ३०, ५; ६. ४२, १; २; १०१, ३.

तनोषि ९. ४, ९.

तन्तवः १४. २, ५१; १५. ३, ६.

तन्तुः १०. २, १७; १३. १, ६०.

तन्तुम् २. १, ५; ६. १२२, १; २; ९. ४, १; १२. ३, ५२; १३. १, ६; ३, १९; २०. २.

तन्तुन् ९. १४, ६; १०. ७, ४२.

तन्त्रम् १०. ७, ४२.

तन्द्रयुः २०. ६०, ३.

तन्द्रीः ८. ८, ९; ११. १०, १९.

तन्यतुः ५. १३, ३.

तन्वः १. १, १; २. २९, १; ३. २२, १; २८, ५; ५. १, ७; ४, १०; ६. ४१, ३; ४९, १; ५३, ३; ६२, २; ७४, १; ९१, १; १२०, ३; १२४, २; १४०, ३; ७. ५९, १; १०९, १; ८. ९, २; ९. २, २५; १२. १, १२; १३. ३, १६; ७, १६; १४. २, ३२; १८. २, ८; २४; ३, ५९; १९. ३, २; २०. ६७, ६.

तन्वताम् ४. १५, १६.

तन्वते १२. १, १३.

तन्वते ३. १७, १.

तन्वन्ति १३. ४, ७.

तन्वमि १. २, २; २. ३१, ५; ५. १, ३; २; ९; ३, १; ६. ९, १; ९२, ३; ११०, १; ७. ३, १; ८. ४, १७; ५, १९; ११. २, २९; १२. ३, ५४; १३. १, ३४; २, २७; ३३; १४. १, २१; ४०; १८. १, ३; ८; १२; २, ३६; ३, ९; ४१; ४, ५२; १९. ५५, ३; २०. ४२, १; ६३, १; १०७, १२; १२४, ४; १३७, ९.

तन्वा १. ३३, ४; ५. ३, ५; ३०, १४; ७. ३, १; १२०, ३; ८. ४, १०; ११; १६. १, १२; १७. १, १३; १८. १, १२; १३; १४; २, १०; ३, ७; ५८; १९. ५०, ३; ६१, १; २०. ११, १; २३, ६; ३७, २; ११.

तन्वाना ५. २६, ६.

तन्वानाः १९. ६, १५.

तन्वामि १. १८, ३; १९. ३७, २.

तन्वे १. ३, १; २; ३; ४; ५; ६, ३; १२, १; ४; ५. ३, ७; ८. १, ५; २, १६; ९. ३, ६; ५, २६; १२. १, ३०; २०. ४, ३.

तप २०. ३६, ८.

तप २. १९, १; २०, १; २१, १; २२, १;
११. १, १६; १८. २, ३६; ४, ११.

तपः १. १३, २; २. १९, १; २०, १; २१,
१; २२, १; २३, १; ६. १७, १; ६.
१३३, ४; ७. ६३, १; २; ८. १३, १९;
१६; १०. ७, १; ११; २९; ३०; १०,
३३; ११. ७, २६; ९, ९; १७; १०, २;
६; १२. १, १; ३, १२; १३. ६, १;
१६. १, ३; १८. २, १६; ३६; १९. ४०,
३; ४१, १; ५३, ८; १०; ५४, १.

तपः १८. २, ३६.

तपःऽजाः ६. ६१, १.

तपःऽजान् १८. २, १९; १८.

तपत् २. २३, १.

तपत्तम् ८. ४, १.

तपति ६. ९१, २; १०. ८, १९; १२. १,
२०; ४, ३९; १३. ३, १३; १९. ५३, ६.

तपतु ७. ७२, १; ८. २, १४; १२. ३, ४३;
१८. २, ८; ४, ९.

तपन् १३. २, १२.

तपनः ४. ३६, ६.

तपनम् ४. १८, ६; १९. २८, १; ३०, ४.

तपन्ति १३. ३, १६.

तपन्तु ११. १, १६.

तपसः ४. ३४, १; ६. ६, ९; ६. १३३, ४;
१०. ७, ३६; ११. १, २६; १३. १, १०;
१८. २, ८.

तपसा ३. १०, १२; ४. ११, ६; ३२, २;
३; ३९, १; २; ६. १७, ६; १८, ८; ९;
२८, १; ६. १०४, २; १२२, ४; १३३,
३; ७. ६३, १; ८२, २; ८. ३, १३; ९,
३; १०. ५, ४९; ११. १, १६; ७, १;

२; ४; ५; ८; १०; ११; १७; १९; १२.
१, ३९; ५, १; १३. २, २९; १७. १,
२४; १८. २, १६; १९. ४३, १; २; ३;
४; ५; ६; ७; ८; ७२, १.

तपसि १०. ७, ३८.

तपसि १७. १, १७.

तपसे १२. ३, ४६.

तपस्व १८. २, ८.

तपस्वतः १८. २, १९; १८.

तपस्वान् ६. २, ८; २०. १०७, ११.

तपस्वी १३. २, २९.

तपसि ६. २६, ७.

तपाति ८. १, ५.

तपामि ६. १३२, १; २; ३; ४; ५.

तपिष्ठः ११. १, १६.

तपिष्ठाः ८. ३, १९; ११. १, १६.

तपिष्ठेन ७. ८२, २.

तपुः ८. ४, २.

तपुःऽअग्राभिः ८. ३, २३.

तपुःऽवधाय ६. २०, १.

तपुःऽवधेभिः ८. ४, ५.

तपुषे १. १३, ३.

तपूषि २. १२, ६.

तप्तः ४. ११, ३; ७. ७७, १; २; ५.

तप्तम् ७. ७७, ४.

तप्ताः १२. ३, २९.

तप्तात् ९. ५, ६.

तप्यते ९. १४, ११.

तप्यन्ताम् २. १२, १.

तप्यमानः ११. ७, २६.

तप्यमानस्य १९. ५६, ५.

तप्यमाना ३. १०, १२.

तप्यमाने २. १२, १.

तप्यामहे ७. ई३, २^१.

तम् १. ११, २; १६, ४; १९, ४; २०, २;
 २. १, ३; २, १; ११, ३; १२, ३; १३,
 ५; १९, १; २; ३; ४; ५; २०, १; २;
 ३; ४; ५; २१, १; २; ३; ४; ५; २२,
 १; २; ३; ४; ५; २३, १; २; ३; ४; ५;
 २४, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८;
 ३५, ३; ३. ३, ६; ५, ३; ४; ११, २;
 ८; १६, ५; २०, १; २१, ९; २३, ३;
 २४, २; २७, १; २; ३; ४; ५; ६; २८,
 ५; ६; ४. ३, ५; १६, ६; १८, २; १९,
 ५; २०, ९; २२, २; ३०, ३; ३१, ५;
 ३२, ५; ३६, २; १०; ३७, ११; ५. ४,
 ६; ६, ११; १२; १३; १४; ७, ५;
 ८, ५; १२, ९; १३, ३; १४, २; ९;
 १२; १९, ९; १३; १४; २३, ३; २९,
 ४; १०; २०, १२; ३१, १२; ६. १, २;
 ५, ३; ६, १; १८, १; २६, २; ३; ३७,
 ३; ४६, २; ५४, ३; ७५, २; ७७, २;
 ८१, २; ३; ८५, १; १२३, १; १२७, ३;
 १३२, १; २; ३; ४; ५; १३३, ३; १३४,
 ३; १३६, ३; ७. २, १; ५, ५; ११, १;
 २२, १; ३२, १; ४१, १; ५२, ६; ७७,
 ३; ७८, ३; ४; ८०, ३; ८२, २; ९३, १;
 ९४, १; ८. १, १०; ३, ५; ७; ८; ११;
 १७; ४, १६; ५, ११; १५; ६, ९; १८;
 १४, ८; ९. १, ५; ६; १४; ४, ३; ७;
 १८; ५, १६; १०. १, ७; ८; २८; २,
 ३०; ३, ५; १०; ५, १५; १६; १७;
 १८; १९; २०; २१; २५; २६; २७;
 २८; २९; ३०; ३१; ३२; ३३;
 ३४; ३५; ४२; ४३; ४६; ६, ६; ७;
 ८; ९; १०; १३; १४; १५; १६; १७;

१८; १९; २१; २९; ३४; ७, ४; ५; ६;
 ७; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६;
 १८; १९; २०; २२; २३; ३९; ८, ४४;
 १०, १२; ११. २, १३; ३, २२; ४, १;
 २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२;
 १३; १४; १५; १६; १७; १८; ६, २१;
 ७, ३; १२. १, १४; ३०; ४७; २, ३;
 ४; ७; ९; ३३; ४३; ५४; ३, १२; ३५;
 ५५; ५६; ५७; ५८; ५९; ६०; ४, ५०;
 १३. १, १७; १८; १९; ४०; ६०; २, ४;
 १५; ४, ६; १२; ५, ७; १४. १, ३८;
 ४७; १५. २, २; १०; १६; २२; ३, १;
 ६, २; ५; ८; ११; १४; १७; २०; २२;
 २५; ७; २; ४; ९, २; १६. १, ४; ५;
 ७; ५, ३; ४; ५; ६; ७; १०; ७, ५;
 १२; १३; १८. १, ३४; २, ८; २७; ३,
 ४; ६; ६३; ४, १३; ५४; १९. ६, ११;
 ३०, २; ३२, १; ३३, ४; ३४, ६; ३८,
 १; ४५, २; ४७, ८; ५०, १; ५३, १;
 ३; ५७, ४; ५८, ४; २०. ९, १; १४,
 ३; १५, ६; २१, २; २४, २; २५, १;
 ३६, १; २; ३; ५; ७; ४४, ३; ४७, १;
 ४९, ४; ५५, १; ३; ५६; १; ५९, ३;
 ४; ६१, १; ४; ६२, ३; ८; ६३, ७; ८;
 ९; ६४, ६; ६७, ७; ६८, ९; ७२, १;
 ७५, २; ८७, ४; ८८, १; ८९, ९; ९१,
 ९; ९२, ८; १४; १७; १८; ९५, ३; ९६,
 ४; ७; १२; १३; १४; १५; १६; ९९, २;
 १०२, २; १०५, ५; ११०, ३; ११३,
 २; १३७, ७; १२; १४३, १.

तमः १. २१, २; ८. १, १०; १६; २१; २,
 १; २४; ९. २, १७; १८; १०. ३, ९;
 ७, ४०; १२. ३, १८; ४९; ७, १५; १३.

१, ३२; २, ८; ९; १९. १२, १; ४०, ४;
४७, १; २०. १६, ९; ११.

तमःऽइव ८. २, १२.

तमःऽवृधः ८. ४, १.

तमसः २. १०, ८; ५. ३०, ११; ७. ५५,
७; ८. १, ८; १०. १, ३२.

तमसःऽइव ५. १३, ३.

तमसा ३. २, ९; ६; ८. ८, ८; १०. १,
३०; ११. १२, १९; १६. ७, १; १८. ३,
३; २०. ९६, १६.

तमसाः ११. ११, २२.

तमसि ८. ४, ३; २०. ९१, ४.

तमस्वति १९. ४७, २.

तमसि २. २५, ५; ९. २, ४; ९; १०; ५,
१; ३; ७; ११; १३. २, ३४; २०. १६,
९; ७७, ४; ८८, ४; १०२, १; १०७,
१३.

तमिषीचयः २. २, ५.

तमऽतम् ४. ३०, ३.

तयो २. २५, २; २७, ५; २९, ७; ३१, १;
३६, ५; ३. २४, ६; २५, १; ३; ४. १७,
४; २०, ४; ५. १८, १५; ६. ६३, २;
१०८, ४; १३९, १; ८. ३, १२; ९. २,
५; १०. ५, ४८; ११. ४, ५; १८;
११, २०; १२, ९; २७; १३. १, २२;
१५. ११, २; १७. १, १३; १९. ३, ३;
९, ३; ५५, २.

तयोः ८. ४, १२; ९. १४, २०; १०. ७,
४३; ११. ७, ९; ११.

तर २. ६, ५; १८. २, ३१.

तरणिः १३. २, १९; २०. ४७, १६.

तरणिम् १३. २, ४; ३६.

तरत १२. २, २६; २७; २०. ८९, १.

तरन् ७. ४२, १.

तरन्ति ६. १२२, २; १८. ४, ७; १९. ३४,
७; ४४, ६; २०. ५९, ४.

तरसाम् १०. १०, २४.

तरसे ३. १५, ३.

तरस्विनः २०. ५४, ३.

तरस्विनम् २०. ५४, १.

तरसि १०. १०, २४.

तराणि ४. ३५, १; २; ३; ४; ५; ६.

तराथः १४. २, ४३.

तरामसि २०. ७९, २.

तरी ५. २७, ६.

तरुणः ३. १२, ७.

तरुणम् ९. १, ५; १२. ३, ३७.

तरुता २०. ९२, १६; १०५, ४.

तरुतारम् ७. ९०, १.

तरुण्यतः २०. १०५, १.

तरुणकम् १०. ४, २.

तरेम १९. ५०, ३.

तरेम ६. १२२, १; ७. ५२, ७; १२. २,
२६; २७; ४८; २०. १७, १०; ८९, १०;
९४, १०.

तरेयुः १९. ५०, ३.

तर्पयन्ते २०. ८५, ४.

तर्द ६. ५०, २.

तर्दऽपते ६. ५०, ३.

तर्दम् ६. ५०, १.

तर्द १४. १, ४०.

तर्पणम् ९. ६, ६.

तर्पयताम् ६. १३४, १.

तर्पयति १३. ३, ४.

तर्पयथः ४. २६; ६.

तर्पयन्तम् ७. ४०, १.

तर्पयन्ति ४. २७, ९.

तर्पयन्तु १५. ११, २; ९.

तर्पयन्तु ४. १९, १; ९; १८. ४, ३९.

तर्पयाति ९. ९, ९.

तर्पयामि २. २९, ६.

तर्हणम् ८. ४, ४.

तर्हणी २. ३१, १.

तर्हि ३. १३, ६; ११. १०, ९; १२. ४, १३;
१६.

तलाशा ६. १९, ३.

तलीद्यम् ७. ८०, ३.

तल्प १२. २, ४९.

तल्पम् ५. १७, १२; १४. २, ३१.

तल्पा १३. १, १७.

तल्पानि १४. २, ४१.

तल्पेऽशयाः ४. ९, ३.

तर्व १. १०, २; २३, ३; २. २९, २; ३.

१०, ८; ४. ९, ७; २९, ३; ३२, ९; ३९,
१०; ५. ९, ८; ८, ९; ३०, ८; ६. १९,
१; ४४, १; ९१, ३; १३९, १; ७. १०,
३; ७७, १०; ८८, ३; ८. २, ३; ७; ९.
४, २३; ९, ३८; १३, ११; १९; १०.
४, १८; १०, १८; २०; २१; २२; ११.
२, ९; १०; ११; २४; ६, ९; ११, ७;
८; ९; १०; ११; १३; १४; २९; १२. १,
१९; १४. १, ९१; २, ६०; १७. १, ६;
७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १९;
१६; १७; १८; १९; २४; १८. १, १६;
३, २; ०४, ६९; १९. १९, १; २०. ४, ३;
६, ४; ९; १३, ३; १९, ९; १८, २; २१,
३; १०; २९, १; ३०, ९; ३३, ३; ३७,
९; ७; ६७, ९; ७४, २; ८७, ६; ९४, ९;
१०६, १; २; ११२, २; १२९, १.

तवःऽतरम् १९. २४, ७; २०. २६, १.

तवसः ४. ३२, ३.

तवसम् ११. १, १४; २०. ५४, १.

तवसे २०. १९, १; ३९, १.

तविषम् २०. ६१, ४; ६२, ८.

तविषस्य ४. ३२, ९; २०. ११, २.

तविषाः ४. १९, २; १९. ५८, ६.

तविषासः २०. ९४, ३.

तविषीभिः २०. ९, २; ४९, ९.

तविषीम् २०. ७३, ६.

तविष्यते १८. १, २३.

तवीयान् ४. ३२, ३.

तष्टा ११. १, २३.

तष्टाऽइव २०. ३९, ४.

तष्टानि २०. १२६, ९.

तसराणि १०. ७, ४४.

तस्करः ४. ३, २; २१, ३; १९. ४७, ७.

तस्करम् १९. ५०, ९.

तस्तभुः १४. ७, ४४.

तस्तम्भ ६. ८९, ३; ९. १४, ७; २०. ८८, १.

तस्तितरे १९. ४६, ३.

तस्तुवम् ५. १३, ११.

तस्तुवेन ५. १३, ११.

तस्थुः १४. १, १४.

तस्थिऽवांसम् ४. ८, ७.

तस्थिषे ४. ९, २.

तस्थुः ९. १४, २; ३; १३. ३, १८; १४. २,
९; २०. ३३, ३.

तस्थुः ९. १४, १३.

तस्थुषः १३. २, ३९; २०. २६, ४; ४७,
१०; ६९, ९; १०७, १४; १२१, १.

तस्थे ५. १७, ३; ९. १९, १९.

तस्थौ ४. १, ३; ८, ३; ५. १, ६; ९. १४,
१०; १०. ८, ३; ४०; ४२.

तस्मात् ३. १३, १; २; ३; ४; २९, १; ४.
९, ६; ३६, ७; ८; ६. ५१, ३; ११४, १;
११५, १; २; १२०, १; १२१, २; ७.
५, ४; ५७, १; ६६, १; २; ८. २, १०;
२३; २७; १२, २; ४; ६; ८; ९. १, २४;
८, ७; १५, १०; १०. ५, २२; ६, ३;
८, २४; १०, १०; ११. ७, ५; २३; १०,
३२; ३४; १२. २, ४०; ४, ९; १०; ४९;
५०; ७, ६; १३. १, १४; २५; ४८;
५५; ७, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९;
१०; ११; १४. २, ५९; ६०; ६१; ६२;
१६. ७, ११; ८, २; ५; ६; ७; ८; ९; १०;
११; १२; १३; १४; १५; १६; १७; १८;
१९; २०; २१; २२; २३; २४; २५; २६;
२७; २८; २९; ३१; १९. ६, १२; १३;
१४; ३८, २; ४४, ८; ९; ४८, ३; ५३, ४.

तस्मिन् ३. १५, ६; ४. २८, ६; ५. १७,
१३; ९. २, ३; ११, ७; ८; ९; १०; ११;
१०. २, ३२; ६, ३५; ७, ३८; ४०; ८,
५; ९; ४३; ११. ७, १; ८; २४; १०,
३४; १२. २, १७; ३, ६; ८; ३२; ३८;
५२; १३. १, ५८; १८. ३, ५३; ५४;
१९. १७, १; २; ३; ४; ५; ७; ८;
९; १०; ४६, ३; ५३, ९; ७२, १; २०.
५५, ३.

तस्यै १. ५, ३; २. १२, ६; ३. २३, ५; ४.
१, २; ५. ७, २; ११, ११; १४, ६; २५,
२; २८, ११; ६. ५, ३; २०, ३; २७, १;
२८, ३; ५५, १; ६३, २; ८४, ३; ८७,
३; १२८, ४; ७. १८, ३; ९२, १; ९.
२, १९; २०; २१; २२; २३; २४; ३,

१२; १५; १०, १; ४; ६; १०. २, २९;
६, ५; ७, ३२; ३३; ३४; ३६; ८, १;
१५; ११. २, २३; २७; ६, १८; १९;
२३; १२. ४, १७; २३; १३. १, ५; १५.
३, ३; ४, १; ४; ७; १०; १३; १६; ५,
१; ४; ६; ८; १०; १२; १४; १६. ६,
४; १८. ४, १४; ३७; ८३; ८४; १९.
१७, १; २; ३; ४; ५; ७; ८; ९; १०;
५६, ३; २०. ३७, ९; ६८, १०; ६९, २;
७७, १; ८९, ५; ९७, १.

तस्य १. ५, २; २४, १; २. २७, ७; ३. ७,
६; २२, ६; ४. १, ५; २, ८; ८, १;
२०, ३; २१, ४; २७, ६; २८, १; ५.
५, ४; ८; ६, ३; ८, ३; १८, ५; ६. ४,
२; ६, ३; २४, ३; ३९, २; ७९, ३;
१२२, ३; १२७, २; ७. २१, ३; ८६, ५;
९७, १; ८. ३, १०; १७; ७, २२; ९.
४, ११; ५, २०; १४, १; ११; २१; १५,
२४; १०. ५, ४५; ७, ४०; ११. ३, १;
६, ९; १२. ३, ७; ४, २८; १०, १; २;
३; ४; १३. १, ५६; ५७; ३, १; २; ३;
४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३;
१४; १५; १६; १७; १८; १९; २०; २१;
२२; २३; २४; २५; ४, ८; १०; ६, ६;
७; ७, १२; १४. १, ३; २, ३३; ५०;
१५. २, ४; १२; १८; २४; ३, १०; १५,
१; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १६, १; २; ३;
४; ५; ६; ७; १७, १; २; ३; ४; ५; ६;
७; ८; ९; १०; १८, १; १६. ७, १२; ८,
४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३;
१४; १५; १६; १७; १८; १९; २०; २१;
२२; २३; २४; २५; २६; २७; २८; २९;
३३; १८. १, १६; ३, ४३; १९. ४९, ९;

५३, १; २०. ८, २; १७, ३; २९, ६;
 ९६, ३; १२९, ७.
 तस्याः ३. ११, १; ४. ३९, २; ४; ६; ७.
 २१, ६; ८. १०, १; ११, ९; १३, २;
 ६; १०; १४; १४, २; ६; १०; १४; ९.
 १, ९; १९, २१; १०. ८, ३१; १२. ४,
 ३३; ४४; ४६; ९, १; १३. १, ४२; १५.
 ३, ४; २०. ९६, ६.
 तस्याम् ४. १८, ३; ७. ८९, १; १०. २, ३१;
 १०, ९; १२. ३, ९; १४. २, १४; १५.
 १३, १४.
 तस्यै १. १३, ४; ५. ७, ९; १०; ७. ४८, २;
 ११. २, १२; १२. १, २६; १८. ३, १.
 ता ३. १३, १; ५. ११, ४; ९. १४, १९;
 १९, १६; १८. १, ११; २, ६; २०. ३१,
 १; ३७, ६; १२६, २०.
 ताः १. ४, २; ९, १; १८, ४; ३३, १; २;
 ३; ४; २. १४, ४; ३. ४, ७; ७, ९; १३,
 ९; २३, ६; ४. ९, ३; १७, ९; २१, ३;
 ४; ३९, ८; ५. १, ८; १८, १२; १९,
 ११; २८, १०; २९, १४; ६. २९, १;
 २; ३; ९१, ३; ९६, १; ७. ४, १; २४,
 १; ९१, १; ७८, १; ११२, १; ११४, ३;
 ११६, १; ११७, १; १२०, ४; ८. ९, ९;
 ७, ३; १०; १३; १७; २३; २४; ९, १९;
 १८; ९. ९, ३८; ६, ९; १०. ९, ३८; ८,
 ३३; ११. १, १०; ८, ९; १०, २८; ११,
 १९; १२. १, १६; ३१; २, ४१; ३, २९;
 २६; २७; ४१; ४, ४३; ४७; १३. १,
 १०; १४. १, ४९; २, ७; ३४; ४९;
 ४९; १५. १९, ७; ९; १६, ७; १८. १,
 ११; २, ९; २०; ३, ६९; ४, २६; ४३;
 १९. २, ९; ८, ६; १३, ११; १७, ६;

२७, ३; ९; २०. ७१, १४; १०९, २; ३.
 ताजङ्गः ५६व ८. ८, ३.
 ताडम् १९. ३२, २.
 ताढि ७. ८९, ३.
 ताश्च १२. १०, ४.
 तादुरि ४. १९, १४.
 तान् १. ८, ४; ३०, ४; २. १२, ७; २९,
 ४; २६, १; ३४, ३; ४; ३. १, ३; ९; २,
 ३; ६, २; ३; ८, ९; ४. ४, ८; ११, १२;
 १६, ९; २२, १; ३६, १; ३; ९; ५. ६,
 १०; ८, १; ७; १७, ७; १८, ११; २२,
 ७; २३, ९; ६. २२, ३; ९०, ३; ७३, २;
 ८०, २; ९४, १; १०३, २; ३; १०४,
 २; ११३, २; ७. १०२, ३; ११३, १;
 २; १२२, १; ८. ४, ९; ६, ७; ८; १०;
 ११; १४; १९; २३; ९, २३; ९. २, १७;
 १८; ९, २; ३०; १४, १९; १९; १०.
 ३, ३; १६; ९, २१; ७, २४; २७; ९,
 ६; ११. १, ९; ७, ११; २२; १०, ३;
 ११, २२; २४; १२, २३; २४; १२. १,
 ९०; ९७; २, २४; ३, १६; १८; ३६;
 ४०; १४. २, १०; १५. १३, २; ४; ६;
 ८; १०; १८. २, १४; १६; १७; २८;
 ३४; ३९; १९. ६, १४; ८, ४; ३९, ३;
 ९; ४९, ७; ६९, १; ६६, १; २०. २४,
 ९; ३६, ८; ८७, ४; ११२, ३; १४३, ९.
 तान्य ४. ४, ६; ६. १०१, २.
 तानि १. १८, १; २. १, २; ४. १६, ९; ६.
 ९६, ३; ७. ९, १; ९८, ४; ८. ९, १९;
 ९. ३, ६; १४, १९; १९, २९; २७; ११.
 ७, २६; १२. ६, ९; १३. १, ३९; १४.
 १, २८; १५. १७, ४; १८. १, १७; १९.
 २०, २; ३७, १; ४८, १; २०. ११, ७;

१२, २; २०, २; २१, ६; ३७, ५; ५७,
५; ६७, २.

तापयन् १९. २८, २.

ताबुर्वम् ५. १३, १०.

ताबुर्वेन ५. १३, १०.

ताभिः १. २२, ३; ४. २१, ३; ३७, ८; ९;
५. २२, १०; ६. ७७, ३; ७. ५०, २;
८. ३, ६; ९. २, २५; १३. १, ४; २,
२४; १८. २, ८; १९. ३, २; ४, १; ९,
१४; २०. ४७, २१.

ताभ्यः २. २, ४; ५; ९. ५, ३८; १९. १७, ६.

ताभ्याम् ४. ९, १०; १३, ७; ८. ३, २५;
११. २, १४; ४, २; ३; १३; १४;
१५; १६; १७; ११, ४; १८. २, १२;
५६; १९. ६८, १.

ताम् १. १४, ३; २. २५, १; ३५, १; ३.
२, ६; १२, १; १७, ४; २५, २; ४. ४,
१; ६, २; २०, ४; ३०, २; ३८, १; २;
४; ५. १४, ६; ७; १८, ७; २२, ६;
३१, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०;
६. ३३, ३; ७८, १; ९०, १; १०८, ३;
१०९, १; ११३, १; ३; १३६, १; १३७,
१; ७. १६, १; ३९, ३; १२०, २; ८. ९,
७; ११, २; ३; १२, १; ३; ५; ७; १३, १;
३; ४; ५; ७; ८; ९; ११; १३; १५;
१४, १; ३; ४; ५; ७; ९; ११; १२; १३;
१५; ९. १, १; २०; १०. २, २९; ८,
१०; १०, २३; ११. १०, ७; १२. ३,
२१; ५४; ४, १४; २४; ४२; ५, ५;
१३. १, २३; १४. १, ५६; २, १३;
३८; ४८; ६५; ७४; १५. ३, ९; १८.
४, ३२; १९. ४, १; १७, १; २; ३; ४;
५; ६; ७; ८; ९; १०; १९, १; २; ३;

४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११;
४०, ४; ४८, ६; २०. १४३, २.

ताभ्रधुम्नाः १०. २, ११.

तायत् ४. १६, १; ७. ११३, १.

तायताम् १०. २, १७.

तायते १०. ८, १०.

तायते १७. १, १८.

तायमाने १८. १, ४१; ४, ४५.

तायवः १३. २, १७; २०. ४७, १४.

तायाद्वम् ६. ७२, २.

तारका ५. १७, ४.

तारके इति २. ८, १; ३. ७, ४; ६. १२१, ३.

तारम् ४. ३७, ३.

तारयन्तः १८. ३, १०.

तारयन्ति ७. ११२, १.

तारिषत् २. ३, ६; ४. १०, ६; १२. २,
१३; १४. २, ६७; १९. ३४, ४; २०.
१३७, ३.

तारिषुः २. ७, ४.

तारीत् २. ७, ४; ६. १२४, ३; १२. ३, १७.

तार्क्ष्यम् ७. ९०, १.

तार्क्ष्यम् १८. ४, ३१.

तार्ष्ट्यञ्जः ५. २९, १५.

तावत् ३. २२, ४; ५; ६. ७२, २; ३; ९.
९; २; ४; ६; ८; १२. १, ३३; ३, २;
४, २७.

तावतीः ८. ७, २५; २६.

तावन्तः १९. ६, ३.

तावान् ५. २२, ५; १३. ७, १६.

तासाम् १. २७, १; ३. २४, ६; ४. ८, ५;
३९, ८; ५. १, ६; १३, ९; ६. २१, १;
९०, २; ७. ३६, २; ४४, १; १२०, ३;

१०. १०, २८; ११. १, १३; ७, १३;
 १२. ३, ४; ४, ४१; १३. १, ९.
 तासु २. १०, ९; १२. १, १२; १९. १७, ६.
 तिग्मऽआयुधौ ५. ६, ९; ६; ७.
 तिग्मऽईषवः ४. ३१, १.
 तिग्मः १३. २, ३३.
 तिग्मऽतेजः ६. ६३, २.
 तिग्मऽतेजसः १९. ९, १०.
 तिग्मम् ४. २७, ७; ७. ८९, ३.
 तिग्मऽशृङ्गः १३. १, २९; २०. ३७, १;
 १२६, १९.
 तिग्महेती इति तिग्मऽहेती ५. ६, ९; ६; ७;
 ८. ३, २९.
 तिग्मेन ६. ३४, २; ८. ३, २३; १३. १, ११.
 तितिक्षन्ते ८. ६, १२.
 तितिक्षुः १२. १, ४८.
 तितृप्सात् ८. ३, १७.
 तित्विषाणः २०. १३७, ९.
 तित्विषे २०. १०७, २.
 तिर २०. ६, ३.
 तिर ६. ६, ३; ७. २७, ३; १२. २, ४९;
 १३. २, ३७.
 तिरः ४. २०, ७; ६. ३४, ३; ७. ३९, ९;
 ८२, २; ८. १, ७; १४, १२; १२. २,
 २३; ३, ३९; १३. १, ३६; १८. १, १;
 १९. ४०, ४; २०. ३९, ७; १०२, १.
 तिरऽजनम् ७. ३९, ९.
 तिरऽधाम् ८. १४, ११; १२.
 तिरऽधे ८. १४, ९.
 तिरतः १३. २, ३२.
 तिरते १०. ७, ४२.
 तिरश्चा २०. ३९, १२.
 तिरश्चिऽराजयः १०. ४, १३; २०.

तिरश्चिऽराजये ६. ९६, २; १२. ३, ९६.
 तिरश्चिऽराजिः ३. २७, २.
 तिरश्चिऽराजिम् १०. ४, १७.
 तिरश्चिऽराजेः ७. ९८, १.
 तिरश्चीः ९. १३, १६; १०. २, ११.
 तिरश्चीन् १९. १६, २; २७, १९.
 तिरश्च्ये इति १५. ३, ९.
 तिरसे ७. ८६, २; १४. १, २४.
 तिराति १८. ४, ४८.
 तिरामसि २०. २०, ३; ९७, ६.
 तिरामि २. ३१, ३; ६. १३१, १.
 तिरीटिनः ८. ६, ७.
 तिर्यक् १०. २, २४; २९.
 तिर्यक्ऽबिलः १०. ८, ९.
 तिर्यङ् १०. २, २८; ८, १९; ११. ६, २९.
 तिर्यञ्चः १५. ३, ६.
 तिर्यमि ४. ७, ३.
 तिलः १८. ४, ३२.
 तिलऽपिङ्ग्या २. ८, ३.
 तिलम् ६. १४०, २.
 तिलऽमिश्राः १८. ३, ६९; ४, २६; ४३.
 तिलऽवत्साः १८. ४, ३३; ३४.
 तिलस्य २. ८, ३.
 तिलिपजम् १२. २, ९४.
 तिष्ठ १. १७, २; ४. ७, ९.
 तिष्ठ १. १७, २; २९, २; २. ६, २; १३, ४;
 ३४, ९; ३. १२, २; ४. ८, २; १२,
 ६; १४, ९; ५. ८, ९; ६. ८७, १; २;
 १२३, ९; ७. ७७, १०; १०. १, २०;
 ११. १, १४; ११, ९; ६; १२, ९; १२.
 ३, १; १३. २, ७; १४. १, ४७; २, १९;
 १९; ३३; १८. २, ७; ३, ८; १९. १३,

१; ४६, १; ६३, १; २०. ४९, ३; ७६,
८; ९२, १३.
तिष्ठः ८. १, ९; १०. १, २६.
तिष्ठत् २०. ९२, १२.
तिष्ठत १. १७, ४.
तिष्ठत ७. ७९, १; ११. ११, २; २६; १२,
१; १२. २, २७; १८. २, २.
तिष्ठतः ६. १२७, २; ७. ११३, २; ९. २,
२३; ११. १२, ११.
तिष्ठतः १०. ८, २; १५. ४, ३; ६; ९; १२;
१५; १८; १९. ५४, ५.
तिष्ठतम् ११. ११, ३.
तिष्ठताम् १८. २, ३७.
तिष्ठति १. २, ४; १७, २; ४. १६, २; ६.
१३८, ४; ७. २१, ६; १०. ८, ११;
११. २, २३.
तिष्ठति १०. ७, १; ३; ११. ७, ११; १२.
४, ३५; १५. ५, २; ५; ७; ९; ११; १३;
१५; १९. ३९, ५; ६; ७; ८; २०. ७३, ४.
तिष्ठतु १. २, ४; १५, २; २. १४, ४; ५.
३०, १३; ६. १२३, ५; १०. १, १०;
११. ६, २४; १८. ३, ५१; १९. ४३,
७; ४६, २.
तिष्ठते ३. १५, ८; ११. २, १५; ६, ७; १९.
५५, १; ६.
तिष्ठते १९. ४९, २; ५३, ५.
तिष्ठथः २०. १४१, २.
तिष्ठध्वम् ८. ४, १८; ११. ११, २६.
तिष्ठन् ४. ५, ५; ७. १०७, १; ९. १२,
२०; २१; १२. २, ४९.
तिष्ठन्तः ७. ६२, २; १२. १, २८.
तिष्ठन्तम् ८. ३, ५; १०. ७, ४१; ११. १,
३६.

तिष्ठन्ताम् १४. २, २५.
तिष्ठन्ति ४. १६, ६; १०. ७, १२; १६; १२.
१, २७.
तिष्ठन्ति ८. ९, १९; ९. १२, २६; १५, १७;
१३. ४, ६; १४. १, १; १८. १, ९;
१९. ५८, ३.
तिष्ठन्तीः २०. ९१, ४.
तिष्ठन्तु १. १७, १.
तिष्ठन्तु ४. ३४, ५; ६; ७; १०. ५, ६; १८.
४, ३३.
तिष्ठसि ५. ५, ५; ९. ३, १७; १४. १, ५;
१५. ३, १.
तिष्ठसे १७. १, १६; १९. ४७, १.
तिष्ठात् १. १७, २; ६. ४४, १.
तिष्ठति ३. १२, १; ६. ५३, २.
तिष्ठथः २०. १४०, ३.
तिष्ठामि ६. ४२, ३.
तिष्ठासि १९. ४५, ४.
तिष्ठे ४. ३०, ७; ९. १, २४.
तिष्ठमिः २. १२, ४; ७. ४, १.
तिस्तिरे २०. २३, २.
तिस्त्रः ३. २४, ६; ४. २०, २; ५. ३, ७;
१२, ८; १५, ३; २७, ९; २८, १०; ६.
२१, १; ७५, ३; १००, १; ७. ४४, १;
८. ४, ११; ९. १३; ९. १४, १०; १५,
३; १०. ८, ३; १०, २८; ११. ७, ३;
१३. ३, २१; १९. २७, ३; ३२, ४;
२०. ९१, ४.
तीक्ष्णऽइषवः ३. १९, ७; ५. १८, ९.
तीक्ष्णः १९. ३३, ४.
तीक्ष्णऽतराः ३. १९, ४.
तीक्ष्णऽशुक्लाः १९. ५०, २.
तीक्ष्णऽशुक्ली ४. ३७, ६.

तीक्ष्णऽशृङ्गयः ८. ७, ९.

तीक्ष्णीयांसः ३. १९, ४^१.

तीक्ष्णेन ८. ३, ९; १२. ११, ९.

तीक्ष्णपाणि ६. ३२, १.

तीक्ष्णा ९. ९, १; ३.

तीक्ष्णम् १४. २, ६.

तीक्ष्णैः १८. ४, ७.

तीक्ष्णतीः १९. ९, ८.

तीक्ष्णः ३. १३, ९; १८. १, ४८.

तीक्ष्णस्य २०. ९६, १.

तीक्ष्णाः १०. २, ११; २०. ८९, ८.

तीक्ष्णान् २०. ८९, ९.

तीक्ष्णैः २०. १७, ६.

तु ४. १८, ६; १९. ३१, ४; २०. १४, ४;

१८, ४; २३, १; ६२, ४; ६८, ११; ७४,

१; २; ३; ४; ९; ६; ७; ९२, १३.

तुभ्यऽवृधम् २०. १०९, ३.

तुजः २०. ११, ९.

तुजता २०. ३९, ६.

तुजन २०. ३९, ६.

तुजयत्तुभिः ८. ४, ७.

तुजये ७. ९१, १.

तुजे ६. ३३, १.

तुजेते इति २०. ३९, १४.

तुज्जते २०. ७२, १.

तुज्जेऽतुज्जे २०. ७०, १३.

तुण्डिकः ८. ६, ९.

तुण्डेलम् ८. ६, १७.

तुदत् २०. ३०, ४.

तुदत्तु ३. २९, १.

तुदन्तु ३. १७, ९.

तुन्दाना ६. २२, ३.

तुन्ना ६. २२, ३.

तुभ्य २०. २४, ८; ७३, १.

तुभ्यम् १. १३, ३; २. ९, ९; २८, १; ३.

२३, ९; ४. ८, २; ५. १८, १; ६. ९२,

३; ११२, १; ७. ४८, ३; ८७, ३; ६;

८. १, ९; २, २२; ७, २९; ९. ९, ३८;

११. २, २४; ६, १९; १२. १, ६२;

१४. १, ९८; २, १; १७. १, १८; १९.

४८, २; ९०, ७; २०. २९, ७; ३३, १;

२; ३७, १०; ६७, ६; ७३, १; ८८, ३;

९६, १; २.

तुभ्रम् २०. ३६, ९.

तुरः ५. २, ८; २०. १०७, ११.

तुरः ३. १६, २; ६. १०२, ३; २०. ९०, १.

तुरऽपेयं २०. ३१, ३.

तुरऽगातु ९. १९, ८.

तुरण्यवः २०. ११९, २.

तुरयन्तम् २०. १०९, २.

तुरस्य २०. ३९, १३.

तुरा २०. ३१, २.

तुराणाम् ७. ९२, २.

तुराय २०. ३९, १.

तुराषाद् २. ९, ३; २०. १२, ७.

तुरीपम् ५. २७, १०.

तुरीयः १. १६, १; ३१, ३; १४. २, ३.

तुरीयम् १०. १०, २९.

तुरीयम् ९. १९, २७; २०. ९१, १.

तुरीया ८. ९, १४.

तुरीयेण ७. १, १.

तुरेण १८. ३, ४८.

तुर्मिशम् १९. ७, १.

तुर्वणिः २०. ३९, ११.

तुर्वणे २०. १४१, ३.

तुर्वशम् २०. ३७, ८.

तुर्वशे २०. १२०, १; १४१, ४.
 तुर्वीतये २०. ३५, ११.
 तुविऽकुर्मिम् २०. ३६, ५.
 तुविऽक्षत्राम् ७. ६, २.
 तुविऽग्राभम् २०. ३६, ५.
 तुविऽग्रीवः २०. ५, २.
 तुविऽजात २०. ७६, ५.
 तुविऽजातः २०. ८८, ४.
 तुविऽतमः ६. ३३, ३.
 तुविऽद्युम्न २०. ७१, १२.
 तुविऽद्युम्नस्य २०. १०४, ४.
 तुविऽप्रतिम् २०. २६, ३.
 तुविऽमघ २०. ६०, २; ७४, १; २; ३; ४;
 ५; ६; ७.
 तुविऽराधसम् २०. १२, ५.
 तुविऽवाजाः २०. १२२, १.
 तुविऽशुष्मः २०. ९५, १.
 तुविष्मान् २०. ३४, १३; ९४, १.
 तुषम् १२. ३, १९.
 तुषाः ९. ६, १६; ११. ३, ५.
 तुषान् ११. १, २९.
 तुषैः ११. १, १२.
 तुस्तुबुः २०. ११५, ३.
 तूतुजानः २०. ३५, १२; ८४, ३.
 तूतुजानः २०. ९४, १.
 तूपराः ११. ११, २२.
 तूर्यम् ५. १२, ८; १८. १, ९; २०. ३६,
 ११.
 तूर्य २०. १०५, १.
 तूर्वयाणम् २०. २१, १०.
 तूर्वसि २०. १०५, २.
 तूलम् १९. ३२, ३.
 तूचेभ्यः १९. २३, १९.

तूङ्वा १९. ३६, ५.
 तृणम् १९. ३२, ४.
 तृणम् २. ३०, १; ३. १२, ५; ६. ५४, १;
 १०२, २; ७. ७७, ११; ९. १५, २०.
 तृणस्य ९. ३, ४.
 तृणहान् ५. ८, ७.
 तृणा ११. ९, २१.
 तृणानि ९. १२, २२.
 तृणेडु ८. ८, ११.
 तृणैः ९. ३, १७.
 तृतम् १७. १, १५.
 तृतीयः ४. १६, २; ९. १४, १; १०. ४, १;
 १३. ५, ३; १४. २, ३; १५. १५, ५;
 १६, ३; १७, ३.
 तृतीयकम् ५. २२, १३.
 तृतीयकम् १९. ३९, १०.
 तृतीयकाय १. २५, ४.
 तृतीयम् ६. ४७, ३; ९. ५, १; ३; ६; ११;
 १०. १०, ८.
 तृतीयस्याम् ५. ४, ३; ६. ९५, १; १९.
 ३९, ६.
 तृतीया १८. २, ४८.
 तृतीयाम् १५. १३, ५.
 तृतीयै ६. ११७, ३; १२२, ४; ९. १, १३;
 ५, ४; ८; १३. १, ११; १८. ४, ३.
 तृतीयेन ७. १, १; १८. ३, ७.
 तृतीयेभ्यः १९. २२, १०.
 तृन्धि १९. २९, २.
 तृन्धि ५. २९, ४.
 तृन्धि २०. ८, १.
 तृपत् २०. ६७, ६; ९५, १.
 तृष्णवः २०. २४, २.
 तृष्णहि २०. ६७, ५.

तुमः १०. ८, ४४.

तुम्या ९. ९, ९.

तुप्यतु ११. ११, १०.

तुप्यते १९. २, ९.

तुप्यन्तु ११. ११, ९.

तुमऽदंशिनः ७. ७८, ३.

तुम्प २०. २२, १.

तुषत् २. २९, ४.

तुषाणः २०. १२, २; १७, १९.

तुष्टजम्भाः ६. १०, ३.

तुष्टदंशमा १२. १, ४६.

तुष्टधूमम् १९. ४७, ८; १०, १.

तुष्टम् ५. १९, ९; ८. ३, १२; १०. ९, ४८;

१४. १, २९.

तुष्टवन्दने ७. ११८, १.

तुष्टा ५. १८, ३; ७. ११८, २.

तुष्टानाम् १९. १७, ३.

तुष्टिका ७. ११८, २.

तुष्टिके ७. ११८, १.

तुष्टिके ७. ११८, १.

तुष्ट्या ३. ३१, ३.

तुष्ट्याः ११. १०, २१.

तुष्ट्याऽमारम् ४. १७, ६; ७.

तुष्ट्यान्ताम् १. २८, ४.

तुष्ट्यान्ते ५. १७, ७.

तुष्ट्यामाणानाम् १०. ४, १८.

ते १. ७, ९; ३०, ३; ३१, २; ३९, ४; २.

१२, १; ३२, ९; ३. ३, ९; ६, ७; १९,

२; २१, १०; २२, २; २६, १; २; ३;

४; ९; ६; ४. ६, ७; ९, ८; २७, १;

२; ३; ४; ९; ६; ७; ३०, ४; ३९, ७;

३६, ६; ४०, १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८;

५. ३, १०; ६, ३; १७, १; १८, १०;

१९, ३; २३, ४; १२; २४, ६; १९; १६;

१७; २८, ३; ३०, १९; ६. २२, १; ४७,

३; ९३, १; ११८, ३; ७. ९, १; १३,

२; २९, १; ३९, १; १९, ४; ६२, २;

३; ७३, २; ८२, ३; ८९, ४; ११४, ७;

८. १, १४; २, २१; ४, २४; ९, ९; ६;

१३, १२; ९. १, ९; २, १०; १२; ३,

३; ४, १६; ९, २९; ६, १०; १४; १९;

११, ३; १९, १; १७; १८; २२; १०.

२, ४; ३, ९; ९, ३९; ४१; ७, १७; ८,

१७; ३९; ९, ७; ९; १०, ९; ३१; ३२;

११. १, १; ३; ७, २०; २१; ८, १; २;

३; ४; ९; ६; ८; १०; ११; १२; १३;

१४; १९; १६; १७; १८; १९; २०; २१;

२२; १०, २; ४; ९; ६; १०; १३; २६;

१२, २; १२. १, ४९; २, १४; १०; ११;

३, ४९; १३. १, ३२; २, २७; ३, ९;

१४. २, ७३; १५. १९, ८; १७, ९; ६;

१६. ६, ७; १८. १, ३; ४४; ४९; ४७;

११; २, ३९; ४७; १९; ३, १९; ४२;

४३; ४९; ११; ६८; ४, २९; २९; ४०;

४२; ४४; ६९; ८६; ८७; १९. १८, १;

२; ४; ९; ६; ७; ९; १०; २०, ३; २७,

११; १२; १३; ४८, ९; २०. १२, ९;

१९, ४; २१, ६; ७९, ३; ९१, ८; ९४, ६.

ते १. ३, १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८;

९; ७, ९; १०, २; ११, १; ९; १३, १;

२; ३; ४; १४, २; ३; ४; १८, ३;

२२, १; ४; २३, ३; २४, ३; २९, १;

२; ३९, १; २. २, १; ३, १; २; ६, २;

८, ३; ४; ९, ४; १०, १; २; ३; ४;

९; ६; ७; ८; १२, ७; ८; १३, ४; ९;

१९, १; २; ३; ४; ९; २०, १; २; ३;

४; ९; २१, १; २; ३; ४; ९; २२, १;
 २; ३; ४; ९; २९, ६; ७; ३०, १; ३२,
 ६; ३३, १; २; ३; ४; ९; ६; ७;
 ३९, ४; ३६, ८; ३. १, ४; ३, ४; ६;
 ४, ९; ७; ७, ३; ११, ४; ८; १२, ६;
 १९, ८; १८, ३; ६; २०, १; २२, ४;
 २३, २; ९; २४, ७; २९, ७; ४. ३,
 ३; ६; ४, ३; ७; ६, ४; ६; ८; ७, १;
 ४; ९, १०; १०, ७; १२, २; ३; ४;
 ९; १३, २; ९; १६, ६; ७; ९; १७, ४;
 ८; १८, ९; १९, ९; ८; २२, ९; ६;
 ३०, ४; ३१, ३; ९; ३२, १; ६; ७; ३३,
 ४; ३८, ६; ३९, ९; ६. १, ३; ९; ८;
 २, २; ९; ४, ९; ९, १; ७; ६, ९; ७,
 २; ७; ८, ९; ११, ६; ८; ९; १०; १३,
 १; २; ३; ४; १८, १; १९, १२; १३;
 १४; २०, २; ७; २२, १०; २९, २; ३;
 ४; ९; ९; २८, ९; ६; ७; २९, ११;
 १४; ३०, १; २; ३; ४; ९; ९; १०;
 ११; १९; ३१, १; २; ३; ४; ९; ६; ७;
 ८; ९; ६. ८, २; ३; ९, १; १२, १; २;
 १३, १; २; ३; ६, १; २; १७, १;
 २; ३; ४; १८, १; ३; २०, ३; २९, २;
 ३०, २; ३९, २; ४२, १; २; ३; ४३, ३;
 ४४, २; ४६, १; २; ४९, १; ५६, ३;
 ६३, १; २; ७०, १; २; ३; ७२, १; २;
 ३; ७७, ३; ७९, ३; ८०, १; ३; ८२,
 ३; ८४, १; २; ८९, २; ३; ८८, २; ३;
 ८९, १; २; ९०, १; २; ३; ९१, १; २;
 ३; ९२, १; २; ३; ९८, २; ३; १०१, ३;
 १०२, १; २; १०६, १; १११, १; २;
 ११२, ३; ११३, १; ३; १२९, १; १२६,
 १; १२७, २; १२८, ४; १३१, १; १३२,

१; २; ३; ४; ९; १३६, ३; १३७, २;
 ३; १३८, ४; ९; १३९, १; २; १४२,
 ३; ७. ९, १; १०, ३; ११, १; १२, १;
 १३, २; २१, ४; ६; ३६, २; ३; ३९,
 २; ४४, १; ५०, २; ५२, ९; ५५, २;
 ३; ६; ५७, २; ५८, ३; ६; ८; ६६,
 २; ७०, १; २; ७१, १; ७३, ४; ९;
 ७८, ३; ८१, १; ८३, १; ८४, १; ४;
 ८९, ३; ८७, ३; ६; ८८, १; ९९, २;
 १०२, ६; ११२, १; ११६, १; ११९,
 १; १२३, १; ८. १, १; ३; ९; ६; ७;
 ८; १०; १९; २०; २१; २, १; २; ३;
 ४; ९; १०; ११; १३; १४; १५; १६;
 १८; १९; २१; २६; ३, ११; १८; १९;
 २९; ४, १४; ९, २२; ६, १; १८; २०;
 ७, ३; ४; ८, ७; ९. १, १०; २०; २,
 ९; १६; १९; २०; २१; २२; २३; २४;
 २५; ३, २; ४; ६; १०; १२; १३; १४;
 १५; १८; ४, ६; १०; ९, ३७; ३८;
 १३, १; २; ३; ४; ९; ७; ९; १२; १६;
 २१; २२; १०. १, ४; ८; ११; १६;
 १८; २०; २१; ३, २; ३; ४; ४, २१; २२;
 २४; २५; ९, ४९; ७, २१; २५; ९, २;
 ३; ७; १३; १४; १५; १६; १७;
 १८; १९; २०; २१; २२; २३; २४;
 २५; १०, १; ७; १०; ११; २०; ११.
 १, ६; १०; ११; १९; २०; २५; ३२;
 २, २; ३; ४; ९; ६; ९; ११; १५;
 १९; २५; ३१; ४, १; ४; ९; ६; १३; ६,
 २; ७; ८; ९; १८; २३; १२. १, ११;
 १२; १८; २३; २४; २५; ३१; ३३; ३५;
 ३६; ४६; ४७; ५६; ६१; ६२; २, १;
 ३; १४; २१; ५३; ३, १; २२; ५४; ४,

४५; ५२; १३. १, ५; ८; ९; १०; १४;
 ३५; ३७; ४४; ५६; ५७; २, ३; ६; ७;
 २९; ३७; ३, १०; २१; ७, १६; १७;
 ८, ३; ५; ६; ९, १; २; ४; १४. १, ५;
 ११; १२; १६; १९; २१; ४०; ४७;
 ४८; ४९; ५०; ५१; २, ३; ९; २४;
 ३३; ३४; ३५; ५९; ६१; ६२; ७५; १५.
 ११, २; ६; ८; १०; १६. ५, १; ४; ५;
 ६; ७; ८; १७. १, ८; ११; १२; १३;
 १८. १, २; ३; १३; १४; १५; २४;
 ३२; ४०; ५४; ५९; २, ७; ८; ९; १०;
 १२; २०; २१; २३; २४; २६; ३०;
 ३६; ५६; ५७; ३, ४; ७; ९; २४; ४५;
 ५२; ५५; ६०; ६८; ६९; ७१; ७२;
 ४, ९; १५; २५; २६; ३१; ३३; ३४;
 ४२; ४३; ४४; ५२; ५६; ५९; ६६;
 ७५; ७६; ७७; ८८; १९. २, १; २;
 ५; ३, २; ३; ४, १; ८, ५; ११; ५;
 १५, ४; १८, ३; ८; २६, ४; २७, ४;
 २८, १; ३०, १; २; ४; ३२, १; ३;
 ३३, ४; ३४, ८; ९; ३९, २; ३; ४२,
 ४; ४४, २; ४५, ३; ४; ४६, १; ४७,
 २; ३; ५; ४८, १; ४; ६; ५०, २; ५२,
 ५; ५५, १; २; ६; ५६, ६; ६४, ३;
 ४; ६६, १; २०. ३, १; ४, २; ३; ५,
 ४; ५; ६; ७; ९, ४; ११, २; १२, ४;
 १५, २; ४; ५; १७, २; ५; १९, २; ३;
 २०, २; ३; ४; २१, ११; २४, १; ६;
 ८; २५, ३; २६, ३; २७, ३; ४; ६; २८,
 ४; ३०, १; ३२, ३; ३४, १८; ३५,
 १६; ३६, ४; ३७, ६; ७; ८; ९; ३८,
 १; ३९, ५; ४३, ३; ४५, १; २; ४७,
 ७; ४९, ७; ५६, २; ६; ५७, ३; ५; ६;

७; ५८, ३; ६०, १; ५; ६१, १; ३; ६२,
 ७; ६४, ५; ६७, ६; ६८, ३; ४; ६९,
 ५; ७१, ५; १०; ११; ७३, २; ७५, २;
 ३; ७६, २; ३; ५; ६; ७७, ७; ८; ८१,
 १; ८५, ३; ८६, १; ८७, ३; ६; ८८,
 ३; ९२, ९; २०; ९४, २; ९; ९५, ४;
 ९६, ५; ९; १०; ११; १२; १३; १४;
 १५; १६; १७; १८; १९; २०; २१;
 २२; २३; १०५, २; १०७, ५; ८;
 १०८, २; ११२, १; ११३, २; ११४,
 २; ११६, २; ११७, १; २; ३; १२६,
 १३; १५.

ते इति ४. २६, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८.
 २४, ३; ६. १३८, ४; १०. ८, १२; २०;
 ११. ७, ८; ९; १५. १०, ३; २०. ३५, ८.

तेजः १. ३५, ३; २. १९, ५; २०, ५; २१,
 ५; २२, ५; २३, ५; ६. १९, ४; ७.
 ९४, ४; ९. १, १७; १०. ३, १७; ४,
 २५; ५, ३६; १२. ३, २; ६, १; १३.
 ३, ५; १४. २, ५४; १६. ८, १; ४; ५;
 ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३;
 १४; १५; १६; १७; १८; १९; २०;
 २१; २२; २३; २४; २५; २६; २७;
 २८; २९; ३०; ३३; १९. ३१, १२;
 ५३, ४.

तेजःऽभिः १३. १, ३०.

तेजनम् १. २, ४; ६. ४९, १.

तेजसः १९. ३४, २.

तेजसा ३. ५, ८; ६. २८, १३; ९. २, १५;

१०. ३, १७; १८; १९; २०; २१; २२;

२३; २४; २५; ६, २७; ३०; १३. ८, ४;

५; ६; ९, १; २; ५; १९. ३१, ३; ३६, १.

तेजसे १९. २८, १; ४५, ६; ७; ८; ९; १०.

तेजस्वत् १८. ३, ७१.

तेजांसि ७. १४, १; १३. १, १४.

तेजिष्ठया २०. २१, ८.

तेन १. ३, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०, १; २२, १;
२९, १; २. ७, ३; ५; १९, १; २; ३;
४; ५; २०, १; २; ३; ४; ५; २१, १; २;
३; ४; ५; २२, १; २; ३; ४; ५; २३,
१; २; ३; ४; ५; ३. ५, ८; ६, ४; ७;
३; १०, १२; १४, १; १६, ५; १७, ७;
२२, ३; ४. ५, १; ७, १; ११, ६; १४,
१; ६; १७, ८; १८, ३; २०, ८; २५,
१; २; ३; ४; ५; ६; ३६, ५; ५. ६, ११;
१२; १३; १४; १७, ५; २८, १२; १३;
६. ७, १; २; ३; १२, १; २; २४, ३;
५७, २; ६८, ३; ७४, २; ७८, १; ८०,
१; ३; ८२, २; ३; ९१, १; ९२, २;
१००, २; १०१, १; २; १२९, २; ३;
७. २१, ४; ३९, २; ७३, ४; ५; ८४,
१; ८६, ६; ८. ७, ५; ८, ५; ६; ७; ८;
९. २, १६; १७; ३, १५; ४, १३; २४;
५, १७; १८; २४; ६, ९; ७, २; १५,
१९; १०. १, ९; १५; ३, १; ५, १५;
१६; १७; १८; १९; २०; ६, ६; ७; ८;
९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६;
१७; २०; २१; ११. १, ३७; २, ७; ४,
१; ४; ८; ९; १०; ११; १२; ७,
१२; १२, १३; १२. १, २३; २४; २५;
४६; ४७; २, १; २; ४७; ३, १५; २२;
१३. १, ७; २, १५; १४. १, ३५; ३६;
४८; ५३; ५५; २, ५३; ५४; ५५; ५६;
५७; ५८; १५. १, ३; ११, ३; ४; ५;
६; ८; १०; १३, २; ४; ६; ८; १०; १६.
१, ५; ७, १; १२; १८. १, ९; ५३; २,

३०; ३, ५६; १९. ६, ११; ९, ४; २२,
२१; २३, ३०; २४, १; २७, १०; ३०,
१; ३२, ७; १०; ३९, ९; ४७, ८; ५०,
१; ५३, ९; ७२, १; २०. ८९, ७; १३९,
५; १४१, ५.

तेनो इति ९. १, २०; १८. ३, १९.

तेभिः १. १५, ३; ४; २. ३५, २; ५. ८, २;
१८, ८; ७. ५७, २; ७०, २; ११. ११,
६; १८. ३, ४६; ४, २; ३; १९. ४७,
५; ५०, २; २०. ३३, १.

तेभ्यः ३. २१, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; २६,
१; २; ३; ४; ५; ६; २७, १; २;
३; ४; ५; ६; ४. ३९, १०; ६. १३, १;
७. ११४, ६; ८. १, १४; ८, १०; १०.
४, २३; ९, १२; ११. १, ४; १२. ४,
२६; १४. २, ४६; १८. २, २९; ४९;
३, ५९; ७२; ४, ५७.

तेषाम् १. १, १; २. ३, २; ३५, १; ३. ९,
६; १०, ६; २६, १; २; ३; ४; ५; ६;
४. ५, ५; ५. १९, २; ६. १५, २; ५५,
१; ३; ६५, १; ६७, २; ११६, ३; ७.
८, १; ८. ३, १५; ६, २४; ९. २, ४;
९; ७, ४; ११, ४; १४, १६; १०. ४,
१८; ११. ५, ४; ११, २६; १२. ३, ६;
४, ११; २०; १८. १, ५८; ६८; ८६;
९७; २०. ३७, १०; ५६, ६.

तेषु ८. ९, १९; १२. १, ५६; ४, २६; १७.
१, ७.

तैः ३. २३, ४; ४. १६, ९; ३६, ५; ५. २१,
८; ८. ८, ९; १०. ५, २१; ६, २०;
११. ४, ६; ७; ७, १४; १३. १, ३५;
१९. ९, ५; १२.

तैमातस्य ५. १३, ६; १८, ४.

त्रायस्व १९. ४४, ४; ४९, ३.
 त्रासय ५. २१, ५.
 त्रासय ५. २१, ४; ६.
 त्रिऽअरे १०. २, ३२.
 त्रिऽआयुषम् ५. २८, ७.
 त्रिशत् ५. १५, ३; ६. ३१, ३; १९. ४७,
 ४; २०. ४८, ६.
 त्रिशत्ऽअङ्गम् १३. ३, ८.
 त्रिशतम् २०. १३, ४.
 त्रिशत्ऽअराः ४. ३५, ४.
 त्रिशता ७. ४, १.
 त्रिः ५. २, ३; ८. ३, ११; १२. २, २९;
 १४. १, ४१; १९. ६, १५; ३४, ६; ३९,
 ५; २०. ९२, ४; १०७, ६.
 त्रिऽककुत् ४. ९, ८.
 त्रिऽककुदम् ५. २३, ९.
 त्रिऽकद्वुकेभिः १८. २, ६.
 त्रिऽकद्वुकेषु २. ५, ७; २०. ९५, १; ११०, ३.
 त्रिऽचक्रेण १४. १, १४.
 त्रितः ५. १, १; ६. ११३, १.
 त्रितस्य ६. ११३, ३.
 त्रिते ६. ११३, १; १९. ५६, ४; २०. १११, १.
 त्रिऽदिवम् १०. ९, ५; १०, ३२; १७. १,
 १०.
 त्रिऽदिवे ९. ५, १०.
 त्रिऽधातु २०. ८३, १.
 त्रिऽनाके ९. ५, १०.
 त्रिऽनाभि ९. १४, २; १३. ३, १८.
 त्रिऽनामन् ६. ७४, ३.
 त्रिऽपञ्चाशीः १९. ३४, २.
 त्रिऽपात् ९. १५, १९; १९. ६, ३.
 त्रिऽपादम् १३. २, २७; ३, २५.
 त्रिऽपृष्ठे ९. ५, १०.

त्रिऽप्रतिस्थिते १०. २, ३२.
 त्रिऽभिः ६. ११२, २; १०. ८, ४३; १२.
 ३, ४२; १९. ६, २.
 त्रिऽभुजम् ८. ९, २.
 त्रिऽयोजनम् ६. १३१, ३.
 त्रिऽवरुथम् ७. ७, २; ८. ५, २०; ९. २,
 १६; २०. ८३, १.
 त्रिऽवृत् ५. २८, ४; ६; ११.
 त्रिऽवृत्तः १९. २७, ३.
 त्रिऽवृत्तम् ८. ९, २०; १०. ८, १७; १९.
 २७, ३.
 त्रिऽवृत्ता ५. २८, २; ८; १९. २७, ३; ९.
 त्रिऽवृत्ति ५. २८, ३.
 त्रिऽवृत्तभिः १९. २७, ३; ९.
 त्रिऽवृषः ५. १६, ३.
 त्रिऽशताः ११. ७, २.
 त्रिऽशीर्षाणम् ५. २३, ९.
 त्रिऽशोकः २०. ७६, २.
 त्रिऽशोकम् ४. २९, ६.
 त्रिषु ७. २७, ३; ९. १४, ९; १०. १०,
 ११; १२; २०. ६७, ५.
 त्रिऽसंधिः ११. ११, २३.
 त्रिऽसंधिना ११. १२, ३; २७.
 त्रिऽसंधिम् ११. १२, १०; ११.
 त्रिऽसंधे ११. १२, २; १८; १९.
 त्रिऽसंधेः ११. १२, २; ४; ५; ६; ७; १५.
 त्रिऽसंधस्थः २०. ८८, १.
 त्रिऽसप्ताः १. १, १; २७, १.
 त्रिऽसप्तासः १३. १, ३.
 त्रिऽस्तुप् ८. ९, २०; १८. २, ६; १९.
 २१, १.
 त्रिस्तुप्ऽछन्दाः ६. ४८, ३.
 त्रिस्तुभम् ८. ९, १४.

त्रीणि २. १, २; ५. १, १; २८, १; ७; ७.
 २७; ५; ८. २, २१; ३, १०; ९, ३; ९.
 ५, ८; १५, २७; १०. ७, ४०; ८, ४;
 १२. ४, ४७; १३. ३, २१; १८. १, १७;
 ३, ४०; १९. २७, ३; १०; ३९, २; २०.
 ९१, ५.

त्रीन् ९. १, ८; १४, १०; १२. ३, ४२;
 १९. २७, ४; २०. १३, ४.

त्रेधा १. १२, १; ४. १६, ६; ५. २८, ६;
 ७; ७. २७, १; ४; ४५, १; ८. ३, १०;
 ११. १, ५; १०, ३३; १३. ३, २१;
 १८. ४, ११.

त्रैककुदम् १९. ४४, ६.

त्रैककुदम् ४. ९, ९; १०.

त्रैस्तुमम् ९. १५, १.

त्रैस्तुमात् ९. १५, १.

त्रैस्तुमेन ९. १५, २.

त्रैहयनात् १०. ५, २२; १२. ४, ६१.

त्वचः ६. २१, १; १२. ३, ५३.

त्वचः ५. १४, ३.

त्वचम् १. २४, २; ३३, ४; ४. १२, ५; ८.
 ३, ४; ९. ४, १४; ५, ४; १२. ३, २१;
 ११, ७; १६. १, १२; १८. २, ४; २०.
 १६, ४.

त्वचम्ऽहव १९. २८, ४.

त्वचस्यम् २. ३३, ७; २०. ९६, २३.

त्वचा ४. १२, ५; १४, ९; ११. १०, १५.

त्वचाम् १२. ३, ५१.

त्वचि १. २३, ४.

त्वचे ११. २, ५.

त्वत् ३. ७, ६; २३, १; ५. ११, ४; ६.
 ३०, २; ८७, १; ९०, १; ७. ८४, ४;
 ८५, ३; ८. १, २१; ९. १३, १०; ११;

१२; १९; २०; १२. १, १५; ३, ३९;
 १८. ३, ५२; २०. १५, ४; ८२, २;
 ११६, १.

त्वत्ऽयोनयः १३. १, २.

त्वद्रिक् २०. १७, २.

त्वम् १. ७, १; ७; ८, ४; ९, ३; ११, ३;
 ६; १७, २; २४, १; ३; ३४, ४; २. ३,
 २; ६, ५; २५, ४; २७, ७; २८, ३; २९,
 ७; ३६, ८; ३. ४, १; ५, ६; ७; १२,
 ५; १८, ५; २०, २; ५; २३, ४; ५;
 ३१, १; ४. १, ७; ६, ८; ७, ६; ९, ३;
 १०, ६; १३, ३; १७, ८; १८, ४; १९,
 ४; ५; ७; २०, ५; २२, १; ६; ३१, ३;
 ३२, ३; ४; ३३, ६; ५. ३, २; ५, २;
 ४; ६, १०; ८, ७; ११, १; २; ४; ५;
 ७; १२, १; ३; १३, १०; ११; १४, १;
 २; २०, २; २१, ४; ५; ६; २२, १०;
 २८, १०; २९, १; ५; १४; ३०, १७;
 ६. ५, ३; १६, २; ३०, २; ३२, १;
 ५९, १; ६३, ३; ६५, १; ७९, २; ८१,
 २; ८४, ३; ४; ८६, १; २; ३; ९२, २;
 ९८, २; ३; १०३, २; ३; १०४, २;
 १०५, १; २; ३; १०८, १; ११२, २;
 ११७, १; १२६, ३; १३०, ४; १३१, ३;
 १३३, ५; १३४, ३; १३८, १; ७. २१,
 २; ३९, ४; ५८, ४; ६७, १; ७८, ४;
 ८१, १; ८३, १; ८६, ५; १११, १;
 ११४, २; ८. २, १६; ३, १९; २०;
 ५, १५; ६, ९; १०; ९, ७; ९. २, १;
 ४; ९; १०; १७; १८; १९; २०; २१;
 २२; २३; २४; २५; ३, ९; १०. १, २६;
 ३, १; १५; १६; ५, ४५; ६, ६; ७; ८;
 ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६;

१७; २०; २१; ३४; ८, २७; ९, ३;
 १२; १०, ८; १९; ११. १, १०; ३,
 २७; ६, १४; १६; ११, १; ५; ६; १५;
 १८; २२; २४; १२, ५; १९; १२. १,
 १५; ६१; २, १; १०; १७; ४५; ४,
 ४३; १०, ९; ११, ४; १३. १, ३२; २,
 २१; २९; ३, २३; ८, २; १४. १, २०;
 ४३; ५१; ६१; २, ५०; ७१; १७. १,
 ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३;
 १४; १५; १६; १७; १८; १९; २०;
 २१; २४; १८. १, १६; २, ३५; ५९;
 ६०; ३, ६; ८; ४२; ४, ३१; ५९; ६५;
 १९. १५, १; २८, २; ३०, ३; ३१, ९;
 ११; १३; ३२, ५; ३३, ३; ५; ३५, ३;
 ४४, १; ४६, ७; ४८, ३; ४९, ८; ५२,
 २; ५५, ६; ५७, ४; ५९, १; ६४, २;
 ४; २०. ५, ३; १२, ४; १५, ६; १८,
 ६; २१, ८; ९; १०; २३, ७; २७, १;
 २९, १; ३०, ५; ३७, २; ३; ४; ४६,
 ३; ४७, १८; ५५, ३; ६२, ६; ६४, ३;
 ६७, ६; ६९, ४; ७३, १; ८२, १; ९३,
 ३; ५; ६; ७; ८; ९४, ५; ९५, ३; ९८,
 २; १०४, ४; १०५, १; १०८, १; २;
 ११४, १; १२६, ४; १३७, १०;
 ११.

त्वम्ऽत्वम् २०. ३०, ५.

त्वया १. ७, ५; ३. ६, ४; ४. १५, ६; १७,
 ६; ७; १८, ८; १९, ४; २०, २; ३१, १;
 ४; ३२, १; ३७, १; २; ५. २, ५; ३, १;
 २९, १; ३०, १६; ७. ५२, ४; ६७, २;
 ३; ९. ५, १६; ११. २, २०; १२. २,
 ५; १०, १५; १४. २, १७; १८. ४,
 ७०; १९. ३२, ३; ४; २०. १८, ६;

२१, ११; ७०, २०; ७९, २; ८७, ४;
 १०७, ८.

त्वयि ४. २५, ३; ८. २, ३; १२. १, १५;
 १३. १, ५४; १८. २, ५२; ३, ७०;
 १९. ३१, ११; ४७, ९.

त्वरणाः ११. १०, २८.

त्वर्य १२. ३, ३१.

त्वष्टः ५. २५, ११.

त्वष्टः २. २९, २; ५. २७, १०; ६. ३, ३.

त्वष्टा २. ५, ६; २६, १; ३. ८, २; २०,
 १०; ३१, ५; ५. २५, ५; २६, ८; ६.
 ४, १; ५३, ३; ७८, ३; ८१, ३; ९२,
 १; १४१, १; ७. १८, ४; ९. ४, ६;
 १०, २; १२, ७; ११. १०, ८; ९; १८;
 १२. २, २४; १४. १, ५३; ६०; १८.
 १, ५; ५३; १९. १०, ६; २०. ३५, ६.
 त्वष्टारम् ४. ३०, ६; ५. १२, ९; ११. ८, ३.
 त्वष्टुः ९. ४, १०; ११. ४, १४; १०, ९;
 १८; २०. ४१, ३.

त्वष्टाऽइव १२. ३, ३३.

त्वा १. १०, ३; ४; १२, २; १३, ४; १६,
 ४; १८, ३; २२, १; २; ३; २३, २;
 २९, ३; ३१, ३; ३४, १; ५; ३५, ४;
 २. २, १; ५, २; ४; ६, १; १०, १; २;
 ३; ४; ५; ६; ७; ८; १२, ३; १३, ५;
 २७, २; ३; २८, ४; ३. ३, १; ३; ५;
 ४, १; ३; ४; ५; ६; ७; ५, ८; ७, २;
 ५; ६; ९, ५; १०, ३; १०; ११, १; ७;
 ८; १२, १; ३; १५, ७; १६, ५; १७,
 ८; २१, ५; २३, ६; २४, ६; २५, १;
 २; ३; ५; २९, ७; ८; ४. ४, १; ६, ३;
 ७, ३; ४; ६; ८, ४; ५; ६; ९, ५; १०,
 ७; १३, ५; ७; १५, ४; १६, ९; १७,

१; २०, ६; २२, ५; ३२, ५; ३४, ५;
 ६; ७; ५. २, ४; ३, १; ५, २; ६,
 ११; १२; १३; १४; ७, ७; ८, ९;
 ११, ७; १३, ४; १४, १; ७; २२, ११;
 २५, ८; २८, ५; ९; १०; १२; १३;
 २९, ११; ३०, २; ५; ८; १५; १७; ६.
 ९, २; २६, २; २९, ३; ४५, १; ४६,
 २; ४८, १; २; ३; ८४, १; ८७, १;
 ८९, ३; ९२, १; ९९, १; १०६, ३;
 १०९, ३; १११, ४; ११३, १; ३;
 १३३, ५; १३६, १; १३८, ३; १४२,
 १; २; ७. ३६, ३; ३८, १; ३९, ३;
 ४६, १; ५२, ५; ५८, ७; ७४, १; ७५,
 २; ७८, ४; ८३, २; ८७, ३; १०२, १;
 ११५, ३; १२०, १; १२२, १; १२३,
 १; ८. १, ३; ७; ९; ११; १२; १३;
 १४; १५; १६; १७; १८; २०; २, २;
 ४; ९; १४; १५; २०; २२; २६; ३,
 ९; १८; २२; ५, १४; १५; २२; ६,
 ७; ८; २१; ७, २८; ९, १; ७; १५, २;
 ९. १, २; ३, ९; ११; २२; २४; ४,
 १०; ५, २; १५; १५, १३; १०. १, ७;
 ९; ११; १२; १५; १८; २६; २८; २९;
 ३, ३; ४; ७; १३; १४; १५; ४, ६; ६,
 ३; ३४; ७, २९; ३०; ८, १०; ३४; ९,
 २; ७; ८; ९; १०, ७; ९; १०; १६;
 २२; ११. १, १; ३; १३; १४; १६; २२;
 २५; २६; ३२; ३३; ३४; ३, २२; २८;
 २९; ४, ७; ८; ९; ११; १६; ६, १९;
 २६; १२. १, १८; २९; ३४; ५५; २,
 ५; ६; १६; ३, २२; २३; २४; ३५;
 ५५; ५६; ५७; ५८; ५९; ६०; ४, ४३;
 १३. १, १; १०; १२; १५; १७; १८;

१९; २०; २१; ३६; ४३; २, ४; ५;
 १२; २३; ३६; ८, २; ५; ६; ९, १; २;
 ३; १४. १, ४; १९; २०; ४५; ५०;
 ५२; ५८; २, ७; १९; ३३; ५९; ६०;
 ६१; ६२; ७०; १६. ५, ३; ४; ५; ६;
 ७; १०; १७. १, ८; १८. १, ५६; ५७;
 ६०; २, २१; २२; २५; ३१; ५२;
 ५४; ५५; ५७; ५८; ३, १; २९; ३०;
 ३१; ३२; ३३; ३४; ३५; ४९; ६६; ४,
 ९; ३३; ४४; ४८; ५१; ५२; ६७; ८८;
 १९. १४, १; २५, १; २६, २; ३; २७,
 १; २; ३; ५; ९; ३४, ६; ७; ३७, २;
 ३; ४; ३९, २; ३; ४; ९; ४४, ६;
 १०; ४६, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;
 ४९, ५; ५१, २; ५५, ३; ४; ५६, २;
 ५७, ४; ६४, २; ६५, १; २०. १, १;
 ३, २; ३; ५, १; ६, १; ८, १; २; ९,
 ३; १२, ५; १४, २; १५, ४; १८, १;
 १९, १; २१, ६; २२, १; २; ३; २३,
 ९; २४, ६; ३०, १; ३२, २; ३८, २;
 ३; ४२, २; ४७, ८; ९; २०; ४९, ६;
 ५२, १; २; ५३, २; ५६, ५; ५७, १२;
 १४; १५; ६२, २; ६३, ६; ६८, ९; ६९,
 ५; ७२, १; २; ७५, १; ७६, ३; ८१,
 १; ८५, ३; ८९, ३; ९२, २०; ९३, १;
 २; ९५, ३; ९६, १; ५; ६; १०; १५;
 १६; ९९, १; १००, १; २; १०२,
 ३; १०३, २; ३; १०४, १; १०७, ७;
 ११७, १; ११८, १; १२०, २; १२१,
 १; २; १२४, २; १२५, ५.

त्वाऽऊतासः २०. ७०, १८; १९.

त्वाऽदातम् २०. ६, ६.

त्वाम् २. ६, ३; १०, २; ३; ४; ५; ६; ७;

८; ३६, ७; ३. ४, २; ९, ६; ५. १४,
 ९; २५, २; ६. ६३, २; ७८, ३; ८४,
 ३; ७. ३९, २; ५; ८५, ४; ८७, ६; ८.
 १, ५; २, २३; २७; ५, १४; ७, २६;
 ९. ४, ९; ११. १, ११; २, १३; ३,
 २७; १३. १, ५८; १७. १, १४; १८.
 १, १५; १६; ४, ७५; ७६; १९. ३०,
 २; ३; ३१, १३; ३३, ३; ४८, ६; २०.
 १४, १; २; १९, ६; २१, ११; २४, ९;
 ६२, १; २; ६९, ६; ७१, १०; ८०, २;
 ८९, ४; ९६, २; ९८, १; १०३, २;
 १०६, २; ३; १०८, ३; ११५, ३;
 ११७, २; १२६, ३.
 त्वाऽयतः २०. २१, ३.
 त्वाऽयन्तः २०. १८, १.
 त्वाऽयवः २०. १८, ४; २३, ७; ८४, १.
 त्वाऽवतः २०. ७६, ४.
 त्वाऽवान् २०. १२१, २; १२२, २.
 त्वाष्ट्रेण ७. ७८, ३.
 त्विषिः ६. ३८, १; २; १२. ६, २.
 त्विषितः ४. ३१, २.
 त्विषिम् १२. १, ८.
 त्विषिऽमती ४. १९, २.
 त्विषिऽमते ६. २०, २.
 त्विषिऽमन्तम् १२. १, २१.
 त्विषिऽमान् १२. १, ५८.
 त्विष्या १०. ६, २७.
 त्वे इति ५. २, ३; ८. ९, ९; २०. १७,
 २; १८, ५; ५५, २; ९४, ४; १०७, ६;
 ११८, २.
 त्वेषः ४. १५, ५; ९. ४, १; १८. ४, ५९.
 त्वेषऽनृम्णः ५. २, १; ११, १; २०. १०७, ४.
 त्वेषम् १९. ४७, १.

त्वेषऽसंहक् २०. ३६, ९.
 त्वेषसा २०. ३५, ११.
 त्सरति ८. ६, ८.
 त्सरन् १२. ३, १३.
 त्सारि १०. १, १९.

द

दंष्टारम् १०. ४, २६.
 दंष्ट्रयोः ४. ३६, २; १६. ७, ३.
 दंष्ट्राः ११. ८, २२.
 दंष्ट्राभ्याम् १०. ५, ४३.
 दंष्ट्रौ ८. ३, ३.
 दंसना २०. ७४, २.
 दंसनाभिः २०. १२५, ५.
 दंसांसि २०. १३९, ३.
 दक्षऽतातिम् ८. १, ६.
 दक्षम् २. २९, ३; ४. १३, २; ५; २५, ५;
 २८, ५; ७. १५, ४; १६. ४, ७; २०.
 ५९, ३.
 दक्षमाणः १. ३५, ३.
 दक्षमाणाः २. ४, १.
 दक्षाय ६. १९, २; १८. २, २३; २०.
 १४२, ५.
 दक्षिणऽअग्निः ९. ७, १३; १५. ६, १४; १८.
 ४, ८; ९.
 दक्षिणऽअग्नेः १५. ६, १५.
 दक्षिणऽअग्नौ ८. १०, ६.
 दक्षिणः १५. १८, ३.
 दक्षिणतः ४. ३२, ७; ४०, २; ६. ९८, ३;
 १०. ९, ८; ११. ८, १८; १२. ३, २४;
 १८. १, ५२; ४, १५; १९. १६, १;
 २७, १४.
 दक्षिणम् ४. १४, ७; ७. १०, ४; १२. १,

३४; १४. १, ४८; १५. १८, २; १८.
 ४, ५६.
 दक्षिणया द. ५३, १.
 दक्षिणऽसव्याभ्याम् १२. १, २८.
 दक्षिणा ३. २७, २; ४. ११, ४; ११. ९, ९;
 १०, २२; १८. ४, ५०; १९. १३, ९;
 २०. ६५, ३.
 दक्षिणा ९. १२, २०; १२. २, ३४; १८. १,
 ४२; ४, ४६.
 दक्षिणाः ९. ११, ६; १५. १६, ७.
 दक्षिणाऽज्योतिषम् ९. ५, २२; २४; २५;
 २६; २८; ३१; ३२; ३३; ३४; ३५; ३६.
 दक्षिणात् ७. २७, ८.
 दक्षिणानाम् १८. ४, ८.
 दक्षिणामिः १९. १९, ६.
 दक्षिणाम् ५. ७, १; ११, १; ९. ५, १४;
 १०. ५, ३७; १२. ३, ८; १३. १, ५२;
 १५. २, ९; १४, ३; १८. ४, २९.
 दक्षिणायाः ४. ४०, २; ५. १०, २; ६. ५८,
 १; ९. ३, २६; १४, ९; १५. ४, ४; ६;
 ५, ४; ५; १८. ३, २६; १९. १७, ३;
 १८, ३.
 दक्षिणायाम् ३. २६, २; ४. १४, ७; १५.
 २, १२; १८. ३, ३१.
 दक्षिणायै १२. ३, ५६.
 दक्षिणाऽवति २०. ५५, ३.
 दक्षिणाऽवते १८. ३, ४९.
 दक्षिणाऽवन्तः १८. ३, २०.
 दक्षिणीयः ८. १०, ७.
 दक्षिणे ४. २०, ४; ७. ५२, ८; २०. ३६, ९.
 दग्धऽअन्नस्य १९. ५५, ५.
 दग्धाः १८. २, ३४.
 दग्धायां ४. १८, ३.

दण्डः ९. १, २१.
 दण्डनम् १२. २, ५४.
 दण्डम् १८. २, ५९.
 दण्डेन ५. ५, ४; १०. ४, ९; ८, २७.
 दत्तः ५. २९, ४; ६. ५६, ३; १९. ६१, १.
 दत्ता ६. ५६, ३.
 दत्ताम् ५. २३, ३.
 दत्त ६. २४, ३; ७. ५२, ९.
 दत्त ११. ८, २३; १४. २, २९; १९. २, ५.
 दत्तः २. २९, ४; ३. ५, ४; २९, १; २; ९.
 ४, ७; ५, ७; ११; १२. ३, ४२; १४.
 २, ४२.
 दत्तम् ४. ९, १; ६. ७१, २; ८९, १; १२२,
 १; २; १४. २, ४१; ४२; १८. २, ५७;
 १९. ३७, १.
 दत्तम् ६. ११८, २; १९. ४२, ४.
 दत्तस्य २०. ४३, ३.
 दत्ता ५. ७, ५; १०. ९, १; १८. ४, ५०.
 दत्तात् ६. १२३, ४.
 दत्तात् १८. २, ५.
 दत्ताम् ७. १०९, १.
 दत्ताम् ३. १, ६; ६. ११८, १.
 दत्ते ९. ५, ३२; ३३; ३४; ३५; ३६.
 दत्तेन २. ४, ४.
 दत्तो इति १८. ३, १४.
 दत्त्वा ९. ४, १९; ५, २९; १०. १०, ३३;
 ११. १०, १०; १४. २, २८; ७४; १९.
 ७१, १.
 दत्तऽमिः २०. १६, ६.
 दत्तऽभ्यः ११. २, ६.
 दत्त्राणि २०. ५१, २.
 दत्वताम् ४. ३, ४.
 दत्वती ४. ३, २; ७. ११३, १; १९. ४७, ७.

वत्से १२. १०, १०.
 वत्स्य ५. २१, १०.
 वदत् ३. १६, ३; १२. ४, २३.
 वदत् १४. २, ४; १८. २, ५४.
 वदतः ६. १२२, २; १०. १, ११; २०.
 ३७, १०.
 वदति ८. १२, ४; १२. १, २२.
 वदती १२. १, ३७.
 वदतु ३. ५, ३; १०. ६, २९.
 वदते १०. ८, ३६.
 वदन् ६. २४, १.
 वदन्ते १०. ८, ३५.
 वदम्भ ५. २९, ६; ७; ८; ९.
 वदशी ९. १५, १०.
 वदशी ९. १४, ४; १८. १, ७.
 वदाः १२. ४, ५२.
 वदात् ११. १, २७.
 वदातः ९. ५, २७.
 वदाति ३. २९, ३; ४. २१, ३; ९. ५, २२;
 २४; २५; २६; २८; ३१; ३२; ३३; ३४;
 ३५; ३६; १०. ९, ५; ६; १०; १४. २,
 ४१.
 वदाति ४. २१, २; ६. ६३, २; ८४, ३; ९.
 ४, ९; ५, ११; १२; १८. १, ५५; ४;
 ३१; १९. ५, १; २०. ६७, १; ९६, ३.
 वदातु ७. ४९, १; ५०, १.
 वदातु ६. ३३, ३; १२२, ५; ७. ८५, २;
 ८. ३, १६; १२. १, ४४; ३, ५५; ५६;
 ५७; ५८; ५९; ६०; १९. ३७, १; ४८, २.
 वदातै १२. ३, २४.
 वदामि ५. ११, १०; १२. ४, १; १८. ३,
 ३७.
 वदामि १. ३०, २; ३. ११, ७; ४. ३४, ७;
 २६

५. ११, ८; ६. १२२, १; १२३, १; ४;
 ७. ५५, ४; १२. ३, ४७.
 वदावान् ५. ११, १.
 वदासि ७. ५०, २.
 वदिः ५. १३, १; २०. ५६, ४; ६७, ७;
 ९५, ४.
 वदिऽवांसम् ९. ५, १०.
 वदीमहि २०. ७०, १९.
 वदुः १०. १०, ३२.
 वदुः ५. १७, १०; १०. २, २९; १२. १,
 ५३; १९. ३५, १.
 वदशे १९. ४७, २.
 वदशे १०. ८, ८.
 वदशे ९. १५, २६; १०. ८, ४१.
 वदश्राम् १२. ३, ३३.
 वदे २०. १४३, ५.
 वदे १. ९, ४; २. १२, ४; ४. ३६, ४; ६.
 १३५, १; ७. १३, ३; १४, १; २; ११९,
 १; १०. २, १६; ४, २४; १९. १७, १;
 २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ४९, ४.
 वदौ १९. ३४, ८.
 वदः ६. ९९, २; ३; ११७, २; १२. ३,
 ४६; ५५; ५६; ५७; ५८; ५९; ६०.
 वदसि १. १४, ३; ५. २२, १४; ८. २,
 ३०; २२; १९. ४८, १.
 वद्यात् ३. २८, २; ९. ५, १४.
 वद्राणम् ९. १५, ९.
 वदुषीणाम् ५. १३, ८.
 वधः २०. ५६, ३.
 वधत् ६. ११, ३; ७. १५, ४; ९. ४, २२;
 १०. ६, ४.
 वधत् ४. १२, २; ७; १९, ८; २०, ४; ५.

२५, १; ६. ११, ३; ७. ५५, ६; १०.

३, १२; ११. ६, ११.

दधतः १८. ४, ६२.

दधताम् ८. ८, २; १२. २, २३.

दधते ११. ६, ३.

दधयः २०. १४३, ४.

दधयुः १८. २, ५३.

दधन्विरे २०. ३१, १; २.

दधर्षति ४. २१, ३; ६. २८, २.

दधात २०. ५९, ४.

दधात ६. ५५, २; १४. १, ५९; १८. १,

५१; ३, १४; ४३; ४४.

दधातन १. ५, १; २०. १३७, २.

दधाति ५. १, ७.

दधाति ३. ३१, ६; ४. ८, १; २१, २; ५.

२, २; १७, ६; ६. ७६, ३; ९. ५, १०;

१८; ११. ७, १३; २०. ५९, ३; ९६,

४; १०७, ५.

दधातु ६. ६०, ३.

दधातु १. १, १; ३. ८, १; १५, ६; २०,

३; १०; ५. २५, ४; ५; २८, ५; ६.

४५, २; ४७, १; ९२, १; ७. ५, २;

१०. ५; १८, १; २; ३; ४; २०, १;

४९, २; ८. १, १५; ४, ९; ५, १८;

२१; ९. ४, २१; १२. १, ३; ४; ५; ६;

८; २२; ४४; ५२; १३. १, १७; १८;

३५; १६. ४, ७; १८. २, ५५; ३, ६२;

१९. ३१, ३; ६; ९; ४०, १; ४३, १;

२; ३; ४; ५; ६; ८.

दधानः १३. १, २; १८. १, २४; २०. ११, ५.

दधानम् २०. ५५, १.

दधानाः ४. २, ६; ३१, ७; १२. २, ३०;

१८. ३, १७; २०; २०. २१, ११; ३३,

३; ४०, ३; ६८, ५; ६९, १२; ९१, २.

दधानान् २०. ३४, १०.

दधाने इति ५. १२, ६.

दधानौ ७. ३०, १.

दधामि ७. ३८, १.

दधामि २. १०, ५; १२, ८; ४. ३०, ६;

३६, २; ५. २५, २; ७. ८७, २; ८. २,

२; ९; ८, ८; ९; ११. १, २०; १२. २,

२३; ३, २३; १३. १, १९; १६. ७, ३;

१८. ३, ३०; ३१; ३२; ३३; ३४; ३५.

दधार ६. ६०, ३.

दधासि ७. ८६, २; १४. १, २४.

दधिऽआशिरः २०. ६९, ३.

दधिक्रावाऽइव ३. १६, ६.

दधिऽक्राव्णः २०. १३७, ३.

दधिम २०. ८९, ६.

दधिरे १. ३३, १; २; ३; ८. ४, १८.

दधिरे ६. ४९, ३; २०. २५, ४; ८८, १.

दधिऽवान् १८. ४, १७.

दधिषे १९. ४९, ७; २०. ५५, ३; ८७, २.

दधिषे ५. २, ६; २०. १५, ६; ३१, ५;

१०७, ९.

दधिषोः १८. ३, २.

दधिष्व २०. ६, ५.

दधिष्व २०. २०, ३; २४, ५; ५७, ६; ८४, ३.

दधीचः २०. ४१, १.

दधीत १८. १, १.

दधुः १९. ५६, ३.

दधृक् १८. २, ५८.

दधृषते ६. ३३, २.

दधृषन्त ३. ३, २.

दधृषम् २०. २४, ६.

दधृषुः १. २७, ३.

दधे २०. ११५, २.

दधे ४. ७, ७; २७, २; ३४, ८; ५. ६, २;
९, ७; ३०, १२; ७. २७, ४; ८. ५, ६;
११. १, २८; ३३; १७. १, २९; १९.
४, २; २०. ५३, १; २; ५७, ११; १२.

दधेते इति ५. १, ३.

दधौ ९. ४, १०; १०. २, ५; १७; १९.
३४, ९.

दधः ३. १२, ७; ७. ७६, १.

दधा ४. ३४, ६; ७.

दध्मः ३. २७, १; २; ३; ४; ५; ६; ४. ५,
५; ९. ४, २४; १२. १, ३०; १९. ७२, १.

दध्मसि १९. ६४, ३.

दध्मसि १. २२, १; २; ३; ४; ३. २३, १;
५. २१, १; ८. १, २१; १४. २, ६५;
६९.

दधे १८. ३, ६३; १९. २६, १.

दधे १२. १, ३७; २०. ५, ७.

दन्ताः ४. ३, ६; ५. १८, ८; ९. १२, ३;
११. ४, ६; १९. ६०, १.

दन्तैः ११. ४, ६.

दन्तौ ६. १४०, १; ३.

दन्तौ ६. १४०, २; ३.

दध्न ४. ७, ७; ५. २, ४; ६, २; ८. ३,
९; ६, २५; १३. २, ५; १७. १, ८;
१९. २७, ५; ६; ४६, २; २०. २२, २;
१०७, ७.

दधन्ति २०. ५९, ३.

दधाति ४. २१, ३; ६. २७, ३.

दधायत् ४. १, ७.

दधीतये २०. ३७, ४.

दधुहि १०. ३, ३.

दध्म ८. ४, १०.

दध्मस्य २०. ५६, २.

दध्मयन् ५. २०, १.

दधिता २०. ११, १०.

दध्मनाः ७. १५, ४; ७७, ९; १९. ४९, १.

दध्मे २०. ३५, ९.

दध्मेऽध्मे ७. ३०, १; २.

दध्मतिऽध्माम् १२. ३, २७.

दध्मती इति दध्मपती १२. ३, १४; ३५;
१४. २, ९; ११; ६४; १८. १, ५; २०.
१६, २; ९६, १४.

दध्मती इति दध्मपती ६. १२२, ३; १२.
३, ७.

दध्मपते २०. ९२, १३.

दध्मय ७. ९५, १.

दध्मताम् ८. १, ५.

दध्मानः २०. ११, १.

दध्मसे २०. १२, ४; ५.

दध्मसे २०. ३६, ९.

दध्मस्व ८. २, ८.

दध्मामसि १९. ५७, ५.

दध्मे १६. ७, ११.

दध्मन्तः २०. २१, ४.

दध्मा २०. ६४, ३.

दध्मैः २०. ७७, ८.

दध्मरीति २०. ९०, २.

दध्मि २०. ३४, १८.

दध्मि १९. ३३, २.

दध्मि १९. २८, २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९;
१०; २९, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८;
९; ३०, १; २; ३; ४; ३२, ८.

दध्मि ६. ४३, १; २; ८. ७, २०; १०. ४,
२; ११. ८, १५; १९. ३०, ५; ३२, १;
९; १०; ३३, १.

दर्भम् १९. २८, १; ३३, ५.
 दर्भेण १९. ३२, २; ७; ३३, ५.
 दर्भेषु १०. ४, १३.
 दर्भाणम् २०. ३५, ५.
 दर्भिः ९. ६, १७; ११. १, २४; ३, १६;
 १२. ३, ३६.
 दर्भिम् १०. ४, १३.
 दर्वे ३. १०, ७.
 दर्व्या ४. १४, ७.
 दर्श ७. ८६, ३.
 दर्शः ७. ८६, ४.
 दर्शतः ४. १०, ६; ७. ८६, ४; २०. ९२,
 १७; १०२, १; १०५, ५.
 दर्शतम् १८. १, १७.
 दर्शति ५. २, ७; २०. १०७, १०.
 दर्शन् ५. १, ८.
 दर्शय ४. २०, ६.
 दर्शय ४. २०, ६; ९; ११. ११, १; १५;
 २२; २४.
 दर्शि २०. ५२, ३; ५७, १६; ७७, ८.
 दर्शितुतत् ७. ६४, १; २०. १७, ४.
 दर्शितः २०. ३१, ४.
 दर्शीयः १२६, १; १०. ८, ८.
 दर्श ५. १५, १; १०; १७, ८; २८, ११;
 ९. १४, १४; ११. २, ९; ९, ४; १०,
 ३; १०; १३. ४, ६; २०. २१, ६; ९.
 दश ५. १४, १०.
 दशऽअङ्गुलम् १९. ६, १.
 दशऽआस्यः ४. ६, १.
 दशऽअङ्गुचेभ्यः १९. २३, ७.
 दशऽओणिम् २०. ३२, २.
 दशऽग्वम् २०. ६३, ८.
 दशऽपक्षाम् ९. ३, २१.

दशऽभिः ७. ४, १; ८. ४; १५; ११. २,
 २३; २०. १३७, ७.
 दशमः १३. ५, ५.
 दशमम् २०. ६६, २.
 दशऽमास्य १. ११, ६.
 दशऽमास्यः ३. २३, २.
 दशमीम् ३. ४, ७.
 दशमे ५. २५, १०; ११; १२; १३.
 दशऽवृक्ष २. ९, १.
 दशऽवृषः ५. १६, १०.
 दशऽशताः ५. १८, १०.
 दशऽशलात् ८. ७, २८.
 दशऽशाखाभ्याम् ४. १३, ७.
 दशऽशीर्षः ४. ६, १.
 दशस्य २०. ४६, ३.
 दशस्यन् २०. ३५, ११.
 दशस्येत् १८. १, १०.
 दशोनसिम् १०. ४, १७.
 दष्टम् ७. ५८, ३.
 दसत् ५. ३०, १५.
 दस्म २०. १७, २; ६८, ६; ७३, २.
 दस्मम् १८. १, २१; २०. ९, १; ४९, ४.
 दस्म्यम् २०. ६५, २.
 दस्यति ३. २९, २; ६३; १२. ४, २.
 दस्यवः १८. २, २८.
 दस्युऽभ्यः २. १४, ५.
 दस्युम् २०. २१, ४; ३७, ४.
 दस्युऽहा ४. ३२, ३; २०. ४२, २; ७८, ३.
 दस्यून ४. ३२, ६; ९. २, १७; १८; ११.
 १, २; १२. १, ३७; १९. ४६, २; २०.
 ११, ६; ९; २९, ४.
 दस्यूनाम् ३. १०, १२; ८. ८, ५; ७; १०.
 ६, २०.

दस्यूनऽइव १०. ३, ११.

दस्योः १. ७, १; २०. ३४, १०; ६४, ३.

दस्यो ७. ७७, २; २०. १४३, ६.

दह १२. ११, १; १९. २९, ८.

दह १. २८, २; ३. २, ५; ५. २९, ११;

६. ३२, १; ७. ११३, २; ८. ३, १८;

९. २, ४; १२. ११, १; १८. ३, ७१.

दहः १८. २, ४.

दहतः ६. २०, १; ७. ४७, १.

दहतम् ३. १, ३.

दहति ४. ३४, २; ९. ५, ३१; ३२; ३३;

३४; ३५; ३६.

दहतु ४. ३६, १; १२. १०, १५; १३. १, २९.

दहन १. २८, १; ६. ३७, २.

दहन्तु ८. ३, १९.

दहामसि १३. १, २९.

दहामि ५. २३, १३.

दहन्ते १२. ४, ३.

दाः २. ६, ५; १७, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;

१८, १; २; ३; ४; ५; ६. १२, ५; ५.

३, ८; १४. १, ३७; २, १.

दाक्षायणम् १. ३५, २.

दाक्षायणाः १. ३५, १.

दात् १८. १, ४१; ४, ४५.

दातवे ३. २०, ५.

दाता ३. २९, ७; ४. ११, ५; ११. ३, २५;

१९. ५५, ३; ४; २०. १०४, ४.

दाताम् १८. २, १३.

दातारम् ३. २१, ४; ९. ५, ९.

दातुः ६. ५८, १; १८. ४, ४९.

दातुम् ६. १३२, २; १२. ४, १८.

दातृणाम् ५. २४, ३.

दात्रे ९. ३, १२; ४, १; १०. ९, १३; १४;

१५; १६; १७; १८; १९; २०; २१; २२;

२३; २४; १०, २७.

दाधार ४. ३५, ३; ६. १७, २; ३; ४; २०.

६१, ५; ६२, ९.

दाधार ४. २, ७; ११, १; ५. १, १; १०.

७, ३५; ८, ११; ११. ७, १; १८. ४, ५.

दानऽओकसम् २०. ३५, ५.

दानऽकामः ३. २०, ६.

दानम् २०. ११८, २.

दानम् २०. ७८, २.

दानवानाम् ४. २४, २; १०. ६, १०.

दाना २०. ५३, २; ५७, १२.

दानाय ३. २०, ५; ७.

दानाय २०. ५८, २.

दानुना २०. १७, ७.

दारुम् २०. ३४, ११.

दानेन १२. ४, ३२.

दान्ति २०. १२५, २.

दान्तु १२. ३, ३१.

दापयतु ३. २०, ८.

दाम ६. ६३, १.

दामने २०. ४७, २; १३७, १३.

दामानम् २०. ८९, ८.

दाम्ना ६. १०३, २; ३.

दायादः ५. १८, ६; १४.

दायि २०. ३५, १५.

दारु १०. ४, ३; ४.

दारुणि ६. १२१, २.

दारुणि १९. ६४, ३.

दावने २०. ३५, १०; ९२, १४; ९४, ७.

दावस्य ७. ४७, १.

दाशसि १८. १, ३८.

दाशुषः ४. २४, १.

दाशुषे ७. १८, २; ३; २१, १; ४१, २;
५०, २; ११५, १; १८. १, ४१; ३, ४३;
४, ४५; १९. ५, १; २०. ३५, ११;
३७, ६; ५१, २; ६०, ४; ५; ६३, ४;
६६, १; ७१, ४; ५; ९२, १०.

दाश्वंसम् ७. ४१, २.

दासः ५. ११, ३.

दासम् ४. ३२, १; २०. ११, १; ३४, ४;
३७, २; १२६, १९.

दास्य १२. १०, ६.

दास्यति १२. ७, १६.

दास्यस्य ७. ९५, १.

दासाः ४. ९, ८; ५. ११, ६.

दासानि २०. ३६, १०.

दासाय ५. २, २; २०. १०७, ५.

दासी ५. १३, ८; १२. ३, १३; ४, ९.

दासीम् ५. २२, ६.

दास्यन् ६. ७१, ३.

दास्वन्तम् २०. ६७, ३.

दिक् ३. २७, १; २; ३; ४; ५; ६.

दिक्ऽभ्यः ४. ४०, ८; १०. ५, २८; १३.
७, ६.

दिक्षु ३. २१, ७; ४. १४, ९; ३९, ७; ५.
११, ८; ९; १८. १, ४६; १९. ८, १;
४९, ५.

दिक्ऽसंशितः १०. ५, २८.

दिग्धा ५. १८, १५.

दितिः ११. ३, ४; १५. ६, २०; १८, ४.

दितैः ७. ८, १; १५. ६, २१.

दिस्सति १२. ४, २; १२; १३; १९.

दिस्सन्तः ५. ७, ६.

दिस्ससि २०. २७, ४.

दिस्सेयम् २०. २७, २.

दिदिङ्दि ७. ४८, १.

दिदेव ५. २९, २.

दिदेश १२. २, ५५.

दिदेश १४. २, १३.

दिद्युत् २. २, ४.

दिद्युम् १. २, ३; २०. ८३, १.

दिधिषेय २०. ८२, १.

दिधृत २०. ६७, २.

दिप्स ५. १४, १.

दिप्सत् ४. ३६, २.

दिप्सतः ४. ३६, २; ३.

दिप्सति ४. ३६, २; ५. १४, २; ७. ११३,
१; ८. ४, १०; ११; ६, ८.

दिप्सन्तम् ५. १४, १.

दिप्सन्ति १०. ३, १६; १९. ४९, ७; ६५, १.

दिप्सन्ति ८. ४, २०.

दिप्सर्वः ८. ४, २०.

दिप्सात् ४. ३६, १.

दिवः ४. २०, २; ३४, ४; ११. ९, १४;
१३. ३, २१; १९. २७, ३; २०. १४३, २.

दिवः १. ११, २; २. ५, २; ७, ३; ४. १,
४; १४, २; ३; १५, १०; १६, ४; २७,
४; ५. ६, ३; १३, १; २४, ११; २५,
१; २८, ९; ६. ३७, २; ५२, १; ८६,
१; १००, ३; १२४, १; १२५, २; ७.
१०, १; २२, १; २७, ८; ५७, २; ७७,
१; ४; ११२, १; ८. ४, ४; ५; १९; ६,
१२; ७, २०; ९. १, १; २, २१; ४,
२१; १४, १०; १२; १०. ५, २७; ७,
३; ९, ५; १०, ३२; ११. २, ४; २७;
७, १०; १२. १, २०; २, १२; ३, २६;

११, १२; १३. २, ३६; ३७; ४१; ४,
१; ७, ५; १६. ७, ६; १७. १, १०;
१८. १, २; १८; ६१; २, ३५; ३, ६५;
४, ५८; १९. ३, १; १६, २; २७, १५;
३२, ४; ३५, ४; ४४, ५; ४७, १; २०.
१, २; २८, ३; ३५, ९; ३९, ४; ६२,
७; ६४, १; २; ३; ७०, ५; ६; ७७, ३;
९१, २; १४३, ५; ९.

दिवः १९. ४७, ५; २०. ६७, ४.

दिवः ५दिवः ७. १५, ३.

दिवम् २. ३४, ५; ३. २१, ७; ४. १४, ३;
२०, १; ९; २७, ४; ४. ३४, ५; ३५,
३; ५. १९, १; ६. २२, १; ७. १०२,
४; ८. ५, ७; ९. ५, २९; १५, २२;
१०. २, ८; १८; ५, २७; ७, ३२; ४४;
८, ३६; ९, ३; १०; ११; २५; ११. ७,
१; ८; ९; ८, १०; १२. २, १७; ३, २५;
१३. १, ८; ९; १६; २४; २५; २६; ३४;
४५; ५२; २, ४; ५; ८; २५; ४०; ४१;
३, ९; १३; १६; १४. २, ६९; १५. ४,
१७; १०, ११; १७. १, ८; १८. २, ७;
९; ३, ६४; ४, १४; १९. २२, २१; २३,
३०; ३२, ९; ५३, ५; ६५, १.

दिवा ५. ७, ३; २९, ९; ३०, १०; ६. २३;
१; १२८, ४; ७. १०६, १; ८. ३, १;
४, ११; ५, २२; ११. २, १६; १६. ७,
१०; १९. १५, ६; ३९, २; ३; ४.

दिवा ४. ३०, ८; ११. ४, ९; १२. १, ६३;
१८. १, १०; १९. १९, ३; ३२, ९.

दिवा ५करः ४. १०, ५; १३. २, ३४; २०.
१०७, १३.

दिवि १. ३०, ३; ३२, १; ३३, ३; २. २,
१; २; ३. ७, ४; १७, ७; ४. १०, ४;

३९, ५; ५. ४, ३; ४; ६. ६९, ३; ७५,
३; ८०, २; ३; ९५, १; २; ७. १०२,
८; ९. १, २०; ११, ९; १५, ३; ११.
८, १३; ९, २३; २४; २५; २६; २७;
१२, २; ८; १०; १२. ३, ५०; १३. १,
३९; ४४; २, १; १२; ३०; ३. १६;
२३; १४. १, १; ११; १५. १३, ६; १७.
१, १२; १८. २, ५०; ४, ५९; ८९;
१९. ६, ३; ७, १; ८, १; २७, ११;
३२, ३; ७; ३९, ६; ७; २०. २५, ६;
२६, ४; २७, ५; ३०, ४; ३८, ६; ४७,
६; १०; ६९, ९; ७०, ९; १३९, २.

दिवि ५दिवः ६. ९२, ३; ७. २७, ७.

दिवि ५चराः १९. ९, ७.

दिवि ५भितः ११. ९, २३; २४; २५; २६;
२७.

दिवि ५सत् ५भ्यः १८. ४, ८०.

दिवि ५सदः १०. ९, १२; ११. ८, १२.

दिवे १. ३२, ४; ५. ९, १; ५; ६. १०, ३;
२०, २; १९. ११, ६; २०. ९२, १७;
१०५, ५.

दिवे ५दिवे ७. ७४, १; ८. ३, २२; २०.
६१, ३; ८२, २; ८७, २; १००, २;
१३७, ६.

दिव्य २. २, १.

दिव्यः २. २, १; ७. ४२, २; ८. १, ११;
९. १५, २८; १०. ५, २०; १३. २, ९;
२०. १२१, २.

दिव्यम् ४. १४, ६; ७. १९, १; ४०, १;
१८. १, ३२; २०. ३०, २.

दिव्यस्य ४. २०, ३; ६. ८०, १; ३; ७.
१९, १; २०. १७, १२; ३६, ९; ८७, ७.

दिव्या ६. १४२, १; १९. ४९, ८.

दिव्याः ४. ८, ४; ५; ६; ७. ९४, १; ८. २,
१४; ७, ३; २४; ९. ५, १४; १०. ५,
४६; ९, ६; ११. २, २४; ७, २१; ८,
८; १६. १, १; १९. ११, २; ४.

दिव्यात् ८. ४, २३.

दिव्यानिम् १९. २, ४.

दिव्यानि २०. ३६, ८.

दिव्याम् ११. २, १९.

दिव्ये ७. ८७, ६.

दिव्ये इति ५. १२, ६.

दिव्येन २. ६, १; ११. २, २६; २०. १७, ७.

दिव्येषु ७. ७०, १.

दिशः ४. ८, ४; ३९, ८; ५. २१, ९; २८,
२; ६. ८८, ३; ८. ५, १३; ८, ५; २२;
९, १५; ९. २, २१; ५, २०; ३७; १०.
२, २८; ५, २८; ३८; ६, ९; ७, ३४;
८, ३५; ६, १०; ११. ८, ६; १३. १,
३८; २, २; ४१; ३, ६; १९; ७, ६;
१५. ६, २२; १८. ४, ६; ७; १९. ६,
८; २०, २; ४५, ३; ४; ५४, १.

दिशः ४. ४०, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ५.
१०, १; २; ३; ४; ५; ६; ६. ९८, ३;
९. ३. २५; २६; २७; २८; २९; ३०;
१५. ४, १; ३; ४; ६; ७; ९; १०; १२;
१३; १५; १६; १८; ५, १; २; ४; ५;
६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १८.
३, २५; २६; २७; २८; १९. १७, २;
३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; १८, १;
२; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०.

दिशःऽदिशः ४. १५, ८; ९. ३, ३१; १०.
३, १०; १८. ४, ९; १९. ३५, ४.

दिशतु १२. १, ४०.

दिशन्ता ५. १२, ७.

दिशम् १२. ३, ८; १५. २, १; ९; १५;
२१; ६, १; ४; ७; १०; १३; १६; १९;
१४, १; ३; ५; ७; ९; १७.

दिशम्ऽदिशम् ३. ३१, ४.

दिशाम् ४. ४०, ८; ५. १०, ७; १२. ३,
९; १०; १३. २, २.

दिशि ३. २६, १; २; ३; ४; ५; ६; ४. १४,
७; ८; ११. २, १२; १४; २७; १५.
२, ४; १२; १८; २४; १८. ३, ३०; ३१;
३२; ३३; ३४; ३५.

दिशे १२. ३, ५५; ५६; ५७; ५८; ५९; ६०.

दिष्टः ५. ३०, १७.

दिष्टम् १२. ३, ५५; ५६; ५७; ५८; ५९;
६०.

दिष्टात् १०. ३, १६.

दिहानः ८. ३, ६.

दीक्षया १२. ५, ३; १९. ४३, १; २; ३; ४;
५; ६; ७; ८.

दीक्षा ११. ९, ८; १२. १, १; १५. १६, ५.

दीक्षाः ८. ९, १७.

दीक्षामिः ८. ५, १५.

दीक्षाम् ९. ६, ४; १४. २, ५२; १९. ४०,
३; ४१, १.

दीक्षितः १०. १०, १२; १७; ११. ७, ६.

दीदयत् १४. १, ३७.

दीदयत् ३. ८, ३.

दीदयति १८. ४, ८८.

दीदयन्ते १८. ३, ७३.

दीदिहि ७. ८३, २.

दीदिहि २. ६, १; ४; ७. ७८, ४; ८९, १;
१२. २, १८.

दीद्यतम् २०. १०२, ३.

दीद्यति १०. १०, २८.

दीघाथाम् २. १२, ९.

दीधिम २०. १८, १.

दीधीथाः ८. १, ८.

दीध्यः ८. १, ९.

दीध्यतः १८. ३, २१.

दीध्यानः १८. १, १.

दीध्यानाः २. ३४, ३; १८. २, ४७; २०.

८८, १; ९१, २.

दीध्युः १४. १, ४६.

दीने २०. १६, ८.

दीपयः २०. ३६, ८.

दीपयामसि १२. २, ९.

दीप्यते १०. ७, २; ४.

दीय १९. १३, ८.

दीयते १२. ४, ३.

दीयमानः ९. ९, ९; १०.

दीर्घऽआयुः १४. २, २; ६३.

दीर्घः २०. ९, ४.

दीर्घऽतमाः २०. १४०, ९.

दीर्घम् १. ३९, २; २. १३, २; ३. ८, ३;

६. ७८, ३; ७. ३३, १; ३४, १; ८६,

२; १०८, १; ८. २, ११; ११. १, ३४;

१२. १, ६२; १३. २, ३७; १४. १,

२४; ४७; २, ३९; ७९; १८. २, ३;

१९. २४, ४.

दीर्घऽश्मश्रुः ११. ७, ६.

दीर्घऽश्रवसः २०. ७३, ४.

दीर्घाम् १४. १, ४६.

दीर्घाय ६. ३९, १; २०. ३८, ६; ४७, ६;

७०, ९.

दीर्घायुऽत्वाय १. २२, २; ३९, १; २. ४,

१; ३. ९, ४; ४. १०, ७; ५. २८, १;

६. ६८, २; ११०, २; १३३, ९; ८. ९,

२७

२१; १२. २, ६; १४. २, ७९; १८. ४,

९३; १९. २८, १.

दीर्घेण १२. २, ३२; ९९.

दुः ६. १११, ४^१.

दुःऽअर्मण्यः १६. २, १.

दुःऽआधर्षा १२. ७, ६.

दुःऽआध्यः २०. ७९, २.

दुःऽइतम् ६. १२१, १; ७. ८८, ४; ८. २,

७; ७, ९; ९. २, ३; १०. १, २९; ३२;

९, २४; १४. २, ६६; ६७.

दुःऽइतस्य ३. ११, ३; २०. ९६, ८.

दुःऽइता २. ६, ९; ६. २८, १; १२६, २;

१२. २, २८; २०. ३१, ३.

दुःऽइतात् २. १०, ६; ५. ६, ८; ६. ४९,

३; ७. ६६, १; ८. ७, ७; १९; १०. ९,

२२; १२. २, ४७; ४८.

दुःऽइतानि ५. २८, ८; ६. ९३, २; ११०,

१; ११२, ३; ११३, २; ७. ६९, १;

१३. १, ९८; २, ३४; १९. ३३, ३; २०.

१०७, १३.

दुःऽइते २. १२, २.

दुःऽइष्टिः २. ३९, १.

दुःऽएवाः ८. ३, १६; २४; १२. २, २६.

दुःऽएवाम् ७. ९२, ७; २०. १७, १०; ८९,

१०; ९४, १०.

दुःऽएवासः ५. २, ४; २०. १०७, ७.

दुःऽकृतः ८. ४, ३; १९. ९६, ९.

दुःऽकृतम् ४. २९, ४; ७. ६७, २; ११.

१०, २०; १२. २, ४०; १४. २, ६६.

दुःऽकृतात् ४. ९, ६.

दुःऽकृतानि ६. ४९, २.

दुःऽकृते ८. ४, ७; १०. १, २३; २०.

१२६, ९.

दुःऽगन्धीन ८. ६, १२.
 दुःऽगम् १४. २, ११.
 दुःऽगहानि २०. ३६, ७.
 दुःऽगा १२. ४, २३.
 दुःऽगाः १०. १, १६.
 दुःऽगान् १३. २, ९.
 दुःऽगानि ७. ६९, १; ९. ९, ९; १९. ९०, २.
 दुःऽचरितम् ९. ९, ३.
 दुःऽचितः ५. ३१, ९.
 दुःऽचितम् ११. १२, २६; १२. १०, १९.
 दुःऽच्यवनः १९. १३, ७; ३२, १.
 दुःऽच्यवनेन १९. १३, ३.
 दुःऽदार्थे १. १३, १.
 दुःऽधरम् २०. १९, १.
 दुःऽधाम् ५. १७, ६.
 दुःऽध्यः २०. ९४, ७.
 दुःऽनशम् ५. ११, ६.
 दुःऽनोमा ८. ६, १; ४; २०. ९६, ११; १२.
 दुःऽनामानः ११. १२, २.
 दुःऽनामः १६. ६, ७; १९. ३६, ४; ९.
 दुःऽनाम्नाम् २. २९, २.
 दुःऽनाम्नीः ४. १७, ९; ७. २४, १.
 दुःऽनाम्नीनाम् १९. ३६, ६.
 दुःऽपदा २०. २१, ९.
 दुःऽप्रतिग्रहा १०. १०, २८.
 दुःऽभगाम् १०. १, १०.
 दुःऽभुतम् ३. ७, ७; ८. २, १२; १०. १, १३; ३२.
 दुःऽमतिम् १४. २, ६.
 दुःऽमल्यै ६. १३, २.
 दुःऽमन्तु १८. १, ३४.
 दुःऽयुजः २०. ९४, ७.
 दुःऽवाचः ४. १७, ९; ७. २४, १.

दुःऽशंसः ६. ६, २; १९. ४७, ६.
 दुःऽस्तुतिः २०. २१, १.
 दुःऽस्वप्नम् ६. ४६, ३; १२१, १; ७. ८८, ४; ९. २, २; ३; १०. ९, २४; १२. ८, ९; १३. १, ९८; १६. १, ११; ७, ८; १९. ४९, २; ५७, १; २; ४; ९.
 दुःऽस्वप्न्यात् ४. ९, ६; ६. ४६, २; ७. १०९, १; १६. ९, ३; ४; ९; ६; ७; १०; ६, २.
 दुःऽहादः २. ७, ९; ४. ९, ६; १०. ६, १; १४. २, २९; १९. २८, २; ९; ७; ९; १०; २९, १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८; ९; ३२, ४; ६; ३९, ३; ४९, १; २.
 दुःऽहादम् ८. ३, २९.
 दुःऽहादीन् १९. २८, ६; ८.
 दुःऽहितान् ४. ३६, ९.
 दुःऽहृणायुः ७. ८२, २.
 दुःऽहृणायून् १८. १, ६.
 दुग्धम् १०. ६, ३१; १०, ३०; ३१; १४. २, १४; २०. ८७, १.
 दुग्धस्य ७. ७७, ९.
 दुग्धा ८. ९, १; १२. ७, १२.
 दुग्धानाम् २०. ९१, ६.
 दुच्छुना ५. १९, ८; ६. ४, ३.
 दुच्छुनाम् ५. १७, ४; ६. १२६, २; १२. १, ४९.
 दुच्छुने १०. १, २४.
 दुदुहे ८. ९, २४; १८. १, १८.
 दुदुहे २०. २२, ६; ९२, ३.
 दुद्रोहिथ ५. ३०, ३.
 दुधिता २०. ७७, ४.
 दुधुवे १२. १, ९७.
 दुध्र २०. ३६, ४.

दुधः २०. ३४, १८.
 दुनोति ५. १७, ४; १८, ४.
 दुन्दुभयः ५. २१, ९.
 दुन्दुभिः ५. २०, १; ६. १२६, ३; १२. १, ४१.
 दुन्दुभिना ५. ३१, ७.
 दुन्दुमे ५. २०, ४; ६. १०; २१, १; ४; ५; ६; ६. १२६, १; २.
 दुन्दुमेः ५. २०, ५.
 दुन्दुमौ ५. ३१, ७; ६. ३८, ४.
 दुन्वन्ति ९. ४, १८.
 दुरः २०. ७६, ३.
 दुरः २०. २१, २.
 दुरदम्भा १२. ४, ४; १९.
 दुरस्यतः ४. ३६, ४; १०. ३, १.
 दुरस्यति १. २९, २.
 दुरस्यतीः ७. ११९, २.
 दुरस्यवः ५. ३, २.
 दुरस्यात् ४. ३६, १.
 दुराहा ८. ८, २४.
 दुरोणे ५. २, ६; १२, १; ७. १८, ३; ७७, ९; २०. ३३, ३; १०७, ९.
 दुरोषासः २०. ११६, १.
 दुर्नामऽचातनः १९. ३६, १.
 दुर्नामऽचातनम् ८. ६, ३.
 दुर्नामऽहा १९. ३६, ३.
 दुर्निहितऽपिणीम् ११. ११, १५.
 दुर्यान् १४. २, ५.
 दुर्वः २०. ६८, ५; १२२, ३.
 दुष्ट्यै ३. ९, ५.
 दुस्तनो इति दुःस्तनो ४. ७, ३.
 दुस्तरम् ६. ४, १; २०. २०, ३; ५७, ६; ६७, २.

दुस्तरा २०. ९४, ६.
 दुस्तराः २०. ५१, ४.
 दुहन्ति ५. १७, १७; १८. ४, ३०.
 दुहाताम् १२. १, ३६.
 दुहाते इति ९. १, ७.
 दुहाथाम् ४. २२, ४; १३. १, ५.
 दुहानः ४. ११, २.
 दुहानम् ११. १, ३४; १८. ४, ३६.
 दुहाना ७. ८४, ३; ८. ९, २४.
 दुहानाः ३. १६, ७; ४. २१, १; १८. ४, ३४; ३९.
 दुहाम् ७. ७७, ८; ९. १५, ५.
 दुहाम् ३. १०, १; १७, ४; ४. ३९, २; ४; ६; ८; ९. ४, २१; १२. १, ७; ९; ४५.
 दुहितः १९. ४७, ५.
 दुहितरः २. १४, २.
 दुहितरौ ७. १३, १.
 दुहिता ३. १०, १३; ५. १३, ८; ६. १००, ३; १३३, ४; ९. १, ४; २, ५; १४. २, ६०.
 दुहिताऽह्व १०. १, २५.
 दुहितुः ९. १५, १२.
 दुहित्रे ३. ३१, ५; ६. १३७, १; १८. १, ५३.
 दुहे ४. ११, १२; १०. १०, २७; १८. १, ३२.
 दुहे ४. ११, ४; ६. ६१, २; ८. ११, ९; ९. ५, २४; १०. ६, ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६; १७; १२. ४, १८; ३५; ३६; ३९; २०. २७, ३.
 दुह्यते ७. ७७, १.
 दुह्यन्ते ७. ७७, २.
 दुह्यमाना १२. ७, १२.

दुहताम् ७. ८७, ६; ८. ७, १३; १०. ९,
१३; १४; १५; १६; १७; १८; १९; २०;
२१; २२; २३; २४; १२. १, १६.

दुहते ९. १४, ५; १८. ४, २९.

दुहाम् ३. २०, ९.

दुहाम् ८. ७, २७; १८. ४, ४; ५.

दुहे २०. १४२, ४.

दुहे १०. १०, ३२.

दुतः १. ७, ६; ३. १, २; २, १; ४, ३; ४.
१३, ३; ५. १२, १; ६. २७, १; १८.
२, २७; ४, ६५.

दुतम् १८. ३, ६६; २०. १०१, १.

दुताः ८. ८, १०.

दुताय ५. १७, ३.

दुतौ ५. ३०, ६; ६. २९, २; १८. २, १३.

दुनाः २. ३१, ३.

दुरके १०. ४, ९.

दुरतः ४. ३८, ५.

दुरम् ३. १५, ४; ६. ५९, ३; ९७, २; ७.

४३, १; ८. ७, १४; ९. २, १७; १८;

५, ७; ११; ११. १, २९; २, २५; १२.

२, ४; ७; ८; १४; १९. ४४, १०; ५६,

६; २०. ७४, ६; ८९, ७.

दुरात् ५. १८, ९; ६. १२६, १; ७. ४६,

१; १२. २, १४; १९. ५२, ३.

दुरे ३. ३, २; २३, १; ४. २८, २; १०. ८,
१५.

दुरेऽअन्ता ४. १६, ३.

दुरेगव्यूती इति दुरेऽगव्यूती ४. २८, ३.

दूर्वाः ६. १०६, १.

दूर्शानि ८. ६, ११.

दूर्शोभिः ४. ७, ६.

दूर्षणः ३. ९, ४.

दूर्षणीम् ४. ६, २.

दूर्षयत ६. १००, २.

दूर्षयन् ४. २९, ७; ८. ५, २.

दूर्षयन्ति ८. ४, ९.

दूर्षयिष्यामि ३. ९, ५.

दूर्षिः २. ११, १.

दूर्षीकाः १६. ६, ८.

दूर्ष्या १. २३, ४.

दूर्ष्याः २. ११, १.

दृंह ६. १३६, २; १३७, ३.

दृंहणाय ६. १३६, १.

दृंहत १९. ५८, ४.

दृंहतु ६. ६९, ३.

दृंहन्तम् १२. २, ९.

दृंहऽस्थिरः ११. ९, ४.

दृंहात् १२. ३, २४.

दृंहितानि २०. २८, ३; ३९, ४.

दृक्षसे २०. ४०, १; ७०, ३.

दृढः ११. ९, ४.

दृढम् ५. ३०, १.

दृढा ९. ३, १०.

दृढाः ११. ७, ११.

दृढान् ९. ३, ३.

दृतिम् ७. १९, १.

दृतेऽइव ६. १८, ३.

दृशन् ८. ४, २४.

दृशये १८. २, १३; ४६; १९. १०, ५.

दृशे १. ६, ३; २. १, ५; ७. २३, १; ११.

११, १; १५; २२; २४; १२. २, १८;

१३. २, १६; २०; २०. ४७, १३; १७.

दृशेऽइव ४. ३७, ११.

दृशेम १. ३१, ४.

दृश्यते ७. १०६, १.

दृश्यते १०. ८, २९.

दृषत् २. ३१, १.

दृषदा २. ३१, १; ५. २३, ८.

दृषदाऽइव ८. ४, २२.

दृष्टः ५. २३, ७.

दृष्टम् २. ३१, २.

दृष्टान् ५. २३, ६; ८. ८, १९.

दृष्ट्वा ४. ३६, ६; १२. ३, २९.

दृष्ट्वा २०. ३६, ६; १२४, २.

दृष्ट्वाः २०. ३९, १४.

दृष्ट्वानि २०. २८, ३; ३९, ४.

देयम् ९. ९, ७.

देया १२. ४, १०.

देव ५. २७, १०; ६. ३, ३; ७९, ३; ९९, ३; १२९, ३.

देव १. ७, १; १८, २; २०, १; २९, २; ३; २. २, १; ३. २०, ९; ४. ३९, १०; ६. १९, ३; ९१, ३; १२३, ९; ७. १२, १; १९, ३; १०२, ३; ११. २, ३१; १३. १, ३२; ९८; २, २३; ३०; १८. ३, ४२; ४, ६९; ८८; २०. ४७, २०; ९८, ३; ४; ११८, २.

देवऽअसुराः ६. १४१, ३.

देवऽअसुरेभ्यः ४. १०, ९.

देवऽमाञ्जन १९. ४४, ६.

देवऽइषितात् ८. ७, २.

देवऽएनसात् ६. १११, ३; १०. १, १२.

देवः १. १८, ३; २८, १; २९, ३; ३१, ३; २. ३४, ३; ४; ३. १३, ४; १६, ९; २१, ३; ४; २४, २; ४. १, ७; २, ६; ३, १; २०, ४; ३२, २; ५. ३, ९; ११, ११; १२, १; १०; २९, ४; २६, २; २७, २; ३; २८, ११; ६. १, ३; ९८, १;

६१, १; ८९, १; ८८, २; ९२, ३; १३३, १; ७. १९, ४; ६९, १; ११४, ९; ११९, ३; ८. ३, १६; १४, ३; ९. २, १४; १०. २, ९; ८; १३; १४; ३, ९; ८; ११; ८, २४; २८; ११. ८, ४; ७; ११, ४; २९; १२. २, ८; १२; ७, १०; १३. १, २०; २४; ४०; २, ८; ९; २६; ३०; ३, १९; १४. १, ४९; २, २४; ३६; १५. ९, ९; १८. १, ९; २९; ३०; ३६; २, ९९; ४, ३१; ४८; १९. १०, ६; १०; ११, ३; २६, ४; ३१, ८; ३३, १; ३९, १; ९३, २; ९४, ९; ९९, १; २०. २, ४; २७, ४; ३४, १; ३६, ११; ६७, ३; ९०, ३; ९९; १.

देवऽइव १०. ८, ४२.

देवऽकामः ७. ९२, ६; २०. ८९, ९; ९६, ३.

देवऽकिल्बिषात् ६. ९६, २; ७. ११७, २; ८. ७, २८.

देवऽकृतम् ५. १९, १०.

देवऽकृता ५. ७, ३; १४, ७; १२. ४, ११.

देवऽकृताः १२. १, ४३; १९. ३९, ९.

देवऽकृते १४. १, ६३.

देवऽकृते इति देवऽकृते ६. १३८, ४.

देवऽकोशः १०. २, २७.

देवऽगौपा ७. २१, ९; १९. ११, ३.

देवऽगौपाः २०. २१, ११.

देवऽजन ११. ११, ९; १२, ९.

देवऽजनाः ११. ११, २; २६.

देवऽजनाः ६. १९, १; ९३, १; ९. १२, १६; ११. ७, २; १५. ३, १०.

देवऽजनेभ्यः ६. ९६, १; २.

देवऽजाः ९. १४, १६; १०. ६, ३१.

देवऽजाता २. ७, १.

देवऽजातेन १९. ३२, ७.
 देवऽजामिः २०. १२, २.
 देवऽजामीनाम् ६. ४६, २; १६. ९, ८; ८, ९.
 देवऽजूतम् ७. ९०, १.
 देवऽजूते ३. १८, २.
 देवऽजूतैः ५. १८, ८.
 देवता ४. १, ९; ७. ८७, १; १०. ८, २९;
 ३१; २०. ९०, २; १४३, २.
 देवताः १०. ६, १७; २९; ११. ९, ४; १०,
 १९; ३०; ३२; १२. ३, १६; ३९; १६.
 ६, २२; १९. ४, ४; २७, १०.
 देवऽतातये २०. ११८, ३.
 देवतानाम् ४. १४, ९; १६. ६, २३.
 देवताभिः ८. ८, २१; ११. १, २२; १२.
 ३, ३३.
 देवताभ्यः १२. ३, ३८; ४६; ४, ३२.
 देवताम् ३. २२, ३; ४. १४, १; १६. १३,
 १३.
 देवतायाम् १६. १३, १४.
 देवतायै १६. १३, १३.
 देवतासु ६. ११९, २; ७. ८३, २; ११. ६, २०.
 देवते इति १२. ३, १२.
 देवत्याः १. २२, ३.
 देवऽत्रा ५. १२, २; ७. ९९, ७; १२. ४,
 ४०; १८. ३, ४७; २०. १२, ९.
 देवऽत्वम् २०. ६३, २; १२३, १; १२४, ९.
 देवने २०. १७, ९.
 देवपत्नी इति देवऽपत्नी ६. ११८, ३.
 देवऽपत्नीः ७. ९१, २; २०. ३९, ८.
 देवऽपानः ७. ७७, ३; १८. ३, ९३.
 देवऽपीयुः ५. १८, ९; १३; १९. ९७, ९.
 देवऽपीयुम् ४. ३९, ७; १२. ७, ४; १९.
 ९७, ४.

देवऽपीयून् ५. १८, ८; ११. २, २३; १२.
 १, ३७.
 देवऽपीयोः १२. १०, १४; ११, ४.
 देवपुत्रे इति देवऽपुत्रे १८. १, २९.
 देवऽपुराः ५. ८, ६; २८, ९; १०; ११.
 १२, १७.
 देवऽपुराम् १४. १, ६४.
 देवऽप्रसूतेन ६. १००, २.
 देवऽबन्धुम् ४. १, ७; ५. ११, ११; १८,
 १३; ७. २, १.
 देवम् ४. २९, ७; ५. १२, ९; ६. १, १;
 १४२, २; ७. १९, १; ९९, ७; ९. १४,
 १८; १०. ८, २२; ११. ८, ३; १२.
 २, ३३; १३. २, १६; ३, १६; ९, २;
 ३; ४; ९; ६; ७; ८; ६, १; ३; १६. ९,
 ८; १८. १, ९४; १९. २४, १; २०.
 ४७, १३; ९९, १; १२६, १.
 देवऽमणिः ८. ९, २०.
 देवऽमनुष्याः ८. ११, २.
 देवऽयजनः १०. ९, १९; १६; १७; १८;
 १९; २०.
 देवऽयजनम् ९. ६, ३; १२. २, ४२.
 देवऽयजनाः १०. ९, २१.
 देवऽयन्तः ७. २८, १; १८. १, ४३; ३, २२;
 ३८; ४, ४९; २०. ७०, २; १०७, १९;
 १४२, ४; १४३, ९.
 देवऽयन्तम् १२. ३, १८.
 देवऽयानः ११. १, २०; १८. ४, १४.
 देवऽयानम् ८. १२, ६; १६. १२, ९; ९.
 देवऽयानाः ३. १९, २; ६. ९९, १; ११७, ३.
 देवऽयानात् १२. २, २१.
 देवऽयानान् ११. १, ३६; १६. ११, ३.
 देवऽयाने १२. ३, ३.

देवऽयानैः २. ३४, ५; ९. ४, ३; १२. २,
१०; ४१; १८. ४, २; १९. २७, ९.

देवऽयुम् ४. २१, २; २०. २५, २.

देवऽयूनाम् ८. ९, १३.

देवयोः ४. २५, ७.

देवरः १४. १, ३९.

देवऽरथस्य ८. ८, २२.

देवऽवधेभ्यः ६. १३, १.

देवऽवन्दैः १८. ३, ४७.

देवऽवर्म १९. ३०, ३.

देवऽवाहनः २०. १०२, २.

देवऽवीतये ७. ६०, १.

देवऽवीतौ २०. ३७, ४.

देवऽसदनः ५. ४, ३; ६. ९५, १; १९.
३९, ६.

देवऽसेनाः ५. २१, १२.

देवऽसेनानाम् १९. १३, ९.

देवस्य २. ३६, २; ४. १, ६; ६. २३, ३;
१३३, १; ७. १८, २; २६, २; ७३, ४;
७८, १; ९. ४, १३; १५, ९; १०. ५,
१४; ८, ३२; १२. १, २०; १३. ३, १;
२; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११;
१२; १३; १४; १५; १६; १७; १८; १९;
२०; २१; २२; २३; २४; २५; १८. १;
३२; १९. ६, १६; ४९, १; ५१, २.

देवऽहितम् ७. १०२, २; १९. १२, १; २०.
६३, ३; १२४, ६.

देवऽहितयः २०. ९४, ६.

देवऽहितः ५. ३, ५; १२. २, २२.

देवऽहितम् ८. १०, ५.

देवऽहितेषु ५. ७, ४.

देवऽहितौ २०. ९०, २.

देवऽहित्याम् ५. २४, १; २; ३; ४; ५; ६;

७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५;
१६; १७.

देवऽहेडनम् ६. ११४, १.

देवऽहेतिः ११. २, १२; १२. ८, २.

देवऽहेतिम् १०. १, २३; ११. २, १९.

देवऽहेत्याः ८. १, १२.

देवा ६. ३, ३.

देवा २०. १४०, १.

देवाः ४. १३, १; ६. २७, १; १२३, २;
३; १३०, १; २; ३; १३१, १; २; ७.
१०२, ७; १९. ७०, १.

देवाः १. ९, १; ११, २; १३, ४; १८, २;
१९, ४; ३०, ४; ३३, ३; ३५, ४; २.
१, ५; ९, ४; १०, ८; १३, ४; ५; २९,
५; ३५, ५; ३. ३, २; ५; ४, ४; ५, ३;
८, ४; १०, २; १२; १९, ५; ६; २२,
१; ३; २६, १; २; ३; ४; ५; ६; ३०,
४; ३१, १; ७; ४. २, १; ८, २; ११,
६; १३, ४; १४, १; १६, १; १९, ४;
२३, ६; ३०, २; ३५, ७; ३६, ५; ५.
३, ३; ४; ५; ९; ४, ३; ४; ८, ३; १२,
११; १७, ६; १०; १८, १; १९, १२;
१३; १४; २१, ७; २५, ९; २७, १२;
६. ३०, १; ४७, २; ६१, १; ६४, १;
८५, १; ९५, १; २; १००, १; २;
१०९, १; ३; १११, ४; ११२, १; ११३,
१; ३; १३२, १; २; ७. ५, १; ३; ४;
५; ६, १; १७, १; १८, ३; २५, १;
३६, १; ७३, २; ८४, १; २; ८६, ६;
९४, २; ११४, २; १२३, १; ८. १, २;
७; २, २१; २७; ३, १४; ५, ५; ६;
१०; १४; १९; ८, १३; १०, ५; ११,
७; १२, ५; १४, १; ४; ९. १, ५; १५;

देवऽजातेन १९. ३२, ७.

देवऽजामिः २०. १२, २.

देवऽजामीनाम् ६. ४६, २; १६. ९, ८; ८, ९.

देवऽजूतम् ७. ९०, १.

देवऽजूते ३. १८, २.

देवऽजूतैः ५. १८, ८.

देवता ४. १, ९; ७. ८७, १; १०. ८, २९;

३१; २०. ९०, २; १४३, २.

देवताः १०. ६, १७; २९; ११. ९, ४; १०,

१९; ३०; ३२; १२. ३, १६; ३९; १५.

६, २२; १९. ४, ४; २७, १०.

देवऽतातये २०. ११८, ३.

देवतानाम् ४. १४, ९; १५. ६, २३.

देवताभिः ८. ८, २१; ११. १, २२; १२.

३, ३३.

देवताभ्यः १२. ३, ३८; ४६; ४, ३२.

देवताम् ३. २२, ३; ४. १४, १; १५. १३,

१३.

देवतायाम् १५. १३, १४.

देवतायै १५. १३, १३.

देवतासु ६. ११९, २; ७. ८३, २; ११. ६, २०.

देवते इति १२. ३, १२.

देवत्याः १. २२, ३.

देवऽत्रा ५. १२, २; ७. ९९, ७; १२. ४,

४०; १८. ३, ४७; २०. १२, ९.

देवऽत्वम् २०. ६३, २; १२३, १; १२४, ९.

देवने २०. १७, ९.

देवपत्नी इति देवऽपत्नी ६. ११८, ३.

देवऽपत्नीः ७. ९१, २; २०. ३९, ८.

देवऽपानः ७. ७७, ३; १८. ३, ९३.

देवऽपीयुः ५. १८, ९; १३; १९. ९७, ९.

देवऽपीयुम् ४. ३९, ७; १२. ७, ४; १९.

९७, ४.

देवऽपीयून् ५. १८, ८; ११. २, २३; १२.

१, ३७.

देवऽपीयोः १२. १०, १४; ११, ४.

देवपुत्रे इति देवऽपुत्रे १८. १, २९.

देवऽपुराः ५. ८, ६; २८, ९; १०; ११.

१२, १७.

देवऽपुराम् १४. १, ६४.

देवऽप्रसूतेन ६. १००, २.

देवऽबन्धुम् ४. १, ७; ५. ११, ११; १८,

१३; ७. २, १.

देवम् ४. २९, ७; ५. १२, ९; ६. १, १;

१४२, २; ७. १९, १; ९९, ७; ९. १४,

१८; १०. ८, २२; ११. ८, ३; १२.

२, ३३; १३. २, १६; ३, १६; ९, २;

३; ४; ९; ६; ७; ८; ६, १; ३; १५. ९,

८; १८. १, ९४; १९. २४, १; २०.

४७, १३; ९९, १; १२६, १.

देवऽमणिः ८. ९, २०.

देवऽमनुष्याः ८. ११, २.

देवऽयजनः १०. ९, १९; १६; १७; १८;

१९; २०.

देवऽयजनम् ९. ६, ३; १२. २, ४२.

देवऽयजनाः १०. ९, २१.

देवऽयन्तः ७. २८, १; १८. १, ४१; ३, २२;

३८; ४, ४९; २०. ७०, २; १०७, १९;

१४२, ४; १४३, ९.

देवऽयन्तम् १२. ३, १८.

देवऽयानः ११. १, २०; १८. ४, १४.

देवऽयानम् ८. १२, ६; १५. १२, ९; ९.

देवऽयानाः ३. १९, २; ६. ९९, १; ११७, ३.

देवऽयानात् १२. २, २१.

देवऽयानान् ११. १, ३६; १५. ११, ३.

देवऽयाने १२. ३, ३.

देवऽयानैः २. ३४, ५; ९. ४, ३; १२. २,
१०; ४१; १८. ४, २; १९. २७, ९.
देवऽयुम् ४. २१, २; २०. २५, २.
देवऽयुनाम् ८. ९, १३.
देवयोः ४. २५, ७.
देवरः १४. १, ३९.
देवऽरथस्य ८. ८, २२.
देवऽवधेभ्यः ६. १३, १.
देवऽवन्दैः १८. ३, ४७.
देवऽवर्म १९. ३०, ३.
देवऽवाहनः २०. १०२, २.
देवऽवीतये ७. ६०, १.
देवऽवीतौ २०. ३७, ४.
देवऽसदनः ५. ४, ३; ६. ९५, १; १९.
३९, ६.
देवऽसेनाः ५. २१, १२.
देवऽसेनानाम् १९. १३, ९.
देवस्य २. ३६, २; ४. १, ६; ६. २३, ३;
१३३, १; ७. १८, २; २६, २; ७३, ४;
७८, १; ९. ४, १३; १५, ९; १०. ५,
१४; ८, ३२; १२. १, २०; १३. ३, १;
२; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११;
१२; १३; १४; १५; १६; १७; १८; १९;
२०; २१; २२; २३; २४; २५; १८. १;
३२; १९. ६, १६; ४९, १; ५१, २.
देवऽहितम् ७. १०२, २; १९. १२, १; २०.
६३, ३; १२४, ६.
देवऽहितयः २०. ९४, ६.
देवऽहितिः ५. ३, ५; १२. २, २२.
देवऽहितिम् ८. १०, ५.
देवऽहितिषु ५. ७, ४.
देवऽहितौ २०. ९०, २.
देवऽहित्याम् ५. २४, १; २; ३; ४; ५; ६;

७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५;
१६; १७.
देवऽहेडनम् ६. ११४, १.
देवऽहेतिः ११. २, १२; १२. ८, २.
देवऽहेतिम् १०. १, २३; ११. २, १९.
देवऽहेत्याः ८. १, १२.
देवा ६. ३, ३.
देवा २०. १४०, १.
देवाः ४. १३, १; ६. २७, १; १२३, २;
३; १३०, १; २; ३; १३१, १; २; ७.
१०२, ७; १९. ७०, १.
देवाः १. ९, १; ११, २; १३, ४; १८, २;
१९, ४; ३०, ४; ३३, ३; ३५, ४; २.
१, ५; ९, ४; १०, ८; १३, ४; ५; २९,
५; ३५, ५; ३. ३, २; ५; ४, ४; ५, ३;
८, ४; १०, २; १२; १९, ५; ६; २२,
१; ३; २६, १; २; ३; ४; ५; ६; ३०,
४; ३१, १; ७; ४. २, १; ८, २; ११,
६; १३, ४; १४, १; १६, १; १९, ४;
२३, ६; ३०, २; ३५, ७; ३६, ५; ५.
३, ३; ४; ५; ९; ४, ३; ४; ८, ३; १२,
११; १७, ६; १०; १८, १; १९, १२;
१३; १४; २१, ७; २५, ९; २७, १२;
६. ३०, १; ४७, २; ६१, १; ६४, १;
८५, १; ९५, १; २; १००, १; २;
१०९, १; ३; १११, ४; ११२, १; ११३,
१; ३; १३२, १; २; ७. ५, १; ३; ४;
५; ६, १; १७, १; १८, ३; २५, १;
३६, १; ७३, २; ८४, १; २; ८६, ६;
९४, २; ११४, २; १२३, १; ८. १, २;
७; २, २१; २७; ३, १४; ५, ५; ६;
१०; १४; १९; ८, १३; १०, ५; ११,
७; १२, ५; १४, १; ४; ९. १, ५; १५;

२, ७; १३; १७; १८; १९; ४, १९;
 १८; २०; ९, १३; १०, २; १९, १८;
 १०. २, ४; ३, २; ९, ९, ४७; ९०; ६,
 १६; ३२; ७, १३; २३; २४; २९; २७;
 ३८; ३९; ८, ३४; ३९; ४०; ९, ९; १२;
 १०, ९; २६; ३४; ११. १, २; १०; ३३;
 ३७; २, २८; ३, २१; ६, ११; ७, १; २;
 ३; ९; ८; १९; २३; २४; ८, १२; १३;
 १८; २२; ९, २३; २४; २९; २६;
 २७; १०, ३; १०; १३; १७; १८;
 २९; ३१; १२, ११; १२; १४; १९; २७;
 १२. १, ९; ७; ६३; २, १७; ३, ३२;
 ३८; ९०; ४, २०; २२; २४; २८; ४१;
 ४२; ४९; ९०; १३. १; ७; १३; २९;
 ३९; २, १३; ३, १२; २३; २४; ४, १३;
 ९, ८; १४. १, १९; ३२; ९०; २, १०;
 ३२; ९३; ९४; ९९; ९६; ९७; ९८; १६.
 २, २; ३, १; ६, २२; १७, ८; १६. ६,
 ११; १८. १, ३१; ३२; ३९; ३६; ४७;
 ३, १०; ११; २२; २४; ९३; ६८; ४,
 २; २९; १९. ४, ४; ६, १०; ११; १९;
 ९, ११; १२; १४; ११, २; १९, १०;
 २०, ३; ४; २४, १; २७, ६; ७; ३०,
 २; ३४, ६; ३९, १; २; ४१, १; ४६,
 ४; ९६, ४; ९८, ९; ६; २०. १८, ३;
 ६२, ७; ६३, १; २; ९२, ८; १२४,
 ४; ९.

देवाः १. ९, २; ३०, १; २; ३; ३१, २; २.
 १२, २; २८, ९; २९, १; ३४, २; ३.
 ९, १; १९, ९; ६; ४. १३, १; १८, २;
 २७, ६; ६. ८, ३; १४, ३; १७, ९; ६.
 ७, ३; २७, २; ३; ९९, १; ९६, १;
 ६९, २; ७१, ३; ९३, ३; ११४, १; ३;

११९, १; ११८, ३; ७. १०२, ४; ८.
 १, १८; ४, ११; ९. ४, ७; १०. ७,
 २३; १९. २७, ११; १२; १३; ९९, २;
 ७२, १.

देवाःऽइव ३. ९, ४; ३०, ७; ६. ८०, २.

देवाच्या २०. ६७, ३.

देवान् ३. ४, ६; १०, ११; १९, ९; २१, ८;
 ४. २१, ३; ३४, ३; ६. १२, १; ७. ९,
 ३; ३९, ३; १०२, ३; ११४, ७; ८. ४,
 १४; ८, १९; ९, २४; १२, ९; १४, १;
 १०. २, २२; २३; ७, २७; ८, १८; ९,
 ११; १०, ६; ११. १, ४; ७, २; ८,
 १९; २०; ११, २४; १२, ९; १२. ३,
 ९३; ४, १०; ३१; ९३; १३. १, ४०;
 २, ३८; ३, १४; १४. २, २९; १६.
 १४, १९; १८. १, ३०; ३३; ४७; १९.
 ९६, ३; ६३, १; २०. १३, ४; ३४, १;
 ६७, ९; १०१, ३; १३७, ४.

देवानाम् १. १०, १; ३९, २; २. १, ३;
 २८, २; ३४, २; ३. ९, १; १०, ७;
 १६, ४; ४. १, ३; १०, ७; ११, २; १३,
 ३; १४, ९; ३०, ३; ३९, ९; ६. ९, १;
 ७, ४; १२, ३; १०; ११; १७, ९; २८,
 ११; ३०, १७; ६. ४६, १; ४७, २;
 ८९, २; ८६, ३; १००, ३; १०८, २;
 ७. ९, २; ८, १; ४८, १; ४९, २; ९१,
 १; ९९, १; १०२, २; ११६, १; ८. २,
 ९; १०, ९; ९. ३, ७; ४, ९; १२, ६;
 १४, ६; १०. २, ३१; ४, १; ११. १,
 ९; ७, २३; १२. २, ४४; ४, २; १२;
 १७; २१; २९; १३. १, २७; २, १९;
 २०; २९; ३४; ३९; ३, १९; २१; १४.
 १, ३३; २, ६९; १६. १, ९; २, ४; ६,

२३; १६. ७, २; १७. १, २; १८. १,
९; २९; २, ९; ३, ४; ७; २३; २९;
२६; २७; २८; २९; ३०; ३१; ३२; ३३;
३४; ३९; ४३; ४, १६; १७; १८; १९;
२०; २१; २२; २३; २४; १९. ३, ४;
१०, ३; ११, ९; १३, १०; २७, ९; ३३,
४; ४६, ४; ५७, ३; ५८, ६; ५९, ३;
२०. ४७, १७; ५८, ४; ६७, १; १०७,
१३; १४.

देवाय ४. २, १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८;
५. ११, ११.

देवासः ६. ११४, १.

देवासः ३. २२, २; ७. २९, १; २०. २९,
२; ११०, ३; १३७, ९.

देवासः १. २६, १; २. १२, ९; ५. ३, ६;
८. ९, २१; १२. ३, ३७; १९. १३,
११; २७, ११; १२; १३.

देवि १. १३, ४; २. २९, ४; ४. ४, ६;
२०, १; २; ७. २१, २; ६; ४८, १; ३;
७०, १; ९. ३, ७; १०. ९, ७; २९;
१२. १, ५५; ३, ११; ११, २; ४; १८.
१, ४३; ४, ४७; २०. १४२, १; २.

देवी २. २९, १; ३. १२, ९; २०, ३; ५.
२३, १; २९, ६; ६. ३, २; ३८, १; २;
३; ४; ६३, १; ८९, ३; ९४, ३; १३६,
१; ७. ४८, ३; ९. ४, २; १०. ९, ४३;
८, ३०; ९, ११; १०, १२; ११. १, ८;
१२. १, ४४; १६. ६, ९; १८. १, २६;
२, २९; १९. ७, ४; ९, ३.

देवी इति ४. २६, २.

देवीः ५. १२, ९.

देवीः १. ४, ३; ६, १; २. १०, ४; ३. ४,
२; २०, ३; ५. १२, ८; १७, १; २७,
२८.

७; ९; ६. २३, १; २४, १; ५१, २;
५९, २; ७. ५१, २; ८७, ६; ११७, १;
९. ९, १९; १०. ९, ७; ९, २७; ११.
८, ११; २२; १४. १, ४९; २, ९; ४९;
१८. ४, ३९; २०. ११, ८; २९, २.

देवीः २. २, ४; ३. १३, ३; ५. ३, ७; ७.
५१, १; ७९, २; १०. ९, ८; ९; १०;
११; १२; १३; १४; १६. १, १३.

देवीम् ३. ८, २; १९, ३; ७. ४९, १; १३.
२, ९; १९. ४, २; २०. १०७, १९.

देवीषु ४. २, ६.

देवुऽक्रामा १४. २, १७; १८.

देवृषु १४. १, ४४.

देवे ८. ४, १८.

देवेन १. १, २.

देवेभिः ३. १२, ९; ४. १४, २; ७. ७९, २;
२०. ६, ३.

देवेभ्यः ४. २३, २; ५. ४, ७; ८, १; १२,
४; ९; २७, ११; ७. ३९, २; ८६, २;
८९, २; ८. १२, ६; ९. ३, २९; २६;
२७; २८; २९; ३०; ३१; १०. ६, ९;
२२; २३; २४; २५; २६; २७; २८; ११.
७, १९; १०, ३; १०; १२. १, २२; २,
८; ५०; १४. १, २४; २, ४६; १५. २,
३; १८. २, ५३; ५४; ३, ४१; ४, ५१;
१९. ५४, ४; २०. ११, ७; ८७, ३.

देवेषु ३. १७, १; ४. २८, ९; ५. २७, २;
६. २१, २; २८, २; ५८, २; ७. २१,
१; ५६, १; ७७, ३; १०२, ६; १०८,
१; ९. ४, ११; ९, १७; ११, १०; १०.
३, २९; १२. ४, ६; १२; १३. १, ६०;
१५. १२, ६; १०; १८. १, २६; १९.
३, ३; ६२, १; २०. ८०, २; १२६, १२.

देवैः २. ४, ४; १६, ४; ३. १७, ९; ४. ९,
१; ५. १७, ११; २९, ३; ६. १२, २;
१२६, १; ७. ८९, १; १०३, १; १२.
१, ५५; ३, १५; ४, २४; १४. २, ४१;
१८. ३, २८; ४८; ४, १०; १९. १७,
१०; ४०, १; २०. ९१, १२.

देवौ ३. २९, ६.

देव्या २०. २१, ५; १४२, १.

देव्याः १४. १, ४७; ६३.

देव्याम् ६. १३६, १.

देशोपसर्गाः १९. ९, ९.

देष्टार्य १४. १, १४.

देष्टी १०. १०, १७; ११. ६, १२.

देहि ५. ११, ९.

देहि ६. १०७, १; २; ३; ४; १४. १, २५;
१८. ३, ७०; १९. ४८, २; ५०, ७.

देहिनः १९. २०, ३.

दैवः ७. १२, १.

दैवः ४. १६, ८.

दैवऽजनीः १०. २, २२; २३.

दैवम् ५. ४, १०.

दैवाः ५. १७, ९.

दैवाः ५. ३, ५; ११. १, १६; १९.

दैवात् ४. २६, ७.

दैवानाम् ११. १, २३.

दैवाय १६. २, ६.

दैवीः १. १९, २; ३. २३, ६; ५. ३, ६; ६.
९८, २; ९. ४, ९; ११. ६, १६.

दैवीः १२. ३, ३२.

दैवीनाम् २०. ११, २.

दैवीम् ५. २०, ४; ६. ६१, २; ७. ७, १.

दैवैः ५. २९, २.

दैव्यम् ६. ४, १; ७. ११०, १.

दैव्यस्य २. २, २.

दैव्या ५. १२, ७; ८. १, ३.

दैव्याः ६. ४१, ३; ८. ९, २१; १७. १, २८.

दैव्यायाः ५. २९, ११; ८. ३, १८.

दैव्ये ६. ५१, ३.

दैव्येन २. १२, ४; ४. २७, ६; ७. ५४, २;
८३, २; ८. ३, २१; १९. २७, ६.

दोग्धारः १०. १०, ५.

दोधतः १२. १, ५८; २०. १०७, ३.

दोषणिऽश्रिषम् ६. ९, २.

दोषणी इति ९. १२, ७; १०. ९, १९.

दोषण्यम् २. ३३, २; २०. ९६, १८.

दोषसः १६. ४, ६.

दोषा १६. ७, ९.

दोषो इति ६. १, १.

दोहसा १८. १, १८.

दोहः ४. ११, ४.

दोहत् ७. ७७, ७; ९. १५, ४.

दोहते २०. ७, ३.

दोहम् ५. १७, १७.

दोहाः ४. ११, १२; ८. ९, १५.

दोहान् ४. ११, ९.

दोहेन २०. ८९, २.

दौऽजीवित्यम् ४. १७, ५; ७. २४, १.

दौऽभाग्यैः १४. २, २८.

दौऽस्वप्न्यम् ४. १७, ५; ७. २४, १.

द्य ६. १०३, २; ३; १०४, २.

द्यताम् ६. १०४, ३.

द्यति १२. ७, ४.

द्यतु ११. १२, ६.

द्यवि ६. ४९, ३; १२. २, १८; १८. ४, ८८.

द्यविऽद्यवि २०. ५७, १; ६८, १.

ग्राम १. २, ४; ४. १, ४; २, ७; ११, १;

१४, ४; १६, ४; ३०, ७; द. ६०, ३;
६१, २; ३; १२०, १; १२६, १; ७. १,
२; ७, १; ९. ३, १५; ५, १५; १४,
१३; ११. १, ३७; १३. १, ४३; ४५;
२, २२; ४५; ३, २६; १८. १, ६१; २,
४७; ४९; ३, ५; ४, ५; ६; २८; १९.
६, २; २०. ११, ८; १६, ११; २९, ४;
३४, २; १३; ४७, १९; ९१, १०; ९३, ६.

ग्रामसि द. १०४, १.

ग्रामि द. १०३, २.

ग्रामऽईव द. १२, १; ६९, ३; ७. १००,
१; १८. ३, २५; २६; २७; २८; २९;
३०; ३१; ३२; ३३; ३४; ३५.

ग्रामः २०. ८१, १; ९२, १९; २०; १४३, ८.

ग्रामा १८. १, २९; २०. ३४, १४; ३५, १४.

ग्रामापृथिवी इति २. १, ४; १०, १; २; ३;
४; ५; ६; ७; ८; १२, १; २९, ५; ३.
४, ५; १५, २; ३१, ४; ४. ६, २; २६,
७; ३०, ५; ५. १२, ९; २३, १; २४,
३; द. ३, २; ८, ३; ५५, १; ५८, १;
६२, १; ९४, ३; ७. ३१, १; ८७, ४;
५; ११७, १; ८. २, १४; ५, ३; ६;
१८; ८, २१; २२; ९. २, २०; ४, १०;
१०. ७, ३५; ८, ३९; ११. ३, २; ९,
२; १३. १, ५; ६; ७; ३७; २, २६;
३५; ३, १; ४; १४. १, ५४; २, ४५;
१८. १, २७; २८; १९. १०, ५; १४,
१; १५, ५; २०, ४; ४९, १; ५८, ३;
२०. ३५, ८; १०७, १४; १३७, १०.

ग्रामापृथिवी इति २. १२, ५; १६, २; ४.

२६, २; ३; ४; ५; ६; ५. १४, १२.

ग्रामापृथिवी इति २. २९, ४; ४. २२, ४;

२६, १; द. ४०, १; २०. ९१, १२.

ग्रामापृथिवी: ८. ९, १६.

ग्रामापृथिवीभ्याम् ५. ९, ७; ७. १०७, १;

११. ४, २; १९. १७, ५.

ग्रामापृथिवीऽवन्तम् १९. १८, ५.

ग्रामापृथिव्याः द. ५८, २; १६. ८, २६.

ग्रामाभूमी इति १८. १, ३१.

घुक्षम् २०. ९, २; ४९, ५; ९२, १३.

घुक्षाय २०. ६५, २.

घुक्षासः २०. ६, ५.

घुता १८. ४, ५९.

घुत्तम् ४. १२, २; १२. ३, २२.

घुऽभिः द. ३१, ३; २०. २१, ४; ४८, ६.

घुऽमत् २. ३५, ४; ५. २०, ६; द. १, १.

घुऽमतः १८. १, ५७.

घुमतऽतम् २०. २१, ३.

घुमतऽतमा ५. २७, १.

घुऽमन्तः ४. १, ५; १८. १, ५७.

घुऽमन्तम् ४. ३१, ४; १८. ४, ८८.

घुऽमान् १८. १, २४; ५७.

घुऽम् ६. ३५, ३; २०. २०, ३; ५७, ६;

७१, १४; ७६, ४.

घुऽम्ना २०. ८९, ६.

घुऽम्नानि ७. ७७, १०; २०. ६, ७; ६७. २.

घुऽम्नाय २०. १४२, ५.

घुऽम्निनम् २०. २०, १; ५७, ४.

घुऽम्नी २०. ३०, ३; ४७, २; १३७, १३.

घुऽम्नेषु २०. १९, ७.

घुऽम्नैः १३. २, ३४; २०. १०७, १३.

घुऽम्नाजयः १९. २०, ३.

घुर्वम् ७. ५२, ९.

घुवे ७. ११४, ५.

घुते १२. ३, ४६.

घृन् १८. १, २४.

द्योः २०. १६, ४; १२३, २.

द्योतताम् ४. १९, ८.

द्योतते १३. ७, १३.

द्योतनिम् १८. १, ३९.

द्यौः २. १२, ६; १९, १; २८, ४; ३. ९,
१; २३, ६; ४. २, ४; १६, ३; ३९, ६;
५. २८, २; ६. ३, १; ४, ३; ६, ३;
४४, १; ५३, १; ७७, १; ८८, १; १००,
१; १२०, २; ७. ६, १; ८. १, १२;
१७; ७. २; ९, ६; ९. १, २१; ९, २०;
१२, २; १९, १२; १०. २, २४; २९;
७, ३; १२; ८, २; १०, ४; ३०; ११.
२, १०; ३, ११; २०; ७, ४; १२. १,
५३; ३, २०; १३. ७, ९; १४. १, १;
६; १०; २, ७१; १५. ४, १८; १०, ६;
१७, ३; १८. १, ९; २, ४८; १९. ६,
८; ९, १; १४; ५४, २; २०. १९, ९;
७१, १; ७६, ६; ९१, ९; ९४, ८;
१०६, २.

द्यौःऽईव ६. १४२, २.

द्यौःऽसंशितः १०. ९, २७.

द्रः ११. ९, ३.

द्रप्सः १८. ४, २८; २०. १३७, ७; ९.

द्रप्सम् १८. १, २१; ४, २८; २०. १३७, ८.

द्रप्सऽवान् १८. ४, १८.

द्रव २०. ९, ९.

द्रव ३. ४, ९; ४. १२, ६; ७. ७७, ६; १०.

१, २१; ९, ८; ९; १८. २, ११; २३;
३, ८.

द्रवतः १०. ७, ६.

द्रवतु ९. १३, ११.

द्रवन्तु २०. ७७, १.

द्रवन्तु ९. १३, १३; १४; १९; १६; १७;
१८.

द्रविणःऽद्रः २०. ६७, ७.

द्रविणःऽदाः १९. ३, २; २०. २, ४.

द्रविणःऽदेष्टु २०. २१, १.

द्रविणम् २. २९, ३; ४. ३६, ४; ५. ३, ९;
७. ९, २; १८, ४; ६९, १; १०. १,
१०; ९, ३७; ३८; ३९; ४०; ४१; १२.
६, २; १३. १, ३४; १४. २, ७४; १८.
३, १; १९. ७१, १; २०. ९१, ७.

द्रविणस्य १२. १, ४९.

द्रविणा ४. ३०, ६; ७. ८३, २; १८. ३,
१४.

द्रविणानि ७. ८७, १; १९. ३१, ६; ११.

द्रविणे ६. ४७, १; १२. १, ६.

द्रविणेन ९. २, १९; १०. ६, २६.

द्रवितुम् १८. १, २९.

द्रष्टारः १९. ४७, ३.

द्रष्टुम् ११. ७, ३.

द्राघीयः ८. २, २; १२. २, ३०; २०. २१,
११.

द्रातु ६. ६६, १.

द्रान्तु ६. १२९, १; २; ३; १४. २, ११.

द्रापिम् १३. ३, १.

द्राहि ६. १४, ३.

द्रुग्धम् १. १०, २.

द्रुघ्नः ७. २९, १.

द्रुतः ६. ५१, १.

द्रुपदात्ऽईव ६. ११९, २; ३.

द्रुपदे ६. ६३, ३; ८४, ४; १९. ४७, ८;
९०, १.

द्रुवयः ५. २०, २.

द्रुवये ११. १, १२.

दुहः २. १०, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८;
७. ८२, २; १०८, १; ८. ४, ७; १६. ६,
१०; १९. १५, २.

दुहः ९. ५, ४.

दुहन् २०. ६९, ८.

दुहुः ८. ४, ७; १७.

दुहणः ४. २९, १; २.

दुहणे २०. ३६, ८.

द्रोघऽवाचः ८. ४, १४.

द्रोणऽकलशाः ९. ६, १७.

द्रोणऽसाचम् २०. ९४, ४.

द्वया १९. ७, ५.

द्वयानि ४. २४, ७.

द्वयाचिनः १. २८, १.

द्वयोः २०. २५, ३.

द्वा ९. १४, २०; १८. २, ३३; २०. ७२,
२; ७५, १.

द्वाः ९. ३, २२.

द्वादश ४. ११, ११; १०. ८, ४; ११. ८,
२२.

द्वादशऽअरः ४. ३५, ४.

द्वादशऽअरम् ९. १४, १३.

द्वादशऽअहः ११. ९, १२.

द्वादशऽअहेन ९. ९, ८.

द्वादशऽआकृतिम् ९. १४, १२.

द्वादशऽअकृचेभ्यः १९. २३, ९.

द्वादशऽधा ६. ११३, ३.

द्वाभ्याम् ७. ४, १; २०. ९१, ४.

द्वारः ५. २७, ७.

द्वारः ५. १२, ५.

द्वारम् १४. १, ६३.

द्विऽआस्या ५. १९, ७.

द्विऽआस्यात् ८. ६, २२.

द्विः ५. २, ३; २०. २१, ९; १०७, ६.

द्विक्षत् ३. ३०, ३.

द्विक्षत् १२. १, १८; २३; २४; २५; २, ३३.

द्विजानाम् १९. ७१, १.

द्विऽजिह्वा ५. १९, ७.

द्विता २०. ९२, १७; १०५, ५.

द्वितीयः १३. ५, ३; १५. १५, ४; १६, २;
१७, २.

द्वितीयम् १०. ८, १७.

द्वितीया ११. ७, ४.

द्वितीयाम् ११. १, २४; १५. १३, ३.

द्वितीये ६. ४७, २; ९. १, १२.

द्वितीयेभ्यः १९. २२, ९.

द्विऽपक्षा ९. ३, २१.

द्विऽपदः १३. २, २७; ३, २५.

द्विऽपदः ३. २१, २; ४. २, १; २८, १; २;
३; ४; ५; ६; ६. २८, ३; १०. २, ६;
०११. २, १; १२. १, १५; १३. १, २;
३, २४.

द्विऽपदा ९. १५, २; १९. १५, २.

द्विऽपदाम् २. ३४, १; ८. २, ४; २३; १३.
३, २५; १९. ३१, ५.

द्विऽपदी ९. १५, २१; १०. १, २४; १३.
१, ४२.

द्विऽपदे ६. २७, १; ११. २, २८; १४. २,
४०.

द्विऽपात् १३. २, २७; ३, २५.

द्विऽपात् ६. १०७, १; २; ३; ४; ८. ८,
१४; १९. ३१, ४; ३४, १.

द्विऽपादः १२. १, ५१.

द्विऽबर्हऽज्मा २०. ९०, १.

द्विऽबर्हऽसः २०. ६१, ५; ६२, ९.

द्विभागऽधनम् १२. २, ३५.

द्विऽमूर्धा ८. १३, ३.

द्विऽराजे ५. २०, ९.

द्विऽरात्रः ११. ९, १०.

द्विऽवृषः ५. १६, २.

द्विषः २. ६, ५; ४. ३३, ७; ६. ३४, १;
२; ३; ४; ५; १९. १५, १; २०. ४३,
१; ४६, २; ६७, १; ९२, ११.

द्विषः ५. ६, ४.

द्विषतः १. २१, ४; ९. ७, ७; १०. ६, १;
६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४;
१५; १६; १७; १८; २०; २१; ३१; ११.
१, ६; १२; २१; १९. २८, १; २; ३;
५; ६; ७; ८; ९; १०; २९, १; २; ३;
४; ५; ६; ७; ८; ९; ३०; ४.

द्विषताम् ५. २०, १२; २८, १०; ७. १४,
१; २; १९. २८, ४.

द्विषते ५. ३, ७; ६. ४६, ३; ७. १२०, १;
१६. ६, ३; १७. १, ६; २४; १९. ५७,
२; ३; ५.

द्विषन् १. १९, ४; ९. ७, ७; १७. १, ६.

द्विषन्तम् ४. ३५, ७; १६. १, ८; १६. ७, ६.

द्विषन्ति ९. ५, २; १०. ३, ३; १२. ३, ४९.

द्विषेभिः १९. ५६, ६.

द्विष्टः ५. १८, ५.

द्विष्मः २. ११, ३; १९, १; २; ३; ४; ५; २०,
१; २; ३; ४; ५; २१, १; २; ३; ४; ५;
२२, १; २; ३; ४; ५; २३, १; २; ३; ४;
५; ३. २७, १; २; ३; ४; ५; ६; ६. २६,
३; ७. ३२, १; ८६, ५; १०. ५, १५;
१६; १७; १८; १९; २०; २१; २५; २६;
२७; २८; २९; ३०; ३१; ३२; ३३; ३४;
३५; १२. २, ३; १६. १, ६; ६, ४; ७, ५.

द्विष्मः १९. १४, १.

द्वीपिनः १९. ४९, ४.

द्वीपिनम् ४. ८, ७.

द्वीपिनि ६. ३८, २.

द्वे इति ५. १५, २; ६. ८३, २; ८. २, २१;
१३. २, २८; ४२; १६. १, १६.

द्वेषः ६. ४, २; ७. ९६, १; ९७, १; ८. ४,
२; २०. १२५, ६; ७.

द्वेषत् १२. १, १४.

द्वेषांसि १. २, २; ५. २२, १; १८. २, ४७.

द्वेषाम ६. २६, ३.

द्वेष्टि २. ११, ३; १९, १; २; ३; ४; ५;
२०, १; २; ३; ४; ५; २१, १; २; ३; ४;
५; २२, १; २; ३; ४; ५; २३, १; २;
३; ४; ५; ३. २७, १; २; ३; ४; ५; ६;
७. ३२, १; ८६, ५; १०. ५, १५; १६;
१७; १८; १९; २०; २१; २५; २६; २७;
२८; २९; ३०; ३१; ३२; ३३; ३४; ३५;
१२. २, ३; १६. १, ५; ६, ४; ७, ५.

द्वेष्टु १६. ७, ५.

द्वेषि ३. ६, १; ३; ५.

द्वेष्यः ९. २, १४.

द्वेष्या १. २०, १; ५. ३, ६.

द्वौ ४. १३, २; १६, २; ५. २३, ४; ८.
११, ६; १०. ४, ८; १६. ३, ४; १९.
४७, ५.

घ

घत्त २. १३, २; १९. २४, ४.

घत्त २. १३, २; ३४, २; ६. ४१, ३; ५५,
१; ७. ८७, १; १०२, ३; १०. ५, ७;
८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १६.
१, १३; १८. ३, ४३; ४, १; १९. २४,
४; २०. ३४, ५.

घत्तन १९. २४, १; २; ३.

धत्तम् २०. १७, १२; ८७, ७.

धत्तम् २. २९, ३; ५३; ४. २५, ५; २८, ६;

५. ६, ८; ७. ४३, २; ८. २, ७; ४, २;

११. ११, ३; २०. १३९, २.

धत्ताम् ३. २२, ४; ४. ३१, ७; ३६, १०;

५. २५, ३; १४. १, ५३.

धत्ते १०. ७, ४२.

धत्ते ८. १४, १२.

धत्स्व ८. ३, २; १४. १, ४५; २, ३९; १९.

२४, ५.

धनऽकामः ५. १८, ५.

धनऽकाम्या १२. २, ५१.

धनऽजित् ५. ३, ११.

धनऽदाः ३. १५, १; २०, २.

धनऽपतिः ४. २२, ३; १०. १०, ११.

धनऽपते २. ३६, ६; ५. २३, २.

धनऽपालः १९. ३५, २.

धनम् १. १५, ३; ४; २. ७, ४; ३. १५, २;

५; ६; ४. ३१, ७; ३८, ३; ५. १९, ९;

६. ८१, १; ७. ५२, ६; ११४, ५; ८.

५, १६; ११. १, २८; १२. १, ४०;

१९. ३१, १०; २०. ५९, ३; ८९, ५; ९.

धनम्ऽजयः ३. १४, २; ७. ५२, ८.

धनम्ऽजयम् २०. २४, ६;

धनऽसनिः १८. ४, ३८.

धनऽसाः १९. ३१, ८; २०. १०, १; ५९, १.

धनऽसातये १९. ३१, ८.

धनऽसैः २०. ९१, ७.

धनस्य १९. ३१, ९; २०. ११८, ३.

धना ५. २, ४; १९. ४९, ७; २०. ५६, ३;

१०७, ७.

धनाऽइव १९. ३५, २.

धनात् १२. २, ३७.

धनानान् ४. २२, ३; १०. ८, ४२; २०.

११, ११; ६८, ९.

धनानि ७. ५२, ७. २०. १७, १०; २७, ६;

८९, १०; ९४, १०.

धनुः ४. ६, ६; ३०, ५; ७. ५२, ९; ११.

२, १२; १५. १, ६; १८. २, ६०.

धनुऽइव ४. ४, ६; ६. १०१, २.

धनुऽभिः ५. १८, ८.

धनूः १. १७, ४.

धने २०. ९, ३; ४९, ६.

धनेन ३. १५, ५; ६; ७. ३४, १; ८६, ३;

४; ५; १४. १, ४८; २, ७०; १८. ३,

१७; १९. ३१, ७; ६४, २.

धनैः ५. ४, २.

धन्व ६. ३४, ३; २०. १२६, २०.

धन्व ५. ६, ४.

धन्वऽइव ७. १२२, १.

धन्वन् ५. १३, १.

धन्वनः १. ३, ९; ४. ६, ४; ५. १३, ६; ६.

४२, १.

धन्वनाम् ११. ११, १.

धन्वनि ४. ४, ७; ६. १००, २; १०१, ३.

धन्वन्याः १. ६, ४; १९. २, २.

धन्वऽसु २०. ९५, २; ३; ४.

धन्वानि ७. ४२, १.

धमतु ३. २, २.

धमनयः ६. ९०, २.

धमनिः १. १७, २.

धमनिऽभ्यः २. ३३, ६; २०. ९६, २२.

धमनीः ७. ३६, २.

धमनीनाम् १. १७, ३.

धमन्तः १८. ३, २२.

धमन्तम् २०. १३७, ७.

धमन्तु ८. १, १९.

धमाति १८. २, २८.

धमामि ८. २, ४.

धयेत् ९. ५, २३.

धरिष्ये ५. ११, ३.

धरुणः १६. ३, ३; १८. ३, २९; ३६.

धरुणम् ४. ३२, ७; ७. ३, १.

धरुणाय ६. ९२, ३.

धरुणी ३. १२, ३.

धरुणे १२. ३, २४; ३५; २०. ९४, ४.

धरुणेषु ५. १, ६.

धर्ता ५. १, १; १२. ३, ३५; १६. ३, ३;
१८. ३, २९; ३६; १९. १०, ३.

धर्तारिः १८. १, २.

धर्तारा ७. ७७, ४.

धर्म ६. ५१, ३.

धर्मः ११. ९, १७; १२. ६, १.

धर्मऽकृते २०. ६२, ५.

धर्मणा ६. १३२, १; २; ३; ४; ५; ७. २६,
२; १२. १, १७; १४. १, ५१; २०.
९४, १; ५.

धर्मेणि ७. १५, ४.

धर्मेऽधृतः १. २५, १.

धर्मेऽभिः १८. २, ७.

धर्मम् १८. ३, १.

धर्माणि ५. १, २; ७. ५, १; २७, ५; ९.
१५, २५.

यवात् ५. ५, ५.

धाः ५. २५, ७; ६. १२६, २; ७. १२०,
२; २०. ३५, १६; १३७, १०.

धाक् ८. १, ११.

धात् २. १०, ३; २९, १; ६. ६१, १; १३.

१, २०; १६. ९, २; १८. ३, ६३; ४,
५४; २०. १६, १२.

धातः ५. २५, १०.

धातः ७. १९, १; १२. २, २५.

धातवे ६. ८१, २; ७. ११, १.

धाता ३. ८, २; ४. १२, २; ५. ३, ९; २५,
४; ५; ६. ६०, ३; ७. १८, १; २; ३;
४; २०, १; ८. १, १५; ५, १८; ९.
१२, १०; २१; १०. ६, २१; ११. १०,
५; ८; ९; ११, २५; १३. ४, ३; १४.
१, ३३; ३४; ५९; २, १३; १८. ३, २६;
४, ४८; १९. ९, १२; १०, ३; २०, १;
३१, ३.

धातारम् ११. ८, ३,

धातु १८. १, १९; २०. १२, ६.

धातुः २. ३६, २; ११. १०, ९.

धातुऽभिः २०. ६०, २.

धात्रे ३. १०, १०; १९. ३७, ४.

धानाः १८. ३, ६९; ४, २६; ३२; ३४; ४३.

धान्यमि २. २६, ५; ३. २४, २; ४; ६.
११७, २; ८. २, १९; १९. ३१, ५; १०.

धान्यसि २. २६, ३.

धान्यायि ६. ५०, १.

धान्ये ५. २९, ७.

धापयाथः १२. ३, ५१.

धापयामः १९. ४६, ४.

धाम् ७. १०२, ८.

धाम १. १३, ३; २. १, २; ४. १, ६; ६.
३१, ३; ७. ८, १; ३०, २; ८. ९, १०;
२५; २६; १५. २, ४; १२; १८; २४;
६, ३; ६; ९; १२; १५; १८; २१; २३;
२६; ८, ३; ९, ३; १८. १, ७; २०.
१५, ३; ४८, ६; ९१, २.

धामन् ४. २९, ७.
 धामनिऽधामनि १२. १, ५२.
 धामऽभिः १९. ४७, १; २०. १९, ४.
 धामऽशः ९. १४, १६.
 धामऽसु ६. ३६, ३; ७. ७०, १.
 धामानि २. १, ३; १४, ६; ७. ८८, १.
 धाम्नःऽधाम्नः ७. ८८, २.
 धाम्ना ६. २७, ८; १०. ५, ७; ८; ९; १०;
 ११; १२; १३; १४.
 धायि ६. ३०, १५; १८. १, ३; २०. ३०,
 ४; ६०, २; ९२, १७; १०५, ५.
 धारय्य ६. ७९, २; ८१, २; ८७, २; ७. ८७,
 ३; १९. ३१, १२.
 धारय्यतम् ६. ५४, २.
 धारय्यतात् ३. ५, २.
 धारय्यताम् ६. ८८, २.
 धारय्यति १०. ७, ११.
 धारय्यतु ८. ६, २०.
 धारय्यन् ७. २७, ५.
 धारय्यन्तम् ७. ८३, २; ८. ४, १३.
 धारय्यन्ति १२. १, १; १८. ३, ५२.
 धारय्यन्तु १. ९, १.
 धारय्यन्ते १८. १, ३५.
 धारय्यन्ते १८. १, ३२.
 धारया ७. ५२, ९; १०. ६, २५.
 धारयातै १८. ३, २९.
 धारय्यामः १. ३५, ३.
 धारय्यामि ८. २, ३; १४. १, ४७.
 धाराः ४. ११, ४; ३४, ५; ६; ७; ७. ८७,
 १; ११२, १; ९. ५, १५; १२. १, ४५;
 ३, ४१.
 धाराभिः २०. ६, ६.
 धाराम् ३. १२, ८.

धारुऽइव ४. १८, २.
 धाव १२. १०, ९; २०. ७६, ३.
 धावत ४. ३७, १२; ५. ८, ४; २१, १०;
 ६. २, १; ८. ८, १९; ११. १२, १;
 १९. २७, ६.
 धावतात् १९. २५, १.
 धावतु ६. ९२, ३.
 धावतु ३. १८, ६; ५. २०, ५; १९. ४७,
 ७; २०. ४, २.
 धावते १८. ४, ८९.
 धावथ ६. ६६, २.
 धावन्ति ५. २१, ५.
 धावन्ति १०. ६, १४.
 धावन्ती १२. ७, ७.
 धावन्तु ५. २१, २.
 धावन्तु ११. ११, १४.
 धावमानम् १३. २, ३७.
 धावसि ६. १३१, ३; २०. १२६, २.
 धावात् १०. ३, ६.
 धास्यवे ४. १, २.
 धास्युः २. १, ४; ५. १, २.
 धितऽवानम् २०. ६, ३.
 धियः ९. २, २५; १९. ४२, ४; २०. ११,
 ५; ३५, २; ९५, ४.
 धियम् ३. १५, ३; १६, ३; २०. ३५, १६;
 ८९, ७; ९१, १.
 धिया २. ५, ४; ६. १९, १; १०. १, ८;
 १८. १, १८; २०. ३६, ७; ७६, ४;
 ८४, २; ९७, २; ११३, १.
 धियाऽयवः २०. ७१, २.
 धियाऽवसुः २०. ३५, १६.
 धिये ६. ४, ३; ४१, १.
 धिषणम् २. १४, १.

धिषणा २०. ३१, ५; १०६, १.
 धिषणे इति २०. ९४, ८; ११३, २.
 धिषण्याः २. ३९, १; ७. ६९, १.
 धिष्व २०. ३६, ९.
 धीः १८. १, २१; २०. ८९, ३.
 धीतम् ७. ५८, ३; २०. १०, २; ५९, २.
 धीतिः ११. १, ११.
 धीतिऽभिः ९. १५, १७.
 धीती ७. १, १; ९. १४, ८.
 धीमिः ५. १२, २; २०. ८; १९. ११, २;
 २०. १२, ४; २५, ७; ३३, २; ९१, ८;
 १४२, ६.
 धीमहि ७. १८, २; ७४, १; ८. ३, २२;
 २०. ७२, १.
 धीयताम् ४. १२, ४; ७. ७२, १.
 धीयते २०. ५६, ३.
 धीयस्व १८. २, २०.
 धीरः २. ३९, ३; ३. २१, ४; ९. २, ६;
 १४, २२; १०. ८, ४४; ११. ६, २४;
 १९. ५६, १.
 धीरणासः २०. ११, ८.
 धीरऽतरः ५. ११, ४.
 धीरऽतराः १०. १, १८.
 धीरम् १०. ८, ४४; २०. १२६, १९.
 धीराः ३. १७, १; ११. ११, २२.
 धीरासः ९. ४, ८.
 धीरी ११. १, १३.
 धीवानः ३. ५, ६.
 धुक्षे १००. १०, ८.
 धुक्ष्व १०. ९, १२; १८. ४, ६.
 धुनऽइतयः २०. ८८, २.
 धुनिम् २०. ३७, ४.
 धुरम् ५. १७, १८.

धुरा ९. १४, १९.
 धुरि ५. १७, १५; ९. १४, ९; १८. १, ६;
 २०. ७२, १.
 धुर्यम् ५. १, ४.
 धुवामि ३. ११, ७.
 धुतस्य २०. ३३, १.
 धुनु ११. २, १९.
 धुनुते ५. १९, ७; १९. ३६, ४.
 धुनुष्व १९. ४६, २.
 धुनुहि ५. २२, ७.
 धुनोति ९. ४, १३; २०. ७३, ५.
 धुमऽअक्षी ११. १२, ७.
 धुमः १८. ८, ५९.
 धुमऽइव ६. ८९, २.
 धुमऽकेतुः १८. १, ३०; १९. ९, १०.
 धूमम् ६. ७६, २; ८. ८, २; ९. १५, २५;
 ११. १, २; १२. ३, ५३.
 धुमऽशिखाः ११. ११, १९.
 धुमान् ६. ११३, २.
 धुयताम् १. १४, २.
 धूर्वन्तम् ८. ३, २१.
 धूर्वन्तु १. १९, ४.
 धृतः ९. ४, १५.
 धृतऽराष्ट्रः ८. १४; १५.
 धृतऽव्रतः ७. ८८, १; २०. ५४, २.
 धृतऽव्रतौ ७. ६०, १.
 धृता १२. १, २६.
 धृताम् १२. १, १७; २७.
 धृथाः ३. २५, १.
 धृषत् ७. ८१, २; २०. १४, २; ५२, ३;
 ५७, १६; ६२, २.
 धृषता २०. ३६, ६; ३७, ३.
 धृषत्ऽवर्णम् ७. ७४, १; ८. ३, २२.

धृषाणः द. ३३, २.

धृषितः द. ३३, २; २०. १३७, ११.

धृष्णवे ७. १२१, १; १८. १, ३७; २०. ९६, ३.

धृष्णु २०. ९२, ९.

धृष्णुऽओजसम् २०. ९२, १८.

धृष्णुः द. २९, १०; १८. २, ९८.

धृष्णुना १९. १३, ३.

धृष्णुम् १. १३, ४; २. १४, १.

धृष्णुऽया २०. २१, ७; ९१, २; ८३, २; ९८, २.

धृष्णुऽसेनः द. २०, ९.

धृष्णू इति २०. २६, ९; ४७, ११; ६९, १०.

धृष्णो इति २०. ३७, ३; ९२, ३; ९७, १६; ७७, ७; १२२, २.

धेनवः २. ९, ६; ३. १२, ३; ४. ३९, ८; ७. ७७, २; ९. ९, २९; १८. ४, ३३; ३४; २०. ९, १; ३०, २; ४९, ४; ९२, १९; १०९, २; १२१, १.

धेनाः २०. ११, ३; १७, ६.

धेनाभिः २०. २९, ७; ३३, २.

धेनुः ३. १०, १; ४. ३४, ८; ३९, २; ४; ६; ६. १७, १८; ९. १, २२; २, ९; ९, १०; १२. १, ४९; ३, ४९; १३. १, २७; १८. ४, ३२; २०. २७, ३.

धेनुका ३. २३, ४.

धेनुऽभ्यः द. ९९, १.

धेनुम् ३. १०, २; ७. ७७, ७; १०९, १; ९. ४, २१; ९, २९; १९, ४; ११. १, ३४; १८. २, ३०; ४, ३०.

धेनुम्ऽइव १३. २, ४६.

धेनू इति ४. २२, ४.

धेनुनाम् ४. २७, ३.

धेनोः ७. १, १.

धेहि १. ९, ३; २. २९, २; ३६, ८; ४. ४, ४; ८; १२, ९; १४, ७; ८; १६, ७; २२, ३; ३२, ४; ६. १४, ४; २९, ३; ८; १०; ११; १२; १३; द. १, १; २६, १; ७९, ३; ८१, २; ८२, ३; १३३, ४; १३९, ९; ७. २१, ४; ९७, २; ८१, २; ८४, १; ९४, ४; १०४, १; ८. ३, ३; २१; ९, ७; ९. ९, ९; ११. १, २१; २३; ६, ९; ७, २९; १२, ४; १२. १, १२; १६; ६३; २, ४९; ४६; १३. १, १२; १४. २, ६; १६. ९, ४; १७. १, ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १९; १६; १७; १८; १९; २४; १८. १, ४२; ४३; २, १२; ३, १; ७१; ४, ११; ४६; ४७; १९. ३, ३; ४, ३; ३१, १२; १३; ३७, २; ९२, १; २; ६४, ४; २०. ९९, ३; ७१, १३; १४; ८९, ७.

ध्राजिः ९. १९, २६.

ध्राजिम् द. १८, १.

ध्राज्या ३. १, ९; २, ३.

ध्रियताम् द. १७, १; २; ३; ४; १४१, १; ९. १, ११; १२; १३; १६; १७.

ध्रियस्व १२. ३, ३९.

ध्रुवः द. ८७, १; २; ८८, १; ३; १९. ४९, ४.

ध्रुवम् द. ८७, ३; ८८, १; २; ७. ९९, १; १०२, १; ९. १९, ८; १४. १, ४७.

ध्रुवयः १९. १०, ८.

ध्रुवा ३. १२, २; २७, ९; द. ८८, १; १२. ३, ११; १८. ४, ९.

ध्रुवाऽइव १२. १, ४९.

ध्रुवाः २. २६, ४; ८. ७, ८; १२. १, २७; १७. १, ३०.

ध्रुवाम् ३. १२, १; १२. १, ११; १७; १५.
६, १; १४, ९.

ध्रुवाय ६. ८८, ३.

ध्रुवायाः ४. ४०, ५; ६; ५. १०, ५; ९. ३,
२९; १५. ४, १३; १५; ५, १०; ११;
१९. १७, ९; १८, ९.

ध्रुवायाम् ३. २६, ५; ४. १४, ८; १८. ३,
३४.

ध्रुवायै १२. ३, ५९.

ध्रुवासः ६. ८८, १.

ध्रुवे १८. ४, ६.

ध्रुवेण ६. ८७, ३; ७. ९९, १.

ध्वजेषु १९. १३, ११.

ध्वनयः ५. २०, ७.

ध्वसनौ ९. १५, ७.

ध्वाङ्गः १२. ४, ८.

ध्वाङ्गाः ११. ११, ९.

न

न १. ११, ४; २०, ४; २७, ३; ३२, १;
२; ३४, ५; ३६, २; २. ५, २; ३;
१५, १; २; ३; ४; ५; ६; २७, १;
३०, १; ३५, १; ३; ३. २, ६; ६, ७;
८, ४; २९, २; ३; ६; ३०, ४; ४. १, ७;
३, ७; ५, २; ६, ३; ७, ३; ५; ६;
८, ७; ९, ५; ७; ११, ३; ५; १४, ४;
१६, ४; १८, ६; १९, २; २१, २; ३;
४; २२, ५; २५, २; २६, ६; ७; २८,
५; ३४, २; ३; ४; ३५, १; ४; ३६, ६;
७; ५; १०; ५. ६, ३; ११, २; ३; ४;
१२, ५; १३, ३; १०; ११; १४, ९;
१७, ३; ५; ९; १२; १३; १४; १५;
१६; १७; १८; १८, १; ५; ६; ७; ९;
१३; १९, १; ४; १०; १५; २२, ९;

२९, ११; ३०, ८; ३१, ११; ६. २, २;
८, १; २; ३; २६, २; २७, ३; ३२, १;
३३, २; ४२, ३; ४३, ३; ४५, १; ४६,
१; ४७, २; ५०, १; ५६, १; ७५, २;
३; ७६, ३; ४; ९८, १; १०९, २; ११४,
२; ३; ११६, १; ११८, २; १३०, ३;
७. ८, १; १०, ३; १९, २; २७, २;
३८, १; ३९, ४; ४५, १; ५२, ६; ५८,
६; ८; ७५, २; ८४, ४; ८५, ३; ८९,
३; १०६, १; १२२, १; ८. १, ६; १०;
२, १३; २४; ३, १८; ४, ३; १३; ५,
१३; १९; ६, १२; ८, ६; १६; ९, ९;
२६; १५, २; ९. २, २; १२; १९;
२४; ४, १८; ५, ९; २३; २७; ७, ७;
९; ८, ७; ९; ११, ४; १४, ७; १०;
११; १५; १९; २१; १५, १०; १५;
१६; १८; २६; २७; १०. १, २६; २,
३०; ४, ८; ७, ८; ३१; ३७; ४२;
४३; ८, ८; १४; १६; ३२; ४२; ४४;
११. १, ३३; २, २५; ३, २४; २५;
३०; ४, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;
८; ९; १०; ११; १२; १३; १४;
१५; १६; १७; १८; १९, ६; ७; ६,
१०; २१; २५; २६; १०, २२; १२,
२७; १२. १, ३७; २, १; २५; ३६; ३७;
३, ४८; ४, २; १२; १३; १८; १९;
२७; ३२; ४३; ४४; ४६; ४९; ५०;
१३. १, १२; ५६; ५७; २, १५; ४,
११; ५, ३; ४; ५; ६; १४. १, ३;
५; १७; १८; २९; ३०; ३२; ३३; ५७;
२, ८; १५. ५, २; ३; ५; ७; ९;
११; १३; १५; १६; ६, १९; १०,
२; १२, ३; ६; ९; ११; १३, १२;

१६. ६, ११; १७. १, ७; १२; १८. १,
२; ४; ९; १३; १४; १५; ३३; ३६;
३९; ४८; ५०; २, ३२; ३८; ३९; ४०;
४१; ४२; ४३; ४४; ४५; ५०; ५१; ५८;
३, २२; ४१; ६३; ४, ५९; ६०; ८९;
१९. १३, २; १४, १; ३२, २; ३४,
७; ३६, २; ३८, १; ३९, ८; ४४, ६;
४६, ३; ४७, २; ४९, ७; ८; १०;
५०, ३; ४; ५३, ४; ५६, ४; २०. ९,
१; २; ४; १२, ४; १४, १; १५, २;
३; १६, १; २; ६; ८; ९; ११; १७,
१; २; ४; ५; ७; ८; ९; १८, २; ३;
२०, ६; २१, १; २३, ५; ६; २५, २;
२७, ४; २८, ३; ३०, १; २; ४; ३१,
५; ३४, ५; ९; १०; ३५, १; ४; ८; १०;
१२; ३६, ११; ३७, १; ३९, ४; ४४,
२; ४७, ३; ४९, ४; ५; ७; ५१, ४;
५२, १; ५३, २; ३; ५७, ९; १२; १३;
१४; ५८, १; २; ५९, ३; ६०, ४; ६२,
१; ६४, १; ५; ६५, ३; ६७, ३; ६९, २;
७०, १३; ७१, १; ३; ४; ७२, १; ७३,
२; ७६, १; ४; ५; ८; ७७, २; ३; ७८,
१; २; ८१, १; ८२, १; ८५, २; ८९,
२; ४; ५; ८; ९; ९२, ५; १२; १७; १८;
२०; ९४, ६; ९६, ३; ४; ९७, ३; ९८,
२; १००, २; १०२, २; १०५, २; ५;
१०७, १५; ११२, २; ११५, ३; ११६,
१; ११७, १; ११८, १; १२१, २; १२२,
२; ३; १२५, २; ३; १२६, १; ५; ६;
१२; १५; १६; १७; १३७, ८; १४;
१४०, १; ३; १४२, ४.

नऽइव १. ११, ४; १०. ८, २५.

नः १. २, २; ४, २; ३; ५, १; २; ३; ६,

१; ४; ७, ३; ५; ६; १०, ४; १२,
१; १३, २; ४; १६, ४; १८, १; १९,
१; ३; ४; २०, १; २१, १; २; २५,
१; २; ३; २६, ३; ४; २९, २; ३१,
२; ३; ४; ३३, १; २; ३; ४; ३४, १;
३. १, ३; ३, ६; ४, २; ३; ६; ५, ४;
६, ३; ७, २; ३; ४; ५; १२, ४; ६;
१३, २; २५, १; २७, ७; २९, ३;
४; ३५, १; २; ३६, १; ३. १, १; २,
१; ४, २; ४; १०, १; २; ३; ७; ८; १३;
१२, ४; १५, १; ४; ७; १६, ३; ५;
७; १७, २; ४; ८; ९; १९, ३; २०,
१; २; ३; ५; ६; ८; २६, १; २; ३;
४; ५; ६; २८, ३; ५; ६; ४. ७; ७;
९, ६; १०; १०, १; ३; ४; ६; ११, ५;
१५, १०; १२; १७, २; २३, १; २; ३;
४; ५; ६; ७; २४, १; २; ३; ४; ५; ६;
७; २५, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; २६,
१; २; ३; ४; ५; ६; ७; २७, १; २; ३;
४; ५; ६; ७; २८, १; २; ३; ४; ५; ६;
७; २९, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ३१,
२; ६; ३२, २; ३; ५; ६; ७; ३३, १;
२; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ३६, १; २;
३८, ३; ५; ६. ३, २; ५; ६; ७; ८;
१०; ११; ५, ५; ९; ६, २; ५; ६; ७;
७, १; ३; ६; ११, ११; १२, २; ८;
१८, १४; १९, ९; २१, ८; १२; २२,
९; १०; २७, ८; ९; १०; २९, २; ३.
१, ३; ३, १; २; ३; ४, १; ३; ६, २;
३; ७, १; २; ३; २३, ३; २४, ३; २६,
१; २; २७, १; २; ३; २८, १; २९,
२; ३२, १; ३; ३३, ३; ३४, १; २; ३;
४; ५; ३५, १; २; ३७, २; ३; ३८,

१; २; ३; ४; ३९, २; ४०, १; २;
 ३; ४१, ३; ४२, ३; ४३, २; ४४, १;
 ३; ४५, २; ३; ४६, १; २; ३; ४७,
 २; ४८, १; ४९, २; ३; ५०, ३; ५१,
 १; ५२, ४; ५३, १; ५४, ३; ५५, १;
 २; ५६, ३; ५७, ३; ५८, १; ५९, २;
 १०४, २; ३; १०५, २; ३; १०६, १;
 २; ३; १०७, १; १०८, १; १०९, १;
 ११०, १; १११, १; २; ३; ११२, १;
 २; ११३, १; ११४, १; २; ११५, २;
 ११६, २; ११७, ३; ११८, २; ३; ११९,
 २; ४; १२०, ३; १२१, १; ४; ७. २,
 १; ९, ९; ७. २; १०, ४; १२, १; १८,
 १; ४; १९, १; २१, १; २; ४; ६;
 २३, १; २४, १; २५, ३; २६, १; २७,
 १; ४०, १; ४२, २; ४३, १; २; ४४,
 १; ४८, १; ४९, १; २; ५०, १; २;
 ५१, १; ५२, ३; ५३, १; ५४, १;
 ५५, ६; ५६, २; ५७, १; ५८, २; ५९,
 १; ६०, १; ६१, १; ६२, १; ६३, १;
 ६४, ३; ६५, ७; ६६, २; ६७, १;
 ६८, १; ६९, १; ७०, १; ७१, १; ७२, १;
 ७३, ३; ७४, ७; ७५, २; ७६, १;
 ७७, ४; ७८, २; ७९, १; ८०, २;
 ८१, १; ८२, १; ८३, १; ८४, १; ८५,
 २; ८; १११, १; ११२, १; २; ११३,
 १; ९; ७; ११४, ३; ११५, १; ११६,
 २; ८. २, १७; ३, १; १९; २०; ४, १०;
 २३; ९, १७; ७, १७; ९, ७; १७; ९.
 ३, ६; २४; ४, २; २५; २६; २७; २८;
 २; १७; १९; १९, ४; १२; १०. १, ६;
 २०; २२; २३; ३, ८; ९, २३; ४९; ६,
 ४; ९; ११. १, १७; २, १; ८; ११;
 १९; २०; २१; २२; २३; २४; २५; २६;
 ९; ६; ९; ८, १; २; ३; ४; ९; ६; ८;

९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६;
 १७; १८; १९; २०; २१; २२; ११, २;
 २३; १२, २६; १२. १, १; २; ३; ४;
 ५; ६; ७; ८; ९; १०; १२; १३; १४;
 १५; १८; २२; २३; २४; २५; ३०;
 ३२; ३४; ३६; ४०; ४१; ४२; ४४;
 ४६; ४७; ५२; ५३; २, ३; ७; १३;
 १५; १८; २२; २३; ४९; ३, १०; ११;
 १२; १५; १६; १७; २६; ३१; ४५;
 ४६; ४८; ५५; ५६; ५७; ५८;
 ५९; ६०; ४, ४९; १३. १, १७; १८;
 १९; २९; ५९; २, ३७; १४. १, ३४;
 ६०; २, १; ३८; ४०; ४९; ५१; ६७;
 १६. ५, ३; ४; ५; ६; ७; १०; ६, ४;
 १७. १, ६; ७; ८; ९; १०; ११;
 १२; १३; १४; १५; १६; १७; १८;
 १९; २४; १८. १, १९; २९; २६; ३०;
 ३१; ३३; ३६; ३९; ४४; ४७; ५०;
 ५१; ५२; ५८; २, ३; २९; ४९; ३,
 १४; १५; १६; २१; २२; ३९; ४४;
 ४५; ४६; ५९; ६१; ६२; ६३; ६७;
 ४, ४०; ४८; ५०; ५३; ५४; ६२; ६३;
 १९. ३, १; २; ४; ४, २; ३; ८, ७;
 ९, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९;
 १०; ११; १४; १०, १; २; ३; ४;
 ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११, १; २;
 ३; ४; ५; १४, १; १५, १; २; ३; ४;
 ५; ६; १६, १; २४, ४; २७, १४; ३१,
 २; ३; १३; १४; ३२, ६; ९; १०; ३३,
 १; ३४, ४; ५; ३५, २; ४०, २; ३; ४;
 ४४, ४; ८; ९; ४५, २; ४७, ५; ६; ९;
 ४८, २; ३; ४; ५; ६; ४९, ५; ६;
 ५०, २; ७; ५२, ५; ५५, २; ३; ४;

५६, ६; ५७, ४; ५८, १; २०. ३, २;
४, १; ६, ३; ६; ८; ७, ३; ८, २; १२,
४; ६; १३, ३; १४, २; ३; ४; १५, ४;
१६, १२; १७, ११; १२; १८, ४; ५;
२०, १; ४; ६; २३, १; २; ४; २४, १;
७; २६, २; ३६, २; ४; ७; १०; ११;
३७, ७; ११; ३८, २; ४५, १; ३; ४६,
२; ३; ४७, ८; ५५, १; ५६, १; ४; ५;
६; ५७, २; ३; ४; ७; ९; ६२, २; ३;
४; ६३, १; ५; ६४, १; ६८, २; ३; ५;
६; ६९, १; ६; ८; ७०, १०; १२; ७२,
३; ७४, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ७६, ४;
७७, १; २; ८; ७८, ३; ७९, १; २;
८०, १; २; ८२, २; ८३, २; ८४, ३;
८७, ७; ८८, २; ८९, ३; ११; ९०, १;
९१, १; १२; ९४, ११; ९५, ४; ९७,
२; ९८, २; १०१, ३; १०४, ३; १०८,
१; २; ३; ११०, १; ३; ११३, १; १२२,
१; १२४, १; ३; ४; १२५, ६; १२६,
८; १३७, ३; १४१, १; १४३, ५;
६; ८.

नकिः २. ३१, ३; १८. १, ५; २०. ५३, २;
५७, १२; ६४, ५; ९२, १८; ११४, २;
११८, २.

नकुलः ६. १३९, ५; ८. ७, २३.

नक्तभिः ८. ४, १८.

नक्तम् ५. ७, ३; २९, ९; ३०, १०; ६. २३,
१; १२८, ४; ८. ३, १; ४, ११; १७;
५, २२; १६. ७, १०; १९. १५, ६.

नक्तम्जाता १. २३, १.

नक्षति ५. २७, ३.

नक्षतु ७. ७७, ५.

नक्षते २०. ३६, ५.

नक्षत्राभाम् २०. ३६, २.

नक्षत्रजाः ६. ११०, ३.

नक्षत्रम् १०. २, २२; २३; १९. ९, ९.

नक्षत्रराज ६. १२८, ४.

नक्षत्रा १३. २, १७; ६, ७; २०. ४७, १४.

नक्षत्राणाम् ३. ७, ७; ५. २४, १०; ६. ८६,
२; ७. १४, १; १४. १, २; १५. ६, ६.

नक्षत्राणि ६. १२८, १; ९. १२, १५; ११.
८, १०; १५. ६, ५; १७, ४; १९. ८, १.

नक्षत्रिये २. २, ४.

नक्षत्रेभिः २०. १६, ११.

नक्षत्रेभ्यः ६. १०, ३; १२८, ३.

नक्षत्रैः १९. १९, ४; २७, २.

नक्षत्र २०. १२, ४.

नक्षमाणः २०. १६, २.

नक्षमाणाः १८. २, २९.

नक्षमाणौ १२. ३, ८.

नक्षस्व १०. १, १४.

नखान् ४. ३, ३.

नखेभ्यः २. ३३, ६; २०. ९६, २२.

नगेषु १९. ८, १.

नग्नकात् ८. ६, २१.

नग्रा ५. ७, ८.

नघाखिषाम् ८. २, ६; ७, ६.

नद् ८. ४, २३.

नडम् ६. १३८, ५; १२. २, १; ५०; ५४.

नडम्इव ४. १९, १.

नडाऽइव ६. १३७, २; ३.

नडे १२. २, १९.

नदतः ४. १५, १; ५.

नदनिमा ५. २३, ८.

नदनुम् २०. ११४, २.

नदस्य १८. १, १९.

नदी १. ८, १; ९. १२, १४; १२. २, २७.

नदीऽईव ३. २४, ३.

नदीनाम् १. १९, ३; ६. ५२, २; ११३, २;

१४. १, ४३; १८. ३, ९.

नदीभिः १९. १९, ६.

नदीम् ४. ३७, ३.

नदीषु ४. ३६, ९.

नद्यम् ९. ३, २.

नद्या ९. ३, १०.

नद्यानि ९. ३, १; ४; ६.

नद्य १९. ३९, २; ३; ४.

नद्यः ३. १३, १; ६. १२, ३; २४, ३; ७.
३९, ९; ११०८, १०; १४. २, ७; १९.

१, १; २०. १३७, ८.

नद्यमि २०. ५७, ३.

नद्यऽमारः १९. ३९, २.

नद्यऽरिषः १९. ३९, २.

ननान्दुः १४. १, ४४.

ननाश १८. १, ५३.

ननु २. १, ४; ४. ३१, ३; ११. ६, २५;
१३. २, १३; १९. ३२, ९.

नन्दन्ति ९. १, १; १९. ५३, ७.

नन्दान् १०. २, ९.

नपात् १९. ११, ३.

नपात् १. १३, २; ३; २६, ३; ६. ३, १; ३;
१४. १, ३७; २०. ५, ७.

नपातम् १८. १, १; ४९; १९. ४२, ४;
२०. १०३, ३.

नपाता २७. १४३, २.

नप्तिः ९. १, ३; १०.

नप्तुभिः १४. १, २२.

नप्त्यः २. १४, १; ७. ८७, ६; १३. २,
२४; २०. ४७, २१.

नप्त्यमि १. २८, ४.

नमः ४. १९, ९; ७. १९, १; १३. ४, २;
३; ४; ९; ६; ७; ९; ९, १; ६, १;
२०. १३७, ८; १४०, ३.

नमऽभिः ६. ६२, १.

नभताम् ७. १९, २.

नभन्ताम् २०. ९९, २; ३; ४.

नभसः ६. ७९, १; १८. ४, १४.

नभसः ९. ४, २२.

नभसः ६. ७९, २.

नभसा ६. १३, ३.

नभसी इति ६. १८, ९; २०, ७; ११. ७
८; ११; १२. ३, ९; ६; १७. १, १६.

नभस्व ७. १९, १.

नभस्वतः ४. १९, १; ९.

नभस्वतीः ४. १९, १.

नभांसि ४. १९, ३.

नभ्यम् ६. ७०, ३; १२. १, १२.

नभ्यानि १०. ८, ४.

नम १. २, २.

नमः १. १०, २; १३, १; २; ३; ४; २९,
४; ३२, ४; २. २, १; ४; ९; ८, ४;
९; ३९, ४; ३. २६, १; २; ३; ४; ९;
६; २७, १; ९; ३; ४; ९; ६; ६;
१, ९; ९, १; ७, १; २; ३; ९; १०;
२२, ४; २८, ११; ३०, १२; ६. १३,
१; २; ३; २०, १; २; ३; २८, ३;
५९, ३; ५६, १; २; ६३, २; ८४, ३;
९०, ३; ९३, २; १२८, ४; १३१, २;
७. ३३, १; ९२, १; ११४, १; १२१,
१; ८. १, १; १४; २, ४; ९. २,
१९; २०; २१; २२; २३; २४; ३, १२;
१३; २५; २६; २७; २८; २९; ३०; ३१;

१०. ७, ३२; ३३; ३४; ३६; ८, १; १०,
१; ११. २, १; ३; ४; ५; ६; ८; ९;
११; १२; १४; १५; १६; १८; १९;
२२; २३; २७; ३०; ३१; ६, १; २;
७; ८; २३; १२. १, २६; ४२; ३, ११;
४, ४५; १३. ८, ३; ५; ६; ९, १; २;
४; १४. २, २०; ३४; ३५; ४६; ४८;
१५. १८, ५; १६. २, ६; १७. १, २२;
२३; १८. १, ४६; २, २; ४, ७१; ७२;
७३; ७४; ८१; ८२; ८३; ८४; ८५;
१९. ८, २; ७; ११, ६; ५५, ५; २०.
१६, १२; १४३, ३.

नमः ७. ५८, ४.

नमःऽकारेण ४. ३९, ९.

नमःऽकृतोभ्यः ११. २, ३१.

नमःऽकृत्य ७. १०७, १.

नमःऽभिः ३. ८, ३; ७. ५२, ३; १८. ३,
१६; ३९.

नमःऽवाके १३. ६, ५.

नमःऽवृत्तिम् २०. १२५, २.

नमन्त ३. १६, ६; २०. १०७, १.

नमन्ताम् ५. ३, १; ९. २, ११; २०. ८९, ६.

नमन्ति २०. ५४, ३.

नमन्तु ४. ३, १; ३९, १; ३; ५; ७; ५. ८, २.

नमयामसि ३. ८, ५; ६. ९४, १.

नमसा ३. ३, १; १५, ७; ४. १, ७; ३९,

९; ५. २७, ४; ७. ८, १; १०. ४, २३;

१४. २, ३३; १८. २, ४९; २०. १५,

३; ८८, ६; १०९, ३.

नमसानाः ६. ३९, २.

नमसे १४. २, ३५.

नमस्यः २. २, १; २; ३. ४, १; ६. ९८, १;

२०. १०२, १.

नमस्यन्तः १. १२, २.

नमस्येइति ४. २६, ३.

नमस्येभ्यः ६. ९३, २.

नमस्वन्तः ९. १४, ८.

नमस्विनः २०. ९२, १४.

नमोसि १. २५, १.

नमामसि ३. ८, ५; ६. ९४, १.

नमुचिम् २०. २१, ७; ३७, ५.

नमुचेः २०. २९, ३.

नमुचौ २०. १२५, ४.

नमुरात् १३. ८, १.

नमेते इति २०. ३४, १४.

नम्या २०. २१, ७.

नय २. ९, १; २८, ५; ३. ३, १; ५. १४,

४; ६. ५, १; २; ८. ३, ९; ९. ५, १;

१०. १, २६.

नयत ८. ८, ११.

नयत ७. ८७, १.

नयति ४. २४, ७; ५. १८, ४.

नयति ९. ६, ४.

नयतु २. २६, २; ३६, ८; ३. ३, ४; ६.

५९, ३; १२. २, २४; १४. १, २०;

१९. ४३, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८.

नयते ५. १९, १५.

नयथ ४. १३, १.

नयन्ति ५. ३०, १२; ८. १, ८.

नयन्ति १३. १, २३; १४. १, ४६; २०.

२५, २.

नयन्ती ६. ९२, ३.

नयन्तु १४. २, १०.

नयन्तु ६. ४७, ३; ९३, २; १२. ३, २६;

१९. ४६, ४.

नयस्व १. ८, ३.

नयाति ३. ११, ३; २०. ९६, ८.

नयाति ६. ११९, १; १२०, १; १२१, २.

नयाथः २. ३०, २.

नयाम् १९. २४, २; ३.

नयामः ६. २८, १; १०. १, १९.

नयामसि १. १८, १; ६. ७, ७; १४, ६; ७;

२९, ८; ६. ४३, ३; ४६, ३; ७. ९९,

१; १९. ५७, १.

नयामि १०. ४, २१.

नयामि १. १०, १; ३. १९, ३; ८. ८, १०;

९. ५, २; १९. १९, १; २; ३; ४; ५;

६; ७; ८; ९; १०; ११.

नयासि १२. ३, १७.

नयासै ४. ३१, ३.

नरः ३. १७, ६; ४. ३१, १; ६. १२६, ३;

९. १, ३; १४. १, ४६; १९. ५६, ४;

२०. २९, ४; ३७, ८; ९; ५२, २; ५७,

१५; ७१, २; ७६, ५; ९८, १; १०३,

१; १०७, १५; १४३, ६.

नरः ३. १९, ७; ६. २२, २; १४. २, ९;

१४; १९. १३, ३; २०. ६७, ४;

१३७, २.

नरकम् १२. ४, ३६.

नरम् २०. २६, ३; ४४, १; ५४, १; ६५, १.

नराच्याम् ६. ३१, ४.

नराम् २०. ३७, १०.

नराशंसः ६. २७, ३.

नरिष्टा ७. १३, २; ११. १०, २४.

नर्यऽअप्सम् २०. ७, १.

नर्यः २०. ७६, १; ७.

नर्या २०. ११, ५.

नर्याणि १९. ४९, ३; २०. ७७, ६.

नरुदस्य ६. १०२, ३.

नलदी ४. ३७, ३.

नव ६. १५, ९; १९, ११; २८, १; ६. २९,

३; ११. ९, १४; १३. ४, १०; १९. ४७,

३; ५७, ५; २०. ७, २; २१, ९; ३७, ५;

४१, १.

नवऽऋचेभ्यः १९. २३, ६.

नवः ७. ८६, १; १४. १, २३.

नवऽनवः ७. ८६, २; १४. १, २४.

नवऽगत ३. १०, ४; ८. ९, ११.

नवऽग्वाः १८. १, ५८; ३, २०; २०. ३६, २.

नवऽग्वैः १४. १, ५६.

नवतयः ६. १९, ११.

नवतिः ६. १५, ९; ६. २९, ३; १९. ४७, ३.

नवतिम् ८. ५, ९; १०. १, १६; २०. ७,

२; २१, ९; ३७, ५.

नवतीः २०. ४१, १.

नवऽद्वारम् १०. ८, ४३.

नवऽद्वारा १०. २, ३१.

नवऽघा १३. ४, १०.

नवन्त ६. २, २; ९. १४, ३; २०. १०७, ५.

नवऽपदी ९. १५, २१; १३. १, ४२.

नवऽभिः ६. २८, १.

नवम् १२. ३, ३२; १४. २, ४४; २०. ६६,

२; ९२, १२; १२६, १८.

नवमः १३. ५, ५.

नवऽवृषः ६. १६, ९.

नवऽसक्तिम् २०. ४२, १.

नवाः १२. २, ४१; १९. ३४, ७.

नवानि ९. ५, २५.

नवामहे २०. ९, १; ४९, ४.

नवायाम् २०. ९६, ५.

नविष्टौ २०. १८, २.

नवीयः ७. ७६, १; १८. २, ३१; ३, १७;
१९. ११, ४.

नवीयसः २०. ७२, ३.

नव्यः ६. ११०, १; २०. ३५, १३; ५०, १.

नव्यः २. ५, २.

नव्यम् २०. ४४, १; ६७, २.

नव्यम्ऽनव्यम् २०. ३२, १.

नव्यस्या २०. ३६, ७.

नशत् ९. १४, २१; २०. २०, ६; ५७, ९;
९२, १८.

नशन्त २०. ९५, ४.

नशन्ति ४. २१, ३.

नशिष्यति ६. ८३, ३.

नश्य ७. १२०, १.

नश्य ६. ११३, २.

नश्यत २. १४, ५; ६.

नश्यन्ति ४. ३६, ७; ८.

नश्यन्तु ६. २५, १; २; ३.

नष्टऽअसवः १०. ४, १२.

नष्टम् ७. १०, ४.

नष्टविषाः १०. ४, १२.

नष्टेन ७. १०, ४.

नसा २. २७, २; ५. १४, १.

नसोः १९. ६०, १.

नस्वती १०. १, २.

नहना २०. ९१, ३.

नहनानाम् ९. ३, ४.

नहि ३. १८, ३; ६. ४९, १; ७. १०६, १;

९. १४, १३; १७; १३. १, ४१; २०.

१२, २; १५, ४; ५०, १; ८२, २; ९३,

२; १२५, ३; १२६, ११.

नह्य ६. ६७, ३; १०. ९, १.

नह्यत ५. ८, ४; ७. ५२, ९.

नह्यतम् ६. ५०, १.

नह्यध्वम् ११. ११, २; २६; १२, १.

नह्यस्व १४. १, ४२.

नह्यामि १. १४, ४; ७. ७३, ४; ५; १००,
३; १४. २, ७०.

नार्कः १०. १०, ११; १३. १, ७.

नार्कऽपालः १०. ८, १२.

नार्कम् १. ९, २; ४; ३. २९, ३; ४. १४,
२; ६; ९; ६. ६३, ३; ८४, ४; ७. ५,
१; ५५, ७; ७७, ६; ९. ५, १; ३; ६;
११. १, ४; ३०; ३७; १३. २; ४६;
१९. ७, १.

नार्कस्य ४. १४, ३; ७. ८५, १; ९. ५, १०;
१५; ११. १, ७; १८. २, ४७; ४; ४;
१४.

नार्कान् १९. २७, ४.

नार्के ५. ६, ३; ६. १२२, ४; १२३, ५; ७.
०८५, ४; ९. ५, ४; ८; १०. ७, ४३;
११. १, ३६; १३. १, ११; १८. ३,
६६; ४, ३.

नार्डीकाः ५. १८, ८.

नार्ड्यः १०. ७, १५; १६.

नार्ड्यौ ६. १३८, ४.

नार्थऽकामः १३. २, ३७.

नार्थम् ४. २०, ९; ९. २, ७; १८. १, १३.

नार्थऽवित् ११. १, १५.

नार्थितः ४. २३, ७; २४, ७; २६, ७; २७,
७; २८, ७; २९, ७; ७. ११४, ७; १३.
१, १२.

नार्थिता ५. २०, ५; ११. १, १.

नार्थिताः ३. १, २.

नादम् १९. ३४, ३.

नादे १८. १, १९.

नयाति ३. ११, ३; २०. ९६, ८.

नयाति ६. ११९, १; १२०, १; १२१, २.

नयाथः २. ३०, २.

नयाम् १९. २४, २; ३.

नयामः ६. २८, १; १०. १, १९.

नयामसि १. १८, १; ५. ७, ७; १४, ६; ७;

२९, ८; ६. ४३, ३; ४६, ३; ७. ९९,

१; १९. ५७, १.

नयामि १०. ४, २१.

नयामि १. १०, १; ३. १९, ३; ८. ८, १०;

९. ५, २; १९. १९, १; २; ३; ४; ५;

६; ७; ८; ९; १०; ११.

नयासि १२. ३, १७.

नयासै ४. ३१, ३.

नरः ३. १७, ६; ४. ३१, १; ६. १२६, ३;

९. १, ३; १४. १, ४६; १९. ५६, ४;

२०. २९, ४; ३७, ८; ९; ५२, २; ५७,

१५; ७१, २; ७६, ५; ९८, १; १०३,

१; १०७, १५; १४३, ६.

नरः ३. १९, ७; ६. २२, २; १४. २, ९;

१४; १९. १३, ३; २०. ६७, ४;

१३७, २.

नरकम् १२. ४, ३६.

नरम् २०. २६, ३; ४४, १; ५४, १; ६९, १.

नराच्याम् ५. ३१, ४.

नराम् २०. ३७, १०.

नराशंसः ५. २७, ३.

नरिष्टा ७. १३, २; ११. १०, २४.

नर्येऽअफस्तम् २०. ७, १.

नर्यः २०. ७६, १; ७.

नर्या २०. ११, ५.

नर्याणि १९. ४९, ३; २०. ७७, ६.

नलदस्य ६. १०२, ३.

नलदी ४. ३७, ३.

नव ५. १५, ९; १९, ११; २८, १; ६. २९,

३; ११. ९, १४; १३. ४, १०; १९. ४७,

३; ५७, ५; २०. ७, २; २१, ९; ३७, ५;

४१, १.

नवऽऋचेभ्यः १९. २३, ६.

नवः ७. ८६, १; १४. १, २३.

नवऽनवः ७. ८६, २; १४. १, २४.

नवऽगत् ३. १०, ४; ८. ९, ११.

नवऽग्वाः १८. १, ५८; ३, २०; २०. ३६, २.

नवऽग्वैः १४. १, ५६.

नवतयः ५. १९, ११.

नवतिः ५. १५, ९; ६. २९, ३; १९. ४७, ३.

नवतिम् ८. ५, ९; १०. १, १६; २०. ७,

२; २१, ९; ३७, ५.

नवतीः २०. ४१, १.

नवऽद्वारम् १०. ८, ४३.

नवऽद्वारा १०. २, ३१.

नवऽघा १३. ४, १०.

नवन्त ५. २, २; ९. १४, ३; २०. १०७, ५.

नवऽपदी ९. १५, २१; १३. १, ४२.

नवऽभिः ५. २८, १.

नवम् १२. ३, ३२; १४. २, ४४; २०. ६६,

२; ९२, १२; १२६, १८.

नवमः १३. ५, ५.

नवऽवृषः ५. १६, ९.

नवऽसक्तिम् २०. ४२, १.

नवाः १२. २, ४१; १९. ३४, ७.

नवानि ९. ५, २५.

नवामहे २०. ९, १; ४९, ४.

नवायाम् २०. ९६, ५.

नविष्टौ २०. १८, २.

नवीयः ७. ७६, १; १८. २, ३१; ३, १७;
१९. ११, ४.

नवीयसः २०. ७२, ३.

नव्यः ६. ११०, १; २०. ३५, १३; ५०, १.

नव्यः २. ५, २.

नव्यम् २०. ४४, १; ६७, २.

नव्यम्ऽनव्यम् २०. ३२, १.

नव्यस्या २०. ३६, ७.

नशत् ९. १४, २१; २०. २०, ६; ५७, ९;
९२, १८.

नशन्त २०. ९५, ४.

नशन्ति ४. २१, ३.

नशिष्यति ६. ८३, ३.

नश्य ७. १२०, १.

नश्य ६. ११३, २.

नश्यत २. १४, ५; ६.

नश्यन्ति ४. ३६, ७; ८.

नश्यन्तु ६. २५, १; २; ३.

नष्टऽअसवः १०. ४, १२.

नष्टम् ७. १०, ४.

नष्टविषाः १०. ४, १२.

नष्टेन ७. १०, ४.

नसा २. २७, २; ५. १४, १.

नसोः १९. ६०, १.

नस्वती १०. १, २.

नहना २०. ९१, ३.

नहनानाम् ९. ३, ४.

नहि ३. १८, ३; ६. ४९, १; ७. १०६, १;

९. १४, १३; १७; १३. १, ४१; २०.

१२, २; १५, ४; ५०, १; ८२, २; ९३,

२; १२५, ३; १२६, ११.

नह्य ६. ६७, ३; १०. ९, १.

नह्यत ५. ८, ४; ७. ५२, ९.

नह्यतम् ६. ५०, १.

नह्यध्वम् ११. ११, २; २६; १२, १.

नह्यस्व १४. १, ४२.

नह्यामि १. १४, ४; ७. ७३, ४; ५; १००,
३; १४. २, ७०.

नाकः १०. १०, ११; १३. १, ७.

नाकऽपालः १०. ८, १२.

नाकम् १. ९, २; ४; ३. २९, ३; ४. १४,
२; ६; ९; ६. ६३, ३; ८४, ४; ७. ५,
१; ५५, ७; ७७, ६; ९. ५, १; ३; ६;
११. १, ४; ३०; ३७; १३. २; ४६;
१९. ७, १.

नाकस्य ४. १४, ३; ७. ८५, १; ९. ५, १०;
१५; ११. १, ७; १८. २, ४७; ४; ४;
१४.

नाकान् १९. २७, ४.

नाके ५. ६, ३; ६. १२२, ४; १२३, ५; ७.
०८५, ४; ९. ५, ४; ८; १०. ७, ४३;
११. १, ३६; १३. १, ११; १८. ३,
६६; ४, ३.

नाडीकाः ५. १८, ८.

नाड्यः १०. ७, १५; १६.

नाड्यौ ६. १३८, ४.

नाथऽकामः १३. २, ३७.

नाथम् ४. २०, ९; ९. २, ७; १८. १, १३.

नाथऽवित् ११. १, १५.

नाथितः ४. २३, ७; २४, ७; २६, ७; २७,
७; २८, ७; २९, ७; ७. ११४, ७; १३.
१, १२.

नाथिता ५. २०, ५; ११. १, १.

नाथिताः ३. १, २.

नादम् १९. ३४, ३.

नादे १८. १, १९.

नाधमानस्य १३. २, ४४; २०. ३४, ६.
 नाधमानाः १३. २, ४३; १७. १, १४.
 नानन्दतम् २०. ९१, ९.
 नानन्दती १०. १, १४.
 नाना २०. २४, ८; ८९, ३; ९१, १०.
 नानाऽधर्माणम् १२. १, ४९.
 नानानम् १२. २, ४३.
 नानाऽरथम् २०. १३, ४.
 नानाऽरूपाः १४. २, २९.
 नानारूपे इति नानाऽरूपे १३. २, ३.
 नानाऽवीर्याः १२. १, २.
 नामयः १२. ३, ४१.
 नामा ७. ६४, १.
 नामिः १. १३, ३; ६. ९, ३; ४४, ३; १२९,
 ३; ९. १, ४; १९, १२; १४; १६. ४,
 १; १८. १, ४; २०. १४३, ९.
 नामिम् ४. ११, ६; ६. २७, १०; ९. १९,
 १३; १२. ३, ४०; १३. १, १४; ३७.
 नामिम्ऽइव ३. ३०, ६; ११. ९, ४.
 नामीः १९. ५३, २.
 नामौ १८. ३, ४०.
 नामौऽइव १०. ८, ३४.
 नाम्याः २. ३३, ४; ९. १३, १२; १९. ६,
 ८; २०. ९६, २०.
 नाम १. २४, ३; २९, २; ३; २. ८, १;
 ३. ७, ४; १३, १; ३; १४, १; १८, ३;
 २४, २; २६, १; २; ३; ४; ९; ६; ४.
 ८, ३; ९, ८; १९, ९; ३१, ९; ६. १,
 ३; ४, ९; ९, १; ३; ६; ८; ६, ४; ९,
 ७; २८, १२; ६. १६, २; ४४, ३; ४६,
 १; ७६, ४; ८२, १; ८३, २; १२१, ३;
 ७. १, १; ७, २; १३, २; २१, ४; ३०,
 १; ४६, १; ८६, ३; ८. २, २८; ९. ९,

३१; ३२; ३३; ३४; ३९; ३६; १४,
 ३; १०. १, ११; २, १२; ४, २४; ७,
 २९; ३१; ८, ६; ३१; ११. ८, ४; ९,
 १; १०, १३; १९; ११, ४; १२. १, ९४;
 ४, ९; ६, ३; १९. १९, ३; ४; ९; ६; ७;
 ८; ९; १६. ३, ९; १७. १, १; २; ३;
 ४; ९; १८. १, ३४; १९. ३९, १; ३८,
 २; ३९, ३; ४८, ६; ४९, ७; ५३, ७;
 २०. १९, ३; १६, ७; २१, ७; ४०, ३;
 ४१, ३; ६७, ७; ६९, १२; १२६, २३.

नामऽग्राहात् १०. १, १२.

नामऽथा ११. १०, ७.

नामऽधः २. १, ३.

नामऽधेयम् ७. ११४, ६.

नामऽबिभ्रती १६. १३, ११.

नामानि ३. १३, १; ६. ४, ८; १९. ३९, २;
 २०. १९, ३.

नाम्ना १०. ७, ३१.

नाम्नी इति ४. ९, १०.

नारद ६. १९, ९; १२. ४, १६; ४३; ४९.

नारदः १२. ४, २४.

नारदः १२. ४, ४१; ४२.

नाराशंसी १४. १, ७.

नाराशंसीः १६. ६, ११.

नाराशंसीनाम् १६. ६, १२.

नारि ३. १२, ८; २३, ९; ११. १, १३;
 १४; २३; १४. २, २०; ३२; १८. ३, २.

नारिषु २०. १२६, ११.

नारी १. ११, १; २. ३६, ३; ४; ६. २०,
 ९; १४. २, १३; १४; ६३; १८. ३, १;
 २०. १२६, १०.

नारीः ४. ९, ३; १२. २, ३१; १८. ३, ५७.

नारीम् १४. १, ५३; ५४; ५५; ५९.

नार्याः ५. २५, १०; ११; १२; १३.

नार्यै १४. २, २१.

नार्यदेन ४. १९, २.

नार्यः ५. ४, ९.

नार्यम् २. ३६, ५; ५. १९, ८; ७. ७, १;
९. २, ६; १२. २, ४८; १७. १, २५;
२६; २०. ७२, १; ९४, ६.

नार्या ४. ३३, ८; २०. ४६, २.

नार्याऽव ४. ३३, ७.

नार्याऽ ८. ५, ९; ७, १५; १०. १, १६.

नार्या ५. ४, ९.

नार्या १. २३, २; ३; २. २५, ३; ३. १,
५; २, ३; ४. ३७, २; ५. २२, १३; ६.
१४, १; ८. ६, ९; १०; १३; १५; १९.
१५, २; ३५, ३; ३९, १; ५; ६; ७; ८.

नार्यात् १९. ४४, ७.

नार्यातु ११. १२, १६.

नार्यान् ५. ४, १.

नार्यान्तु ६. ११३, १; ३.

नार्यामः २. १४, १.

नार्यामसि ३. २३, १.

नार्यामसि १. १८, ४; ३. ७, ३; ४. १७,
५; ३७, ११; ७. २४, १; ८. ६, ११;
१२; १४; २३; २०. ९६, १३; १४;
१५; १६.

नार्यामि ३. ७, ६.

नार्याः ८. २, २७.

नार्या २०. १४०, १; ४; १४१, ५; १४३,
४; ७.

नार्याभ्याम् २. ३३, १; २०. ९६, १७.

नार्याम् १९. ८, ५.

नार्या इति १०. २, ६; ९, १४; १५.
१८, ४.

नार्या इति ५. २३, ३.

नार्याणि २०. ३६, १०.

नि १. १, २; ३; १४, २; २२, ४; २. १२,
२; १४, ३; २६, १; २; ३१, ३; ३. ११,
७; १२, १; ४; १५, ५; १७, ४; २०,
८; २३, १; ४. ५, १; ७; १६, ५; २१,
२; २५, ३; ६; २८, ६; ३१, ७; ३४, ८;
३८, ७; ५. २, १; ६; ३, ४; ६, ३; ९,
७; १२, ६; १३, १; ५; १८, ७; २०,
८; २१, १; २३, ८; २९, ४; ६. ८, २;
२६, ३; २९, १; ३९, ३; ५२, २; ३;
७०, १; २; ३; ७६, ३; ७७, ३; १०९,
३; १११, २; ११७, २; १३१, १;
१३९, २; ४; ७. ७, २; २५, १; २७,
४; ३९, २; ४२, २; ४९, १; ५४, १;
८७, ३; ९५, ३; १२०, ३; ८. १, २१;
३, ७; ११; २१; ४, १; ५; १०; ५,
२१; ६, २४; ८, ६; ९, १७; १०; २;
४; ६; ८; १०; १३; ९. ४, ६; १५, ७;
१६; २३; १०. १; १७; २७; २, २;
१७; ३, १५; १७; १८; १९; २०; २१;
२२; २३; २४; २५; ५, ३६; ८, ३; ७;
११. १, ३; ६; ९; ११; २८; ३३; ६,
२२; २५; १०, ३३; १२, १३; १२. १,
२९; ३०; ३१; ६३; २, ९; ३, ८; १४;
५५; ५६; ५७; ५८; ५९; ६०; ४, २०;
२१; ११, १२; १४. २, ५; ३२; ६५;
६९; १६. ८, ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०;
११; १२; १३; १४; १५; १६; १७; १८;
१९; २०; २१; २२; २३; २४; २५; २६;
२७; २८; २९; ३३; १७. १, १४; १८.
१, ३; ९; १९; ४०; २, २०; ३, १;
११; १२; ५०; ४, ४०; १९. ३१, ५;

६; ८; १३; १४; ३२, ४; ४७, २; ४९,
५; ५४, १; २०. ५, ७; १३, १; १७,
२; २१, १; ६; ९; ३०, ३; ३७, २; ४;
८; ५३, २; ५६, १; ५७, १२; ६३, ७;
६७, ५; ६८, ११; ७०, १८; ७४, ३;
७८, २; ८८, ३; ८९, १; ९; ६; ८;
९३, २; ९४, ६; ९६, १; १०७, ४; ९;
११३, २; १४३, ५.

निऽअक्ताम् १४. २, ३३.

निऽअञ्जनम् ४. ३६, ६.

निऽअञ्जनी ५. ५, २.

निऽअञ्जन्ति ९. १, १७.

निऽअयनम् ६. ७७, २; १०६, २.

निऽअर्पिताः १०. ३, १५.

निऽअर्बुदम् ८. ८, ७; १०. ८, २४; १३.
७, १७.

निऽअर्बुदिः ११. ११, ४.

निऽअर्बुदे ११. ११, ६; ११; १२; १९; १२,
२०; २१.

निऽअस्तिका ६. १३९, १.

निऽअस्यथ १४. २, २२.

निऽअहे १८. ४, ६५.

निऽआगन् ७. ७७, ८.

निऽआनयत् ७. ३९, ५.

निऽइतः ३. ११, २; २०. ९६, ७.

निऽइत्य १२. २, ३८.

निऽऽकृष्टम् २०. ८९, २.

निऽओकसे २०. ७१, १६.

निऽओचनी १४. १, ७.

निऽओचरः ५. २२, ५.

निः १. ८, ३; १८, १; २; २३, २; ३; २.
९, ५; १०, ८; १४, २; ४; ३. २, ४;
५; ६, २; ३; ४. ६, २; ४; ५; २२, १;

२; ५. ४, ६; १०; ५, ४; ५; १८, ४;
१९, ४; ३०, ८; १६; ६. १४, २; ३;
१६, ३; १८, १; ३; २४, २; ७५, १;
९०, २; १२१, १; ७. ५८, ३; ८०, ३;
८८, ४; ११३, २; १२०, ३; ८. ८, ३;
९. २, ४; ५, २३; ३१; ३२; ३३; ३४;
३५; ३६; १३, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;
८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५;
१६; १७; १८; १९; २०; १०. १, २१;
४, २६; ५, २५; २६; २७; २८; २९;
३०; ३१; ३२; ३३; ३४; ३५; ११. १,
९; ५, ३; १२. २, २; ३; १२; १५;
१६; ४२; ४७; ४८; ४, ५३; ११, ९;
१६. २, १; ७, ६; ८, २; ५; ६; ७; ८;
९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६;
१७; १८; १९; २०; २१; २२; २३; २४;
२५; २६; २७; २८; २९; ३१; १८. २,
२७; ४२; ४, ५६; १९. ४४, २; ५०, १;
५७, २; ५; २०. १६, ३; ८; ९; ६८,
५; ९१, ५; ९६, ४; १२.

निऽअकुर्वत ४. १९, ४.

निऽअतक्षत ९. १५, १.

निऽअतक्षतम् १. ३२, ३.

निऽअभनः ३. ६, ३.

निऽआदधत् १२. २, ३९.

निऽआदधौ १२. २, ५४.

निऽआवहन् ५. ४, ५.

निऽइन्द्रियाः ९. २, १०.

निऽउप्यन्ते ९. ६, १४.

निऽऊहन् ८. २, ९.

निऽऽकृतिः २. १०, ५; ३. ६, ५; ४. ३६,
१०; ६. ६३, १; ८४, १; १२४, ३; ७.
७३, १; २; ९. १५, १०; १०. २, १०;

११. १०, १९; १२. ३, १७; ८, १०;
१८. १, १२.
निःऽकृतिम् ढ. ९७, २; १२४, २; ७. ४३,
१; ८. १, २१; २, १२; ९. ९, १८; १२
२, ३.
निःऽकृतीनाम् २०. ६६, ३.
निःऽकृते १९. ४४, ४.
निःऽकृते ढ. २९, २; ६३, २; ८४, ३; ७.
६६, २; १४. २, १९.
निःऽकृतेः ३. ११, २; ७. ५५, ३; ८. ४,
९; ११. १, २९; २०. ९६, ७.
निःऽकृत्य १०. २, २.
निःऽकृत्याः १. ३१, २; २. १०, १; २; ३;
४; ५; ६; ७; ८; ढ. २७, १; ८. १, ३;
१०. ३, ७; १६. ९, ४; ८, ९; १८. ३,
२६; १९. ४४, ४.
निःऽकृत्यै २. २९, १; ५. ७, ९; २०. ९६,
२४.
निःऽकृत्यः ढ. ९३, १; १२. २, १४.
निःऽकृत्यम् ८. ४, १४.
निःऽकृत्यात् ५. ३, ९.
निःऽपेतु १०. ४, २१; २२.
निःऽकर्ता १४. २, ४७.
निःऽकृतिः ५. ९, ४; ६.
निःऽकृतिम् ढ. २७, १; ४९, ३; १८. ४,
६०.
निःऽकृते ५. ९, ६.
निःऽकृतेः ४. २७, ६.
निःऽक्रीतः २. ३४, १.
निःऽखिदन् ५. १८, ७.
निःऽजरायवः १. २७, १.
निःऽतकरीम् ५. २२, ६.
निःऽततक्षतुः २०. ११३, २.

निःऽदहनी १४. २, ४८.
निःऽदाहः १६. १, ३.
निःऽदाहम् ५. ३१, ९.
निःऽधयन्ति ९. १३, १८.
निःऽनयते ११. २, २२.
निःऽभक्तम् २. ३९, २.
निःऽभूत्या १६. ७, १.
निःऽभूत्याः १६. ९, ६; ८, ७.
निःऽमथ्यते १०. ८, २०.
निःऽमितः ४. ३९, ४.
निःऽमितम् ८. ९, ४.
निःऽमिता ८. ९, ४; ९.
निःऽमिमीति १३. ३, ८.
निःऽमुक्त्यै १२. ३, ९.
निःऽयाचन् ढ. १३३, ३.
निःऽशसा ढ. ४९, २.
निःऽसालाम् २. १४, १.
निःऽसृजः २०. ७२, २; ७९, १.
निःऽसृज्य ११. १, २९.
निःऽहतम् १९. ९, ८.
निःऽहस्तः ढ. ६६, १.
निःऽहस्ताः ढ. ६६, २; ३.
निःऽहस्तान् ३. १, १; २, १.
निःऽहस्तेभ्यः ढ. ६९, २.
निःऽकर्तुम् १०. १, २६.
निःऽकामः २०. ३०, ३.
निःऽकामः १५. ११, २; १०; ११.
निःऽकामम् १५. ११, १०.
निःऽकामस्य १५. ११, ११.
निःऽकामे १५. ११, ११.
निःऽकामैः २०. ७७, ६.
निःऽकारिणः ७. ८७, ३.
निःऽकिलिषम् ५. १७, ११.

निऽक्रमणम् १. ३४, ३.
 निऽक्ष १९. २९, १.
 निऽक्ष्व ८. ३, २९.
 निऽखनन्तः ६. ११६, १.
 निऽखातम् १०. १, १९.
 निऽखाताः १८. २, ३४; १९. ९, ९.
 निऽगच्छात् १८. १, १२; १४.
 निऽगतम् १३. ४, १२; ९, ७.
 निऽघ्नतः १०. १, २७.
 निऽघ्नन्तः १९. ४६, ३.
 निऽचक्रे ७. ३९, २.
 निऽचक्षुः ५. ३१, ८; १०. १, १८.
 निऽचिकीर्षति ११. २, १३.
 निऽचिकेषि १. १०, २.
 निऽचिष्यत् ५. २०, १२.
 निऽचितः २०. ३४, १४.
 निऽजः ३. ९, २.
 निऽजूर्वति ६. ३४, २.
 निऽजूर्वथः ८. ४, ४.
 निऽजूर्वन् ६. ९२, १.
 निऽण्यः ९. १९, १९.
 निऽण्यम् २०. ७७, ३.
 निऽतलि ६. १३६, १.
 निऽतपन् १९. २८, ३.
 निऽतानाः ६. १३९, १.
 निऽतुदन्तीम् ५. ७, ७.
 निऽतोदिनः ७. ९९, ३.
 निऽतोदिनौ ७. १००, ३.
 त्रिल्यः १८. १, ३०.
 त्रिल्यऽवत्साम् ७. १०९, १; ९. ४, २१.
 निऽदः २०. ६८, ९.
 निऽदधत् १८. ३, ९२.
 निऽदधुः ३. ९, ३.

निऽदधे ९. ९, १९.
 निऽदे २०. १८, ९; २३, ६.
 निऽधनम् ९. १०, २; ३; ९; ७; ९; १०;
 १२, १८; ११. ९, १२; १२. १, ४८;
 ९, ३.
 निऽधिः १२. ४, २९.
 निऽधिऽपतिः ७. १८, ४.
 निऽधिऽपाः १२. ३, ३४; ४१; ४२.
 निऽधिऽभिः ७. ७९, २.
 निऽधिम् १०. ७, २३; १२. १, ४४; ३,
 ४२; ४६; ४, १७; १९. २७, ९.
 निऽधिषु १८. ३, ४९.
 निऽधी इति निऽधी ११. ७, १०.
 निऽधीन् १८. ४, ४१; २०. १६, ६.
 निऽनाय ९. २, १७.
 निऽनाय ५. १७, २; २०. १६, २.
 निऽनीषति १९. ९०, ९.
 निऽन्दाः ११. १०, २२.
 निऽन्दिषत् २. १२, ६.
 निऽपतन्ती १२. ७, १९.
 निऽपतिता १२. ७, १९.
 निऽपतितायै ६. ९०, ३.
 निऽपद्यते ८. ६, ७; २०. ९६, १९; १६.
 निऽपिष्टासः १०. ४, १३; २०.
 निऽपुरः १८. २, २८.
 निऽपूतः २०. ९, ९.
 निऽपृणामि १८. २, ३०; ४, ४२.
 निऽप्रिययते १२. ४, ११; २१; २९.
 निऽबर्हयः २०. २१, ७.
 निऽमज्य १०. ४, ४.
 निऽमन्युः ३. २९, ४.
 निऽमिता ३. १२, ९; ९. ३, १६.
 निऽमिताः ४. ३९, ४.

निऽमिताम् ९. ३, १९.
 निऽमिमाय ९. ३, ११.
 निऽमिषः ४. १६, ९.
 निऽमिषत् १०. ८, २; ११.
 निऽमिषतः ४. २, २; ९. २, २३.
 निऽमीयते ९. ३, २१; १२. १, ३८.
 निऽमीवन्तीम् ५. ७, ७.
 निऽमाऽइव २०. १९, २.
 निऽमुक् ४. ३, ६.
 निऽमुचः १३. ३, २१.
 निऽमोचन् २. ३२, १.
 निऽयन्ति ६. ४९, ३.
 निऽयानम् ६. २२, १; ८. २, १०; ९. १९,
 २२; १३. ३, ९; १८. ४, ४४.
 निऽयुतः २०. १२, ४.
 निऽयुत्ऽभिः २०. ३६, ११.
 निऽयोजनम् ७. ८३, १.
 निऽरिणाति २०. ३९, १३.
 निऽरुध्यते ५. १७, १२; १३; १४; १९;
 १६; १७.
 निऽरुन्धानः २०. २१, ४.
 निऽरुन्धानस्य १२. ४, ३६.
 निऽरेके २०. ९२, २; ९७, १९.
 निऽरोधनम् १२. ४, १९.
 निऽलयते ११. २, १३.
 निऽलायन् ४. १६, २.
 निऽलिम्पाः ३. २६, ९.
 निऽलीनः ४. १६, ३.
 निऽवतः ६. २२, ३.
 निऽवता ५. ३, २.
 निऽवर्तनम् ३. ६, ७; ६. ७७, २; ७. ३९,
 १; ९. २, १२.
 निऽवाते ६. ९९, २.

निऽवाशाः ११. ११, ११.
 निऽविदः ५. २६, ४; ११. ९, १९.
 निऽविद्धा ९. १४, ८.
 निऽविशन्ते ९. १४, २१.
 निऽविष्टः ७. ४१, १; १८. २, ३२.
 निऽविष्टम् ९. १, २; १०. ८, २४; १८.
 ३, ९.
 निऽवृताः २०. १९, ६.
 निऽवृत्य १०. १, १७.
 निऽवेशनः १०. ८, ४२.
 निऽवेशनम् ६. १०६, २.
 निऽवेशनी ९. ३, १७; १२. १, ६; १८. २,
 १९.
 निऽवेशने २०. ३७, ९.
 निऽवेष्टः ९. १२, ४.
 निऽवङ्गिऽभिः १९. १३, ४.
 निऽवङ्गीवः ५. १७, १४.
 निऽवङ्गम् ५. १४, ३; १९. ९७, ९.
 निऽवङ्गाः ७. १०४, १.
 निऽष्टिऽग्र्यः २०. १३७, २.
 निऽष्ट्यः १. १९, ३; ३. ३, ६; ६. ६, ३.
 निऽष्ट्याऽइव २०. ११६, १.
 निऽसत्ताः १८. १, ४६.
 निऽसत्त्वम् २०. ९६, १३.
 निऽसद्य १२. ३, ३२; १८. १, ९२; ९९.
 निऽसिञ्चन् ४. १९, १२.
 निऽसीदथः २०. १४२, ६.
 निऽसेचनम् १. ३, १; २; ३; ४; ९.
 निऽसेदुः ५. १७, ६; ९. १९, १८.
 निऽसेदुषः २०. १२६, १६; १७.
 निऽस्थितः १९. ३२, ३.
 निऽस्थितम् १४. २, ६२; १९. ३४, ६
 निऽस्वरः १२. २, १४.

निऽक्रमणम् १. ३४, ३.
 निक्ष १९. २९, १.
 निक्ष्व ८. ३, २९.
 निऽखनन्तः ६. ११६, १.
 निऽखातम् १०. १, १९.
 निऽखाताः १८. २, ३४; १९. ९, ९.
 निऽगच्छात् १८. १, १२; १४.
 निऽगतम् १३. ४, १२; ९, ७.
 निऽघ्नतः १०. १, २७.
 निऽघ्नन्तः १९. ४६, ३.
 निऽचक्रे ७. ३९, २.
 निऽचष्टुः ५. ३१, ८; १०. १, १८.
 निऽचिकीर्षति ११. २, १३.
 निऽचिक्रेषि १. १०, २.
 निऽचिक्यत् ५. २०, १२.
 निऽचितः २०. ३४, १४.
 निऽजः ३. ९, २.
 निऽजूर्वति ६. ३४, २.
 निऽजूर्वथः ८. ४, ४.
 निऽजूर्वन् ६. ५२, १.
 निऽण्यः ९. १९, १९.
 निऽण्यम् २०. ७७, ३.
 निऽतलि ६. १३६, १.
 निऽतपन् १९. २८, ३.
 निऽतानाः ६. १३९, १.
 निऽतुदन्तीम् ५. ७, ७.
 निऽतोदिनः ७. ९९, ३.
 निऽतोदिनौ ७. १००, ३.
 नित्यः १८. १, ३०.
 नित्यऽवत्साम् ७. १०९, १; ९. ४, २१.
 निदः २०. ६८, ९.
 निऽदधत् १८. ३, ५२.
 निऽदधुः ३. ९, ३.

निऽदधे ९. ९, १९.
 निदे २०. १८, ९; २३, ६.
 निऽधनम् ९. १०, २; ३; ९; ७; ९; १०;
 १२, १८; ११. ९, १२; १२. १, ४८;
 ९, ३.
 निऽधिः १२. ४, २९.
 निधिऽपतिः ७. १८, ४.
 निधिऽपाः १२. ३, ३४; ४१; ४२.
 निधिऽभिः ७. ७९, २.
 निऽधिम १०. ७, २३; १२. १, ४४; ३,
 ४२; ४६; ४, १७; १९. २७, ९.
 निऽधिषु १८. ३, ४९.
 निधी इति निऽधी ११. ७, १०.
 निऽधीन् १८. ४, ४१; २०. १६, ६.
 निनाय ९. २, १७.
 निनाय ५. १७, २; २०. १६, २.
 निनीषति १९. ५०, ९.
 निन्दाः ११. १०, २२.
 निन्दिषत् २. १२, ६.
 निऽपतन्ती १२. ७, १९.
 निऽपतिता १२. ७, १९.
 निऽपतितायै ६. ९०, ३.
 निऽपद्यते ८. ६, ७; २०. ९६, १९; १६.
 निऽपिष्टासः १०. ४, १३; २०.
 निऽपुरः १८. २, २८.
 निऽपूतः २०. ९, ९.
 निऽपृणामि १८. २, ३०; ४, ४२.
 निऽप्रिययते १२. ४, ११; २१; २९.
 निऽबर्हयः २०. २१, ७.
 निऽमज्य १०. ४, ४.
 निऽमन्युः ३. २९, ४.
 निऽमिता ३. १२, ९; ९. ३, १६.
 निऽमिताः ४. ३९, ४.

निऽमिताम् ९. ३, १९.
 निऽमिमाय ९. ३, ११.
 निऽमिषः ४. १६, ९.
 निऽमिषत् १०. ८, २; ११.
 निऽमिषतः ४. २, २; ९. २, २३.
 निऽमीयते ९. ३, २१; १२. १, ३८.
 निऽमीवन्तीम् ५. ७, ७.
 निऽम्नाऽइव २०. १९, २.
 निऽम्नुक् ४. ३, ६.
 निऽम्नुचः १३. ३, २१.
 निऽम्नोचन् २. ३२, १.
 निऽयन्ति ६. ४९, ३.
 निऽयानम् ६. २२, १; ८. २, १०; ९. १९,
 २२; १३. ३, ९; १८. ४, ४४.
 निऽयुतः २०. १२, ४.
 निऽयुत्ऽभिः २०. ३६, ११.
 निऽयोजनम् ७. ८३, १.
 निऽरिणाति २०. ३९, १३.
 निऽरुध्यते ५. १७, १२; १३; १४; १९;
 १६; १७.
 निऽरुन्धानः २०. २१, ४.
 निऽरुन्धानस्य १२. ४, ३६.
 निऽरेके २०. ९२, २; ९७, १९.
 निऽरोधनम् १२. ४, १९.
 निऽलयते ११. २, १३.
 निऽलायन् ४. १६, २.
 निऽलिम्पाः ३. २६, ९.
 निऽलीनः ४. १६, ३.
 निऽवतः ६. २२, ३.
 निऽवता ५. ३, २.
 निऽवर्तनम् ३. ६, ७; ६. ७७, २; ७. ३९,
 १; ९. २, १२.
 निऽवाते ६. ९९, २.

निऽवाशाः ११. ११, ११.
 निऽविदः ५. २६, ४; ११. ९, १९.
 निऽविच्चा ९. १४, ८.
 निऽविशन्ते ९. १४, २१.
 निऽविष्टः ७. ४१, १; १८. २, ३२.
 निऽविष्टम् ९. १, २; १०. ८, २४; १८.
 ३, ९.
 निऽवृताः २०. १९, ६.
 निऽवृत्य १०. १, १७.
 निऽवेशनः १०. ८, ४२.
 निऽवेशनम् ६. १०६, १.
 निऽवेशनी ९. ३, १७; १२. १, ६; १८. २,
 १९.
 निऽवेशने २०. ३७, ९.
 निऽवेप्यः ९. १२, ४.
 निऽवक्लिऽभिः १९. १३, ४.
 निऽक्ऽग्रीवः ५. १७, १४.
 निऽक्कम्ऽइव ५. १४, ३; १९. ९७, ९.
 निऽक्काः ७. १०४, १.
 निऽष्टिग्र्यः २०. १३७, २.
 निऽष्ट्यः १. १९, ३; ३. ३, ६; ६. ६, ३.
 निऽष्ट्याऽइव २०. ११६, १.
 निऽसत्ताः १८. १, ४६.
 निऽसत्कुम् २०. ९६, १३.
 निऽसद्य १२. ३, ३२; १८. १, ९२; ९९.
 निऽसिञ्चन् ४. १९, १२.
 निऽसीदथः २०. १४२, ६.
 निऽसेचनम् १. ३, १; २; ३; ४; ९.
 निऽसेदुः ५. १७, ६; ९. १९, १८.
 निऽसेदुषः २०. १२६, १६; १७.
 निऽस्थितः १९. ३२, ३.
 निऽस्थितम् १४. २, ६२; १९. ३४, ६
 निऽस्वरः १२. २, १४.

निऽस्वरम् ८. ४, ९.
 निहः २. ६, ९.
 निऽहन्ति ६. ८, २.
 निऽहन्यते ६. ७०, १; २; ३.
 निऽहितः ६. ९२, २; १४०, २; ७. ६४, १;
 ११. १, ९; १९; १२. ३, ४२; ४, १४;
 २९; १८. ३, ७०,
 निऽहितम् ६. ११३, ३; ९. १४, ९; १०.
 २, १९; ८, ६; ९; ११. ९, १०; १२. १,
 ६०; ३, ४८; ४, १७; २१; १९. २७, ९.
 निऽहिता १. १३, ३; २. १, २; ९. १४,
 ३; ६; १९, २७; १०. १, २९; ११. ९,
 २२.
 निऽहिताः ४. ३९, ६; ७. ४४, १.
 निऽहितान् १८. ४, ४१.
 निऽहितौ ११. ७, १०.
 नीचः ११. १, ६.
 नीचा १. २१, २; ४. ३, ६.
 नीचीः ४. १९, १२०
 नीचीनम् ६. ९१; २.
 नीचीनस्य ७. ९८, ९.
 नीचैः २. ३, ३; ३. १९, ३; ४. १, ३; ६;
 ११, ६; ९. २, १; ९; १९.
 नीडे ६. १, ६.
 नीताम् ६. १७, ९.
 नीनाहम् १९. ९७, ४.
 नीयमानाम् ६. ७, १; १८. ३, ३.
 नीयसे ६. ४, ८.
 नीलऽनखेभ्यः १९. २२, ४.
 नीलम् १४. २, ४८; १६. १, ७.
 नीलऽलोहितम् १४. १, २६.
 नीलऽलोहिते ४. १७, ४.
 नीलऽलोहितेन ८. ८, २४.

नीलऽशिखण्ड २. २७, ६.
 नीलऽशिखण्डः ६. ९३, १.
 नीलऽशिखण्डेन ११. २, ७.
 नीलगलसाला ६. १६, ४.
 नीलेन १६. १, ८.
 नीविऽभार्यौ ८. ६, २०.
 नीविम् ८. २, १६; १४. २, ९०.
 नीषाट् ६. २०, ११.
 नीहारः १८. ३, ६०.
 नीहारान् ६. ११३, २.
 नु २. ९, ९; ३. २०, ८; ४. १, ६; १९, १;
 ६. १, ८; २, ४; ६, ९; ११, २; ४; ९;
 २६, ८; ९; ३०, १; १४; ६. ४, १;
 ६०, २; १२४, १; ७. ९, ४; ७, २;
 २७, १; ९१, १; ८. ९, २९; ९. १९,
 १०; १०. २, २; १०; २८; १२. २,
 २३; ४, ४३; १०, ४; १४. २, २९;
 १६. ३, १; १८. १, ९; २०; ४८; २,
 ९७; १९. ४७, ९; ९३, २; ३; ९४, ९;
 २०. २१, १; २४, २; ३२, १; ३६, ९;
 ३७, ९; ११; ९०, १; ९९, ३; ६३, १;
 ६९, १; ७१, १; ७३, २; ९; ७६, ६;
 ९७, ३; १०७, ७; १२४, ४; १२६, ३;
 ४; ९; १४३, ६.
 नुत्ता १०. १, १४.
 नुत्ताऽइव १०. १, ३.
 नुत्ताः ८. ८, १९.
 नुत्तानाम् ९. २, ४.
 नुद् २. २९, ९; ३. १८, २; ६. १३९, ३;
 ७. ३९, १; १२. २, ४२; १४. २, ६४.
 नुदत ६. २८, १; १२. २, ३०.
 नुदतम् ६. ३२, ३.

नुदताम् ९. २, १९; १२. १, ४१; ११, ११;
१२; १७. १, ३०.

नुदतु १. ७, ४; ६. ७९, २.

नुदते १९. ३६, २.

नुदन् ३. १९, १; १९. ३३, २.

नुदन्तु ६. १२४, २; १२. ३, ४९.

नुदस्व ९. २, ४; ११. १, २१.

नुदस्व ४. ३१, २; ७. ३९, १; ३६, १;
८९, ३; ९. २, ४; १७; १८; १२. ३,
२१; १३. १, २७; २०. १२९, १.

नुदामः १२. ३, ४३.

नुदामः १०. १, १; २.

नुदामसि १२. २, १९; १६.

नुदामहे ३. ६, ८.

नुदिष्टाः १२. १, ३२.

नुदे ३. ६, ८; ६. ७९, १; ९. २, ६.

नुदेथाम् ८. ४, १.

नुदेथे इति ४. २९, १; २.

नुनुदे २०. ११, १०.

नुनुदे २०. २८, २; ३९, ३.

नुवन्तम् २०. ७४, ९.

नूतनः २०. १७, ९.

नूतनम् ७. २२, १.

नूतना २०. ८७, ९.

नुनम् ४. १, ६; ७. ७७, २; ८. ४, २०;
१८. १, ४; ४६; २०. ६६, २; ९७, १;
१३९, १; १४०, २; ३; १४१, ४; ९;
१४२, ६.

नृचक्षः १. ७, ९; ४. १६, ७; ८. ३, ९;
१७.

नृचक्षसः ८. ३, ८; १३. २, १; १८. ४,
२९; १९. ४७, ३.

नृचक्षसा १८. २, १२.

नृचक्षसि १०. ३, १८.

नृचक्षसौ ४. २९, २.

नृचक्षाः ७. ४२, १; २; ८. ३, १०.

नृणाम् २. ९, २; १९. ४७, ७; २०. ३७,
१०; ७६, १; २.

नृतः १०. २, १७.

नृतम् २०. ३७, १०.

नृतमः २०. ७६, १; ७७, ४.

नृतमम् २०. ११, ११.

नृतमस्य २०. ७६, २.

नृतमाय १८. १, ३७.

नृतये १२. २, २२.

नृतौ २०. ७६, २.

नृत्तानि ११. १०, २४.

नृत्य ५. २०, १०.

नृत्यतु १०. ९, २.

नृत्यन्ति १२. १, ४१.

नृत्यन्ति १२. १०, २.

नृपतिम् २०. ९४, ३.

नृपती इवेति नृपतीऽइव ८. ४, ६.

नृपते ५. १८, १; १९; २०. ९४, २.

नृपानः १९. ९८, ४.

नृपाय्यम् २०. १४२, ३.

नृभिः ३. १६, ३; ५. १३, ३; १८. ४,
६९; २०. १६, १२; ३३, १; ३७, ४;
९६, १; ७३, १; ८७, ४; १२०, १.

नृभ्यः २०. ७७, ४.

नृमनः २०. ३७, ४.

नृमनाः १६. ३, ९; २०. १३७, ७.

नृमादनम् २०. ६८, ७.

नृष्णम् ४. २४, ३; ८. ९, २१; १०. ९,
१; २; ३; ४; ९; ६; २०. १०८, १;
१३९, २.

नृम्णऽवर्धनः २०. ६७, ६.

नृम्णस्य २०. ३४, १.

नृऽवत् २०. ११, ५.

नृऽवतः २०. ३६, ३.

नृऽवन्तः ३. १६, ३.

नृऽवाहसा २०. २६, ५; ४७, ११; ६९, १०.

नृऽसहम् २०. ४४, १.

नृऽसहाय २०. १४२, ५.

नृऽस्तः २०. १२०, १.

नृत् १८. १, ७; २०. ७६, २; ४.

नेक्षणम् ९. ६, १७.

नेता १९. १३, ९; २०. ३४, ७; ७७, ८;

९२, १०.

नेतारः १०. ८, ३५.

नेत्रम् १०. १०, २२.

नेदिष्ठम् २०. ८५, ४.

नेदीयः ३. १७, २; १०. ८, ८.

नेदीयसः २०. १२६, २०.

नेनिग्धि ९. ५, ३.

नेमिम् २०. ५४, ३.

नेमे २०. १५, ५.

नेशत् ५. ३, २; १३, २.

नेष ७. १०२, २; १२. ३, १६.

नेषत् ६. ११०, २; ७. १०, २; १२. ३,

५५; ५६; ५७; ५८; ५९; ६०.

नेषि १९. १५, ४; २०. ४६, ३.

नेष्ट ३. ११, ७.

नेष्यति ७. १०८, १.

नैःऽऽकृतेभ्यः १९. ४५, ५.

नैःऽवाधेनि ६. ७५, १.

नैःऽहस्तम् ६. ६५, २; ३.

नैदाघः ९. ५, ३१.

नैदाघम् ९. ५, ३१.

नो इति १. ३२, १; ३. १८, ३; ३०, ४;

८. २, २४; १८. २, ३८; ३९; ४०;

४१; ४२; ४३; ४४; ४५; २०. १२६, २.

नोदनाय ७. १२१, १.

नोधाः २०. ३५, १४.

नोनुमः २०. १८, ४; १२१, १.

नौ ५. ११, १०; ७. ३७, १; ११. १,

३५; १३. १, १८; १४. २, ७२; १८.

१, ४; ५.

नौः ५. ४, ४; ६. ९५, २; १९. ३९, ७.

नौऽईव ३. ६, ७; ९. २, १२.

नौधसम् १५. २, २२; ४, ११; १२.

नौधसस्य १५. २, २४.

नौधसाय १५. २, २३.

न्यः ११. ९, ४.

न्यक् ६. ९१, २; २०. १२०, १.

न्यग्रोधाः ४. ३७, ४.

न्यग्रोधात् ५. ५, ५.

न्यङ् ५. २२, २.

न्यधुः १९. २०, १.

प

पक्तवे ११. १, ३.

पक्ता ११. १, १७; १९.

पक्तारः १०. ९, ७; ११. ३, १७.

पक्तारम् १०. ९, ११; २५; १२. ३, ४८.

पक्त्वा ४. ३४, ५; ११. १, १८; ३७.

पक्कः ९. ५, १८; १२. ३, ४८.

पक्कम् ३. १७, २; ६. १२२, ३; ११. १,

२८; ३३; १२. ३, ७; ११.

पक्का १२. ८, ५; २०. ६०, ४; ७१, ४.

पक्कात् ४. ३५, ६; १२. ३, २; ९.

पकाय १२. ३, ८.

पकेन द. ११९, २; १२. ३, ३४; ५५; ५६;
५७; ५८; ५९; ६०.

पक्षः १३. ३, १२.

पक्षत् २०. ९२, १२.

पक्षसी इति ८. ८, २२.

पक्षाणाम् ९. ३, ४.

पक्षिणः १. ११, ६; ११. ७, २१; ८, ८;
१२, ८; १२. १, ५१.

पक्षिणी द. २७, २; ३.

पक्षी ४. ३४, ४; ७. ८०, ४; १३. २, ३३.

पक्षौ ४. ३४, १; द. ८, २; ८. ९, १४;
१०. ८, १८; ९, २५; १३. २, ३८; ३,
१४.

पङ्क्तिः ९. १५, २१; १३. १, १५; ४२; १९.
२१, १.

पङ्क्तिम् १३. ३, २५.

पङ्क्त्या १३. ३, ५.

पचत ९. ५, ३७.

पचत १२. ३, २७.

पचतः ११. १, ३०; १२. ३, १२; ५०.

पचतम् २०. ३५, ७.

पचति १०. ९, ४; १२. ३, ४; ५; ३९.

पचति ११. १, १.

पचते १२. ४, ३८; ५३; २०. ३४, १८.

पचन् १२. ३, २४.

पचन्तम् २०. ३४, १५.

पचन्ति ४. ३४, ३; ४; ९. ७, १३; २०.
१२६, १४.

पचामि ४. ३५, ७; द. १२३, ४; १२. ३,
४७.

पच्यमानम् २०. ९२, ११.

पच्यमाना ५. १९, ४; १२. ८, ५.

पञ्च १. ३०, ४; ३. ४, २; २०, ९; २१,

५; २४, ३; द. २५, १; ७५, ३; ७. ६,
१; ८. ९, ४; १५; २३; ९. ५, २५;
२६; ३७; १०. ८, ३५; ११. २, ९; ८,
१५; २२; १२. १, १५; ४२; १३. १,
१८; ३, ६; १८. ४, ५५; १९. ९, ५;
२२, १; ४७, ४; २०. ७०, १५; १३९, २.

पञ्च ५. १५, ५.

पञ्चऽअङ्गुरिः ४. ६, ४.

पञ्चऽअपूपम् ३. २९, ४; ५.

पञ्चऽअरे ९. १४, ११.

पञ्चऽअरुचेभ्यः १९. २२, २.

पञ्चऽओदनः ९. ५, ८; ९; १०; १८; २१;
३१; ३२; ३३; ३४; ३५; ३६.

पञ्चऽओदनम् ४. १४, ७; ९. ५, ११; १२;
२२; २४; २५; २६; २७; २८; ३१; ३२;
३३; ३४; ३५; ३६.

पञ्चऽदश २०. १२६, १४.

पञ्चदशऽअरुचेभ्यः १९. २३, १२.

पञ्चऽदशः ११. १, १९.

पञ्चऽदशेन ८. ९, १५; २०.

पञ्चऽधा ४. १४, ७; ९. ५, ८.

पञ्चऽनाम्नीम् ८. ९, १५.

पञ्चऽपादम् ९. १४, १२.

पञ्चऽपादात् ८. ६, २२.

पञ्चऽबिलम् ११. ३, १८.

पञ्चऽभिः ४. १४, ७; १७. १, १७.

पञ्चऽभ्यः ५. १७, ९.

पञ्चमः १३. ५, ४; १५. १५, ७; १६, ५;
१७, ५.

पञ्चऽयोजनम् द. १३१, ३.

पञ्चऽरात्रः ११. ९, ११.

पञ्चऽवाही १०. ८, ८.

पञ्चऽवृषः ५. १६, ५.

पञ्चशलात् ८. ७, २८.

पञ्चशु २०. २०, २; ५७, ५.

पञ्चाशत् ५. १५, ५; ६. २५, १; १९.

४७, ४.

पटुरैः १३. ३, १६.

पटुरौ ११. ११, १४.

पट्टीशम् ८. १, ४.

पट्टीशात् ६. ९६, २; ७. ११७, २; ८. ७, २८; १६. ८, ३२.

पट्टीशे १२. ७, ४.

पणयः ५. ११, ६; १९. ४६, २.

पणिम् २०. ९१, ६.

पणीन् ४. २३, ५; ५. ११, ७; २०. ३७, ९; ९३, २.

पणोः २०. २५, ४.

पणौ २०. ५५, ३.

पण्डगाः ८. ६, १६.

पत १. ११, ६; ३. ३, ३; १०, ७; १२, ८; ६. १४, ३; १०५, १; २; ३; ७. १२०, १; १४: २, १९.

पतङ्ग ६. ५०, २; १३. २, ३०.

पतङ्गः ६. ३१, ३; १३. २, ३१; ३, १; २०. ४८, ६.

पतत् ६. ८३, १.

पततः १०. ८, १८; १३. २, ३८; ३, १४.

पतति ४. २०, ९; १०. ८, ११.

पतति ६. ८०, १; ७. ८०, ४.

पततु ५. १४, १२; ११. १२, ७; २०.

पतत्रिणः १. १५, १; ५. २१, ६; ८. ७, २४; ११. ११, ९; १२, २४; १९. १, १.

पतत्रिणी ५. ५, ९; ६. २९, १.

पतत्रिणिः १०. १०, १४.

पतत्रीश्व १४. २, ४४.

पतत्रैः १३. २, २६.

पतन्तम् ८. ३, ५; १३. २, ३६; १८. ३, ६६.

पतन्ति १. ११, ६; २०. ९२, ७.

पतन्ति ६. २२, १; ९. १५, २२; १३. ३, ९.

पतन्तु १. १९, २; २. ३, ६; ६. १२६, ३.

पतयः ३. १०, ५; ४. ३७, १२; ५. १७,

८; ६. ६२, २; ७. ८४, ४; ८५, ३; ९६,

१; ११४, ६; ९. १२, १४; १०. १,

२२; ९, २७; १९. ११, १; २०. ८८,

६; १२५, ६.

पतयत् २०. ६८, ७.

पतयत् २०. १७, ८.

पतयति १९. ४८, ३.

पतयन् १३. २, ३१.

पतयन्तम् १३. २, २; १८. ३, १८; २०. ९६, १३.

पतयन्ति ८. ४, १८.

पतयन्ति ८. ४, २०.

पतयात् ७. १२०, २.

पतयिष्णुकम् ६. १८, ३.

पतये २. ८, ५; ३. १०, ९; १०; १९ ३७, ४.

पताति ५. २९, २; ३; २०. ७४, ६.

पतिः १. १, १; ३; ४; २१, १; २. २, १;

२; ३६, ८; ३. ४, १; १०, ८; ४. २,

७; ५. ३, ९; १७, ८; ९; ६. ४, १; ५,

३; ३३, ३; ७३, ३; ७४, १; ७९, १;

८७, ३; ७. १८, १; ३१, १; ८. ५,

२२; ९. ४, २; ४; १७; ५, २८; ११.

११, २५; १२. २, ६; ३९; ३, ३९; १३.

१, ५१; ३, ७; ८, २; १४. १, २६;

२७; २, २; ३; ६३; १६. ६, ६; १८. १,

३; १९. १०, ९; १०; २०, २; २०. २१,
२; ६४, १; २; ३; ७३, ४; ७७, ७;
९१, ७; ९६, १९; १२६, ११; १३७, ९;
६; १४३, ८.

पतिऽकामा २. ३०, ९.

पतित्वा ४. १२, ७.

पतिना १६. ६, ६.

पतिऽभ्यः २. ३६, ७; ६. १२, ९; १४. १,
४६; ६१; २, १; १२.

पतिम् २. ३६, ३; ३. १६, १; १८, १; २;
६. १, ४; ६. ३६, १; ६०, १; ३; ७८,
३; ७. २२, १; ४८, ३; ९. ९, २७;
११. ७, १८; ८, ४; ११, ८; १२. ३,
२९; १४. १, ६; १०; १२; २९; ३१;
५९; २, २२; ५२; १८. १, ११; १९.
३०, ३; २०. १७, १; २३, ९; ६४, ६;
७१, १०; ९४, ४.

पतिम्ऽइव १८. २, ९१.

पतिऽलोकम् १४. २, ४०; १८. ३, १.

पतिऽलोके १४. १, ६४.

पतिऽवेदनम् २. ३६, २; १४. १, १७.

पतिऽवेदनौ ८. ६, १.

पतिष्यति ६. ८३, ३.

पती इति ६. ३, ३.

पती इति ६. ६९, २; ९. १, १९; १४. १,
१९; २, ९; ६; २०. १२९, ४.

पते १. १, २; २९, १; ३. २०, २; ४. ४,
६; १९, ८; ६. ६, १; ४९, ३; ७९, २;
१०१, २; १४०, १; ७. ५८, ४; ७८,
३; ८६, ३; १०२, ८; ८. ६, १९; १०.
९, ४९; १३. १, १७; १८; १९; १४.
१, ३१; १९. ८, ६; २४, १; ६३, १;

२०. ४९, २; ६०, ३; ७४, २; ७९, २;
९६, २४.

पतौ ३. १८, ३.

पतऽघोषैः ६. २१, ८.

पत्ततः ६. १३१, १.

पत्तीन् ७. ६४, १.

पत्थाः ८. १, ४; १०.

पत्ति ३. १२, ९; ७. ४८, ३; ९. ३, ९.

पत्नी २. १२, १; ३. १०, २; ७. ४९, २;
९. ३, ६; १२. १, १; १४. १, ९१.

पत्नीः २. २६, ९; ७. ५१, १; ९. १२, ६;
१४. २, ३२.

पत्नीनाम् ९. ३, ७.

पत्नीनाम् १९. ५७, ३.

पत्नीभिः ६. २६, ४; ११. ८, १९; २०; १४.
२, ५१; १९. ५८, ६.

पत्नीम् ७. ६, २; ९. ३, २१; १४. १, ४९;
२, २.

पत्नीऽवतः २०. १३, ४.

पत्न्याः ९. ३, ९.

पतऽभिः ३. ७, २; ४. ११, १०; १४, ९;
१९. ६, २.

पतऽभ्याम् ६. ३०, १३; १२. १, २८; १९.
६, ६; ८.

पत्यते २०. ३६, १; ६७, ७.

पत्यते २०. ६३, ६:

पत्यमाने इति ६. २७, ८.

पत्या २. ३६, १; ४; १०. १, ३; ११. १,
१४; १४. १, २१; ४०; ५०; ५२; २, ३२.

पत्याऽइव ६. २२, ३.

पत्युः १४. १, ४२; ४३; १८. ३, २.

पत्ये ३. ३०, २; ८. ६, २१; १४. १, ९;

४९; ५५; २, ७; २४; २६; २७; ३१;
 १८. १, ८; २०. ३५, २.
 पत्येते इति ७. २६, १.
 पत्त्वता १०. १०, १३.
 पत्त्वती ९. ३, १७; १४. १, २५.
 पत्त्वतीनाम् ९. १५, २३.
 पत्त्वसक्तीनीः ५. २१, १०.
 पत्त्वि ६. १२०, २.
 पत्त्वसु ६. ९२, १.
 पत्यः ५. १२, २; २७, २; ३०, ७; ६. ११७,
 ३; १२१, ४; ८. १, १०; १०. ४, ६;
 ११. १, ३६; १३. १, ५९; १५. ११,
 ३; २०. २५, ५.
 पत्या ३. १८, ६; ४. ३, २; ५. ३१, १०;
 ६. ७, १; ८२, २; १८. १, ६१; २,
 ११; ४६; ४, ६०; २०. १२६, २१.
 पथाम् ४. ३, ५; ५. १, ६; ६. २६, २;
 ७. १०, १.
 पथि १४. १, ६३.
 पथिः १८. ३, २५; २६; २७; २८;
 २९; ३०; ३१; ३२; ३३; ३४; ३५; ४,
 १६; १७; १८; १९; २०; २१; २२; २३;
 २४.
 पथिः १८. २, ५३.
 पथिः १८. २, २.
 पथिः २. ३४, ५; ९. ४, ३; १५, ११;
 १२. २, १०; २९; ४१; १८. १, ५४;
 २, ५३; ४, २; ३; ६२; ६३; १९. २७,
 ९; ४७, ७.
 पथिरक्षी इति पथिरक्षी ८. १, ९.
 पथिष्ठः ६. २८, १.
 पथिसदी इति पथिसदी १८. २, १२.
 पथिस्थाम् १४. २, ६.

पथीनाम् ९. ५, १९.
 पथ्याऽइव १८. ३, ३९.
 पथ्याः ३. ४, ७; १८. १, ५०.
 पदः ४. १५, १४; ९. ४, १४; ५, ३.
 पदऽज्ञाः ७. ७९, २.
 पदनीऽइव ११. २, १३.
 पदम् २. १२, ८; ३. १०, ६; ६. २७, ३;
 २९, १; ७०, २; ७६, २; ३; ७. २७,
 ७; ९. १४, ५; १५, १; १९; १०. १,
 २६; ४, २४; ८, ६; १२. २, ३०; १८.
 ४, ८९; २०. ९१, २.
 पदऽयोपनीम् ५. १९, १२.
 पदऽयोपनेन १२. २, २९.
 पदऽवायः ५. १८, १४.
 पदऽवायम् १२. ५, ४.
 पदऽवीः १२. १०, १२.
 पदा ७. २७, ४; ५; ८. ६, १७; ९. १४,
 ५; १७; १०. ४, ३; ७; १३. १, ४१;
 ५६; २०. ६३, ५; ९३, २.
 पदात् ६. २८, १.
 पदानि २. १, २; ६. २८, १; ९. १४, ६;
 १५, २७; १२. २, २८; १८. ३, ४०.
 पदाय ३. १६, ६.
 पदीष्ट ७. ३२, १; ८. ४, १६; १७.
 पदे ६. ६३, ४; ७. २८, १; २०. ९२, ४.
 पदेन ६. ७०, २.
 पदेऽपदे ५. ६, ३.
 पदोः १. १८, २; १२. ४, ५.
 पद्यन्ताम् १. ११, ४; ५; ६; ४. १८, २; ६.
 २६, २; १०. ९, २७.
 पद्यते ११. ६, २५; १८. ३, १.
 पद्यन्ताम् ३. १९, ३; ८. ८, १८; २०; १३.
 १, ३१.

पद्यस्व ३. १९, ८; ११. १२, १८.
 पद्ये ६. ६, ११; १२; १३; १४; १९. ८, २.
 पनयन्ति २०. ११, ६.
 पनस्यते २०. १८, ३.
 पनस्यवे २०. ६२, ९.
 पनाय्यम् २०. १४३, ९.
 पनिम्रतम् ७. ३३, १.
 पनिष्पदा ६. ३०, १६.
 पनीयसी १८. ४, ८८.
 पनीयसे २०. १९, ३.
 पन्थाः ४. २, ३; १०. १, १९; १३. १,
 २३; १४. १, ११; १८. ४, १४.
 पन्थानः ३. १९, २; ३१, ४; ६. ४, ९; ६.
 ९९, १; ७. ९७, २; १२. १, ४७; १४.
 १, ३४.
 पन्थानम् १२. १, ४७.
 पन्थाम् ३. ३, ४; ६. २८, ३; ८. १, १०;
 ९, १३; १२, ४; ६; ११. १, २८; ३०;
 ३१; १२, १६; १२. २, २१; १९; १४.
 १, ९८; २, ८; ७४; १६. १२, ९; ९;
 १७. १, १६; १८. १, ४९; ३, ४; ४,
 ३; १९. ९९, ३; २०. ६३, ९.
 पन्नानाम् ९. २, ९.
 पपत्यात् ६. २९, ३.
 पपन २०. १८, २.
 पपाच ४. ३९, २.
 पपात ७. ४४, १.
 पपाथ २०. ८७, ३.
 पपिऽवांसः ७. १०२, ३.
 पपिऽवांसम् १८. १, ४८.
 पपिऽवान् १४. १, ३; २०. ३९, ७.
 पपुति २०. ८०, १.
 पपुषः २०. ९४, २.

पपुषे २०. १४३, ७.
 पपुच्याम् १८. १, १३; १४.
 पपौ ४. ६, १.
 पप्तत् ७. ९४, २.
 पप्तम् १२. १, ३१.
 पप्रथत् २०. ११८, ४.
 पप्रथाना १२. १, ६१.
 पप्रथे १९. ३, ३.
 पप्रथे २०. १०४, २; ११९, २.
 पप्राथ २०. ८१, २; ८७, ३; ९२, २१.
 पप्रिः २०. ४६, २.
 पप्रिम् १२. २, ४७.
 पप्रे ११. २, २७.
 पप्रौ १९. ४९, १; २०. ७७, ९.
 पयः १. ४, १; २. २९, ९; ३. ९, १; १७,
 ७; २९, ६; ४. ८, १; ११, ४; २७, ३;
 ६. ६९, ३; ७. ७७, ४; ६; ८; ८. २,
 १९; ३, १७; ९. १, २; ८, २; १९, ९;
 १०. ६, ३१; १०, १०; ३१; ११. ७,
 १४; १२. १, ९; १०; ६, ४; १४. २,
 ९७; १८. २, ३; ३, ९६; १९. ३१, ९;
 ४३, ९; ४४, ९.
 पयःऽभिः ९. १, ८; १९, ६.
 पयःऽस्फातिम् १९. ३१, १०.
 पयते ९. १, ८; १९, ६.
 पयसः ७. ७७, ९; १८. ३, ९६.
 पयसम् ४. १४, ६; ७. ४०, १.
 पयसा १. ३९, ४; ३. १९, २; १७, ९; ४.
 ८, ९; १४, ६; १९, ६; ६. १, ९; २८,
 ३; ६. ९३, ३; ६२, १; ७८, २; १२४,
 १; ७. ७७, ६; ८४, ३; १०. १, १२;
 ६, २६; ११. १, ७; १२. १, ९९; १३.
 १, ८; ९; १४. २, ७०.

पर्यस्वत् ३. २४, १; १८. ३, ५६.
 पर्यस्वती ३. १०, १; १२, २; १७, ४; ४.
 ३८, ३; ९. ३, १६; १२. १, ५९.
 पर्यस्वती इति ६. ६२, १.
 पर्यस्वती इति २. २९, ५.
 पर्यस्वतीः ३. २४, १; ४. ८, ४; ६. २२,
 २; ८. २, १४; ७, १७; १८. ३, ५६.
 पर्यस्वतीनाम् ३. २४, १.
 पर्यस्वतीम् १३. १, २७.
 पर्यस्वन्तः ७. ६२, २.
 पर्यस्वन्तम् ३. २४, २; ६. ५९, २.
 पर्यस्वान् ७. ७७, ५; ९४, १; ९. १, १४;
 ४, १; ३; ९. १०. ५, ४६; १९. ३३,
 १; २; ४६, ६.
 पर्यासि १. ९, ३; ५. २६, १०; १८. १,
 १८.
 परः ९. १५, १४; १८. २, ३२.
 परः ३. ८, ४; ४. ३०, ८; ५. ७, ७; ११,
 ५; ६; ६. ४५, १; ७. ८, १; ८. २,
 १२; ४, ११; ९. ४, २१; १४, १७;
 १८; १५, २५; १०. ७, २५; ११. १,
 २९; २, ११; ७, १०; १३. १, ४१;
 १४. १, ३२; १८. ३, ७; २०. ७१, १;
 ९१, ४; ९२, ११; ९६, २४.
 परःऽतराम् ५. २२, ७; ३०, ९; ६. ६७, १.
 परःपरः १२. ३, ३९.
 परःऽपा २०. १४१, १.
 परःऽसहस्राः ८. ८, ११.
 परम् १०८, ३; ७. ३६, ३; ८. ३, ३; ९.
 १५, १३; १०. ७, ३१; ८, ८; ११. १,
 ३०; १२. २, २१; १८. २, ३२; १९.
 ५३, ४.
 परमः १९. ५४, ५.

परमऽज्याः २०. १०४, ३.
 परमम् १. १३, ३; २५, १; २. १, १; २;
 ५. ११, ११; ७. २७, ७; ९. १५, १३;
 १४; १०. ७, ८; २८; ११. १, ३०; १४.
 २, ३६; १८. १, ४; १९. ५४, ५.
 परमम्ऽइव १०. ७, २१.
 परमस्य १३. ३, ५.
 परमस्याः ३. ४, ५.
 परमा २०. ८८, ३.
 परमात् ७. ६५, १.
 परमान् ६. १०३, २.
 परमाम् ६. ७५, २; १५. ६, १३.
 परमे ५. १७, ६; ६. १२३, १; २; ७. ५,
 ३; ८. ९, ८; ९. १५, १८; १२. १, ८;
 २, ७; १३. १, ४४; १७. १, ६; ७; ८;
 ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६;
 १७; १८; १९; २४; १८. ३, ७; ५८;
 ४, ३०; १९. ५३, ३; २०. ८८, ४.
 परमेण ४. ३, २; १९. ५६, ५.
 परमेभिः १९. ४७, ७.
 परमेऽस्थिन् १. ७, २; १३. १, १७; १८;
 १९.
 परमेऽस्थिनः १०. ५, ४२; १५. ६, २६.
 परमेऽस्थिनम् १०. २, २०; २१; ७, १७;
 ११. ७, ७; १९. ९, ४; ५३, ९.
 परमेऽस्थिनि १०. ३, २४.
 परमेऽस्थिनी १९. ९, ३.
 परमेऽस्थी ४. ११, ७; ८. ५, १०; ९. ३,
 ११; १२, १; १२. ३, ४५; १३. १, ६;
 ३, ५; १५. ६, २५; ७, २; १४, २३.
 परशुः ७. २९, १; ८. ४, २१; २०. १७, ९.
 परशून् ११. ११, १.
 परशोः ३. १९, ४.

परस्तात् ४. १६, ४; ५; ६. ७३, ३; १२२,
१; ४; ७. १०, ४; ८. १, १०; १०. ७,
४३; ८, ३९; १३. २, ८; ३१.

परस्फानः १९. १५, ३.

परस्मात् ३. ३, ४.

परस्मिन् ६. ११७, ३.

परस्मै १. १२, ४.

परस्य १३. ३, ५.

परस्याः ६. ३४, ३; ७. २७, २; ८९, ३.

परस्वतः ६. ७२, २.

परस्वन्तम् २०. १२६, १८.

परा १. २३, २; २. २, ३; ३. २, ५; ४, ६;
१०, ७; १८, २; १९, ८; ४. १३, ५;
२०, १; ३७, ३; ४; ५; ५. ३, ८; १४,
४; १८, १०; १२; १९, १; ६; ११;
२१, ७; २२, २; ३; २८, ६; ६. २९,
३; ४५, १; ६६, २; ७५, १; ९८, १;
१२७, ३; १४०, ३; ७. १०, १; ४५,
१; ५५, ४; ६; १०५, १; ८. ३, १३;
१४; १६; ४, १; ५, ३; ९, ८, २४;
९. १४, १७; १५, ११; १०. १, ७; १६;
२०; २४; २५; २६; ४, २०; ५, ४९;
११. १, ११; १३; १२. १, ३७; २,
१; २१; ५५; ४, ४२; ९, ५; १३. १,
४१; १४. १, २५; २, ३४; ३५; १६. ४,
३; ६, ३; ७; ११; १८. ३, १४; ६२;
४, ६३; १९. ८, ४; ३९, १०; २०.
६८, ४; ७७, ७; ९६, ३; १२६, २.

पराऽअपतत् १. ३, ९.

पराऽअयनम् १. ३४, ३; ६. ७७, २; १०.
४, ७.

पराऽअयने ६. १०६, १.

पराऽअवधीत् १०. ६, ३.

पराऽइतः ३. ११, २; ४. ३२, ५; १८. २,
२६; २०. ९६, ७.

पराऽइतम् १८. ४, ५१; ५२.

पराऽइताः १२. २, २९; १८. १, ५०; ५४;
४, ४४.

पराऽइत्यं ५. २२, ८; १०. ४, १९; १४.
१, ४३.

पराऽईयुः २. २६, १; १८. २, ४७.

पराऽउताः १८. २, ३४.

पराक् १०. १, १६.

पराके २०. १४१, ५.

पराक्ऽमनाः ८. १, ९.

पराऽक्रम्यं १०. ७, ११.

पराऽक्रान्तः १०. ७, १६.

पराऽगतम् ७. १३, ४.

पराऽगताः १८. ३, ७२.

पराङ् ६. २९, ३; ६७, ३; ६७. १, १७.

पराचः २. २५, ५; ३. १, ४; ९. १४, १९.

पराचीना ६. १०६, २.

पराचीनाय ११. ६, ८.

पराचीम् ६. २९, ३.

पराचैः २. १०, ५; ६. ९७, २; १२४, २; ७.
४३, १; ५५, ३; ८. ९, २; १८. २, २६.

पराऽजयन्ते ४. २२, ५.

पराऽजिता ३. १, ६.

पराऽजिताः ५. २१, ९; ८. ८, १९.

पराऽजितासः ४. ३१, ७.

पराञ्चः ४. ४०, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८;
९. १४, १९; ११. ११, २२.

पराञ्चम् ६. ६५, १; ११. ३, २६; २८; ४,
१; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११;
१२; १३; १४; १५; १६; १७; १८.

पराऽददिः २०. ५६, २.

पराऽद्वयं ८. ८, २.
 पराऽद्वै २०. ३७, ७.
 पराऽनीयं १२. ४, ५२.
 पराऽनुदं २०. २८, ३; ३९, ४.
 पराऽपतति ६. १०५, १; २.
 पराऽपतन्ति ६. १०५, ३.
 पराऽपरैता १८. ४, ४८.
 पराऽपुरः १८. २, २८.
 पराऽभवेत् १२. ४, ४५.
 पराऽभुवे १. २९, ४.
 पराऽभूतिः १२. ८, ८.
 पराऽभूत्या १६. ७, १.
 पराऽभूत्याः १६. ५, ७; ८, ८.
 पराऽभृतम् ५. २९, ५; १२; ७. ४२, २;
 २०. ४३, २.
 पराऽम् ३. १८, ३.
 पराऽमृष्टा १२. ७, १३.
 पराऽयतः ७. ३९, १.
 पराऽयते ११. २, १५; ६, ७.
 पराऽधत् २०. ८८, ३.
 पराऽधतः ३. ४, ५; ४. १३, २; ५. ३०,
 १; ६. ३४, ३; ३५, १; ७५, ३; ७.
 २७, २; ८९, ३; ८. ५, ९; १०. १०,
 २; ३; १२. ११, ३; १८. ४, ४१; २०.
 ६, ८; २०, ४; ५७, ७.
 पराऽधतम् ३. १८, ३; ६. ७५, २; ८. १,
 ८; २०. ६, ९.
 पराऽधति २०. २१, ७; १११, २; ११२, ३.
 पराऽवाकार्यं ६. १३, २.
 पराऽशर ६. ६५, १.
 पराऽशरः ८. ४, २१.
 पराऽशसा ६. ४५, २.
 पराऽसः १८. १, ४४; ३, २१.

परि १. २, २; १०, १; ४; १४, ३; १७,
 ४; २०, २; २२, १; २; ३; २५, १; २;
 ३; ३०, २; ३; ३४, ५; २. १, ४; ५;
 ४, २; ७, ३; ४; १३, २; ३; १४, ६;
 ३३, ३; ३४, ५; ३. २, ४; ११, ७;
 २५, ५; ४. ७, ५; ६; ८, ३; ९, ९; १०,
 १; ४; ११, १२; १५, १०; १९, ८; २१,
 ७; ३४, ४; ५. ३, २; ४, २; ६, ४; ७,
 १; १४, ३; २२, १०; १४; ३०, ११;
 ६. ८, १; ३; १२, १; २७, २; २८, १;
 २; ३७, २; ५५, १; ६१, २; ६७, १;
 ८४, १; ८९, १; ९३, १; ९९, २; ३;
 १०३, २; ३; १०६, ३; १०७, १; २; ३;
 ४; १०८, ५; ११०, २; १११, ३; ११२,
 १; ११६, ३; १२२, १; १२३, १; १२५,
 २; १३३, ५; १३७, २; ३; ७. १०, ४;
 ३९, २; ४६, १; ५३, १; ५५, ४; ७;
 ५८, १; ७४, १; ७५, २; ७९, १; ८६,
 १; ८९, १; १०४, १; ८. २, ९; २०;
 २२; २६; ३, ३; १०; २०; २२; ४, ५;
 ६; ६, २१; २२; ९, ४; ५; १८; ९. २,
 ५; १६; ४, १०; ५, २; ६; १३, ८;
 २१; १४, १३; २०; १५, ३; १७; १०.
 १, ३२; २, १५; १८; ३, १०; ४, २५;
 ७, २५; ८, १७; ३०; ३६; ११. २, ४;
 ८; २०; २५; ११, ५; १२, १९; १२.
 २, ३३; ४७; ३, १६; २५; ३१; ३३;
 ३५; ४०; ४६; ५१; ५३; ५५; ५६;
 ५७; ५८; ५९; ६०; ४, ४९; ५२;
 १०, २; १३. १, १७; १८; १९; २०;
 २५; २६; २, ३; ११; ३२; ४३; ४४;
 ४५; १४. १, २३; ३९; ४५; ५३; २,
 १; ३९; ४४; १५. १, ५; १२, ७; १३,

१३; १७, ८; १७. १, ९; १९; ३०;
 १८. १, २; १९; १६; १९; ३९; २, ९;
 १२; २७; ५४; ५५; ५८; ३, १२; ५२;
 ४, ९; १९. १, ३; ३, १; १३, ८; १७,
 १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; २०,
 १; २४, १; २; ३; ४; ५; ६; २६, १;
 ३१, ९; ३२, १०; ३३, १; ३४, ९; ३५,
 ४; ३७, ३; ३९, १; ५; ४४, ६; ८; ९;
 ४५, ५; ४६, ३; ४; ४८, १; २; ५०,
 ७; ५२, ४; ५३, ४; ५७, ५; २०. १६,
 ८; १७, १; ६; ११; २०, ७; २६, ४;
 ३५, ८; ९; ११; ३९, १; ४२, १; ४३,
 १; ४७, १०; ५२, १; ५७, १०; १४; ६३,
 ३; ६९, ९; ७०, १६; ८९, ११; ९२, ६;
 ९४, ११; ९५, ३; ९६, १९; ९७, ३;
 ११०, १; ११५, १; १२४, ६; १३९, ४.

परिऽअभूषत् २०. ३४, १.
 परिऽअस्यन्ती १२. ७, १०.
 परिऽआकृता १२. ८, ६.
 परिऽआक्रियमाणा १२. ८, ६.
 परिऽआदधति १२. २, ५१.
 परिऽआधत्त ९. ५, ५.
 परिऽआनन्दम् १४. २, १२.
 परिऽआयिनः ६. ७६, ४.
 परिऽआवर्ते ७. १०५, १; १२. १, ३४.
 परिऽआवर्तेयाम् १२. ३, ८.
 परिऽआवृतः ११. ६, २६.
 परिऽईङ्ग्यातै १८. २, ५८.
 परिऽउक्ता ४. १९, २.
 परिऽउद्यमाना १८. १, ५३.
 परिऽऊढा ११. ३, १५; १२. ५, ३.
 परिऽएतवे २०. ६५, ३.
 परिऽएति ४. ३८, ५; ६. ८, ३.

परिऽकृत्य ५. १४, ३.
 परिऽकृत्यमानः ४. १६, ७.
 परिऽकर्म्य १२. ४, १७.
 परिऽकामन् ८. ६, ८.
 परिऽकोशम् २०. ७४, ७.
 परिऽक्षवम् १९. ८, ४; ५.
 परिऽक्षवात् १०. ३, ६.
 परिऽगृहीता ११. ३, १५.
 परिऽगृह्णन्ति १२. १, १३.
 परिऽचराः १२. १, ९.
 परिऽजाः १९. ५६, ६.
 परिऽजातः ३. ६, १.
 परिऽज्मन् २०. ७०, ५.
 परिऽज्मा ७. १५, ४.
 परिऽणहि १९. ४८, १.
 परिऽतंसयध्यै २०. ३६, ७.
 परितऽइव १०. ७, ३८.
 परिऽतनुना १. ३४, ५.
 परिऽतप्ताः १. ७, ५.
 परिऽधयः ९. ६, १०; १३. १, ४६; १९.
 ६, १५.
 परिऽधातवै २. १३, २; १९. २४, ४.
 परिऽधानम् ८. २, १६.
 परिऽधार्य २. २९, ६.
 परिऽधिः ४. ९, १; ५. २९, २; ३; ८. २,
 २५; १२. २, ४४.
 परिऽधिम् ८. २, ९; १२. २, २३.
 परिऽनीयमानाम् १८. ३, ३.
 परिऽनृत्यति ४. ३८, ३.
 परिऽनृत्यन्ति ८. ६, १०.
 परिऽनृत्यन्त्योऽइव १०. ७, ४३.
 परिऽपदाम्ऽइव २०. ६६, ३.

परिऽपन्थिनः १. २७, १; १२. १, ३२; १४.
२, ११.
परिऽपन्थिनम् ३. १५, १.
परिऽपानः ८. ५, १; १६; १९. ३४, ७;
३५, ३.
परिऽपानम् २. १७, ७; ४. ९, २; ३; ५.
८, ६; ११. १२, १७; १९. ३५, २.
परिऽपानात् ४. २०, ८.
परिऽपानाय ४. ९, २.
परिऽवेधिरे ६. १३३, ५.
परिऽव्रवीमि १९. ३९, २; ३; ४.
परिऽभुवः ९. १५, १७.
परिभू इति परिऽभू ४. २५, १.
परिऽभूः ३. २१, ४; ४. ३३, ६; ७. ८४,
४; ८५, ३; १३. २, १०; १८. १, ३०.
परिऽममृशुः २०. १३९, ३.
परिऽमधिषत् २०. ११८, २.
परिऽमिता ९. १५, २७.
परिऽमिताम् ९. ३, ६.
परिऽयन्तः ४. ३५, ४.
परिऽयन्ति १. १, १.
परिऽयान्तम् १३. २, ४; ५.
परिऽयासि १३. २, ६.
परिऽरथ्यम् ८. ८, २२.
परिऽरापिणः १२. ४, ५१.
परिऽरापिणम् ५. ७, २.
परिऽरुजन् १६. १, २.
परिऽवत्सरः ८. ८, २३.
परिऽवत्सराय ६. ५५, ३.
परिऽवत्सरीणम् ३. १०, ५.
परिऽवर्ग्यः ९. २, १४.
परिऽवर्तमाने ९. १४, ११.
परिऽवादम् १९. ८, ४.

परिऽवित्तः ६. ११२, ३.
परिऽविष्टम् ६. १२२, ३; १२. ३, ७; २०.
१६, ६.
परिऽविष्य ९. ११, ५.
परिऽवीतः ९. १५, १०.
परिऽवृक्ता ७. ११८, २.
परिऽवृजम् २०. ६६, ३.
परिऽवृतः १७. १, २८.
परिऽवृता १०. ८, ३१; १२. ५, २.
परिऽवेशसः २. ३२, ५; ५. २३, १२.
परिऽवेषात् ९. ६, १२.
परिऽवेषारः ९. ११, ३.
परिऽशासम् ५. १४, ३.
परिऽशुम्भन्ति १३. १, ५१.
परिऽकृता ९. ३, १०; १४. १, ७.
परिऽष्टौ २०. ३७, ७.
परिऽसदम् १८. ३, २२.
परिऽसर्पति ५. २३, ३.
परिऽसर्पन्ति ८. ६, २४.
परिऽसस्वजानाः १. २, ३; ४. ८, ७.
परिऽसस्वजे ६. ८, १.
परिऽसिक्तम् ७. ६०, २.
परिऽसिच्यते १०. ८, ३९.
परिऽसीदन्ति ६. ७६, १.
परिऽसुतम् ११. ७, २३.
परिऽसूताः २०. २१, ८.
परिऽसृष्टम् ८. ६, २०.
परिऽस्कन्दाः १५. ३, १०.
परिऽस्कन्दौ १५. २, ६; १४; २०; २६.
परिऽस्तरणम् ९. ६, २.
परिऽस्था ११. २, २५.
परिऽसुतः ३. १२, ७.
परिऽस्वजीयसी १०. ८, १५.

परिऽस्वजे १४. १, ४६.
 परिऽस्वञ्जल्यस्य ९. ३, ९.
 परिऽहवम् १९. ८, ४.
 परिऽहस्त ६. ८१, २.
 परिऽहस्तः ६. ८१, १.
 परिऽहस्तम् ६. ८१, ३.
 परिऽहिता १२. ९, ३.
 परिऽहिनोमि ८. ४, ६.
 परिऽहुता १२. ९, २.
 परीणसः २०. ६७, १.
 परीत्तः ६. ९२, २.
 परुः ४. १२, २; ३; ७.
 परुऽपरुः १. १२, ३; ४. ९, ४; ९. ३, १०.
 परुऽस्रंसम् ६. १४, १.
 परुऽशः ९. ९, ४.
 परुषऽआहुः ८. ८, ४.
 परुषः ६. २२, ३.
 परुषस्य १०. ४, २.
 परुषा ४. १२, २; ३; ७.
 परुषान् ८. ८, ४.
 परुष्णी ६. १२, ३.
 परुषि ९. ३, ३; ६, १; १३, १८; १०. १,
 ८; २०.
 परै ६. २, ६; २४, १९; ९. १४, १२; १३.
 १, ४०; २०. ३४, ८; १०७, ९.
 परे १. १७, २.
 परेण ४. ३, २; ६. ११, ९; ९. १४, १७;
 १८; १०. १, १६; १३. १, ४१; १९.
 ४७, ७.
 परैभिः १२. २, २९.
 परेयिऽवांसम् १८. १, ४९.
 परेषाम् ३. १, १; २. १; ६; ६. ३, २;
 २०, ३.

परैषु ६. ३६, ३.
 परैः १८. ३, ४८.
 पर्जन्य ४. १९, ४; ६.
 पर्जन्यः ३. २१, १०; ४. ११, ४; ६. ४, १;
 ८. ७, २१; १०. १०, ७; १२. १, १२;
 १९. १०, १०; ३०, ९; २०. १३८, १.
 पर्जन्यऽजिन्विताम् ४. १९, १३.
 पर्जन्यऽपत्नी १०. १०, ६.
 पर्जन्यऽपत्न्यै १२. १, ४२.
 पर्जन्यम् १. २, १; ३, १; १०. २, १९;
 ११. ८, ६.
 पर्जन्यस्य ३. ३१, ११.
 पर्जन्यै ६. ३८, ३.
 पर्ण ३. ९, ६; ७.
 पर्णः ३. ९, ४; ८; १८. ४, ९३.
 पर्णऽधेः ४. ६, ९.
 पर्णम् ८. ७, १२.
 पर्णऽमणिः ३. ९, १; ९.
 पर्णऽमणे ३. ९, २.
 पर्णम्ऽइव ६. २९, १००.
 पर्णयम् २०. २१, ८.
 पर्णा २०. १६, १०.
 पर्णात् ६. ९, ९; १०. १, २९.
 पर्यस्तऽअक्षाः ८. ६, १६.
 पर्यायिकेभ्यः १९. २२, ७.
 पर्व १. १२, २; २०. ३९, १२.
 पर्वणः २०. १६, ९.
 पर्वणिऽपर्वणि २. ३३, ७; २०. ९६, २३.
 पर्वतः १. १४, १; ४. ६, ८.
 पर्वतऽइव ६. ८७, २.
 पर्वतम् २०. १९, ६.
 पर्वतस्य ४. ९, १; १२. २, ४१; २०. १६, ७.
 पर्वताः ३. २१, १०; ६. १२, ३; ७७, १;

८८, १; ७. १०१, १; ९. १२, १२; १२.
 १, ११; १७. १, ३०; १९. १०, ८;
 २०. ३४, १४.
 पर्वतात् २. ३, १; ५. २५, १.
 पर्वतान् १. १२, ३; ६. १७, ३; १०. २,
 १८; ११. ८, १०; १३. १, ४७; ५३;
 २०. ३४, २.
 पर्वतानाम् २. ५, ५; ४. ९, ८; ५. २४, ६.
 पर्वताय १९. ४८, ३.
 पर्वतासः २०. १०६, २.
 पर्वतीयम् १९. ४५, ३.
 पर्वतीयाः १९. ४४, ६.
 पर्वते २. ५, ६; २०. १५, २.
 पर्वतेन ८. ४, १९; १२. २, २३; २०.
 ३६, ६.
 पर्वतेभ्यः ३. ३, ३; ६. ५२, १; ८. ४, ४;
 २०. १६, ३.
 पर्वतेषु २. ३१, ५; ४. ३६, ५; ८. ७, १०;
 ९. १, १८; २०. ३४, ११; ४१, २.
 पर्वतेऽस्थाम् २०. ३६, २.
 पर्वन् १२. ३, ३१.
 पर्वऽशः २०. १५, ६.
 पर्वऽसु २. ९, १; ६. १४, १.
 पर्वी १२. ९, ४.
 पर्वीणि १. ११, १; ८. ३, ४; ११. १०,
 १२; १२. ११, १०.
 पर्वीवः ९. १२, ६; १०. ९, २०; ११. ३,
 १२.
 पर्वीने ८. ४, ५; २०. ४३, २.
 पर्वीः २०. १२६, २३.
 पर्वीम् १२. ३, ३१.
 पर्व ४. ३३, ८.
 पर्वणिम् २०. ७२, १.

पर्वत् ६. ३४, १; २; ३; ४; ५; ७. ६५, १.
 पर्वि २०. १२, २.
 पलदान् ९. ३, १७.
 पलदानाम् ९. ३, ५.
 पलालऽअनुपलालौ ८. ६, २.
 पलाल्या २. ८, ३.
 पलावान् १२. ३, १९.
 पलितः ९. १५, ९.
 पलितम् १. २३, १; २.
 पलितस्य ९. १४, १.
 पलीजकम् ८. ६, २.
 पल्लूलनम् १२. ४, ९.
 पवताम् ५. ३, ३; ८. १, ५.
 पवते ४. २४, ४.
 पवते १०. ७, २; ४; १३. ३, १९; १८. २,
 १; ६; १४; ३, ५४; ४, ५८; १९. ५४,
 २; २०. १३७, ५; ६.
 पवनेन ४. ३४, २.
 पवनैः १८. ३, ११.
 पवन्ताम् ७. ८७, १.
 पवन्ते १३. ३, २.
 पवन्ते १२. ३, २५.
 पवमानः ३. ३१, २; ४. ११, ४; ६. १९,
 १; २; ९. १२, ८; १०. २, २६; ८,
 ४०; ९, २६; १५. २, ७; १४; २०;
 २७; १५, ६; १८, ३; १९. ६१, १.
 पवमाने १७. १, १३.
 पवस्तैः ४. ७, ६.
 पवस्व १२. १, १२.
 पविता ६. ११९, ३.
 पवित्रम् ९. ६, १६; १९. ३३, ३.
 पवित्रऽवन्तः २०. १३७, ४.
 पवित्रस्य २०. ५२, १; ५७, १४.

पवित्रा द. १२४, ३.

पवित्रेण द. १९, ३; ५१, १; १२. १, ३०.

पवित्रेणऽइव द. ११५, ३.

पवित्रैः १२. ३, ३; १४; २५.

पविऽनसात् ८. ६, २१.

पविम् ७. ८९, ३.

पवीरऽवत् ३. १७, ३.

पशवः २. २६, १; २; ३; ३४, ४; ३. १०,
६; ३१, ३; ७. ४१, १; ६८, १; ९. १,
२०; २, ५; १६; १२, २६; १०. ६,
३३; १०, २९; ११. २, ९; २४; ६, ५;
७, २१; ८, ८; १२. १, ४९; ३, १६;
५१; ६, ४; १४. २, २५; १५. २, १०;
६, १४; १५, ८; १६. ४, ७; ८, १; ५;
६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४;
१५; १६; १७; १८; १९; २०; २१; २२;
२३; २४; २५; २६; २७; २८; २९; ३०.

पशव्यम् २०. ८७, ६.

पशुः १. १५, २; ८. २, २५; ९. ६, ६.

पशुना ८. ३, १५.

पशुऽपतिः २. ३४, १; ११. २, २८; ८, ९;
१५. ५, ७.

पशुऽपतिम् १५. ५, ६.

पशुपती इति पशुऽपती ११. २, १.

पशुऽपते ११. २, २; ५; ९; ११; १९; २४.

पशुऽबन्धाः ११. ९, १९.

पशुऽभिः ४. ३६, ५; ७. ८६, ४; ५; ९. ३,
१४; १०. १, १०; ११. १, २२; १२.
४, २; १७. १, ६; ७; ८; ९; १०; ११;
१२; १३; १४; १५; १६; १७; १८; १९;
२१; २४.

पशुऽभ्यः ४. ११, २; १४. २, १८; १५.
२, ११.

३३

पशुम् ८. ७, ११; १८. ३, १८; १९. ६,
१५; ७१, १; २०. २५, ४.

पशुऽवित् ११. १, १५.

पशुषु १. ३०, ३; २. ३१, ५; १०. ३, १६;
१४. २, ६२; १९. ३, २; ४८, ५.

पशून् ३. २८, १; २; ४; ५; ६; ९. ८, ४;
१०. ३, १२; ६, ३५; ११. १, १७; १५.
५, ३; १६; १४, ११; १९. ६, १४;
४८, ५; ६३, १.

पशूनाम् १९. ३१, १.

पशूनाम् २. २८, ३; ३४, १; ४. २२, ४;
५. २४, १२; २८, ३; ३१, ३; ९. ४,
६; १०, ३; ५; ७; १०; ११. २, २८;
१२. २, ५३; ३, २१; ४, २१; ४०; १३.
१, ३८; १५. २, १२; ६, १५; १७. १,
४; १९. ३१, २; ५; ६.

पशोः १९. ३१, ८.

पश्या १०. ४, ११; ८, ७; ११. ६, २२;
२०. ९१, ११.

पश्यात् ४. ४०, ३; ६. ४०, ३; ७. ५३, १;
८५, १; ८. ३, १९; २०; ५, १७; ६,
१५; ९, ९; १०. ८, १०; ९, ८; ११.
२, १३; ८, १८; १२. १, ३१; ३२;
३३. २, २७; ३, ११; २५; ४, ७; १८.
४, ९; ११; १९. ६, ९; १५; ३; ५;
१६, १; २७, १४; ४८, ४; २०. १७,
११; २०, ६; ५७, ९; ८९, ११; ९४,
११; १०७, १५.

पश्य १३. ८, ३; ५; ६; ९, १; २; ४.

पश्य ८. ३, १०; ९. १५, ९; १०. ८, ३२;
१४. १, २८; १८. ४, ३.

पश्यत् ९. १४, १५.

पश्यत् २. १, १.

पश्यत १४. २, २८.

पश्यत १. ३३, ४; ७. २७, ६; ७५, १;
१३. ८, ३; ५; ६; ९, १; २; ४;
१६. १, १२; १८. ४, ३७.

पश्यतः १९. ६२, १.

पश्यति ४. २०, १; ६. ३४, ४; ७६, २;
११. ९, २३.

पश्यति ४. ५, २; १६, १; २०, १; ९.
१०, ८; १०. ८, १९; ३२; १३. १, ४५;
४, ११; ५, ६; १९. ५३, ६.

पश्यते ९. ४, १९.

पश्यन् १२. २, ७; १३. २, २२; १४. १,
५७; २०. ४७, १९.

पश्यन्ति ८. ९, ९; ९. १, ३; १०. ८, १४.

पश्यन्ति ४. १६, ४; ७. २७, ७; ८. ९, ९;
१३. १, ३९; २, ४; २०. २५, २.

पश्यसि ८. ३, ५; २१; १३. २, २१; २०.
४७, १८; ८७, ६.

पश्यसि ११. २, २५; १३. १, ३९; १८.
२, ५०.

पश्याः ४. २०, ५.

पश्यानि ४. २०, २.

पश्यामि १. ७, ५; १३. २, ३६.

पश्यामः १९. ५३, ३.

पश्यामि ८. ७, १८; १७. १, ७.

पश्यामि ३. १३, ६; ४. २०, ४; ८; १८.
२, ३२.

पश्यासि १०. ३, ६.

पश्यासि १८. १, ५४.

पश्यासै ३. ४, ३.

पश्येम ७. ५, ३; १९. ६७, १.

पश्येम ६. ६२, ३; १२०, ३.

पश्यः ७. १५, ३; १८. ३, २३.

पसः ४. ४, ६; ७; ६. ७२, २; ३; १०१,
२; ३.

पस्यमि २०. ३२, १.

पस्यानाम् ९. १५, ८.

पस्योः २०. ३१, ५.

पस्पशे ७. २७, ६.

पस्पृधाते इति ८. ४, १२.

पस्पृधानम् २०. ३५, १५.

पांसुः १२. १, २६.

पांसुरे ७. २७, ४.

पांसून् ७. ११४, २.

पाकः ९. १४, ६.

पाकम् ९. १४, २२; १०. १, १८.

पाकऽशंसम् ८. ४, ९.

पाकऽसुत्वनः २०. १२६, १९.

पाकस्य ४. १९, ३.

पाकेन ८. ४, ८.

पाकम् १२. ३, १०.

पाजः ४. ३१, ३; २०. १२३, २.

पाजस्यमि ४. १४, ८; ९. १२, ५.

पाजस्याति १०. १०, २०.

पाञ्चऽजन्यस्य ४. २३, १.

पाटाम् २. २७, ४.

पाणिना १२. १०, २.

पाणिऽभ्याम् २. ३३, ६; २०. ९६, २२.

पात् १९. ६, २.

पात् ३. १६, ७; १२. २, ४७; १९. ११,
५; २०. १२, ६; १७, १२; ३७, ११;
८७, ७.

पातन ६. ३, १.

पातम् ६. ३, १; ७. ७७, ५.

पातम् २. १६, १; २.

पातय १. ८, ३; १९, १; २३, २; ६. १३४,
३; ११. २, २६; १९. २८, ४; ५०, ४.
पातयाथ ४. १५, ५.
पातयामसि ४. ७, ४.
पातयासि १२. ३, ५३.
पातवे १२. १, ३८; २०. ९२, ७.
पाताम् ६. ३, २; ३.
पाति ९. १५, २३.
पातु ६. ३, १; २.
पातु २. ४, २; ३; २८, १; ४. १०, १; ३;
५; ५. २८, ५; ९; ६. ४, १; ४५, ३; ४७,
१; ५३, १; ७. ५३, १; ८. २, २६; ३,
१; ४, २३; ५, ४; ६, २१; १०. ३, १०;
१६. ४, ४; १७. १, ३०; १८. १, १९;
२, ५५; ३, २५; २६; २७; २८; ४९;
१९. १७, १; २; ३; ४; ५; ७; ८; ९;
१०; २०, १; ३; २७, १; २; ३२,
१०; ३३, १; ३४, ५; ३५, ४; ४५, ५;
२०. १७, ११; ८९, ११; ९४, ११.
पातृन् ३. १२, ८.
पात्रम् ८. १३, २; ६; १०; १४; १४, २;
६; १०; १४; ११. ३, ९; १२. १, ६०;
३, ८; ३७; ४८.
पात्रऽहस्ताः ९. ११, ३.
पात्राऽहव ८. ४, २१.
पात्राणि ६. १४२, १; ९. ६, १७; २०.
९४, ५.
पात्रान् १०. १०, ९.
पात्रे ४. १७, ४; ५. ३१, १; १२. ३, २५;
३३; ३६; ४०.
पात्रेषु १०. १०, ११; १२.
पात्रैः १२. ३, ३०.
पाथ २०. १, ३.

पाथः २. ३४, २; ५. १२, १०.
पाथः ७. ३०, १.
पादः १९. ६, ३.
पादम् ४. १८, ६; ५. ३१, ११; ११. ६,
२१.
पादय १०. १, १७.
पादय ८. ६, १६; ९. २, १; १०; १३. १,
३१.
पादयन्तम् ११. २, १८.
पादयस्व ६. ८८, ३.
पादयाति १०. ३, ३.
पादयाथः ९. २, ९.
पादयामि १०. ५, ३६; ११. १, १२; २१;
१६. ८, ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११;
१२; १३; १४; १५; १६; १७; १८; १९;
२०; २१; २२; २३; २४; २५; २६; २७;
२८; २९; ३३.
पादयोः १९. ६०, २.
पादऽवत् ११. १०, ११.००
पादान् १४. १, ६०.
पादाभ्याम् ९. १३, २१; १०. ७, ३९; ११.
४, १५.
पादि ७. ७३, २; ८. ६, २०.
पादौ ६. ९, १; १०. १, २१; ११. १०,
१४; १५. ३, ४; १९. ६, ५; ४९, १०.
पादौ १. २७, ४.
पाने ५. २९, ८.
पान्तु ६. ३, १; ४, २.
पान्तु ५. ३, ९; ७. ६६, १; १०. ३, २२;
१९. १७, ६.
पाप १९. ८, ५.
पापः ५. १८, २; १९. ५७, ३.
पापऽकृते १०. १, २३.

पापऽकृत्यया ३. ३१, २.
 पापऽकृत्यानिम् १९. ३५, ३.
 पापऽत्वाय २०. ८२, १.
 पापम् २. १२, ५; ४. ३६, ८; १०. १,
 १०; ३, ६; १२. २, ५०; १०, २; १८.
 १, १४; १९. ९, १४.
 पापया ५. १७, १८; ७. ५८, ६; ६७, २;
 १४. १; २७; २०. ७४, ५.
 पापऽलोकान् १२. ११, ३.
 पापऽवादात् १०. ३, ६.
 पापात् ७. १०५. १; १०. १, ११; ३, ४.
 पापाय १३. ७, १४.
 पापि ७. १२०, १.
 पापिष्ठाः ७. १२०, ३.
 पापीः ७. १२०, ४; ९. २, २५.
 पाप्मन् ६. २६, १; २; ११३, २.
 पाप्मना ३. ३१, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;
 ८; ९; १०; ११; १०. ७, ४०.
 पाप्मने ५. १४, ६.
 पाप्मा ५. २२, १२; ६. २६, २; १२. ८,
 ३; १७. १, २९; १९. ३२, ९; ३६, २०.
 पाप्मानः ११. १०, १९.
 पाप्मानम् ४. १८, ३; ८. १४, १२; १२.
 ३, १८.
 पाययामसि ८. ७, २२.
 पायवः ६. ३, २.
 पायुऽभिः १९. ४७, ५.
 पारम् ३. ११, ३; ६. १३३, १; १९. ४७,
 २; २०. ७६, ५; ९६, ८.
 पाय ४. ३३, ७; १७. १, २५; २६; १९.
 ५०, २.
 पायन्तु ५. २८, २.
 पाय्यात् ४. १७, २.

पाय्याति ११. १, ५; २०. ४६, २.
 पाय्यामसि ८. ७, ७; १९.
 पाय्यामसि ८. १, १८.
 पाय्यामि ८. २, ९.
 पायिष्णु ५. २८, १४; ८. २, २८.
 पायिष्णुः ६. ९२, २.
 पायिष्णू इति १९. १३, १.
 पारस्वतम् ६. ७२, ३.
 पारिषत् २०. ३१, ३.
 पारुषेयः ५. २२, ३.
 पारुष्यम् १२. ८, ३.
 पारे १. २७, १; ६. ३४, ५.
 पार्थिवः १४. १, ३; ५; २०. १२१, २.
 पार्थिवम् ४. १, ४; १९. ४७, १.
 पार्थिवस्य २. २९, १; २०. १७, १२; ३६,
 ९; ८७, ७.
 पार्थिवाः ९. ५, १४; १०. ९, ६; ११. ७,
 २१; ८, ८; १९. ९, ७; ११, २.
 पार्थिवात् ८. ४, २३; २०. ७०, ६.
 पार्थिवानाम् २. २८, ३.
 पार्थिवानि ४. २५, २; ७. २७, १; २०.
 ३६, ८.
 पार्थिवासः ७. ५१, १; १९. ११, ४.
 पार्थिवे १८. १, ४६.
 पार्थिवेभ्यः १६. ४, ४.
 पार्श्वम् ४. १४, ७; ८; १२. १, ३४.
 पार्श्वभ्याम् २. ३३, ३; २०. ९६, १९.
 पार्श्वे इति ९. ४, १२; ५, २०; १३, १५;
 ११. १०, १४.
 पाष्ठेयम् २. ३१, ४.
 पाष्णिऽभ्याम् २. ३३, ५; २०. ९६, २१.
 पाष्णी इति १०. २, १.
 पाष्णीः ८. ६, १५.

पाण्य्या द. ४२, ३; ८. ६, १७.

पाण्य्याः द. २४, २.

पालित्यम् ११. १०, १९.

पावक १३. २, २१; १८. ४, ५९; २०. ४७, १८.

पावकः द. ४७, १; ८. ३, २६.

पावकऽवर्णाः २०. १०४, १.

पावकाः १. ३३, १; ४; द. ६२, ३; १२. २, ११; २८.

पावमानम् ११. ९, ६.

पावमानी १९. ७१, १.

पाशः ९. ३, २.

पाशम् २. ८, १; ३. ७, ४; ७. ८८, ३; ९. ३, २४; १८. ४, ६९.

पाशाः ४. १६, ६; १४. २, ४९.

पाशात् २. १०, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ४. ३६, १०; १४. १, १९; ५८; १६. ८, ३; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६; १७; १८; १९; २०; २१; २२; २३; २४; २५; २६; २७; २८; २९; ३२.

पाशान् द. ११२, १; २; ११७, १; ११९, २; १२१, १; ७. ८३, २; ३; ८८, ४; ९. ३, १३; १४; १३. ३, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६; १७; १८; १९; २०; २१; २२; २३; २४; २५; १४. १, ५६; ५७; १६. ६, १०; १८. ४, ७०.

पाशिनः ५. ६, ३; ७. १२२, १; १७. १, ८.

पाशै २. १२, २.

पाशैभ्यः १. ३१, २; ८. १, ३; १९. ४४, ४.

पाशेषु १२. ४, ३७.

पाशैः ३. ६, ५; ४. १६, ७; ९; द. ११२, ३; १९. ६६, १.

पास्त १२. ३, ४३.

पाहि ४. ३२, २; २०. ६, ६.

पाहि २. ७, ३; ४; १६, ३; ४; ५; ३५, ४; ४. ९, ६; १०; १९, ८; ५. ३, २; द. ४६, २; ११०, २; ११२, १; ७. ८९, १; १११, १; ८. ३, २०; ६, २२; १६. ५, ३; ४; ५; ६; ७; १०; १७. १, ९; १८. १, ३४; ४, ९; १९. ४४, ६; ४७, ५; ४८, ३; ४; ५५, ५; ५६, ६; ६६, १; २०. १, १; ६, १; ८, १; २०, १; ५७, ४; ८७, २; ९६, १; २.

पिश १९. २८, ९.

पिशतु ५. २५, ५.

पिङ्ग ८. ६, २५.

पिङ्गः ८. ६, ६; १८; १९; २१; २४.

पिङ्गलः ११. ७, २६.

पिङ्गा २०. ९२, ६.

पिण्डु १९. २९, ६.

पितः द. ४, ३.

पितरः २. १२, ५; द. १२३, ३; १८. ३, १६.

पितरः १. ३०, २; ३. २७, २; ५. २४, १५; द. ११६, ३; ८. १२, ३; १३, ५; ८; ९. २, १९; १०. ६, ३२; ९, ९; १०, २६; ११, १, १९; ७, २; ९, २७; १२. ३, ३४; १४. २, ७३; १८. १, ४२; ४४; ४७; ५०; ५४; ५५; ५८; २, २६; २९; ४८; ४९; ३. १०; ३१; ४५; ४६; ५२; ५९; ७२; ४, ३६; ४०; ४४; ४६; ५१; ५२; ६४; ६८; ८६; ८७; १९. ११, १; ५६, ४; २०. १६, ११; ३६, २.

पितरः ४. १५, १५; ७. १३, १; ९. ५, ११;
१२. २, ३३; १८. १, ५१; ५२; ३, १४;
१९; ४३; ४४; ४, ६२; ६३; ८१; ८२;
८३; ८४; ८५.

पितरम् १. २, १; ३, १; २; ३; ४; ५; ४.
१, ७; ३०, ७; ५. १, ८; ११, ११; १४,
१०; ६. ३१, १; ११०, ३; १२०, १;
१४०, १; २; ३; ७. १, २; २, १; ८.
९; ७; ९. ५, ३०; १४, ८; १२; १८;
२१; १०. १, २५; ११. २, २९; १४.
१, १५; १८. ४, २५; २०. ४८, ४.

पितरा १८. १, २३; ३१.

पितरौ ६. १२०, ३; २०. १२५, ५.

पितर्यै १४. २, ३७.

पिता १. २४, ३; २. १, २; ३; ९, २; २८,
४; ३. ९, १; २३, ६; ४. ५, ६; ९, ८;
१५, १२; १६, ५; ५. ४, ९; ५, १; ८;
१३, ७; २४, १२; ३०, ५; ६. १६, २;
४६, १; ११६, २; १२०, २; १३१, ३;
७. ६, १; ८. ७, २; ९. ४, २; ४; १४;
१५; १५, १२; १०. ३, ८; ८, २८;
११. ६, १०; २०; ९, १५; १६; १०,
१८; १२. १, १२; ३, ५; १३. ३, १९;
१४. २, ३७; १५. ६, २५; ७, २; १८.
१, ५९; ३, ६७; ४, ५६; १९. ३९, ३;
५३, ४; ८; २०. २६, ३; ७९, १; ८२,
२; ९०, १; ९१, १; १०८, २.

पिताऽहं २. १३, १; ८. ६, ७; १०. ६,
५; १२. ३, १२; २०. ८, २; ७३, ६;
११४, २.

पितापुत्रौ ६. ११२, २.

पितामहः ५. ५, १; ११. ९, १६; १५. ६,
२५; ७, २.

पितामहम् ९. ५, ३०.

पितामहस्य १५. ६, २६.

पितामहाः ११. १, १९; १८. २, ४९; ३,
४६; ५९.

पितामहान् १८. ४, ३५.

पितुः १. १४, २; २. १, २; ३. २५, ५;
३०, २; ४. ६, ३; ६. ११६, ३; ७. २,
१; ९. १४, १५; १५. ६, २६; १८. १,
१; २, ४९; ३, ४६; ५९; ४, ५६; १९.
४७, १; २०. ११५, १; १४२, ६.

पितुम् २०. ३५, ७.

पितृऽकृतात् ५. ३०, ४.

पितृऽवन्धु १२. ९, ५.

पितृऽभिः ६. ६३, ३; ७१, २; ८४, ४; १२.
३, ८; १८. १, ४३; ६०; २, २१; ३,
८; ५८; ४, ४७.

पितृऽभ्यः ५. ३०, १२; ७. १५, ४; ८.
१२, ४; १०. १, ११; १२. २, ३२;
३४; ४, ३२; १४. १, ४६; २, २०; १८.
१, ४६; २, ५; १०; २७; ४९; ५४; ३,
४२; ४, ३९; ५०; ५१; ६५; ७३; ७८;
७९; ८०.

पितृऽमते १८. ४, ७२; ७४.

पितृऽयज्ञाय १२. २, ७.

पितृऽयानम् ५. १८, १३; ८. १२, ४; १५.
१२, ५; ९.

पितृऽयानाः ६. ११७, ३.

पितृऽयानैः १२. २, १०; १८. ४, १; ६२.

पितृऽलोकम् १८. ४, ६४.

पितृऽलोकात् १४. २, ५२.

पितृषु १. १४, १; ३; ५. १९, ५; ७. ४२,
२; ११. १, २८; ३१; १२. २, १०; १८.

२, २९; २८; ९२; ४, ४८; ४९; १९.
 ३, ३.
 पितृऽसदनाः १८. ४, ६७.
 पितृऽसदने १८. ४, ६७.
 पितृऽसदम् १४. २, ३३.
 पितृणाम् २. १२, ४; ३. २९, ४; ५. २४,
 १४; ६. ४४, ३; ७. ७०, २; १०. ५,
 १३; ११. १, ५; १२. २, ९; ४५; १८.
 ३, ६३; ७३.
 पितृन् ५. ३०, १; ८. १, ७; ८, १५; १२,
 ३; १३, ५; ९. १४, १०; ११. ८, ११;
 १६; ११, २४; १४. २, ६९; १५. १४,
 १३; १८. १, ४५; ५६; ५७; २, ४; ११;
 २३; ३४; ४६; ४, ४०; ४१.
 पित्तम् १. २४, १; १८. ३, ५.
 पित्रे १. ३१, ४; ५. ११, १; ७. १५, ३;
 ५९, २; २०. ८८, ६; ९२, १२.
 पित्र्यम् ६. १२२, २.
 पित्र्या ४. १, २.
 पित्र्यात् ६. १२०, २; १०. १, १२.
 पित्वः ८. ४, १०; १८. १, ४५.
 पिनष्टन ८. ४, १८.
 पिनष्टि २. ३१, १; ३२, ३; ५. २३, १०.
 पिनाकम्ऽइव १. २७, २.
 पिन्वत ६. २२, २.
 पिन्वतम् ६. ९७, २.
 पिन्वतीम्ऽपिन्वतीम् ९. ५, ३४.
 पिन्वते २०. ७१, ३.
 पिन्वते २०. ५१, ४.
 पिन्वन् ९. ५, ३४.
 पिन्वन्तम् ९. ५, ३४.
 पिन्वमानः ४. ३४, ८; १८. ४, ३५.
 पिन्वमाना ३. १७, ९.

पिन्वमानाः ४. ३४, ५; ६; ७.
 पिन्विरे २०. ५१, २.
 पिपतिषति १२. २, ५२.
 पिपति ९. १५, २३; १३. ३, ४;
 पिपति ९. १, ५; २०; ११. ७, १; २; ४.
 पिपति ५. २८, ५; ६. ५३, १; १२. १, १२.
 पिपति १. ३५, ४.
 पिपानः ९. ४, २१.
 पिपीलः १८. ३, ५५.
 पिपीलिकाः ७. ५८, ७.
 पिपृग्धि १८. १, १२.
 पिपृत् ५. २६, ५.
 पिपृहि ७. ३६, १.
 पिपृहि ७. २१, ४; ८४, १.
 पिपेश १४. १, ६०.
 पिपेश २०. ११, ६.
 पिप्लम् ९. १४, २०; २१.
 पिप्ली ६. १०९, १.
 पिप्ल्यः ६. १०९, २.
 पिप्युः २०. १२, ४.
 पिप्युषी २०. २७, ३.
 पिप्रतः २०. १३८, २.
 पिप्रायुस्व ६. ११०, १.
 पिब २. ५, १; ७. ७६, १; ७७, ११; ९.
 १५, २०; २०. ३, १; ४, १; ५, ५; ६;
 २; ७, ४; ३२, २; ३३, १; ३८, १;
 ४७, ७; ६७, ५; ७; ११७, १.
 पिब ५. २५, ६; ७. २७, ३; ८१, २; १९.
 ४५, ५; २०. ८, २; २२, ३; २४, ७;
 ५७, २; ६७, ६; ६८, २.
 पिबत २०. ६७, ४.
 पिबतम् ७. ६०, १; ७७, ४; २०. १३, १.
 पिबताम् २. २९, ६.

पिबति ५. ५, २.

पिबति ५. १८, ४.

पिबतु १३. १, २७; २०. २, १; २; ३; ४.

पिबध्ये २०. ८, ३; १४३, ९.

पिबन्तम् २०. ५३, १; ५७, ११.

पिबन्ति १. ४, ३.

पिबन्ति २०. १०९, १.

पिबन्तीः ४. २१, ७; ७. ७९, १.

पिबसि ८. २, १९.

पिबात् ७. १५, ४.

पिबाथः २०. १४३, ४.

पिबामः ६. १३५, २.

पिबामि ६. १३५, २; २०. १२६, १९.

पिबामि ६. १३५, २.

पिबाव ४. ३२, ७.

पिब्दना २०. ८०, २.

पियाः १९. ५७, ५.

पियारुम् १९. ५७, ४.

पियारुणाम् ११. २, २१.

पिशङ्गम् १४. २, ४, ५, ९.

पिशङ्गरूपः ९. १, २.

पिशङ्गः ६, ७, ८, १४, २२.

पिशङ्गरूपम् २०. ५२, ३; ५७, १६.

पिशङ्गऽसंदृशम् ६. ३३, ३.

पिशङ्गः ३. ९, ३.

पिशाचः ५. २९, ४; ६; १२. ३, ४३.

पिशाचऽक्षयणम् २. १८, ४.

पिशाचऽचार्तनम् २. १८, ४.

पिशाचऽजम्भनीः ५. २९, १४.

पिशाचम् ४. २०, ७; ९; ५. २९, १०.

पिशाचाः १. ३५, २; ४. ३६, ७; ८; ५.

२९, ६; ७; ८; ९; ६. ३२, २.

पिशाचान् ४. २०, ६; ३६, ४; ३७, १०;

८. २, १२; १२. १, ५०; ३, १५.

पिशाचानाम् ४. ३६, ६.

पिशाचैः ४. ३६, ७; ५. २९, ५.

पिशाच्याः १. १६, ३.

पिशितम् ५. १९, ५; ६. १२७, १.

पिशिता १२. ८, ९.

पिशुनेभ्यः ८. ४, २०.

पिश्यमाना १२. ८, ९.

पिष्टाः १२. २, ५३.

पीषस्य १९. ४९, ४.

पीडय १२. ११, ९.

पीतये १. ६, १; ७. ६०, १; २०. २२, १;

२४, ४; ८; ९; ५४, २; ६९, ४; ७६, ६.

पीतिम् २०. २५, ७; ३३, २; ८७, २.

पीत्वा २. १३, १; १०. १०, ३१; २०. २१,

४; ६८, ८; ९२, ४; ६५४, ८.

पीत्वी २०. ६, ७; ४२, ३.

पीपरत् १९. ४०, ४.

पीपिनि २०. ८, १.

पीवः ९. १२, १८.

पीवऽपाकम् ४. ७, ३.

पीवरीम् ३. १७, ३.

पीयकान् १६. ६, ८.

पीयतः ५. १८, १५; २०. १६, ६.

पीयते ५. १९, ५.

पीयन्ति २०. ११४, २.

पीयूषः ९. ४, ४.

पीयूषम् ८. ३, १७; ९, २४.

पीला ४. ३७, ३.

पीलुऽमती १८. २, ४८.

पीवः २०. १२६, १४.

पीवसा १८. २, ५८.

पीवसि १. ११, ४.

पुंश्चली १५. २, ५; १३; १९; २५.

पुंसः ३. ६, १; ६. ७०, १; २; ३; ९. १४,
१५; १२. ३, १.
पुंसाम् ४. ४, ४; ७. १४, १.
पुंसि ६. ११, २.
पुंसे ६. ३०, ३.
पुच्छधौ ७. ५८, ८.
पुच्छम् ९. ४, १३; १२, ८; १०. ९, २२;
१२. ७, १०.
पुच्छे ७. ५८, ६.
पुच्छेन ७. ५८, ८.
पुण्डरीकम् १०. ८, ४३.
पुण्डरीकऽवान् ६. १०६, १.
पुण्यऽगः १९. ८, ५.
पुण्यऽगन्धयः ४. ५, ३.
पुण्यऽगन्धिः ८. १४, ८.
पुण्यऽगन्धे ६. १४, ५.
पुण्यऽज्जनान् ८. ८, १५; ११. ८, १६; ११,
२४.
पुण्यम् ८. १४, ७; ८; ९. ५, १६; १९. ७,
३; ४; ८, ५; ५६, ५.
पुण्या १२. ५, ६.
पुण्याः ७. १२०, ४; १५. १३, २; ४; ६;
८; १०; १९. ५४, ५.
पुण्यान् १९. ५४, ५.
पुण्यानाम् १५. १३, ८.
पुत्र ४. १६, ९.
पुत्रः १. २५, ३; ३. २३, २; ३०, २; ४.
३९, ९; ५. १, ८; ६. ४६, २; ७. १,
२; ६, १; ९. १४, १५; १०. ८, २८;
१२. १, १२; ३, ४७; १३. २, ९; ३,
२६; १४. १, १५; २, २४; १६. ५, १;
४; ५; ६; ७; ८; १९. ५३, ४; ५४, ३.
पुत्रऽइव ५. १४, १०.
३४

पुत्रकाः २०. ९२, ५.
पुत्रऽकामा ११. १, १.
पुत्रऽकाम्या ६. ८१, ३.
पुत्रम् १. ११, ५; २८, ४; २. २८, १;
३. १६, २; २३, ३; ४; ५; ५. १, ९;
२०, ५; २५, ९; १०; ११; १२; १३;
२६, ५; ६. ८१, २; ३; ९. ५, ३०;
१०. ५, ४४; ११. ६, २०; ११, ८;
१३. २, ३७; १६. ८, २; ५; ६; ७; ८;
९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६;
१७; १८; १९; २०; २१; २२; २३; २४;
२५; २६; २७; २८; २९; ३१; १८. २,
५०; ३, ५०; ४, ३९; २०. १३७, २.
पुत्रम्ऽइव ११. ६, १०; २०. १२५, ५.
पुत्रऽविद्याय ३. २३, ६.
पुत्रस्य ६. ११, १; २; १०. ५, ३६; १२.
२, २५; २०. १०४, ४.
पुत्राः १. ३०, ३; ३. ४, ३; ९. १४, १३;
१२. ३, ३४; ४०. ०.
पुत्राणाम् २. ९, २; ३. २३, ३; ६. १३१,
३; ७. ८, १.
पुत्रात् ६. ११६, ३.
पुत्रान् २. १३, १; ३६, ३; ६. १२०, ३;
१२. ३, १२; ४, ३८; १४. २, ४. ०.
पुत्राय १२. १, १०.
पुत्रासैः ७. ५९, २; १८. १, २; २०. ९६, २.
पुत्रासः १२. ३, ४.
पुत्रिणीम् १४. १, ६२.
पुत्रिऽयन्ति १४. २, ७२.
पुत्रे १६. ७, ८.
पुत्रेभ्यः ६. ३०, ३; १०. ६, ५; ११. १०,
१०; १२. ३, ११; १८. ३, ४३; ६७;
२०. ७९, १.

पुत्रैः क. ४, १; १२. ३, ६; १७; १४. १,
२२.

पुत्रौ ८. ७, २०.

पुनः १. १, २; २४, ४; २. २४, १; २;
३; ४; ५; ६; ७; ८; ३. १, ६; ६,
७; ९, १; १०, ७; ११, ६; ४. १२, २;
१३, १; ५. ८, ७; ११, ८; १४, ४; ५;
७; ८; १०; १२; १३; १७, २; १०;
२२, ४; ११; २९, ५; ३०, ७; ३१, १;
२; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; क. ५३, २;
६३, २; ७५, ३; ७७, ३; ७८, १;
८४, ३; १०९, ३; १११, ४; १३१, ३;
१३९, ५; ७. ५, २; १०, ४; ५५, ३;
६८, १; ६९, १; ८. १, २०; २, १; ४,
३; ९. २, १२; १०. १, २४; ३०; ४, ४;
११. १, १३; २५; ६, १४; २०; १२.
२, ५; ६; १०; ५२; ३, २०; ४८; १३.
२, २५; १४. १, ४; २, २; १०; ४७;
१८. २, १०; १३, २६; ३, ६; ५८; ७०;
४, ६३; ६४; १९. ६, २; ८, ३; ४४,
१०; ४६, ४; ४९, ७; ५४, १; २०. ४०,
३; ६९, १२; ९६, १०; १२६, २१.

पुनःऽदाय ५. १७, ११.

पुनःऽनवः ८. १, २०; १०. ७, ३३; ८,
२३; २०. ९६, १०.

पुनःऽनवाः ८. ७, ८.

पुनःऽभुवा ९. ५, २८.

पुनःऽभुवाः १. २७, २.

पुनःऽमघ ५. ११, १.

पुनःऽमघः ५. ११, २; ७. १, २.

पुनःऽमघेषु ५. ११, ७.

पुनःऽसरः ६. १२९, ३.

पुनःऽसरम् १०. १, ९.

पुनःऽसराम् ४. १७, २.

पुनते ७. २८, १.

पुनन्तु ६. १९, १; १०. ६, ३.

पुनन्तु ६. ५१, २; १८. ३, ११.

पुनर्वसु इति पुनःऽवसु १९. ७, २.

पुनाति १२. २, ११; १८. ३, ४०.

पुनातु ६. १९, १; २; ६२, १; ९६, ३;
११९, ३.

पुनानः १२. ३, ५४.

पुनामि १२. १, ३०.

पुनीताम् ६. ६२, १.

पुनीहि ६. १९, ३; ११. १, ११; १९.
३३, ३.

पुमांसम् ३. २३, ३; ५. २५, १०; ११; १२;
१३; ६. ११, ३; ८. ४, २४; ६, २५;
११. १, ३४.

पुमान् १. ८, १; ३. ६, १; २३, २; ३; ५.
१४, ६; ७. १००, ३; ९. ४, ३; १०.
४, ८; ७, ४३; ८, २७; १२. ३, १.

पुम्ऽसु १२. १, २५.

पुम्ऽसुर्वनम् ६. ११, १.

पुरः १०. ६, १०; २०; १२. १, ४३; १९.
५८, ४; २०. ७, २; २१, ८; ३७, ५;
५३, १; ५७, ११; ७५, २; ९०, २.

पुरः १. २१, १; २७, ४; ४. ७, ७; २७, २;
५. ६, २; ३०, १२; ६. ३१, १; ४०,
३; ५२, १; ७. १०, २; ८. ५, १७; ६,
१५; १०. ८, ७; ११. ६, २२; १४. १,
५९; १९. ४, २; ६, ९; १३, ९; १५, ६;
४८, ४; २०. ५, ३; २०, ६; ४८, ४;
५७, ९; ८८, १.

पुरःऽपता ३. १५, १; १६, ५; ५. २०,
१२; ७. ९, १; १०. ३, २.

पुरःऽगवः १२. १, ४०; १४. १, ८.
 पुरःऽगवाः १८. ४, ४४.
 पुरःऽगवी ४. १३, ७.
 पुरःऽगाः ५. १२, ११.
 पुरःऽदधिरे ५. ८, ९.
 पुरःऽधत्से ५. ७, २.
 पुरःऽघायाम् ५. २४, १; २; ३; ४; ५; ६;
 ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५;
 १६; १७.
 पुरःऽयोधः २०. १८, ६.
 पुरःऽरथम् २०. ९९, २.
 पुरःऽसरौ १५. २, ८; १४; २०; २८.
 पुरःऽहितः ३. १९, १; ४; ७. ६४, १; १०.
 १, ६; २०. ९८, ४.
 पुरःऽहितम् ११. १२, १८.
 पुरःऽहिताः ८. ५, ५; ६.
 पुरम् ५. २८, ११; ७. ७४, १; ८. ३, २२;
 १०. २, २८; २९; ३०; ३३; १९. १७,
 १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०;
 १९, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९;
 १०; ११; २०. २१; ७; ९१, ५; ९२, ५.
 पुरम्ऽदरः ८. ८, १.
 पुरम्ऽधिः १४. १, ५०; १९. १०, २.
 पुरम्ऽध्याम् २०. ६९, १.
 पुरस्तात् १. ७, ५; ४. १, १; ११, ४; ४०,
 १; ५. ६, १; २३, ६; २९, १; ६. ६०,
 १; ७. ५३, १; ८५, १; ८. ३, १९;
 २०; १०. ३, २; ८, १०; ११. १, ३२;
 २, ४; १७; ८, १८; १२. १, १३; ३२;
 ५५; ३, २४; ३७; १३. ३, ११; १८. २,
 ५५; ३, ४९; ४, ९; ११; १९. १५, ३; ५;
 १६, १; २; १७, १; २७; १४; १५; ५६,
 ६; २०. १७, ११; ८९, ११; ९४, ११.

पुरा ५. ३०, १७; ६. १२, २; ३३, २; ९९,
 १; ७. २६, २; ७३, १; ९. ६, १२;
 १०. २, ३०; ३, १६; ७, ३१; ११.
 १, ५; १५; ५, ७; १०, ३; १०; १२..
 ३, ४६; १३. २, १३; १४. २, ४७; १८.
 १, ४; २, ३८; ३९; ४०; ४१; ४२;
 ४३; ४४; ४५; ५७; ३, ३०; ३१; ३२;
 ३३; ३४; ३५; ४, ५६; १९. ३४, ८;
 ५४, ३; ५६, २; २०. १४, ३; २१, ७;
 ३६, ४; ६२, ३; ६७, २; १२६, १०.
 पुराणः २०. १७, ५.
 पुराणम् १०. ७, २६; ८, १७; ११. ९,
 २४; १५. ६, ११; १८. ३, १.
 पुराणऽवत् ७. ९५, १; २०. १७, ९.
 पुराणऽवित् ११. १०, ७.
 पुराणस्य १५. ६, १२..
 पुराणी १०. ८, ३०.
 पुराणीः १२. २, ४१.
 पुराम् २०. ३५, ५; ६४, ३.
 पुरिऽतत् ९. १२, ११; १०. ९, १५.
 पुरीकयाः ११. २, २५.
 पुरीषिणः ११. १, ३२.
 पुरीषिणम् ९. १४, १२.
 पुरु ६. ४९, ३; ७. २२, १; १८. १, १;
 १९. ४९, ४; २०. ५६, ४; ७३, ६;
 १२०, १.
 पुरुः १९. ६१, १.
 पुरुऽकृत् ७. ७६, १; २०. ११८, २.
 पुरुऽकृत् २०. २१, ३.
 पुरुऽक्षु ५. ३, ८; २७, १०.
 पुरुऽक्षोः २०. ३६, ३.
 पुरुऽचन्द्रैः २०. २१, ५.
 पुरुऽजातः १९. १०, २.

पुरुषतमम् २०. ६८, १२; १४३, १.
 पुरुषा ४. ३०, २; ६. १२६, १; १०. २,
 ६; ८, १२; २०. ५३, २; ५७, १२.
 पुरुषदंसा २०. १३९, ५.
 पुरुषदमासः ७. ७७, १.
 पुरुषदिनेषु २०. ७६, १.
 पुरुषधा ७. ५, ५; ८७, ५; १८. १, २८.
 पुरुषनामानम् ६. ९९, १.
 पुरुषप्रियम् २०. १०१, २.
 पुरुष इति पुरुषम् २०. १४३, ४.
 पुरुषभोजसः २०. ५१, २.
 पुरुषभोजसम् २०. ९, २; ११, ९; ४९, ५.
 पुरुषमायः २०. ३६, १.
 पुरुषमीढः १८. ३, १५.
 पुरुषमीढम् ४. २९, ४.
 पुरुषमीलह २०. १०३, १.
 पुरुषरूपम् ९. १५, १९; १८. १, १७; २०.
 ८५, ४.
 पुरुषरूपाः ४. २१, १.
 पुरुषवर्त्मानम् ५. २, ७; २०. १०७, १०.
 पुरुषवसुः १४. २, ४७; २०. ५१, १.
 पुरुषवसुम् २०. ५६, ५.
 पुरुषवसो इति पुरुषवसो २०. ३६, ४; १०४, १.
 पुरुषवीरम् २०. १४३, ६.
 पुरुषवीरस्य २०. ३६, ३.
 पुरुषवृत्तः १०. २, ११.
 पुरुषशाक २०. ३७, ६.
 पुरुषशाकः १३. ३, १५.
 पुरुष ४. ९, ७; ५. ३०, ६; १७; ८. १, ४;
 ६; १०; १८. ४, ५१.
 पुरुषअदः १२. १, ४९.
 पुरुषअस्थे ५. ३१, ९.
 पुरुषअविताः २. १४, ३.

पुरुषः ४. ३, १; ५. ३०, २; ६. १०९, २;
 ८. १, १; २, २५; १०. २, ९; १८;
 २०; २१; २८; ३०; ११. ६, १४; ७,
 १३; १२. ३, १०; १९. ६, १; ३; ४;
 ९; ३९, २; ३; ४; ४४, ८.
 पुरुषअगन्धिः १२. २, ४९.
 पुरुषअजीवनम् १९. ४४, ३.
 पुरुषअजीवनीः ८. ७, ४.
 पुरुषता १८. १, ५२.
 पुरुषतेजाः १०. ५, ३५.
 पुरुषम् १. १६, ४; ५. ४, ६; ५, २; ४; ७,
 २; २९, १; ६. ३०, २; १११, १; १३३,
 ३; १३८, १; ७. ८०, ४; ८. २, ५; ७,
 २; ५; ७; ११; १९; २२; ९. १३, ४;
 ६; १०. १, १७; २९; ११. १०, १३;
 १८; २९; ३२; १२. ४, १३; २५; १९.
 ६, ५; ११; १५.
 पुरुषअरेषणः ३. २१, ९.
 पुरुषअवधाः १२. ७, ३.
 पुरुषस्य ५. ७, ८; २८, ३; ६. ३८, ४; ८.
 ४, १५; १०. २, १; २; ४; ८; ११.
 १०, ३१; १९. ४९, ४.
 पुरुषाः २. २६, ३; ११. २, ९.
 पुरुषाणाम् ४. ९, २; ८. ७, १५.
 पुरुषात् ५. २१, ४; १९. ६, १६.
 पुरुषान् ३. २८, ५; ६; ६. ५९, २; ९. ३,
 १४; १८. ३, ६२.
 पुरुषाय ९. ३, १२; १३. ७, १४.
 पुरुषे ३. २१, १; १०. २, १०; ११; १२;
 १३; १४; ७, १५; १७; ११. ११, ७;
 १४; १२. २, ५; ३, ५१.
 पुरुषेण ७. ५, ४; १९. ६, १०.
 पुरुषेभ्यः १. ३१, ४; ३. २८, ३; ३०, ४;

द. २७, ३; १२. २, १६; १९. ४७, ९.
 पुरुषेषु ४. १८, ९; द. ३८, २; १०. १, ४;
 ११. २, २१; १२. १, १९; २९; २, १.
 पुरुषैः ६. १४, ७.
 पुरुऽस्तुत २०. ६, २; ७, ४; १९, ४; ६१,
 ६; ६२, १०.
 पुरुऽस्तुतः द. २, ३.
 पुरुऽस्तुतम् २०. ६१, ४; ६२, ८.
 पुरुऽस्तुतस्य २०. १९, ४.
 पुरुऽहन्मन् २०. ९२, १७; १०९, ९.
 पुरुऽहन्त २०. ३६, ४.
 पुरुऽहन्त ४. ३१, ६; ७. ५२, ७; १८. ३,
 ६७; १९. ५५, ६; २०. १७, २; १०;
 ३६, ११; ७७, ८; ७९, १; ८९, ७;
 १०; ९४, १०; १०८, ३.
 पुरुऽहन्तः ६. ३, ८; १७. १, ११; २०.
 ४६, २.
 पुरुऽहन्तम् ७. ९१, १; २०. १९, ९; ६१,
 ४; ६२, ८.
 पुरुऽहन्ताय २०. ७८, १.
 पुरुचीः २. १३, ३; १२. २, २३; १८. २,
 २९; १९. २४, ९; ६.
 पुरुचीम् १०. २, ७.
 पुरुणाम् २०. ६८, १२.
 पुरुणि ६. १, २; २०. ११, ९; ६; ३१, १;
 ९४, ७; १०९, ३.
 पुरोडाशम् १८. ४, २.
 पुरोडाशऽवत्सा १२. ४, ३५.
 पुरोडाशः ८. ८, २२.
 पुरोडाशौ ९. ६, १२; १०. ९, २५.
 पुरोलाशम् २०. २३, ३.
 पुर्वघः २०. १२६, २२.
 पुर्वेम् ६. ३, १; १९. ५५, ३.

पुष्करऽपर्णम् ८. १४, ६.
 पुष्करम् ११. ३, ८; १२. १, २४.
 पुष्करऽस्त्रजा ३. २२, ४; ६. २९, ३.
 पुष्करिणी ६. १७, १६.
 पुष्करिणीः ४. ३४, ९; ६; ७.
 पुष्कलम् १३. ३, १०.
 पुष्टऽपतिः ३. ८, ४; ७. २०, १; ४१, १;
 १९. ३१, ६; ११.
 पुष्टऽपतिम् ७. ४१, २.
 पुष्टम् ६. ३, ७; द. ७९, २; ७. २०, १;
 ८४, ३; १२. १, २९; १८. २, ६०;
 ३, ६१; १९. ३१, ६; ११.
 पुष्टये १०. ६, २९.
 पुष्टानि ४. २४, ७; २०. ३४, ४.
 पुष्टाय १४. २, २७.
 पुष्टिः ३. २८, ४; १९. ३, ३; ३१, १३.
 पुष्टिऽकामाय १९. ३१, १.
 पुष्टिम् ९. ४, १९.
 पुष्टिम् १९. ३१, ३; ५.
 पुष्टिऽमत् २०. १२६, ३.
 पुष्टीः २०. ३४, ९.
 पुष्टे ३. १०, ७.
 पुष्टेषु २०. १२६, १.
 पुष्ट्या ९. १०, २.
 पुष्ट्या १९. ३१, २; ९; १३; ४९, ३.
 पुष्पम् ६. ४, ४; द. ९५, २; ८. ७, १२;
 १०. ८, ३४; १९. ४४, ९.
 पुष्पऽवतीः ८. ७, २७.
 पुष्पाम् ८. ७, ६.
 पुष्पिणीः द. १०६, १.
 पुष्यः १९. ७, २.
 पुष्यत ३. १४, २; ४; ९; ७. ६२, ७.
 पुष्यतः ७. ५९, २.

पुण्यतम् १४. २, ३७.

पुण्यति ४. ३२, १; २०. २९, ३.

पुण्यते १८. १, २२.

पुण्यन्ति २०. ५६, ६.

पुण्यसि ७. ११, १.

पुण्यसि १३. २, १०; २०. ९९, ३.

पुः १०. २, ३१.

पुऽमित् २०. ११, १.

पुऽयानैः १८. १, ५४; ४, ६३.

पुतः ६. ५१, १; २; ११. १, २५; १२. ३, १४.

पुतऽदक्षाः ६. २२, १; ६. ९३, ३.

पुतम् ४. ३९, १०; ६. ११९, ३.

पुताः ४. ३४, २; ६. १२२, ५; ११. १, १७; १८; २७; १२. २, २९.

पुतासः २०. ८४, १.

पुतिऽधान्या ३. १२, ३.

पुतिम् ८. ८, २.

पुतिऽरज्जुः ८. ८, २.

पुतुद्रुः ८. २, २८.

पुतौ १२. ३, ३.

पुत्रिमम् ६. १२४, ३.

पुत्वा १४. १, ४१.

पुय ३. १०, १३.

पुयति ३. २९, २.

पुयति १२. १, ६१.

पुर्वः २०. ७५, २.

पुरुम् २०. ३७, ३.

पुर्णः १०. ६, २; १९. ५३, ३.

पुर्णम् ३. १२, ८; ९. ४, ६; १०. ८, २९; १८. ३, ५४; २०. ७६, ७; ८९, २.

पुर्णा ३. १०, ७; ७. ८५, १.

पुर्णाः ४. ३४, ६; ७. ६२, २.

पुर्णात् १०. ८, २९.

पुर्णान् ४. ३४, ७.

पुर्णाम् २. ३६, ५.

पुर्णेन ७. १८, १; १०. ८, १५; २९.

पुर्तम् ९. ५, १३; ८, १; ११. ९, ९; १२. ६, ४; १०, १०.

पुर्तस्य ६. १२३, ५.

पुर्तिऽकामः ७. १०८, १.

पुर्वऽअग्रौ ६. ३१, ५.

पुर्वऽअपरम् ७. ८६, १; १३. २, ११; १४. १, २३.

पुर्वऽआसिनम् १०. १, २७.

पुर्वः १. ७, ४; ५. २०, ६; ८. ३, ७; ९. ८, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; १०. ३, ३; ११. ७, ५; १३. २, १४; १८. ४, ८; ९; २८; १९. ३९, ९.

पुर्वकामऽकृत्वने ७. १२१, १.

पुर्वऽकृत्वरि १२. १, १४.

पुर्वऽचित्तये २०. ९, ३; ४९, ६; १०९, ३.

पुर्वऽचित्ताः ७. ८७, ३.

पुर्वऽजनाः १२. १, ५.

पुर्वऽजेभ्यः १८. २, २.

पुर्वऽथा २०. ६१, ३; ९९, २.

पुर्वऽपीतये २०. ९९, १.

पुर्वऽपेयै १२. १, ३.

पुर्वम् ४. ३५, २; ३७, १; ८. १, १०; ९. ५, २७; १२. २, २५; १४. १, ६४; २, २०; १८. ४, १५; ४४; २०. २६, ३; ६७, ७.

पुर्वऽयावा २०. ११, २.

पुर्वऽरूपाणि १९. ९, २.

पुर्वऽसात् ११. २, २५; ७, ६.

पुर्वस्य १०. १, २७.

पूर्वऽहतिः ७. २६, १; २.

पूर्वऽहतौ १९. १०, ९.

पूर्वा ६. १६, ४; १३३, २; ११. १०, ७;
१४. २, ७४; १९. ७, ३; ४.

पूर्वाः १९. ३४, ७.

पूर्वान् ६. ३०, १; १०. ३, १३; १४; १९.

पूर्वाम् १६. ७, ९; २०. ९२, १९.

पूर्वासः १८. १, ४६.

पूर्वा इति २०. ७६, ६.

पूर्वाः ४. २१, १; २०. १६, १२; १९, ४;
७३, ३; ७६, ९; ८; ११९, १.

पूर्वे २. ३४, ९; ४. १, ६; ६. १७, ६; ८;
६. ६४, १; १३३, ९; ७. ९, १; ८. ६,
१४; ९. ११, ३; ११. २, १८; ४, १;
२; ३; ४; ९; ६; ७; ८; ९; १०; ११;
१२; १३; १४; १९; १६; १७; १८; १२.
१, ९; ३९; १८. १, १०; १४; २, १९;
३, ७२; ४, ४४; १९. २६, २; २०.
३६, २.

पूर्वेण १०. ४, ३.

पूर्वेभिः २०. ३०, ९.

पूर्वेभ्यः १८. २, २.

पूर्वेषाम् २०. ३२, ३.

पूर्वैः १८. ३, ४८.

पुर्व्यः ७. २२, १.

पुर्व्यम् २०. ९९, १.

पुर्व्यम् ६. १; ४; १८. ३, ३९; २०. ७७,
८; १०३, ३; ११९, १.

पुर्व्यऽस्तुतिम् २०. ६४, ९.

पुर्व्यस्य ४. १, ६.

पुर्व्या २०. १४३, ९.

पुर्व्याः १९. ३४, ६.

पुर्व्याणि २०. ३९, १३.

पुर्व्याय २०. १४३, ३.

पुर्व्यानि १४. २, ६३.

पुर्वणम् ३. १६, १; ४. ३०, ६; ११. ८, ३;
१८. २, ९३.

पुर्वन् ७. १०, ३; १४. २, ३८.

पुर्वन् १. ११, १; ६. ११२, ३; ११३, २;
१४. १, ३९.

पुषा १. ९, १; ३. १४, २; १७, ४; ५.
२८, ३; १२; ६. ६७, १; ७३, ३; ७.
१०, १; २; ४; ३४, १; १४. १, १९;
३३; १६. ९, २; १८. २, १४; १९;
१९. १०, ९; २०, १.

पुर्वेम १९. ६७, ९.

पुष्णः १९. ११, २.

पृक्षः २०. १४३, २.

पृच्छ २०. ६८, ४.

पृच्छन्ति २०. ३४, ९.

पृच्छन्ति १२. १०, ४.

पृच्छन्ती २०. ३६, ९.

पृच्छमानौ १४. १, १४.

पृच्छाम ८. ९, ७.

पृच्छामि ९. १९, १३.

पृच्छामि ८. ६, १; ९. १४, ६; ७; १०. ८,
१०; ३४; ११. ३, २२; १२. ४, ४३.

पुच्यध्वम् ६. ६४, १.

पुच्यन्ताम् ६. ७४, १.

पृञ्च ९. ४, २३.

पृञ्चतीः १. ४, १.

पृञ्चन्ति ६. २, ३; २०. १०७, ६.

पृञ्चे ६. १२, ३.

पृण २०. १९, ९.

पृणक्षि ६. १, ९; २०. २९, १.

पृणत् ७. ९९, १.

पृणतः १. २७, ४.

पृणन्तः ६. १४२, ३.

पृणन्ति १८. ४, २९; २०. ३०, २.

पृणन्ति २०. १२६, १४.

पृणस्व २. ९, २; ४.

पृणस्व ७. २७, ८; १९. ६१, १; २०. ३३, १.

पृणाति ६. २२, ३.

पृणाति ११. ७, ४.

पृणातु १९. ६९, २.

पृणीत १. ६, ३.

पृणीहि १७. १; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२;

१३; १४; १५; १६; १७; १८; १९; २४.

पृतनाः ६. ३, १; १४, ८; २०, ४; ६. ९७,

१; ८. ९, ८; १०. ९, ३६; १३. १,

२२; १६. ९, १; १९. ३२, १०; २०.

११, ४; १४, १; ७६, ८.

पृतनाऽजितम् ७. ६९, १.

पृतनाऽजिम् ७. ९०, १.

पृतनाज्ये २०. १९, ७.

पृतनानाम् २०. ९२, १६; १०९, ४.

पृतनाऽयतः १९. २८, ९; ६; ७; ८; ९; १०;

२९, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९;

३२, ६.

पृतनाषाट् ११. १, २; १९. १३, ७.

पृतनाषाट् ६. १४, ८.

पृतनाऽसहम् २०. १०८, १.

पृतनाऽसहाय २०. १९, १.

पृतनासु ३. २१, ३; ४. २७, ७; २८, ७;

३२, ४; ६. २९, ११; ८. ३, १८; १९.

१२, २; २०. ७९, ३; ७६, ८; ९२, १९.

पृतन्यतः १. २१, २; ७. ७३, ३; ९८, १;

१९. ३२, १०; ४६, २; २०. १७, ६;

७०, २०.

पृतन्यति ६. ७९, १; १३. १, २९.

पृतन्यन्तम् १. २९, २.

पृतन्यवः ७. ३९, १; ६४, १; ११. १, ९;

११.

पृतन्यात् १२. १, १४; १९. ४६, ९.

पृतन्यान् ३. १९, ३.

पृत्सु २०. ६१, १; ९०, २; १४१, ३.

पृत्सुर्दुर् २०. १९, ७.

पृथक् ३. १७, १; १९, ६; ४. १९, २; ३;

४; २०, २; ६. २०, ७; ७. ४७, १; ९.

१, ३; ११. ७, २; १३; २२; १२. ३,

२१; २०. ७२, १; ९४, ६.

पृथक्ऽसहस्राभ्याम् १९. २२, १९.

पृथिवि ७. १९, १; १२. १, ११; १२; १४;

१९; १६; २३; २४; ३०; ३६; ४६; ४९;

६२; १८. २, १९; ३, १०.

पृथिविसत्ऽभ्यः १८. ४, ७८.

पृथिवी २. १९, १; २८, ४; ३. ९, १; २३,

६; ४. २, ४; ३९, २; ६. ९, ७; २९,

२; ६. १७, १; २; ३; ४; ४४, १; ५३,

१; ७७, १; ८८, १; १००, १; ७. १९,

२; ८. १, १२; १७; ४, २३; ७, २; १३,

१०; ९. १, २१; १२, २; १९, १२; २४;

१०. १०, ४; ३०; ११. १, ८; २, १०;

३, ११; ७, ४; ११, ४; १२. १, १; २;

५; २१; २२; ३७; ४१; ४४; ४९; ४८;

५२; ५३; ५९; ३, २०; ४, २३; १३. १,

१७; १४. १, २; २, ७१; १६. १०, ६;

१८. १, ९; २, २९; ३, २९; २७; २८;

३०; ३१; ३२; ३३; ३४; ३९; ४९; ५१;

१९. ९, १; १४; ५४, २; ५८, २; २०.

१९, ९; ७६, ६; ७७, ७; १०६, २.

पृथिवी इति २०. ३४, १४.

पृथिवीऽहव ९. ४, २.

पृथिवीः ४. २०, २; ६. २१, १; ८. ४,
११; १९. २७, ३; ३२, ४; ५३, ५.

पृथिवीऽमः १३. २, ४४.

पृथिवीम् १. २, १; ४; ३. ८, १; ९, ६;
२१, ७; ४. २, ७; ११, १; १५, १; ४;
५; ७; ८; ९; २७, ४; ३५, ३; ६. २२,
१; ६७, ३; ६१, २; ३; १२०, १; १२६,
१; ७. ७, १; ८. २, १५; ९. ३, १५;
५, १५; १५, २२; १०. ५, २५; ४५;
८, ११; ३६; ११. २, १०; ६, ५; १७;
७, १; ८; ९; १२. १, १; ७; ११; १७;
२७; २९; ४३; ५७; ३, २२; २३; २५;
२६; २८; ४०; १३. १, २५; ३४; ४५;
२, ५; ४५; ३, २२; १४. २, ६९; १५.
१०, ९; १८. १, ३९; २, ७; ४९; ३,
२६; ४९; ५२; ४, ५; ६; २८; ४८; १९.
३२, ९; ५८, ३; २०. ११, ८; ३४, २;
७५, २.

पृथिवीऽसंशितः १०. ५, २५.

पृथिव्या ४. ३०, ८; ११. ४, १०; १२. ३,
२३; १८. १, १०; १९. १९, १.

पृथिव्याः १. २४, ४; २. ३, ५; ७, ३; ४.
१, ४; १४, ३; ५. २, ७; १०, ८; १२,
४; १७, ११; ६. ४३, २; ८६, १; २;
१००, ३; १०५, २; १२५, २; १३४,
२; ७. ९, १; १०, १; २७, ८; ८. ४,
४; ९, १; ९. १, १; १५, १३; १४; १०.
५, २५; ११. २, २७; ७, ११; १२. १,
४; ८; १२; ३, ३५; ११, ११; १३. १,
१६; ३८; १४. १, ४७; २, ७०; १५.
७, १; १६. ४, ४; ७, ६; १८. २, २०;

५२; १९. ३, १; ३५, ४; २०. ३५, ९;
७६, ७; १०७, १०; १४३, ५; ९.

पृथिव्याम् १. ३, १; २; ३; ४; ५; ३०, ३;
३२, १; ४. ८, ५; ३९, १; ६. ८०, ३;
१३६, १; ७. ६४, १; १०२, ८; ८. ७,
१३; ९, २५; २६; ९. १, ३; २, १४;
३, १६; १७; ११, ७; १०. ३, १९; ४,
२२; ११. ७, १२; २६; ८, १२; १२, २;
१२. १, १३; ३, २२; १३. २, ३०; १५.
१३, २; १७. १, १२; १३; १८. २, ३६;
४, ४८; १९. २७, १३; ३२, ३; ४४, ३.

पृथिव्यै १. ३२, ४; ५. ९, २; ६; ६. १०,
१; २०, २; १२. १, २६.

पृथी ८. ३, ११; २०. १४०, ५.

पृथु १३. २, २२; २०. ४७, १९; ७१, १३;
१३९, १.

पृथुः ७. १२, १; १३. ९, १; २०. ६४, १.

पृथुऽजघने २०. १२६, ८.

पृथुऽज्मन् ५. १, ५.

पृथुऽज्यम् २०. १४३, १.

पृथुऽबुधः १२. ३, १४.

पृथुऽशिराः ५. १७, १३.

पृथुऽस्तुके ७. ४८, १.

पृथुस्तो इति पृथुस्तो २०. १२६, ८.

पृथुनि १९. ५८, ४.

पृदाकवः १०. ४, ११; १३; २०.

पृदाकवे १२. ३, ५७.

पृदाकुः ३. २७, ३.

पृदाकुम् १०. ४, १७.

पृदाकुऽहव ५. १८, ३; १५.

पृदाकोः ७. ५८, १.

पृदाकौ ६. २८, १.

पृदाक्किः १. २७, १.

पृदाकम् १०. ४, १७.
 पृदाकाः १०. ४, ९.
 पृशन्ऽयुवः २०. १०९, २.
 पृशयः ८. ७, १; २०. १०९, २.
 पृश्नि १. ११, ४.
 पृश्निः २. १, १; ६. ३१, १; १०. ९, २०;
 १९. ११, ३; २०. ४८, ४.
 पृश्निऽपर्णि २. २९, ३.
 पृश्निऽपर्णि २. २९, ४.
 पृश्निऽपर्णी २. २९, १; २.
 पृश्निऽवाहवः ४. १९, १२.
 पृश्निऽवाहुः ८. ८, १७.
 पृश्निम् ६. ११, १; २; ८; १७, १७; ७.
 १०९, १; ९. १९, २९..
 पृश्निऽमातरः १३. ३, २३.
 पृश्निऽमातरः ६. २१, ११; ८. ७, २१; १३.
 १, ३.
 पृश्निऽमातृन् ४. २७, २.
 पृश्निऽहा १०. ४, १९.
 पृश्ने ६. १३, ९.
 पृषत् १. २३, २; ३.
 पृषत्ऽआज्यमि १९. ६, १४.
 पृषती १३. १, २१; २३.
 पृषतीभिः २०. ६७, ४.
 पृषतीम् १३. १, २४.
 पृषदाज्यऽप्रनुत्तानाम् ११. १२, १९.
 पृषन्तम् २०. ८८, २.
 पृषातकी १४. २, ४८.
 पृष्टः ७. ९७, १.
 पृष्टयः ४. ३, ६; ९. १२, ६.
 पृष्टिऽआमयम् १९. ३४, १०.
 पृष्टिऽवाहः १८. ४, १०.
 पृष्टीः २. ७, ९; ३२, ३५. २३, ९; ६.

३२, २; ९०, १; ८. ३, १०; ९. १३,
 १९; १०. २, ४; ९, २०; ११. १०, १४;
 १६. ७, १२; १९. ४९, १.
 पृष्टीभिः १२. १, ३४.
 पृष्ट्याम्ऽइव ६. १०२, २.
 पृष्ठम् ४. १४, २; ३४, १; ९. ९, २०; १६.
 १, ७,
 पृष्ठात् ४. १४, ३; ११. ७, १०; १८. ४,
 १४.
 पृष्ठानि १२. २, १२; १८. १, ६१.
 पृष्ठे ६. २०, ६; ७. ८९, १; ९. ९, १०;
 १९; १४, १०; १९, ९; १०. ७, ३८;
 १०, ९; ११. ७, २६; १२. २, ४१;
 १३. २, ३७; ४, १; १८. २, ४७; ४,
 ४; ३६.
 पृष्ठेन ११. ४, ९.
 पेततुः ७. १००, १.
 पेट्वः ६. १९, २.
 पेट्वस्य ४. ४, ८.
 पेपिशाने इति ८. ९, १२.
 पेरुः १९. ११, ३.
 पेशः २०. २६, ६; ४७, १२; ६९, ११.
 पेशनीः १०. २, १.
 पैष्टम् ४. १२, २.
 पैष्टम्ऽइव ६. ३७, ३.
 पैष्ट १०. ४, ६.
 पैष्टः १०. ४, ९; ७; १०.
 पैष्टस्य १०. ४, ११.
 पोत्रात् २०. २, १; ४; ६७, ४; ७.
 पोषः ९. ४, ७.
 पोषम् १. ९, ४; २. १३, ३; २९, २; ३.
 २०, १०; ४. २९, ९; ३९, २; ४; ६;
 ८; ६. २७, १०; ७. ४१, २; ४९, २;

१८. १, ४३; ४, ४७; १९. २४, ५;
५२, १.

पोषय ३. २८, ४.

पोषयिष्णु ५. २८, ४.

पोषयिष्णुः ३. १४, ६.

पोषाः २. ३४, १; ५. २८, ३.

पोषाय ६. १४१, १; १९. ३१, १३.

पोषे ३. १०, ७; ९. ४, २.

पोषेण ३. १०, ३; ८; १४, ६; १५, ८; ६.
५, २; १९. ५५, १; २.

पोषैः ९. ४, २२; २४; ११. १, ३४; १८.
४, ६२.

पोष्या १४. १, ५२.

पौस्यम् २०. ७३, ६; ९७, ३; १०६, २.

पौस्या २०. ६७, २; ६९, ७.

पौस्यैः २०. ७६, ७.

पौञ्जिष्ठऽईव १०. ४, १९.

पौत्रऽआद्यम् १२. ८, १.

पौत्रः ११. ९, १६.

पौत्रम् ९. ५, ३०; १२. ३, १४; १८. ४, ३९.

पौत्रान् १२. ४, ३८.

पौरः २०. ११८, २.

पौरऽकुत्सिम् २०. ३७, ३.

पौरुषेयः १. ३०, १.

पौरुषेयम् ८. ६, २३; १२. ३, ४९; १९.
२०, १.

पौरुषेयात् ४. २६, ७; ७. ११०, १; १०.
३, ४.

पौरुषेये ११. ११, १०.

पौरुषेयेण ८. ३, १५.

पौर्णऽमासम् ७. ८५, २.

पौर्णऽमासी ७. ८५, १; ४; १५. २, १४;
१६, १.

पौर्णऽमासीम् १५. १७, ९.

प्यायताम् ४. १५, ११; ५. २९, १२; १३;
६. ७८, १.

प्यायन्ताम् १२. ३, २०.

प्याययति ४. ११, ४.

प्याययन्तु ७. ८६, ६.

प्याययामि १८. ४, ६४.

प्यायसे १४. १, ४.

प्यायस्व ७. ८६, ५.

प्याशिषीमहि ७. ८६, ५.

प्र १. ३, ७; ७, २; ४; ६; १०, २; १६, २;
१८, २; २४, ४; २७, ४; २८, १; ३०,
१; २. १, २; ४, ६; ५, १; ५; ६, २;
७, १; १०; ५; १३, २; २५, ५; ३२,
६; ३४, ३; ४; ३५, ३; ३. १, २; ४;
२, २; ५; ४, ५; ६, ७; ८; ११, १; ५;
१२, ८; ९; १४, ४; ५; १६, ३; १८,
६; १९, ७; ८; २०, २; ३. ९, २३, ६;
२९, १; ३१, ९; ४. १, ३; ७, ४; ८,
२; ९, ५; १०, ६; १२, ६; १४, ५; ९;
१५, ९; ११; १३; १६, ४; २०, ९;
२५, ३; ६; २७, १; २८, ४; २९, १;
३; ५; ६; ३०, ८; ३१, १; ३; ३२, ७;
३३, ३; ४; ५; ३४, २; ३६, १; ३७,
१०; ५. १, ४; २, ७; ६, ४; ११; १२;
१३; १४; ७, ३; ११, ६; १७, २;
२०, ६; ८; ११; २१, ४; ५; ६; ११;
२२, ४; ८; २८, ९; २९, ४; ३०, ९;
३१, १०; ६. ४, ३; १४, ३; २४, १;
२८, १; ३४, १; ३५, १; ३७, १; ८३,
१; ३; ८८, ३; ९७, २; १०५, १; २;
३; ११०, ३; ११३, २; १२१, ३;
१२६, ३; १२८, १; १३०, १; २; ३;

१३१, १; २; १३४, १; ७. २, १; ९, २;
 ९; ९, १; १९, १; २; २६, २; २७, १;
 २; ३९, १; ३६, १; ४३, १; ५१, १;
 ५२, ३; ४; ५९, ९; ६६, २; ७९, २;
 ७७, ९; ७; ८२, ३; ८३, २; ८६, २;
 ८८; ४; ९४, ३; १०२, ३; ११९, २;
 १२०, १; ३; ८. १, ९; ७; १०; ११;
 २, १; १७; ३, ४; ८; ९; २४; ४, ३;
 १७; १९; २२; ६, ८; १७; ८, १०; १९;
 ९, १०; १२, ४; ६; ९. १, ६; ७; २,
 ४; ६; १२, १४, १७; १८; ३, ६; २२;
 २३; ५, ३; ८; १६; २३; ६, ३; ४;
 १०, १; ४; ६; ८; १४, १८; १९, ३;
 ४; १०. १, १९; ३०; २, १९; २६; ३,
 १; २; १९; १६; ४, ६; २९; ९, २३;
 २४; ९०; ७, ८; ९; २८; ४२; ८, ७;
 १९; २३; ९, ३; ११; १०, ७; १४;
 ११. १, १८; २२; २९; ३, २६; २७;
 ३१; ४, १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८; ९;
 १०; ११; १२; १३; १४; १९; १६; १७;
 १८; ६, ३; ४; ९; ६; १४; १६; १७;
 २०; २२; ७, १९; ८, २३; १०, ११;
 १९; २०; २१; २२; २३; २४; २९; ३७;
 ३०; ३१; ११, १; १९; २२; २४; १२,
 १८; १२. १, १८; ४१; २, ३; ४;
 ८; १०; १३; २६; २७; ३४; ३९; ३८;
 ४९; ३, १९; १८; ३१; ३२; ३८; ४३;
 ४९; ४, ४७; १०, ९; ११; १४; ११,
 १३; ६; १२; १३. १, १; ३; २७; २९;
 ४३; ५९; २, ३१; ३२; ३७; ४६; ३,
 १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८; ९; १०;
 ११; १२; १३; १४; १९; १६; १७; १८;
 १९; २०; २१; २२; २३; २४; २९; १४.

१, १३; १७; १८; १९; २०; २४; ५८;
 २, १९; १९; २१; २६; ५९; ६०; ६१;
 ६२; ६७; ६९; ७९; १९. १, २; ३; ८;
 १०, ३; ४; ९; १२, ५; १६. १, ११;
 ४, ९; १७. १, २८; २९; १८. १, ९;
 ७; २४; ५४; ६१; २, २; ३; ४; २८;
 ३१; ३९; ५३; ५४; ५८; ३, ८; ९;
 ३८; ४२; ४३; ६९; ७३; ४, १४; २९;
 ४०; ४८; ४९; ५१; ६०; ६९; ७०;
 १९. ६, ११; ७, ३; ८, २; १३, ७;
 १७, १; २; ४; ९; ६; ७; ८; ९; १०;
 १९, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;
 ८; ९; १०; ११; २०, ४; २४, ४;
 ३२, २; ३; ३४, ४; ३७, १; ४०, २;
 ४२, ३; ४६, ४; ४९, ९; १०; ५०, ४;
 ५६, १; ५७, ३; ६४, १; ७१, १; २०.
 ५, १; ३; ६; ६, ३; ४; ११, २; ३; ४;
 ५; ९; १३, २; १४, ३; १९, १; १७,
 ४; १८, ४; २१, १; २२, ४; २९, २;
 ७; ३०, १; ३१, ४; ३२, १; ३३, २;
 ३५, १; २; ९; १२; १३; १९; ३७, १;
 ३३; ४४, १; ५१, १; २; ३; ५६, १;
 ६१, ४; ६२, ३; ८; ६८, ८; ११; ७३,
 ३; ७६, २; ९; ७; ७८, ३; ८७, ३;
 ९; ८९, १; २; ८; ९१, ३; १२; ९२,
 १; ९; ९४, ६; ९६, ६; ९७, २; १०७,
 १०; १२६, २; १३७, ३; १३८, २;
 १३९, १; १४२, १; २; ४; ५.

प्रत्यञ्जनात् ४. ६, ९.

प्रत्यञ्जुदन्त ९. २, १७; १८.

प्रत्यञ्जपादि ५. १७, ४.

प्रत्यञ्जयम् ४. २९, २.

प्रत्यर्थः ५. २२, ९.

प्रऽअविशत् १०. ७, ८.
 प्रऽअशितारः ११. १, २९; ३२.
 प्रऽअश्रुती ६. १३३, २.
 प्रऽअश्रुन्ति ८. ७, २९.
 प्रऽअहैत् २. २४, १; २; ३; ४; ५; ७; ६; ८.
 प्रऽआप्तः ९. १२, २२.
 प्रऽआप्तिः ११. ९, २२.
 प्रऽआप्नोषि ४. १९, २.
 प्रऽआवृत्त्य ११. १०, १५.
 प्रऽआशीः ११. ३, २८; २९; ४, १; २; ३;
 ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३;
 १४; १५; १६; १७; १८.
 प्रऽआश्रन ११. ४, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;
 ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५;
 १६; १७; १८.
 प्रऽइतम् १८. ३, १.
 प्रऽइयाय १८. ३, १३.
 प्रऽइव १२. २, ५२.
 प्रऽइषिता ११. ३, १४.
 प्रऽइषिताः ३. १३, २.
 प्रऽइषितौ ८. १, ९.
 प्रऽइक्षते ९. ७, १.
 प्रऽइक्ष्वाः ४. ३७, ५.
 प्रऽइप्सन् १०. ७, ४.
 प्रऽइप्सन्तीः १०. ७, ४; ६; ३७.
 प्रऽइयुः ५. ८, ६; ११. १२, १७.
 प्रऽउक्षणीः १०. ९, ३.
 प्रऽउक्षणीभिः ५. २६, ६.
 प्रऽउक्षन्ती १०. ९, ११.
 प्रऽऊढः १५. १५, ४.
 प्रऽएषाः ५. २६, ४; ११. ९, १८.
 प्रऽएषैः १६. ७, २.
 प्रऽएच्यन् ५. २२, १४.

प्रऽकल्पयन् १९. ८, १.
 प्रऽकशः ९. १, २१.
 प्रऽकुपितान् २०. ३४, २.
 प्रऽकुन्तति १२. ४, ७.
 प्रऽकामन्तः १२. १, २८.
 प्रऽक्रीः ४. ७, ६; ११. ९, १०.
 प्रऽक्रीडते ५. २१, ८.
 प्रऽक्षीणाः १०. ३, १५.
 प्रऽगृहीतम् १२. ४, ३४.
 प्रऽचक्रुः १२. २, ५.
 प्रऽचरते ९. ३, १२.
 प्रऽचर्षणी इति प्रऽचर्षणी ७. ११५, २.
 प्रऽचेतः ४. ३२, ५; ७. १११, १; ८. ३, ९.
 प्रऽचेतसः ४. २३, १; ६. ६८, १; ८. ७,
 ७; १४. २, ४६; २०. १०९, ३.
 प्रऽचेतसा २०. १४१, ५; १४२, ५.
 प्रऽचेतसे २०. ६९, ५; ७३, ३.
 प्रऽचेतसौ ६. ५३, १.
 प्रऽचेताः ५. १२, १; ६. ४५, ३; १८. २, २७.
 प्रऽचोदयः २०. ६३, ९.
 प्रऽचोदयन्ता ५. १२, ७.
 प्रऽच्यवते ९. १३, ३.
 प्रऽच्यवन्ते ८. ९, ८.
 प्रऽच्युतः ६. १२१, ४.
 प्रऽच्युताः ४. १५, ७; ८; ९; ५. २०, ३.
 प्रऽच्युताम् ८. ९, ८.
 प्रऽजर्नन्वन्तम् १९. १८, ९.
 प्रऽजर्नन्वान् १९. १७, ९.
 प्रऽजर्ननाय ९. ९, १०.
 प्रऽजनयन् १०. ७, २६.
 प्रऽजन्वः ९. ४, ६.
 प्रऽजया २. ३४, ३; ४; ३. २९, ८; ५. ३,
 ७; २९, ६; ७; ८; ९; ६. ५, १; १४१,

२; ७. १८, ४; ३४, १; ८६, ३; ४; ९;
९४, २; ९. १, १९; १०. ९, ४७;
६, २३; ११. १, १; १४; २०; २१; १२.
३, १०; ४, २; १४. १, ३२; ३३; ४८;
५३; ५४; २, १; १३; ६४; ७०; १८.
३, १७; १९. २४, ८; ३१, ७; ६४, २.

प्रज्जहितानि २०. ११६, १.

प्रज्जा ७. ३६, ३; ९. १२, १३; १०. ६,
३३; ११. १, १९; ४, १; ४; १२. ६, ४.

प्रजाऽअमृतत्वम् ११. १, ३४.

प्रज्जा: २. ३९, २; ७. २०, १; ११६, १;
९. १, १; २४; ४, २०; १०. ८, ३;
३७; ३८; ११. ६, १०; १९; १२. १,
१६; १३. १, १९; १५. १४, २१; १९,
९; १६. ८, १; ९; ६; ७; ८; ९; १०;
११; १२; १३; १४; १९; १६; १७; १८;
१९; २०; २१; २२; २३; २४; २५; २६;
२७; २८; २९; ३०; १९. ५३, ७; १००

प्रजाऽकामाय ७. १८, ३.

प्रज्जातम् ९. १४, १८; १९. २६, १.

प्रज्जाता १. ३४, १.

प्रज्जातेन ६. ८९, १.

प्रज्जानती १८. ३, ४.

प्रज्जानती इति प्रज्जानती ८. ९, १२.

प्रज्जानती: १२. २, ४१.

प्रज्जाम् २. २६, २; ३. १२, ४; २०, ८;
४. २३, २; ५. २६, २; ६. ११२, १;
२; ७. १०, १; २; ८. ९, २२; ९. ९,
१; ३; १२. २, ८; १४. १, ५९; २०.
८६, १.

प्रज्जानन्तः २. ३४, ९; १३. ३, १७.

प्रज्जानाम् ५. २४, १३; ९. १, ४; ९, १०;
१०. १, २१; १७. २, ३.

प्रजाऽपति: २. ३४, ४; ३. १९, ६; ४. ४,
२; ११, ७; १९, ११; ३९, १; ५. २९,
९; ६. ११, २; ३; ६८, २; ६९, ३; ७.
१८, ४; २०, १; २९, १; ८. १, १७;
९, १०; ९. १, २४; ३, ११; १२, १;
२४; १९, २४; १०. ७, ७; ८; ४१; ८,
१३; १०, ३०; ११. ९, ३; ७, १६; ९,
३; १०, ३०; ११, २९; १२. १, ४३;
६१; १३. २, ३९; ३, ९; १४. २, १३;
४०; १५. १, २; ६, २९; ७, २; १४,
२१; १७. १, १८; १९. ९, ६; १२;
१७, ९; १९, ११; २०, २; ४६, १.

प्रजाऽपतिम् १०. ७, १७; ११. ६, १२; ७,
७; ८, ११; १५. १, १; १९. १८, ९;
५३, १०.

प्रजापतिऽसृष्टः १०. ६, १९.

प्रजाऽपते ५. २९, १३; ७. ८९, ३; ९. १,
२४.

प्रजाऽपते ३. २४, ७; ९. १, १०; २०; १०.
९, ४९.

प्रजाऽपते: ३. १०, १३; ४. ११, ११; ७.
१३, १; ९. ७, १२; १०. ९, ७; ८; ९;
१०; ११; १२; १३; १४; १५. ६, २६;
१६. ८, ११; १७. १, २७; १९. ५३, ८.
प्रजाऽपतौ १०. ३, २४; ७, ४०; ११. ७,
१९; १२. ४, ४७.

प्रज्जाभि: १९. १९, ११.

प्रज्जाभ्यः ४. १९, १०; ९. १, २४; १३.
४, ११; १९. १०, १०; २०, २.

प्रज्जाम् १. ८, ३; २. ७, ४; २९, २; ३.
१०, ३; ८; ४. ११, ९; १९, १; ३९,
२; ४; ६; ८; ५. १८, १२; १९, ११;
६. ८१, १; ७. २१, २; ४८, १; ७०,

१; ८७, २; ८. ९, १६; ९, १३; ९. ४,
२२; ८, ४; १०. १, १९; ३१; २, २९;
६, ३९; ११. १, ९; १७; २, २१; १३.
१, ३४; १४. १, ४२; २, १४; २४;
३१; ३७; ३९; ४०; ७१; ७४; १८. ३,
१; ४, ६२; १९. ६३, १; ७१, १; २०.
६३, १; ९६, १९; १६; १२४, ४;
१३८, २.

प्रजायते ९. ३, २०.

प्रजायाः ९. १०, ३; ९; ७; १०.

प्रजायाम् ६. ९९, २; १४. २, ६२.

प्रजायै १. १८, १; ६. ३, ७; ८; २९,
८; ८. ६, २१; ९. ३, ११; १४. १,
२१; ४७; १८. ३, ४१.

प्रजावत् ६. ९७, २; १२. ४, १; १४. २,
७३; २०. ३३, ३.

प्रजावति ९. ३, १३; १४.

प्रजावति १४. १, ९२.

प्रजावती ११. १, १४; १४. २, १८; ३२.

प्रजावती इति प्रजावती १०. १, २१.

प्रजावतीः ४. २१, १; ७; ७. ७९, १.

प्रजावतीम् १४. २, ७.

प्रजावन्तः ७. ७८, ४; १९. २६, २.

प्रजावन्तम् ७. २१, ३.

प्रजावान् ६. ६८, ३.

प्रजावित् ११. १, १९.

प्रजासु ३. १९, ७.

प्रज्ञानाम् १३. २, २.

प्रज्ञानाय ११. ९, ४.

प्रज्ञानीः १०. ७, ३४.

प्रतक्म ४. १६, २; ६. १३, ८.

प्रततामह १८. ४, ७९.

प्रतन्वताः ८. ७, ४.

प्रतरणः ६. १२९, १; १२. २, ४९.

प्रतरणम् १९. ४४, १.

प्रतरणी १४. २, २६.

प्रतरम् ६. १, ४; ६. ९, २; ४१, ३; ८.
२, २; ११. १, २१; १२. २, ३०; १८.
१, १; २, ३१; ३, १०; १७; ६३; ४,
९४; २०. २१, ११; ८९, १.

प्रतरीता १८. ४, ९८.

प्रतानाः ६. १३९, १.

प्रति १. ७, ३; ८, २; २८, २; २. ११,
३; १९, १; २; ३; ४; २०, १; २; ३; ४;
२१, १; २; ३; ४; २२, १; २; ३; ४;
२३, १; २; ३; ४; २४, ९; ३. १, १;
३; ३, ९; ४, ३; ८, २; १०, ६; १३;
१२, २; २९, ७; ८; ४. १२, ६; १४,
९; १८, ४; २०, १; ९; ६. ७, ६; ८,
९; १४, ३; १२; २८, २; २९, ४; १४;
१९; ३०, १३; ३१, १; २; ३; ४; ६;
६; ७; ८; ९; ६. ३१, ३; ३२, १; ३६,
२; ३७, ३; ११७, २; ११९, २; १२३,
९; १२९, ३; ७. ३०, १; २; ३९, १;
३६, १; ९९, १; ६०, १; ७२, १; ७७,
३; ८२, २; ८७, ९; ८. ३, ६; १०;
१९; २१; २३; ४, ७; ११; २९; ६, २६;
८, १०; ९, १९; ९. १, १; २, २; ३;
३, १९; २४; ४, २४; ९, ३७; १०, २;
९; ७; ८; ९; १३, १३; १९, २; ७; १०.
१, १९; २७; २८; ६, ६; ७; ८; ९;
१९; १७; २१; ३०; ३९; ८, ३६; ३७,
२; २९; २७; ११. १, ८; १४; १८; २,
१८; १२, १६; १२. २, २९; ३, २३;
४४; १३. २, ४६; ३, १; २; ३; ४; ९;
६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३;

१४; १५; १६; १७; १८; १९; २०; २१;
२२; २३; २४; २५; १४. १, ३९; -२,
१५; २५; ३१; १८. १, २८; २, ७; ३७;
३, ४०; ४, ५; ५१; ५२; १९. ४, ४;
२५, १; ३१, १३; ३७, २; ४२, ३; ४५,
२; ४९, ८; ५७, ५; २०. १५, ४; १८,
६; ४८, ६; ५८, १; ६७, ५; ७१, १०;
९२, १७; ९३, २; १०५, ५; १०७, १५.
प्रतिऽअक्षम् ९. ६, १; १०. ७, २४; २९;
३०; ११. १०, ३.

प्रतिऽअभिचरणः २. ११, २.
प्रतिऽअमुचम् १०. ६, ३४.
प्रतिऽअर्पयित्वा १२. २, ५५.
प्रतिऽअष्टीविन् ५. १९, ३.
प्रतिऽआतिष्ठन्ती ५. ५, ३.
प्रतिऽआदाय १०. १, २७.
प्रतिऽआश्वावयति ९. ११, २.
प्रतिऽआहन्ति ८. १५, ३.
प्रतिऽआहन्ति ८. १५, ३.
प्रतिऽआहन्मि ८. १५, २.
प्रतिऽआहन्त्यात् ८. १५, १; २.
प्रतिऽआहन्त्यात् ८. १५, २.
प्रतिऽइत्य १९. ४९, ९.
प्रतिऽउदैत् ७. ३, १.
प्रतिऽपुत् ३. १, २; २, १.
प्रतिऽक्लामम् १८. ३, ४६.
प्रतिऽक्लामाय २. ३६, ७.
प्रतिऽक्लाम्यः २. ३६, ५; ६; ८.
प्रतिऽक्लाम्यम् ६. ६०, ३.
प्रतिऽक्लाशः ९. १३, ६.
प्रतिऽक्लम् ५. १४, १३; १०. १, ७.
प्रतिऽक्लोशे ४. ३६, ३.
प्रतिऽगृहीतः ९. ५, १३.

प्रतिऽगृह्यतः ९. ३, १६.
प्रतिऽगृह्यन्तम् ३. २१, ४.
प्रतिऽगृह्यति ९. ३, ९.
प्रतिऽगृह्य ३. २९, ८.
प्रतिऽग्रहीता ३. २९, ७; ४. ११, ५.
प्रतिऽग्राना ११. ११, ७.
प्रतिऽग्रानाः ११. ११, १४.
प्रतिऽचक्षणे १. १८, ३.
प्रतिऽचाकशान् ६. २९, ३.
प्रतिऽच्यवीयसी २०. १२६, ६.
प्रतिऽजग्रह ६. ७१, १.
प्रतिऽजनाः ३. ३, ५.
प्रतिऽदहन ३. १, १; २, १.
प्रतिऽदीप्ते ७. ११४, ४.
प्रतिऽदीव्यति ७. ११४, ४.
प्रतिऽधयः १४. १, ८.
प्रतिऽधाम् ८. ८, २०; ११. १२, १६.
प्रतिऽधुक् ९. ४, ४.
प्रतिऽनन्दनम् ७. ३९, १.
प्रतिऽनन्दन्ति ३. १०, २.
प्रतिऽनुदन् ५. ३, २.
प्रतिऽपणः ३. १५, ४.
प्रतिऽपश्यति ९. ६, ३.
प्रतिऽपश्यथ ७. १४, २.
प्रतिऽपानाय १९. ५२, ३.
प्रतिऽप्रहिण्मः १०. १, ५.
प्रतिऽप्राशः २. २७, १; २; ३; ४; ५; ६.
प्रतिऽबुद्धाः ४. ३७, ३; ४; ५.
प्रतिऽबुध्यमानाः १२. १, ६२.
प्रतिऽबोधः ८. १, १३.
प्रतिऽबोधेन ८. ६, १५; १९. ३५, ३.
प्रतिऽभृतस्य २०. ३२, २.
प्रतिऽमा ८. ९, ६; ९. ४, २.

प्रतिऽमानम् ५. २, ७; २०. ३४, ९; १०७, १०.

प्रतिऽमाम् ३. १०, ३.

प्रतिऽमिताम् ९. ३, १.

प्रतिऽमुशात् ८. ६, १८.

प्रतिऽमोहयन्ती ३. २, ९.

प्रऽतिरन्तः १८. २, २९.

प्रऽतिरन्ते १४. २, ३६.

प्रतिऽवर्तः ८. ९, ४; १६.

प्रतिऽवर्त्म १०. १, ९.

प्रतिऽवेशाः ३. १९, ८; १९. ९९, १; २.

प्रतिऽशत्रवः ४. २२, ६.

प्रतिऽशिक्षन्ति २०. ७६, ९.

प्रतिऽशीवरि १२. १, ३४.

प्रतिऽशृणोति ९. ११, २.

प्रऽतिष्ठन्तीम् १०. ७, २१.

प्रतिऽसरः २. ११, २; ८. ९, १; ४.

प्रतिऽसरेण ४. ४०, १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८.

प्रतिऽसरैः ८. ९, ९; ६.

प्रतिऽस्थया ११. ४, १८.

प्रतिऽस्था १२. १, ६; १९. ६०, २.

प्रतिऽस्थाः १२. ३, २९.

प्रतिऽस्थाम् ६. ३२, ३; ८. ८, २१; ९. ९; १०; १०. २, १; १८. ४, ९; १९. ११, ६.

प्रतिऽस्थाय ११. ४, १८.

प्रतिऽस्थायः १९. १७, ९.

प्रतिऽस्थायाम् ५. २४, १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १९; १६; १७.

प्रतिऽस्थितः ११. ६, १८; १९. ९२, २.

प्रतिऽस्थितम् १०. ७, १; ३०; ८, ६; ११. ६, १; १९; १७. १, १९; १९. ९३, ९.

प्रतिऽस्थिता १२. ९, ३.

प्रतिऽस्थिताः १०. ७, २२; १९. ९४, ४.

प्रतिस्थे इति प्रतिऽस्थे ४. २६, १; २.

प्रतिऽस्पर्शनम् ८. ९, ११.

प्रतिऽहरणेन ५. १४, ८.

प्रतिऽहारः ११. ९, १२.

प्रतिऽहिताभिः १९. १३, ४.

प्रतिऽहिताम् ११. २, १.

प्रतिऽहितायै ६. ९०, ३.

प्रतीचः ३. १, ४; ५. ८, ७; ६. ३२, ३; ७. ११३, २.

प्रतीचः ८. ३, ६.

प्रतीचिका १९. २०, ४.

प्रतीची ३. २७, ३; ७. ३६, ३; ४८, ३; ११३, १; १२. ३, ९.

प्रतीचीः १. २८, २; ८. ९, ९; ६; १०. १, ६.

प्रतीचीनः ९. ३, २२; १०. १, ६.

प्रतीचीनः ४. ३२, ६०.

प्रतीचीनऽफलः ४. १९, ७; ७. ६७, १.

प्रतीचीनाय ११. २, ९; ६, ८.

प्रतीचीम् ९. ३, २२; ११. १२, २६; १२. १, ३४; १५. २, १९; १४, ९.

प्रतीच्याः ४. ४०, ३; ५. १०, ३; ९. ३, २७; १२. ३, २४; १५. ४, ७; ९; ९, ६; ७; १८. ३, २७; १९. १७, ९; १८, ९.

प्रतीच्याम् ३. २६, ३; ४. १४, ८; १५. २, १८; १८. ३, ३२.

प्रतीच्यै १२. ३, ५७.

प्रऽतूर्तिषु २०. १०९, १.

प्रऽतोदः १५. २, ७; १४; २०; २७.

प्रत्नः ६. ११०, १.

प्रलङ्घा २०. ८, १.

प्रलम् २०. २४, ९; ३६, ७.

प्रलङ्घत् २०. ३६, ७.

प्रलस्य २०. २६, ३; ९२, १९.

प्रलान् ६. १३६, २.

प्रलाय २०. ३९, २.

प्रलासः १८. ३, २१; २०. ८८, १.

प्रलेन २०. ११९, २.

प्रत्यक् ४. १८, २; १९, ९; ६; ४०, १; २;

३; ४; ९; ६; ७; ८; ६. १३, ४; ३०,

९; ८. ३, १४; ९, २; १९; १०. १, ९.

प्रत्यङ् ३. २०, २; ४. ११, ८; १९, ७; ६.

९१, १; ९. १२, २१; ११. १, २२;

१३. १, ९६; २, ३; २०. १८, ९;

१८. १, २९; १९. ९३, ३; २०. ४७,

१७.

प्रत्यञ्चः ११. ९, १३.

प्रत्यञ्चम् ७. ४०, २; ८. ३, १७; २९; १३.

३, २९; ४, १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८;

९; १०; ११; १२; १३; १४; १९; १६;

१७; १८; १२. २, ९९; २०. ६३, ३;

१२४, ६.

प्रत्यञ्चाश्च ११. ३, २६.

प्रञ्चासम् ६. २१, ३.

प्रञ्चासेन ६. २१, २.

प्रञ्चस्वसम् २०. ९४, ३.

प्रञ्चक्ष्णः २०. ९४, १.

प्रथः १३. ९, २.

प्रथताम् ३. २२, १; १२. १, २; ३, ३८.

प्रथते ६. १२, ४.

प्रथमः १. १२, १; २४, १; ४. ६, १; १४,

९; २४, ६; ६. १, २; १७, २; २८,

११; ६. २८, ३; ७. ७, ४; ९; ९. २,

१९; १०. २, ८; ४, १; ६; ८, २८;

११. ७, ९; १३. १, ९९; १४. १, ९९;

१६. १९, ३; १६, १; १७, १; १८. १,

१९; २७; २८; ३०; ९०; ३, १३; ७३;

१९. ४, १; १३, १; २२, २१; २३,

३०; ३२, १०; ९३, २; २०. २९, १;

९; ३४, १; १०४, ४; ११३, २.

प्रथमऽजः ४. ४, ९.

प्रथमऽजम् १. ३९, २.

प्रथमऽजा ८. ९, १६; २१.

प्रथमऽजाः ४. ३९, १; ६. १७, १; ६.

१२२, १; ९. १९, १९; १०. ७, १४;

१२. १, ६१; २०. ९०, १.

प्रथमऽजाम् २. १, ४; ९, ७.

प्रथमम् ४. १, १; ३, ४; ६, ३; ३९, २; ४;

६; ८; ६. ६, १; ६. ९९, १; ६९, ३;

८. ९, २४; ९. १४, ४; १०. ४, १८;

७, ३१; १२. ३, १; १४. २, ३; १८.

२, ९७; १९. ४२, ४; ४६, १; ९२, १;

२०. २९, ४; ८८, ४; ९१, २.

प्रथमऽवास्यम् २. १३, ९.

प्रथमस्य ४. २१, ९; २३, १; २४, ६; १८.

१, ७; १९. २९, १.

प्रथमस्याः ६. १८, १.

प्रथमा १. २४, २; २७, ४; २. २९, २; ३.

१०, १; ४; ४. ३०, २; ३२, ७; ६.

१२, ७; ६. १०८, १; ७. ८९, ४; ८.

९, ११; ९. ३, २२; १९, २३; १०. ९,

१; २०. ८७, ९.

प्रथमाः ४. ७, ७; ६. ६, २; १७, १; ७.

९२, ७; १०. ७, १६; १०, ८; २०.

१७, १०; ८६, १०; ९४, ६; १०.

प्रथमाना १२. १, ९९.

प्रथमानाः ११. १, ३२.
 प्रथमानि २. ९, ९; ७. ९, १; ९. १९, २९.
 प्रथमाम् ६. १८, १; १०८, २; ७. ७८, २;
 १९. ४. १.
 प्रथमाय ४. १, २; ७. १९, ३.
 प्रथमे इति १८. १, २९.
 प्रथमेन ११. १०, ३३.
 प्रथमेभ्यः १९. २२, ८.
 प्रथय १२. ३, ३७.
 प्रथयते ६. ७२, १.
 प्रथयस्व ६. १०१, १.
 प्रथस्व ११. १, १९.
 प्रथिना २०. ७१, १.
 प्रथिष्ठम् ८. ३, १.
 प्रऽदक्षिणम् २. ३६, ६; ७. ९२, ३.
 प्रऽदक्षिणित् २०. ८, ३.
 प्रऽददातु ८. ४, ९.
 प्रऽददुषे १२. ४, ३९; ३६.
 प्रऽदहन् १०. ८, ३९.
 प्रऽदाता ३. २९, ४; ९.
 प्रऽदिवः १. १९, १; २०. २१, २.
 प्रऽदिवि २०. ६७, ६; ८७, २.
 प्रऽदिशः १. ११, २; ३०, ४; २. ६, १;
 १०, ३; ४; ३. ४, १; २; २०, ९; २२,
 ९; २४, ३; ४. २, ९; ११, १; १९, १;
 २०, २; ३९, ९; ६. ३, १; २८, २; ६.
 ४०, २; ८. ९, ३; ९. २, ११; २१;
 १९, १९; १०. ६, १९; ७, १६; ३९;
 ११. २, १०; ७, १२; ८, २२; १२. १,
 ४; ३१; ९९; ३, ३०; १३. १, ३८; २,
 ३३; ३४; ३, १; २०; १७. १, १६;
 १९. १, ३; १०, ८; १४, १; २०, २;
 ३३, ९; ४९, ३; २०. १०७, १३.

प्रऽदिशम् १२. ३, ७.
 प्रऽदिशा ६. १२, ४; ७; ९. १९, १७.
 प्रऽदिशि १. ९, २; ४. २३, ७; २८, १; ७.
 २६, २; २०. ३४, ७.
 प्रऽदीर्घतः १०. ४, ११.
 प्रऽदीयते १२. ४, ३३; ४०.
 प्रऽद्यौः १८. २, ४८.
 प्रऽधनेषु १८. २, १७.
 प्रऽधयः १०. ८, ४.
 प्रऽधावति १८. २, १४.
 प्रऽधिः ६. ७०, ३.
 प्रऽधौ ६. ७०, ३.
 प्रनपादिति प्रऽनपात् २०. ९, ७.
 प्रऽनीतये ६. २३, २.
 प्रऽनीतीः ७. ११०, १.
 प्रऽनीयन्ते ९. ६, ९.
 प्रऽनुत्तः ९. २, १४.
 प्रऽनुत्तानाम् ११. ११, २०.
 प्रऽनृत्यन्तः ८. ६, ११.
 प्रऽनेजने १९. २, ४.
 प्रऽनेतः ३. १६, ३.
 प्रऽनेतारम् २०. ४६, १.
 प्रऽनोदम् ६. २८, १.
 प्रऽपणः ३. १९, ४.
 प्रऽपणम् ३. १९, ९; ६.
 प्रऽपतन् ६. ८, २; १९. ९०, ४.
 प्रऽपथे ७. १०, १; १८. २, ९९; ३, ४९.
 प्रऽपदानि ८. ६, १९.
 प्रऽपदाभ्याम् २. ३३, ९; ११. ४, १६;
 २०. ९६, २१.
 प्रऽपदेन ६. ४२, ३.
 प्रऽपदोः ६. २४, २.
 प्रऽपद्य १४. १, ६४.

प्रऽपद्यन्ते ९. ११, ३.
 प्रऽपद्यन् १३. १, ४.
 प्रऽपद्यन्तः ६. २, ५; २०. १०७, ८.
 प्रऽपा ६. ३०, ६.
 प्रऽपितामहान् १८. ४, ३५.
 प्रऽपित्वे ३. १६, ४.
 प्रऽपिबन्ति १४. १, ४.
 प्रऽपीताः ३. १६, ७.
 प्रऽपीताम् ६. १०८, २.
 प्रऽपीनम् ११. १, ३४.
 प्रऽपीनाः १२. ३, ४१; १८. ४, ६.
 प्रऽपीनाम् ७. १६, १.
 प्रऽपृथक् ६. १२२, ५; १०. ९, २७; ११.
 १, २७.
 प्रऽप्र ७. २७, ३.
 प्रऽफर्व्यमि ३. १७, ३; ५. २२, ७.
 प्रऽबुधाम् ५. ३, २.
 प्रऽबुधन् ५. १७, ९.
 प्रऽबुधाणाः १. ७, ५.
 प्रऽब्लीनः ११. ११, १९.
 प्रऽभञ्जन् १९. १३, ८.
 प्रऽभर्वन् ३. २९, २.
 प्रऽभु २०. ७१, ११.
 प्रऽभुवसी इति प्रऽभुवसो २०. १५, ४;
 ११७, २.
 प्रऽभूः ९. ४, २; १३. ८, २.
 प्रऽभृता ५. २, २; २०. १०७, ५.
 प्रऽभृतिः २. ३५, ५; १९. ५८, ५.
 प्रऽभ्राजमानाम् १०. २, ३३.
 प्रऽभ्वीः १२. ३, २७; १८. ३, ६९; ४,
 २६; ४३.
 प्रऽमतिः ७. २१, ५; १८. ३, ६३; २०.
 १३, ३.

प्रऽमत्या २०. २१, ५.
 प्रऽमदा १९. ५६, १.
 प्रऽमनाः २. २८, १.
 प्रऽमन्दनी ४. ३७, ३.
 प्रऽमयुः ८. १, १६.
 प्रऽमा १०. ७, ३२.
 प्रऽमादम् २०. १८, ३.
 प्रऽमारेण ११. १०, ३३.
 प्रऽमिनाम् १९. ५९, २.
 प्रऽमीलिनम् ८. ६, २.
 प्रऽमुञ्चन् ७. ८९, १.
 प्रऽमुञ्चन्तः २. ३४, २.
 प्रऽमुदः ११. ९, २६; १०, २४; १८. १, १३.
 प्रऽमूर्णम् १२. १०, १५.
 प्रऽमृणन् ३. १, ४; ५, १; ४. ३१, ३; ५.
 २३, ६; ११. २, २३; १६. १, २; १९.
 १३, ८; ६६, १.
 प्रऽमृणन्तम् ६. ९७, ३; १९. १३, ६.
 प्रऽमृशन्तम् ८. ६, ६.
 प्रऽमोतम् ९. १३, ४.
 प्रऽमोदन्ते ४. ३८, ४.
 प्रऽमोदिनीम् ४. ३८, ४.
 प्रयः २०. ३५, १.
 प्रथऽइव २०. ३५, २.
 प्रऽयक्षु ५. २७, ५; ६.
 प्रऽयच्छन्तः ६. १२२, २.
 प्रऽयच्छन्ति १०. ७, ३९.
 प्रऽयच्छसि २०. ५, ४.
 प्रयज्यो इति प्रयज्यो २०. ३६, ११.
 प्रयतः १३. २, ३१.
 प्रयतस्य २०. ८७, ६.
 प्रयता १८. ३, ४२; ४, ६५; २०. १०३, २.
 प्रयतानि १८. ३, ४४.

प्रत्यताम् ५. २०, ५.
 प्रत्यति ७. १०२, १; २०. ११८, ३.
 प्रत्यतिम् २०. ९२, १५.
 प्रत्यती १४. १, १२.
 प्रत्यन् ६. ३१, १; २०. ४८, ४.
 प्रत्यन्ता २०. ३७, १.
 प्रत्यस्ता १२. ८, ४.
 प्रत्यस्यन्ती १२. ८, ४.
 प्रत्यस्वान् २०. ८९, ५.
 प्रत्याजाः १. ३०, ४.
 प्रत्युजः ११. १०, २५; २०. ३२, २.
 प्रत्यै २०. २५, ७; ३३, २.
 प्रत्यरुहः १३. १, ८; ९.
 प्रत्यलयनम् १. २३, ३.
 प्रत्यापाः ११. १०, २५.
 प्रवणे २०. १५, १; १७, ३.
 प्रवतः १. १३, ३.
 प्रवतः ४. २५, ६; १०. १०, २; ३; १२.
 १, २; १३. २, २८; ३३; १८. १, ४९;
 ४, ७; २०. ७९, २.
 प्रवतः १. १३, २; २६, ३.
 प्रवतम् ६. २८, ३.
 प्रवता ३. १, ४.
 प्रवदः ५. २०, ९.
 प्रवदन्ति ४. २४, ३.
 प्रवन्तवे २०. ७५, ३.
 प्रवर्तौ १५. २, ५; १३; १९; २५.
 प्रवसन् ७. ६२, ३.
 प्रवहन्ति ६. ५१, २.
 प्रवार्ति १०. ८, ३५.
 प्रवाम् १२. १, ५१.
 प्रवाय्यम् ६. १०५, १.

प्रविद्वान् ५. २६, १; ३; ९; ७. १०२, १;
 ११. १, ३१; १२. २, ५५.
 प्रविध्यन्तः ३, २६, ४.
 प्रविवेश १२. २, ४; ७.
 प्रविशिऽवांसम् ४. २३, १.
 प्रविश्य १. २५, १; १२. ९, ३.
 प्रविष्टः ४. ३९, ९; १०. ८, २८; ४०;
 १४. २, ५५; ५८.
 प्रविष्टम् १४. २, ५३; ५४; ५६; ५७.
 प्रविष्टा ३. १०, ४; ६. ७३, २; ८. ९, ११.
 प्रविष्टाः ७. ८५, ४; १०. ८, ४०; १८. २,
 २८.
 प्रविष्टाम् १२. १, ६०; १९. ४, २.
 प्रवीयमाना १२. ४, ३७.
 प्रवीरः १९. १३, ५.
 प्रवृद्ध २०. ११२, २.
 प्रवृद्धे इति प्रवृद्धे ४. २६, २०.
 प्रवेदऽकृत् ५. २०, ९.
 प्रव्यथिताः १०. ३, ९.
 प्रशर्ध २०. १२०, १०.
 प्रशस्तम् २०. ९६, ३.
 प्रशस्तिऽभिः १. ४, ४.
 प्रशस्तिम् २०. ११७, ३.
 प्रशिषः ११. १०, २७.
 प्रशिषम् ४. २, १; १३. ३, २४; ६, ६.
 प्रशिषा ६. १३३, १; १४. १, ५३.
 प्रशिषि ५. १२, ११.
 प्रशिष्टाः १२. ३, २७.
 प्रशृणोति ७. ८०, ३.
 प्रष्टयः १०. ८, ८.
 प्रष्टिः १३. १, २१.
 प्रष्टुम् ९. १४, ४.
 प्रत्यसक्तः ७. ५२, ३.

प्रऽसर्पतः ८. ६, २२.
 प्रऽसर्पसि ४. ९, ४.
 प्रऽसर्पणम् ६. ३९, १.
 प्रऽसवानाम् ५. २४, १.
 प्रऽसवे ३. २०, ८; ६. ९२, १; ७. ७, २;
 ८. ९, ८; १९. ११, २.
 प्रऽसाधनः १३. १, ६०.
 प्रऽसितयः २०. १९, ४.
 प्रऽसितिम् ८. ३, ११; १४; १४. १, ४६.
 प्रऽसितौ ८. ४, १३.
 प्रऽसूः ३. २३, ४.
 प्रऽसूतः ३. १, ४; ६. ६३, १; १९. ११, २.
 प्रऽसूताः १२. १, ६२.
 प्रऽसूमतीः ८. ७, २७.
 प्रऽस्कण्वम् २०. ९, ३; ४९, ६.
 प्रऽस्तरः १६. २, ६.
 प्रऽस्तरम् १८. १, ६०.
 प्रऽस्तराय १६. २, ६.
 प्रऽस्तुतम् ११. ९, ९.
 प्रऽस्तृणतीः ८. ७, ४.
 प्रऽस्थाऽवत् ३. १७, ३.
 प्रऽस्थितम् २०. ६७, १; ७.
 प्रऽस्थितान् २०. ८७, २.
 प्रऽस्नपिताम् १०. १, १०.
 प्रऽस्नवणेषु २०. १२, १; १७, १४.
 प्रऽस्वः १९. १०, ७.
 प्रऽहरन्तः १९. ४६, ३.
 प्रऽहरसि ७. १८, ८.
 प्रऽहरेम् १४. २, ३८.
 प्रऽहाम् ४. ३८, ३; ७. १२, ६; २०. ८९, ९.
 प्रऽहाय्याः १६. ३, १०.
 प्रऽहासिनः ८. ६, १४.
 प्रऽहितः २. २९, ४; १८. ४, ६९.

प्रऽहितान् ८. २, ११.
 प्रऽहितौ ६. २९, २.
 प्रऽहितः ४. १२, ७.
 प्रऽहितारम् २०. १०९, ३.
 प्रऽहेया ५. १७, ३.
 प्राः २०. ८०, १.
 प्राक् २०. ९४, ७; १२०, १.
 प्राक्तः ८. ४, १९; १८. ३, ३.
 प्राघर्मऽसत् २०. ९०, १.
 प्राङ् ३. ४, १; ९. १२, २०; १९, १६;
 १०. ८, १०; १३. २, ३; १६. १८, ९.
 प्राचः २०. १२९, १.
 प्राची ३. २७, १.
 प्राचीः ५. २८, ११; १२. १, ३१; २०.
 १३७, १.
 प्राचीनऽउपवीतः ९. १, २४.
 प्राचीनऽपक्षा ३. २९, ३.
 प्राचीनम् ४. ११, ८; ५. १२, ४; ७.
 प्राचीम् ७. १८, २; १६. २, १; १४, १.
 प्राचीम्ऽप्राचीम् १२. ३, ७.
 प्राचैः २०. २९, २.
 प्राच्यम् ४. ७, २.
 प्राच्याः ४. ४०, १; ५. १०, १; ६. ९८, ३;
 १९. ३, २९; १६. ४, १; ३; ९, १; २;
 १८. ३, २९; १९. १८, १.
 प्राच्याम् ३. २६, १; ४. १४, ७; १६. २,
 ४; १८. ३, ३०.
 प्राच्याम् ५. ४, ८.
 प्राच्यै १२. ३, ११.
 प्राजाऽपत्यः ९. ७, ११.
 प्राजाऽपत्यम् ३. २३, १; १८. ४, १२; १३.
 प्राजाऽपत्याः ११. ७, २२.
 प्राजाऽपत्याभ्याम् १९. २३, २६.

प्राञ्चः ११. ८, १८; १२. २, २२; १३. ४,
७; १५. ३, ६.

प्राञ्चम् ८. ३, ९.

प्राण ११. ६, २६; १२. ४४, ४.

प्राण २. १५, १; २; ३; ४; ५; ६; ११. ६,
२; ७; ८; ९; १४; १६; १८; १९; २३.

प्राणः २. २८, ३; ५. ९, ७; ३०, १३; १५;
६. ५३, २; ७. ३२, १; ५५, ३; ४; ८.
१, ३; १५; ९. १, २; ४; २, ५; १६;
५, २१; १०. २, २७; ३०; ५, २५;
२६; २७; २८; २९; ३०; ३१; ३२; ३३;
३४; ३५; ११. ५, ७; ६, ३; ४; ५;
१०; ११; १२; १३; १५; १७; २४;
११, २१; १२. ६, ३; १३. १, १७; १८;
१९; १५. १५, ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९;
१६. ४, ३; ७, १३; १८. २, २६; ४६;
४, ५८; १९. ४४, ५; ५१, १; ५३, ७;
५८, १; २; ६०, १.

प्राणत् १०. ८, २; ६; ११; ११. २, १०;
१२. १, ३; ४.

प्राणतः ४. २, २.

प्राणताम् ३. ३१, ९.

प्राणति ४. ३०, ४; ११. ६, १०; ९, २३;
१३. ४, ११; ५, ६.

प्राणतीनाम् ८. ९, ९.

प्राणते ११. ६, ८.

प्राणदः ४. ३५, ५.

प्राणद्वान् ४. ३५, ५.

प्राणन्ति १. ३२, १; १०. १०, ५; १३.
३, ३.

प्राणम् २. ३४, ५; ४. ५, ४; १५, १०; ५.
८, ४; ७. ५५, ६; ८. २, ३; १३; ९.
७, २; १०. २, १३; २९, ५, ३५; ३६;

११. ५, ५; ६; ६, ११; १२; १५; १०,
३१; १२. १, २२; १३. ३, ५; १५. ११,
५; १४, २१; १६. ८, ४; ५; ६; ७; ८;
९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६;
१७; १८; १९; २०; २१; २२; २३; २४;
२५; २६; २७; २८; २९; ३३; १९.
२७, ५; ६; ४४, ४; ४६, ३; ५८, ३;
६३, १; ७१, १.

प्राणयति १३. ३, ३.

प्राणऽसंशितः १०. ५, ३५.

प्राणस्य ५. ३०, १०.

प्राणाः ६. १०४, १; ८. १, १; ११. ३,
२८; १५. १५, २; १७. १, ३०; १९.
४६, ५.

प्राणात् ६. ३१, २; १०. ५, ३५; १९. ६,
७; २०. ४८, ५.

प्राणान् २. १२, ७; ३. ३१, ६; ५. २८, १;
६. १३५, २; ३; ११. ७, २२; १२. ७;
१६; १९. ४३, २०.

प्राणापानाः ११. ३, २; ४, ७.

प्राणापानान् ११. ११, ११.

प्राणापानाभ्याम् २. २८, ४.

प्राणापानैः ११. ४, ७; १२. ३, २८.

प्राणापानौ २. १६, १; १६. ४, ५.

प्राणापानौ ५. १०, ८; ७. ५५, २; ८. २,
११; १०. ७, ३४; ११. ६, १३; ७. २४;
९, २५; १०, ४; २६; १६. ४, ७.

प्राणापानौ ३. ११, ५; ६; ७. ५५, ५.

प्राणाय ५. ४, ७; ६. १०, २; ४१, २; ६.
२, ४; ११. २, ३; ६, १; १९. ४५, ६;
७; ८; ९; १०.

प्राणाहस्य ९. ३, ४.

प्राणे ९. ७, ५; १९. ५, ४४; ११. ६, १५.

प्राणेन ३. १३, ५; २९, ८; ३१, ६; ७; ८;
९; ५. ३०, १४; ६. ६२, १; ७. ८६,
५; ८. २, ४; ९, ९; १०. ८, १९; ११.
६, ६; ९, २३; १३. ३, ४; १५. १४,
२२; १९. २७, २; ७; ८.

प्राणेषु ३. १५, ७.

प्रातः ३. १६, १; ४. ११, १२; ६. १०८,
५; १२८, २; ७. १०६, १; ९. ३, १८;
११. २, १६; १३. ३, १३; २०. २३, २;
३५, १६; ८९, ५.

प्रातःऽजितम् ३. १६, २.

प्रातःऽप्रातः १९. ५५, ३; ४.

प्रातःऽसवने ६. ४७, १; ९. १, ११.

प्रादुः ९. १, २४.

प्रायश्चित्तिम् १४. १, ३०.

प्रावृत्ता १२. ५, २; १८. ३, ३.

प्रावृषा १९. ६, ११.

प्रावृषि १२. १, ४६.

प्राज्ञम् २. २७, १; २; ३; ४; ५; ६; ७.

प्राशि २. २७, ७.

प्राहादिः ८. १३, २.

प्रियऽअप्रियाणि १०. २, ९.

प्रियः २. ३६, ४; ४. २२, ४; ३७, ११;
६. ५८, १; १३०, २; ८. १०, ५; ९.
१, ११; १२; १३; ९, १०; १५. ११,
७; १५, ८; १७. १, २; ३; ४; ५; १८.
३, ७; ५३; १९. ४५, २; २०. ६४, १.

प्रियतनोऽइव ५. १८, ६.

प्रियऽतमः ५. ३०, १७.

प्रियऽतमम् ५. २८, ६.

प्रियऽतमा १४. २, ५०.

प्रियतमे इति प्रियऽतमे ७. १०, १.

प्रियऽधामा १७. १, १०.

प्रियम् २. २८, ५; ३४, २; ३. ५, ३; ४.
३१, ५; ६. ३७, २; ७. १५, १; ३०,
२; ३३, १; ९. २, २; ११. ६, १०; १२.
१, ७; २, ३४; ३, ३२; ४९; ४, ४०;
१४. १, २१; १५. २, ४; १२; १८;
२४; ६, ३; ६; ९; १२; १५; १८; २१;
२३; २६; ८, ३; ९, ३; ११, २; ६; ७;
१९. ३२, ८; ६२, १; २०. ३२, १;
१२६, ४; १२; १३.

प्रियऽमेधासः २०. ९२, ५.

प्रियऽमेधासः २०. १०, २; ५९, २; ९२,
१५.

प्रियऽयमाणाः १९. २७, १०.

प्रियऽवते ४. १८, ४.

प्रियऽवादिनी ३. २५, ४.

प्रियस्य १५. ११, ७.

प्रिया १०. ८, २५; ११. ६, ९; १२, ५;
१५; १२. ३, १; २०. १२६, ५.

प्रियाः ७. ६३, १; ९. ५, ३०; ७, ६; १४.
२, ५; २०. ८, ३; ६७, ४; १०९, २.

प्रियाणाम् १२. ३, ४९.

प्रियाणि १३. १, ११.

प्रियान् १८. ४, ६१.

प्रियाम् ४. १८, ४; १८. ३, ४१.

प्रियासः २०. ३४, १८; ३७, ७; ८.

प्रियासम् ३. ५, ४.

प्रिये १२. १, ५२.

प्रियेषु १८. ३, ४५.

प्रीताः १०. ९, ४.

पुष्णुते २०. ७३, ५.

पुष्वा १८. ३, ६०.

प्रेण्यः ६. ८९, १.

प्रेप्सन्ती इति प्रऽईप्सन्ती १०. ७, ६.

प्रेयसी ११. ६, ९.
 प्रैणानः ५. २७, ३.
 प्रो इति ७. ११९, २; २०. ९५, २.
 प्रोष्ठपदा १९. ७, ५.
 प्रोष्ठेशयाः ४. ५, ३.
 प्रुक्षात् ५. ५, ५.
 प्रुवन्ताम् ३. ६, ७; ९. २, १२.
 प्रुवम् १२. २, ४८.
 प्रुवस्व ४. १५, १४.
 प्रुशयः ९. १२, १२.
 प्रुशिः १०. ९, १७.
 प्रुशेः २. ३३, ४; २०. ९६, २०.
 प्रुहानम् ३. २५, ३.
 प्रुहः २. ३३, ३; २०. ९६, १९.
 प्रुसातः १०. ३, १४.
 प्रुसातु १०. ५, ४३.
 प्रुसाहि १०. ३, १४.

फ

फट् ४. १८, ३.
 फलम् ६. १२४, २.
 फलवतीम् ७. ५२, ९; १९. ३१, ३.
 फलिगम् २०. ८८, ५.
 फलिनम् ३. १५, ४.
 फलिनीः ८. ७, २७.
 फलीकरणाः ११. ३, ६.
 फल्गुनीषु १४. १, १३.
 फल्गुन्यौ १९. ७, ३.
 फालम् १०. ६, ६; ७; ८; ९; १०.
 फालात् १०. ६, २.
 फालेन १०. ६, ३३.
 फेनम् १२. ३, २९.
 फेनम्इव १. ८, १.
 फेनान् ६. ११३, २.

फेनेन २०. २९, ३.

ब

वजः ८. ६, ६; ७; २४.
 वजम् ८. ६, ३.
 वट् १३. २, २९; २०. ५८, ३; ४.
 वण्डया १२. ४, ३.
 वण्डेन ७. ६७, ३०.
 वत १८. १, १५.
 वतः १८. १, १५.
 वद्धः २. १२, २; ३५, ३; ६. १११, १.
 वद्धकम् ६. १२१, ४.
 वद्धकमोचनम् ६. १२१, ३.
 वद्धम् ७. १३, ४; ४३, २.
 वद्धा ५. ३०, १६.
 वद्धानाम् ६. ८४, १.
 वद्धानि १३. ७, १७.
 वद्धा ८. ८, १०; १०. ६, १८.
 वद्धाडव ७. ३९, ५.
 वधान १०. ५, ४४.
 वधिरः ११. ४, २.
 वधिराः ११. ११, २२.
 वध्नन्ति ३. ९, ३.
 वध्नन्तु ८. ५, १०.
 वध्नात् ६. ८१, ३; १९. ४६, १.
 वध्नातु ८. ५, २२.
 वध्नीमि ११. ६, २६.
 वध्नामि १. ३५, १; ३. ५, ८; ४. १०, ७; ५. ३०,
 १; १९. २८, १; ३२, १; ३३, ४; ४६, १.
 वध्नीमः ४. ३८, ७.
 वध्यताम् १. १४, २; २९, ४; १२. ४, ३७.
 वध्यते ९. ६, ६; १८. ४, ७०.
 वध्यते ८. ५, १; १४. १, २६; १९. ३१,
 १४; ४५, ४.

बध्यन्ताम् ३. १७, ६.
 बध्यमानम् २. ३४, ३.
 बध्यसे ६. १२१, २.
 बध्यासम् ७. ५२, १.
 बध्वे १३. ७, १७.
 बन्धः १०. ५, ४४; १९. ५६, २.
 बन्धनम् ६. १४, २.
 बन्धनात् ३. ६, ७; ९. २, १२; १४. १,
 १७.
 बन्धऽपाशान् ६. ६३, २; ८४, ३.
 बन्धम्ऽईव ६. १४-१०.
 बन्धात् ६. १२१, ४.
 बन्धु ६. १३, ७; २२, ८; १०. १, ३.
 बन्धुः २. १, ३; ४. १, ३; ६. ११, १०;
 ११; ९. १५, १२; १०. १०, २३.
 बन्धुना १९. ५६, ५.
 बन्धुरः ३. ९, २.
 बन्धुरम् १०. ४, २.
 बन्धुरा ३. ९, ४.
 बन्धेभ्यः १९. ४५, ५.
 बन्धेषु १४. १, २६.
 बबर्ह ९. ३, ३.
 बबाधे ९. २, १८.
 बबाधे २०. १६, ९.
 बभस्ति ९. २, २.
 बभस्ति ६. ४९, १; २.
 बभाज ९. १४, ८.
 बभूथ ११. २, २८; २०. ६४, २.
 बभूथ १८. ३, २.
 बभूव २. ३६, ४; ३. २२, ६; २३, ६; ४.
 २, २; १५, १०; ३५, ५; ६. १३३,
 ४; ७. २१, ५; ८. ७, २; ९. ४, २;
 १०. २, ३; १२. ३, ३१; १३. १, २५;

२, ४४; ३, ७; १९. ४६, ४; २०. ३४,
 ९; ७७, ५.
 बभूव ३. २८, १; ४. ८, १; १०, ७; ३०,
 ८; ५. ५, ७; २८, ६; ७. ५, २; २१,
 ६; ८. ७, १२; ९. १५, २४; १०. ७,
 ८; ८, ७; ३०; ३६; १२. ३, १०; ५०;
 ५१; १३. २, २५; १९. ३२, १०.
 बभूवथुः ४. २५, १; १९. ५८, ३.
 बभूवाँ १०. २, २८.
 बभूविथ १. ७, १; ३. २३, १; २०.
 १०८, २.
 बभूविथ ९. ५, ६; १२. १, १८; १९. ५६,
 १; २.
 बभूविम ३. २०, ८.
 बभूवुः ९. २, २२; १०. ८, ९.
 बभूवुषी ९. १५, २१; १३. १, ४२.
 बभ्रवः ८. ७, १.
 बभ्रवे ६. २०, ३; ५६, २; ७. ११४, १.
 बभ्रु ६. १३९, ३.
 बभ्रुः ६. २३, ४; ६. १६, ३; ९३, १; ११.
 ७, २६.
 बभ्रुऽकर्णः ६. २३, ४; ६. १६, ३.
 बभ्रुणा ४. २९, २; ६. ७, ५.
 बभ्रुम् १२. १, ११.
 बभ्रुन् ७. ११४, ७.
 बभ्रे ११. १, ३२.
 बभ्रेः ११. १, ३१.
 बभ्रो इति ६. १३, ५.
 बभ्रोः २. ८, ३; ६. १३, ६.
 बर्जह्ये इति ११. १०, १४.
 बर्बहि १८. १, ११.
 बर्हणाः २०. ११, ५.
 बर्हयः २०. २१, ६.

बहिः ५. १२, ४; ८; २२, १; २७, ९; ७.
१०३, १; ८. १, १६; ९. ४, १०; ६,
८; १०. ९, २; १२. ३, ३२; ३३; १८.
४, ११; १२; ६८; २०. ३, १; १३, २;
२३, २; ३; ९; २५, ६; ३८, १; ४७, ७;
६७, ४; १०३, २.

बहिःस्थाम् २०. २४, २.

बहिषः २०. ६१, २; १२५, २.

बहिषा ५. २६, ६.

बहिषि ७. ६०, २; १०. १, १८; १०, १२;
१७; १८. १, ४२; ५९; ३, २०; ४४;
४, ४६; २०. ५, ५; १७, २; २२, ५;
९२, २; ९४, ५.

बहिष्मते २०. २१, ६.

बहिष्येषु १८. ३, ४५.

बहिःसदः १८. १, ५१.

बहिःसदः १८. १, ४५.

बलदाः ४. २, १; १३. ३, २४.

बलदावा ४. ३२, ५.

बलम् १. ३५, ३; २. १७, ३; २६, ४; ३.
१९, १; २; ४. २४, २; ५. ९, ८; ३०,
१३; ६. ६, ३; १२६, २; १३५, १; ७.
५७, १; ५८, ६; ८. १, १५; ७, ५;
२२; ९. १, १७; १२, ९; १६. २, १६;
५, १; २; ३; ४; ५; ६; ६, ७; १०,
२०; ११. ९, १७; १०, २०; १२. १,
८; ६, १; १५. १४, ३; १८. ४, ५३;
१९. ३३, ४; ३७, १; २; ४१, १; ४३,
६; ४६, ३; ६०, १.

बलम् ४. २३, ५; ९. ३, २; १९. २८, ३.

बलवत्तमः ५. ४, १.

बलवत्तमाम् ३. १८, १.

बलवान् ६. ९२, २.

बलविज्ञायः १९. १३, ५.

बला १. १, १.

बलात् २०. ९३, ५.

बलाय १. ३५, १; ३. १५, ३; ४. १०, ७;

६. ६३, १; ११. १२, ११; १९. २६;

३; ३७, ३; ४६, १.

बलास ६. १४, ३; १२७, २.

बलासः ४. ९, ८; ९. १३, १०.

बलासनाशनीः ८. ७, १०.

बलासम् ५. २२, ११; ६. १४, १; २; ९.

१३, ८; १९. ३४, १०.

बलासस्य ६. १२७, १.

बलासिनः ६. १४, २.

बलासेन ५. २२, १२.

बलिः ११. १२, ५.

बलिनः १४. १, २.

बलिना ६. ११७, १.

बलिम् ३. ४, ३; १०. ७, ३९; ८, १५;

११. ६, १८; १९; १९. ४५, ४; ५५, ६.

बलिहाराय ११. १, २०.

बलिहृतः ११. १, ६; ६, १९; १२. १, ६२.

बली ३. ५, १.

बलीयसे ३. २९, ३.

बले २. २९, १; ११. ९, १७.

बलेन ३. ५, १; ४. २५, ४; ५. ३०, १४;

६. ९२, २; ७. ८७, २; ९. २, ६; १३.

१, ६; १५. १४, ४; १८. २, ५९; ६०.

बल्वजम् १४. २, २२; २३.

बलिहकान् ५. २२, ७; ९.

बलिहकेषु ५. २२, ५.

बल्कये ९. १४, ६.

वस्तुअभिवासिनः ११. ११, २२.

वस्तुव्रासिनः ८. ६, १२.

वस्तिना ११. ४, १२.

वस्तौ १. ३, ६.

बहवः १. २७, ३; २. १३, ५; ३. १५, २;

६. ५५, १; १२. १. ४७; २, २१; १३.

३, १७; १८. ३, ६१.

बहिः १. ३, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९;

१०. १३, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९;

११; १३; १४; १५; १६; १७; १८;

१९. ४४, २.

बहिष्ठः ४. ३४, ५.

बहु १. १०, ३; ३. ५, ४; २४, २; ४. २८,

४; ३४, २; ५. २१, ५; ६. १४१, २;

८. ८, २०; १०. ८, २२; ११. ७, २६;

१२, ४; १२. १, २; १८. १, १२; १९.

४४, ८; ६०, १.

बहुः ६. १४२, १; ७. ६२, ३.

बहुऽचारी ११. ४, १५.

बहुऽधा १. ३३, ३; २. ३४, ४; ३. ४, ७;

४. १५, १६; २३, १; ५. २०, ४; ९;

२६, ७; ८; १०; ११; ६. ७१, १; ९.

१, ३; ५, १; ३; १५, २८; १०. ४, २३;

८, १३; ११. २, १७; १२. १, ४; ४४;

४५; ३, २१; ५४; ४, २९; १३. ३, १७;

१७. १, ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२;

१३; १४; १५; १६; १७; १८; १९; २४;

१८. २, ५७; १९. ५३, ३.

बहुधा २०. ९६, २४.

बहुऽप्रजाः ९. १५, १०.

बहुऽभिः ४. १, ६; ७. २७, ८.

बहुऽभ्यः ५. २०, ९; ६. २८, ३; १८. १,

४९; २०. ६३, ६.

बहुम् ३. ४, ३; २४, ७; ६. ५, १.

बहुलऽअन्तासः २०. ८९, ८.

बहुलम् ४. १५, ६; ८. ५, १९; १२. ३, ८;
२०. ८९, ५.

बहुला १०. २, ९; १९. ५८, ४.

बहुलाः ३. १४, ६; ४. १८, ३; ३८, ६.

बहुलान् ११. १, १७; १२. ३, २९.

बहुलानि १९. २०, २.

बहुलानिः ७. ३२, १.

बहुले ७. ५४, २.

बहुऽसूचरी ७. ४८, २.

बहुन् १९. ३२, ६.

बहुनाम् ४. ३१, ४.

बहुनीः ६. ९६, १; ११. ६, ३; १३. २, ४;
६; ७.

बाणः ६. १०५, २.

बाणऽइव ३. २३, २.

बाणम् १०. २, १७.

बाधः २०. ४३, १.

बाधताम् ७. ९६, १; २०. १२५, ६.

बाधताम् ५. २२, १; १०. ३, ११; २०.
९६, ११.

बाधते ३. १८, १.

बाधते १. १६, ३; २. ४, ३; ८. ५, ७;
१९. ३६, २.

बाधथाः १८. ३, ५०.

बाधमानः ६. १२६, २; ९. ५, १८; १७.
१, १७.

बाधय १२. १, ४९.

बाधसे ४. ९, ४.

बाधस्व ८. ६, २५.

बाधस्व ४. २२, ७; २०. ८९, ७; ९३, २.

बाधामहे ५. ३, १०.

बाधिष्ठ १८. २, २५; २०. १२, ३.

बाधे २०. ३५, २.

बाधे ४. ३९, ७; ५. १३, ३.

बाधेते इति ८. २, १८.

बाधेयाम् ६. ९७, २; ७. ४३, १.

बाधेतैः १४. १, ९.

बाधेत्सामे ५. २९, ९.

बाधेस्पत्यः ९. ४, १.

बाल १. ३, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९;

१८. २, २२.

बालाः ९. १२, ८; १०. ९, ३; २२.

बालात् १०. ८, २९.

बालान् १२. ४, ७.

बालेभ्यः १०. १०, १.

बाहवः ३. १९, ७; ११. ११, १; १३.

बाहुअङ्गैः ११. ११, १२.

बाहुओजसा २०. ७, २.

बाहुच्युता १८. ३, २९; २६; २७; २८;
३०; ३१; ३२; ३३; ३४; ३५.

बाहुमिः २०. १३, २; ८७, ४.

बाहुभ्याम् २. ३३, २; १३. २, २६; १९.
५१, २; २०. ९६, १८; ११७, १.

बाहुम् १८. १, ११.

बाहुमान् १. ७, ४; १३. १, ३०.

बाहुवीर्ये ५. २१, १०.

बाहुशर्धी १९. १३, ४.

बाह्व इति ४. २, ९; ६. ६९, १; ९९, २;
३; ७. ७३, ४; ९; ९. ४, ८; १२, ७;
१०. २, ९; ९, १९; १९. ६, ९; ६;
१३, १; १९, ४.

बाह्वन् ३. १९, २; ६. ६९, २; ८. ३, ६;
११. १२, १६.

बाहौ २. २७, ३.

बाह्याम् २. ३०, ४.

बाह्याः १९, ४४, ६.

बाह्वोः ७. ५८, ६; १९. ६०, १; २०. ६७,
६; ९३, ७.

बिन्दुः ९. १, २१; १०. १०, १९; १९.
३०; ५.

बिन्दून् १२. ३, २९.

बिभरत् १. ३९, ३.

बिभर्ति १. ३९, २; ४. ९, ९; ८. ९, १३;
१३; ९. १४, ४; ११. ९, १९; १२. १,
२; ४; १९. ५३, ९.

बिभर्ति १९. २६, १; २.

बिभर्ति ९. २, १९; ४, ३; ७. ११. ७, ३;
२४; १८. ४, ३९.

बिभर्तु १३. १, १.

बिभर्मि ४. ३०, १; ६; १०. ३, १२; २०.
९४, ९.

बिभर्षि ४. ३१, ६; ७. ४४, १; ५८, ६; ९.
४, ६; ११. २, १२; १२. १, १९; १९.
४९, ८; २०. ९३, ७.

बिभाय ५. ११, ४; १०. ८, ४४; १४. २,
५०.

बिभिदुः २०. ७७, ६.

बिभिदुः १०. ६, २०.

बिभीत ७. ६९, १.

बिभीतः २. १९, १; २, ३; ४; ५; ६.

बिभीतन् ७. ६२, ४; ६; १८. ३, ६४.

बिभृथः ४. २६, ४; ५.

बिभृमः २. ४, १.

बिभृहि १८. ४, ५६.

बिभेः २. १९, १; २; ३; ४; ५; ६; ५. ३०,
८; ८. २, २३; २४.

बिभेद् २. ९, ३; २०. ७, २; ११, १०.

बिभेद् १०. ४, ९; २०. १६, ४; १०७, ३.

बिभ्यतः ५. २१, २.

विभ्यताम् ८. ८, २०.

विभ्यतीः ५. २१, ९.

विभ्रत् ५. २८, १०; ७. ६२, १; ८. ५,

१४; ९. ४, १; १४. १०; १०. ६, १०;

१३; १२. २, ४९; १९. ३१, ४; ३३, ५.

विभ्रतः १. १, १; ४. १४, २; ७. ३३, १;

८. ६, १४; १०. ६, १६; २०. ९१, १०.

विभ्रतम् १४. २, ३०; १९. ३२, ९.

विभ्रति ८. ६, ११; १३; १२. १, २३.

विभ्रति ३. १३, ५; ११. ७, २२; १२. १,

१९.

विभ्रती १. २७, २; ४. ३८, ४; ९. ३, १६;

१४, १७; १०. १०, १४; १५; १२. १,

६; ४४; ४५; ४८; १३. १, ४१; १४.

२, १४.

विभ्रतीः ३. १४, ३; १०. ६, १४.

विभ्रतीम् १२. १, २९.

विलम् ७. ३६, २; ९. १३, ११; १३; १४;

१५; १६; १७; १८; १९. ६८, १.

विले १२. ३, १३.

विष्कले १. ११, ३.

विसम् ५. १७, १६.

बीजम् ३. १७, २; १०. ६, ३३; १४. २,

१४; ३८.

बीजानि ३. २३, ४.

बीभर्तुः ९. १४, ८.

बीभत्सौ ११. १०, २८.

बुद्धदयाशवः २०. १३७, १.

बुद्धे २. १४, ४; १२. ३, ३०.

बुध्यः १९. ११, ३.

बुध्याः ४. १, १; ५. ६, १.

बुध्यात् ४. १, ५.

बुध्यते ९. १, २४.

बुध्यमाना १४. २, ३१; ७५.

बुध्यमानौ १४. २, ४३.

बुध्यस्व ९. १, २४; १४. २, ७५.

बुध्येम १९. ६७, ३.

बृहत् ३. ८, १; २२, १; ४; ४. २१, ६;

३४, १; ६. १, १; ३३, १; ५५, ३; ८.

५, १९; ८, ६; ७; ९, ४; ११, ६; ९;

११. ३, १६; ७, १२; १०, २०; १२.

१, १; १३. ३, ११; १२; १५. २, २;

३, ५; ४, २; ३; १८. १, ७; २, ६; ३,

२४; ७३; २०. २०, ३; ३१, ५; ३८,

४; ४७, ४; ५७, ६; ६१, ५; ६२, ५;

९; ७०, ७; ७१, १३; १४; १६; १०२,

३; १०६, १; १४२, २.

बृहतः ६. १२४, १; ८. ८, ६; ७; ९, ४;

१५. २, ४; १९. ६, १६.

बृहतम् ११. ११, ११.

बृहत्अर्कम् ८. ९, १४.

बृहता ५. १०, ८; ८. ३, २४; ११, ७; १३.

२, ९; १८. ३, ६५; १९. ५२, १.

बृहताम् ७. ८, १.

बृहती १. १७, ४; ४. १६, ३; ८. ९, ४;

५; ९. १, ८; २, १५; १३. १, १५;

२२; १९. २१, १; ४७, १; २०. १५, ५.

बृहती इति ५. १२, ६; १९. १०, ३.

बृहतीः ९. १२, ५; १३. २, ८; ४२; २०.

११९, १.

बृहतीः ५. १२, ५.

बृहतीम् ३. ३, २; १५. ६, १०; २०. ३६,

१०; ९१, १.

बृहते २. ४, १; १४. २, ३०; ७२; १५. २,

३; १९. ११, ६; ६४, १; २०. ११, ४;

१५, १; ६२, ५; ७१, १६.

बृहत्संगावा १९. १६, ३.

बृहत्सञ्जन्दाः ३. १२, ३.

बृहत्सज्जालेन ८. ८, ४.

बृहत्सदिवः ५. २, ८; ९; २०. १०७, ११; १२.

बृहत्सपलाशे ६. ३०, ३.

बृहत्याः ८. ९, ४.

बृहत्सरये २०. १९, १.

बृहत्सत्मानम् ५. १९, २.

बृहन् ४. १६, १; ६. १३, १; ८२, ३; ९.

४, ९; १०. ८, ३; ४०; २०. १०६, ३.

बृहन्तः १०. ७, २९.

बृहन्तम् ४. १४, ६; ६. १२२, ४; ७. ४०,

१; २०. १४३, ६.

बृहन्ता १९. १९, ४.

बृहन्ति ८. ९, ३.

बृहस्पतये २. ३९, ४; १२. ३, ६०.

बृहस्पतिः २. १३, २; २६, २; २९, १; ३.

११, ४; ८; १२, ४; १४, २; २०, ३;

२६, ६; २७, ६; ४. १, ९; ५. १७, ९;

२९, ४; २८, १२; ६. ७३, १; ८८, २;

१०३, १; ७. ९, १; ३४, १; ९३, १;

८६, ६; ११९, ३; ८. ९, ९; १३, १९;

९. ४, १०; १०, २; १२, ९; १०. ६,

६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४;

१९; १६; १७; २२; २३; २४; २९; २६;

२७; २८; ११. ३, १; १०, ९; १२, १०;

१२; १३; १२. ४, ३८; १४. १, ९२;

९४; ९९; १५. १०, ६; १४, १७; १६.

३, ९; १८. १, ४७; ३, ४१; ४, १९;

१९. ४, ४; ९, ६; ११; १३, ९; १७,

१०; २०, १; २४, ४; ८; २६, ४; ३१,

९; ४०, १; ९८, २; २०. १६, ३; ४;

९; ६; ७; ८; ९; ११; १२; १७, ११;

८८, १; ४; ९; ८९, ११; ९०, १; २;

३; ९१, ३; ४; ९; ८; ९४, ११; ९६, ९.

बृहस्पतिः २. ३, २.

बृहस्पतिना ७. १०९, १; ११. ४, १; १४.

२, ९३; ९४; ९९; ९६; ९७; ९८; २०.

१६, १०; १३७, ९.

बृहस्पतिः २. ३, २.

बृहस्पतिः २. ३, २.

बृहस्पतिम् ३. २०, ४; ७; २१, ८; ४. १,

७; ९. ४, ८; ११. ८, १; १५. १०, ४;

९; ९; १९. १८, १०; २०. १६, १;

९. १, ९; १०.

बृहस्पते १. ८, २; ५. २६, १२; ७. १७,

१; ९९, १; १४. २, ४२; १९. १३, ८;

२०. १६, २; १७, १२; ८७, ७; ८८,

२; ३; ६.

बृहस्पते ११. १२, ९; १३, १२. ४, ४४;

४६; १३. १, ३१; १४. १, ६२; १९.

४, ३; २०. १३, १.

बृहस्पते ९. ४, १३; १४. १, ९३; १६. ८,

१०.

बोधिषे ६. ६३, ३; ८४, ४.

बोध २०. १७, ३.

बोध १९. ४९, ९.

बोधः ८. १, १३.

बोधितम् २०. १३९, ३; १४०, ४.

बोधितु ७. ९०, १.

बोधन्तु ८. ७, १९; २०. ७४, ४.

बोधः २. ३०, १०.

बोधय १०. १, १७; १९. ६३, १; २०.

८९, २; १४२, २.

बोधि ४. ३२, ६; २०. ७२, ३; ९४, ९;

९९, २.

बोभुवती ५. ७, ८.

ब्रधः ७. २३, २.

ब्रधम् १९. ४९, ४; २०. २६, ४; ४७, १०;
६९, ९.

ब्रधजलोकः ११. ५, २.

ब्रधस्य १०. १०, ३१; ११. ५, १; २; १३.
१, १६; २०. ९२, ४.

ब्रधान् १९. २७, ४.

ब्रधः ७. २, १; ५, ५; १८. १, ७.

ब्रधत् १. १६, १; ६. ५, ३; ८७, ३;
१४१, १.

ब्रधथ ७. ५८, ७.

ब्रधवहै २०. ४५, ३.

ब्रधीतु १. ७, ४.

ब्रधीतु ९. १४, ५; १२. १, ५९.

ब्रधीमि १३. २, ४४; ४५.

ब्रधीमि ५. ११, ६; ८. १, १०; १२. २, २१.

ब्रधीमि ५. ११, ७.

ब्रध १. १०, ४; १९, ४; ३२, १; २. १२,

६; १५, ४; ३. १९, १; २०, ५; ३०,

४; ४. १, १; ३; ११, ११; ३४, १;

३५, २; ४०, ८; ५. २, ८; ६, १; ८,

६; ७. १०५, १; ८. २, १०; २५; १३,

१५; १६; ९. २, १६; ६, १; १२, ९;

१५, १९; १०. २, २१; २३; २५;

२९; ३३; ५, ४०; ७, १०; ११; १७; १९;

२४; १०, ३३; ११. ३, १; ७, ५; ७;

१०; २२; २३; २४; ९, ४; १०, २;

२३; ३०; ३२; १२, १७; १२. १, १;

५, ४; ६, २; १३. १, ३३; २, १३; ६,

१; १४. १, ५४; ६४; १५. १, ३; ३,

७; ६, ८; १०, ३; ४; ५; ७; ८; ९;

१४, २३; १६. ८, १; ५; ६; ७; ८; ९;

१०; ११; १२; १३; १४; १५; १६;

१७; १८; १९; २०; २१; २२; २३; २४;

२५; २६; २७; २८; २९; ३०; १८. १,

३७; ३, ३९; १९. ९, १२; १०, ७;

११, ४; १९, ८; २२, २१; २३, ३०;

४०, २; ४२, १; २; ४३, ८; ५३, ८;

९; ५४, १; २०. ८, १; ९, ३; २३, ३;

३४, १५; ४९, ६; ८५, ३; ९२, ६;

१०७, ११; ११७, ३; ११९, १.

ब्रह्मजुष्टतौ १३. १, ४९.

ब्रह्मजुष्टौ १३. १, ४९; ५०; ५१.

ब्रह्मजुष्टोदनः ११. १, २०.

ब्रह्मजुष्टोदनम् ४. ३५, ७; ११. १, १; ३७.

ब्रह्मजुष्टोदनस्य ११. १, २३.

ब्रह्मजुष्टोदनाय ११. १, ३.

ब्रह्मजुष्टोदने ११. १, २६.

ब्रह्मजुष्टकिल्बिषे ५. १७, १.

ब्रह्मजुष्टगवी ५. १९, ४; १२. ७, १; ४; १६;

८, ११; ९, ३; ६.

ब्रह्मजुष्टगवीम् १२. ५, ५; ६, ५.

ब्रह्मजुष्टचर्यम् ७. ११४, ७.

ब्रह्मजुष्टचर्येण ११. ७, १७; १८; १९.

ब्रह्मजुष्टचारिणः ११. ७, २०; २१.

ब्रह्मजुष्टचारिणम् ११. ७, २; ३; १७.

ब्रह्मजुष्टचारिणि ११. ७, २२.

ब्रह्मजुष्टचारिणिभिः ६. १०८, २; १९. १९, ८.

ब्रह्मजुष्टचारी ५. १७, ५; ६. १३३, ३; ११.

७, १; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११;

१२; १३; १५; १६; २४; २६.

ब्रह्मजुष्टजाया ५. १७, ३; ४; ७; १२; १३;

१४; १५; १६; १७.

ब्रह्मजुष्टजायाम् ५. १७, २; १०; ११.

ब्रह्मजुष्टम् २. ३६, २.

ब्रह्मजुतः २०. ११, १; ३७, ११.

ब्रह्मजुताम् ६. १०८, २.

ब्रह्मज्य ६. १९, १२; १३; १४.

ब्रह्मज्यम् ६. १९, १९; १२. ७, ४; ८, ११; ९, ३; १०, ६; ११, २.

ब्रह्मज्यस्य ६. १९, ७; १२. ७, ९; १६; ९, ६; १०, १४; ११, ४; १३. ३, १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १९; १६; १७; १८; १९; २०; २१; २२; २३; २४; २९.

ब्रह्मज्येयम् १२. ४, ११.

ब्रह्मज्येष्टा १९. २२, २१; २३, ३०.

ब्रह्मणः ३. १६, १; ४. १, ३; ६. ६, ९; ६. ४, १; ९, ३; ७४, १; ८७, ३; ७. ३१, १; ८. ९, ७; १०. २, २८; २९; ३०; १०, १९; ११. ७, ९; ८, ४; ११, २९; १२. २, ६; १०, ८; १३. १, ९१; ३, ७; १४. १, ३१; १६. ६, ९; १९. ३०, ३; ४२, १; ७२, १; २०. ९१, ७.

ब्रह्मणः २०. ३४, ६.

ब्रह्मणः १. २९, १; ४. ४, ६; ६. ६, १; ४९, ३; १०१, २; १४०, १; ७. ९८, ४; ८. ६, १९; १९. ८, ६; २४, १; ६३, १.

ब्रह्मणा १. ८, ४; ९, ३; १०, १; १४, ४; २३, ४; २. २, १; १०, १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८; १२, ७; ३२; ३; ३. ६, ८; १९, ३; १९, ३; ४. ३७, ११; ६. २, ९; २०, १०; २३, १०; २६, १२; ६. ११३, १; ३; १३३, ३; ७. १, १; ८३, २; १०२, २; ८. ८, १९; ९. ३, ८; १९; १०. १, १२; १४; २, २९; ९, १९; १६; १७; १८; १९; २०; २१; ४२;

६, ३०; ३९; ८, १९; १०, ४; ६; ११. १, १८; ३, १९; ४, ४; ६, २४; १०, ३०; १२, ९; १२. १, २९; २, ३२; ३, २२; ९, १; १३. १, ९; ३३; ४८; ४९; १४. २, १२; ३९; १६. १४, २४; १७. १, १२; १४; २७; २८; १८. ४, ८; ९२; १९. ९, ९; २२, २१; २३, ३०; २७, १; ४२, १; २; ९४, ९; २०. ८६, १; ९६, ११; १२; १०७, ८.

ब्रह्मणा १०. १०, २९.

ब्रह्मणाम् ६. १८, ७; ६. १३२, ९; १०. ९, २७; ११. १, २९; २७.

ब्रह्मणि ६. २४, १; २; ३; ४; ९; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १९; १६ १७.

ब्रह्मणे १०. ७, ३२; ३३; ३४; ३६; ८, १. ब्रह्मणे ३. २८, २; ४; ३९, १; २; ९. ९, ७; ९; १०; ११; १२; १४. २, ४१; ४२; १९. २२, २०; २३, २९; ४३, ८.

ब्रह्मणवति ८. १३, १३.

ब्रह्मणवतीम् ६. १०८, २.

ब्रह्मणतेजाः १०. ९, ३१.

ब्रह्मणद्विषः २०. २२, २; ९३, १; ९६, ४.

ब्रह्मणद्विषम् २. १२, ६.

ब्रह्मणद्विषे ४. ३०, ९; ८. ४, २; २०. ३६, ८.

ब्रह्मणनुत्तम् १०. १, १३.

ब्रह्मणपूताः १३. १, ३६; ४३.

ब्रह्मणप्रियम् २०. २९, २.

ब्रह्मणभागम् १४. २, ४२.

ब्रह्मणभिः १०. १०, २३; २०. १२०, २.

ब्रह्मणभिः ६. १२, २; १०. १; ३.

ब्रह्मणभ्यः १२. २, ३४; ४, १; १०; ३०; ३३; ३४; ४०; ४७; १४. १, १९.

ब्रह्मयुजा २०. ३, २; ३८, २; ४७, ८;
८६, १.

ब्रह्मयोनैः १०. १, १.

ब्रह्मराजन्याभ्याम् १९. ३२, ८.

ब्रह्मलोकम् १९. ७१, १.

ब्रह्मवर्चसम् १९. ७१, १.

ब्रह्मवर्चसी ८. १३, १६; १५. १०, ८.

ब्रह्मवादिनः ११. ३, २६; १५. १, ८.

ब्रह्मवाहः २०. २३, ३.

ब्रह्मविदः १०. २, ३२; ७, २४; २७; ८, ४३;

१९. ४३, १; २. ३; ४; १; ६; ७; ८.

ब्रह्मवृद्धौ १३. १, ४९.

ब्रह्मशुम्भितः ४. २४, ४.

ब्रह्मसंशितम् १९. ९, ४.

ब्रह्मसंशिता १९. ९, ३.

ब्रह्मसंशिताः ११. १२, १०.

ब्रह्मसंशिते ३. १९, ८.

ब्रह्मसंशिते इति ब्रह्मसंशिते ८. ३, २५.

ब्रह्मा २. ७, २; ५. १७; ८; १८, ८; ८. ९,

३; ९. १, ६; ४, ११; १५, १४; १०.

७, २४; १०, २२; १२. २, ६; ३९;

१४. १, २८; २९; ३०; १८. ४, १५;

१९. ९, १२; २२, २१; २३, ३०; ४३,

८; २०. २, ३.

ब्रह्मादेव ६. १०, २; २०. ६०, ३.

ब्रह्माणः २. ६, २; ९, ४; १२. ०१, ३८; ४,

३१; १४. १, ३; १६; २०. ३, ३; ३८,

३; ४७, ९.

ब्रह्माणः ६. ६८, ३.

ब्रह्माणम् ३. २०, ४; ४. ३०, ३; ५. ८, ५;

१९, ८.

ब्रह्माणि ८. ४, ६; २०. ३, २; १२, १; ३;

३५, १; १६; ३७, ६; ३८, २; ४७, ८;

७३, १; ८४, २; ३; १००, २; १०४, ३.

ब्राह्मणः ४. ६, १; ५. १७, ९; १८; १८, ६;

१९, ६; ९. १, २२; १२. १, ४; १९.

६, ६.

ब्राह्मणम् ७. ६८, १; ६९, १; १०. ७, १७;

८, २०; ३३; ३७; ३८; ११. ७, १; २३;

१२. ४, २०.

ब्राह्मणम् ५. १८, ४; १३; १९, २; ३; ६;

११. ४, १७; १२. १, १; ६, १; १३.

३, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०;

११; १२; १३; १४; १५; १६; १७; १८;

१९; २०; २१; २२; २३; २४; २५.

ब्राह्मणवर्चसम् १०. १, ३७; ३८; ३९;

४०; ४१; १३. १, १; ६, १.

ब्राह्मणवर्चसेन १३. ८, ४; १; ६; ९, १;

२; १; १७. १, २१.

ब्राह्मणस्य ५. १७, ६; १८, १; २; ३; १०;

१५; १९, ९; १०; ११. ७, १०; १२.

३, ४४; ९, ८; १०, १२.

ब्राह्मणाः २. ६, ३; ४. १५, १३; ५. १८,

९; ९. १५, २७; १२. ४, १५; १६; २२;

२६; १४. १, ३९; १९. ३४, ६; ३५, २.

ब्राह्मणाः १२. ४, ४८.

ब्राह्मणात् २०. २, ३; ६७, ६.

ब्राह्मणान् १०. १, ४१; १८. ३, ५५; १९.

५९, २.

ब्राह्मणानाम् १२. ४, १२; १४; ७, ६.

ब्राह्मणीम् ५. १८, १२; १९, ११.

ब्राह्मणे ६. ३८, १; ९. ४, ९; १८; १, १९.

ब्राह्मणेन १२. ३, २०.

ब्राह्मणेन ४. १९, २.

ब्राह्मणेभ्यः ६. १३, ३; ९. ४, १९; १०.

१०, ३३; १२. ४, २१.

ब्राह्मणेषु ४. ३४, ८; ११. १, २८.

ब्राह्मणैः १२. ४, २९.

ब्राह्माः १०. २, २९.

ब्रुवते २०. १३८, ३.

ब्रुवन् ४. ८, २.

ब्रुवन्तु ४. २७, १; १८. ३, ४९; २०. ६८, ९.

ब्रुवे ५. २२, ११; २०. १८, ६; १९, ९; १०८, ३.

ब्रुत ३. २६, १; २; ३; ४; ९; ६; ४. ११, ९; ८. ९, १७.

ब्रुतम् ४. २८, ७.

ब्रुते १४. २, ६३.

ब्रुमः ५. २२, ८; ११. ८, १; २; ३; ४; ९; ६; ८; ९; १०; ११; १४; १९; १६; १७; १९; २०; २१.

ब्रूयात् ११. ३, २४; १२. ४, १; १५. ११, २; १२, २.

ब्रुहि १. ७, ९; २. २७, ७; ८. २, ७; ८; ३, ८; १०. ७, ४; ९; ६; ७; १०; ११; १२; १३; १४; १९; १६; १८; १९; २०; २२; ३९; ११. २, २०; २०. ३९, १३.

भ

भंससः २. ३३, ९; ८. ६, ९; ९. १३, ९१; २०. ९६, २१.

भक्तिऽवांसः ६. ७९, ३.

भक्त्वा ५. १७, ११.

भक्षः ४. २१, ९; ८. ७, १२.

भक्षत २०. ९८, १.

भक्षम् १. ३३, ३; ९. ४, ९; १४, २२; १३. २, १९; १८. ३, ९४.

भक्षयति ९. ११, ७; ८; ९; १०; ११.

भक्षयन्तः ३. ३९, १.

भक्षयन्ति ७. ८६, ६; १८. ४, ३.

भक्षि ३. १६, २.

भक्षीमहि १९. ८, ९; २०. ८७, ६.

भग ३. १६, ३.

भग ३. १६, ९.

भगः १. २६, २; २. ३६, ७; ३. १२, ४; १६, ९; २०, ३; ४. २१, ९; ५. २६, ९; ६. ४, २; ९३, १; ७४, १; ८२, २; १०३, १; १११, ४; १२९, ३; ७. ९२; २; ८. १, २; १२. १, २९; ४०; १४. १, २०; ९०; ९१; ९३; ९४; ९९; ६०; २, १३; ९९; १९. १०, २; ४९, ९.

भगऽइव ६. २१, २; २०. १६, २.

भगम् १. १४, १; ४; २. ३६, २; ३. १६, १; २; ६; ४. ३०, ६; ५. ७, ४; ११. ८, २; १२. १, ९; १४. १, ३१; १८. १, २३; १९. ७, ९; २०. ८९, ३; ११८, १.

भगऽवः १९. ३४, ८.

भगऽवती ७. ७७, ११; ९. १९, २०.

भगवती इति भगऽवती २. ८, १; ६. १२१, ३.

भगवत्तमः २. ९, २.

भगवत्तरः ४. १३, ६.

भगवत्तम्यः ५. ३१, ११.

भगऽवन्तः ३. १६, ४; ९; ७. ७७, ११; ९. १९, २०.

भगऽवान् ३. १६, ९; ४. १३, ६.

भगस्य २. २९, १; ३६, ४; ५; ६. ७४, २; १०२, ३; ९. ४, १२; १४. २, १९; २१; १९. ४, ३; ४९, १.

भगाय ७. १६, १.

भगासः २. ३०, २.

भगिनम् ६. १२६, १; ३; ३; ७. १३, ३.

भगेन २. ३०, ५; ३६, १; ३. २२, ६; ६.
१२९, १; २; १४. १, ३४; १९. ४५, ९.

भङ्गः ११. ८, १५.

भङ्गुरऽवतः ७. ७४, १; ८. ३, २२; २३;
४, ७.

भङ्गि ३. ६, ३; ८. ३, ६; १०. ३, १३.

भङ्गि ३. ४, २; ४; ४. २२, २; १४. १, २५.

भङ्गित ६. ५५, २.

भङ्गध्वम् १२. ३, ४.

भङ्गन्त १८. १, ४५.

भङ्गन्तु १९. ८, २०.

भङ्गस्व ४. ३१, २.

भङ्गात् १९. ५०, ७.

भङ्गामि १६. ७, ६.

भङ्गामः १०. ५, २५; २६; २७; २८; २९;
३०; ३१; ३२; ३३; ३४; ३५; १६. ८,
२; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२;
१३; १४; १५; १६; १७; १८; १९; २०;
२१; २२; २३; २४; २५; २६; २७; २८;
२९; ३१.

भङ्गामहै ६. ६६, ३; ७. ९५, २.

भङ्गामि ११. १, ५.

भङ्गासि १९. २४, ६.

भङ्ग्यन्ताम् ८. ८, ३; ४.

भङ्गती १०. १, १५.

भङ्गन् ११. ११, ५.

भङ्ग्यामि ३. ९, ५.

भङ्गऽअहम् ६. १२८, १; २; ३; ४.

भङ्गः १४. १, ३८; १९. ५७, ३.

भङ्गऽकृत् २०. २९, १.

भङ्गतः १८. ४, ५०.

भङ्गऽपापस्य १२. १, ४८.

भङ्गऽपापाः १२. १, ४७.

भङ्गम् ४. १८, ६; २१, १; ६; ५. ३१, ११;
७. १९, २; ८३, २; ८. ४, ९; ९. ४,
१; १७; १४. १, ७; १६. २, ४; १८.
२, १३; ५२; ३, १४; २४; १९. ७, २;
४१, १; ४४, ३; २०. २०, ६; ५७, ९;
१०७, १५; १२६, २३.

भङ्ग्या ३. ३०, ३; ४. १२, २; ९. ४, ११;
१२. १, ५२; ६३; १३. ७, १५; १८.
२, ५२; २०. ७६, ८.

भङ्गऽवाचः ४. २१, ६.

भङ्गऽश्रुतौ १६. २, ४.

भङ्गस्य ६. २६, १.

भङ्गा १. १८, १; ३. ११, ७; ७. २१, ५;
८७, १; १०. १०, १५; १२. २, २२;
१८. १, २०; १९. ४९, २; ८; २०. १३,
३; २५, ३.

भङ्गाः ३. १३, ५; १६, ७; ९. २, २५; १०.
१०, १७; २०. ५८, २.

भङ्गाणि ३. २३, ४.

भङ्गात् ५. ५, ५; ७. ९, १.

भङ्गाम् ६. १०८, ३.

भङ्गाय १३. ७, १४; २०. १०७, १५.

भङ्गे १९. ४७, २.

भङ्गे २. १०, ७; ६. ५५, ३; ७. ९७, १;
१८. १, ५८; २०. १२५, ७.

भङ्गे १०. १०, ७; १९. ४७, ७.

भङ्गे इति ४. ९, १०.

भङ्गेण ७. ६२, ७.

भङ्गक्ति १०. ३, १३.

भङ्गकु ११. १२, १६.

भङ्गना २०. ६४, ५.

भङ्गिष्ठः ४. ३३, ३.

भङ्गताम् २०. ८९, ६.

भयन्ते २०. ३४, १४.

भयम् ४. १९, २; ५. २१, १; ८. १, १०;
८, २; १८; १९. ३, ४; २०. २०, ५;
५७, ८.

भयात् १०. ३, ४; ७.

भयामहे १९. १५, १.

भर ३. १०, ७; १२, ८; ४. २२, ६; ३२,
३; ५. ७, १; २९, ५; ६. ६३, ४; ७.
७७, ६; ११. १, १५; १८. ३, ६७; ४,
८८; २०. १५, ३; २१, ३; ३५, १२;
३६, ३; ४३, १; २; ३; ५६, ४; ६; ६८,
७; ७०, १७; ७९, १; ८०, १; ८५, ४;
८९, १; ३; ९७, १; १०८, १; ११८, २.

भरण्यः १९. ७, ५.

भरतम् १४. १, ३१.

भरतस्य २०. ६७, ४.

भरताम् ५. ७, ६.

भरति ८. ३, १५; १३. २, २६.

भरति ९. १५, २३.

भरतुऽवाज १८. ३, १६.

भरतुऽवाजः २. १२, २; १९. ४८, ६.

भरतुऽवाजम् ४. २९, ५.

भरध्वम् २०. ७३, ३.

भरन् १८. ३, ३८.

भरन्त २०. १३८, २.

भरन्तः १९. ५५, १; २०. १४, १; ६२, १.

भरन्तम् १०. ८, १४.

भरन्ताम् ८. ३, १६.

भरन्ति १८. २, २८.

भरन्ति २. ३, ४; १०. ८, १५; २०.
१२३, २.

भरन्ती १०. १, २५.

भरन्तु ८. १, १६; १५. ३, २.

भरम् २०. ९४, ५.

भरमाणाः ७. १०२, ४.

भरसा २. १६, ५.

भरस्व ५. २०, ४; ११; १८. ३, ९; ४, ५२;

भरामसि ६. ११, १; ८. १, ३; ९. ३, २४.

भरामहे २०. २१, १.

भरामि २०. ३६, २; ३.

भरामि ३. १२, ९; ८. २, १; २३; ७, ३६;
९. ३, २३; १८. ४, ५१.

भराय ११. १, १३.

भरुजि २. २४, ८.

भरे २०. ११, ११; ४४, ३.

भरे ३. २४, १; ६. ४०२, ३; ७. ५२, ३;
१९. ४२, ३; २०. १५, १.

भरेऽभरे ७. ५२, ४; २०. ९१, ९.

भरेम ३. १५, ८.

भरेषु ४. २९, १; २; २०. १६, ५.

भर्गः ९. १, ४; १९. ३७, १.

भर्गस्वतीम् ६. ६९, २.

भर्तवे ३. ५, ३; १८. ४, ३१.

भर्तवै १९. ३०, २.

भर्ता ११. ९, १५; १८. २, ३०.

भर्त्री ५. ५५, २.

भर्ल ७. ५८, ७; २०. १२६, २३.

भर्व ३. २३, ५; ११. २, २८; १९. २४, ५.

भव २. ६, ३; ३. ४, १; १६, ५; १७, ८;
२०, २; २३, ४; २८, ३; ४; ३१, ९;

४. ३१, ५; ३२, ७; ५. २८, १०; ३०,

१; ६. ८४, २; ८६, १; २; ३; ९२, १;

९८, १; १२३, ५; १३३, २; १४२, १;

७. ७१, १; ८. २, २६; ९. ३, ६; २४;

१०. १, २९; ११. २, ३; ५; २५; १२,

६; १२. १, ३२; १०, १२; १३; १४.

२, २७; ३२; ४०; १७. १, १०; १८.
 २, १९; ३, १०; १९. ४, ३; २९, १;
 ६४, ४; २०. १९, ६; १६, १; ८३, २.
 भवः ८. ८, १७; ११. २, ८; २७; १६.
 १, २; १; ७; ९; ११; १३; १९.

भवत् १०. ८, २२; १४. २, २४.

भवत् ६. १२, १; ७. ६२, ७; १२. २, २०;
 ३, २९.

भवत् १८. १, २९.

भवत् ४. २६, २; ३; ४; १; ६.

भवत् १८. ३, ३९.

भवताम् ७. २१, १.

भवताम् १९. १०, १.

भवति २. १, १; ६. १८, ८; ९. १, ११;
 १२; १३; २, २९; १, ३१; ३२; ३३;
 ३४; ३९; ३६.

भवति ३. २२, ४; ६. १७, १; १८, १३;
 ६. ११, २; ८. १, १२; १०, ३; १; ७;
 ९; ११; १३; १३, ४; ८; १२; १६; १४,
 ४; ८; १२; १६; २. १, २२; २३; २४;
 १, २४; २८; ९, १०; १०, ३; १; ७;
 १०; १०. ८, ११; ११. ३, ११; ४, १;
 २; ३; ४; १; ६; ७; ८; ९, १०; ११;
 १२; १३; १४; १५; १६; १७; १८; १९,
 २; १; १२. २, ३७; ४, ४०; ९, ७;
 १३, ३, १३; १४. १, २६; २७; १६.
 २, ४; १२; १८; २४; ६, ३; ६; ९; १२;
 १९; १८; २१; २३; २६; ८, ३; ९, ३;
 १०, ८; १०; ११, ७; ९; ११; १२, ६;
 १०; १२, १४; १९. २६, १; २; २०.
 ९६, ४.

भवत् ९. १३, १०.

भवत् १. २०, १; २. १३, ४; ३. १४, १;

१९, १; ३०, २; ४. ३, ६; १२, ३;
 १९, १६; ६. ९१, २; ७. ९६, १; ९.
 १३, १०; १०. ९, २; १४. १, ४०;
 १८. ३, ६०; १९. ९, ६; १०, ३; ७;
 ९; १०; ११, ३; २०. १२९, ६; १४३, ८.

भवत् ५वसुः १३. ९, ३.

भवत् १. ४, ४.

भवत् १. ४, ४; १९. २, ४.

भवत् २०. १४१, २.

भवत् ३. २९, २; ९. १०, ६; १८. ४, ११;
 २०. २९, १; ७७, ७.

भवन्तः ६. ६२, ३; १२. २, ११; २८.

भवन्ति १. ३३, ३; ६. २, ३; १२. २, २९;
 २०. १०७, ६.

भवन्ति ६. २७, १; ९. १, २९; २६; १९,
 १७; ११. ७, १; ८; १३. ४, १३; १,
 ८; १६. ३, ११.

भवन्ती ९. १९, ७.

भवन्ती ३. १४, ६.

भवन्तु १. ६, १; ९, २; ४; ३३, १; २; ३;
 ४; २. ३, ६; १०, ३; ३. ४, ३; १९,
 ३; ४. १९, १६; २७, ३; ३९, ७; ६.
 ३, १०; ११, ६; २२, १; ६. २३, ३;
 ७. ७२, १; ९. २, ७; १२. १, ३१; २,
 २१; ३, ३१; १४. १, ४०; २, ९; १८.
 ३, ६१; ४, ३३; ४८; १९. ९, ९; १३;
 १०, १; ७; ८; ९; १०; ११, १; २;
 १३, ११; १४, १; १९, ६; ४०, ३;
 ४९, ४; २०. ७६, ६; ९१, ११.

भवम् १६. १, १.

भवसि ७. ८६, २; १०. ८, २७; १२. ३,
 २१; १४. १, २४.

भवस्य ८. ८, ११.

भवाति १८. १, २; १२; २६; ३४.
 भवाति २. ३६, ३; ६. १२०, २; १८. २,
 ५; २०. २०, ६; ५७, ९; १२४, ३.
 भवाथः १२. ३, २; ९; १४. २, ३७.
 भवाम १९. ४९, ६.
 भवामि ५. ११, २; ६. ११७, १; २.
 भवाय ६. ९३, २; ११. २, ९; १६.
 भवारुद्रौ ११. २, १४.
 भवाव १४. २, ७१.
 भवाश्वौ ४. २८, १; ८. २, ७; ११. २, १.
 भवाश्वौ ४. २८, ७; १०. १, २३; ११. ८,
 ९; १२. ४, १७.
 भवासि ३. २३, ३.
 भवित्रम् १९. १०, ९.
 भविष्यत् ४. ११, २; १०. ७, ९; ११. ६,
 २०; ९, १७; १३. ३, ७; १५. २, ६.
 भविष्यति ८. १०, १; २०. १२६, ७.
 भविष्यति ११. ६, ९.
 भविष्यन् १२. ३, १९; ५३.
 भविष्यसि ११. ४, २; ३; १४; १५; ६, २६.
 भवीयसा २०. २५, १.
 भवेम १९. ६७, ६.
 भवेम ६. ११९, २; १२. ३, १०; ५५; ५६;
 ५७; ५८; ५९; ६०.
 भव्यः १३. १, ५५.
 भव्यम् २. १५, ६; ६. १२, २; ११५, २;
 ९. १५, २४; १०. ७, २२; ८, १; १२;
 ११. ६, १५; २०; १३. ६, २; १७. १,
 १९; १९. ९, २; ५३, ५; ५४, ३.
 भव्यस्य ६. ३६, ३; १२. १, १.
 भव्यात् १९. ३५, ४.
 भव्ये १७. १, १९.
 भव्येन १७. १, २९.

भसत् ९. ४, १३; १२, ८; १०. ९, २१;
 २०. १२६, ७.
 भसदम् ४. १४, ८.
 भसद्यमि २. ३३, ५; २०. ९६, २१.
 भस्म ११. ३, ८.
 भाः ७. १५, २.
 भाःऽऽकृजीकः १८. १, ३०.
 भागः ६. ८४, २; १४०, २; ७. ७७, ४; ९.
 ४, ५; १०. ५, ७; ८; ९; १०; ११; १२;
 १३; १४; १५; ११. १, ५; १५; १२.
 २, ९; ३, ४५; १४. २, ३३; १८. २,
 ८; ४, ५४; २०. ३६, ४.
 भागऽध्वेयम् ६. १११, ०१; ११६, २; ७. ८४,
 १; ११. १, २९; १२. २, १; ५३; १८.
 २, ३१; १९. ५८, ६.
 भागम् २. ३४, १; ४. ३९, ९; ५. १९,
 १३; १४; ६. ६४, १; १२२, १; ७.
 ७५, ०१; ८६, २; ८. ३, १६; ९. ५, २;
 १५, १५; ११. १, १६; २९; १२. ४,
 २१; १४. १, २४; ३३; १८. १, २६;
 ४३; ४, ४७; १९. ५४, ४; २०. ५५,
 ३; ५८, १.
 भागस्य २०. ६७, ५.
 भागे ८. १, १.
 भाजयत् १. ५, २.
 भाति ८. ३, २४; ११. ९, १४; १३. १,
 ११; ३, १६; १८. ३, ६५; ४; १४.
 भानवः ४. ३३, ५; १३. २, ४६.
 भानुः १९. ७, २.
 भानुना २०. १७, ९; १४२, ३.
 भानुम् १८. ३, २९.
 भामः ४. ३२, ४.
 भामाय १४. २, ३५; १८. ४, ८२.

भामिनः १८. १, ६.

भारः ९. ३, २४.

भारती ५. १२, ८; २७, ९.

भारम् ९. १५, २३.

भावयति १२. ९, ५.

भावयुः २०. १२६, १५.

बाह्यम् १३. १, ५४; १९. ६, ४.

बासति १३. ४, ७.

बासदम् २. ३३, ५; २०. ९६, २१.

भासि १३. २, १०; १९; २८; १७. १, १६;

२०. ४७, १६.

भाहि २. ६, १; १९. ३३, ५.

भिक्षाम् ११. ७, ९.

भित्वा २०. १६, ७.

भिदेयम् ९. २, २.

भिनत् २०. १६, ११; ९२, ११.

भिनत्तु ६. १३८, २.

भिनशि २. ३२, ६; ४. ३७, ७; ५. २३, १३.

भिनशि १. ३, ७; ११; ५; ६. १३८, ४; ५.

भिन्दत् ५. २८, १४.

भिन्दन् ८. ४, २१.

भिन्दन्तः १८. ३, २१.

भिन्दन्ति ६. १३८, ५.

भिन्दन्ति ५. १८, ९.

भिन्दि ७. १९, १; १९. २८, ४; ५.

भिन्दि ३. ६, ६; १९. २८, ३.

भिन्धात् ९. ५, २३.

भिन्धि २०. ४३, १.

भिन्धि ४. १९, ५; ८. ३, ४; ११. १, ९.

भिन्नाम् ५. १९, ८.

भिर्यः ४. ३१, ७.

भिर्यम् ६. ६७, ३.

भियसम् ५. २, २; २०. १०७, ५.

भियसा ५. १३, २.

भियसाने इति ४. २, ३.

भिया ११. ११, १२; २०. ३५, १४.

भिषक् ५. २९, १; १०. ४, १५.

भिषक्ऽतराः १९. २, ३.

भिषक्ऽभ्यः १९. २, ३; ५६, २.

भिषक्ऽभ्याम् १०. ६, १२.

भिषजः २. ९, ३; २९, ७; ८. ७; २६.

भिषजा २. ९, ५; ७. ५५, १.

भिषजाम् ६. २४, २.

भिषज्यथः २०. १४०, १.

भीतः १३. २, ३७.

भीता ५. २०, ५.

भीमः ७. २७, २; ८९, ३; ८. १, १०; ९.

१३, ६; १९. १३, २; २०. ३७, १.

भीमऽतमा १२. ४, ४५.

भीमम् ११. २, १८; १८. १, ४०.

भीमा ३. २५, १; ५. १७, ६; १०. १, २९;

१२. ४, ४८; ७, १.

भीमाः ४. ३७, ८; ९; ५. २२, १०.

भीमाम् १२. ४, ४१.

भीमाय २०. १५, ३.

भुजः २०. ६५, २.

भुजम् ८. २, ८.

भुजिष्यमि १२. १, ६०.

भुज्मा २०. ५१, ४.

भुनजामहै ६. २४, ३.

भुरणौ २०. ७६, १.

भुरण्यथः २०. १४०, १.

भुरण्यन्तम् १३. २, २१; २०. ४७, १८.

भुरण्युम् १८. ३, ६६.

भुवः ३. १७, ८; ६. १०६, ३; १३. ९, १;

१८. २, ३२; २०. ३६, ९; ६०, ३;
९३, ८.

भुवः १०. ५, ४९; १८. ३, ६०.

भुवत् १. २२, २; ३. २०, ६; १०. ८, ११;
२०. ५९, ४.

भुवत् ३. ३, १; ५. ३०, १४; ७. १, २;
१९. २६, ४; २०. ३५, १४; ४७, १;
६९, १; ७७, ८; १२४, १; १२६, ६;
१३७, १२.

भुवनऽच्यवानाम् १९. १३, १०.

भुवनम् ३. ३१, ५; ४. ११, १; १०. ७,
३५; ८, ७; १३; ११. ६, २२; १३. ३,
१५; १८. १, ५३.

भुवनस्य २. २, १; २; ३४, २; ५. ३, ९;
७. ८६, ६; ९. १४, २२; १५, १३;
१४; १७; २१; १०. ७, ३८; ८, १५;
१२. १, ५७; १३. १, १४; ३७; ४२;
२, २; ३, ७; १८. २, ५४; १९. २०, २.

भुवना २. १, ३; ४. ११, २; ६. ३४, ४;
७. ८६, १; ९. १, ५; १४, २; १३. २,
११; ३, १८; १४. १, २३; १७. १,
१६; २०. ६३, १; ७७, ५; १२४, ४.

भुवनानि २. १, ३; ५; ३. २०, ८; ४. २५,
३; २६, ५; ३०, ७; ८; ५. ११, ४;
१२, ९; ७. २७, ३; ९२, १; ११५, २;
९. १४, ११; १४; १०. ८, १८; ११.
२, ११; ७, ९; १३. २, ९; ३८; ३, १;
३; १४; १९. ५३, १; २; ३; ४; २०.
११८, ४.

भुवने १२. १, ३१; १८. १, १७; १९. ७, १.

भुवनेभ्यः २०. १३७, १०.

भुवनेषु ५. २, १; ९. १५; ११; १०. २, ७;
२०. १४७, ४.

भुवनेऽस्थाः २. १, ४; ४. १, २.

भुवम् २०. १२६, ५.

भुः ६. ९८, २; १८. १, २५; २०. ३७, १०.

भुऽजयः १८. १, ६१.

भुत् ५. ११, ७; ७. ३६, ३; ११३, १; ८.
१, ७; ४, ७; २०. ७६, ३.

भुत् १८. ३, १९.

भुतः ४. ८, १; ११. ६, १; २०; १३. १,
५५; ३, ७.

भुतऽकृतः ३. २८, १; ४. ३५, २; ६. १०८,
४; १३३, ५; ११. १, १; ३; २४; १२.
१, ३९; १९. १६, २; २७, १५.

भुतऽकृताम् ६. १३३, ४.

भुतऽपतिः २. १४, ४.

भुतऽपतिम् ११. ८, २१.

भूतपती इति भूतऽपती ११. २, १.

भुतऽभव्यम् ११. ७, २०.

भुतम् २. १५, ६; ४. ११, २; ६. १२, २;
११५, २; ८. ९, १८; ९. १५, २४;
१०. ६, १८; २१; ७, ९; २२; ३१; ८,
१; १२; ११. ६, १५; ८, २१; ९, २;
१७; १३. १, ५४; २, ४१; ६, २; १५.
२, ६; १७. १, १९; १९. ६, ४; ९,
२; ५३, ५; ५४, ३; २०. १४१, ११.

भुतस्य १. ३१, १; ३२, २; ३. १०, ९;
१०; ४. २, ७; ५. २५, ७; ६. ३६, ३;
३९, ३; ५८, ३; ८६, १; ९५, ३; १०.
१, २२; १२. १, १; १३. १, ४५; १४.
२, ४६; १९. ३७, ४.

भुता ६. ८०, १; ८. ९, १६; २१; १३. २, १२.

भुतात् ६. १३३, ३; १९. ३५, ४.

भूतानाम् ४. ८, १; ५. २५, २; ६. १७, १;
११. ८, २१; १९. २२, २१; २३, ३०.

भूतानि १. २९, ३; ४. १३, ४; २०, २;
६. १९, १; १०. ९, ६; ११. ८, २१;
१५. ३, १०; ११; १८. ४, ७; १९. ६,
३; ५३, ६.

भूतिः ११. ९, २२; १०, २१.

भूतिऽभिः १०. ६, २८.

भूतिम् १०. ३, १७; १८; १९; २०; २१;
२२; २३; २४; २५; ६, ९; १२. ४, २८;
१९. ५३, ६.

भूतु ८. ४, ६; २०. ६३, २; ८९, ३;
१२४, ५.

भूते ६. ८४, २.

भूते १७. १, १९.

भूतेन ६. ७८, १; १७. १, २९.

भूतेषु ४. ८, १; १९. ४८, ५.

भूत्या १०. ६, २४.

भूत्याः ९. १०, ३; ५; ७; १०.

भूत्याम् १२. १, ६३; ४, ४४; ४६.

भूत्वा १. ७, ६; ३. ३, ३; १८, ५; २८,
२; ३०, ३; ४. ३४, ४; ३७, ११; ५.
९, ९; १९, ७; ६. ४२, १; ८. ४, १८;
६, ७; ९. २, ९; १०. १, २४; ८, २१;
९, ३; १०, १६; ११. ७, ७; १५; १२.
९, ३; १०, ९; १३. ३, १३; १४. १,
२५; ४२; १५. ७, १; २; ४; १४, १;
३; ५; ७; ९; ११; १३; १५; १७; १९;
२१; २३; १८. ४, १०; १९. ३२, ५;
५३, ९; २०. ९६, १५.

भूमे १३. २, ३; २०. ३५, १४.

भूम ७. २१, ३; २०. ३७, ७; ११६, १.

भूमा ५. २८, ३.

भूमानम् ३. २४, ७; १९. ३१, ४; ८.

भूमिः १. ३२, ३; ३. २९, ८; ४. १६, ३;

५. १८, १२; १९, ११; २८, २; ५; ६.
१८, २; २१, १; ८४, १; १२०, २; १०.
२, २४; २५; ७, ३; १२; ३२; ८, २;
११. ३, २०; १०, ७; १२. १, ३; ४;
६; ८; ९; १०; १२; १३; २२; २६;
४०; ४१; ५२; ५९; १३. १, ४६; ५३;
७, ७; १४. १, १; ६; १५. ४, १५; ६,
२; १७, १; १९. ६, ८; ९, ८.

भूमिऽगृहः ५. ३०, १४.

भूमिऽद्वंद्वः १९. ३३, २.

भूमिऽद्वंद्वम् ५. २८, १४.

भूमिम् ३. १७, ५; ४. ५, २; १५, २; ३;
६; १६, ४; २०, १; ३; ९; ४०, ५; ५.
११, ६; ८. ७, १६; १०. २, १८; ९,
१०; ११. २, २५; ७, ९; ८, १०; १२.
१, ७; ११; १७; २९; १३. १, ५२; ५४;
२, ४०; ४१; १५. ४, १४; १८. ३,
४९; १९. ६, १; ९; ३३, ३; २०.
२७, ५.

भूमीः ११. ९, १४; २०. ८१, १; ९२, २०.

भूमे १२. १, ३३; ६३.

भूमे १२. १, १४; १८; २५; २९; ३१; ३२;
३४; ३५; ३६; ५०; १८. २, ५०; ५१;
३, ५०; ४, ६६.

भूमेः १३. ७, ७; १५. ६, ३; १८. ३, ९.

भूमौ ११. ७, १२; १२. ३, १२; १८. १,
३९; १९. ८, १.

भूमे ६. १४१, १.

भूम्याः १. ११, २; २. ३०, १; ४. १९, ६;
५. २०, ६; २८, ९; ६. ८९, ३; ९.
१४, ४; १०. १, १३; १२. ३, २६;
१४. १, ४८; १९. १६, २; २७, १५;
२८, ४; २०. १६, ४.

भूम्याम् २. ९, ४; ६. ८, २; १२१, २; ९.
१, १०; २०; १०. ९, १२; ११. ६, ४;
९, १६; १२, २३; १२. १, १३; १९;
२२; २८; ४१; ५२; ५४; ५६; १९.
३४, ६.

भूम्यै १२. १, ४२.

भूयः ३. १५, ५; ९. ७, २; १३. २, २५;
२७.

भूयःभूयः ४. २१, २; १०. ६, ५; ६; ७;
८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५;
१६; १७.

भूयसीः १९. ६७, ८.

भूयसीम् १८. ४, २७.

भूयसः ७. ६२, ७.

भूयाः ५. २२, २; ६. १२५, १; ७. ७७,
११; ९. १५, २०; २०. १७, ९.

भूयाः ९. ७, १.

भूयात् ४. २२, ४.

भूयान् १३. ८, १; २.

भूयासम् १. ३४, ३.

भूयासम् ३. ५, २; ६. १५, २; ३; ७. ५२,
८; ८६, ४; १३. १, ३८; १६. ३, १;
४, १; ९, ४; १७. १, १; २; ३; ४; ५;
१८. २, ४५; १९. ५५, ५.

भूयास्थ १८. ४, ८६.

भूयास्म ७. ६३, १; १८. ४, ८७.

भूयैम १९. ६७, ७.

भूरयः १८. ४, ५५.

भूरि ४. २२, ४; ३०, २; ३२, ७; ५. २,
३; ५; ६; ११, ७; २२, ६; ६. १, ३;
७. १५, ३; १८. २, ६०; २०. १५, ५;
५६, २; ८९, ८; १०७, ६; ८; ९.

भूरिऽओजाः ५. ९, २; ७; २०. १०७, ५;
१०.

भूरिऽदात्रः २०. ११, १.

भूरिऽधनाः ७. ६२, ४.

भूरिऽधायसम् १. २, १.

भूरिऽधायसे ६. ४१, २.

भूरिऽधारा १२. १, ९.

भूरिऽपाणिः ५. २७, १.

भूरिऽभारः ९. १४, ११.

भूरिऽभिः १८. १, २२.

भूरिम् २०. ७७, ८.

भूरिऽमूलः ६. ४३, २.

भूरिऽरेतसा ८. ९, १२.

भूरिऽरेताः १९. ५३, १.

भूरिऽवर्पसम् १. २, १.

भूरिऽस्थानाम् ४. ३०, २.

भूरीणि २०. ३७, ४.

भूरैः २०. ३५, १५; ४३, ३.

भूर्णयः ५. ६, ३.

भुवन् २०. ६७, २.

भुष १४. २, २५.

भुषत् २०. ९७, १.

भुषति १८. १, २४; २०. ९७, २.

भुषतु २०. १०४, ३.

भूषन् २०. ११, २.

भूषन्ऽइव २०. ८९, १.

भृगवः १८. १, ५८; २०. १०, २; ५९, २.

भृगवे २०. २, ३; ४९, ६.

भृगुः २. ५, ३.

भृगुऽभिः ४. १४, ५.

भृगुम् ५. १९, १.

भृङ्गाः ९. २, २२.

भृत्याम् १८. १, ६.

भृत्यै २०. ७६, ४.

भूमलः १२. १, ४६.

भोजानः ३. १३, ६.

भोजानासः २०. ९३, ४.

भोजिरे १२. १, २३.

भोजिरे ५. ४, ८; ११. १०, ३१.

भेत् २०. १६, ६.

भेदः १२. ४, ५०.

भेदम् १२. ४, ४९.

भेषज ८. ६, १६.

भेषजम् १. ४, ४; ५, ४; ६, ३; २. ३, १;

३; ४; ५; ३. ७, १; ६; ४. १३, ३; ५.

३०, ५; ६. ३१, १; २४, ३; ५७, १; २;

३; ८३, १; ९१, ३; १०६, ३; १११,

२; ३; १२७, २; ७. ३९, १; ४६, १;

८०, ४; ८. २, ५; २८; ६, ३; ७, ५;

२२; २६; १०. ४, १०; १४; ११. ६,

९; ८, २३; १९. ३५, १; ४४, १; २०.

१४१, ५.

भेषजस्य ५. २९, १; १९. ३८, १.

भेषजा १. ६, २; ११. ८, १४.

भेषजानाम् ४. १७, १; ६. २१, २.

भेषजानि २. ३, २; ९, ५; ६. ४४, २; ७.

४३, २.

भेषजी ७. ५८, २.

भेषजीः ३. ७, ५; ६. ९१, ३; ८. ७, ८;

१९. २, ५.

भेषजीम् ६. १०९, ३; ८. ७, २३.

भेषजेभ्यः ६. १३, ३.

भेषजौ ८. ६, २०; ७, २०.

भेषीः १०. ९, ७.

भोगम् २०. ११, ९.

भोगाय १२. ४, ७.

भोगाय १९. ४४, १०.

भोगे १२. १, ६०.

भोगेभिः ११. ११, ५.

भोग्यः १०. ८, २१; २२.

भोजनम् १०. ८, २१; २०. २५, ४.

भोजना २०. ९४, ७.

भोजनानि ४. २२, ६; ७; ७. ७७, ९; २०.

३७, ६; १२५, २.

भोजम् २०. ८९, ३.

भोज्य १९. ५०, ६.

भौवनाः ३. २१, ५.

भ्रजः ७. ९५, २.

भ्रशत् ६. ८७, १.

भ्राजः २. ११, ५; १७. १, २०.

भ्राजत् ११. ७, २४.

भ्राजता १७. १, २०.

भ्राजन्तः १३. २, १; १८; १९. २७, ६; २०.

४७, १५.

भ्राजमानः ५. १, १; १३. १, २४; २, १०.

भ्राजमानम् १३. २, ४; ३६; ३, १६.

भ्राज्यासम् १७. १, २०.

भ्रातरः २. १३, ५; १०. ३, ८.

भ्रातरम् ३. ३०, ३; ११. ११, ८.

भ्राता ३. ३०, ३; ४. ४, ५; ५. ३०, ५; ६.

१२०, २; ८. ६, ७; ९. १४, १; १८.

१, १२; २३; १४; १९; २०. ९६, १५.

भ्रातुः १. १४, २; ६. ११६, ३.

भ्रातृभिः ६. ४, १.

भ्रातृव्यः ८. १२, २.

भ्रातृव्यऽक्षयणम् २. १८, १.

भ्रातृव्यऽग्नी १०. ९, १.

भ्रातृव्यऽचातनम् २. १८, १.

भ्रातृव्यम् ८. १५, ४; १५. १, ८.

भ्रातृव्यस्य ९. ५, २१; ३२; ३३; ३४;

३५; ३६; १०. ६, १.

आतृव्याः १०. ३, ९.
आतृव्येण ५. २२, १२.
आत्रा ५. २२, १२.
भ्रुणऽग्नि ६. ११२, ३; ११३, २.

म

मंससे ७. २१, २; ६.
मंस्त ८. १, १२.
मंस्थाः ९. ९, ४.
मंहते २०. ९१, ३.
मंहमानम् २०. ६६, १.
मंहिष्ठः २०. ९९, १; १२४, २.
मंहिष्ठम् २०. ३९, ३; ४४, १; ८९, २.
मंहिष्ठाय २०. १९, १.
मर्ककान् ८. ६, १२.
मक्षाः ९. १, १७.
मक्षिका ११. ११, १०.
मक्षिकाः ११. २, २; १२, ८.
मक्षु २०. ९, २; ३९, १६; ४९, ९; ९२, ३;
९७, १६.
मखः १८. १, २३; २०. ४०, २; ७०, ४.
मखस्य २०. ११, २.
मखस्यते २०. १३७, ९.
मगधेभ्यः ५. २२, १४.
मगुन्धाः २. १४, २.
मघऽदेयाय २०. ८९, २.
मघम् २०. २७, ४.
मघवत्तऽभ्यः २०. ८३, १.
मघवत्तऽसु २०. ९१, ४.
मघऽवन १९. १९, १.
मघऽवन २. ३६, ४; ३. १, ३; १६, ४;
१९, ६; ७. ३२, १; ९२, ४; ८. ४,
१९; १३. ७, १६; २०. १९, ९; १७, ९;
३७, ८; ९; ९०, २; ४२, ३; ९९, २;

९७, १६; ६७, ६; ८१, २; ८२, २; ८३,
२; ८९, ४; ८९, ३; ९२, २१; ९४, ९;
११७, ३; १२१, २; १२९, १; ९.
मघऽवा २. ९, ७; १४. २, ४७; २०. १४;
४; १७, ३; ९, ६; ८; ९१, १; ९३, ३;
९७, १३; ६२, ४; ७३, ४; ८७, ९; ८९,
६; ८; ९६, ४; ११३, १.
मघऽवान् ६. ९८, १; ७. ९१, १; २०.
७७, १.
मघऽवानम् ३. १९, ३; २०. ११, ११; १७,
१; ९९, १.
मघाः १९. ७, २.
मघानि २०. ३७, १०.
मघासु १४. १, १३.
मघैः १८. १, ३८.
मघोनः १८. १, ३८.
मङ्गलिकेभ्यः १९. २३, २८.
मज्जऽभ्यः २. ३३, ६; २०. ९६, २२.
मज्जऽसु १. ११, ४.
मज्जा ४. १२, ३; ४; ९. १२, १८; १०. ९,
१८.
मज्जानम् ११. १०, ११; १२; १२. ११, ९;
२०. १६, ९.
मज्जः ९. ९, २३; १३, १८.
मज्जा ४. १२, ३; ४.
मज्जना २०. ७६, ६.
मज्जनि १३. १, १४; ३७.
मद्मदाः ८. ६, १९.
मणिः १. २९, ४; २. ४, २; ६; ४. १०,
४; ९; ८. ९, १; २; ४; १६; ७, १४;
१०. ३, १; २; ३; ६; १०; १७; १८;
१९; २०; २१; २२; २३; २४; २९; ६;
२; ४; ९; ४९; २२; २३; २४; २९;

२६; २७; २८; ३१; ३२; १६. २, ९;
१३; १९; २९; १९. ३१, २; ६; ७; ८;
१०; १४; ३३, १; ३६, १; ३; ९.

मणिना १. २९, १; २. ४, ४; ८. ९, ३; ८;
१०. ६, १२; १९. ३१, १.

मणिम् २. ४, १; ३. ९, ३; ९, ६; ८. ९,
७; १०; १२; १३; १४; २२; १०. ६, ६; ७;
८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १९;
१६; १७; २९; १२. १, ४४; १९.
२८, १; ३०, ४; ३१, ४; ४९, ९.

मणीनाम् १९. ३१, ११.

मणे १०. ६, ३४.

मणे ३. ९, ८; १९. २८, ३; ४; ९; ६; ७;
८; ९; १०; २९, १; २; ३; ४; ९; ६; ७;
८; ९.

मणौ ६. ३०, १; १९. ४६, ९.

मण्डकम् ७. १२१, २.

मण्डकीः ४. १९, १२; १३.

मण्डुकि ४. १९, १४.

मण्डुकी १८. ३, ६०.

मण्डुरध्याणिकीः २०. १३७, १.

मत् १. ३४, ९; २. ७, १; ३०, १; ४. १९,
७; ६. ८, १; २; ३; ११८, ३; ७. ६२,
१; ६७, १; १०. १, १०; १३; ११. ६,
२६; १२. ३, ४६; १८. १, ९; ११;
१३; २०. १२६, ६.

मतयः २०. १७, १; २३, ९.

मर्तन्नाभ्याम् २. ३३, ३; २०. ९६, १९.

मर्तलो इति १०. ९, १६.

मतिः ७. २३, १; ८. ४, ६; १०. २, १०.

मतिऽमिः २०. ३६, २; ९१, ९; १४०, १.

मतिम् ६. १३३, ४; ७. १९, १; २०. १९,
१; ७०, २; १४३, १.

मती १८. १, २३.

मतीनाम् १३. १, ३३; ३, १९; १८. ३,
६३; ४, ९८; २०. ३९, ३.

मतेः २. ९, १.

मत्तः ६. २०, १.

मत्यमि ८. ८, ११; ११. २, १९.

मत्यै ६. ४१, १.

मत्सखा २०. १२६, १.

मत्सत् २०. १२, ७; १२४, २.

मत्सरम् ४. २९, ६.

मत्सराः ७. ८२, ३.

मत्सि २०. ७१, ७.

मत्स्यम् २०. १६, ८.

मत्स्याः ११. २, २९.

मत्स्व २. ९, ४; २०. २३, ८; ६०, ३;
७१, ९.

मथत् ७. ९२, ९.

मथव्यानि २. ३९, २.

मथायति २. ३०, १.

मथिष्ठन १९. ४०, २.

मथन्तु ७. ७३, २.

मथामि २. ३०, १; ७. ९२, ९.

मथीत ६. ८, ४.

मदः ६. ३०, २; २०. ९७, २; ६३, ७; ६८,
२; ७६, ३; ११७, २.

मदः ८. १, ७.

मदऽच्युता २०. ९६, ३.

मदति २०. १०६, ३.

मदते ४. ३४, ३.

मदनऽइव २०. २८, ४; ३९, ९.

मदन्तः ३. १९, ८; ६. २८, १; ६२, ३;
१९. ९९, १; २; २०. १६, १; ८८, २.

मदन्ति ३. २८, ९; ४. ८, ९; ९. २, १; ६.

१२०, ३; ७. ७७, २; ११४, २; १८.
 २, ११; ४, १०; २०. १०७, ४; १०९, १.
 मदन्ति ७. ११४, ३; १४. २, ३४; २०.
 ११, ८.
 मदन्ती १८. १, ४३; ४, ४७.
 मदन्तीम् १८. ४, ३०.
 मदन्तु ७. १७, १; ३६, १; १२३, १.
 मदन्तौ १८. १, ५४.
 मदम् ४. ७, ४; २०. २२, १; २४, २; ३०,
 १; ३३, १; ६१, १.
 मदयन्ति २. १३, १९.
 मदऽवति ४. ७, ४.
 मदऽवती ६. १६, २.
 मदसि १९. ५६, ५.
 मदस्य २०. ३१, ४.
 मदस्व १८. ३, ८.
 मदाः २. ५, २; २०. १२, ५; २१, ६; २८,
 ४; ३९, ५; १३७, ४.
 मदानाम् २०. १२४, २.
 मदाय २. ५, १; २०. ८, २; ३; ५६, १;
 ९४, १; १४२, २.
 मदिनऽतमः ११. ९, ७.
 मदिनऽतरम् २०. ६४, ४.
 मदिष्ठः ४. २४, ३.
 मधुघस्य ६. १०२, ३.
 मधुघात् १. ३४, ४.
 मधे २. ५, ३; २०. ५, २; २८, १; ३१, १; ३९,
 २; ४७, २; ९४, ८; ९९, २; १३७, १३.
 मधेत ९. १, ६.
 मधेम ७. ५, ३; १९. १२, १; २०. ६३,
 ३; १२२, १; १२४, ६; १२५, १.
 मधेम ६. १२२, ४; ७. ८५, १; ११४, ५;
 १२. २, २८; २०. ३७, ८; ९१, ९.

मधेऽमदे २०. ५६, ४.
 मधेषु ६. २, २; २०. ७५, ३; १०७, ५.
 मधम् ७. ६०, १.
 मध्यक् २०. २३, १.
 मध्यद्विक् २०. ३६; ११.
 मध्वने २०. ११०, १.
 मधु १. ३४, २; २. १३, १; ३. १४, ३; ५.
 २, ३; १५, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८;
 ९; १०; ११; ६. १२, ३; २२, २; ६९;
 १; ७. ७७, १; ९. १, १४; १६; १७;
 १८; २२; ९, ५; १०. ६, ५; ९, १२;
 १३; १४; १५; १६; १७; १८; १९; २०;
 २१; २२; २३; २४; १२. १, ७; १६; ३,
 ४४; १८. २, १४; ४, ३; २०. ४, २;
 १६, ८; २२, ६; ६७, ५; ७; ७३, ५;
 ९२, ३; १०७, ६.
 मधुऽअदः ९. १४, २१.
 मधुऽकशा ९. १, १; २; ३; ४; १०.
 मधुऽकशाम् १०. ७, १९.
 मधुऽकूलाः ४. ३४, ६.
 मधुऽकृतः ९. १, १६.
 मधुऽजाता १. ३४, १; ७. ५८, २.
 मधुऽजिह्वाः ६. ६, ३.
 मधुऽतरः १. ३४, ४.
 मधुऽधारा १८. ४, ५७.
 मधुनः २०. ६५, २; १४३, ४.
 मधुना १. ४, १; ३४, १; ३. १७, ९; ५.
 २, ३; १२, १०; २८, १४; ६. ३०, १;
 ६९, २; ९७, २; ११६, २; ९. १, १२;
 १२. ३, ४१; १८. ३, १०; १४; १८;
 २०. १६, ४; १०७, ६.
 मधुऽपके १०. ३, २१.
 मधुऽपूः १८. २, ३७.

मधुऽपृचाम् ३. १३, ९.

मधुऽभागः ६. ११६, २.

मधुऽमत् १. ३४, ३; ४. ३४, ९; ६; ७;

६. ६१, ६; ७१, ३; ११६, १; ७. ८७,

१; ८. ७, १२; ९. १, २३; १२. १,

९८; २०. १४३, ८.

मधुऽमत्तः १. ३४, १; ९. १, २३.

मधुऽमती १६. २, १.

मधुऽमतीः ४. २३, ६; १०. ९, २७; १४.

१, ३७; १६. २, २; १८. ४, ३९; २०.

१४३, ८.

मधुऽमतीम् ३. ३०, २; ५. ७, ४; ८. ७, ६;

१६. २, २; १८. ४, ३०; १९. ३१, १४.

मधुमतीम्ऽइव १. ३४, ४.

मधुमत्तमम् १८. २, २; २०. १४०, २.

मधुमत्तमस्य ७. ६०, २.

मधुमत्तमाः २०. १०, १; १९, १; १३७, ४.

मधुमत्तरः १. ३४, ४.

मधुऽमन्तः ७. ७०, २; १८. ३, ६८; ४,

२९; ४२.

मधुऽमन्तम् २०. ३२, ३; ११९, २.

मधुऽमान् ९. १, २२; २३; १२. ३, ६; १८.

१, ४८; ४, २२; १९. ३३, २; ४६, ६;

२०. ४, ३; १३९, ४; १४३, ८.

मधुला ५. १९, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८;

९; १०; ११; ७. ९८, २.

मधुऽश्रुत् ७. ९८, २.

मधुऽश्रुतः ९. ९, १९; १८. २, २०.

मधुसंकाशे इति मधुऽसंकाशे ७. ३७, १.

मधुऽसंकाशः १. ३४, ३.

मधूः ७. ९८, २.

मधूनि ७. १०२, ३; ८. ९, १८; ९. १,

२२; २०. ७६, ६.

मधूलकम् १. ३४, २.

मधौः १. ३४, १; ४; २. ९, १; २; ७. ७७,

९; ८. ७, १२; ९. १, ९; १०. ६, २९;

२०. ६, ६.

मधौ ९. १, १६; १७.

मध्यतः ४. १४, ८; ७. ९३, १; ९८, ६;

८९, १; १०. २, १; १२. १, २; १३. ३,

१३; १४. १, ६०; ६४; १८. ३, ७३;

४, ९; १९. १९, ३; २०. १७, ११; ८९,

११; ९४, ११.

मध्यन्दिनः ९. १०, ९.

मध्यन्दिनम् ४. ११, १२; ६. १०८, ९.

मध्यन्दिने ६. १२८, २.

मध्यम् ४. ११, ८; १४, ८; ५. २३, ३; ६.

८९, ३; १३७, ३; ७. ७९, २; ८. ७,

१२; ९. ९, ८; २०; १०. ४, १९; १२.

१, १२; १९. ६, ६; ४४, ७.

मध्यमः ९. १४, १.

मध्यमम् ५. १३, २; ७. ८८, ३; १०. ७,

८; १८. ४, ६९.

मध्यमशीऽइव ४. ९, ४.

मध्यमा १८. २, ४८.

मध्यमाः १. १७, ३; १८. १, ४४.

मध्यमान् ६. १०३, २.

मध्यमाम् ७. ७८, २.

मध्यमे १. १७, २.

मध्यमेऽस्थाः २. ६, ४; ३. ८, २.

मध्या २०. १२३, १.

मध्यात् ४. १, ३; ५. २८, ९.

मध्ये १. ३३, २; ३. १६, ४; ४. १९, १४;

१९; ५. १९, ३; ६. १०६, २; ९. १९,

८; १०. ७, ३८; ८, १९; १७; १०, २८;

१३. २, ३६; १८. २, ३९; १९. १, १९;

१३, ९.

मध्येन ८. ८, १३; १९. ३६, २.

मध्वः ४. ३२, ७; ७. ३, १; २०. १, १;
६, १; १३, २; ३२, २; ६४, ४; ७६, ७;
८८, ३; ९२, ४; १०९, १.

मध्वा ५. १२, २; २७, २; ३; ६. १३, ३;
१८. १, ३१.

मनः १. ११, ६; २१, ४; २७, २; २. १२,
२; ३; ३०, १; ४; ३. ४, ४; १८, ६; ४.
१५, १५; ३८, ६; ५. १०, ८; ३०, १३;
६. ८, २; ३; १८, २; ४५, १; ६४, ३;
७०, १; २; ३; ७१, २; ८९, २;
१०२, १; २; १०५, १; १११, २; ७.
१३, ४; ३७, १; ८. १, ३; ७; २, ३; ९.
४, १९; १४, १८; १०. २, १९; २७;
७, ३७; ११. ७, २४; १०, ४; २६; १२.
४, ३०; १३. १, १९; १४. १, १०; १५.
२, ६; १४; २०; २६; १४, १; १८. १,
३; १५; १६; १९; २, २१; २३; २४;
३, ९; ४, ६६; १९. ९, ४; २८, २;
४३, ४; ५२, ४; ५३, ७; २०. ५, ७;
१७, २; १९, २; ५८, २; ६०, १; ९६,
२४; ११३, २.

मनःऽकम् ६. १८, ३.

मनःऽकेतैः ६. १०५, १.

मनःऽजवाः ६. ९२, १.

मनःऽजुवा २०. ३६, ६.

मनःऽतेजाः १०. ५, २८.

मनःऽपाप ६. ४५, १.

मनःऽमुहः २. २, ५.

मनःऽयुजा ५. ७, ५; १०, ८; ६. ६५, १.

मनःऽषष्ठानि १९. ९, ५.

मनःऽहर्नम् ५. २९, १०.

मनःऽहा १६. १, ३.

मनन्त २०. ९१, २.

मनवः ६. १९, १; १९. २६, २.

मनवते १८. १, ३४.

मनवे १८. १, २०; २०. ११, ४; १७, ४;
८; ६१, २.

मनसः २. ३५, ४; ५. ३, ४; ६. ९; ६.
७४, २; १०५, १; ७. १०२, ८; ८. ३,
१२; ९. २, २; १०. ५, ४८; १४. १,
५७; १८. १, १४; १९. ६, ७; ४०, १;
५२, १; ५६, ५.

मनसः २०. ९६, २४.

मनसा १. १, २; २. ३४, ३; ३५, ५; ३.
६, ८; ८, ६; २०, ९; २१, ५; ४. २१,
५; ३९, १०; ५. ६, १०; ११, १; २१,
२; ३०, ६; ६. ५३, ३; ८३, ४; ९३,
२; ९४, २; ९६, ३; ११९, ३; १२२,
४; ७. १, १; २, १; ५, ३; ५; ५४, २;
७३, २; ७७, ८; १०२, २; ८. ४, ८;
१५, २; ९. ४, १०; १४, ६; ८; १५,
५; १५; १७; १०. ८, १४; ११. १, २३;
११, ८; १२. १, १४; २, ५२; ४, ३१;
१३. १, १०; १३; ३, १९; १४. १, ९;
५६; ५७; २, ६; १५. १४, २; १८. २,
२१; १९. २५, १; ५८, ५; २०. ३५,
२; ८३, २; ८७, २; ९१, ८; ९६, ३.

मनसि ६. ७३, २; १०. ८, २८; १८. १,
३; १९. ४, २.

मनसे ६. ४१, १.

मनस्यम् १४. १, १२.

मनस्वान् २०. ३४, १.

मनोसि ३. ८, ५; ६; ६. ६४, १; ७४, १;
९४, १; २; १४. १, ३२.

मनीषया १८. ४, ५८; २०. १३, ३.

मनीषा २०. ३६, २; ७६, ३.
 मनीषाः २०. ७६, ४.
 मनीषाम् ६. ९, ८; १९. ४२, ३.
 मनीषिणः ३. ९, ६; ९. ४, ८; १९, २७;
 ११. ८, १३; १२. १, ८.
 मनीषिणा ८. ९, ८.
 मनीषिणे २०. २७, २.
 मनीषी ८. ९, ३.
 मनुः ७. ८७, ६; ८. १३, १०.
 मनुऽजातेन ७. ३८, १.
 मनुना ३. ९, २; १४. २, ४१.
 मनुषः ६. १२, १; ७; १८. १, २२; २०.
 ३३, ३.
 मनुष्यऽइषवः १. १९, २.
 मनुष्यऽएनसानि ६. ११३, ३.
 मनुष्यऽजाः ११. ६, १६; १२. ४, ४३; १४.
 २, ३.
 मनुष्याः ३. ४, ६; ६. १७, १०; ६. ९१,
 ३; १४१, ३; ८. १, ११; ७, २६; १२,
 ७; १३, ९; १२; ९. १२, १६; १९, २७;
 १०. ६, ३२; ८, ३४; ९, ९; १०, २६;
 ३४; ११. ९, २७; १२. १, २२; २,
 १७; १४. २, ३८.
 मनुष्याणि ६. ८६, ३; १२. २, ४४.
 मनुष्यानि ४. २६, ४; ८. ९, २३; २४;
 १२, ७; १३, ९; १६. १४, १९.
 मनुष्येभ्यः ८. १२, ८; १६. ४, ४.
 मनुष्येभ्यु ३. २२, ३; ४. ११, ३; ६. ११३,
 १; १९. ३, ३.
 मनुष्यैः ६. ७१, २.
 मनुष्वत् ६. १२, ८.
 मनोः १९. ११, ९; २०. ६४, ३.
 मन्त्रः ६. ६४, २; १६. २, १३.

मन्त्रम् ६. २०, ११; २०. ९९, ४.
 मन्त्रयन्ते ९. १४, १०.
 मन्त्रयामहे ९. १३, १; २; ३; ४; ९; ६; ७;
 ८; ९.
 मन्त्रयेते इति ४. १६, २.
 मन्त्राः १८. १, ६०.
 मन्थ १९. २९, ९.
 मन्थः २०. १२६, १९.
 मन्थतु ८. ८, १.
 मन्थन्तु ११. १, १.
 मन्थम् २. २९, ६; १८. ४, ४२.
 मन्थिता ८. ८, १.
 मन्थे ६. २९, ७.
 मन्थेन १०. ६, २.
 मन्दतु २०. ८, १; ११७, १.
 मन्दध्वै २०. ७७, २.
 मन्दन्तु २०. २२, ३; ९३, १.
 मन्दयत्सखम् २०. ६८, ७.
 मन्दसानः २०. ७९, २.
 मन्दसाना १४. २, ६; २०. १३, १.
 मन्दसे २०. १११, १; २.
 रान्दस्व १६. ७, १२; २०. २३, ६.
 मन्दानः २०. ९३, १; ९७, ११; ६१, २.
 मन्दानम् २०. ९, १; ४९, ४.
 मन्दिनः २०. १७, ४; १३७, ४.
 मन्दिनम् २०. ३१, १.
 मन्दिने २०. ७१, ८.
 मन्दिभिः २०. ७१, ९.
 मन्दिम् २०. ७१, ८.
 मन्द इति २०. ४०, १; ७०, ३.
 मन्द्रः १८. १, ३०.
 मन्द्रऽजिह्वम् २०. ८८, १.
 मन्द्रा १२. १, ९७.

मन्द्रासु ५. २७, ६.
 मन्द्रैः ७. १२२, १.
 मन्म २०. ३२, १; ७२, ३; ७७, २; ११९, १.
 मन्मना २०. ११९, २.
 मन्मनि १८. १, ३६.
 मन्महे ४. २४, १; २९, १; १०. ४, ११.
 मन्मानि ५. १२, २.
 मन्यः २. १२, ७.
 मन्यताम् ४. ८, १; ५. २८, ११; ७. २१,
 १; ३; १८. ३, ६९; ४, २६; ४३.
 मन्यते २. १२, ६; ४. १६, १; २०, ९; ५.
 १८, ४; ७; १९, ९; १२. ४, ६.
 मन्यते ११. १०, ३२; १४. १, ३; २०.
 १२६, ९.
 मन्यन्ताम् १. ३९, ४; ८. २, २१; ९. ४,
 २०.
 मन्यन्ते १०. ७, २१.
 मन्यमानः २. ३९, ३; ३. १६, २; ५. १८,
 ५; १९, ६; १२. ४, ३७; ३८.
 मन्यमानस्य २०. ७३, २.
 मन्यमाना ८. ९, २२.
 मन्यमानान् २०. ८७, ४.
 मन्यवे १. १०, २; १२. ४, १२; ५१; १८.
 ४, ८२; २०. १०५, २; १०७, १.
 मन्यसे २०. ११२, २.
 मन्यस्व ६. १३१, २.
 मन्याः ६. २९, १.
 मन्युः ४. ३१, ७; ३२, २; ६. ४०, २; ६९,
 १; ११६, ३; ७. ७८, ३; ९. १२, १३;
 ११. १०, १.
 मन्युतः २. ७, २.
 मन्युना ५. १८, ९; ७. ७३, ४; ९; ९८, १;
 १२. २, ५; १५. १४, २०.

मन्युम् १. २१, ३; ५. ३, २; ६. ४२, १;
 २; ३; १५. १४, १९.
 मन्युमत् ८. ४, ३.
 मन्युमत्तमाः ७. २३, २.
 मन्युमन्तम् १९. ४०, १.
 मन्युशर्मनः ६. ४३, १; २.
 मन्ये ३. १३, ६.
 मन्ये ४. ३६, ९; ७. ४६, १; ७६, १; १०.
 ८, १६; २०. ६७, ३.
 मन्येत १०. ८, २०; ११. १०, ७.
 मन्यो इति ४. ३२, ६.
 मन्यो इति ४. ३१, १; ३; ३; ४; ५; ६;
 ३२, १; २; ३; ४; ५; ९. २, २३.
 मन्यो १. १०, १; ५. १३, ६; ६. ४३, १;
 ८. ३; १२; १०. ५, ४८.
 मन्वीति १२. ४, ४८.
 मन्वे ४. २६, १; २८, १; २९, १.
 मन्वे ४. २३, १; २७, १.
 मर्म १. ६, ३; १२. ४; १९, २; ३; ४; ३४,
 २; ३. ८, ६; १८, ४; २९, ५; ६; ४.
 ३०, ७; ३६, ८; ५. ३, १; ३; ४; ७,
 २; ८, ३; २३, २; ६. ९, २; ३७, १;
 ४२, ३; ४३, ३; ६९, ३; ९४, २;
 १३०, ३; १३९, १; ७. २१, १; ३८,
 १; ३९, ४; ५२, २; ८. ७, ७; १९;
 ९. २, १; ४; ५; ७; ९; १०; ११; १६;
 १७; १८; ४, १२; १०. ३, १५; ८, २५;
 १२. ३, ४७; १३. १; २८; १४. १,
 ५२; १८. २, ३७; ४, ४९; १९. ८, १;
 १५, ६; ४९, ७; ५७, ३; २०. ३, १;
 १८, ५; २४, ३; ३८, १; ४७, ७; ८९,
 ३; १०४, १; ११५, ३; १४०, ३.
 ममत्तन ७. ७५, १.

ममत्तु २०. ११७, २.
 ममदत्त ७. १९, ४.
 ममद्वि २०. ३२, ३.
 ममऽसत्येषु २०. ८९, ४.
 ममार्थ १०. ९, २६.
 ममाद् २०. ९९, १.
 ममार ९. १९, ९; १८. ३, १३.
 ममार १०. ८, ३२.
 ममृजे ६. ११३, १.
 ममे १०. २, २०; २१; २०. १९, ९; ४२, १.
 ममृषः ६. १८, २.
 मयः १. १३, २; २६, ४; ६. ५७, ३; १४.
 १, ४६; १९. २, ९.
 मयऽमुवः १. ९, १; ७. ६२, २.
 मयऽमुवा २. ४, ४.
 मयऽभूः ६. १७, १; ७. ११, १; १९.
 ४६, ६.
 मयऽभून् १८. १, ६.
 मया ३. ९, ८; १४, ९; ६; ४. ३०, ४; ७.
 ६२, ७; १४. १, ४८; ९०; ५२; १९.
 ७१, १.
 मयि १. १, २; ३; २. १२, १; २६, ४;
 ३. ९, २; १०, ६; १४, २; ७; २२, ९;
 ६. ३, ९; ६. ६९, १; ३; ७३, २; ३;
 १०२, २; १०८, ३; १३९, २; ७. १३,
 ४; ३०, १; ८४, २; ८७, २; ९४, ४;
 ९. १, १८; १०. ६, ३३; ११. ६, २६;
 ८, ३; ९; १२; १४; १२. २, ३३; १४.
 १, ५७; १६. १, १३; ९, ४; १७. १,
 ३०; १८. २, ५२; ३, ६१; १९. ३१,
 ६; १२.
 मयूखाः १०. ७, ४४.
 मयूररोमऽभिः ७. १२२, १.

मयूर्यः ७. ९८, ७.
 मरते २०. १२६, ११.
 मरिष्यतः ११. ४, १३.
 मरिष्यति ११. ४, १; ४; ९.
 मरिष्यसि ६. ३०, ८; ८. २, २४; ११. ४,
 १२; १८.
 मरीचयः ६. २१, १०.
 मरीचीः ४. ३८, ९; ६. ११३, २.
 मरीमृशम् ८. ६, १७.
 मरुतः १. २६, ३; ७. ८२, १; २०. १, २.
 मरुतः २. २९, ९; ३. १, ६; ३, १; ४, ४;
 १२, ४; १९, ६; ४. ११, ४; २७, २;
 ३; ४; ९; ७; ६. ३, ३; २४, ६; ६. ३,
 १; ४, २; २२, ३; ३०, १; ४७, २;
 ९२, १; ७. २९, १; ३४, १; ८२, ३;
 ८. १, २; ९. १२, ३; १०. ९, ८; १०;
 ११. १, ३३; ११, २९; १३. ३, २३;
 १४. १, ३३; ५४; १८. २, २२; १९.
 १०, ९; १३, ९; ४९, १०; २०. २, १.
 मरुतः १. २०, १; २. १२, ६; ३. १, २;
 २, ६; ४. १९, ९; २७, ६; ६. २१,
 ११; २६, ९; ६. २२, २; ९३, ३;
 १३०, ४; ७. ८२, २; ८. ४, १८; १३.
 १, ३; २०. १३, २; ६७, २.
 मरुताम् ४. १३, ४; १९, १९; २७, १;
 ६. २४, १२; ६. १२९, ३; ७. ५२, ३;
 ९. १, ३; १०; ४, ८; १९. १३, १०.
 मरुतऽभिः २. २९, ४; ३. १७, ९; ४. १९,
 ७; ८; ९; ६. ७४, ३; ७. १०३, १;
 २०. ६३, २; १२४, ९.
 मरुत्वते ७. ५९, २.
 मरुत्वन् ४. ३१, १.
 मरुत्तुऽवन्तम् १९. १८, ८.

मरुत्वान् द. १०४, ३; १२२, ५; ११. १,
२७; १२. ३, २४; १८. ३, २५.

मरुत्त्वान् १९. १७, ८.

मरुत्त्वसंख्या २०. १२६, ९.

मरुत्त्वसु २०. १११, १.

मरु २०. ११२, २.

मर्चयतां ८. २, १७.

मर्चयसि १३. १, ४०.

मर्जयन्त २०. ३५, २.

मर्तः ७. ८२, २; ९. ३, २०; १८. १, २४.

मर्तम् २०. ६३, ५.

मर्तस्य ४. २१, ४.

मर्ताः २०. ६९, ८.

मर्तान् ८. ३, २०; १८. १, २९; २०.
१२, ५.

मर्ताय २०. ६३, ४.

मर्तासः १२. १, २०; १८. ३, २३.

मर्त्य १८. ३, १.

मर्त्यः द. ४९, १; १२. २, ३८; ४, २१;
१८. ४, ३७; १९. ४९, ९; २०. २५,
१; २७, ४; ५०, १.

मर्त्यम् ११. १०, १३; १८; २०. ७५, २.

मर्त्यस्य ७. १२०, ३; १०. ८, २६; १२. २,
३६; १८. १, ३.

मर्त्याः ८. ५, १३; ९. २, १९; १२. १, १५;
२२; ४१.

मर्त्यान् ४. ३७, १२; द. ४१, ३; ९. १५,
७; १९. ५६, १.

मर्त्यानाम् ११. १, ५; १८. ३, १३.

मर्त्याय १८. ३, ४३.

मर्त्येन ९. १५, ८; १६.

मर्त्येभ्यः १२. १, १५; १८. २, ३३; २०.
१४२, १.

मर्त्येषु द. १८, १३; ९. १, ४; १२. २,
३३; १६. ४, २; १९. २६, १; ५९, १.

मर्म १२. १, ३५; २०. ३५, ६.

मर्माणि द. ८, ९; ८. ३, १७; ८, २०.

मर्मन् ८. ३, १४.

मर्माणि ७. १२३, १.

मर्माविर्धम् ११. १२, २६.

मर्मजत् २०. ३१, ४.

मर्मज्यन्ते ४. ८, ७.

मर्म्यः २०. १०७, १५.

मर्म्यऽइव १४. २, ३७; १८. ४, ६०.

मर्म्यम् २०. १७, १.

मर्म्याः २०. २६, ६; ४७, १२; ६९, ११.

मर्म्याकम् द. १, ८.

मर्म्यादाः द. १, ६.

मर्म्यादे द. ८१, २.

मर्म्याऽधीरेभ्यः द. ३१, १०.

मर्लगऽइव १२. ३, २१.

मर्लम् ७. ९४, ३; १०. ५, २४; १२. २,
२०; १४. २, ६७; ६८; ६९.

मर्लम्ऽइव २. ७, १.

मर्लात्ऽइव द. ११५, ३.

मर्लिम्लुः १२. ४९, १०.

मर्लिम्लुचम् ८. ६, २.

मर्ल्वः ४. ३६, १०; द. १८, ७.

मर्ल्वम् १२. १, ४८.

मर्शकऽजम्मनी ७. ५८, २.

मर्शकस्य ७. ५८, ३.

मर्शकाः ११. ३, ५.

मर्शकाऽइव ४. ३६, ९.

मर्म्मणा द. २३, ८.

मस्तिष्कः ९. १२, २.

मस्तिष्कम् १०. २, ८.

मस्तिष्कात् २. ३३, १; १०. २, २६; २०.
९६, १७.

महऽउन्माना ५. ७, ९.

महऽक्रुष्यः १९. ९, ११.

महः ४. २९, ५; ६. ८०, १; ३; ९. ५, २४;
१०. ६, ४; १२; ११. ६, ५; ९, २२;
१३. ८, ५; १८. २, १६; २०. १७, ७.

महः ४. १, ६; ५. २, ८; ६. ९२, ३; ७.
२७, ८; १०. ७, २; १८. १, २; ५३;
२०. ११, ६; ३५, ७; ४४, ३; ५८,
३; ७०, ६; ८८, ४; ९०, ३; ९२, १७;
९८, २; १००, १; १०४, ४; १०५, ५;
१०७, ११.

महत् १. २०, ३; २१, ४; ३२, १; २. ३,
३; ५; ३. २९, ६; ८; ४. ८, ३; १९, ६;
५. १, ५; ९. १, २; १०. ७, ३८; ८,
६; १५; २०; ३३; ३७; ३८; ११. १०,
३; १६; १२. १, १८; ४, ३९; १५. १,
३; १९. ७, ५; २०. ३०, ५; ५७, ८.

महतः १. १०, ४; ६. ७१, ३; ८. ८, ८;
१०. ८, ९; १२. ११, ११; १३. १,
२६; २, २९; २०. ८७, ४; ९१, १२.

महता २. ३१, ३; ५. ३१, १२; ६. ६६,
१; ८. ४, १६; ९. २, १; ११. १, १९;
१३. १, ८; २०. ९४, १; ११६, २.

महताम् ९. ४, ४; १९. ३३, २.

महति ३. ६, ३; ११. १०, २; ६.

महती ५. ७, ९; १२. १, १८.

महतीम् ११. १२, १५.

महते २. ६, २; ३. १२, २; ४. ८, ७; ५.

२८, १४; ७. १७, १; ७७, ८; १०; ९.

१५, ५; ११. १, ३; ७; १७. १, ९.

महत्काण्डाय १९. २३, १८.

महत्सु २०. ५६, १.

महय २०. १२, १.

महयते २०. ८२, २.

महयन्तः २०. १०, २; ५९, २.

महयन्तु ४. १५, २; ३.

महयामसि २०. १९, ४.

महसा ६. १४२, १; १०. ६, २४; १४. २,
४३.

महस्वन्तम् ४. २५, ६.

महाऽआस्येभ्यः ११. २, ३०.

महाऽइन्द्रः १३. ४, २; ३; ४; ५; ६; ७; ९;
१७. १, १८.

महाऽक्रुषमस्य ४. १५, १; ५.

महासि ७. ७७, १०.

महाऽगणेभ्यः १९. २२, १७.

महाऽदेवः ५. २१, ११; ९. १२, ७; १२.
७, ८; १३. ४, ४; १५. १, ४; ५, १३.

महाऽदेवम् १५. ५, १२.

महाऽधनस्य ४. ३१, ६.

महाऽधने २०. ७०, ११.

महान् १. २०, ४; ४. १, ४; ५. २, ९; ८.

८, ८; ९. १, ४; २, १९; २०; २१;

२२; २३; २४; ११. ३, २२; १२. १,

१८; १३. २, १४; २९; १५. १, ४;

२०. ५३, २; ५७, १२; ५८, ३; ४;

६२, ६; ६८, १०; ७१, १; ७; ९३, २;

१०७, १२; १३८, १.

महाऽनय्याः १४. १, ३६.

महाऽनाघ्रीः ११. ९, ६.

महानि २०. ११, ६.

महान्तः ३. १०, ४; ८. ९, ११; १९.

३६, ३.

महान्तम् ४. १५, १६; ११. २, २९.

महान्ति ९. ५, १; १०. ४, २३.

महाबुधःऽइव १. १४, १.

महाम् २०. १५, ६; ७०, २; ९५, १.

महाऽमनसाम् १९. १३, १०.

महाऽयमः १३. ४, ५.

महाऽवृक्षाः ४. ३७, ४.

महाऽवृषाः ५. २२, ५.

महाऽवृषान् ५. २२, ४; ८.

महाऽव्रतम् ११. ९, ६.

महि ४. २२, ३; ५. ३, ७; ७. ३०, १; २;

१२. ३, १४; १३. २, ३; २०. ३४,

१०; ७७, ४; ९५, १.

महि २०. १४२, २.

महिऽत्वम् ७. ३०, १; १२. १, ५५; २०.

३५, ९; ७१, १; १२३, १.

महिऽत्वा ४. २, २; ४; ५; ५. ११, ३; ७.

८४, १; ८५, १; ८. ३, २४; ९, २; ९.

१५, ३; ९; १२. ३, ५; १४. २, ३२;

१९. ४९, १; २०. १२, ३; ३२, १;

७७, ५.

महिना २०. ८१, २; ९२, २१.

महिमा ६. ८०, ३; ११. ३, २२; १३. २,

२९; ४५; ७, १६; १५. ७, १; १९. ३,

२; ३; ३४, ५; २०. ९, ४; ४९, ७;

५८, ३; ७७, ५; १०४, २.

महिमानः ३. १०, ४; ७. ५, १; ८. ९, ११;

१९. ६, ३.

महिमानम् ३. १०, १२; ५. २७, ५; ११.

३, २३; १७. १, १२; १८. ४, ८; १९.

५६, ३; २०. ३५, ८; ५०, १; ७३, २;

८७, ३; ९९, २.

महिम्ना ४. ३०, ८; ३५, ३; ६. ७१, ३;

११. १, १९; १३. १, ८.

महिम्ने ९. ३, २५; २६; २७; २८; २९; ३०;
३१.

महिऽवृधे २०. ७३, ३.

महिऽव्रतस्य १३. २, १.

महिऽव्रते इति महिऽव्रते ७. ११७, १; १४.
२, ४५.

महिष २. ३५, ४.

महिषः ५. ३, ८; २६, २; ६. ३१, २; ७.

१६, १; १२. ३, ३८; १३. २, ३०; ३२;

३३; ४२; ४३; ४४; १८. ३, ६५; २०.

४८, ५; ९५, १.

महिषम् २०. ९२, १२.

महिषी २. ३६, ३.

मही १. १७, २; २. ३१, १; ४. २, ४; ५.

७, १०; २५, २; २७, ९; ६. १७, १;

२; ३; ४; ९. १५, १२; १०. ७, १४;

८, ३०; ११. १, ८; १२. १०, १५;

११. ४; १४. १, २; १८. २, २५; १९.

५४, २; २०. ३१, ५; ३०, ४; ७१, ४.

मही इति ४. १, ४; ५. १, ५; १८. १, ३९;

महीऽइव ६. ६, ३.

महीः ३. १३, ४; ४. ८, ४; ८. ८, ५; १८.

१, ४९; ४, ७; २०. ९, ४; २९, ७;

५१, ४; ६३, ९; ९२, १९.

महीम् ६. ५४, १; ७. ६, २; ७, २; ८. ८,

१३; २०. २, ७; ११. ६, ५; १७; १३.

१, ४५; २०. ७५, २.

महीयते ५. १७, १५; २०. १२६, १०.

महीर्लुका १०. १०, ६.

महे १. ५, १; २. ५, ४; ५. ११, १; १०.

६, ८; १९. २४, २; ३. २०. २१, १;

१०; २२, ३; २३, ६; ३०, १; ४७, १;

७३, ३; १३७, १२.

महेम २०. १३, ३.

महा ९. १५, ३; १०. २, १८; १८. ३, ६३;
२०. ११, ७; ३४, १; ५८, ४; ९१, १२;
११८, ४.

हानि १०. २, ६.

महानम १०. २, १२.

महाम १. २९, ४; २. १२, २; ३. ५, ६;
७; १५, १; २२, १; ४. ३६, १०; ३९,
१; ३; ५; ७; ६. ३, १; ३; ४; १३, १;
६. २४, १; ६१, १; ६३, २; ७१, ३;
८२, ३; ८४, ३; ८९, ३; ७. ३९, ५;
९. २, ७; ८; ११; १०. ६, २; २९;
११. १, २०; १२. १, १६; ३१; ३, ११;
१४. १, ५०; ५२; २, ४; १७. १, ६;
२४; १९. ८, ६; ३१, ६; ७१, १; २०.
८३, १.

महौ ३. ५, ५; ८. ५, २०.

मा १. १, ४; १९, १; २०, १; ३०, १;
२. ६, २; ७, ४; १३, १; २; ३; ४;
५; ६; २८, १; ३; २९, ४; ७; ३.
११, ६; १२, ६; १५, ५; ८; १९, ८;
२५, १; २८, ५; ६; २९, ८; ३०, ३;
५; ३१, ८; ९; ४. ७, ७; ८, २; १६,
७; २०, ५; ७; २१, ७; ३४, ८; ३७,
१२; ३८, ३; ३९, ९; ६. २, ४; ३, ४;
६; ७; ८; ६, २; ७, १; ८; ६; ८,
३; ४; ९, ८; ११, ७; ८; १३, ४; ५;
१८, १; २; १५, ९; २२, ११; २९,
११; ३०, १; ६; ८; १४; १५; १७;
६. २७, ३; ३२, ३; ४१, ३; ५१, ३;
५६, १; ५७, ३; ७३, ३; ८७, १; २;
११०, ३; ११२, १; ११८, ३; १२०,
२; १२३, ४; १२४, ३; १२७, १;

१३४, २; १४०, २; ३; १४२, १; ७.
१२, १; २१, ३; ३६, ३; ५४, २;
५५, २; ४; ५७, १; ६२, १; ४; ६; ७;
७१, १; ७३, २; ७९, १; ८७, ३;
१०४, १; १०७, १; ११३, १; १२२, १;
८. १, ४; ५; ७; ८; ९; १०; ११;
१२; १५; १६; १८; १९; २, १; ५;
७; १७; २३; २४; २६; ३, ९; १७;
१८; ४, ७; २३; २४; ६, ३; २०; २५;
८, १९; २०; २१; ९. २, १०; ३, १६;
२४; ४, २४; ५, ४; १०. १, ७; १६;
१७; २६; २९; ३१; ५, १५; १६; १७;
१८; १९; २०; २१; २३; २५; २६; २७;
२८; २९; ३०; ३१; ३२; ३३; ३४; ३५;
९, ७; ११; ११. १, २२; २५; ३२; २,
१; २; ७; ८; १७; १९; २०; २१;
२६; २९; ६, २६; ११, १३; २०;
२१; १२, ९; १४; १६; १९; १२. १,
१८; २३; २४; २५; २८; ३१; ३२;
३३; ३४; ३५; ४६; २, १०; १८; २३;
३३; ३, १४; १७; १८; २२; २३; ४३;
४६; ४, ५२; १३. १, १२; ५९; २,
५; ३७; १४. १, २२; ४८; ६३; २, ९;
११; १६; १९; ५०; ६९; १६. १, ४;
२, ५; ३, २; ३; ४; ४, ३; ५; ७,
१३; ८, ३; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११;
१२; १३; १४; १५; १६; १७; १८; १९;
२०; २१; २२; २३; २४; २५; २६; २७;
२८; २९; ३२; १७. १, ६; ८; २४;
२८; २९; १८. १, ५२; २, ४; २४;
२५; ३१; ३६; ३, ९; ५०; ५३;
६४; ७३; ४, १२; १३; ३०; १९. १५,
२; २०, ४; २७, ५; ६; ८; ३३, ५;

४०, २; ३; ४६, २; ४७, ६; ७;
५५, १; २; ५७, ३; ५८, ४; २०. १३,
३; १८, ५; २१, ३; २२, २; २३, ८;
३७, ७; ५५, ३; ५७, ३; ६७, २; ६८,
३; ६९, ८; ७९, २; ८५, १; ९६, १;
१०७, ७; ११६, १; १४३, ५.

मा १. ३३, ४; २. ४, ५; १२, ५; १६,
१; २; ३; ४; ५; ३. ५, १; ५; १०, ७;
१३, ५; ६; १५, २; ४; २०, १०; २२,
२; २५, ४; ४. १९, ८; २०, ६; २४,
१; २६, ७; ३०, २; ३६, ९; ५. ३, ४;
९, ८; १०, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;
११, ८; २४, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;
८; ९; १०; ११; १२; १३; १४; १५;
१६; १७; २८, २; १४; २९, ६; ७; ८;
९; ६. १९, १; २; २६, १; ३९, १; ४८,
१; २; ३; ५५, १; ५८, १; ६९, २;
७१, २; ७६, २; ९९, ३; १०७, १; २;
३; ४; ११५, २; ३; ११९, ३; १२९,
१; २; ३; ७. १३, १; १४, २; ३४,
१; ५२, ९; ५७, १; ६६, १; २; ६९,
१; ७९, २; ८६, ३; ९४, १; २; १०२,
४; १०७, १; २; १२०, २; ८. ४, ७; ८;
११; १५; १६; ५, २०; ६, १; ७, १३;
९. १, १४; १५; १९; २४; १४, २२;
१५, १५; १०. १, १०; ३, १०; १७;
१८; १९; २०; २१; २२; २३;
२४; २५; ५, ६; २२; ४६; ४७; ६;
२; २२; २३; २४; २५; २६; २७; २८;
३१; ३२; ११. ८, ७; १२. १, २१;
२२; २३; २४; ३०; ४१; ५८; ६३; २,
४०; ३, १७; ४, ३७; १३. १, १२; १३;
१४; ५७; ८, ३; ५; ६; ९, १; २; ४;

१६. १, १२; २, ५; ३, २; ३; ४; ४,
४; ५; ७; ९, २; १७. १, ६; ७; ८;
९; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६;
१७; १८; १९; २४; २५; २६; २८; २९;
३०; १८. १, ८; ३, १०; ११; १२; २५;
२६; २७; २८; ३८; ५६; १९. १६, १;
२; १७, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;
८; ९; १०; १८, १; २; ३; ४; ५; ६;
७; ८; ९; १०; २०, ४; २७, १४; १५;
३१, २; ७; १२; १३; ३२, ८; ३५,
४; ४३, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८;
४४, ६; ४५, ६; ७; ८; ९; १०; ५२, ४;
६२, १; ७२, १; २०. ७६, ३; ८९, ३;
१३९, ५.

मांसम् ४. १२, ४; ५. २९, ५; १५; ६.
७०, १; ८. ६, २३; ९. ८, ९; ९, ७;
१०. २, १; ९, १८; ११. १०, ११;
१२; १८. ४, ४२.

मांसवान् १८. ४, २०.

मांसस्य ४. १२, ३.

मांसानि २. २४, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; १;
११. ३, ७; १२. ११, ८.

मांसे १. ११, ४; ४. १७, ४; ५. ३, १.

मांसेन ४. १२, ४.

मांस्तु ११. २, ८.

माकिः १८. १, २५; १९. ४७, ६.

माकीम् २०. २२, २.

मागधः १५. २, ५; १३; १९; २५.

मातः १९. ४८, २.

मातः १२. १, ६३.

मातरः १. ५, २; ६. ५१, २; ९, ३; १९.

४०; ३; २०. २३, ५.

मातरम् १. २, १; ११, ५; ४. १८, २; ५.

२, ६; ६. ३१, १; ११०, ३; ११२, २;
 १२०, १; १४०, १; २; ३; ७. १, २;
 ६, २; ७, २; ९. ९, ३०; ११. २, २९;
 १२. १, १७; १८. ३, ४९; २०. ४८,
 ४; १०७, ९.
 मातरा ५. १, ४; २०. १०९, २.
 मातरि ११. ९, ६.
 मातरिर्द्विती इति ५. २, ९; २०. १०७, १२.
 मातरिर्द्विती ११. ७, १३.
 मातरिर्द्वितीः १९. २७, ४.
 मातरिर्द्विती ५. १०, ८.
 मातरिर्द्विती ५. १७, १; ८. १, ९; १०. ७,
 २; ४; ८, ३९; ४०; ९, २६; १२. १,
 ९१; १३. ३, १९; १४. १, ५४; १५.
 २; ७; १४; २०; २७; १६. ३, ४; १९.
 २०, २.
 मातरिर्द्वितीनम् ९. १५, २८; ११. ६, १९.
 मातली ८. ९, ९; ११. ८, २३; १८. १,
 ४७.
 मातवै ९. १९, ६.
 माता १. २४, ३; २. २८, ४; ३. ९, १;
 २३, ३; ६; ४. ९, ६; ५. ९, १; १३,
 ७; ३०, ९; ६. १६, २; ४६, २; १२०,
 २; ७. ६, १; ७८, १; ८. ६, १; ७, २;
 ९. १, ४; ९; १४, ८; ९. १९, १२;
 १०. ९, ८; १०, १८; १२. १, १०; १२;
 ३, ९; ४, ३३; १४. २, ३७; १८. १,
 ५३; २, ५०; ३, ५०; १९. ४, २; ३९,
 ३; ४९, ९; २०. ८७, ३; १०८, २.
 माताऽईव २. २८, १; ९; ५. २६, ९; ६.
 ३०, ३.
 मातुः १. १४, २; ३. २९, ९; ६. ११६, २;
 ३; ७. २, १; ८. ९, ९; ९. १९, १०;

१२. ४, ३२; १४. २, २९; १८. २,
 ५२; २०. ३९, ७.
 मातुऽकृतात् ५. ३०, ४.
 मातुऽबन्धु १२. ९, ९.
 मातुमत्तुभ्यः १२. १, ६०.
 मातुः ९. १४, १०.
 मातुऽभ्यः ३. १०, १०; १९. २७, २; ३७, ४.
 मात्रया ९. १९, १९.
 मात्रा ८. ९, ९; ११. १, ६.
 मात्रा ३. ३०, २.
 मात्राः ३. २४, ६.
 मात्राम् १८. २, ३८; ३९; ४०; ४१; ४२;
 ४३; ४४; ४९.
 मात्रायाः ८. ९, ९.
 मात्रे १. ३१, ४; २०. ९२, १२.
 मात्रे इति २०. ७६, ६.
 मादय ५. ८, १; ६. १३०, ४.
 मादयत ६. १३०, ४.
 मादयध्वै २०. ३६, ३.
 मादयध्वम् २०. १३, २.
 मादयध्वम् ५. ३, ६; ९. २, ८; १८. १,
 ४२; ३, २०; ४, ४६; ६४.
 मादयन्ताम् १८. ३, ५३; १९. ५८, ६.
 मादयन्तु २०. १२, ९.
 मादयन्ते १८. १, ३९; २, ३९.
 मादयसे २०. १२०, २.
 मादयस्व २०. १३, ४; ५६, ९.
 मादयस्व १८. १, ५९; ६०; २०. १२, ९;
 २९, ७; ३३, २.
 मादयाथः ४. २९, ६.
 मादयिष्णवः ७. ८२, ३.
 मादयेथाम् ७. ६०, २.
 माध्यन्दिनस्य ७. ७६, १.

माध्यन्दिने ७. ८१, २; २०. १२, ७.
 माध्वी इति ७. ७७, ४.
 मानयेत् १५. १०, २.
 मानवाः ३. २१, ५; ११. १२, २; १२. १,
 १५; १४. ४, ५५.
 मानवानाम् ४. २२, ५; १२. १, २.
 मानवी २०. १२६, २३.
 मानवीः ३. २४, ३.
 मानवेभ्यः ५. १७, ९.
 मानस्य ३. १२, ५; ९. ३, ५; ६; २१.
 मानस्य ९. ३, ९.
 मानुषः ४. १६, ८; १२. ४, २०.
 मानुषाः ६. २३, ३; १८. ३, ३८.
 मानुषाणाम् ४. १४, ५; २०, ३; ७. ११६, १.
 मानुषान् २०. १३९, २.
 मानुषीसः ७. ८२, ३.
 मानुषीः ४. ३२, २; १३. २, २०; १७. १,
 २८; २०. ४७, १७.
 मानुषीणाम् २०. ११, २.
 मानुषीभिः ७. ८९, १.
 मानुषीषु ५. ११, ८; ९.
 मानुषे ८. ५, १४.
 मानुषेषु ४. २८, ५.
 माम् १. ३४, ४; ५; २. ७, ४; २४, ७;
 ३०, १; ३. ६, १; ३; ५; १८, ६; २२,
 ३; ६; ४. ३०, ४; ६. ८, १; २; ३;
 ९, १; ८२, २; ८९, २; १०२, १; १०८,
 ४; १२४, १; १३०, १; २; ३; ४; १३१,
 १; २; १३३, ५; १३९, २; ३; ४; ७. १३,
 ३; ३७, १; ८४, २; १०. ६, ३१; ११. ३,
 ३०; १२. ३, १२; १३. १, ५७; ५८;
 १६. ४, ३; १८. ३, १०; ११; १९.
 ५२, ४; २०. १२६, ९.

मामकम् १. २९, ५; ३. २४, १; ४. ४, २;
 १८. ३, ५६.
 मामकान् ३. ६, १; ५; ४. ३७, १०; १३.
 १, ३०.
 माम्ऽपश्यम् ७. ३९, १.
 मायया ४. ३८, ३; ६. ७२, १; ७. ८६, १;
 ८. ४, २४; १०. ८; ३४; १३. ३, ३;
 ११; १४. १, २३; १९. ६८, १; २०.
 ३६, ६.
 माया ८. ९, ५.
 मायाः ४. २३, ५; ८. ३, २४; २०. ३६,
 ०९; ८७, ५.
 मायाभिः १२. १, ६; २०. ११, ६; २९, ४.
 मायाम् २. २९, ६; ८. १३, ३; ४.
 मायायाः ८. ९, ५.
 मायिनः १९. २७, ५; ६; ६६, १.
 मायिनम् २०. २१, ७.
 मायिनाम् २०. ११, ३.
 मायी ५. ११, ४.
 मायुम् ९. १, ८; १५, ६; ७; १९. ४९, ४.
 मायू इति १८. ४, ४.
 माये ८. १३, १.
 मायौ ६. ३८, ४.
 मारयति १३. ३, ३.
 मारयन्ति ८. ६, १९.
 मारयाति ८. ६, १८.
 मारुतः १३. ४, ८.
 मारुतम् ४. २७, ७; १५. १४, १; २०.
 १०६, ३.
 मारुताः ४. १५, ४.
 मारुतेन ४. २७, ६.
 मार्तऽवत्सम् ८. ६, २६.
 मार्त्यवः ८. १३, ७.

मार्ष्टु ४. १८, ७; ६. ५३, ३; १०. ९, ३.
 माऽवते २०. ६०, ५; ७१, ५.
 माषऽआज्यम् १२. २, ४.
 माषम् ६. १४०, २.
 माषाः १२. २, ५३.
 मासः ५. ६, ४; १४. १, ४.
 मासः ८. ९, १७.
 मासम् १३. ३, ८.
 मासाः ४. ११, ४; १०. ७, ५; ११. ९,
 २०; १५. ६, १७.
 मासातै १८. २, ३८, ३९; ४०; ४१; ४२;
 ४३; ४४; ४५.
 मासान् ३. १०, ९; ११. ८, १७.
 मासानाम् १५. ६, १८; १६. ८, २२.
 मासाम् १. ३५, ४.
 मासाय १३. २, १२.
 मासि ५. २५, १०; ११; १२; १३; ८.
 १. १२, ३; ४; १८. १, ३५; ४, ६३.
 मासौ १५. ४, २; ३; ५; ०६; ८; ९; ११;
 ५; १२; १४; १५; १७; १८.
 माहिनाय २०. ३५, १.
 माहितः १८. ३, ५१.
 माहितयः १९. १०, ७.
 १८. ९, ४; ९. ३, ९; १६; १७; ११.
 ६.
 २. ३, ३०; १९. ४२, १.
 माताम् ९. ३, १९.
 मित्र ४. २९, ५.
 मित्रः १. ९, १; १८, २; २. ५, ३; २८, १;
 २; ३. ८, १; २२, २; ५. १७, २; ६.
 ४, २; १०३, १; ७. ३१, १; ९. ३,
 १८; ४, १२; १२, ७; २३; १०. ४,
 २. १६; ११. ७, १५; ११, २५; १३. ३,

१३; १५. २, ५; १८. १, ३३; ३६;
 ३९; १९. ९, ६; ७; १९, १; ४४, १०;
 २०. १६, २; ७६, ४; १०६, ३.
 मित्रऽइव १९. ४९, २.
 मित्रऽतूर्याय ५. २०, ७.
 मित्रऽधा २. ६, ४.
 मित्रम् १. ३, २; ३. २१, ८; ५. १९, १५;
 ८. ३, १; ९. १५, २८; ११. ८, २;
 १९. १५, ६.
 मित्रऽमहः ५. १२, १.
 मित्रऽराजन् २. २८, ५.
 मित्रऽवर्धन ४. ८, २.
 मित्रऽवर्धनः ४. ८, ६.
 मित्रस्य ६. ८५, २; १२५, ३; १३. २, ३५;
 १८. १, ७; २०. १०७, १४; १२३, २.
 मित्राः ११. ११, २; २६.
 मित्राः २. २८, ३; ३. ३, ५; ६. ७, १.
 मित्राणाम् ९. २, १४.
 मित्राणि ११. ११, २.
 मित्रात् १९. १५, ६.
 मित्राय १२. ४, २६; १४. २, ४६.
 मित्रावरुणयोः १०. ५, ११; ११. ४, १३;
 १६. ८, २८.
 मित्रावरुणा ४. २९, ३; ४.
 मित्रावरुणा ३. ४, ४; १६, १; ४. ३०, १,
 १४. १, ५४; १८. ३, १२.
 मित्रावरुणा ६. ९७, २; ९. १५, २३; १९.
 ११, ६.
 मित्रावरुणौ ४. २९, ६; १३. १, ३१.
 मित्रावरुणौ ४. २९, ७; ५. २४, ५; २५, ४;
 ६. ८९, ३; १३९, ५; १३. १, २०;
 १६. ४, ७; १९. १०, ४.

मित्रावरुणौ १. २०, २; ३. २९, ६; ४. २९,
१; ६. ३२, ३.

मित्रिणः ११. ११, २१.

मित्रियात् ३. २८, १.

मित्रियेण ७. ६२, १; १४. २, १२.

मित्रेण २. ६, ४; ३. ६, २.

मित्रैः ६. २०, ८; १२. ३, ४८.

मित्रः १. २८, ४; ३. ३०, ४; ६. १७, ७;

६. ३२, ३; ७. ८८, १; ८. ८, २१;

२०. १६, १०.

मित्रःऽअन्नघपेभिः २०. ९१, ८.

मित्रःऽयोधः १२. ७, १३.

मित्रुऽदृशा २०. ७४, ३.

मित्रुनऽत्वम् ८. ९, १०.

मित्रुनम् ६. १४१, २.

मित्रुना ८. ३, १२; १०. ९, ४८; १४. २,

९; १८. १, १०; २. ३३; २०. २९, ३.

मित्रुना १२. ३, २; ९.

मित्रुनाः ८. ४, २३; २०. ७२, २; ७९, १.

मित्रुनासः ९. १४, १३.

मित्रुया ४. २९, ७; ३९, ९; ८. ४, १३.

मिनन्ति १८. १, ९.

मिनाति १४. १, ३३; १८. ४, ६०; २०.

३४, ९.

मिनीत् ६. ११०, ३.

मिनोति ४. १६, ९.

मिनोतु ३. १२, ४.

मिनोमि ३. १२, १.

मिमते ४. ३६, ९; ९. १९, २.

मिमाति ९. १, ८; १९, ६; ७.

मिमाथाम् २०. १४३, ६.

मिमानः ४. ३१, २; १०. ७, २; १३. २,

२२; १९. ५६, १; २०. ४७, १९.

मिमानः १३. ३, १९.

मिमाना ६. १२, ७.

मिमाय ९. १९, २१.

मिमिक्षिरे २०. ३०, ३.

मिमिक्षुः २०. ३३, १.

मिमिमे ४. ११, २; ६. २८, १; ९. १९, २;

१०. ७, २; १८. ३, ४०.

मिमिमहे १८. २, ३८; ३९; ४०; ४१; ४२;

४३; ४४.

मिमियात् ६. ९२, ३; १८. १, १०.

मिमिष्व १३. १, २७.

मिमिहि २०. ३७, ११.

मिम्यक्ष २०. ९४, २;

मिश्रंऽज्यान् ६. ३१, १.

मिश्रम् १२. ३, ४४.

मिश्राः ४. १४, २; १२. ३, ४१.

मिषता १०. ८, ३०.

मिषन्तम् ९. १९, ६.

मिषन्ति ६. ६, ३; १८. १, ९.

मीढुषः १३. २, १.

मीढुः १४. १, १८.

मीमांसमानस्य ९. ७, ७.

मीमांसमानाः ९. १, ३.

मीमांसितस्य ९. ७, ७.

मीमाय ६. ११, ३.

मीमृषः ३. १९, ४.

मीयन्ते ४. २४, ४; १२. १, १३.

मीयमाना ११. १, ६.

मुखत् ६. २९, ११; ८. ३, १८.

मुखतः ११. ४, ४.

मुखम् २. ३९, ९; ४. ३, ३; ३४, १; ६.

२३, १३; ६. ५०, १; ८. २, १७; १०.

३, ६; ७, १९; २०. ९, १३; ११. १,

३१; ३, १; १०, १४; १५; १२. ३,
५१; ४, २०; १३. १, १३; २, ३९;
१९. ६, ५; ६; ५७, ३; ५८, ५.

मुखस्य ७. ११९, १.

मुखा द. १०६, २; ८. ६, १५; २०. १३७, ३.

मुखात् १९. ६, ७.

मुखाणि ७. ५८, ४; १०. ९, १.

मुखाय ११. २, ५.

मुखे द. ६, २; १२. ७, १४.

मुखेन ७. ६६, २; ११. ४, ४; १२. ४, ५.

मुख्याम् द. ४३, ३.

मुग्धाः ७. ५, ५.

मुचः ९. ३, २४.

मुच्यताम् १. ३, ६; ७; ८; ९.

मुच्यते १०. १, ३२.

मुच्यते ४. ३६, १०.

मुच्यन्ताम् द. ११२, ३.

मुच्यमानः १२. २, १२.

मुच्यसे ८. ८, १६.

मुच्यतै ८. ८, ६.

मुच्यतै ४. १६, ४.

मुञ्च १. १२, ३; २. ९, १; द. ८४, २; १९.

४४, ८; २.

मुञ्च २. २५, ३; द. ११२, २; ७. ४, १;

८८, २; ४; ८. ६, २६; ९. २, ३;

१३; ३, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९;

१०; ११; १२; १३; १४; १५; १६; १७;

१८; १९; २०; २१; २२; २३; २४; २५;

२६. ४, ७०; १९. ४४, ४; २०. ९६, १.

मुञ्चत १. ३१, २; द. ११४, २.

मुञ्चत ५. १४, ३; द. ११४, १; ११५, १;

८. ७, ५; १४. २, १६.

मुञ्चतः ८. २, १८.

मुञ्चतम् ७. ४३, २.

मुञ्चतम् ४. २५, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;

२६, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; २८, १;

२; ३; ४; ५; ६; ७; २९, १; २; ३; ४;

५; ६; ७.

मुञ्चताम् २. ८, १; ३. ७, ४; द. ११५, २;

७. ८२, २; १४. २, ५९; ६०; ६१;

६२; १९. ४५, २; ५७, ५.

मुञ्चति ३. २९, १.

मुञ्चतु ४. २३, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;

२४, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ७. ६६,

२; ८८, १; ११. ८, ७.

मुञ्चन्तः २. १०, ८.

मुञ्चन्तु द. २३, २; ९६, २; ७. ११७, २;

८. २, २७; १०. १, १२; ११. ८, ७.

मुञ्चन्तु ३. ७, ५; ४. २७, १; २; ३; ४; ५;

६; ७; द. ९६, १; ७. ८२, ३; ११७,

१; ८. ७; १३; १०. १, ११; ११. ८,

१; २; ३; ४; ५; ६; ८; १०; ११; १२;

१३; १४; १५; १६; १७; १८; १९; २०;

२१; १४. २, ४५.

मुञ्चात् द. १३३, १.

मुञ्चामि १. १०, ३; ४; ३. ११, १; २०.

५६, ६.

मुञ्चामि २. १०, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८;

५. १३, ६; द. १८, ३; ७. ८३, १; ९.

२, २; १०. ६, ३०; १४. १, १७; १८;

१९; ५८.

मुञ्चासि द. १२१, ४.

मुञ्चे १९. ३१, १३.

मुञ्जः १. २, ४.

मुदीमहि २०. ११६; २.

मुद्रलम् ४. २९, ६.

मुद्रम् १८. ३, १९.
 मुनिऽकेशम् ८. ६, १७.
 मुनेः ७. ७८, १.
 मुमुक्तम् ५. ६, ८.
 मुमुक्तम् ३. ११, १; ६. ९७, २; ७. ४३,
 १; २०. ९६, ६.
 मुमुग्धि ६. १११, १.
 मुमुचः २०. २३, ८.
 मुमुचानः ६. ११५, ३.
 मुमुचानाः ८. ७, १६.
 मुमुक्तु ३. ३४, ३; ४.
 मुरीय ८. ४, १५.
 मुषायत् २०. ३५, ७.
 मुषायति ४. २१, २.
 मुषिता २०. १६, १०.
 मुष्कऽआवर्हः ३. ९, २.
 मुष्कयोः ६. १३८, ४; ५.
 मुष्करम् ६. १४, २.
 मुष्काभ्याम् ८. ६, ५.
 मुष्कौ ४. ३७, ७; ६. १२७, २.
 मुष्टिः ६. १२६, २.
 मुष्टिऽहृत्पया २०. ७०, १८.
 मुष्टिऽहा ५. २२, ४.
 मुष्णाति ४. ३४, ४.
 मुसलम् ११. ३, ३; १२. ३, १३.
 मुसले १०. ९, २६.
 मुहुः ११. ७, ६; १२. २, ३८; ५२; १८.
 १, १०; २०. ८५, १.
 मुह्यत ३. २, ४.
 मुह्यन्तु ६. ६७, १; ११. ११, १३; १२, २०.
 मूजऽवतः ५. २२, ७; ८.
 मूजवत्ऽभ्यः ५. २२, १४.
 मूजऽवन्तः ५. २२, ५.

मुढाः ६. ६७, २; ११. १२, २१.
 मूत्रम् १. ३, ६; ७; ८; ९; ६. ४४, ३; ९.
 १३, १०.
 मूरऽदेवाः ८. ४, २४.
 मूरऽदेवान् ८. ३, २; १३; १०. ५, ४९.
 मूरम् १. २८, ३; ४. १७, ३.
 मूराः २०. २२, २.
 मूर्णाः ४. ३, ६.
 मूर्धतः १०. ६, ३१; ३२.
 मूर्धन् ४. ३०, ७.
 मूर्धा १६. ३, १; २.
 मूर्धानम् ३. ६, ६; ९. १३, १३; १५, ६;
 १०. २, २६; ७. ३२; २०. ९१, १२.
 मूर्ध्नी २९. ६, १६.
 मूलऽकृत् ४. २८, ६.
 मूलऽवर्हणात् ६. ११०, २; ११२, १.
 मूलऽवर्हणी १२. ८, ६.
 मूलम् २. ७, ३; ३. २३, ६; ६. १४, २; १;
 १३७, ३; ८. ३, १०; ७, २; १२; १३.
 १, ५६; ५७; १९. ७, ३.
 मूलात् ६. ४४, ३; ७. ६१, १; १२. ११, २.
 मूलानि १२. ९, ४.
 मूलिनम् ५. ३१, १२.
 मूलैर्न ७. ७८, १; १९. ३६, २.
 मूलैर्भ्यः ६. १३, ३.
 मूक्ष्व ६. ११२, ३; ११३, २.
 मृगः ४. ३, ६; ७. २७, २; ८. ३, १०.
 १, २६; ३, ६; २०. ५३, २; ५७, १२;
 १२६, ३; २२.
 मृगम् ३. १५, १; २०. ९२, १२.
 मृगम्ऽइव ५. १४, १२.
 मृगयन्ते ४. ३६, ३.
 मृगयामहे १०. ६, ४२.

मृगऽयुः १०. १, २६.
 मृगऽशिरः १९. ७, २.
 मृगस्य ४. ३, ६.
 मृगाः ५. २१, ४; ८. ७, २४; ११. २, २४;
 ८, ८; १२. १, ४९; १९. ३८, २.
 मृगाणाम् २. ३६, ४; ३. २२, ६.
 मृगाय १२. १, ४८.
 मृगासः ६. ५२, २.
 मृगीऽव ५. १४, ११.
 मृगेषु ३. २१, २; १२. १, २५.
 मृजानाः १८. ३, १७.
 मृजे १६. ७, ८.
 मृजेथाम् १८. ४, ४९.
 मरुज्मः ४. १७, ८.
 मरुहे ४. १७, ६; ७; १२. १, ७. २, २;
 ३; १२. २, १३; १३. १, ५८.
 मृडं १८. १, ४०.
 मृड १. १३, ४; ५. ३, ८; ४, ७; ६. ३०,
 ३; ५७, २; ११. २, ११; २८. १२.
 १, ४६; ४७; १७. १, ८; ११; १९. ४४,
 ४; ५५, २.
 मृडतं १. २०, १; २६, ४; १८. ३, १६.
 मृडत ३. २६, १; २; ३; ४; ५; ६.
 मृडतम् ८. २, ७; ११. २, १.
 मृडतम् ५. ६, ५; ६; ७.
 मृडतात् ११. १, २०.
 मृडन्तु ७. ११७, ७.
 मृडय १. १३, २; २६, ४.
 मृडयन्तु १०. १, २२.
 मृडयासि ५. २२, ९; ६. २६, १.
 मृडात् २. २, २.
 मृडाति १. १२, १; ७. ११४, १.

मृडिता १०. १, २२; १२. ३, ९.
 मृडि ११. १, २९; ३१; १८. ४, ५६.
 मृड्वम् १२. २, १९.
 मृण १९. २९, ४.
 मृण ८. ४, २२; १०. ३, २; २०. ७४, ५.
 मृणत् ९. २, १४.
 मृणतं ३. १, २.
 मृणन् ४. ३१, ३; १६. १, २.
 मृणन्तम् ११. २, १८.
 मृणासि ५. २९, ११; ८. ३, १८.
 मृणीत् ५. २१, ११; १३. १, ३.
 मृणीहि ६. १४२, १; १०. १, ३१.
 मृणीहि ४. ३७, १०; ५. २९, ४; ६. ८८,
 ३; १०. १, १७; ३, १.
 मृत ८. २, ५.
 मृतः ६. ४६, १.
 मृतऽभ्रजे ४. ४, १.
 मृतम् ५. १९, १४; ६. १८, २.
 मृतमनऽतरा ६. १८, २.
 मृतऽमनाः ६. १८, २.
 मृतऽवत्साम् ८. ६, ९; १०. १, १०.
 मृतस्य ९. १५, ८; १८. २, ६०.
 मृताः १२. २, ४५; १८. ४, ४८; ५७.
 मृतात् ६. १८, २.
 मृताय ५. १९, १२.
 मृते १२. २, ५.
 मृतेभ्यः १८. ३, ३.
 मृतैः १२. २, २२.
 मृत्यवः २. २८, १; ३. ११, ५; ७; ८. २,
 २७; १२. ७, २.
 मृत्यवे ५. ८, ५; ३०, १२; १७; ६. २८,
 ३; ३७, ३; ६३, २; ७६, ३; ८४, २;

२; १३८, १; ७. १३, २; ३१, १; ३३,
१; ३४, १; ३५, १; ५२, ८; ५९, १;
९४, २; १०६, १; ११४, ३; ८. २,
२०; ५, ५; ६; १८; १९; ९. १, ११;
१२; १३; १५; १६; १७; २, २; ७;
१५; १४, १५; १५, २४; १०. १, २८;
३, १; ८; ९; ११; १२; १३; १४;
१७; १८; १९; २०; २१; २२; २३; २४;
२५; ४, १०; १६; १७; ५, ६; ३७;
३८; ३९; ४०; ४१; ४७; ५०; ६;
१९; ३०; ९, १७; ११. १, २७; २८;
४, ३३; १२, ४; १२. १, १०; ३३; ४४;
४५; ५३; ५९; १३. १, १२; ३२; ४३;
१४. २, ९; ४२; ५०; ६३; १५. ३, २;
१६. २, ३; ३, ५; ६; ४, ७;
१८. १; १२; १४; ३१; २, ४; २, ३;
११; १२; ४, ४०; ५५; ८९; १९. १,
१२; ४, २; ४; ७, २; ३; ४; ५; ८, २४;
३; ४; ९, ५; १२; १३; १४; १४,
१; १६, २; २०, २; ४; २७, १५; २८,
५; ६; ७; ८; ९; १०; २९,
१; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९;
८. २, ७, ३१, १; ३; ५; ९; १०; १२; ३२, ६;
६. ६, ५; ६; ७. १; २; ४०, १; ४३, १; २; ३; ४;
११. १, २०. ८; ४९, ८; ५१, १; ५५, ५;
७. ११४, ७. २; ६१, १; ६४, १; ३, २०.
१३, २; २६, ४. १७, १; २; २७, १; ६०, २;
१०. १. ७२, ३; ११७, ३; १२६, ५; ७; १४.
५. २. मेक्षामि ७. १०७, १.
२. २, २. मेखलया ६. १३३, ३; ११. ७, ४.
१. १२, मेखलाम् ६. १३३, १.
मेखले ६. १३३, २; ४; ५.
मेखा: ४. १५, ७; ८; ९.

मेडि: ११. ९, ५.
मेढूम ७. १००, ३.
मेथि: १४. १, ४०.
मेथिम ८. ५, २०.
मेदयथ ४. २१, ६.
मेदसा ४. २७, ५; १८. २; ५८.
मेदस्वता ६. ११४, ३.
मेदिन: १०. ६, २०.
मेदिना ६. ६५, ३; १२९, १; १२. १, ३३.
मेदिनी: ८. ७, ७.
मेदिनौ ६. १०४, ३.
मेदी ३. ६, २; ४. ३१, ६; ५. ३, ११;
८, ९.
मेधऽअतिथिम ४. २९, ६.
मेध्या ५. ११, ४; ६. १०८, ४; ८४, ६.
मेध्या १२, ११.
मेधा: १९. ४३, १; २. ११९, १.
मेधान १२. ३, १६.
मेधाम् ६. १०८, २; ३; ४; ५; १३३, ४;
१०. २, १७; ११. ७, २४; १२. १,
५३; १८. ३, ११; १९. ४०, २; ३;
६४, १; २०. ११५, १.
मेधाविन: ६. १०८, ४.
मेधाविनम् ६. १०८, ४.
मेधिराय २०. ३५, ४.
मेधे ६. १०८, १.
मेध्य: १८. ४, ५१; ५२.
मेध्यम् ५. २९, १३; १८. ४, १२; १३.
मेध्यास: ४. १४, १.
मेनि: २. ११, १; ५. ६, ९; १२. ७, ५;
१२; ९, १; १०, १३.
मेन्या ५. ६, १०; १०. ५, १५; १६; १७;
१८; १९; २०; २१.

मेन्याः २. ११, १; ५. ६, ९.

मेयाः ६. १३७, २.

मेयः ५६व ६. ४९, २.

मेयम् २०. ५४, ३.

मेयि १६. ४, ५.

मेष्ट १२. १, ३३.

मेष्टाः ८. १, ५; २, १.

मेहताम् १९. ८, ५.

मेहति १३. १, ५६.

मेहनम् १. ३, ७; ११, ५.

मेहन्ती १२. ७, ११.

मैत्रावरुणम् ५. १९, १५.

मो इति १. १९, १; २०, १; २. २८, ३;

३, ६; ११. ७; ३०, १५; ६. १२४,

३; १७. ५५, ४; ११३, १; १२. ३, १७;

१६. ४; ३०१८. ३, ९; १२. १२; २०.

६०, ३; ६७, २.

मोघम् ८. ४, १४; १५.

मोघम् ६. २९, १.

मोचि ३. १९, ८; ४. १६, ७; ५. ८, ४; ८.

८, १९; ११. ११, २०; १२, १९; १६.

८, ३; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२;

१३; १४; १५; १६; १७; १८; १९; २०;

२१; २२; २३; २४; २५; २६; २७; २८;

२९; ३२.

मोदते ११. ६, ४.

मोदन्ते ११. ६, ५.

मोदमानौ १४. १, २२; २, ३९; ४३.

मोदाः ११. ९, २६; १०, २४.

मोदिषीष्टाः २. २९, ६.

मोषीः ७. १०४, १; ८. २, १७.

मोषः ८. ८, ९.

मोष्य ३. १, ५; ५. २१, ४; ५; ६.

मोहयतु ३. १, १; ६; २, १.

मोहयन् ३. २, ३.

मोहयन्ति ९. १३, १७.

मोहयित्वा २०. ९६, १६.

म्रियते १२. २, ३९.

म्रियन्ते ८. २, २४; १२. ४, ७; ८.

म्रियस्व ५. १३, ४.

म्रोक २. २४, ३.

म्रोकः १६. १, ३.

म्रोक्य ५. ३१, ९; १६. १, ७.

म्लापयामसि ६. ६६, ३.

म्लापयामि ७. ९५, २.

यंसते २०. ८९, ८.

यंसि २०. ३५, २.

यः १. ५, २; ८, १; १२. ११, २; ३; १

२; १९, ३; ४; २०, २; २१, ३; २५,

४; २९, २; ३०, १; ३१, ३; ३५, २.

२. १, २; ३, २, १; २; ५, ३; ७, २; ८;

५; ९, ५; ११, ३; १२, २; ३; ६; १४, १;

३; १९, १; २; ३; ४; ५; २०, १; २४,

३; ४; ५; २१, १; २; ३; ४; ५; २२, १०.

२; ३; ४; ५; २३, १; २; ३; ४; ९

२४, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८

२७, ७; ३२, ६; ३३, ७; ३४.

५; ६; ८; ३. ३, ६; ६, १; ६; ७;

१४, २; १६, २; २१, १; ३०.

२३, ५; २४, २; २७, १; २; ३; ४; ५;

६; २९, ३; ४. १, ३; ७; २, १; २; ३

५; ५, १; ५; ६, ४; ९, ५; १०, २; १

३; ५; ९; ११; १५, १०; १६, १; २; ४;

६; ८; १८, २; ३; ६; ७; १९, ५; २०,

४; ९; २२, १; ५; २४, १; २; ३; ४;

५; १०. ९, ११;

१. २, ३; १, १७; २. ९.

७; २८, ६; ७; ३०, ४; ३२, १; ३९,
१; ३; ९; ६; ३६, १; २; ३; १०; ५.
१, १; २; ३; ३, ९; ११; ४, १; ९, २;
८; ६, १०; १०, १; २; ३; ४; ९; ६;
७; १२, ९; १४, २; ९; १८, ४; ९; ७;
१३; १९, ६; ९; २२, २; ३; २३, ३;
२८, ११; २९, २; ६; ७; १९; ३०, ९;
१०; १२; ३१, ११; ६, १, २; २, १;
६, १; २; ३; १४, १; १९, १; २; १६,
२; २०, ३; २६, २; २८, ३; ३०, २;
३४, २; ३; ४; ९; ३७, ३; ४२, २;
४३, २; ४६, १; ५४, ३; ६१, ३; ७३, २;
७५, १; ७६, ३; ४; ७७, २; ८२, ३; ८४,
१; ८५, १; ९२, २; १११, १; १२३, ३;
१२८, १; १२९, १; १३०, ३; १३३,
११७, ३; ११८, ९५, ८९; १९, १,
१; १३४, ३; १३६, ३; ७, २, १; ९,
९; ११, १; १२, १; २७, १; ३२, १;
५१, २; ५२, ६; ५८, ७; ६१, १;
७३, ३; ७७, ३; ७८, ३; ८०, ३; ८२,
२; ८६, ९; ९२, १; १००, ३; ११३,
१; २; ११४, १; ४; ९; १२१, २; ८,
२०, १; ३, ८; ११; १९; ४, ७; ८; १०; ११;
२६, १; १९; १६; ९, १२; १३; १९; ६, ९; ७;
२, ७; ११; १६; १८; ९, २; १०, ३; ९; ७;
५, ६; ७, ३; ११, १०; १२, २; ४; ६;
७२, ३; ११; ८; १२; १६; १४, ४; ८;
७. मेक्षामि ७. १०७, ९, ४; ९, १, ६; २२; २३;
१. मेक्ष २४; २, ३; ३, २; ९; ११; ४, २; ९;
मेक्षले ११; १७; १८; ९, २२; २४; २५; २६;
मेक्षले २८; ३१; ३२; ३३; ३४; ३५; ३६;
१. रेखा: ६, १; ६; ७, ७; १०; ११; १२; १३;
१. १. ८, १; २; ३; ४; ९; ६; ९, १; ३; ९;
१०, ९; १०; १०; ९; ७; १०; ११;

१४; १२, २६; १३, ४; ७; २२; १४, ९;
७; १९; १८; २१; १९, १०; १८; १०.
१, ७; ८; २८; २, ८; २८; २९; ३०;
३, ९; ९, १९; १६; १७; १८; १९;
२०; २१; २५; २६; २७; २८; २९;
३०; ३१; ३२; ३३; ३४; ३५; ७, १७;
२४; ३२; ३३; ३४; ३६; ४१; ८, १;
९; २०; २२; २६; ३६; ३७; ९, ४; ९;
६; १०; १७; २६; १०, २; २४; २७;
११. १, ९; १९; २८; ३१; २, १३;
२३; २८; ३, २२; २३; ४, १; २; ३;
४; ९; ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३;
१४; १९; १६; १७; १८; ९, २; ९;
१; १८; १९; २३; २४; ८, ४; ९;
९, १२; १०, ३; ७; १८; ११, १२,
१२, १, १०, १२, १, १०, १२, १, १०,
मेधा: २०, २६, १, २, १४, २३, २४;
२२; २६; १, २, १४, २३, २४;
२५; ३०; ४६; २, १; ३; ७; १४; १९;
१६; २१; ३३; ३५; ३९; ३, ६; १६;
५०; ४, २; ६; ११; १२; १३; १७;
१८; २३; २८; ३८; ४४; ४६; ९, ८;
१३. १, १; २; २५; २९; ५६; ५७;
५८; ६०; २, २; १४; २६; ३, १; २;
३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; ११;
१२; १३; १४; १५; १६; १७; १८;
१९; २०; २१; २२; २३; २४; २५;
९, २; ३; ४; ९; ६; ७; ८; ६, १; ३;
१४. १, २९; ३०; ३७; ३८; २, २;
४१; ४७; ५५; ५८; ६८; १५, २, ३;
८; ११; १४; १७; २०; २३; २८; ३,
११; ४, ३; ६; ९; १२; १५; १८; ९,
३; १६; ६, ३; ६; ९; १२; १५; १८;
२१; २३; २६; ७, ३; ९; ८, ३; ९,
१०, ९; ११; ११, ७; ९; ११; १२;

७; ८; ११; १३, १४; १४, २; ४; ६;
 ८; १०; १२; १४; १६; १८; २०; २२;
 २४; १५, ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १६;
 १; २; ३; ४; ५; ६; ७; १७, १; २; ३;
 ४; ५; ६; ७; १८, ३; १६. १, ५; ७;
 ८; ७, ५; ८, २; ५; ६; ७; ८; ९; १०;
 ११; १२; १३; १४; १५; १६; १७; १८;
 १९; २०; २१; २२; २३; २४; २५; २६;
 २७; २८; २९; ३१; १८. १, ६; १४;
 २४; ३४; ५९; २, १०; २६; ३०; ३१;
 ३७; ५३; ३, १३; ५३; ५५; ६१; ६३;
 ७०; ७३; ४, २८; ५४; १९. ३, २; ३;
 १९, ६; २०, २; २६, १; २; ३१, २;
 ३२, ३; ३५, ५; ३९, १०; ४४, २;
 ४६, ४; ४९, ७; ९; १०; ४०, ४;
 ५; ५३, ८; ५६, ६; ५९, २;
 २०. ५, ७; ७, २; ११, ८; १२, १;
 १४, २; ३; ४; १६, १२; १७, ८; २०,
 ४; २४, १; ३०, १; ३; ४; ३१, २; ३;
 ३४, १; २; ३; ४; ६; ७; ९; १०;
 ११; १३; १४; १५; १८; ३६, १;
 ३; ३७, १; ५१, १; ३; ५३, १; ३; ५७,
 ७; ११; १३; ५९, ३; ४; ६२, २; ३;
 ४; ६३, ४; ६; ७; ६५, १; ६७, ३; ७;
 ६८, ४; १०; ७०, १५; ७१, ३; ७३,
 ६; ७६, १; २; ७७, ५; ८८, १; ८९,
 ४; ५; ६; ७; ९; ९०, १; २; ९२, १०;
 १६; १८; ९४, १; ९५, ४; ९६, ३; ४;
 ११; १२; १३; १४; १५; १६; २३;
 १०५, ४; ११७, २; १२६, २१; १३८,
 १; १४३, १.

६-भा. ३. २४, २.

२५६. १२, ११; १०९, १६.

यक्तः २. ३३, ३; २०. ९६, १९.

यक्षत् ३. ४, ६; ५. २७, ५.

यक्षम् ८. ९, ८; २५; २६; १०. २, ३२;

७, ३८; ८, १५; ४३; ११. २, २४.

यक्षाणि ११. ८, १०.

यक्षि २०. ६७, ५.

यक्षि ५. १२, ३; ९.

यक्ष्मः २. १०, ५; ५. ३०, ९; ६. ८५, १;

८. ७, १५; ९. १३, ३; १०. ३, ५;

१२. २, १; ४, ८.

यक्ष्मऽधाम् ९. १३, ९.

यक्ष्मऽनीशनीः ३. १२, ९; ९. ३, २३.

यक्ष्मम् २. ३३, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ४;

९, ४; १३, ५; ५. ४, ९; ३. ८, ११;

६. ८, ११; १. १, ३; १३७, ३; ७. ५५, ६;

८. १, २१; २, १८; ७, ३; ९. १३, ७;

१२. २, २; १४; १४. २, ६९; १९.

३६, २; ४४, २; १०. ९६, १७; १८;

१९; २०; २१; २२; २३.

यक्ष्माः १४. २, १०; १९. ३८, १; २.

यक्ष्माणाम् ९. १३, १०; ११; १२; १९; २०.

यक्ष्मात् २. १०, ६; ८. ७, २; ५.

यक्ष्मान् १९. ३६, १; ४.

यक्ष्मासः ९. १३, १९; १९. ३६, ३.

यक्ष्मेण ३. ३१, १; २; ३; ४; ५; ६; ७;

८; ९; १०; ११.

यच्छ १८. २, १९.

यच्छ १. २०, ३; २१, २; ४; २. ३६, २;

२८, ५; ३. २०, २; ८; ६. ५९, १;

१३७, ३; ७. १२०, ३; ९. ४, ६; ११.

१, ३; ११; १२. ३, १४; १९; ३१; १७.

१, १२; १३; १९. ३१. १३; ४७, ९;

२०. ८३, १.

१०; ११. २, ३; १, १७; २. ९.

१०; ११. २, ३; १, १७; २. ९.

१०; ११. २, ३; १, १७; २. ९.

यच्छत ५. ३, ७; ६. ७, ३; १८. ३, ४३.

यच्छतः ७. ५६, १.

यच्छतम् ४. २५, ६; ७. ५४, १; ८. २, ७;

२०. १३, १; १३९, १; १४१, ५.

यच्छताम् ६. १२१, ३; १९. १६, २; २७, १५.

यच्छति १९. ३२, २.

यच्छतु १. १, ३; २. २६, १; ३. २०, ३;

५. ३, ८; ६. ५९, २; ७. १८, १; १०.

३, १७; १८; १२; २०; २१; २२; २३;

२४; २५; ५, ३७; ४०; १९. ९, १२;

१९, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०;

११; ३१, ६; ८; ६४, १.

यच्छध्वम् १४. १, ५९.

यच्छन्ति १८. ४, २९.

यच्छन्ति २०. ११०, २.

यच्छन्तु ७. ५१, १; ८. ७, २५; १०. ५,

३८; ३९; ४१; १४. २, ७३; १८. ३,

११; १९. ९, १२.

यच्छसि १२. १०, ११.

यच्छसे ६. ८१, १.

यच्छात् ७. ७, २; २५, १; ४२, २; ४९,

१२. ३, ८; १९. ३१, ५; १४.

यच्छाय १. २६, ३.

यच्छान् १२. ३, ३८; १८. ४, ४०.

यच्छामि ८. ८, १०.

यच्छेत् १२. ४, ४७.

यज ६. १२५, २; १९. ३, ४.

यजतः २. २, २.

यजता १८. १, २६.

यजति २०. ६७, १.

यजति १८. १, १८.

यजते ९. ४, १८.

यजते इति ५. १२, ६; २७, ८.

यजत्र १८. १, २६.

यजत्रः १३. २, ४४; ४५.

यजत्राः ६. ११४, २; १९. ११, ५.

यजथाय १८. १, २९.

यजध्वै ५. १२, ७.

यजन्ताम् ५. ३, ४; ५.

यजमानः ६. १२३, १; २; १५. २, १०; ६,

१४.

यजमानऽब्राह्मणम् ९. ७, १.

यजमानम् २. ३४, १; ५. ३, ९; ११. ८,

१४; १९. ६३, १.

यजमानस्य ७. १०४, १; ९. ५, २; ८.

९. १२५. २, १२; ६, १५; ७, ४;

३; २०. २६, ३. १४.

यजमानाः ४. १४, ५; ६. ११४, ३.

यजमानाय २. ३४, २; ४. ३०, ६; ५. २६,

१२; ६. ६, १; ५४, ३; ७. १८, ४;

११५, ३; ८. ९, १४; ९. ४, १; ५, २;

११. १, ९; २, २८; १५. २, ११; १८.

१, ४३; ४, ४; ५; ७; ४७; १९. ५२,

१; २; २०. ५, ४; २५, ३; २७, ३;

५६, २.

यजमानासः २०. ९६, १.

यजमाने १०. ३, २३; २०. ५५, ३.

यजमानेन १८. ४, ६.

यजसि ५. १२, १.

यजस्व ६. ११०, १.

यजात् १९. ५९, ३.

यजामहे ४. ३३, २; ७. ५६, १; ८५, २;

१४. १, १७; १८. ३, २५; २६. ५,

२८; २९; ३०; ३१; ३२; ३३; ३४; ३५;

१३६

२; ३; ६९, ३; ८. ९, १४; ९. ८, ८;
 १०. १०, २; ३; ११. ९, ६; १०; १३. १,
 १३; ६०; ३, ६; ७, १२; १५, २, १२;
 ६, १५; १९. ४२, २; ५८, ५; २०. ९१,
 २; १०१, १; १३८, ३.
 यज्ञऽहोतः २०. १४२, २.
 यज्ञाः ८. ९, ८; १०. १०, ३४; ११. ९,
 ८; ११; १५; १९; १३. १, ३६; ४३;
 १९. १०, ७; ४२, १.
 यज्ञात् १०. ५, ३१; १२. ४, ४१; १३. १, ५९;
 ७, ११; १८. २८; १९. ६, १३; १४.
 यज्ञान् ३. १०, ७.
 १. १, १. १, १. १, १. १, १. १, १. १, १. १, १.
 यज्ञियम् ८. ११, ६; १०; १५. २, १०;
 १; ६, ५; ६.
 ४१; १४. २, १२.
 ९, यज्ञायज्ञियाय १५. २, ११.
 १०, यज्ञायज्ञियेन ८. ११, ८.
 १, १. १, १. १, १. १, १. १, १. १, १. १, १.
 २; १. १, १. १, १. १, १. १, १. १, १. १, १.
 १, ८; १. १, १. १, १. १, १. १, १. १, १. १, १.
 ६, ३. ४०; ३; ६९, १२.
 ३, ३८; १. १, १. १, १. १, १. १, १. १, १. १, १.
 ८, १०. यज्ञिया द. १०८, १; ७. ८५, ४; १०. ९, ३.
 ४, ४. यज्ञियाः २. १२, २; द. १२२, ५; ७. २९,
 २; १. १; ११. १, १०; १३; १७; १८; २७;
 २. १२. २, १३; २०; १४. २, १०; ६७;
 २६. १८. ४, ५७; १९. ५८, ६.
 ७, १. यज्ञियान् ११. १, ४; १८. १, १८.
 १८. यज्ञियाम् २०. ९४, ६.
 १०. यज्ञियानाम् ४. ३०, २; द. ५५, ३; ७.
 १०२, २; १८. १, ५८; १९. ४२, ४.

यज्ञियासः १९. ११, ४; ५.
 यज्ञियासः ११. १, १२.
 यज्ञिये ७. ८५, ४.
 यज्ञिये इति द. ६२, १.
 यज्ञियेषु २०. ५९, ४.
 यज्ञियैः १८. १, ५९.
 यज्ञे १. २०, १; ५. २६, १; २; ३; ४; ५;
 ७; ८; ९; १०; ११; ७. ४९, १; १०२,
 १; ९. ५, २; ६, ५; १०. १, ११; ३,
 २३; १०, १८; १२. ५, ३; २०. १३, १.
 यज्ञेन ७. ५, १; १२. १, ३९; ४, ३२; १३.
 ३, १७; १९. ६३, १.
 यज्ञेभिः २०. ६४, ६.
 यज्ञेषु १९. ५९, १; २०. १०३, ३; १८. २,
 यज्ञैः द. १२४, १; ७. ७३, १; ८५,
 ३, १५; २०. २५, ५.
 ७२, १; ८८, १; १८.
 यज्वनः ४. २१, ४.
 यज्वनाम् १२. ३, ६.
 यज्वने ४. २१, २.
 यज्वन्मिः २०. ३०, ५.
 यत् १. २, ३; ३, ६; १०, ३; १३, ३;
 १८, ३; २०, ३; २३, १; ४; २५, १;
 ३२, ३; ३५, १; २. १, १; २; ३, १;
 ७, २; ४; १२, ३; १९, १; २; ३; ४;
 ५; २०, १; २; ३; ४; ५; २१, १; २;
 ३; ४; ५; २२, १; २; ३; ४; ५; २३,
 १; २; ३; ४; ५; ३०, ३; ४; ३२, २;
 ३४, २; ३५, ३; ४; ३. २, ४; ३, २;
 ७; २; ३; ६; १३, १; २; १४, १; २;
 १७, ७; २२, १; ४; २९, १; ४. १, ५;
 ३, ७; ७, २; ९, ९; १२, २; १३, २;
 ३; १६, २; ५; १९, ४; २३, ७;

७; २८, १; २; ३३, ३; ४; ५; ६. १,
 ४; ५; ७; २, १; ३; ३, ७; ५, ४; ६;
 ११; १२; १३; १४; ८, ३; ६; ११, ३;
 ९; १०; १३, २; १७, ७; ८; १९, ५;
 २२, १०; २३, ९; २५, ६; २८, ८;
 १२; २९, ५; १२; ३०, २; ३; ४; ५;
 ६. १२, २; १८, ३; २२, २; २४, २;
 २७, १; २९, १; ४५, २; ३; ४९, २;
 ३; ५१, ३; ५३, ३; ६१, २; ३; ६३,
 १; ६९, १; ३; ७१, १; २; ३; ७२,
 ३; ७४, २; ८०, १; ३; ८३, ४; ८९,
 १; ९६, ३; १००, २; १०७, १; २; ३;
 ४; ११४, १; २; ११५, १; ११६, १;
 २; ११७, १; २; ११८, १; २; ११९,
 १; १२०, १; १२१, १; १२२, ३;
 १२४, १; १२५, १; १२६, १;
 ३; १३५, १; २; ३; ७. ३, २; ४; १३,
 ४; २१, ४; ६; २५, १; २६, १; ४२;
 २; ४३, २; ४५, १; ५५, १; ३; ५७,
 १; ५९, १; ६३, १; ६६, १; २; ६७,
 २; ३; ६८, १; ७०, २; ७३, १; २;
 ७७, ४; ८४, १; ८८, २; ९४, ३; ९५,
 ३; १०२, १; २; १०६, १; १११, १;
 ११४, ७; ८. २, ३; १०; १२; १६;
 १७; १९; ३, १२; ४, १२; ५, १९;
 ६, २०; ७, ५; ११, २; १५, ३; ९. १,
 १८; २४; २, २; १६; २५; ३, २; १३;
 १५; ४, ५; १४; १५; २३; ५, ३; २१; ३१;
 ३२; ३३; ३४; ३५; ३६; ६, ३; ४; ६;
 ७; ८; ९; १०; ११; १२; १३; ७, १; २;
 ६; ८, ७; ९; ११, १; २; ३; ५; ६; ७;
 ८; ९; १०; ११; १४, ४; २१; १५, १;
 १, १०; ११; २, ३; २६; ३२; ३.

८; ४, २२; २५; ५, २२; ४५; ४८;
 ६, ३; ७, ८; ९; ३१; ८, २; ७; ११;
 १३; ३८; ३९; ४३; ९, १३; १५; १६;
 १७; १८; २२; २४; १०, ९; १०; ११;
 १६; २२; १२. १, ३०; २, १०; ५, १;
 ६, ३; ४; ९; १०; २१; २२; ८, २३;
 ९, २३; १०, १; १६; २२; २३; ११,
 १; १३; १२, १७; १२. १, १२; २५;
 ३४; ३५; ४०; ४६; ४७; ५५; ५६;
 ५८; ६०; ६१; २, ४; १९; ३६; ३९;
 ४०; ३, ७; १३; ३०; ४३; ४८; ५२;
 ४, ७; ८; ९; १५; २२; ३३; ४०; १०;
 ४; १३. १, ४४; ५४; ५५; २, ३; ५;
 १४; २८; ३६; ४२; ४४; ४५; ३, १०;
 १२; १७; २२; ५३; ४. ७; ११,
 १, १५; १४. १, ३; ४; ६; ९;
 १४; १५; १६; २७; ३५; ५६;
 १२; ४८; ५१; ५३; ५४; ५६; ५७;
 ६१; ६२; ६३; ६६; १६. ११, ३; ४
 ५; ६; ८; १०; १४, १; ३; ५; ७; ९; १;
 १३; १५; १७; १९; २१; २३; १७, १;
 १८, २; १६. १, ८; ६, ४; ७. ३, ३;
 १०; ११; १८. १, २; ४; ११; २; २०.
 २०; २२; २६; २९; ३१; ३२; ३;
 ५२; २, २६; ३३; ३६; ५७; ३, ३; १९; ३;
 २४; ३८; ५५; ५६; ६६; ४, ७; ४२; २२;
 ४९; ५६; ६४; ८३; ८४; ८८; १९, १, ४
 ५, १; ६, ४; ५; ६; १०; १५; २१;
 ८; १४; १३, १; १५, ४; २०, ३; २६. १,
 १; २; ४; २७, १०; ३०, १; ५; ३, ९;
 ४; ५; ३८, २; ४०, १; ३; ४४, ९;
 ४५, २; ३; ४७, २; ४८, ३; ४९, ७;
 ५०, ६; ५२, १; ४; ५; ५७, १;
 ४, ६; ५, १९; ६, ५; १३, १३;
 २०; २३; ११. २, ३; ६, १७; २. ९.

यःयः
 यःयः

५९, २; ३; ६४, ३; २०. ६, ९; १२,
२; १५, २; १६, ७; १७, ५; ७; २१,
६; ७; २२, ६; २५, ६; २७, १; २; ४;
५; २८, १; २९, ३; ३१, ४; ३५, ११;
१३; १५; ३७, २; ५; ३९, २; ४१, २;
४२, २; ४३, २; ५१, ४; ५४, २; ५६,
३; ६३, २; ६७, २; ७२, २; ३; ७४,
१; ७५, १; २; ३; ७६, ४; ७७, ३; ४;
८; ७८, १; २; ८१, १; ८२, १; ८५,
३; ८७, २; ४; ६; ९२, ३; ४; ७; १४;
२०; १०५, २; १०७, २; ४; ६; १११,
१; ३; ३; ११२, १; २; १२०, १; २;
१२२, ३; १२४, ५; १२५, ५; १२६,
२०; २२; १३७, १; १३८, २; ३; १३९,
२; १४०, १; १४१, २;
१४२, २; १४३, २;
१४४, २;
१४५, २;
१४६, २;
१४७, २;
१४८, २;
१४९, २;
१५०, २;
१५१, २;
१५२, २;
१५३, २;
१५४, २;
१५५, २;
१५६, २;
१५७, २;
१५८, २;
१५९, २;
१६०, २;
१६१, २;
१६२, २;
१६३, २;
१६४, २;
१६५, २;
१६६, २;
१६७, २;
१६८, २;
१६९, २;
१७०, २;
१७१, २;
१७२, २;
१७३, २;
१७४, २;
१७५, २;
१७६, २;
१७७, २;
१७८, २;
१७९, २;
१८०, २;
१८१, २;
१८२, २;
१८३, २;
१८४, २;
१८५, २;
१८६, २;
१८७, २;
१८८, २;
१८९, २;
१९०, २;
१९१, २;
१९२, २;
१९३, २;
१९४, २;
१९५, २;
१९६, २;
१९७, २;
१९८, २;
१९९, २;
२००, २;

यतमान ११. १, १०.

यतमानाः १२. २, २४.

यतमाने इति १८. ३, ३८.

यतमे ११. १, २६; ३२; १२. ३, ४९.

यतरत् ८. ४, १२.

यतरा १०. ७, ४३.

यतऽस्तुचा २०. २५, ३.

यतस्व २. ६, ४.

यति १०. ३, ६; १२. २, २४.

यतिऽधा ८. ९, ७; १०. १; २०.

यतिऽभ्यः २०. ९, ३; ४९, ६.

यतऽइव ९. १५, १५.

यती ६. ६०, २.

यतीः २. ५, ३; ३. १३, २; ५. २१, ९;

८५, ३.

यतीः यजमानाय २. ५२.

१२. ६. १, १; १५, ४;

१६, १, ३. १, १; १७, १; २;

३; ४; ५; ६; ४. २, ३; २३, १; २४,

५; ३०, ३; ३५, १; २; ४; ३६, ७; ८;

५. ७, २; ५; ८, ५; ६. २, २; २६, ३;

६५, २; ८१, ३; १०९, २; ११८, ३;

१२३, १; १३२, १; २; ३; ४; ५; ७.

३२, १; ८६, ५; ६; ८. १, ११;

५, ११; ९. ५, १९; १०. ५, १५; १६;

१७; १८; १९; २०; २१; २५; २६; २७;

२८; २९; ३०; ३१; ३२; ३३; ३४; ३५;

४२; ६, ६; ७; ८; ९; १०; ११; १२;

१३; १४; १५; १६; १७; २२; २३; २४;

२५; २६; २७; २८; ३२; ७, २३; ९,

२६; ११. १, ७; ८, ७; १२, १२; १३;

१२. १, २३; २४; २, ३; ३७; ३, ४;

५; १२; १३. १, २१; ५१; २, ४; ६;

७; ३६; १४. १, ३; १३; ३७; २;

४२; १६. १, ५; ६, ४; ७, ५; १३

३६; १८. १, ११; १०; २, ११; १७;
३, ९; ४, ३; १०; ११; १९. ३९, ८;
४३, १; २; ३; ४; १; ६; ७; ८; २०.
२२, १; २१, ६; २२, २; २४, ७; १०७,
११; १२६, १.

यत्रऽकामम् ९. ३, २४.

यत्रऽयत्र १०. १, २९; १९. ३, १.

यथा १. २, ४; ३, ९; ११, ६; १६, ४;
२२, २; २९, ३; १; ६; ३४, १; २. ३,
१; ११, १; २; ३; ४; १; ६; २८, ४;
१; ३०, १; ३; १; ३१, ३; ३६, ४; ३.
२, ६; १, १; ६, ३; ६; ८, २; ९, १;
१, ३; ११, २; १७, ८; २०, ६; २१,
११, ३; ४, २; ११, १; ८, ६; १३,
६३; ६; १३; ११. १७; ६. ८,

यमः ४. ३, ७. ९

यमेव ६. ३१, ३; १६, १; १०. ४, ८; २०.
१३, २; १७, १२.

यमते २०. ७८, २.

यमऽद्विताः ८. ८, ११.

यमऽद्वितान् ८. २, ११.

यमन् ७. १२२, १; २०. १४३, १.

यमम् २०. ६६, १.

यमम् ४. ४०, २; ९. ३१, २८; १४. २,
६९; १८. १, ४९; १४; २, १; ३, १३;
६२.

यमय ६. १३७, ३.

यमराजऽस्तु १८. २, २१.

यमऽराजः १२. २, ८; १८. २, ४६.

यमऽराज्ये १२. ३, १; ४, ३६.

यमऽराज्येषु १२. ३, ३.

यऽयः मऽञ्जान् ११. ८, ११.

यऽयः मऽसदनात् १२. ११, ३.

२१; ३, १४; ४, १४; ११; ३४; ११,
३; १४. १, १८; २०; ४३; १०; २, ७१;
१९. ११, २; ६; ८; १०; १६. ६, ११;
१७. १, २०; २१; १८. १, १८; ६१;
२, ३८; ३९; ४०; ४१; ४२; ४३; ४४;
४५; १०; ३, २१; १०; ६७; ७०; ४,
११; १९. २, १; ४, ११; २४, २; ३;
२६, ३; ३१, ९; ४६, ७; ४९, १०;
१०, ४; ६; १७, १; २०. १७, १; २२,
३; ४; २१, १; २; २७, १; ३०, २; ३२,
२; ११, १; ७०, २; ७३, १; ७९, १; ९२,
१; ९४, ४; ९९, १; ९६, ८; १२१, ६; २.

यथा ६. १४, ३; १३. २, १७; १८; २०.
४७, १४; ११; ८१, २.

यथाऽअङ्गम् ६. १०१. १

यथाऽअङ्गम् २. २८, १; १; ६.

यमीः १८. १, १०.

यमे ३. १०, १; ४. ३४, ३; १८. २, ६;
३२.

यमे इवेति यमेऽइव १८. ३, ३८.

यमेव १८. २, ३.

यमेन ६. ३२, २; ६३, ३; ८४, ४; १८; २२
११; २१; ३, १८.

यम्यमि १८. १, ८.

ययस्तु ८. ४, २.

यया ३. १८, १; १०. ८, १०; १०, ४;
११. ४, १; १८; १२, ११; १४. २, ९;
१७. १, १३; १९. २, ३; २०. ३६, १३;

ययार्थ १८. १, ४३; ४, ४७.

ययाम ९. ३, ३.

ययुः ४. २४, २; १८. १, ६१; २, १६.

ययोः ४. २१, २; २६, १; २८, १; २; १;
२९, ७; ६. १३८, ४; ७. २६, ३. ९, १३;
११. २, ३; ६, १७; २. ९

यन्तु ८. ४, ९.
यन्तु १. ७, ९; २. २४, १; २; ३; ४; ५;
६; ७; ८; २६, १; ३९, ९; ३. ४, ३;
११, ९; ७; १७, ९; १९, ४. १४,
५; १९, १; ८; ३१, १; ३४, ९; ६; ७;
३७, ३; ६. ३, २; ८, १; ११, ९; २०,
३; ७; ६. ३२, ३; ७. ११९, २; ८. ३,
१४; ९, ९; ७, ७; १०; ८, १३; २१;
९. २, ४; ७; ९, १९; १०. ३, ९; ११.
२, ११; ११, ११; १९; १२. ३, २०;
४९; १३. १, ३२; १९. १३, ९; ५८, ९.
यम् १. २६, १; २. ११, ३; १९, १; २; ३;
४; ५; २०, १; २; ३; ४; ५; २१
२; ३; ४; ५; २२, १; २; ३; ४; ५;
१; २; ३; ४; ५; ३. ९, ३;
४; ५; २०, १; २; ३; ४; ५; २१

यदी इति १८. २, ९.
यदी २०. १४१, ४.

यत्तम १. २०, २.
यन्तु ९. २, १३.
यवयाः ७. ६७, १.
यवयावानः ९. २, १३.
यसाडश्च १८. १, २२.
यस्य २. ८, ३; २०. २१, २.
१. १९. ६, १४.
५. २१. ९०, १; २.
यविष्ट ५. २९, ४; ८. ३, ८.
यविष्टाः १८. ४, ६१.
यविष्टय १९. ६४, ३.
यवे ११. ६, १३.
यज ७. ५२, ७; २०. १७, १०; ८९, १०;
२४, १०.
यव्यामिः २०. १००, २.
यशः ३. २२, १; ६. ३९, १; ६९, १; ३;
८. ४, ११; ९. ८, ९; १०. ३, १८;
१७, ८; १८. ३; २१; २२; २३; २४; ८, ९;
१४, १९, २०, २१, २२, २३, २४, २५, २६, २७, २८, २९, ३०, ३१, ३२, ३३, ३४, ३५, ३६, ३७, ३८, ३९, ४०, ४१, ४२, ४३, ४४, ४५, ४६, ४७, ४८, ४९, ५०, ५१, ५२, ५३, ५४, ५५, ५६, ५७, ५८, ५९, ६०, ६१, ६२, ६३, ६४, ६५, ६६, ६७, ६८, ६९, ७०, ७१, ७२, ७३, ७४, ७५, ७६, ७७, ७८, ७९, ८०, ८१, ८२, ८३, ८४, ८५, ८६, ८७, ८८, ८९, ९०, ९१, ९२, ९३, ९४, ९५, ९६, ९७, ९८, ९९, १००.

यशस्वतः २०. ७१, १२.
यशस्वती १८. १, २०.
यशस्वतीः ६. ५८, २.
यशस्वान ६. ५८, २.
यशस्विनः १९. ५६, ६.
यशस्विनम् ६. ३९, २.
यशाः ६. ३९, ३; ५८, ३; १३. १, ३८;
यसात् ४. ३९, ४; ६; ६. ७१, २; ९. ३,
२०; १०. ७, २०; ३१; ११. ३, ३;
१२. ३, ४५; १३. ३, २; १६. ६, २;
१९. ७२, १; २०. ३४, ९.
यसिन् ४. २४, ९; ३९, ६; ५. २, ६; १७,
१२; १३; १४; १५; १६; १७; ८. ९,
३; ९. ७, १३; १४, ११; १४; २१;
१५, १८; १०. ७, ७; १२; १४; ८,
१९; ३७; ३८; ११. २, ११; ३, २०;
६, १; १८; १२. २, १७; ४, १४;
२४; १३. ३, १; ९; ६; १०; १४. २.

३०; ३, ६; १४; ४, ४२; १९. २०,
१; २७, ९; ३२, ९; ३६, १; २; ३८,
१; ३९, ९; २०. ९, ४; २६, ३; ३०,
२; ३३, १; ३४, १; ८; ९; ४९, ७; ११,
३; ६७, ७; ७३, ४; ७६, ८; ८९, ८;
११७, १; १२६, ४; १९.

यम १८. १, १९.

यम १. १४, २; १८. १, १९; ६०; २, १२;
१९; १८.

यमः ४. ३४, ४; ६. २४, १४; ६. ४६, १;
६३, ३; ८४, ३; ९३, १; ८. १३, ६;
९. १२, १; २०; १२. ३, ८; १६. १४,
१३; १६. ४, ४; १८. १, ४७; १०;
२, ३२; ३७; ३, ४१; ४६; १२;
००; ४, २६; ४३; १३, २१; ६, १; १३.
१, ३७; ३, १६; ३४; १६. १०५-१;
११, १; १२, १; १३, १; ३; १; ७; ९;
११; १९. ४, ४; १६, १; २०. १, २;
१९, १; ३; १७, ६; ३१, ४; ३४, १;
७; १५; ३६, १; ४३, ३; ४९, २; ६१,
१; ६२, ९; ६९, ३; ६९, २; ७६, १;
९२, ९; १७; १०९, १; १११, ३; १२६,
१२; १६; १७.

यस्याः ६. ६२, २; ८४, १; ७. ७, २; २८,
१; ८. ९, ८; ९. ३, १०; १०. २, २८;
३०; ११. १२, २७; १२. १, २; ४; ८;
४२; ४३; १९. ४७, २; २०. १२६, २३.

यस्यामि १२. १, ३; ४; १; ९; १०; १३;
२७; ३७; ३८; ३९; ४१; ४२; ११;
१२; ३, ९; १४. २, ३८; १८. २, ४८.

यह ६. १२, ३.

यमस्य २. १२, ७; ३. २९, १; ६. १, ८;
३०, ६; ६. २९, ३; ४६, २; ९६, २;
११०, २; ११७, १; ११८, २; ७. ११,
१; ११७, २; ८. ११९; ७. २८; ९. २३;
१०. १, १२; १२. २, १४; १६. १, १;
४; १; ६; ७; ८; १८. १, ८; १०; ३४;
१३; २, १३२७; १६; ३, ६६; ७०; ७
४, ३१; ३२; १९. १६, १; १७, ३; ९
२०. २१, १.

यमाः ९. १४, १६; १०. ८, १.

यमाय ६. ३०, १२; ६. २८, ३; ६३, ४; ४६
८४, ३; १३३, ३; १२. ३, १६; १
२, १; २; ३; ४, ११; ७४.

यमि १८. १, १३; १६;
३०; ७४; १७. १, १३; १८. १,
२, ३१; ४, ४७; १९. ३, ३; ४,
९, ३; ४०, ४; ११; २; २०. २०,
२१, ३; १७, १; ८७, १; ८८, ३; ९९

याः १. ४, २; ६, ४; १७, १; २२,
२९, २; ३३, १; २; ३; ४; २. २, ४;
१०, ४; ३. २४, ३; ४. १, ३;
२१, १; ३२, २; ३८, ४; १; ६. १,
१३, ९; १८, १२; १९, ११; २१, ९;
२१, १; २४, ३; २९, १; २; ३; ९
२; ९६, १; ९९, २; ७. ३६, २; ८
२; ११, १; ८०, २; ११६, १; १७
४; ८. २, २७; १, ९; ७, १; ४; ८;
१०; ११; १७; १८; २३; २४; ९, २,
२९; ४, ६; १, १९; ६, १; १३, १३;
१४; १९; १६; १७; १८; १०. ९, १६;
२०; २३; ११. २, ३; ६, १७; ८. ९

यव द. १४२, १.
यवऽआशिरम् २०. २४, ७; ९९, १.
यवः ८. ७, २०; ९. १, २२; २, १३; ११.
८, १९.
यवन् ३. १७, २.
यवम् द. ३०, १; ९१, १; १४०, २; १४२,
२; २०. १७, ७; १२९, २.
यवम्ऽइव २०. १६, ३.
यवम्ऽमत् २०. ७, ३; ८९, ७.
यवम्ऽमन्तः २०. १२९, २.
यव द. ४, ३; २०. ८३, १.
यव १. २, ३; २०, ३; २१, ४; ४. १९,
७; ६. २२, ६; १२. १, ३२; ९०; २०.
६९, ८.
यव १; ४; ५;
११; २०. १४३. २; यवः १८. ३,
यवऽतम् १. २०, २.
यवन्तु ९. २, १३.
यवयाः ७. ६७, १.
यवऽयावानः ९. २, १३.
यवऽसाऽइव १८. १, २२.
यवऽस्य २. ८, ३; २०. २१, २.
यवऽता ९. ६, १४.
यवऽन्त १. ९०, १; २.
यवऽविष्ट ६. २९, ४; ८. ३, ८.
यवऽविष्टाः १८. ४, ६१.
यवऽविष्टव १९. ६४, ३.
यवऽव ११. ६, १३.
यवऽज ७. ९२, ७; २०. १७, १०; ८९, १०;
२. ९४; १०.
यव्यामिः २०. १००, २.
यवऽशः ३. २२, १; ६. ३९, १; ६९, १; ३;
८. ४, ११; ९. ८, ९; १०. ३, १८;
२६, ७; २१. २२; २३; २४; ८, ९;
१७, ८; १८. ३, १७; २०. १.
यवऽज ५७. १४; ६९, ३.

११. ७, २९; १०, २०; १२. ६,
१३. ९, १; ६, १; १४. २, ९६; २३.
२, ८; १४; २०; २८; १९. ६०, १;
९८, ३; २०. ६, ६. ३, १३;
यवऽतमः द. ३९, ३; ९८, ३. १४२, २०.
यवऽमिः द. ३९, २. ३०, २; ७०,
यवऽसः २. ६, २; ६. ३९, २ १०; २
यवऽसम् द. ३९, २; ९८, १९; २०.
२०. ११८, १.
यवऽसा १०. २, ३३;
२०; २१; २२; २३;
१२. ९, २; १३. ८,
२; ९; १९. ९६, ६.
यवऽसे ३. २१, ९.
यवऽस्यवः १, ६.
यवऽनाः ७, ९२;
यवऽशस्वतः २०. ७१; ६२.
यवऽशस्वती १८. १, २०.
यवऽशस्वतीः द. ९८, २.
यवऽशस्वान् द. ९८, २.
यवऽशस्विनः १९. ९६, ६.
यवऽशस्विनम् द. ३९, २.
यवऽशः द. ३९, ३; ९८, ३; १३. १, ३८;
यवऽसात् ४. ३९, ४; ६; ६. ७१, २; ९. ३,
२०; १०. ७, २०; ३१; ११. ३, ३;
१२. ३, ४९; १३. ३, २; १६. ६, २;
१९. ७२, १; २०. ३४, ९.
यवऽस्मिन् ४. २४, ९; ३९, ६; ६. २, ६; १७,
१२; १३; १४; १९; १६; १७; ८. ९,
३; ९. ७, १३; १४, ११; १४; २१;
१९, १८; १०. ७, ७; १२; १४; ८,
१९; ३७; ३८; ११. २, ११; ३, २०;
६, १; १८; १२. २, १७; ४, १४;
२४; १३. ३, १; ९; ६; १०; १४. २.
४२; १९.

८; १८. १; ३९; ३६; २०. ४४, २;
१९, ७; ८९, ६; ९२, १९; १०७, ९;
१०, २.

२४, ३; ४; ३९, ९; ५. ३०, १७;
१८, ३; ८. १, १; १०. ६, ३४;
८, २६; १९. ३२, २; ८; ३९,
४८, १; २०. १२६, ३.

२०, ४; २. १३, ९; २४, १;
६; १; ८; ४. २, १; २;
४; ११, ९; २३, ७; २४,
९; ६. ९, ३; ३३, १;
३; १३३, १; ७. १९,

१६, ३; ४१, १; ८१, १;

यानि २६, १; २; ७, ८; ९; १३, ३; ६;

४००, ३१; ७, १३; १९; १६; १८;

८. २३; २७; ३२; ३३; २४; ८,

००; ९, १; २४; ११.

७; १९. २, २२; ३, २१; ६, १; १३.
१, ३७; ३, १६; २४; १६. १०; १;
११, १; १२, १; १३, १; ३; ९; ७; ९;
११; १९. ४, ४; ९६, ९; २०. १, २;
१९, १; ३; १७, ६; ३१, ४; ३४, १;
७; १९; ३६, ९; ४३, ३; ४९, २; ६१,
९; ६२, ९; ६९, ३; ६२, २; ७६, १;
९२, ९; १७; १०९, ९; १११, ३; १२६,
१२; १६; १७.

यस्याः ६. ६२, २; ८४, १; ७. ७, २; २८,
१; ८. ९, ८; ९. ३, १०; १०. २, २८;
३०; ११. १२, २७; १२. १, २; ४; ८;
४२; ४३; १९. ४७, २; २०. १२६, २३.

यस्याम् १२. १, ३; ४; ९; ९; १०; १३;
२७; ३७; ३८; ३९; ४१; ४२; ९१;
९२; ३, ९; १४. २७; ३८; १८. २, ४८.

यद् यद् ५. १२, ३.

यद् १८. १, १८.

यद्वाऽइव १३. २, ४६.

या १. १९, २; १६, ३; १८, १; २०, १;
२८, ३; २. ३, २; ९, १; २६, २; ३१,
१; ३९, १; ३. २, ६; १०, २; ४;
१८, ४; २४, ६; २९, १; ३; ४. १७,
३; ३८, ३; ५. ३, ६; ७, ९; ६. ४,
३; २२, ३; ३८, १; ३; ३; ४; ४४,
२; ७३, २; ७. ४३, १; ४८, १; २;
३; १२०, २; ८. ३, १२; ४, १७; ९,
११; १४; ९. १, ८; ३, ११; ९, २७
१४, १९; १०. ९, ४८; ८, १०; ९
१९; २१; ३०, २८; ११. ६, ९; ९, ३५,
१०, ४; ७; १७; २६; ३०; ११, २; १२.
१, २; ४; ८; ३७; ३, ९४; ४४; ४६.
४८; १४. २

९०; ७४; १७. १, १३; १८. १,
२, ३१; ४, ४७; १९. ३, ३; ४,
९, ३; ४०, ४; ९९; २; २०. २०,
२९, ३; ९७, ९; ८७, ९; ८८, ३; ९९

याः १. ४, २; ६, ४; १७, १; २२,
२९, २; ३३, १; २; ३; ४; २. २, ४;
१०, ४; ३. २४, ३; ४. ९, ३;
२१, ९; ३२, २; ३८, ४; ९; ५. १,
१३, ९; १८, १२; १९, ११; २१, ९;
२१, १; २४, ३; २९, १; २; ३; ९
२; ९६, १; ९९, २; ७. ३६, १; ९
२; ९१, १; ८०, २; ११६, १; १००
४; ८. २, २७; ९, ९; ७, १; ४; ८;
१०; ११; १७; १८; २३; २४; ९. २,
२५; ४, ६; ९, १९; ६, ९; १३, १३;
१४; १९; १६; १७; १८; १०. ९, १६;
२०; २३; ११. २, ३; ६, १७; ८. ९.

२२; १०, २१; २७; २८; ३०; ११, १;
१२. १, १२; ३१; ५६; ३, ४१; ४, ५;
४१; ४३; १३. १, २; ९; १०; ३, १;
१४. १, ४५; २, ७; २९; ४९; १७.
१, २८; १८. २, ८; ९; २०; ३, ६९;
४, २६; ४३; १९. २, २; ८, ६; १३;
११; ३४, २; ७; २०. ३६, ११; ५५, २;
१०४, १; १०९, १; १३९, १.

याचति ९. ६, ४; १०, ८.
चत्तुऽभ्यः १२. ४, १; २; १२.
चन्ति १२. ४, २६.
चमानः ६. ११८, ३; ११९, ३.
याचमानस्य ७. ५९, १.
याचयते १२. ४, ३८.

गमि, ८.
यत् १; ४; ५; १०; ११; १२; १३; १४; १५; १६; १७; १८; १९; २०; २१; २२; २३; २४; २५; २६; २७; २८; २९; ३०; ३१; ३२; ३३; ३४; ३५; ३६; ३७; ३८; ३९; ४०; ४१; ४२; ४३; ४४; ४५; ४६; ४७; ४८; ४९; ५०; ५१; ५२; ५३; ५४; ५५; ५६; ५७; ५८; ५९; ६०; ६१; ६२; ६३; ६४; ६५; ६६; ६७; ६८; ६९; ७०; ७१; ७२; ७३; ७४; ७५; ७६; ७७; ७८; ७९; ८०; ८१; ८२; ८३; ८४; ८५; ८६; ८७; ८८; ८९; ९०; ९१; ९२; ९३; ९४; ९५; ९६; ९७; ९८; ९९; १००.

यत्तु १. ५, ४; १६. १३, १८. ३;
यन्तः १२. ४, ४८; ५०.

यवयाताम् १२. ४, १३; १९; २५; ३६.
यवऽतुम् १२. ४, ३१.

यन्तःसयुः १२. ४, २२; ४८.
यन्तःव्याय १२. ४, ३०.

यन्ताः १२. १, ५७; २०. १६, १०.
यन्ति १. १५, २; ६. ७३, ३; १८. ३, १४;
यन्ति, ६२; ६३; २०. १४३, ९.

यन्तिविः ७. ८६, १; १३. २, ११; १४. १, २३;
यन्तिष्ठम् ३. ८, ६; ६. ९४, २; १०. ८, ८;
यन्ति १२०. १२५, ३; १४१, १.

यन्तिष्ठम् ३. २६, १२; ११. २, १; २०. १४१,
१; ४; १४३, ४; ५.

ययातयन्ताम् ५. २९, ६; ७; ८; ९.
यातवः २. २४, १; २; ३; ४; ५; ६; ७; ८;
१०. ७, १८; १३. ६, ६.

यातवः १. ४७; १३. २, ८; २०. ६३, २.
१७, ८; १८. ३, १७; २०. १४३, ३.

याता २०. ९२, १६; १०५, ४.

याताम् १८. १, ३३.

याति १. ३३, २; ३. २१, ३; १३. १६, २.

याति ३. ३१, ५; ४. १४, ३; ६. ३, २३.

१०. ८, १८; १३. २, २४; ३८. ६०, १;

१४; २०. ४७, २१; ८७, १; ३, १३;

यातु ३. ८, १; ६. ३५, १; १४२. २०.

१; ७. ६०, १; १८. २, २; १०, २; ७०,

१; ९४, १. १०; २

यातुऽचातनम् १. १६, २; १९; २०.

यातुऽजम्मनम् ४. ९, १.

यातुऽधान ८. ४, १५; ३. ७. २७,

यातुऽधानः ४. २८, ६; ८. ६; ८; ११,

१५; १७; ४, १५.

यातुधानऽक्षयणम् ६. ३२, १.

यातुधानः १. ७, १; ४. ३.

यशस्यवः १. ७, १; ४. ३.

यातुधानः १. ७, १; ४. ३.

८. ३, ५; ४, २४.

यातुऽधानस्य १. ८, ३; ८. ३, ४; १०.

यातुऽधानाः १. ७, ३; ७. ७३, २; ८. ३,

९; १६; १९. ४६, २.

यातुऽधानाः ६. ३२, २.

यातुऽधानान् १. ७, २; ५; ६; ७; ८, १;

२८, १; २; ४. १८, ८; २०, ६; ६.

१४; २; २९, ११; ८. ३, २; ३; ६; ७;

१२; १३; १८; २१; १०. ५, ४८; ४९.

यातुऽधानीः १. २८, ४; ४. १८, ७.

यातुऽधानेभ्यः ६. १३, ३.

यातुऽधान्यः १. २८, २; ४; २. १४, ३; ४.

९, ९; २०, ६; १९. ३६, २; ३९, १;

५; ६; ७; ८; ४७, ७.

यातुमतऽभ्यः ८. ४, २०; २५.

यातुऽमान १. ७, ४.

यातुऽभावत् ८. ४; २३.

